
ISOCRATIS
ORATIONES
VEN·ALDUS
1513
BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
RACCOLTA NENCINI
ALDINI
1
7
26

Ex Libris Ioannis Nencini
1874

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ.

ΑΛΚΙΔΑΜΑΝΤΟΣ, ΚΑΤΑ ΣΟΦΙΣΤΩΝ.

ΓΟΡΓΙΟΥ, ΕΛΕΝΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΚΟΣ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΡΩΜΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.

ISOCRATIS ORATIONES.

ALCIDAMANTIS CONTRA DICENDI MAGISTROS.

GORGIAE DE LAVDIBVS HELENAE.

ARISTIDIS DE LAVDIBVS ATHENARVM.

EIVSDEM DE LAVDIBVS VRBIS ROMAE.

ALDVS MA. RO. IOANNI BAPTISTAE EGNATIO VENETO. S.

e T si bella, & arma mi Egnati semper fuerũt calamitas, ac pernicies cũ aliarum plurimarũ rerum, tum præcipue studiorum, & bonarũ literarum, id quod adeo uerũ esse constat, ut nulla egeat demonstratione, tamẽ tẽporibus nostris, quibus nõ solum Italiam, sed totum ferè terarũ orbem uidemus ardere bello, uel cupiditate, et auaritia hominũ, uel, quod magis credo, uitiis, & peccatis nostris. Solet. n. Deus tribus hisce malis potissimũ punire scelera hominũ, bello, fame, pestilẽtia, id'q; simul plerũq;, nã bellum fames, famem pestilentia sequitur, unde natum prouerbium apud græcos, λιμὸς μετὰ λοιμόν, temporibus inq̃ nostris unà cum armis sic uigent studia bonarũ literarum, ut etiam floreant. id'q;, quod magis mirum est, Venetiis præcipue, licet multos iam ãnos assiduo bello uexẽtur. Quoniã igitur tu in hac inclyta urbe ingenio, eloquio, et doctrina es præstantissimus, plurimum'q; & faues, et prodes prouinciæ nostræ, has Isocratis orationes diligentius recognitas tibi dicamus more nostro, qui, cum aliter beneuolentiã nostram in amicos, et amantissimos nostri ostendere nõ possimus, hoc epistolarum genere et debere nos illis, & non esse immemores ipsorum in nos officiorum, publice non solum ætatis nostræ studiosis, sed, si uictura nostra hæc sunt, uel posteris testamur. Addidimus hisce Isocratis orationibus, Musuri nostri hortatu, Alcidamãtis orationẽ cõtra dicendi magistros. Gorgiæ de laudibus Helenæ. Aristidis de laudibus Athenarũ. Quod ideo factũ est, quia cũ de iisdẽ & Isocrates scripserit, operæ pretiũ uidebatur si de eadẽ re diuersos, eosdẽq; doctiss. legendos authores studiosis simul traderem. Addidimus ĩsuper Aristidis de laudibus urbis Romæ orationem, nostra in eam urbem beneuolentia, ut ubi Athenæ laudantur, & Roma laudetur, cum de utriusq; urbis laudibus idem author & docte, & accurate scripserit. Vale.

Ven. Mense april. M. D. XIII.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΙ.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΒΙΟΣ ΚΑΤΑ ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΝ.

Ισοκράτης θεοδώρου μὲν ἦν παῖς τοῦ ἀρχιερέως τῶν μετρίων πολιτῶν, θεράποντας αὐλοποιοὺς κεκτημένου, καὶ εὐπορήσαντος ἀπὸ τούτων, ὡς καὶ χορηγῆσαι, καὶ παιδεῦσαι τοὺς υἱούς. ἦσαν γὰρ αὐτῷ καὶ ἄλλοι τελέσιππος, καὶ διόμνηστος. ἦν δὲ καὶ θυγάτριον· ὅθεν εἰς τοὺς αὐλοὺς κεκωμῴδηται ὑπὸ ἀριστοφάνους, καὶ στράττιδος. γενόμενος δὲ κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν ἕκτην ὀλυμπιάδα λυσιμάχου μυῤῥινουσίου νεώτερος δύο καὶ εἴκοσιν ἔτεσι, πρεσβύτερος δὲ πλάτωνος ἑπτά. παῖς μὲν ὤν, ἐπαιδεύετο οὐδενὸς ἧττον ἀθηναίων. ἀκροώμενος προδίκου τε τοῦ κίου, καὶ γοργίου τοῦ λεοντίνου, καὶ τισίου τοῦ συρακουσίου, καὶ θηραμένους τοῦ ῥήτορος, οὗ καὶ συλλαμβανομένου ὑπὸ τῶν τριάκοντα, καὶ φυγόντος ἐπὶ τὴν βουλαίαν ἑστίαν, ἁπάντων καταπεπληγμένων, μόνος ἀνέστη βοηθήσων, καὶ πολὺν χρόνον ἐσίγησε κατ᾽ ἀρχάς. ἔπειτα ὑπ᾽ αὐτοῦ παρῃτήθη εἰπόντος, ὀδυνηρότερον αὐτῷ συμβήσεσθαι, εἴ τις τῶν φίλων ἀπολαύσει τῆς συμφορᾶς. καὶ ἐκείνου τινὰς οὔσας τέχνας αὐτῷ φασὶ συμπραγματεύσασθαι. ἡνίκα ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐσυκοφαντεῖτο. αἳ εἰσὶν ἐπιγεγραμμέναι βότωνος. ἐπεὶ δὲ ἠνδρώθη, τῶν μὲν πολιτικῶν πραγμάτων ἀπείχετο. ἰσχνόφωνός τε ὤν, καὶ εὐλαβὴς τὸν τρόπον. καὶ τὰ πατρῷα ἀποβεβληκὼς ἐν τῷ πρὸς λακεδαιμονίους πολέμῳ. ἄλλοις δὲ μεμαρτυρηκὼς φαίνεται. ἕνα δὲ μόνον εἰπὼν λόγον τὸν περὶ τῆς ἀντιδόσεως. διατριβὴν δὲ συστησάμενος, ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν καὶ γράφειν διανοηθεὶς ἐτράπετο. καὶ τόν τε πανηγυρικὸν λόγον, καὶ τινὰς ἄλλους τῶν συμβουλευτικῶν, οὓς μὲν αὐτὸς γράφων ἀνεγίνωσκεν, οὓς δὲ ἑτέροις παρεσκεύαζεν. ἡγούμενος οὕτως ἐπὶ τὸ τὰ δέοντα φρονεῖν τοὺς ἕλληνας προτρέψασθαι. διαμαρτάνων δὲ τῆς προαιρέσεως, τούτων μὲν ἀπέστη. σχολῆς δὲ ἡγεῖτο ὥς τινες φασὶ πρῶτον ἐπὶ χίου μαθητὰς ἔχων ἐννέα. ὅτε καὶ ἰδὼν τὸν μισθὸν ἀριθμούμενον εἶπε δακρύσας, ὡς ἐπέγνων ἐμαυτὸν νῦν τούτοις πεπραγμένον. ὡμίλει δὲ τοῖς βουλομένοις, χωρίσας πρῶτος τοὺς ἐριστικοὺς λόγους τῶν πολιτικῶν. περὶ οὓς ἐσπούδασε. καὶ ἀρχὰς δὲ καὶ περὶ τὴν χίον κατέστησε. καὶ τὴν αὐτὴν τῇ πατρίδι πολιτείαν. ἀργύριόν τε ὅσον οὐδεὶς σοφιστῶν εὐπόρησεν. ὡς καὶ τριηραρχῆσαι. ἀκροαταὶ δ᾽ αὐτοῦ ἐγένοντο εἰς ἑκατόν. ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ τιμόθεος ὁ κόνωνος. σὺν ᾧ, καὶ πολλὰς πόλεις ἐπῆλθε. συντιθεὶς τὰς πρὸς ἀθηναίους ὑπὸ τιμοθέου πεμπομένας ἐπιστολάς. ὅθεν ἐδωρήσατο αὐτῷ τάλαντον τῶν ἀπὸ σάμου περιγενομένων. ἐμαθήτευσε δ᾽ αὐτῷ καὶ θεόπομπος ὁ χῖος. καὶ ἔφορος ὁ κυμαῖος καὶ ἀσκληπιάδης, ὁ τὰ τραγῳδούμενα συγγράψας. καὶ θεοδέκτης ὁ φασηλίτης ὁ τὰς τραγῳδίας ὕστερον γράψας. οὗ ἐστι τὸ μνῆμα ἐπὶ τὴν κυαμίτιν πορευομένοις κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν τὴν ἐπ᾽ ἐλευσῖνα. τὰ νῦν κατερηριμμένον. ἔνθα καὶ τοὺς ἐνδόξους τῶν ποιητῶν ἀνέστησε σὺν αὐτῷ. ὧν ὅμηρος ὁ ποιητὴς σώζεται μόνος. λεωδάμας τε ὁ ἀθηναῖος καὶ λάκριτος ὁ νομοθέτης ἀθηναίοις. ὡς δέ τινες φασὶ καὶ ὑπερείδης, καὶ ἰσαῖος, καὶ δημοσθένην δὲ ἔτι ῥητορεύοντί φασι μετὰ σπουδῆς προσελθεῖν αὐτῷ. καὶ χιλίας μὲν ἃς μόνας εἰσεπράττετο, οὐκ ἔχειν φάναι παρασχεῖν. διακοσίας δὲ δώσειν ἐφ᾽ ᾧ τε τὸ πέμπτον μέρος ἐκμαθεῖν. τὸν δὲ ἀποκρίνασθαι, ὡς οὐ τεμαχίζομεν ὦ δημόσθενες τὴν πραγματείαν. ὥσπερ δὲ τοὺς καλοὺς ἰχθῦς ὅλους πωλοῦμεν, οὕτω κἀγώ σοι εἰ βούλοιο μαθητεύειν ὁλόκληρον ἀποδώσομαι τὴν τέχνην. ἐτελεύτα ἐπὶ χαιρώνδου ἄρχοντος. ἀπαγγελθέντων τῶν περὶ χαιρώνειαν ἐν τῇ ἱπποκράτους παλαίστρᾳ πυθόμενος. ἐξαγαγὼν αὑτὸν τοῦ βίου τέτρασιν ἡμέραις, διὰ τοῦ σιτίων ἀποσχέσθαι. προειπὼν τρεῖς ἀρχὰς δραμάτων εὐριπίδου. δαναὸς ὁ πεντήκοντα θυγατέρων πατήρ. πέλοψ ὁ ταντάλειος εἰς πῖσαν μολών. σιδώνιόν ποτ᾽ ἄστυ κάδμος ἐκλιπών. ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα ἔτη βιούς, ἢ ὥς τινες ἑκατόν. οὐχ ὑπομείνας τετράκις ἰδεῖν τὴν ἑλλάδα καταδουλουμένην πρὸ ἐνιαυτοῦ, ἢ ὥσ-

τινὲς πρὸ τεσσάρων ἐτῶν τῆς τελευτῆς, συγγράψας τὸν παναθηναϊκόν. τὸν δὲ πανηγυ-
ρικόν, ἔτεσι δέκα συνέθηκεν. οἱ δέ, δεκαπέντε λέγουσιν. ὃν μετενηνοχέναι ἐκ τοῦ γοργίου,
τοῦ λεοντίνου, καὶ λυσίου. τὸν δὲ περὶ τῆς ἀντιδόσεως, δύο καὶ ὀγδοήκοντα ἔτη γεγονώς.
τοὺς δὲ πρὸς φίλιππον ὀλίγῳ πρότερον τοῦ θανάτου. ἐγένετο δὲ αὐτῷ καὶ παῖς ἀφα-
ρεὺς πρεσβύτῃ ὄντι, ἐκ πλαθάνης τῆς ἱππίου τοῦ ῥήτορος ποιητός. τῶν δὲ τῆς γυναι-
κὸς τριῶν παίδων ὁ νεώτατος. εὐπόρησεν ἱκανῶς. οὐ μόνον ἀργύριον εἰσπράττων τοὺς
γνωρίμους, ἀλλὰ καὶ τὰ παρὰ νικοκλέους τοῦ κυπρίων βασιλέως, ὃς ἦν υἱὸς εὐαγόρου
εἴκοσι τάλαντα λαβὼν ὑπὲρ τοῦ πρὸς αὐτὸν γραφέντος λόγου. ἐφ᾽ οἷς φθονηθείς, τρὶς
προεβλήθη τριήρεις. καὶ τὸ δὶς μὲν ἀσθένειαν σκηψάμενος διὰ τοῦ παιδὸς παρῃτή-
σατο. τὸ δὲ τρίτον ἀναστάς, ἀνήλωσεν οὐκ ὀλίγα. πρὸς δὲ τὸν εἰπόντα πατέρα ὡς οὐδὲν
ἄλλ᾽ ἢ ἀνδράποδον συνέπεμψε τῷ παιδίῳ, τοιγαροῦν ἔφη ἄπιθι. δύο γὰρ ἀνθ᾽ ἑνὸς ἕ-
ξεις ἀνδράποδα. ἠγωνίσατο δὲ καὶ τὸν ἐπὶ μαυσώλῳ τεθέντα ὑπὸ ἀρτεμισίας ἀγῶ-
να. τὸ δὲ ἐγκώμιον οὐ σώζεται. ἐποίησε δὲ καὶ εἰς ἑλένην ἐγκώμιον καὶ ἀρεοπαγιτι-
κόν. ἐξελθεῖν δὲ τοῦ βίου οἱ μέν, ἐνναταῖον φασὶ σίτων ἀποσχόμενον. οἱ δέ, τεταρταῖον. ἅμα
ταῖς ταφαῖς τῶν ἐν χαιρωνείᾳ πεσόντων. συνέγραψε δ᾽ αὐτοῦ καὶ ὁ παῖς ἀφαρεὺς λό-
γους. ἐτάφη δὲ μετὰ τῆς συγγενείας. πλησίον δὲ κυνοσάργους ἐπὶ τοῦ λόφου ἀριστερᾷ ὁ
υἱός τε καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ θεόδωρος καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. ταύτης τε ἀδελφὴ τιθὴ τοῦ
ῥήτορος ἀνακώ. καὶ ὁ ποιητὸς υἱὸς ἀφαρεύς. καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ σωκράτης μητρὸς ἰσο-
κράτους ἀδελφῆς ἀνακούσιος ὤν. ὅ τε ἀδελφὸς αὐτῷ ὁμώνυμος τοῦ πατρὸς θεόδω-
ρος. καὶ οἱ ἔγγονοι τοῦ ποιηθέντος αὐτῷ παιδὸς ἀφαρέως. ἀφαρεὺς καὶ ὁ τούτου πατὴρ
θεόδωρος. ἥ τε γυνὴ πλαθάνη, μήτηρ δὲ τοῦ ποιητοῦ ἀφαρέως. ἐπὶ μὲν οὖν τούτων τρά-
πεζαι ἐπῆσαν· αἳ νῦν οὐ σώζονται. αὐτῷ δὲ ἰσοκράτει ἐπὶ τοῦ μνήματος ἐπῆν κίων
τριάκοντα πηχῶν. ἐφ᾽ οὗ σειρὴν πηχῶν ἑπτὰ συμβολικῶς. ὃς νῦν σώζεται. ἦν δὲ καὶ αὐ-
τοῦ τράπεζα πλησίον, ἔχουσα ποιητάς τε καὶ τοὺς διδασκάλους αὐτοῦ. ἐν οἷς καὶ γορ-
γίαν εἰς σφαῖραν ἀστρολογικὴν βλέποντα. αὐτόν τε τὸν ἰσοκράτην παρεστῶτα. ἀνά-
κειται δὲ αὐτοῦ καὶ ἐν ἐλευσῖνι εἰκὼν χαλκῆ, ἔμπροσθεν τοῦ προστῴου ὑπὸ τιμοθέου
τοῦ κόνωνος, καὶ ἐπιγέγραπται. τιμόθεος φιλίας τε χάριν ξενίην τε προτιμῶν ἰσο-
κράτους εἰκὼ τήνδ᾽ ἀνέθηκε θεαῖς. λεωχάρους ἔργον. φέρονται δ᾽ αὐτοῦ λόγοι ἑξήκον-
τα, ὧν εἰσὶ γνήσιοι κατὰ μὲν διονύσιον εἰκοσιπέντε. κατὰ δὲ κεκίλιον, εἰκοσιοκτώ. οἱ δ᾽ ἄλ-
λοι κατεψευσμένοι. εἶχε δ᾽ ἀλλοτρίως πρὸς ἐπίδειξιν ὡς ἀφικομένων ποτὲ πρὸς αὐ-
τὸν τριῶν ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν, τοὺς μὲν δύο κατασχεῖν. τὸν δὲ τρίτον ἀπολῦσαι, φάμε-
νος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἥκειν. νῦν γὰρ αὐτῷ τὸ θέατρον εἶναι ἐν ἀκροατηρίῳ. εἰώθει δὲ καὶ πρὸς
τοὺς γνωρίμους αὐτοῦ λέγειν ὡς αὐτὸς μὲν δέκα μνῶν διδάσκοι. τῷ δὲ αὐτὸν διδάξαν-
τι τόλμαν καὶ εὐφωνίαν δώσειν δεκακισχιλίας. καὶ πρὸς τὸν ἐρόμενον διότι οὐκ ὢν αὐ-
τὸς ἱκανὸς ἄλλους ποιεῖ, εἶπεν ὅτι καὶ αἱ ἀκόναι, αὐταὶ μὲν τεμεῖν οὐ δυνάμεναι, τὸν δὲ
σίδηρον τμητικὸν ποιοῦσιν. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ τέχνας αὐτὸν λέγουσι συγγεγραφέναι. οἱ δέ, οὐ
μεθόδῳ, ἀλλ᾽ ἀσκήσει χρήσασθαι. πολίτην δὲ οὐδέποτε εἰσέπραξε μισθόν. προσέτατ-
τε δὲ τοῖς γνωρίμοις εἰς τὰς ἐκκλησίας ἀπαντῶσιν, ἀναφέρειν αὐτῷ τὰ εἰρημένα. ἐ-
λυπήθη δὲ καὶ οὐ μετρίως ἐπὶ τῷ σωκράτους θανάτῳ. καὶ μελανειμονῶν, τῇ ὑστεραίᾳ προ-
ῆλθε. πάλιν δὲ ἐρομένου τινὸς αὐτὸν τί ῥητορική, εἶπε τὰ μὲν μικρὰ μεγάλα, τὰ δὲ με-
γάλα μικρὰ ποιεῖν. ἑστιώμενος δέ ποτε παρὰ νικοκρέοντι τῷ κύπρου τυράννῳ, προτρεπο-
μένων αὐτὸν τῶν παρόντων διαλεχθῆναι, ἔφη οἷς μὲν ἐγὼ δεινός, οὐχ ὁ νῦν καιρός. οἷς δὲ ὁ
νῦν καιρός, οὐκ ἐγὼ δεινός. σοφοκλέα δὲ τὸν τραγικὸν θεασάμενος ἑπόμενον ἐρωτικῶς παι-
δὶ εἶπεν, οὐ μόνον δεῖ σοφόκλεις τὰς χεῖρας ἔχειν παρ᾽ αὑτῷ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.
τοῦ δὲ κυμαίου ἐφόρου ἀπράκτου τῆς σχολῆς ἐξελθόντος, καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ πατρὸς δη-
μοφίλου πεμφθέντος ἐπὶ δευτέρῳ μισθῷ, παίζων δίφορον αὐτὸν ἐκάλει. ἐσπούδασε μέν-
τοι ἱκανῶς περὶ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς χρείας αὐτὸς ὑπεθήκατο. ἐγένετο δὲ πρὸς
τὰ ἀφροδίσια καταφερής, ὡς ὑπὸ πάστῳ παρειλκυσμένῳ ἐν τῇ κοίτῃ χρῆσθαι. κρό-
κῳ διάβροχον ἔχοντα τὸ προσκεφάλαιον. καὶ νέον μὲν ὄντα μὴ γῆμαι. γηράσαντα δὲ
ἑταίρᾳ,

ἐταίραν συνεῖναι. ᾗ ὄνομα ἦν Λαγίσκη. ἐξ ἧς ἔσχε θυγάτριον. ὃ γενόμενον ἐτῶν δώδεκα,
πρὸ γάμων ἐτελεύτησεν. ἔπειτα Πλαθάνην τὴν Ἱππίου τοῦ ῥήτορος γυναῖκα ἠγάγε-
το. τρεῖς παῖδας ἔχουσαν. ὧν τὸν Ἀφαρέα ὡς προείρηται ἐποιήσατο. ὃς καὶ εἰκόνα αὐ-
τοῦ χαλκῆν ἀνέθηκε πρὸς τῷ Ὀλυμπίῳ ὡς ἐπὶ κίονος. καὶ ἐπέγραψεν. Ἰσοκρά-
τους Ἀφαρεὺς πατρὸς εἰκόνα τήνδ' ἀνέθηκε. Ζηνὶ θεούς τε σέβων καὶ γονέων ἀρε-
τήν. λέγεται δὲ καὶ κελητίσαι ἔτι παῖς ὤν, ἀνάκειται γὰρ ἐν ἀκροπόλει χαλκοῦς ἐν
τῇ σφαιρίστρᾳ τῶν ἀρρηφόρων κελητίζων ἔτι παῖς ὤν, ὡς εἶπόν τινες. δύο δὲ ἐν ἅπαν-
τι τῷ βίῳ συνέστησαν αὐτῷ ἀγῶνες. πρότερος μὲν εἰς ἀντίδοσιν προκαλεσαμένου αὐ-
τὸν Μεγακλείδου. πρὸς ὃν ἀπήντησε διὰ νόσον. τὸν δὲ υἱὸν πέμψας Ἀφαρέα ἐνίκησε.
δεύτερος δὲ Λυσιμάχου αὐτὸν προκαλεσαμένου περὶ τριηραρχίας εἰς ἀντίδοσιν. ἡττη-
θεὶς δὲ τὴν τριηραρχίαν ὑπέστη. ἦν δὲ αὐτοῦ καὶ γραπτὴ εἰκὼν ἐν τῷ Πομπείῳ. ὁ δὲ Ἀφα-
ρεὺς συνέγραψε μὲν λόγους. οὐ πολλοὺς δέ, δικανικούς τε καὶ συμβουλευτικούς. ἐποίη-
σε δὲ καὶ τραγῳδίας περὶ ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ὧν ἀντιλέγονται δύο. ἀρξάμενος δὲ ἀπὸ
Λυσιστράτου διδάσκειν ἄχρι Σωσιγένους ἐν ἔτεσιν εἰκοσιοκτὼ διδασκαλίας ἀστικὰς κα-
θῆκεν ἕξ. καὶ δὶς ἐνίκησε διὰ Διονυσίου καθείς. καὶ δι' ἑτέρων ἑτέρας δύο Ληναϊκάς.
τῆς δὲ μητρὸς αὐτῶν Ἰσοκράτους καὶ Θεοδώρου καὶ τῆς ταύτης ἀδελφῆς Νακοῦς, εἰκό-
νες ἀνέκειντο ἐν ἀκροπόλει. ὧν ἡ τῆς μητρὸς παρὰ τὴν ὑγίειαν νῦν κεῖται μετεπιγεγραμ-
μένη. ἡ δὲ Νακοῦς, οὐ σώζεται. ἔσχε δὲ υἱοὺς Ἀλέξανδρον μὲν, ἐκ Κοινοῦς. Οὐσικλέα δέ, ἐκ Λυ-
σίου.

ΤΕΛΟΣ, ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ.

ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ, ΒΙΟΣ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ.

ἡ

δὲ σειρὴν ἡ ἐφεστηκυῖα τῷ Ἰσοκράτους τοῦ σοφιστοῦ σήματι, ἐφέστηκε
δὲ οἷα ᾄδουσα, πειθώ κατηγορεῖ τοῦ ἀνδρός. ἣν συνεβάλετο ῥητο-
ρικοῖς νόμοις καὶ ἤθεσι, πάρισα καὶ ἀντίθετα, καὶ ὁμοιοτέλευ-
τα. οὐχ εὑρὼν πρῶτος, ἀλλ' εὑρημένοις εὖ χρησάμενος. ἐπεμελήθη
δὲ καὶ περιβολῆς, καὶ ῥυθμῶν, καὶ συνθήκης, καὶ κρότου. ταυτὶ δὲ
ἡτοίμασέ που, καὶ τὴν Δημοσθένους γλῶτταν. Δημοσθένης γὰρ μαθητὴς
μὲν Ἰσαίου, ζηλωτὴς δὲ Ἰσοκράτους γενόμενος, ὑπερεβάλετο αὐτὸν ῥυθμῷ, καὶ ἐπιφο-
ρᾷ. καὶ περιβολῇ. καὶ ταχυτῆτι λόγου τε καὶ ἐννοίας. σεμνότης δὲ ἡ μὲν Δημοσθένους,
ἐπεστραμμένη μᾶλλον. ἡ δὲ Ἰσοκράτους, ἁβροτέρα τε καὶ ἡδίων. παράδειγμα δὲ ποιώ-
» μεθα τῆς μὲν Δημοσθένους σεμνότητος. πέρας μὲν γὰρ ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστὶ τοῦ
» βίου, θάνατος. κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις αὑτὸν καθείρξας τηρῇ. δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἐγ-
» χειρεῖν μὲν ἅπασιν ἀεὶ τοῖς καλοῖς τὴν ἀγαθὴν προβαλλομένους ἐλπίδα. φέρειν δ' ὅτι
» ἂν ὁ θεὸς διδῷ γενναίως. ἡ δὲ Ἰσοκράτους σεμνότης, ὧδε κεκόσμηται. τῆς γὰρ γῆς ἁπά-
» σης τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης, δίχα τετμημένης. καὶ τῆς μέν, Ἀσίας. τῆς δέ, Εὐρώ-
» πης καλουμένης. τὴν ἡμίσειαν ἐκ τῶν συνθηκῶν εἴληφεν, ὥσπερ πρὸς τὸν Δία τὴν χώ-
» ραν νεμόμενος. τὰ μὲν οὖν πολιτικὰ ὤκνει καὶ ἀπεφοίτα τῶν ἐκκλησιῶν. διά τε τὸ ἐλ-
λιπὲς τοῦ φθέγματος. διά τε τὸν Ἀθήνησι φθόνον, ἀντιπολιτευόμενον αὐτοῖς μάλιστα
τοῖς σοφώτερόν τι ἑτέρου ἀγορεύουσιν. ὅμως δ' οὐκ ἀπεσπούδαζε τῶν κοινῶν. τόν τε γὰρ
Φίλιππον ἐν οἷς πρὸς αὐτὸν ἔγραφεν, Ἀθηναίοις δήπου διωρθοῦτο. καὶ οἷς περὶ τῆς εἰ-
ρήνης, συγγέγραφεν ἀνεσκεύαζε τοὺς Ἀθηναίους ἐκ τῆς θαλάττης, ὡς κακῶς ἐν αὐτῇ
ἀκούοντας. ὅ πανηγυρικός τε αὐτῷ λόγος, ὃν διῆλθεν Ὀλυμπιάσι, τὴν Ἑλλάδα πεί-
θων ἐπὶ τὴν Ἀσίαν στρατεύειν, παυσαμένους τῶν οἴκοι ἐγκλημάτων. οὗτος μὲν οὖν εἰ καὶ
κάλλιστος λόγων, αἰτίαν ὅμως παραδέδωκεν, ὡς ἐκ τῶν Γοργίου σπουδασθέντων ἐς τὴν
αὐτὴν ὑπόθεσιν συντεθείς. ἄριστα δὲ τῶν Ἰσοκράτους φροντισμάτων, ὅ τε Ἀρχίδαμος
ξύγκειται. καὶ ὁ ἀμάρτυρος. τοῦ μὲν γὰρ διήκει φρόνημα Λακεδαιμονίοις τῶν Λευκτρι-
κῶν αἰσχρότερον. καὶ οὐκ ἀκριβοῖ μόνον τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ καὶ ἡ ξυνθήκη λαμπρὰ ἐνα-

πόνιος δὲ ὁ λόγος. ὡς καὶ τὸ μυθῶδες αὐτοῦ μέρος τὸ περὶ τὸν Ἡρακλέα καὶ τὰς βοῦς, τὴν ἐπιστροφὴν ἡρμηνεῦσθαι. ὁ δὲ ἀμάρτυρος, ἰσχὺν ἐνδείκνυται κεκολασμένην ἐς ῥυθμούς. νοήματι ἐκ νοήματος ἐς περιόδους ἰσοκώλους τελευτᾷ. ἀκροαταὶ δὲ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, πολλοὶ μὲν, ἐλλογιμώτατοι δὲ Ὑπερείδης ὁ ῥήτωρ. Θεόπομπον γὰρ τὸν ἐκ Χίου, καὶ τὸν Κυμαῖον Ἔφορον, οὔτ' ἂν διαβάλλοιμι. οὔτ' ἂν θαυμάσαιμι. οἱ δὲ ἡγούμενοι τὴν κωμῳδίαν καθάπερ ἔχει τοῦ Ἰσοκράτους ὡς αὐλοποιοῦ, ἁμαρτάνουσι. πατὴρ μὲν γὰρ αὐτῷ, Θεόδωρος ἦν. ὃν ἐκάλουν αὐλοποιὸν Ἀθήνησιν. αὐτὸς δὲ οὔτε αὐλοὺς ἐγίνωσκεν, οὔτε ἄλλό τι τῶν ἐν βαναύσοις. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰκόνος ἔτυχεν, εἴ τι τῶν εὐτελῶν εἰργάζετο. ἀπέθανε μὲν οὖν Ἀθήνησιν, ἀμφὶ τὰ ἑκατὸν ἔτη. ἕνα δὲ αὐτὸν ἡγώμεθα τῶν ἐν πολέμῳ ἀποθανόντων. ἐπειδὴ μετὰ τὰ κατὰ Χαιρώνειαν ἐτελεύτα, μὴ καρτερήσας τὴν ἀκρόασιν τῶν Ἀθηναίων πταισμάτων.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΕΟΣ, ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΡΗΤΟΡΩΝ.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ ΑΘΗΝΑΙΟΣ.

Σοκράτης Ἀθηναῖος, ἐγεννήθη μὲν ἐπὶ τῆς ὀγδοηκοστῆς καὶ ἕκτης Ὀλυμπιάδος, ἄρχοντος Ἀθήνησι Λυσιμάχου. πέμπτῳ πρότερον ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου δυσὶ καὶ εἴκοσιν ἔτεσι νεώτερος Λυσίου. πατρὸς δὲ ἦν Θεοδώρου, τινὸς τῶν μετρίων πολιτῶν. θεράποντας αὐλοποιοὺς κεκτημένου, καὶ τὸν βίον ἀπὸ ταύτης ἔχοντος τῆς ἐργασίας. ἀγωγῆς δὲ τυχὼν εὐσχήμονος καὶ παιδευθεὶς οὐδενὸς Ἀθηναίων χεῖρον, ἐπειδὴ τάχιστα ἀνὴρ ἐγένετο, φιλοσοφίας ἐπεθύμησε. γενόμενος δὲ ἀκουστὴς Προδίκου τε τοῦ Κείου, καὶ Γοργίου τοῦ Λεοντίνου, καὶ Τισίου τοῦ Συρακουσίου τῶν τότε μέγιστον ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐχόντων ἐπὶ σοφίᾳ, ὡς δέ τινες ἱστοροῦσι καὶ Θηραμένους τοῦ ῥήτορος, ὃν οἱ τριάκοντα ἀπέκτειναν δημοτικὸν εἶναι δοκοῦντα, σπουδὴν μὲν ἐποιεῖτο πράττειν τε καὶ λέγειν τὰ πολιτικά. ὡς δὲ ἡ φύσις ἠναντιοῦτο, τὰ πρῶτα καὶ κυριώτερα τοῦ ῥήτορος ἀφελομένη, τόλμαν τε καὶ φωνῆς μέγεθος, ὧν χωρὶς οὐχ οἷόν τε ἦν ἐν ὄχλῳ λέγειν, ταύτης μὲν ἀπέστη τῆς προαιρέσεως. ἐπιθυμῶν δὲ δόξης καὶ τοῦ πρωτεῦσαι τῶν ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ σοφίᾳ καθάπερ αὐτὸς εἴρηκεν, ἐπὶ τὸ γράφειν ἃ διανοηθείη κατέφυγεν. οὐ περὶ μικρῶν τὴν προαίρεσιν ποιούμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων. οὐδὲ ὑπὲρ ὧν ἄλλοι τινὲς τῶν τότε σοφιστῶν. περὶ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ βασιλικῶν πραγμάτων. ἐξ ὧν ὑπελάμβανε τάς τε πόλεις ἄμεινον οἰκήσεσθαι καὶ τοὺς ἰδιώτας ἐπίδοσιν ἕξειν πρὸς ἀρετήν. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ λόγῳ, περὶ αὐτοῦ γράφει. πεφυρμένην τε παραλαβὼν τὴν ἄσκησιν τῶν λόγων ὑπὸ τῶν περὶ Γοργίαν καὶ Πρωταγόραν σοφιστῶν, πρῶτος ἐχώρισεν ἀπὸ τῶν ἐριστικῶν τε καὶ φυσικῶν, ἐπὶ τοὺς πολιτικούς. καὶ περὶ αὐτὴν σπουδάζων τὴν ἐπιστήμην διετέλεσεν. ἐξ ἧς ὠφέλησιν αὐτὸς, τὸ βουλεύεσθαι καὶ λέγειν καὶ πράττειν τὰ συμφέροντα, παραγίνεσθαι τοῖς μαθοῦσι. ἐπιφανέστατος δὲ γενόμενος τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκμασάντων χρόνον, καὶ τοὺς κρατίστους τῶν Ἀθήνησί τε καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι νέων παιδεύσας, ὧν οἱ μὲν ἐν τοῖς δικανικοῖς ἐγένοντο ἄριστοι λόγοις, οἱ δ' ἐν τῷ πολιτεύεσθαι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν διήνεγκαν. καὶ ἄλλοι δὲ τὰς κοινὰς τῶν Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων πράξεις ἀνέγραψαν, καὶ τῆς Ἀθηναίων πόλεως εἰκόνα ποιήσας τὴν ἑαυτοῦ σχολὴν, κατὰ τὰς ἀποικίας τῶν λόγων. πλοῦτον ὅσον οὐδεὶς τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας χρηματισαμένων περιποιησάμενος, ἐτελεύτα τὸν βίον ἐπὶ Χαιρωνίδου ἄρχοντος. ὀλίγαις ἡμέραις ὕστερον τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης δυεῖν δέοντα βεβιωκὼς ἑκατὸν ἔτη. γνώμῃ χρησάμενος ἅμα τοῖς ἀγαθοῖς τῆς πόλεως, συγκαταλῦσαι τὸν ἑαυτοῦ βίον. ἀδήλου ἔτι ὄντος πῶς χρήσεται τῇ τύχῃ Φίλιππος παραλαβὼν τὴν τῶν Ἑλλήνων ἀρχήν. τὰ μὲν οὖν ἱστορούμενα περὶ αὐτοῦ κεφαλαιωδῶς, ταῦτ' ἐστίν. ἡ δὲ λέξις ᾗ κέχρηται τοιοῦτόν τινα χαρακτῆρα ἔχει. καθαρὰ μέν ἐστιν οὐχ ἧττον τῆς Λυσίου. καὶ οὐδὲν εἰκῆ τιθεῖσα ὄνομα. τήν τε διάλεκτον ἀκριβοῦσα ἐν τοῖς πάνυ, τὴν κοινὴν καὶ συνηθεστάτην.

στάτην. καὶ ἡ αὐτὴ πέφευγεν ἀπηρχαιωμένων καὶ σημειωδῶν ὀνομάτων τὴν ἀπειροκαλίαν.
κατὰ δὲ τὴν τροπικὴν φράσιν, ὀλίγον τι διαλλάττει τῆς Λυσίου καὶ κέκραται συμμέτρως.
τό, τε σαφὲς ἐκείνῃ παραπλήσιον ἔχει. καὶ τὸ ἐναργές. ἠθική τέ ἐστι καὶ πιθανή. καὶ στρογγύ-
λη δὲ οὐκ ἔστιν, ὥσπερ ἐκείνη καὶ συγκεκροτημένη. καὶ πρὸς ἀγῶνας δικανικοὺς εὔθετος. ὑ-
πτία δὲ ἐστὶ μᾶλλον καὶ κεχυμένη πλουσίως. οὐδὲ δὴ σύντομος οὕτως. ἀλλὰ καὶ κατασκε-
λὴς καὶ βραδυτέρα τοῦ μετρίου. δι᾽ ἣν δὲ αἰτίαν τοῦτο πάσχει, μετὰ μικρὸν ἐρῶ. οὐδὲ τὴν
σύνθεσιν ἐπιδείκνυται τὴν φυσικὴν καὶ ἀφελῆ καὶ ἐναγώνιον, ὥσπερ ἡ Λυσίου. ἀλλὰ πεποιη-
μένην μᾶλλον εἰς σεμνότητα πομπικὴν καὶ ποικίλην. καὶ πῇ μὲν, εὐπρεπεστέραν ἐκείνης.
πῇ δὲ, περιεργοτέραν. ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος τὴν εὐέπειαν παντὸς διώκει. καὶ τοῦ γλαφυρῶς λέ-
γειν στοχάζεται μᾶλλον, ἢ τοῦ ἀφελῶς. τῶν τε γὰρ φωνηέντων τὰς παραλλήλους θέσεις ὡς λυ-
ούσας τὰς ἁρμονίας τῶν ἤχων, καὶ τὴν λειότητα τῶν φθόγγων λυμαινομένας, παραιτεῖ-
ται. περιόδῳ τε καὶ κύκλῳ περιλαμβάνειν τὰ νοήματα πειρᾶται ῥυθμοειδεῖ πάνυ καὶ
οὐ πολὺ ἀπέχοντι τοῦ ποιητικοῦ μέτρου. ἀναγνώσεώς τε μᾶλλον οἰκειότερός ἐστιν, ἢ χρήσε-
ως. τοιγάρτοι τὰς μὲν ἐπιδείξεις τὰς ἐν ταῖς πανηγύρεσι καὶ τὴν ἐκ χειρὸς θεωρίαν, φέ-
ρουσιν αὐτοῦ οἱ λόγοι. τοὺς δὲ ἐν ἐκκλησίαις καὶ δικαστηρίοις ἀγῶνας, οὐχ ὑπομένουσι. τούτου
δὲ αἴτιον, ὅτι πολὺ τὸ παθητικὸν ἐν ἐκείνοις εἶναι δεῖ. τοῦτο δὲ ἥκιστα δέχεται περίοδος. αἵ τε
γὰρ ὁμοιώσεις καὶ παρισώσεις καὶ τὰ ἀντίθετα, καὶ πᾶς ὁ τῶν τοιούτων σχημάτων κόσμος,
πολύς ἐστι παρ᾽ αὐτῷ. καὶ λυπεῖ πολλάκις τὴν ἄλλην κατασκευὴν προσιστάμενος ταῖς
ἀκοαῖς. καθόλου δὲ τριῶν ὄντων ὥς φησι Θεόφραστος ἐξ ὧν γίνεται τὸ μέγα καὶ σεμνὸν καὶ πε-
ριττὸν ἐν λέξει· τῆς τε ἐκλογῆς τῶν ὀνομάτων, καὶ τῆς ἐκ τούτων ἁρμονίας, καὶ τῶν περιλα-
βανόντων αὐτὰ σχημάτων, ἐκλέγει μὲν εὖ πάνυ καὶ τὰ κράτιστα ὀνόματα τίθησιν. ἁρ-
μόττει δὲ αὐτὰ περιέργως. τὴν εὐφωνίαν ἐκτείνων μουσικήν. σχηματίζει τε φορτικῶς. καὶ
τὰ πολλὰ γίνεται ψυχρὸς, ἢ τῷ πόρρωθεν λαμβάνειν. ἢ τῷ μὴ πρέποντα εἶναι τὰ σχήμα-
τα τοῖς πράγμασι διὰ τὸ μὴ κρατεῖν τοῦ μετρίου. ταῦτα μέντοι καὶ μακροτέραν αὐτοῦ
ποιεῖ τὴν λέξιν πολλάκις. λέγω δὲ τό, τε εἰς περιόδους ἐναρμόττειν ἅπαντα τὰ νοή-
ματα. καὶ τὸ τοῖς αὐτοῖς τύποις τῶν σχημάτων τὰς περιόδους περιλαμβάνειν. καὶ τὸ διώ-
κειν ἐκ παντὸς τὴν εὐρυθμίαν. οὐ γὰρ ἅπαντα δέχεται, οὔτε μῆκος τὸ αὐτὸ, οὔτε σχῆμα
τὸ παραπλήσιον, οὔτε ῥυθμὸν τὸν ἴσον. ὥστε ἀνάγκη παραπληρώμασι λέξεων οὐδὲν ὠ-
φελούσων χρῆσθαι καὶ ἀπομηκύνειν πέρα τοῦ χρησίμου τὸν λόγον. λέγω δὲ οὐχ ὡς διὰ παν-
τὸς αὐτοῦ ταῦτα ποιοῦντος, οὐχ οὕτω μαίνομαι. καὶ γὰρ συντίθησί ποτε ἀφελῶς τὰ ὀνό-
ματα, καὶ λύει τὴν περίοδον εὐγενῶς. καὶ τὰ περίεργα σχήματα καὶ φορτικὰ φεύγει.
καὶ μάλιστα ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς τε, καὶ δικανικοῖς λόγοις. ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τῷ ῥυ-
θμῷ δουλεύοντος, καὶ τῷ κύκλῳ τῆς περιόδου, καὶ τὸ κάλλος τῆς ἀπαγγελίας ἐν τῷ
περιττῷ τιθεμένου, κοινότερον εἴρηκα περὶ αὐτοῦ. κατὰ δὴ ταῦτα φημὶ τὴν Ἰσοκράτους
λέξιν, λείπεσθαι τῆς Λυσίου καὶ ἔτι κατὰ τὴν χάριν. καίτοιγε ἀνθηρός ἐστιν εἰ καί τις ἄλ-
λος. καὶ ἐπαγωγὸς ἡδονῇ τῶν ἀκροωμένων Ἰσοκράτης. ἀλλ᾽ οὐκ ἔχει τὴν αὐτὴν χάριν ἐ-
κείνῳ. τοσοῦτον δὲ αὐτοῦ λείπεται κατὰ ταύτην τὴν ἀρετὴν, ὅσον τῶν φύσει καλῶν σωμά-
των, τὰ συνεργανιζόμενα κόσμοις ἐπιθέτοις. πέφυκε γὰρ ἡ Λυσίου λέξις, ἔχειν τὸ χάριεν.
ἡ δ᾽ Ἰσοκράτους, βούλεται. ταύταις μὲν δὴ ταῖς ἀρεταῖς, ὑστερεῖ Λυσίου. κατὰ γοῦν τὴν
ἐμὴν γνώμην, προτερεῖ δέ γε ἐν ταῖς μελλούσαις λέγεσθαι. ὑψηλοτέρα ἐστὶν ἐκείνου, κα-
τὰ τὴν ἑρμηνείαν. καὶ μεγαλοπρεπεστέρα μακρῷ. καὶ ἀξιωματικωτέρα. θαυμαστὸν γὰρ
δὴ καὶ μέγα τὸ τῆς Ἰσοκράτους κατασκευῆς ὕψος. ἡρωϊκῆς μᾶλλον, ἢ ἀνθρωπίνης φύσε-
ως οἰκεῖον. δοκεῖ δή μοι μὴ ἀπὸ σκοποῦ τις ἂν εἰκάσαι, τὴν μὲν Ἰσοκράτους ῥητορικὴν
τῇ Πολυκλείτου τε καὶ Φειδίου τέχνῃ. κατὰ τὸ σεμνὸν καὶ μεγαλότεχνον καὶ ἀξιω-
ματικόν. τὴν δὲ Λυσίου, τῇ Καλάμιδος καὶ Καλλιμάχου, τῆς λεπτότητος ἕνεκα καὶ τῆς
χάριτος. ὥσπερ γὰρ ἐκείνων οἱ μὲν, ἐν τοῖς ἐλάττοσι καὶ ἀνθρωπικοῖς ἔργοις εἰσὶν ἐπιτυχέ-
στεροι τῶν ἑτέρων. οἱ δ᾽ ἐν τοῖς μείζοσι καὶ θειοτέροις δεξιώτεροι, οὕτω καὶ τῶν ῥητόρων ὁ μὲν
ἐν τοῖς μικροῖς, ἐστὶ σοφώτερος. ὁ δ᾽ ἐν τοῖς μεγάλοις, περιττότερος. τάχα μὲν γὰρ καὶ
τῇ φύσει μεγαλόφρων τις ὤν. εἰ δὲ μὴ τῇ γε προαιρέσει πάντως τὸ σεμνὸν καὶ θαυμα-

σὸν διώκων. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῆς λέξεως τοῦ ῥήτορος. τὰ δ' ἐν τῷ πρακτικῷ τό-
πῳ θεωρήματα, τὰ μὲν ὅμοια τοῖς λυσίου. τὰ δὲ, κρείττονα. ἡ μὲν εὕρεσις ἡ τῶν ἐνθυμη
μάτων ἡ πρὸς ἕκαστον ἁρμόττουσα πρᾶγμα, πολλὴ καὶ πυκνὴ καὶ οὐδὲν ἐκείνης λειπο
μένη. καὶ κρίσις ὡσαύτως ἀπὸ μεγάλης φρονήσεως γινομένη. τάξις δὲ καὶ μερισμοὶ τῶν
πραγμάτων, καὶ ἡ κατ' ἐπιχείρημα ἐξεργασία, καὶ τὸ διαλαμβάνεσθαι τὴν ὁμοειδί-
αν ἰδίαις μεταβολαῖς, καὶ ξένοις ἐπεισοδίοις, τά τε ἄλλα ὅσα περὶ τὴν πραγματι
κὴν οἰκονομίαν ἐστὶν ἀγαθὰ, πολλῷ μείζονά ἐστι παρ' ἰσοκράτει καὶ κρείττονα. μάλιστα
δ' ἡ προαίρεσις ἡ τῶν λόγων, περὶ οὓς ἐσπούδαζε. καὶ τῶν ὑποθέσεων τὸ κάλλος, ἐν αἷς
ἐποιεῖτο τὰς διατριβάς. ἐξ ὧν οὐ λέγειν δεινοὺς μόνον ἀπεργάσαιτ' ἂν τοὺς προσέ-
χοντας αὐτῷ τὸν νοῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη σπουδαίους οἴκῳ τε καὶ πόλει καὶ ὅλῃ τῇ ἑλ
λάδι χρησίμους. κράτιστα γὰρ δὴ παιδεύματα πρὸς ἀρετὴν ἐν τοῖς ἰσοκράτους ἐστὶν εὑ-
ρεῖν λόγοις. καὶ ἔστω γέ φημι χρῆναι τοὺς μέλλοντας οὐχὶ μέρος τι τῆς πολιτικῆς δυ-
νάμεως, ἀλλ' ὅλην αὐτὴν κτήσασθαι, τοῦτον ἔχειν τὸν ῥήτορα διὰ χειρός. καὶ εἴ τις ἐπι-
τηδεύει τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν, μὴ τὸ θεωρητικὸν αὐτῆς μόνον ἀγαπῶν, ἀλλὰ καὶ
τὸ πραγματικὸν, μηδὲ ἀφ' ὧν αὐτὸς ἄλυπον ἕξει βίον προαιρούμενος, ἀλλ' ἀφ' ὧν πολ
λοὺς ὠφελήσει, παρακελευσαίμην ἂν αὐτῷ, τὴν ἐκείνου τοῦ ῥήτορος μιμεῖσθαι προ-
αίρεσιν. τίς γὰρ οὐκ ἂν γένοιτο φιλόπολίς τε καὶ φιλόδημος, ἢ τίς οὐκ ἂν ἐπιτηδεύ-
σειε τὴν πολιτικὴν καλοκαγαθίαν, ἀναγνοὺς αὐτοῦ τὸν πανηγυρικόν. ἐν ᾧ διεξιὼν
τὰς τῶν ἀρχαίων ἀρετάς φησιν. ὡς οἱ τὴν ἑλλάδα ἐλευθερώσαντες ἀπὸ τῶν βαρ
βάρων, οὐ τὰ πολέμια δεινοὶ μόνον ἦσαν. ἀλλὰ καὶ τὰ ἤθη γενναῖοι. καὶ φιλότιμοι καὶ
σώφρονες. οἵγε τῶν μὲν κοινῶν μᾶλλον ἐφρόντιζον, ἢ τῶν ἰδίων. τῶν δὲ ἀλλοτρίων ἧττ-
ον ἐπεθύμουν, ἢ τῶν ἀδυνάτων. καὶ τὴν εὐδαιμονίαν οὐ πρὸς ἀργύριον ἔκρινον, ἀλ-
λὰ πρὸς εὐδοξίαν. μέγα οἰόμενοι τοῖς παισὶ καταλείψειν πλοῦτον καὶ ἀνεπίφθονον, τὴν
παρὰ τοῖς πλήθεσι τιμήν. κρείττονα δὲ ἡγοῦντο τὸν εὐσχήμονα θάνατον, ἢ τὸν ἀκλεῆ βί-
ον. ἐσκόπουν δὲ, οὐχ ὅπως οἱ νόμοι καλῶς καὶ ἀκριβῶς αὐτοῖς ἕξουσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τῶν κα
θ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων μετριότης, μηδὲν ἐκβήσεται τῶν πατρίων. οὕτω δὲ εἶχον αὐ
τοῖς τὰ πρὸς ἀλλήλους φιλοτίμως καὶ πολιτικῶς, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο
πρὸς ἀλλήλους, πότεροι πλείω τὴν πόλιν ἀγαθὰ ποιήσουσιν. οὐχ οἵτινες τοὺς ἑτέρους
ἀπολέσαντες, τῶν λοιπῶν αὐτοὶ ἄρξουσι. τῇ δὲ αὐτῇ προθυμίᾳ χρώμενοι καὶ πρὸς
τὴν ἑλλάδα, τῷ θεραπεύειν, προσήγοντο τὰς πόλεις. καὶ τῷ πείθειν ταῖς εὐεργεσίαις μᾶλ
λον, ἢ τῷ βιάζεσθαι τοῖς ὅπλοις κατεῖχον. πιστοτέροις χρώμενοι τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς
ὅρκοις. καὶ ταῖς συνθήκαις ἀξιοῦντες μᾶλλον ἐμμένειν, ἢ ταῖς ἀνάγκαις. τοιαῦτα δὲ περὶ
τῶν ἡττόνων ἀξιοῦντες γινώσκειν, οἷα περὶ σφῶν αὐτῶν τοὺς κρείττους ἂν ἠξίωσαν φρονεῖν.
οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι τὰς γνώμας, ὡς ἰδίᾳ μὲν ἔχοντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις. κοινὴν
δὲ πατρίδα τὴν ἑλλάδα οἰκοῦντες. τίς δ' οὐκ ἂν ἀγαπήσειε μέγεθος ἔχων ἀνὴρ καὶ
δυνάμεώς τινος ἡγούμενος, ἃ πρὸς φίλιππον αὐτῷ τὸν μακεδόνα γέγραπται. ἐν οἷς
ἀξιοῖ στρατηγὸν ἄνδρα καὶ τηλικαύτης ἐξουσίας κύριον, διαλλάττειν μὲν τὰς διαφε-
ρομένας πόλεις. ἀλλὰ μὴ συγκρούειν πρὸς ἀλλήλας. τὴν δὲ ἑλλάδα μεγάλην ἐκ μι-
κρᾶς ποιεῖν. ὑπερεωρῶντα τῆς περὶ τὰ μικρὰ φιλοτιμίας τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρεῖν ἔρ-
γοις, ἐξ ὧν κατορθώσας τε πάντων ἡγεμόνων ἐπιφανέστατος ἔσται. καὶ ἀποτυχὼν, τήν
γε εὔνοιαν τὴν παρὰ τῶν ἑλλήνων κτήσεται. ἧς οἱ τυχόντες, πολλῷ μᾶλλον εἰσὶ ζηλω
τότεροι τῶν μεγάλας πόλεις καὶ πολλὰς χώρας καταστρεφομένων. ἔτι δὲ παρακε-
λεύεται μιμεῖσθαι τὴν ἡρακλέους τε προαίρεσιν. καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, ὅσοι με-
τὰ τῶν ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐστράτευσαν. καὶ φησὶ χρῆναι τοὺς ἑτέρων δια-
φέροντας, προαιρεῖσθαι μὲν τὰς μεγέθους ἐχούσας πράξεις, ἐπιτελεῖν δὲ αὐτὰς με
τὰ ἀρετῆς. ἐνθυμουμένους, ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἔχομεν. ἀθάνατοι δὲ γινόμεθα διὰ ἀ-
ρετήν. καὶ τοῖς μὲν πρὸς ἄλλο τι τῶν ἀγαθῶν ἀπλήστως διακειμένοις, ἀχθόμεθα. τοὺς
δὲ τιμὴν μείζω τῆς ὑπαρχούσης ἀεὶ κτωμένους ἐπαινοῦμεν. καὶ ὅτι τῶν μὲν ἄλλων ἐ
φ' οἷς χαίρουσιν οἱ πολλοὶ τοῦ τε πλούτου καὶ ἀρχῆς καὶ δυναστείας, πολλάκις τοὺς
ἐχθροὺς

ἐχθροὺς συμβαίνει γίνεσθαι κυρίους. τῆς δὲ ἀρετῆς καὶ τῆς παρὰ τοῖς πλήθεσιν εὐ
νοίας, τοὺς οἰκείους ἑκάστου κληρονομεῖν. Πολλὴ γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἀναγινώ-
σκοντας ταύτας δυνάστας, φρονήματός τε μείζονος ὑποπίμπλασθαι καὶ μᾶλλον ἐπι
θυμεῖν τῆς ἀρετῆς. τίς δὲ ἂν μᾶλλον, ἢ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν εὐσέβειαν προ
τρέψαιτο, καθ' ἕκαστόν τε ἄνδρα ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τὰς πόλεις ὅλας, τοῦ περὶ τῆς εἰ-
ρήνης λόγου. ἐν γὰρ δὴ τούτῳ πείθει τοὺς ἀθηναίους, τῶν μὲν ἀλλοτρίων, μὴ ἐπιθυ
μεῖν. ἀρκεῖσθαι δὲ τοῖς παροῦσι στέργειν. καὶ τῶν μὲν μικρῶν πόλεων, ὥσπερ ἀνεὶ κτημά
των φείδεσθαι. τοὺς δὲ συμμάχους γε, καὶ εὐεργεσίαις πειρᾶσθαι κατέχειν. ἀλλὰ
μὴ ταῖς ἀνάγκαις μηδὲ ταῖς βίαις. τῶν δὲ προγόνων μιμεῖσθαι, μὴ τοὺς πρὸ τῶν
δεκελεικῶν γενομένους. οἳ μικροῦ ἐδέησαν ἀπολέσαι τὴν πόλιν. ἀλλὰ τοὺς πρὸ
τῶν περσικῶν. οἳ καλοκαγαθίαν ἀσκοῦντες διετέλεσαν. ἐπιδείκνυταί τε ὡς οὐχ αἱ
πολλαὶ τριήρεις, οὐδ' οἱ μετὰ βίας ἀρχόμενοι ἕλληνες μεγάλην ποιοῦσι τὴν πόλιν, ἀλ
λ' αἱ δίκαιαί τε προαιρέσεις. καὶ τὸ τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. παρακαλεῖ τε τὴν τῶν
ἑλλήνων εὔνοιαν, οἰκείαν ποιεῖν τῇ πόλει. μεγίστην ἡγούμενος πρὸς εὐδαιμονίαν. καὶ
πολεμικοὺς μὲν εἶναι ταῖς παρασκευαῖς καὶ ταῖς μελέταις. εἰρηνικοὺς δὲ τῷ μη-
δὲν ἀδικεῖν. διδάσκων ὡς οὔτε πρὸς πλοῦτον, οὔτε πρὸς δόξαν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐ-
δαιμονίαν οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρετὴ καὶ τὰ μέρη ταύ
της. καὶ τοῖς μὴ ταῦτα ὑπειληφόσιν ἐπιτιμῶν οἳ τὴν μὲν ἀδικίαν, κερδαλέαν ἡ
γοῦνται. καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν. τὴν δὲ δικαιοσύνην ἀλυ-
σιτελῆ, καὶ μᾶλλον ἑτέροις, ἢ τοῖς ἔχουσιν ὠφέλιμον. τούτων γὰρ οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν
ἢ βελτίους, ἢ ἀληθεστέρους, ἢ μᾶλλον πρέποντας φιλοσοφίᾳ, δύναιτο λόγους εἰ-
πεῖν. τίς δὲ τὸν ἀρεοπαγιτικὸν ἀναγνοὺς λόγον, οὐκ ἂν γένοιτο κοσμιώτερος. ἢ τίς οὐκ
ἂν θαυμάσειε τὴν ἐπιβολὴν τοῦ ῥήτορος. ὃς ἐτόλμησε διαλεχθῆναι περὶ πολιτείας
» ἀθηναίοις, ἀξιῶν μεταθέσθαι μὲν τὴν τότε καθεστῶσαν δημοκρατίαν. ὡς μεγάλα βλά
» πτουσαν τὴν πόλιν. περὶ ἧς δημαγωγῶν οὐδεὶς ἐπεχείρει λέγειν, θεωρῶν εἰς τοσαύ-
» την αὐτὴν προεληλυθυῖαν ἀκοσμίαν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἄρχοντας ἔτι τῶν ἰδιωτῶν
» κρατεῖν. ἀλλ' ἕκαστον ὅ, τι καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γένοιτο καὶ ποιοῦντα καὶ λέγοντα. καὶ
» τὴν ἄκαιρον παρρησίαν, δημοτικὴν ἐξουσίαν ὑπὸ πάντων νομιζομένην. ἀνασώσα-
» σθαι δὲ τὴν ὑπὸ σόλωνός τε καὶ κλεισθένους κατασταθεῖσαν πολιτείαν. ἧς τὴν προ
» αίρεσιν καὶ τὰ ἔθη διεξιὼν, δεινότερον μὲν ἡγεῖσθαι φησὶ τοὺς τότε ἀνθρώπους τὸ
» τοῖς πρεσβυτέροις ἀντειπεῖν, ἢ τὴν τάξιν λύειν. δημοκρατίαν δὲ αὐτοὺς νομίζειν
» οὐ τὴν ἀκολασίαν, ἀλλὰ τὴν σωφροσύνην. τὸ δὲ ἐλεύθερον, οὐκ ἐν τῷ καταφρονεῖν τῶν
» ἀρχόντων, ἀλλ' ἐν τῷ τὰ κελευόμενα ποιεῖν τίθεσθαι. ἐξουσίαν τε οὐδενὶ τῶν ἀκο-
» λάστων ἐπιτρέπειν, ἀλλ' ἐν τοῖς βελτίστοις ἀνατιθέναι τὰς ἀρχάς. τοιούτοις ἔσεσθαι
» τοὺς ἄλλους ὑπολαμβάνοντας, οἷοί περ ἂν ὦσιν οἱ τὴν πόλιν διοικοῦντες. ἀντὶ δὲ τοῦ
» τὰς ἰδίας οὐσίας ἐκ τῶν δημοσίων ἐπανορθοῦν, τοὺς ἰδίους πλούτους εἰς τὰ κοι
» νὰ καταχορηγήσειν. χωρὶς δὲ τούτων, πλείω τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τοὺς πα-
» τέρας τῶν υἱῶν ἀνδρῶν γενομένων, ἢ παίδων ὄντων ἐπιθυμοῦντο. ἐνθυμουμένους ὡς οὐκ
» ἐξ ἐκείνης τῆς παιδείας, ἀλλ' ἐκ ταύτης τῆς σωφροσύνης μᾶλλον ὠφελεῖται τὸ
» κοινόν. κρείττονά τε ὑπολαμβάνειν τὰ χρηστὰ ἐπιτηδεύματα τῆς ἀκριβοῦς νομοθε-
» σίας. σκοποῦντας, οὐχ ὅπως ταῖς τιμωρίαις τοὺς ἁμαρτάνοντας ἀνείρξουσιν, ἀλ
» λ' ὡς μηδὲν ἄξιον ζημίας ἕκαστον ἐπιτηδεύειν. καὶ τὴν μὲν πατρίδα δεῖν οἰομένους
» ἐν ἐξουσίᾳ διάγειν μεγάλῃ. τοῖς δ' ἰδιώταις μηδὲν ἐξεῖναι ποιεῖν, ὅτι ἂν οἱ νόμοι κω-
» λύωσι. καρτερεῖν δὲ τὰ δεινὰ καὶ μὴ ἐκπλήττεσθαι ταῖς συμφοραῖς. Τίς δ' ἂν
μᾶλλον πείσειε καὶ πόλιν καὶ ἄνδρας τοῦ ῥήτορος, πολλαχῆ μὲν καὶ ἄλλῃ. μάλιστα δ' ἐν
τῷ πρὸς λακεδαιμονίους γραφέντι λόγῳ, ὃς ἐπιγράφεται μὲν ἀρχίδαμος. ὑ-
πόθεσιν δὲ περιείληφε τὴν περὶ τοῦ μὴ προέσθαι μεσσήνην βοιωτοῖς. μηδὲ ποι-
εῖν τὸ προσταττόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. ἠτύχητο γὰρ δὴ τοῖς λακεδαιμονίοις, ἥ τε
περὶ λεῦκτρα μάχη, καὶ πολλαὶ μετ' ἐκείνην ἕτεραι. καὶ τὰ μὲν θηβαίων πράγμα

τα ἐνθένδε καὶ εἰς μέγεθος ἀρχῆς προεληλύθει. τὰ δὲ τῆς σπάρτης, ταπεινὰ καὶ ἀνά
ξια τῆς ἀρχαίας ἡγεμονίας ἐγεγόνει. τελευτῶσα γοῦν ἵνα τύχῃ τῆς εἰρήνης ἡ πό-
λις, ἐβουλεύετο εἰ χρὴ μεσσήνης ἀποστῆναι. ταύτην ἐπιτιθέντων αὐτῇ βοιωτῶν τὴν
ἀνάγκην. ὁρῶν οὖν αὐτὴν ἀνάξια πράττειν μέλλουσαν τῶν προγόνων, τόνδε τὸν λόγον συ
νετάξατο ἀρχιδάμῳ, νέῳ μὲν ὄντι καὶ οὔπω βασιλεύοντι. ἐλπίδας δὲ πολλὰς ἔχοντι
ταύτης τεύξεσθαι τῆς τιμῆς. ἐν ᾧ διεξέρχεται πρῶτον μὲν ὡς δικαίως ἐκτήσαντο μεσσήνην
» λακεδαιμόνιοι. παραδόντων τε αὐτὴν τῶν κρεσφόντου παίδων, ὅτε ἐξέπεσον ἐκ τῆς ἀρ
» χῆς. καὶ τοῦ θεοῦ προστάξαντος δέχεσθαι καὶ τιμωρεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. πρὸς δὲ τούτοις,
» ἐπικυρώσαντος μὲν τὴν κτῆσιν τοῦ πολέμου, κάτοχον δὲ καὶ βέβαιον πεποιηκότος τοῦ
» χρόνου. διδάσκει δὲ ὡς οὐ μεσσηνίοις τοῖς οὐκέτ᾽ οὖσιν. ἀλλὰ δούλοις καὶ εἵλωσιν ὁρμη-
» τήριον καὶ καταφυγὴν παρέξουσι τὴν πόλιν. διεξέρχεταί τε τοὺς κινδύνους τῶν προ
» γόνων, οὓς ὑπέμειναν ἕνεκα τῆς ἡγεμονίας. καὶ τῆς δόξης ὑπομιμνήσκει τῆς παρὰ τοῖς
» ἕλλησιν ὑπαρχούσης περὶ αὐτῶν. παραινεῖ τε μὴ συγκαταπίπτειν ταῖς τύχαις, μηδ᾽ ἀ
» πογιγνώσκειν τὰς μεταβολὰς ἐνθυμουμένους, ὅτι πολλοὶ μὲν ἤδη, μείζω δύναμιν ἔ-
» χοντες ἢ θηβαῖοι, ὑπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἐκρατήθησαν. πολλοὶ δὲ εἰς πολιορκίαν κατα
» κλεισθέντες καὶ δεινότερα ἢ λακεδαιμόνιοι πάσχοντες, διέφθειραν τοὺς ἐπιστρατεύσαν
» τας. καὶ παράδειγμα ποιεῖται τὴν ἀθηναίων πόλιν. ἥτις ἐκ πολλῆς εὐδαιμονίας ἀνά
» στατος γενομένη, τοὺς ἐσχάτους ὑπέστη κινδύνους ἵνα μὴ τοῖς βαρβάροις ποιῇ τὸ προστατ
» τόμενον. παρακελεύεται δὲ καὶ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι καὶ θαρρεῖν περὶ τῶν μελ-
» λόντων, ἐπισταμένους ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπανορθοῦνται, πολι
» τείᾳ χρηστῇ. καὶ πολέμων ἐμπειρίαις. ἐν οἷς προεῖχεν ἡ σπάρτη τῶν ἄλλων πόλεων.
» οἴεται δὲ δεῖν αὐτοὺς κακῶς πράττοντας μὴ εἰρήνης ἐπιθυμεῖν. οἷς ἐκ τῆς καινουργίας
ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλειν τὰ πράγματα ἐλπίς. ἀλλὰ τοὺς εὐτυχοῦντας. ἐν γὰρ φ
κινδύνῳ, τὴν τῶν παρόντων ἀγαθῶν εἶναι φυλακήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πρὸς τού
» τοις διεξελθὼν ὅσα καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ τοῖς ἐπιφανεστάτοις αὐτῶν ἐπράχθη κατὰ τοὺς
» πολέμους λαμπρὰ ἔργα, καὶ ὅσης αἰσχύνης ἄξια δράσουσι, καὶ ὡς διαβληθήσονται πα
» ρὰ τοῖς ἕλλησιν ἐπιλογισάμενος, καὶ ὅτι πανταχόθεν αὐτοῖς ἐπικουρία τις ἔσται τὸν ἀ-
» γῶνα ποιουμένοις, καὶ παρὰ θεῶν, καὶ παρὰ συμμάχων, καὶ παρὰ πάντων ἀνθρώπων, οἷς ἐ
» πίφθονος ἡ θηβαίων δύναμις αὐξομένη, καὶ τὴν κατέχουσαν ἀκοσμίαν καὶ ταρα
» χὴν τὰς πόλεις ἐπιτροπευόντων τῆς ἑλλάδος βοιωτῶν ἐπιλεξάμενος, τελευτῶν εἰ καὶ
» μηδὲν τούτων μέλλοι γίνεσθαι, μηδ᾽ ὑπολείποιτό τις ἄλλη σωτηρίας ἐλπίς, ἐκλιπεῖν
» κελεύει τὴν πόλιν. διδάσκων αὐτοὺς, ὡς χρὴ παῖδας μὲν καὶ γυναῖκας καὶ τὸν ἄλλον ὄ
» χλον εἴς τε σικελίαν ἐκπέμψαι καὶ ἰταλίαν καὶ τἆλλα χωρία τὰ φίλια. αὐτοὺς δὲ κα
» ταλαβομένους τόπον ὅστις ἂν ὀχυρώτατος ᾖ καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐπιτηδειότατος, ἄ
» γειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. οὐδεμίαν γὰρ ἀξιώ
» σειν δύναμιν ὁμόσε χωρεῖν, ἀνδράσι κρατίστοις μὲν τὰ πολέμια τῶν ἑλλήνων, ἀπονενοη
» μένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακειμένοις. δικαίαν δὲ ὀργὴν καὶ πρόφασιν εὐπρεπῆ τῆς ἀνάγ
» κης ἔχουσι. ταῦτα δὲ οὐ λακεδαιμονίοις συμβουλεύειν φαίην ἂν αὐτὸν ἔγωγε. ἀλλὰ καὶ
» τοῖς ἄλλοις ἕλλησι καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, πολλῷ κρεῖττον ἁπάντων φιλοσόφων. οἳ τέλος
ποιοῦνται τοῦ βίου, τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ καλόν. ἔχων δὲ πολλοὺς αὐτοῦ καὶ ἄλλους διεξιέναι
λόγους, πρὸς πόλεις τε καὶ δυνάστας καὶ ἰδιώτας γραφέντας, ὧν οἱ μὲν, εἰς τὸν βίον καὶ
σωφροσύνην τὰ πλήθη παρακαλοῦσιν, οἱ δὲ εἰς μετριότητα, καὶ νόμιμον ἀρχὴν τοὺς
δυνάστας προάγουσιν. οἱ δὲ, κοσμίους τῶν ἰδιωτῶν ἀπεργάζονται τοὺς βίους ἃ δεῖ πράτ
τειν ἕκαστον ὑποτιθέμενοι, δεδοικὼς μὴ πέρα τοῦ δέοντος ὁ λόγος ἐκμηκυνθῇ μοι, ταῦτα
μὲν ἐάσω. τοῦ δ᾽ εὖ παρακολουθῆσαι γενέσθαι μοι μᾶλλον τὰ πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τὰς
διαφορὰς ἐν αἷς ἂν διαλλάττειν λυσίου, τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ εἰς βραχύτερον συναγαγὼν λό
γον, ἐπὶ τὰ παραδείγματα μεταβήσομαι. πρώτην μὲν τοίνυν ἔφην ἀρετὴν εἶναι λόγων τὴν
καθαρὰν ἑρμηνείαν, ἐν ᾗ διαλλάττουσαν οὐδεμίαν εὕρισκον παρ᾽ οὐδετέρῳ. εἶτα τὴν ἀκρίβειαν
τῆς διαλέκτου τῆς τότε συνήθους. καὶ ταύτην ἑώρων ὁμοίαν παρ᾽ ἀμφοτέροις. μετὰ ταῦτα

ἐπελογιζόμην, ὅτι τοῖς κυρίοις καὶ συνήθεσι καὶ κοινοῖς ὀνόμασιν, ἀμφότεροι κέχρην-
ται. ἡ δὲ Ἰσοκράτους λέξις προσλαβοῦσά τι τῆς τροπικῆς κατασκευῆς, μέχρι τοῦ μὴ
λυπῆσαι προῆλθε. τῆς δὲ σαφηνείας καὶ τῆς ἐναργείας ἀμφοτέρους κρατεῖν ἀ-
πεφηνάμην. ἐν δὲ τῷ συντόμως ἐκφέρειν τὰ νοήματα, Λυσίαν μᾶλλον ἡγούμην ἐπιτυγ-
χάνειν. ἐπὶ τὰς αὐξήσεις Ἰσοκράτη κατορθοῦν, ἄμεινον ἐδόκουν. ἐν τῷ συστρέφειν τὰ
νοήματα καὶ στρογγύλως ἐκφέρειν ὡς πρὸς ἀληθινοὺς ἀγῶνας, ἐπιτήδειον Λυσίαν ἀπε-
δεχόμην. ἐν ταῖς ἠθοποιΐαις, ἀμφοτέρους εὕρισκον δεξιούς. τῆς δὲ χάριτος καὶ τῆς ἡ-
δονῆς ἀναμφιλόγως ἀπεδίδουν τὰ πρωτεῖα Λυσίᾳ. τὸ μεγαλοπρεπὲς ἡρῶον, παρ᾽ Ἰσο-
κράτει. τοῦ πιθανοῦ καὶ πρέποντος οὐδέτερον ἐδόκουν ἀπολείπεσθαι. ἐν τῇ συνθέσει τῶν
ὀνομάτων, Λυσίαν μὲν ἀφελέστερον ἐκείνου. Ἰσοκράτην δὲ, περιεργότερον. καὶ τὸ μὲν, τῆς
ἀληθείας πιθανώτερον ἐνικαστήν. τὸ δὲ, τῆς κατασκευῆς ἀθλητὴν ἰσχυρότερον. ταῦτα
ἔφην ἐπὶ τῆς λέξεως τῆς ἑκατέρου. Τῶν δὲ πραγμάτων ποιούμενος ἐξέτασιν, τὴν
μὲν εὕρεσιν θαυμαστὴν παρ᾽ ἀμφοῖν κατελαβόμην, καὶ ἔτι τὴν κρίσιν. τῇ δὲ τάξει τῶν ἐν-
θυμημάτων καὶ τοῖς μερισμοῖς τῶν ἐπιχειρημάτων καὶ τῇ καθ᾽ ἕκαστον εἶδος ἐξεργα-
σίᾳ, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι τοῖς ἐν τῷ πραγματικῷ τόπῳ θεωρήμασι, παρὰ πολὺ προ-
τερεῖν ἡγούμην Ἰσοκράτην Λυσίου. κατὰ δὲ τὴν λαμπρότητα τῶν ὑποθέσεων, καὶ τὸ
φιλόσοφον τῆς προαιρέσεως, πλεῖον διαφέρειν ἢ παιδὸς ἄνδρα, ὡς ὁ Πλάτων εἴρηκεν.
εἰ δὲ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ῥητόρων, ὅσοι φιλοσόφως τοῦ μαθήμα-
τος τούτου προέστησαν. τῆς μὲν τοι ἀγωγῆς τῶν περιόδων, τὸ κύκλιον καὶ τῶν σχηματισ-
μῶν τῆς λέξεως τὸ μειρακιῶδες, οὐκ ἐδοκίμαζον. δουλεύει γὰρ ἡ διάνοια πολλάκις τῷ
ῥυθμῷ τῆς λέξεως. καὶ τοῦ κομψοῦ λείπεται τὸ ἀληθινόν. κράτιστόν τε ἐπιτήδευμα ἐν
διαλέκτῳ πολιτικῇ καὶ ἐναγωνίῳ τὸ ὁμοιότατον τῷ κατὰ φύσιν. βούλεται δὲ ἡ φύ-
σις τοῖς νοήμασιν ἕπεσθαι τὴν λέξιν. οὐ τῇ λέξει, τὰ νοήματα. συμβούλῳ δὲ δὴ περὶ πολέ-
μου καὶ εἰρήνης λέγοντι καὶ ἰδιώτῃ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχοντι κίνδυνον ἐν δικασταῖς, τὰ
κομψὰ καὶ θεατρικὰ καὶ μειρακιώδη ταῦτα, οὐκ οἶδα ἥν τινα δύναιτο ἂν παρασχεῖν
ὠφέλειαν. μᾶλλον δὲ οἶδα, ὅτι καὶ βλάβης ἂν αἴτια γένοιτο. χαριεντισμὸς γὰρ πᾶς ἐν
σπουδῇ, καὶ καλῶς γινόμενος, ἄωρον πρᾶγμα καὶ πολεμιώτατον ἐλέῳ. οὗτος δὲ οὐκ
ἐμὸς ὁ λόγος πρώτου μὰ Δία. ἐπεὶ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν ταύτην εἶχον περὶ αὐ-
τοῦ τὴν δόξαν. Φιλόνικος μὲν γὰρ ὁ διαλεκτικὸς, τὴν ἄλλην κατασκευὴν τῆς λέξεως ἐ-
παινῶν τἀνδρὸς, μέμφεται τῆς καινότητος ταύτης καὶ τοῦ φορτικοῦ. ἐοικέναι τέ φησιν
αὐτὸν ζωγράφῳ ταῖς αὐταῖς ἐσθῆσι καὶ τοῖς αὐτοῖς σχήμασι πάσας ἐπικοσμοῦν-
τι τὰς γραφάς. ἅπαντας γοῦν εὑρίσκον τοὺς λόγους αὐτοῦ, τοῖς αὐτοῖς τρόποις τῆς
λέξεως κεχρημένους. ὥστε ἐν πολλοῖς τεχνικῶς τὰ καθ᾽ ἕκαστα ἐξεργαζόμενον, τοῖς ὅ-
λοις ἀπρεπῆ παντελῶς φαίνεσθαι. διὰ τὸ μὴ προσηκόντως τοῖς ὑποκειμένοις τῶν ἠθῶν
φράζειν. Ἱερώνυμος δὲ ὁ φιλόσοφος φησὶν, ἀναγνῶναι μὲν αὐτίκα δυνηθῆναι τοὺς λό-
γους αὐτοῦ καλῶς. δημηγορῆσαι δὲ τήν τε φωνὴν καὶ τὸν τόνον ἐπάραντα. καὶ ἐν ταύ-
τῃ τῇ κατασκευῇ, μετὰ τῆς ἁρμοττούσης ὑποκρίσεως εἰπεῖν, οὐ παντελῶς. τὸ γὰρ μέ-
γιστον καὶ κινητικώτατον τῶν ὄχλων παραιτεῖσθαι. τὸ παθητικὸν καὶ ἔμψυχον. δου-
λεύειν γὰρ αὐτὸν τῇ λειότητι διὰ παντός. τὸ δὲ κεκραμένον καὶ παντοδαπὸν ἐπιτά-
σει τε καὶ ἀνέσει καὶ τὸ ταῖς παθητικαῖς ὑποθέσεσι διειλημμένον ὑπερβεβηκέναι. κα-
θόλου δέ φησιν αὐτὸν εἰς ἀναγνώστου παιδὸς φωνὴν καταδύντα, μήτε τόνον, μήτε πά-
θος, μήτε ὑπόκρισιν δύνασθαι φέρειν. πολλοῖς δὲ καὶ ἄλλοις ταῦτα καὶ παραπλήσια
τούτοις εἴρηται. περὶ ὧν οὐδὲν δέομαι γράφειν. ἐξ αὐτῆς γὰρ ἔσται τῆς Ἰσοκράτους λέξεως τεθεί-
σης καταφανής. ὅ, τε τῶν περιόδων ῥυθμὸς, ἐκ παντὸς διώκων τὸ γλαφυρὸν καὶ τῶν σχη-
μάτων τὸ μειρακιῶδες περὶ τὰς ἀντιθέσεις, καὶ παρισώσεις, καὶ παρομοιώσεις κατατριβόμε-
νον. καὶ οὐ τὸ γένος μέμφομαι τῶν σχημάτων. πολλοὶ γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο καὶ συγγραφεῖς καὶ ῥήτορες
ἀνθίσαι βουλόμενοι τὴν λέξιν, ἀλλὰ τὸν πλεονασμόν. ὅταν γὰρ μὴ ἐν καιρῷ γίνεσθαι μηδὲ ἐν ὥ-
ρᾳ, προσίστασθαι φημὶ ταῖς ἀκοαῖς. ἐν γοῦν τῷ πανηγυρικῷ τῷ περιβοήτῳ λόγῳ, πολύς ἐστιν
ἐν τοῖς τοιούτοις. πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι. ἐν ταῦ-

θαι. γὰρ οὐ μόνον τὸ κῶλον τῷ κώλῳ ἴσον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασι. τῷ μὲν πλεί-
στῳ, τὸ μέγιστον. τῷ δὲ ἀγαθῷ, τὸν ἔπαινον. τοὺς δὲ αἰτίους, τοῖς ἀξίους. καὶ αὖθις, οὐδὲ ἀπέ-
λαυον μὲν ὡς ἰδίων. ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων. τότε γὰρ κῶλον τὸ δεύτερον, τῷ κώ-
λῳ πάρισον, καὶ τῶν ὀνομάτων τῷ μὲν ἀπέλαυον, τὸ ἠμέλουν ἀντίθετον. τοῦ δὲ ἰδίων, τὸ
ἀλλοτρίων. οἷς ἐπιτίθησιν ἀλλὰ ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων. ἀπείχοντο δὲ, ὥσπερ χρὴ τῶν
μηδὲν προσηκόντων. ἀντίκειται γὰρ δὴ πάλιν κἀνταῦθα. τῷ μὲν ἐκήδοντο, τὸ ἀπείχον-
το. τῷ δὲ οἰκείων, τὸ μηδὲν προσηκόντων. καὶ οὔπω ταῦθ' ἱκανά. ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ ταῦτα
περιόδῳ, πάλιν ἀντιστρέφει. τῷ μὲν αὐτός τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν. τὸ ἐπιφε-
ρόμενον καὶ τοῖς παισὶ μεγάλην δόξαν καταλείψειν. τῷ δ' οὐδὲ τὰς θρασύτητας τὰς
ἀλλήλων ἐζήλουν, τὸ συναπτόμενον αὐτῷ. οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν ἤσκουν.
καὶ οὐδὲ μικρὸν διαλιπὼν ἐπιφέρει τούτοις. ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι, κα-
κῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν. οὐκοῦν καὶ
δεύτερον τὸ μὲν καλῶς τὸ κακῶς ἀντίστροφον. τῷ δὲ ἀκούειν, τὸ ἀποθνήσκειν πάρισον.
εἰ μέτριος ἦν μέχρι δεῦρο ἀνεκτός. ἀλλ' οὐκ ἀνήσει. πάλιν γοῦν ἐν τῇ μετ' αὐτὴν περιό-
δῳ, τίθησιν. ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων. ἀλλ' ὀλί-
γων συνθημάτων. καὶ περὶ τῶν κοινῶν καὶ περὶ τῶν ἰδίων ὁμονοήσουσιν. ἐνταῦθ' αὖ, τὸ γραμμάτων
καὶ συνθημάτων πάρισον. καὶ τὸ πολλῶν καὶ ὀλίγων. καὶ κοινῶν καὶ ἰδίων ἀντίθετα.
ἔπειθ' ὥσπερ οὐδὲν εἰρηκὼς τοιοῦτον, ἀθρόαις ἐπικλύσει ταῖς παρισώσεσιν. ἐπιφέρων
αὐτίκα. τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν θεραπεύοντες, ἀλλ' οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς Ἕλληνας. καὶ
στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν αὐτῶν. ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν. καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες
ἡγεμόνες, ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι. καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖ-
σθαι τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις. ἀλλ' οὐ βίᾳ προσκαταστρεφόμενοι. πιστο-
τέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις χρώμενοι. ταῖς δὲ συνθήκαις ὥσπερ ἀνάγκαις
ἐμμένειν ἀξιοῦντες. καὶ τί δεῖ τὰ καθ' ἕκαστα διεξιόντα μηκύνειν. ὀλίγου γὰρ ἅπας ὁ
λόγος ὑπὸ τῶν τοιούτων αὐτῷ κεκόμψευται σχημάτων. οἱ μέντοι γε ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βί-
ου γραφέντες λόγοι, ἧττον εἰσὶ μειρακιώδεις. ὡς ἂν οἶμαι τελείαν ἀπειληφότες τὴν φρό-
νησιν παρὰ τοῦ χρόνου. καὶ περὶ μὲν τούτων, ἱκανὰ ταῦτα. ὥρα δὲ ἂν εἴη καὶ τῶν παραδει-
γμάτων ἅψασθαι. καὶ δεῖξαι τίς ἐστι τούτοις ἡ τοῦ ῥήτορος ἰσχύς. ἅπαντα μὲν οὖν τὰ γέ-
νη τῶν προβλημάτων καὶ πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων, ἀμήχανον ἐν ὀλίγῳ δηλῶσαι.
ἀρκεῖ δὲ μία τε δημηγορία παραληφθεῖσα, καὶ λόγος εἷς ἐκ δικανικῶν. ὁ μὲν οὖν συμβου-
λευτικὸς λόγος ἐστὶν, ἐν ᾧ παρακαλεῖ τοὺς Ἀθηναίους διαλύσασθαι μὲν τὸν συμμαχικὸν
κληθέντα πόλεμον, ὃν ἐπολέμουν πρὸς αὐτοὺς Χῖοί τε καὶ Ῥόδιοι, καὶ οἱ τούτων σύμ-
μαχοι. παύσασθαι δὲ πλεονεκτοῦντας καὶ τῆς κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐπιθυ-
μοῦντας ἀρχῆς. διδάσκων, ὡς ἔστιν οὐ μόνον κρείττων ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀδικίας, ἀλ-
λὰ καὶ ὠφελιμωτέρα. τὸ μὲν οὖν ὕπτιον καὶ ἀναβεβλημένον τῆς ἀγωγῆς καὶ τῶν πε-
ριόδων ὁ χαριεντισμὸς, ἔνεστι κἀν τούτοις. τὰ δὲ θεατρικὰ τῶν σχημάτων, τεταμιευ-
μένως παρείληπται. ταῦτα μὲν δὴ παρορᾶν δεῖ τοὺς ἀναγινώσκοντας καὶ μὴ ἄξια
ἡγεῖσθαι σπουδῆς, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἔφην. τοῖς δὲ ἄλλοις πάνυ προσέχειν τὸν νοῦν. ἄρ-
» χεται δὲ ὁ λόγος ἐνθένδε. Ἅπαντες μὲν εἰώθασιν οἱ παριόντες ἐνθάδε, ταῦτα μέγι-
στα φάσκειν εἶναι καὶ μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν αὐτοὶ μέλλουσι συμβουλέ-
» ύειν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἥρμοσε τοιαῦτα προειπεῖν, καὶ
περὶ τῶν νῦν παρόντων, ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἥκομεν γὰρ ἐκκλησιάσοντες
» περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων. καὶ περὶ
ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευσαμένους, ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν. τὸ μὲν οὖν μέγε-
» θος ὑπὲρ ὧν συνεληλύθαμεν τηλικοῦτόν ἐστιν. ὁρῶ δὲ ὑμᾶς οὐκ ἐξ ἴσου τῶν λεγόντων τὴν
» ἀκρόασιν ποιουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχοντας τὸν νοῦν. τῶν δὲ, οὐδὲ τῆς φωνῆς ἀνεχομέ-
» νους. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ποιεῖτε. καὶ γὰρ τὸν ἄλλον χρόνον εἰώθατε τοὺς ἄλλους ἅπαν-
» τας ἐκβάλλειν, πλὴν τοὺς συναγορεύοντας ταῖς ἐπιθυμίαις ὑμῶν. οἷς καὶ δικαίως ἄν τις
» ἐπιτιμήσειεν. ὅτι συνειδότες πολλοὺς καὶ μεγάλους οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόντων ἀναστάτους

» γεγενημένους, καὶ μισοῦντες ἐπὶ τῶν ἰδίων τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν τέχνην, ἐπὶ
» τῶν κοινῶν οὐχ ὁμοίως διάκεισθε πρὸς αὐτούς. ἀλλὰ κατηγοροῦντες τῶν προσκειμένων καὶ
» χαιρόντων τοῖς τοιούτοις, αὐτοὶ μᾶλλον φαίνεσθε τοῖς τοιούτοις πιστεύοντες, ἢ τοῖς ἄλ-
» λοις πολίταις. καὶ γάρ τοι πεποιήκατε τοὺς ῥήτορας μελετᾶν καὶ φιλοσοφεῖν οὐ
» τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνοίσειν, ἀλλ' ὅπως ἀρέσκοντας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν. ἐφ' οὓς
» καὶ νῦν τὸ πλῆθος αὐτῶν ἐρρύηκεν. ἅπασι γὰρ ἦν φανερὸν, ὅτι μᾶλλον ἥδεσθε τοῖς
» παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἢ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης συμβουλεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ
» προσδοκίαν ἐμποιοῦσιν, ὡς τὰς κτήσεις τὰς ἐν ταῖς πόλεσι κομιούμεθα. καὶ τὴν δύ-
» ναμιν ἀναληψόμεθα πάλιν, ἣν πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. οἱ δ' οὐδὲν τοιοῦτον ὑ-
» ποτείνουσιν. ἀλλ' ὡς ἡσυχίαν ἔχειν δεῖ καὶ μὴ μεγάλων ἐπιθυμεῖν παρὰ τὸ δίκαιον. ἀλ-
» λὰ στέργειν τὸ ἴσον, ὃ χαλεπώτατον πάντων τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. οὕτω γὰρ
» ἐξηρτήμεθα τῶν ἐλπίδων καὶ πρὸς τὰς δοκούσας εἶναι πλεονεξίας ἀπλήστως ἔχο-
» μεν, ὥστε οὐδ' οἱ κεκτημένοι τοὺς μεγίστους πλούτους μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλουσιν, ἀλ-
» λ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι περὶ τῶν ὑπαρχόντων κινδυνεύουσι. διόπερ ἄξιόν ἐστι δε-
» διέναι μὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἔνοχοι γενώμεθα ταύταις ταῖς ἀνοίαις. λίαν γάρ τινές μοι δο-
» κοῦσιν ὡρμῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον. ὥσπερ οὐ τῶν τυχόντων συμβεβουλευκότων, ἀλλὰ
» τῶν θεῶν ἀκηκοότες, ὅτι κατορθώσομεν ἅπαντα, καὶ ῥᾳδίως κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν.
» χρὴ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας, περὶ μὲν ὧν ἴσασι μὴ βουλεύεσθαι. περίεργον γάρ. ἀλλὰ πράτ-
» τειν ὡς ἐγνώκασι. περὶ ὧν δ' ἂν βουλεύωνται μὴ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον. ἀλλ'
» ὡς δόξῃ μὲν χρωμένους. ὅ τι δ' ἂν τύχῃ γενησόμενον οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ὧν ὑμεῖς
» οὐδέτερον τυγχάνετε ποιοῦντες. ἀλλ' ὡς οἷόν τε ταραχωδέστατα διάκεισθε. συνεληλύ-
» θατε γὰρ ὡς δέον ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τῶν ῥηθέντων ἐκλέξαι τὸ βέλτιον. ὥσπερ δ' ἤδη σα-
» φῶς εἰδότες ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐθέλετε ἀκούειν, πλὴν τῶν εἰς ἡδονὴν δημηγορούντων. καί-
» τοι προσῆκεν ὑμᾶς εἴπερ ἐβούλεσθε ζητεῖν τὸ τῇ πόλει συμφέρον μᾶλλον τοῖς ἐναντιου-
» μένοις ταῖς ὑμετέραις γνώμαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς χαριζομένοις. εἰδότες ὅτι
» τῶν ἐνθάδε παριόντων, οἱ μὲν ἃ βούλεσθε λέγοντες, ῥᾳδίως ἐξαπατᾶν δύνανται. τὸ γὰρ
» πρὸς χάριν ῥηθὲν, ἐπισκοτεῖ τῷ καθορᾶν τὸ βέλτιστον. ὑπὸ δὲ τῶν μὴ πρὸς ἡδονὴν
» συμβουλευόντων, οὐδὲν ἂν πάθοιτε τοιοῦτον. οὐ γάρ ἐστιν ὅπως ἂν μεταπεῖσαι δυνη-
» θεῖεν ἢ κρῖναι καλῶς περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς
» μὲν λόγους τοὺς τῶν ἐναντιουμένων παραλλήλους ἐξετάζοιεν. αὐτοὶ δ' αὑτοὺς κοινοὺς
» ἀμφοτέροις ἀκροατὰς παράσχοιεν. θαυμάζω δὲ τὰ τῶν πρεσβυτέρων, εἰ μηκέτι μνη-
» μονεύουσι καὶ τῶν νεωτέρων, εἰ μηδενὸς ἀκηκόασιν, ὅτι διὰ μὲν τοὺς παραινοῦντας ἀν-
» τέχεσθαι τῆς εἰρήνης, οὐδὲν πώποτε κακὸν ἐπάθομεν. διὰ δὲ τοὺς ῥᾳδίως πολεμεῖν αἱ-
» ρουμένους, μεγάλαις συμφοραῖς περιεπέσομεν. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα μνείαν.
» ἀλλ' ἑτοίμως ἔχομεν μηδὲν εἰς τὸ πρόσθεν ἡμῖν αὐτοῖς πράττοντες, τριήρεις πληροῦν,
» καὶ χρημάτων εἰσφορὰς ποιεῖσθαι. καὶ βοηθεῖν, καὶ πολεμεῖν οἷς ἂν τύχωμεν, ὥσπερ ἐν
» ἀλλοτρίᾳ τῇ πόλει κινδυνεύοντες. τούτων δ' αἴτιόν ἐστιν ὅτι προσῆκον ὑμᾶς ὁμοίως τῶν
» κοινῶν, ὥσπερ τῶν ἰδίων σπουδάζειν, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχετε περὶ αὐτῶν. ἀλλ' ὅταν
» μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδίων βουλεύησθε, ζητεῖτε συμβούλους τοὺς ἄμεινον φρονοῦντας ὑμῶν
» αὐτῶν. ὅταν δ' ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐκκλησιάζητε. τοῖς μὲν τοιούτοις ἀπιστεῖτε. καὶ φθο-
» νεῖτε. τοὺς δὲ πονηροτάτους τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων, ἐπαινεῖτε. καὶ νομίζετε δη-
» μοτικωτέρους εἶναι τοὺς μεθύοντας, τῶν νηφόντων. καὶ τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας, τῶν εὖ φρο-
» νούντων. καὶ τοὺς τὰ τῆς πόλεως διανεμομένους, τῶν ἐκ τῆς οὐσίας ὑμῖν λειτουργού-
» των. ὥστ' ἄξιον θαυμάζειν, εἴ τις ἐλπίζει τὴν πόλιν τοιούτοις συμβούλοις χρωμένην ἐπὶ
» τὸ βέλτιον ἐπιδώσειν. ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις δια-
» νοίαις. καὶ ὅτι δημοκρατίας οὔσης οὐκ ἔστι παρρησία πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις
» καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν. ἐν δὲ τοῖς θεάτροις τοῖς κωμῳδοδιδασκάλοις. ὃ καὶ πάν-
» των ἐστὶ δεινότατον. ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁ-
» μαρτήματα, τοσαύτην ἔχετε χάριν, ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσι. πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττον-

τας καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως, ὥσπερ πρὸς τοὺς κακόν τι τὴν
πόλιν ἐργαζομένους. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διενοήθην.
παρελήλυθα γὰρ οὐ χαριούμενος ὑμῖν οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύσων, ἀλλ' ἀποφανούμε-
νος ἃ τυγχάνω γιγνώσκων. πρῶτον μὲν περὶ ὧν ὁ πρύτανις προτίθησιν. ἔπειτα περὶ
τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων. οὐδὲν γὰρ ὄφελος ἔσται τῶν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης
γνωσθέντων. ἂν μὴ περὶ τούτων ὀρθῶς λοιπὸν βουλευσώμεθα. φημὶ δ' οὖν χρῆναι ποι-
εῖσθαι τὴν εἰρήνην μὴ μόνον πρὸς χίους τε καὶ ῥοδίους καὶ βυζαντίους καὶ κώους, ἀλλὰ πάν-
τας ἀνθρώπους κεχρῆσθαι ταῖς συνθήκαις. μὴ ταύταις αἷς νῦν τινὲς γεγράφασιν, ἀλ-
λὰ ταῖς γενομέναις πρὸς βασιλέα καὶ λακεδαιμονίους, προσταττούσαις δὲ τοὺς ἕλλη-
νας αὐτονόμους εἶναι. καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι. καὶ τὴν αὑτῶν
ἔχειν ἑκάστους. τούτων γὰρ οὔτε δικαιοτέρας εὑρήσομεν. οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφε-
ρούσας. ταῦτα προειπὼν καὶ οὕτω διαθεὶς τοὺς ἀκούοντας πρὸς τὸν μέλλοντα λόγον. ἐ-
πιτηδείως ἐγκώμιόν τε κάλλιστον τῆς δικαιοσύνης διαθέμενος, καὶ τὰ καθεστηκότα
πράγματα μεμψάμενος, ἐπιτίθησι τούτοις τὴν σύγκρισιν τῶν τότε ἀνθρώπων πρὸς
τοὺς προγόνους. τούτου δὲ ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστει-
λάμενος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως μέλλω τοὺς λόγους ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ
ἄλλοθεν ἐπελθὼν καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γενο-
μένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ὑμᾶς νομίσειεν. οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς
τῶν προγόνων ἔργοις καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἀξιοῦμεν. οὐ-
δὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τῶν ἑλλή-
νων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν. ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐκ τῆς ἀσίας τὸν βίον πο-
ριζομένους ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν ἐλευθεροῦν-
τες τὰς πόλεις τὰς ἑλληνίδας καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠξιώθη-
σαν. ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ
τὴν αὐτὴν τιμὴν ἐκείνοις ἕξομεν. οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις, καὶ ταῖς
διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων

φροντίζομεν. ἓν γὰρ ἀκούσαντες γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ὡς θανάτου τῆς
ζημίας ἐπικειμένης, ἤν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦντας στρατη-
γοὺς χειροτονοῦμεν. καὶ τὸν πλείστους διαφθεῖραι δυνηθέντα τῶν πολιτῶν, τοῦτον ἐπὶ τὰ
μέγιστα τῶν πραγμάτων καθίσταμεν. σπουδάζοντες δὲ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον, ἢ περὶ
τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς πόλεως, καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰδότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ
ταῖς ἀσφαλείαις αὐξομένην καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη καταλυθεῖ-
σαν, πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας, ὡς πρὸς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας, δυσκό-
λως ἔχομεν. τοὺς δὲ τὸν πόλεμον ἀγαπῶντας, ὡς τῆς δημοκρατίας κηδομένους, εὔνους
εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχο-
μεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐ ταὐτὰ γινώσκομεν. ἀλλ' ὧν πρὶν εἰς τὴν
ἐκκλησίαν ἀναβῆναι κατηγοροῦμεν, ταῦτα ἐλθόντες χειροτονοῦμεν. οὐ πολὺν δὲ χρό-
νον διαλιπόντες, τοῖς ψηφισθεῖσιν ἐπειδὰν ἀπίωμεν πάλιν ἐπιτιμῶμεν. προσποιού-
μενοι δὲ σωφρονέστατοι τῶν ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις χρώμεθα συμβούλοις. ὧν οὐκ ἔστιν ὅσ-
τις οὐκ ἂν καταφρονήσειε. καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους κυρίους ἁπάντων καθίσταμεν. οἷς οὐ-
δεὶς οὐδὲν ἂν τῶν ἰδίων ἐπιτρέψειε. τοιοῦτος μὲν δή τις ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς λόγοις ὁ ἀ-
νήρ. ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς τὰ μὲν ἄλλα πάνυ ἀκριβὴς καὶ ἀληθινὸς καὶ τῷ λυσίου χαρακτῆ-
ρι, ἔγγιστα μὲν προσεληλυθώς. ἐν δὲ τῇ συνθέσει τῶν ὀνομάτων, τὸ λεῖον ἐκεῖνο καὶ εὐπρε-
πὲς ἔχων ἔλαττον μὲν ἢ ἐν ἄλλοις λόγοις, οὐ μὴν ἀλλ' ἔχων γε. μηδεὶς δ' ἀγνοεῖν ὑπολά-
βῃ μὴ δ' ὅτι ἀφαρεὺς ὁ πρόγονός τε καὶ εἰς ποίητος ἰσοκράτει γενόμενος, ἐν τῷ πρὸς
μεγακλείδην περὶ τῆς ἀντιδόσεως λόγῳ διορίζεται μηδεμίαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὑ-
πόθεσιν εἰς δικαστήριον γεγράφθαι. μὴ δ' ὅτι δεσμὰς πάνυ πολλὰς δικανικῶν λόγων
ἰσοκρατείων περιφέρεσθαι φησὶν ὑπὸ τῶν βιβλιοπωλῶν ἀριστοτέλης. ἐπίσταμαι
γὰρ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων λεγόμενα. καὶ οὔτε ἀριστοτέλει πείθομαι

ἐμπαίνειν τὸν ἄνδρα βουλομένῳ. οὐ γὰρ ἀφαιρεῖ τούτου γ' ἕνεκα λόγον οὐ πρέποντα πλαττο-
μένῳ συντίθεμαι. ἱκανὸν δ' ἡγησάμενος εἶναι τῆς ἀληθείας βεβαιωτὴν τὸν ἀθηναῖ-
ον κηφισόδωρον. ὃς καὶ συνεβίωσεν ἰσοκράτει καὶ γνησιώτατος ἀκουστὴς ἐγένετο, καὶ
τὴν ἀπολογίαν τὴν πάνυ θαυμαστὴν ἐν ταῖς πρὸς ἀριστοτέλη ἀντιγραφαῖς ἐποιήσατο,
πιστεύω γεγράφθαι λόγους τινὰς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς εἰς δικαστήρια. οὐ μέντοι πολλούς,
καὶ χρῶμαι παραδείγματι ἐξ αὐτῶν ἑνί. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ πλείοσι, τῷ τραπεζιτι-
κῷ λεγομένῳ. ὃν ἔγραψε ξένῳ τινὶ τῶν μαθητῶν κατὰ πασίωνος τοῦ τραπεζίτου. ἔστι
δὲ ὁ λόγος οὗτος. ὁ μὲν ἀγών μοι μέγας ἐστὶν ὦ ἄνδρες δικασταί. οὐ γὰρ μόνον περὶ πολ-
λῶν χρημάτων κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδίκως τῶν ἀλλοτρίων ἐπι-
θυμεῖν. ὃ ἐγὼ περὶ πλείστου ποιοῦμαι. οὐσία γάρ μοι ἱκανὴ καταλειφθήσεται καὶ τού-
των στερηθέντι. εἰ δὲ δόξαιμι μηδὲν προσῆκον αὐτὰ τὰ χρήματα ἐγκαλέσαι, διαβλη-
θείην ἂν τὸν ἅπαντα βίον. ἔστι δὲ ὦ ἄνδρες δικασταὶ πάντων χαλεπώτατον τοιούτων
ἀντιδίκων τυχεῖν. τὰ μὲν γὰρ συμβόλαια πρὸς τοὺς ἐπὶ ταῖς τραπέζαις ἄνευ μαρ-
τύρων γίνεται. τοῖς ἀδικουμένοις δὲ πρὸς τοιούτους ἀνάγκη κινδυνεύειν. οἳ καὶ φίλους
πολλοὺς κέκτηνται, καὶ χρήματα διαχειρίζουσι. καὶ πιστοὶ διὰ τὴν τέχνην δοκοῦσιν
εἶναι. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων ἡγοῦμαι φανερὸν πᾶσι ποιήσειν, ὅτι ἀπο-
στεροῦμαι τοσούτων χρημάτων ὑπὸ πασίωνος. ἐξ ἀρχῆς δ' ὑμῖν ὅπως ἂν δύνωμαι
διηγήσομαι τὰ πεπραγμένα. ἐμοὶ γὰρ ὦ ἄνδρες δικασταὶ πατὴρ μέν ἐστι σωπαῖος.
ὃν οἱ πλέοντες εἰς τὸν πόντον ἅπαντες ἴσασιν οὕτως οἰκείως πρὸς σάτυρον διακείμενον,
ὥστε πολλῆς μὲν χώρας ἄρχειν. ἁπάσης δὲ τῆς δυνάμεως ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐκεί-
νου. πυνθανόμενος δὲ καὶ περὶ τῆσδε τῆς πόλεως καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἑλλάδος ἐπεθύ-
μησα ἀποδημῆσαι. γεμίσας δ' ὁ πατήρ μου δύο ναῦς σίτου καὶ χρήματα δούς, ἐξέ-
πεμψεν ἅμα, κατ' ἐμπορίαν καὶ θεωρίαν. συστήσαντος δέ μοι πυθοδώρου τοῦ φοίνικος
πασίωνα, ἐχρώμην τῇ τούτου τραπέζῃ. χρόνῳ δ' ὕστερον διαβολῆς πρὸς σάτυρον γενο-
μένης ὡς καὶ ὁ πατὴρ οὑμὸς ἐπιβουλεύοι τῇ ἀρχῇ, καὶ ἐγὼ τοῖς φυγάσι συγγενοίμην,
τὸν μὲν πατέρα μου συλλαμβάνει. ἐπιστέλλει δὲ τοῖς ἐνθάδε ἐπιδημοῦσιν ἐκ τοῦ πόντου,
τὰ χρήματα παρ' ἐμοῦ παραλαβεῖν. καὶ αὐτὸν εἰς πλεῖν κελεύειν. ἐὰν δὲ τούτων μη-
δὲν ποιῶ, παρ' ὑμῶν ἐξαιτεῖν. ἐν τοσούτοις δὲ κακοῖς ὢν ὦ ἄνδρες δικασταί, λέγω πρὸς
πασίωνα τὰς ἐμαυτοῦ συμφοράς. οὕτω γὰρ οἰκείως πρὸς αὐτὸν διεκείμην, ὥστε μὴ
μόνον περὶ τῶν χρημάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τούτῳ μάλιστα πιστεύειν. ἡγού-
μην δὲ εἰ μὲν προοίμην ἅπαντα τὰ χρήματα, κινδυνεύσειν ἔπι πάθοι ἐκεῖνος, στερη-
θεὶς καὶ τῶν ἐνθάδε καὶ τῶν ἐκεῖ, πάντων ἐνδεὴς γενήσεσθαι. εἰ δ' ὁμολογῶν εἶναι, ἐ-
πιστείλαντος σατύρου μὴ παραδοίην, εἰς τὰς μεγίστας διαβολὰς ἐμαυτὸν καὶ τὸν πα-
τέρα καταστήσειν πρὸς σάτυρον. βουλομένοις οὖν ἡμῖν ἐδόκει βέλτιστον εἶναι, τὰ μὲν
φανερὰ τῶν χρημάτων παραδοῦναι. περὶ δὲ τῶν παρὰ τούτῳ κειμένων, μὴ μόνον ἐ-
ξαρνον εἶναι. ἀλλὰ καὶ ὀφείλοντά με καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ φαίνεσθαι. καὶ πάντα
ποιεῖν ἐξ ὧν ἐκεῖνοι μάλιστα ἤμελλον πεισθήσεσθαι μὴ εἶναί μοι χρήματα. τότε μὲν οὖν
ὦ ἄνδρες δικασταὶ ἐνόμιζόν μοι πασίωνα δι' εὔνοιαν ἅπαντα ταῦτα συμβουλεύειν. ἐ-
πειδὴ δὲ ταῦτα πρὸς τοὺς περὶ σάτυρον διεπραξάμην, ἔγνων αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα
τοῖς ἐμοῖς. βουλομένου γάρ ἐμοῦ κομίσασθαι τὰ παρὰ τούτου καὶ πλεῖν εἰς βυζάντιον, ἡγη-
σάμενος αὐτὸς κάλλιστον καιρὸν αὐτῷ παραπεπτωκέναι. τὰ μὲν γὰρ χρήματα πολ-
λὰ εἶναι τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα, ἄξια ἀναισχυντίας. ἐμὲ δὲ πολλῶν ἀκουόντων ἔξαρ-
νον γεγενῆσθαι μηδὲν κεκτῆσθαι πᾶσί τε φανερὸν ἀπαιτούμενον καὶ ἑτέροις ὁμολογοῦντα
ὀφείλειν. καὶ πρὸς τούτοις ὦ ἄνδρες δικασταὶ νομίζων εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην ἐκδοθή-
σεσθαί με ὑπὸ τῆς πόλεως σατύρῳ. εἰ δ' ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐ-
μῶν λόγων. εἰ δ' εἰς πλευσοίμην εἰς τὸν πόντον ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ πατρός, ταῦτα δια-
λογιζόμενος διενοεῖτό με ἀποστερεῖν τὰ χρήματα. καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ προσεποιεῖτο ἀπορεῖν
ἐν τῷ παρόντι, καὶ οὐκ ἂν ἔχειν ἀποδοῦναι. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ βουλόμενος εἰδέναι τὸ πρᾶγμα προσ-
πέμπω φιλόμηλον αὐτῷ, καὶ μενέξενον ἀπαιτήσοντας, ἔξαρνος γίνεται πρὸς αὐτούς, μηδὲν ἔ-

κειν τῶν ἐμῶν. πανταχόθεν δέ μοι τοσούτων κακῶν προσπεπτωκότων, τίνα οἴεσθέ με γνώ
μην ἔχειν; ὧ γε ὑπῆρχε σιωπῶντι μὲν ὑπὸ τούτου ἀπεστερῆσθαι τῶν χρημάτων. λέγοντι
δὲ, μηδὲν μᾶλλον κομίσασθαι. πρὸς σάτυρον δὲ εἰς τὴν μεγίστην διαβολὴν ἐμαυτὸν καὶ
τὸν πατέρα καταστῆσαι. κράτιστον οὖν ἡγησάμην ἡσυχίαν ἄγειν. μετὰ δὲ ταῦτα ὦ
ἄνδρες δικασταὶ ἀφικνοῦνταί μοι ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ὁ πατὴρ ἀφεῖται. καὶ σατύ-
ρῳ, οὕτως ἁπάντων μεταμέλει τῶν πεπραγμένων, ὡς πίστεις τε τὰς μεγίστας αὐτῷ,
δεδωκὼς εἴη. καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς ἧς εἶχε πρότερον. καὶ τὴν ἀδελφὴν
τὴν ἐμὴν, γυναῖκα τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ εἰληφώς. πυθόμενος δὲ ταῦτα πασίων, καὶ εἰδὼς ὅτι
φανερῶς ἤδη πράξω περὶ τῶν ἐμαυτοῦ, ἀφανίζει τὸν παῖδα ὃς συνῄδει περὶ τῶν
χρημάτων. ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ προσελθὼν ἐπεζήτουν αὐτὸν, ἡγούμενος ἔλεγχον σαφέστα-
τον τοῦτον ἂν γενέσθαι περὶ ὧν ἐνεκάλουν, λέγει λόγον δεινότατον. ὡς ἐγὼ καὶ μενέξε-
νος διαφθείραντες καὶ πείσαντες τὸν ἐπὶ τῇ τραπέζῃ καθήμενον, ἓξ τάλαντα ἀργυ
ρίου λάβοιμεν παρ᾽ αὐτοῦ. ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος μηδὲ βάσανος γένοιτο περὶ αὐτῶν,
ἔφασκεν ἡμᾶς ἀφανίσαντας τὸν παῖδα ἀντεγκαλεῖν αὐτῷ. καὶ ἐξαιτεῖν τοῦτον, ὃν
αὐτοὶ ἠφανίσαμεν. καὶ ταῦτα λέγων καὶ ἀγανακτῶν καὶ δακρύων, εἷλκέ με πρὸς
τὸν πολέμαρχον ἐγγυητὰς αἰτῶν. καὶ οὐ πρότερον ἀφῆκεν, ἕως αὐτῷ κατέστησα ἓξ
ταλάντων ἐγγυητάς. καί μοι ἀνάβητε τούτων μάρτυρες. ταῦθ᾽ ὅτι μὲν ὅλῳ τῷ γένει
διαφέρει τῶν ἐπιδεικτικῶν τε καὶ συμβουλευτικῶν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς λέξεως,
οὐδείς ἐστιν ὃς οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν. οὐ μέντοι παντάπασί γε τὴν ἰσοκράτειον ἀγωγὴν
ἐκβέβηκεν. ἀκαρῆ δέ τινα διασώζει τῆς κατασκευῆς τε καὶ σεμνολογίας ἐκείνης ἐνθυ
μήματα. καὶ ποιητικώτερα μᾶλλον ἐστὶν, ἢ ἀληθινώτερα. οἷον ὅταν φησὶν ἡγούμην δὲ εἰ
μὲν μὴ προείμην τὰ χρήματα κινδυνεύσειν. τὸ γὰρ ἀποίητόν τε καὶ ἀφελὲς τοιοῦτον. ἡ-
γούμην δὲ μὴ παραδοὺς τὰ χρήματα κινδυνεύσειν. ἔτι ἐκεῖνο. καὶ πρὸς τούτοις ὦ ἄν-
δρες δικασταὶ ἐνόμιζον, εἰ μὲν αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς
πόλεως σατύρῳ. εἰ δὲ ἄλλοσέ ποι τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων.
εἰ δὲ εἰς πλευσοίμην εἰς τὸν πόντον, ἀποθανεῖσθαί με μετὰ τοῦ πατρός. ἥτε γὰρ περίοδος
ἐκμηκύνεται. καὶ πέρα τοῦ δικανικοῦ τρόπου. καὶ ἡ σύνθεσις ἔχει τι τοῦ ποιητικοῦ. τό
τε σχῆμα τῆς λέξεως ἐκ τῶν ἐπιδεικτικῶν εἴληπται παρισώσεων, καὶ παρομοιώσε
ων. τότε οὖν ἐπιχειροίην, καὶ τραποίμην, καὶ εἰς πλευσοίμην, ἐν ἑνὶ χωρίῳ κείμενα, καὶ
τῶν κώλων τριῶν ὄντων, τὸ μὲν μῆκος ἴσον ὑπάρχον, τεκμήρια τῆς ἰσοκράτους κατα
σκευῆς ἐστί. καὶ τὰ τούτοις ἐπιφερόμενα. διενοεῖτο καὶ ἀποστερεῖν τὰ χρήματα. καὶ πρὸς
μὲν ἐμὲ προσεποιεῖτο ἀπορεῖν καὶ οὐκ ἂν ἔχειν. παρόμοιά τε καὶ παραπλήσια ἀλλή-
λοις ἐστί. καὶ πρὸς τούτοις, ἃ μετ᾽ ὀλίγον ἐπιτίθησιν. ὡς πίστεις τε μεγίστας αὐτῷ δεδω-
κὼς εἴη, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκώς. ἧς εἶχε πρότερον. καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐ
μὴν γυναῖκα τῷ ἑαυτοῦ υἱεῖ εἰληφώς. καὶ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν τὸ δεδωκὼς, καὶ πεποι
ηκὼς, καὶ εἰληφὼς, παρόμοιον. καὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν ἀδελφήν. ἔχοι δὲ αὖτις καὶ ἄλ
λα πρὸς τούτοις λέγειν, ἐξ ὧν ὁ χαρακτὴρ τοῦ ῥήτορος ἔσται καταφανής. ἀνάγκη δὲ ἴ
σως στοχάζεσθαι τοῦ χρόνου.

ΤΕΛΟΣ, ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΝΙΚΟΝ ΠΑΡΑΙΝΕΣΙΣ.

ἐ

Ν πολλοῖς μὲν ὦ Δημόνικε πολὺ διεστώσας εὑρήσομεν τάς τε τῶν σπουδαίων γνώμας, καὶ τὰς τῶν φαύλων διανοίας. πολὺ δὲ μεγίστην διαφορὰν εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις. οἱ μὲν γάρ, τοὺς φίλους παρόντας μόνον τιμῶσιν. οἱ δέ, καὶ μακρὰν ἀπόντας ἀγαπῶσι. καὶ τὰς μὲν τῶν φαύλων συνηθείας, ὀλίγος χρόνος διέλυσε. τὰς δὲ τῶν σπουδαίων φιλίας, οὐδ᾽ ἂν ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείψειεν. ἡγούμενος οὖν πρέπειν τοὺς δόξης ὀρεγομένους καὶ παιδείας ἀντιποιουμένους, τῶν σπουδαίων, ἀλλὰ μὴ τῶν φαύλων εἶναι μιμητάς, ἀπέσταλκά σοι τόνδε τὸν λόγον δῶρον. τεκμήριον μὲν, τῆς πρὸς ἡμᾶς φιλίας, σημεῖον δὲ τῆς πρὸς Ἱππόνικον συνηθείας. πρέπει γὰρ τοὺς παῖδας ὥσπερ τῆς οὐσίας, οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν. ὁρῶ δὲ καὶ τὴν τύχην ἡμῖν συλλαμβάνουσαν, καὶ τὸν παρόντα καιρὸν συναγωνιζόμενον. σὺ μὲν γὰρ, παιδείας ἐπιθυμεῖς, ἐγὼ δὲ παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρῶ. καὶ σὺ μὲν ἀκμὴν φιλοσοφεῖς, ἐγὼ δέ, τοὺς φιλοσοφοῦντας ἐπανορθῶ. ὅσοι μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἑαυτῶν φίλους, τοὺς προτρεπτικοὺς λόγους συγγράφουσι, καλὸν μὲν ἔργον ἐπιχειροῦσιν, οὐ μὴν περί γε τὸ κράτιστον τῆς φιλοσοφίας διατρίβουσιν. ὅσοι δὲ τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦνται, μὴ δι᾽ ὧν τὴν δεινότητα τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσουσιν, ἀλλ᾽ ὅπως τὰ τῶν τρόπων ἤθη σπουδαῖοι πεφυκέναι δόξουσι, τοσούτῳ μᾶλλον ἐκείνων τοὺς ἀκούοντας ὠφελοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν, ἐπὶ λόγον μόνον παρακαλοῦσιν, οἱ δέ, καὶ τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπανορθοῦσι. διόπερ ἡμεῖς οὐ παράκλησιν εὑρόντες, ἀλλὰ παραίνεσιν γράψαντες, μέλλομέν σοι συμβουλεύειν, ὧν χρὴ τοὺς νεωτέρους ὀρέγεσθαι, καὶ τίνων ἔργων ἀπέχεσθαι, καὶ ποίοις τισὶν ἀνθρώποις ὁμιλεῖν, καὶ πῶς τὸν ἑαυτῶν βίον οἰκονομεῖν. ὅσοι γὰρ τοῦ βίου ταύτην τὴν ὁδὸν ἐπορεύθησαν, οὗτοι μόνοι τῆς ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως ἠδυνήθησαν. ἧς οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον, οὐδὲ βεβαιότερόν ἐστι. κάλλος μὲν γάρ, ἢ χρόνος ἀνάλωσεν, ἢ νόσος ἐμάρανε. πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον ἢ καλοκαγαθίας ὑπηρέτης ἐστίν. ἐξουσίαν μὲν τῇ ῥᾳθυμίᾳ παρασκευάζων, ἐπὶ δὲ τὰς ἡδονὰς, τοὺς νέους παρακαλῶν. ῥώμη δὲ μετὰ μὲν φρονήσεως ὠφέλησεν, ἄνευ δὲ ταύτης πλείω τοὺς ἔχοντας ἔβλαψε. καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν ἀσκούντων ἐκόσμησε, ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς ἐπιμελείαις ἐπεσκότησεν. ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κτῆσις, οἷς ἂν ἀκιβδήλως ταῖς διανοίαις συναυξηθῇ, μόνη μὲν συγγηράσκει. πλούτου δὲ κρείττων, χρησιμωτέρα δὲ εὐγενείας ἐστί. τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδύνατα, δυνατὰ καθιστῶσα, τὰ δὲ τῷ πλήθει φοβερὰ, θαρσαλέως ὑπομένουσα. καὶ τὸν μὲν ὄκνον, ψόγον τὸν δὲ πόνον, ἔπαινον ἡγουμένη. ῥᾴδιον δὲ τοῦτο καταμαθεῖν ἐστιν, ἔκ τε τῶν Ἡρακλέους ἄθλων, καὶ τῶν Θησέως ἔργων, οἷς ἡ τῶν τρόπων ἀρετὴ τηλικοῦτον εὐδοξίας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπέβαλεν, ὥστε μηδὲ τὸν ἅπαντα χρόνον δύνασθαι λήθην ἐμποιῆσαι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ πατρὸς προαιρέσεις ἀναμνησθεὶς, οἰκεῖον καὶ καλὸν ἕξεις παράδειγμα τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένων. οὐδὲ γὰρ ὀλιγωρῶν τῆς ἀρετῆς, οὐδὲ ῥᾳθυμῶν διετέλεσε τὸν βίον, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τῇ δὲ ψυχῇ τοὺς κινδύνους ὑπέμενεν. οὐδὲ τὸν πλοῦτον παρακαίρως ἠγάπα, ἀλλ᾽ ἀπήλαυε μὲν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὡς θνητὸς, ἐπεμελεῖτο δὲ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἀθάνατος. οὐδὲ ταπεινῶς διῴκει τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλός τε ἦν, καὶ μεγαλοπρεπής. καὶ τοῖς φίλοις κοινός. καὶ μᾶλλον ἐθαύμαζε τοὺς περὶ αὐτὸν σπουδάζοντας, ἢ τοὺς τῷ γένει προσήκοντας. ἡγεῖτο γὰρ εἶναι πρὸς ἑταιρίαν πολλῷ κρείττω φύσιν νόμου, καὶ τρόπον γένους, καὶ προαίρεσιν ἀνάγκης. ἐπιλίποι δ᾽ ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου πράξεις καταριθμησαίμεθα. ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῶν, ἐν ἑτέροις καιροῖς δηλώσομεν. δεῖγμα δὲ τῆς Ἱππονίκου φύσεως νῦν ἐξενηνόχαμεν. πρὸς ὃν δεῖ ζῆν σε, ὥσπερ πρὸς παράδειγμα. νόμον μὲν τὸν ἐκείνου τρόπον ἡγησάμενον, μιμητὴν δὲ καὶ ζηλωτὴν

τῆς πατρῴας ἀρετῆς γενόμενον. αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν γραφεῖς ἀπεικάζειν τὰ κα-
λὰ τῶν ζῴων. τοὺς δὲ παῖδας μὴ μιμεῖσθαι τοὺς σπουδαίους τῶν γονέων. ἡγοῦ δὲ μη-
δενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκειν ἐπὶ τοὺς ἀνταγωνιστὰς ἀσκεῖν, ὥς σοι σκοπεῖν ὅπως
ἐφάμιλλος γενήσῃ τοῖς τοῦ πατρὸς ἐπιτηδεύμασιν, οὕτω δὲ τὴν γνώμην ἀδύνατον δια-
τεθῆναι, τὸν μὴ πολλῶν, καὶ καλῶν ἀκουσμάτων πεπληρωμένον. τὰ μὲν γὰρ σώματα
τοῖς συμμέτροις πόνοις, ἡ δὲ ψυχὴ, τοῖς σπουδαίοις λόγοις, αὔξεσθαι πέφυκε. διόπερ ἐ-
γώ σοι πειράσομαι συντόμως ὑποθέσθαι. δι᾽ ὧν ἄν μοι δοκοίης ἐπιτηδευμάτων πλεῖστον
πρὸς ἀρετὴν ἐπιδοῦναι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδοκιμῆσαι.
Πρῶτον μὲν οὖν εὐσέβει τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, μὴ μόνον θύων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅρκοις ἐμ-
μένων. ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς τῶν χρημάτων εὐπορίας σημεῖον, τοῦτο δὲ τῆς τῶν τρόπων
καλοκαγαθίας τεκμήριον. Τίμα τὸ δαιμόνιον ἀεὶ μὲν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλε-
ως. οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν, καὶ τοῖς νόμοις ἐμμένειν. Τοιοῦτος γίνου περὶ
τοὺς γονεῖς, οἵους ἂν εὔξαιο περὶ σεαυτὸν γενέσθαι τοὺς σαυτοῦ παῖδας. Ἄσκει τῶν
περὶ τὸ σῶμα γυμνασίων, μὴ τὰ πρὸς τὴν ῥώμην, ἀλλὰ τὰ πρὸς τὴν ὑγίαν συμφέρον-
τα. τούτου δ᾽ ἂν ἐπιτυγχάνοις, εἰ λήγοις τῶν πόνων, ἔτι πονεῖν δυνάμενος. Μήτε γέ-
λωτα προπετῆ στέργε, μήτε λόγον μετὰ θράσους ἀποδέχου. τὸ μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ δὲ
μανικόν. Ἃ ποιεῖν αἰσχρόν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν. Ἔθιζε σαυτὸν
εἶναι μὴ σκυθρωπὸν, ἀλλὰ σύννουν. δι᾽ ἐκεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ δὲ τοῦτο φρόνι-
μος εἶναι δόξεις. Ἡγοῦ μάλιστα σεαυτῷ πρέπειν κόσμον. αἰσχύνην. δικαιοσύνην.
σωφροσύνην. τούτοις γὰρ ἅπασι δοκεῖ κρατεῖσθαι τὸ τῶν νεωτέρων ἦθος. Μηδέποτε μη-
δὲν αἰσχρὸν ποιήσας, ἔλπιζε λήσειν. καὶ γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους λάθῃς, σαυτῷ γε συνειδή-
σεις. Τὸν μὲν θεὸν φοβοῦ. τοὺς δὲ γονεῖς τίμα. τοὺς δὲ φίλους αἰσχύνου. τοῖς
δὲ νόμοις πείθου. Τὰς ἡδονὰς θήρευε τὰς μετὰ δόξης. τέρψις γὰρ σὺν τῷ καλῷ μὲν
ἄριστον. ἄνευ δὲ τούτου, κάκιστον. Εὐλαβοῦ τὰς διαβολάς, κἂν ψευδεῖς ὦσιν. οἱ γὰρ
πολλοὶ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀγνοοῦσι, πρὸς δὲ τὴν δόξαν ἀποβλέπουσιν. Ἅπαντα δό-
κει ποιεῖν, ὡς μηδένα λήσων. καὶ γὰρ ἂν παραυτίκα κρύψῃς, ὕστερον ὀφθήσῃ. Μάλι-
στα δ᾽ ἂν εὐδοκιμοίης, εἰ φαίνοιο ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν πράττουσιν ἐπι-
τιμώης. Ἐὰν ᾖς φιλομαθής, ἔσῃ πολυμαθής. ἃ μὲν ἐπίστασαι, διαφύλαττε ταῖς με-
λέταις. ἃ δὲ μὴ μεμάθηκας, προσλάμβανε ταῖς ἐπιστήμαις. ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν ἀ-
κούσαντα χρήσιμον λόγον μὴ μανθάνειν, καὶ διδόμενόν τι ἀγαθὸν παρὰ τῶν φίλων μὴ λα-
βεῖν. Κατανάλισκε τὴν ἐν τῷ βίῳ σχολὴν εἰς τὴν τῶν λόγων φιληκοΐαν. οὕτω γὰρ τὰ
τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς εὑρημένα συμβήσεταί σοι ῥᾳδίως μανθάνειν. Ἡγοῦ τῶν ἀκουσ-
μάτων πολλὰ πολλῶν εἶναι χρημάτων κρείττω. τὰ μὲν γὰρ ταχέως ἀπολείπει, τὰ δὲ
πάντα τὸν χρόνον παραμένει. σοφία γὰρ μόνη τῶν κτημάτων ἀθάνατον. Μὴ κα-
τόκνει μακρὰν ὁδὸν πορεύεσθαι πρὸς τοὺς διδάσκειν τι χρήσιμον ἐπαγγελλομένους.
αἰσχρὸν γὰρ τοὺς μὲν ἐμπόρους τηλικαῦτα πελάγη διαπερᾶν, ἕνεκα τοῦ πλείω ποι-
ῆσαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν, τοὺς δὲ νεωτέρους μηδὲ τὰς κατὰ γῆν πορείας ὑπομέ-
νειν, ἐπὶ τῷ βελτίω καταστῆσαι τὴν ἑαυτῶν διάνοιαν. Τῷ μὲν τρόπῳ γίνου φιλοπροσή-
γορος, τῷ δὲ λόγῳ εὐπροσήγορος. ἔστι δὲ φιλοπροσηγορίας μὲν τὸ προσφωνεῖν τοὺς
ἀπαντῶντας, εὐπροσηγορίας δὲ, τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. Ἡδέ-
ως μὲν ἔχε πρὸς ἅπαντας, χρῶ δὲ τοῖς βελτίστοις. οὕτω γὰρ τοῖς μὲν οὐκ ἀπεχθὴς
ἔσῃ, τοῖς δὲ, φίλος γενήσῃ. Τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μα-
κρὰς περὶ τῶν αὐτῶν. πλησμονὴ γὰρ ἁπάντων. Γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἑκου-
σίοις, ὅπως ἂν δύναιο καὶ τοὺς ἀκουσίους ὑπομένειν. Ὑφ᾽ ὧν κρατεῖσθαι τὴν ψυχὴν
αἰσχρὸν, τούτων ἐγκράτειαν ἄσκει πάντων, κέρδους. ὀργῆς. ἡδονῆς. λύπης. ἔσῃ δὲ τοι-
οῦτος, ἂν κέρδη μὲν εἶναι νομίζῃς, δι᾽ ὧν εὐδοκιμήσεις, ἀλλὰ μὴ δι᾽ ὧν εὐπορήσεις.
Τῇ δὲ ὀργῇ παραπλησίως ἔχῃς πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ὥσπερ ἂν πρὸς σαυτὸν
ἁμαρτάνοντα καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ἀξιώσειας. ἐν δὲ τοῖς τερπνοῖς ἂν αἰσ-
χρὸν ὑπολάβῃς τῶν μὲν οἰκετῶν ἄρχειν, ταῖς δ᾽ ἡδοναῖς δουλεύειν. ἐν δὲ τοῖς

λυπηροῖς

λυπηροῖς, ἂν τὰς τῶν ἄλλων ἀτυχίας ἐπιβλέπῃς, καὶ σαυτὸν ὡς ἄνθρωπος ὢν ὑπομιμνήσκῃς. μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων, ἢ τὰς τῶν χρημάτων παρακαταθήκας· δεῖ γὰρ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας τρόπον ὅρκου πιστότερον φαίνεσθαι παρεχομένους. προσήκειν ἡγοῦ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν. περὶ τῶν ἀπορρήτων μηδενὶ λέγε, πλὴν ἐὰν ὁμοίως συμφέρῃ τὰς πράξεις σιωπᾶσθαι σοί τε τῷ λέγοντι, κἀκείνοις τοῖς ἀκούουσιν. ὅρκον ἐπακτὸν προσδέχου διὰ δύο προφάσεις, ἢ σαυτὸν αἰτίας αἰσχρᾶς ἀπολύων, ἢ φίλους ἐκ κινδύνων διασώζων.

ἕνεκα δὲ χρημάτων μηδένα θεὸν ὀμόσῃς, μηδ' ἂν εὐορκεῖν μέλλῃς. δόξεις γὰρ τοῖς μὲν ἐπιορκεῖν, τοῖς δὲ φιλοχρημάτως ἔχειν. μηδένα φίλον ποιοῦ, πρὶν ἂν ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς προτέροις φίλοις· ἔλπιζε γὰρ αὐτὸν καὶ περὶ σὲ γενέσθαι τοιοῦτον, οἷος καὶ περὶ ἐκείνους γέγονε. βραδέως μὲν φίλος γίνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν· ὁμοίως γὰρ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν. μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τῶν φίλων, μήτ' ἄπειρος εἶναι τῶν ἑταίρων θέλε. τοῦτο δὲ ποιήσεις, ἂν μὴ δεόμενος, τὸ δεῖσθαι προσποιῇ. περὶ τῶν ῥητῶν ὡς ἀπορρήτων ἀνακοινοῦ· μὴ τυχὼν μὲν γὰρ οὐδὲν βλαβήσῃ, τυχὼν δὲ μᾶλλον τὸν τρόπον αὐτῶν ἐπιστήσῃ. δοκίμαζε τοὺς φίλους ἔκ τε τῆς περὶ τὸν βίον ἀτυχίας, καὶ τῆς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας. τὸ μὲν γὰρ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγινώσκομεν. οὕτω δ' ἂν ἄριστα χρήσῃ τοῖς φίλοις, ἂν μὴ περιμένῃς τὰς παρ' ἐκείνων δεήσεις, ἀλλ' αὐτεπάγγελτος ἐν τοῖς καιροῖς αὐτοῖς βοηθῇς. ὁμοίως αἰσχρὸν νόμιζε τῶν ἐχθρῶν νικᾶσθαι ταῖς κακοποιίαις, καὶ τῶν φίλων ἡττᾶσθαι ταῖς εὐεργεσίαις. ἀποδέχου τῶν ἑταίρων μὴ μόνον τοὺς ἐπὶ τοῖς κακοῖς δυσχεραίνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας. πολλοὶ μὲν γὰρ ἀτυχοῦσι τοῖς φίλοις συνάχθονται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι. τῶν ἀπόντων φίλων μέμνησο πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δοκῇς μηδὲ τούτων ἀπόντων ὀλιγωρεῖν. εἶναι βούλου τὰ περὶ τὴν ἐσθῆτα φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής. ἔστι γὰρ φιλοκάλου μὲν τὸ μεγαλοπρεπές, καλλωπιστοῦ δὲ τὸ περίεργον. ἀγάπα τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν μὴ τὴν ὑπερβάλλουσαν κτῆσιν, ἀλλὰ τὴν μετρίαν ἀπόλαυσιν. καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων. παραπλήσιον γὰρ οἱ τοιοῦτοι πάσχουσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππον κτήσαιτο καλὸν, κακῶς ἱππεύειν ἐπιστάμενος.

πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα, καὶ κτήματα κατασκευάζειν. ἔστι γὰρ χρήματα μὲν τοῖς ἀπολαύειν ἐπισταμένοις, κτήματα δὲ τοῖς χρῆσθαι δυναμένοις. τίμα τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν δυοῖν ἕνεκα, τοῦ τε ζημίαν μεγάλην ἐκτῖσαι, καὶ τοῦ φίλῳ σπουδαίῳ δυστυχοῦντι βοηθῆσαι. πρὸς δὲ τὸν ἄλλον βίον μηδὲν ὑπερβαλλόντως, ἀλλὰ μετρίως αὐτὴν ἀγάπα. στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω.

μηδενὶ συμφορὰν ὀνειδίσῃς. κοινὴ γὰρ ἡ τύχη, καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. τοὺς ἀγαθοὺς εὖ ποίει. καλὸς γὰρ θησαυρὸς παρὰ ἀνδρὶ σπουδαίῳ χάρις ὀφειλομένη.

κακοὺς εὖ ποιῶν, ὅμοια πείσῃ τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσιν· ἐκεῖναί τε γὰρ τοὺς διδόντας, ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν. οἵ τε κακοὶ τοὺς ὠφελοῦντας, ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶντας· ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύοντας ἀδικοῦσιν. ἐὰν ἀποδέχῃ τῶν φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατόν σοι χαριζομένους, οὐχ ἕξεις ἐν τῷ βίῳ τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους. γίνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς, ἀλλὰ μὴ σεμνός. τῶν μὲν γὰρ τὸν ὑπεροπτικὸν ὄγκον μόλις ἂν οἱ δοῦλοι καρτερήσειαν, τῶν δὲ τὸν ὁμιλητικὸν τρόπον ἅπαντες ἡδέως ὑποφέρουσιν. ὁμιλητικὸς δὲ ἔσῃ μὴ δύσερις ὢν, μηδὲ δυσάρεστος, μηδὲ πρὸς πάντα φιλόνεικος, μηδὲ πρὸς τὰς τῶν πλησιαζόντων ὀργὰς τραχέως ἀπαντῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ θυμουμένοις μὲν αὐτοῖς εἴκων, πεπαυμένοις δὲ τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττων. μὴ δὲ περὶ τὰ γελοῖα σπουδάζων, μὴ δὲ περὶ τὰ σπουδαῖα τοῖς γελοίοις

χαίρων· τὸ γὰρ ἄκαιρον πανταχοῦ λυπηρόν. μὴ δὲ τὰς χάριτας ἀχαρίστως χαρίζου, ὅπερ πάσχουσιν οἱ πολλοί, ποιοῦντες μὲν, ἀηδῶς δὲ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντες. μὴ δὲ φιλαίτιος ὤν· βαρὺ γάρ· μὴ δὲ φιλεπιτιμητής· παροξυντικὸν γάρ.

μάλιστα μὲν εὐλαβοῦ τὰς ἐν τοῖς πότοις συνουσίας· ἂν δέ ποτέ σοι συμπίπτῃ καιρὸς, ἐξανίστασο πρὸ μέθης. ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ οἴνου διαφθαρῇ, ταὐτὰ πάσχει τοῖς ἅρμασι, τοῖς τοὺς ἡνιόχους ἀποβαλοῦσιν. ἐκεῖνά τε γὰρ ἀτάκτως φέρεται, διαμαρτάνοντα τῶν εὐθυνόντων· ἥ τε ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται, διαφθαρείσης τῆς διανοίας. ἀθάνατα μὲν φρόνει τῷ μεγαλόψυχος εἶναι· θνητὰ δὲ τῷ συμμέτρως τῶν ὑπαρχόντων ἀπολαύειν. ἡγοῦ τὴν παιδείαν τοσούτῳ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι τῆς ἀπαιδευσίας, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες κερδαίνοντες πράττουσιν· αὕτη δὲ μόνη καὶ προσεζημίωσε τοὺς ἔχοντας. πολλάκις γὰρ οὓς τοῖς λόγοις ἐλύπησαν, τούτων τοῖς ἔργοις τὴν τιμωρίαν ἔδοσαν. οὓς ἂν βούλῃ ποιήσασθαι φίλους, ἀγαθόν τι λέγε περὶ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας. ἀρχὴ γὰρ φιλίας μὲν, ἔπαινος· ἔχθρας δὲ, ψόγος. βουλευόμενος παραδείγματα ποιοῦ τὰ παρεληλυθότα τῶν μελλόντων. τὸ γὰρ ἀφανὲς ἐκ τοῦ φανεροῦ ταχίστην ἔχει τὴν διάγνωσιν. βουλεύου μὲν βραδέως, ἐπιτέλει δὲ ταχέως τὰ δόξαντα. ἡγοῦ κράτιστον εἶναι παρὰ μὲν θεῶν εὐτυχίαν, παρὰ δὲ ἡμῶν αὐτῶν εὐβουλίαν. περὶ ὧν ἂν αἰσχύνῃ παρρησιάσασθαι, βούλει δέ τισι τῶν φίλων ἀνακοινώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις, ὡς περὶ ἀλλοτρίου τοῦ πράγματος. οὕτω γὰρ τήν ἐκείνων τε γνώμην αἰσθήσῃ, καὶ σεαυτὸν οὐ καταφανῆ ποιήσεις. ὅταν δὲ ὑπὲρ τῶν σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβουλεύεσθαι, σκόπει πρῶτον πῶς ὑπὲρ τῶν αὑτοῦ διῴκησεν. ὁ γὰρ κακῶς διανοηθεὶς ὑπὲρ τῶν ἰδίων, οὐδέποτε καλῶς βουλεύσεται περὶ τῶν ἀλλοτρίων. οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλεύεσθαι παροξυνθείης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἐπιβλέψαιο. καὶ γὰρ τῆς ὑγιείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀῤῥωστίας ἀναμνησθῶμεν. μιμοῦ τὰ τῶν βασιλέων ἤθη, καὶ δίωκε τὰ ἐκείνων ἐπιτηδεύματα. δόξεις γὰρ αὐτοὺς ἀποδέχεσθαι, καὶ ζηλοῦν. ὥστε σοι συμβήσεται παρά τε τῷ πλήθει μᾶλλον εὐδοκιμεῖν, καὶ τὴν παρ' ἐκείνων εὔνοιαν βεβαιοτέραν ἔχειν. πείθου μὲν καὶ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις. ἰσχυρότατον μέντοι νόμον ἡγοῦ, τὸν ἐκείνων τρόπον. ὥσπερ γὰρ τὸν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον, τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν, οὕτω καὶ τὸν ἐν μοναρχίᾳ κατοικοῦντα τὸν βασιλέα προσήκει θαυμάζειν. εἰς ἀρχὴν κατασταθεὶς, μηδενὶ χρῶ πονηρῷ πρὸς τὰς διοικήσεις. ὧν γὰρ ἂν ἐκεῖνος ἁμάρτῃ, σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν. ἐκ τῶν κοινῶν ἐπιμελειῶν ἀπαλλάττου μὴ πλουσιώτερος, ἀλλ' ἐνδοξότερος. πολλῶν γὰρ χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. μηδενὶ πονηρῷ πράγματι μήτε παρίστασο, μήτε συνηγόρει. δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, οἷάπερ ἂν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθῇς. παρασκεύαζε σεαυτὸν πλεονεκτεῖν μὲν δυνάμενον, ἀνέχου δὲ τὸ ἴσον ἔχειν· ἵνα δοκῇς ὀρέγεσθαι τῆς δικαιοσύνης μὴ διὰ ἀσθένειαν, ἀλλὰ διὰ ἐπιείκειαν. μᾶλλον ἀποδέχου δικαίαν πενίαν, ἢ πλοῦτον ἄδικον. τοσούτῳ γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσασι δόξαν παρασκευάζει. κἀκείνων μὲν τοῖς φαύλοις μέτεστι, ταύτης δὲ τοῖς μοχθηροῖς ἀδύνατον μεταλαβεῖν. μηδένα ζήλου τῶν ἐξ ἀδικίας κερδαινόντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδέχου τοὺς μετὰ δικαιοσύνης ζημιωθέντας. οἱ γὰρ δίκαιοι τῶν ἀδίκων εἰ μηδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσιν, ἀλλ' οὖν ἐλπίσι γε σπουδαίαις ὑπερέχουσι. πάντων μὲν ἐπιμελοῦ τῶν περὶ τὸν βίον, μάλιστα δὲ τὴν σεαυτοῦ φρόνησιν ἄσκει. μέγιστον γὰρ ἐν ἐλαχίστῳ νοῦς ἀγαθὸς ἐν ἀνθρώπου σώματι.

πειρῶ τὸ μὲν σῶμα εἶναι φιλόπονος, τὴν δὲ ψυχὴν φιλόσοφος. ἵνα τῷ μὲν ἐπιτελεῖν δύνῃ τὰ δόξαντα, τῇ δὲ προορᾶν ἐπίστῃ τὰ συμφέροντα. πᾶν ὅτι ἂν μέλλῃς λέγειν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ. πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα προτρέχει τῆς διανοίας. νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον. οὕτω γὰρ οὔτ' εὐτυχῶν ἔσῃ περιχαρὴς, οὔτε δυστυχῶν περίλυπος. δύο ποιοῦ καιροὺς τοῦ λέγειν, ἢ περὶ ὧν

οἶσθα

οἶσθα σαφῶς, ἢ περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἐν τούτοις γὰρ μόνοις ὁ λόγος τῆς σιγῆς κρείτ-
των. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν, ἢ λέγειν. Χαῖρε μὲν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι τῶν ἀ-
γαθῶν, καὶ λυποῦ μετρίως ἐπὶ τοῖς γινομένοις τῶν κακῶν. Γίνου δὲ τοῖς ἄλλοις
μηδ᾽ ἐν ἑτέροις ὢν κατάδηλος· ἄτοπον γὰρ τὴν μὲν οὐσίαν ἐν ταῖς οἰκίαις ἀποκρύπτειν,
τὴν δὲ διάνοιαν φανερὰν ἔχοντα περιπατεῖν. Μᾶλλον εὐλαβοῦ ψόγον ἢ κίνδυνον.
δεῖ γὰρ εἶναι φοβερὰν, τοῖς μὲν φαύλοις τὴν τοῦ βίου τελευτὴν, τοῖς δὲ σπουδαίοις
τὴν ἐν τῷ ζῆν ἀδοξίαν. Μάλιστα μὲν πειρῶ ζῆν κατὰ τὴν ἀσφάλειαν· ἐὰν δέ ποτέ
σοι συμβῇ κινδυνεύειν, ζήτει τὴν ἐκ τοῦ πολέμου σωτηρίαν μετὰ καλῆς δόξης, ἀλ-
λὰ μὴ μετ᾽ αἰσχρᾶς φήμης. τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινε.
τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν, ἴδιον τοῖς σπουδαίοις ἡ φύσις ἀπένειμε. Καὶ μὴ θαυμάσῃς εἰ
πολλὰ τῶν εἰρημένων, οὐ πρέπει σοι πρὸς τὴν νῦν παροῦσαν ἡλικίαν· οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦ-
το διέλαθεν, ἀλλὰ προειλόμην διὰ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἅμα τοῦ τε παρόντος
βίου συμβουλίαν ἐξενεγκεῖν, καὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου παράγγελμα καταλιπεῖν.
τὴν μὲν γὰρ τούτων χρείαν ῥᾳδίως εἰδήσεις. τὸν δὲ συμβουλεύοντα μετ᾽ εὐνοίας χαλε-
πῶς εὑρήσεις. ὅπως οὖν τὰ λοιπὰ μὴ παρ᾽ ἑτέρου ζητῇς, ἀλλ᾽ ἐντεῦθεν, ὥσπερ ἐκ
ταμιείου προφέρῃς, ᾠήθην δεῖν μηδὲν παραλιπεῖν ὧν ἂν ἔχω σοι συμβουλεύειν. Πολ-
λὴν δ᾽ ἂν τῷ θεῷ χάριν σχοίην, εἰ μὴ διαμάρτοιμι τῆς δόξης, ἣν ἔχων περὶ σοῦ τυγχά-
νω. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων τοὺς πλείστους εὑρήσομεν ὥσπερ τῶν σιτίων τοῖς ἡδίστοις μᾶλ-
λον, ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίροντας, οὕτω καὶ τῶν φίλων τοῖς συνεξαμαρτάνουσι
πλησιάζοντας, ἀλλ᾽ οὐ τοῖς νουθετοῦσι. σὲ δὲ νομίζω τοὐναντίον τούτων ἐγνωκέναι.
τεκμηρίῳ χρώμενος τῇ περὶ τὴν ἄλλην σου παιδείαν φιλοπονίᾳ. τὸν γὰρ αὑτῷ τὰ
βέλτιστα πράττειν ἐπιτάττοντα, τοῦτον εἰκὸς καὶ τῶν ἄλλων τοὺς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν
παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι. Μάλιστα δ᾽ ἂν παροξυνθεὶς ὀρεχθῆναι τῶν καλῶν ἔρ-
γων, εἰ καταμάθοις ὅτι καὶ τὰς ἡδονὰς τὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνησίως ἔχομεν. ἐν μὲν
γὰρ τῷ ῥᾳθυμεῖν, καὶ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾶν, εὐθὺς αἱ λῦπαι ταῖς ἡδοναῖς παρα-
πεπήγασι. τὸ δὲ περὶ τὴν ἀρετὴν φιλοπονεῖν καὶ σωφρόνως τὸν ἑαυτοῦ βίον οἰκονο-
μεῖν, ἀεὶ τὰς τέρψεις εἰλικρινεῖς, καὶ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι. κἀκεῖ μὲν πρῶτον
ἡσθέντες ὕστερον ἐλυπήθημεν. ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. Ἐν ἅ-
πασι δὲ τοῖς ἔργοις, οὐχ οὕτω τῆς ἀρχῆς μνημονεύομεν, ὡς τῆς τελευτῆς αἴσθησιν
λαμβάνομεν. τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν περὶ τὸν βίον, οὐ δι᾽ αὐτὰ τὰ πράγματα ποιοῦμεν,
ἀλλὰ τῶν ἀποβαινόντων ἕνεκα διαπονοῦμεν. Ἐνθυμοῦ δὲ ὅτι τοῖς μὲν φαύλοις ἐνδέ-
χεται τὰ τυχόντα πράττειν. εὐθὺς γὰρ τοῦ βίου τοιαύτην πεποίηνται τὴν ὑπόθε-
σιν· τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οἷόν τε τῆς ἀρετῆς ἀμελεῖν, ἢ πολλοὺς ἔχειν τοὺς ἐπιπλήτ-
τοντας. πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, ὡς τοὺς ἐπιεικεῖς μὲν
φάσκοντας εἶναι, μηδὲν δὲ τῶν τυχόντων διαφέροντας, εἰκότως. ὅπου γὰρ τοὺς τῷ
λόγῳ μόνῳ ψευδομένους ἀποδοκιμάζομεν, ἦ που τοὺς τῷ βίῳ παντὶ ἐλαττουμένους,
οὐ φαύλους εἶναι φήσομεν. Δικαίως δ᾽ ἂν τοὺς τοιούτους ὑπολάβοιμεν, μὴ μόνον εἰς
ἑαυτοὺς ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι προδότας. ἡ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρή-
ματα καὶ δόξαν, καὶ φίλους ἐνεχείρισεν, οἱ δὲ, σφᾶς αὐτοὺς ἀναξίους τῆς ὑπαρχού-
σης εὐδαιμονίας κατέστησαν. Εἰ δὲ δεῖ θνητὸν ὄντα, τῆς τῶν θεῶν στοχάσασθαι διανοί-
ας, ἡγοῦμαι κἀκείνους ἐπὶ τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλῶσαι, πῶς ἔχουσι πρὸς τοὺς
φαύλους, καὶ τοὺς σπουδαίους τῶν ἀνθρώπων. Ζεὺς γὰρ ἡρακλέα, καὶ τάνταλον γεν-
νήσας, ὡς οἱ μῦθοι λέγουσι, καὶ πάντες πιστεύουσι, τὸν μὲν διὰ τὴν ἀρετὴν ἀθάνατον ἐ-
ποίησε, τὸν δὲ διὰ τὴν κακίαν ταῖς μεγίσταις τιμωρίαις ἐκόλασεν. Οἷς χρὴ παραδεί-
γμασι χρωμένους ὀρέγεσθαι τῆς καλοκαγαθίας, καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ᾽ ἡμῶν εἰρη-
μένοις ἐμμένειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν τὰ βέλτιστα μανθάνειν, καὶ τῶν ἄλλων σοφι-
στῶν, εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγινώσκειν. ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν ὁρῶμεν ἐφ᾽ ἅ-
παντα μὲν τὰ βλαστήματα καθιζάνουσαν, ἀφ᾽ ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνουσαν,
οὕτω χρὴ καὶ τοὺς παιδείας ὀρεγομένους μηδενὸς μὲν ἀπείρως ἔχειν. πανταχόθεν δὲ

τὰ χρήσιμα συλλέγειν. μόλις γὰρ ἄν τις ἐκ ταύτης τῆς ἐπιμελείας τὰς τῆς φύσεως ἁμαρτίας ἐπικρατήσειεν.

ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΚΛΕΑ ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ.

Οἱ μὲν εἰωθότες ὦ Νικόκλεις, ὑμῖν τοῖς βασιλεῦσιν ἐσθῆτας ἄγειν, ἢ χαλκὸν, ἢ χρυσὸν εἰργασμένον, ἢ ἄλλό τι τῶν τοιούτων χρημάτων, ὧν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσιν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖτε, λίαν ἔδοξαν εἶναί μοι καταφανεῖς, οὐ δόσιν, ἀλλ' ἐμπορείαν ποιούμενοι, καὶ πολὺ τεχνικώτερον αὐτὰ πωλοῦντες τῶν ὁμολογούντων καπηλεύειν. ἐγὼ δ' ἡγησαίμην ἂν ταύτην καλλίστην γενέσθαι δωρεὰν, καὶ χρησιμωτάτην, καὶ μάλιστα πρέπουσαν ἐμοί τε δοῦναι, καὶ σοὶ λαβεῖν, εἰ δυνηθείην ὁρίσαι, τίνων ἐπιτηδευμάτων ὀρεγόμενος, καὶ τίνων ἔργων ἀπεχόμενος, ἄριστ' ἂν καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὴν βασιλείαν διοικοίης. τοὺς μὲν γὰρ ἰδιώτας, ἔστι πολλὰ τὰ παιδεύοντα, καὶ μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν. ἀλλ' ἀναγκάζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἑκάστην ἀγωνίζεσθαι τὴν ἡμέραν: ἔπειθ' οἱ νόμοι καθ' οὓς ἕκαστοι πολιτευόμενοι τυγχάνουσιν. ἔτι δ' ἡ παρρησία καὶ τὸ φανερῶς ἐξεῖναι τοῖς τε φίλοις ἐπιπλῆξαι, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι ταῖς ἀλλήλων ἁμαρτίαις. πρὸς δὲ τούτοις τινὲς καὶ τῶν ποιητῶν τῶν προγεγενημένων ὑποθήκας ὡς χρὴ ζῆν καταλελοίπασιν. ὥστ' ἐξ ἁπάντων τούτων εἰκὸς αὐτοὺς βελτίους γίνεσθαι. τοῖς δὲ τυράννοις οὐδὲν ὑπάρχει τοιοῦτον, ἀλλ' οὓς μᾶλλον ἔδει τῶν ἄλλων παιδεύεσθαι, ἐπειδὰν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῶσιν, ἀνουθέτητοι διατελοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων αὐτοῖς οὐ πλησιάζουσιν. οἱ δὲ συνόντες, πρὸς χάριν ὁμιλοῦσι. καὶ γάρ τοι κύριοι γενόμενοι, καὶ χρημάτων πλείστων, καὶ πραγμάτων μεγίστων, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρῆσθαι ταύταις ταῖς ἀφορμαῖς, πεποιήκασιν ὥστε πολλοὺς ἀμφισβητεῖν, πότερόν ἐστιν ἄξιον ἑλέσθαι τὸν βίον τὸν τῶν ἰδιωτευόντων μὲν, ἐπιεικῶς δὲ πραττόντων, ἢ τὸν τῶν τυραννευόντων. ὅταν μὲν γὰρ ἀποβλέψωσιν εἰς τὰς τιμὰς καὶ τοὺς πλούτους, καὶ τὰς δυναστείας, ἰσοθέους ἅπαντας νομίζουσι, τοὺς ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντας. ἐπειδὰν δὲ ἐνθυμηθῶσι τοὺς φόβους, καὶ τοὺς κινδύνους, καὶ διεξιόντες ὁρῶσι, τοὺς μὲν ὑφ' ὧν ἥκιστα ἐχρῆν διεφθαρμένους, τοὺς δὲ εἰς τοὺς οἰκειοτάτους ἐξαμαρτεῖν ἠναγκασμένους, τοῖς δὲ ἀμφότερα ταῦτα συμβεβηκότα, πάλιν ὁπωσοῦν ζῆν ἡγοῦνται λυσιτελεῖν μᾶλλον, ἢ μετὰ τοιούτων συμφορῶν ἁπάσης τῆς ἀσίας βασιλεύειν. ταύτης δὲ τῆς ἀνωμαλίας, καὶ τῆς ταραχῆς αἴτιόν ἐστιν, ὅτι τὴν βασιλείαν ὥσπερ ἱερωσύνην παντὸς ἀνδρὸς εἶναι νομίζουσιν. ὃ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγιστόν ἐστι, καὶ πλείονος προνοίας δεόμενον. καθ' ἑκάστην μὲν οὖν πρᾶξιν, ἐξ ὧν ἄν τις μάλιστα δύναιτο κατὰ τρόπον διοικεῖν, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττειν, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγειν, τῶν ἀεὶ παρόντων ἔργον ἐστὶ συμβουλεύειν. καθόλου δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ὧν χρὴ στοχάζεσθαι, καὶ περὶ ἃ δεῖ διατρίβειν, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν. εἰ μὲν οὖν ἔσται τὸ δῶρον ἐξεργασθὲν, ἄξιον τῆς ὑποθέσεως, χαλεπὸν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς συνιδεῖν. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν ἐμμέτρων ποιημάτων καὶ τῶν καταλογάδην συγγραμμάτων, ἔτι μὲν ἐν ταῖς διανοίαις ὄντα τῶν συντιθέντων, μεγάλας τὰς προσδοκίας παρέσχον. ἐπιτελεσθέντα δὲ, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδειχθέντα πολὺ καταδεεστέραν τὴν δόξαν τῆς ἐλπίδος ἔλαβον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τόγε ἐγχείρημα καλῶς ἔχει. τὸ ζητεῖν τὰ παραλελειμμένα, καὶ νομοθετεῖν ταῖς μοναρχίαις. οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἰδιώτας παιδεύοντες, ἐκείνους μόνους ὠφελοῦσιν, εἰ δέ τις τοὺς κρατοῦντας τοῦ πλήθους ἐπ' ἀρετὴν προτρέψειεν, ἀμφοτέρους ἂν ὠφελήσειε, καὶ τοὺς τὰς δυναστείας ἔχοντας, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῖς ὄντας. τοῖς μὲν γὰρ ἂν τὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δὲ τὰς πολιτείας πρᾳοτέρας ποιήσειεν. Πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον τί τῶν βασιλευόντων ἔργον ἐστίν. ἐὰν γὰρ τὸ κεφάλαιον, καὶ τὴν δύναμιν ὅλου τοῦ πράγματος

τὸς καλῶς παραλάβωμεν, ἐν ταῦθα ἀποβλέποντες ἄμεινον καὶ περὶ τῶν ἄλλων με-
ρῶν ἐροῦμεν. οἶμαι δὴ πάντας ἂν ὁμολογῆσαι προσήκειν αὐτοῖς, πόλιν τε δυστυχοῦ-
σαν παῦσαι, καὶ καλῶς πράττουσαν διαφυλάξαι, καὶ μεγάλην ἐκ μικρᾶς ποιῆσαι.
τὰ γὰρ ἄλλα τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν συμπίπτοντα, τούτων ἕνεκα πρακτέον ἐστί. καὶ
μὴν ἐκεῖνό γε φανερὸν, ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα δυνησομένους, καὶ περὶ τούτων βουλευσο-
μένους, μὴ ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φρονιμώτερον διακείσονται τῶν ἄλλων. δέ-
δεικται γὰρ ὅτι τοιαύτας ἕξουσι τὰς βασιλείας, οἵας περ ἂν τὰς αὐτῶν γνώμας
παρασκευάσωσιν. ὥστε οὐδενὶ τῶν ἀθλητῶν οὕτω προσήκει τὸ σῶμα γυμνάζειν, ὡς τοῖς
βασιλεῦσι τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτῶν. ἅπασαι γὰρ αἱ πανηγύρεις, οὐδὲν μέρος τιθέασιν
τούτων τῶν ἄθλων, ὑπὲρ ὧν ὑμεῖς καθ' ἑκάστην ἀγωνίζεσθε τὴν ἡμέραν. ὧν ἐνθυμούμενον
χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως ὅσον περ ταῖς τιμαῖς τῶν ἄλλων προέχεις, τοσοῦτον καὶ
ταῖς ἀρεταῖς αὐτῶν διοίσεις, καὶ μὴ νόμιζε τὴν ἐπιμέλειαν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις πρά-
γμασι χρησίμην εἶναι, πρὸς δὲ τὸ βελτίους ἡμᾶς, καὶ φρονιμωτέρους γίνεσθαι, μηδε-
μίαν ἔχειν δύναμιν. μὴ δὲ καταγνῷς τῶν ἀνθρώπων τοσαύτην δυστυχίαν. ὡς περὶ μὲν
τὰ θηρία τέχνας εὑρήκαμεν, αἷς αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἡμεροῦμεν καὶ πλείονος ἀξίας
ποιοῦμεν. ἡμᾶς δ' αὐτοὺς οὐδὲν ἂν πρὸς ἀρετὴν ὠφελήσαιμεν. ἄλλως τε καὶ τῆς παι-
δεύσεως, καὶ τῆς ἐπιμελείας, δυναμένης τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εὐεργετεῖν. οὕτω διά-
κεισο τὴν γνώμην, καὶ τῶν τε παρόντων τοῖς φρονιμωτάτοις πλησίαζε, καὶ τῶν ἄλ-
λων οὓς ἂν δύνῃ μεταπέμπου, καὶ μήτε τῶν ποιητῶν τῶν εὐδοκιμούντων, μήτε τῶν σοφι-
στῶν μηδενὸς οἴου δεῖν ἀπείρως ἔχειν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀκροατὴς γίνου, τῶν δὲ μαθητὴς, καὶ πα-
ρασκεύαζε σαυτὸν, τῶν μὲν ἐλαττόνων κριτὴν, τῶν δὲ μειζόνων ἀνταγωνιστήν. διὰ γὰρ τού-
των τῶν γυμνασίων, τάχιστ' ἂν γένοιο τοιοῦτος, οἷον ὑπεθέμεθα δεῖν εἶναι τὸν ὀρθῶς βασιλεύ-
σοντα, καὶ τὴν πόλιν ὡς χρὴ διοικήσοντα. μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτοῦ παρακλη-
θείης, εἰ δεινὸν ἡγήσαιο τοὺς χείρους τῶν βελτιόνων ἄρχειν, καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς
φρονιμωτέροις προστάττειν. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐρρωμενεστέρως τὴν τῶν ἄλλων ἄνοιαν ἀτιμάσῃς,
τοσούτῳ μᾶλλον τὴν σεαυτοῦ διάνοιαν ἀσκήσεις. ἄρχεσθαι μὲν οὖν ἐντεῦθεν χρὴ τοὺς μέλ-
λοντάς τι ποιήσειν τῶν δεόντων. Πρὸς δὲ τούτοις, φιλάνθρωπον εἶναι δεῖ καὶ φιλόπο-
λιν. οὔτε γὰρ ἵππων, οὔτε κυνῶν, οὔτε ἀνδρῶν, οὔτε ἄλλου πράγματος οὐδενὸς οἷόν τε
καλῶς ἄρχειν, ἢν μή τις χαίρῃ τούτοις, ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. Με-
λέτω σοι τοῦ πλήθους, καὶ περὶ παντὸς ποιοῦ κεχαρισμένως αὐτοῖς ἄρχειν, γινώσκων
ὅτι καὶ τῶν ὀλιγαρχιῶν, καὶ τῶν ἄλλων πολιτειῶν, αὗται πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν,
αἵτινες ἂν ἄριστα τὸ πλῆθος θεραπεύσωσι. καλῶς δὲ δημαγωγήσεις, ἐὰν μήτε τὸν ὄ-
χλον ὑβρίζειν ἐᾷς, μήτε ὑβριζόμενον περιορᾷς, ἀλλὰ σκοπῇς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὲν
τὰς τιμὰς ἕξουσιν, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικηθήσονται. ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα, καὶ μέ-
γιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστί. τῶν προσταγμάτων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων κίνει, καὶ μετα-
τίθει, τὰ μὴ καλῶς καθεστῶτα. καὶ μάλιστα μὲν εὑρετὴς γίνου τῶν βελτίστων. εἰ δὲ μὴ,
μιμοῦ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις καλῶς ἔχοντα. Ζήτει νόμους τὸ μὲν σύμπαν δικαίους,
καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους, πρὸς δὲ τούτοις, οἵτινες τὰς μὲν
ἀμφισβητήσεις ὡς ἐλαχίστας, τὰς δὲ διαλύσεις, ὡς οἷόν τε ταχίστας, ταῖς πολιτείαις ποι-
ήσουσι. ταῦτα γὰρ ἅπαντα προσεῖναι δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις νόμοις. τὰς μὲν ἐρ-
γασίας αὐτοῖς καθίστη κερδαλέας, τὰς δὲ πραγματείας ἐπιζημίους. ἵνα τὰς μὲν
φεύγωσι, πρὸς δὲ τὰς προθύμως ἔχωσι. τὰς κρίσεις ποιοῦ περὶ ὧν ἂν πρὸς ἀλλή-
λους ἀμφισβητῶσι, μὴ πρὸς χάριν, μηδὲ ἐναντίας ἀλλήλαις, ἀλλ' ἀεὶ ταὐτὰ καὶ περὶ
τῶν αὐτῶν γίνωσκε. καὶ γὰρ πρέπει, καὶ συμφέρει τὴν τῶν βασιλέων γνώμην ἀμετακινή-
τως ἔχειν περὶ τῶν δικαίων, ὥσπερ τοὺς νόμους τοὺς καλῶς κειμένους. Διοίκει τὴν
πόλιν ὁμοίως, ὥσπερ τὸν πατρῷον οἶκον, ταῖς μὲν κατασκευαῖς λαμπρῶς καὶ βασιλι-
κῶς, ταῖς δὲ πράξεσιν ἀκριβῶς, ἵν' εὐδοκιμῇς ἅμα καὶ διαρκῇς. τὴν μεγαλοπρέπειαν
ἐνδείκνυσο ἐν μηδεμιᾷ τῶν πολυτελειῶν, τῶν εὐθὺς ἀφανιζομένων, ἀλλ' ἔν τε τοῖς προει-
ρημένοις, καὶ τῷ κάλλει τῶν κτημάτων, καὶ ταῖς τῶν φίλων εὐεργεσίαις. τὰ γὰρ τοιαῦτα

τῶν ἀναλωμάτων αὐτῷ τέ σοι παραμενῇ, καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις πλέονος ἄξια τῶν δε-
δαπανημένων καταλείψεις. Τὰ περὶ τοὺς θεοὺς ποίει μὲν, ὡς οἱ πρόγονοι κατέδει-
ξαν. ἡγοῦ δὲ τοῦτο εἶναι θῦμα κάλλιστον καὶ θεραπείαν μεγίστην, ἐὰν ὡς βέλτιστον καὶ δι-
καιότατον σαυτὸν παρέχῃς. μᾶλλον γὰρ ἐλπὶς τοὺς τοιούτους, ἢ τοὺς ἱερεῖα πολλὰ κα-
ταβάλλοντας πράξειν τι παρὰ τῶν θεῶν ἀγαθόν. Τίμα ταῖς μὲν ἀρχαῖς τῶν τιμῶν
τοὺς οἰκειοτάτους, ταῖς δὲ ἀληθεστάταις τοὺς εὐνουστάτους. Φυλακὴν ἀσφαλεστάτην
ἡγοῦ τοῦ σώματος εἶναι τήν τε τῶν φίλων ἀρετὴν, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν εὔνοιαν, καὶ τὴν
σαυτοῦ φρόνησιν. διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι καὶ διασώζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ'
ἄν τις δύναιτο. Κήδου τῶν οἴκων τῶν ἰδιωτῶν, καὶ νόμιζε τοὺς δαπανωμένους ἀπὸ
τῶν σῶν ἀναλίσκειν, καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν. ἅπαντα γὰρ τὰ τῶν
οἰκούντων τὴν πόλιν, οἰκεῖα τῶν καλῶς βασιλευόντων ἐστί. Διὰ παντὸς τοῦ χρόνου,
τὴν ἀλήθειαν οὕτω φαίνου προτιμῶν, ὥστε πιστοτέρους εἶναι τοὺς σοὺς λόγους, ἢ τοὺς
τῶν ἄλλων ὅρκους. Ἅπασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν πάρεχε, καὶ πρὸς τὰ
συμβόλαια νόμιμον. Περὶ πλείστου δὲ ποιοῦ τῶν ἀφικνουμένων, μὴ τοὺς σοὶ δωρε-
ὰς εἰσάγοντας, ἀλλὰ τοὺς παρὰ σοῦ λαμβάνειν ἀξιοῦντας. τιμῶν γὰρ τοὺς τοιούτους,
μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσεις. Τοὺς φόβους ἐξαιροῦ τῶν πολιτῶν, καὶ μὴ βού-
λου περιδεῆς εἶναι τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν. ὅπως γὰρ ἂν τοὺς ἄλλους πρὸς σαυτὸν δια-
θῇς, οὕτω καὶ σὺ πρὸς ἐκείνους ἕξεις. Ποίει μὲν μηδὲν μετ' ὀργῆς. δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις
ὅταν σοι καιρὸς ᾖ. Δεινὸς μὲν φαίνου, τῷ μηδὲν σε λανθάνειν τῶν γιγνομένων, πρᾶος
δὲ τῷ τὰς τιμωρίας ἐλάττους ποιεῖσθαι τῶν ἁμαρτανομένων. Ἀρχικὸς εἶναι
θέλε μὴ χαλεπότητι, μηδὲ τῷ σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ τῷ πάντας ἡττᾶσθαι τῆς
σῆς διανοίας, καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἄμεινόν σε βουλεύεσθαι. Πο-
λεμικὸς γίνου ταῖς ἐπιστήμαις, καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικὸς δὲ τῷ μηδὲν παρὰ τὸ
δίκαιον πλεονεκτεῖν. Οὕτως ὁμίλει τῶν πόλεων πρὸς τὰς ἥττους, ὥσπερ ἂν τὰς
κρείττους πρὸς σαυτὸν ἀξιώσειας. Φιλονείκει μὴ περὶ ἁπάντων, ἀλλὰ περὶ ὧν
ἂν κρατήσαντί σοι μέλλῃ συνοίσειν. Φαύλους ἡγοῦ μὴ τοὺς συμφερόντως, ἡττωμέ-
νους, ἀλλὰ τοὺς μετὰ βλάβης περιγιγνομένους. Μεγαλόφρονας εἶναι νόμιζε, μὴ τοὺς
μείζω περιβαλλομένους, ὧν οἷοί τέ εἰσι κατασχεῖν, ἀλλὰ μετρίων μὲν ἐφιεμένους, ἐξερ-
γάζεσθαι δὲ δυναμένους, οἷς ἂν ἐπιχειρῶσι. Ζήλου μὴ τοὺς μεγίστην ἀρχὴν κτησαμέ-
νους, ἀλλὰ τοὺς ἄριστα τῇ παρούσῃ χρησαμένους. Καὶ νόμιζε τελέως εὐδαιμονήσειν,
οὐκ ἐὰν ἁπάντων ἀνθρώπων μετὰ φόβων, καὶ κινδύνων ἄρχῃς, ἀλλ' ἐὰν τοιοῦτος ὢν οἷον
χρὴ, καὶ πράττων ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι μετρίων ἐπιθυμῇς, καὶ μηδενὸς τούτων ἀπορῇς.
Φίλους κτῶ μὴ πάντας τοὺς βουλομένους, ἀλλὰ τοὺς τῆς σῆς φύσεως ἀξίους ὄντας.
μηδὲ μεθ' ὧν ἥδιστα συνδιατρίψεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄριστα τὴν πόλιν διοικήσεις. Ἀκριβεῖς
ποιοῦ τὰς δοκιμασίας τῶν συνόντων, εἰδὼς ὅτι πάντες οἱ μὴ σοὶ πλησιάζοντες, ὁμοί-
όν σε τοῖς χρωμένοις νομιοῦσι. Τοιούτους ἐφίστη τοῖς πράγμασι τοῖς μὴ διὰ σοῦ γινο-
μένοις, ὡς αὐτὸς τὰς αἰτίας ἕξων, ὧν ἂν ἐκεῖνοι πράξωσι. Πιστοὺς ἡγοῦ μὴ τοὺς πᾶν
ὅτι ἂν λέγῃς, ἢ ποιῇς ἐπαινοῦντας, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιτιμῶντας.
Δίδου παρρησίαν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἵνα περὶ ὧν ἂν ἀμφιγνοῇς, ἔχῃς τοὺς συνδοκιμά-
σοντας. Διόρα καὶ τοὺς τέχνῃ κολακεύοντας, καὶ τοὺς μετ' εὐνοίας θεραπεύοντας. ἵνα
μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῶν χρηστῶν ἔχωσιν. Ἄκουε λόγους τοὺς περὶ ἀλλήλων, καὶ πειρῶ γνω-
ρίζειν ἅμα τοὺς λέγοντας, ὁποῖοι καὶ τίνες εἰσὶν, καὶ περὶ ὧν ἂν λέγωσι. ταῖς αὐταῖς κόλα-
ζε ζημίαις, τοὺς ψευδῶς διαβάλλοντας, αἷσπερ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας. Ἄρχε σαυ-
τοῦ μηδὲν ἧττον, ἢ καὶ τῶν ἄλλων, καὶ τοῦτο ἡγοῦ βασιλικώτατον, ἐὰν μηδεμιᾷ δουλεύῃς
τῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ κρατῇς τῶν ἐπιθυμιῶν μᾶλλον, ἢ τῶν πολιτῶν. Μηδεμίαν συνουσί-
αν εἰκῇ προσδέχου. μηδ' ἀλογίστως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείναις ταῖς διατριβαῖς ἔθιζε σαυτὸν χαί-
ρειν, ἐξ ὧν αὐτός τε ἐπιδώσεις, καὶ τοῖς ἄλλοις βελτίων εἶναι δόξεις. Μὴ φαίνου φιλο-
τιμούμενος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ καὶ τοῖς κακοῖς διαπράξασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἐπ'
ἀρετῇ μέγα φρονῶν, ἧς οὐδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. Νόμιζε τῶν τιμῶν ἀληθε-

στάτας εἶναι, μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μετὰ δέους γινομένας, ἀλλ᾽ ὅταν αὐτοὶ παρ᾽ αὐτοῖς
ὄντες, μᾶλλόν σου τὴν γνώμην, ἢ τὴν τύχην θαυμάζωσιν. λάνθανε μὲν ἐὰν ἐπί τῳ σοι
συμβῇ τῶν φαύλων χαίρειν, ἐνδείκνυσο δὲ περὶ τὰ μέγιστα σπουδάζων. μὴ τοὺς μὲν ἄλ-
λους ἀξίου κοσμίως ζῆν, τοὺς δὲ βασιλέας ἀτάκτως, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ σωφροσύνην,
παράδειγμα τοῖς ἄλλοις καθίστη. γινώσκων ὅτι τὸ τῆς πόλεως ὅλης ἦθος, ὁμοιοῦται τοῖς
ἄρχουσι. σημεῖον ἔστω σοι τοῦ, καλῶς βασιλεύειν, ἐὰν τοὺς ἀρχομένους ὁρᾷς εὐπορωτέ-
ρους, καὶ σωφρονεστέρους γινομένους διὰ τὴν σὴν ἐπιμέλειαν. περὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν
καλὴν, ἢ πλοῦτον μέγαν τοῖς παισὶ καταλιπεῖν. ὁ μὲν γὰρ θνητὸς, ἡ δὲ ἀθάνατος, καὶ δό-
ξῃ μὲν χρήματα κτητά, δόξα δὲ χρημάτων οὐκ ὠνητὴ, καὶ τὰ μὲν καὶ τοῖς φαύλοις πα-
ραγίνεται, τὴν δὲ οὐχ οἷόν τε ἀλλ᾽ ἢ τοὺς διενεγκόντας κτήσασθαι. τρύφα μὲν ταῖς ἐ-
σθῆσι, καὶ τοῖς περὶ τὸ σῶμα κόσμοις, καρτέρει δὲ ὡς χρὴ τοὺς βασιλέας ἐν τοῖς ἄλλοις
ἐπιτηδεύμασιν. ἵνα οἱ μὲν ὁρῶντες διὰ τὴν ὄψιν, ἄξιόν σε τῆς ἀρχῆς εἶναι νομίζωσιν. οἱ δὲ
συνόντες διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ῥώμην, τὴν αὐτὴν ἐκείνοις γνώμην ἔχωσιν. ἐπισκόπει
τοὺς λόγους ἀεὶ τοὺς σαυτοῦ, καὶ τὰς πράξεις, ἵν᾽ ὡς ἐλαχίστοις τοῖς ἁμαρτήμασι περιπί-
πτῃς. κράτιστον μὲν τῆς ἀκμῆς τῶν καιρῶν τυγχάνειν. ἐπειδὴ δὲ δυσκαταμαθήτως ἔχου-
σιν, ἐλλείπειν αἱροῦ, καὶ μὴ πλεονάζειν. αἱ γὰρ μετριότητες μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις, ἢ
ταῖς ὑπερβολαῖς ἰσχύουσιν. ἀστεῖος εἶναι πειρῶ, καὶ σεμνός. τὸ μὲν γὰρ τυραννίδι πρέπει.
τὸ δὲ πρὸς τὰς συνουσίας ἁρμόττει. χαλεπώτατον δὲ τούτων πάντων ἐστὶ πραγμάτων.
εὑρήσεις γὰρ ὡς ἐπὶ πολὺ τοὺς μὲν σεμνυνομένους ψυχροὺς ὄντας, τοὺς δὲ βουλομένους ἀ-
στείους εἶναι, ταπεινοὺς φαινομένους. δεῖ δὲ χρῆσθαι μὲν ἀμφοτέραις ταῖς ἰδέαις ταύ-
ταις, τὴν δὲ συμφορὰν τὴν ἑκατέραις προσοῦσαν διαφεύγειν. ὅτι ἂν ἀκριβῶς εἰδέναι
βούλῃ, ὡς ἐπίστασθαι προσήκει τοὺς βασιλέας, ἐμπειρίᾳ μέτιθι, καὶ φιλοσοφίᾳ. τὸ μὲν
γὰρ φιλοσοφεῖν τὰς ὁδούς σοι δείξει, τὸ δὲ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων γυμνάζεσθαι, δύνασθαί
σε χρῆσθαι τοῖς πράγμασι ποιήσει. θεώρει τὰ γινόμενα, καὶ τὰ συμπίπτοντα, καὶ τοῖς
ἰδιώταις, καὶ τοῖς τυράννοις. ἐὰν γὰρ τὰ παρεληλυθότα μνημονεύῃς, ἄμεινον καὶ περὶ
τῶν μελλόντων βουλεύσῃ. Δεινὸν ἡγοῦ τῶν μὲν ἰδιωτῶν ἐθέλειν τινὰς ἀποθνήσκειν,
ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινεθῶσι, τοὺς δὲ βασιλέας μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ἐπιτηδεύ-
μασι τούτοις, ἐξ ὧν ζῶντες εὐδοκιμήσουσιν. βούλου τὰς εἰκόνας, τῆς ἀρετῆς ὑπόμνη-
μα μᾶλλον, ἢ τοῦ σώματος καταλιπεῖν. μάλιστα μὲν πειρῶ τὴν ἀσφάλειαν σαυτῷ,
καὶ τῇ πόλει διαφυλάττειν. ἢν δὲ ἀναγκασθῇς κινδυνεύειν, αἱροῦ καλῶς τεθνάναι μᾶλλον,
ἢ ζῆν αἰσχρῶς. ἐν ἅπασι τοῖς ἔργοις μέμνησο τῆς βασιλείας, καὶ φρόντιζε, ὅπως μηδὲν
ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης ποιήσεις. μὴ περιίδῃς τὴν σαυτοῦ φύσιν ἅμα πᾶσαν δια-
λυθεῖσαν, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ θνητοῦ σώματος ἔτυχες, ἀθανάτου δὲ ψυχῆς, πειρῶ τῆς ψυχῆς ἀ-
θάνατον μνήμην καταλιπεῖν. μελέτα περὶ τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων λέγειν, ἵνα συνεθι-
σθῇς ὅμοια τοῖς εἰρημένοις φρονεῖν. ἃ δ᾽ ἄν σοι λογιζομένῳ φαίνηται βέλτιστα ταῦτα
τοῖς ἔργοις ἐπιτέλει. ὧν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις. ἃ τοῖς παισὶ τοῖς
ἑαυτοῦ ἂν συμβουλεύσειας, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν ἀξίου. χρῶ τοῖς εἰρημένοις. ἢ ζή-
τει βελτίω τούτων. σοφοὺς νόμιζε μὴ τοὺς ἀκριβῶς περὶ μικρῶν ἐρίζοντας, ἀλ-
λὰ τοὺς εὖ περὶ τῶν μεγίστων λέγοντας. μηδὲ τοὺς τοῖς μὲν ἄλλοις εὐδαιμονίαν ὑπισχνου-
μένους, αὐτοὺς δὲ ἐν πολλαῖς ἀπορίαις ὄντας, ἀλλὰ τοὺς μέτρια μὲν περὶ αὑτῶν λέγοντας,
ὁμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ τοῖς ἀνθρώποις δυναμένους, καὶ μὴ διαταραττομένους
ἐν ταῖς τοῦ βίου μεταβολαῖς, ἀλλὰ καλῶς, καὶ μετρίως, καὶ τὰς συμφορὰς, καὶ τὰς εὐτυ-
χίας φέρειν ἐπισταμένους. καὶ μὴ θαυμάζε εἰ πολλὰ τῶν εἰρημένων ἐστὶν, ἃ καὶ σὺ γινώσκεις.
οὐδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο διέλαθεν, ἀλλ᾽ ἠπιστάμην, ὅτι τοσούτων ὄντων τὸ πλῆθος, καὶ τῶν ἰδιω-
τῶν, καὶ τῶν ἀρχόντων, οἱ μέν τι τούτων εἰρήκασιν, οἱ δὲ ἀκηκόασιν, οἱ δὲ ἑτέρους ποιοῦν-
τας ἑωράκασιν. ἔνια δὲ αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἐπιτηδεύοντες. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐν τοῖς λόγοις
χρὴ τοῖς περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ζητεῖν τὰς καινότητας, ἐν οἷς οὔτε παράδοξον, οὔτε
ἄπιστον, οὔτ᾽ ἔξω τῶν νομιζομένων οὐδὲν ἐστὶν εὑρεῖν, ἀλλ᾽ ἡγεῖσθαι τοῦτον εἶναι χαριέστατον.
ὃς ἂν τῶν διεσπαρμένων ἐν ταῖς τῶν ἄλλων διανοίαις ἀθροῖσαι τὰ πλεῖστα δυνηθῇ, καὶ

φράσαι κάλλιστα περὶ αὐτῶν. ἐπεὶ κἀκεῖνό μοι πρόδηλον ἦν, ὅτι τὰ συμβουλεύ-
οντα, καὶ τῶν ποιημάτων, καὶ τῶν συγγραμμάτων, χρησιμώτατα μὲν ἅπαντες νο-
μίζουσιν. οὐ μὴν ἥδιστά γε αὐτῶν ἀκούουσιν, ἀλλὰ ταὐτὸ πεπόνθασιν, ὅπερ πρὸς τοὺς νου
θετοῦντας, καὶ γὰρ ἐκείνους ἐπαινοῦσι μὲν ἅπαντες, πλησιάζειν δὲ οὐ βούλονται.
ἀλλὰ μᾶλλον αἱροῦνται συνεῖναι τοῖς συνεξαμαρτάνουσιν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἀποτρέπουσι.
Σημεῖον δ' ἄν τις ποιήσαιτο, τὴν ἡσιόδου, καὶ θεόγνιδος, καὶ φωκυλίδου ποίησιν.
καὶ γὰρ τούτους φασὶ μὲν ἀρίστους συμβούλους γεγενῆσθαι τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώ-
πων. ταῦτα δὲ λέγοντες, αἱροῦνται συνδιατρίβειν ταῖς ἀλλήλων ἀνοίαις μᾶλλον,
ἢ ταῖς ἐκείνων ὑποθήκαις. ἔτι δ' εἴ τις ἐκλέξειε, καὶ τῶν προεχόντων ποιητῶν τὰς
καλουμένας γνώμας, ἐφ' αἷς ἐκεῖνοι μάλιστα ἐσπούδασαν, ὁμοίως ἂν καὶ πρὸς ταύ
τας διατεθεῖεν. ἥδιον γὰρ ἂν κωμῳδίας τῆς φαυλοτάτης, ἢ τῶν οὕτω τεχνικῶς πε
ποιημένων ἀκούσαιεν, καὶ τί δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέγοντα διατρίβειν. ὅλως γὰρ εἰ ἐθέ-
λοιμεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων, εὑρήσομεν τοὺς πολλοὺς αὐτῶν, οὔτε τῶν σι
τίων χαίροντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις, οὔτε τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς καλλίστοις, οὔτε τῶν
πραγμάτων τοῖς βελτίστοις, οὔτε τῶν μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις, ἀλλὰ παν
τάπασιν ἐναντίας τῷ συμφέροντι τὰς ἡδονὰς ἔχοντας, καὶ δοκοῦντας καρτερι-
κοὺς εἶναι, καὶ φιλοπόνους, τοὺς τῶν δεόντων τι μὴ ποιοῦντας. ὥστε πῶς ἄν τις τοῖς
τοιούτοις, ἢ παραινῶν, ἢ διδάσκων, ἢ χρήσιμόν τι λέγων ἀρέσειεν. οἳ πρὸς τοῖς εἰρημέ-
νοις λόγοις, φθονοῦσι μὲν τοῖς εὖ φρονοῦσιν, ἁπλοῦς δὲ ἡγοῦνται τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας.
οὕτω δὲ τὰς ἀληθείας τῶν πραγμάτων φεύγουσιν, ὥστε οὐδὲ τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἴσα
σιν, ἀλλὰ λυποῦνται μὲν περὶ τῶν ἰδίων λογιζόμενοι, χαίρουσι δὲ περὶ τῶν ἀλλοτρί
ων διαλεγόμενοι. βούλοιντο δ' ἂν τῷ σώματι κακοπαθῆσαι μᾶλλον, ἢ τῇ ψυχῇ πονῆ
σαι, καὶ σκέψασθαι περί τινος τῶν ἀναγκαίων. εὕροι δ' ἄν τις αὐτοὺς ἐν μὲν ταῖς πρὸς
ἀλλήλους συνουσίαις λοιδοροῦντας, ἢ λοιδορουμένους, ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις, οὐ βουλευ
ομένους, ἀλλ' εὐχομένους. λέγω δὲ ταῦτα οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς
εἰρημένοις ὄντων. ἐκεῖνο δ' οὖν φανερόν, ὅτι δεῖ τοὺς βουλομένους ἢ ποιεῖν, ἢ γράφειν τι
κεχαρισμένον τοῖς πολλοῖς, μὴ τοὺς ὠφελιμωτάτους τῶν λόγων ζητεῖν, ἀλλὰ τοὺς
μυθωδεστάτους. ἀκούοντες μὲν γὰρ τῶν τοιούτων χαίρουσι, θεωροῦντες δὲ τοὺς ἀγῶνας,
καὶ τὰς ἁμίλλας, ἄχθονται. διὸ καὶ τὴν ὁμήρου ποίησιν, καὶ τοὺς πρώτους εὑρόντας
τραγῳδίαν ἄξιον θαυμάζειν. ὅτι κατιδόντες τὴν φύσιν τὴν τῶν ἀνθρώπων, ἀμφοτέ-
ραις ταῖς ἰδέαις ταύταις κατεχρήσαντο πρὸς τὴν ποίησιν. ὁ μὲν γὰρ τοὺς ἀγῶνας, καὶ
τοὺς πολέμους τῶν ἡμιθέων ἐμυθολόγησεν, οἱ δὲ τοὺς μύθους εἰς ἀγῶνας, καὶ πράξεις
κατέστησαν. ὥστε μὴ μόνον ἀκουστοὺς ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ θεατοὺς γεγενῆσθαι. τοιούτων οὖν
παραδειγμάτων ὑπαρχόντων, δέδεικται τοῖς ἐπιθυμοῦσι τοὺς ἀκροωμένους ψυχα-
γωγεῖν. ὅτι τοῦ μὲν νουθετεῖν, καὶ συμβουλεύειν ἀφεκτέον, ἐκεῖνα δὲ γραπτέον, καὶ λε
κτέον, οἷς ὁρῶσι τοὺς ὄχλους χαίροντας. Ταῦτα δὲ διῆλθον, ἡγούμενός σε δεῖν οὐχ
ἕνα τῶν πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τύραννον, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν τοῖς ἄλλοις,
μηδὲ τὰ σπουδαῖα τῶν πραγμάτων, μηδὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας τῶν ἀνθρώπων, ταῖς ἡ
δοναῖς ἀνακρίνειν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πράξεων τῶν χρησίμων αὐτοὺς δοκιμάζειν. ἄλλως τε
ἐπειδὴ περὶ τῶν γυμνασίων τῶν τῆς ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν, οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν
διατρίβοντες, καί φασιν οἱ μὲν διὰ τῶν ἐριστικῶν λόγων, οἱ δὲ διὰ τῶν πολιτικῶν, οἱ δὲ
δι' ἄλλων τινῶν φρονιμωτέρους ἔσεσθαι τοὺς αὐτοῖς πλησιάζοντας. ἐκεῖνο δὲ πάν
τες ὁμολογοῦσιν, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον, ἐξ ἑκάστου τούτων γενέσθαι συμ
βουλεύεσθαι δυνάμενον. χρὴ τοίνυν ἀφέμενον τῶν ἀμφισβητουμένων ἐπὶ τὸ ὁμολογού-
μενον ἐλθόντα, λαμβάνειν αὐτῶν τὸν ἔλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καιρῶν θεωρεῖν τοὺς
συμβουλεύοντας. εἰ δὲ μή, τοὺς καθόλου τῶν πραγμάτων λέγοντας, καὶ τοὺς μηδὲν γινώσκον
τας τῶν δεόντων, ἀποδοκιμάζειν. Δῆλον γὰρ ὡς ὁ μηδὲν ὢν αὐτῷ χρήσιμος, οὐ-
δ' ἂν ἄλλον φρόνιμον ποιήσειεν. Τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας, καὶ δυναμένους ὁρᾶν πλέ
ον τι τῶν ἄλλων, περὶ πολλοῦ ποιοῦ, καὶ θεράπευε, γινώσκων, ὅτι σύμβουλος ἀγα-

θος, χρησιμώτατον, καὶ τυραννικώτατον ἁπάντων κτημάτων ἐστίν. ἡγοῦ δὲ τού-
τους σοι μεγίστην ποιήσειν τὴν βασιλείαν, οἵτινες ἂν τὴν διάνοιαν τὴν σὴν πλεῖστα ὠ-
φελῆσαι δυνηθῶσιν. ἐγὼ μὲν οὖν ἅ τε γινώσκω παρήνεσα, καὶ τιμῶ σε τούτοις, οἷς
τυγχάνω δυνάμενος. βούλου δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, ὅπερ εἶπον ἀρχόμενος, μὴ τὰς εἰθι-
σμένας ἄγειν σοι δωρεάς, ἃς ὑμεῖς πολὺ πλείονος ἀγοράζετε παρὰ τῶν διδόντων, ἢ
τῶν πωλούντων, ἀλλὰ τοιαύτας, αἷς ἐὰν σφόδρα χρήσῃ, καὶ μηδεμίαν ἡμέραν δια-
λίπῃς, οὐ κατατρίψεις, ἀλλὰ μείζους, καὶ πλείονος ἀξίας οὔσας αὐτὰς ποιήσεις.

ΝΙΚΟΚΛΗ͂Σ Η ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΣ.

ἐ

Ι σί τινες, οἳ δυσκόλως ἔχουσι πρὸς τοὺς λόγους, καὶ διαμέμφον-
ται τοὺς φιλοσοφοῦντας, καί φασιν αὐτοὺς οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ
πλεονεξίας ἕνεκα ποιεῖσθαι τὰς τοιαύτας διατριβάς. ἡδέως
ἂν οὖν πυθοίμην τῶν οὕτω διακειμένων, διὰ τί τοὺς μὲν εὖ λέγειν ἐ-
πιθυμοῦντας, ψέγουσι, τοὺς δ' ὀρθῶς πράττειν βουλομένους ἐ-
παινοῦσιν. εἰ γὰρ αἱ πλεονεξίαι λυποῦσιν αὐτούς, πλείους, καὶ
μείζους ἐκ τῶν ἔργων, ἢ τῶν λόγων εὑρήσομεν γιγνομένας. ἔπειτα κἀκεῖνο ἄτοπον, εἰ
λέληθεν αὐτούς, ὅτι τὰ περὶ τοὺς θεοὺς εὐσεβοῦμεν, καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσκοῦμεν,
καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐπιτηδεύομεν, οὐχ ἵνα τῶν ἄλλων ἔλαττον ἔχωμεν, ἀλλ' ὅ-
πως ἂν ὡς μετὰ πλείστων ἀγαθῶν τὸν βίον διάγωμεν. ὥστε οὐ κατηγορητέον τούτων
τῶν πραγμάτων ἐστίν, ὧν ἄν τις μετ' ἀρετῆς πλεονεκτήσειεν, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν πε-
ρὶ τὰς πράξεις ἐξαμαρτανόντων, ἢ τοῖς λόγοις ἐξαπατώντων, καὶ μὴ δικαίως χρω-
μένων αὐτοῖς. θαυμάζω δὲ τῶν ταύτην τὴν γνώμην ἐχόντων, ὅπως οὐ καὶ τὸν πλοῦ-
τον, καὶ τὴν ῥώμην, καὶ τὴν ἀνδρίαν κακῶς λέγουσιν. εἴπερ γὰρ διὰ τοὺς ἐξαπα-
τῶντας, καὶ τοὺς ψευδομένους πρὸς τοὺς λόγους χαλεπῶς ἔχουσι, προσήκει καὶ τοῖς ἄλ-
λοις ἀγαθοῖς αὐτοὺς ἐπιτιμᾶν. φανήσονται γάρ τινες καὶ τῶν ταῦτα κεκτημένων ἐ-
ξαμαρτάνοντες, καὶ πολλοὺς διὰ τούτων κακῶς ποιοῦντες. ἀλλὰ τ' οὐ δίκαιον, οὐδ' εἴ
τινες τοὺς ἀπαντῶντας τύπτουσι, τῆς ῥώμης κατηγορεῖν, οὔτε διὰ τοὺς ἀποκτιννύντας
τὴν ἀνδρίαν λοιδορεῖν. οὐδ' ὅλως τὴν τῶν ἀνθρώπων πονηρίαν ἐπὶ τὰ πράγματα με-
ταφέρειν. ἀλλ' αὐτοὺς ἐκείνους ψέγειν, ὅσοι τοῖς ἀγαθοῖς κακῶς χρῶνται. καὶ τοῖς ὠφε-
λεῖν δυναμένοις, τούτοις βλάπτειν τοὺς συμπολιτευομένους ἐπιχειροῦσι. νῦν δ' ἀμελή-
σαντες τοῦτον τὸν τρόπον περὶ ἑκάστου διορίζεσθαι, πρὸς ἅπαντας τοὺς λόγους δυ-
σκόλως διάκεινται, καὶ τοσοῦτον διημαρτήκασιν, ὥστε οὐκ αἰσθάνονται τοιούτῳ πρά-
γματι δυσμενῶς ἔχοντες. ὃ πάντων τῶν ὄντων ἐν τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει πλείστων
ἀγαθῶν αἴτιόν ἐστι. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις, οἷς ἔχομεν οὐδὲν τῶν ἄλλων ζώων διαφέρομεν,
ἀλλὰ πολλῶν καὶ τῷ τάχει, καὶ τῇ ῥώμῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις εὐπορίαις καταδεέστεροι
τυγχάνομεν ὄντες. ἐγγενομένου δ' ἡμῖν τοῦ πείθειν ἀλλήλους, καὶ δηλοῦν πρὸς ἡμᾶς
αὐτοὺς περὶ ὧν ἂν βουληθῶμεν, οὐ μόνον τοῦ θηριωδῶς ζῆν ἀπηλλάγημεν, ἀλλὰ καὶ
συνελθόντες πόλεις ᾠκίσαμεν, καὶ νόμους ἐθέμεθα, καὶ τέχνας εὕρομεν, καὶ σχεδὸν
ἅπαντα τὰ δι' ἡμῶν μεμηχανημένα, λόγος ἡμῖν ἐστιν ὁ συγκατασκευάσας. οὗτος γὰρ
καὶ περὶ τῶν δικαίων καὶ περὶ τῶν ἀδίκων καὶ τῶν αἰσχρῶν, καὶ τῶν καλῶν ἐνομο-
θέτησεν. ὧν μὴ διαταχθέντων οὐκ ἂν οἷοί τε ἦμεν οἰκεῖν μετ' ἀλλήλων. τούτῳ καὶ τοὺς
κακοὺς ἐξελέγχομεν, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἐγκωμιάζομεν. διὰ τούτου τούς τε ἀνοήτους
παιδεύομεν, καὶ τοὺς φρονίμους δοκιμάζομεν. τὸ γὰρ λέγειν ὡς δεῖ, τοῦ φρονεῖν εὖ μέγιστον
σημεῖον ποιούμεθα, καὶ λόγος ἀληθής, καὶ νόμιμος, καὶ δίκαιος, ψυχῆς ἀγαθῆς, καὶ πιστῆς
εἴδωλόν ἐστιν. μετὰ τούτου καὶ περὶ τῶν ἀμφισβητησίμων ἀγωνιζόμεθα καὶ περὶ τῶν ἀγνοουμένων
σκοπούμεθα. ταῖς γὰρ πίστεσιν, αἷς τοὺς ἄλλους λέγοντες πείθομεν, ταῖς αὐταῖς ταύ-
ταις ἐπὶ τῶν ἄλλων βουλευόμενοι χρώμεθα. καὶ ῥητορικοὺς μὲν καλοῦμεν τοὺς ἐν τῷ
πλήθει λέγειν δυναμένους, εὐβούλους δὲ νομίζομεν, οἵτινες ἂν αὐτοὶ πρὸς αὑτοὺς ἄριστα

περὶ τῶν πραγμάτων διαλεχθῶσιν. εἰ δὲ δεῖ συλλήβδην περὶ τῆς δυνάμεως ταύ-
της εἰπεῖν, οὐδὲν τῶν φρονίμως πραττομένων εὑρήσομεν ἀλόγως γιγνόμενον, ἀλλὰ καὶ
τῶν ἔργων, καὶ τῶν διανοημάτων ἁπάντων, ἡγεμόνα τὸν λόγον ὄντα, καὶ μάλι-
στα χρωμένους αὐτῷ τοὺς πλεῖστον νοῦν ἔχοντας. ὥστε τοὺς τολμῶντας βλασφη-
μεῖν περὶ τῶν παιδευόντων, καὶ φιλοσοφούντων, ὁμοίως ἄξιον μισεῖν, ὥσπερ
τοὺς εἰς τὰ τῶν θεῶν ἔδη ἐξαμαρτάνοντας. ἐγὼ δ' ἀποδέχομαι μὲν πάντας τοὺς λό-
γους, τοὺς καὶ κατὰ μικρὸν ἡμᾶς ὠφελεῖν δυναμένους. οὐ μήν, ἀλλὰ καὶ καλλίστους
ἡγοῦμαι, καὶ βασιλικωτάτους, καὶ μάλιστα πρέποντας ἐμοί, τοὺς περὶ τῶν ἐπι-
τηδευμάτων, καὶ τῶν πολιτειῶν παραινοῦντας. καὶ τούτων αὐτῶν, ὅσοι διδά-
σκουσι τούς τε δυναστεύοντας, ὡς δεῖ τῷ πλήθει χρῆσθαι, καὶ τοὺς ἰδιώτας, ὡς
χρὴ πρὸς ἄρχοντας διακεῖσθαι, καὶ γὰρ τούτων ὁρῶ τὰς πόλεις εὐδαιμονεστάτας,
καὶ μεγίστας γιγνομένας. τὸν μὲν οὖν ἕτερον λόγον, ὡς χρὴ τυραννεῖν ἰσοκράτους ἠ-
κούσατε, τὸν δ' ἐχόμενον, ἃ δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀρχομένους, ἐγὼ πειράσομαι διελθεῖν. οὐχ
ὡς ἐκεῖνον ὑπερβαλούμενος, ἀλλ' ὡς προσῆκόν μοι περὶ τούτων μάλιστα διαλεχθῆναι
πρὸς ὑμᾶς. εἰ μὲν γὰρ ἐμοῦ μὴ δηλώσαντος, ἃ βούλομαι ποιεῖν ὑμᾶς, διαμαρτάνοι-
τε τῆς ἐμῆς γνώμης. οὐκ ἂν εἰκότως ὑμῖν ὀργιζοίμην. εἰ δὲ προειπόντος ἐμοῦ, μηδὲν
γίγνοιτο τούτων, δικαίως ἂν ἤδη τοῖς μὴ πειθομένοις μεμφοίμην. ἡγοῦμαι δ' οὕ-
τως ἂν μάλιστα παρακαλέσαι, καὶ προτρέψαι πρὸς τὸ μνημονεύειν ὑμᾶς τὰ ῥηθέν-
τα, καὶ πειθαρχεῖν αὐτοῖς. οὐκ εἰ περὶ τὸ συμβουλεύειν μόνον γενοίμην, καὶ ταῦ-
τ' ἀπαριθμήσας ἀπαλλαγείην, ἀλλ' εἰ προσεπιδείξαιμι, πρῶτον μὲν τὴν πολιτεί-
αν τὴν παροῦσαν, ὡς ἀξιόν ἐστιν ἀγαπᾶν, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀνάγκην, οὐδ' ὅτι πάντα
τὸν χρόνον μετὰ ταύτης οἰκοῦμεν, ἀλλ' ὅτι καὶ βελτίστη τῶν ἄλλων πολιτειῶν ἐστιν.
ἔπειθ' ὡς ἐγὼ ταύτην ἔχω τὴν ἀρχὴν οὐ παρανόμως, οὐδ' ἀλλοτρίαν, ἀλλ' ὁσίως, καὶ
δικαίως, καὶ διὰ τοὺς ἐξ ἀρχῆς προγόνους, καὶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ δι' ἐμαυτόν. τού-
των γὰρ προαποδειχθέντων, οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ αὐτὸς αὑτοῦ καταγνώσεται τὴν
μεγίστην ζημίαν. ἐὰν μὴ πειθαρχῇ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ συμβουλευθεῖσι, καὶ προσταχθεῖσι.

Περὶ μὲν οὖν τῶν πολιτειῶν, ἐντεῦθεν γὰρ ὑποτιθέμενος ἠρξάμην, οἶμαι πᾶ-
σι δοκεῖν δεινότατον μὲν εἶναι τὸ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσθαι τοὺς χρηστούς, καὶ τοὺς πονη-
ρούς. δικαιότατον δέ, τὸ διωρίσθαι περὶ τούτων, καὶ μὴ τοὺς ἀνομοίους, τῶν ὁμοί-
ων τυγχάνειν, ἀλλὰ καὶ πράττειν, καὶ τιμᾶσθαι κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστους. αἱ μὲν
τοίνυν ὀλιγαρχίαι, καὶ δημοκρατίαι, τὰς ἰσότητας τοῖς μετέχουσι τῶν πολιτει-
ῶν ζητοῦσι. καὶ τοῦτο εὐδοκιμεῖ παρ' αὐταῖς, ἐὰν μὴ δ' ἕτερος ἑτέρου δύνηται πλέ-
ον ἔχειν, ὃ τοῖς πονηροῖς συμφέρον ἐστίν. αἱ δὲ μοναρχίαι, πλεῖστον μὲν νέμουσι τῷ βελ-
τίστῳ, δευτέρῳ δὲ τῷ μετ' ἐκεῖνον. τρίτῳ δὲ καὶ τετάρτῳ, τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸν
αὐτὸν λόγον, καὶ ταῦτα, εἰ μὴ πανταχοῦ καθέστηκεν, ἀλλὰ τό γε βούλημα τῆς
πολιτείας τοιοῦτόν ἐστιν, καὶ μὴν εἰ δεῖ διορᾶν καὶ τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰς
πράξεις, ἅπαντες ἂν τὰς τυραννίδας μᾶλλον ὁμολογήσαιεν, καί τοι τίς οὐκ ἂν δέ-
ξαιτο τῶν εὖ φρονούντων, τοιαύτης πολιτείας μετέχειν, ἐν ᾗ μὴ διαλήσῃ χρηστὸς ὤν
μᾶλλον ἢ φέρεσθαι μετὰ τοῦ πλήθους, μὴ γιγνωσκόμενος ὁποῖός τίς ἐστιν. ἀλλὰ
μὴν καὶ πρᾳοτέραν τοσούτῳ, καὶ δικαιοτέραν δικαίως ἂν αὐτὴν κρίνοιμεν, ὅσῳ περ
ῥᾷόν ἐστιν ἑνὸς ἀνδρὸς γνώμῃ προσέχειν τὸν νοῦν μᾶλλον, ἢ πολλαῖς διανοίαις, καὶ παν-
τοδαπαῖς ζητεῖν ἀρέσκειν. ὅτι μὲν οὖν ἡδίων ἐστί, καὶ πρᾳοτέρα, καὶ δικαιοτέρα
διὰ πλειόνων μὲν ἄν τις ἀποδείξειεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων συνιδεῖν ῥᾴδιόν ἐ-
στι. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ὅσον αἱ μοναρχίαι, καὶ πρὸς τὸ βουλεύσασθαι, καὶ πρὸς τὸ πρά-
ξαι τι τῶν δεόντων διαφέρουσιν οὕτως ἂν κάλλιστα θεωρήσαιμεν, εἰ τὰς μεγίστας τῶν πράξε-
ων παραλλήλας τιθέντες, ἐξετάζειν ἐπιχειρήσαιμεν αὐτάς. οἱ μὲν τοίνυν κατ' ἐνι-
αυτὸν εἰς τὰς ἀρχὰς εἰσιόντες, πρότερον ἰδιῶται γίγνονται, πρὶν αἰσθέσθαι τι τῶν
τῆς πόλεως, καὶ λαβεῖν ἐμπειρίαν αὐτῶν, οἱ δ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπιστατοῦντες, ἢν
καὶ τὴν φύσιν καταδεεστέραν ἔχωσιν, ἀλλ' οὖν ταῖς γε ἐμπειρίαις πολὺ τῶν ἄλλων

προέχουσιν. ἔπειτα οἱ μὲν πολλῶν καταμελοῦσιν, εἰς ἀλλήλους ἀποβλέποντες. οἱ δ'
οὐδενὸς ὀλιγωροῦσιν, εἰδότες, ὅτι δεῖ πάντα διὰ αὐτῶν γίγνεσθαι. Πρὸς δὲ τού-
τοις, οἱ μὲν ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, καὶ ταῖς δημοκρατίαις διὰ τὰς πρὸς σφᾶς αὐ-
τοὺς φιλοτιμίας, λυμαίνονται τοῖς κοινοῖς, οἱ δ' ἐν ταῖς μοναρχίαις ὄντες οὐκ ἔχον-
τες ὅτῳ φθονήσουσιν περὶ ἁπάντων, ὡς οἷόν τ' ἐστὶ τὰ βέλτιστα πράττουσιν. ἔπειτα οἱ
μὲν ὑστεροῦσι τῶν πραγμάτων. τὸν μὲν γὰρ πλεῖστον χρόνον ἐπὶ τοῖς ἰδίοις διατρίβου-
σιν. ἐπειδὰν δὲ εἰς τὰ συνέδρια συνέλθωσιν, πλεονάκις αὐτις αὐτοὺς εὕροι διαφερο-
μένους, ἢ κοινῇ βουλευομένους. οἱ δ' οὔτε συνεδρίων, οὔτε χρόνων αὐτοῖς ἀποδεδειγμέ-
νων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ὄντες, οὐκ ἀπολείπον-
ται τῶν καιρῶν, ἀλλ' ἕκαστον ἐν τῷ δέοντι πράττουσιν. ἔτι δ' οἱ μὲν, πρὸς ἀλλήλους δυ-
σμενῶς ἔχουσι. καὶ βούλοιντ' ἂν καὶ τοὺς πρὸ αὐτῶν ἄρχοντας, καὶ τοὺς ἐφ' ἑαυτοῖς
ὡς κάκιστα διοικῆσαι τὴν πόλιν, ἵν' ὡς μεγίστην δόξαν αὐτοὶ λαμβάνωσιν. οἱ δὲ, διὰ παν-
τὸς τοῦ βίου κύριοι τῶν πραγμάτων ὄντες, εἰς πάντα τὸν χρόνον, καὶ τὰς εὐνοίας ὁ-
μοίως ἔχουσι. τὸ δὲ μέγιστον πάντων. τοῖς γὰρ κοινοῖς οἱ μὲν ὡς ἰδίοις, οἱ δ' ὡς ἀλλοτρίοις
προσέχουσι τὸν νοῦν. καὶ συμβούλοις χρῶνται περὶ αὐτῶν οἱ μὲν τῶν ἀστῶν τοῖς τολ-
μηροτάτοις. οἱ δ' ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενοι τοὺς φρονιμωτάτους, καὶ τιμῶσιν οἱ μὲν,
τοὺς ἐν τοῖς ὄχλοις εἰπεῖν δυναμένους, οἱ δὲ, τοὺς χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ἐπισταμένους.
οὐ μόνον δ' ἐν τοῖς ἐγκυκλίοις καὶ τοῖς καθ' ἡμέραν γιγνομένοις αἱ μοναρχίαι διαφέρου-
σιν. ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῷ πολέμῳ πλεονεξίας ἁπάσας περιειλήφασι. καὶ γὰρ πα-
ρασκευάσασθαι δυνάμεις, καὶ χρῆσθαι ταύταις, ὥστε καὶ λαθεῖν καὶ ὀφθῆναι, καὶ
τοὺς μὲν, πεῖσαι. τοὺς δὲ βιάσασθαι. παρὰ δὲ τῶν, ἐκπρίασθαι, τοὺς δὲ ταῖς ἄλλαις
θεραπείαις προσάγεσθαι, μᾶλλον αἱ τυραννίδες τῶν ἄλλων πολιτειῶν οἷαί τ' εἰσί. καὶ
ταῦτα ἐκ τῶν ἔργων αὖτις οὐχ ἧττον, ἢ τῶν λόγων πιστεύσειεν. τοῦτο μὲν γὰρ τὴν τῶν
περσῶν δύναμιν ἅπαντες ἴσμεν τηλικαύτην τὸ μέγεθος γεγενημένην. οὐ διὰ τὴν τῶν
ἀνδρῶν φρόνησιν, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον τῶν ἄλλων τὴν βασιλείαν τιμῶσι. τοῦτο δὲ διονύσι-
ον τὸν τύραννον, ὃς παραλαβὼν, τὴν μὲν ἄλλην σικελίαν ἀνάστατον γεγενημένην, τὴν
δ' αὑτοῦ πατρίδα πολιορκουμένην, οὐ μόνον αὐτὴν τῶν παρόντων κινδύνων ἀπήλ-
λαξεν, ἀλλὰ καὶ μεγίστην τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἐποίησεν. ἔτι δὲ καρχηδονίους καὶ λα-
κεδαιμονίους, τοὺς ἄριστα τῶν ἑλλήνων πολιτευομένους, οἴκοι μὲν ὀλιγαρχουμένους,
παρὰ δὲ τὸν πόλεμον βασιλευομένους. ἔχοι δ' αὖτις ἐπιδεῖξαι καὶ τὴν πόλιν τῶν ἀ-
θηναίων τὴν μάλιστα τὰς τυραννίδας μισοῦσαν, ὅταν μὲν πολλοὺς ἐκπέμψῃ στρατη-
γοὺς ἀτυχοῦσαν. ὅταν δὲ δι' ἑνὸς ποιῆται τοὺς κινδύνους κατορθοῦσαν. καίτοι, πῶς
αὖτις σαφέστερον ἐπιδείξειεν ἢ διὰ τούτων τῶν παραδειγμάτων, πλείστου τὰς μο-
ναρχίας ἀξίας οὔσας. φαίνονται γὰρ οἵ τε διὰ τέλους τυραννούμενοι μεγίστας δυνά-
μεις ἔχοντες, οἵ τε καλῶς ὀλιγαρχούμενοι, περὶ ἃ μάλιστα σπουδάζουσιν, οἱ μὲν, ἕνα μό-
νον στρατηγὸν, οἱ δὲ βασιλέα τῶν στρατοπέδων κύριον καθιστάντες. οἵ τε μισοῦντες τὰς τυ-
ραννίδας, ὁπόταν πολλοὺς ἄρχοντας ἐκπέμψωσιν, οὐδὲν τῶν δεόντων πράττοντες.
εἰ δὲ δεῖ τι καὶ τῶν ἀρχαίων εἰπεῖν, λέγεται καὶ τοὺς θεοὺς ὑπὸ τοῦ διὸς βασιλεύεσθαι.
περὶ ὧν, εἰ μὲν ὁ λόγος ἀληθής ἐστι, δῆλον ὅτι κἀκεῖνοι ταύτην τὴν κατάστασιν προκρί-
νουσιν. εἰ δὲ τὸ μὲν σαφὲς μηδεὶς οἶδεν, αὐτοὶ δ' εἰκάζοντες οὕτω περὶ αὐτῶν ὑπειλή-
φαμεν, σημεῖον, ὅτι πάντες τὴν μοναρχίαν προτιμῶμεν, οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτῇ χρῆ-
σθαι τοὺς θεοὺς ἔφαμεν, εἰ μὴ πολὺ τῶν ἄλλων προέχειν αὐτὴν ἐνομίζομεν. περὶ μὲν
οὖν τῶν πολιτειῶν, ὅσον ἀλλήλων διαφέρουσιν, ἅπαντα μὲν, οὔθ' εὑρεῖν οὔτ' εἰπεῖν δυ-
νατόν ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλὰ πρός γε τὸ παρὸν ἐξαρκούντως καὶ νῦν εἴρηται περὶ αὐτῶν.
ὡς δὲ προσηκόντως ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν ἔχομεν, πολὺ τούτου συντομώτερος καὶ μᾶλλον ὁ-
μολογούμενος ὁ λόγος ἐστίν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι τεῦκρος μὲν ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχη-
γὸς, παραλαβὼν τοὺς τῶν ἄλλων πολιτῶν προγόνους, πλεύσας δεῦρο, καὶ πόλιν αὐτοῖς ἔκ-
τισεν, καὶ τὴν χώραν διένειμεν. ὁ δὲ πατὴρ εὐαγόρας, ἀπολεσάντων ἑτέρων τὴν ἀρχὴν,
πάλιν ἀνέλαβεν. ὑποστὰς τοὺς μεγίστους κινδύνους, καὶ τοσοῦτον μετέστησεν, ὥστε

μηκέτι φοίνικας σαλαμινίων τυραννεῖν, ἀλλ' ὧνπερ ἦν τὴν ἀρχὴν τούτους καὶ νῦν ἔ-
χειν τὴν βασιλείαν, λοιπὸν οὖν ἐστὶν ὧν προεθέμην, περὶ ἐμαυτοῦ διελθεῖν. ἵν' ἐπί-
στησθε ὅτι τοιοῦτός ἐστιν ὑμῶν ὁ βασιλεὺς. ὃς οὐ μόνον διὰ τοὺς προγόνους, ἀλλὰ καὶ δι'
ἐμαυτὸν, δικαίως ἂν καὶ μείζονος τιμῆς ἢ τηλικαύτης ἀξιωθείην. οἶμαι γὰρ ἔγωγε πάν-
τας ἂν ὁμολογῆσαι, πλείστου τῶν ἀρετῶν ἀξίας εἶναι, τήν τε σωφροσύνην, καὶ
τὴν δικαιοσύνην, οὐ γὰρ μόνον ἡμᾶς τὸ καθ' αὑτὰς ὠφελοῦσιν, ἀλλ' εἰ θέλοιμεν σκο-
πεῖν καὶ τὰς φύσεις, καὶ τὰς δυνάμεις, καὶ τὰς χρήσεις τῶν πραγμάτων, εὑρή-
σομεν τὰς μὲν μετεχούσας μηδαμῶς τούτων τῶν ἰδεῶν, μεγάλων κακῶν αἰτίας οὔ-
σας. τὰς δὲ μετὰ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης γιγνομένας. πολλὰ τὸν βίον τῶν ἀν-
θρώπων ὠφελούσας. εἰ δέ τινες τῶν προγεγενημένων ἐπὶ ταύταις ταῖς ἀρεταῖς
εὐδοκίμησαν, ἡγοῦμαι κἀμοὶ προσήκειν τῆς αὐτῆς δόξης ἐκείνοις τυγχάνειν. τὴν
μὲν οὖν δικαιοσύνην, ἐκεῖθεν ἂν μάλιστα κατίδοιτε. παραλαβὼν γὰρ ὅτ' εἰς τὴν ἀρ-
χὴν καθιστάμην, τὰ μὲν βασίλεια χρημάτων κενὰ, καὶ πάντα κατανηλωμένα,
τὰ πράγματα δὲ ταραχῆς μεστὰ καὶ πολλῆς ἐπιμελείας δεόμενα καὶ φυλακῆς καὶ
δαπάνης, εἰδὼς δ' ἑτέρους ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ἐκ παντὸς τρόπου τὰ σφέτερ'
αὐτῶν διορθουμένους, καὶ πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν τὴν αὑτῶν πράττειν ἀναγκαζο-
μένους, ὅμως οὐδ' ὑφ' ἑνὸς τούτων διεφθάρην. ἀλλ' οὕτως ὁσίως καὶ καλῶς ἐπεμελή-
θην τῶν πραγμάτων, ὥστε μηδὲν ἐλλείπειν ἐξ ὧν οἷόν τ' ἦν αὐξηθῆναι καὶ πρὸς εὐ-
δαιμονίαν ἐπιδοῦναι τὴν πόλιν. πρός τε γὰρ τοὺς πολίτας μετὰ τοσαύτης πραό-
τητος προσηνέχθην, ὥστε μήτε φυγὰς, μήτε θανάτους, μήτε χρημάτων ἀποβολὰς,
μήτε ἄλλην μηδεμίαν τοιαύτην συμφορὰν ἐπὶ τῆς ἐμῆς γεγενῆσθαι βασιλείας. ἀ-
βάτου δ' ἡμῖν τῆς ἑλλάδος οὔσης, διὰ τὸν πόλεμον τὸν γεγενημένον καὶ πανταχοῦ
συλουμένων ἡμῶν, τὰ πλεῖστα τούτων διέλυσα. τοῖς μὲν ἅπαντα ἀποτίνων. τοῖς
δὲ μέρη. τῶν δ' ἀναβάλλεσθαι δεόμενος. πρὸς δὲ τούς, ὅπως ἠδυνάμην περὶ τῶν
ἐγκλημάτων διαλλαττόμενος. ἔτι δὲ καὶ τῶν τὴν νῆσον οἰκούντων δυσκόλως πρὸς
ἡμᾶς διακειμένων, καὶ βασιλέως τῷ μὲν λόγῳ διηλλαγμένου, τῇ δ' ἀληθείᾳ τρα-
χέως ἔχοντος, ἀμφότερα ταῦτα κατεπράϋνα. τῷ μὲν προθύμως ὑπηρετῶν. πρὸς
δὲ τοὺς, δίκαιον ἐμαυτὸν παρέχων. τοσούτου γὰρ δέω τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν,
ὥσθ' ἕτεροι μὲν, ἣν καὶ μικρῷ μείζω τῶν ὁμόρων δύναμιν ἔχωσιν ἀποτέμνονται
τῆς γῆς, καὶ πλεονεκτεῖν ζητοῦσιν. ἐγὼ δ' οὐδὲ τὴν διδομένην μοι χώραν ἠξίωσα λα-
βεῖν. ἀλλ' αἱροῦμαι μετὰ δικαιοσύνης τὴν ἐμαυτοῦ μόνην ἔχειν μᾶλλον, ἢ μετὰ κα-
κίας πολλαπλασίαν τῆς ὑπαρχούσης κτήσασθαι. καὶ τί δεῖ καθ' ἕκαστον λέγοντα
διατρίβειν. ἄλλως τε καὶ συντόμως ἔχοντα δηλῶσαι περὶ ἐμαυτοῦ. φανήσομαι
γὰρ μηδένα μὲν πώποτ' ἀδικήσας. πλείους δὲ καὶ τῶν πολιτῶν καὶ τῶν ἄλλων, ἑλλήνων
εὖ πεποιηκώς. καὶ μείζους δωρεὰς ἑκατέροις δεδωκώς, ἢ σύμπαντες οἱ πρὸ ἐμοῦ βα-
σιλεύσαντες. καίτοι χρὴ τοὺς μέγα φρονοῦντας ἐπὶ δικαιοσύνῃ, καὶ προσποιου-
μένους χρημάτων εἶναι κρείττους, τοιαύτας ὑπερβολὰς ἔχειν εἰπεῖν περὶ αὑτῶν.
καὶ μὴν δὴ καὶ περὶ σωφροσύνης ἔτι μείζω τούτων ἔχω διελθεῖν. εἰδὼς γὰρ ἅπαν-
τας ἀνθρώπους περὶ πλείστου ποιουμένους τοὺς παῖδας τοὺς ἑαυτῶν καὶ τὰς γυ-
ναῖκας, καὶ μάλιστα ὀργιζομένους τοῖς εἰς ταῦτα ἐξαμαρτάνουσι, καὶ τὴν ὕβριν
τὴν περὶ ταῦτα μεγίστων κακῶν αἰτίαν γιγνομένην, καὶ πολλοὺς ἤδη τῶν ἰδιωτῶν,
καὶ τῶν δυναστευόντων διὰ ταύτην ἀπολλυμένους, οὕτως ἔφυγον τὰς αἰτίας ταύτας.
ὥστε ἐξ οὗ τὴν βασιλείαν ἔλαβον, οὐδενὶ φανήσομαι σώματι πεπλησιακὼς, πλὴν τῆς
ἐμαυτοῦ γυναικός. οὐκ ἀγνοῶν ὡς κἀκεῖνοι παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐδοκιμοῦσιν, ὅσοι περὶ μὲν
τὰ τῶν πολιτῶν δίκαιοι τυγχάνουσιν ὄντες. ἄλλοθεν δέ ποθεν ἑαυτοῖς ἐπορίσαντο τὰς
ἡδονάς. ἀλλὰ βουλόμενος ἅμα μὲν ἐμαυτὸν ὡς πορρωτάτω ποιῆσαι τῶν τοιούτων ὑποψιῶν.
ἅμα δὲ παράδειγμα καταστῆσαι τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ τοῖς ἄλλοις πολίταις. γιγνώσκων
ὅτι φιλεῖ τὸ πλῆθος ἐν τούτοις τοῖς ἐπιτηδεύμασι τὸν βίον διάγειν. ἐν οἷς ἂν τοὺς ἄρ-
χοντας τοὺς ἑαυτῶν ὁρῶσι διατρίβοντας. ἔπειτα καὶ προσήκειν ἡγησάμην, τοσούτῳ τοὺς

βασιλέας βελτίους εἶναι τῶν ἰδιωτῶν, ὅσῳ περ καὶ τὰς τιμὰς μείζους αὐτῶν ἔχουσι, καὶ δεινὰ ποιεῖν. ὅσοι τοὺς μὲν ἄλλους κοσμίως ζῆν ἀναγκάζουσιν, αὐτοὶ δ᾽ αὑτοὺς μὴ σωφρονεστέρους τῶν ἀρχομένων παρέχουσι, πρὸς δὲ τούτοις τῶν μὲν ἄλλων πράξεων ἑώρων ἐγκρατεῖς καὶ τοὺς πολλοὺς γιγνομένους, τῶν δ᾽ ἐπιθυμιῶν τῶν περὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τοὺς βελτίστους ἡττωμένους. ἠβουλήθην οὖν ἐν τούτοις ἐμαυτὸν ἐπιδεῖξαι καρτερεῖν δυνάμενον, ἐν οἷς ἔμελλον οὐ μόνον τῶν ἄλλων διοίσειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπ᾽ ἀρετῇ μέγα φρονούντων. ἔτι δὲ καὶ τῶν τοιούτων πολλὴν κακίαν κατεγίγνωσκον. ὅσοι γυναῖκας λαβόντες, καὶ κοινωνίαν ποιησάμενοι παντὸς τοῦ βίου, μὴ στέργουσιν οἷς ἔπραξαν. ἀλλὰ ταῖς αὑτῶν ἡδοναῖς λυποῦσι ταύτας ὑφ᾽ ὧν αὐτοὶ μηδὲν ἀξιοῦσι λυπεῖσθαι. καὶ περὶ μὲν ἄλλας κοινωνίας τινὰς, ἐπιεικεῖς σφᾶς αὐτοὺς παρέχουσιν ἐν δὲ ταῖς πρὸς τὰς γυναῖκας ἐξαμαρτάνουσιν, ἃς ἔδει τοσούτῳ μᾶλλον διαφυλάττειν, ὅσῳ περ οἰκειότεραι καὶ μείζους οὖσαι τυγχάνουσι τῶν ἄλλων. εἶτα καὶ λανθάνουσιν ἔνδον ἐν αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις στάσεις καὶ διαφορὰς ἑαυτοῖς ἐγκαταλείποντες. καίτοι χρὴ τοὺς ὀρθῶς βασιλεύοντας μὴ μόνον τὰς πόλεις ἐν ὁμονοίᾳ πειρᾶσθαι διάγειν, ὧν ἂν ἄρχωσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους καὶ τοὺς τόπους, ἐν οἷς ἂν κατοικῶσιν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, σωφροσύνης ἔργα καὶ δικαιοσύνης ἐστίν. οὐ τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔσχον, οὐδὲ περὶ τῆς παιδοποιΐας, τοῖς πλείστοις τῶν βασιλέων. οὐδ᾽ ᾠήθην δεῖν. τοὺς μὲν ἐκ ταπεινοτέρας ποιήσασθαι τῶν παίδων, τοὺς δ᾽ ἐκ σεμνοτέρας. οὐδὲ τοὺς μὲν, νόθους αὐτῶν, τοὺς δὲ, γνησίους καταλιπεῖν, ἀλλὰ πάντας ἔχειν τὴν αὐτὴν φύσιν. καὶ πρὸς πατρὸς καὶ πρὸς μητρὸς ἀνενεγκεῖν. τῶν μὲν θνητῶν εἰς εὐαγόραν τὸν πατέρα τὸν ἐμόν, τῶν δ᾽ ἡμιθέων, εἰς αἰακίδας. τῶν δὲ θεῶν, εἰς δία. καὶ μηδένα τῶν ἐξ ἐμοῦ γενομένων, ἀποστερηθῆναι ταύτης τῆς εὐγενείας. πολλῶν δέ με προτρεπόντων ἐμμένειν τοῖς ἐπιτηδεύμασι τούτοις, οὐχ ἥκιστά με κἀκεῖνο παρεκάλεσεν. ὅτι τῆς μὲν ἀνδρίας καὶ τῆς δεινότητος καὶ τῶν ἄλλων τῶν εὐδοκιμούντων, ἑώρων καὶ τῶν κακῶν ἀνδρῶν πολλοὺς μετέχοντας. τὴν δὲ σωφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἴδια κτήματα τῶν καλῶν κἀγαθῶν ὄντα. κάλλιστον οὖν ὑπέλαβον, εἴ τις δύναιτο ταύταις ταῖς ἀρεταῖς προσέχειν τὸν νοῦν, τῶν ἄλλων ἀφελόμενος, ὧν μηδὲν μέρος τοῖς πονηροῖς μέτεστι. ἀλλὰ καὶ γνησιώταται καὶ βεβαιόταται, καὶ μέγισται καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἄξιαι τυγχάνουσιν οὖσαι. τούτων ἕνεκα ταῦτα διανοηθεὶς, περιττότερον τῶν ἄλλων ἤσκησα τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ ταύτας προειλόμην τῶν ἡδονῶν, οὐ τὰς ἐπὶ τοῖς ἔργοις μηδεμίαν τιμὴν ἐχούσας, ἀλλὰ τὰς ἐπὶ ταῖς δόξαις ταῖς δι᾽ ἀνδραγαθίαν γενομέναις. χρὴ δὲ δοκιμάζειν τὰς ἀρετὰς, οὐκ ἐν ταῖς αὐταῖς ἰδέαις ἁπάσας, ἀλλὰ τὴν μὲν δικαιοσύνην, ἐν ταῖς ἀπορίαις, τὴν δὲ σωφροσύνην, ἐν ταῖς δυναστείαις. τὴν δὲ καρτερίαν, ἐν ταῖς τῶν νεωτέρων ἡλικίαις. ἐγὼ τοίνυν ἐν ἅπασι τοῖς καιροῖς τούτοις φανήσομαι πεῖραν τῆς ἐμαυτοῦ φύσεως δεδωκώς. ἐνδεὴς μὲν γὰρ χρημάτων καταλειφθείς, οὕτω δίκαιον ἐμαυτὸν παρέσχον, ὥστε μηδένα λυπῆσαι τῶν πολιτῶν. λαβὼν δ᾽ ἐξουσίαν, ὥστε ποιεῖν ὅ τι ἂν βούλωμαι, σωφρονέστερος τῶν ἰδιωτῶν ἐγενόμην. τούτων δ᾽ ἀμφοτέρων ἐκράτησα, ταύτην ἔχων τὴν ἡλικίαν, ἐν ᾗ τοὺς πλείστους ἂν εὕροι μάλιστα περὶ τὰς πράξεις ἐξαμαρτάνοντας, καὶ πάντα ταῦτα ἐν ἑτέροις μὲν ἴσως ἂν ὤκνουν εἰπεῖν. οὐχ ὡς οὐ φιλοτιμούμενος ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις, ἀλλ᾽ ὡς οὐκ ἂν πιστευθεὶς ἐκ τῶν λεγομένων. ὑμεῖς δ᾽ αὐτοὶ μάρτυρές ἐστε πάντων τῶν εἰρημένων.   ἄξιον μὲν οὖν καὶ τοὺς φύσει κοσμίους ὄντας ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν. ἔτι δὲ μᾶλλον τοὺς καὶ μετὰ λογισμοῦ τοιούτους ὄντας. οἱ μὲν γὰρ τύχῃ, καὶ μὴ γνώμῃ σωφρονοῦντες, τυχὸν ἂν καὶ μεταπεισθεῖεν. οἱ δὲ πρὸς τῷ πεφυκέναι, καὶ διεγνωκότες, ὅτι μέγιστόν ἐστι τῶν ἀγαθῶν ἀρετή, δῆλον ὅτι πάντα τὸν βίον ἐν ταύτῃ τῇ τάξει διαμένουσι. διὰ τοῦτο δὲ πλείους ἐποιησάμην τοὺς λόγους, καὶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων. ἵνα μηδεμίαν ὑπολίπω πρόφασιν. ὡς οὐ δεῖ ποιεῖν ὑμᾶς ἑκόντας, καὶ προθύμως, ἅττ᾽ ἂν ἐγὼ προστάξω,

καὶ συμβουλεύσω. φημὶ δὴ πράττειν ἕκαστον ὑμῶν, ἐφ' οἷς ἐφέστηκεν ἐπιμελῶς, καὶ δικαίως. καθ' ὁπότερον γὰρ ἂν ἐλλίπητέ τι τούτων, ἀνάγκη ταύτῃ κακῶς ἔχειν τὰς πράξεις. μηδενὸς οὖν ὀλιγωρεῖτε, μηδὲ καταφρονεῖτε τῶν προσταττομένων, ὑπολαμβάνοντες ὡς οὐ παρὰ τοῦτ' ἐστὶν, ἀλλ' ὡς παρ' ἕκαστον τῶν μερῶν ἢ καλῶς ἢ κακῶς ἕξον τὸ σύμπαν, οὕτω σπουδάζετε περὶ αὐτῶν. καὶ κήδεσθε μηδὲν ἧττον τῶν ἐμῶν, ἢ τῶν ὑμετέρων αὐτῶν καὶ μὴ νομίζετε μικρὸν ἀγαθὸν εἶναι τὰς τιμὰς ἃς ἔχουσιν οἱ καλῶς τῶν ἡμετέρων ἐπιστατοῦντες. ἀπέχεσθε τῶν ἀλλοτρίων, ἵν' ἀσφαλέστερον τοὺς οἴκους τοὺς ὑμετέρους αὐτῶν κέκτησθε. τοιούτους εἶναι χρὴ περὶ τοὺς ἄλλους ὑμᾶς, οἷόνπερ ἐμὲ περὶ ὑμᾶς ἀξιοῦτε γίνεσθαι. μὴ σπεύδετε πλουτεῖν μᾶλλον, ἢ χρηστοὶ δοκεῖν εἶναι, γιγνώσκοντες ὅτι καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων οἱ μεγίστας ἐπ' ἀρετῇ δόξας ἔχοντες, πλείστων ἀγαθῶν δεσπόται καθίστανται. τοὺς χρηματισμοὺς τοὺς παρὰ τὸ δίκαιον γιγνομένους, ἡγεῖσθε μὴ πλοῦτον ἀλλὰ κίνδυνον ποιήσειν. μὴ τὸ μὲν λαβεῖν κέρδος εἶναι νομίζετε, τὸ δ' ἀναλῶσαι ζημίαν. οὐδέτερον γὰρ τούτων ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν. ἀλλ' ὁπότερον ἂν ἐν καιρῷ καὶ μετ' ἀρετῆς γίγνηται, τοῦτ' ὠφελήσει τοὺς ποιοῦντας. μὴ δὲ πρὸς ἓν χαλεπῶς ἔχετε τῶν ὑπ' ἐμοῦ προσταττομένων. ὅσοι γὰρ ἂν ὑμῶν περὶ πλεῖστα τῶν ἐμῶν χρησίμους αὑτοὺς παράσχωσιν, οὗτοι πλεῖστα τοὺς οἴκους τοὺς ἑαυτῶν ὠφελήσουσιν. ὅ τι ἂν ὑμῶν ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ τύχῃ συνειδὼς, ἡγείσθω μηδὲ ἐμὲ λήσειν. ἀλλ' ἐὰν καὶ τὸ σῶμα τοὐμὸν μὴ παρῇ, τὴν διάνοιαν τὴν ἐμὴν οἰέσθω τοῖς γιγνομένοις παρεστάναι. ταύτην γὰρ τὴν γνώμην ἔχοντες, σωφρονέστερον ἂν βουλεύσαισθε περὶ αὐτῶν. μηδὲν ἀποκρύπτεσθε, μήθ' ὧν κέκτησθε, μήθ' ὧν ποιεῖτε, μήθ' ὧν μέλλετε πράττειν, εἰδότες, ὅτι περὶ τὰ κεκρυμμένα τῶν πραγμάτων, ἀναγκαῖόν ἐστι πολλοὺς φόβους γίνεσθαι. μὴ τεχνικῶς ζητεῖτε πολιτεύεσθαι, μηδ' ἀφανῶς, ἀλλ' οὕτως ἁπλῶς καὶ φανερῶς ὥστε μηδ' ἄν τις βούληται, ῥᾴδιον εἶναι ὑμᾶς διαβαλεῖν. δοκιμάζετε τὰς πράξεις. καὶ νομίζετε πονηρὰς μὲν, ἃς ἂν πράττοντες, ἐμὲ βούλησθε λανθάνειν. χρηστὰς δὲ, περὶ ὧν ἂν ἐγὼ μέλλω πυθόμενος, βελτίους ὑμᾶς νομιεῖν. μὴ κατασιωπᾶτε, ἐάν τινας ὁρᾶτε περὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν πονηροὺς ὄντας. ἀλλ' ἐξελέγχετε καὶ νομίζετε τῆς αὐτῆς εἶναι ζημίας ἀξίους τοὺς συγκρύπτοντας τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν. εὐτυχεῖς δὲ νομίζετε μὴ τοὺς λανθάνοντας, ἐάν τι κακὸν ποιήσωσιν, ἀλλὰ τοὺς μηδὲν ἐξαμαρτάνοντας. τοὺς μὲν γὰρ εἰκὸς τοιαῦτα παθεῖν, οἷάπερ αὐτοὶ ποιοῦσι, τοὺς δὲ χάριν ἀπολαβεῖν, ἧς ἄξιοι τυγχάνουσιν ὄντες. ἑταιρείας μὴ ποιεῖτε μήτε συνόδους ἄνευ τῆς ἐμῆς γνώμης. αἱ γὰρ τοιαῦται συστάσεις, ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πολιτείαις, πλεονεκτοῦσιν, ἐν δὲ ταῖς μοναρχίαις κινδυνεύουσιν. μὴ μόνον ἀπέχεσθε τῶν ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν τοιούτων, ἐν οἷς ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑποψίαν γίνεσθαι.

τὴν ἐμὴν φιλίαν ἀσφαλεστάτην, καὶ βεβαιοτάτην εἶναι νομίζετε καὶ διαφυλάττετε τὴν παροῦσαν κατάστασιν. καὶ μηδεμιᾶς ἐπιθυμεῖτε μεταβολῆς, εἰδότες, ὅτι διὰ τὰς τοιαύτας ταραχὰς, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι, καὶ τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους ἀναστάτους γίνεσθαι. μὴ μόνον τὰς φύσεις αἰτίας νομίζετε τοῦ χαλεποὺς, ἢ πράους εἶναι τοὺς τυράννους, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῶν πολιτῶν. πολλοὶ γὰρ ἤδη διὰ τὴν τῶν ἀρχομένων κακίαν, τραχύτερον ἢ κατὰ τὴν ἑαυτῶν γνώμην ἄρχειν ἠναγκάσθησαν. θαρρεῖτε μὴ διὰ τὴν ἐμὴν μᾶλλον πρᾳότητα, ἢ διὰ τὴν ὑμετέραν αὐτῶν ἀρετήν. τὴν ἐμὴν ἀσφάλειαν, ἄδειαν ἑαυτοῖς εἶναι νομίζετε. καλῶς γὰρ τῶν περὶ ἐμὲ καθεστώτων, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ περὶ ὑμᾶς ἕξει. ταπεινοὺς μὲν εἶναι χρὴ πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν, ἐμμένοντας τοῖς ἔθεσι καὶ διαφυλάττοντας τοὺς νόμους, τοὺς βασιλικούς. λαμπροὺς δ' ἐν ταῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως λειτουργίαις, καὶ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ προσταττομένοις. προτρέπετε τοὺς νεωτέρους ἐπ' ἀρετὴν μὴ μόνον παραινοῦντες, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς πράξεις ὑποδεικνύντες αὐτοῖς, ὁποίους εἶναι χρὴ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθούς. διδάσκετε τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους αὐτῶν, βασιλεύεσθαι. καὶ περὶ τὴν παίδευσιν τῆς τοιαύτης ἀρετῆς ἐθίζετε αὐτοὺς ὡς μάλιστα διατρίβειν.

πείθειν. ἐὰν γὰρ ἄρχεσθαι μάθωσι, πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται. καὶ πιστοὶ μὲν ὄντες, καὶ δίκαιοι, μεθέξουσι τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν, κακοὶ δὲ γενόμενοι, κινδυνεύσουσι περὶ τῶν ὑπαρχόντων. Μέγιστον ἡγεῖσθε τοῖς παισὶ καὶ βεβαιότατον πλοῦτον παραδώσειν, ἐὰν αὐτοῖς δύνησθε τὴν ἡμετέραν εὔνοιαν καταλιπεῖν, ἀθλιωτάτους ἡγεῖσθε καὶ δυστυχεστάτους, ὅσοι περὶ τοὺς πιστεύσαντας ἄπιστοι γεγόνασιν. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τοιούτους ἀθύμως ἔχοντας, καὶ φοβουμένους ἅπαντας, καὶ μηδὲν μᾶλλον πιστεύοντας τοῖς φίλοις, ἢ τοῖς ἐχθροῖς, τὸν ἐπίλοιπον χρόνον διάγειν. Ζηλοῦτε μὴ τοὺς πλεῖστα κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς μηδὲν κακὸν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότας. μετὰ γὰρ τοιαύτης ψυχῆς ἥδιον ἄν τις τὸν βίον δύναιτο διάγειν. Μὴ τὴν κακίαν δύνασθαι μὲν πλέον τῆς ἀρετῆς ὠφελεῖν νομίζετε. τὸ δ᾽ ὄνομα δυσχερέστερον ἔχειν, ἀλλ᾽ οἵων περ ὀνομάτων ἕκαστα τῶν πραγμάτων τετύχηκε, τοιαύτας ἡγεῖσθε καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν εἶναι. Μὴ φθονεῖτε τοῖς παρ᾽ ἐμοῦ πρωτεύουσιν, ἀλλὰ ἁμιλλᾶσθε, καὶ πειρᾶσθε χρηστοὺς ὑμᾶς αὐτοὺς παρέχοντας ἐξισοῦσθαι τοῖς προέχουσι. φιλεῖν οἴεσθε δεῖν καὶ τιμᾶν, οὕσπερ ἂν καὶ ὁ βασιλεύς, ἵνα καὶ παρ᾽ ἐμοῦ τυγχάνητε τῶν αὐτῶν τούτων. Οἷάπερ παρόντος ἐμοῦ λέγετε, τοιαῦτα καὶ ἀπόντος φρονεῖτε. τὴν εὔνοιαν τὴν πρὸς ἡμᾶς, ἐν τοῖς ἔργοις ἐνδείκνυσθε μᾶλλον, ἢ τοῖς λόγοις. Ἃ πάσχοντες ὑφ᾽ ἑτέρων ὀργίζεσθε, ταῦτα τοῖς ἄλλοις μὴ ποιεῖτε. Περὶ ὧν ἂν ἐν τοῖς λόγοις κατηγορῆτε, μηδὲν τούτων ἐν τοῖς ἔργοις ἐπιτηδεύετε. Τοιαῦτα προσδοκᾶτε πράξειν, οἷα ἂν περὶ ἡμῶν διανοεῖσθε. Μὴ μόνον ἐπαινεῖτε τοὺς ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ μιμεῖσθε. τοὺς λόγους τοὺς ἐμούς, νόμους εἶναι νομίζετε. καὶ πειρᾶσθε τούτοις ἐμμένειν, εἰδότες, ὅτι τοῖς μάλιστα ποιοῦσιν ὑμῶν, ἃ βούλομαι, τούτοις ἐξέσται ζῆν, ὡς αὐτοὶ βούλονται. κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων, οἵους περ ἂν τοὺς ὑφ᾽ ὑμῶν ἀρχομένους οἴεσθε δεῖν περὶ ὑμᾶς εἶναι, τοιούτους χρὴ περὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν ὑμᾶς γίνεσθαι, καὶ ταῦτ᾽ ἐὰν ποιῆτε, τί δεῖ περὶ τῶν συμβησομένων μακρολογεῖν, ἢν γὰρ ἐγώ τε παρέχω τοιοῦτον ἐμαυτόν, οἷόνπερ ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ, καὶ τὰ παρ᾽ ὑμῶν ὁμοίως ὑπηρετῆται, ταχέως ὄψεσθε καὶ τὸν βίον τὸν ὑμέτερον αὐτῶν ἐπιδεδωκότα, καὶ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐμὴν ηὐξημένην, καὶ τὴν πόλιν εὐδαίμονα γεγενημένην. ἄξιον μὲν οὖν τηλικούτων ἀγαθῶν ἕνεκα μηδὲν ἐλλείπειν, ἀλλὰ καὶ πόνους καὶ κινδύνους οὕστινασοῦν ὑπενεγκεῖν. ὑμῖν δ᾽ ἔξεστι μηδὲν ταλαιπωρηθεῖσιν, ἀλλὰ πιστοῖς μόνον, καὶ δικαίοις οὖσιν ἅπαντα ταῦτα διαπράξασθαι.

ΕΥΑΓΟΡΑΣ.

Ρῶν ὦ Νικόκλεις τιμῶντά σε τὸν τάφον τοῦ πατρός, οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ τῷ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων, ἀλλὰ καὶ χοροῖς καὶ μουσικῇ καὶ γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ἵππων τε καὶ τριηρῶν ἁμίλλαις, καὶ λείποντα οὐδὲ μίαν τῶν τοιούτων ὑπερβολήν, ἡγησάμην εὐαγόραν εἴ τις ἔστιν αἴσθησις τοῖς τετελευτηκόσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εὐμενῶς μὲν ἀποδέχεσθαι καὶ ταῦτα, καὶ χαίρειν ὁρῶντα τήν τε περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν σὴν μεγαλοπρέπειαν. πολὺ δ᾽ ἂν ἔτι πλείω χάριν ἔχειν, ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, εἴ τις δυνηθείη περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων ἀξίως διελθεῖν τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων. εὑρήσομεν γὰρ τοὺς φιλοτίμους καὶ μεγαλοψύχους τῶν ἀνδρῶν, οὐ μόνον ἀντὶ τῶν τοιούτων ἐπαινεῖσθαι βουλομένους, ἀλλ᾽ ἀντὶ τοῦ ζῆν, ἀποθνήσκειν εὐκλεῶς αἱρουμένους, καὶ μᾶλλον περὶ τῆς δόξης, ἢ τοῦ βίου σπουδάζοντας, καὶ πάντα ποιοῦντας, ὅπως ἀθάνατον τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην καταλείψωσιν. αἱ μὲν οὖν δαπάναι τῶν μὲν τοιούτων οὐδὲν ἐξεργάζονται. τοῦ δὲ πλούτου σημεῖόν εἰσιν. οἱ δὲ περὶ τὴν μουσικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἀγωνίας ὄντες, οἱ μὲν τὰς δυνάμεις αὐτῶν, οἱ δὲ τὰς τέχνας ἐπιδειξάμενοι, σφᾶς αὐτοὺς ἐντιμοτέρους κατέστησαν. ὁ δὲ λόγος εἰ καλῶς διέλθοι τὰς ἐκείνου πράξεις, ἀείμνηστον ἂν τὴν ἀρετὴν τὴν εὐαγόρου παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειεν. ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐπαινεῖν τοὺς ἐφ᾽ ἑαυτῶν

ἄνδρας, ἀγαθοὺς γεγενημένους. ἵνα οἵ τε δυνάμενοι τὰ τῶν πολλῶν ἔργα κοσμεῖν, ἐν εἰδόσι ποιούμενοι τοὺς λόγους ταῖς ἀληθείαις ἐχρῶντο περὶ αὐτῶν. οἵ τε νεώτεροι φιλοτιμοτέρως διέκειντο πρὸς τὴν ἀρετήν. εἰδότες ὅτι τούτων εὐλογηθήσονται μᾶλλον, ὧν ἂν ἀμείνους σφᾶς αὐτοὺς παράσχωσι. νῦν δὲ τίς οὐκ ἂν ἀθυμήσειεν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς μὲν περὶ τὰ τρωϊκὰ τοὺς ἐπέκεινα γενομένους ὑμνουμένους, καὶ τραγῳδουμένους, ἑαυτὸν δὲ προειδῇ, μηδ' ἂν ὑπερβάλῃ τὰς ἐκείνων ἀρετάς, μήδεποτε τοιούτων ἐπαίνων ἀξιωθησόμενον. Τούτων δ' αἴτιος ὁ φθόνος, ᾧ τοῦτο μόνον πρόσεστιν ἀγαθόν, ὅτι μέγιστον κακὸν τοῖς ἔχουσιν ἐστίν. οὕτω γάρ τινες δυσκόλως πεφύκασιν, ὥσθ' ἥδιον εὐλογουμένων ἀκούειν, οὓς οὐκ ἴσασιν εἰ γεγόνασιν, ἢ τι τούτων ὑφ' ὧν εὖ πεπονθότες αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἀποδέχεσθαι. οὐ μὴν δουλευτέον τούς γε νοῦν ἔχοντας, τοῖς οὕτω κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τοιούτων ἀμελητέον, τοὺς δὲ ἄλλους ἐθιστέον ἀκούειν περὶ ὧν καὶ λέγειν δικαιότερόν ἐστιν. ἄλλως τ' ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐπιδόσεις ὁρῶμεν γινομένας καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων οὐ διὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς καθεστῶσιν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐπανορθοῦντας καὶ τολμῶντας ἀεί τι κινεῖν τῶν μὴ καλῶς ἐχόντων. Οἶδα μὲν οὖν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν ὃ μέλλω ποιεῖν, ἀνδρὸς ἀρετὴν διὰ λόγων ἐγκωμιάζειν. σημεῖον δὲ μέγιστον, περὶ μὲν γὰρ ἄλλων πολλῶν, καὶ παντοδαπῶν λέγειν τολμῶσιν, οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν ὄντες. περὶ δὲ τῶν τοιούτων οὐδεὶς πώποτε αὐτῶν συγγράφειν ἐπεχείρησε, καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην. τοῖς μὲν γὰρ ποιηταῖς πολλοὶ δέδονται κόσμοι, καὶ γὰρ πλησιάζοντας τοῖς ἀνθρώποις τοὺς θεοὺς οἷόν τ' αὐτοῖς ἐστι ποιῆσαι, καὶ διαλεγομένους καὶ συναγωνιζομένους οἷς ἂν βουληθῶσι, καὶ περὶ τούτων δηλῶσαι, μὴ μόνον τοῖς τεταγμένοις ὀνόμασιν, ἀλλὰ τὰ μὲν ξένοις, τὰ δὲ καινοῖς, τὰ δὲ μεταφοραῖς, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς εἴδεσι διαποικίλαι τὴν ποίησιν. τοῖς δὲ περὶ τοὺς λόγους οὐδὲν ἔξεστι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἀποτόμως καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς πολιτικοῖς, καὶ τῶν ἐνθυμημάτων τοῖς περὶ αὐτὰς τὰς πράξεις ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι. Πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν μετὰ μέτρων, καὶ ῥυθμῶν ἅπαντα ποιοῦσιν, οἱ δὲ οὐδενὸς τούτων κοινωνοῦσιν. ἃ τοσαύτην ἔχει χάριν, ὥστ' ἂν καὶ τῇ λέξει, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ἔχῃ κακῶς, ὅμως ταῖς γε εὐρυθμίαις, καὶ ταῖς συμμετρίαις, ψυχαγωγοῦσι τοὺς ἀκούοντας. καταμάθοι δ' ἄν τις ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν αὐτῶν. ἢν γάρ τις τῶν ποιημάτων τῶν εὐδοκιμούντων, τὰ μὲν ὀνόματα καὶ τὰς διανοίας καταλίπῃ, τὸ δὲ μέτρον διαλύσῃ, φανήσεται πολὺ καταδεέστερα τῆς δόξης ἧς νῦν ἔχομεν περὶ αὐτῶν. ὅμως δὲ καίπερ τοσοῦτον πλεονεκτούσης τῆς ποιήσεως, οὐκ ὀκνητέον, ἀλλ' ἀποπειρατέον ἐστὶ τῶν λόγων. εἰ καὶ οὗτοι δυνήσονται τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας εὐλογεῖν μηδὲν χεῖρον, τῶν ἐν ταῖς ᾠδαῖς καὶ τοῖς μέτροις ἐγκωμιαζόντων. Πρῶτον μὲν οὖν περὶ τῆς φύσεως τῆς εὐαγόρου καὶ τίνων ἦν ἀπόγονος, εἰ καὶ πολλοὶ προεπίστανται, δοκεῖ μοι πρέπειν κἀμὲ τῶν ἄλλων ἕνεκα διελθεῖν περὶ αὐτῶν. ἵνα πάντες εἰδῶσιν, ὅτι καλλίστων αὐτῷ καὶ μεγίστων παραδειγμάτων καταλειφθέντων, οὐδὲν καταδεέστερον ἑαυτὸν ἐκείνων παρέσχεν. ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τοὺς ἀπὸ διὸς, εὐγενεστάτους τῶν ἡμιθέων εἶναι. τούτων δὲ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν αἰακίδας προκρίνειεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις γένεσιν εὑρήσομεν τοὺς μὲν ὑπερβάλλοντας, τοὺς δὲ καταδεεστέρους ὄντας. οὗτοι δὲ ἅπαντες, ὀνομαστότατοι τῶν καθ' ἑαυτοὺς γεγόνασι. τοῦτο μὲν γὰρ αἰακὸς ὁ διὸς μὲν ἔκγονος, τοῦ δὲ γένους τοῦ τευκριδῶν πρόγονος, τοσοῦτον διήνεγκεν, ὥστε γενομένων αὐχμῶν ἐν τοῖς ἕλλησι, καὶ πολλῶν ἀνθρώπων διαφθειρομένων, ἐπειδὴ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς ὑπερέβαλεν, ἦλθον οἱ προεστῶτες τῶν πόλεων ἱκετεύοντες αὐτόν. νομίζοντες διὰ τῆς εὐγενείας καὶ τῆς εὐσεβείας τῆς ἐκείνου, τάχιστ' ἂν εὑρέσθαι παρὰ τῶν θεῶν τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν. σωθέντες δὲ καὶ τυχόντες πάντων ὧν ἐδεήθησαν, ἱερὸν ἐν αἰγίνῃ κατεστήσαντο κοινὸν τῶν ἑλλήνων, οὗπερ ἐκεῖνος ἐποιήσατο τὴν εὐχήν, καὶ κατ' ἐκεῖνόν τε τὸν χρόνον, ἕως ἦν μετ' ἀνθρώπων, μετὰ καλλίστης δόξης ὢν διετέλεσεν. ἐπειδὴ δὲ μετήλλαξε τὸν βίον, λέγεται παρὰ πλούτωνι καὶ κόρῃ, τιμὰς μεγίστας ἔχων παρεδρεύειν ἐκείνοις. τούτου δὲ παῖδες ἦσαν, τελαμὼν καὶ πηλεύς.

ὧν ὁ μὲν ἕτερος μεθ᾽ ἡρακλέους ἐπὶ λαομέδοντα στρατευσάμενος, τῶν ἀριστείων ἔτυ-
χε. πηλεὺς δὲ ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς κενταύρους ἀριστεύσας, καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλ-
λους κινδύνους εὐδοκιμήσας, θέτιδι τῇ νηρέως θνητὸς ὢν, ἀθανάτῳ συνῴκησε, καὶ
μόνου τούτου φασὶ τῶν προγεγενημένων ὑπὸ θεῶν ἐν τοῖς γάμοις ὑμέναιον ᾀσθῆναι. τού-
τοιν δ᾽ ἑκατέροιν. τελαμῶνος μὲν αἴας καὶ τεῦκρος ἐγεννήθη. πηλέως δὲ ἀχιλ-
λεύς. οἳ μέγιστον καὶ σαφέστατον ἔλεγχον ἔδοσαν τῆς αὑτῶν ἀρετῆς. οὐ γὰρ ἐν ταῖς
αὑτῶν πόλεσιν ἐπρώτευσαν μόνον, οὐδὲ ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς κατῴκουν, ἀλλὰ στρα-
τείας τοῖς ἕλλησιν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους γινομένης, καὶ πολλῶν μὲν ἑκατέρωθεν ἀθροι-
σθέντων, οὐδενὸς δὲ τῶν ὀνομαστῶν ἀπολειφθέντος, ἐν τούτοις τοῖς κινδύνοις, ἀχιλλεὺς
μὲν ἁπάντων διήνεγκεν. αἴας δὲ μετ᾽ ἐκεῖνον ἠρίστευσε. τεῦκρος δὲ τῆς τε τούτων συγ-
γενείας ἄξιος, καὶ τῶν ἄλλων οὐδενὸς χείρων γενόμενος, ἐπειδὴ τροίαν συνεξεῖλεν ἀ-
φικόμενος εἰς κύπρον, σαλαμῖνά τε κατῴκισεν ὁμώνυμον ποιήσας τῆς πρότερον
αὐτῷ πατρίδος οὔσης, καὶ τὸ γένος τὸ νῦν βασιλεῦον κατέλιπε. τὰ μὲν οὖν ἐξ
ἀρχῆς εὐαγόρᾳ παρὰ τῶν προγόνων ὑπάρξαντα τηλικαῦτα τὸ μέγεθός ἐστι. τοῦτον
δὲ τὸν τρόπον τῆς πόλεως οἰκισθείσης, κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ γεγονότες ἀπὸ τεύκρου,
τὴν βασιλείαν εἶχον. χρόνῳ δὲ ὕστερον ἀφικόμενος ἐκ φοινίκης ἀνὴρ φυγὰς, καὶ πιστευ-
θεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλεύοντος τότε, καὶ δυναστείας μεγάλας λαβὼν, οὐ χάριν ἔσχε
τούτων, ἀλλὰ κακὸς μὲν γινόμενος περὶ τὸν ὑποδεξάμενον, δεινὸς δὲ πρὸς τὸ πλε-
ονεκτῆσαι, τὸν μὲν εὐεργέτην ἐξέβαλεν, αὐτὸς δὲ τὴν βασιλείαν κατέσχεν. ἀπιστῶν
δὲ τοῖς πεπραγμένοις καὶ βουλόμενος ἀσφαλῶς καταστήσασθαι τὰ περὶ αὐτόν. τήν
τε πόλιν ἐξεβαρβάρωσε, καὶ τὴν νῆσον ὅλην βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ κατεδούλωσεν.
οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων καθεστώτων εὐαγόρας γίνεται. περὶ οὗ τὰς μὲν φήμας
καὶ τὰς μαντείας καὶ τὰς ὄψεις τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις γενομένας, ἐξ ὧν μείζων ἂν φα-
νείη γεγονὼς ἢ κατὰ ἄνθρωπον, αἱροῦμαι καταλιπεῖν. οὐκ ἀπιστῶν τοῖς λεγομέ-
νοις, ἀλλ᾽ ἵνα πᾶσι ποιήσω φανερὸν, ὅτι τοσούτου δέω πλασάμενος εἰπεῖν τι περὶ
τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, ὥστε καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀφίημι τὰ τοιαῦτα. περὶ
ὧν ὀλίγοι τινὲς ἐπίστανται, καὶ μὴ πάντες οἱ πολῖται συνίσασιν. ἄρξομαι
δὲ ἐκ τῶν ὁμολογουμένων λέγειν περὶ αὐτοῦ. παῖς μὲν γὰρ ὢν ἔσχε κάλλος καὶ
ῥώμην καὶ σωφροσύνην. ἅπερ τῶν ἀγαθῶν πρεπωδέστατα τοῖς τηλικούτοις ἐστὶ, καὶ
τούτων αὖτις μάρτυρας ποιήσαιτο, τῆς μὲν σωφροσύνης τοὺς συμπαιδευθέντας
τῶν πολιτῶν, τοῦ δὲ κάλλους ἅπαντας τοὺς ἰδόντας. τῆς δὲ ῥώμης τοὺς ἀγῶνας.
ἐν οἷς ἐκεῖνος τῶν ἡλικιωτῶν ἐκρατίστευσεν. ἀνδρὶ δὲ γενομένῳ, ταῦτά τε πάντα
συνηυξήθη, καὶ πρὸς τούτοις ἀνδρία προσεγένετο, καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη, καὶ
ταῦτα οὐ μέσως, οὐδὲ ὥσπερ ἐν ἑτέροις τισὶν, ἀλλ᾽ ἕκαστον αὐτῶν πρὸς ὑπερβολήν.
τοσοῦτον γὰρ καὶ ταῖς τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἀρεταῖς διήνεγκεν, ὥστε
ὁπότε μὲν αὐτὸν ὁρῷεν, οἱ τότε βασιλεύοντες, ἐκπλήττεσθαι καὶ φοβεῖσθαι περὶ
τῆς ἀρχῆς. ἡγουμένους οὐχ οἷόν τ᾽ εἶναι τὸν τοιοῦτον τὴν φύσιν, ἐν ἰδιώτου μέρει δια-
γαγεῖν. ὁπότε δὲ εἰς τοὺς τρόπους ἀποβλέψαιεν, οὕτω σφόδρα πιστεύειν, ὥστε καὶ
εἴτις ἄλλος τολμῴη περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν νομίζειν εὐαγόραν αὐτοῖς ἔσε-
σθαι βοηθὸν, καὶ τοσοῦτον τῆς δόξης παραλλαττούσης, οὐδετέρου τούτων ἐψεύσθη-
σαν. οὔτε γὰρ ἰδιώτης ὢν διετέλεσεν, οὔτε περὶ ἐκείνους ἐξήμαρτεν, ἀλλὰ τοσαύ-
την ὁ δαίμων ἔσχεν αὐτοῦ πρόνοιαν, ὅπως καλῶς λήψεται τὴν βασιλείαν, ὥς-
θ᾽ ὅσα μὲν ἀναγκαῖον ἦν παρασκευασθῆναι δι᾽ ἀσεβείας, ταῦτα μὲν ἕτερος ἔπρα-
ξεν. ἐξ ὧν δ᾽ οἷόν τ᾽ ἦν ὁσίως καὶ δικαίως λαβεῖν τὴν ἀρχὴν, εὐαγόρᾳ διεφύλαξεν. εἷς
γὰρ τῶν δυναστευόντων ἐπιβουλεύσας, τόν τε τύραννον ἀπέκτεινε, καὶ συλλαβεῖν
εὐαγόραν ἐπεχείρησεν. ἡγούμενος οὐ δυνήσεσθαι κατασχεῖν τὴν ἀρχὴν, εἰ μὴ κἀκεῖ-
νον ἐκ ποδῶν ποιήσειε. διαφυγὼν δὲ τὸν κίνδυνον καὶ σωθεὶς εἰς σόλους τῆς κιλι-
κίας, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχε τοῖς ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς περιπίπτουσιν.
οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι, κἂν ἐκ τυραννίδος ἐκπέσωσι, διὰ τὰς παρούσας τύχας, ταπει-

νοτέρας τὰς ψυχὰς ἔχουσιν. ἐκεῖνος δὲ εἰς τοσοῦτο μεγαλοφροσύνης ἦλθεν, ὥστε τὸν
ἄλλον χρόνον ἰδιώτης ὤν, ἐπειδὴ φυγεῖν ἠναγκάσθη, τυραννεῖν ᾠήθη δεῖν, καὶ τοὺς μὲν
πλάνους τοὺς φυγαδικοὺς καὶ τὸ δι᾽ ἑτέρων ζητεῖν τὴν κάθοδον, καὶ θεραπεύειν τοὺς
αὑτοῦ χείρους, ὑπερεῖδε. λαβὼν δὲ ταύτην τὴν ἀφορμὴν, ἥνπερ χρὴ τοὺς εὐσεβεῖν βου-
λομένους ἀμύνεσθαι καὶ μὴ προτέρους ὑπάρχειν, καὶ προελόμενος ἢ κατορθώσας τυ-
ραννεῖν, ἢ διαμαρτὼν ἀποθανεῖν, παρακαλέσας ἀνθρώπους ὡς οἱ πλεῖστοι λέγουσι
περὶ πεντήκοντα, μετὰ τούτων παρεσκευάζετο ποιεῖσθαι τὴν κάθοδον. ὅθεν καὶ
μάλιστ᾽ ἄν τις τὴν φύσιν τὴν ἐκείνου καὶ τὴν δόξαν ἣν εἶχε παρὰ τοῖς ἄλλοις θεωρήσειε.
μέλλοντι γὰρ πλεῖν μετὰ τοσούτων ἐπὶ τηλικαύτην πρᾶξιν τὸ μέγεθος, καὶ πάν-
των τῶν δεινῶν πλησίον ὄντων, οὔτ᾽ ἐκεῖνος ἠθύμησεν, οὔτε τῶν παρακληθέντων οὐ-
δεὶς ἀποστῆναι τῶν κινδύνων ἠξίωσεν, ἀλλ᾽ οἱ μὲν ὥσπερ θεῷ συνακολουθήσαντες, ἅ-
παντες ἐνέμειναν τοῖς ὡμολογημένοις. ὁ δὲ ὥσπερ ἢ στρατόπεδον ἔχων κρεῖττον τῶν ἀν-
τιπάλων, ἢ προειδὼς τὸ συμβησόμενον, οὕτω διέκειτο τὴν γνώμην. δῆλον δὲ ἐκ τῶν
ἔργων. ἀποβὰς γὰρ εἰς τὴν νῆσον οὐχ ἡγήσατο δεῖν χωρίον ἐχυρὸν καταλαβὼν, καὶ
τὸ σῶμα ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσας, περιιδεῖν εἴ τινες αὐτῷ τῶν πολιτῶν βοηθήσου-
σιν, ἀλλ᾽ εὐθὺς ὥσπερ εἶχε ταύτης τῆς νυκτὸς, διελὼν τοῦ τείχους πυλίδα, καὶ ταύ-
τῃ τοὺς μεθ᾽ ἑαυτοῦ διαγαγὼν, προσέβαλε πρὸς τὸ βασίλειον, καὶ τοὺς μὲν θορύβους
τοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς συμβαίνοντας, καὶ τοὺς φόβους τῶν ἄλλων, καὶ τὰς πα-
ρακελεύσεις τὰς ἐκείνου, τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν. γενομένων δ᾽ αὐτῷ, τῶν μὲν πε-
ρὶ τὸν τύραννον ἀνταγωνιστῶν, τῶν δὲ ἄλλων πολιτῶν θεατῶν, δεδιότες γὰρ τοῦ μὲν
τὴν ἀρχὴν, τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν, ἡσυχίαν ἦγον, οὐ πρότερον ἐπαύσατο μαχόμενος καὶ
μόνος, καὶ πρὸς πολλοὺς καὶ μετ᾽ ὀλίγων πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐχθροὺς, πρὶν ἑλεῖν τὸ
βασίλειον, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐτιμωρήσατο, καὶ τοῖς φίλοις ἐβοήθησεν. ἔτι δὲ τῷ γέ-
νει τὰς τιμὰς τὰς πατρίους ἐκομίσατο, καὶ τύραννον αὐτὸν τῆς πόλεως κατέστη-
σεν.   ἡγοῦμαι μὲν οὖν εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθείην, ἀλλ᾽ ἐνταῦθα καταλίποι-
μι τὸν λόγον, ῥᾴδιον ἐκ τούτων εἶναι γνῶναι, τήν τε ἀρετὴν τὴν εὐαγόρου, καὶ τὸ μέ-
γεθος τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔτι γε σαφέστερον περὶ ἀμφοτέρων τού-
των ἐκ τῶν ἐχομένων οἶμαι δηλώσειν. τοσούτων γὰρ τυράννων ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ
γεγενημένων, οὐδεὶς φανήσεται τὴν τιμὴν ταύτην, κάλλιον ἐκείνου κτησάμενος. εἰ
μὲν οὖν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τὰς πράξεις τὰς εὐαγόρου παραβάλλοιμεν. οὔτ᾽ ἂν ὁ λό-
γος ἴσως τοῖς ἀκούουσιν ἀρέσειεν, οὔτ᾽ ἂν ὁ χρόνος τοῖς λεγομένοις ἀρκέσειεν. ἐὰν δὲ
προελόμενοι τοὺς εὐδοκιμωτάτους, ἐπὶ τούτων σκοπῶμεν, οὐδὲν μὲν χεῖρον ἐξομεν.
πολὺ δὲ συντομώτερον διαλεχθησόμεθα περὶ αὐτῶν. τῶν μὲν οὖν τὰς πατρικὰς
βασιλείας παραλαβόντων, τίς οὐκ ἂν τοὺς εὐαγόρου κινδύνους προκρίνειεν. οὐδεὶς
γὰρ ἐστὶν οὕτω ῥάθυμος ὅστις ἂν δέξαιτο παρὰ τῶν προγόνων τὴν ἀρχὴν ταύτην
παραλαβεῖν μᾶλλον, ἢ κτησάμενος ὁσίως ὥσπερ ἐκεῖνος, τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτοῦ κα-
ταλιπεῖν, καὶ μὴν τῶν γε παλαιῶν καθόδων, αὗται μάλιστα εὐδοκιμοῦσιν ἃς παρὰ
τῶν ποιητῶν ἀκούομεν. οὗτοι γὰρ οὐ μόνον τῶν προγεγενημένων τὰς καλλίστας ἡμῖν
ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ παρ᾽ αὑτῶν καινὰς συντιθέασιν, ἀλλ᾽ ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν
μεμυθολόγηκεν, ὅστις οὕτω δεινοὺς καὶ φοβεροὺς ποιησάμενος κινδύνους, εἰς τὴν ἑ-
αυτοῦ κατῆλθεν, ἀλλ᾽ οἱ μὲν πλεῖστοι πεποίηνται διὰ τύχην λαβόντες τὰς βασιλεί-
ας, οἱ δὲ μετὰ δόλου καὶ τέχνης περιγενόμενοι τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ μὴν τῶν γε ἔπειτα
γεγενημένων. ἴσως δὲ καὶ τῶν ἁπάντων, κῦρον τὸν μήδων μὲν ἀφελόμενον τὴν ἀρχὴν,
πέρσαις δὲ κτησάμενον οἱ πλεῖστοι καὶ μάλιστα θαυμάζουσιν, ἀλλ᾽ ὁ μὲν τῷ περσῶν
στρατοπέδῳ, τὸ μήδων ἐνίκησεν. ὃ πολλοὶ καὶ τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ῥᾳ-
δίως ἂν ποιήσειαν. ὁ δὲ διὰ τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτοῦ καὶ τοῦ σώματος, τὰ πλεῖστα φαί-
νεται τῶν προειρημένων διαπραξάμενος. ἔπειτα ἐκ μὲν τῆς κύρου στρατείας οὔπω
δῆλον ὅτι καὶ τοὺς εὐαγόρου κινδύνους ἂν ὑπέμεινεν. ἐκ δὲ τῶν τούτῳ πεπραγμένων,
ἅπασι φανερὸν ὅτι ῥᾳδίως ἂν κἀκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπεχείρησε. πρὸς δὲ τούτοις, τῷ
μὲν

μὲν ὁσίως καὶ δικαίως πέπρακται ἅπαντα. τῷ δὲ οὐκ εὐσεβῶς ἔνια συμβέβηκεν. ὁ μὲν
γὰρ τοὺς ἐχθροὺς ἀπώλεσε, Κῦρος δὲ τὸν πατέρα τῆς μητρὸς ἀπέκτεινεν. ὥστ' εἴ
τινες βούλοιντο μὴ τὸ μέγεθος τῶν συμβάντων, ἀλλὰ τὴν ἀρετὴν ἑκατέρου κρίνειν, δι-
καίως ἂν Εὐαγόραν καὶ τούτου μᾶλλον ἐπαινέσειαν. εἰ δὲ δεῖ συντόμως καὶ μηδὲν ὑποστει-
λάμενον μηδὲ δείσαντα τὸν φθόνον, ἀλλὰ παρρησίᾳ χρησάμενον εἰπεῖν, οὐδεὶς οὔτε θνη-
τὸς, οὔτε ἡμίθεος, οὔτε ἀθάνατος εὑρεθήσεται κάλλιον, οὐδὲ λαμπρότερον, οὐδὲ εὐσεβέστε-
ρον λαβὼν ἐκείνου τὴν βασιλείαν, καὶ τούτοις ἐκεῖνος μάλιστ' ἄν τις πιστεύσειεν, εἰ μὴ σφό-
δρα τοῖς νῦν λεγομένοις ἀπιστήσας ἐξετάζειν ἐπιχειρήσειεν, ὅπως ἕκαστος ἐτυράννησε.
φανήσομαι γὰρ οὐκ ἐκ παντὸς τρόπου μεγάλα λέγειν προθυμούμενος, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ
πράγματος ἀλήθειαν, οὕτω περὶ αὐτοῦ θρασέως εἰρηκώς. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ μικροῖς δι-
ήνεγκε, τοιούτων ἂν καὶ τῶν λόγων αὐτὸν προσῆκον ἦν ἀξιοῦσθαι. νῦν δὲ πάντες ἂν ὁ-
μολογήσαιεν, τυραννίδα καὶ τῶν θείων ἀγαθῶν, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων, μέγιστον καὶ σε-
μνότατον καὶ περιμαχητότατον εἶναι. τὸν δὴ τὸ κάλλιστον τῶν ὄντων κάλλιστα κτησά-
μενον, τίς ἂν ἢ ῥήτωρ, ἢ ποιητὴς, ἢ λόγων εὑρετὴς, ἀξίως τῶν πεπραγμένων ἐπαινέ-
σειεν; οὐ τοίνυν ἐν τούτοις ὑπερβαλόμενος, ἐν τοῖς ἄλλοις εὑρεθήσεται καταδεέστερος
γεγονὼς, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εὐφυέστατος ὢν τὴν γνώμην, καὶ πλεῖστα κατορθοῦν δυνά-
μενος, ὅμως οὐκ ᾠήθη δεῖν ὀλιγωρεῖν. οὐδ' αὐτοσχεδιάζειν περὶ τῶν πραγμάτων,
ἀλλ' ἐν τῷ ζητεῖν καὶ φροντίζειν καὶ βουλεύεσθαι, τὸν πλεῖστον χρόνον διέτριβεν. ἡ-
γούμενος μὲν εἰ καλῶς τὴν ἑαυτοῦ φρόνησιν παρασκευάσειε, καλῶς αὐτῷ καὶ τὴν
βασιλείαν ἕξειν. θαυμάζων δὲ ὅσοι τῆς μὲν ψυχῆς ἕνεκα, τῶν ἄλλων ποιοῦνται τὴν ἐ-
πιμέλειαν, αὐτῆς δὲ μηδὲν τυγχάνουσι φροντίζοντες. ἔπειτα καὶ περὶ τῶν πραγμά-
των τὴν αὐτὴν διάνοιαν εἶχεν. ὁρῶν γὰρ τοὺς ἄριστα τῶν ὄντων ἐπιμελουμένους ἐλάχι-
στα λυπουμένους, καὶ τὰς ἀληθινὰς τῶν ῥᾳθυμιῶν, οὐκ ἐν ταῖς ἀργίαις ἀλλ' ἐν ταῖς
εὐπραγίαις καὶ ταῖς καρτερίαις ἐνούσας, οὐδὲν ἀνεξέταστον παρέλιπεν, ἀλλ' οὕτως
ἀκριβῶς καὶ τὰς πράξεις ᾔδει, καὶ τῶν πολιτῶν ἕκαστον ἐγίνωσκεν, ὥστε μήτε τοὺς
ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ φθάνειν, μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς ὄντας λανθάνειν, ἀλλὰ πάντας
τυγχάνειν τῶν προσηκόντων. οὐ γὰρ ἐξ ὧν, ἑτέρων ἤκουεν οὔτε ἐκόλαζεν οὔτε ἐπετί-
μα τοῖς πολίταις, ἀλλ' ἐξ ὧν, αὐτὸς συνῄδει, τὰς κρίσεις ἐποιεῖτο περὶ αὐτῶν. ἐν
ταῖς τοιαύταις δὲ ἐπιμελείαις ἑαυτὸν καταστήσας οὐδὲ περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν
ἑκάστην προσπιπτόντων, οὐδὲ περὶ ἓν πεπλανημένως εἶχεν, ἀλλ' οὕτω θεοφιλῶς καὶ
φιλανθρώπως διῴκει τὴν πόλιν, ὥστε τοὺς ἀφικνουμένους μὴ μᾶλλον Εὐαγόραν τῆς
ἀρχῆς ζηλοῦν, ἢ τοὺς ἀρχομένους τῆς ὑπ' ἐκείνου βασιλείας. ἅπαντα γὰρ τὸν χρό-
νον διετέλεσεν οὐδένα μὲν ἀδικῶν, τοὺς δὲ χρηστοὺς τιμῶν, καὶ σφόδρα μὲν ἁπάν-
των ἄρχων. νομίμως δὲ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας κολάζων, οὐδὲν μὲν συμβούλων δεό-
μενος. ὅμως δὲ, τοῖς φίλοις συμβουλευόμενος. πολλὰ μὲν τῶν ὁμιλούντων ἑταίρων
χρωμένων ἡττώμενος. ἅπαντα δὲ τῶν ἐχθρῶν περιγινόμενος. σεμνὸς ὢν οὐ ταῖς τοῦ
προσώπου συναγωγαῖς, ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς. οὐδὲ πρὸς ἓν ἀτάκτως,
οὐδὲ ἀνωμάλως διακείμενος, ἀλλ' ὁμοίως τὰς ἐν τοῖς λόγοις ὁμολογίας, ὥσπερ τὰς
ἐν τοῖς ὅρκοις διαφυλάττων. μέγα φρονῶν οὐκ ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς δι' αὐ-
τὸν γιγνομένοις ἀγαθοῖς. τοὺς μὲν φίλους ταῖς εὐεργεσίαις ὑφ' αὑτῷ ποιούμενος,
τοὺς δ' ἄλλους τῇ μεγαλοψυχίᾳ καταδουλούμενος. φοβερὸς ὢν οὐ τῷ πολλοῖς χαλε-
παίνειν, ἀλλὰ τῷ πολὺ τὴν φύσιν τῶν ἄλλων ὑπερβάλλειν. ἡγούμενος τῶν ἡδονῶν,
ἀλλ' οὐκ ἀγόμενος ὑπ' αὐτῶν. ὀλίγοις πόνοις πολλὰς ῥᾳστώνας κτώμενος, ἀλλ' οὐ διὰ μι-
κρὰς ῥᾳθυμίας, μεγάλους πόνους ὑπολειπόμενος. ὅλως δὲ οὐδὲν παραλιπὼν ὧν προ-
σεῖναι τοῖς βασιλεῦσι πρέπει, ἀλλ' ἐξ ἑκάστης πολιτείας ἐκλεγόμενος τὸ βέλτιστον, καὶ
δημοτικὸς μὲν ὢν τῇ τοῦ πλήθους θεραπείᾳ, πολιτικὸς δὲ τῇ τῆς πόλεως διοικήσει.
στρατηγικὸς δὲ τῇ πρὸς κινδύνους εὐβουλίᾳ. τυραννικὸς δὲ τῷ πᾶσι τούτοις διαφέ-
ρειν. καὶ ταῦθ' ὅτι προσῆν Εὐαγόρᾳ, καὶ πλείω τούτων, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ῥᾴδιον
καταμαθεῖν. παραλαβὼν γὰρ τὴν πόλιν ἐκβεβαρβαρωμένην, καὶ διὰ τὴν Φοινί-

κων ἀρχὴν οὔτε τοὺς ἕλληνας προσδεχομένην, οὔτε τέχνας ἐπισταμένην, οὔτε ἐμ-
πορείῳ χρωμένην, οὔτε λιμένας κεκτημένην, ταῦτά τε πάντα διώρθωσε, καὶ
πρὸς τούτοις καὶ χώραν πολλὴν προσεκτήσατο, καὶ τείχη προσπεριεβάλετο, καὶ
τριήρεις ἐναυπηγήσατο, καὶ ταῖς ἄλλαις παρασκευαῖς οὕτως ηὔξησε τὴν πόλιν,
ὥστε μηδεμιᾶς τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἀπολελεῖφθαι, καὶ δύναμιν τοσαύτην
ἐνεποίησεν, ὥστε φοβεῖσθαι πολλοὺς τῶν πρότερον καταφρονούντων αὐτῆς, καί-
τοι τηλικαύτας ἐπιδόσεις τὰς πόλεις λαμβάνειν, οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν, ἂν μή τις αὐτὰς
διοικῇ τοιούτοις ἤθεσιν, οἵοις εὐαγόρας μὲν εἶχεν. ἐγὼ δὲ ὀλίγῳ πρότερον ἐπειράθην
διελθεῖν. ὥστε οὐ δέδοικα μὴ φανῶ μείζω λέγων τῶν ἐκείνῳ προσόντων, ἀλλὰ μὴ πο-
λὺ λίαν ἀπολειφθῶ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ. τίς γὰρ ἂν ἐφίκοιτο τοιαύτης φύ-
σεως, ὃς οὐ μόνον τὴν αὑτοῦ πόλιν πλείονος ἀξίαν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ τὸν περιέχον-
τα τόπον τὴν νῆσον. ἐπὶ πρᾳότητα καὶ μετριότητα προήγαγε. πρὶν μὲν γὰρ λα-
βεῖν εὐαγόραν τὴν ἀρχὴν, οὕτως ἀπροσοίστως καὶ χαλεπῶς εἶχον, ὥστε καὶ τῶν ἀρ-
χόντων τούτους ἐνόμιζον εἶναι βελτίστους, οἵτινες ἂν ὠμότατα πρὸς τοὺς ἕλληνας
διακείμενοι τυγχάνοιεν. νῦν δὲ τοσοῦτον μεταπεπτώκασιν, ὥσθ' ἁμιλλᾶσθαι μὲν, οἵ-
τινες αὐτῶν δόξουσι φιλέλληνες μᾶλλον εἶναι, παιδοποιεῖσθαι δὲ τοὺς πλείστους
αὐτῶν, γυναῖκας λαμβάνοντας παρ' ἡμῶν. χαίρειν δὲ καὶ τοῖς κτήμασι καὶ τοῖς
ἐπιτηδεύμασι τοῖς ἑλληνικοῖς μᾶλλον, ἢ τοῖς παρὰ σφίσιν αὐτοῖς. πλείους δὲ καὶ
τῶν περὶ τὴν μουσικὴν, καὶ τὴν περὶ τὴν ἄλλην παίδευσιν, ἐν τούτοις τοῖς τόποις δια-
τρίβειν, ἢ παρ' οἷς πρότερον εἰωθότες ἦσαν, καὶ τούτων ἁπάντων οὐδεὶς ὅστις
οὐκ ἂν εὐαγόραν αἴτιον εἶναι ὁμολογήσειεν. μέγιστον δὲ τεκμήριον καὶ τοῦ τρόπου
καὶ τῆς ὁσιότητος τῆς ἐκείνου. τῶν γὰρ ἑλλήνων πολλοὶ καὶ καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ τὰς
ἑαυτῶν πατρίδας ἀπολιπόντες, ἦλθον εἰς κύπρον οἰκήσοντες, ἡγούμενοι κοινοτέ-
ραν εἶναι καὶ νομιμωτέραν τὴν εὐαγόρου βασιλείαν τῶν οἴκοι πολιτειῶν. ὧν τοὺς
μὲν ἄλλους ὀνομαστὶ διελθεῖν, πολὺ ἂν ἔργον εἴη. κόνωνα δὲ τὸν διὰ πλείστας ἀρετὰς
πρωτεύσαντα τῶν ἑλλήνων, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι δυστυχησάσης τῆς πόλεως, ἐξ ἁπάν-
των ἐκλεξάμενος, ὡς εὐαγόραν ἦλθε, νομίσας καὶ τῷ σώματι βεβαιοτάτην εἶναι
τὴν παρ' ἐκείνου καταφυγὴν καὶ τῇ πόλει τάχιστ' ἂν αὐτὸν γενέσθαι βοηθόν. πολ-
λὰ δὲ πρότερον ἤδη κατωρθωκὼς, οὐδὲ περὶ ἑνὸς πώποτε πράγματος ἔδοξεν ἄ-
μεινον, ἢ περὶ τούτων βεβουλεῦσθαι. συνέβη γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν ἄφιξιν τὴν εἰς κύ-
προν, καὶ ποιῆσαι καὶ παθεῖν πλεῖστα ἀγαθά. πρῶτον μὲν, οὐκ ἔφθησαν ἀλλήλοις
πλησιάσαντες, καὶ περὶ πλείονος ἐποιήσαντο σφᾶς αὐτοὺς ἢ πρότερον οἰκείους
ὄντας. ἔπειτα περί τε τῶν ἄλλων ὁμονοοῦντες, ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν,
καὶ περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχον. ὁρῶντες γὰρ αὐτὴν ὑ-
πὸ λακεδαιμονίοις οὖσαν, καὶ μεγάλῃ μεταβολῇ κεχρημένην, λυπηρῶς καὶ βαρέ-
ως ἔφερον, ἀμφότεροι προσήκοντα ποιοῦντες. τῷ μὲν γὰρ ἦν φύσει πατρίς. τὸν
δὲ καὶ διὰ πολλὰς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας, νόμῳ πολίτην ἐπεποίηντο. σκοπου-
μένοις δὲ αὐτοῖς, ὅπως τῶν συμφορῶν αὐτὴν ἀπαλλάξωσι, ταχὺ τὸν καιρὸν λα-
κεδαιμόνιοι παρεσκεύασαν. ἄρχοντες γὰρ τῶν ἑλλήνων καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ
θάλασσαν εἰς τοῦτ' ἀπληστίας ἦλθον, ὥστε καὶ τὴν ἀσίαν κακῶς ποιεῖν ἐπεχεί-
ρησαν. λαβόντες δὲ ἐκεῖνοι τοῦτον τὸν καιρὸν, καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν βασιλέως ἀ-
πορούντων ὅτι χρήσονται τοῖς παροῦσιν, ἐδίδασκον αὐτοὺς μὴ κατὰ γῆν, ἀλλὰ κα-
τὰ θάλατταν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς λακεδαιμονίους ποιεῖσθαι. νομίζοντες εἰ μὲν
πεζὸν στρατόπεδον καταστήσαιντο, καὶ τούτῳ περιγένοιντο, τὰ περὶ τὴν ἤπειρον
μόνην καλῶς ἕξειν. εἰ δὲ κατὰ θάλατταν κρατήσειαν, πᾶσαν τὴν ἑλλάδα τῆς νί-
κης ταύτης μεθέξειν. ὅπερ συνέβη. πεισθέντων γὰρ ταῦτα τῶν στρατηγῶν καὶ ναυ-
τικοῦ συλλεγέντος, λακεδαιμόνιοι μὲν κατεναυμαχήθησαν, καὶ τῆς ἀρχῆς ἀπε-
στερήθησαν. οἱ δὲ ἕλληνες ἠλευθερώθησαν. ἡ δὲ πόλις ἡμῶν τῆς τε παλαιᾶς δό-
ξης μέρος τι πάλιν ἀπέλαβε, καὶ τῶν συμμάχων ἡγεμὼν κατέστη, καὶ ταῦτ' ἐ-
πράχθη,

πράχθη, κόνωνος μὲν στρατηγοῦντος, εὐαγόρου δὲ αὐτόν τε παρασχόντος, καὶ τῆς δυ
νάμεως τὴν πλείστην παρασκευάσαντος. ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐτιμήσαμεν
ταῖς μεγίσταις τιμαῖς, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτῶν ἐστήσαμεν. οὗπερ τὸ τοῦ διὸς ἄγαλ-
μα τοῦ σωτῆρος πλησίον ἐκείνου τε καὶ σφῶν αὐτῶν, ἀμφοτέρων ὑπόμνημα καὶ τοῦ
μεγέθους τῆς εὐεργεσίας, καὶ τῆς φιλίας τῆς πρὸς ἀλλήλους. βασιλεὺς δὲ οὐ
τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχε περὶ αὐτῶν, ἀλλ᾽ ὅσῳ μείζω καὶ πλείονος ἄξια κατειργά-
σαντο, τοσούτῳ μᾶλλον ἔδεισεν αὐτούς. περὶ μὲν οὖν κόνωνος ἄλλος ἡμῖν ἔσται λό
γος. ὅτι δὲ πρὸς εὐαγόραν οὕτως εἶχεν, οὐδ᾽ αὐτὸς λαθεῖν ἐζήτησε. φαίνεται γὰρ
μᾶλλον μὲν σπουδάσας περὶ τὸν ἐν κύπρῳ πόλεμον, ἢ περὶ τοὺς ἄλλους ἅπαν-
τας. μείζω δὲ καὶ χαλεπώτερον ἐκεῖνον ἀνταγωνιστὴν νομίσας, ἢ κῦρον τὸν περὶ τῆς
βασιλείας ἀμφισβητήσαντα, καὶ τοῦτο μέγιστον τεκμήριον. τοῦ μὲν γὰρ ἀκούων
τὰς παρασκευάς, τοσοῦτον κατεφρόνησεν, ὥστε διὰ τὸ μὴ φροντίζειν μικροῦ δεῖν ἔ-
λαθεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ βασίλειον ἐπιστάς. πρὸς δὲ τοῦτον οὕτως ἐκ πολλοῦ περιδεῶς ἔσ
χεν, ὥστε μεταξὺ πάσχων εὖ, πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπεχείρησε. δίκαια μὲν οὐ ποι
ῶν, οὐ μὴν παντάπασιν ἀλόγως βουλευσάμενος. ἠπίστατο μὲν γὰρ πολλοὺς καὶ
τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐκ ταπεινῶν καὶ φαύλων πραγμάτων μεγάλας
δυναστείας κατειργασαμένους. ᾐσθάνετο δὲ τὴν εὐαγόρου μεγαλοψυχίαν καὶ τὰς
ἐπιδόσεις αὐτῷ καὶ τὰς δόξας τῶν πραγμάτων οὐ κατὰ μικρὸν γιγνομένας,
ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἀνυπέρβλητον ἔχοντα, καὶ τὴν τύχην αὐτῷ συναγωνιζομένην.
ὥστε οὐχ ὑπὲρ τῶν γεγενημένων ὀργιζόμενος, ἀλλὰ περὶ τῶν μελλόντων φοβού-
μενος. οὐ δὲ περὶ κύπρου μόνον δεδιώς, ἀλλὰ πολὺ περὶ μειζόνων, ἐποιήσατο τὸν πό
λεμον πρὸς αὐτόν. οὕτω δ᾽ οὖν ὥρμησεν, ὥστε εἰς τὴν στρατιὰν ταύτην πλέον
ἢ πεντακισμύρια τάλαντα κατηνάλωσεν, ἀλλ᾽ ὅμως εὐαγόρας πάσαις ἀπολε-
λειμμένος ταῖς δυνάμεσιν, ἀντιτάξας τὴν ἑαυτοῦ γνώμην πρὸς τὰς οὕτως ὑ-
περμεγέθεις παρασκευάς, ἐπέδειξεν αὐτὸν ἐν τούτοις πολὺ θαυμαστότερον, ἢ τοῖς
ἄλλοις τοῖς προειρημένοις. ὅτε μὲν γὰρ αὐτὸν εἴων εἰρήνην ἄγειν, τὴν ἑαυτοῦ μόνην
πόλιν εἶχεν. ἐπειδὴ δὲ ἠναγκάσθη πολεμεῖν, τοιοῦτος ἦν καὶ τοιοῦτον εἶχε πρωτα-
γόραν τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ συναγωνιστήν, ὥστε μικροῦ μὲν ἐδέησε κύπρον ἅπασαν
καταστρέψασθαι. φοινίκην δὲ ἐπόρθησε. τύρον δὲ κατὰ κράτος εἷλε. κιλικίαν δὲ βασι-
λέως ἀπέστησε. τοσούτους δὲ τῶν πολεμίων ἀπώλεσεν, ὥστε πολλοὺς τῶν περ-
σῶν πενθοῦντας τὰς ἑαυτῶν συμφοράς, μεμνῆσθαι τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου. τε-
λευτῶν δ᾽ οὕτως ἐνέπλησεν αὐτοὺς τοῦ πολεμεῖν, ὥστε εἰθισμένων τὸν ἄλλον χρό-
νον τῶν βασιλέων μὴ διαλλάττεσθαι τοῖς ἀποστᾶσι πρὶν κύριοι γένοιντο τῶν σωμά-
των, ἄσμενοι τὴν εἰρήνην ἐποιήσαντο λύσαντες μὲν τὸν νόμον τοῦτον. οὐδὲν δὲ κι-
νήσαντες τῆς εὐαγόρου τυραννίδος, καὶ λακεδαιμονίων μὲν τῶν καὶ δόξαν καὶ δύ
ναμιν μεγίστην ἐχόντων κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἀφελέσθαι τὴν ἀρ-
χήν. εὐαγόρας δὲ πολεμήσας ἔτη δέκα τῶν αὐτῶν κύριον κατέλιπεν. ὧνπερ ἦν καὶ
πρὶν εἰς τὸν πόλεμον εἰσελθεῖν. ὃ δὲ πάντων θαυμαστότατον. τὴν γὰρ πόλιν ἣν εὐ
αγόρας ἑτέρου τυραννεύοντος μετὰ πεντήκοντα ἀνδρῶν εἷλε, ταύτην βασιλεὺς ὁ
μέγας τοσαύτην δύναμιν ἔχων, οὐχ οἷός τ᾽ ἐγένετο χειρώσασθαι καίτοι πῶς ἄν τις
τὴν ἀνδρίαν ἢ τὴν φρόνησιν, ἢ σύμπασαν τὴν ἀρετὴν τὴν εὐαγόρου φανερώτερον ἐ-
πιδείξειεν, ἢ διὰ τοιούτων ἔργων καὶ κινδύνων. οὐ γὰρ μόνον φανεῖται τοὺς ἄλλους
πολέμους ἀλλὰ καὶ τὸν τῶν ἡρώων ὑπερβαλόμενος, τὸν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων
ὑμνούμενον. οἱ μὲν γὰρ μετὰ πάσης ἑλλάδος, τροίαν μόνην εἷλον. ὁ δὲ μίαν πόλιν
ἔχων πρὸς ἅπασαν τὴν ἀσίαν ἐπολέμησεν. ὥστ᾽ εἰ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ἐγκωμιά-
ζειν αὐτὸν ἐβουλήθησαν, ὅσοι περ ἐκείνους, πολὺ μείζον᾽ ἂν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν
ἔλαβε. τίνα γὰρ ἂν εὑρήσομεν τῶν τότε γενομένων. εἰ τοὺς μύθους νῦν ἀφέντες, τὴν
ἀλήθειαν σκοπῶμεν, τοιαῦτα διαπεπραγμένον. ἢ τίνα τοσούτων μεταβολῶν, ἐν
τοῖς πράγμασιν αἴτιον γεγενημένον. ὃς ἑαυτὸν μὲν ἐξ ἰδιώτου, τύραννον κατέστησε.

τὸ δὲ γένος ἀπεληλαμένον ἅπαν τῆς πολιτείας, εἰς τὰς προσηκούσας τιμὰς πά-
λιν ἐπανήγαγε. τοὺς δὲ πολίτας, ἐκ βαρβάρων μὲν ἕλληνας ἐποίησεν. ἐξ ἀνάν-
δρων δὲ πολεμικούς. ἐξ ἀδόξων δὲ ὀνομαστούς. τὸν δὲ τόπον ἅπαντα ἄμικτον ὅλον παραλα-
βὼν, καὶ παντάπασιν ἐξηγριωμένον, ἡμερώτερον καὶ πρᾳότερον κατέστησεν. ἔτι
δὲ πρὸς τούτοις, εἰς ἔχθραν μὲν βασιλεῖ καταστὰς, οὕτως αὐτὸν ἠμύνατο καλῶς, ὥστε
ἐμμνηστὸν γενέσθαι τὸν πόλεμον τὸν περὶ κύπρον. ὅτε δ᾽ ἦν αὐτῷ σύμμαχος, τοσούτῳ χρησι-
μώτερον ἑαυτὸν παρέσχε τῶν ἄλλων, ὥστε ὁμολογουμένως μεγίστην αὐτῷ συμβαλέσθαι
δύναμιν, εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν περὶ κνίδον. ἧς γενομένης βασιλεὺς μὲν ἁπάσης τῆς ἀσίας
κύριος κατέστη. λακεδαιμόνιοι δὲ, ἀντὶ τοῦ τὴν ἤπειρον πορθεῖν, περὶ τῆς ἑαυτῶν κινδυνεύειν
ἠναγκάσθησαν. οἱ δ᾽ ἕλληνες ἀντὶ δουλείας, αὐτονομίαν ἔσχον. ἀθηναῖοι δὲ τοσοῦτον ἐπέδω-
σαν, ὥστε τοὺς πρότερον αὐτῶν ἄρχοντας, ἐλθεῖν ὡς αὐτοὺς τὴν ἀρχὴν παραδώ-
σοντας. ὥστε εἴ τις ἔροιτό με τί νομίζω μέγιστον εἶναι τῶν εὐαγόρᾳ πεπραγμένων,
πότερον τὰς ἐπιμελείας, καὶ τὰς παρασκευὰς τὰς πρὸς λακεδαιμονίους, δι᾽ ὧν
τὰ προειρημένα γέγονεν, ἢ τὸν τελευταῖον πόλεμον, ἢ τὴν κατάληψιν τῆς βασιλεί-
ας, ἢ τὴν ὅλην τῶν πραγμάτων διοίκησιν, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἂν καταστᾶίην. τοῦτο
γάρ μοι δοκεῖ μέγιστον εἶναι καὶ θαυμαστότατον, καθ᾽ ὅτι ἂν αὐτῶν ἐπιστήσω τὴν γνώ-
μην, ὥστ᾽ εἴ τινες τῶν προγεγενημένων δι᾽ ἀρετὴν ἀθάνατοι γεγόνασιν, οἶμαι κἀκεῖνον
ἠξιῶσθαι ταύτης τῆς δωρεᾶς. σημείοις χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν ἐνθάδε βίον, εὐτυχέ-
στερον καὶ θεοφιλέστερον ἐκείνων διαβεβίωκε. τῶν μὲν γὰρ ἡμιθέων τοὺς πλείστους
καὶ ὀνομαστοτάτους εὑρήσομεν, ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεπτόντας. εὐαγόρας
δὲ οὐ μόνον θαυμαστότατος ἐξ ἀρχῆς ὢν διετέλεσεν, ἀλλὰ καὶ μακαριστότατος. τί γὰρ
ἀπέλιπεν εὐδαιμονίας, ὃς τοιούτων μὲν προγόνων ἔτυχεν, οἵων οὐδεὶς ἄλλος πλὴν
εἴ τις ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐκείνῳ γέγονε. τοσοῦτον δὲ καὶ τῷ σώματι τῶν ἄλλων καὶ τῇ
ῥώμῃ διήνεγκεν, ὥστε μὴ μόνον σαλαμῖνος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσίας ἁπάσης ἄξιος εἶναι
τυραννεῖν. κάλλιστα δὲ κτησάμενος τὴν βασιλείαν, ἐν ταύτῃ τὸν βίον διετέλεσε. θνη-
τὸς δὲ γενόμενος ἀθάνατον τὴν περὶ αὑτοῦ μνήμην κατέλιπε. τοσοῦτον δὲ ἐβίω χρό-
νον, ὥστε μήτε τοῦ γήρως ἄμοιρος γενέσθαι, μήτε τῶν νοσημάτων μετασχεῖν τῶν διὰ
ταύτην τὴν ἡλικίαν γινομένων. πρὸς δὲ τούτοις ὃ δοκεῖ σπανιώτατον εἶναι καὶ χα-
λεπώτατον εὐπαιδίας τυχεῖν ἅμα, καὶ πολυπαιδίας, οὐδὲ τούτου διήμαρτεν.
ἀλλὰ καὶ τοῦτ᾽ αὐτῷ συνέπεσε. καὶ τὸ μέγιστον ὅτι τῶν ἐξ αὐτοῦ γενομένων, οὐδέ-
να κατέλιπεν ἰδιωτικοῖς ὀνόμασι προσαγορευόμενον, ἀλλὰ τὸν μὲν, βασιλέα καλού-
μενον, τοὺς δὲ, ἄνακτας. τὰς δὲ, ἀνάσσας, ὥστ᾽ εἴ τινες τῶν ποιητῶν περί τινος τῶν
προγεγενημένων ὑπερβολαῖς κέχρηνται λέγοντες, ὡς ἦν θεὸς ἐν ἀνθρώποις ἢ δαί-
μων, ἀλλ᾽ οὐ θνητὸς, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα περὶ τὴν ἐκείνου ῥηθῆναι φύσιν μάλιστ᾽ ἂν
ἁρμόσειε. τῶν μὲν οὖν εἰς εὐαγόραν πολλὰ μὲν οἴομαι παραλιπεῖν. ὑστερί-
ζω γὰρ τῆς ἀκμῆς τῆς ἐμαυτοῦ. μεθ᾽ ἧς ἀκριβέστερον καὶ φιλοπονώτερον ἐξειργα-
σάμην ἂν τὸν ἔπαινον τοῦτον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν ὅσον ἦν κατὰ τὴν ἐμὴν δύναμιν
οὐκ ἀνεγκωμίαστός ἐστιν. ἐγὼ δὲ ὦ νικόκλεις ἡγοῦμαι μὲν εἶναι καλὰ μνημεῖα,
καὶ τὰς τῶν σωμάτων εἰκόνας. πολὺ μέντοι πλείονος ἀξίας τὰς τῶν πράξεων καὶ
τῆς διανοίας, ἃς ἐν τοῖς λόγοις ἄν τις μόνον τοῖς τεχνικῶς ἔχουσι θεωρήσειε. προ-
κρίνω δὲ ταύτας, πρῶτον μὲν εἰδὼς τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν οὐχ οὕ-
τως ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ σώματος σεμνυνομένους, ὡς ἐπὶ τοῖς ἔργοις καὶ τῇ μνήμῃ φι-
λοτιμουμένους. ἔπειθ᾽ ὅτι τοὺς μὲν τύπους ἀναγκαῖον παρὰ τούτοις εἶναι μόνον
παρ᾽ οἷς ἂν σταθῶσι, τοὺς δὲ λόγους ἐξενεχθῆναι τ᾽ οἷόν τ᾽ ἐστὶν εἰς τὴν ἑλλάδα διαδοθέν-
τας ἐν ταῖς τῶν εὖ φρονούντων διατριβαῖς ἀγαπᾶσθαι, παρ᾽ οἷς κρεῖττόν ἐστιν, ἢ
παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν εὐδοκιμεῖν. πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τοῖς μὲν πεπλασμένοις καὶ
τοῖς γεγραμμένοις, οὐδεὶς ἂν τὴν τοῦ σώματος φύσιν ὁμοιώσειε. τοὺς δὲ τρόπους τοὺς
ἀλλήλων καὶ τὰς διανοίας τὰς ἐν τοῖς λεγομένοις ἐνούσας, ἐκ τούτων ῥᾴδιόν ἐστι μι-
μεῖσθαι, τοῖς μὴ ῥᾳθυμεῖν αἱρουμένοις, ἀλλὰ χρηστοῖς εἶναι βουλομένοις. ὧν ἕνεκα

καὶ μᾶλλον ἐπεχείρησα γράφειν τοῦτον τὸν λόγον, ἡγούμενος καὶ σοὶ καὶ τοῖς σοῖς παισὶ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπ᾽ εὐαγόρου γεγονόσι, πολὺ καλλίστην ἂν γενέσθαι ταύτην τὴν παράκλησιν, εἴ τις ἀθροίσας τὰς ἀρετὰς τὰς ἐκείνου καὶ τῷ λόγῳ κοσμήσας, παραδοίη θεωρεῖν ὑμῖν, καὶ συνδιατρίβειν αὐταῖς. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους προτρέπομεν ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἑτέρους ἐπαινοῦντες, ἵνα ζηλοῦντες ἐκ τούτων τοὺς εὐλογουμένους, τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδευμάτων ἐπιθυμῶσιν. ἐγὼ δὲ σὲ καὶ τοὺς σοὺς, οὐκ ἀλλοτρίοις παραδείγμασι χρώμενος, ἀλλ᾽ οἰκείοις παρακαλῶ, καὶ συμβουλεύω προσέχειν τὸν νοῦν, ὅπως καὶ λέγειν, καὶ πράττειν μηδενὸς ἧττον δυνήσῃ τῶν ἑλλήνων. Καὶ μὴ νόμιζέ με καταγινώσκειν ὡς νῦν ἀμελεῖς. ὅτι πολλάκις σοι διακελεύομαι περὶ τῶν αὐτῶν. οὐ γὰρ οὔτε ἐμὲ λέληθεν, οὔτε τοὺς ἄλλους, ὅτι καὶ μόνος καὶ πρῶτος τῶν ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ, καὶ τρυφαῖς ὄντων φιλοσοφεῖν καὶ φιλοπονεῖν ἐπεχείρησας. οὐδ᾽ ὅτι πολλοὺς τῶν βασιλέων ποιήσεις, ζηλώσαντας τὴν σὴν παίδευσιν, τούτων τῶν διατριβῶν ἐπιθυμεῖν, ἀφεμένους ἐφ᾽ οἷς νῦν λίαν χαίρουσιν, ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ ταῦτα εἰδὼς, οὐδὲν ἧττον, καὶ ποιῶ καὶ ποιήσω ταυτὸν ὅπερ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν οἱ θεαταί. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι παρακελεύονται τῶν δρομέων, οὐ τοῖς ἀπολελειμμένοις, ἀλλὰ τοῖς περὶ τῆς νίκης ἀγωνιζομένοις. ἐμὸν μὲν οὖν ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων φίλων, τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν, ἐξ ὧν μέλλομέν σε παροξύνειν ὀρέγεσθαι τούτων, ὧνπερ καὶ νῦν τυγχάνεις ἐπιθυμῶν. σοὶ δὲ προσήκει μηδὲν ἐλλείπειν, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν ἀσκεῖν. ὅπως ἄξιος ἔσῃ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων. ὡς ἅπασι μὲν προσήκει περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι τὴν φρόνησιν. μάλιστα δὲ ὑμῖν τοῖς πλείστων κυρίοις οὖσι. χρὴ δὲ οὐκ ἀγαπᾶν εἰ τῶν παρόντων τυγχάνεις ὢν ἤδη κρείττων, ἀλλ᾽ ἀγανακτεῖν, εἰ τοιοῦτος μὲν αὐτὸς ὢν τὴν φύσιν, γεγονὼς δὲ τὸ μὲν παλαιὸν ἀπὸ διὸς, τὸ δ᾽ ὑπογυιότατον ἐξ ἀνδρὸς τοιούτου τὴν ἀρετὴν, εἰ μὴ πολὺ διοίσεις καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐν ταῖς αὐταῖς σοι τιμαῖς ὄντων. ἔστι δὲ ἐπὶ σοὶ μὴ διαμαρτεῖν τούτων. ἐὰν γὰρ ἐμμείνῃς τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ τοσοῦτον ἐπιδιδῷς, ὅσονπερ νῦν, ταχέως γενήσῃ τοιοῦτος, οἷόν σε προσήκει.

ΕΛΕΝΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.

ε

Εἰσί τινες οἳ μέγα φρονοῦσιν, ἢν ὑπόθεσιν ἄτοπον καὶ παράδοξον ποιησάμενοι, περὶ ταύτης ἀνεκτῶς εἰπεῖν δυνηθῶσι, καὶ καταγεγηράκασιν, οἱ μὲν οὐ φάσκοντες οἷόν τ᾽ εἶναι ψευδῆ λέγειν, οὐδ᾽ ἀντιλέγειν. οὐδὲ δύο λόγω περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἀντειπεῖν. οἱ δὲ διεξιόντες ὡς ἀνδρία καὶ σοφία καὶ δικαιοσύνη, ταυτόν ἐστι, καὶ φύσει μὲν οὐδὲν αὐτῶν ἔχομεν. μία δ᾽ ἐπιστήμη, κατὰ πάντων ἐστίν. ἄλλοι δὲ περὶ τὰς ἔριδας διατρίβουσι, τὰς οὐδὲν μὲν ὠφελούσας, πράγματα δὲ παρέχειν τοῖς πλησιάζουσι δυναμένας. ἐγὼ δὲ εἰ μὲν ἑώρων νεωστὶ τὴν περιεργίαν ταύτην ἐν τοῖς λόγοις γεγενημένην, καὶ τούτους ἐπὶ καινότητι τῶν εὑρημένων φιλοτιμουμένους, οὐκ ἂν ὁμοίως ἐθαύμαζον αὐτούς. νῦν δὲ τίς οὕτως ὀψιμαθής ἐστιν, ὅστις οὐκ οἶδε πρωταγόραν καὶ τοὺς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένους σοφιστάς. ὅτι καὶ τοιαῦτα, καὶ πολὺ τούτων ἔτι πραγματωδέστερα συγγράμματα κατέλιπον ἡμῖν. πῶς γὰρ ἄν τις ὑπερβάλοιτο γοργίαν τὸν τολμήσαντα λέγειν, ὡς οὐδὲν τῶν ὄντων ἐστίν. ἢ ζήνωνα τὸν ταυτὰ δυνατὰ καὶ πάλιν ἀδύνατα πειρώμενον ἀποφαίνειν. ἢ μέλισσον, ὃς ἀπείρων τὸ πλῆθος πεφυκότων τῶν πραγμάτων, ὡς ἑνὸς ὄντος τοῦ παντὸς ἐπεχείρησεν ἀποδείξεις εὑρίσκειν, ἀλλ᾽ ὅμως οὕτω φανερῶς ἐκείνων ἀποδειξάντων, ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι περὶ ὧν ἄν τις προθῆται ψευδῆ μηχανήσασθαι λόγον, ἔτι περὶ τὸν τόπον τοῦτον διατρίβουσιν, οὓς ἐχρῆν ἀφεμένους ταύτης τῆς τερθρείας. τῆς ἐν μὲν τοῖς λόγοις ἐξελέγχειν προσποιουμένης, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις πολὺν ἤδη χρόνον ἐξεληλεγμένης, τὴν ἀλήθειαν διώκειν, καὶ περὶ τὰς πράξεις ἐν αἷς

πολιτευόμεθα, τοὺς συνόντας παιδεύειν, καὶ περὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν τούτων γυμνάζειν· ἐνθυμουμένους ὅτι πολὺ κρεῖττόν ἐστι περὶ τῶν χρησίμων ἐπιεικῶς δοξάζειν, ἢ περὶ τῶν ἀχρήστων ἀκριβῶς ἐπίστασθαι, καὶ μικρὸν προέχειν ἐν τοῖς μεγάλοις, ἢ πολὺ διαφέρειν ἐν τοῖς μικροῖς, καὶ τοῖς μηδὲν πρὸς τὸν βίον ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ γὰρ οὐδενὸς αὐτοῖς ἄλλου μέλει, πλὴν τοῦ χρηματίζεσθαι παρὰ τῶν νεωτέρων. ἔστι δὲ ἡ περὶ τὰς ἔριδας φιλονεικία, δυναμένη τοῦτο ποιεῖν. οἱ γὰρ μήτε τῶν ἰδίων, μήτε τῶν κοινῶν φροντίζοντες, τούτοις μάλιστα χαίρουσι τῶν λόγων. οἱ μηδὲ πρὸς ἓν χρήσιμοι τυγχάνουσιν ὄντες. τοῖς μὲν οὖν τηλικούτοις πολλὴ συγγνώμη, ταύτην ἔχειν τὴν διάνοιαν. ἐπὶ γὰρ ἁπάντων τῶν πραγμάτων πρὸς τὰς περιττότητας καὶ θαυματοποιίας οὕτω διακείμενοι διατελοῦσι. τοῖς δὲ παιδεύειν προσποιουμένοις, ἄξιον ἐπιτιμᾶν, ὅτι κατηγοροῦσι μὲν τῶν ἐπὶ τοῖς συμβολαίοις ἐξαπατώντων, καὶ μὴ δικαίως τοῖς λόγοις χρωμένων. αὐτοὶ δὲ ἐκείνων δεινότερα ποιοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλους τινὰς ἐζημίωσαν, οὗτοι δὲ τοὺς συνόντας μάλιστα βλάπτουσι. τοσοῦτον δὲ ἐπιδεδωκέναι πεποιήκασι τὸ ψευδολογεῖν, ὥστ᾽ ἤδη τινὲς ὁρῶντες τούτους ἐκ τῶν τοιούτων ὠφελουμένους, τολμῶσι γράφειν, ὡς ἔστιν ὁ τῶν πτωχευόντων καὶ φευγόντων βίος ζηλωτότερος, ἢ ὁ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ποιοῦνται τεκμήριον ὡς εἰ περὶ πονηρῶν πραγμάτων ἔχουσι τι λέγειν, περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ῥαδίως εὐπορήσουσιν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ πάντων εἶναι καταγελαστότατον, τὸ διὰ τούτων τῶν λόγων ζητεῖν πείθειν, ὡς περὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιστήμην ἔχουσιν. ἐξὸν ἐν αὐτοῖς οἷς ἐπαγγέλλονται, τὴν ἀπόδειξιν ποιεῖσθαι. τοὺς γὰρ ἀμφισβητοῦντας τοῦ φρονεῖν καὶ φάσκοντας εἶναι σοφιστὰς, οὐκ ἐν τοῖς ἠμελημένοις ὑπὸ τῶν ἄλλων ἑλλήνων, ἀλλ᾽ ἐν οἷς ἅπαντές εἰσιν ἀνταγωνισταὶ, προσήκει διαφέρειν, καὶ κρείττους εἶναι τῶν ἰδιωτῶν. νῦν δὲ παραπλήσιον ποιοῦσιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις προσποιοῖτο κράτιστος εἶναι τῶν ἀθλητῶν ἐνταῦθα καταβαίνων, οὗ μηδεὶς ἂν ἄλλος ἀξιώσειε. τίς γὰρ ἂν τῶν εὖ φρονούντων, συμφορὰς ἐπαινεῖν ἐπιχειρήσειεν; ἀλλὰ δῆλον ὅτι δι᾽ ἀσθένειαν ἐνταῦθα καταφεύγουσιν. ἔστι γὰρ τῶν μὲν τοιούτων συγγραμμάτων, μία τις ὁδός. ἣν οὔθ᾽ εὑρεῖν, οὔτε μαθεῖν, οὔτε μιμήσασθαι δύσκολόν ἐστιν. οἱ δὲ κοινοὶ καὶ πιστοὶ καὶ τούτοις ὅμοιοι τῶν λόγων, διὰ πολλῶν ἰδεῶν καὶ καιρῶν δυσκαταμαθήτων, εὑρίσκονταί τε καὶ λέγονται, καὶ τοσούτῳ χαλεπωτέραν ἔχουσι τὴν σύνθεσιν, ὅσωπερ τὸ σεμνύνεσθαι, τοῦ σκώπτειν, καὶ τὸ σπουδάζειν, τοῦ παίζειν ἐπιπονώτερόν ἐστι. σημεῖον δὲ μέγιστον. τῶν μὲν γὰρ τοὺς βομβυλιοὺς καὶ τοὺς ἅλας, καὶ τὰ τοιαῦτα βουληθέντων ἐπαινεῖν, οὐδεὶς πώποτε λόγων ἠπόρησεν. οἱ δὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων ἀγαθῶν ἢ καλῶν ἢ τῶν διαφερόντων ἐπ᾽ ἀρετῇ τι λέγειν ἐπιχειρήσαντες, πολὺ καταδεέστερον τῶν ὑπαρχόντων ἅπαντες εἰρήκασιν. οὐ γὰρ τῆς αὐτῆς γνώμης ἐστὶν, ἀξίως εἰπεῖν περὶ ἑκατέρων αὐτῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν μικρὰ, ῥάδιον τοῖς λόγοις ὑπερβαλέσθαι, τῶν δὲ, χαλεπὸν τοῦ μεγέθους ἐφικέσθαι, καὶ περὶ μὲν τῶν δόξαν ἐχόντων, σπάνιον εὑρεῖν, ὃ μηδεὶς πρότερον εἴρηκε. περὶ δὲ τῶν φαύλων καὶ ταπεινῶν, ὅτι ἄν τις τύχῃ φθεγξάμενος ἅπαν ἴδιόν ἐστι.

Διὸ καὶ τὸν γράψαντα περὶ τῆς ἑλένης, ἐπαινῶ μάλιστα τῶν εὖ λέγειν τι βουληθέντων. ὅτι περὶ τοιαύτης ἐμνήσθη γυναικὸς, ἣ καὶ τῷ γένει καὶ τῷ κάλλει καὶ τῇ δόξῃ, πολὺ διήνεγκεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτον μικρόν τι παρέλαθε. φησὶ γὰρ ἐγκώμιον γράφειν περὶ αὐτῆς. τυγχάνει δ᾽ ἀπολογίαν εἰρηκὼς ὑπὲρ τῶν ἐκείνῃ πεπραγμένων. ἔστι δὲ οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν ἰδεῶν, οὐδὲ περὶ τῶν αὐτῶν ἔργων ὁ λόγος, ἀλλ᾽ ἅπαν τοὐναντίον. ἀπολογεῖσθαι μὲν γὰρ προσήκει περὶ τῶν ἀδικεῖν αἰτίαν ἐχόντων, ἐπαινεῖν δὲ τοὺς ἐπ᾽ ἀγαθῷ τινι διαφέροντας. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὸ ῥᾷστον ποιεῖν, ἐπιτιμᾶν τοῖς ἄλλοις, μηδὲν ἐπιδεικνὺς τῶν ἐμαυτοῦ, πειράσομαι περὶ αὐτῆς ταύτης εἰπεῖν. παραλιπὼν ἅπαντα τὰ τοῖς ἄλλοις εἰρημένα.

Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους αὐτῆς. πλείστων γὰρ ἡμιθέων γεννηθέντων ὑπὸ διὸς, μόνης ταύτης τῆς γυναικὸς πατὴρ ἠξίωσε κληθῆναι. σπουδάσας δὲ μάλιστα περί τε τὸν ἐξ ἀλκμήνης, τοσούτῳ μᾶλλον ἑλένην ἡρακλέους

προυτίμησεν, ὥς τε τῷ μὲν ἰσχὺν ἔδωκεν, ἣ βίᾳ τῶν ἄλλων ἁπάντων κρατεῖν δύνα-
ται, τῇ δὲ κάλλος ἀπένειμεν· ὃ καὶ τῆς ῥώμης αὐτῆς, ἄρχειν πέφυκεν· εἰδὼς δὲ τὰς
λαμπρότητας καὶ τὰς ἐπιφανείας, οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πολέμων
καὶ τῶν ἀγώνων γιγνομένας, καὶ βουλόμενος αὐτοῖς μὴ μόνον τὰ σώματα εἰς θε-
οὺς ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς δόξας ἀειμνήστους καταλιπεῖν, τοῦ μὲν ἐπίπονον καὶ
φιλοκίνδυνον τὸν βίον κατέστησε, τῆς δὲ περίβλεπτον καὶ περιμάχητον τὴν φύσιν
ἐποίησε, καὶ πρῶτον μὲν θησεὺς ὁ λεγόμενος μὲν αἰγέως, γενόμενος δὲ ἐκ ποσει-
δῶνος, ἰδὼν αὐτὴν οὔπω μὲν ἀκμάζουσαν, ἤδη δὲ τῶν ἄλλων διαφέρουσαν, το-
σοῦτον ἡττήθη τοῦ κάλλους κρατεῖν τῶν ἄλλων εἰθισμένος, ὥς τε ὑπαρχούσης αὐτῷ καὶ
πατρίδος μεγίστης καὶ βασιλείας ἀσφαλεστάτης, ἡγησάμενος οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν
ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς, ἄνευ τῆς πρὸς ἐκείνην οἰκειότητος, ἐπειδὴ παρὰ τῶν
κυρίων οὐχ οἷός τ᾽ ἦν αὐτὴν λαβεῖν, ἀλλ᾽ ἀνέμενον τήν τε τῆς παιδὸς ἡλικίαν, καὶ
τὸν χρησμὸν τὸν παρὰ τῆς πυθίας, ὑπεριδὼν τὴν ἀρχὴν τὴν τυνδάρεω, καὶ κατα
φρονήσας τῆς ῥώμης τῆς κάστορος καὶ πολυδεύκους, καὶ πάντων τῶν ἐν λακεδαί-
μονι δεινῶν ὀλιγωρήσας, βίᾳ λαβὼν αὐτὴν εἰς ἄφιδναν τῆς ἀττικῆς ἐκόμισε, καὶ
τοσαύτην χάριν ἔσχε πειρίθῳ τῷ μετασχόντι τῆς ἁρπαγῆς, ὥς τε βουληθέντος αὐ
τοῦ μνηστεῦσαι κόρην τὴν διὸς καὶ δήμητρος, καὶ παρακαλοῦντος αὐτὸν ἐπὶ τὴν
ᾅδου κατάβασιν, ἐπειδὴ συμβουλεύων οὐχ οἷός τ᾽ ἦν ἀποτρέπειν, προδήλου τῆς
συμφορᾶς οὔσης, ὅμως αὐτῷ συνηκολούθησε, νομίζων ὀφείλειν τοῦτον τὸν ἔρα-
νον, μηδενὸς ἀποστῆναι τῶν ὑπὸ πειρίθου προσταττομένων. ἀνθ᾽ ὧν ἐκεῖνος αὐτῷ
συνεκινδύνευσεν. εἰ μὲν οὖν ὁ ταῦτα πράξας εἷς ἦν τῶν τυχόντων, ἀλλὰ μὴ τῶν
πολὺ διενεγκόντων, οὔκ ἄν πω δῆλος ἦν ὁ λόγος. πότερον ἑλένης ἔπαινος, ἢ κατη-
γορία θησέως ἐστί. νῦν δὲ τῶν μὲν ἄλλων τῶν εὐδοκιμησάντων εὑρήσομεν, τὸν μὲν ἀν
δρίας, τὸν δὲ σοφίας, τὸν δ᾽ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων μερῶν ἀπεστερημένον. τοῦ-
τον δὲ μόνον, οὐδενὸς ἐνδεᾶ γενόμενον, ἀλλὰ παντελῆ τὴν ἀρετὴν κτησάμενον. δο
κεῖ δέ μοι περὶ αὐτοῦ, καὶ διὰ μακροτέρων εἰπεῖν. ἡγοῦμαι γὰρ ταύτην μεγίστην
εἶναι πίστιν τοῖς βουλομένοις ἑλένην ἐπαινεῖν, ἢν ἐπιδείξωμεν τοὺς ἀγαπήσαντας,
καὶ θαυμάσαντας ἐκείνην, αὐτοὺς τῶν ἄλλων θαυμαστοτέρους ὄντας. ὅσα μὲν γὰρ
ἐφ᾽ ἡμῶν γέγονεν εἰκότως ἂν ταῖς δόξαις ταῖς ἡμετέραις αὐτῶν διακρίνοιμεν, πε
ρὶ δὲ τῶν οὕτω παλαιῶν, προσήκει τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον εὖ φρονήσασιν ὁμο-
νοοῦντας ἡμᾶς φαίνεσθαι. κάλλιστον μὲν οὖν περὶ θησέως τοῦτ᾽ εἰπεῖν ἔχω, ὅτι
κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡρακλεῖ γενόμενος, ἐφάμιλλον τὴν ἑαυτοῦ δόξαν πρὸς τὴν
ἐκείνου κατέστησεν. οὐ γὰρ μόνον τοῖς ὅπλοις ἐκοσμήσαντο παραπλησίως, ἀλλὰ
καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐχρήσαντο τοῖς αὐτοῖς. πρέποντα τῇ συγγενείᾳ ποιοῦν-
τες. ἐξ ἀδελφῶν δὲ γεγονότες, ὁ μὲν ἐκ διὸς, ὁ δὲ ἐκ ποσειδῶνος, ἀδελφὰς καὶ τὰς
ἐπιθυμίας ἔσχον. μόνοι γὰρ οὗτοι τῶν προγεγενημένων ὑπὲρ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώ-
πων ἀθληταὶ κατέστησαν. συνέβη δὲ τὸν μὲν ὀνομαστοτέρους καὶ μείζους, τὸν δὲ ὠ-
φελιμωτέρους καὶ τοῖς ἕλλησιν οἰκειοτέρους ποιήσασθαι τοὺς κινδύνους. τῷ μὲν
γὰρ εὐρυσθεὺς προσέταττε τάς τε βοῦς τὰς ἐξ ἐρυθείας ἀγαγεῖν, καὶ τὰ μῆλα
τῶν ἑσπερίδων ἐνεγκεῖν, καὶ τὸν κέρβερον ἀναγαγεῖν, καὶ τοιούτους πόνους ἄλλους,
ἐξ ὧν ἤμελλεν οὐ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν, ἀλλ᾽ αὐτὸς κινδυνεύσειν. ὁ δ᾽ αὐτὸς αὑτοῦ
κύριος ὢν, τούτους προῄρητο τῶν ἀγώνων, ἐξ ὧν ἔμελλεν, ἢ τῶν ἑλλήνων, ἢ τῆς ἑαυ-
τοῦ πατρίδος εὐεργέτης νομισθήσεσθαι, καὶ τόν τε ταῦρον τὸν ἀνεθέντα μὲν ὑ-
πὸ ποσειδῶνος, τὴν δὲ χώραν λυμαινόμενον. ὃν πάντες οὐκ ἐτόλμων ὑπομένειν,
μόνος χειρωσάμενος, μεγάλου φόβου καὶ μεγάλης ἀπορίας, πάντας τοὺς οἰκοῦν-
τας τὴν πόλιν ἀπήλλαξε. καὶ μετὰ ταῦτα λαπίθαις σύμμαχος γενόμενος, καὶ
στρατευσάμενος ἐπὶ κενταύρους τοὺς διφυεῖς, οἳ καὶ τάχει καὶ ῥώμῃ καὶ τόλμῃ
διενεγκόντες, τὰς μὲν ἐπόρθουν, τὰς δὲ ἔμελλον, ταῖς δὲ ἠπείλουν τῶν πόλε-
ων. τούτους μάχῃ νικήσας, εὐθὺς μὲν αὐτῶν τὴν ὕβριν ἔπαυσεν. οὐ πολλῷ δ᾽ ὕστερον τὸ

γένος ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνισε. περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, τὸ τέρας τὸ τραφὲν μὲν
ἐν κρήτῃ, γενόμενον δὲ ἐκ πασιφάης τῆς ἡλίου θυγατρὸς, ᾧ κατὰ μαντείαν δασμὸν
τῆς πόλεως δὶς ἑπτὰ παῖδας ἀποστελλούσης, ἰδὼν αὐτοὺς ἀγομένους, καὶ πανδη-
μον προπεμπομένους ἐπὶ θάνατον ἄνομον καὶ προῦπτον, καὶ πενθουμένους ἔτι ζῶντας,
οὕτως ἠγανάκτησεν, ὥσθ' ἡγήσατο κρεῖττον εἶναι τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν αἰσχρῶς ἄρ-
χων τῆς πόλεως τῆς οὕτως οἰκτρὸν τοῖς ἐχθροῖς φόρον ὑποτελεῖν ἠναγκασμένης.
σύμπλους δὲ γενόμενος καὶ κρατήσας φύσεως, ἐξ ἀνδρὸς μὲν καὶ ταύρου μεμι-
γμένης, τὴν δὲ ἰσχὺν ἐχούσης οἵαν προσήκει τὴν ἐκ σωμάτων τοιούτων συγκειμένην,
τοὺς μὲν παῖδας διασώσας τοῖς γονεῦσιν ἀπέδωκεν, τὴν δὲ πόλιν, οὕτως ἀνόμου
καὶ δεινοῦ καὶ δυσαπαλλάκτου προστάγματος ἠλευθέρωσεν. ἀπορῶ δὲ, ὅτι χρή-
σωμαι τοῖς ἐπιλοίποις. ἐπιστὰς γὰρ ἐπὶ τὰ θησέως ἔργα, καὶ λέγειν ἀρξάμενος
περὶ αὐτῶν, ὀκνῶ μὲν μεταξὺ παύσασθαι καὶ παραλιπεῖν τὴν σκείρωνος καὶ
κερκύονος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων παρανομίαν. πρὸς οὓς ἀνταγωνιστὴς γε-
νόμενος ἐκεῖνος, πολλῶν καὶ μεγάλων συμφορῶν τοὺς ἕλληνας ἀπήλλαξεν. αἰσθά-
νομαι δὲ ἐμαυτὸν ἔξω φερόμενον τῶν καιρῶν, καὶ δέδοικα μή τισι δόξω περὶ τού-
του μᾶλλον σπουδάζειν, ἢ περὶ ἧς τὴν ἀρχὴν ὑπεθέμην. ἐξ ἀμφοτέρων οὖν τούτων
αἱροῦμαι, τὰ μὲν πλεῖστα παραλιπεῖν, διὰ τοὺς δυσκόλως ἀκροωμένους. περὶ
δὲ τῶν ἄλλων ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα διελθεῖν. ἵνα τὰ μὲν ἐκείνοις, τὰ δ' ἐ-
μαυτῷ χαρίσωμαι, καὶ μὴ παντάπασιν ἡττηθῶ, τῶν εἰθισμένων φθονεῖν, καὶ τοῖς
λεγομένοις ἅπασιν ἐπιτιμᾶν. τὴν μὲν οὖν ἀνδρίαν, ἐν τούτοις ἐπεδείξατο τοῖς ἔρ-
γοις, ἐν οἷς αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἐκινδύνευσε, τὴν δ' ἐπιστήμην ἣν εἶχε πρὸς τὸν πόλεμον,
ἐν ταῖς μάχαις, ἐν αἷς μεθ' ὅλης τῆς πόλεως ἠγωνίσατο. τὴν δ' εὐσέβειαν τὴν πρὸς
τοὺς θεοὺς, ἔν τε ταῖς ἀδράστου καὶ ταῖς τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους ἱκετείαις. τοὺς
μὲν γὰρ μάχῃ νικήσας, πελοποννησίους διέσωσε. τῷ δὲ, τοὺς ὑπὸ τὴν καδμείαν τε-
λευτήσαντας, βίᾳ θηβαίων θάψαι παρέδωκε. τὴν δὲ ἄλλην ἀρετὴν καὶ τὴν σωφρο-
σύνην ἔν τε τοῖς προειρημένοις, καὶ μάλιστα ἐν οἷς τὴν πόλιν διῴκησεν. ὁρῶν γὰρ τοὺς
βίᾳ τῶν πολιτῶν ἄρχειν ζητοῦντας, ἑτέροις δουλεύοντας, καὶ τοὺς ἐπικίνδυνον τὸν
βίον τοῖς ἄλλοις καθιστάντας, αὐτοὺς περιδεῶς ζῶντας, καὶ πολεμεῖν ἀναγκαζο-
μένους μετὰ μὲν τῆς πόλεως πρὸς τοὺς ἐπιστρατευομένους, μετ' ἄλλων δέ τινων, πρὸς
τοὺς συμπολιτευομένους. ἔτι δὲ συλῶντας μὲν τὰ τῶν θεῶν, ἀποκτιννύντας δὲ τοὺς
βελτίστους τῶν πολιτῶν, ἀπιστοῦντας δὲ τοῖς οἰκειοτάτοις, οὐδὲν δὲ ἀθυμότερον
ζῶντας τῶν ἐπὶ θανάτῳ συνειλημμένων, ἀλλὰ τὰ ἔξω ζηλουμένους, αὐτοὺς δὲ παρ'
αὑτοῖς μᾶλλον τῶν ἄλλων λυπουμένους. τί γάρ ἐστιν ἄλγιον, ἢ ζῆν ἀεὶ δεδιότα, μή τις
αὐτὸν τῶν παρεστώτων ἀποκτείνῃ, καὶ μηδὲν ἧττον φοβούμενον τοὺς φυλάττοντας,
ἢ τοὺς ἐπιβουλεύοντας; τούτων ἁπάντων καταφρονήσας, καὶ νομίσας οὐκ ἄρ-
χοντας, ἀλλὰ νοσήματα τῶν πόλεων εἶναι τοὺς τοιούτους, ἀπέδειξεν ὅτι ῥᾴδιόν ἐστιν ἅ-
μα τυραννεῖν, καὶ μηδὲν χεῖρον διακεῖσθαι τῶν ἐξ ἴσου πολιτευομένων, καὶ πρῶτον
μὲν τὴν πόλιν σποράδην καὶ κατὰ κώμας οἰκοῦσαν εἰς ταυτὸν συναγαγὼν τηλικαύ-
την ἐποίησεν, ὥστ' ἔτι καὶ νῦν ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου μεγίστην τῶν ἑλληνίδων εἶναι. με-
τὰ δὲ ταῦτα, κοινὴν τὴν πατρίδα καταστήσας, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πολιτευομέ-
νων ἐλευθερώσας, ἐξ ἴσου τὴν ἅμιλλαν αὐτοῖς περὶ τὴν ἀρχὴν ἐποίησε, πιστεύων μὲν
ὁμοίως αὐτῶν προέξειν ἀσκούντων, ὥσπερ ἀμελούντων. εἰδὼς δὲ τὰς τιμὰς ἡδίους
οὔσας τὰς παρὰ τῶν μέγα φρονούντων, ἢ τὰς παρὰ τῶν δουλευόντων, τοσοῦτον ἐδέη-
σεν ἀκόντων τι ποιεῖν τῶν πολιτῶν, ὥσθ' ὁ μὲν τὸν δῆμον καθίστη κύριον τῆς πολιτείας,
οἱ δὲ μόνον αὐτὸν ἄρχειν ἠξίουν. ἡγούμενοι πιστοτέραν καὶ κοινοτέραν εἶναι τὴν ἐκείνου μο-
ναρχίαν, τῆς αὑτῶν δημοκρατίας. οὐ γὰρ ὥσπερ ἕτεροι τοὺς μὲν πόνους ἄλλοις προσέ-
ταττε, τῶν δ' ἡδονῶν αὐτὸς μόνος ἀπέλαυεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν κινδύνους ἰδίους ἐποιεῖτο, τὰς
δ' ὠφελείας, ἅπασιν εἰς τὸ κοινὸν ἀπεδίδου. καὶ γάρ τοι διετέλεσε τὸν βίον οὐκ ἐπιβουλευό-
μενος, ἀλλ' ἀγαπώμενος. οὐδ' ἐπεισάκτῳ δυνάμει τὴν ἀρχὴν διαφυλάττων, ἀλλὰ τῇ τῶν πο-

λιτῶν εὐνοίᾳ δορυφορούμενος. τῇ μὲν ἐξουσίᾳ τυραννῶν, ταῖς δ' εὐεργεσίαις δημα-
γωγῶν. οὕτω γὰρ νομίμως καὶ καλῶς διῴκει τὴν πόλιν, ὥστ' ἔτι καὶ νῦν ἴχνος τῆς
ἐκείνου πρᾳότητος, ἐν τοῖς ἤθεσιν ἡμῶν καταλελεῖφθαι. τὴν δὴ γεννηθεῖσαν μὲν
ὑπὸ διός, κρατήσασαν δὲ τοιαύτης ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης, πῶς οὐκ ἐπαινεῖν χρὴ
καὶ τιμᾶν, καὶ νομίζειν πολὺ τῶν πώποτε γενομένων διενεγκεῖν; οὐ γὰρ δὴ μάρ-
τυρά γε πιστότερον, οὐδὲ κριτὴν ἱκανώτερον ἕξομεν ἐπαγαγέσθαι, περὶ τῶν ἑλέ-
νῃ προσόντων ἀγαθῶν, τῆς θησέως διανοίας. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον
δι' ἀπορίαν διατρίβειν, μὴ δ' ἀνδρὸς ἑνὸς δόξῃ καταχρώμενος ἐπαινεῖν αὐτήν, βού-
λομαι καὶ περὶ τῶν ἐχομένων διελθεῖν. μετὰ γὰρ τὴν θησέως εἰς ᾅδου κατάβα-
σιν, ἐπανελθούσης αὐτῆς εἰς λακεδαίμονα, καὶ πρὸς τὸ μνηστεύσασθαι λαβούσης ἡ-
λικίαν, ἅπαντες οἱ τότε βασιλεύοντες, καὶ δυναστεύοντες ἐν ταῖς πόλεσι, τὴν αὐτὴν
γνώμην ἔσχον περὶ αὐτῆς. ἐξὸν γὰρ αὐτοῖς λαμβάνειν ἐν ταῖς αὑτῶν πόλεσι γυναῖ-
κας τὰς πρωτευούσας, ὑπεριδόντες τοὺς οἴκοι γάμους, ἦλθον ὡς ἐκείνην μνηστεύσον-
τες. οὔπω δὲ κεκριμένου τοῦ μέλλοντος αὐτῆς συνοικεῖν, ἀλλ' ἔτι κοινῆς τῆς τύχης οὔ-
σης, οὕτω πρόδηλος ἦν ἅπασιν ἀνθρώποις ἐσομένη περιμάχητος, ὥστε συνελθόντες
πίστεις ἔδοσαν ἀλλήλοις, ἦ μὴν βοηθήσειν, εἴ τις ἀποστεροίη τὸν ἀξιωθέντα λαβεῖν αὐ-
τήν. νομίζων ἕκαστος ταύτην τὴν ἐπικουρίαν ἑαυτῷ παρασκευάζειν. τῆς μὲν οὖν ἰ-
δίας ἐλπίδος, πλὴν ἑνὸς ἀνδρὸς ἅπαντες ἐψεύσθησαν, τῆς δὲ κοινῆς δόξης ἣν ἔσχον
περὶ ἐκείνης οὐδεὶς αὐτῶν διήμαρτεν. οὐ πολλοῦ γὰρ χρόνου διελθόντος καὶ γενομέ-
νης ἐν θεαῖς περὶ κάλλους ἔριδος, ἧς ἀλέξανδρος ὁ πριάμου κατέστη κριτής, καὶ διδού-
σης ἥρας μὲν ἁπάσης αὐτῷ βασιλείαν τῆς ἀσίας, ἀθηνᾶς δὲ κρατεῖν ἐν πολέμοις,
ἀφροδίτης δὲ τὸν γάμον τὸν ἑλένης, τῶν μὲν σωμάτων οὐ δυνηθεὶς λαβεῖν διάγνωσιν,
ἀλλ' ἡττηθεὶς τῆς τῶν θεῶν ὄψεως, τῶν δὲ δωρεῶν ἀναγκασθεὶς γενέσθαι κριτής, εἵλε-
το τὴν οἰκειότητα τῆς ἑλένης. ἀντὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐ πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀπο-
βλέψας, καίτοι τοῦτο τοῖς εὖ φρονοῦσι πολλῶν αἱρετώτερόν ἐστιν, ἀλλ' ὅμως, οὐκ ἐ-
πὶ τοῦθ' ὥρμησεν, ἀλλ' ἐπεθύμησε διὸς γενέσθαι καὶ κληθῆναι κηδεστής. νομίζων πο-
λὺ μείζω καὶ καλλίω ταύτην εἶναι τὴν τιμήν, ἢ τὴν τῆς ἀσίας βασιλείαν, καὶ μεγά-
λας μὲν ἀρχὰς καὶ δυναστείας, καὶ φαύλοις ἀνθρώποις ποτὲ παραγενήσεσθαι,
τοιαύτης δὲ γυναικός, οὐδένα τῶν ἐπιγινομένων ἀξιωθήσεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις οὐδὲν
ἂν κάλλιον κτῆμα καταλιπεῖν τοῖς παισίν, ἢ παρασκευάσας αὐτοῖς, ὅπως καὶ πρὸς
πατρὸς καὶ πρὸς μητρός, ἀπὸ διὸς ἔσονται γεγονότες. ἠπίστατο γὰρ τὰς μὲν ἄλλας
εὐτυχίας, ταχέως μεταπιπτούσας. τὴν δὲ εὐγένειαν, ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς παραμένου-
σαν. ὥστε ταύτην μὲν τὴν αἵρεσιν, ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ γένους ἔσεσθαι, τὰς δ' ἑτέ-
ρας δωρεάς, ὑπὲρ τοῦ χρόνου μόνου τοῦ καθ' ἑαυτόν. τῶν μὲν οὖν εὖ φρονούντων, οὐ-
δεὶς ἂν τοῖς λογισμοῖς τούτοις ἐπιτιμήσειεν. τῶν δὲ μηδὲν πρὸ τοῦ πράγματος ἐνθυ-
μουμένων, ἀλλὰ τὸ συμβαῖνον μόνον σκοπούντων, ἤδη τινὲς ἐλοιδόρησαν αὐτόν. ὧν τὴν
ἄνοιαν ἐξ ὧν ἐβλασφήμησαν περὶ ἐκείνου ῥᾴδιον ἅπασι καταμαθεῖν. πῶς γὰρ οὐ κα-
ταγελαστότατον πεπόνθασιν, εἰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἱκανωτέραν εἶναι νομίζουσι, τῆς
ὑπὸ τῶν θεῶν προκριθείσης. οὐ γὰρ δὴ περὶ ὧν εἰς τοσαύτην φιλονεικίαν κατέστη-
σαν, τὸν τυχόντα διαγνῶναι κύριον ἐποίησαν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι τοσαύτην ἔσχον σπου-
δὴν κριτὴν ἐκλέξασθαι τὸν βέλτιστον, ὅσην περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐπιμέλειαν
ἐποιήσαντο. χρὴ δὲ σκοπεῖν, ὁποῖός τις ἦν, καὶ δοκιμάζειν αὐτόν, οὐκ ἐκ τῆς ὀργῆς
τῶν ἀποτυχουσῶν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἅπασαι βουλευσάμεναι, προείλοντο τὴν ἐκείνου διά-
νοιαν. κακῶς μὲν γὰρ παθεῖν ὑπὸ τῶν κρειττόνων, οὐδὲν κωλύει καὶ τοὺς μηδὲν ἐξη-
μαρτηκότας. τοιαύτης δὲ τιμῆς τυχεῖν, ὥστε θνητὸν ὄντα, θεῶν γενέσθαι κριτήν,
οὐχ οἷόν τε μὴ οὐ τὸν πολὺ τῇ γνώμῃ διαφέροντα. θαυμάζω δ' εἴ τις οἴεται κακῶς
βεβουλεῦσθαι τὸν μετὰ ταύτης ζῆν ἑλόμενον, ἧς ἕνεκα πολλοὶ τῶν ἡμιθέων, ἀ-
ποθνήσκειν ἠθέλησαν. πῶς δ' οὐκ ἂν εἴη ἀνόητος, εἰ τὰς θεὰς εἰδὼς περὶ κάλ-
λους φιλονεικούσας, αὐτὸς κάλλους κατεφρόνησε, καὶ μὴ ταύτην ἐνόμισε με-

γίστην εἶναι τῶν δωρεῶν, περὶ ἧς κἀκεῖναι ἑώρα μάλιστα σπουδαζούσας. τίς δ' ἂν τὸν
γάμον τὸν ἑλένης ὑπερεῖδεν. ἧς ἁρπασθείσης, οἱ μὲν ἕλληνες οὕτως ἠγανάκτησαν,
ὥσπερ ὅλης τῆς ἑλλάδος πεπορθημένης, οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἐφρόνησαν, ὅσον-
περ ἂν εἰ πάντων ἡμῶν ἐκράτησαν. δῆλον δ' ὡς ἑκάτεροι διετέθησαν. πολλῶν γὰρ
αὐτοῖς πρότερον ἐγκλημάτων γενομένων, περὶ μὲν τῶν ἄλλων, ἡσυχίαν ἦγον.
ὑπὲρ δὲ ταύτης τοσοῦτον συνεστήσαντο πόλεμον, οὐ μόνον τῷ μεγέθει τῆς ὀργῆς, ἀλ-
λὰ καὶ τῷ μήκει τοῦ χρόνου, καὶ τῷ πλήθει τῶν παρασκευῶν, ὅσος οὐδείς πώποτε γέ-
γονεν. ἐξὸν δὲ τοῖς μὲν, ἀποδοῦσιν ἑλένην ἀπηλλάχθαι τῶν παρόντων κακῶν, τοῖς δ'
ἀμελήσασιν ἐκείνης ἀδεῶς οἰκεῖν τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, οὐδέτεροι ταῦτ' ἠθέλησαν, ἀλ-
λ' οἱ μὲν περιεώρων, καὶ πόλεις ἀναστάτους γιγνομένας, καὶ τὴν χώραν πορθουμένην,
ὥστε μὴ προέσθαι αὐτὴν τοῖς ἕλλησιν. οἱ δ' ᾑροῦντο μένοντες ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας κα-
ταγηράσκειν, καὶ μηδέποτε τοὺς ἑαυτῶν ἰδεῖν μᾶλλον, ἢ ἐκείνην καταλιπόντες, εἰς
τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ἐπανελθεῖν, καὶ ταῦτ' ἐποίουν, οὐχ ὑπὲρ ἀλεξάνδρου
καὶ μενελάου φιλονεικοῦντες, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς ἀσίας, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς εὐρώπης.
νομίζοντες ἐν ὁποτέρᾳ τὸ σῶμα τὸ ἐκείνης κατοικήσειε, ταύτην τὴν χώραν εὐδαιμο-
νεστέραν ἔσεσθαι. τοσοῦτος δ' ἔρως ἐνέπεσε τῶν πόνων καὶ τῆς στρατιᾶς ἐκείνης, οὐ μό-
νον τοῖς ἕλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς, ὥστε οὐδὲ τοὺς ἐξ αὐτῶν γε-
γονότας ἀπέτρεψαν τῶν ἀγώνων τῶν περὶ τροίαν, ἀλλὰ ζεὺς μὲν προειδὼς τὴν σαρ-
πηδόνος εἱμαρμένην, ἠὼς δὲ τὴν μέμνονος, ποσειδῶν δὲ τὴν κύκνου, θέτις δὲ τὴν ἀχιλ-
λέως, ὅμως αὐτοὺς συνεξώρμησαν καὶ συνεξέπεμψαν. ἡγούμενοι κάλλιον αὐτοῖς
εἶναι τεθνάναι μαχομένοις περὶ τῆς διὸς θυγατρὸς μᾶλλον, ἢ ζῆν ἀπολειφθεῖσι τῶν
περὶ ἐκείνης κινδύνων, καὶ τί δεῖ θαυμάζειν ἃ περὶ τῶν παίδων ἔγνωσαν, αὐτοὶ γὰρ
πολὺ μείζω καὶ δεινοτέραν ἐποιήσαντο τὴν παράταξιν τῆς πρὸς τοὺς γίγαντας αὐ-
τοῖς γενομένης. πρὸς μὲν γὰρ ἐκείνους μετ' ἀλλήλων ἐμαχέσαντο. περὶ δὲ ταύτης πρὸς
σφᾶς αὐτοὺς ἐπολέμησαν. εὐλόγως δὲ κἀκεῖνοι ταῦτ' ἔγνωσαν; κἀγὼ τηλικαύταις
ὑπερβολαῖς ἔχω χρήσασθαι περὶ αὐτῶν. κάλλους γὰρ πλεῖστον μέρος μετέσχηκεν.
ὃ σεμνότατον καὶ τιμιώτατον καὶ θειότατον τῶν ὄντων ἐστί. ῥᾴδιον δὲ διαγνῶναι τὴν
δύναμιν αὐτοῦ. τῶν μὲν γὰρ ἀνδρίας ἢ σοφίας ἢ δικαιοσύνης μετεχόντων, πολλὰ
φανήσεται τιμώμενα μᾶλλον, ἢ τούτων ἕκαστον. τῶν δὲ κάλλους ἀπεστερημένων οὐ-
δὲν εὑρήσομεν ἀγαπώμενον, ἀλλὰ πάντα καταφρονούμενα. πλὴν ὅσα τῆς ἰδέας ταύ-
της κεκοινώνηκε, καὶ τὴν ἀρετὴν διὰ τοῦτο μάλιστα εὐδοκιμοῦσαν, διότι κάλλιστον
τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐστίν. γνοίη δ' ἄν τις κἀκεῖθεν ὅσον διαφέρει τῶν ὄντων, ἐξ ὧν αὐ-
τοὶ διατιθέμεθα πρὸς ἕκαστον αὐτῶν. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ὧν ἂν ἐν χρείᾳ γιγνώμεθα,
τυχεῖν μόνον βουλόμεθα. περαιτέρω δὲ περὶ αὐτῶν, οὐδὲν τῇ ψυχῇ προσπεπόνθαμεν.
τῶν δὲ καλῶν ἔρως ἡμῖν ἐγγίνεται. τοσούτῳ μείζω τοῦ βουλεύσασθαι ῥώμην ἔχων,
ὅσωπερ καὶ τὸ πρᾶγμα κρεῖττόν ἐστι, καὶ τοῖς μὲν κατὰ σύνεσιν ἢ κατ' ἄλλο τι προέ-
χουσι, φθονοῦμεν, ἢν μὴ τοῦ ποιεῖν ἡμᾶς εὖ, καθ' ἑκάστην ἡμέραν προσάγωνται, καὶ στέρ-
γειν σφᾶς αὐτοὺς ἀναγκάσωσι. τοῖς δὲ καλοῖς εὐθὺς ἰδόντες εὖνοι γιγνόμεθα, καὶ μό-
νους αὐτοὺς ὥσπερ τοὺς θεοὺς, οὐκ ἀπαγορεύομεν θεραπεύοντες, ἀλλ' ἥδιον δουλεύο-
μεν τοῖς τοιούτοις ἢ τῶν ἄλλων ἄρχομεν. πλείω χάριν ἔχοντες τοῖς πολλὰ προστάττου-
σιν, ἢ τοῖς μηδὲν ἐπαγγέλλουσι, καὶ τοὺς μὲν ἄλλῃ τινὶ δυνάμει γιγνομένους, λοιδοροῦ-
μεν, καὶ κόλακας ἀποκαλοῦμεν. τοὺς δὲ τῷ κάλλει λατρεύοντας, φιλοκάλους καὶ φι-
λοπόνους νομίζομεν εἶναι, τοσαύτῃ δ' εὐσεβείᾳ καὶ προνοίᾳ χρώμεθα περὶ τὴν ἰ-
δέαν τὴν τοιαύτην, ὥστε καὶ αὐτῶν τῶν κεκτημένων τὸ κάλλος, τοὺς μὲν μισθαρ-
νήσαντας καὶ κακῶς βουλευσαμένους περὶ τῆς αὐτῶν ἡλικίας, μᾶλλον ἀτιμά-
ζομεν, ἢ τοὺς εἰς τὰ τῶν ἄλλων σώματα ἐξαμαρτάνοντας. ὅσοι δ' ἂν τὴν αὐτῶν
ὥραν διαφυλάξωσιν, ἄβατον τοῖς πονηροῖς ὥσπερ ἱερὸν ποιήσαντες, τούτους εἰς
τὸν ἐπίλοιπον χρόνον τιμῶμεν. ὥσπερ τοὺς ὅλην τὴν πόλιν ἀγαθόν τι δράσαν-
τας. καὶ τί δεῖ τὰς ἀνθρωπίνας δόξας λέγοντα διατρίβειν. ἀλλὰ ζεὺς ὁ κρατῶν

ἁπάντων, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τὴν αὑτοῦ δύναμιν ἐνδείκνυται, πρὸς δὲ τὸ κάλλος ταπεινὸς γενόμενος ἀξιοῖ πλησιάζειν. Ἀμφιτρύωνι μὲν γὰρ εἰκασθείς, ὡς Ἀλκμήνην ἦλθε. χρυσὸς δὲ ῥυείς, Δανάῃ συνεγένετο. κύκνος δὲ γενόμενος, εἰς τοὺς Νεμέσεως κόλπους κατέφυγε. τούτῳ δὲ πάλιν ὁμοιωθείς, Λήδαν ἐνύμφευσεν. ἀεὶ δὲ μετὰ τέχνης, ἀλλ᾽ οὐ μετὰ βίας θηρώμενος φαίνεται τὰς φύσεις τὰς τοιαύτας. τοσούτῳ δὲ μᾶλλον προτετίμηται τὸ κάλλος παρ᾽ ἐκείνοις ἢ παρ᾽ ἡμῖν, ὥστε καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς ἑαυτῶν ὑπὸ τούτου κρατουμέναις συγγνώμην ἔχουσι, καὶ πολλὰς ἄν τις ἐπιδείξειε τῶν ἀθανάτων, αἳ θνητοῦ κάλλους ἡττήθησαν, ὧν οὐδεμία λαθεῖν τὸ γεγενημένον, ὡς αἰσχύνην ἔχον ἐζήτησεν, ἀλλ᾽ ὡς καλῶν ὄντων τῶν πεπραγμένων, ὑμνεῖσθαι μᾶλλον ἢ σιωπᾶσθαι περὶ αὐτῶν ἠβουλήθησαν. μέγιστον δὲ τῶν εἰρημένων τεκμήριον. πλείους γὰρ ἂν εὕροιμεν διὰ τὸ κάλλος ἀθανάτους γεγενημένους, ἢ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἁπάσας. ὧν Ἑλένη τοσούτῳ πλέον ἔσχεν, ὅσῳπερ καὶ τὴν ὄψιν αὐτῶν διήνεγκεν. οὐ γὰρ μόνον ἀθανασίας ἔτυχεν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ἰσόθεον λαβοῦσα, πρῶτον μὲν τοὺς ἀδελφοὺς ἤδη κατειλημμένους ὑπὸ τῆς πεπρωμένης, εἰς θεοὺς ἀνήγαγε. βουλομένη δὲ πιστὴν ποιῆσαι τὴν μεταβολήν, οὕτως αὐτοῖς τὰς τιμὰς ἐναργεῖς ἔδωκεν, ὥσθ᾽ ὁρωμένους ὑπὸ τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ κινδυνευόντων σώζειν. οἵτινες ἂν εὐσεβῶς αὐτοὺς ἐπικαλέσωνται. μετὰ δὲ ταῦτα Μενελάῳ τοσαύτην χάριν ἀπέδωκεν ὑπὲρ τῶν πόνων καὶ τῶν κινδύνων οὓς δι᾽ ἐκείνην ὑπέμεινεν, ὥστε τοῦ γένους ἅπαντος τοῦ Πελοπιδῶν διαφθαρέντος, καὶ κακοῖς ἀνηκέστοις περιπεσόντος, οὐ μόνον αὐτὸν τῶν συμφορῶν τούτων ἀπήλλαξεν, ἀλλὰ καὶ θεὸν ἀντὶ θνητοῦ ποιήσασα, σύνοικον αὐτῇ καὶ πάρεδρον εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα κατεστήσατο, καὶ τούτοις ἔχω τὴν πόλιν τῶν Σπαρτιατῶν τὴν μάλιστα τὰ παλαιὰ διασώζουσαν, ἔργῳ παρασχέσθαι μαρτυροῦσαν. ἔτι γὰρ καὶ νῦν ἐν Θεράπναις τῆς Λακωνικῆς, θυσίας αὐτοῖς ἁγίους καὶ πατρίους ἐπιτελοῦσιν. οὐχ ὡς ἥρωσιν, ἀλλ᾽ ὡς θεοῖς ἀμφοτέροις οὖσιν. ἐπεδείξατο δὲ καὶ Στησιχόρῳ τῷ ποιητῇ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν. ὅτε μὲν γὰρ ἀρχόμενος τῆς ᾠδῆς ἐβλασφήμησέ τι περὶ αὐτῆς, ἀνέστη τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστερημένος. ἐπειδὴ δὲ γνοὺς τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς, τὴν καλουμένην παλινῳδίαν ἐποίησε, πάλιν αὐτὸν εἰς τὴν αὐτὴν φύσιν κατέστησε. λέγουσι δέ τινες καὶ τῶν Ὁμηριδῶν, ὡς ἐπιστᾶσα νυκτὸς Ὁμήρῳ προστάξαι ποιεῖν περὶ τῶν στρατευσαμένων ἐπὶ Τροίαν. βουλομένη τὸν ἐκείνων θάνατον ζηλωτότερον, ἢ τὸν βίον τῶν ἄλλων καταστῆσαι. καὶ μέρος μέν τι καὶ διὰ τὴν Ὁμήρου τέχνην μάλιστα δὲ διὰ ταύτην, οὕτως ἐπαφρόδιτον καὶ παρὰ πᾶσιν ὀνομαστὴν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν ποίησιν. ὡς οὖν καὶ δίκην λαμβάνειν καὶ χάριν ἀποδοῦναι δυναμένην, τοὺς μὲν τοῖς χρήμασι προέχοντας, ἀναθήμασι καὶ θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις προσόδοις ἱλάσκεσθαι καὶ τιμᾶν αὐτὴν χρή, τοὺς δὲ φιλοσόφους πειρᾶσθαί τι λέγειν περὶ αὐτῆς ἄξιον τῶν ὑπαρχόντων ἐκείνῃ. τοῖς γὰρ πεπαιδευμένοις πρέπει τοιαύτας ποιεῖσθαι τὰς ἀπαρχάς. πολὺ δὲ πλείω τὰ παραλελειμμένα τῶν εἰρημένων ἐστί, καὶ χωρὶς γὰρ τεχνῶν καὶ φιλοσοφιῶν καὶ τῶν ἄλλων ὠφελειῶν, ἃς ἔχοι τις ἂν εἰς ἐκείνην καὶ τὸν πόλεμον τὸν Τρωικὸν ἀνενεγκεῖν, δικαίως ἂν καὶ τοῦ μὴ δουλεύειν ἡμᾶς τοῖς βαρβάροις, Ἑλένην αἰτίαν εἶναι νομίζοιμεν. εὑρήσομεν γὰρ τοὺς Ἕλληνας διὰ ταύτην ὁμονοήσαντας, καὶ κοινὴν στρατείαν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ποιησαμένους, καὶ τότε πρῶτον τὴν Εὐρώπην κατὰ τῆς Ἀσίας τρόπαιον στήσασαν. ἐξ ὧν τοσαύτης μεταβολῆς ἐτύχομεν, ὥστε τὸν μὲν ἐπέκεινα χρόνον, οἱ δυστυχοῦντες ἐν τοῖς βαρβάροις, τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἠξίουν ἄρχειν, καὶ Δαναὸς μὲν ἐξ Αἰγύπτου φυγών, Ἄργος κατέσχε. Κάδμος δὲ ὁ Σιδώνιος Θηβῶν ἐβασίλευσε. Κᾶρες δὲ τὰς νήσους κατῴκουν. Πελοποννήσου δὲ συμπάσης, ὁ Ταντάλου Πέλοψ ἐκράτησε. μετ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν πόλεμον, τοσαύτην ἐπίδοσιν τὸ γένος ἡμῶν ἔλαβεν, ὥστε καὶ πόλεις μεγάλας καὶ χώραν πολλὴν ἀφελέσθαι τῶν βαρβάρων. ἢν οὖν τινες βούλωνται ταῦτα ἐπεξεργάζεσθαι καὶ μηκύνειν, οὐκ ἀπορήσουσιν ἀφορμῆς. ὅθεν Ἑλένην ἔξω τῶν εἰρημένων ἕξουσιν ἐπαινεῖν, ἀλλὰ πολλοῖς καὶ καλοῖς καὶ καινοῖς λόγοις ἐντεύξονται περὶ αὐτῆς.

ὙΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΒΟΥΣΙΡΙΔΟΣ.

οῦτον τὸν λόγον γράφει πρὸς πολυκράτη τινὰ σοφιστήν, ἐξ ἀνάγκης ἐλθόντα περὶ τὸ σοφιστεύειν διὰ πενίαν, ἀθηναῖον μὲν τῷ γένει, σοφιστεύοντα δὲ νῦν ἐν κύπρῳ. γράφει δὲ αὐτῷ ὡς φίλος ἐπανορθούμενος αὐτὸν δῆθεν ὡς σφαλέντα ἐν τούτοις τοῖς λόγοις, οἷς ἔγραφεν ἔν τε τῷ ἐγκωμίῳ τοῦ βουσίριδος, καὶ ἐν τῇ κατηγορίᾳ τοῦ σωκράτους. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ παρασχὼν τὸν λόγον τῆς κατηγορίας σωκράτους τοῖς περὶ ἄνυτον καὶ μέλητον. ἵνα κατηγορηθεὶς ἀποθάνῃ. κατηγόρουν δὲ αὐτοῦ, ὡς ὅτι καινὰ δαιμόνια εἰσφέρει τοῖς ἀθηναίοις. λέγων δὴ σέβειν ὄρνεα καὶ κύνας καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ διὰ τὸ διαφθείρειν τοὺς νέους τοὺς μανθάνοντας. ἐζήτησαν δέ τινες διὰ ποίαν αἰτίαν μὴ φανερῶς τὸν κατ' αὐτοῦ λόγον εἰσῆλθεν, εἴγε φείδεται τοῦ διδασκάλου, καὶ λέγομεν, ἵνα μὴ ὀργισθῶσιν οἱ ἀθηναῖοι ἀρτίως σωκράτους καταψηφισάμενοι. δοκεῖ οὖν διὰ τούτου ὥσπερ ἐλέγχειν αὐτοὺς κακῶς καταψηφισαμένους. καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ ὥσπερ μετέγνωσαν ὕστερον ὅτι ἀσεβῶς ἔπραξαν, καταψηφισάμενοι σωκράτους. εἶτα καὶ σωφρονισθέντες διὰ τοῦ λοιμοῦ τοῦ ἐγκατασκήψαντος αὐτοῖς, διὰ τὸν σωκράτους θάνατον. ἀπέθανε δὲ ἐπὶ λάχητος ἄρχοντος. ὅθεν λοιπὸν ἐκέλευσαν μηδένα δημοσίᾳ, ἤγουν ἐν κοινῷ θεάτρῳ λέγειν περὶ σωκράτους. ἀμέλει λέγεταί τι τοιοῦτον. ὡς ὅτι εὐριπίδου βουλομένου εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ καὶ δεδιότος ἀναπλάσασθαι παλαμήδην ἵνα διὰ τούτου σχοίη καιρὸν τοῦ αἰνίξασθαι εἰς τὸν σωκράτη, καὶ εἰς τοὺς ἀθηναίους· ἐκάνετε ἐκάνετε τῶν ἑλλήνων τὸν ἄριστον· ὅ ἐστιν ἐφονεύσατε. καὶ νοήσαν, τὸ θέατρον ἅπαν ἐδάκρυσε, διότι περὶ σωκράτους ᾐνίττετο. γράφει οὖν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦτον, ὥσπερ εἴπομεν ἐπιλαμβανόμενος αὐτοῦ. εἰ δέ τις ζητήσει τὴν αἰτίαν, διὰ τί μὴ καὶ τὸν ἄλλον λόγον εἶπεν εἰς τὸν σωκράτην. λέγομεν ὡς ἤδη περὶ τούτου προειρήκαμεν, ἵνα μὴ ὀργισθῶσιν αὐτῷ οἱ ἀθηναῖοι ἔναγχος καταψηφισάμενοι. ἡ δὲ ὑπόθεσις τοῦ βουσίριδος τοιαύτη. βούσιρις τῆς λιβύης καὶ ποσειδῶνος ἐγένετο παῖς. οὗτος τεχθεὶς ἐν λιβύῃ τῇ χώρᾳ ὑπεριδὼν τῆς ἐκεῖ οἰκήσεως, εἵλετο τὴν ἐν αἰγύπτῳ, καὶ κτίζει πόλιν ὁμώνυμον αὐτῷ βούσιριν· ἥτις καὶ νῦν οὕτω κέκληται. αἰτίαν δὲ εἶχεν ὡς ξενηλάτης, καὶ ὡς θύων τοὺς ξένους. ὁ οὖν πολυκράτης ἅτε δὴ καὶ σοφιστὴς καὶ λογογράφος, ἠθέλησε καὶ ἀπολογίαν γράψαι ὑπὲρ τοῦ βουσίριδος καὶ ὑπὲρ τούτων ὧν ἐνεκαλεῖτο εἰς ἣν αὐτοῦ ὁ ἰσοκράτης ἐπιλαμβάνεται. καὶ ὑποτίθεται αὐτῷ πῶς ἔδει αὐτὸν γράψαι τὸ ἐγκώμιον. διὸ καὶ ὁ λόγος οὗτος τῶν τεσσάρων ἐγκωμίων ἐστί.

ΒΟΥΣΙΡΙΣ.

ὴν μὲν ἐπιείκειαν τὴν σὴν ὦ πολύκρατες, καὶ τὴν τοῦ βίου μεταβολήν, παρ' ἄλλων πυνθανόμενος οἶδα, τῶν δὲ λόγων τινάς, ὧν γέγραφας αὐτὸς ἀνεγνωκώς, ἥδιστα μὲν ἄν σοι περὶ ὅλης ἐπαρρησιασάμην τῆς παιδεύσεως, περὶ ἣν ἠνάγκασαι διατρίβειν. ἡγοῦμαι γὰρ τοῖς μὲν ἀναξίως δυστυχοῦσιν, ἐκ δὲ φιλοσοφίας χρηματίζεσθαι ζητοῦσιν, ἅπαντας τοὺς πλείω πεπραγματευμένους, καὶ μᾶλλον ἀπηκριβωμένους προσήκειν ἐθελοντὰς τοῦτον εἰσφέρειν τὸν ἔρανον. ἐπειδὴ δ' οὔπω περιτετυχήκαμεν ἀλλήλοις, περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὁπόταν εἰς ταυτὸ συνέλθωμεν, τόθ' ἡμῖν ἐξέσται διὰ πλειόνων ποιήσασθαι τὴν συνουσίαν. ἃ δ' ἐν τῷ παρόντι δυναίμην ἂν εὐεργετῆσαί σε. ταῦτα δ' ᾠήθην δεῖν, σοὶ μὲν ἐπιστεῖλαι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους, ὡς οἷόν τε μάλιστ' ἀποκρύψασθαι. γινώσκω μὲν οὖν, ὅτι τοῖς πλείστοις τῶν νουθετουμένων ἔμφυτόν ἐστι μὴ πρὸς τὰς ὠφελείας ἀποβλέπειν, ἀλλὰ τοσούτῳ χαλεπώτερον ἀκούειν τῶν λεγομένων, ὅσῳπερ ἄν τις ἀκριβέστερον αὐτῶν ἐξετάζῃ τὰς ἁμαρτίας. ὅμως δ' οὐκ ὀκνητέον ὑπομένειν τὴν ἀπέχθειαν ταύτην, τοῖς εὐνοϊκῶς πρός τινας ἔχουσιν, ἀλλὰ πειρατέον μεθιστάναι τὴν δόξαν τῶν οὕτως πρὸς συμβουλεύοντας διακειμένων. αἰσθανόμενος οὖν, οὐχ ἥκιστά σε

μεγαλαυ-

μεγαλαυχούμενον, ἐπί τε τῇ βουσίριδος ἀπολογίᾳ, καὶ τῇ σωκράτους κατηγορίᾳ, πειράσομαί σοι ποιῆσαι καταφανὲς, ὅτι τοῦ δέοντος πολὺ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις διήμαρτες. ἁπάντων γὰρ εἰδότων, ὅτι δεῖ τοὺς μὲν εὐλογεῖν τινας βουλομένους, πλείω τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν αὐτοῖς τὰ προσόντα ἀποφαίνειν, τοὺς δὲ κατηγοροῦντας τἀναντία τούτων ποιεῖν, τοσούτου δέεις οὕτω κεχρῆσθαι τοῖς λόγοις, ὥστε ὑπὲρ μὲν βουσίριδος ἀπολογήσασθαι φάσκων, οὐχ ὅπως τῆς ὑπαρχούσης αὐτὸν διαβολῆς ἀπήλλαξας, ἀλλὰ καὶ τηλικαύτην αὐτῷ τὸ μέγεθος παρανομίαν προσῆψας. ἧς οὐκ ἔσθ᾽ ὅπως ἄν τις δεινοτέραν ἐξευρεῖν δυνηθείη. τῶν γὰρ ἄλλων τῶν ἐπιχειρησάντων ἐκεῖνον λοιδορεῖν, τοσοῦτον μόνον περὶ αὐτοῦ βλασφημούντων, ὡς ἔθυε τῶν ξένων τοὺς ἀφικνουμένους, σὺ καὶ κατεσθίειν αὐτὸν τοὺς ἀνθρώπους ᾐτιάσω. σωκράτους δὲ κατηγορεῖν ἐγχειρήσας, ὥσπερ ἐγκωμιάσαι βουλόμενος, ἀλκιβιάδην ἔδωκας αὐτῷ μαθητήν, ὃν ὑπὸ ἐκείνου μὲν οὐδεὶς ᾔσθετο παιδευόμενον, ὅτι δὲ πολὺ διήνεγκε τῶν ἄλλων, ἅπαντες ἂν ὁμολογήσειαν. τοιγαροῦν, εἰ γένοιτο ἐξουσία τοῖς τετελευτηκόσι, βουλεύσασθαι περὶ τῶν εἰρημένων εἰ καὶ περὶ τοὺς ἄλλους πρᾳότατος ἦν, ἀλλ᾽ οὖν ἐπὶ τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις οὕτως ἀγανακτήσειεν, ὥστε μηδεμιᾶς ἂν ἀποσχέσθαι τιμωρίας. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχύνεσθαι μᾶλλον, ἢ σεμνύνεσθαι προσήκει, τὸν παρὰ τοῖς λοιδορουμένοις ὑπ᾽ αὐτὸν μᾶλλον ἀγαπώμενον, ἢ παρὰ τοῖς ἐγκωμιαζομένοις. οὕτω δ᾽ ἠμέλησας εἰ μηδὲν ὁμολογούμενον ἐρεῖς, ὥστ᾽ ἔφης μὲν αὐτὸν τὴν αἰόλου καὶ τὴν ὀρφέως ζηλῶσαι δόξαν, ἀποφαίνεις δ᾽ αὐτὸν οὐδὲν τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἐπιτηδεύσαντα. πότερον γὰρ τοῖς περὶ αἰόλου λεγομένοις αὐτὸν παραβάλωμεν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν τῶν ξένων τοὺς ἐπὶ τὴν χώραν ἐκπίπτοντας, εἰς τὰς αὑτῶν πατρίδας ἀπέστελλεν, ὁ δ᾽ εἰ χρὴ τοῖς ὑπὸ σοῦ λεγομένοις πιστεύειν, τοὺς ξένους θύσας κατήσθιεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὀρφέως ἔργοις ὁμοιώσομεν, ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐξ ᾅδου τοὺς τεθνεῶτας ἀνῆγεν, ὁ δὲ πρὸ μοίρας τοὺς ζῶντας ἀπώλλυεν. ὥσθ᾽ ἡδέως ἂν εἰδείην, ὅ τι ποτ᾽ ἂν ἐποίησεν, εἰ καταφρονῶν αὐτῶν ἐτύγχανεν. ὃς θαυμάζων τὴν ἀρετὴν τὴν ἐκείνων, ἅπαντα φαίνεται τἀναντία διαπραττόμενος. ὃ δὲ πάντων ἀτοπώτατον, ὅτι περὶ τὰς γενεαλογίας ἐσπουδακὼς, ἐτόλμησας εἰπεῖν, ὡς τούτους ἐζήλωσεν, ὧν οὐδ᾽ οἱ πατέρες πω κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον γεγονότες ἦσαν. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὸ προχειρότατον ποιεῖν, ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν εἰρημένων μηδὲν ἐπιδεικνὺς τῶν ἐμαυτοῦ, πειράσομαί σοι διὰ βραχέων δηλῶσαι τὰ περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, καίπερ οὐ σπουδαίαν οὖσαν, οὐδὲ σεμνοὺς λόγους ἔχουσαν. ὡς δεῖ καὶ τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀπολογίαν ποιήσασθαι. Περὶ μὲν οὖν τῆς βουσίριδος εὐγενείας τίς οὐκ ἂν δυνηθείη ῥᾳδίως εἰπεῖν. ὃς πατρὸς μὲν ἦν ποσειδῶνος, μητρὸς δὲ λιβύης τῆς ἐπάφου τοῦ διός. ἥν φασι πρώτην γυναῖκα βασιλεύσασαν, ὁμώνυμον αὑτῇ τὴν χώραν καταστῆσαι. τυχὼν δὲ τοιούτων προγόνων, οὐκ ἐπὶ τούτοις μέγα ἐφρόνησεν, ἀλλ᾽ ᾠήθη δεῖν καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς αὑτοῦ μνημεῖον εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον καταλιπεῖν. τὴν μὲν οὖν μητρῴαν ἀρχὴν ὑπερεῖδεν, ἐλάττω νομίσας ἢ κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν εἶναι. πλείστους δὲ καταστρεψάμενος, καὶ μεγίστην δύναμιν κτησάμενος ἐν αἰγύπτῳ κατεστήσατο τὴν βασιλείαν. οὐκ ἐκ τῶν παρόντων μόνον, ἀλλ᾽ ἐξ ἁπάντων, προκρίνας τὴν ἐκεῖσε πολὺ διαφέρειν οἴκησιν. ἑώρα γὰρ τοὺς μὲν ἄλλους τόπους οὐκ εὐκαίρως, οὐδ᾽ εὐαρμόστως πρὸς τὴν τοῦ σύμπαντος κόσμου φύσιν ἔχοντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ὑπ᾽ ὄμβρων κατακλυζομένους, τοὺς δὲ ὑπὸ καυμάτων διαφθειρομένους. ταύτην δὲ τὴν χώραν, ἐν καλλίστῳ μὲν τοῦ κόσμου κειμένην, πλεῖστα δὲ καὶ παντοδαπὰ τἀγαθὰ φέρειν δυναμένην. ἀθανάτῳ δὲ τείχει τῷ νείλῳ τετειχισμένην, ὃς οὐ μόνον φυλακὴν, ἀλλὰ καὶ τροφὴν ἱκανὴν αὐτῇ παρέχειν πέφυκεν, ἀνάλωτος μὲν ὢν καὶ δυσμάχητος τοῖς ἐπιβουλεύουσιν. εὐάγωγος δὲ καὶ πρὸς πολλὰ χρήσιμος τοῖς ἐντὸς αὐτοῦ κατοικοῦσι. πρὸς γὰρ τοῖς εἰρημένοις, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν πρὸς τὴν τῆς γῆς ἐργασίαν, ἰσόθεον πεποίηκε. τῶν γὰρ ὄμβρων καὶ τῶν αὐχμῶν, ὧν τοῖς μὲν ἄλλοις ὁ ζεὺς ταμίας ἐστίν. ἐκείνων δ᾽ ἕκαστος, ἀμφοτέρων τούτων αὐτὸς αὑτῷ κύριος καθέστηκεν. εἰς τοσαύτην δ᾽ ὑπερβολὴν εὐδαιμονίας ἥκουσιν, ὥστε τῇ μὲν ἀρετῇ καὶ τῇ φύσει τῆς χώρας, καὶ τῷ πλήθει

τῶν πεδίων, ἢ πεῤῥὸν καρποῦνται. τῇ δὲ τῶν ὄντων διαθέσει, καὶ τῇ τῶν ἐλλειπόντων
κομιδῇ, διὰ τὴν τοῦ ποταμοῦ δύναμιν νῆσον οἰκοῦσιν. κύκλῳ γὰρ αὐτὴν περιέχων,
καὶ πᾶσαν διαῤῥέων, πολλὴν αὐτοῖς εὐπορίαν ἀμφοτέρων τούτων πεποίηκεν. Ἤρ-
ξατο μὲν οὖν ἐντεῦθεν, ὅθεν περ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας ἅμα τόπον ὡς κάλλιστον κατα-
λαβεῖν, καὶ τὴν τροφὴν ἱκανὴν τοῖς περὶ αὐτὸν ἐξευρεῖν. μετὰ δὲ ταῦτα διελόμενος
χωρὶς ἑκάστους, τοὺς μὲν ἐπὶ τὰς ἱερωσύνας κατέστησε. τοὺς δὲ ἐπὶ τὰς τέχνας ἔ-
τρεψε, τοὺς δὲ τὰ περὶ τὸν πόλεμον μελετᾶν ἠνάγκασεν. ἡγούμενος τὰ μὲν ἀναγκαῖα
καὶ τὰς περιουσίας, ἔκ τε τῆς χώρας καὶ τῶν τεχνῶν δεῖν ὑπάρχειν. τούτων δ' εἶναι
φυλακὴν ἀσφαλεστάτην, τήν τε περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν περὶ τοὺς θε-
οὺς εὐσέβειαν. ἅπαντας δὲ τοὺς ἀριθμοὺς περιλαβὼν, ἐξ ὧν ἄριστ' ἄν τις τὰ κοινὰ διοι-
κήσειεν, ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς, τὰς αὐτὰς πράξεις μεταχειρίζεσθαι προσέταξεν, εἰδὼς
τοὺς μὲν μεταβαλλομένους τὰς ἐργασίας πρὸς οὐδὲν τῶν ἔργων ἀκριβῶς ἔχοντας.
τοὺς δ' ἐπὶ ταῖς αὐτῶν πράξεσι συνεχῶς ἐπιμένοντας, εἰς ὑπερβολὴν ἕκαστον ἀποτε-
λοῦντας. τοιγαροῦν καὶ πρὸς τὰς τέχνας, εὑρήσομεν αὐτοὺς πλεῖον διαφέροντας
τῶν ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἐπιστήμας, ἢ τοὺς ἄλλους δημιουργοὺς τῶν ἰδιωτῶν, καὶ περὶ
τὴν σύνταξιν δι' ἧς τήν τε βασιλείαν καὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν διαφυλάττουσιν, οὕτω
καλῶς ἔχοντας, ὥστε καὶ τῶν φιλοσόφων τοὺς ὑπὲρ τῶν τοιούτων λέγειν ἐπιχειροῦν-
τας, καὶ μάλιστα εὐδοκιμοῦντας, τὴν ἐν Αἰγύπτῳ προαιρεῖσθαι πολιτείαν. καὶ Λακε-
δαιμονίους μέρος τι τῶν ἐκεῖθεν μιμουμένους, ἄριστα διοικεῖν τὴν αὐτῶν πόλιν, καὶ
γὰρ τὸ μηδένα τῶν μαχίμων ἄνευ τῆς τῶν ἀρχόντων γνώμης ἀποδημεῖν, καὶ τὰ συσσί-
τια, καὶ τὴν τῶν σωμάτων ἄσκησιν. ἔτι δὲ τὸ μηδενὸς τῶν ἀναγκαίων ἀποροῦντας, τῶν
κοινῶν προσταγμάτων ἀμελεῖν μηδ' ἐπὶ ταῖς ἄλλαις τέχναις διατρίβειν, ἀλλὰ τοῖς
ὅπλοις καὶ ταῖς στρατείαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἐκεῖθεν ἅπαντα ταῦτ' εἰλήφασι.
τοσοῦτον δὲ χεῖρον τούτοις κέχρηνται τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ὅσον οὗτοι μὲν ἅπαντες στρα-
τιῶται καταστάντες, βίᾳ τὰ τῶν ἄλλων λαμβάνειν ἀξιοῦσιν, ἐκεῖνοι δ' οὕτως οἰκοῦσιν,
ὥσπερ χρὴ τοὺς μήτε τῶν ἰδίων ἀμελοῦντας, μήτε τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύοντας.
γνοίη δ' ἄν τις ἐνθένδε τὸ διάφορον ἑκατέρας τῆς πολιτείας. εἰ μὲν γὰρ ἅπαντες μι-
μησαίμεθα τὴν Λακεδαιμονίων ἀργίαν καὶ πλεονεξίαν, εὐθὺς ἂν ἀπολοίμεθα, καὶ
διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν καὶ διὰ τὸν πόλεμον τὸν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. εἰ δὲ τοῖς
Αἰγυπτίων χρῆσθαι νομίμοις βουληθείημεν, καὶ τοῖς μὲν ἐργάζεσθαι, τοῖς δὲ τὰ τού-
των σώζειν δόξειεν, ἕκαστοι τὴν αὐτῶν ἔχοντες, εὐδαιμόνως ἂν τὸν βίον διατελοῖμεν,
καὶ μὴν δὴ, καὶ τῆς περὶ τὴν φρόνησιν ἐπιμελείας, εἰκότως ἄν τις ἐκεῖνον αἴτιον εἶναι
νομίσειεν. τοῖς γὰρ ἱερεῦσι παρεσκεύασεν, εὐπορίαν μὲν ταῖς ἐκ τῶν ἱερῶν προσό-
δοις. σωφροσύνην δὲ ταῖς ἁγνείαις ταῖς ὑπὸ τῶν νόμων προστεταγμέναις. σχολὴν
δὲ ταῖς τῶν κινδύνων καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἀτελείαις. μεθ' ὧν ἐκεῖνοι βιοτεύοντες, τοῖς
μὲν σώμασιν ἰατρικὴν ἐξεῦρον ἐπικουρίαν οὐ διακεκινδυνευμένοις φαρμάκοις χρω-
μένην, ἀλλὰ τοιούτοις, ἃ τὴν μὲν ἀσφάλειαν ἔχει ὁμοίαν τῇ τροφῇ τῇ καθ' ἡμέραν. τὰς
δὲ ὠφελείας τηλικαύτας, ὥστε ἐκείνους ὁμολογουμένως ὑγιεινοτάτους καὶ μακρο-
βιωτάτους εἶναι. ταῖς δὲ ψυχαῖς φιλοσοφίας ἄσκησιν κατέδειξεν, ἣ καὶ νομοθε-
τῆσαι, καὶ τὴν φύσιν τῶν ὄντων δύναται ζητῆσαι, καὶ τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ἐπὶ
τὰ βέλτιστα ἔταξε. τοὺς δὲ νεωτέρους ἀμελήσαντας τῶν ἡδονῶν, ἐν ἀστρονομίᾳ καὶ λο-
γισμοῖς καὶ γεωμετρίᾳ διατρίβειν ἔπεισεν, ὧν τὰς δυνάμεις, οἱ μὲν ὡς πρὸς ἕτερα
χρησίμους ἐπαινοῦσιν, οἱ δὲ ὡς πλεῖστον πρὸς ἀρετὴν συλλαμβανομένας ἀποφαίνειν ἐ-
πιχειροῦσι, μάλιστα δ' ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν τὴν εὐσέβειαν αὐτῶν ἄξιον, καὶ τὴν πε-
ρὶ τοὺς θεοὺς θεραπείαν, ὅσοι μὲν γὰρ σφᾶς αὐτοὺς οὕτω κατεσχημάτισαν, ὥστ' ἢ κα-
τὰ φιλοσοφίαν. ἢ κατ' ἄλλην τινὰ ἀρετὴν ὑπολαμβάνεσθαι μειζόνως, ἢ κατὰ τὴν ἀ-
ξίαν, οὗτοι βλάπτουσι τοὺς ἐξαπατηθέντας, ὅσοι δὲ τῶν θείων πραγμάτων οὕτω
προέστησαν, ὥστε καὶ τὰς ἐπιμελείας καὶ τὰς τιμωρίας εἶναι δοκεῖν ἀκριβεστέ-
ρας τῶν συμβαινόντων. οἱ δὲ τοιοῦτοι πλεῖστα τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ὠφελοῦσιν,

καὶ

καὶ γὰρ τὴν ἀρχὴν οἱ τὸν φόβον ἡμῖν ἐργασάμενοι, αἴτιοι τούτων γεγόνασι, τοῦ μὴ παν
τάπασι θηριωδῶς διακεῖσθαι πρὸς ἀλλήλους. ἐκεῖνοι τοίνυν οὕτως ἁγίως καὶ σεμ-
νῶς περὶ ταῦτα ἔχουσιν, ὥστε καὶ τοὺς ὅρκους πιστοτέρους εἶναι τοὺς ἐν τοῖς ἐκείνων
ἱεροῖς, ἢ τοὺς παρ᾽ ἄλλοις καθεστηκότας, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἕκαστον οἴεσθαι πα-
ραχρῆμα δώσειν δίκην, ἀλλ᾽ οὐ διαλήσειν τὸν παρόντα χρόνον, οὐδὲ εἰς τοὺς παῖδας
ἀναβληθήσεσθαι τὰς τιμωρίας, καὶ ταῦτ᾽ εἰκότως δοξάζουσι. πολλὰς γὰρ αὐτοῖς
καὶ παντοδαπὰς ἀσκήσεις τῆς θειότητος ἐκεῖνος κατέστησεν, ὅστις καὶ τῶν ζώων τῶν
παρ᾽ ἡμῖν καταφρονουμένων, ἔστιν ἃ σέβεσθαι καὶ τιμᾶν ἐνομοθέτησεν. οὐκ ἀγνοῶν τὴν
δύναμιν αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἅμα μὲν ἐθίζειν οἰόμενος δεῖν τὸν ὄχλον ἅπασιν ἐμμένειν τοῖς ὑ-
πὸ τῶν ἀρχόντων παραγγελλομένοις, ἅμα δὲ βουλόμενος πεῖραν λαμβάνειν τοῖς φα
νεροῖς, ἥντινα περὶ τῶν ἀφανῶν διάνοιαν ἔχωσιν. ἐνόμιζε γὰρ τοὺς μὲν τούτων ὀλι-
γωροῦντας, τυχὸν ἂν καὶ τῶν μειζόνων καταφρονήσειν, τοὺς δ᾽ ἐπὶ πάντων ὁμοίως
ἐμμένοντας τῇ τάξει, βεβαιώσεσθαι τὴν αὐτῶν εὐσέβειαν ἐπιδεδειγμένους. ἔχοι δ᾽
ἄν τις μὴ σπεύδειν ὡρμημένος, πολλὰ καὶ μεγάλα περὶ τῆς ὁσιότητος αὐτῶν διελθεῖν.
ἣν οὔτε μόνος, οὔτε πρῶτος ἐγὼ τυγχάνω καθεωρακὼς, ἀλλὰ πολλοὶ καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν
προγεγενημένων, ὧν καὶ Πυθαγόρας ὁ Σάμιός ἐστιν, ὃς ἀφικόμενος εἰς Αἴγυπτον, καὶ
μαθητὴς ἐκείνων γενόμενος, τήν τε ἄλλην φιλοσοφίαν πρῶτος εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκό-
μισε, καὶ τὰ περὶ τὰς θυσίας τε καὶ τὰς ἁγιστείας τὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἐπιφανέ-
στερον τῶν ἄλλων ἐσπούδασεν. ἡγούμενος εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ διὰ ταῦτα πλέον γίγνοι-
το παρὰ τῶν θεῶν, ἀλλὰ παρά γε τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τούτων μάλιστ᾽ ἂν εὐδοκιμήσειν.
ὅπερ αὐτῷ καὶ συνέβη. τοσοῦτον γὰρ εὐδοξίᾳ τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλεν, ὥστε καὶ
τοὺς νεωτέρους ἅπαντας, ἐπιθυμεῖν αὐτοῦ μαθητὰς εἶναι, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους
ἥδιον ὁρᾶν τοὺς παῖδας τοὺς αὐτῶν ἐκείνῳ συγγιγνομένους, ἢ τῶν οἰκείων ἐπιμελου-
μένους, καὶ τούτοις οὐχ οἷόν τε ἀπιστεῖν. ἔτι γὰρ καὶ νῦν τοὺς προσποιουμένους ἐκείνου
μαθητὰς εἶναι, μᾶλλον σιγῶντας θαυμάζομεν, ἢ τοὺς ἐπὶ τῷ λέγειν μεγίστην δόξαν
ἔχοντας. Ἴσως ἂν οὖν τοῖς εἰρημένοις ἀπαντήσειας, ὅτι τὴν μὲν χώραν καὶ
τοὺς νόμους καὶ τὴν εὐσέβειαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐπαινῶ τῶν Αἰγυπτίων.
ὡς δὲ τούτων αἴτιος ἦν, ὃν ὑπεθέμην, οὐδὲ μίαν ἔχω λέγειν ἀπόδειξιν. ἐγὼ δὲ εἰ μὲν ἄλ
λος τίς μοι τὸν τρόπον τοῦτον ἐπέπληττεν, ἡγούμην ἂν αὐτὸν πεπαιδευμένως ἐπιτι-
μᾶν. σοὶ δ᾽ οὐ προσήκει ταύτην ποιεῖσθαι τὴν ὑπόληψιν. βουληθεὶς γὰρ Βούσιριν εὐλο
γεῖν, προείλου λέγειν, ὡς τόν τε Νεῖλον περὶ τὴν χώραν περιέρρηξε, καὶ τῶν ξένων τοὺς
εἰσαφικνουμένους κατήσθιεν. ὡς δὲ ταῦτ᾽ ἐποίησεν, οὐδὲ μίαν πίστιν εἴρηκας. καί τοι
πῶς οὐ καταγέλαστόν ἐστι, ταῦτα παρὰ τῶν ἄλλων ἀπαιτεῖν, οἷς αὐτὸς μηδὲ κατὰ
μικρὸν κεχρημένος τυγχάνεις, ἀλλὰ τοσοῦτον πλέον ἡμῶν ἀπέχεις τοῦ πιστὰ λέγειν,
ὅσον ἐγὼ μὲν οὐδενὸς αὐτὸν αἰτιῶμαι τῶν ἀδυνάτων, ἀλλὰ νόμων καὶ πολιτείας.
αἵπερ εἰσὶ πράξεις τῶν ἀνδρῶν τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν. σὺ δὲ τοιούτων δημιουργὸν ἀ-
ποφαίνεις, ὧν οὐδέτερον οὐδεὶς ἂν ἀνθρώπων ποιήσειεν, ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς τῶν θηρίων
ὠμότητος, τὸ δὲ, τῆς τῶν θεῶν δυνάμεως ἔργον ἐστίν. ἔπειτ᾽ εἰ καὶ τυγχάνομεν ἀμφό-
τεροι τὰ ψευδῆ λέγοντες, ἀλλ᾽ οὖν ἐγὼ μὲν τούτοις κέχρημαι τοῖς λόγοις οἷσπερ χρὴ
τοὺς ἐπαινοῦντας. σὺ δ᾽ οἷς προσήκει τοὺς λοιδοροῦντας. ὥστ᾽ οὐ μόνον τῆς ἀληθείας
αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδέας ὅλης, δι᾽ ἧς εὐλογεῖν δεῖ, φαίνῃ διημαρτηκώς. χωρὶς δὲ
τούτων, εἰ δεῖ τὸν σὸν ἀπαλλαγέντα τὸν ἐμὸν λόγον ἐξετάζειν, οὐδεὶς ἂν αὐτῷ δι-
καίως ἀπιστήσειεν. εἰ μὲν γὰρ ἄλλος τίς ἦν φανερὸς ὁ ταῦτα πράξας, ἃ ἐγώ φημι γε-
γενῆσθαι δι᾽ ἐκεῖνον, ὁμολογῶ λίαν εἶναι τολμηρὸς, εἰ περὶ ὧν ἅπαντες ἐπίστανται,
περὶ τούτων μεταπείθειν ἐπιχειρῶ. νῦν δ᾽ ἐν κοινῷ τῶν πραγμάτων ὄντων, καὶ δοξά-
σαι δέον περὶ αὐτῶν, τίνα ἄν τις τῶν ἐκεῖ καθεστώτων ἐκ τῶν εἰκότων σκοπούμενος,
αἰτιώτερον εἶναι νομίσειεν, ἢ τὸν ἐκ Ποσειδῶνος μὲν γεγονότα, πρὸς δὲ μητρὸς ἀπὸ
Διὸς ὄντα, μεγίστην δὲ δύναμιν τῶν κατ᾽ αὐτὸν κτησάμενον, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὀνο-
μαστότατον γεγενημένον. οὐ γὰρ δήπου τοὺς ἅπασι τούτοις ἀπολελειμμένους προσήκει

μᾶλλον, ἢ 'κεῖνον τηλικούτων ἀγαθῶν εὐεργέτην γεγενῆσθαι. Καὶ μὴν δὴ καὶ
τοῖς χρόνοις ῥαδίως ἄν τις τοὺς λόγους τοὺς τῶν λοιδορούντων ἐκεῖνον, ψευδεῖς ὄντας ἐ
πιδείξειεν. οἱ γὰρ αὐτοὶ τῆς Βουσίριδος ξενοκτονίας κατηγοροῦσι, καὶ φασὶν αὐτὸν ὑ
φ' ἡρακλέους ἀποθανεῖν. ὁμολογεῖται δὲ παρὰ πάντων τῶν λογοποιῶν, περσέως τοῦ
διὸς καὶ δανάης, ἡρακλέα μὲν εἶναι τέτρασι γενεαῖς νεώτερον, βούσιριν δὲ πλέον ἢ
διακοσίοις ἔτεσι πρεσβύτερον. καίτοι τὸν βουλόμενον διαλύσασθαι τὰς ὑπὲρ ἐκεί-
νου διαβολὰς, πῶς οὐκ ἄτοπόν ἐστι ταύτην τὴν πίστιν παραλιπεῖν, τὴν οὕτως ἐναρ-
γῆ καὶ τηλικαύτην δύναμιν ἔχουσαν, ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν σοι τῆς ἀληθείας ἐμέλησεν,
ἀλλὰ ταῖς τῶν ποιητῶν βλασφημίαις ἐπηκολούθησας, οἳ δεινότερα μὲν πεποιηκό-
τας καὶ πεπονθότας ἀποφαίνουσι τοὺς ἐκ τῶν ἀθανάτων γεγονότας, ἢ τοὺς ἐκ τῶν ἀν
θρώπων τῶν ἀνοσιωτάτων. τοιούτους δὲ λόγους περὶ αὐτῶν τῶν θεῶν εἰρήκασιν, οἵους
οὐδεὶς ἂν περὶ τῶν ἐχθρῶν τολμήσειεν εἰπεῖν. οὐ γὰρ μόνον κλοπὰς καὶ μοιχείας καὶ
παρὰ ἀνθρώποις θητείας αὐτοῖς ὠνείδισαν, ἀλλὰ καὶ παίδων βρώσεις καὶ πατέ-
ρων ἐκτομὰς, καὶ μητέρων συνουσίας, καὶ πολλὰς ἄλλας ἀνομίας ἐλογοποίησαν
κατὰ τούτων. ὑπὲρ ὧν, τὴν μὲν ἀξίαν δίκην οὐκ ἔδοσαν. οὐ μὴν ἀτιμώρητοί γε διέφυ
γον. ἀλλ' οἱ μὲν αὐτῶν ἀλῆται καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἐνδεεῖς κατέστησαν. οἱ δ' ἐτυφλώ-
θησαν. ἄλλοι δὲ φεύγοντες τὴν πατρίδα καὶ τοῖς οἰκείοις πολεμοῦντες, ἅπαντα τὸν
χρόνον διετέλεσαν. ὀρφεὺς δὲ ὁ μάλιστα τῶν τοιούτων λόγων ἁψάμενος, διασπασθεὶς
τὸν βίον ἐτελεύτησεν. ὥστ' ἂν σωφρονῶμεν, οὐ μιμησόμεθα τοὺς λόγους τοὺς ἐκείνων.
οὐδὲ περὶ μὲν τῆς ἀλλήλων κατηγορίας νομοθετήσομεν. τῆς δ' εἰς τοὺς θεοὺς παρρησί-
ας ὀλιγωρήσομεν, ἀλλὰ φυλαξόμεθα καὶ νομιοῦμεν ὁμοίως τούς τε λέγοντας τὰ τοι
αῦτα πλημμελεῖν, καὶ τοὺς πιστεύοντας αὐτοῖς. ἐγὼ μὲν οὖν οὐχ ὅπως τοὺς θεοὺς,
ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐξ ἐκείνων γεγονότας, οὐδὲ μιᾶς ἡγοῦμαι κακίας μετασχεῖν, ἀλλ' αὐ
τούς τε τὰς πάσας ἔχοντας ἀρετὰς φῦναι, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν καλλίστων ἐπιτη-
δευμάτων ἡγεμόνας καὶ διδασκάλους γενέσθαι. καὶ γὰρ ἄλογον, εἰ τῆς μὲν ἡμετέ-
ρας εὐπαιδίας εἰς τοὺς θεοὺς τὴν αἰτίαν ἀναφέρομεν, τῆς δὲ σφετέρας αὐτῶν, μη
δὲν αὐτοὺς φροντίζειν νομίζομεν. ἀλλ' εἰ μὲν ἡμῶν τις τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως κα
ταστῇ κύριος, οὐδ' ἂν τοὺς οἰκέτας ἐάσειεν εἶναι πονηρούς. ἐκείνων δὲ οὐ καταγνώσοι-
μεν, εἰ τοὺς ἐξ αὐτῶν γεγονότας περιίδοιεν, οὕτως ἀσεβεῖς καὶ παρανόμους ὄντας, καὶ
σὺ μὲν οἴει καὶ τοὺς μηδὲν προσήκοντας, ἂν σοι πλησιάσωσι, βελτίους ποιήσειν, τοὺς
δὲ θεοὺς οὐδὲ μίαν ἡγῇ τῆς τῶν παίδων ἀρετῆς ἔχειν ἐπιμέλειαν, καίτοι κατὰ τὸν σὸν
λόγον, δυοῖν τοῖν αἰσχίστοιν οὐ διαμαρτάνουσιν. εἰ μὲν γὰρ μὴ δεῖ βούλονται χρηστοὺς αὐ
τοὺς εἶναι, χείρους εἰσὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν διάνοιαν. εἰ δὲ βούλονται μὲν ἀπορροῦσι δὲ ὅ
πως ποιήσουσιν, ἐλάττω τῶν σοφιστῶν τὴν δύναμιν ἔχουσιν. πολλῶν δ' ὄντων εἰπεῖν,
ἐξ ὧν ἄν τις καὶ τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀπολογίαν μηκύνειεν, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν μα-
κρολογεῖν. οὐ γὰρ ἐπίδειξιν τοῖς ἄλλοις ποιούμενος, ἀλλ' ὑποδεῖξαί σοι βουλόμενος,
ὡς χρὴ τούτων ἑκάτερον ποιεῖν, διείλεγμαι περὶ αὐτῶν. ἐπεὶ τόν γε λόγον ὃν συνέ-
γραψας, οὐκ ἀπολογίαν ὑπὲρ βουσίριδος, ἀλλ' ὁμολογίαν τῶν ἐγκαλουμένων δικαί-
ως ἄν τις εἶναι νομίσειεν. οὐ γὰρ ἀπολύεις αὐτὸν τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλ' ἀποφαίνεις,
ὡς καὶ τῶν ἄλλων τινὲς ταῦτα πεποιήκασι, ῥᾳθυμοτάτην τοῖς ἁμαρτάνουσιν εὑρί-
σκων καταφυγήν. εἰ γὰρ τῶν μὲν ἀδικημάτων οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν, ὃ μήπω τυγχάνει γεγε
νημένον, τοὺς δ' ἐφ' ἑκάστοις αὐτῶν ἁλισκομένους, μηδὲν ἡγοίμεθα δεινὸν ποιεῖν ὅτ' ἂν ἕ-
τεροι ταυτὰ φαίνωνται διαπεπραγμένοι, πῶς οὐκ ἂν καὶ τὰς ἀπολογίας ἅπασι
ῥᾳδίας ποιήσαιμεν, καὶ τοῖς βουλομένοις εἶναι πονηροῖς, πολλὴν ἐξουσίαν κατασκευά
σαιμεν. μάλιστα δ' ἂν κατίδοις, τὴν εὐήθειαν τῶν εἰρημένων, εἰ ἐπὶ σαυτοῦ θεωρήσαις. ἐν
θυμήθητι γὰρ, εἰ μεγάλων καὶ δεινῶν αἰτιῶν περὶ σὲ γεγονυιῶν, τοῦτον τίς σοι τὸν τρό
πον συνείποι, πῶς ἂν διατεθείης. ἐγὼ μὲν οἶδ' ὅτι πολὺ μᾶλλον αὐτὸν μισήσειας, ἢ
τοὺς κατηγοροῦντας. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχρὸν, τοιαύτας ὑπὲρ τῶν ἄλλων ποιεῖσθαι
τὰς ἀπολογίας, ἐφ' αἷς ὑπὲρ σαυτοῦ λεγομέναις μάλιστ' ἂν ὀργισθείης. σκέψαι δὲ κἀ-

κεῖνο

κεῖνο καὶ δίελθε πρὸς αὐτόν. εἴ τις τῶν σοὶ συνόντων ἐπαρθεὶς ποιεῖν, ἃ σὺ τυγχάνεις εὐλογῶν, πῶς οὐκ ἂν ἀθλιώτατος εἴη, καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων; ἆρ' οὖν χρὴ τοιούτους λόγους συγγράφειν, οἷς τοῦτο προσέσται μέγιστον ἀγαθόν, ἢν μηδένα πεῖσαι τῶν ἀκουσάντων δυνηθῶσιν, ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἂν εἴποις, ὡς οὐδὲ σὲ τοῦτο παρέλαθεν, ἀλλ' ἐβουλήθης τοῖς φιλοσόφοις παράδειγμα καταλιπεῖν, ὡς χρὴ περὶ τῶν αἰσχρῶν αἰτιῶν καὶ δυσχερῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας, ἀλλ' εἰ καὶ πρότερον ἠγνόεις, οἶμαί σοι νῦν γεγενῆσθαι φανερόν, ὅτι πολὺ θᾶττον ἄν τις σωθείη μηδὲν φθεγξάμενος, ἢ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπολογησάμενος, καὶ μὴν δὴ καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι τῆς φιλοσοφίας ἐπικήρως διακειμένης, καὶ φθονουμένης διὰ τοὺς τοιούτους τῶν λόγων, ἔτι μᾶλλον αὐτὴν μισήσουσιν. ἢν οὖν μοι πείθῃ, μάλιστα μὲν οὐ ποιήσεις τοῦ λοιποῦ πονηρὰς ὑποθέσεις, εἰ δὲ μή, τοιαῦτα ζητήσεις λέγειν, ἐξ ὧν μήτ' αὐτὸς χείρων εἶναι δόξεις, μήτε τοὺς μιμουμένους λυμανῇ, μήτε τὴν περὶ τοὺς λόγους παίδευσιν διαβαλεῖς, καὶ μὴ θαύμαζε, εἰ νεώτερος ὢν καὶ μηδέν σοι προσήκων, οὕτω προχείρως ἐπιχειρῶ σε νουθετεῖν. ἡγοῦμαι γὰρ, οὐ τῶν πρεσβυτάτων, οὐδὲ τῶν οἰκειοτάτων, ἀλλὰ τῶν πλεῖστα εἰδότων καὶ βουλομένων ὠφελεῖν, ἔργον εἶναι περὶ τῶν τοιούτων συμβουλεύειν.

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΟΦΙΣΤΩΝ.

ε

Ι πάντες ἤθελον οἱ παιδεύειν ἐπιχειροῦντες ἀληθῆ λέγειν, καὶ μὴ μείζους ποιεῖσθαι τὰς ὑποσχέσεις ὧν ἔμελλον ἐπιτελεῖν, οὐκ ἂν κακῶς ἤκουον ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν. νῦν δ' οἱ τολμῶντες λίαν ἀπερισκέπτως ἀλαζονεύεσθαι, πεποιήκασιν, ὥστε δοκεῖν ἄμεινον βουλεύεσθαι τοὺς ῥᾳθυμεῖν αἱρουμένους, τῶν περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατριβόντων. τίς γὰρ οὐκ ἂν μισήσειεν ἅμα καὶ καταφρονήσειε; πρῶτον μὲν τῶν περὶ τὰς ἔριδας διατριβόντων, οἳ προσποιοῦνται μὲν τὴν ἀλήθειαν ζητεῖν, εὐθὺς δ' ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπαγγελμάτων, ψευδῆ λέγειν ἐπιχειροῦσιν. οἶμαι γὰρ ἅπασιν εἶναι φανερόν, ὅτι τὰ μέλλοντα προγιγνώσκειν, οὐ τῆς ἡμετέρας φύσεώς ἐστιν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέχομεν ταύτης τῆς φρονήσεως, ὥσθ' Ὅμηρος ὁ μεγίστην δόξαν ἐπὶ σοφίᾳ λαβών, καὶ τοὺς θεοὺς πεποίηκεν ἔστιν ὅτε βουλευομένους περὶ αὐτῶν, οὐ τὴν ἐκείνων γνώμην εἰδώς, ἀλλ' ἡμῖν ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὅτι τοῖς ἀνθρώποις ἕν τι τοῦτο τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. οὗτοι τοίνυν εἰς τοῦτο τόλμης ἐληλύθασιν, ὥστε πειρῶνται πείθειν τοὺς νεωτέρους, ὡς ἢν αὐτοῖς πλησιάσωσιν, ἅ τε πρακτέον ἐστὶν εἴσονται, καὶ διὰ ταύτης τῆς ἐπιστήμης εὐδαίμονες γενήσονται καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν διδασκάλους καὶ κυρίους σφᾶς αὐτοὺς καταστήσαντες, οὐκ αἰσχύνονται τέτταρας ἢ πέντε μνᾶς ὑπὲρ τούτων αἰτοῦντες, ἀλλ' εἰ μέν τι τῶν ἄλλων κτημάτων πολλοστοῦ μέρους τῆς ἀξίας ἐπώλουν, οὐκ ἂν ἠμφισβήτησαν, ὡς οὐκ εὖ φρονοῦντες τυγχάνουσι. σύμπασαν δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, οὕτως ὀλίγου πωλοῦντες, ὡς νοῦν ἔχοντες διδάσκαλοι τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι γενέσθαι, καὶ λέγουσι μὲν ὡς οὐδὲν δέονται χρημάτων. ἀργυρίδιον καὶ χρυσίδιον τὸν πλοῦτον ἀποκαλοῦντες. μικροῦ δὲ κέρδους ὀρεγόμενοι, μονονοὺ καὶ ἀθανάτους ὑπισχνοῦνται ποιήσειν τοὺς αὐτοῖς συνόντας. ὃ δὲ πάντων καταγελαστότατον, ὅτι παρ' ὧν δεῖ λαμβάνειν αὐτούς, τούτοις μὲν ἀπιστοῦσιν, οἷς μέλλουσι τὴν δικαιοσύνην παραδώσειν, ὧν δ' οὐδεπώποτε διδάσκαλοι γεγόνασι, παρὰ τούτοις τὰ παρὰ τῶν μαθητῶν μεσεγγυῶνται. πρὸς μὲν τὴν ἀσφάλειαν εὖ βουλευόμενοι, τῷ δ' ἐπαγγέλματι τἀναντία πράττοντες. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλο τι παιδεύοντας, προσήκει διακριβοῦσθαι περὶ τῶν διαφερόντων. οὐδὲν γὰρ κωλύει τοὺς περὶ ἕτερα δεινοὺς γενομένους, μὴ χρηστοὺς εἶναι περὶ τὰ συμβόλαια, τοὺς δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σωφροσύνην ἐργαζομένους, πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστι μὴ τοῖς μαθηταῖς μᾶλλον πιστεύειν; οὐ γὰρ δήπου περὶ τοὺς ἄλλους ὄντες καλοὶ κἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, περὶ τούτους ἐξαμαρτήσονται, δι' οὓς τοιοῦτοι γεγόνασιν. ἐπειδὰν οὖν τῶν ἰδιωτῶν τινες, ἅπαντα ταῦτα συλλο-

γισάμενοι, κατίδωσι τοὺς τὴν σοφίαν διδάσκοντας, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν παραδιδόντας, αὐτούς τε πολλῶν δεομένους, καὶ τοὺς μαθητὰς μικρὸν πραττομένους, καὶ τὰς ἐναντιώσεις ἐπὶ μὲν τῶν λόγων τηροῦντας, ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων μὴ καθορῶντας· ἔτι δὲ περὶ τῶν μελλόντων μὲν εἰδέναι προσποιουμένους, περὶ δὲ τῶν παρόντων, μηδὲν τῶν δεόντων μήτ' εἰπεῖν, μήτε συμβουλεῦσαι δυναμένους, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμονοοῦντας καὶ πλείω κατορθοῦντας· τοὺς ταῖς δόξαις χρωμένους, ἢ τοὺς τὴν ἐπιστήμην ἔχειν ἐπαγγελλομένους, εἰκότως οἶμαι καταφρονοῦσι, καὶ νομίζουσιν ἀδολεσχίαν καὶ μικρολογίαν, ἀλλ' οὐ τῆς ψυχῆς ἐπιμέλειαν εἶναι τὰς διατριβὰς τὰς τοιαύτας. οὐ μόνον δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοὺς πολιτικοὺς λόγους ὑπισχνουμένοις, ἄξιον ἐπιτιμῆσαι· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῆς μὲν ἀληθείας οὐδὲν φροντίζουσιν. ἡγοῦνται δὲ τοῦτ' εἶναι τὴν τέχνην, ἢν ὡς πλείστους τῇ σμικρότητι τοῦ μισθοῦ, καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἐπαγγελμάτων προσαγάγωνται, καὶ λαβεῖν τι παρ' αὐτῶν δυνηθῶσιν. οὕτω δὲ ἀναισθήτως αὐτοί τε διάκεινται, καὶ τοὺς ἄλλους ἔχειν ὑπειλήφασιν. ὥστε χεῖρον γράφοντες τοὺς λόγους, ἢ τῶν ἰδιωτῶν τινὲς αὐτοσχεδιάζουσιν, ὅμως ὑπισχνοῦνται τοιούτους ῥήτορας τοὺς συνόντας ποιήσειν, ὥστε μηδὲν τῶν ἐνόντων ἐν τοῖς πράγμασι παραλιπεῖν, καὶ ταύτης τῆς δυνάμεως οὐδὲν, οὔτε ταῖς ἐμπειρίαις, οὔτε τῇ φύσει τοῦ μαθητοῦ μεταδιδόασιν, ἀλλά φασιν ὁμοίως τὴν τῶν λόγων ἐπιστήμην, ὥσπερ τὴν τῶν γραμμάτων παραδώσειν, ὡς μὲν ἔχει τούτων ἑκάτερον, οὐκ ἐξετάσαντες· οἰόμενοι δὲ διὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν ἐπαγγελμάτων, αὐτοί τε θαυμασθήσεσθαι, καὶ τὴν παίδευσιν τὴν τῶν λόγων πλείονος ἀξίαν δόξειν εἶναι. κακῶς εἰδότες ὅτι μεγάλας ποιοῦσι τὰς τέχνας, οὐχ οἱ τολμῶντες ἀλαζονεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ἀλλ' οἵτινες ἂν ὅσον ἔνεστιν ἐν ἑκάστῃ τοῦτ' ἐξευρεῖν δυνηθῶσιν.

ἐγὼ δὲ πρὸ πολλῶν ἂν χρημάτων ἐτιμησάμην τηλικοῦτον δύνασθαι τὴν φιλοσοφίαν, ὅσον οὗτοι λέγουσιν. ἴσως γὰρ οὔτ' ἂν ἡμεῖς πλεῖστον ἀπελείφθημεν, οὐδ' ἂν ἐλάχιστον μέρος ἀπελαύσαμεν αὐτῆς. ἐπειδὴ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, βουλοίμην ἂν παύσασθαι τοὺς φλυαροῦντας. ὁρῶ γὰρ οὐ μόνον περὶ τοὺς ἐξαμαρτάνοντας τὰς βλασφημίας γινομένας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας συνδιαβαλλομένους, τοὺς περὶ ταύτην τὴν διατριβὴν ὄντας. θαυμάζω δ' ὅταν ἴδω τούτους τῶν μαθητῶν ἀξιουμένους, οἳ ποιητικοῦ πράγματος, τεταγμένην τέχνην παράδειγμα φέροντες, λελήθασι σφᾶς αὐτούς. τίς γὰρ οὐκ οἶδε πλὴν τούτων, ὅτι τὸ μὲν τῶν γραμμάτων ἀκινήτως ἔχει, καὶ μένει κατὰ ταυτόν; ὥστε τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ περὶ τῶν αὐτῶν χρώμενοι διατελοῦμεν. τὸ δὲ τῶν λόγων πᾶν τοὐναντίον πέπονθε. τὸ γὰρ ὑφ' ἑτέρου ῥηθὲν τῷ λέγοντι μετ' ἐκεῖνον οὐχ ὁμοίως χρήσιμόν ἐστιν, ἀλλ' οὗτος εἶναι δοκεῖ τεχνικώτατος, ὃς ἂν ἀξίως μὲν λέγῃ τῶν πραγμάτων, μηδὲν δὲ τῶν αὐτῶν τοῖς ἄλλοις εὑρίσκειν δύνηται. μέγιστον δὲ σημεῖον τῆς ἀνομοιότητος αὐτῶν. τοὺς μὲν γὰρ λόγους οὐχ οἷόν τε καλῶς ἔχειν, ἢν μὴ τῶν καιρῶν καὶ τοῦ πρέποντος ἱκανῶς μετάσχωσι. τοῖς δὲ γράμμασιν οὐδενὸς τούτων προσεδέησεν. ὥσθ' οἱ χρώμενοι τοῖς τοιούτοις παραδείγμασι, πολὺ ἂν δικαιότερον ἀποτίνοιεν, ἢ λαμβάνοιεν ἀργύριον. ὅτι πολλῆς ἐπιμελείας οὗτοι δεόμενοι, τοὺς ἄλλους παιδεύειν ἐπιχειροῦσιν.

εἰ δὲ δεῖ μὴ μόνον κατηγορῆσαι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμαυτοῦ δηλῶσαι διάνοιαν, ἡγοῦμαι πάντας ἄν μοι τοὺς εὖ φρονοῦντας συνειπεῖν· ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν φιλοσοφησάντων, ἰδιῶται διετέλεσαν ὄντες, ἄλλοι δέ τινες οὐδενὶ πώποτε συγγενόμενοι τῶν σοφιστῶν, καὶ λέγειν καὶ πολιτεύεσθαι, δεινοὶ γεγόνασιν. αἱ μὲν γὰρ δυνάμεις καὶ τῶν λόγων καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἁπάντων, ἐν τοῖς εὐφυέσιν ἐγγίγνονται, καὶ τοῖς περὶ τὰς ἐμπειρίας γεγυμνασμένοις. ἡ δὲ παίδευσις τοὺς μὲν τοιούτους τεχνικωτέρους, καὶ πρὸς τὸ ζῆν εὐπορωτέρους ἐποίησεν· οἷς γὰρ καὶ νῦν ἐντυγχάνουσι πλανώμενοι, ταῦτα ἐξ ἑτοιμοτέρου λαμβάνειν ἐδίδαξε. τοὺς δὲ καταδεεστέραν τὴν φύσιν ἔχοντας, ἀγωνιστὰς μὲν ἀγαθοὺς ἢ λόγων ποιητὰς, οὐκ ἂν ἀποτελέσειεν. αὐτοὺς δὲ ἂν αὐτῶν προαγάγοι, καὶ πρὸς πολλὰ φρονιμωτέρως διακεῖσθαι ποιήσειεν. βούλομαι δ' ἐπειδήπερ ἐνταῦθα προῆλθον, ἔτι σαφέστερον εἰπεῖν περὶ αὐτῶν.

φημὶ γὰρ ἐγὼ τῶν μὲν ἰδεῶν ἐξ ὧν τοὺς λό-

γους ἅπαντας καὶ λέγομεν καὶ συντίθεμεν λαβεῖν ἐπιστήμην, οὐκ εἶναι τῶν πάνυ χαλεπῶν, ἤν τις αὑτὸν παραδιδῷ, μὴ τοῖς ῥᾳδίως ὑπισχνουμένοις, ἀλλὰ τοῖς εἰδόσι περὶ αὐτῶν. τὸ δὲ τούτων ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραγμάτων ἃς δεῖ προελέσθαι, καὶ μῖξαι πρὸς ἀλλήλας καὶ τάξαι κατὰ τρόπον, ἔτι δὲ καὶ τῶν καιρῶν μὴ διαμαρτεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι πρεπόντως ὅλον τὸν λόγον καταποικῖλαι, καὶ τοῖς ὀνόμασιν εὐρύθμως καὶ μουσικῶς εἰπεῖν, ταῦτα δὲ πολλῆς ἐπιμελείας δεῖται, καὶ ψυχῆς ἀνδρικῆς καὶ δοξαστικῆς ἔργον εἶναι. καὶ δεῖ τὸν μὲν μαθητὴν πρὸς τῷ τὴν φύσιν ἔχειν οἵαν χρὴ, τὰ μὲν εἴδη τῶν λόγων μαθεῖν. περὶ δὲ τὰς χρήσεις αὐτῶν γυμνασθῆναι. τὸν δὲ διδάσκαλον, τὰ μὲν, οὕτως ἀκριβῶς, ὡς οἷόν τ' εἶναι διελθεῖν, ὥστε μηδὲν τῶν διδακτῶν παραλιπεῖν, περὶ δὲ τῶν λοιπῶν τοιοῦτον αὑτὸν παράδειγμα παρασχεῖν, ὥστε τοὺς ἐκτυπωθέντας καὶ μιμεῖσθαι δυνηθέντας, εὐθὺς ἀνθηρότερον καὶ χαριέστερον τῶν ἄλλων φαίνεσθαι λέγοντας, καὶ τούτων μὲν πάντων συμπεσόντων, τὸ τέλειον ἕξουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες, καθ' ὅ δ' ἂν ἐλλείπῃ τι τῶν εἰρημένων, ἀνάγκη ταύτῃ χείρους εἶναι τοὺς πλησιάζοντας· οἱ μὲν οὖν ἄρτι τῶν σοφιστῶν ἀναφυόμενοι, καὶ νεωστὶ προσπεπτωκότες ταῖς ἀλαζονείαις, εἰ καὶ νῦν πλεονάζουσιν, οἶδ' ὅτι πάντες ἐπὶ ταύτην κατενεχθήσονται τὴν ὑπόθεσιν. λοιποὶ δὲ εἰσὶν ἡμῖν οἱ πρὸ ἡμῶν γενόμενοι, καὶ τὰς καλουμένας τέχνας γράψαι τολμήσαντες, οὓς οὐκ ἀφετέον ἀνεπιτιμήτους. οἵτινες ὑπέσχοντο δικάζεσθαι διδάξειν, ἐκλεξάμενοι τὸ δυσχερέστατον τῶν ὀνομάτων, ὃ τῶν φθονούντων ἔργον ἦν λέγειν, ἀλλ' οὐ τῶν προεστώτων τῆς τοιαύτης παιδεύσεως, καὶ ταῦτα τοῦ πράγματος καθ' ὅσον ἐστὶ διδακτὸν, οὐδὲν μᾶλλον πρὸς τοὺς δικανικοὺς λόγους, ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὠφελεῖν δυναμένου. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐγένοντο τῶν περὶ τὰς ἔριδας καλινδουμένων, ὅσον οὗτοι μὲν τοιαῦτα λογίδια διεξιόντες, οἷς εἴ τις ἐπὶ τῶν πράξεων ἐμμείνειεν, εὐθὺς ἂν ἐν πᾶσιν εἴη κακὸς, ὅμως ἀρετὴν ἐπηγγείλαντο, καὶ σωφροσύνην περὶ αὐτῶν. ἐκεῖνοι δὲ ἐπὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους παρακαλοῦντες, ἀμελήσαντες τῶν ἄλλων τῶν προσόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν, πολυπραγμοσύνης καὶ πλεονεξίας ὑπέστησαν εἶναι διδάσκαλοι, καίτοι τοὺς βουλομένους πειθαρχεῖν τοῖς ὑπὸ τῆς φιλοσοφίας ταύτης προσαττομένοις, πολὺ ἂν θᾶττον πρὸς ἐπιείκειαν, ἢ πρὸς ῥητορείαν ὠφελήσειαν. καὶ μηδεὶς οἰέσθω με λέγειν, ὡς ἔστι δικαιοσύνη διδακτόν. ὅλως μὲν γὰρ οὐδεμίαν ἡγοῦμαι τέχνην τοιαύτην εἶναι, ἥτις τοῖς κακῶς πεφυκόσι πρὸς ἀρετὴν, σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἂν ἐμποιήσειεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ συμπαρασκευάσασθαί γε καὶ συνασκῆσαι, μάλιστ' ἂν οἶμαι τὴν τῶν λόγων τῶν πολιτικῶν ἐπιμέλειαν. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ὑποσχέσεις διαβάλλειν, αὐτὸς δὲ μείζω λέγειν τῶν ἐνόντων, ἐξ ὧν περ αὐτὸς ἐπείσθην οὕτω ταῦτ' ἔχειν, ῥᾳδίως οἶμαι καὶ τοῖς ἄλλοις φανερὸν καταστήσειν.

ΛΟΓΟΣ ΓΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ.

Πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων, καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων, ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων εὐεξίας οὕτω μεγάλων δωρεῶν ἠξίωσαν, τοῖς δὲ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἰδίᾳ πονήσασι, καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς οὕτω παρασκευάσασιν, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελεῖν δύνασθαι, τούτοις οὐδὲ μίαν τιμὴν ἀπένειμαν. ὧν εἰκὸς ἦν αὐτοὺς μᾶλλον ποιήσασθαι πρόνοιαν. τῶν μὲν γὰρ ἀθλητῶν, δὶς τοσαύτην ῥώμην λαβόντων, οὐδὲν ἂν πλέον γένοιτο τοῖς ἄλλοις. ἑνὸς δὲ ἀνδρὸς εὖ φρονήσαντος, ἅπαντες ἂν ἀπολαύσειαν οἱ βουλόμενοι κοινωνεῖν τῆς ἐκείνου διανοίας. οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις ἀθυμήσας, εἱλόμην ῥᾳθυμεῖν, ἀλλ' ἱκανὸν νομίσας ἆθλον ἔσεσθαί μοι τὴν δόξαν τὴν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ λόγου γενησομένην. ἥκω συμβουλεύσων περί τε τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους, καὶ τῆς ὁμονοίας τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, οὐκ ἀγνοῶν, ὅτι πολλοὶ τῶν προσποιησαμένων εἶναι σοφιστῶν, ἐπὶ τοῦτον τὸν λόγον ὥρμησαν, ἀλλ' ἅμα μὲν ἐλπίζων το

σοῦτον αὐτῶν διοίσειν, ὥστε τοῖς ἄλλοις μηδὲν πώποτε δοκεῖν εἰρῆσθαι περὶ αὐτῶν.
ἅμα δὲ προκεῖνας τούτους καλλίστους εἶναι τῶν λόγων, οἵτινες περὶ μεγίστων τυγχά-
νουσιν ὄντες, καὶ τούς τε λέγοντας μάλιστα ἐπιδεικνύουσι, καὶ τοὺς ἀκούοντας πλεῖστα
ὠφελοῦσιν, ὧν εἷς οὗτός ἐστιν. ἔπειτα οὐδ' οἱ καιροί πω παρεληλύθασιν. ὥστ' ἤδη μάτην
εἶναι τὸ μεμνῆσθαι περὶ αὐτῶν. τότε γὰρ χρὴ παύεσθαι λέγοντα, ὅταν ἢ τὰ πράγ-
ματα λάβῃ τέλος, καὶ μηκέτι δέῃ βουλεύεσθαι περὶ αὐτῶν, ἢ τὸν λόγον ἴδῃ τις ἔ-
χοντα πέρας, ὥστε μηδεμίαν λελεῖφθαι τοῖς ἄλλοις ὑπερβολήν. ἕως δ' ἂν τὰ μὲν ὁ-
μοίως ὥσπερ πρότερον φέρηται, τὰ δ' εἰρημένα φαύλως ἔχοντα τυγχάνῃ, πῶς οὐ χρὴ
σκοπεῖν καὶ φιλοσοφεῖν τοῦτον τὸν λόγον, ὃς ἢν κατορθωθῇ, καὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς
ἀλλήλους, καὶ τῆς ταραχῆς τῆς παρούσης, καὶ τῶν μεγίστων κακῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξει.

Πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὲν μηδαμῶς ἄλλως οἷόν τ' ἦν δηλοῦν τὰς αὐτὰς πράξεις,
ἀλλ' ἢ διὰ μιᾶς ἰδέας, ἔχοι ἄν τις ὑπολαβεῖν, ὡς περίεργόν ἐστι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκεί-
νοις λέγοντα, πάλιν ἐνοχλεῖν τοῖς ἀκούουσιν. ἐπειδὴ δ' οἱ λόγοι τοιαύτην ἔχουσι τὴν
φύσιν, ὥσθ' οἷόν τ' εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν πολλαχῶς ἐξηγήσασθαι, καὶ τά τε μεγά-
λα ταπεινὰ ποιῆσαι, καὶ τοῖς μικροῖς μέγεθος προσθεῖναι, καὶ τὰ παλαιὰ καινῶς
διεξελθεῖν, καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γεγενημένων ἀρχαίως εἰπεῖν, οὐκέτι φευκτέον ταῦτ'
ἐστὶ περὶ ὧν ἕτεροι πρότερον εἰρήκασιν, ἀλλ' ἄμεινον ἐκείνων εἰπεῖν πειρατέον. αἱ μὲν γὰρ
πράξεις αἱ προγεγενημέναι, κοιναὶ πᾶσιν ἡμῖν κατελείφθησαν. τὸ δὲ ἐν καιρῷ ταύ-
ταις καταχρήσασθαι, καὶ τὰ προσήκοντα περὶ ἑκάστης ἐνθυμηθῆναι, καὶ τοῖς ὀνό-
μασιν εὖ διαθέσθαι, τῶν εὖ φρονούντων ἴδιόν ἐστιν. ἡγοῦμαι δ' οὕτως ἂν μεγίστην ἐπίδο-
σιν λαμβάνειν, καὶ τὰς ἄλλας τέχνας, καὶ τὴν περὶ τοὺς λόγους φιλοσοφίαν, εἴ-
τις τιμῴη καὶ θαυμάζοι μὴ τοὺς πρώτους τῶν λόγων ἀρχομένους, ἀλλὰ τοὺς ἄριστα
αὐτῶν ἕκαστον ἐξεργαζομένους. μὴ δὲ τοὺς περὶ τούτων ζητοῦντάς τι λέγειν περὶ ὧν
μηδεὶς πρότερον εἴρηκεν, ἀλλὰ τοὺς οὕτως ἐπισταμένους εἰπεῖν, ὡς οὐδεὶς ἂν ἄλλος δύ-
ναιτο. καίτοι τινὲς ἐπιτιμῶσι τῶν λόγων τοῖς ὑπὲρ τοὺς ἰδιώτας ἔχουσι, καὶ λίαν
ἀπηκριβωμένοις, καὶ τοσοῦτον διημαρτήκασιν, ὥστε οὐ τοὺς πρὸς ὑπερβολὴν πεπο-
νημένους πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων σκοποῦσιν. ὥσπερ ὁ-
μοίως ἀμφοτέρους δέον ἔχειν, ἀλλ' οὐ τοὺς μὲν ἀσφαλῶς, τοὺς δὲ ἐπιδεικτικῶς. ἢ σφᾶς
μὲν διορῶντας τὰς μετριότητας. τὸν δὲ ἀκριβῶς ἐπιστάμενον λέγειν, ἁπλῶς οὐκ ἂν
μὴ δυνάμενον εἰπεῖν. οὗτοι μὲν οὖν, οὐ λελήθασιν ὅτι τούτους ἐπαινοῦσιν, ὧν ἐγγὺς αὐ-
τοὶ τυγχάνουσιν ὄντες. ἐμοὶ δ' οὐδὲν πρὸς τοὺς τοιούτους ἐστὶν, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνους τοὺς
οὐδὲν ἀποδεξομένους εἰκῇ τῶν λεγομένων, ἀλλὰ δυσχερανοῦντας καὶ ζητήσοντας ἰδεῖν-
τι τοιοῦτον ἐν τοῖς ἐμοῖς λόγοις, ὃ παρὰ τοῖς ἄλλοις οὐχ εὑρήσουσι. πρὸς οὓς ἔτι μικρὸν
ὑπὲρ ἐμαυτοῦ θρασυνάμενος, ἤδη περὶ τοῦ πράγματος ποιήσομαι τοὺς λόγους.
τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους ἐν τοῖς προοιμίοις ὁρῶ καταπραΰνοντας τοὺς ἀκροατάς, καὶ
προφασιζομένους ὑπὲρ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι, καὶ λέγοντας τοὺς μὲν ὡς ἐξ ὑ-
πογύου γέγονεν αὐτοῖς ἡ παρασκευή, τοὺς δὲ ὡς χαλεπόν ἐστιν ἴσους τῷ μεγέθει λόγους
τῶν ἔργων ἐξευρεῖν. ἐγὼ δ' ἢν μὴ καὶ τοῦ πράγματος ἀξίως εἴπω, καὶ τῆς δόξης τῆς ἐ-
μαυτοῦ, καὶ τοῦ χρόνου, μὴ μόνον τοῦ περὶ τὸν λόγον ἡμῖν διατριφθέντος, ἀλλὰ καὶ
σύμπαντος οὗ βεβίωκα, παρακελεύομαι μηδεμίαν μοι συγγνώμην ἔχειν, ἀλλὰ κα-
ταγελᾶν καὶ καταφρονεῖν. οὐδὲν γὰρ ὅτι τῶν τοιούτων οὐκ ἄξιός εἰμι μὴ πάσχειν, εἴ-
περ μηδὲν τῶν ἄλλων διαφέρων, οὕτω μεγάλας τὰς ὑποσχέσεις ποιοῦμαι. περὶ μὲν
οὖν τῶν ἰδίων, ταῦτά μοι προειρήσθω. Περὶ δὲ τῶν κοινῶν, ὅσοι μὲν εὐθὺς ἐπελ-
θόντες διδάσκουσιν, ὡς χρὴ διαλυσαμένους τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἔχθρας ἐπὶ τὸν βάρ-
βαρον τραπέσθαι, καὶ διεξέρχονται τάς τε συμφορὰς τὰς ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς
ἀλλήλους ἡμῖν γεγενημένας, καὶ τὰς ὠφελείας τὰς ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπ' ἐκεῖ-
νον ἐσομένας, ἀληθῆ μὲν λέγουσιν. οὐ μὴν ἐντεῦθεν ποιοῦνται τὴν ἀρχήν, ὅθεν
ἂν μάλιστα συστῆσαι ταῦτα δυνηθεῖεν. τῶν γὰρ Ἑλλήνων οἱ μὲν ἐφ' ἡμῖν, οἱ δὲ ὑπὸ Λα-
κεδαιμονίοις εἰσίν. αἱ γὰρ πολιτεῖαι δι' ὧν οἰκοῦσι τὰς πόλεις, οὕτω τοὺς πλείστους
αὐτῶν

αὐτῶν διειλήφασιν. ὅστις οὖν οἴεται τοὺς ἄλλους κοινῇ τι πράξειν ἀγαθὸν, πρὶν ἂν τοὺς προεστῶτας αὐτῶν διαλλάξῃ, λίαν ἁπλῶς ἔχει, καὶ πόρρω τῶν πραγμάτων ἐστίν. ἀλλὰ δεῖ τοὺς μὴ μόνον ἐπίδειξιν ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ διαπράξασθαί τι βουλομένους, ἐκείνους τοὺς λόγους ζητεῖν οἵτινες τὰς πόλεις ταύτας πείσουσιν ἰσομοιρῆσαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ τάς θ' ἡγεμονίας διελέσθαι, καὶ τὰς πλεονεξίας ἃς νῦν παρὰ τῶν ἑλλήνων ἐπιθυμοῦσιν αὐταῖς γίγνεσθαι, ταύτας παρὰ τῶν βαρβάρων ποιήσασθαι. τὴν μὲν οὖν ἡμετέραν πόλιν, ῥᾴδιον ἐπὶ ταῦτα προσαγαγεῖν. λακεδαιμόνιοι δὲ νῦν μὲν ἔτι δυσπείστως ἔχουσι. παρειλήφασι γὰρ ψευδῆ λόγον ὡς ἐστὶν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι πάτριον. ἢν δ' ἐπιδείξῃ τις αὐτοῖς ταύτην τὴν τιμὴν ἡμετέραν οὖσαν μᾶλλον ἢ ἐκείνων, τάχ' ἂν ἐάσαντες τὸ διακριβοῦσθαι περὶ τούτων, ἐπὶ τὸ συμφέρον ἔλθοιεν. ἐχρῆν μὲν οὖν καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι, καὶ μὴ πρότερον περὶ τῶν ὁμολογουμένων συμβουλεύειν, πρὶν περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἡμᾶς ἀπαλλάξαι. ἐμοὶ δ' οὖν ἀμφοτέρων ἕνεκα προσήκει περὶ ταῦτα ποιήσασθαι τὴν πλείστην διατριβήν. μάλιστα μὲν ἵνα προὔργου τι γένηται, καὶ παυσάμενοι τῆς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς φιλονεικίας, κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν. εἰ δὲ τοῦτ' ἐστὶν ἀδύνατον, ἵνα δηλώσω τοὺς ἐμποδὼν ὄντας τῇ τῶν ἑλλήνων εὐδαιμονίᾳ, καὶ πᾶσι γένηται φανερὸν, ὅτι καὶ πρότερον ἡ πόλις ἡμῶν δικαίως τῆς θαλάττης ἦρξε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβητεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας. ἔπειτα μὲν γὰρ εἰ δεῖ τοὺς ἐφ' ἑκάστῳ τιμᾶσθαι τῶν ἔργων τοὺς ἐμπειροτάτους ὄντας, καὶ μεγίστην δύναμιν ἔχοντας, ἀναμφισβητήτως ἡμῖν προσήκει τὴν ἡγεμονίαν ἀπολαβεῖν, ἥνπερ πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἑτέραν πόλιν ἐπιδείξειε, τοσοῦτον ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ γῆν ὑπερέχουσαν, ὅσον τὴν ἡμετέραν ἐν τοῖς κινδύνοις τοῖς κατὰ θάλατταν διαφέρουσαν. ἔπειτα δὲ εἴ τινες ταύτην μὲν μὴ νομίζωσι δικαίαν εἶναι τὴν κρίσιν, ἀλλὰ πολλὰς τὰς μεταβολὰς γίγνεσθαι, τὰς γὰρ δυναστείας οὐδέποτε τοῖς αὐτοῖς παραμένειν, ἀξιοῦσι δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν ὥσπερ ἄλλο τι γέρας, ἢ τοὺς πρώτους τυχόντας ταύτης τῆς τιμῆς, ἢ τοὺς πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους τοῖς ἕλλησιν ὄντας, ἡγοῦμαι καὶ τούτους εἶναι μεθ' ἡμῶν. ὅσῳ γὰρ ἄν τις πορρωτέρω σκοπῇ περὶ τούτων ἀμφοτέρων, τοσούτῳ πλέον ἀπολείψομεν τοὺς ἀμφισβητοῦντας περὶ αὐτῶν. ὁμολογεῖται μὲν γὰρ τὴν πόλιν ἡμῶν ἀρχαιοτάτην εἶναι, καὶ μεγίστην, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀνομαστοτάτην. οὕτω δὲ καλῆς τῆς ὑποθέσεως οὔσης, ἐπὶ τοῖς ἐχομένοις τούτων ἔτι μᾶλλον ἡμᾶς προσήκει τιμᾶσθαι. ταύτην γὰρ οἰκοῦμεν οὐχ ἑτέρους ἐκβαλόντες. οὐδ' ἐρήμην καταλαβόντες. οὐδ' ἐκ πολλῶν ἐθνῶν μιγάδες συλλεγέντες, ἀλλ' οὕτω καλῶς καὶ γνησίως γεγόναμεν, ὥστ' ἐξ ἧσπερ ἔφυμεν ταύτην ἔχοντες ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦμεν αὐτόχθονες ὄντες, καὶ τοῖς ὀνόμασι τοῖς αὐτοῖς, ὥσπερ τοὺς οἰκειοτάτους τὴν πόλιν ἔχοντες προσειπεῖν. μόνοις γὰρ ἡμῖν τῶν ἑλλήνων τὴν αὐτὴν τροφὸν καὶ πατρίδα καὶ μητέρα καλέσαι προσήκει, καίτοι χρὴ τοὺς εὐλόγως μέγα φρονοῦντας, καὶ περὶ τῆς ἡγεμονίας δικαίως ἀμφισβητοῦντας, καὶ τῶν πατρίων πολλάκις μεμνημένους, τοιαύτην τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους ἔχοντας φαίνεσθαι. τὰ μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρξαντα καὶ παρὰ τῆς τύχης δωρηθέντα, τηλικαῦθ' ἡμῖν τὸ μέγεθός ἐστιν. ὅσων δὲ τοῖς ἄλλοις ἀγαθῶν αἴτιοι γεγόναμεν, οὕτως ἂν κάλλιστ' ἐξετάσαιμεν, εἰ τόν τε χρόνον ἀπ' ἀρχῆς, καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως ἐφεξῆς διέλθοιμεν. εὑρήσομεν γὰρ αὐτὴν οὐ μόνον τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς ἐν ᾗ κατοικοῦμεν καὶ μεθ' ἧς πολιτευόμεθα, καὶ δι' ἣν ζῆν δυνάμεθα, σχεδὸν ἁπάσης αἰτίαν οὖσαν. ἀνάγκη δὲ προαιρεῖσθαι τῶν εὐεργεσιῶν μὴ τὰς διὰ μικρότητα διαλαθούσας, καὶ κατασιωπηθείσας, ἀλλὰ τὰς διὰ τὸ μέγεθος ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, καὶ πάλαι καὶ νῦν καὶ πανταχοῦ καὶ λεγομένας καὶ μνημονευομένας.

Πρῶτον μὲν οὖν, οὗ πρῶτον ἡ φύσις ἡμῶν ἐδεήθη, διὰ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας ἐπορίσθη, καὶ γὰρ εἰ μυθώδης ὁ λόγος γέγονεν, ὅμως αὐτὸν καὶ νῦν ῥηθῆναι προσήκει. δήμητρος

γὰρ ἀφικνουμένης εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, ὅτε ἐπλανήθη τῆς κόρης ἁρπασθείσης, καὶ
πρὸς τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους εὐμενῶς διατεθείσης ἐκ τῶν εὐεργεσιῶν, ἃς οὐχ οἷ-
όν τε ἄλλοις ἢ τοῖς μεμυημένοις ἀκούειν, καὶ δούσης δωρεὰς διττάς, αἵπερ μέγισται τυγ-
χάνουσιν οὖσαι, τούς τε καρποὺς οἳ τοῦ μὴ θηριωδῶς ζῆν ἡμᾶς αἴτιοι γεγόνασι, καὶ τὴν
τελετήν, ἧς οἱ μετέχοντες περί τε τῆς τοῦ βίου τελευτῆς, καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, ἡ-
δίους τὰς ἐλπίδας ἔχουσιν, οὕτως ἡ πόλις ἡμῶν, οὐ μόνον θεοφιλῶς, ἀλλὰ καὶ φι-
λανθρώπως ἔσχεν, ὥστε κυρία γενομένη τοσούτων ἀγαθῶν, οὐκ ἐφθόνησε τοῖς ἄλλοις.
ἀλλ' ὧν ἔλαβεν, ἅπασι μετέδωκε, καὶ τὰ μὲν ἔτι καὶ νῦν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δείκνυ-
μεν. τῶν δὲ συλλήβδην τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς χρείας καὶ τὰς ὠφελείας τὰς δι'
αὐτῶν γιγνομένας ἐδιδάξαμεν, καὶ τούτοις ἀπιστεῖν, μικρὸν ἔτι ἡμῶν προστιθέντων,
οὐδεὶς ἂν ἀξιώσειεν. πρῶτον μὲν γάρ, ἐξ ὧν ἄν τις καταφρονήσειε τῶν λεγομέ-
νων, ὡς ἀρχαίων ὄντων, ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων εἰκότως ἂν καὶ τὰς πράξεις γεγενῆ-
σθαι νομίσειεν. διὰ γὰρ τὸ πολλοὺς εἰρηκέναι, καὶ πάντας ἀκηκοέναι, προσήκει μὴ
καινὰ μέν, πιστὰ δὲ δοκεῖν εἶναι τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν. ἔπειτα οὐ μόνον ἐνταῦθα
καταφυγεῖν ἔχομεν, ὅτι τὸν λόγον καὶ τὴν φήμην ἐκ πολλοῦ παρειλήφαμεν, ἀλλὰ καὶ
σημείοις μείζοσιν ἢ τούτοις, ἔξεστιν ἡμῖν χρήσασθαι περὶ αὐτῶν. αἱ μὲν γὰρ πλεῖσται τῶν
πόλεων, ὑπομνήματα τῆς παλαιᾶς εὐεργεσίας, ἀπαρχὰς τοῦ σίτου καθ' ἕκαστον ἐνι-
αυτὸν ὡς ἡμᾶς ἀποπέμπουσι. ταῖς δὲ ἐκλειπούσαις, πολλάκις ἡ πυθία προσέταξεν
ἀποφέρειν τὰ μέρη τῶν καρπῶν, καὶ ποιεῖν πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν τὰ πά-
τρια. καίτοι περὶ τίνων χρὴ μάλιστα πιστεύειν, ἢ περὶ ὧν ὅ τε θεὸς ἀναιρεῖ, καὶ πολ-
λοῖς τῶν ἑλλήνων συνδοκεῖ, καὶ τά τε πάλαι ῥηθέντα τοῖς παροῦσιν ἔργοις συμμαρ-
τυρεῖ, καὶ τὰ νῦν γιγνόμενα, τοῖς ὑπ' ἐκείνων εἰρημένοις ὁμολογεῖ; χωρὶς δὲ τούτων,
ἐὰν ἅπαντα ταῦτα ἐάσαντες ἀπὸ τῆς ἀρχῆς σκοπῶμεν, εὑρήσομεν ὅτι τὸν βίον οἱ
πρῶτοι φανέντες ἐπὶ γῆς, οὐκ εὐθὺς οὕτως ὥσπερ νῦν ἔχοντα κατέλαβον, ἀλλὰ κα-
τὰ μικρὸν αὐτοῖς συνεπορίσαντο. τίνας οὖν χρὴ μᾶλλον νομίζειν, ἢ δωρεὰν παρὰ
τῶν θεῶν λαβεῖν; ἢ ζητοῦντας αὐτοὺς ἐντυχεῖν, οὐ τοὺς ὑπὸ πάντων ὁμολογουμέ-
νους, καὶ πρώτους γενομένους, καὶ πρός τε τὰς τέχνας εὐφυεστάτους ὄντας, καὶ πρὸς
τὰ τῶν θεῶν εὐσεβέστατα διακειμένους, καὶ μὴν ὅσης προσήκει τιμῆς τυγχάνειν τοὺς
τηλικούτων ἀγαθῶν αἰτίους, πάρεργον διδάσκειν. οὐδεὶς γὰρ ἂν δύναιτο δωρεὰς το-
σαύτης τὸ μέγεθος εὑρεῖν, ἥτις ἴση τοῖς πεπραγμένοις ἐστί. περὶ μὲν οὖν τοῦ μεγίστου
τῶν εὐεργετημάτων, καὶ πρώτου γενομένου καὶ πᾶσι κοινοτάτου, ταῦτ' ἔχομεν εἰπεῖν.

Περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ὁρῶσα τοὺς μὲν βαρβάρους τὴν πλείστην τῆς χώ-
ρας κατέχοντας, τοὺς δὲ ἕλληνας εἰς μικρὸν τόπον κατακεκλεισμένους, καὶ διὰ
σπανιότητα τῆς γῆς ἐπιβουλεύοντάς τε σφίσιν αὐτοῖς, καὶ στρατείας ἐπ' ἀλλήλους
ποιουμένους, καὶ τοὺς μὲν δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, τοὺς δὲ διὰ τὸν πόλεμον ἀπολ-
λυμένους, οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχοντα περιεῖδεν, ἀλλ' ἡγεμόνας εἰς τὰς πόλεις ἐξέπεμ-
ψεν, οἳ παραλαβόντες τοὺς μάλιστα βίου δεομένους, στρατηγοὶ καταστάντες αὐτῶν, καὶ
πολέμῳ κρατήσαντες τοὺς βαρβάρους, πολλὰς μὲν ἐφ' ἑκατέρα τῆς ἠπείρου πόλεις
ἔκτισαν. πάσας δὲ τὰς νήσους κατῴκισαν. ἀμφοτέρους δὲ καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας,
καὶ τοὺς ὑπομείναντας ἔσωσαν. τοῖς μὲν γὰρ ἱκανὴν τὴν οἴκοι χώραν κατέλιπον, τοῖς
δέ, πλείω τῆς ὑπαρχούσης ἐπόρισαν. ἅπαντα γὰρ περιεβάλοντο τὸν τόπον, ὃν νῦν
τυγχάνομεν κατέχοντες, ὥστε καὶ τοῖς ὕστερον βουληθεῖσιν ἀποικίσαι τινάς, καὶ μι-
μήσασθαι τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, πολλὴν ῥᾳστώνην ἐποίησαν, οὐ γὰρ αὐτοὺς ἔδει
κτωμένους χώραν διακινδυνεύειν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀφ' ἡμῶν ἀφορισθεῖσαν, εἰς ταύτην οἰ-
κεῖν ἰόντας. καίτοι τίς ἂν ταύτης ἡγεμονίαν ἐπιδείξειεν, ἢ πατριωτέραν τῆς πρό-
τερον γενομένης, πρὶν πλείστας οἰκισθῆναι τῶν ἑλληνίδων πόλεων, ἢ μᾶλλον συμφέ-
ρουσαν, τῆς τοὺς μὲν βαρβάρους ἀναστάτους ποιησάσης, τοὺς δὲ ἕλληνας εἰς τοσαύτην εὐ-
πορίαν προαγαγούσης. οὐ τοίνυν ἐπειδὴ τὰ μέγιστα συνδιέπραξε, τῶν ἄλλων ὠλιγώρη-
σεν. ἀλλ' ἀρχὴν μὲν ταύτην ἐποιήσατο τῶν εὐεργεσιῶν, τροφὴν τοῖς δεομένοις εὑρεῖν. ἥνπερ

χρὴ τοὺς μέλλοντας καὶ περὶ τῶν ἄλλων καλῶς διοικήσειν. ἡγουμένη δὲ τὸν βίον τὸν
ἐπὶ τούτοις μόνον, οὔπω τοῦ ζῆν ἐπιθυμεῖν ἀξίως ἔχειν, οὕτως ἐπεμελήθη καὶ τῶν λοι
πῶν, ὥστε τῶν παρόντων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν ὅσα μὴ παρὰ τῶν θεῶν ἔχομεν, ἀλ-
λὰ δι᾿ ἀλλήλους ἡμῖν γέγονε, μηδὲν μὲν ἄνευ τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας εἶναι. τὰ δὲ
πλεῖστα διὰ ταύτην γεγενῆσθαι. παραλαβοῦσα γὰρ τοὺς ἕλληνας ἀνόμως ζῶντας,
καὶ σποράδην οἰκοῦντας, καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ δυναστειῶν ὑβριζομένους, τοὺς δὲ δι᾿ ἀναρ
χίαν ἀπολλυμένους, καὶ τούτων τῶν κακῶν αὐτοὺς ἀπήλλαξε. τῶν μὲν κυρία γενομέ-
νη, τοῖς δ᾿ αὑτὴν παράδειγμα ποιήσασα. πρώτη γὰρ καὶ νόμους ἔθετο, καὶ πολιτεί
αν κατεστήσατο. δῆλον δὲ ἐκεῖθεν. οἱ γὰρ ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν φονικῶν ἐγκαλέσαντες,
καὶ βουληθέντες μετὰ λόγου, καὶ μὴ μετὰ βίας διαλύσασθαι τὰ πρὸς ἀλλήλους,
ἐν τοῖς νόμοις τοῖς ἡμετέροις τὰς κρίσεις ἐποιήσαντο περὶ τούτων. Καὶ μὲν δὴ
καὶ τῶν τεχνῶν, τάς τε πρὸς τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου χρησίμας, καὶ τὰς πρὸς ἡδονὴν
μεμηχανημένας, τὰς μὲν εὑροῦσα, τὰς δὲ δοκιμάσασα, χρῆσθαι τοῖς λοιποῖς παρέ-
δωκε. τὴν τοίνυν ἄλλην διοίκησιν οὕτω φιλοξένως κατεσκευάσατο, καὶ πρὸς ἅπαν-
τας οἰκείως, ὥστε καὶ τοῖς χρημάτων δεομένοις, καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι τῶν ὑπαρχόν-
των ἐπιθυμοῦσιν, ἀμφοτέροις ἁρμόττειν, καὶ μήτε τοῖς εὐδαιμονοῦσι, μήτε τοῖς δυστυ
χοῦσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν ἀχρήστως ἔχειν, ἀλλ᾿ ἑκατέροις αὐτῶν εἶναι παρ᾿ ἡμῖν, τοῖς μὲν
ἡδίστας διατριβάς, τοῖς δὲ ἀσφαλεστάτην καταφυγήν. ἔτι δὲ τὴν χώραν οὐκ αὐτάρ
κη κεκτημένων ἑκάστων, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐλλείπουσαν, τὰ δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν φέρου-
σαν, καὶ πολλῆς ἀπορίας οὔσης, τὰ μὲν ὅπου χρὴ διαθέσθαι, τὰ δ᾿ ὁπόθεν εἰσαγα-
γέσθαι, καὶ ταύταις ταῖς συμφοραῖς ἐπήμυνεν. ἐμπόριον γὰρ ἐν μέσῳ τῆς ἑλλάδος
τὸν πειραιᾶ κατεστήσατο. τοσαύτην ὑπερβολὴν ἔχον, ὥστε ἃ παρὰ τῶν ἄλλων ἓν παρ᾿
ἑκάστων χαλεπόν ἐστι λαβεῖν. ταῦθ᾿ ἅπαντα παρ᾿ αὐτῆς ῥᾴδιον εἶναι πορίσασθαι.
τῶν τοίνυν τὰς πανηγύρεις καταστησάντων, δικαίως ἐπαινουμένων, ὅτι τοιοῦτον ἔθος
ἡμῖν παρέδοσαν, ὥστε σπεισαμένους πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰς ἔχθρας τὰς ἐνεστηκυί-
ας διαλυσαμένους, συνελθεῖν εἰς ταὐτόν. μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς καὶ θυσίας κοινὰς ποι
ησαμένους, ἀναμνησθῆναι μὲν τῆς συγγενείας τῆς πρὸς ἀλλήλους ὑπαρχούσης, εὐμενε-
στέρως δ᾿ εἰς τὸν λοιπὸν χρόνον διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, καὶ τάς τε παλαιὰς ξε-
νίας ἀνανεώσασθαι, καὶ κοινὰς ἄλλας ποιήσασθαι, καὶ μήτε τοῖς ἰδιώταις, μήτε
τοῖς διενεγκοῦσι τὴν φύσιν ἀργὸν εἶναι τὴν διατριβήν, ἀλλὰ ἀθροισθέντων τῶν ἑλλή-
νων εἰς ἕν, γενέσθαι τοῖς μὲν ἐπιδείξασθαι τὰς ἑαυτῶν εὐτυχίας, τοῖς δὲ θεάσασθαι
τούτους πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζομένους, καὶ μηδ᾿ ἑτέρους ἀθύμως διάγειν, ἀλλ᾿ ἑκα-
τέρους ἔχειν ἐφ᾿ οἷς φιλοτιμηθῶσιν. οἱ μὲν ὅταν ἴδωσι τοὺς ἀθλητὰς ἑαυτῶν ἕνεκα
πονοῦντας, οἱ δ᾿ ὅταν ἐνθυμηθῶσιν, ὅτι πάντες ἐπὶ τὴν σφετέραν θεωρίαν ἥκουσι,
τοσούτων τοίνυν ἀγαθῶν διὰ τὰς συνόδους ἡμῖν γιγνομένων, οὐδ᾿ ἐν τούτοις ἡ πόλις ἡ-
μῶν ἀπελείφθη, καὶ γὰρ θεάματα πλεῖστα καὶ κάλλιστα κέκτηνται. τὰ μὲν ταῖς
δαπάναις ὑπερβάλλοντα, τὰ δὲ κατὰ τὰς τέχνας εὐδοκιμοῦντα. τὰ δ᾿ ἀμφοτέ-
ροις τούτοις διαφέροντα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀφικνουμένων ὡς ἡμᾶς τοσοῦτόν ἐστιν, ὥσ
τ᾿ εἴ τι ἐν τῷ πλησιάζειν ἀλλήλους ἀγαθόν ἐστι, καὶ τοῦθ᾿ ὑπ᾿ αὐτῆς περιειλῆφθαι.
πρὸς δὲ τούτοις καὶ φιλίας εὑρεῖν πιστοτάτας, καὶ συνουσίαις ἐντυχεῖν παντοδα-
παῖς, μάλιστα παρ᾿ ἡμῖν ἐστιν. ἔτι δὲ ἀγῶνας ἰδεῖν, καὶ μὴ μόνον τάχους καὶ ῥώμης, ἀλ
λὰ καὶ λόγων καὶ γνώμης, καὶ τῶν ἄλλων ἔργων ἁπάντων, καὶ τούτων ἆθλα μέγιστα.
πρὸς γὰρ οἷς αὐτὴ τίθησι, καὶ τοὺς ἄλλους διδόναι συναναπείθει. τὰ γὰρ ὑφ᾿ ἡμῶν
κριθέντα, τοσαύτην λαμβάνει δόξαν, ὥστε παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαπᾶσθαι. χω
ρὶς δὲ τούτων, αἱ μὲν ἄλλαι πανηγύρεις διὰ πολλοῦ χρόνου συλλεγεῖσαι, ταχέως διε-
λύθησαν. ἡ δ᾿ ἡμετέρα πόλις ἅπαντα τὸν αἰῶνα τοῖς ἀφικνουμένοις πανήγυρίς ἐστιν.
φιλοσοφίαν τοίνυν ἣ πάντα ταῦτα συνεξεῦρε, καὶ συγκατεσκεύασε, καὶ πρός τε
τὰς πράξεις ἡμᾶς ἐπαίδευσε, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπράϋνε, καὶ τῶν συμφορῶν τάς
τε δι᾿ ἀμαθίαν, καὶ τὰς ἐξ ἀνάγκης γιγνομένας διεῖλε, καὶ τὰς μὲν φυλάξασθαι,

τὰς δὲ καλῶς ἐνεγκεῖν ἐδίδαξεν, ἡ πόλις ἡμῶν καὶ λόγους ἐτίμησεν, ὧν πάντες μὲν
ἐπιθυμοῦσι, τοῖς δ᾽ ἐπισταμένοις φθονοῦσι. συνειδυῖα μὲν, ὅτι τοῦτο μόνον ἐξ ἁπάντων
τῶν ζώων ἴδιον ἔφυμεν ἔχοντες, καὶ ὅτι τούτῳ πλεονεκτήσαντες, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅ-
πασιν αὐτῶν διηνέγκαμεν. ὁρῶσα δὲ περὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις οὕτω ταραχώδεις
οὔσας τὰς τύχας, ὥστε πολλάκις ἐν αὐταῖς, καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν, καὶ τοὺς
ἀνοήτους κατορθοῦν. τῶν δὲ λόγων τῶν καλῶς καὶ τεχνικῶς ἐχόντων, οὐ μετὸν τοῖς
φαύλοις, ἀλλὰ ψυχῆς εὖ φρονούσης ἔργον ὄντας, καὶ τούς τε σοφοὺς καὶ τοὺς ἀμαθεῖς
δοκοῦντας εἶναι, ταύτῃ πλεῖστον ἀλλήλων διαφέροντας. ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἐλευ-
θέρως τεθραμμένους, ἐκ μὲν ἀνδρίας καὶ πλούτου καὶ τῶν τοιούτων ἀγαθῶν οὐ γι-
γνωσκομένους, ἐκ δὲ τῶν λεγομένων μάλιστα καταφανεῖς γιγνομένους, καὶ τοῦτο σύμ-
βολον τῆς παιδεύσεως ἡμῶν ἑκάστου πιστότατον ἀποδεδειγμένον, καὶ τοὺς τῷ λόγῳ κα-
λῶς χρωμένους, οὐ μόνον ἐν ταῖς αὐτῶν δυναμένους, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἐντί-
μους ὄντας, τοσοῦτον ἀπολέλοιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν τοὺς ἄλ-
λους ἀνθρώπους, ὥσθ᾽ οἱ ταύτης μαθηταὶ τῶν ἄλλων διδάσκαλοι γεγόνασι, καὶ τὸ τῶν
ἑλλήνων ὄνομα πεποίηκε, μηκέτι τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διανοίας δοκεῖν τεκμήριον εἶναι,
καὶ μᾶλλον ἕλληνας καλεῖσθαι, τοὺς τῆς παιδεύσεως τῆς ἡμετέρας, ἢ τοὺς τῆς κοι-
νῆς φύσεως μετασχόντας. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ περὶ τὰ μέρη διατρίβειν, ὑπὲρ ὅλων τῶν
πραγμάτων ὑποθέμενος ἐρεῖν, μηδὲ ἐκ τούτων ἐγκωμιάζειν τὴν πόλιν, ἀπορῶν τὰ
πρὸς τὸν πόλεμον αὐτὴν ἐπαινεῖν, ταῦτα μὲν εἰρήσθω μοι πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς τοιού-
τοις φιλοτιμουμένους. ἡγοῦμαι δὲ τοὺς προγόνους ἡμῶν, οὐχ ἧττον ἐκ τῶν κιν-
δύνων τῶν πρὸς τὸν πόλεμον τιμᾶσθαι προσήκειν, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. οὐ γὰρ μι-
κροὺς οὐδὲ ὀλίγους οὐδὲ ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπέμειναν, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ δεινοὺς καὶ με-
γάλους, τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν χώρας, τοὺς δὲ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας.
ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσαν, κοινὴν τὴν πόλιν παρέχοντες, καὶ τοῖς ἀδικου-
μένοις ἀεὶ τῶν ἑλλήνων ἐπαμύνουσαν. διὸ δὴ καὶ κατηγοροῦσί τινες ἡμῶν, ὡς οὐκ ὀρ-
θῶς βουλευομένων. ὅτι τοὺς ἀσθενεστέρους εἰθίσμεθα θεραπεύειν, ὥσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐ-
παινεῖν βουλομένων ἡμᾶς τοὺς λόγους ὄντας τοὺς τοιούτους. οὐ γὰρ ἀγνοοῦντες ὅσον
διαφέρουσιν αἱ μείζους τῶν συμμαχιῶν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, οὕτως ἐβουλευσάμεθα
περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον εἰδότες τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῶν τοι-
ούτων, ὅμως ᾑρούμεθα τοῖς ἀσθενεστέροις, καὶ παρὰ τὸ συμφέρον βοηθεῖν μᾶλλον, ἢ
τοῖς κρείττοσι τοῦ λυσιτελοῦντος ἕνεκα συναδικεῖν. γνοίη δ᾽ ἄν τις καὶ τὸν τρόπον καὶ
τὴν ῥώμην τῆς πόλεως, ἐκ τῶν ἱκετειῶν, ἃς ἤδη τινὲς ἡμῶν ἐποιήσαντο. τὰς μὲν οὖν
ἢ νεωστὶ γεγενημένας, ἢ περὶ μικρῶν ἐλθούσας, παραλείψω. πολὺ δὲ πρὸ τῶν τρωι-
κῶν, (ἐκεῖθεν γὰρ δίκαιον τὰς πίστεις λαμβάνειν, τοὺς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβη-
τοῦντας.) ἦλθον οἵθ᾽ ἡρακλέους παῖδες, καὶ μικρὸν πρὸ τούτων ἄδραστος ὁ ταλαοῦ,
βασιλεὺς ὢν ἄργους. οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας δεδυστυχηκὼς τῆς ἐπὶ θήβας καὶ
τοὺς ὑπὸ τῇ καδμείᾳ τελευτήσαντας, αὐτὸς μὲν οὐ δυνάμενος ἀνελέσθαι, τὴν δὲ πό-
λιν ἡμῶν ἀξιῶν βοηθεῖν ταῖς κοιναῖς τύχαις, καὶ μὴ περιορᾶν τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀ-
ποθνήσκοντας ἀτάφους γιγνομένους, μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον κα-
ταλυόμενον. οἱ δὲ παῖδες ἡρακλέους φεύγοντες τὴν εὐρυσθέως ἔχθραν, καὶ τὰς μὲν ἄλ-
λας πόλεις ὑπερορῶντες, ὡς οὐκ ἂν δυναμένας βοηθῆσαι ταῖς ἑαυτῶν συμφοραῖς,
τὴν δ᾽ ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες εἶναι μόνην ἀποδοῦναι χάριν, ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ
αὐτῶν ἅπαντας ἀνθρώπους εὐηργέτησεν. ἐκ δὴ τούτων, ῥᾴδιον κατιδεῖν, ὅτι καὶ κα-
τ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἡ πόλις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἶχε, καὶ νῦν οὐκ ἀδίκως ἀμφισβη-
τεῖ περὶ τῆς ἡγεμονίας. τίνες γὰρ ἂν ἱκετεύειν τολμήσειαν, ἢ τοὺς ἥττους αὐτῶν, ἢ
τοὺς ὑφ᾽ ἑτέροις ὄντας, παραλιπόντες τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας. ἄλλως τε καὶ
περὶ πραγμάτων οὐκ ἰδίων, ἀλλὰ κοινῶν, καὶ περὶ ὧν οὐδένας ἄλλους εἰκὸς ἦν
ἐπιμεληθῆναι, πλὴν τῶν προεστάναι τῶν ἑλλήνων ἀξιούντων. ἔπειτα, οὐδὲ ψευ-
σθέντες φαίνονται τῶν ἐλπίδων, δι᾽ ἃς κατέφυγον ἐπὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν. ἀνε-

λόμενοι γὰρ τὸν πόλεμον, περὶ μὲν τῶν τελευτησάντων, πρὸς θηβαίους, περὶ
δὲ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους πρὸς τὴν εὐρυσθέως δύναμιν, τοὺς μὲν ἐπιστρατεύσαν
τες, ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι θάψαι τοὺς νεκροὺς τοῖς προσήκουσι. πελοποννησίων δὲ
τοὺς μετ' εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἰσβαλόντας ἐπεξελθόντες, ἐνίκησαν μαχό-
μενοι. κἀκεῖνον τῆς ὕβρεως ἔπαυσαν. θαυμαζόμενοι δὲ καὶ διὰ τὰς ἄλλας πράξεις,
ἐκ τούτων τῶν ἔργων ἔτι μᾶλλον εὐδοκίμησαν. οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐποίησαν, ἀλλὰ
τοσοῦτον τὰς τύχας ἑκατέρων μετήλλαξαν, ὥσθ' ὁ μὲν ἱκετεύειν ἡμᾶς ἀξιώσας, βίᾳ τῶν
ἐχθρῶν κρατήσας, ἅπανθ' ὅσων ἐδεήθη διαπραξάμενος ἀπῆλθεν. εὐρυσθεὺς δὲ βιάσα
σθαι προσδοκήσας, αὐτὸς αἰχμάλωτος γεγονὼς, ἱκέτης ἠναγκάσθη καταστῆναι, καὶ
τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὃς ἐκ διὸς μὲν ἦν γεγονὼς, ἔτι δὲ θνητὸς
ὢν θεοῦ ῥώμην εἶχε, τούτῳ μὲν ἐπιτάττων καὶ λυμαινόμενος ἅπαντα τὸν χρόνον διε
τέλεσεν. ἐπειδὴ δὲ εἰς ἡμᾶς ἐξήμαρτεν, εἰς τοσαύτην κατέστη μεταβολὴν, ὥστε ἐπὶ
τοῖς παισὶ τοῖς ἐκείνου γενόμενος, ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτησε. πολλῶν δὲ ὑπαρ
χουσῶν εὐεργεσιῶν ὑμῖν εἰς τὴν πόλιν τῶν λακεδαιμονίων, περὶ ταύτης μόνης μοι
συμβέβηκεν εἰπεῖν. ἀφορμὴν γὰρ λαβόντες τὴν δι' ἡμῶν αὐτοῖς γενομένην σωτηρίαν,
οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν λακεδαίμονι βασιλευόντων, ἔκγονοι δ' ἡρακλέους, κατῆλ-
θον μὲν εἰς πελοπόννησον. κατέσχον δ' ἄργος καὶ λακεδαίμονα, καὶ μεσήνην. οἰκισταὶ
δὲ σπάρτης ἐγένοντο, καὶ τῶν παρόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν ἁπάντων, ἀρχηγοὶ κατέ-
στησαν, ὧν ἐχρῆν ἐκείνους μεμνημένους, μηδέποτ' εἰς τὴν χώραν ταύτην ἐμβαλεῖν. ἐξ ἧς
ὁρμηθέντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι, εἰς τοσαύτην εὐδαιμονίαν κατέστησαν. μηδ' εἰς κινδύ-
νους καθιστάναι τὴν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους προκινδυνεύσασαν.
μηδὲ τοῖς μὲν ἀπ' ἐκείνου γενομένοις, διδόναι τὴν βασιλείαν, τὴν δὲ τῷ γένει τῆς σωτη
ρίας αἰτίαν οὖσαν, δουλεύειν ἑαυτοῖς ἀξιοῦν. εἰ δὲ δεῖ τὰς χάριτας καὶ τὰς ἐ
πιεικείας ἀνελόντας, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸν ἀκριβέστατον τῶν
λόγων εἰπεῖν, οὐ δήπου πάτριόν ἐστιν, ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπήλυδας τῶν αὐτοχθόνων, οὐ-
δὲ τοὺς εὖ παθόντας τῶν εὖ ποιησάντων, οὐδὲ τοὺς ἱκέτας γενομένους τῶν ὑποδεξαμέ
νων. ἔτι δὲ συντομώτερως ἔχω δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. τῶν μὲν γὰρ ἑλληνίδων πόλε
ων χωρὶς τῆς ἡμετέρας ἄργος καὶ θῆβαι καὶ λακεδαίμων, καὶ τότ' ἦσαν μέγισται,
καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσι. φαίνονται δ' ἡμῶν οἱ πρόγονοι, τοσοῦτον ἁπάντων διενεγκόν
τες, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν ἀργείων δυστυχησάντων θηβαίοις, ὅτε μέγιστον ἐφρόνησαν ἐπι-
τάττοντες. ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους, ἀργείους καὶ τοὺς ἄλλους πελοπον-
νησίους μάχῃ νικήσαντες, ἐκ δὲ τοῦ πρὸς εὐρυσθέα κινδύνου, τοὺς οἰκιστὰς τῆς σπάρτης,
καὶ τοὺς ἡγεμόνας τοὺς λακεδαιμονίων διασώσαντες, ὥστε περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς ἕλ
λησι δυναστείας, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις σαφέστερον ἐπιδεῖξαι δυνηθείη. δοκεῖ δέ μοι, καὶ
περὶ τῶν πρότερον τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πόλει πεπραγμένων προσήκειν εἰ
πεῖν. ἄλλως τε, ἐπειδὴ καὶ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐπ' ἐκεί
νους. ἅπαντας μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύνους, λίαν ἂν μακρολογοίην. ἐπὶ δὲ
τῶν μεγίστων τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, πειράσομαι καὶ πε-
ρὶ τούτων διελθεῖν. ἔστι γὰρ ἀρχικώτατα μὲν τῶν ἐθνῶν, καὶ μεγίστας δυναστείας ἔχον
τα. σκύθαι καὶ θρᾶκες καὶ πέρσαι. τυγχάνουσι δ' οὗτοι μὲν ἅπαντες ἡμῖν ἐπιβουλεύ
σαντες. ἡ δ' ἡμετέρα πόλις πρὸς ἅπαντας τούτους διακινδυνεύσασα. καίτοι τί λοι-
πὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ἢν ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν ἑλλήνων, οἱ μὴ δυνάμενοι τυγχάνειν
τῶν δικαίων, ἡμᾶς ἱκετεύειν ἀξιοῦντες, τῶν δὲ βαρβάρων οἱ βουλόμενοι καταδουλώ
σασθαι τοὺς ἕλληνας, ἐφ' ἡμᾶς πρώτους ἰόντες. ἐπιφανέστατος μὲν οὖν τῶν πολέ
μων, ὁ περσικὸς γέγονεν. οὐ μὴν ἐλάττω τούτων τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔρ-
γων ἐστὶ τοῖς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦσιν. ἔτι γὰρ ταπεινῆς οὔσης τῆς ἑλ-
λάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, θρᾶκες μὲν μετ' εὐμόλπου τοῦ ποσειδῶνος,
σκύθαι δὲ μετὰ ἀμαζόνων τῶν ἄρεως θυγατέρων. οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ'
ὃν ἑκάτεροι τῆς εὐρώπης ἐπῆρχον. μισοῦντες μὲν ἅπαν τὸ τῶν ἑλλήνων γένος, ἰ-

δία δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι, νομίζοντες ἐκ τούτου τοῦ τρόπου, πρὸς μίαν μὲν τὴν πόλιν κινδυνεύσειν, ἁπασῶν δὲ ἅμα κρατήσειν. οὐ μὴν κατώρθωσαν, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες, ὁμοίως διεφθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν. δῆλον δὲ τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν γενομένων ἐκείνοις. οὐ γὰρ ἄν ποθ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν τοσοῦτον χρόνον διέμειναν, εἰ μὴ καὶ τὰ πραχθέντα πολὺ τῶν ἄλλων διήνεγκε. λέγεται δ' οὖν περὶ μὲν ἀμαζόνων, ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν, οὐδὲ μία πάλιν ἀπῆλθεν, αἱ δ' ὑπολειφθεῖσαι διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν. περὶ δὲ θρᾳκῶν, ὅτι τὸν ἄλλον χρόνον ὅμοροι προσοικοῦντες ἡμῖν, διὰ τὴν τότε γεγενημένην στρατείαν τοσοῦτον διέλιπον, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας ἔθνη πολλὰ, καὶ γένη παντοδαπὰ, καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι. καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ πρέποντα, τοῖς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦσιν. ἀδελφὰ δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ τοιαῦτα, οἷάπερ εἰκὸς τοὺς ἐκ τοιούτων γεγονότας, ἃ πρὸς δαρεῖον καὶ ξέρξην πολεμήσαντες ἔπραξαν. μεγίστου γὰρ ἐκείνου πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων οἰομένων εἶναι διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμάχων ἀνυπέρβλητον ἡγουμένων ἔχειν τὴν ἀρετὴν, ἀμφοτέρων κρατήσαντες, ὡς ἑκατέρῳ προσῆκεν, καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς κινδύνους διενεγκόντες, εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἠξιώθησαν. οὐ πολλῷ δ' ὕστερον τῆς θαλάττης τὴν ἀρχὴν ἔλαβον. δόντων μὲν τῶν ἄλλων ἑλλήνων, οὐκ ἀμφισβητούντων δὲ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι ζητούντων. Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ λακεδαιμόνιοι περὶ τοὺς καιροὺς τούτους, πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς ἕλλησι κατέστησαν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν τὴν ἡμετέραν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα, τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκε. βούλομαι δὲ ὀλίγῳ μακρότερα περὶ τοῖν πολέοιν ταύτην εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν. ἵν' ἀμφοτέρων ἡμῖν ὑπομνήματα γένηται, τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας, καί τοι μ' οὐ λέληθεν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν, ὕστατον ἐπελθόντα λέγειν περὶ πραγμάτων, πάλαι προκατειλημμένων, καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες τῶν πολιτῶν εἰπεῖν, ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν. ἀνάγκη γὰρ τὰ μὲν μέγιστα τούτων, ἤδη κατακεχρῆσθαι. μικρὰ δέ τινα παραλελεῖφθαι. ὅμως δὲ ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι περὶ αὐτῶν. Πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι, τοὺς τοῖς σώμασιν ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γεγενημένων καὶ δυναστευόντων ἑκατέρᾳ τοῖν πολέοιν, δίκαιον ἀμνημονεῖν. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προασκήσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους, καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ' ἀρετὴν, καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. οὐ γὰρ ὠλιγώρουν τῶν κοινῶν. οὐδ' ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων, ἀλλ' ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων. ἀπείχοντο δὲ ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων. οὐδὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον, ἀλλ' οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι, καὶ κάλλιστον, ὅστις τυγχάνει τοιαῦτα πράττων. ἐξ ὧν αὐτός τε μέλλοι μάλιστα εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ μεγίστην δόξαν καταλείψειν. οὐδὲ γὰρ τὰς θρασύτητας ἀλλήλων ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς καθ' ἑαυτῶν ἤσκουν, ἀλλὰ δεινότερον ἐνόμιζον εἶναι, τὸ κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθανεῖν. μᾶλλον δὲ ᾐσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁμαρτήμασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς σφετέροις αὐτῶν. τούτων δ' ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν ὅπως ἀκριβῶς καὶ καλῶς ἕξουσιν. οὐχ οὕτω τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ὡς τοὺς περὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων. ἠπίσταντο γὰρ, ὅτι τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν δεήσει πολλῶν γραμμάτων, ἀλλὰ ἀπ' ὀλίγων συνθημάτων, ῥαδίως καὶ περὶ τῶν ἰδίων καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμονοήσουσιν. οὕτω δὲ πολιτικῶς εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπο-

λέσαντες τῶν λοιπῶν ἄρξουσιν. ἀλλ᾽ ὁπότεροι ὀφθήσονται τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποι-
ήσαντες, καὶ τὰς ἑταιρείας συνῆγον, οὐχ ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ
τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ τὰ τῶν ἄλλων διῴκουν θεραπεύον-
τες, ἀλλ᾽ οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς ἕλληνας, καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραν-
νεῖν αὐτῶν, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι, καὶ
σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖσθαι, τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις,
ἀλλ᾽ οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι. πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ὅρκοις χρώμενοι.
ταῖς δὲ συνθήκαις, ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιοῦντες, οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυνα-
στείαις μέγα φρονοῦντες, ὡς ἐπὶ τῷ σωφρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι, τὴν αὐτὴν ἀξιοῦν-
τες γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥττους, ἥνπερ τοὺς κρείττους πρὸς σφᾶς αὐτούς. ἴδια μὲν
ἄστη, τὰς ἑαυτῶν πόλεις ἡγούμενοι, κοινὴν δὲ πατρίδα, τὴν ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι.
τοιαύταις δὲ διανοίαις χρώμενοι, καὶ τοὺς νεωτέρους τοιούτοις ἤθεσι παιδεύοντες, οὕ-
τως ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἀσίας, ὥστε
μηδένα πώποτε δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν, μήτε ποιητῶν μήτε τῶν σοφιστῶν ἀξίως τῶν
ἐκείνοις πεπραγμένων εἰπεῖν, καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην. ὁμοίως γάρ ἐστι χα-
λεπὸν ἐπαινεῖν τοὺς ὑπερβεβληκότας τὰς τῶν ἄλλων ἀρετάς, ὥσπερ τοὺς μηδὲν ἀγα-
θὸν πεποιηκότας. τοῖς μὲν γὰρ οὐχ ὕπεισι πράξεις. πρὸς δὲ τοὺς οὐκ εἰσὶν ἁρμόττον-
τες λόγοι. πῶς γὰρ ἂν γένοιντο σύμμετροι τοιούτοις ἀνδράσιν, οἳ τοσοῦτον τῶν ἐπὶ τροί-
αν στρατευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν περὶ μίαν πόλιν στρατεύσαντες, ἔτη δέκα
διέτριψαν. οἱ δὲ τὴν ἐξ ἁπάσης τῆς ἀσίας δύναμιν, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατεπολέμη-
σαν. οὐ μόνον δὲ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλλάδα σύμπα-
σαν ἠλευθέρωσαν. ποίων δ᾽ ἂν ἔργων, ἢ πόνων· ἢ κινδύνων ἀπέστησαν, ὥστε ζῶντες εὖ
δοκιμεῖν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς δόξης ἧς ἔμελλον τελευτήσαντες ἕξειν, οὕτως ἑτοίμως ἤθε-
λον ἀποθνήσκειν. οἶμαι δὲ καὶ τὸν πόλεμον τοῦτον, θεῶν τινὰ συναγαγεῖν, ἀγασθέντα
τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτοι γενόμενοι τὴν φύσιν διαλάθοιεν, μηδ᾽ ἀκλεῶς τὸν
βίον τελευτήσαιεν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν τοῖς ἐκ τῶν θεῶν γεγονόσι, καὶ καλουμένοις ἡμι-
θέοις ἀξιωθεῖεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι, τὰ μὲν σώματα ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδο-
σαν, τῆς δ᾽ ἀρετῆς, ἀθάνατον τὴν μνήμην κατέλιπον. ἀεὶ μὲν οὖν οἵ θ᾽ ἡμέτεροι πρόγο-
νοι καὶ λακεδαιμόνιοι, φιλοτίμως πρὸς ἀλλήλους εἶχον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ καλ-
λίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονείκησαν, οὐκ ἐχθροὺς, ἀλλ᾽ ἀνταγωνιστὰς σφᾶς αὐ-
τοὺς εἶναι νομίζοντες, οὐδὲ ἐπὶ δουλείᾳ τῇ τῶν ἑλλήνων τὸν βάρβαρον θεραπεύον-
τες, ἀλλὰ ἅμα μὲν, περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁμονοοῦντες. ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴ-
τιοι γενήσονται, περὶ τούτου ποιούμενοι τὴν ἅμιλλαν. ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὐτῶν ἀρε-
τάς, πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ δαρείου πεμφθεῖσιν, ἀποβάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν
ἀττικὴν, οἱ μὲν οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους. ἀλλὰ τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον κίνδυ-
νον ποιησάμενοι, πρὸς τοὺς ἁπάσης τῆς ἑλλάδος καταφρονήσαντας, ἀπήντων τὴν οἰ-
κείαν δύναμιν ἔχοντες, ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυ-
χαῖς μέλλοντες κινδυνεύσειν. οἱ δ᾽ οὐκ ἔφθησαν πυθόμενοι τὸν περὶ τὴν ἀττικὴν πόλε-
μον, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ἧκον ὑμῖν ἀμυνοῦντες. τοσαύτην ποιησά-
μενοι σπουδὴν, ὅσηνπερ ἂν τῆς ἑαυτῶν χώρας πορθουμένης. σημεῖον δὲ τοῦ τάχους
καὶ τῆς ἁμίλλης. τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πυθέ-
σθαι τε τὴν ἀπόβασιν τὴν τῶν βαρβάρων καὶ βοηθήσαντας ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώ-
ρας, καὶ μάχῃ νικήσαντας, τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων. τοὺς δὲ ἐν τρισὶν ἡμέραις,
καὶ τοσαύταις νυξὶ διακόσια καὶ χίλια στάδια διελθεῖν, στρατοπέδῳ πορευομένους, οὕτω
σφόδρα ἠπείχθησαν, οἱ μὲν μετασχεῖν τῶν κινδύνων, οἱ δὲ φθῆναι συμβαλόντες, πρὶν
ἐλθεῖν τοὺς βοηθήσοντας. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς ὕστερον στρατείας, ἣν αὐτὸς ξέρξης
ἤγαγεν, ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασίλεια, στρατηγὸς δὲ καταστῆναι τολμήσας, ἅπαντας δὲ τοὺς ἐκ τῆς
ἀσίας συναγείρας, περὶ οὗ τίς οὐχ ὑπερβολὰς προθυμηθεὶς εἰπεῖν, ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων εἴρη-
κεν, ὃς εἰς τοσοῦτον ἦλθεν ὑπερηφανείας, ὥστε μικρὸν μὲν ἡγησάμενος ἔργον εἶναι τὴν

ἐμάλα χειρώσασθαι, βουληθεὶς δὲ τοιοῦτον μνημεῖον καταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπί-
νης φύσεως ἐστὶν, οὐ πρότερον ἐπαύσατο, πρὶν ἐξεῦρε, καὶ συνηνάγκασεν, ὃ πάντες θρυ
λοῦσιν, ὥστε τῷ στρατοπέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς θα-
λάττης, τὸν μὲν ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δὲ ἄθω διορύξας. πρὸς δὴ τὸν οὕτω μέγα
φρονήσαντα, καὶ τηλικαῦτα διαπραξάμενον, καὶ τοσούτων δεσπότην γενόμενον, ἀπήν
των διελόμενοι τὸν κίνδυνον. λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς θερμοπύλας, πρὸς τὸ πεζὸν χι-
λίους αὐτῶν ἐπιλέξαντες, καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες, ὡς ἐν τοῖς
στενοῖς κωλύσοντες αὐτοὺς περαιτέρω προελθεῖν. οἱ δὲ ἡμέτεροι πατέρες ἐπ' ἀρτεμί-
σιον, ἑξήκοντα τριήρεις πληρώσαντες πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικόν. ταῦ-
τα δὲ ποιεῖν ἐτόλμων οὐχ οὕτω τῶν πολεμίων καταφρονοῦντες, ὡς πρὸς ἀλλήλους
ἀγωνιζόμενοι. λακεδαιμόνιοι μὲν ζηλοῦντες τὴν πόλιν τῆς ἐν μαραθῶνι μάχης, καὶ ζη
τοῦντες ἑαυτοὺς ἐξίσου καταστῆσαι, καὶ δεδιότες μὴ δὶς ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία
γένηται τοῖς ἕλλησι τῆς σωτηρίας. οἱ δὲ ἡμέτεροι πρόγονοι μάλιστα μὲν βουλόμενοι
διαφυλάξαι τὴν παροῦσαν δόξαν, καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι καὶ πρότερον δι'
ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ διὰ τύχην ἐνίκησαν. ἔπειτα δὲ καὶ προσαγαγέσθαι τοὺς ἕλληνας
ἐπὶ τὸ διαναυμαχεῖν. ἐπιδείξαντες αὐτοῖς ὁμοίως ἐν τοῖς ναυτικοῖς κινδύνοις, ὥσπερ
ἐν πεζοῖς τὴν ἀρετὴν τοῦ πλήθους περιγιγνομένην. ἴσας δὲ τὰς τόλμας παρασχόντες
οὐχ ὁμοίως ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις, ἀλλ' οἱ μὲν διεφθάρησαν καὶ ταῖς ψυχαῖς νικῶν
τες, τοῖς σώμασιν ἀπεῖπον. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε θέμις εἰπεῖν, ὡς ἡττήθησαν. οὐδεὶς γὰρ
αὐτῶν φυγεῖν ἠξίωσεν. οἱ δὲ ἡμέτεροι τὰς μὲν πρόπλους ἐνίκησαν. ἐπειδὴ δὲ ἤκουσαν
τῆς παρόδου τοὺς πολεμίους κρατοῦντας, οἴκαδε καταπλεύσαντες, οὕτως ἐβουλεύ
σαντο περὶ τῶν λοιπῶν, ὥστε πολλῶν καὶ καλῶν αὐτοῖς προειργασμένων, ἐν τοῖς τε
λευταίοις τῶν κινδύνων ἔτι πλέον διενεγκεῖν. ἀθύμως γὰρ ἁπάντων τῶν συμμά-
χων διακειμένων, καὶ πελοποννησίων μὲν διατειχιζόντων τὸν ἰσθμὸν καὶ ζητούντων
ἰδίαν αὑτοῖς σωτηρίαν, τῶν δὲ ἄλλων πόλεων ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γεγενημένων καὶ
συστρατευομένων ἐκείνοις, πλὴν εἴ τις διὰ σμικρότητα παρημελήθη, προσπλεουσῶν
δὲ τριήρων διακοσίων καὶ χιλίων, καὶ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούσης εἰς τὴν ἀττι
κὴν εἰσβάλλειν, οὐδὲ μιᾶς σωτηρίας αὐτοῖς ὑπολειπομένης, ἀλλ' ἔρημοι συμμάχων γε
γενημένοι, καὶ τῶν ἐλπίδων ἁπασῶν διημαρτηκότες, ἐξὸν αὐτοῖς μὴ μόνον τοὺς παρόν
τας κινδύνους διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τιμὰς ἐξαιρέτους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐδίδου βασι
λεὺς, ἡγούμενος εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλάβοι ναυτικὸν, παραχρῆμα καὶ πελοποννή
σου κρατήσειν, οὐχ ὑπέμειναν τὰς παρ' ἐκείνου δωρεάς. οὐδὲ ὀργισθέντες τοῖς ἕλλησιν
ὅτι προυδόθησαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τοὺς βαρβάρους ὥρμη-
σαν. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο, τοῖς δ' ἄλλοις
τὴν δουλείαν αἱρουμένοις, συγγνώμην εἶχον. ἡγοῦντο γὰρ ταῖς μὲν ταπειναῖς τῶν πό
λεων, προσήκειν ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν, ταῖς δὲ προεστάναι τῆς ἑλ-
λάδος ἀξιούσαις, οὐχ οἷόν τ' εἶναι διαφεύγειν τοὺς κινδύνους, ἀλλ' ὥσπερ τῶν ἀνδρῶν
τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς αἱρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν αἰσχρῶς, οὕτω καὶ τῶν πό-
λεων ταῖς ὑπερεχούσαις λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον, ἢ δούλαις
ὀφθῆναι γενομέναις. δῆλον δ' ὅτι ταῦτα διενοήθησαν. ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τ' ἦσαν πρὸς ἀμ
φοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαντα τὸν ὄχλον τὸν
ἐκ τῆς πόλεως, εἰς τὴν ἐχομένην νῆσον ἐξέπλευσαν. ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκατέραν τὴν δύ-
ναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα κινδυνεύσωσι. καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες
ἀμείνους ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν, οἵτινες ἐτόλμησαν ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ
τοῖς λοιποῖς αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην, τὴν δὲ
χώραν πορθουμένην, ἱερὰ δὲ συλώμενα, καὶ νεὼς ἐμπιπραμένους. ἅπαντα δὲ τὸν πό-
λεμον περὶ τὴν πατρίδα τὴν ἑαυτῶν γινόμενον, καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ
πρὸς χιλίας καὶ διακοσίας τριήρεις, μόνοι διαναυμαχεῖν ἐτόλμησαν. οὐ μὴν εἰάθη-
σαν. καταισχυνθέντες γὰρ πελοποννήσιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες, προ-

διαφθαρέντων

διαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ᾽ αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δὲ εἰς ἀ-
τιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν, ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων, καὶ
τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι γενομένους καὶ τὰς κραυγὰς καὶ τὰς παρα
κελεύσεις, ἃ κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν ναυμαχούντων, οὐχ ὁρῶ τί δεῖ λέγοντα διατεί-
βειν. ἃ δέ ἐστιν ἴδια, καὶ τῆς ἡγεμονίας ἄξια, καὶ τοῖς προειρημένοις ὁμολογούμενα,
ταῦτα δ᾽ ἐμὸν ἔργον εἰπεῖν ἐστί. τοσοῦτον γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν, ὅτ᾽ ἦν ἀκέραιος,
ὥστε ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνεβάλετο τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ
τῆς ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ ναυμαχήσαντες. οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμε-
νῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῷ πολέμῳ κρατῆσαι,
ταύτης δὲ τὴν ἡμετέραν πόλιν αἰτίαν γενέσθαι, καίτοι μελλούσης στρατείας ἐπὶ
τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν, οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πο
λέμῳ μάλιστα εὐδοκιμήσαντας, καὶ πολλάκις μὲν ἰδία προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς
κοινοῖς τῶν ἀγώνων ἀριστείων ἀξιωθέντας. οὐ τοὺς τὴν ἑαυτῶν ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς
τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ τό τε παλαιὸν οἰκιστὰς τῶν πλείστων πόλεων γενομένους,
καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας, πῶς δὲ οὐκ ἂν δεινὰ πά-
θοιμεν. εἰ τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος μετασχόντες, ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν ἀξιω-
θείημεν, καὶ τό τε προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων, νῦν ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκα-
σθείημεν. μέχρι μὲν οὖν τούτων, οἶδ᾽ ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν, πλείστων ἀγαθῶν
τὴν πόλιν ὑμῶν αἰτίαν γεγενῆσθαι, καὶ δικαίως ἂν αὐτοῖς τὴν ἡγεμονίαν εἶναι.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη τινὲς ἡμῶν κατηγοροῦσιν, ὡς ἐπειδὴ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης
παρελάβομεν, πολλῶν κακῶν αἴτιοι τοῖς ἕλλησι κατέστημεν, καὶ τόν τε μηλίων ἀνδρα
ποδισμὸν, καὶ τῶν σκιωναίων ὄλεθρον, ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡμῖν προφέρουσιν. ἐγὼ
δ᾽ ἡγοῦμαι πρῶτον μὲν οὐδὲν εἶναι τοῦτο σημεῖον ὡς κακῶς ἤρχομεν. εἴ τινες τῶν πο-
λεμησάντων ἡμῖν, σφόδρα φαίνονται κολασθέντες, ἀλλὰ πολὺ τόδε μεῖζον τεκμήρι
ον, ὡς καλῶς διῳκοῦμεν τὰ τῶν συμμάχων, ὅτι τῶν πόλεων τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν οὐσῶν, οὐδε-
μία ταύταις ταῖς συμφοραῖς περιέπεσεν. ἔπειτα εἰ μὲν ἄλλοι τινὲς τῶν αὐτῶν πραγ
μάτων πρᾳότερον ἐπεμελήθησαν, εἰκότως ἂν ἡμῖν ἐπιτιμῷεν. εἰ δὲ μήποτε τοῦτο γέ
γονε, μήθ᾽ οἷόν τε ἐστὶ τοσούτων πόλεων τὸ πλῆθος κρατεῖν, ἢν μή τις κολάζῃ τοὺς ἐξα-
μαρτάνοντας, πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς ἐπαινεῖν, οἵτινες ἐλαχίστοις χαλεπήναντας,
πλεῖστον χρόνον τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν ἠδυνήθημεν. οἶμαι δὲ πᾶσι δοκεῖν τούτους κρα
τίστους προστάτας γεγενῆσθαι τῶν ἑλλήνων, ἐφ᾽ ὧν οἱ πειθαρχήσαντες ἄριστα τυγχά-
νουσι πράξαντες. ἐπὶ τοίνυν τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας εὑρήσομεν καὶ τοὺς οἴ-
κους τοὺς ἰδίους πρὸς εὐδαιμονίαν πλεῖστον ἐπιδόντας, καὶ τὰς πόλεις μεγίστας γενο-
μένας, οὐ γὰρ ἐφθονοῦμεν ταῖς αὐξανομέναις αὐτῶν. οὐδὲ ταραχὰς ἐποιοῦμεν, πο-
λιτείας ὑπεναντίας παρακαθιστάντες, ἵν᾽ ἐν ἀλλήλοις μὲν στασιάζοιεν, ἡμᾶς δὲ ἀμφό
τεροι θεραπεύοιεν, ἀλλὰ τὴν τῶν συμμάχων ὁμόνοιαν, κοινὴν ὠφέλειαν νομίζοντες τοῖς
αὐτοῖς νόμοις ἁπάσας τὰς πόλεις διῳκοῦμεν συμμαχικῶς, ἀλλ᾽ οὐ δεσποτικῶς βου-
λευόμενοι περὶ αὐτῶν. ὅλων μὲν τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες, ἰδία δ᾽ ἑκάστους ἐ
λευθέρους ἐῶντες εἶναι, καὶ τῷ μὲν πλήθει βοηθοῦντες, ταῖς δυναστείαις δὲ πολεμοῦν
τες. δεινὸν ἡγούμενοι τοὺς πολλοὺς ὑπὸ τοῖς ὀλίγοις εἶναι, καὶ τοὺς ταῖς οὐσίαις ἐν-
δεεστέρους, τὰ δ᾽ ἄλλα μηδὲν χείρους ὄντας, ἀπελαύνεσθαι τῶν ἀρχῶν. ἔτι δὲ κοινῆς τῆς
πατρίδος οὔσης, τοὺς μὲν, τυραννεῖν, τοὺς δὲ μετοικεῖν, καὶ φύσει πολίτας ὄντας, νό
μῳ τῆς πολιτείας ἀποστερεῖσθαι. τοιαῦτ᾽ ἔχοντες ταῖς ὀλιγαρχίαις ἐπιτιμᾶν, καὶ
πλείω τούτων, τὴν αὐτὴν πολιτείαν ἥνπερ παρ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς, καὶ παρὰ τοῖς ἄλ-
λοις κατεστήσαμεν, ἣν οὐκ οἶδ᾽ ὅτι δεῖ διὰ μακροτέρων ἐπαινεῖν, ἄλλως τε καὶ συντό-
μως ἔχοντα δηλῶσαι περὶ αὐτῆς. μετὰ γὰρ ταύτης οἰκοῦντες, ἑβδομήκοντα ἔτη
διετελέσαμεν, ἄπειροι μὲν τυραννίδων, ἐλεύθεροι δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἀστασία
στοι δὲ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, εἰρήνην δὲ ἄγοντες πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους. ὑπὲρ ὧν προ
σήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας, μεγάλην χάριν ἔχειν πολὺ μᾶλλον, ἢ τὰς κληρουχίας ἡμῖν

ἐνοικίζειν. ἃς ἡμεῖς εἰς τὰς ἐρημουμένας τῶν πόλεων, φυλακῆς ἕνεκα τῶν χωρίων, ἀλ-
λ' οὐ διὰ πλεονεξίαν ἐξεπέμπομεν. σημεῖον δὲ τούτων. ἔχοντες γὰρ χώραν, πρὸς μὲν
τὸ πλῆθος τῶν πολιτῶν ἐλαχίστην, ἀρχὴν δὲ μεγίστην, κεκτημένοι δὲ τριήρεις διπλα-
σίας μὲν, ἢ σύμπαντες οἱ ἄλλοι, δυναμένας δὲ πρὸς δὶς τοσαύτας κινδυνεύειν, ὑπο-
κειμένης δὲ τῆς εὐβοίας ὑπὸ τὴν ἀττικὴν, ἣ καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης εὐφυ-
ῶς εἶχε, καὶ πρὸς τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἁπασῶν τῶν νήσων διέφερε, κρατοῦντες αὐτῆς
μᾶλλον, ἢ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν, καὶ πρὸς τούτοις εἰδότες καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων, καὶ
τῶν βαρβάρων τούτους μάλιστ' εὐδοκιμοῦντας, οἳ τοὺς ὁμόρους ἀναστάτους ποιήσαν-
τες, ἄφθονον καὶ ῥᾴθυμον αὑτοῖς κατεστήσαντο τὸν βίον, ὅμως οὐδὲν τούτων ἡμᾶς ἐ-
πῆρε περὶ τοὺς ἔχοντας τὴν νῆσον ἐξαμαρτεῖν, ἀλλὰ μόνοι δὴ τῶν μεγάλην δύναμιν
ἐχόντων, περιείδομεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπορώτερον ζῶντας, τῶν δουλεύειν αἰτίαν ἐχόν-
των, καίτοι βουλόμενοι πλεονεκτεῖν, οὐκ ἂν δήπου τῆς μὲν σκιωναίων γῆς ἐπεθυμή-
σαμεν, ἣν πλαταιέων τοῖς ὡς ἡμᾶς καταφυγοῦσι φαινόμεθα παραδόντες. τοσαύτην
δὲ χώραν παρελίπομεν, ἣ πάντας ἂν ἡμᾶς εὐπορωτέρους ἐποίησε. τοιούτων τοίνυν
ἡμῶν γεγενημένων καὶ τοσαύτην πίστιν δεδωκότων, ὑπὲρ τοῦ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπι-
θυμεῖν, τολμῶσι κατηγορεῖν οἱ τῶν δεκαδαρχιῶν κοινωνήσαντες καὶ τὰς ἑαυτῶν πα-
τρίδας λυμηνάμενοι, καὶ μικρὰς μὲν ποιήσαντες δοκεῖν εἶναι τὰς τῶν προγεγενη-
μένων ἀδικίας. οὐδὲ μίαν δὲ ἀπολιπόντες ὑπερβολὴν τοῖς αὖθις βουλομένοις γεγε-
νῆσθαι πονηροῖς, ἀλλὰ φάσκοντες μὲν λακωνίζειν. τἀναντία δ' ἐκείνοις ἐπιτηδεύοντες,
καὶ τὰς μὲν μηλίων ὀδυρόμενοι συμφοράς. περὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν πολίτας, ἀνήκεστα
τολμήσαντες ἐξαμαρτεῖν. ποῖον γὰρ αὐτοὺς ἀδίκημα διέφυγεν; ἢ τί τῶν αἰσχρῶν καὶ
δεινῶν οὐ διεξῆλθον; οἳ τοὺς μὲν ἀνομωτάτους, πιστοτάτους ἐνόμιζον, τοὺς δὲ προδό-
τας, ὥσπερ εὐεργέτας ἐθεράπευον. ἡροῦντο δὲ τῶν εἱλώτων ἑνίοις δουλεύειν, ὥστε
εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὑβρίζειν. μᾶλλον δὲ ἐτίμων τοὺς αὐτόχειρας καὶ φονέ-
ας τῶν πολιτῶν, ἢ τοὺς γονέας τοὺς ἑαυτῶν. εἰς τοῦτο δ' ὠμότητος ἅπαντας ἡμᾶς
κατέστησαν, ὥστε πρὸ τοῦ μὲν διὰ τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν, καὶ ταῖς μικραῖς ἀτυ-
χίαις, πολλοὺς ἕκαστος ἡμῶν εἶχε τοὺς συμπαθήσοντας. ἐπὶ δὲ τῆς τούτων ἀρχῆς διὰ
τὸ πλῆθος τῶν οἰκείων κακῶν, ἐπαυσάμεθα ἀλλήλους ἐλεοῦντες. οὐδενὶ γὰρ τοσαύτην
σχολὴν παρέλιπον, ὥστε ἑτέρῳ συναχθεσθῆναι. τίνος γὰρ οὐκ ἐφίκοντο; ἢ τίς οὕτω το-
σοῦτον πόῤῥω τῶν πολιτικῶν ἦν πραγμάτων, ὅστις οὐκ ἐγγὺς ἠναγκάσθη γενέσθαι
τῶν συμφορῶν, εἰς ἃς αἱ τοιαῦται φύσεις ἡμᾶς κατέστησαν; εἶτα οὐκ αἰσχύνονται τὰς
μὲν ἑαυτῶν πόλεις, οὕτως ἀνόμως διαθέντες, τῆς δ' ἡμετέρας ἀδίκως κατηγοροῦν-
τες, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ τῶν δικῶν καὶ τῶν γραφῶν τῶν ποτὲ παρ' ἡμῖν γε-
νομένων λέγειν τολμῶσιν. αὐτοὶ πλείους ἐν τρισὶ μησὶν ἀκρίτους ἀποκτείναντες, ὧν
ἡ πόλις ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἁπάσης ἔκρινε. φυγὰς δὲ καὶ στάσεις καὶ νόμων συγχύσεις,
καὶ πολιτειῶν μεταβολὰς, ἔτι δὲ παίδων ὕβρεις, καὶ γυναικῶν αἰσχύνας, καὶ χρη-
μάτων ἁρπαγὰς, τίς ἂν δύναιτο διεξελθεῖν; πλὴν τοσοῦτον εἰπεῖν ἔχω κατὰ πάντων.
ὅτι τὰ μὲν ἐφ' ἡμῶν δεινὰ, ῥᾳδίως ἄν τις ἑνὶ ψηφίσματι διέλυσε, τὰς δὲ σφαγὰς καὶ
τὰς ἀνομίας τὰς ἐπὶ τούτων γενομένας, οὐδεὶς ἂν ἰάσασθαι δύναιτο, καὶ μὴν οὐ
δὲ τὴν παροῦσαν εἰρήνην, οὐδὲ τὴν αὐτονομίαν τὴν ἐν ταῖς πολιτείαις μὲν οὐκ ἐνοῦ-
σαν. ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἀναγεγραμμένην, ἄξιον ἑλέσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν ἀρχὴν τὴν ἡ-
μετέραν. τίς γὰρ ἂν τοιαύτης καταστάσεως ἐπιθυμήσειεν ἐν ᾗ καταποντισταὶ μὲν τὴν
θάλατταν κατέχουσι, πελτασταὶ δὲ τὰς πόλεις καταλαμβάνουσιν. ἀντὶ δὲ τοῦ πρὸς
ἑτέρους περὶ τῆς χώρας πολεμεῖν, ἐντὸς τειχῶν πρὸς ἀλλήλους οἱ πολῖται μά-
χονται. πλείους δὲ πόλεις αἰχμάλωτοι γεγόνασιν, ἢ πρὶν τὴν εἰρήνην ἡμᾶς ποιήσασθαι.
διὰ δὲ τὴν πυκνότητα τῶν μεταβολῶν, ἀθυμότερον διάγουσιν οἱ τὰς πόλεις οἰκοῦν-
τες, τῶν ταῖς φυγαῖς ἐζημιωμένων. οἱ μὲν γὰρ τὸ μέλλον δεδίασιν, οἱ δ' ἀεὶ κατιέναι προσ-
δοκῶσι. τοσοῦτον δ' ἀπέχουσι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτονομίας, ὥστε αἱ μὲν ὑπὸ
τυράννοις εἰσὶ, τὰς δὲ ἁρμοσταὶ κατέχουσιν, ἔνιαι δὲ ἀνάστατοι γεγόνασι. τῶν δὲ οἱ βαρ-

βάρβαροι δεσπόται καθεστήκασιν. οὓς ἡμεῖς διαβῆναι τολμήσαντας εἰς τὴν εὐρώπην καὶ
μεῖζον, ἢ προσῆκον αὐτοῖς φρονήσαντας, οὕτω διέθεμεν, ὥστε μὴ μόνον παύσασθαι
στρατείας ἐφ' ἡμᾶς ποιουμένους, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν χώραν ἀνέχεσθαι πορθουμένην,
καὶ διακοσίαις καὶ χιλίαις ναυσὶ περιπλέοντας, εἰς τοσαύτην ταπεινότητα κατε-
στήσαμεν, ὥστε μακρὸν πλοῖον ἐντὸς φασήλιδος μὴ καθέλκειν, ἀλλ' ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ
τοὺς καιροὺς περιμένειν, ἀλλὰ μὴ τῇ παρούσῃ δυνάμει πιστεύειν, καὶ ταῦθ' ὅτι διὰ τὴν
τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων ἀρετὴν οὕτως εἶχον, αἱ τῆς πόλεως συμφοραὶ σαφῶς ἐ-
πέδειξαν. ἅμα γὰρ ἡμεῖς τε τῆς ἀρχῆς ἀπεστερούμεθα, καὶ τοῖς ἕλλησιν ἀρχὴ τῶν κα-
κῶν ἐγίγνετο. μετὰ γὰρ τὴν ἐν ἑλλησπόντῳ γενομένην ἀτυχίαν, ἑτέρων ἡγεμόνων κα-
ταστάντων, ἐνίκησαν μὲν οἱ βάρβαροι ναυμαχοῦντες, ἦρξαν δὲ τῆς θαλάττης. κατέ-
σχον δὲ τὰς πλείστας τῶν νήσων, ἀπέβησαν δὲ εἰς τὴν λακωνικήν. κύθηρα δὲ, κατὰ κρά-
τος εἷλον. ἅπασαν δὲ τὴν πελοπόννησον κακῶς ποιοῦντες περιέπλευσαν. μάλιστα δ'
ἄν τις συνίδοι τὸ μέγεθος τῆς μεταβολῆς, εἰ παρ' ἀλλήλας ἀναγνοίη τὰς συνθήκας, τάς τε ἐφ'
ἡμῶν γενομένας, καὶ τὰς νῦν ἀναγεγραμμένας. τότε μὲν γὰρ ἡμεῖς φανησόμεθα
τὴν ἀρχὴν τὴν βασιλέως ὁρίζοντες, καὶ τῶν φόρων ἐνίους τάττοντες, καὶ κωλύοντες
αὐτὸν, τῇ θαλάσσῃ χρῆσθαι. νῦν δὲ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ διοικῶν τὰ τῶν ἑλλήνων, καὶ προστάτ-
των ἃ χρὴ ποιεῖν ἑκάστους, καὶ μόνον οὐκ ἐπιστάθμους ἐν ταῖς πόλεσι καθιστάς. πλὴν
γὰρ τούτου, τί τῶν ἄλλων ὑπόλοιπόν ἐστιν, οὐ καὶ τοῦ πολέμου κύριος ἐγένετο, καὶ τὴν
εἰρήνην ἐπρυτάνευσε, καὶ τῶν παρόντων πραγμάτων ἐπιστάτης καθέστηκεν, οὐχ ὡς
ἐκεῖνον πλέομεν, ὥσπερ πρὸς δεσπότην ἀλλήλων κατηγορήσοντες, οὐ βασιλέα τὸν
μέγαν αὐτὸν προσαγορεύομεν, ὥσπερ αἰχμάλωτοι γεγονότες, οὐκ ἐν τοῖς πολέμοις
τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἐν ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ἔχομεν τῆς σωτηρίας, ὃς ἀμφοτέρους
ἡμᾶς ἡδέως ἂν ἀπολέσειεν. ὧν ἄξιον ἐνθυμηθέντας, ἀγανακτῆσαι μὲν ἐπὶ τοῖς πα-
ροῦσι, ποθῆσαι δὲ τὴν ἡγεμονίαν τὴν ἡμετέραν. μέμψασθαι δὲ λακεδαιμονίοις, ὅτι
τὴν μὲν ἀρχὴν εἰς τὸν πόλεμον κατέστησαν, ὡς ἐλευθερώσοντες τοὺς ἕλληνας. ἐπὶ τε-
λευτῆς δ' οὕτω πολλοὺς αὐτῶν ἐκδότους τοῖς βαρβάροις ἐποίησαν, καὶ τῆς μὲν ἡμε-
τέρας πόλεως τοὺς ἴωνας ἀπέστησαν, ἐξ ἧς ἀπῴκησαν, καὶ δι' ἣν πολλάκις ἐσώθησαν.
τοῖς δὲ βαρβάροις αὐτοὺς ἐξέδοσαν. ὧν ἀκόντων τὴν χώραν ἔχουσι, καὶ πρὸς οὓς,
οὐδὲ πώποτ' ἐπαύσαντο πολεμοῦντες, καὶ τότε μὲν ἠγανάκτουν, ὅθ' ἡμεῖς νομίμως
ἐπάρχειν τινῶν ἠξιοῦμεν. νῦν δὲ εἰς τοσαύτην δουλείαν καθεστώτων, οὐδὲν φροντίζου-
σιν αὐτῶν. οἷς οὐκ ἐξαρκεῖ δασμολογεῖσθαι, καὶ τὰς ἀκροπόλεις ὁρᾶν ὑπὸ τῶν ἐ-
χθρῶν κατεχομένας, ἀλλὰ πρὸς ταῖς κοιναῖς συμφοραῖς, καὶ τοῖς σώμασι δεινότε-
ρα πάσχουσι τῶν παρ' ἡμῖν ἀργυρωνήτων. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὕτως αἰκίζεται τοὺς οἰ-
κέτας, ὡς ἐκεῖνοι τοὺς ἐλευθέρους κολάζουσι. μέγιστον δὲ τῶν κακῶν, ὅταν ὑπὲρ αὐ-
τῆς τῆς δουλείας ἀναγκάζωνται συστρατεύεσθαι, καὶ πολεμεῖν τοῖς ἐλευθεροῦν ἀ-
ξιοῦσι, καὶ τοιούτους κινδύνους ὑπομένειν, ἐν οἷς ἡττηθέντες μὲν παραχρῆμα διαφθαρή-
σονται. κατορθώσαντες δὲ μᾶλλον εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον δουλεύσουσιν. ὧν τίνας
ἄλλους αἰτίους χρὴ νομίζειν, ἢ λακεδαιμονίους, οἳ τοσαύτην ἰσχὺν ἔχοντες περιορῶσι,
τοὺς μὲν ἑαυτῶν συμμάχους γενομένους, οὕτω δεινὰ πάσχοντας. τὸν δὲ βάρβαρον τῇ
τῶν ἑλλήνων ῥώμῃ τὴν ἀρχὴν τὴν αὑτοῦ κατασκευαζόμενον, καὶ πρότερον μὲν τοὺς τυ-
ράννους ἐξέβαλλον. τῷ δὲ πλήθει τὰς βοηθείας ἐποιοῦντο. νῦν δὲ εἰς τοσοῦτον μετα-
βεβλήκασιν, ὥστε ταῖς μὲν πολιτείαις πολεμοῦσι, τὰς δὲ μοναρχίας συγκαθιστᾶ-
σι. τὴν δὲ μαντινέων πόλιν, εἰρήνης ἤδη γεγενημένης, ἀνάστατον ἐποίησαν, καὶ τὴν θηβαί-
ων καδμείαν κατέλαβον, καὶ νῦν ὀλυνθίους καὶ φλιασίους πολεμοῦσιν. ἀμύντᾳ δὲ τῷ
μακεδόνων βασιλεῖ, καὶ διονυσίῳ τῷ σικελίας τυράννῳ, καὶ τῷ βαρβάρῳ τῆς ἀσίας
κρατοῦντι συμπράττουσιν ὅπως μεγίστην ἀρχὴν ἕξουσι, καίτοι πῶς οὐκ ἄτοπον τοὺς
προεστῶτας τῶν ἑλλήνων, ἕνα μὲν ἄνδρα τοσούτων ἀνθρώπων καθιστάναι δεσπότην, ὧν
οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν ἐξευρεῖν ῥᾴδιόν ἐστι. τὰς δὲ μεγίστας τῶν πόλεων, μηδ' αὐτὰς ἑαυτῶν
ἐᾶν εἶναι κυρίας, ἀλλ' ἀναγκάζειν δουλεύειν, ἢ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιβάλ-

λειν. ὃ δὲ πάντων δεινότατον. ὅτ' αὖτις ἤδη τοὺς τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν ἀξιοῦντας, ἐπὶ
μὲν τοὺς ἕλληνας, μονονουχὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν στρατευομένους. πρὸς δὲ τοὺς βαρ-
βάρους εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον συμμαχίαν πεποιημένους. Καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ
με δυσκόλως ἔχειν, ὅτι τραχύτερον τούτων ἐμνήσθην. προειπὼν ὡς περὶ διαλλαγῶν
ποιήσομαι τοὺς λόγους, οὐ γὰρ ἵνα πρὸς τοὺς ἄλλους διαβάλω τὴν πόλιν τὴν λακε
δαιμονίων, οὕτως εἴρηκα περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἵνα αὐτοὺς ἐκείνους παύσω καθ' ὅσον ὁ λό-
γος δύναται, τοιαύτην γνώμην ἔχοντας. ἔστι δ' οὐχ οἷόν τε ἀποτρέπειν τῶν ἁμαρτημά
των, οὐδ' ἑτέρων πράξεων πείθειν ἐπιθυμεῖν, ἢν μήτις ἐρρωμένως ἐπιτιμήσῃ τοῖς
ἁμαρτάνουσι. χρὴ δὲ κατηγορεῖν μὲν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας.
νουθετεῖν δὲ τοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ τοιαῦτα πράττοντας. τὸν γὰρ αὐτὸν λόγον, οὐχ ὁ-
μοίως ὑπολαμβάνειν δεῖ, μὴ μετὰ τῆς αὐτῆς διανοίας λεγόμενον. ἐπεὶ καὶ τοῦ-
τ' ἔχομεν αὐτοῖς ἐπιτιμᾶν, ὅτι τῇ μὲν αὐτῶν πόλει, τοὺς ὁμόρους εἱλωτεύειν ἀ-
ναγκάζουσι. τῷ δὲ κοινῷ τῶν συμμάχων οὐδὲν τοιοῦτον κατασκευάζουσιν. ἐξ ὧν
ἔσται αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡμᾶς διαλυσαμένοις, ἅπαντας τοὺς βαρβάρους περιοίκους
ὅλης τῆς ἑλλάδος καταστῆσαι. καίτοι χρὴ τοὺς φύσει καὶ μὴ διὰ τύχην μέγα φρονοῦν-
τας, τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειρεῖν πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς νησιώτας δασμολογεῖν. οὓς ἄξιόν
ἐστιν ἐλεεῖν. ὁρῶντας τοὺς μὲν διὰ σπανιότητα τῆς γῆς, τὰ ὄρη γεωργεῖν ἀναγκαζο-
μένους. τοὺς δὲ ἠπειρώτας διαφθονίαν χώρας, τὴν μὲν πλείστην αὐτῆς ἀργὸν περιο
ρῶντας. ἐξ ἧς δὲ καρποῦνται, τοσούτους πλούτους κεκτημένους. ἡγοῦμαι δ' εἴτινες
ἄλλοθέν ποθεν ἐπελθόντες θεαταὶ γένοιντο τῶν παρόντων πραγμάτων, πολλὴν ἂν
αὐτοὺς καταγνῶναι μανίαν ἀμφοτέρων ἡμῶν. οἵτινες οὕτω περὶ μικρῶν κινδυνεύο-
μεν, ἐξὸν ἀδεῶς πολλὰ κεκτῆσθαι, καὶ τὴν ἡμετέραν αὐτῶν χώραν διαφθείρομεν, ἀ
μελήσαντες τὴν ἀσίαν καρποῦσθαι, καὶ τῷ μὲν οὐδὲν ἐστὶ προυργιαίτερον, ἢ σκο-
πεῖν, ἐξ ὧν οὐδέποτε παυσόμεθα πολεμοῦντες πρὸς ἀλλήλους. ἡμεῖς δὲ τοσούτου δέο
μεν συγκρούειν τι τῶν ἐκείνου πραγμάτων, ἢ ποιεῖν στασιάζειν, ὥστε καὶ τὰς διὰ τύχας
αὐτῷ γεγενημένας ταραχὰς, διαλύειν ἐπιχειροῦμεν. οἵτινες καὶ τοῖν στρατοπέδοιν
τοῖν περὶ κύπρον, ἐῶμεν αὐτὸν, τῷ μὲν χρῆσθαι, τὸ δὲ πολιορκεῖν, ἀμφοτέροιν αὐτοῖν
ἐκ τῆς ἑλλάδος ὄντοιν. οἵ τε γὰρ ἀφεστῶτες πρὸς ἡμᾶς τε οἰκείως ἔχουσι, καὶ λακεδαι-
μονίοις σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδόασι. τῶν τε μετὰ τιριβάζου στρατευομένων, καὶ τοῦ πεζοῦ
τὸ χρησιμώτατον, ἐκ τῶνδε τῶν τόπων ἤθροισται, καὶ τοῦ ναυτικοῦ τὸ πλεῖστον μέρος,
ἀπ' ἰωνίας συμπέπλευκεν. οἳ πολὺ ἂν ἥδιον κοινῇ τὴν ἀσίαν ἐπόρθουν, ἢ πρὸς ἀλλή
λους ἕνεκα μικρῶν ἐκινδύνευον. ὧν ἡμεῖς οὐδεμίαν ποιούμεθα πρόνοιαν, ἀλλὰ περὶ μὲν
τῶν κυκλάδων νήσων ἀμφισβητοῦμεν. τοσαύτας δὲ τὸ πλῆθος τριήρεις καὶ τηλι-
καύτας τὸ μέγεθος δυνάμεις, οὕτως εἰκῆ τῷ βαρβάρῳ παραδεδώκαμεν. τοιγαροῦν
τὰ μὲν ἔχει, τὰ δὲ μέλλει. τοῖς δ' ἐπιβουλεύει, δικαίως ἁπάντων ἡμῶν καταπεφρο-
νηκώς. διαπέπρακται γὰρ, ὃ τῶν ἐκείνου προγόνων οὐδεὶς πώποτε. τήν τε γὰρ ἀσίαν
διωμολόγηται, καὶ παρ' ἡμῶν καὶ παρὰ λακεδαιμονίων βασιλέως εἶναι. τάς τε
πόλεις τὰς ἑλληνίδας οὕτω κυρίως παρείληφεν, ὥστε τὰς μὲν αὐτῶν κατασκάπ-
τειν. ἐν δὲ ταῖς, ἀκροπόλεις τειχίζειν. καὶ ταῦτα πάντα γέγονε, διὰ τὴν ἡμετέραν
ἄνοιαν, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐκείνου δύναμιν. καίτοι τινὲς θαυμάζουσι τὸ μέγεθος τῶν βασι-
λέως πραγμάτων, καὶ φασὶν αὐτὸν εἶναι δυσπολέμητον, διεξιόντες ὡς πολλὰς τὰς
μεταβολὰς ἐν τοῖς ἕλλησι πεποίηται. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν ταῦτα τοὺς λέγοντας,
οὐκ ἀποτρέπειν, ἀλλ' ἐπισπεύδειν τὴν στρατιάν. εἰ γὰρ ἡμῶν ὁμονοησάντων, αὐτὸς
ἐν ταραχαῖς ὢν χαλεπὸς ἔσται πρὸς τὸ πολεμεῖν, ἦ που σφόδρα χρὴ δεδιέναι τὸν καιρὸν
ἐκεῖνον, ὅταν τὰ μὲν τῶν βαρβάρων καταστῇ, καὶ διὰ μιᾶς γένηται γνώμης. ἡμεῖς δὲ πρὸς ἀλ
λήλους ὥσπερ νῦν πολεμικῶς ἔχωμεν. οὐ μὴν οὐδ' εἰ συναγορεύουσι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγο
μένοις, οὐδ' ὣς ὀρθῶς περὶ τῆς ἐκείνου δυνάμεως γινώσκουσιν. εἰ μὲν γὰρ ἀπέφαινον αὐ
τὸν ἅμα ταῖν πολέοιν ἀμφοτέραιν, πρότερόν ποτε περιγεγενημένον, εἰκότως ἂν ἡμᾶς
καὶ νῦν ἐκφοβεῖν ἐπεχείρουν, εἰς δὲ τοῦτο μὲν μηδέποτε γέγονεν, ἀντιπάλων δὲ ὄντων

ἡμῶν,

καὶ λακεδαιμονίων, προσθέμενος τοῖς ἑτέροις, ἐπικυδέστερα τὰ πράγματα τούτων
ἐποίησεν, οὐδέν ἐστι τοῦτο σημεῖον τῆς ἐκείνου ῥώμης. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις καιροῖς, πολ-
λάκις μικραὶ δυνάμεις μεγάλας ῥοπὰς ἐποίησαν. ἐπεὶ καὶ περὶ χίων ἔχοιμ' ἂν τοῦ-
τον τὸν λόγον εἰπεῖν, ὡς ὁποτέροις ἐκεῖνοι προσθέσθαι βουληθεῖεν, οὗτοι κατὰ θάλατ-
ταν κρείττους ἦσαν, ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐκ τούτων δίκαιόν ἐστι σκοπεῖν τὴν βασιλέως δύνα
μιν, ἐξ ὧν μεθ' ἑκατέρων γέγονεν, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτὸς ὑπὲρ ἑαυτοῦ πεπολέμηκεν, καὶ
πρῶτον μὲν ἀποστάσης αἰγύπτου, τί διαπέπρακται πρὸς τοὺς ἔχοντας αὐτήν. οὐκ ἐ
κεῖνος μὲν ἐπὶ τὸν πόλεμον τοῦτον κατέπεμψε τοὺς εὐδοκιμωτάτους περσῶν, ἀ-
κροκόμαν καὶ τιθραύστην, καὶ φαρνάβαζον, οὗτοι δὲ τρία ἔτη μείναντες, καὶ πλείω κα
κὰ παθόντες, ἢ ποιήσαντες, τελευτῶντες οὕτως αἰσχρῶς ἀπηλλάγησαν, ὥστε τοὺς ἀ
φεστῶτας μηκέτι τὴν ἐλευθερίαν ἀγαπᾶν, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν ὁμόρων ζητεῖν ἐπάρχειν,
μετὰ δὲ ταῦτα ἐπ' εὐαγόραν στρατεύσας, ὃς ἄρχει μὲν μιᾶς πόλεως τῶν ἐν κύπρῳ,
ἐν δὲ ταῖς συνθήκαις ἔκδοτός ἐστιν, οἰκῶν δὲ τὴν νῆσον, κατὰ μὲν θάλασσαν προσδεδυ-
στύχηκεν. ὑπὲρ δὲ τῆς χώρας, τρισχιλίους εἶχε μόνον πελταστάς. ἀλλ' ὅμως οὕτω τα
πεινῆς δυνάμεως, οὐ δύναται περιγενέσθαι βασιλεὺς πολεμῶν, ἀλλ' ἤδη μὲν ἓξ ἔτη
διατέτριφεν. εἰ δὲ δεῖ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγενημένοις τεκμαίρεσθαι, πολὺ πλεῖον
ἐλπίς ἐστιν ἕτερον ἀποστῆναι, πρὶν ἐκεῖνον ἐκπολιορκηθῆναι. τοιαῦται βραδυτῆτες
ἐν ταῖς πράξεσι ταῖς βασιλέως ἔνεισιν. ἐν δὲ τῷ πολέμῳ τῷ περὶ ῥόδον, ἔ-
χων μὲν τοὺς λακεδαιμονίων συμμάχους εὔνους, διὰ τὴν χαλεπότητα τῶν πολιτει
ῶν, χρώμενος δὲ ταῖς ὑπηρεσίαις ταῖς παρ' ἡμῶν, στρατηγοῦντος δὲ αὐτῷ κόνωνος,
ὃς ἦν ἐπιμελέστατος μὲν τῶν στρατηγῶν, πιστότατος δὲ τοῖς ἕλλησιν, ἐμπειρότατος δὲ
τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κινδύνων, τοιοῦτον λαβὼν συναγωνιστὴν, τρία μὲν ἔτη περιεῖ-
δε τὸ ναυτικὸν τὸ περὶ τὴν ἀσίαν ὑπὸ τριηρῶν ἑκατὸν μόνον πολιορκούμενον. πεντε
καίδεκα δὲ μηνῶν τοὺς στρατιώτας τὸν μισθὸν ἀπεστέρησεν, ὥστε τὸ μὲν ἐπ' ἐκείνῳ, πολ
λάκις ἂν διελύθησαν. διὰ δὲ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον καὶ τὴν συμμαχίαν τὴν περὶ κό-
ρινθον συστᾶσαν, μόλις ποτὲ ναυμαχοῦντες ἐνίκησαν, καὶ ταῦτ' ἐστὶ τὰ βασιλικώτα
τα καὶ σεμνότατα τῶν ἐκείνῳ πεπραγμένων, καὶ περὶ ὧν οὐδέποτε παύονται λέ-
γοντες, οἱ βουλόμενοι τὰ τῶν βαρβάρων μεγάλα ποιεῖν, ὥστ' οὐδεὶς ἂν ἔχοι τοῦτ' εἰπεῖν,
ὡς οὐ δικαίως χρῶμαι τοῖς παραδείγμασιν, οὐδ' ὡς ἐπὶ μικροῖς διατρίβω, τὰς με
γίστας τῶν πράξεων παραλιπών. φεύγων γὰρ ταύτην τὴν αἰτίαν, τὰ κάλλιστα τῶν ἔρ
γων διῆλθον, οὐκ ἀμνημονῶν οὐδὲ ἐκείνων, ὅτι δερκυλλίδας μὲν χιλίους ἔχων ὁπλί
τας τῆς αἰολίδος ἐπῆρξε. δράκων δὲ ἀταρνέα καταλαβὼν, καὶ τρισχιλίους πελτα
στὰς συλλέξας, τὸ μύσιον πεδίον ἀνάστατον ἐποίησε. θίβρων δὲ ὀλίγῳ πλείους τούτων
διαβιβάσας, τὴν λυδίαν πᾶσαν ἐπόρθησεν. ἀγησίλαος δὲ τῷ κύρου στρατοπέδῳ χρώ
μενος, μικροῦ δεῖν τῆς ἐντὸς ἅλυος χώρας ἁπάσης ἐκράτησε, καὶ οὐδὲ τὴν στρατιὰν
τὴν μετὰ βασιλέως περιπολοῦσαν, οὐδὲ τὴν περσῶν ἀνδρίαν ἄξιον φοβηθῆναι. καὶ
γὰρ ἐκεῖνοι φανερῶς ἐπεδείχθησαν ὑπὸ τῶν κύρῳ συναναβάντων, οὐδὲν βελτίους
ὄντες τῶν ἐπὶ θαλάττης. τὰς μὲν γὰρ ἄλλας μάχας ὅσας ἡττήθησαν ἐῶ, καὶ τίθημι
στασιάζειν αὐτοὺς, καὶ μὴ βούλεσθαι προθύμως πρὸς τὸν ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως δια
κινδυνεύειν. ἀλλ' ἐπειδὴ κύρου τελευτήσαντος, συνῆλθον ἅπαντες οἱ τὴν ἀσίαν κατοι
κοῦντες, ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς, οὕτως αἰσχρῶς ἐπολέμησαν, ὥστε μηδένα λόγον ὑπολεί
πειν τοῖς εἰθισμένοις τὴν τῶν περσῶν ἀνδρίαν ἐπαινεῖν. λαβόντες γὰρ ἑξακισχιλί-
ους τῶν ἑλλήνων, οὐκ ἀριστίνδην μὲν ἐπιλελεγμένους, ἀλλ' οἳ διὰ φαυλότητα ἐν ταῖς
ἑαυτῶν πόλεσιν οὐχ οἷοί τ' ἦσαν ζῆν, ἀπείρους μὲν τῆς χώρας ὄντας, ἐρήμους δὲ συμ-
μάχων γεγενημένους, προδιδομένους δὲ ὑπὸ τῶν συναναβάντων, ἀπεστερημένους δὲ
τοῦ στρατηγοῦ μεθ' οὗ συνηκολούθησαν, τοσοῦτον ἥττους αὐτῶν ἦσαν, ὥσθ' ὁ βασιλεὺς ἀ
πορήσας τοῖς παροῦσι πράγμασι, καὶ καταφρονήσας τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως,
τοὺς ἄρχοντας τοὺς τῶν ἑλλήνων, ὑποσπόνδους συλλαβεῖν ἐτόλμησεν, ὡς εἰ τοῦτο πα
ρανομήσειε, συνταράξων τὸ στρατόπεδον, καὶ μᾶλλον εἵλετο περὶ τοὺς θεοὺς ἐξαμαρ

πεῖν, ἢ πρὸς ἐκείνους ἐκ τοῦ φανεροῦ διαπολεμεῖσθαι. διαμαρτὼν δὲ τῆς ἐπιβουλῆς,
καὶ τῶν στρατιωτῶν συμμεινάντων, καὶ καλῶς ἐνεγκάντων τὴν συμφοράν, ἀπιοῦσιν
αὐτοῖς Τισαφέρνην καὶ τοὺς ἱππέας συνέπεμψεν· ὑφ᾽ ὧν ἐκεῖνοι παρὰ πᾶσαν ἐπιβου-
λευόμενοι τὴν ὁδόν, ὁμοίως διεπορεύθησαν, ὥσπερ ἂν εἰ προπεμπόμενοι. μάλιστα μὲν
φοβούμενοι τὴν ἀοίκητον τῆς χώρας· μέγιστον δὲ τῶν ἀγαθῶν νομίζοντες, εἰ τῶν πολε-
μίων ὡς πλείστοις ἐντύχοιεν. Κεφάλαιον δὲ τῶν εἰρημένων· ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐπὶ
λείαν ἐλθόντες, οὐδὲ κώμην καταλαβόντες, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸν τὸν βασιλέα στρατεύσαν-
τες, ἀσφαλέστερον κατέβησαν τῶν περὶ φιλίας αὐτῶν πρεσβευόντων· ὥστε μοι δο-
κοῦσιν ἐν ἅπασι τοῖς τόποις, σαφῶς ἐπιδεδεῖχθαι τὴν αὐτῶν μαλακίαν. καὶ γὰρ ἐν τῇ
παραλίᾳ τῆς Ἀσίας, πολλὰς μάχας ἥττηνται, καὶ διαβάντες εἰς τὴν Εὐρώπην δίκην
ἔδοσαν. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κακῶς ἀπώλοντο· οἱ δὲ αἰσχρῶς ἐσώθησαν, καὶ τελευτῶντες
ὑπ᾽ αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις, καταγέλαστοι γεγόνασι, καὶ τούτων οὐδὲν ἀλόγως γέγονεν,
ἀλλὰ πάντα εἰκότως ἀποβέβηκεν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τοὺς οὕτω τρεφομένους, καὶ πολι-
τευομένους, οὔτε τῆς ἄλλης ἀρετῆς μετέχειν, οὔτε ἐν ταῖς μάχαις τρόπαιον ἵστασθαι
τῶν πολεμίων. πῶς γὰρ ἂν ἐν τοῖς ἐκείνων ἐπιτηδεύμασιν ἐγγενέσθαι δύναιτ᾽ ἂν, ἢ στρα-
τηγὸς δεινός, ἢ στρατιώτης ἀγαθός· ὧν τὸ μὲν πλεῖστόν ἐστιν ὄχλος ἄτακτος, καὶ κινδύ-
νων ἄπειρος. πρὸς μὲν τὸν πόλεμον, ἐκλελυμένος. πρὸς δὲ τὴν δουλείαν ἄμεινον τῶν
παρ᾽ ἡμῖν οἰκετῶν πεπαιδευμένος. οἱ δὲ ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες αὐτῶν, ὁμα-
λῶς μὲν οὐδὲ κοινῶς οὐδὲ πολιτικῶς, οὐδὲ πώποτ᾽ ἐβίωσαν. ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον διά-
γουσιν. εἰς μὲν τούς, ὑβρίζοντες. τοῖς δὲ δουλεύοντες. ὥσπερ ἂν ἄνθρωποι μάλιστα τὰς φύ-
σεις διεφθαρμένοι, καὶ τὰ μὲν σώματα διὰ τοὺς πλούτους τρυφῶντες, τὰς δὲ ψυχὰς
διὰ τὰς μοναρχίας ταπεινὰς καὶ περιδεεῖς ἔχοντες. ἐξεταζόμενοι δὲ πρὸς αὐτοῖς
τοῖς βασιλείοις, καὶ προκυλινδούμενοι, καὶ πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶν-
τες. θνητὸν μὲν ἄνδρα προσκυνοῦντες, καὶ δαίμονα προσαγορεύοντες· τῶν δὲ θεῶν μᾶλ-
λον ἢ τῶν ἀνθρώπων καταφρονοῦντες. τοιγαροῦν οἱ καταβαίνοντες αὐτῶν ἐπὶ θάλατ-
ταν, οὓς καλοῦσι σατράπας οὐ καταισχύνουσι τὴν ἐκείνων παίδευσιν, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἤθε-
σι τοῖς αὐτοῖς διαμένουσι. πρὸς μὲν τοὺς φίλους ἀπίστως. πρὸς δὲ τοὺς ἐχθροὺς ἀνάν-
δρως ἔχοντες. καὶ τὰ μὲν ταπεινῶς, τὰ δ᾽ ὑπερηφάνως ζῶντες. τῶν μὲν συμμάχων κα-
ταφρονοῦντες, τοὺς δὲ πολεμίους θεραπεύοντες. τὴν μέν γε μετ᾽ Ἀγησιλάου στρατιάν,
ὀκτὼ μῆνας ταῖς ἑαυτῶν δαπάναις διέθρεψαν. τοὺς δὲ ὑπὲρ αὐτῶν κινδυνεύσαν-
τας, ἑτέρου τοσούτου χρόνου τὸν μισθὸν ἀπεστέρησαν, καὶ τοῖς μὲν Κισθήνην καταλα-
βοῦσιν, ἑκατὸν τάλαντα διένειμαν. τοὺς δὲ μεθ᾽ ἑαυτῶν εἰς Κύπρον στρατευσαμένους μᾶλ-
λον ἢ τοὺς αἰχμαλώτους ὕβριζον. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν καὶ μὴ καθ᾽ ἕκαστον, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ
πολύ, τίς ἢ τῶν πολεμησάντων αὐτοῖς οὐκ εὐδαιμονήσας ἀπῆλθεν, ἢ τῶν ὑπ᾽ ἐκεί-
νοις γενομένων οὐκ αἰκισθεὶς τὸν βίον ἐτελεύτησεν. οὐ Κόνωνα μὲν ὃς ὑπὲρ τῆς Ἀσίας στρατη-
γήσας τὴν Λακεδαιμονίων ἀρχὴν κατέλυσεν, ἐπὶ θάνατον συλλαβεῖν ἐτόλμησαν. Θεμιστο-
κλέα δὲ ὃς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αὐτοὺς κατεναυμάχησε, καὶ μεγίστων δωρεῶν ἠξίωσαν. καίτοι
πῶς χρὴ τὴν τούτων φιλίαν ἀγαπᾶν; οἳ τοὺς μὲν εὐεργέτας τιμωροῦνται, τοὺς δὲ κακῶς ποι-
οῦντας, οὕτως ἐπιφανῶς κολακεύουσι. περὶ τίνας δ᾽ ἡμῶν οὐκ ἐξαμαρτάνουσι; ποῖ-
ον δὲ χρόνον διαλελοίπασιν οὐκ ἐπιβουλεύοντες τοῖς Ἕλλησι; τί δ᾽ οὐκ ἐχθρὸν αὐτοῖς
ἐστι τῶν παρ᾽ ἡμῖν. οἳ καὶ τὰ τῶν θεῶν ἕδη, καὶ τοὺς νεὼς συλᾶν ἐν τῷ προτέρῳ πο-
λέμῳ καὶ κατακαίειν ἐτόλμησαν. διὸ καὶ τοὺς Ἴωνας ἄξιον ἐπαινεῖν. ὅτι τῶν ἐμπρη-
σθέντων ἱερῶν ἐπηράσαντο, εἴ τινες κινήσειαν, ἢ πάλιν εἰς τὰ ἀρχαῖα καταστῆσαι
βουληθεῖεν. οὐκ ἀποροῦντες ὅθεν ἐπισκευάσωσιν, ἀλλ᾽ ἵνα ὑπόμνημα τοῖς ἐπιγιγνομένοις
ᾖ τῆς τῶν βαρβάρων ἀσεβείας, καὶ μηδεὶς πιστεύῃ τοῖς τοιαῦτα εἰς τὰ τῶν θεῶν ἕ-
δη ἐξαμαρτεῖν τολμήσασιν, ἀλλὰ καὶ φυλάττωνται, καὶ δεδίωσιν ὁρῶντες αὐτοὺς, οὐ
μόνον τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀναθήμασι πολεμήσαντας. ἔχω δὲ καὶ περὶ
τῶν πολιτῶν τῶν ἡμετέρων, πολλὰ τοιαῦτα διελθεῖν. καὶ γὰρ οὗτοι, πρὸς μὲν τοὺς
ἄλλους ὅσοις πεπολεμήκασιν, ἅμα διαλλάττονται, καὶ τῆς ἔχθρας τῆς προγεγενη-

μένης ἐπιλανθάνονται. τοῖς δ' ἠπειρώταις, οὐδ' ὅταν εὖ πάθωσι χάριν ἴσασιν. οὕτως
ἀείμνηστον πρὸς αὐτοὺς τὴν ὀργὴν ἔχουσιν, καὶ πολλῶν μὲν οἱ πατέρες ἡμῶν, μηδι-
σμοῦ θάνατον κατέγνωσαν. ἐν δὲ τοῖς συλλόγοις ἔτι καὶ νῦν ἀρὰς ποιοῦνται, πρὶν ἄλ-
λο τι χρηματίζειν, εἴτις ἐπικηρυκεύεται πέρσαις τῶν πολιτῶν. εὐμολπίδαι δὲ καὶ
κήρυκες ἐν τῇ τελετῇ τῶν μυστηρίων, διὰ τὸ τούτων μῖσος, καὶ τοῖς ἄλλοις βαρβάροις
εἴργεσθαι τῶν ἱερῶν, ὥσπερ τοῖς ἀνδροφόνοις προαγορεύουσιν. οὕτω δὲ φύσει πολε-
μικῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχομεν, ὥστε καὶ τῶν μύθων ἥδιστα συνδιατρίβομεν τοῖς τρωϊ-
κοῖς καὶ περσικοῖς. δι' ὧν ἔστι πυνθάνεσθαι τὰς ἐκείνων συμφοράς. εὕροι δ' ἄν τις ἐκ μὲν
τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ὕμνους πεποιημένους. ἐκ δὲ τοῦ πρὸς ἕλληνας,
θρήνους ἡμῖν γεγενημένους, καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ἑορταῖς ᾀδομένους. τῶν δὲ ἐπὶ ταῖς
συμφοραῖς ἡμᾶς μεμνημένους. οἶμαι δὲ καὶ τὴν ὁμήρου ποίησιν, μείζω λαβεῖν δόξαν, ὅ-
τι καλῶς τοὺς πολεμήσαντας τοῖς βαρβάροις ἐνεκωμίασε, καὶ διὰ τοῦτο βουληθῆ-
ναι τοὺς προγόνους ἡμῶν ἔντιμον αὐτοῦ ποιῆσαι τὴν τέχνην, ἔν τε τοῖς τῆς μουσικῆς
ἄθλοις καὶ τῇ παιδεύσει τῶν νεωτέρων, ἵνα πολλάκις ἀκούοντες τῶν ἐπῶν, ἐκμανθά-
νωμεν τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπάρχουσαν, καὶ ζηλοῦντες τὰς ἀρετὰς τῶν στρα-
τευσαμένων ἐπὶ τροίαν, τῶν αὐτῶν ἔργων ἐκείνοις ἐπιθυμῶμεν. ὥστε μοι δο-
κεῖ πολλὰ λίαν εἶναι τὰ παρακελευόμενα πολεμεῖν αὐτοῖς. μάλιστα δ' ὁ παρὼν και-
ρὸς, ὃν οὐκ ἀφετέον. οὐ σαφέστερον οὐδὲν, καὶ γὰρ αἰσχρὸν παρόντι μὲν μὴ χρῆσθαι. πα-
ρελθόντος δὲ αὐτοῦ μεμνῆσθαι. τί γὰρ ἂν καὶ βουληθείημεν ἡμῖν προσγενέσθαι, μέλ-
λοντες βασιλεῖ πολεμεῖν ἔξω τῶν νῦν ὑπαρχόντων. οὐκ αἴγυπτος μὲν αὐτοῦ καὶ κύ-
προς ἀφέστηκε, φοινίκη δὲ καὶ συρία διὰ τὸν πόλεμον ἀνάστατοι γεγόνασι, τύρος δὲ ἐ-
φ' ᾗ μέγα ἐφρόνησεν, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ἐκείνου κατείληπται, τῶν δὲ ἐν κιλικίᾳ πό-
λεων, τὰς μὲν πλείστας οἱ μεθ' ἡμῶν ὄντες ἔχουσι. τὰς δὲ οὐ χαλεπόν ἐστι κτήσασθαι.
λυκίας δ' οὐδεὶς πώποτε περσῶν ἐκράτησεν. ἑκατόμνως δ' ὁ καρίας ἐπίσταθμος τῇ
μὲν ἀληθείᾳ, πολὺν ἤδη χρόνον ἀφέστηκεν. ὁμολογήσει δὲ ὅταν ἡμεῖς βουληθῶμεν. ἀ-
πὸ δὲ κνίδου μέχρι σινώπης, ἕλληνες τὴν ἀσίαν παροικοῦσιν. οὓς οὐ δεῖ πείθειν, ἀλλὰ μὴ
κωλύειν πολεμεῖν, καὶ τοιούτων ὁρμητηρίων ὑπαρξάντων, καὶ τοσούτου πολέμου τὴν
ἀσίαν περιστάντος, τί δεῖ τὰ συμβησόμενα λίαν ἀκριβῶς προαγορεύειν; ὅπου γὰρ μι-
κρῶν μερῶν ἥττους εἰσὶ, πῶς ἂν διατεθεῖεν, εἰ πᾶσιν ἡμῖν πολεμεῖν ἀναγκασθεῖεν. ἔχει
δὲ οὕτως. ἐὰν μὲν ὁ βάρβαρος ἐρρωμενεστέρως κατάσχῃ τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ θαλάτ-
τῃ, φρουρὰς μείζους ἐν αὐταῖς ἢ νῦν ἐγκαταστήσας, τάχ' ἂν καὶ τῶν νήσων αἵ εἰσι πε-
ρὶ τὴν ἤπειρον, οἷον ῥόδος καὶ σάμος καὶ χίος ἐπὶ τὰς ἐκείνου τύχας ἀποκλίναιεν.
ἢν δ' ἡμεῖς αὐτὰς πρότεροι καταλάβωμεν, εἰκὸς τοὺς τὴν λυδίαν καὶ φρυγίαν, καὶ
τὴν ἄλλην τὴν ὑπερκειμένην χώραν οἰκοῦντας, ἐπὶ τοῖς ἐντεῦθεν ὁρμωμένοις εἶναι.
διὸ δεῖ σπεύδειν, καὶ μηδεμίαν ποιεῖσθαι διατριβήν. ἵνα μὴ πάθωμεν ὅπερ οἱ πα-
τέρες ἡμῶν. ἐκεῖνοι γὰρ ὑστερήσαντες τῶν βαρβάρων καὶ προέμενοί τινας τῶν συμ-
μάχων, ἠναγκάσθησαν ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς κινδυνεύειν. ἐξὸν αὐτοῖς προτέροις
διαβᾶσιν εἰς τὴν ἤπειρον μετὰ πάσης τῆς τῶν ἑλλήνων δυνάμεως, ἐν μέρει τῶν ἐθνῶν ἕ-
καστον χειρώσασθαι. δέδεικται γὰρ, ὅταν τις πολεμῇ πρὸς ἀνθρώπους ἐκ πολλῶν συλ-
λεγομένους τόπων, ὅτι δεῖ μὴ περιμένειν, ἕως ἂν ἀθροισθῶσιν. ἀλλ' ἔτι διεσπαρμένοις
αὐτοῖς ἐπιχειρεῖν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν προεξαμαρτόντες ἅπαντα ταῦτα ἐπηνωρθώσαν-
το, καταστάντες εἰς τοὺς μεγίστους ἀγῶνας. ἡμεῖς δ' ἂν σωφρονῶμεν, ἐξ ἀρχῆς φυλαξό-
μεθα, καὶ πειρασόμεθα φθῆναι περὶ τὴν λυδίαν, καὶ περὶ τὴν ἰωνίαν στρατόπεδον
ἐγκαταστήσαντες. εἰδότες ὅτι καὶ βασιλεὺς οὐχ ἑκόντων ἄρχει τῶν ἠπειρωτῶν, ἀλλὰ
μείζω δύναμιν περὶ αὐτὸν ἑκάστων αὐτῶν ποιησάμενος. ἧς ἡμεῖς ὁπόταν κρείττω δια-
βιβάσωμεν, ἣν βουληθέντες ῥᾳδίως ἂν ποιήσαιμεν, ἀσφαλῶς ἅπασαν τὴν ἀσίαν καρ-
πωσόμεθα. πολὺ δὲ κάλλιον ἐκείνῳ περὶ τῆς βασιλείας πολεμεῖν, ἢ πρὸς ἡμᾶς αὐ-
τοὺς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητεῖν. ἄξιον δὲ ἐπὶ τῆς νῦν ἡλικίας ποιήσασθαι
τὴν στρατείαν. ἵν' οἱ τῶν συμφορῶν κοινωνήσαντες, οὗτοι καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσωσιν,

καὶ μὴ πάντα τὸν χρόνον δυστυχοῦντες διαγάγωσιν. ἱκανὸς γὰρ ὁ παρεληλυθὼς χρόνος. ἐν ᾧ τί τῶν δεινῶν οὐ γέγονε; πολλῶν γὰρ κακῶν τῇ φύσει τῇ τῶν ἀνθρώπων ὑπαρχόντων, αὐτοὶ πλεῖον τῶν ἀναγκαίων προσεξευρήκαμεν. πολέμους καὶ στάσεις ἡμῖν αὐτοῖς ἐμποιήσαντες, ὥστε τοὺς μὲν, ἐν ταῖς αὐτῶν ἀνόμως ἀπόλλυσθαι, τοὺς δὲ ἐπὶ ξένης μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν ἀλᾶσθαι. πολλοὺς δὲ δι᾽ ἔνδειαν τῶν καθ᾽ ἡμέραν ἐπικουρεῖν ἀναγκαζομένους ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, τοῖς φίλοις μαχομένους ἀποθνήσκειν. ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς πώποτ᾽ ἠγανάκτησεν. ἀλλ᾽ ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ταῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν συγκειμέναις, δακρύειν ἀξιοῦσιν. ἀληθινὰ δὲ πάθη πολλὰ καὶ δεινὰ γιγνόμενα διὰ τὸν πόλεμον ἐφορῶντες, τοσούτου δέουσιν ἐλεεῖν, ὥστε καὶ μᾶλλον χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς ἀλλήλων κακοῖς, ἢ τοῖς ἰδίοις αὐτῶν ἀγαθοῖς. ἴσως δ᾽ ἂν καὶ τῆς ἐμῆς εὐηθείας πολλοὶ καταγελάσειαν, εἰ δυστυχίαν ἀνδρῶν ἐν τοιούτοις καιροῖς ὀδυροίμην. ἐν οἷς Ἰταλία μὲν ἀνάστατος γέγονε. Σικελία δὲ καταδεδούλωται. τοσαῦται δὲ πόλεις τοῖς βαρβάροις ἐκδέδονται. τὰ λοιπὰ μέρη τῶν Ἑλλήνων ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις ἐστί. θαυμάζω δὲ τῶν δυναστευόντων ἐν ταῖς πόλεσιν, εἰ προσήκειν αὐτοῖς ἡγοῦνται μέγα φρονεῖν, μηδὲν πώποτε ὑπὲρ τηλικούτων πραγμάτων, μήτε εἰπεῖν, μήτε ἐνθυμηθῆναι δυνηθέντες. ἐχρῆν γὰρ αὐτούς, εἴπερ ἦσαν ἄξιοι τῆς παρούσης δόξης, ἁπάντων ἀφεμένους τῶν ἄλλων, περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τοὺς βαρβάρους εἰσηγεῖσθαι καὶ συμβουλεύειν. τυχὸν μὲν γὰρ ἄν τι διεπράξαντο. εἰ δὲ καὶ προαπεῖπον, ἀλλ᾽ οὖν τούς γε λόγους ὥσπερ χρησμοὺς εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον κατέλιπον. νῦν δέ, οἱ μὲν ἐν ταῖς μεγίσταις δόξαις ὄντες, ἐπὶ μικροῖς σπουδάζουσιν, ἡμῖν δὲ τοῖς τῶν πολιτικῶν ἐξεστηκόσι περὶ τηλικούτων πραγμάτων συμβουλεύειν καταλελοίπασιν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὅσῳ μικροψυχότεροι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ προεστῶτες ἡμῶν, τοσούτῳ τοὺς ἄλλους ἐρρωμενεστέρως δεῖ σκοπεῖν, ὅπως ἀπαλλαγησόμεθα τῆς παρούσης ἔχθρας. νῦν μὲν γὰρ μάτην ποιούμεθα τὰς περὶ τῆς εἰρήνης συνθήκας. οὐ γὰρ διαλυόμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ᾽ ἀναβαλλόμεθα, καὶ περιμένομεν τοὺς καιροὺς ἐν οἷς ἀνήκεστόν τι κακόν, ἀλλήλους ἐργάσασθαι δυνησόμεθα. δεῖ δὲ ταύτας τὰς ἐπιβουλὰς ἐκποδὼν ποιησαμένους, ἐκείνοις τοῖς ἔργοις ἐπιχειρεῖν, ἐξ ὧν τάς τε πόλεις ἀσφαλέστερον οἰκήσομεν, καὶ πιστότερον διακεισόμεθα πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. ἔστι δὲ ἁπλοῦς καὶ ῥᾴδιος ὁ λόγος ὁ περὶ τούτων. οὔτε γὰρ εἰρήνην οἷόν τ᾽ ἐστὶ βεβαίαν ἀγαγεῖν, ἐὰν μὴ κοινῇ τοῖς βαρβάροις πολεμήσωμεν, οὔθ᾽ ὁμονοῆσαι τοὺς Ἕλληνας, πρὶν ἂν καὶ τὰς ὠφελείας ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ τοὺς κινδύνους πρὸς τοὺς αὐτοὺς ποιησώμεθα. τούτων δὲ γενομένων, καὶ τῆς ἀπορίας τῆς περὶ τὸν βίον ἡμῶν ἀφαιρεθείσης, ἣ καὶ τὰς ἑταιρείας διαλύει, καὶ τὰς συγγενείας εἰς ἔχθραν προάγει, καὶ πάντας ἀνθρώπους εἰς πολέμους καὶ στάσεις καθίστησιν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχ ὁμονοήσομεν, καὶ τὰς εὐνοίας ἀληθινὰς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ἕξομεν. ὧν ἕνεκα περὶ παντὸς ποιητέον ὅπως ὡς τάχιστα τὸν ἐνθένδε πόλεμον εἰς τὴν ἤπειρον διοριοῦμεν, ὡς μόνον ἂν τοῦτ᾽ ἀγαθὸν ἀπολαύσαιμεν ἐκ τῶν κινδύνων τῶν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς. εἰ ταῖς ἐμπειρίαις ταῖς ἐκ τούτων γεγενημέναις πρὸς τὸν βάρβαρον καταχρήσασθαι δόξειεν ἡμῖν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως διὰ τὰς συνθήκας ἄξιον ἐπισχεῖν. ἀλλ᾽ οὐκ ἐπειχθῆναι καὶ θᾶττον ποιήσασθαι τὴν στρατείαν. δι᾽ ἃς αἱ μὲν ἠλευθερωμέναι τῶν πόλεων, βασιλεῖ χάριν ἴσασιν, ὡς δι᾽ ἐκεῖνον τυχοῦσαι τῆς αὐτονομίας ταύτης. αἱ δὲ ἐκδεδομέναι τοῖς βαρβάροις, μάλιστα μὲν Λακεδαιμονίοις ἐγκαλοῦσιν. ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μετέχουσι τῆς εἰρήνης, ὡς ὑπὸ τούτων δουλεύειν ἠναγκασμέναι. καίτοι πῶς οὐ χρὴ διαλύειν ταύτας τὰς ὁμολογίας, ἐξ ὧν τοιαύτη δόξα γέγονεν, ὥστε ὁ μὲν βάρβαρος κήδεται τῆς Ἑλλάδος, καὶ φύλαξ τῆς εἰρήνης ἐστίν. ὑμῶν δέ τινές εἰσιν οἱ λυμαινόμενοι καὶ κακῶς ποιοῦντες αὐτήν. ὃ δὲ πάντων καταγελαστότατον, ὅτι τῶν γεγραμμένων ἐν ταῖς ὁμολογίαις, τὰ χείριστα τυγχάνομεν διαφυλάττοντες. ἃ μὲν γὰρ αὐτονόμους ἀφίησι τάς τε νήσους καὶ τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, πάλαι λέλυται, καὶ μάτην ἐν ταῖς στήλαις ἐστί. ἃ δὲ αἰσχύνην φέρει ἡμῖν, καὶ πολλοὺς τῶν συμμάχων ἐκδέδωκε, ταῦτα δὲ κατὰ χώραν μένει, καὶ πάντ᾽ αὐτὰ κύρια ποιοῦμεν.

μεν ἃ χρὴ ἀναιρεῖν, καὶ μηδὲ μίαν ἐᾶν ἡμέραν. νομίζοντας προστάγματα καὶ μὴ συν
θήκας εἶναι. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι συνθῆκαι μέν εἰσιν, αἵτινες ἂν ἴσως καὶ κοινῶς ἐν
ἀμφοτέροις ἔχωσι. προστάγματα δὲ τὰ τοὺς ἑτέρους ἐλαττοῦντα παρὰ τὸ δίκαιον.
διὸ καὶ τῶν πρεσβευσάντων ταύτην τὴν εἰρήνην, δικαίως ἂν κατηγορήσαιμεν. ὅτι πεμ
φθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῶν βαρβάρων ἐποιήσαντο τὰς συνθήκας. ἐχρῆν
γὰρ αὐτοὺς εἴτ᾽ ἐδόκει τὴν ἑαυτῶν ἔχειν ἑκάστους, εἴτε καὶ τῶν δοριαλώτων ἐπάρχειν,
εἴτε καὶ τούτων κρατεῖν, ὧν ὑπὸ τὴν εἰρήνην ἐτυγχάνομεν ἔχοντες, ἕν τι τούτων ὁρι-
σαμένους, καὶ κοινὸν τὸ δίκαιον ποιησαμένους, οὕτω συγγράφεσθαι περὶ αὐτῶν. νῦν
δὲ τῇ μὲν ἡμετέρᾳ πόλει, καὶ τῇ Λακεδαιμονίων οὐδὲ μίαν τιμὴν ἀπένειμαν. τὸν δὲ
βάρβαρον ἁπάσης τῆς Ἀσίας δεσπότην κατέστησαν, ὡς ὑπὲρ ἐκείνου πολεμησάν-
των ἡμῶν. ἢ τῆς μὲν Περσῶν ἀρχῆς, πάλαι καθεστηκυίας, ἡμῶν δὲ ἄρτι τὰς πό-
λεις κατοικούντων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνων μὲν νεωστὶ τὴν τιμὴν ἐχόντων, ἡμῶν δὲ τὸν ἅπαντα
χρόνον ἐν τοῖς Ἕλλησι δυναστευόντων. οἶμαι δ᾽ ἐκείνως εἰπὼν, μᾶλλον δηλώσειν
τήν τε περὶ ἡμᾶς ἀτιμίαν γεγενημένην, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως πλεονεξίαν. τῆς γὰρ
γῆς ἁπάσης τῆς ὑπὸ τῷ κόσμῳ κειμένης δίχα τετμημένης, καὶ τῆς μὲν Ἀσίας, τῆς
δὲ Εὐρώπης καλουμένης, τὴν ἡμίσειαν ἐκ τῶν συνθηκῶν εἴληφεν, ὥσπερ πρὸς τὸν Δία
τὴν χώραν νεμόμενος, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὰς συνθήκας ποιούμενος, καὶ
ταύτας ἡμᾶς ἠνάγκασεν ἡμᾶς, ἐν στήλαις λιθίναις ἀναγράψαντας ἐν τοῖς κοινοῖς τῶν ἱε
ρῶν ἀναθεῖναι πολὺ κάλλιον τρόπαιον, τῶν ἐν ταῖς μάχαις γιγνομένων. τὰ μὲν γὰρ,
ὑπὲρ μικρῶν ἔργων καὶ μιᾶς τύχης ἐστίν. αὗται δὲ ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου καὶ
καθ᾽ ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἑστήκασιν. ὑπὲρ ὧν καὶ ἄξιον ὀργίζεσθαι καὶ σκοπεῖν, ὅπως τῶν
γεγενημένων δίκην ληψόμεθα, καὶ τὰ μέλλοντα διορθωσόμεθα. καὶ γὰρ αἰσχρὸν, ἰδίᾳ
μὲν τοῖς βαρβάροις οἰκέταις ἀξιοῦν χρῆσθαι. δημοσίᾳ δὲ τοσούτους τῶν συμμάχων πε
ριορᾶν αὐτοῖς δουλεύοντας, καὶ τοὺς μὲν περὶ τὰ Τρωϊκὰ γιγνομένους, μιᾶς γυναι-
κὸς ἁρπασθείσης, οὕτως ἅπαντας συνοργισθῆναι τοῖς ἀδικηθεῖσιν, ὥστε μὴ πρότερον
παύσασθαι πολεμοῦντας, πρὶν τὴν πόλιν ἀνάστατον ἐποίησαν τοῦ τολμήσαντος ἐξα
μαρτεῖν. ἡμᾶς δὲ ὅλης τῆς Ἑλλάδος ὑβριζομένης, μηδεμίαν ποιήσασθαι κοινὴν τιμω
ρίαν. ἐξὸν ἡμῖν εὐχῆς ἄξια διαπράξασθαι. μόνος γὰρ οὗτος ὁ πόλεμος, κρείττων εἰρή
νης ἐστί. καὶ θεωρίᾳ μᾶλλον ἢ στρατείᾳ προσεοικώς. ἀμφοτέροις δὲ συμφέρων, καὶ τοῖς
τὴν ἡσυχίαν ἄγειν βουλομένοις, καὶ τοῖς πολεμεῖν ἐπιθυμοῦσιν. ἐξέσται γὰρ ἂν τοῖς μὲν
ἀδεῶς τὰ σφέτερα αὐτῶν καρποῦσθαι. τοῖς δὲ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων μεγάλους πλού
τους κατασκευάσασθαι. πολλαχῇ δ᾽ ἄν τις λογιζόμενος, εὕροι ταύτας τὰς πράξεις
λυσιτελούσας μάλιστα ἡμῖν. φέρε γὰρ πρὸς τίνας χρὴ πολεμεῖν, τοὺς μηδὲ μιᾶς
πλεονεξίας ἐπιθυμοῦντας, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ δίκαιον σκοποῦντας. οὐ πρὸς τοὺς καὶ
πρότερον τὴν Ἑλλάδα κακῶς ποιήσαντας, καὶ νῦν ἐπιβουλεύοντας, καὶ πάντα
τὸν χρόνον οὕτω διακειμένους πρὸς ἡμᾶς, τίσι δὲ φθονεῖν εἰκός ἐστι, τοὺς μὴ παντάπασιν
ἀνάνδρως διακειμένους, ἀλλὰ μετρίως τούτῳ τῷ πράγματι χρωμένους. οὐ τοῖς μείζους
μὲν τὰς δυναστείας ἢ κατὰ ἀνθρώπους περιβεβλημένοις, ἐλάττονος δὲ ἀξίοις τῶν παρ᾽
ἡμῖν δυστυχούντων. ἐπὶ τίνας δὲ μᾶλλον προσήκει στρατεύειν, τοὺς ἅμα μὲν εὐσεβεῖν
βουλομένους, ἅμα δὲ τοῦ συμφέροντος προνοουμένους. οὐκ ἐπὶ τοὺς καὶ φύσει πολεμί-
ους καὶ πατρικοὺς ἐχθροὺς, καὶ πλεῖστα μὲν ἀγαθὰ κεκτημένους, ἥκιστα δὲ ὑπὲρ αὐ-
τῶν ἀμύνασθαι δυναμένους, οὐκοῦν ἐκεῖνοι πᾶσι τούτοις ἔνοχοι τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ
μὴν οὐδὲ τὰς πόλεις λυπήσομεν στρατιώτας ἐξ αὐτῶν καταλέγοντες. ὃ νῦν ἐν τῷ πο
λέμῳ τῷ πρὸς ἀλλήλους ὀχληρότατόν αὐταῖς ἐστι. πολὺ γὰρ οἶμαι σπανιω-
τέρους ἔσεσθαι τοὺς μένειν ἐθέλοντας, τῶν συνακολουθεῖν ἐπιθυμησόντων. τίς
γὰρ οὕτως ἢ νέος ἢ παλαιὸς ῥᾴθυμός ἐστιν, ὅστις οὐ μετασχεῖν βουλήσεται ταύ-
της τῆς στρατιᾶς. τῆς ὑπ᾽ Ἀθηναίων μὲν καὶ Λακεδαιμονίων στρατηγουμένης. ὑπὲρ
δὲ τῆς τῶν συμμάχων ἐλευθερίας ἀθροιζομένης, ὑπὸ δὲ τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἐκ-
πεμπομένης, ἐπὶ δὲ τὴν τῶν βαρβάρων τιμωρίαν πορευομένης. φήμην δὲ καὶ μνή-

μην καὶ δόξαν, πόσην τινὰ χρὴ νομίζειν, ἢ ζῶντας ἕξειν, ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν, τοὺς ἐν τοῖς ἔργοις ἀριστεύσαντας. ὅπου γ' οἱ πρὸς Ἀλέξανδρον πολεμήσαντες, καὶ μίαν πόλιν ἑλόντες, τοιούτων ἐπαίνων ἠξιώθησαν, ποίων τινῶν χρὴ προσδοκᾶν ἐγκωμίων τεύξεσθαι τοὺς ὅλης ἀσίας κρατήσαντας. τίς γὰρ ἢ τῶν ποιεῖν δυναμένων, ἢ τῶν λέγειν ἐπισταμένων οὐ πονήσει καὶ φιλοσοφήσει. βουλόμενος ἅμα τῆς αὑτοῦ διανοίας καὶ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς μνήμην εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον καταλιπεῖν. οὐ τὴν αὐτὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ἔχων, ἔν τε τῷ παρόντι καιρῷ, καὶ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ λόγου. τότε μὲν γὰρ ᾤμην ἀξίως δυνήσεσθαι περὶ τῶν πραγμάτων εἰπεῖν. νῦν δὲ οὐκ ἐφικνοῦμαι τοῦ μεγέθους αὐτῶν, ἀλλὰ πολλά με διαπέφευγεν ὧν διενοήθην. αὐτοὺς οὖν χρὴ συνορᾶν, ὅσης ἂν εὐδαιμονίας τύχοιμεν. εἰ τὸν μὲν πόλεμον τὸν νῦν ὄντα περὶ ἡμᾶς, πρὸς τοὺς ἠπειρώτας ποιησαίμεθα. τὴν δὲ εὐδαιμονίαν τὴν ἐκ τῆς ἀσίας εἰς τὴν εὐρώπην διακομίσαιμεν, καὶ μὴ μόνον ἀκροατὰς γενομένους ἀπελθεῖν, ἀλλὰ τοὺς μὲν πράττειν δυναμένους παρακαλοῦντας ἀλλήλους, πειρᾶσθαι διαλλάττειν, τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν λακεδαιμονίων. τοὺς δὲ τῶν λόγων ἀμφισβητοῦντας, πρὸς μὲν τὴν παρακαταθήκην, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν νῦν φλυαροῦσι, παύσασθαι γράφοντας. πρὸς δὲ τοῦτον τὸν λόγον ποιεῖσθαι τὴν ἅμιλλαν, καὶ σκοπεῖν ὅπως ἄμεινον ἐμοῦ περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐροῦσιν. ἐνθυμουμένους, ὅτι τοῖς μεγάλας τὰς ὑποσχέσεις ποιουμένοις, οὐ πρέπει περὶ μικρὰ διατρίβειν. οὐδὲ τοιαῦτα λέγειν ἐξ ὧν ὁ βίος μηδὲν ἐπιδώσει τῶν πεισθέντων. ἀλλ' ὧν ἐπιτελεσθέντων, αὐτοί τε ἀπαλλαγήσονται τῆς τοιαύτης ἀπορίας, καὶ τοῖς ἄλλοις μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιοι δόξουσιν εἶναι.

ΠΛΑΤΑΙΚΟΣ.

Ε ἰδότες ὑμᾶς ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι καὶ τοῖς ἀδικουμένοις προθύμως βοηθεῖν εἰθισμένους, καὶ τοῖς εὐεργέταις μεγίστην χάριν ἀποδιδόντας, ἥκομεν ἱκετεύσοντες, μὴ περιιδεῖν ἡμᾶς εἰρήνης οὔσης, ἀναστάτους ὑπὸ θηβαίων γενομένους. πολλῶν δὲ ἤδη πρὸς ὑμᾶς καταφυγόντων, καὶ διαπραξαμένων ἁπάνθ' ὅσων ἐδεήθησαν, πολλὴν ἡγούμεθα μάλιστα προσήκειν ὑμῖν περὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως ποιήσασθαι πρόνοιαν. οὔτε γὰρ ἀδικωτέρους, οὐδένας ἂν ἡμῶν εὕροιτε τηλικαύταις συμφοραῖς περιπεπτωκότας. οὔτ' ἐκ πλείονος χρόνου πρὸς τὴν ὑμετέραν πόλιν οἰκειότερον διακειμένους. ἔτι δὲ περὶ τοιούτων δεησόμενοι πάρεσμεν ἐν οἷς κίνδυνος μὲν οὐδείς ἐστι, πάντες δὲ ἄνθρωποι πειθομένους νομιοῦσιν ὑμᾶς ὁσιωτάτους καὶ δικαιοτάτους εἶναι τῶν ἑλλήνων. εἰ μὲν οὖν μὴ θηβαίους ἑωρῶμεν ἐκ παντὸς τρόπου, παρεσκευασμένους πείθειν ὑμᾶς ὡς οὐδὲν εἰς ἡμᾶς ἐξημαρτήκασι, διὰ βραχέων ἂν ἐποιησάμεθα τοὺς λόγους. ἐπειδὴ δὲ εἰς τοῦθ' ἥκομεν ἀτυχίας, ὥστε μὴ μόνον ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα πρὸς τούτους, ἀλλὰ καὶ τῶν ῥητόρων τοὺς ἱκανωτάτους, οὓς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων αὐτοῖς οὗτοι παρεσκευάσαντο συνηγόρους, ἀναγκαῖον διὰ μακροτέρων δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. Χαλεπὸν μὲν οὖν μηδὲν καταδεέστερον εἰπεῖν ὧν πεπόνθαμεν. ποῖος γὰρ ἂν λόγος ἐξισωθείη ταῖς ἡμετέραις δυσπραξίαις, ἢ τίς ἂν ῥήτωρ ἱκανὸς γένοιτο κατηγορῆσαι τῶν θηβαίοις εἰς ἡμᾶς ἡμαρτημένων. ὅμως δὲ πειρατέον οὕτως ὅπως ἂν δυνώμεθα, φανερὰν καταστῆσαι τὴν τούτων παρανομίαν. πολὺ γὰρ μάλιστα ἀγανακτοῦμεν, ὅτι τοσούτου δέομεν τῶν ἴσων ἀξιοῦσθαι τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν, ὥστε εἰρήνης οὔσης καὶ συνθηκῶν γεγενημένων, οὐχ ὅπως τῆς κοινῆς ἐλευθερίας μετέχομεν, ἀλλ' οὐδὲ δουλείας μετρίας ἠξιώθημεν τυχεῖν. Δεόμεθα οὖν ὑμῶν ἄνδρες ἀθηναῖοι μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι τῶν λεγομένων, ἐνθυμηθέντας ὅτι πάντων ἂν ἡμῖν ἀλογώτατον εἴη συμβεβηκὸς, εἰ θηβαίοις μὲν τοῖς ἅπαντα τὸν χρόνον δυσμενῶς πρὸς τὴν πόλιν ὑμῶν διακειμένοις, αἴτιοι γεγένησθε τῆς ἐλευθερίας. ἡμεῖς δὲ μηδ' ἱκετεύοντες

ὑμᾶς τῶν αὐτῶν τούτοις ἐχθίστοις τύχωμεν. περὶ μὲν οὖν τῶν γεγενημένων οὐκ οἶδ' ὅτι
δεῖ μακρολογεῖν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι καὶ τὴν χώραν ἡμῶν κατανενέμηνται, καὶ τὴν
πόλιν κατεσκάφασιν; ἃ δὲ λέγοντες ἐλπίζουσιν ἐξαπατήσειν, περὶ τούτων ὑμᾶς πει-
ρασόμεθα διδάσκειν. ἐνίοτε μὲν γὰρ τολμῶσι λέγειν, ὡς διὰ τοῦτο πρὸς ἡμᾶς οὕτω
προσηνέχθησαν, ὅτι συντελεῖν αὐτοῖς οὐκ ἐθέλομεν. ὑμεῖς δ' ἐνθυμεῖσθε πρῶτον μὲν
εἰ δίκαιόν ἐστιν ὑπὲρ τηλικούτων ἐγκλημάτων οὕτως ἀνόμους καὶ δεινὰς ποιεῖσθαι
τὰς τιμωρίας. ἔπειτ' εἰ προσήκειν ὑμῖν δοκεῖ, μὴ πεισθεῖσαν τὴν πλαταιέων πόλιν,
ἀλλὰ βιασθεῖσαν θηβαίοις συντελεῖν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδένας ἡγοῦμαι τολμηροτέ-
ρους εἶναι τούτων. οἵτινες τὰς μὲν ἰδίας ἡμῶν ἑκάστων πόλεις ἀφανίζουσι· τῆς δὲ σφε-
τέρας αὐτῶν πολιτείας οὐδὲν δεομένους, κοινωνεῖν ἀναγκάζουσι. πρὸς δὲ τούτοις οὐ-
δ' ὁμολογούμενα φαίνονται διαπραττόμενοι πρός τε τοὺς ἄλλους, καὶ πρὸς ἡμᾶς. ἐ-
χρῆν γὰρ αὐτοὺς ἐπειδὴ πείθειν ἡμῶν τὴν πόλιν οὐχ οἷοί τε ἦσαν, ὥσπερ τοὺς θεσπιέ-
ας καὶ τοὺς ταναγραίους, συντελεῖν μόνον εἰς τὰς θήβας ἀναγκάζειν. οὐδὲν γὰρ ἂν
τῶν ἀνηκέστων κακῶν ἦμεν πεπονθότες. νῦν δὲ φανεροὶ γεγόνασιν οὐ τοῦτο διαπράξασθαι
βουληθέντες, ἀλλὰ τῆς χώρας ἡμῶν ἐπιθυμήσαντες. θαυμάζω δὲ πρὸς τί τῶν γε-
γενημένων ἀφορῶντες καὶ πῶς πώποτε τὸ δίκαιον κρίνοντες, ταῦτα φήσουσι προσάτ-
τειν ἡμῖν. εἰ μὲν γὰρ τὰ πάτρια σκοποῦσιν, οὐ τῶν ἄλλων αὐτοῖς ἀρκτέον, ἀλλὰ πο-
λὺ μᾶλλον ὀρχομενίοις φόρον οἰστέον. οὕτω γὰρ εἶχε τὸ παλαιόν. εἰ δὲ τὰς συνθήκας ἀ-
ξιοῦσιν εἶναι κυρίας ὅπερ ἐστὶ δίκαιον, πῶς οὐχ ὁμολογήσουσιν ἀδικεῖν καὶ παρα-
βαίνειν αὐτάς. ὁμοίως γὰρ τάς τε μικρὰς τῶν πόλεων καὶ τὰς μεγάλας αὐτονόμους
εἶναι κελεύουσιν. οἶμαι δὲ περὶ μὲν τούτων οὐ τολμήσειν αὐτοὺς ἀναισχυντεῖν. ἐπ' ἐκεῖ-
νον δὲ τρέψεσθαι τὸν λόγον, ὡς μετὰ λακεδαιμονίων ἐπολεμοῦμεν, καὶ πάσῃ τῇ
συμμαχίᾳ διαφθείραντες ἡμᾶς, τὰ συμφέροντα πεποιήκασιν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν χρῆ-
ναι μηδεμίαν μήτε αἰτίαν μήτε κατηγορίαν μείζω δύνασθαι τῶν ὅρκων καὶ συνθη-
κῶν. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ δεῖ τινας κακῶς παθεῖν διὰ τὴν λακεδαιμονίων συμμαχίαν, οὐκ ἂν
πλαταιεῖς ἐξ ἁπάντων τῶν ἑλλήνων προεκρίθησαν δικαίως. οὐ γὰρ ἑκόντες, ἀλλ' ἀ-
ναγκασθέντες τοῖς αὐτοῖς ἐδουλεύομεν. τίς δ' ἂν πιστεύσειεν εἰς τοῦθ' ἡμᾶς ἀνοίας ἐλ-
θεῖν, ὥστε περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τοὺς ἐξανδραποδισαμένους ἡμῶν τὴν πόλιν μᾶλ-
λον, ἢ τοὺς τῆς πόλεως τῆς αὐτῶν μεταδόντας; ἀλλὰ γὰρ οἶμαι, χαλεπὸν ἦν νεωτερί-
ζειν. αὐτοὺς μὲν μικρὰν πόλιν οἰκοῦντας. ἐκείνων δὲ, οὕτω μεγάλην δύναμιν κεκτη-
μένων. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἁρμοστοῦ καθεστῶτος καὶ φρουρᾶς ἐνούσης, καὶ τηλικούτου
στρατεύματος ὄντος θεσπιᾶσιν ὑφ' ὧν οὐ μόνον οὐκ ἂν ἔλαττον, ἢ ὑπὸ θηβαίων διεφθά-
ρημεν, ἀλλὰ καὶ δικαιότερον. τούτοις μὲν γὰρ εἰρήνης οὔσης, οὐ προσῆκε μνησικακεῖν πε-
ρὶ τῶν τότε γενομένων. ἐκεῖνοι δὲ ἐν τῷ πολέμῳ προδοθέντες, εἰκότως ἂν παρ' ἡμῶν
τὴν μεγίστην δίκην ἐλάμβανον. ἡγοῦμαι δ' ὑμᾶς οὐδὲ τοῦτο ἀγνοεῖν, ὅτι πολλοὶ καὶ τῶν
ἄλλων ἑλλήνων, τοῖς μὲν σώμασι μετ' ἐκείνων ἀκολουθεῖν ἠναγκάζοντο. ταῖς δὲ εὐνοίαις
μεθ' ἡμῶν ἦσαν. οὓς τίνα χρὴ προσδοκᾶν γνώμην ἕξειν ἂν ἀκούσωσιν ὅτι θηβαῖοι τὸν
δῆμον τῶν ἀθηναίων πεπείκασιν, ὡς οὐδενός ἐστι φειστέον τῶν ὑπὸ λακεδαιμονίοις γε-
νομένων. ὁ γὰρ τούτων λόγος οὐδὲν, ἀλλ' ἢ τοῦτο φανήσεται δυνάμενος. οὐδὲ γὰρ ἰδίαν
κατηγορίαν ποιούμενοι, κατὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως ἀπολωλέκασιν αὐτήν. ἀλλ' ἣν ὁ-
μοίως καὶ κατ' ἐκείνων ἕξουσιν εἰπεῖν. ὑπὲρ ὧν βουλεύεσθαι χρὴ, καὶ σκοπεῖν ὅπως μὴ
τοὺς πρότερον μισοῦντας τὴν ἀρχὴν τὴν λακεδαιμονίων, ἡ τούτων ὕβρις διαλλά-
ξῃ, καὶ ποιήσῃ τὴν ἐκείνων συμμαχίαν, αὐτῶν νομίζειν σωτηρίαν εἶναι. ἐνθυμεῖσθε δὲ
ὅτι τὸν πόλεμον ἀνείλεσθε τὸν ὑπογυώτατον, οὐχ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας, οὐδὲ ὑπὲρ
τῆς τῶν συμμάχων ἐλευθερίας. ἅπασι γὰρ ὑπῆρχεν ἡμῖν. ἀλλ' ὑπὲρ τῶν παρὰ τοὺς
ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας τῆς αὐτονομίας ἀποστερουμένων. ὃ δὴ καὶ πάντων σχετλιώτατον,
εἰ τὰς πόλεις ἃς οὐκ ᾤεσθε δεῖν λακεδαιμονίοις δουλεύειν, ταύτας περιόψεσθε νῦν ὑπὸ
θηβαίων ἀπολλυμένας. οἳ τοσούτου δέουσι μιμεῖσθαι τὴν πραότητα τὴν ὑμετέραν, ὥσθ' ὃ δο-
κεῖ πάντων δεινότατον εἶναι, δορυαλώτους γενέσθαι, τοῦτο κρεῖττον ἦν ὑμῖν παθεῖν ὑπὸ ταύτης τῆς

πόλεως, ἢ τούτων τυχεῖν ὁμόρους ὄντας. οἱ μὲν γὰρ ὑφ' ὑμῶν κατὰ κράτος ἁλόντες,
εὐθὺς μὲν ἁρμοστοῦ καὶ δουλείας ἀπηλλάγησαν· νῦν δὲ τοῦ συνεδρίου καὶ τῆς ἐ-
λευθερίας μετέχουσιν. οἱ δὲ τούτων πλησίον οἰκοῦντες, οἱ μὲν οὐδὲν ἧττον τῶν ἀργυ-
ρωνήτων δουλεύουσι. τοὺς δ' οὐ πρότερον παύσονται κακῶς ποιοῦντες, πρὶν ἂν οὕ-
τως ὥσπερ ἡμᾶς διαθῶσι, καὶ Λακεδαιμονίων μὲν κατηγοροῦσιν, ὅτι τὴν Καδμείαν
κατέλαβον, καὶ φρουρὰς εἰς τὰς πόλεις καθιστᾶσιν. αὐτοὶ δ' οὐ φύλακας εἰσπέμπον-
τες, ἀλλὰ τῶν μὲν τὰ τείχη κατασκάπτοντες, τοὺς δὲ ἄρδην ἀπολλύντες, οὐδὲν οἴον-
ται δεινὸν ποιεῖν, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀναισχυντίας καὶ πονηρίας ἐληλύθασιν, ὥστε τῆς μὲν
αὐτῶν σωτηρίας, τοὺς συμμάχους ἅπαντας ἀξιοῦσιν ἐπιμελεῖσθαι, τῆς δὲ τῶν ἄλ-
λων δουλείας, αὐτοὺς κυρίους καθιστᾶσι. καίτοι τίς οὐκ ἂν μισήσειε τὴν τούτων πλεο-
νεξίαν; οἳ τῶν μὲν ἀσθενεστέρων ἄρχειν ζητοῦσι, τοῖς δὲ κρείττοσιν ἴσον ἔχειν οἴονται δεῖν,
καὶ τῇ μὲν ὑμετέρᾳ πόλει τῆς γῆς τῆς ὑπὸ Ὠρωπίων δεδομένης φθονοῦσιν. αὐτοὶ δὲ
βίᾳ τὴν ἀλλοτρίαν χώραν κατανέμονται, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς λέγουσιν ὡς
ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῶν συμμάχων ταῦτ' ἔπραξαν, καίτοι χρῆν αὐτοὺς ὄντος ἐνθάδε συνε-
δρίου, καὶ τῆς ὑμετέρας πόλεως ἄμεινον βουλεύεσθαι δυναμένης, ἢ τῆς Θηβαίων,
οὐχ ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἥκειν ἀπολογησομένους, ἀλλὰ πρὶν ποιῆσαί τι τούτων
ἐλθεῖν ὡς ὑμᾶς βουλευσομένους. νῦν δὲ, τὰς μὲν οὐσίας τὰς ἡμετέρας ἰδίᾳ διηρπά-
κασι, τῆς δὲ διαβολῆς ἅπασι τοῖς συμμάχοις ἥκουσι μεταδώσοντες. ἣν ὑμεῖς ἢν σωφρο-
νῆτε φυλάξεσθε. πολὺ γὰρ κάλλιον τούτους ἀναγκάσαι μιμήσασθαι τὴν ὁσιότητα
τὴν ὑμετέραν, ἢ τῆς τούτων παρανομίας αὐτοὺς πεισθῆναι μετασχεῖν, οἳ μηδὲν τῶν
αὐτῶν τοῖς ἄλλοις γινώσκουσιν. οἶμαι γὰρ ἅπασι φανερὸν εἶναι, ὅτι προσήκει τοὺς
εὖ φρονοῦντας, ἐν μὲν τῷ πολέμῳ σκοπεῖν ὅπως ἐκ παντὸς τρόπου, πλέον ἕξουσι τῶν
ἐχθρῶν, ἐπειδὰν δὲ εἰρήνη γένηται, μηδὲν περὶ πλείονος ποιεῖσθαι τῶν ὅρκων καὶ τῶν
συνθηκῶν. οὗτοι δὲ τότε μὲν ἐν ἁπάσαις ταῖς πρεσβείαις, ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας
καὶ τῆς αὐτονομίας ἐποιοῦντο τοὺς λόγους. ἐπειδὴ δὲ νομίζουσιν αὐτοῖς ἄδειαν
εἶναι ποιεῖν ὅτι ἂν βουληθῶσιν, ἁπάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ὑπὲρ τῶν ἰδίων
κερδῶν καὶ τῆς αὐτῶν βίας λέγειν τολμῶσι, καὶ φασὶ τὸ Θηβαίους ἔχειν τὴν ἡμετέ-
ραν, τοῦτο συμφέρον εἶναι τοῖς συμμάχοις, κακῶς εἰδότες, ὡς οὐδ' αὐτοῖς τοῖς παρὰ
τὸ δίκαιον πλεονεκτοῦσιν, οὐδὲν πώποτε συνήνεγκεν, ἀλλὰ πολλοὶ δὴ τῆς ἀλλοτρί-
ας ἀδίκως ἐπιθυμήσαντες, περὶ τῆς ἑαυτῶν εἰς τοὺς μεγίστους, κινδύνους δικαίως
κατέστησαν, ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνό γε ἕξουσι λέγειν, ὡς αὐτοὶ μὲν μεθ' ὧν ἂν γένωνται,
πιστοὶ διατελοῦσιν ὄντες, ἡμᾶς δὲ ἄξιον φοβεῖσθαι, μὴ κομισάμενοι τὴν χώραν πρὸς
Λακεδαιμονίους ἀποστῶμεν. εὑρήσετε γὰρ ἡμᾶς μὲν δὶς ἐκπεπολιορκημένους, ὑπὲρ
τῆς φιλίας τῆς ὑμετέρας. τούτους δὲ πολλάκις εἰς ταυτηνὶ τὴν πόλιν ἐξημαρτη-
κότας, καὶ τὰς μὲν παλαιὰς προδοσίας, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. γενομένου δὲ τοῦ
Κορινθιακοῦ πολέμου διὰ τὴν ὕβριν τὴν τούτων, καὶ Λακεδαιμονίων ἐπ' αὐτοὺς στρα-
τευσάντων, δι' ὑμᾶς δὲ σωθέντες, οὐχ ὅπως τούτων χάριν ἀπέδοσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ διε-
λύσασθε τὸν πόλεμον, ἀπολιπόντες ὑμᾶς εἰς τὴν Λακεδαιμονίων συμμαχίαν εἰσῆλ-
θον, καὶ Χῖοι μὲν καὶ Μιτυληναῖοι, καὶ Βυζάντιοι συμπαρέμειναν. οὗτοι δὲ τηλικαύ-
την πόλιν οἰκοῦντες, οὐδὲ κοινοὺς σφᾶς αὐτοὺς παρασχεῖν ἐτόλμησαν. ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀ-
νανδρίας καὶ πονηρίας καὶ ἀφροσύνης ἦλθον, ὥστε ὤμοσαν, ἦ μὴν ἀκολουθήσειν με-
τ' ἐκείνων ἐφ' ὑμᾶς τοὺς διασώσαντας τὴν πόλιν αὐτῶν. ὑπὲρ ὧν δόντες τοῖς θεοῖς δί-
κας, τῆς Καδμείας καταληφθείσης, ἠναγκάσθησαν ἐνθάδε καταφυγεῖν. ὅθεν καὶ
μάλιστα ἐπεδείξαντο τὴν αὑτῶν ἀπιστίαν. σωθέντες γὰρ πάλιν διὰ τῆς ὑμετέρας δυ-
νάμεως, καὶ κατελθόντες εἰς τὴν αὑτῶν, οὐδένα χρόνον ἐνέμειναν. ἀλλ' εὐθὺς εἰς Λακε-
δαίμονα πρέσβεις ἀπέστελλον. ἕτοιμοι δουλεύειν ὄντες, καὶ μηδὲν κινεῖν τῶν πρότερον
πρὸς αὐτοὺς ὡμολογημένων. καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν; εἰ γὰρ μὴ προσέταττον ἐκεῖνοι τοὺς φεύ-
γοντας μὴ καταδέχεσθαι, καὶ τοὺς αὐτόχειρας ἐξείργειν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν αὐτοὺς μετὰ τῶν
ἠδικηκότων ἐφ' ὑμᾶς τοὺς εὐεργέτας στρατεύεσθαι, καὶ τοιοῦτοι μὲν νεωστὶ περὶ τὴν πόλιν

τήνδε γεγενημένοι. οἱ δ' ἐκ παλαιοῦ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος προδόται καταστάντες. αὐτοὶ
μὲν ὑπὲρ οὕτως ἑκουσίων καὶ μεγάλων ἀδικημάτων συγγνώμης τυχεῖν ἠξιώθησαν,
ὑμᾶς δὲ ὑπὲρ ὧν ἠναγκάσθημεν, οὐδὲ μίαν ἔχειν οἴονται δεῖν, ἀλλὰ τολμῶσιν ὄντες
θηβαῖοι, λακωνισμὸν ἑτέροις ὀνειδίζειν. οὓς πάντες ἴσμεν πλεῖστον χρόνον λακεδαι-
μονίοις δεδουλευκότας, καὶ προθυμότερον ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, ἢ τῆς ἑαυτῶν
σωτηρίας πεπολεμηκότας. ποίας γὰρ εἰσβολῆς ἀπελείφθησαν, τῶν εἰς ταύτην τὴν
χώραν γεγενημένων. ἢ τίνων οὐκ ἐχθίους ὑμῖν, καὶ δυσμενέστεροι διετέλεσαν ὄντες, οὐκ
ἐν τῷ δεκελεικῷ πολέμῳ πλειόνων αἴτιοι κακῶν ἐγένοντο τῶν ἄλλων τῶν εἰσβαλόν-
των, οὐ δυστυχησάντων ὑμῶν μόνοι τῶν συμμάχων ἔθεντο τὴν ψῆφον, ὡς χρὴ τήν τε
πόλιν ἐξανδραποδισθῆναι, καὶ τὴν χώραν ἀνεῖναι μηλόβοτον, ὥσπερ τὸ κρισαῖον πε-
δίον. ὥστ' εἰ λακεδαιμόνιοι τὴν αὐτὴν ἔσχον γνώμην θηβαίοις, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν ὑμᾶς
τοὺς ἅπασι τοῖς ἕλλησιν αἰτίους τῆς σωτηρίας γενομένους, αὐτοὺς ὑπὸ τῶν ἑλλή-
νων ἐξανδραποδισθῆναι, καὶ ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσεῖν. καίτοι τίνα τηλι-
καύτην εὐεργεσίαν ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν. ἥτις ἱκανὴ γενήσεται διαλῦσαι τὴν ἔχθραν τὴν
ἐκ τούτων δικαίως ἂν ὑπάρξουσαν πρὸς αὐτούς. τούτοις μὲν οὖν οὐδεὶς λόγος ὑπο-
λείπεται τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἐξημαρτηκόσι. τοῖς δὲ συνηγορεῖν βουλομένοις ἐκεῖ-
νος μόνος, ὡς νῦν μὲν ἡ βοιωτία, προπολεμεῖ τῆς ὑμετέρας χώρας. ἢν δὲ διαλύσησθε
τὴν πρὸς τούτους φιλίαν, ἀσύμφορα τοῖς συμμάχοις διαπράξεσθε. μεγάλην γὰρ ἔσε-
σθαι τὴν ῥοπήν, εἰ μετὰ λακεδαιμονίων ἡ τούτων γενήσεται πόλις. ἐγὼ δ' οὔτε τοῖς
συμμάχοις ἡγοῦμαι λυσιτελεῖν τοὺς ἀσθενεστέρους τοῖς κρείττοσι δουλεύειν. οὐδὲ γὰρ
τὸν παρελθόντα χρόνον ὑπὲρ ἄλλων τινῶν ἢ τούτων ἐπολεμήσαμεν. οὔτε θηβαίους
εἰς τοσαύτην μανίαν ἥξειν, ὥστε ἀποστάντας τῆς ὑμετέρας συμμαχίας, λακεδαιμονί-
οις ἐνδώσειν τὴν πόλιν, οὐχ ὡς πιστεύων τοῖς τούτων ἤθεσιν, ἀλλ' οἶδ' ὅτι γινώσκουσιν ὡς
δυοῖν θάτερον ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐστὶν, ἢ μένοντας ἀποθνήσκειν, καὶ πάσχειν οἷάπερ ἐ-
ποίησαν, ἢ φεύγοντας ἀπορεῖν, καὶ τῶν ἐλπίδων πασῶν ἀποστερεῖσθαι. πότερα γὰρ
τὰ πρὸς τοὺς πολίτας αὐτοῖς ἔχει καλῶς, ὧν τοὺς μὲν ἀποκτείναντες, τοὺς δ' ἐκ τῆς
πόλεως ἐκβαλόντες, διηρπάκασι τὰς οὐσίας. ἢ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους βοιωτούς. ὧν οὐκ
ἄρχειν μόνον ἀδίκως ἐπιχειροῦσιν, ἀλλὰ τῶν μὲν τὰ τείχη κατεσκάφασι. τῶν δὲ καὶ
τὴν χώραν ἀπεστερήκασιν. ἀλλὰ μὴν, οὐδ' εἰς τὴν ὑμετέραν πόλιν ἐπανελθεῖν αὐτοῖς
οἷόν τ' ἐστίν. ἣν οὕτω συνεχῶς φανήσονται προδιδόντες. ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅπως βουλήσον-
ται πρὸς ὑμᾶς, ὑπὲρ τῆς ἀλλοτρίας διενεχθέντες, τὴν αὐτῶν πόλιν οὕτως εἰκῇ καὶ
προδήλως ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ πολὺ κοσμιώτερον διακείσονται πρὸς ἁπάσας τὰς
πράξεις, καὶ τοσούτῳ πλέον ποιήσονται θεραπείαν ὑμῶν, ὅσῳ περ ἂν μᾶλλον περὶ
σφῶν αὐτῶν δεδίωσιν. ἐπεδείξαντο δὲ ὑμῖν ὡς χρὴ τῇ φύσει χρῆσθαι τῇ σφῶν αὐτῶν,
ἐξ ὧν ἔπραξαν περὶ ὠρωπόν. ὅτε μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐξουσίαν ἤλπισαν ἔσεσθαι ποιεῖν
ὅ τι ἂν βουληθῶσιν, οὐχ ὡς συμμάχοις ὑμῖν προσηνέχθησαν, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰς τοὺς πο-
λεμιωτάτους ἐξαμαρτεῖν ἐτόλμησαν. ἐπειδὴ δὲ ἐνσπόνδους αὐτοὺς ἀντὶ τούτων ἐ-
ψηφίσασθε ποιῆσαι, παυσάμενοι τῶν φρονημάτων ἦλθον εἰς ὑμᾶς ταπεινότερον δια-
τεθέντες, ἢ νῦν ἡμεῖς τυγχάνομεν ἔχοντες. ὥστε ἤν τινες ἡμᾶς ἐκφοβῶσι τῶν ῥητό-
ρων λέγοντες, ὡς κίνδυνός ἐστι, μὴ μεταβάλωνται καὶ γένωνται μετὰ λακεδαιμο-
νίων, οὐ χρὴ πιστεύειν. τοιαῦται γὰρ αὐτοὺς ἀνάγκαι κατειλήφασιν, ὥστε πολὺ ἂν θᾶτ-
τον τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν, ἢ τὴν λακεδαιμονίων συμμαχίαν ὑπομείναιεν. εἰ δ' οὖν καὶ
τἀναντία μέλλοιεν ἅπαντα πράξειν, οὐδ' οὕτως ἡγοῦμαι προσήκειν ὑμῖν τῆς θη-
βαίων πόλεως πλείω ποιήσασθαι λόγον, ἢ τῶν ὅρκων, καὶ τῶν συνθηκῶν. ἐνθυμου-
μένους, πρῶτον μὲν, ὡς οὐ τοὺς κινδύνους, ἀλλὰ τὰς ἀδοξίας καὶ τὰς αἰσχύνας φοβεῖσθαι
πάτριον ὑμῖν ἐστιν. ἔπειθ' ὅτι συμβαίνει κρατεῖν ἐν τοῖς πολέμοις, οὐ τοὺς βίᾳ τὰς πό-
λεις καταστρεφομένους, ἀλλὰ τοὺς ὁσιώτερον καὶ πρᾳότερον τὴν ἑλλάδα διοικοῦντας.
καὶ ταῦτα ἐπὶ πλειόνων μὲν ἄν τις παραδειγμάτων ἔχοι διελθεῖν. τὰ δὲ νῦν ἐφ' ἡμῶν γινό-
μενα, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ λακεδαιμόνιοι τὴν δύναμιν τὴν ὑμετέραν ἀνυπόστατον δοκοῦσαν

εἶναι κατέλυσαν. μικρὰς μὲν ἀφορμὰς εἰς τὸν πόλεμον τὸν κατὰ θάλατταν τὸ πρῶ-
τον ἔχοντες. διὰ δὲ τὴν δόξαν ταύτην, προσαγαγόμενοι τοὺς ἕλληνας, καὶ πάλιν ὑμεῖς
τὴν ἀρχὴν ἀφείλεσθε τὴν ἐκείνων, ἐξ ἀτειχίστου μὲν τῆς πόλεως ὁρμηθέντες, καὶ πραττ-
ούσης ἀθηνῶς. τὸ δὲ δίκαιον ἔχοντες σύμμαχον, καὶ τούτων ὡς οὐ βασιλεὺς αἴτιος ἦν,
ὁ τελευταῖος χρόνος σαφῶς ἐπέδειξεν. ἐξαίφνης γὰρ αὐτῷ πραγμάτων γεγενημένων,
καὶ τῶν μὲν ὑμετέρων ἀνελπίστως ἐχόντων, λακεδαιμονίοις δὲ σχεδὸν ἁπασῶν τῶν πό-
λεων δουλευουσῶν, ὅμως τοσοῦτον αὐτῶν περιεγένεσθε πολεμοῦντες, ὥστε ἐκείνους
ἀγαπητῶς ἰδεῖν τὴν εἰρήνην γενομένην. μηδεὶς οὖν ὑμῶν ὀρρωδείτω μετὰ τοῦ δικαίου
ποιούμενος τοὺς κινδύνους. μηδ᾽ οἰέσθω συμμάχων ἀπορήσειν, ἐὰν τοῖς ἀδικουμένοις ἐ-
θελήσῃ τις βοηθεῖν, ἀλλὰ μὴ θηβαίοις μόνοις. οἷς νῦν τἀναντία ψηφισάμενοι, πολλοὺς
ἐπιθυμεῖν ποιήσετε τῆς ὑμετέρας φιλίας. ἢν γὰρ ἐνδείξησθε ὡς ὁμοίως ἅπασιν ὑπὲρ
τῶν συνθηκῶν παρεσκεύασθε πολεμεῖν, τίνες εἰς τοσαύτην ἄνοιαν ἥξουσιν, ὥστε βούλε-
σθαι μετὰ τῶν καταδουλουμένων τὴν ἑλλάδα εἶναι μᾶλλον, ἢ μεθ᾽ ὑμῶν τῶν ὑπὲρ
τῆς ἑαυτῶν ἐλευθερίας ἀγωνιζομένων. εἰ δὲ μή, τί λέγοντες ἢν πάλιν γένηται πόλε-
μος, ἀξιώσετε προσάγεσθαι τοὺς ἕλληνας. εἰ τὴν αὐτονομίαν προτείνοντες, ἐκδώσε-
τε πορθεῖν θηβαίοις ἥντινα ἂν βούλωνται τῶν πόλεων. πῶς δ᾽ οὐχί, καὶ τἀναντία φα-
νήσεσθε πράττοντες ὑμῖν αὐτοῖς, εἰ θηβαίους μὲν μὴ διακωλύσητε παραβαίνοντας
τοὺς ὅρκους, καὶ τὰς συνθήκας. πρὸς δὲ λακεδαιμονίους ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τούτων
προσποιήσεσθε πολεμεῖν, καὶ τῶν μὲν κτημάτων τῶν ὑμετέρων αὐτῶν ἀπέστητε, βου-
λόμενοι τὴν συμμαχίαν ὡς μεγίστην ποιῆσαι. τούτους δὲ τὴν ἀλλοτρίαν ἔχειν ἐάσετε,
καὶ τοιαῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἅπαντες χείρους εἶναι νομιοῦσιν ὑμᾶς. ὃ δὲ πάντων ἀλο-
γώτατον, εἰ τοῖς μέν, συνεχῶς μετὰ λακεδαιμονίων γεγενημένοις, δεδογμένον ὑμῖν
ἐστὶ βοηθεῖν ἤν τι παρὰ τὰς σπονδὰς αὐτοῖς ἐκεῖνοι προστάττωσιν. ἡμᾶς δ᾽ οἳ τὸν μὲν πλεῖστον
χρόνον μεθ᾽ ὑμῶν ὄντες διατετελέκαμεν, τὸν δὲ τελευταῖον μόνον πόλεμον ὑπὸ λα-
κεδαιμονίοις ἠναγκάσθημεν γενέσθαι, διὰ ταύτην τὴν πρόφασιν ἀθλιώτατα ἁ-
πάντων ἀνθρώπων περιόψεσθε διακειμένους. τίνας γὰρ ἂν ἡμῶν εὕροιτις δυστυχεστέ-
ρους, οἵτινες καὶ πόλεως καὶ χώρας καὶ χρημάτων, ἐν μιᾷ στερηθέντες ἡμέρᾳ, πάν-
των τῶν ἀναγκαιοτάτων ὁμοίως ἐνδεεῖς ὄντες, ἀλῆται καὶ πτωχοὶ καθεστήκαμεν.
ἀποροῦντες ποῖ τραπώμεθα. ἐκπεσόντες γὰρ ἐκ τῆς οἰκείας, ἀθυμοῦντες καὶ ἀλώμε-
νοι τὴν ἑλλάδα περιήειμεν πάσας δυσχεραίνοντες τὰς οἰκήσεις. ἤν τε γὰρ δυστυχοῦντας
καταλάβωμεν, ἀλγοῦμεν, ἀναγκαζόμενοι πρὸς τοῖς οἰκείοις κακοῖς, καὶ τῶν ἀλλοτρί-
ων κοινωνεῖν. ἤν τε ὡς εὐπραγοῦντας ἔλθωμεν, ἔτι χαλεπώτερον ἔχομεν. οὐ ταῖς ἐ-
κείνων φθονοῦντες εὐπορίαις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς τῶν πέλας ἀγαθοῖς, τὰς ἡμετέ-
ρας αὐτῶν συμφορὰς καθορῶντες. ἐφ᾽ αἷς ἡμεῖς, οὐδὲ μίαν ἡμέραν ἀδάκρυτι διάγο-
μεν, ἀλλὰ πενθοῦντες τὴν πατρίδα, καὶ θρηνοῦντες τὴν μεταβολὴν τὴν γεγενημένην
ἅπαντα τὸν χρόνον διατελοῦμεν. τίνα γὰρ οἴεσθε ἡμᾶς γνώμην ἔχειν, ὁρῶντας τοὺς γο-
νέας ἡμῶν αὐτῶν, ἀναξίως γηροτροφουμένους, καὶ τοὺς παῖδας, οὐκ ἐπὶ ταῖς ἐλ-
πίσιν αἷς ἐποιησάμεθα παιδευομένους, ἀλλὰ πολλοὺς μὲν μικρῶν ἕνεκα συμβολαίων
δουλεύοντας, ἄλλους δὲ ἐπὶ θητείαν ἰόντας, τοὺς δ᾽ ὅπως ἕκαστοι δύνανται τὰ καθ᾽ ἡ-
μέραν πορειζομένους ἀπρεπῶς, καὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ ταῖς αὐτῶν ἡλι-
κίαις, καὶ τοῖς φρονήμασι τοῖς ἡμετέροις. ὃ δὲ πάντων ἐστὶν ἀλγεινότατον. ὅταν τις ἴδῃ
χωριζομένους ἀπ᾽ ἀλλήλων μὴ μόνον πολίτας ἀπὸ πολιτῶν, ἀλλὰ καὶ γυναῖκας ἀ-
πὸ ἀνδρῶν, καὶ τέκνα ἀπὸ μητέρων, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν διαλυομένην. ὃ πολλοῖς
τῶν ἡμετέρων πολιτῶν διὰ τὰς ἀπορίας συμβέβηκεν. ὁ γὰρ κοινὸς βίος ἀπολωλὼς,
ἰδίας ἐλπίδας ἕκαστον ἡμῶν ἔχειν πεποίηκεν. οἶμαι δ᾽ ὑμᾶς οὐδὲ τὰς ἄλλας αἰσχύ-
νας ἀγνοεῖν, τὰς διὰ πενίαν καὶ φυγὴν γινομένας, ἃς ἡμεῖς τῇ μὲν διανοίᾳ, χα-
λεπώτερον τῶν ἄλλων κακῶν φέρομεν, τῷ δὲ λόγῳ παραλείπομεν, αἰσχυνό-
μενοι λίαν ἀκριβῶς τὰς ἡμετέρας αὐτῶν ἀτυχίας ἐξετάζειν. ὧν ἡμᾶς αὐ-
τοὺς ἀξιοῦμεν ἐνθυμουμένους, ἐπιμέλειάν τινα ποιήσασθαι περὶ ἡμῶν, καὶ γὰρ

οὐδ' ἀλλότριοι τυγχάνομεν ὑμῖν ὄντες, ἀλλὰ ταῖς μὲν εὐνοίαις ἅπαντες οἰκεῖοι, τῇ
δὲ συγγενείᾳ τὸ πλῆθος ἡμῶν. διὰ γὰρ τὰς ἐπιγαμίας τὰς δοθείσας ἐκ πολιτίδων
ὑμετέρων γεγόναμεν, ὥστε οὐχ οἷόν τε ὑμῖν ἀμελῆσαι περὶ ὧν ἐληλύθαμεν δεησόμε-
νοι, καὶ γὰρ ἂν ἁπάντων εἴη δεινότατον, εἰ πρότερον μὲν ἡμῖν μετέδοτε τῆς πατρί-
δος τῆς ὑμετέρας αὐτῶν. νῦν δὲ μηδὲ τὴν ἡμετέραν ἀποδοῦναι δόξειεν ὑμῖν. ἔπειτα
οὐδ' εἰκὸς ἰδίᾳ μὲν ἕκαστον ἐλεεῖσθαι τῶν παρὰ τὸ δίκαιον δυστυχούντων. ὅλην δὲ πό-
λιν οὕτως ἀνόμως διεφθαρμένην, μηδὲ κατὰ μικρὸν οἴκτου δυνηθῆναι τυχεῖν, ἄλ-
λως τε καὶ πρὸς ὑμᾶς καταφυγοῦσαν. οἷς οὐδὲ τὸ πρότερον αἰσχρῶς, οὐδ' ἀκλεῶς ἀ-
πέβη τοὺς ἱκέτας ἐλεήσασιν. ἐλθόντων γὰρ Ἀργείων ὡς τοὺς προγόνους ὑμῶν, καὶ δε-
ηθέντων ἀνελέσθαι τοὺς ὑπὸ τῇ Καδμείᾳ τελευτήσαντας, πεισθέντες ὑπ' ἐκείνων,
καὶ Θηβαίους ἀναγκάσαντες βουλεύσασθαι νομιμώτερον, οὐ μόνον αὐτοὶ κατ' ἐ-
κείνους τοὺς χρόνους εὐδοκίμησαν, ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει δόξαν ἀείμνηστον εἰς ἅπαντα τὸν
χρόνον κατέλιπεν. ἧς οὐκ ἄξιον προδότας γενέσθαι, καὶ γὰρ αἰσχρὸν, φιλοτιμεῖσθαι
μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις. φαίνεσθαι δ' ἐκείνοις τἀναντία περὶ τῶν ἱκετῶν
πράττοντας. καίτοι πολὺ περὶ μειζόνων καὶ δικαιοτέρων ἥκομεν τὰς δεήσεις ποι-
ησόμενοι. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν στρατεύοντες ἱκέτευον ὑμᾶς, ἡμεῖς δὲ τὴν ἡμετέραν
αὐτῶν ἀπολωλεκότες. κἀκεῖνοι μὲν παρεκάλουν ἐπὶ τὴν τῶν νεκρῶν ἀναίρεσιν, ἡ-
μεῖς δ' ἐπὶ τὴν τῶν λοιπῶν σωτηρίαν. ἔστι δ' οὐκ ἴσον κακὸν οὐδ' ὅμοιον τοὺς τεθνεῶ-
τας ταφῆς εἴργεσθαι, καὶ τοὺς ζῶντας πατρίδος ἀποστερεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀ-
γαθῶν ἁπάντων, ἀλλὰ τὸ μὲν δεινότερον τοῖς κωλύουσιν, ἢ τοῖς ἀτυχοῦσι, τὸ δὲ μηδε-
μίαν ἔχοντα καταφυγὴν, ἀλλ' ἄπολιν γενόμενον, καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν κακοπα-
θεῖν, καὶ τοὺς αὐτοῦ περιορᾶν μὴ δυνάμενον ἐπαρκεῖν, τί δεῖ λέγειν ὅσον τὰς ἄλλας
συμφορὰς ὑπερβέβηκεν. ὑπὲρ ὧν, ἅπαντας ὑμᾶς ἱκετεύομεν, ἀποδοῦναι
τὴν χώραν ἡμῖν καὶ τὴν πόλιν. τοὺς μὲν πρεσβυτέρους ὑπομιμνήσκοντες, ὡς οἰκ-
τρὸν τοὺς τηλικούτους ὁρᾶσθαι δυστυχοῦντας, καὶ τῶν καθ' ἡμέραν ἀποροῦντας, τοὺς
δὲ νεωτέρους ἀντιβολοῦντας καὶ δεομένους βοηθεῖν τοῖς ἡλικιώταις, καὶ μὴ περιιδεῖν
ἔτι πλείω κακὰ τῶν εἰρημένων παθόντας. ὀφείλετε δὲ μόνοις τῶν Ἑλλήνων, τοῦτον τὸν
ἔρανον ἀναστάτοις ἡμῖν γεγενημένοις ἐπαμῦναι. καὶ γὰρ τοὺς ἡμετέρους προγόνους
φασὶν, ἐκλιπόντων τῶν ὑμετέρων πατέρων ἐν τῷ περσικῷ πολέμῳ ταύτην τὴν
χώραν, μόνους τῶν ἔξω Πελοποννήσου, κοινωνοὺς ἐκείνοις τῶν κινδύνων γενομένους,
συνανασῶσαι τὴν πόλιν αὐτοῖς, ὥστε δικαίως ἂν τὴν αὐτὴν εὐεργεσίαν ἀπολάβοι-
μεν, ἥνπερ αὐτοὶ τυγχάνομεν εἰς ὑμᾶς ὑπάρξαντες. εἰ δ' οὖν καὶ μηδὲν ὑμῖν τῶν σω-
μάτων τῶν ἡμετέρων δέδοκται φροντίζειν, ἀλλὰ τὴν γε χώραν, οὐ πρὸς ὑμῶν ἐστιν ἀ-
νάστατον περιορᾶσθαι πεπορθημένην. ἐν ᾗ μέγιστα σημεῖα τῆς ἀρετῆς τῆς ὑμετέρας, καὶ τῶν ἄλλων
τῶν συναγωνισαμένων καταλέλειπται. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τρόπαια, πόλει πρὸς πό-
λιν γέγονεν. ἐκεῖνα δὲ ὑπὲρ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος, πρὸς ὅλην τὴν ἐκ τῆς Ἀσίας δύνα-
μιν ἕστηκεν. ἃ Θηβαῖοι μὲν εἰκότως ἀφανίζουσι. τὰ γὰρ μνημεῖα τῶν τότε γενομένων,
αἰσχύνη τούτοις ἐστίν. ὑμῖν δὲ προσήκει διασώζειν. ἐξ ἐκείνων γὰρ τῶν ἔργων ἡγεμόνες
κατέστητε τῶν Ἑλλήνων. ἄξιον δὲ καὶ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡρώων μνησθῆναι τῶν ἐκεῖνον τὸν
τόπον κατεχόντων, καὶ μὴ περιορᾶν τὰς τιμὰς αὐτῶν καταλυομένας, οἷς ὑμεῖς καλ-
λιερησάμενοι, τοιοῦτον ὑπέστητε κίνδυνον, ὃς καὶ τούτους καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας
Ἕλληνας ἠλευθέρωσε. χρὴ δὲ καὶ τῶν προγόνων ποιήσασθαι τινὰ πρόνοιαν, καὶ μὴ πα-
ραμελῆσαι μηδὲ τῆς περὶ ἐκείνους εὐσεβείας. ἐνθυμουμένους ὅπως ἂν διατεθεῖεν, εἴ
τις ἄρα τοῖς ἐκεῖ φρόνησίς ἐστι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, εἰ κυρίων ὑμῶν αἴσθοιντο,
τοὺς μὲν δουλεύειν τοῖς βαρβάροις ἀξιώσαντας, δεσπότας τῶν ἄλλων Ἑλλήνων καθι-
σταμένους. ἡμᾶς δὲ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας συναγωνισαμένους, μόνους τῶν Ἑλ-
λήνων ἀναστάτους γεγενημένους, καὶ τοὺς μὲν τῶν κινδυνευσάντων τάφους, μὴ τυγ-
χάνοντας τῶν νομιζομένων. σπάνει τῶν ποιησόντων. Θηβαίους δὲ, τοὺς τἀναν-
τία διαπραξαμένους, κρατοῦντας τῆς χώρας ἐκείνης. ἐνθυμεῖσθε δὲ ὅτι καὶ Λα-

κεδαιμονίων μεγίστην ἐποιεῖσθε κατηγορίαν, ὅτι θηβαίοις χαριζόμενοι τοῖς τῶν ἑλ-
λήνων προδόταις, ὑμᾶς τοὺς εὐεργέτας διέφθειραν. μὴ τοίνυν ἐάσητε ταύτην τὴν
βλασφημίαν περὶ τὴν ὑμετέραν γενέσθαι πόλιν, μὴ δὲ τὴν ὕβριν τὴν τούτων, ἀντὶ
τῆς παρούσης ἕλησθε δόξης. Πολλῶν δὲ ἐνόντων εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἄν τις ὑμᾶς ἐπαγά-
γοιτο μᾶλλον φροντίσαι τῆς ἡμετέρας σωτηρίας, οὐ δύναμαι βραχεῖ λόγῳ πάν-
τα περιλαβεῖν, ἀλλ᾽ αὐτοὺς ὑμᾶς χρὴ καὶ τὰ παραλελειμμένα συνιδόντας, καὶ μνη-
σθέντας μάλιστα μὲν τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν, ἔπειτα δὲ καὶ τῆς ὑμετέρας εὐ-
νοίας καὶ τῆς τούτων ἔχθρας, ψηφίσασθαι τὰ δίκαια περὶ ἡμῶν.

ΑΡΕΟΠΑΓΗΤΙΚΟΣ.

Πολλοὺς ὑμῶν οἶμαι θαυμάζειν, ἥν τινά ποτε γνώμην ἔχων περὶ σω-
τηρίας τὴν πρόσοδον ἐποιησάμην, ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις
οὔσης, ἢ σφαλερῶς αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστηκότων, ἀλλ᾽ οὐ
πλείους μὲν τριήρεις ἢ διακοσίας κεκτημένης· εἰρήνην δὲ καὶ τὰ πε-
ρὶ τὴν χώραν ἀγούσης, καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀρχούσης. ἔτι δὲ συμ-
μάχους ἐχούσης πολλοὺς μὲν τοὺς ἑτοίμους ἡμῖν ἤν τι δέῃ βοηθήσοντας, πολὺ δὲ πλεί-
ους τοὺς τὰς συντάξεις ὑποτελοῦντας, καὶ τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας. ὧν ὑπαρ-
χόντων, ὑμᾶς μὲν ἄν τις φήσειεν εἰκὸς εἶναι θαῤῥεῖν, ὡς πόῤῥω τῶν κινδύνων ὄντας, τοῖς
δὲ ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσήκειν δεδιέναι καὶ βουλεύεσθαι περὶ σωτηρίας. ὑμεῖς
μὲν οὖν οἶδ᾽ ὅτι τούτῳ χρώμενοι τῷ λογισμῷ, καὶ τῆς ἐμῆς προσόδου καταφρονεῖτε,
καὶ πᾶσαν ἐλπίζετε τὴν ἑλλάδα ταύτῃ τῇ δυνάμει καθέξειν. ἐγὼ δὲ δι᾽ αὐ-
τὰ ταῦτα τυγχάνω δεδιώς. ὁρῶ γὰρ τῶν πόλεων τὰς ἄριστα πράττειν οἰομένας, τὰ
κάκιστα συμβουλευομένας, καὶ τὰς μάλιστα θαῤῥούσας εἰς πλείστους κινδύνους καθι-
σταμένας. αἴτιον δὲ τούτων ἐστὶν ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, οὐδὲν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ
παραγίγνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλου-
σίοις καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια, καὶ μετὰ ταύτης ἀκολασία. ταῖς δὲ ἐνδείαις, καὶ
ταῖς ταπεινότησι, σωφροσύνη καὶ μετριότης. ὥστε χαλεπὸν εἶναι διαγνῶναι, πο-
τέραν ἄν τις δέξαιτο τῶν μερίδων τούτων τοῖς παισὶ τοῖς αὑτοῦ καταλιπεῖν. ἴδοιμεν
γὰρ ἂν ἐκ μὲν τῆς φαυλοτέρας εἶναι δοκούσης, ἐπὶ τὸ βέλτιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς
πράξεις ἐπιδιδούσας. ἐκ δὲ τῆς κρείττονος φαινομένης, ἐπὶ τὸ χεῖρον εἰθισμένας με-
ταπίπτειν, καὶ τούτων ἐνεγκεῖν ἔχειν παραδείγματα, πλεῖστα μὲν ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν
πραγμάτων. (πυκνοτάτας γὰρ ταῦτα λαμβάνει τὰς μεταβολάς.) μείζω δὲ καὶ φα-
νερώτερα τοῖς ἀκούουσιν, ἐκ τῶν ἡμῖν καὶ λακεδαιμονίοις συμβάντων. ἡμεῖς τε γὰρ
ἀναστάτου μὲν τῆς πόλεως ὑπὸ τῶν βαρβάρων γενομένης, διὰ τὸ δεδιέναι καὶ προσέ-
χειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν, ἐπρωτεύσαμεν τῶν ἑλλήνων. ἐπειδὴ δ᾽ ἀνυπέρβλητον
ᾠήθημεν ἔχειν τὴν δύναμιν, παρὰ μικρὸν ἤλθομεν ἐξανδραποδισθῆναι, λακεδαιμό-
νιοί τε τὸ μὲν παλαιὸν ἐκ φαύλων τε καὶ μικρῶν πόλεων ὁρμηθέντες, διὰ τὸ σωφρό-
νως ζῆν καὶ στρατιωτικῶς, κατέσχον πελοπόννησον. μετὰ δὲ ταῦτα μεῖζω φρονήσαντες
τοῦ δέοντος, καὶ λαβόντες καὶ τὴν κατὰ γῆν καὶ τὴν κατὰ θάλασσαν ἀρχὴν, εἰς τοὺς αὐ-
τοὺς ἡμῖν κινδύνους κατέστησαν. ὅστις οὖν εἰδὼς τοσαύτας μεταβολὰς γεγενημένας,
καὶ τηλικαύτας δυνάμεις οὕτω ταχέως ἀναιρεθείσας, πιστεύει τοῖς παροῦσιν, ἀνόη-
τός ἐστιν, ἄλλως τε καὶ τῆς μὲν πόλεως ἡμῶν πολὺ καταδεέστερον νῦν πραττούσης, ἢ κα-
τ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον. τοῦ δὲ μίσους τοῦ τῶν ἑλλήνων καὶ τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς τὸν βασι-
λέα, πάλιν ἀνακεκαινισμένης. ἃ τότε κατεπολέμησεν ἡμᾶς. ἀπορῶ δὲ πότερον ὑπο-
λάβω μηδὲν μέλειν ὑμῖν τῶν κοινῶν πραγμάτων, ἢ φροντίζειν μὲν αὐτῶν, εἰς τοσοῦτον δ᾽
ἀναισθησίας ἥκειν, ὥστε λανθάνειν ὑμᾶς εἰς ὅσην ταραχὴν ἡ πόλις ἡμῶν καθέστηκεν.
ἐοίκατε γὰρ οὕτω διακειμένοις ἀνθρώποις, οἵτινες ἁπάσας μὲν τὰς πόλεις τὰς ἐπὶ θρᾴ-

κης ἀπολωλεκότες, πλείω δ' ἢ χίλια τάλαντα μάτην εἰς τοὺς ξένους ἀπανηλωκό-
τες, πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνας διαβεβλημένοι, καὶ τῷ βαρβάρῳ πολέμιοι γεγονότες, ἔτι
δὲ τοὺς μὲν Θηβαίων φίλους, σώζειν ἠναγκασμένοι. τοὺς δὲ ἡμετέρους αὐτῶν συμμά-
χους ἀπολωλεκότες, ἐπὶ τοσαύταις πράξεσιν εὐαγγέλια μὲν δὶς ἤδη τεθύκαμεν· ῥᾳ-
θυμότερον δὲ περὶ αὐτῶν ἐκκλησιάζομεν, τῶν πάντα τὰ δέοντα πραττόντων, καὶ
ταῦτ' εἰκότως, καὶ ποιοῦμεν, καὶ πάσχομεν· οὐδὲν γὰρ οἷόν τε γίγνεσθαι κατὰ τρόπον,
τοῖς μὴ καλῶς περὶ τῆς διοικήσεως ὅλης βεβουλευμένοις. ἀλλ' ἐὰν καὶ κατορθώσωσι
περί τινας πράξεις, ἢ διὰ τύχην, ἢ δι' ἀνδρὸς ἀρετήν, μικρὸν διαλιπόντες, πάλιν εἰς
τὰς αὐτὰς ἀπορίας κατέστησαν. καὶ ταῦτα γνοίη τις ἂν ἐκ τῶν περὶ ἡμᾶς γενομέ-
νων· ἁπάσης γὰρ τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν πόλιν ἡμῶν ὑποπεσούσης, καὶ μετὰ τὴν Κό-
νωνος ναυμαχίαν, καὶ μετὰ τὴν Τιμοθέου στρατηγίαν, οὐδένα χρόνον τὰς εὐτυχίας κα-
τασχεῖν ἠδυνήθημεν, ἀλλὰ ταχέως διεσκαριφησάμεθα, καὶ διελύσαμεν αὐτάς. πο-
λιτείαν γὰρ τὴν ὀρθῶς ἂν τοῖς πράγμασι χρησομένην, οὔτ' ἔχομεν, οὔτε λαβεῖν ζητοῦμεν.
καίτοι τὰς εὐπραγίας ἅπαντες ἴσμεν, καὶ παραγιγνομένας, καὶ παραμενούσας, οὐ
τοῖς τείχη μέγιστα καὶ κάλλιστα περιβεβλημένοις. οὐδὲ τοῖς μετὰ πλείστων ἀνθρώπων
εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἠθροισμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα καὶ σωφρονέστατα τὴν αὐτῶν διοι-
κοῦσιν. ἔστι γὰρ ψυχὴ πόλεως οὐδὲν ἄλλο, ἢ πολιτεία τοσαύτην ἔχουσα δύναμιν, ὅσην
περ ἐν σώματι φρόνησις. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἁπάντων. καὶ τὰ μὲν ἀ-
γαθὰ διαφυλάττουσα, τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα. ταύτῃ καὶ τοὺς νόμους, καὶ τοὺς
ῥήτορας, καὶ τοὺς ἰδιώτας ἀναγκαῖόν ἐστιν ὁμοιοῦσθαι, καὶ πράττειν οὕτως ἑκάστους,
οἵαν περ ἂν αὐτὴν ἔχωσιν. ἧς ἡμεῖς διεφθαρμένης, οὐδὲν φροντίζομεν· οὐδὲ σκοποῦμεν,
ὅπως ἐπανορθώσομεν αὐτήν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν δικαστηρίων τῶν καθεστηκότων, κατη-
γοροῦμεν, καὶ λέγομεν ὡς οὐδέποτε ἐν δημοκρατίᾳ κάκιον ἐπολιτεύθημεν. ἐν δὲ τοῖς
πράγμασι καὶ ταῖς διανοίαις αἷς ἔχομεν, μᾶλλον αὐτὴν ἀγαπῶμεν τῆς ὑπὸ τῶν προ-
γόνων καταλειφθείσης. ὑπὲρ ἧς ἐγὼ καὶ τὸν λόγον μέλλω ποιεῖσθαι, καὶ τὴν πρόσοδον
ἀπεγραψάμην. εὑρίσκω γὰρ ταύτην ἂν μόνην γενομένην, καὶ τῶν μελλόντων κινδύνων
ἀποτροπὴν, καὶ τῶν παρόντων κακῶν ἀπαλλαγήν. ἢν ἐθελήσωμεν ἐκείνην τὴν δημο-
κρατίαν ἀναλαβεῖν, ἣν Σόλων μὲν ὁ δημοτικώτατος γενόμενος, ἐνομοθέτησε. Κλεισθέ-
νης δὲ ὁ τοὺς τυράννους ἐκβαλὼν, καὶ τὸν δῆμον καταγαγὼν, πάλιν ἐξ ἀρχῆς κατέ-
στησεν. ἧς οὐκ ἂν εὕροιμεν οὔτε δημοτικωτέραν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφέρουσαν.
τεκμήριον δὲ μέγιστον. οἱ μὲν γὰρ ἐκείνῃ χρώμενοι, πολλὰ καὶ καλὰ διαπραξάμενοι, καὶ
παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμήσαντες, παρ' ἑκόντων τῶν Ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἔ-
λαβον. οἱ δὲ τῆς νῦν παρούσης ἐπιθυμήσαντες, ὑπὸ πάντων μισηθέντες, καὶ πολ-
λάκις δεινὰ παθόντες, μικρὸν ἀπέλιπον τοῦ μὴ ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιπε-
σεῖν. καίτοι πῶς χρὴ ταύτην τὴν πολιτείαν ἐπαινεῖν ἢ στέργειν, τὴν τοσούτων μὲν κα-
κῶν πρότερον αἰτίαν γενομένην, νῦν δὲ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀεὶ φερομέ-
νην. πῶς δ' οὐ δεῖ δεδιέναι, μὴ τοσαύτης ἐπιδόσεως γιγνομένης, τελευτῶντες εἰς τραχύ-
τερα πράγματα τῶν τότε γενομένων ἐξοκείλωμεν. ἵνα δὲ μὴ συλλήβδην μόνον ἀκη-
κοότες, ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδότες, ποιῆσθε καὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν κρίσιν περὶ αὐτῶν, ὑ-
μέτερον μὲν ἔργον ἐστὶ παρασχεῖν ὑμᾶς αὐτοὺς προσέχοντας τὸν νοῦν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λε-
γομένοις. ἐγὼ δὲ ὡς ἂν δύνωμαι συντομώτατα πειράσομαι, περὶ ἀμφοτέρων τού-
των διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς. οἱ γὰρ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τὴν πόλιν διοικοῦντες, κατέστη-
σαν τὴν πολιτείαν, οὐκ ὀνόματι μὲν τῷ κοινοτάτῳ καὶ πρᾳοτάτῳ προσαγορευομένην,
ἐπὶ δὲ τῶν πράξεων οὐ τοιαύτην τοῖς ἐντυγχάνουσι φαινομένην. οὐδὲ τὸν τρόπον τοῦ-
τον ἐπαίδευον τοὺς πολίτας, ὥσθ' ἡγεῖσθαι τὴν μὲν ἀκολασίαν, δημοκρατίαν. τὴν δὲ
παρανομίαν, ἐλευθερίαν. τὴν δὲ παρρησίαν, ἰσονομίαν· τὴν δὲ ἐξουσίαν τοῦ ταῦτα
ποιεῖν, εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ καὶ μισοῦσα καὶ κολάζουσα τοὺς τοιούτους, βελτίους μὲν
καὶ σωφρονεστέρους ἅπαντας τοὺς πολίτας ἐποίησε. μέγιστον δὲ αὐτοῖς συνεβάλετο
πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὴν πόλιν, ὅτι δυοῖν ἰσοτήτοιν νομιζομέναιν εἶναι, καὶ τῆς μὲν

ταὐτὸν ἅπασιν ἀπονεμούσης, τῆς δὲ πρὸς τὸ προσῆκον ἑκάστοις, οὐκ ἠγνόουν τούτων τὴν χρησιμωτέραν, ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν αὐτῶν ἀξιοῦσαν, τοὺς χρηστοὺς καὶ πονηροὺς ἀπεδοκίμαζον ὡς οὐ δικαίαν οὖσαν· τὴν δὲ κατ᾽ ἀξίαν ἕκαστον τιμῶσαν, καὶ κολάζουσαν, προῃροῦντο, καὶ διὰ ταύτης ᾤκουν τὴν πόλιν, οὐκ ἐξ ἁπάντων τὰς ἀρχὰς κληροῦντες, ἀλλὰ τοὺς βελτίους, καὶ τοὺς ἱκανωτάτους, ἐφ᾽ ἕκαστον τῶν ἔργων προκρίναντες· τοιούτους γὰρ ἤλπιζον ἔσεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους οἷοίπερ ἂν ὦσιν, οἱ τῶν πραγμάτων ἐπιστατοῦντες. ἔπειτα καὶ δημοτικωτέραν ἐνόμιζον ταύτην ἢ τὴν κατάστασιν, τῆς διὰ τοῦ λαγχάνειν γινομένης. ἐν μὲν γὰρ τῇ κληρώσει τὴν τύχην βραβεύειν, καὶ πολλάκις λήψεσθαι τὰς ἀρχάς, τοὺς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμοῦντας. ἐν δὲ τῷ προκρίνειν τοὺς ἐπιεικεστάτους, τὸν δῆμον ἔσεσθαι κύριον ἑλέσθαι τοὺς ἀγαπῶντας μάλιστα τὴν καθεστῶσαν πολιτείαν. αἴτιον δ᾽ ἦν τοῦ ταῦτα τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, καὶ μὴ περιμαχήτους εἶναι τὰς ἀρχάς, ὅτι μεμελετηκότες ἦσαν ἐργάζεσθαι καὶ φείδεσθαι, καὶ μὴ τῶν μὲν οἰκείων ἀμελεῖν, τοῖς δ᾽ ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν. μὴ δ᾽ ἐκ τῶν δημοσίων τὰ σφέτερ᾽ αὐτῶν διοικεῖν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἑκάστοις ὑπαρχόντων, ὁπότε δεήσειε, καὶ τοῖς κοινοῖς ἐπαρκεῖν. μὴ δ᾽ ἀκριβέστερον εἰδέναι τὰς ἐκ τῶν ἀρχείων προσόδους, ἢ τὰς ἐκ τῶν ἰδίων γινομένας αὐτοῖς. οὕτω δὲ ἀπείχοντο τῶν τῆς πόλεως, ὥστε χαλεπώτερον ἦν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις εὑρεῖν τοὺς βουλομένους ἄρχειν, ἢ νῦν τοὺς μηδὲν δεομένους· οὐ γὰρ ἐμπορίαν, ἀλλὰ λειτουργίαν ἐνόμιζον εἶναι τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν· οὐδὲ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐσκόπουν εἴ τι λῆμμα παραλελοίπασιν οἱ πρότερον ἄρχοντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἴ τινος πράγματος κατημελήκασι, τῶν τέλος ἔχειν κατεπειγόντων· ὡς δὲ συντόμως εἰπεῖν, ἐκεῖνοι διεγνωκότες ἦσαν, ὅτι δεῖ τὸν μὲν δῆμον, ὥσπερ τύραννον καθιστάναι τὰς ἀρχάς, καὶ κολάζειν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, καὶ κρίνειν περὶ ἀμφισβητουμένων. τοὺς δὲ σχολὴν ἄγειν δυναμένους, καὶ βίον ἱκανὸν κεκτημένους, ἐπιμελεῖσθαι τῶν κοινῶν, ὥσπερ οἰκειοτάτων. καὶ δικαίους μὲν γενομένους ἐπαινεῖσθαι, καὶ στέργειν ταύτην τὴν τιμήν. κακῶς δὲ διοικήσαντας, μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγχάνειν, ἀλλὰ ταῖς μεγίσταις ζημίαις περιπίπτειν. καίτοι πῶς ἄν τις ταύτης ἢ βεβαιοτέραν, ἢ δικαιοτέραν δημοκρατίαν εὕροι, τῆς τοὺς μὲν δυνατωτάτους ἐπὶ τὰς πράξεις καθιστάσης. αὐτῶν δὲ τούτων τὸν δῆμον κύριον ποιούσης· τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς πολιτείας τοιοῦτον ἦν αὐτοῖς· ῥᾴδιον δ᾽ ἐκ τούτων καταμανθάνειν, ὡς καὶ τὰ καθ᾽ ἡμέραν ἑκάστην, ὀρθῶς καὶ νομίμως πράττοντες διετέλεσαν. ἀνάγκη γὰρ τοῖς περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων καλὰς τὰς ὑποθέσεις πεποιημένοις, καὶ κατὰ τὰ μέρη τὸν τρόπον ἔχειν ἐκείνοις. καὶ πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς θεούς, ἐντεῦθεν γὰρ ἄρξασθαι δίκαιόν μοι δοκεῖ, οὐκ ἀνωμάλως, οὐδὲ ἀτάκτως, οὔτε ἐθεράπευον, οὔτε ὠργίαζον. οὐδὲ εἴποτε μὲν δόξειεν αὐτοῖς τριακοσίους βοῦς ἔπεμπον. ὁπότε δὲ τύχοιεν, τὰς πατρίους θυσίας ἐξέλειπον. οὐδὲ τὰς μὲν ἐπιθέτους ἑορτάς, αἷς ἑστίασίς τις προσείη μεγαλοπρεπῶς ἦγον· ἐν δὲ τοῖς ἁγιωτάτοις τῶν ἱερῶν, ἀπὸ μισθωμάτων ἔθυον. ἀλλ᾽ ἐκεῖνο μόνον ἐτήρουν, ὅπως μηδὲν μήτε τῶν πατρίων καταλύσωσι, μήτ᾽ ἔξω τῶν νομιζομένων προσθήσουσιν· οὐ γὰρ ἐν ταῖς πολυτελείαις ἐνόμιζον εἶναι τὴν εὐσέβειαν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ μηδὲν κινεῖν ὧν αὐτοῖς οἱ πρόγονοι παρέδοσαν. τοιγάρτοι καὶ τὰ παρὰ τῶν θεῶν οὐκ ἐμπλήκτως, οὐδὲ ταραχωδῶς αὐτοῖς συνέβαινεν. ἀλλ᾽ εὐκαίρως, καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῆς χώρας, καὶ πρὸς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν. παραπλησίως δὲ τοῖς προειρημένοις, καὶ τὰ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς διῴκουν. οὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν κοινῶν ὡμονόουν, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν ἴδιον βίον τοσαύτην ἐποιοῦντο πρόνοιαν ἀλλήλων, ὅσην περ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, καὶ πατρίδος κοινωνοῦντας. οἵ τε γὰρ πενέστεροι τῶν πολιτῶν, τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ φθονεῖν τοῖς πλείω κεκτημένοις, ὥστε ὁμοίως ἐκήδοντο τῶν οἴκων τῶν μεγάλων, ὥσπερ τῶν σφετέρων αὐτῶν. ἡγούμενοι τὴν ἐκείνων εὐδαιμονίαν, αὐτοῖς εὐπορίαν ὑπάρχειν. οἵ τε τὰς οὐσίας ἔχοντες, οὐχ ὅπως ὑπερεώρων τοὺς καταδεέστερον πράττοντας, ἀλλ᾽ ὑπολαμβάνοντες αἰσχύνην αὐτοῖς εἶναι τὴν τῶν πολιτῶν ἀπορίαν, ἐπήμυνον ταῖς ἐνδείαις. τοῖς μὲν, γεωργίας ἐπὶ μετρίαις μισθώσεσι

παρα-

παραδιδόντες· τοὺς δὲ κατ᾽ ἐμπορείαν ἐκπέμποντες· τοῖς δὲ εἰς τὰς ἄλλας ἐργασίας
ἀφορμὴν παρέχοντες. οὐ δὲ γὰρ ἐδεδίεσαν μὴ δυοῖν θάτερον πάθοιεν, ἢ πάντων στερη-
θεῖεν· ἢ πολλὰ πράγματα σχόντες, μέρος τι κομίσαιντο τῶν πρόσθεν ὄντων· ἀλλ᾽ ὁ-
μοίως ἐθάρρουν περὶ τῶν ἔξω διδομένων, ὥσπερ περὶ τῶν ἔνδον ἀποκειμένων. ἑώρων
γὰρ τοὺς περὶ τῶν τοιούτων κρίνοντας, οὐ ταῖς ἐπιεικείαις καταχρωμένους, ἀλλὰ τοῖς
νόμοις πειθομένους. οὐδ᾽ ἐν τοῖς τῶν ἄλλων ἀγῶσιν αὑτοῖς ἀδικεῖν ἐξουσίαν παρασκε-
υάζοντας, ἀλλὰ μᾶλλον ὀργιζομένους τοῖς ἀποστεροῦσιν, αὐτῶν τῶν ἀδικουμένων. καὶ
νομίζοντας διὰ τοὺς ἄπιστα τὰ συμβόλαια ποιοῦντας, μείζω βλάπτεσθαι τοὺς
πένητας τῶν πολλὰ κεκτημένων. τοὺς μὲν γὰρ ἢν παύσωνται προσποιούμενοι,
μικρῶν προσόδων ἀποστερήσεσθαι. τοὺς δὲ ἂν ἀπορήσωσι τῶν ἐπαρκούντων εἰς τὴν
ἐσχάτην ἔνδειαν καταστήσεσθαι. καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην, οὔτε ἀπε-
κρύπτετο τὴν οὐσίαν, οὔτε ὤκνει συμβάλλειν οὐδείς, ἀλλ᾽ ἥδιον ἑώρων τοὺς δανειζο-
μένους, ἢ τοὺς ἀποδιδόντας. ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς συνέβαινεν, ἅπερ ἂν βου-
ληθεῖεν ἄνθρωποι νοῦν ἔχοντες. ἅμα γὰρ τούς τε πολίτας ὠφέλουν, καὶ τὰ σφέ-
τερ᾽ αὐτῶν ἐνεργὰ καθίστασαν. κεφάλαιον δὲ, τοῦ καλῶς ἀλλήλοις ὁμιλεῖν. αἱ μὲν
γὰρ κτήσεις, ἀσφαλεῖς ἦσαν, οἷσπερ κατὰ τὸ δίκαιον ὑπῆρχεν. αἱ δ᾽, ἐπίσης κοιναὶ πᾶ-
σι τοῖς δεομένοις τῶν πολιτῶν. ἴσως οὖν τινὲς ἐπιτιμήσειαν τοῖς εἰρημένοις, ὅτι τὰς
μὲν πράξεις ἐπαινῶ τὰς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένας. τὰς δὲ αἰτίας, οὐ φρά-
ζω δι᾽ ἃς οὕτω καλῶς καὶ πρὸς σφᾶς αὐτοὺς εἶχον, καὶ τὴν πόλιν διῴκουν. ἐγὼ δὲ οἶ-
μαι μὲν εἰρηκέναι τι καὶ τοιοῦτον. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἔτι πλείω καὶ σαφέστερον πειράσομαι
διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. ἐκεῖνοι γὰρ οὐκ ἐν μὲν ταῖς παιδείαις πολλοὺς τοὺς ἐπιστα-
τοῦντας εἶχον. ἐπειδὴ δ᾽ εἰς ἄνδρας δοκιμασθεῖεν, ἐξῆν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ τι βουληθεῖεν.
ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀκμαῖς πλείονος ἐπιμελείας ἐτύγχανον, ἢ παῖδες ὄντες. οὔ-
τω γὰρ οἱ πρόγονοι ἡμῶν περὶ τὴν σωφροσύνην ἐσπούδαζον, ὥστε τὴν ἐξ ἀρείου πά-
γου βουλὴν, ἐπέστησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐκοσμίας. ἧς οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν μετασχεῖν· πλὴν
τοῖς καλῶς γεγονόσι, καὶ πολλὴν ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἐν τῷ βίῳ ἐνδεδειγμένοις,
ὥστε πάντων αὐτὴν εἰκότως διενεγκεῖν, τῶν ἐν τοῖς ἕλλησι συνεδρίων. σημείοις δ᾽ ἄν
τις χρήσαιτο περὶ τῶν τότε καθεστώτων, καὶ τοῖς ἐν τῷ παρόντι γιγνομένοις. ἔτι γὰρ
καὶ νῦν ἁπάντων τῶν περὶ τὴν αἵρεσιν καὶ τὴν δοκιμασίαν ταύτην καθημένων ἴδοι-
μεν ἂν τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις πράγμασιν οὐκ ἀνεκτοὺς ὄντας, ἐπεὶ δ᾽ ἂν εἰς ἄρειον πά-
γον ἀναβῶσιν, ὀκνοῦντας τῇ φύσει χρῆσθαι, καὶ μᾶλλον τοῖς ἐκεῖ νομίμοις, ἢ ταῖς αὑ-
τῶν κακίαις ἐμμένοντας. τοσοῦτον ἐκεῖνοι φόβον τοῖς πονηροῖς ἐναπειργάσαντο, καὶ το-
σοῦτον μνημεῖον ἐν τῷ τόπῳ τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης ἐγκατέλιπον. τὴν δὴ
τοιαύτην ὥσπερ εἶπον, κυρίαν ἐποίησαν ἐπιμελεῖσθαι τῆς εὐταξίας. οἳ τοὺς μὲν οἰο-
μένους ἐνταῦθα βελτίστους ἄνδρας γίνεσθαι παρ᾽ οἷς οἱ νόμοι μετὰ πλείστης ἀκριβεί-
ας κείμενοι τυγχάνουσιν, ἀγνοεῖν ἐνόμιζον. οὐδὲν γὰρ κωλύειν ὁμοίους ἅπαντας εἶναι
τοὺς ἕλληνας, ἕνεκά γε τοῦ ῥᾴδιον εἶναι τὰ γράμματα λαβεῖν παρ᾽ ἀλλήλων. ἀλλὰ
γὰρ οὐκ ἐκ τούτων τὴν ἐπίδοσιν εἶναι τῆς ἀρετῆς, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐ-
πιτηδευμάτων. τοὺς γὰρ πολλοὺς τοῖς ἤθεσιν ἀποβαίνειν ὁμοίους ἀνάγκη, ἐν οἷς ἂν ἕ-
καστοι παιδευθῶσιν. ἐπεὶ τά γε πλήθη καὶ τὰς ἀκριβείας τῶν νόμων, σημεῖον εἶναι
τοῦ κακῶς οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν αὐτήν. ἐμφράγματα γὰρ αὐτοὺς ποιουμένους τῶν ἁ-
μαρτημάτων, πολλοὺς γίγνεσθαι τοὺς νόμους ἀναγκάζεσθαι. δεῖν δὲ τοὺς εὖ πολιτευο-
μένους οὐ τὰς στοὰς ἐμπιπλάναι γραμμάτων, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἔχειν τὸ δίκαιον.
οὐ γὰρ τοῖς ψηφίσμασιν, ἀλλὰ τοῖς ἤθεσι καλῶς οἰκεῖσθαι τὰς πόλεις. καὶ τοὺς μὲν
κακῶς τεθραμμένους, καὶ τοὺς ἀκριβῶς τῶν νόμων ἀναγεγραμμένους, τολμήσειν πα-
ραβαίνειν. τοὺς δ᾽ ἀσφαλῶς πεπαιδευμένους, καὶ τοῖς καλῶς κειμένοις θελήσειν ἐμ-
μένειν. ταῦτα δὲ διανοηθέντες, οὐ τοῦτο πρῶτον ἐσκόπουν δι᾽ ὧν κολάσουσι τοὺς ἀκοσ-
μοῦντας, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν αὖ κατασκευάσουσι, μηδὲν αὐτοὺς ἄξιον ζημίας βουλήσεσθαι
ἁμαρτάνειν. ἡγοῦντο γὰρ τοῦτο μὲν αὐτῶν ἔργον εἶναι. τὸ δὲ περὶ τὰς τιμωρίας

σπουδάζειν, τοῖς ἐχθροῖς προσήκειν. ἁπάντων μὲν οὖν ἐφρόντιζον τῶν πολιτῶν, μάλιστα δὲ τῶν νεωτέρων. ἑώρων γὰρ τοὺς τηλικούτους ταραχωδέστατα διακειμένους, καὶ πλείστων γέμοντας ἐπιθυμιῶν. καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν παιδευθῆναι μάλιστα δεομένας, ἐν ἐπιθυμίαις καλῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ πόνοις ἡδονὰς ἔχουσιν· ἐν μόνοις γὰρ ἂν τούτοις ἐμμεῖναι τοὺς ἐλευθέρως τεθραμμένους, καὶ μεγαλοφρονεῖν εἰθισμένους. ἅπαντας μὲν οὖν ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἄγειν διατριβὰς, οὐχ οἷόν τ' ἦν ἀνωμάλως τὰ περὶ τὸν βίον ἔχοντας. ὡς δὲ πρὸς τὴν οὐσίαν ἥρμοττεν, οὕτως ἑκάστοις προσέταττον. τοὺς μὲν γὰρ ὑποδεέστερον πράττοντας, ἐπὶ τὰς γεωργίας καὶ τὰς ἐμπορίας ἔτρεπον. εἰδότες τὰς μὲν ἀπορίας, διὰ τὰς ἀργίας γιγνομένας. τὰς δὲ κακουργίας, διὰ τὰς ἀπορίας. ἀναιροῦντες οὖν τὴν ἀρχὴν τῶν κακῶν, ἀπαλλάξειν ᾤοντο καὶ τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων τῶν μετ' ἐκείνων γιγνομένων. τοὺς δὲ βίον ἱκανὸν κεκτημένους, περί τε ἱππικὴν καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰ κυνηγέσια, καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἠνάγκασαν διατρίβειν. ὁρῶντες ἐκ τούτων, τοὺς μὲν διαφέροντας γιγνομένους· τοὺς δὲ, τῶν πλείστων κακῶν ἀπεχομένους. καὶ ταῦτ' οὐ νομοθετήσαντες τὸν λοιπὸν χρόνον ὠλιγώρουν. ἀλλὰ διελόμενοι τὴν μὲν πόλιν κατὰ κώμας, τὴν δὲ χώραν κατὰ δήμους, ἐθεώρουν τὸν βίον τὸν ἑκάστου. καὶ τοὺς ἀκοσμοῦντας, εἰς τὴν βουλὴν ἦγον. ἡ δὲ, τοὺς μὲν ἐνουθέτει. τοῖς δὲ, ἠπείλει. τοὺς δὲ, ὡς προσῆκεν ἐκόλαζεν. ἠπίσταντο γὰρ ὅτι δύο τρόποι τυγχάνουσιν ὄντες, οἳ καὶ προτρέποντες ἐπὶ τὰς ἀδικίας, καὶ παύοντες τῶν πονηριῶν. παρ' οἷς μὲν γὰρ μήτε φυλακὴ μήτε ζημία τῶν τοιούτων καθέστηκε, μήθ' αἱ κρίσεις ἀκριβεῖς εἰσι, παρὰ τούτοις μὲν διαφθείρεσθαι, καὶ τὰς ἐπιεικεῖς τῶν φύσεων. ὅπου δὲ μήτε λαθεῖν τοῖς ἀδικοῦσι ῥᾴδιόν ἐστι, μήτε φανεροῖς γενομένοις συγγνώμης τυχεῖν, ἐνταῦθα δ' ἐξιτήλους γίγνεσθαι τὰς κακοηθείας. ἅπερ ἐκεῖνοι γινώσκοντες, ἀμφοτέροις κατεῖχον τοὺς πολίτας, καὶ ταῖς τιμωρίαις καὶ ταῖς ἐπιμελείαις. τοσούτου γὰρ ἐδέοντο αὐτοὺς λανθάνειν οἱ κακόν τι δεδρακότες, ὥστε καὶ τοὺς ἐπιδόξους ἁμαρτήσεσθαι προῃσθάνοντο. τοιγαροῦν, οὐκ ἐν τοῖς σκιραφείοις οἱ νεώτεροι διέτριβον. οὐδ' ἐν ταῖς αὐλητρίσιν, οὐδ' ἐν τοῖς τοιούτοις συλλόγοις, ἐν οἷς νῦν διημερεύουσιν. ἀλλ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔμενον, ἐν οἷς ἐτάχθησαν. θαυμάζοντες καὶ ὁμιλοῦντες, τοὺς ἐν τούτοις πρωτεύοντας. οὕτω δὲ ἔφευγον τὴν ἀγορὰν, ὥστε εἰ καί ποτε διελθεῖν ἀναγκασθεῖεν, μετὰ πολλῆς αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης ἐφαίνοντο τοῦτο ποιοῦντες. ἀντειπεῖν δὲ τοῖς πρεσβυτέροις ἢ λοιδορήσασθαι, δεινότερον ἐνόμιζον εἶναι, ἢ νῦν περὶ τοὺς γονέας ἐξαμαρτάνειν. ἐν καπηλείῳ δὲ φαγεῖν ἢ πιεῖν, οὐδεὶς, οὐδ' ἂν οἰκέτης ἐπιεικὴς ἐτόλμησε. σεμνύνεσθαι δὲ ἐμελέτων καὶ οὐ βωμολοχεύεσθαι. καὶ τοὺς εὐτραπέλους δὲ καὶ σκώπτειν δυναμένους, οὓς νῦν εὐφυεῖς προσαγορεύουσιν, ἐκεῖνοι δυστυχεῖς ἐνόμιζον. καὶ μηδεὶς οἰέσθω με δυσκόλως διακεῖσθαι πρὸς τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν ἡλικίαν. οὔτε γὰρ ἡγοῦμαι τούτους αἰτίους εἶναι τῶν γιγνομένων. σύνοιδά τε τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἥκιστα χαίρουσι ταύτῃ τῇ καταστάσει, δι' ἣν ἔξεστιν αὐτοῖς, ἐν ταῖς ἀκολασίαις ταύταις διατρίβειν. ὥστε οὐκ ἂν εἰκότως τούτοις ἐπιτιμῴημεν. ἀλλὰ πολὺ ἂν δικαιότερον τοῖς ὀλίγῳ πρὸ ἡμῶν τὴν πόλιν διοικήσασιν. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ τὴν ἀρχὴν προτρέψαντες ἐπὶ ταύτας τὰς ὀλιγωρίας, καὶ καταλύσαντες τὴν τῆς βουλῆς δύναμιν. ἧς ἐπιστατούσης, οὐ δικῶν οὐδὲ ἐγκλημάτων, οὐδὲ εἰς φορῶν, οὐδὲ πενίας, οὐδὲ πολέμων ἡ πόλις ἔγεμεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡσυχίαν εἶχον, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἰρήνην ἦγον. παρεῖχον γὰρ σφᾶς αὐτοὺς, τοῖς μὲν Ἕλλησι, πιστούς. τοῖς δὲ βαρβάροις, φοβερούς. τοὺς μὲν γὰρ σεσωκότες ἦσαν, παρὰ δὲ τῶν, δίκην τηλικαύτην εἰληφότες. ὥστε ἀγαπᾶν ἐκείνους, εἰ μηδὲν ἔτι κακὸν πάσχοιεν. τοιγαροῦν διὰ ταῦτα μετὰ τοσαύτης ἀσφαλείας διῆγον, ὥστε καλλίους εἶναι καὶ πολυτελεστέρας τὰς οἰκήσεις καὶ τὰς ἐπισκευὰς τὰς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἢ τὰς ἐντὸς τείχους. καὶ πολλοὺς τῶν πολιτῶν, μηδὲ εἰς τὰς ἑορτὰς εἰς ἄστυ καταβαίνειν. ἀλλὰ αἱρεῖσθαι μένειν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις ἀγαθοῖς μᾶλλον, ἢ τῶν κοινῶν ἀπολαύειν. οὐδὲ γὰρ τὰ περὶ τὰς θεωρίας ὧν ἕνεκά

τις ἦλθεν

τις ἦλθεν, ἀσελγῶς οὐδ' ὑπερηφάνως, ἀλλὰ νουνεχόντως ἐποίουν. οὐ γὰρ ἐκ τῶν πομ-
πῶν οὐδ' ἐκ τῶν περὶ τὰς χορηγίας φιλονεικιῶν, οὐδ' ἐκ τῶν τοιούτων ἀλαζονειῶν τὴν
εὐδαιμονίαν ἐδοκίμαζον, ἀλλ' ἐκ τοῦ σωφρόνως οἰκεῖν, καὶ τοῦ βίου τοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῦ
μηδένα τῶν πολιτῶν ἀπορεῖν τῶν ἐπιτηδείων. ἐξ ὧν περ χρὴ κρίνειν τοὺς ὡς ἀληθῶς εὖ
πράττοντας, καὶ μὴ φορτικῶς πολιτευομένους. ἐπεὶ νῦν γε τίς οὐκ ἂν τῶν τοῖς γιγνο-
μένοις τῶν εὖ φρονούντων ἀλγήσειεν; ὅταν ἴδῃ τινὰς τῶν πολιτῶν, αὐτοὺς μὲν περὶ
τῶν ἀναγκαίων εἴθ' ἕξουσιν εἴτε μή, πρὸ τῶν δικαστηρίων κληρουμένους, τῶν δὲ ἑλλήνων
τοὺς ἐλαύνειν τὰς ναῦς βουλομένους, τρέφειν ἀξιοῦντας, καὶ χορεύοντας μὲν ἐν χρυ-
σοῖς ἱματίοις· χειμάζοντας δὲ ἐν τούτοις ἐν οἷς οὐ βούλομαι λέγειν, καὶ τοιαύτας ἄλ-
λας ἐναντιώσεις, περὶ τὴν τοιαύτην διοίκησιν γιγνομένας· αἳ μεγάλην αἰσχύνην περι-
ποιοῦσι τῇ πόλει. ὧν οὐδὲν ἦν ἐπ' ἐκείνης τῆς βουλῆς. ἀπήλλαξε γὰρ τοὺς μὲν πένητας
τῶν ἀπορειῶν ταῖς ἐργασίαις, καὶ ταῖς παρὰ τῶν ἐχόντων ὠφελείαις. τοὺς δὲ νεωτέ-
ρους τῶν ἀκολασιῶν τοῖς ἐπιτηδεύμασι, καὶ ταῖς αὐτῶν ἐπιμελείαις· τοὺς δὲ πολι-
τευομένους τῶν πλεονεξιῶν ταῖς τιμωρίαις, καὶ τῷ μὴ λανθάνειν τοὺς ἀδικοῦντας.
τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τῶν ῥαθυμιῶν. ταῖς τιμαῖς ταῖς πολιτικαῖς, καὶ ταῖς παρὰ
τῶν νεωτέρων θεραπείαις. καίτοι πῶς ἂν γένοιτο ταύτης πλείονος ἀξία πολιτεία,
τῆς οὕτω καλῶς ἁπάντων τῶν πραγμάτων ἐπιμεληθείσης;   Καὶ περὶ μὲν τῶν
τότε καθεστώτων, τὰ μὲν πλεῖστα διεληλύθαμεν. ὅσα δὲ παραλελοίπαμεν ἐκ τῶν εἰ-
ρημένων ὅτι κἀκεῖνα τὸν αὐτὸν τρόπον εἶχε τούτοις, ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν, ἤδη δέ τινες
ἀκούσαντές μου ταῦτα ἐπεξιόντος, ἐπῄνεσάν με ὡς οἷόν τε μάλιστα, καὶ τοὺς προγόνους
ἐμακάρισαν, ὅτι τὸν τρόπον τοῦτον τὴν πόλιν διῴκουν, οὐ μὴν ὑμᾶς ᾤοντο πεισθήσεσθαι
χρῆσθαι τούτοις, ἀλλ' αἱρήσεσθαι διὰ τὴν συνήθειαν, ἐν τοῖς καθεστηκόσι πράγμασι κα-
κοπαθεῖν μᾶλλον, ἢ μετὰ πολιτείας ἀκριβεστέρας ἄμεινον τὸν βίον διάγειν. εἶναι δ'
ἔφασάν μοι καὶ κίνδυνον μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύων, μισόδημος εἶναι δόξω, καὶ
τὴν πόλιν ζητεῖν εἰς ὀλιγαρχίαν ἐμβαλεῖν. ἐγὼ δ' εἰ μὲν πραγμάτων περὶ ἀγνοουμέ-
νων, καὶ καινῶν τοὺς λόγους ἐποιούμην, καὶ περὶ τούτων ἐκέλευον ὑμᾶς ἑλέσθαι συνέ-
δρους ἢ συγγραφέας δι' ὧν ὁ δῆμος κατελύθη τὸ πρότερον, εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰ-
τίαν ταύτην. νῦν δὲ οὐδὲν εἴρηκα τοιοῦτο, ἀλλὰ διείλεγμαι περὶ διοικήσεως, οὐκ ἀπο-
κεκρυμμένης, ἀλλὰ φανερᾶς, ἣν ἅπαντες ἴστε, καὶ πάτριον ἡμῖν οὖσαν, καὶ πλεί-
στων ἀγαθῶν καὶ τῇ πόλει, καὶ τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν αἰτίαν γεγενημένην. πρὸς δὲ τούτοις
ὑπὸ τοιούτων ἀνδρῶν νομοθετηθεῖσαν, καὶ κατασταθεῖσαν, οὓς οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ὁ-
μολογήσειε δημοτικωτάτους γεγενῆσθαι τῶν πολιτῶν, ὥστε πάντων ἂν μοι συμβαίη
δεινότατον, εἰ τοιαύτην πολιτείαν εἰσηγούμενος, νεωτέρων δόξαιμι πραγμάτων ἐ-
πιθυμεῖν. ἔπειτα κἀκεῖθεν ῥᾴδιον τὴν διάνοιαν διαγνῶναι τὴν ἐμήν. ἐν γὰρ τοῖς πλεί-
στοις τῶν λόγων τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ, φανήσομαι ταῖς μὲν ὀλιγαρχίαις, καὶ πλεο-
νεξίαις ἐπιτιμῶν, τὰς δ' ἰσότητας, καὶ τὰς δημοκρατίας ἐπαινῶν οὐ πάσας, ἀλλὰ
τὰς καλῶς καθεστηκυίας. οὐδ' ὡς ἔτυχον, ἀλλὰ δικαίως, καὶ νουνεχόντως. οἶδα γὰρ
τούς τε προγόνους τοὺς ἡμετέρους, ταύτῃ τῇ καταστάσει, πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκόν-
τας, καὶ λακεδαιμονίους διὰ τοῦτο κάλλιστα πολιτευομένους, ὅτι μάλιστα δημοκρατού-
μενοι τυγχάνουσιν. ἐν γὰρ τῇ τῶν ἀρχῶν αἱρέσει, καὶ τῷ βίῳ τῷ καθ' ἡμέραν, καὶ τοῖς ἄλ-
λοις τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἴδοιμεν ἂν παρ' αὐτοῖς τὰς ἰσότητας, καὶ τὰς ὁμοιότητας
μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἰσχυούσας. οἷς, αἱ μὲν ὀλιγαρχίαι πολεμοῦσιν· οἱ δὲ καλῶς
δημοκρατούμενοι χρώμενοι διατελοῦσι. τῶν τοίνυν ἄλλων πόλεων τὰς ἐπιφανεστά-
τας, καὶ μεγάλας, ἢν ἐξετάζειν βουληθῶμεν, εὑρήσομεν τὰς δημοκρατίας μᾶλλον,
ἢ τὰς ὀλιγαρχίας συμφερούσας. ἐπεὶ καὶ τὴν ἡμετέραν πολιτείαν, ᾗ πάντες ἐπιτι-
μῶσιν, ἢν παραβάλλωμεν αὐτήν, μὴ πρὸς τὴν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθεῖσαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπὸ
τῶν τριάκοντα κατασταθεῖσαν, οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν θεοποίητον εἶναι νομίσειεν. βούλομαι
δ' εἰ καί τινές με φήσουσιν ἔξω τῆς ὑποθέσεως λέγειν, δηλῶσαι, καὶ διελθεῖν ὅσον αὕτη τῆς
τότε διέστηκεν. ἵνα μηδεὶς οἴηταί με, τὰ μὲν ἁμαρτήματα τοῦ δήμου, λίαν ἀκριβῶς ἐξε-

τάζειν. εἰ δέ τι καλὸν ἢ σεμνὸν διαπέπρακται, ταῦτα παραλιπεῖν. ἔσται δὲ ὁ λόγος,
οὔτε μακρὸς, οὔτε ἀνωφελὴς τοῖς ἀκούουσιν. ἐπειδὴ γὰρ τὰς ναῦς τὰς περὶ τὸν ἑλλή-
σποντον ἀπωλέσαμεν, καὶ ταῖς ἀτυχίαις ἐκείναις ἡ πόλις περιέπεσε, τίς οὐκ οἶδε τῶν
πρεσβυτέρων, τοὺς μὲν δημοτικοὺς καλουμένους ἑτοίμους ὄντας, ὁτιοῦν πάσχειν,
ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον. καὶ δεινὸν ἡγουμένους, εἴ τις ὄψεται τὴν πόλιν τὴν
τῶν ἑλλήνων ἄρξασαν, ὑφ' ἑτέροις οὖσαν, καὶ τούτους μὲν ἐκποδὼν δούλους γινομένους. τοὺς
δὲ τῆς ὀλιγαρχίας ἐπιθυμήσαντας, ἑτοίμως, καὶ τὰ τείχη καθαιροῦντας, καὶ τὴν
δουλείαν ὑπομένοντας. καὶ τότε μὲν ὅτε τὸ πλῆθος κύριον ἦν τῶν πραγμάτων, ἡμᾶς
τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις φρουροῦντας. ἐπειδὴ δ' οἱ τριάκοντα παρέλαβον τὴν πο
λιτείαν, τοὺς πολεμίους τὴν ἡμετέραν ἔχοντας, καὶ κατὰ μὲν ἐκεῖνον τὸν χρόνον δεσπό
τας ἡμῶν ὄντας λακεδαιμονίους. ἐπειδὴ δὲ οἱ φεύγοντες κατελθόντες πολεμεῖν ὑ-
πὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐτόλμησαν, καὶ κόνων ναυμαχῶν ἐνίκησε, πρέσβεις ἐλθόντας
παρ' αὐτῶν, καὶ διδόντας τῇ πόλει τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάσσης, καὶ μὲν δὴ, καὶ τάδε τίς
οὐ μνημονεύει τῶν ἡλικιωτῶν τῶν ἐμῶν. τὴν μὲν γὰρ δημοκρατίαν, οὕτω κοσμήσασαν
τὴν πόλιν καὶ τοῖς ἱεροῖς, καὶ ταῖς θυσίαις, ὥστε ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀφικνουμένους νο-
μίζειν αὐτὴν ἀξίαν εἶναι μὴ μόνον τῶν ἑλλήνων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των. τοὺς δὲ τριάκοντα τῶν μὲν ἀμελήσαντας, τοὺς δὲ συλήσαντας, τοὺς δὲ νεωσοί-
κους ἐπὶ καθαιρέσει τριῶν ταλάντων ἀποδιδομένους, εἰς οὓς ἡ πόλις ἀνήλωσεν οὐκ
ἐλάττω χιλίων ταλάντων. ἀλλὰ μὴν, οὐδὲ τὴν πρᾳότητα δικαίως ἄν τις ἐπαινέσειε
τὴν ἐκείνων μᾶλλον, ἢ τὴν τῆς δημοκρατίας. οἱ μὲν γὰρ ψηφίσματι παραλαβόντες
τὴν πόλιν, πεντακοσίους μὲν καὶ χιλίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτειναν. εἰς δὲ τὸν
πειραιᾶ φεύγειν πλείονας, ἢ πεντακισχιλίους ἠνάγκασαν. οἱ δὲ κρατήσαντες, καὶ με
θ' ὅπλων μετιόντες, αὐτοὺς τοὺς αἰτιωτάτους τῶν κακῶν ἀνελόντες, οὕτω τὰ πρὸς
ἀλλήλους καλῶς καὶ νομίμως διῴκησαν, ὥστε μηδὲν ἔλαττον ἔχειν, τοὺς ἐκβαλόντας
τῶν κατελθόντων. ὃ δὲ πάντων κάλλιστον τεκμήριον, καὶ μέγιστον τῆς ἐπιεικείας τοῦ
δήμου. δανεισαμένων γὰρ τῶν ἐν ἄστει μεινάντων ἑκατὸν τάλαντα παρὰ λακεδαιμο
νίων εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν τὸν πειραιᾶ κατεχόντων, ἐκκλησίας γενομένης περὶ ἀ
ποδόσεως τῶν χρημάτων, καὶ λεγόντων πολλῶν ὡς δίκαιόν ἐστι διαλύειν τὰ πρὸς τοὺς
λακεδαιμονίους, μὴ τοὺς πολιορκουμένους, ἀλλὰ τοὺς δανεισαμένους, ἔδοξε τῷ δή-
μῳ κοινὴν ποιήσασθαι τὴν ἀπόδοσιν. καὶ γάρ τοι διὰ ταύτην τὴν γνώμην εἰς τοιαύτην
ἡμᾶς ὁμόνοιαν κατέστησαν, καὶ τοσοῦτον ἐπιδοῦναι τὴν πόλιν ἐποίησαν, ὥστε λακε-
δαιμονίους τοὺς ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ὀλίγου δεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡμῖν προστάτ
τοντας, ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς δημοκρατίας ἱκετεύσοντας, καὶ δεησομένους μὴ περιιδεῖν
σφᾶς αὐτοὺς ἀναστάτους ὑπὸ θηβαίων γενομένους. τὸ δ' οὖν κεφάλαιον τῆς ἑκατέ-
ρων διανοίας, τοιοῦτον ἦν. οἱ μὲν γὰρ ἠξίουν, τῶν μὲν πολιτῶν ἄρχειν, τοῖς δὲ πολεμί
οις δουλεύειν. οἱ δὲ, τῶν μὲν ἄλλων ἄρχειν, τοῖς δὲ πολίταις ἴσον ἔχειν. ταῦτα δὲ διῆλ
θον δυοῖν ἕνεκεν. πρῶτον μὲν ἐμαυτὸν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος, οὐκ ὀλιγαρχιῶν οὐδὲ
πλεονεξιῶν, ἀλλὰ δικαίας καὶ κοσμίας ἐπιθυμοῦντα πολιτείας. ἔπειτα τὰς δη
μοκρατίας τάς τε κακῶς καθεστηκυίας, ἐλαττόνων συμφορῶν αἰτίας γινομένας. τάς
τε καλῶς πολιτευομένας προεχούσας, τῷ δικαιοτέρας εἶναι, καὶ τοῖς χρωμένοις
ἡδίους. τάχ' οὖν ἄν τινες θαυμάσειαν τί βουλόμενος ἀντὶ τῆς πολιτείας τῆς οὕτω
πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένης, ἑτέραν ὑμᾶς πείθω μεταλαβεῖν. καὶ τίνος ἕνε-
κα, νῦν μὲν οὕτω καλῶς ἐγκεκωμίακα τὴν δημοκρατίαν. ὅτ' αὖ δὲ τύχω πάλιν με
ταβαλὼν ἐπιτιμῶ καὶ κατηγορῶ τῶν καθεστηκότων. ἐγὼ δὲ καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ὀλίγα
μὲν κατορθοῦντας, πολλὰ δὲ ἐξαμαρτάνοντας, μέμφομαι, καὶ νομίζω φαυλοτέ-
ρους εἶναι τοῦ δέοντος. καὶ πρός γε τούτοις, τοὺς γεγονότας ἐκ καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ
μικρῷ μὲν ὄντας ἐπιεικεστέρους τῶν ὑπερβαλλόντων ταῖς πονηρίαις, πολὺ δὲ χείρους
τῶν πατρῴων λοιδορῶ, καὶ συμβουλεύσαιμ' ἂν αὐτοῖς παύσασθαι τοιούτοις οὖσι. τὴν αὐ
τὴν οὖν γνώμην ἔχων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν ἡγοῦμαι δεῖν ἡμᾶς μὴ μεγαλοφρονεῖν μηδ' ἀγα-

πᾶν,

πῶν, εἰ κακοδαιμονησάντων, καὶ μανέντων ἀνθρώπων, νομιμώτεροι γεγόναμεν, ἀλ-
λὰ πολὺ μᾶλλον ἀγανακτεῖν, καὶ βαρέως φέρειν, εἰ χείρους τῶν προγόνων τυγχάνομεν
ὄντες. πρὸς γὰρ τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὴν τῶν τριάκοντα πονηρίαν ἁμιλ
λητέον ἡμῖν ἐστιν. ἄλλως τε προσῆκον ἡμῖν, βελτίστοις ἁπάντων ἀνθρώπων εἶναι. καὶ
τοῦτον εἴρηκα τὸν λόγον, οὐ νῦν πρῶτον, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη, καὶ πρὸς πολλούς. ἐπίστα
μαι γὰρ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις τόποις, φύσεις ἐγγινομένας καρπῶν καὶ δένδρων, καὶ ζώ
ων ἰδέας ἐν ἑκάστοις, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων διαφερούσας. τὴν δ᾽ ἡμετέραν χώραν ἄνδρας
καὶ τρέφειν, καὶ φέρειν δυναμένην, οὐ μόνον πρὸς τὰς τέχνας καὶ τὰς πράξεις εὐ-
φυεστάτους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρίαν, καὶ πρὸς ἀρετὴν διαφέροντας. τεκμαίρεσθαι δὲ
δίκαιόν ἐστι τοῖς τε παλαιοῖς ἀγῶσιν οὓς ἐποιήσαντο πρὸς ἀμαζόνας, καὶ θρᾷκας, καὶ
πελοποννησίους ἅπαντας, καὶ τοῖς κινδύνοις τοῖς περὶ τὰ περσικὰ γενομένοις. ἐν οἷς καὶ
μόνοι καὶ μετὰ πελοποννησίων, καὶ πεζομαχοῦντες, καὶ ναυμαχοῦντες νικήσαντες τοὺς
βαρβάρους, ἀριστείων ἠξιώθησαν. ὧν οὐδὲν ἂν ἔπραξαν, εἰ μὴ πολὺ τὴν φύσιν διήνεγ-
καν. καὶ μηδεὶς οἰέσθω τὴν εὐλογίαν ταύτην προσήκειν ἡμῖν τοῖς νῦν πολιτευομένοις,
ἀλλὰ πολὺ τοὐναντίον. εἰσὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων, ἔπαινοι μὲν τῶν ἀξίων σφᾶς αὐ
τοὺς τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς παρεχόντων. κατηγορία δὲ τῶν τὰς εὐγενείας ταῖς
αὐτῶν ῥαθυμίαις, καὶ κακίαις καταισχυνόντων, ὅπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν. εἰρήσεται γὰρ
τἀληθές. τοιαύτης φύσεως ὑπαρχούσης, οὐ διεφυλάξαμεν αὐτήν, ἀλλ᾽ ἐμπεπτώκα-
μεν εἰς ἄγνοιαν καὶ ταραχὴν, καὶ πονηρῶν πραγμάτων ἐπιθυμίαν. ἀλλὰ γὰρ ἢν ἐπα
κολουθῶν τοῖς αἰνοῦσιν, ἐπιτιμήσω, καὶ κατηγορήσω τῶν ἐνεστώτων πραγμάτων, δέ
δοικα μὴ πόρρω λίαν τῆς ὑποθέσεως ἀποπλανῶ. περὶ μὲν οὖν τούτων, καὶ πρότε-
ρον εἰρήκαμεν, καὶ πάλιν ἐροῦμεν, ἢν μὴ πείσωμεν ὑμᾶς παύσασθαι τοιαῦτα ἐξαμαρ
τάνοντας. περὶ δὲ ὧν ἐξ ἀρχῆς τὸν λόγον κατεστησάμην, βραχέα διαλεχθεὶς, παραχωρή-
σομαι τοῖς βουλομένοις ἔτι συμβουλεύειν περὶ τούτων. ἡμεῖς γὰρ, ἢν μὲν οὕτως οἰκῶ
μεν τὴν πόλιν ὥσπερ νῦν οἰκοῦμεν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν βουλευσόμεθα, καὶ πολεμή
σομεν, καὶ βιωσόμεθα, καὶ σχεδὸν ἅπαντα κακῶς πεισόμεθα, καὶ πράξομεν ἅπερ ἐν τῷ
παρόντι, καὶ τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις. ἢν δὲ μεταβάλωμεν τὴν πολιτείαν, δηλονότι
τὸ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἷάπερ ἦν τοῖς προγόνοις τὰ πράγματα, τοιαῦτα ἔσται καὶ
περὶ ἡμᾶς. ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν πολιτευμάτων, καὶ τὰς πράξεις ὁμοίας ἀεὶ, καὶ
παραπλησίας ἀποβαίνειν. δεῖ δὲ τὰς μεγίστας αὐτῶν παραλλήλας τιθέντας, βου
λεύσασθαι ποτέρας ἡμῖν αἱρετέον ἐστί. καὶ πρῶτον σκεψώμεθα τοὺς ἕλληνας, καὶ
τοὺς βαρβάρους, πῶς πρὸς ἐκείνην τὴν πολιτείαν διέκειντο, καὶ πῶς νῦν ἔχουσι πρὸς
ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἐλάχιστον μέρος τὰ γένη ταῦτα συμβάλλεται πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅταν
ἔχῃ κατὰ τρόπον ἡμῖν. οἱ μὲν τοίνυν ἕλληνες, οὕτως ἐπίστευον τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρό
νον πολιτευομένοις, ὥστε τοὺς πλείστους αὐτῶν, ἑκόντας ἐγχειρίσαι τῇ πόλει σφᾶς
αὐτούς. οἱ δὲ βάρβαροι τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ πολυπραγμονεῖν περὶ τῶν ἑλληνικῶν πρα
γμάτων, ὥστε οὔτε μακροῖς πλοίοις ἔγγιστα φασήλιδος ἔπλεον, οὔτε στρατοπέδοις ἐν
τὸς ἅλυος ποταμοῦ κατέβαινον, ἀλλὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἦγον. νῦν δὲ εἰς τοῦτο τὰ πρά
γματα καθέστηκεν, ὥστε οἱ μὲν μισοῦσι τὴν πόλιν, οἱ δὲ καταφρονοῦσιν ἡμῶν. καὶ πε
ρὶ μὲν τοῦ μίσους τῶν ἑλλήνων, αὐτῶν ἀκηκόατε τῶν στρατηγῶν. ὡς δὲ βασιλεὺς ἔχει
τὰ πρὸς ἡμᾶς, ἐκ τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἔπεμψεν ἐδήλωσεν. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ὑπὸ μὲν
ἐκείνης τῆς εὐταξίας οὕτως ἐπαιδεύθησαν οἱ πολῖται πρὸς ἀρετὴν, ὥστε σφᾶς
μὲν αὐτοὺς μὴ κινεῖν. τοὺς δὲ εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας, ἅπαντας μαχόμενοι νικᾶν.
ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον. ἀλλήλοις μὲν γὰρ κακὰ παρέχειν, οὐδὲ μίαν ἡμέραν παραλείπομεν.
τοῦ δὲ περὶ τὸν πόλεμον οὕτω κατημελήσαμεν, ὥστε οὐδ᾽ εἰς ἐξετάσεις ἰέναι τολμῶμεν,
ἢν μὴ λαμβάνωμεν ἀργύριον. τὸ δὲ μέγιστον τότε μὲν οὐδεὶς ἦν τῶν πολιτῶν ἐνδεὴς τῶν
ἀναγκαίων. οὐδὲ προσαιτῶν τοὺς ἐντυγχάνοντας τὴν πόλιν κατῄσχυνε. νῦν δὲ πλεί
ους εἰσὶν οἱ σπανιζόμενοι τῶν ἐχόντων. οἷς ἄξιόν ἐστι πολλὴν συγγνώμην ἔχειν. εἰ μηδὲν τῶν
κοινῶν φροντίζουσιν, ἀλλὰ τοῦτο σκοποῦσιν, ὁπόθεν ἀεὶ τὴν παροῦσαν ἡμέραν διάξουσιν

σοντες διασώζειν. ἡγούμενος μὲν οὖν ἐγὼ ἢν μιμησώμεθα τοὺς προγόνους, καὶ τῶν κακῶν ἡμᾶς τούτων ἀπαλλαγήσεσθαι, καὶ σωτῆρας οὐ μόνον τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑλλήνων ἁπάντων γενήσεσθαι, τήν τε πρόσοδον ἐποιησάμην, καὶ τοὺς λόγους εἴρηκα τούτους. ὑμεῖς δὲ ταῦτα πάντα λογισάμενοι, χειροτονεῖτε ὅτι ἂν ὑμῖν δοκῇ μάλιστα συμφέρειν τῇ πόλει.

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΚΟΣ.

Νεώτερος μὲν ὤν, προῃρούμην γράφειν τῶν λόγων οὐ τοὺς μυθώδεις, οὐδὲ τοὺς τερατείας, καὶ ψευδολογίας μεστούς, οἷς οἱ πολλοὶ μᾶλλον χαίρουσιν, ἢ τοῖς περὶ τῆς αὑτῶν σωτηρίας λεγομένοις· οὐδὲ τοὺς τὰς παλαιὰς πράξεις, καὶ τοὺς πολέμους τοὺς ἑλληνικοὺς ἐξηγουμένους· καίπερ εἰδὼς δικαίως αὐτοὺς ἐπαινουμένους, οὐδ᾽ αὖ τοὺς ἁπλῶς εἰρῆσθαι δοκοῦντας, καὶ μηδεμιᾶς κομψότητος μετέχοντας. οὓς οἱ δεινοὶ περὶ τοὺς ἀγῶνας, παραινοῦσι τοῖς νεωτέροις μελετᾶν, εἴπερ βούλονται πλέον ἔχειν τῶν ἀντιδίκων. ἀλλὰ πάντας τούτους ἐάσας περὶ ἐκείνους ἐπραγματευόμην, τοὺς περὶ τῶν συμφερόντων τῇ τε πόλει, καὶ τοῖς ἄλλοις ἕλλησι συμβουλεύοντας, καὶ πολλῶν μὲν ἐνθυμημάτων γέμοντας, οὐκ ὀλίγων δ᾽ ἀντιθέσεων, καὶ παρισώσεων, καὶ τῶν ἄλλων ἰδεῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις διαλαμπουσῶν, καὶ τοὺς ἀκούοντας ἐπισημαίνεσθαι, καὶ θορυβεῖν ἀναγκαζουσῶν. νῦν δ᾽ οὐδ᾽ ὁπωσοῦν τοὺς τοιούτους. ἡγοῦμαι γὰρ οὐχ ἁρμόττειν, οὔτε τοῖς ἔτεσι τοῖς ἐνενήκοντα, καὶ τέτταρσιν ὧν ἐγὼ τυγχάνω γεγονώς. οὔθ᾽ ὅλως τοῖς ἤδη πολιὰς ἔχουσιν, ἐκεῖνον τὸν τρόπον ἔτι λέγειν. ἀλλ᾽ ὡς ἅπαντες μὲν ἂν ἐλπίσειαν ἢ βουληθεῖεν, οὐδεὶς δ᾽ ἂν δυνηθείη ῥᾳδίως, πλὴν τῶν πονεῖν ἐθελόντων, καὶ σφόδρα προσεχόντων τὸν νοῦν. τούτου δ᾽ ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ἵν᾽ ἤν τισιν ὁ μέλλων λόγος λεχθήσεσθαι, μαλακώτερος ὢν φαίνηται τῶν πρότερον διδομένων, μὴ παραβάλλωσι πρὸς τὴν ἐκείνων ποικιλίαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὸν κρίνωσι τὴν ἐν τῷ παρόντι δεδοκιμασμένην. διαλέξομαι δὲ περὶ τῶν τῇ πόλει πεπραγμένων, καὶ περὶ τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς, οὐκ ἀπὸ τούτων ἀρξάμενος, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ἐμοὶ συμβεβηκότων. ἐντεῦθεν γὰρ οἶμαι μᾶλλον κατεπείγειν. Πειρώμενος γὰρ ἀναμαρτήτως ζῆν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀλύπως, οὐδένα διαλέλοιπα χρόνον, ὑπὸ μὲν τῶν σοφιστῶν τῶν ἀδοκίμων καὶ πονηρῶν διαβαλλόμενος, ὑπ᾽ ἄλλων δέ τινων οὐχ οἷός εἰμι γιγνωσκόμενος, ἀλλὰ τοιοῦτος ὑπολαμβανόμενος, οἵων ἂν περ ἑτέρων ἀκούσωσι. βούλομαι οὖν προδιαλεχθῆναι περί τε ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν οὕτω πρός με διακειμένων. ἵν᾽ ἤν πως οἷός τε γίνωμαι, τοὺς μὲν παύσω βλασφημοῦντας. τοὺς δὲ εἰδέναι ποιήσω, περὶ ἃ προαιρούμενος τυγχάνω διατρίβειν. ἢν γὰρ ταῦτα τῷ λόγῳ δυνηθῶ διοικῆσαι κατὰ τρόπον, ἐλπίζω τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, αὐτός τε ἀλύπως διάξειν, καὶ τῷ λόγῳ τῷ μέλλοντι ῥηθήσεσθαι, τοὺς παρόντας μᾶλλον προσέξειν τὸν νοῦν. οὐκ ὀκνήσω δὲ κατειπεῖν, οὔτε τὴν νῦν γενομένην ἐν τῇ διανοίᾳ μου ταραχήν, οὔτε τὴν ἀτοπίαν ἣν ἐν τῷ παρόντι τυγχάνω γιγνώσκων, οὔτε εἴ τι πράττω τῶν δεόντων. Ἐγὼ γὰρ μετεσχηκὼς τῶν μεγίστων ἀγαθῶν, ὧν ἅπαντες ἂν εὔξαιντο μεταλαβεῖν, πρῶτον μὲν τῆς περὶ τὸ σῶμα, καὶ τὴν ψυχὴν ὑγιείας, οὐχ ὡς ἔτυχεν. ἀλλ᾽ ἐναμίλλως τοῖς μάλιστα περὶ ἑκάτερον τούτων ηὐτυχηκόσιν. ἔπειτα τῆς περὶ τὸν βίον εὐπορίας οὕτως, ὥστε μηδενὸς πώποτε ἀπορῆσαι τῶν μετρίων, μηδ᾽ ὧν ἄνθρωπος ἂν νοῦν ἔχων ἐπιθυμήσειεν. ἔτι δὲ τοῦ μὴ τῶν καταβεβλημένων εἶναι, μηδὲ τῶν κατημελημένων, ἀλλ᾽ ἐκείνων περὶ ὧν οἱ χαριέστατοι τῶν ἑλλήνων, καὶ μνησθεῖεν ἂν, καὶ διαλεχθεῖεν ὡς σπουδαίων ὄντων, τούτων ἁπάντων μοι συμβεβηκότων, τῶν μὲν ὑπερβαλλόντως, τῶν δ᾽ ἐξαρκούντως, οὐκ ἀγαπῶ ζῶν ἐπὶ τούτοις. ἀλλ᾽ οὕτω μοι τὸ γῆρας ἐστὶ δυσάρεστον, καὶ μικρολόγον, καὶ μεμψίμοιρον, ὥστε πολλάκις ἤδη τὴν μὲν φύσιν τὴν ἐμαυτοῦ κατεμεμψάμην, ἣν οὐδεὶς ἄλλος καταπεφρόνηκε, καὶ τὴν τύχην ὠδυράμην. ταύτῃ μὲν οὐδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν ἄλλο, πλὴν ὅτι περὶ τὴν φιλοσοφίαν ἣν προειλόμην, ἀτυχίαι τινές μοι, καὶ συκοφαντίαι γεγόνασι. τὴν δὲ φύσιν εἰδώς, πρὸς μὲν τὰς πράξεις ἀρρωστοτέραν, καὶ μαλακωτέραν οὖσαν τοῦ δέοντος. πρὸς δὲ τοὺς λόγους, οὔτε λείαν, οὔτε πανταχῇ χρήσιμην,

δίμην. ἀλλὰ δοξάσαι μὲν περὶ ἑκάστου τὴν ἀλήθειαν, μᾶλλον δυναμένην τῶν εἰδέναι φα-
σκόντων. εἰπεῖν δὲ περὶ τῶν αὐτῶν τούτων ἐν συλλόγῳ πολλῶν παῤῥησίᾳ ἀνθρώπων, ἁ-
πασῶν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀπολελειμμένην. οὕτω γὰρ ἐνδεὴς ἀμφοτέρων ἐγενόμην τῶν μεγί-
στην δύναμιν ἐχόντων παρ᾽ ἡμῖν, φωνῆς ἱκανῆς, καὶ τόλμης, ὡς οὐκ οἶδ᾽ εἴ τις ἄλλος τῶν
πολιτῶν. ὧν οἱ μὴ τυχόντες ἀτιμότεροι γίνονται πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν ἄξιοί τινος εἶναι, τῶν
ὀφειλόντων τῷ δημοσίῳ. τοῖς μὲν γὰρ ἐκτίσειν τὸ καταγνωσθὲν, ἐλπίδες ὕπεισιν. οἱ δ᾽ οὐ-
δέποτ᾽ ἂν τὴν φύσιν μεταβάλοιεν. οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις ἀθυμήσας, περιεῖδον ἐμαυτὸν ἄ-
δοξον οὐδ᾽ ἀφανῆ παντάπασι γινόμενον. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τοῦ πολιτεύεσθαι διήμαρτον, ἐπὶ τὸ
φιλοσοφεῖν, καὶ πονεῖν, καὶ γράφειν ἃ διανοηθείην κατέφυγον. οὐ περὶ μικρῶν τὴν προ-
αίρεσιν αἱρούμενος, οὐδὲ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οὐδὲ περὶ ὧν ἄλλοι τινὲς ληροῦσιν,
ἀλλὰ περὶ τῶν ἑλληνικῶν, καὶ βασιλικῶν, καὶ πολιτικῶν πραγμάτων. δι᾽ ἃ προσήκειν
ᾤμην μοι τοσούτῳ μᾶλλον τιμᾶσθαι τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων. ὅσῳ περὶ μειζόνων, καὶ
καλλιόνων ἢ κεῖνοι, τοὺς λόγους ἐποιούμην. ὧν οὐδὲν ἡμῖν ἀποβέβηκε. καίτοι πάντες ἴ-
σασι τῶν μὲν ῥητόρων πολλοὺς, οὐχ ὑπὲρ τῶν τῇ πόλει συμφερόντων, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ὧν
αὐτοὶ λήψεσθαι προσδοκῶσι, δημηγορεῖν τολμῶντας. ἐμὲ δὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς, οὐ μόνον τῶν
κοινῶν ἀπεχομένους μᾶλλον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων εἰς τὰς τῆς πόλεως χρείας,
ὑπὲρ τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν δαπανωμένους. ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἢ λοιδορουμένους ἐν
ταῖς ἐκκλησίαις περὶ τῶν μεσεγγυημάτων σφίσιν αὐτοῖς, ἢ λυμαινομένους τοὺς συμμάχους,
ἢ τῶν ἄλλων ὧν ἂν τύχωσι συκοφαντοῦντας. ἐμὲ δὲ τῶν λόγων τούτων ἡγεμόνα γεγε-
νημένον τῶν παρακαλούντων τοὺς ἕλληνας, ἐπί τε τὴν ὁμόνοιαν τὴν πρὸς ἀλλήλους
καὶ τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, καὶ τῶν συμβουλευόντων ἀποικίαν ἐκπέμ-
πειν κοινῇ πάντας ἐπὶ τοιαύτην χώραν καὶ τοσαύτην, περὶ ἧς ὅσοι περ ἀκηκόασιν, ὁμο-
λογοῦσιν ἡμᾶς τε εἰ σωφρονήσαιμεν, καὶ παυσαίμεθα τῆς πρὸς ἀλλήλους μανίας, τα-
χέως ἄνευ πόνων καὶ κινδύνων, κατασχεῖν αὐτήν. ἐκείνην τε ῥᾳδίως ἂν ἅπαντας δέξα-
σθαι τοὺς ἐνδεεῖς ἡμῶν ὄντας τῶν ἐπιτηδείων. ὧν πράξεις εἰ πάντες συνελθόντες ζη-
τοῖεν, οὐδέποτ᾽ ἂν εὕροιεν καλλίους οὐδὲ μείζους, οὐδὲ μᾶλλον ἅπασιν ἡμῖν συμφερού-
σας. ἀλλ᾽ ὅμως οὕτω πολὺ τῇ διανοίᾳ διεστώτων ἡμῶν, καὶ τοσούτῳ σπουδαιοτέραν
ἐμοῦ πεποιημένου τὴν αἵρεσιν, οὐ δικαίως οἱ πολλοὶ περὶ ἡμῶν ὑπειλήφασιν, ἀλλὰ ταρα-
χώδη, καὶ παντάπασιν ἄλογον. τῶν τε γὰρ ἄλλων ῥητόρων τὸν τρόπον ψέγοντες, προ-
στάτας αὐτοὺς τῆς πόλεως ποιοῦνται, καὶ κυρίους αὐτοὺς καθιστᾶσιν. ἐμοῦ δὲ τοὺς
λόγους ἐπαινοῦντες, αὐτῷ μοι φθονοῦσι δι᾽ οὐδὲν ἕτερον, ἢ διὰ τούτους οὓς ἀποδεχόμε-
νοι τυγχάνουσιν. οὕτως ἀτυχῶς φέρομαι πρὸς αὐτούς, καὶ τί δεῖ θαυμάζειν τῶν οὕτω
διακεῖσθαι πεφυκότων πρὸς ἁπάσας τὰς ὑπεροχὰς, ὅπου καὶ τῶν οἰομένων διαφέρειν,
καὶ ζηλούντων ἐμὲ, καὶ μιμεῖσθαι γλιχομένων, τινὲς ἔτι δυσμενέστερον ἔχουσι τῶν ἰδιω-
τῶν. ὧν τίνας ἄν τις εὕροι πονηροτέρους; εἰρήσεται γὰρ εἰ καί τι δόξω νεώτερα, καὶ βαρύ-
τερα λέγειν τῆς ἡλικίας, οἵτινες οὔτε φράζειν οὐδὲν μέρος ἔχοντες τοῖς μαθηταῖς τῶν
εἰρημένων ὑπ᾽ ἐμοῦ, τοῖς τε λόγοις παραδείγμασι χρώμενοι τοῖς ἐμοῖς, καὶ ζῶντες ἐντεῦ-
θεν, τοσούτου δέουσι χάριν ἔχειν, ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἀμελεῖν ἡμῶν ἐθέλουσιν, ἀλλ᾽ ἀεί τι φλαῦ-
ρον περὶ ἐμοῦ λέγουσιν. ἕως μὲν οὖν τοὺς λόγους ἡμῶν ἐλυμαίνοντο, παραγινώσκον-
τες ὡς δυνατὸν κάκιστα τοῖς ἑαυτῶν, καὶ διαιροῦντες οὐκ ὀρθῶς, καὶ κατακνίζοντες, καὶ
πάντα τρόπον διαφθείροντες, οὐδὲν ἐφρόντιζον τῶν ἀπαγγελλομένων, ἀλλὰ ῥᾳθύμως
εἶχον. μικρὸν δὲ πρὸ τῶν παναθηναίων τῶν μεγάλων ἠχθέσθην δι᾽ αὐτούς. ἀπαντήσαν-
τες γάρ μοι τινὲς τῶν ἐπιτηδείων ἔλεγον, ὡς ἐν τῷ λυκείῳ συγκαθεζόμενοι τρεῖς, ἢ τέτ-
ταρες τῶν ἀγελαίων σοφιστῶν, καὶ πάντα φασκόντων εἰδέναι, καὶ ταχέως πανταχοῦ γιγνο-
μένων, διαλέγοιντο περί τε τῶν ἄλλων ποιητῶν, καὶ τῶν ἡσιόδου, καὶ ὁμήρου ποιήσεων. οὐδὲν
μὲν παρ᾽ αὐτῶν λέγοντες, τὰ δ᾽ ἐκείνων ῥαψῳδοῦντες, καὶ τῶν πρότερον ἄλλοις τισὶν
εἰρημένων, τὰ χαριέστατα μνημονεύοντες. ἀποδεξαμένων δὲ τῶν περιεστώτων τὴν διατριβὴν
αὐτῶν, ἕνα τὸν τολμηρότατον ἐκείνων ἐπιχειρῆσαί με διαβάλλειν, λέγονθ᾽ ὡς ἐγὼ πάντων
καταφρονῶ τῶν τοιούτων, καὶ τάς τε φιλοσοφίας τὰς τῶν ἄλλων, καὶ τὰς παιδείας

ἁπάσας ἀναιρῶ. καὶ φημὶ πάντας ληρεῖν, πλὴν τοὺς μετεσχηκότας τῆς ἐμῆς διατρι-
βῆς. τούτων δὲ ῥηθέντων ἀηδῶς, τινὰς τῶν παρόντων διατεθῆναι πρὸς ἡμᾶς. ὡς μὲν οὖν
ἐλυπήθην, καὶ συνεταράχθην ἀκούσας ἀποδέξασθαί τινας τοὺς λόγους τούτους εἶναι
ἐμούς, οὐκ ἂν δυναίμην εἰπεῖν. ᾤμην γὰρ οὕτως ἐπιφανὴς εἶναι τοῖς ἀλαζονευομένοις πο-
λεμῶν, καὶ περὶ ἐμαυτοῦ μετρίως διειλεγμένος, μᾶλλον δὲ ταπεινῶς, ὥστε μηδένα πο-
τε γενέσθαι πιστὸν τῶν λεγόντων ὡς ἐγὼ τοιαύταις ἀλαζονείαις ἐχρησάμην. ἀλλὰ γὰρ
οὐκ ἀλόγως ὠδυράμην ἐν ἀρχῇ τὴν ἀτυχίαν τὴν παρακολουθήσασάν μοι πάντα τὸν
χρόνον τοῖς τοιούτοις. αὕτη γὰρ ἐστὶν αἰτία, καὶ τῆς ψευδολογίας τῆς περὶ ἐμὲ γιγνο-
μένης, καὶ τῶν διαβολῶν καὶ τοῦ φθόνου, καὶ τοῦ μὴ δύνασθαί με τυχεῖν τῆς δόξης, ἧς
ἄξιός εἰμι. μὴ δὲ τῆς ὁμολογουμένης. μὴ δ' ἣν ἔχουσί τινες τῶν πεπλησιακότων ἐμοί, καὶ
πανταχῇ τεθεωρηκότων ἡμᾶς. ταῦτα μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ἀνάγκη
στέργειν τοῖς ἤδη συμβεβηκόσι. πολλῶν δέ μοι λόγων ἐφεστώτων, ἀπορῶ πότερον ἀντι-
κατηγορῶν τῶν εἰθισμένων ἀεί τι ψεύδεσθαι περὶ ἐμοῦ γενήσομαι, καὶ λέγειν ἀνεπιτή-
δειον τολμώντων. ἀλλ' εἰ φανείην σπουδάζων, καὶ πολλοὺς λόγους ποιούμενος περὶ ἀν-
θρώπων, οὓς οὐδεὶς ὑπείληφεν ἀξίους εἶναι λόγου, δικαίως ἂν μωρὸς εἶναι δοκοίην. ἀλ-
λὰ τούτους ὑπεριδὼν ὡς φθονοῦντας, πειρῶμαι διδάσκειν αὐτοὺς ὡς οὐ δικαίως,
οὐδὲ προσηκόντως περὶ ἐμοῦ ταύτην ἔχουσι τὴν γνώμην. καὶ τίς οὐκ ἂν καταγνοίη μου
πολλὴν ἄνοιαν, εἰ τοὺς μηδὲν δι' ἕτερον δυσκόλως πρός με διακειμένους, ἢ διὰ τὸ δοκεῖν χα-
ριέντως εἰρηκέναι περί τινων, τούτους οἰηθείην ὁμοίως διαλεχθείς, ὥσπερ πρότερον,
παύσειν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις λυπουμένους. ἀλλ' οὐ μᾶλλον ἀλγήσειν. ἄλλως τε ἂν καὶ
φανῶ μὴ δὲ νῦν πω τηλικοῦτος ὤν, μὴ παραληρῶν. ἀλλὰ μήν, οὐδ' ἐκεῖνο ποιεῖν, οὐδεὶς
ἄν μοι συμβουλεύσειεν, ἀμελήσαντι τούτων, καὶ καταβάλλοντι περαίνειν τὸν λόγον ὃν
προῄρημαι. βουλόμενος ἐπιδεῖξαι τὴν πόλιν ἡμῶν πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν γεγενη-
μένην τοῖς ἕλλησιν, ἢ τὴν λακεδαιμονίων. εἰ γὰρ τοῦτο ἤδη ποιοίμην, μήτε τέλος ἐπιθεὶς
τοῖς γεγραμμένοις, μήτε συγκλείσας τὴν ἀρχὴν τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων, τῇ τελευ-
τῇ τῶν ἤδη προειρημένων, ὅμοιος ἂν εἶναι δόξαιμι τοῖς εἰκῇ καὶ φορτικῶς, καὶ χύδην, ὅ
τι ἂν ἐπέλθῃ λέγουσιν. ἃ φυλακτέον ἡμῖν ἐστί. κράτιστον οὖν ἐξ ἁπάντων τούτων πε-
ρὶ ὧν ἐξ ἀρχῆς διενοήθην εἰπεῖν. οἶμαι γὰρ ἣν ἐξενέγκω γράψας, καὶ ποιήσω φανερὰν
ἣν ἔχω γνώμην περί τε τῆς παιδείας, καὶ τῶν ποιητῶν, παύσειν αὐτοὺς ψευδεῖς πλάτ-
τοντας αἰτίας, καὶ λέγοντας ὅ τι ἂν τύχωσιν. ἀλλ' ὅμως ἐγὼ τοῖς ὡρμημένοις ἐπὶ ταῦ-
τα, παρακελεύω μὴ πονεῖν, καὶ μὴ προσέχειν τὸν νοῦν ἅπασι τοῖς τοιούτοις. λέγων, ὡς εἰ καὶ
μηδὲν ἄλλο δυνήσεται τὰ μαθήματα ταῦτα ποιεῖν ἀγαθόν, ἀλλ' οὖν ἀποτρέπει γε τοὺς
νεωτέρους πολλῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων. τοῖς μὲν οὖν τηλικούτοις, οὐδέποτ' ἂν εὑρε-
θῆναι νομίζω διατριβὰς ὠφελιμωτέρας τούτων, οὐδὲ μᾶλλον πρεπούσας. τοῖς δὲ
πρεσβυτέροις, καὶ τοῖς εἰς ἄνδρας δεδοκιμασμένοις, οὐκέτι φημὶ τὰς μελέτας ταύ-
τας ἁρμόττειν. ὁρῶ γὰρ ἐνίους τῶν ἐπὶ τοῖς μαθήμασι τούτοις οὕτως ἀπηκριβωμένων,
ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκειν, οὔτ' εὐκαίρως ταῖς ἐπιστήμαις αἷς ἔχουσι χρωμένους.
ἔν τε ταῖς ἄλλαις πραγματείαις ταῖς περὶ τὸν βίον. ἀφρονεστέρους ὄντας τῶν μαθητῶν.
ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν τῶν οἰκετῶν. τὴν αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχω, καὶ περὶ τῶν δημηγορεῖν δυναμέ-
νων, καὶ τῶν περὶ τὴν γραφὴν τὴν τῶν λόγων εὐδοκιμούντων. ὅλως δέ, καὶ περὶ ἁπάντων
τῶν τὰς ἐπιστήμας, καὶ τὰς δυνάμεις διαφερόντων. οἶδα γὰρ καὶ τούτων τοὺς πολλούς, οὔτε
τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς καλῶς διοικήσαντας, οὔτ' ἐν ταῖς ἰδίαις συνουσίαις ἀνεκτοὺς ὄν-
τας. τῆς τε δόξης τῆς τῶν συμπολιτευομένων ὀλιγωροῦντας. ἄλλων τε πολλῶν, καὶ μεγά-
λων ἁμαρτημάτων γέμοντας. ὥστ' οὐδὲ τούτους ἡγοῦμαι μετέχειν τῆς ἕξεως περὶ ἧς ἐγὼ
τυγχάνω διαλεγόμενος. τίνας οὖν ἔχω πεπαιδευμένους, ἐπειδὴ τὰς τέχνας, καὶ
τὰς ἐπιστήμας, καὶ τὰς δυνάμεις ἀποδοκιμάζω. πρῶτον μὲν τοὺς καλῶς χρωμένους
τοῖς πράγμασι τοῖς κατὰ τὴν ἡμέραν ἑκάστην προσπίπτουσι, καὶ τὴν δόξαν ἐπι-
τυχῆ τῶν καιρῶν ἔχοντας, καὶ δυναμένην, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ στοχάζεσθαι τοῦ συμ-
φέροντος. ἔπειτα τοὺς πρεπόντως, καὶ δικαίως ὁμιλοῦντας τοῖς ἀεὶ πλησιάζου-

σι, καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων ἀηδίας, καὶ βαρύτητας, εὐκόλως, καὶ ῥᾳδίως φέροντας.
σφᾶς δ' αὐτοὺς ὡς δυνατὸν ἐλαφροτάτους, καὶ μετριωτάτους τοῖς συνοῦσι παρέ-
χοντας. ἔτι δὲ τοὺς μὲν τῶν ἡδονῶν ἀεὶ κρατοῦντας, τῶν δὲ συμφορῶν μὴ λίαν ἡττωμέ-
νους, ἀλλ' ἀνδρωδῶς ἐν αὐταῖς διακειμένους, καὶ τῆς φύσεως ἀξίως ἧς μετέχοντες τυγ-
χάνομεν. τέταρτον ὅπερ μέγιστον, τοὺς μὴ διαφθειρομένους ὑπὸ τῶν εὐπραγιῶν, μηδ'
ἐξισταμένους αὑτῶν, μηδ' ὑπερηφάνους γιγνομένους, ἀλλ' ἐμμένοντας τῇ τάξει τῇ τῶν
εὖ φρονούντων, καὶ μὴ μᾶλλον χαίροντας τοῖς διὰ τύχην ὑπάρξασιν ἀγαθοῖς, ἢ τοῖς
διὰ τὴν αὑτῶν φύσιν, καὶ φρόνησιν, ἐξ ἀρχῆς γιγνομένοις. τοὺς δὲ μὴ μόνον πρὸς ἓν τού-
των, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα ταῦτα, τὴν ἕξιν τῆς ψυχῆς εὐάρμοστον ἔχοντας, τούτους
φημὶ, καὶ φρονίμους εἶναι, καὶ τελείους ἄνδρας, καὶ πάσας ἔχειν τὰς ἀρετάς. πε-
ρὶ μὲν οὖν τῶν πεπαιδευμένων, ταῦτα γινώσκων τυγχάνω. Περὶ δὲ τῆς ὁμή-
ρου, καὶ τῶν ἄλλων ποιήσεως, ἐπιθυμῶ μὲν εἰπεῖν. οἶμαι γὰρ ἂν παῦσαι τοὺς ἐν τῷ
λυκείῳ ῥαψῳδοῦντας τὰ ἐκείνων, καὶ ληροῦντας τὰ περὶ αὐτῶν. αἰσθάνομαι δ' ἐμ-
αυτὸν ἔξω φερόμενον τῆς συμμετρίας τῆς συντεταγμένης τοῖς προοιμίοις. ἔστι δ'
ἀνδρὸς νοῦν ἔχοντος, μὴ τὴν εὐπορίαν ἀγαπᾶν, ἣν ἔχει τις περὶ τῶν αὐτῶν πλείω τῶν
ἄλλων εἰπεῖν, ἀλλὰ τὴν εὐκαιρίαν διαφυλάττειν, περὶ ὧν ἂν ἀεὶ τυγχάνῃ διαλεγόμε-
νος. ὅπερ ἐμοὶ ποιητέον ἐστί. περὶ μὲν οὖν τῶν ποιητῶν αὖθις ἐροῦμεν, ἢν μή με προα-
νέλῃ τὸ γῆρας. περὶ γὰρ σπουδαιοτέρων πραγμάτων ἔχομεν λέγειν, ἢ τούτων.

Περὶ δὲ τῶν τῆς πόλεως εὐεργεσιῶν τῶν εἰς τοὺς ἕλληνας, ἤδη ποιήσομαι τοὺς λό-
γους. οὐχ ὡς οὐ πλείους ἐπαίνους πεποιημένους περὶ αὐτῆς, ἢ σύμπαντες οἱ περὶ τὴν
ποίησιν, καὶ τοὺς λόγους ὄντες. οὐ μὴν ὁμοίως καὶ νῦν. τότε μὲν γὰρ ἐν τοῖς λόγοις πε-
ρὶ ἑτέρων πραγμάτων ἐμεμνήμην αὐτῆς. νῦν δὲ περὶ ταύτης τὴν ὑπόθεσιν ποιησά-
μενος. οὐκ ἀγνοῶ δ' ἡλίκος ὢν, ὅσον ἔργον ἐνίσταμαι τὸ μέγεθος. ἀλλ' ἀκριβῶς εἰδὼς,
καὶ πολλάκις εἰρηκὼς, ὅτι τὰ μὲν μικρὰ τῶν πραγμάτων ῥᾴδιον τοῖς λόγοις αὐξῆ-
σαι. τοῖς δ' ὑπερβάλλουσι τῶν ἔργων, καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ κάλλει, χαλεπὸν ἐξισῶ-
σαι τοὺς ἐπαίνους. ἀλλ' οὐδὲν μᾶλλον ἀποστατέον ἐστὶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐπιτελεστέον, ἤνπερ ἔ-
τι ζῆν δυνηθῶμεν. ἄλλως τε καὶ πολλῶν παροξυνόντων γράφειν αὐτόν. πρῶτον μὲν
τῶν εἰθισμένων ἀσελγῶς κατηγορεῖν τῆς πόλεως ἡμῶν. ἔπειτα τῶν χαριέντως μὲν,
ἀπείρως δὲ, καὶ καταδεεστέρως ἐπαινούντων αὐτήν. ἔτι δὲ τῶν ἑτέρων μᾶλλον εὖ λέ-
γειν τολμώντων οὐκ ἀνθρωπίνως, ἀλλ' οὕτως ὥστε πολλοὺς ἀντιτάττεσθαι πρὸς αὐ-
τούς. πάντων δὲ μάλιστα τῆς ἡλικίας τῆς παρούσης, ἢ τοὺς ἄλλους πέφυκεν ἀποτρέ-
πειν. ἐλπίζω γὰρ, ἢν μὲν κατορθώσω, μείζω λήψεσθαι δόξαν τῆς ὑπαρχούσης. ἢν δὲ
ἐνδεέστερον τύχω διαλεχθεὶς, πολλῆς συγγνώμης τεύξεσθαι παρὰ τῶν ἀκουόντων.
ἃ μὲν οὖν ἠβουλήθην, καὶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὥσπερ χοροὺς πρὸ τοῦ ἀ-
γῶνος προαναβαλέσθαι, ταῦτά ἐστιν. ἡγοῦμαι δὲ χρῆναι τοὺς βουλομένους ἐγ-
κωμιάσαι τινὰ τῶν πόλεων ἀκριβῶς, καὶ δικαίως, μὴ μόνον ποιεῖσθαι περὶ αὐτῆς τοὺς
λόγους ἧς προῃρημένοι τυγχάνουσιν, ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεω-
ροῦμεν, καὶ δοκιμάζομεν ἕτερα παραδεικνύοντες, τῶν καὶ τὴν ὄψιν ὁμοίαν ἐχόντων,
καὶ τῆς τιμῆς τῆς αὐτῆς ἀξιουμένων, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσι παριστάναι, μὴ τὰς μικρὰς
ταῖς μεγάλαις, μηδὲ ταῖς πάντα τὸν χρόνον ὑφ' ἑτέραις οὔσαις, τὰς πάντα τὸν χρό-
νον ἄρχειν εἰθισμένας. μηδὲ τὰς σώζεσθαι δεομένας πρὸς τὰς σώζειν δυναμένας, ἀλ-
λὰ τὰς παραπλησίαν, καὶ τὴν δύναμιν ἐχούσας, καὶ περὶ τὰς αὐτὰς πράξεις γεγενημέ-
νας, καὶ ταῖς ἐξουσίαις ὁμοίαις κεχρημένας. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τῆς ἀληθείας τύχοι-
εν. ἢν δή τις ἡμᾶς τὸν τρόπον τοῦτον σκοπῆται, καὶ παραβάλῃ μὴ πρὸς τὴν τυχοῦσαν πό-
λιν, ἀλλὰ πρὸς τὴν σπαρτιατῶν, ἣν οἱ μὲν πολλοὶ μετρίως ἐπαινοῦσιν, ἔνιοι δέ τινες ὥσπερ
τῶν ἡμιθέων ἐκεῖ πεπολιτευμένων μέμνηνται περὶ αὐτῶν, φανησόμεθα καὶ τῇ δυνάμει, καὶ
ταῖς πράξεσι, καὶ ταῖς εὐπραγίαις ταῖς περὶ τοὺς ἕλληνας, πλέον ἀπολελοιπότες αὐτοὺς, ἢ
ἐκεῖνοι τοὺς ἄλλους. τοὺς μὲν οὖν παλαιοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων γενομένους ὕστερον ἐροῦ-
μεν. νῦν δὲ ποιήσομαι περὶ ἐκείνων τοὺς λόγους ἀρξάμενος. ἐπειδὴ κατέσχον τὰς πόλεις τὰς ἀ-

χαΐδας, πρὸς ἀργείους καὶ μεσσηνίους διεῖλον τὴν χώραν. ἐντεῦθεν γὰρ προσή-
κει διαλέγεσθαι περὶ αὐτῶν. οἱ μὲν τοίνυν ἡμέτεροι πρόγονοι, φανήσονται τήν τε
πρὸς τοὺς ἕλληνας ὁμόνοιαν, καὶ τὴν πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθραν ἣν παρέλαβον ἐκ
τῶν τρωϊκῶν διαφυλάττοντες, καὶ μένοντες ἐν τοῖς αὐτοῖς. καὶ πρῶτον μὲν τὰς κυ-
κλάδας νήσους, περὶ ἃς ἐγένοντο πολλαὶ πραγματεῖαι, κατὰ τὴν μίνω τοῦ κρητὸς
δυναστείαν, ταύτας δὲ τελευταῖον ὑπὸ καρῶν κατεχομένας ἐκβαλόντες ἐκείνους,
οὐκ ἐξιδιώσασθαι τὰς χώρας ἐτόλμησαν, ἀλλὰ τοὺς μάλιστα βίου τῶν ἑλλήνων δεο-
μένους κατῴκισαν εἰς αὐτάς, καὶ μετὰ ταῦτα πολλὰς πόλεις ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἠπεί-
ρου καὶ μεγάλας ἔκτισαν, καὶ τοὺς μὲν βαρβάρους ἀνέστησαν ἀπὸ τῆς θαλάσσης.
τοὺς δὲ ἕλληνας ἐδίδαξαν ὃν τρόπον διοικοῦντες τὰς αὐτῶν πατρίδας καὶ πρὸς
οὓς πολεμοῦντες, μεγάλην τὴν ἑλλάδα ποιήσειαν. λακεδαιμόνιοι δὲ περὶ τὸν αὐτὸν
χρόνον τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ πράττειν τι τῶν αὐτῶν τοῖς ἡμετέροις, καὶ τοῦ τοῖς μὲν βαρ-
βάροις πολεμεῖν, τοὺς δὲ ἕλληνας εὐεργετεῖν, ὥστ' οὐδ' ἡσυχίαν ἄγειν ἠθέλησαν, ἀλ-
λ' ἔχοντες πόλιν ἀλλοτρίαν, καὶ χώραν οὐ μόνον ἱκανήν, ἀλλ' ὅσην οὐδὲ μία πόλις τῶν
ἑλληνίδων, οὐκ ἔστερξαν ἐπὶ τούτοις, ἀλλὰ μαθόντες ἐξ αὐτῶν τῶν συμβεβηκότων,
κατὰ μὲν τοὺς νόμους, τάς τε πόλεις καὶ τὰς χώρας τούτων εἶναι δοκούσας τῶν ὀρ-
θῶς καὶ νομίμως κτησαμένων, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν τούτων γιγνομένας τῶν τὰ
περὶ τὸν πόλεμον κάλλιστα ἀσκούντων, καὶ νικᾶν τοὺς πολεμίους ἐν ταῖς μάχαις δυ-
ναμένων, ταῦτα διανοηθέντες, ἀμελήσαντες γεωργιῶν, καὶ τεχνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁ-
πάντων, οὐδὲν ἐπαύοντο κατὰ μίαν ἑκάστην τῶν πόλεων τῶν ἐν πελοποννήσῳ πολιορ-
κοῦντες, καὶ κακῶς ποιοῦντες καταστρέψαντες πλὴν τῆς ἀργείων. συνέβαινεν οὖν
ἐξ ὧν μὲν ἡμεῖς ἐπράττομεν, αὐξάνεσθαι τὴν ἑλλάδα, καὶ τὴν εὐρώπην κρείττω γίνε-
σθαι τῆς ἀσίας, καὶ πρὸς τούτοις τῶν μὲν ἑλλήνων τοὺς ἀποροῦντας πόλεις λαμβάνειν
καὶ χώρας, τῶν δὲ βαρβάρων τοὺς εἰθισμένους ὑβρίζειν, ἐκπίπτειν τῆς αὐτῶν, καὶ
φρονεῖν ἔλαττον ἢ πρότερον. ἐξ ὧν δὲ σπαρτιᾶται, τὴν ἐκείνων μόνην μεγάλην γίνε-
σθαι, καὶ πασῶν μὲν τῶν ἐν πελοποννήσῳ πόλεων ἄρχειν ταῖς ἄλλαις φανεραὶ εἶεν,
καὶ πολλῆς θεραπείας τυγχάνειν παρ' αὐτῶν. ἐπαινεῖν μὲν οὖν δίκαιόν ἐστι, τὴν τοῖς
ἄλλοις πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίαν γενομένην. δεινὴν δὲ νομίζειν τὴν αὑτῇ τὰ συμφέροντα
διαπραττομένην, καὶ φίλους μὲν ποιεῖσθαι τοὺς ὁμοίως αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις χρω-
μένους. φοβεῖσθαι δὲ καὶ δεδιέναι, τοὺς πρὸς σφᾶς μὲν αὐτοὺς ὡς δυνατὸν οἰκειότατα
διακειμένους. πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἀλλοτρίως, καὶ πολεμικῶς τὴν αὐτῶν διοικοῦν-
τας. τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν ταῖν πολέοιν ἑκατέρα, τοιαύτην ἐποιήσαντο. χρόνῳ δ' ὕστερον
γενομένου τοῦ περσικοῦ πολέμου, καὶ ξέρξου τοῦ τότε βασιλεύοντος, τριήρεις μὲν συ-
ναγαγόντος διακοσίας καὶ χιλίας, τῆς δὲ πεζῆς στρατιᾶς, πεντακοσίας μυριάδας
τῶν πάντων. ἑβδομήκοντα δὲ τῶν μαχίμων, τηλικαύτῃ δὲ δυνάμει στρατεύσαντος
ἐπὶ τοὺς ἕλληνας. σπαρτιᾶται μὲν ἄρχοντες πελοποννησίων εἰς τὴν ναυμαχίαν τὴν
ποιήσασαν ῥοπὴν ἅπαντος τοῦ πολέμου, δέκα μόνον συνεβάλοντο τριήρεις. οἱ δὲ πα-
τέρες ἡμῶν ἀνάστατοι γενόμενοι, καὶ τὴν πόλιν ἐκλελοιπότες διὰ τὸ μὴ τετειχίσθαι
κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, κρείττους ναῦς παρέσχον, καὶ μείζω δύναμιν ἐχούσας, ἢ σύμ-
παντες οἱ κινδυνεύσαντες, καὶ στρατηγὸν οἱ μὲν εὐρυβιάδην, ὃς εἰ τέλος ἐπέθηκεν οἷς
διενοήθη πράττειν, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσεν ἀπολωλέναι τοὺς ἕλληνας. οἱ δὲ ἡμέτεροι θεμι-
στοκλέα τὸν ὁμολογουμένως ἅπασιν αἴτιον εἶναι δόξαντα, καὶ τοῦ τὴν ναυμαχίαν γε-
νέσθαι κατὰ τρόπον, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ κατορθωθέν-
των, τεκμήριον δὲ μέγιστον. ἀφελόμενοι γὰρ λακεδαιμονίους τὴν ἡγεμονίαν οἱ συγ-
κινδυνεύσαντες, τοῖς ἡμετέροις παρέδοσαν. καίτοι τίνας ἄν τις κριτὰς ἱκανω-
τέρους ποιήσαιτο, καὶ πιστοτέρους τῶν τότε πραχθέντων; ἢ τοὺς ἐν αὐτοῖς τοῖς
κινδύνοις παραγενομένους. τίνα δ' ἄν τις εὐεργεσίαν εἰπεῖν ἔχοι ταύτης μείζω τῆς
ἅπασαν τὴν ἑλλάδα σῶσαι δυνηθείσης. μετὰ ταῦτα τοίνυν συνέβη κυρίαν ἑ-
κατέραν γενέσθαι τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν. ἣν ὁπότεροι ἂν κατάσχωσιν, ὑ-

ὑπηκόους ἔχουσι τὰς πλείστας τῶν πόλεων. ὅλως μὲν οὖν, οὐδ' ἑτέραν ἐπαινῶ. πολλὰ
γὰρ ἄν τις αὐταῖς ἐπιτιμήσειεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην οὐκ
ἔλαττον αὐτῶν διηνέγκαμεν, ἢ περὶ τὰς πράξεις τὰς ὀλίγῳ πρότερον εἰρημένας.
οἱ μὲν γὰρ ἡμέτεροι πατέρες, ἔπειθον τοὺς συμμάχους ποιεῖσθαι πολιτείαν τοιαύτην,
ἥνπερ αὐτοὶ διετέλουν ἀγαπῶντες. ὃ σημεῖόν ἐστιν εὐνοίας καὶ φιλίας. ὅταν τινες
παραινῶσι τοῖς ἄλλοις χρῆσθαι τούτοις, ἅπερ ἂν σφίσιν αὐτοῖς συμφέρειν ὑπολάβω-
σιν. λακεδαιμόνιοι δὲ κατέστησαν, οὔθ' ὁμοίαν τῇ παρ' αὐτοῖς, οὔτε ταῖς ἄλλοθί που γε-
νομέναις. ἀλλὰ δέκα μόνους ἄνδρας ἑκάστης πόλεως ἐποίησαν. ὧν ἐπιχειρήσας ἄν τις
κατηγορεῖν, τρεῖς ἢ τέτταρας ἡμέρας συνεχῶς, οὐδὲν ἂν μέρος εἰρηκέναι δόξειε τῶν ἐ-
κείνοις ἡμαρτημένων. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν διεξιέναι περὶ τῶν τοιούτων, καὶ τοσούτων
τὸ πλῆθος, ἀνόητόν ἐστιν. ὀλίγα δὲ κατὰ πάντων εἰπεῖν, ἃ τοῖς ἀκούσασιν ὀργὴν ἀξίαν
ἐμποιήσουσι τῶν πεπραγμένων. νεώτερος μὲν ὢν ἴσως ἐξεῦρον. νῦν δ' οὐδὲν ὑπέρχε-
ταί μοι τοιοῦτο. ἀλλὰ παρὰ πᾶσιν, ὅτι τοσοῦτον ἐκεῖνοι διήνεγκαν, ἀνομίᾳ καὶ πλεο-
νεξίᾳ τῶν προγεγενημένων, ὥστ' οὐ μόνον αὑτοὺς ἀπώλεσαν, καὶ τοὺς φίλους, καὶ τὰς
πατρίδας τὰς ἑαυτῶν. ἀλλὰ καὶ λακεδαιμονίους πρὸς τοὺς συμμάχους διαβάλ-
λοντες, εἰς τοιαύτας καὶ τοσαύτας συμφορὰς ἐνέβαλον, ὅσας οὐδεὶς πώποτε αὐτοῖς
γενήσεσθαι προσεδόκησε. μάλιστα μὲν οὖν ἐντεῦθεν ἄν τις δυνηθείη κατιδεῖν, ὅσῳ με-
τριώτερον καὶ πρᾳότερον ἡμεῖς τῶν πραγμάτων ἐπεμελήθημεν. δεύτερον δ' ἐκ τοῦ
ῥηθήσεσθαι μέλλοντος. σπαρτιᾶται μὲν γὰρ ἔτη δέκα μόλις ἐπεστάτησαν αὐτῶν,
ἡμεῖς δὲ πέντε καὶ ἑξήκοντα συνεχῶς κατέσχομεν τὴν ἀρχήν. καίτοι πάντες ἴσασι τὰς
πόλεις τὰς ὑφ' ἑτέροις γιγνομένας, ὅτι πλεῖστον χρόνον τούτοις παραμένουσιν, ὑφ' ὧν
ἂν ἐλάχιστα κακὰ πάσχουσαι τυγχάνωσιν. ἐκ τούτων τοίνυν ἀμφότεραι μισηθεῖσαι,
κατέστησαν εἰς πόλεμον καὶ ταραχήν. ἐν ᾧ τὴν μὲν ἡμετέραν εὕροι τις ἂν ἁπάντων αὐτῇ
καὶ τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἐπιθεμένων, ἔτη δέκα τούτοις ἀντισχεῖν δυνηθεῖ-
σαν. λακεδαιμονίους δὲ κρατοῦντας ἔτι, κατὰ τὴν πρὸς θηβαίους μόνους πολεμή-
σαντας, καὶ μίαν μάχην ἡττηθέντας, ἁπάντων ἀποστερηθέντας ὧν εἶχον. καὶ παρα-
πλησίαις ἀτυχίαις χρησαμένους, καὶ συμφοραῖς, αἷσπερ ὑμεῖς καὶ πρὸς τούτοις τὴν
μὲν ἡμετέραν πόλιν ἐλάττοσιν ἔτεσιν ἀναλαβοῦσαν αὑτὴν, ἢ κατεπολεμήθη. σπαρ-
τιάτας δὲ μηδὲ τὴν ἧτταν μὴ δ' ἐν πολλαπλασίῳ χρόνῳ δυνηθέντας καταστῆσαι σφᾶς
αὐτοὺς εἰς τὴν αὐτὴν ἕξιν. ἐξ ἧσπερ ἐξέπεσον. ἀλλ' ὁμοίως ἔτι καὶ νῦν ἔχοντας. τὰ
τοίνυν πρὸς τοὺς βαρβάρους ὡς ἑκάτεροι προσηνέχθημεν, δηλωτέον. ἔτι γὰρ τοῦτο
λοιπόν ἐστιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἡμετέρας δυναστείας οὐκ ἐξῆν αὐτοῖς οὔτ' ἐντὸς ἅλυ-
ος ποταμοῦ πεζῷ καταβαίνειν, οὔτε μακροῖς πλοίοις, ἐπὶ τάδε πλεῖν φασήλιδος.
ἐπὶ δὲ τῆς λακεδαιμονίων, οὐ μόνον τοῦ πορεύεσθαι καὶ πλεῖν ὅποι βουληθεῖεν ἐξου-
σίαν ἔλαβον, ἀλλὰ καὶ δεσπόται πολλῶν ἑλληνίδων πόλεων κατέστησαν. τὴν δὴ καὶ
τὰς συνθήκας τὰς πρὸς βασιλέα γενναιοτέρας καὶ μεγαλοφρονεστέρας ποιησαμένην,
καὶ τῶν πλείστων καὶ μεγίστων τοῖς μὲν βαρβάροις κακῶν, τοῖς δ' ἕλλησιν ἀγαθῶν, αἰτί-
αν γεγενημένην. ἔτι δὲ τῆς μὲν ἀσίας τὴν παραλίαν, καὶ πολλὴν ἄλλην χώραν τοῖς
μὲν πολεμίοις ἀφελομένην, τοῖς δὲ συμμάχοις κτησαμένην. καὶ τοὺς μὲν ὑβρίζοντας,
τοὺς δὲ ἀποροῦντας, παύσασαν. πρὸς δὲ τούτοις, ὑπὲρ αὐτῆς τε πολεμήσασαν, ἄμει-
νον τῆς εὐδοκιμούσης περὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰς συμφορὰς θᾶττον διαλυσαμένην, τῶν
αὐτῶν τούτων, πῶς οὐ δίκαιόν ἐστιν ἐπαινεῖν, καὶ τιμᾶν μᾶλλον, ἢ τὴν ἐν ἅπασι τούτοις
ἀπολελειμμένην. περὶ μὲν οὖν τῶν πραχθέντων παράλληλα καὶ τῶν κινδύνων, ἅμα καὶ
πρὸς τοὺς αὐτοὺς γενομένων, ἐν τῷ παρόντι ταῦτ' εἴχομεν εἰπεῖν. οἶμαι δὲ τοὺς ἀηδῶς ἀκού-
οντας τῶν λόγων τούτων, τοῖς μὲν εἰρημένοις οὐδὲν ἂν ἀντερεῖν, ὡς οὐκ ἀληθέσιν οὖσιν. οὐδ' αὖ
πράξεις ἑτέρας ἕξειν εἰπεῖν περὶ ἃς λακεδαιμόνιοι γιγνόμενοι πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς
ἕλλησι κατέστησαν. κατηγορεῖν δὲ τῆς πόλεως ἡμῶν ἐπιχειροῦσιν, ὅπερ ἀεὶ ποιεῖν εἰώθασι,
καὶ διεξιέναι τὰς δυσχερεστάτας τῶν πράξεων τῶν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατ-

των γεγενημένων. καὶ τάς τε δίκας καὶ τὰς κρίσεις τὰς ἐνθάδε γιγνομένας τοῖς
συμμάχοις, καὶ τὴν τῶν φόρων εἴσπραξιν διαβάλλουσι, καὶ μάλιστα διατρίβουσι περὶ
τὰ μηλίων πάθη καὶ σκιωναίων. οἰόμενοι ταῖς κατηγορίαις ταύταις καταρυπαί-
νειν τὰς τῆς πόλεως εὐεργεσίας, τὰς ὀλίγῳ πρότερον εἰρημένας. ἐγὼ δὲ πρὸς
ἅπαντα μὲν τὰ δικαίως ἂν ῥηθέντα κατὰ τῆς πόλεως, οὔτ᾽ ἂν δυναίμην ἀντειπεῖν,
οὔτ᾽ ἂν ἐπιχειρήσαιμι τοῦτο ποιεῖν. καὶ γὰρ ἂν αἰσχυνοίμην, ὅπερ εἶπον ἤδη καὶ πρότε-
ρον, εἰ τῶν ἄλλων μηδὲ τοὺς θεοὺς ἀναμαρτήτους εἶναι νομιζόντων, ἐγὼ γλιχοίμην,
καὶ πειρώμην πείθειν ὡς περὶ οὐδὲν πώποτε τὸ κοινὸν ἡμῶν πεπλημμέληκεν. οὐ μὴν
ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γ᾽ οἴομαι ποιήσειν, τήν τε πόλιν τὴν σπαρτιατῶν ἐπιδείξειν περὶ τὰς πρά-
ξεις τὰς προειρημένας, πολὺ πικροτέραν καὶ χαλεπωτέραν τῆς ἡμετέρας γεγε-
νημένην. τούς τε ὑπὲρ ἐκείνων βλασφημοῦντας καθ᾽ ἡμῶν, ὡς δυνατὸν ἀφρονέστατα
διακειμένους, καὶ τοῦ κακῶς ἀκούειν ὑφ᾽ ἡμῶν τοὺς φίλους αὐτῶν αἰτίους ὄντας. ἐπει-
δὰν γὰρ τοιαῦτα κατηγορῶσιν οἷς ἔνοχοι λακεδαιμόνιοι μᾶλλον τυγχάνουσιν ὄντες,
οὐκ ἀποροῦμεν τῶν περὶ ἡμῶν ῥηθέντων μεῖζον ἁμάρτημα κατ᾽ ἐκείνων εἰπεῖν. ὅθι καὶ
νῦν, ἢν μνησθῶσι τῶν ἀγώνων τῶν ἐν τοῖς συμμάχοις ἐνθάδε γιγνομένων, τίς ἐστιν οὕτως ἀ-
φυής, ὅστις οὐχ εὑρήσει πρὸς τοῦτ᾽ ἀντειπεῖν. ὅτι πλείους λακεδαιμόνιοι τῶν ἑλλή-
νων ἀκρίτους ἀπεκτόνασι τῶν παρ᾽ ἡμῖν, ἐξ οὗ τὴν πόλιν οἰκοῦμεν, εἰς ἀγῶνα καὶ κρί-
σιν καταστάντων. τοιαῦτα δὲ καὶ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων ἤν τι λέγωσιν ἕξο-
μεν εἰπεῖν. πολὺ γὰρ ἐπιδείξομεν συμφορώτερα πράξαντας τοὺς ἡμετέρους, ἢ λα-
κεδαιμονίους, ταῖς πόλεσι ταῖς τὸν φόρον ἐνεγκούσαις. πρῶτον μὲν γάρ, οὐ προσα-
χθὲν ὑφ᾽ ἡμῶν τοῦτ᾽ ἐποίουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ γνόντες ὅτε τὴν ἡγεμονίαν ἡμῖν τὴν κα-
τὰ θάλασσαν ἔδοσαν. ἔπειτ᾽ οὐχ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας ἔφερον, ἀλλ᾽ ὑ-
πὲρ τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς αὑτῶν, καὶ τοῦ μὴ περιπεσεῖν ὀλι-
γαρχίας γενομένης, τηλικούτοις κακοῖς τὸ μέγεθος, ἡλίκοις ἐπὶ τῶν δεκαρχιῶν,
καὶ τῆς δυναστείας τῆς λακεδαιμονίων. ἔτι δ᾽ οὐκ ἐκ τούτων ἔφερον ἐξ ὧν αὐτοὶ διέ-
σωζον, ἀλλ᾽ ἀφ᾽ ὧν δι᾽ ἡμᾶς εἶχον. ὑπὲρ ὧν εἰ καὶ μικρὸς λογισμὸς ἐνῆν αὐτοῖς, δικαί-
ως ἂν χάριν εἶχον ἡμῖν. παραλαβόντες γὰρ τὰς πόλεις αὐτῶν, τὰς μὲν, παντάπα-
σιν ἀναστάτους γεγενημένας ὑπὸ τῶν βαρβάρων, τὰς δὲ, πεπορθημένας, εἰς τοῦτο
προηγάγομεν, ὥστε μικρὸν μέρος τῶν γιγνομένων ἡμῖν διδόντας, μηδὲν ἔλαττον ἔχειν
τοὺς οἰκείους, πελοποννησίων τῶν οὐδένα φόρον ὑποτελούντων. περὶ τοίνυν τῶν ἀνα-
στάτων γεγενημένων ὑφ᾽ ἑκατέρας τῶν πόλεων, ὃ μόνοις τινὲς ἡμῖν ὀνειδίζουσιν, ἐπι-
δείξομεν πολὺ δεινότερα πεποιηκότας, οὓς ἐπαινοῦντες διατελοῦσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ
συνέπεσε περὶ νησύδρια τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἐξαμαρτάνειν, ἃ πολ-
λοὶ τῶν ἑλλήνων οὐδ᾽ ἴσασιν. ἐκεῖνοι δὲ, τὰς μεγίστας πόλεις τὰς ἐν πελοποννήσῳ. καὶ
τὰς πανταχῇ προεχούσας τῶν ἑλλήνων ἀναστάτους ποιήσαντες, αὐτοὶ τὰ κείνων ἔχου-
σιν. ἃς ἄξιον ἦν, εἰ καὶ μηδὲν πρότερον αὐταῖς ὑπῆρξεν ἀγαθόν, τῆς μεγίστης δωρεᾶς
παρὰ τῶν ἑλλήνων τυχεῖν διὰ τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τροίαν, ἐν ᾗ σφᾶς αὐτὰς παρεῖ-
χον πρωτευούσας. τούς θ᾽ ἡγεμόνας ἀρετὰς ἔχοντας οὐ μόνον τὰς τοιαύτας ὧν πολ-
λοὶ καὶ φαῦλοι κοινωνοῦσιν, ἀλλὰ κἀκείνας ὧν οὐδεὶς ἂν πονηρὸς ὢν δυνηθείη μετα-
σχεῖν. μεσσήνη μὲν γὰρ νέστορα παρέσχε τὸν φρονιμώτατον ἁπάντων τῶν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν
χρόνον γενομένων. λακεδαίμων δὲ μενέλαον τὸν διὰ σωφροσύνην μόνον ἀξιωθέντα
διὸς γενέσθαι, καὶ κληθῆναι κηδεστήν. ἡ δὲ ἀργείων πόλις, ἀγαμέμνονα τὸν οὐ μίαν οὐδὲ
δύο μόνον ἔχοντα ἀρετάς, ἀλλὰ πάσας ὅσας ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, καὶ ταύτας οὐ με-
τρίως, ἀλλ᾽ ὑπερβαλλόντως, οὐδένα γὰρ εὑρήσομεν τῶν ἁπάντων, οὔτε ἰδιωτέρας πράξεις
μεταχειρισάμενον, οὔτε καλλίους, οὔτε μείζους, οὔτε τοῖς ἕλλησιν ὠφελιμωτέρας, οὔτε
πλειόνων ἐπαίνων ἀξίας, καὶ τούτοις οὕτω μὲν ἀπηριθμημένοις, εἰκότως ἂν ἀπιστή-
σειαν πολλοί. μικρῶν δὲ περὶ ἑκάστου ῥηθέντων ἅπαντες ἂν ἀληθῆ με λέγειν ὁ-
μολογήσειαν. δύναμαι δὲ κατιδεῖν, ἀλλ᾽ ἀπορῶ ποίοις λόγοις μετὰ ταῦτα χρη-
σάμενος, ὀρθῶς ἂν εἴην βεβουλευμένος. αἰσχύνομαι γὰρ εἰ τοσαῦτα περὶ τῆς ἀγα-

μέμνονος ἀρετῆς προειρηκώς, μηδενὸς μνησθήσομαι τῶν ὑπ' ἐκείνου πεπραγμένων,
ἀλλὰ δόξω τοῖς ἀκούουσιν ὅμοιος εἶναι τοῖς ἀλαζονευομένοις, καὶ λέγουσιν ὅ τι ἂν τύ-
χωσιν. ὁρῶ δὲ τὰς πράξεις τὰς ἔξω λεγομένας τῶν ὑποθέσεων, οὐκ ἐπαινουμένας,
ἀλλὰ ταραχώδεις εἶναι δοκούσας, καὶ πολλοὺς μὲν ὄντας, τοὺς κακῶς χρωμένους
αὐταῖς. πολὺ δὲ πλείους τοὺς ἐπιτιμῶντας. διὸ δέδοικα μὴ καὶ περὶ ἐμὲ συμβῇ τι
τοιοῦτο. οὐ μὴν ἀλλ' αἱροῦμαι βοηθῆσαι τῷ ταυτὸν ἐμοί τε καὶ πολλοῖς ἄλλοις πεπον-
θότι, καὶ διημαρτηκότι τῆς δόξης, ἧς προσῆκε τυχεῖν αὐτόν, καὶ μεγίστων ἀγαθῶν
αἰτίῳ γεγενημένῳ περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον. ἧττον δὲ ἐπαινουμένῳ, τῶν οὐδὲν ἄξιον λόγου
διαπεπραγμένων. τί γὰρ ἐκεῖνος ἐνέλιπεν, ὃς τηλικαύτην μὲν ἔσχε τιμήν. ἧς εἰ πάν-
τες συνελθόντες μείζω ζητοῖεν, οὐδέποτ' ἂν εὑρεῖν δυνηθεῖεν. μόνος γὰρ ἁπάσης τῆς
ἑλλάδος ἠξιώθη γενέσθαι στρατηγός. ὁπότερον δὲ εἴθ' ὑπὸ πάντων αἱρεθείς, εἴτ' αὐ-
τὸς κτησάμενος οὐκ ἔχω λέγειν. ὁποτέρως δὲ συμβέβηκεν, οὐδὲ μίαν ὑπερβολὴν λέ-
λοιπε τῆς περὶ αὐτὸν δόξης τοῖς ἄλλως πως τιμηθεῖσι. ταύτην δὲ λαβὼν τὴν δυνά-
μιν, οὐκ ἔστιν ἥντινα τῶν ἑλληνίδων πόλεων ἐλύπησεν. ἀλλ' οὕτως ἦν πόρρω τούτου, ὡς
καί τινας ἐν πολέμῳ καὶ ταραχαῖς, καὶ πολλοῖς ἄλλοις κακοῖς ὄντας, τούτων μὲν
αὐτοὺς ἀπήλλαξεν. εἰς ὁμόνοιαν δὲ καταστήσας, τὰ μὲν περιττὰ τῶν ἔργων καὶ τερα-
τώδη, καὶ μηδὲν ὠφελοῦντα τοὺς ἄλλους, ὑπερεῖδε. στρατόπεδον δὲ συστήσας ἐπὶ τοὺς
βαρβάρους ἤγαγεν. τούτου δὲ κάλλιον στρατήγημα, καὶ τοῖς ἕλλησιν ὠφελιμώτερον,
οὐδεὶς φανήσεται πράξας. οὔτε τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον εὐδοκιμησάντων, οὔτε τῶν
ὕστερον ἐπιγενομένων. ἃ ἐκεῖνος πράξας, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδείξας, οὐχ οὕτως εὐδο-
κίμησεν, ὡς προσῆκεν αὐτόν, διὰ τοὺς μᾶλλον ἀγαπῶντας τὰς θαυματοποιίας τῶν
εὐεργεσιῶν, καὶ τὰς ψευδολογίας τῆς ἀληθείας. ἀλλὰ τοιοῦτος γενόμενος, ἐλάττω
δόξαν ἔχει τῶν οὐδὲ μιμήσασθαι τολμησάντων αὐτόν. οὐ μόνον δ' ἐπὶ τούτοις ἄν τις
αὐτὸν ἐπαινέσειεν, ἀλλὰ καὶ ἐφ' οἷς περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔπραξεν. εἰς τοῦτο γὰρ με-
γαλοφροσύνης ἦλθεν, ὥστ' οὐκ ἀπέχρησεν αὐτῷ λαβεῖν στρατιώτας τῶν ἰδιωτῶν, ὁπό-
σους ἐξ ἑκάστης ἠβουλήθη τῶν πόλεων, ἀλλὰ τοὺς βασιλεῖς τοὺς ποιοῦντας ἐν ταῖς αὐ-
τῶν ἃ βούλωνται, καὶ τοῖς ἄλλοις προστάττοντας, τούτους ἔπεισεν ὑφ' αὑτῷ γενέσθαι
καὶ συνακολουθεῖν ἐφ' οὓς ἂν ἡγήσηται, καὶ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον, καὶ βασιλικὸν
βίον στρατιωτικῶς ζῆν. ἔτι δὲ κινδυνεύειν καὶ πολεμεῖν, οὐχ ὑπὲρ τῆς σφετέρας αὐ-
τῶν πατρίδος καὶ βασιλείας, ἀλλὰ λόγῳ μὲν, ὑπὲρ ἑλένης τῆς μενελάου γυναικός.
ἔργῳ δ' ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν ἑλλάδα πάσχειν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, μήτε τοιαῦτα, μήθ' οἷα
πρότερον αὐτῇ συνέπεσε περὶ τὴν πέλοπος μὲν ἁπάσης πελοποννήσου κατάλη-
ψιν. δαναοῦ δὲ, τῆς πόλεως τῆς ἀργείων. κάδμου δὲ, θηβῶν. ὧν τίς ἄλλος φανήσεται προ-
νοηθείς, ἢ τίς ἐμποδὼν καταστάς, τοῦ μηδὲν ἔτι γενέσθαι τοιοῦτο, πλὴν τῆς ἐκείνου φύ-
σεως, καὶ δυνάμεως. τὸ τοίνυν ἐχόμενον, ὃ τῶν μὲν προειρημένων ἔλαττόν ἐστι, τῶν δὲ πολ-
λάκις ἐγκεκωμιασμένων μεῖζον καὶ λόγου μᾶλλον ἄξιον. Στρατόπεδον γὰρ συ-
νεληλυθὸς ἐξ ἁπασῶν τῶν πόλεων, τοσοῦτο πλῆθος ὅσον εἰκὸς πολλοὺς ἔχειν, τοὺς
μὲν ἀπὸ θεῶν, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν θεῶν γεγονότας, οὐχ ὁμοίως διακειμένους τοῖς πολ-
λοῖς, οὐδ' ἴσον φρονοῦντας τοῖς ἄλλοις, ἀλλ' ὀργῆς καὶ θυμοῦ, καὶ φθόνου, καὶ φιλοτι-
μίας μεστούς, ἀλλ' ὅμως τοὺς τοιούτους ἔτη δέκα κατέσχεν. οὐ μισθοφοραῖς μεγάλαις
οὐδὲ χρημάτων δαπάναις, αἷς νῦν πάντες δυναστεύουσιν, ἀλλὰ τῷ, πολλῷ καὶ τῇ φρο-
νήσει διαφέρειν, καὶ δύνασθαι τροφὴν ἐκ τῶν πολεμίων τοῖς στρατιώταις πορίζειν,
καὶ μάλιστα τῷ δοκεῖν ἐκεῖνον ἄμεινον ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων βουλεύεσθαι σωτηρί-
ας, ἢ τοὺς ἄλλους περὶ σφῶν αὐτῶν. τὸ τοίνυν τέλος ὃ πᾶσι τούτοις προσέ-
θηκεν, οὐδενὸς ἧττον προσήκει θαυμάζειν. οὐ γὰρ ἀπρεπὲς οὐδ' ἀνάξιον τῶν προ-
ειρημένων φανήσεται ποιησάμενος, ἀλλὰ λόγῳ μὲν πρὸς μίαν πόλιν πολεμή-
σας, ἔργῳ δ' οὐ μόνον πρὸς ἅπαντας τοὺς τὴν ἀσίαν κατοικοῦντας, ἀλλὰ καὶ
πρὸς ἄλλα γένη πολλὰ τῶν βαρβάρων κινδυνεύων, οὐκ ἀπεῖπεν, οὐκ ἀπῆλθε,
πρὶν τήν τε πόλιν τοὺς τολμήσαντας ἐξαμαρτεῖν ἐξηνδραποδίσατο, καὶ τοὺς

βαρβάρους ἔπαυσεν ὑβρίζοντας. Οὐκ ἀγνοῶ δὲ τὸ πλῆθος τῶν εἰρημένων πε-
ρὶ τῆς ἀγαμέμνονος ἀρετῆς. οὐδ᾽ ὅτι τούτων τοσούτων ὄντων καθ᾽ ἓν μὲν ἕκαστον εἴ τι-
νες σκοποῖντο τί ἂν ἀποδοκιμάσειαν, οὐδεὶς ἂν οὐδὲν ἀφελεῖν αὐτῶν τολμήσειεν. ἐ-
φεξῆς δὲ ἀναγινωσκομένων ἅπαντες ἂν ἐπιτιμήσειαν, ὡς πολὺ πλείοσιν εἰρημένοις τοῦ
δέοντος. ἐγὼ δ᾽ εἰ μὲν ἔλαθον ἐμαυτὸν πλεονάζων, ᾐσχυνόμην ἂν εἰ γράφειν ἐπιχειρῶν
περὶ ὧν μηδεὶς ἂν ἄλλος ἐτόλμησεν, οὕτως ἀναισθήτως διεκείμην. νῦν δ᾽ ἀκριβέστερον
ᾔδειν τῶν ἐπιπλήττειν μοι τολμησάντων, ὅτι πολλοὶ τούτοις ἐπιτιμήσουσιν. ἀλλὰ γὰρ
ἡγησάμην οὐχ οὕτως ἔσεσθαι δεινόν, ἢν ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου δόξω τισὶ τῶν καιρῶν ἀ-
μελεῖν, ὡς ἐὰν περὶ ἀνδρὸς τοιούτου διαλεγόμενος, παραλείπω τι τῶν ἐκείνῳ τε προ-
σόντων ἀγαθῶν, κἀμοὶ προσηκόντων εἰπεῖν. ᾤόμην δὲ καὶ παρὰ τοῖς χαριεστάτοις τῶν
ἀκροατῶν εὐδοκιμήσειν, ἐὰν φαίνωμαι περὶ ἀρετῆς μὲν τοὺς λόγους ποιούμενος. ὅ-
πως δὲ ταύτης ἀξίως ἐρῶ μᾶλλον σπουδάζων, ἢ περὶ τὴν τοῦ λόγου συμμετρίαν.
καὶ ταῦτα σαφῶς εἰδὼς; τὴν μὲν περὶ τὸν λόγον ἀκαιρίαν ἀδοξότερον ἐμὲ ποιήσου-
σαν. τὴν δὲ περὶ τὰς πράξεις εὐβουλίαν, αὐτοὺς τοὺς ἐπαινουμένους ὠφελήσουσαν.
ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ τὸ λυσιτελὲς ἐάσας, τὸ δίκαιον προειλόμην. οὐ μόνον δ᾽ ἂν εὑρεθείην
ἐπὶ τοῖς νῦν λεγομένοις ταύτην ἔχων τὴν διάνοιαν, ἀλλ᾽ ὅλως ἐπὶ πάντων. ἐπεὶ καὶ
τῶν πεπλησιακότων μοι φανείην ἂν μᾶλλον χαίρων τοῖς ἐπὶ τῷ βίῳ καὶ ταῖς πράξε-
σιν εὐδοκιμοῦσι, ἢ τοῖς περὶ τοὺς λόγους δεινοῖς εἶναι δοκοῦσι. καί τοι τῶν μὲν ῥηθέν-
των εἰ καὶ μηδὲν ἕτερον συμβαλοίμην, ἅπαντες ἂν ἐμοὶ τὴν αἰτίαν ἐπιθεῖεν. τῶν δ᾽ ὀρ-
θῶς πραττομένων εἰ καὶ πάντες εἰδεῖεν ἐμὲ σύμβουλόν τε γεγενημένον, οὐδεὶς ὅστις οὐκ
ἂν αὐτὸν τὸν μεταχειριζόμενον τὰς πράξεις ἐπαινέσειεν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τυγ-
χάνω φερόμενος δεῖν προστιθέναι τὸν τῶν προειρημένων ἐχόμενον, παντάπασι πόρρω
γεγονότα τῆς ὑποθέσεως. λοιπὸν οὖν ἐστιν οὐδὲν ἄλλο, πλὴν αἰτησάμενον τῷ γήρᾳ συγ-
γνώμην ὑπὲρ τῆς λήθης καὶ τῆς μακρολογίας τῶν εἰθισμένων παραγίνεσθαι τοῖς
τηλικούτοις, ἐπανελθεῖν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον, ἐξ οὗ περ ἐξέπεσον ἐς τὴν περιττολογί-
αν ταύτην. οἶμαι δὴ δεῖν καθορᾶν ὅθεν ἐπλανήθην. τοῖς γὰρ ὀνειδίζουσιν ἡμῖν τῇ
πόλει τὰς μηλίων καὶ τὰς τῶν τοιούτων πολιχνίων συμφοράς, ἀντέλεγον, ὡς οὐχ ἡ-
μαρτημένων τούτων, ἀλλ᾽ ἐπιδεικνύων τοὺς ἀγαπωμένους ὑπ᾽ αὐτῶν, πολὺ μείζους
καὶ πλείους πόλεις ἡμῶν ἀναστάτους πεποιηκότας. ἐν οἷς καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἀ-
γαμέμνονος, καὶ μενελάου καὶ νέστορος, διελέχθην. ψεῦδος μὲν, οὐδὲν λέγων, πλείω δ᾽
ἴσως τῶν μετρίων. τοῦτο δ᾽ ἐποίουν ὑπολαβὼν οὐδενὸς ἔλαττον ἁμάρτημα τοῦτο δεί-
ξειν εἶναι τῶν τολμησάντων ἀναστάτους ποιῆσαι τὰς πόλεις τὰς γεννησάσας καὶ θρε-
ψάσας τοιούτους ἄνδρας. περὶ ὧν καὶ νῦν ἔχοι τις ἂν πολλοῖς καὶ καλοῖς χρήσασθαι
λόγοις. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀνόητόν ἐστι περὶ μίαν πρᾶξιν διατρίβειν, ὥσπερ ἀπορίας
οὔσης. τί ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν περὶ τῆς ὠμότητος καὶ χαλεπότητος τῆς λακεδαιμονί-
ων, ἀλλ᾽ οὐ πολλῆς ἀφθονίας ὑπαρχούσης. οἷς οὐκ ἐξήρκεσε περὶ τὰς πόλεις ταύ-
τας, καὶ τοὺς ἄνδρας τούτους ἐξαμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμη-
θέντας, καὶ κοινῶς τὴν στρατείαν ποιησαμένους, καὶ τῶν αὐτῶν κινδύνων μετασχόντας.
λέγω δὲ περὶ ἀργείων καὶ μεσηνίων. καὶ γὰρ τούτους ἐπεθύμησαν ταῖς αὐταῖς συμ-
φοραῖς περιβαλεῖν, αἷσπερ ἐκείνους. καὶ μεσηνίους μὲν οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν
ἐξέβαλον ἐκ τῆς χώρας. ἀργεῖοι δ᾽ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τούτων ἔτι καὶ νῦν πολεμοῦσιν.
ἃ τοίνυν περὶ πλαταιέας ἔπραξαν, ἄτοπος ἂν εἴην, εἰ ταῦτ᾽ εἰρηκὼς ἐκείνων μὴ μνη-
σθείην, ὧν ἐν τῇ χώρᾳ στρατοπεδευσάμενοι μεθ᾽ ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, καὶ πα-
ραταξάμενοι τοῖς πολεμίοις, καὶ θυσάμενοι τοῖς θεοῖς τοῖς ὑπ᾽ ἐκείνων ἱδρυμένοις,
οὐ μόνον ἠλευθερώσαμεν τῶν ἑλλήνων τοὺς μεθ᾽ ἡμῶν ὄντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀναγκασθέν-
τας γενέσθαι μετ᾽ ἐκείνων. καὶ ταῦτα ἐπράξαμεν πλαταιέας μόνους λαβόντες βοι-
ωτῶν συναγωνιστάς. οὓς πολλῷ χρόνον διαλιπόντες λακεδαιμόνιοι χαριζόμενοι θη-
βαίοις, ἐκπολιορκήσαντες ἅπαντας ἀπέκτειναν, πλὴν τῶν ἀποδρᾶναι δυνηθέντων.
περὶ οὓς ἡ πόλις ἡμῶν, οὐδὲν ὅμοια γέγονεν ἐκείνοις. οἱ μὲν γὰρ περί τε τοὺς εὐεργέτας

τῆς ἑλλάδος, καὶ τοὺς συγγενεῖς τοὺς αὑτῶν, τὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνειν ἐτόλμησαν.
οἱ δ' ἡμέτεροι, μεσηνίων μὲν τοὺς διασωθέντας εἰς ναύπακτον κατῴκισαν. πλαται-
έων δὲ τοὺς παραγενομένους, πολίτας ἐποιήσαντο, καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἁ-
πάντων μετέδοσαν. ὥστ' εἰ μηδὲν εἴχομεν ἄλλο περὶ τοῖν πολέοιν εἰπεῖν, ἐκ τούτων ῥᾴ-
διον εἶναι καταμαθεῖν τὸν τρόπον ἑκατέρας αὐτῶν, καὶ ποτέρα πλείους πόλεις καὶ
μείζους ἀναστάτους πεποίηκεν. αἰσθάνομαι δὲ πάθος μοι συμβαῖνον ἐναντίον τοῖς ὀλί-
γῳ πρότερον εἰρημένοις. τότε μὲν γὰρ εἰς ἄγνοιαν, καὶ λήθην ἐνέπεσον. νῦν δ' οἶδα σα-
φῶς ἐμαυτὸν οὐκ ἐμμένοντα τῇ πρᾳότητι τῇ περὶ τὸν λόγον, ἣν εἶχον, ὅτ' ἠρχόμην γρά-
φειν αὐτὸν, ἀλλὰ λέγειν ἐπιχειροῦντα ταῦτα, περὶ ὧν οὐκ ᾠόμην δεῖν, θρασύτερόν
τε διακείμενον ἢ κατ' ἐμαυτὸν. ἀκρατῆ τε γινόμενον ἐνίων. λέγω δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν
εἰπεῖν ἐπιρρεόντων. ἐπειδήπερ οὖν ἐπελήλυθέ μοι τὸ παρρησιάσασθαι, καὶ λέλυκα
τὸ στόμα, καὶ τοιαύτην τὴν ὑπόθεσιν ἐποιησάμην, ὥστε μήτε καλὸν εἶναι, μήτε δυνα-
τὸν παραλιπεῖν τὰς τοιαύτας πράξεις, ἐξ ὧν οἷόν τ' ἐστὶν ἐπιδεικνύναι πλείονος ἀξί-
αν τὴν πόλιν γεγενημένην ἡμῶν περὶ τοὺς ἕλληνας τῆς λακεδαιμονίων, οὐ κατασιω-
πητέον, οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων κακῶν, τῶν οὔπω μὲν εἰρημένων. ἐν δὲ τοῖς ἕλλησι γεγε-
νημένων, ἀλλ' ἐπιδεικτέον τοὺς μὲν ἡμετέρους ὀψιμαθεῖς αὐτῶν γεγενημένους. λακεδαι-
μονίους δὲ, τὰ μὲν πρώτους, τὰ δὲ μόνους ἐξημαρτηκότας. πλεῖστοι μὲν οὖν κατη-
γοροῦσιν ἀμφοῖν τοῖν πολέοιν, ὅτι προσποιούμενοι κινδυνεῦσαι πρὸς τοὺς βαρβάρους
ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων, οὐκ εἴασαν τὰς πόλεις αὐτονόμους εἶναι, καὶ διοικῆσαι τὰ σφέ-
τερ' αὐτῶν, ὅπως ἑκάστῃ συνέφερεν. ἀλλ' ὥσπερ αἰχμαλώτους εἰληφυῖαι διελόμεναι
κατεδουλώσαντο πάσας αὐτὰς, καὶ παραπλήσιον ἐποίησαν, τοῖς παρὰ μὲν τῶν
ἄλλων τοὺς οἰκέτας, εἰς ἐλευθερίαν ἀφαιρουμένοις, σφίσι δ' αὐτοῖς δουλεύειν ἀναγ-
κάζουσι. τοῦ δὲ λέγεσθαι ταῦτα, καὶ πολὺ πλείω, καὶ πικρότερα τούτων, οὐχ ἡμεῖς
αἴτιοι γεγόναμεν, ἀλλ' οἱ νῦν μὲν ἐν τοῖς λεγομένοις ἡμῖν ἀντιτεταγμένοι. τὸν δ' ἄλλον
χρόνον ἐν τοῖς πραττομένοις ἅπασι. τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους, οὐδεὶς ἂν ἐπι-
δείξειεν, ἐν τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις τοῖς ἀναριθμήτοις, οὐδὲ μιᾶς πόλεως, οὔτε μείζονος,
οὔτε ἐλάττονος ἄρχειν ἐπιχειρήσαντας. λακεδαιμονίους δὲ πάντες ἴσασιν, ἀφ' οὗπερ
εἰς πελοπόννησον εἰσῆλθον, οὐδὲν ἄλλο πράττοντας, οὐδὲ βουλευομένους, πλὴν ὅπως μά-
λιστα μὲν ἁπάντων ἄρξουσιν. εἰ δὲ μὴ, πελοποννησίων, ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς στάσεις, καὶ
τὰς σφαγὰς, καὶ τὰς τῶν πολιτειῶν μεταβολὰς, ἐκεῖνοι μὲν ἂν φανεῖεν ἁπάσας τὰς
πόλεις πλὴν ὀλίγων μεστὰς πεποιηκότες τῶν τοιούτων συμφορῶν, καὶ νοσημάτων. τὴν
δὲ ἡμετέραν πόλιν, οὐδεὶς ἂν εἰπεῖν τολμήσειε πρὸ τῆς ἀτυχίας τῆς ἐν ἑλλησπόντῳ
γενομένης, ὡς τοιοῦτο ἐν τοῖς συμμάχοις τι διαπεπραγμένη. ἀλλ' ἐπειδὴ λακεδαιμό-
νιοι κύριοι καταστάντες τῶν ἑλλήνων, πάλιν ἐξέπιπτον ἐκ τῶν πραγμάτων, ἐν τούτοις
τοῖς καιροῖς στασιαζουσῶν τῶν ἄλλων πόλεων, δύο ἢ τρεῖς τῶν στρατηγῶν τῶν ἡμετέρων,
οὐ γὰρ ἀποκρύψαιμι τἀληθὲς, ἐξήμαρτον περί τινας αὐτῶν. ἐλπίζοντες ἢν μιμήσωνται
τὰς σπαρτιατῶν πράξεις, μᾶλλον αὐτὰς δυνήσεσθαι κατασχεῖν. ὥστε δικαίως ἐκείνοις μὲν
ἅπαντας ἐγκαλέσαιμεν, ὡς ἀρχηγοῖς γεγενημένοις, καὶ διδασκάλοις τῶν τοιούτων ἔργων.
τοῖς μέντοι ἡμετέροις, ὥσπερ τῶν μαθητῶν τοῖς ὑπὸ τῶν ὑπισχνουμένων ἐξηπατημένοις, καὶ δι-
ημαρτηκόσι τῶν ἐλπίδων, εἰκότως ἂν συγνώμην ἔχοιμεν. τὸ τοίνυν τελευταῖον, ὃ μόνοι
καθ' αὑτοὺς ἔπραξαν, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι κοινῆς ἡμῖν τῆς ἔχθρας ὑπαρχούσης τῆς πρὸς τοὺς
βαρβάρους, καὶ τοὺς βασιλέας αὐτῶν; ἡμεῖς μὲν ἐν πολέμοις πολλοῖς γιγνόμενοι, καὶ
μεγάλαις συμφοραῖς ἐνίοτε περιπίπτοντες, καὶ τῆς χώρας ἡμῖν θαμινὰ πορθουμέ-
νης, οὐδὲ πώποτε ἀπεβλέψαμεν, πρὸς τὴν ἐκείνων φιλίαν, καὶ συμμαχίαν. ἀλλ' ὑπὲρ
ὧν τοῖς ἕλλησιν ἐπεβούλευσαν, μισοῦντες αὐτοὺς διετελέσαμεν μᾶλλον, ἢ τοὺς ἐν τῷ
παρόντι κακῶς ἡμᾶς ποιοῦντας, λακεδαιμόνιοι δὲ, οὔτε πάσχοντες κακὸν οὐδὲν, οὔτε
μέλλοντες, οὔτε δεδιότες, εἰς τοσαύτην ἀπληστίαν ἦλθον, ὥστ' οὐκ ἐξήρκεσεν αὐτοὺς ἔχειν
τὴν κατὰ γῆν ἀρχὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ θάλατταν δύναμιν οὕτως ἐπεθύμησαν λα-
βεῖν, ὥστε κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούς τε συμμάχους τοὺς ἡμετέρους ἀφίστασαν,

ἐλευθερώσειν αὐτοὺς ὑπισχνούμενοι, καὶ βασιλεῖ περὶ φιλίας διελέγοντο, καὶ συμ-
μαχίας· παραδώσειν αὐτῷ φάσκοντες ἅπαντας, τοὺς ἐπὶ τῆς ἀσίας οἰκοῦντας·
πίστεις δὲ δόντες τούτων ἀμφότεροι, καὶ καταπολεμήσαντες ἡμᾶς, οὓς μὲν ἐλευθερώ-
σειν ὡμολόγησαν, κατεδουλώσαντο μᾶλλον, ἢ τοὺς εἵλωτας. βασιλεῖ δὲ τοιαύτην χά-
ριν ἀπέδοσαν, ὥστ' ἔπεισαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κῦρον ὄντα νεώτερον, ἀμφισβητεῖν
τῆς βασιλείας, καὶ στρατόπεδον αὐτῷ συναγαγόντες, καὶ κλέαρχον στρατηγὸν ἐπι-
στήσαντες, ἀνέπεμψαν ἐπ' ἐκεῖνον. ἀτυχήσαντες δ' ἐν τούτοις, καὶ γνωσθέντες ὧν ἐπεθύ-
μουν, καὶ μισηθέντες ὑπὸ πάντων, εἰς πόλεμον καὶ ταραχὰς τοσαύτας κατέστη-
σαν, ὅσον εἰκὸς τοὺς περὶ τοὺς ἕλληνας, καὶ τοὺς βαρβάρους ἐξημαρτηκότας. περὶ
ὧν οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείω λέγοντα διατρίβειν. πλὴν ὅτι καταναυμαχηθέντες ὑπό τε
τῆς βασιλέως δυνάμεως, καὶ τῆς κόνωνος στρατηγίας, τοιαύτην ἐποιήσαντο τὴν εἰρή-
νην, ἧς οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν, οὔτε αἰσχίω ποτὲ γενομένην, οὔτ' ἐπονειδιστοτέραν, οὔτ' ὀλι-
γωροτέραν τῶν ἑλλήνων, οὔτ' ἐναντιωτέραν τοῖς λεγομένοις ὑπό τινων περὶ τῆς ἀρε-
τῆς τῆς λακεδαιμονίων. οἵτινες ὅτε μὲν ὁ βασιλεὺς δεσπότας τῶν ἑλλήνων κατέστησεν,
ἀφελέσθαι τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἅπασαν ἐπεχείρησαν. ἐπεὶ δὲ κα-
ταναυμαχήσας ταπεινοὺς ἐποίησεν, οὐ μικρὸν μέρος αὐτῷ παρέδωκαν, ἀλλὰ πάν-
τας τοὺς τὴν ἀσίαν οἰκοῦντας· διαρρήδην γράψαντες, χρῆσθαι τοῦθ' ὅτι ἂν αὐτοὺς βού-
ληται, καὶ οὐκ ᾐσχύνθησαν τοιαύτας ποιούμενοι τὰς ὁμολογίας περὶ ἀνδρῶν, οἷς
χρώμενοι συμμάχοις, ἡμῶν τε περιεγένοντο, καὶ τῶν ἑλλήνων κύριοι κατέστησαν, καὶ τὴν
ἀσίαν ἅπασαν ἤλπισαν καθέξειν. ἀλλὰ τὰς τοιαύτας συνθήκας αὐτοί τ' ἐν τοῖς ἱ-
εροῖς τοῖς σφετέροις αὐτῶν ἀνέγραψαν, καὶ τοὺς συμμάχους ἠνάγκασαν. Τοὺς
μὲν οὖν ἄλλους οὐκ οἶμαι πράξεων ἑτέρων ἐπιθυμήσειν ἀκούειν, ἀλλ' ἐκ τῶν προειρη-
μένων ἱκανῶς μεμαθηκέναι νομίζειν, ὁποία τις ταῖν πολέοιν ἑκατέρα περὶ τοὺς ἕλ-
ληνας γέγονεν. ἐγὼ δ' οὐχ οὕτω τυγχάνω διακείμενος, ἀλλ' ἡγοῦμαι τὴν ὑπόθεσιν ἣν
ἐποιησάμην, ἄλλων τε πολλῶν προσδεῖσθαι λόγων, καὶ μάλιστα τῶν ἐπιδειξόντων τὴν
ἄνοιαν τῶν ἀντιλέγειν τοῖς εἰρημένοις ἐπιχειρησάντων. οὓς οἶμαι ῥαδίως εὑρήσειν. τῶν
γὰρ ἀποδεχομένων ἁπάσας τὰς λακεδαιμονίων πράξεις, τοὺς μὲν βελτίστους αὐ-
τῶν ἡγοῦμαι, καὶ πλεῖστον νοῦν ἔχοντας, τὴν μὲν σπαρτιατῶν πολιτείαν ἐπαινέσε-
σθαι, καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν περὶ αὐτῆς ἥνπερ πρότερον. περὶ δὲ τῶν εἰς τοὺς
ἕλληνας πεπραγμένων, ὁμολογήσειν τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις. τοὺς δὲ φαυλοτέρους
οὐ μόνον τούτων ὄντας, ἀλλὰ καὶ τῶν πολλῶν. καὶ περὶ μὲν ἄλλου πράγματος, οὐδε-
νὸς ἂν οἵους τε γενομένους ἀνεκτῶς εἰπεῖν. περὶ δὲ λακεδαιμονίων, οὐ δυναμένους σιω-
πᾶν, ἀλλὰ προσδοκῶντας ἢν ὑπερβάλλοντας τοὺς ἐπαίνους περὶ ἐκείνων ποιῶνται,
τὴν αὐτὴν λήψεσθαι δόξαν τοῖς ἀδροτέροις αὐτῶν, καὶ πολὺ βελτίοσιν εἶναι δοκοῦ-
σι. τοὺς δὴ τοιούτους, ἐπειδὰν αἴσθωνται τοὺς τόπους ἅπαντας προκατειλημμένους,
καὶ μηδὲ πρὸς ἓν ἀντειπεῖν ἔχωσι τῶν εἰρημένων, ἐπὶ τὸν λόγον οἶμαι τρέψεσθαι τὸν
περὶ τῶν πολιτειῶν, καὶ παραθέντας τἀκεῖ καθεστῶτα τοῖς ἐνθάδε καὶ μάλιστα τὴν
σωφροσύνην, καὶ τὴν πειθαρχίαν πρὸς τὰς παρ' ἡμῖν ὀλιγωρίας, ἐκ τούτων ἐγκω-
μιάσειν τὴν σπάρτην. ἢν δὴ τοιοῦτο ἐπιχειρῶσι ποιεῖν, προσήκει τοὺς εὖ φρονοῦντας
ληρεῖν νομίζειν αὐτούς. ἐγὼ γὰρ ὑπεθέμην οὐχ ὡς περὶ τῶν πολιτειῶν διαλεξόμενος,
ἀλλ' ὡς ἐπιδείξων τὴν πόλιν ἡμῶν, πολὺ πλείονος ἀξίαν, ἢ τὴν λακεδαιμονίων πε-
ρὶ τοὺς ἕλληνας γεγενημένην. ἢν μὲν οὖν ἀναιρῶσί τι τούτων, ἢ πράξεις ἑτέρας κοι-
νὰς λέγωσι περὶ ἃς ἐκεῖνοι βελτίους ἡμῶν γεγόνασιν, εἰκότως ἂν ἐπαίνου τυγχάνοιεν.
ἢν δὲ λέγειν ἐπιχειρῶσι περὶ ὧν ἐγὼ μηδὲ μίαν μνείαν ἐποιησάμην, δικαίως ἂν ἅπασιν
ἀναισθήτως ἔχειν δοκοῖεν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδήπερ αὐτοὺς οἴομαι τὸν λόγον τὸν, περὶ τῶν
πολιτειῶν εἰς τὸ μέσον ἐμβαλεῖν, οὐκ ὀκνήσω διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. οἴομαι γὰρ ἐν
αὐτοῖς τούτοις τὴν πόλιν ἡμῶν ἐπιδείξειν πλέον διενεγκοῦσαν, ἢ τοῖς ἤδη προειρη-
μένοις. καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με ταῦτ' εἰρηκέναι περὶ ταύτης ἣν ἀναγκασθέντες μετελά-
βομεν, ἀλλὰ περὶ τῆς τῶν προγόνων. ἧς οὐ καταφρονήσαντες οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐπὶ

τὴν νῦν καθεστῶσαν ὥρμησαν, ἀλλὰ ἐπεὶ μὲν τὰς ἄλλας πράξεις, πολὺ σπουδαιοτέραν προ-
κρίναντες. περὶ δὲ τὴν δύναμιν τὴν κατὰ θάλατταν, αὐτὴν χρησιμωτέραν εἶναι νομί-
ζοντες. ἣν λαβόντες, καὶ ἐπιμεληθέντες, οἷοί τ' ἐγένοντο, καὶ τὰς ἐπιβουλὰς τὰς Σπαρ-
τιατῶν ἀμύνασθαι, καὶ τὴν Πελοποννησίων ἁπάντων ῥώμην, ἣ κατήπειγε τὴν πόλιν
περὶ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, μάλιστα περιγενέσθαι πολεμοῦσαν. ὥστ' οὐδεὶς ἂν δικαίως ἐ-
πιτιμήσειε τοῖς ἑλομένοις αὐτήν. οὐ γὰρ διήμαρτον τῶν ἐλπίδων. οὐδ' ἠγνόησαν, οὔ-
τε τῶν κακῶν, οὔτε τῶν ἀγαθῶν τῶν προσόντων ἑκατέρᾳ τῶν δυνάμεων. ἀλλ' ἀκρι-
βῶς ᾔδεσαν, τὴν μὲν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν ἐπ' εὐταξίας, καὶ σωφροσύνης καὶ πειθαρ-
χίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων μελετωμένην. τὴν δὲ κατὰ θάλατταν δύναμιν, οὐκ
ἐκ τούτων αὐξανομένην, ἀλλ' ἐκ τῶν τεχνῶν τῶν περὶ τὰς ναῦς, καὶ τῶν ἐλαύνειν αὐ-
τὰς δυναμένων, καὶ τῶν τὰ σφέτερα μὲν αὐτῶν ἀπολωλεκότων. ἐκ δὲ τῶν ἀλλοτρί-
ων πορίζεσθαι τὸν βίον εἰθισμένων. ὧν εἰσπεσόντων εἰς τὴν πόλιν, οὐκ ἄδηλος ἦν, ὅ τε
κόσμος ὁ τῆς πρότερον ὑπαρχούσης πολιτείας λυθησόμενος. ἥ τε τῶν συμμάχων
εὔνοια ταχέως ληψομένη μεταβολήν, ὅτ' ἂν οἷς πρότερον χώρας ἐδίδοσαν, καὶ πό-
λεις, τούτους ἀναγκάζωσι συντάξεις, καὶ φόρους ὑποτελεῖν, ἵν' ἔχωσι μισθὸν διδό-
ναι τοῖς τοιούτοις, οἵους ὀλίγῳ πρότερον εἶπον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν ἀγνοοῦντες τῶν προ-
ειρημένων, ἐνόμιζον τῇ πόλει τηλικαύτῃ μὲν τὸ μέγεθος, τοιαύτην δ' ἐχούσῃ δόξαν,
λυσιτελεῖν καὶ πρέπειν ἁπάσας ὑπομεῖναι τὰς δυσχερείας μᾶλλον, ἢ τὴν Λακεδαιμο-
νίων ἀρχήν. καὶ δυοῖν πραγμάτων προτεινομένων, καὶ μὴ σπουδαίων, κρείττω τὴν αἵ-
ρεσιν εἶναι τὸ δεινὰ ποιεῖν ἑτέρους, ἢ πάσχειν αὐτοὺς ἐνόμισαν. καὶ τὸ μὴ δικαίως τῶν
ἄλλων ἄρχειν μᾶλλον, ἢ φεύγοντας τὴν αἰτίαν ταύτην, ἀδίκως Λακεδαιμονίοις δου-
λεύειν. ἅπερ ἅπαντες μὲν ἂν οἱ νοῦν ἔχοντες, ἕλοιντο καὶ βουληθεῖεν. ὀλίγοι δέ τινες
τῶν προσποιουμένων εἶναι σοφῶν ἐρωτηθέντες, οὐκ ἂν φήσαιεν. αἱ μὲν οὖν αἰ-
τίαι δι' ἃς μετέλαβον τὴν πολιτείαν τὴν ὑπό τινων ψεγομένην, ἀντὶ τῆς ὑπὸ πάντων
ἐπαινουμένης διὰ μακροτέρων μὲν αὐτὰς διῆλθον. αὗται δ' οὖν ἦσαν. ἤδη δὲ
ὑπὲρ ὧν τε ὑπεθέμην, καὶ τῶν προγόνων ποιήσομαι τοὺς λόγους. ἐκείνων τῶν χρόνων
ἐπιλαβόμενος, ὅτ' οὐκ ἦν οὔτε δημοκρατίας, οὔτ' ὀλιγαρχίας ὄνομά πω λεγόμενον,
ἀλλὰ μοναρχίαι, καὶ τὰ γένη τῶν βαρβάρων, καὶ τὰς πόλεις τὰς Ἑλληνίδας ἁπά-
σας διῴκουν. διὰ τοῦτο δὲ προειλόμην ποιήσασθαι πόρρωθεν τὴν ἀρχήν. πρῶτον μὲν
ἡγούμενος, προσήκειν τοῖς ἀμφισβητοῦσιν ἀρετῆς, εὐθὺς ἀπὸ γενεᾶς διαφέροντας εἶναι
τῶν ἄλλων. ἔπειτ' αἰσχυνόμενος εἰ περὶ ἀνδρῶν ἀγαθῶν μὲν οὐδὲν δέ μοι προσηκόντων,
πλείω διαλεχθεὶς τῶν μετρίων, περὶ τῶν προγόνων τῶν τὴν πόλιν κάλλιστα διοικησάν-
των, μηδὲ μικρὰν ποιήσομαι μνείαν. οἳ τοσοῦτον βελτίους ἐγένοντο τῶν τὰς δυναστεί-
ας ἐχόντων, ὅσον περ ἄνδρες οἱ πραότατοι, καὶ φρονιμώτατοι διενέγκαιεν ἂν θηρί-
ων τῶν ἀγριωτάτων, καὶ πλείστης ὠμότητος μεστῶν. τί γὰρ οὐχ εὕροιμεν τῶν ὑπερβαλ-
λόντων ἀνοσιότητι, καὶ δεινότητι τῶν πεπραγμένων, ἔν τε ταῖς ἄλλαις πόλεσι, μά-
λιστα δ' ἐν ταῖς μεγίσταις, καὶ τότε νομιζομέναις, καὶ νῦν εἶναι δοκούσαις. οὐ φόνους
ἀδελφῶν, καὶ πατέρων, καὶ ξένων παμπληθεῖς γεγενημένους, οὐ σφαγὰς μητέρων,
καὶ μίξεις, καὶ παιδοποιίας, ἐξ ὧν ἐτύγχανον αὐτοὶ πεφυκότες. οὐ παίδων βρώ-
σιν ὑπὸ τῶν οἰκειοτάτων ἐπιβουλευομένην, οὐκ ἐκβολὰς ὧν ἐγέννησαν, καὶ καταπον-
τισμούς, καὶ τυφλώσεις, καὶ τοσαύτας τὸ πλῆθος κακοποιίας, ὥστε μηδένα πώ-
ποτε ἀπορῆσαι τῶν εἰθισμένων καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰσφέρειν εἰς τὸ θέατρον τὰς τότε
γινομένας συμφοράς. ταῦτα δὲ διῆλθον οὐκ ἐκείνους λοιδορῆσαι βουλόμενος, ἀλλ' ἐ-
πιδεῖξαι παρὰ τοῖς ἡμετέροις, οὐ μόνον οὐδὲν τοιοῦτο γεγενημένον. τοῦτο μὲν γὰρ ἂν
σημεῖον ἦν οὐκ ἀρετῆς. ἀλλ' οὐχ ὡς ὅμοιοι τὰς φύσεις ἦσαν τοῖς ἀνοσιωτάτοις γεγενημέ-
νοις. δεῖ δὲ τοὺς ἐπιχειροῦντας καθ' ὑπερβολήν τινας ἐπαινεῖν, μὴ τοῦτο μόνον ἐπιδει-
κνύναι, μὴ πονηροὺς ὄντας αὐτούς, ἀλλ' ὡς ἁπάσαις ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τῶν τότε καὶ
τῶν νῦν διήνεγκαν. ἅπερ ἔχοι τις ἂν, καὶ περὶ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων εἰπεῖν. οὔ-
τω γὰρ ὁσίως, καὶ καλῶς, καὶ τὰ περὶ τὴν πόλιν, καὶ τὰ περὶ σφᾶς αὐτοὺς διῴκη-

σαν, ὥσπερ προσῆκον ἦν τοὺς ἀπὸ θεῶν μὲν γεγονότας, πρώτους δὲ καὶ πόλιν οἰκή-
σαντας, καὶ νόμοις χρησαμένους. πάντα δὲ τὸν χρόνον ἠσκηκότας, εὐσέβειαν μὲν
περὶ τοὺς θεούς. δικαιοσύνην δὲ, περὶ τοὺς ἀνθρώπους. ὄντας δὲ μήτε μιγάδας,
μήτ' ἐπήλυδας, ἀλλὰ μόνους αὐτόχθονας τῶν ἑλλήνων, καὶ ταύτην ἔχοντας τὴν
χώραν τροφὸν, ἐξ ἧσπερ ἔφυσαν, καὶ στέργοντας αὐτὴν ὁμοίως, ὥσπερ οἱ βέλτι-
στοι τοὺς πατέρας, καὶ τὰς μητέρας τὰς αὐτῶν. πρὸς δὲ τούτοις οὕτω θεοφι-
λεῖς ὄντας, ὥστε ὃ δοκεῖ χαλεπώτατον εἶναι, καὶ σπανιώτατον εὑρεῖν τινὰς τῶν
οἴκων τῶν τυραννικῶν, καὶ βασιλικῶν, ἐπὶ τέτταρας ἢ πέντε γενεὰς διαμείναντας,
καὶ τοῦτο συμβαίνει μόνοις ἐκείνοις. ἐριχθόνιος μὲν γὰρ ὁ φὺς ἐξ ἡφαίστου καὶ γῆς,
παρὰ κέκροπος ἄπαιδος ὄντος ἀρρένων παίδων, τὸν οἶκον, καὶ τὴν βασιλείαν πα-
ρέλαβεν. ἐντεῦθεν ἀρξάμενοι πάντες οἱ γενόμενοι μετ' ἐκεῖνον ὄντες οὐκ ὀλίγοι,
τὰς κτήσεις τὰς αὐτῶν, καὶ τὰς δυναστείας, τοῖς αὐτῶν παισὶ παρέδοσαν μέ-
χρι θησέως. περὶ οὗ πρὸ πολλοῦ ἂν ἐποιησάμην, μὴ διειλέχθαι πρότερον, ἢ τῆς
ἀρετῆς, καὶ τῶν πεπραγμένων αὐτῷ. πολὺ γὰρ ἂν μᾶλλον ἥρμοσεν ἐν τῷ λό-
γῳ τῷ περὶ τῆς πόλεως διελθεῖν περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ γὰρ χαλεπὸν ἦν, μᾶλλον δ'
ἀδύνατον τὰ κατ' ἐκεῖνον ἐπελθόντα τὸν χρόνον, εἰς τοῦτον ἀποθέσθαι τὸν καιρὸν, οὐ
δὲ προϊδεῖν ἐσόμενον. ἐκεῖνα μὲν οὖν ἐάσομεν, ἐπειδὴ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοῖς κατε-
χρησάμην. μιᾶς δὲ μόνον μνησθήσομαι πράξεως. ἣ συνβέβηκε μήτ' εἰρῆσθαι πρότε-
ρον, μήτε πεπρᾶχθαι, μηδ' ὑφ' ἑνὸς ἄλλου, πλὴν ὑπὸ θησέως. σημεῖόν τ' εἶναι μέ
γιστον τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου, καὶ φρονήσεως. ἔχων γὰρ τὴν βασιλείαν ἀσφαλεστά-
την, καὶ μεγίστην, ἐν ᾗ πολλὰ καὶ καλὰ διαπεπραγμένος ἦν, καὶ κατὰ πόλεμον, καὶ
κατὰ διοίκησιν τῆς πόλεως, ἅπαντα ταῦθ' ὑπερεῖδε, καὶ μᾶλλον εἵλετο τὴν δόξαν
τὴν ἀπὸ τῶν πόνων, καὶ τῶν ἀγώνων εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον μνημονευθησομένην, ἢ
τὴν ῥαθυμίαν, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τὴν διὰ τὴν βασιλείαν ἐν τῷ παρόντι γι-
γνομένην. καὶ ταῦτ' ἔπραξεν, οὐκ ἐπειδὴ πρεσβύτερος γενόμενος, ἀπολελαυ-
κὼς ἦν τῶν παρόντων ἀγαθῶν. ἀλλ' ἀκμάζων, ὡς λέγεται, τὴν μὲν πόλιν διοικεῖν
τῷ πλήθει παρέδωκεν, αὐτὸς δὲ ὑπὲρ ταύτης τε, καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων διε-
τέλει κινδυνεύων. περὶ μὲν οὖν τῆς θησέως ἀρετῆς, νῦν μὲν ὡς οἷόν τ' ἦν ἀνεμνή-
σαμεν. πρότερον δὲ ἁπάσας αὐτοῦ τὰς πράξεις, οὐκ ἀμελῶς διήλθομεν. περὶ
δὲ τῶν παραλαβόντων τὴν τῆς πόλεως διοίκησιν, ἣν ἐκεῖνος παρέδωκεν, οὐκ ἔχω
τίνας ἐπαίνους εἰπὼν ἀξίους ἂν εἴην εἰρηκὼς τῆς ἐκείνων διανοίας. οἵτινες ἄπειροι
πολιτειῶν ὄντες, οὐ διήμαρτον αἱρούμενοι, τῆς ὑπὸ πάντων ἀνομολογηθείσης,
οὐ μόνον εἶναι κοινοτάτης, καὶ δικαιοτάτης, ἀλλὰ καὶ συμφορωτάτης ἅπασι τοῖς
χρωμένοις, καὶ ἡδίστης. κατέστησαν τὸ γὰρ δημοκρατίαν, οὐ τὴν εἰκῇ πολιτευομέ-
νην, καὶ νομίζουσαν, τὴν μὲν ἀκολασίαν, ἐλευθερίαν. τὴν δ' ἐξουσίαν ὅτι βούλε-
ταί τις ποιεῖν, εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ τὴν τοῖς τοιούτοις μὲν ἐπιτιμῶσαν. ἀριστοκρα-
τίᾳ δὲ χρωμένην, ἣν οἱ μὲν πολλοὶ χρησίμην οὖσαν, ὥσπερ τὴν ἀπὸ τιμημάτων ἐν ταῖς
πολιτείαις ἀριθμοῦσιν. οὐ δι' ἀμαθίαν ἀγνοοῦντες, ἀλλὰ διὰ τὸ μηδὲν πώποτ' αὐ-
τοῖς μελῆσαι τῶν τοιούτων. ἐγὼ δὲ φημὶ, τὰς μὲν ἰδέας τῶν πολιτειῶν, τρεῖς εἶναι μό
νας. ὀλιγαρχίαν. δημοκρατίαν. μοναρχίαν. τῶν δὲ ἐν ταύταις οἰκούντων ὅσοι
μὲν εἰώθασιν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καθιστάναι, καὶ τὰς ἄλλας πράξεις τοὺς ἱκανωτά-
τους τῶν πολιτῶν, καὶ τοὺς μέλλοντας ἄριστα, καὶ δικαιότατα τῶν πραγμάτων
ἐπιστατήσειν, τούτους μὲν ἐν ἁπάσαις ταῖς πολιτείαις καλῶς οἰκήσειν, καὶ πρὸς
σφᾶς αὐτοὺς, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. τοὺς δὲ τοῖς πονηροτάτοις, καὶ θρασυτάτοις ἐπὶ
ταῦτα χρωμένους, καὶ τῶν μὲν τῇ πόλει συμφερόντων μηδὲν φροντίζουσιν, ὑπὲρ
δὲ τῆς αὐτῶν πλεονεξίας, ἑτοίμοις οὖσιν ὁτιοῦν πάσχειν. τὰς δὲ τούτων πόλεις ὁ-
μοίως οἰκήσεσθαι ταῖς τῶν προεστώτων πονηρίαις θέλοντας, τούτους αὖ τοὐναν-
τίον κακίστους ἑαυτοῖς τε, καὶ πολίταις εἶναι νομίζω. τοὺς δὲ μήθ' οὕτως, μήθ' ὡς
πρότερον εἶπον, ἀλλ' ὅταν μὲν θαρρῶσι τούτους μάλιστα τιμῶντας, τοὺς πρὸς χά-
ριν

ειν λέγοντας, ὅταν δὲ δείσωσιν ἐπὶ τοὺς βελτίστους καὶ φρονιμωτάτους κατα-
φεύγοντας, τοὺς δὴ τοιούτους ἐναλλὰξ· τοτὲ μὲν χεῖρον, τοτὲ δὲ βέλτιον πράξειν.
Αἱ μὲν οὖν φύσεις, καὶ δυνάμεις τῶν πολιτειῶν, οὕτως ἔχουσιν· ἡγοῦμαι δὲ
ταῦτα μὲν ἑτέροις, πολὺ πλείους λόγους παρέξειν τῶν νῦν εἰρημένων. ἐμοὶ δ' οὐκέ-
τι περὶ πασῶν αὐτῶν εἶναι διαλεκτέον, ἀλλὰ περὶ μόνης τῆς τῶν προγόνων. ταύ-
την γὰρ ὑπεσχόμην ἐπιδείξειν πολὺ πλειόνων καὶ πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν οὖσαν,
ἢ τὴν ἐν τῇ Σπάρτῃ καθεστηκυῖαν. ἔσται δ' ὁ λόγος τοῖς μὲν ἡδέως ἂν ἀκούσασι πολι-
τείαν χρηστήν, ἐμοῦ διεξιόντος, οὔτ' ὀχληρός, οὔτ' ἄκαιρος, ἀλλὰ σύμμετρος καὶ προσή-
κων τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις· τοῖς δὲ μὴ χαίρουσι τοῖς μετὰ πολλῆς σπουδῆς εἰρημέ-
νοις, ἀλλὰ τοῖς ἐν ταῖς πανηγύρεσι μάλιστα μὲν λοιδορουμένοις, ἢν δ' ἀπόσχωνται τῆς
μανίας ταύτης, ἐγκωμιάζουσι τὰ φαυλότατα τῶν ὄντων, ἢ τοὺς παρανομω-
τάτους τῶν γεγενημένων, τούτοις δ' αὐτὸς οἶμαι δόξειν, πολὺ μακρότερον εἶναι τοῦ
δέοντος. ἐμοὶ γὰρ τῶν μὲν τοιούτων ἀκροατῶν, οὐδὲν πώποτ' ἐμέλησεν, οὐδὲ τῶν ἄλ-
λων τοῖς εὖ φρονοῦσιν· ἐκείνων δὲ τῶν ἅτε προεῖπον πρὸ παντὸς λόγου μνημονευσόν-
των· τῷ, τε πλήθει τῶν λεγομένων, οὐκ ἐπιτιμησόντων. οὐδ' ἂν μυρίων ἐπῶν ᾖ τὸ μῆ-
κος, ἀλλ' ἐφ' αὑτοῖς εἶναι νομιούντων, τοσοῦτον ἀναγνῶναι μέρος καὶ διελθεῖν, ὁπό-
σον ἂν αὐτοὶ βούλωνται. πάντων δὲ μάλιστα τῶν οὐδενὸς ἂν ἥδιον ἀκουόντων, ἢ λό-
γου διεξιόντος ἀνδρῶν ἀρετάς, καὶ πόλεως τρόπον καλῶς οἰκουμένης· ἅπερ εἰ μι-
μήσασθαί τινες βουληθεῖεν, καὶ δυνηθεῖεν, αὐτοί τ' ἂν ἐν μεγάλῃ δόξῃ τὸν βίον δια-
γάγοιεν, καὶ τὰς πόλεις τὰς αὑτῶν εὐδαίμονας ποιήσαιεν· οἵους μὲν οὖν εὐξαίμην
ἂν εἶναι τοὺς ἀκουσομένους τῶν ἐμῶν, εἴρηκα. δέδοικα δὲ μὴ τοιούτων γενομένων, πο-
λὺ καταδεέστερον εἴπω τῶν πραγμάτων, περὶ ὧν μέλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. ὅ-
μως δ' οὕτως ὅπως ἂν οἷός τ' ὦ, πειράσομαι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. Τοῦ
μὲν οὖν διαφερόντως τῶν ἄλλων οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν ἡμῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, δι-
καίως ἂν ἐπενέγκαιμι τὴν αἰτίαν τοῖς βασιλεύσασιν αὐτῆς, περὶ ὧν ὀλίγῳ πρότε-
ρον διελέχθην. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ παιδεύσαντες τὸ πλῆθος ἐν ἀρετῇ, καὶ δικαιοσύ-
νῃ, καὶ πολλῇ σωφροσύνῃ· καὶ διδάξαντες ἐξ ὧν διῴκουν, ἅπερ ἐγὼ φανείην ὕστερον
εἰρηκώς, ἢ κεῖνοι πράξαντες. ὅτι πᾶσα πολιτεία, ψυχὴ πόλεώς ἐστι τοσαύτην ἔχου-
σα δύναμιν, ὅσην περ ἐν σώματι φρόνησις. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βουλευομένη περὶ ἁπάν-
των, καὶ τὰ μὲν ἀγαθὰ διαφυλάττουσα. τὰς δὲ συμφορὰς διαφεύγουσα, καὶ πάν-
των αἰτία τῶν ταῖς πόλεσι συμβαινόντων ἀγαθῶν. ἧς ὁ δῆμος οὐκ ἐπελάθετο διὰ τὴν
μεταβολήν, ἀλλὰ μᾶλλον τούτῳ προσεῖχεν, ἢ τοῖς ἄλλοις, ὅπως λήψεται τοὺς ἡγε-
μόνας δημοκρατίας μὲν ἐπιθυμοῦντας, τὸ δ' ἦθος τοιοῦτον ἔχοντας, οἷόνπερ οἱ
πρότερον ἐπιστατοῦντες αὐτῶν, καὶ μὴ λήσουσι σφᾶς αὐτοὺς κυρίους ἁπάντων
τῶν κοινῶν καταστήσαντες· οἷς οὐδεὶς οὐδὲ τῶν ἰδίων τι ἐπιτρέψειεν, μηδὲ περιόψον-
ται πρὸς τὰ τῆς πόλεως προσιόντας, τοὺς ὁμολογουμένους ὄντας πονηρούς. μηδ' ἀ-
νέξονται φωνήν, τῶν τὰ μὲν σώματα τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἐπονειδίστως διατιθεμένων.
συμβουλεύειν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀξιούντων, ὃν τρόπον τὴν πόλιν διοικήσουσι, καὶ ὅπως
σωφρονοῖεν ἂν καὶ βέλτιον πράττοιεν. μηδὲ τῶν ἃ μὲν παρὰ τῶν πατέρων παρέλα-
βον εἰς αἰσχρὰς ἡδονὰς ἀνηλωκότων, ἐκ δὲ τῶν κοινῶν ταῖς ἰδίαις ἀπορίαις βοηθεῖν
ζητούντων. μηδὲ τῶν πρὸς χάριν μὲν ἀεὶ λέγειν γλιχομένων, εἰς πολλὰς δ' ἀηδίας,
καὶ λύπας τοὺς πειθομένους ἐμβαλλόντων, ἀλλὰ τούς γε τοιούτους ἅπαντας ἀ-
πείργειν ἀπὸ τοῦ συμβουλεύειν, ἕκαστος οἴσεται δεῖν, καὶ πρὸς τούτοις ἐκείνους, τοὺς
τὰ μὲν τῶν ἄλλων κτήματα τῆς πόλεως εἶναι φάσκοντας. τὰ δὲ ταύτης ἴδια κλέ-
πτειν, καὶ διαρπάζειν τολμῶντας, καὶ φιλεῖν μὲν τὸν δῆμον προσποιουμένους.
ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων αὐτὸν μισεῖσθαι ποιοῦντας, καὶ λόγῳ μὲν δεδιό-
τας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. ἔργῳ δὲ λυμαινομένους, καὶ συκοφαντοῦντας, καὶ δια-
τιθέντας οὕτω πρὸς ἡμᾶς, ὥστε τῶν πόλεων τὰς εἰς τὸν πόλεμον καθισταμένας,
ἥδιον ἂν καὶ θᾶττον ἐνίας εἰσδέξασθαι τοὺς πολιορκοῦντας, ἢ τὴν παρ' ἡμῶν βοη-

θειαν. ἀπείποι δ' αὖ τις γράφων, εἰ πάσας τὰς κακοηθείας, καὶ πονηρίας ἐξα-
ριθμεῖν ἐπιχειρήσειεν. ἃς ἐκεῖνοι μισήσαντες, καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὰς, ἐποιοῦντο
συμβούλους καὶ προστάτας οὐ τοὺς τυχόντας, ἀλλὰ τοὺς φρονιμωτάτους, καὶ βελ-
τίστους, καὶ κάλλιστα βεβιωκότας, καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους στρατηγοὺς ᾑροῦντο, καὶ
πρέσβεις εἴποτε δεήσειεν ἔπεμπον, καὶ πάσας τὰς ἡγεμονίας τὰς τῆς πόλεως
αὐτοῖς παρεδίδοσαν. νομίζοντες τοὺς ἐπὶ τοῦ βήματος βουλομένους, καὶ δυνα-
μένους τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν, τούτους δὲ καὶ καθ' ἑαυτοὺς γενομένους, ἐν πᾶσι
τοῖς τόποις, καὶ περὶ ἁπάσας τὰς πράξεις, τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν. ἅπερ αὐ-
τοῖς καὶ συνέβαινεν. διὰ γὰρ τὸ ταῦτα γινώσκειν ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἑώρων τούς τε
νόμους ἀναγεγραμμένους, οὐχ ὁμοίως τοῖς νῦν κειμένοις. οὐδὲ τοσαύτης ταραχῆς, καὶ
τοσούτων ἐναντιώσεων μεστοὺς, ὥστε μηδὲν ἂν δυνηθῆναι, μήτε τοὺς χρησίμους, μήτε
τοὺς ἀχρήστους αὐτῶν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὀλίγους, ἱκανοὺς δὲ τοῖς χρῆσθαι μέλλουσι,
καὶ ῥαδίως συνιδεῖν. ἔπειτα δικαίους καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμο-
λογουμένους, καὶ μᾶλλον ἐσπουδασμένους τοὺς περὶ τῶν κοινῶν ἐπιτηδευμάτων, ἢ
τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, οἵουσπερ εἶναι χρὴ, παρὰ τοῖς καλῶς πολιτευ-
ομένοις. περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους καθίστασαν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς, τοὺς προκριθέν-
τας ὑπὸ τῶν συμφυλετῶν, καὶ τῶν δημοτῶν. οὐ περιμαχήτους αὐτὰς ποιήσαντες,
οὐδ' ἐπιθυμίας ἀξίας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον λειτουργίαις ὁμοίας ταῖς ἐνοχλού-
σαις μὲν, οἷς ἂν προσταχθῶσι, τιμὴν δέ τινα προστιθείσαις αὐτοῖς. ἔδει γὰρ τοὺς ἄρ-
χειν αἱρεθέντας, τῶν κεκτημάτων τῶν ἰδίων ἀμελεῖν, καὶ τῶν πλημμελημάτων
τῶν εἰθισμένων δίδοσθαι ταῖς ἀρχαῖς, ἀπέχεσθαι μηδὲν ἧττον, ἢ τῶν ἱερῶν. ἃ τίς
ἂν ἐν τοῖς νῦν καθεστῶσιν ὑπομείνειε, καὶ τοὺς μὲν ἀκριβεῖς περὶ ταύτας γενομένους
μετρίως ἐπαινεθέντας, ὑφ' ἑτέραν ἐπιμέλειαν τάττεσθαι τοιαύτην. τοὺς δὲ καὶ μι-
κρὸν παραβάντας, ταῖς ἐσχάταις αἰσχύναις, καὶ μεγίσταις ζημίαις περιπίπτειν, ὥσ-
τε μηδένα τῶν πολιτῶν, ὥσπερ νῦν διακεῖσθαι πρὸς τὰς ἀρχάς. ἀλλὰ μᾶλλον τὸ
ταύτας φεύγειν ἡδὺ, ἢ διώκειν. καὶ πάντας νομίζειν, μηδέ ποτ' ἂν γενέσθαι δημο
κρατίαν ἀληθεστέραν, μηδὲ μᾶλλον τῷ πλήθει συμφέρουσαν, τῆς τῶν μὲν τοιούτων
πραγματειῶν ἀτέλειαν τῷ δήμῳ διδούσης. τοῦ δὲ τὰς ἀρχὰς καταστῆσαι, καὶ δί-
κην λαβεῖν παρὰ τῶν ἐξαμαρτανόντων κύριον ποιούσης. ἅπερ ὑπάρχει καὶ τῶν τυ
ράννων τοῖς εὐδαιμονεστάτοις. σημεῖον δὲ μέγιστον ὅτι ταύτην ἠγάπων μᾶλλον, ἃ ἐγὼ λέ
γω. φαίνεται γὰρ ὁ δῆμος, ταῖς μὲν ἄλλαις πολιτείαις οὐκ ἀρεσκούσαις μαχόμε-
νος, καὶ καταλύων, καὶ τοὺς προεστῶτας αὐτῶν ἀποκτείνων. ταύτῃ δὲ χρώμενος οὐκ
ἔλαττον χιλίων ἐτῶν. ἀλλ' ἐμμείνας ἀφ' οὗ παρέλαβε, μέχρι τῆς σόλωνος μὲν ἡλικί-
ας, πεισιστράτου δὲ δυναστείας. ὃς δημαγωγὸς γενόμενος, καὶ πολλὰ τὴν πόλιν λυ-
μηνάμενος, καὶ τοὺς βελτίστους τῶν πολιτῶν, ὡς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας ἐκβαλὼν, τε
λευτῶν τόν τε δῆμον κατέλυσε, καὶ τύραννον ἑαυτὸν κατέστησε. τάχ' οὖν ἄν τινες ἄ-
τοπον εἶναί με φήσειαν, οὐδὲν γὰρ κωλύει διαβαλεῖν τὸν λόγον, ὅτι τολμῶ λέγειν,
ὡς ἀκριβῶς εἰδὼς περὶ πραγμάτων, οἷς οὐ παρῆν πραττομένοις. ἐγὼ δ' οὐδὲν τούτων
ἄλογον οἶμαι ποιεῖν. εἰ γὰρ μόνος ἐπίστευον τοῖς τε λεγομένοις περὶ τῶν παλαι-
ῶν, καὶ τοῖς γράμμασι τοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου παραδεδομένοις ἡμῖν, εἰκότως
ἂν ἐπιτιμώμην. νῦν δὲ πολλοὶ καὶ νοῦν ἔχοντες, ταὐτὸν ἐμοὶ φανεῖεν ἂν πάσχον-
τες. χωρὶς δὲ τούτων, εἰ κατασταίην εἰς ἔλεγχον, δυνηθείην ἂν ἐπιδεῖξαι πάντας
ἀνθρώπους πλείους ἐπιστήμας ἔχοντας διὰ τῆς ἀκοῆς ἢ τῆς ὄψεως. καὶ μείζους πρά
ξεις, καὶ καλλίους εἰδότας, ἃς παρ' ἑτέρων ἀκηκόασιν, ἢ κείνας οἷς αὐτοὶ παρα-
γινόμενοι τυγχάνουσιν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε ἀμελεῖν καλῶς ἔχει, τῶν τοιούτων ὑπολή-
ψεων. τυχὸν γὰρ μηδενὸς ἀντειπόντος, λυμήναιντ' ἂν τὴν ἀλήθειαν. οὔτ' αὖ πολὺν
χρόνον ἀντιλέγοντας διατρίβειν ἐν αὐταῖς. ἀλλ' ὅσον ὑποδείξαντας μόνον τοῖς
ἄλλοις, ἐξ ὧν ληροῦντας αὐτοὺς ἂν ἐπιδείξαιεν, πάλιν ἐπανελθόντας λέγειν, καὶ
παραινεῖν ὅθεν ἀπέλιπον, ὅπερ ἐγὼ ποιήσω. Τὸ μὲν οὖν σύνταγμα τῆς τότε
πολιτείας,

πολιτείας, καὶ τὸν χρόνον ὅσον αὐτῇ χρώμενοι διετελέσαμεν, ἱκανῶς οἶμαι δεδή-
λωται. λοιπὸν δὲ ἡμῖν, τὰς πράξεις τὰς ἐκ τοῦ πολιτεύεσθαι καλῶς γεγενημένας
διελθεῖν. ἐκ τούτων γὰρ μᾶλλον ἔσται καταμαθεῖν, ὅτι καὶ τὴν πολιτείαν εἶχον ἡ-
μῶν οἱ πρόγονοι, βελτίω τῶν ἄλλων, καὶ σωφρονεστέραν, καὶ πρὸς ταύταις καὶ συμ
βούλοις ἐχρῶντο τοιούτοις, οἵους χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας. οὐ μὴν οὐδὲ ταῦτά μοι πρό
τερον λεκτέον ἐστί, πρὶν ἂν μικρὰ προείπω περὶ αὐτῶν. ἢν γὰρ ὑπεριδὼν τὰς ἐπι
τιμήσεις τὰς τῶν οὐδὲν ἄλλο ποιεῖν, ἢ τοῦτο δυναμένων ἐφεξῆς διηγῶμαι, περί τε τῶν
ἄλλων τῶν πεπραγμένων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν περὶ τὸν πόλεμον, οἷς οἱ
πρόγονοι χρώμενοι, τῶν τε βαρβάρων περιεγένοντο, καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκί-
μησαν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ φήσουσί τινές με διεξιέναι τοὺς νόμους, οὓς Λυκοῦργος μὲν ἔ-
θηκε. Σπαρτιᾶται δ᾽ αὐτοῖς χρώμενοι τυγχάνουσιν. ἐγὼ δ᾽ ὁμολογῶ μὲν εὑρεῖν
πολλὰ τῶν καθεστώτων ἐκεῖ. οὐχ ὡς Λυκούργου τι τούτων εὑρόντος, ἢ διανοηθέντος.
ἀλλ᾽ ὡς μιμησαμένου τὴν διοίκησιν ὡς δυνατὸν, ἄριστα τὴν τῶν προγόνων τῶν ἡμετέ-
ρων, καὶ τήν τε δημοκρατίαν καταστήσαντος παρ᾽ αὐτοῖς, τὴν ἀριστοκρατίᾳ μεμι-
γμένην ἥπερ ἦν παρ᾽ ἡμῖν. καὶ τὰς ἀρχὰς οὐ κληρωτὰς, ἀλλ᾽ αἱρετὰς ποιήσαντος.
καὶ τὴν τῶν γερόντων αἵρεσιν τῶν ἐπιστατούντων ἅπασι τοῖς πράγμασι μετὰ τοσαύ
της σπουδῆς ποιεῖσθαι νομοθετήσαντος, μεθ᾽ ὅσης περ φασὶ καὶ τοὺς ἡμετέρους περὶ
τῶν εἰς Ἄρειον πάγον ἀναβήσεσθαι μελλόντων. ἔτι δὲ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῖς πε-
ριθέντος τὴν αὐτὴν, ἥνπερ ᾔδει καὶ τὴν βουλὴν ἔχουσαν τὴν παρ᾽ ἡμῖν. ὅτι μὲν οὖν
τὸν αὐτὸν τρόπον τἀκεῖ καθέστηκεν, ὥσπερ εἶχε τὸ παλαιὸν, καὶ τὰ παρ᾽ ἡμῖν, πα-
ρὰ πολλῶν ἐστι πυθέσθαι τοῖς εἰδέναι βουλομένοις. ὡς δὲ καὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν
περὶ τὸν πόλεμον, οὐ πρότερον ἤσκησαν, οὐδ᾽ ἄμεινον ἐχρήσαντο Σπαρτιᾶται τῶν ἡ
μετέρων, ἐκ τῶν ἀγώνων, καὶ τῶν πολέμων, καὶ τῶν ὡμολογημένων γενέσθαι κατ᾽
ἐκεῖνον τὸν χρόνον, οὕτως οἶμαι σαφῶς ἐπιδείξειν, ὥστε μηδὲ τοὺς ἀνοήτως λακωνί
ζοντας ἀντειπεῖν δυνήσεσθαι τοῖς ῥηθεῖσι. μήτε τοὺς ἅμα τε θαυμάζοντας, καὶ βα-
σκαίνοντας, καὶ μιμεῖσθαι γλιχομένους. Ποιήσομαι δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν λεχθη
σομένων, ἀκοῦσαι μὲν ἴσως τισὶν ἀηδῆ. ῥηθῆναι δὲ οὐκ ἀσύμφορον. εἰ γάρ τις φαίη τὰ
πόλεε ταύτα πλείστων ἀγαθῶν αἰτίας γεγενῆσθαι τοῖς Ἕλλησι, καὶ μεγίστων κακῶν
μετὰ τὴν Ξέρξου στρατείαν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἀληθῆ δόξειεν ἂν λέγειν τοῖς εἰδόσι
τισὶ περὶ τῶν τότε γεγενημένων. ἠγωνίσαντο τότε γὰρ ὡς δυνατὸν ἄριστα πρὸς τὴν ἐ-
κείνου δύναμιν. ταῦτά τε πράξασαι, προσῆκον αὐταῖς, καὶ περὶ τῶν ἐχομένων
βουλεύσασθαι καλῶς, εἰς τοῦτ᾽ ἦλθον οὐκ ἀνοίας, ἀλλὰ μανίας, ὥστε πρὸς μὲν τὸν
ἐπιστρατεύσαντα, καὶ βουληθέντα τὼ μὲν πόλεε τούτω παντάπασιν ἀνελεῖν, τοὺς
δὲ ἄλλους Ἕλληνας καταδουλώσασθαι, πρὸς μὲν τοιοῦτον, κρατήσασαι ῥᾳδίως ἂν
αὐτοῦ, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰρήνην εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον συνεγράψαν
το, ὥσπερ πρὸς εὐεργέτην γεγενημένον. φθονήσασαι δὲ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ἑαυ-
τῶν, εἰς πόλεμον καταστᾶσαι πρὸς ἀλλήλας, καὶ φιλονεικίαν, οὐ πρότερον ἐπαύ-
σαντο σφᾶς αὐτοὺς ἀπολλύουσαι, καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, πρὶν κύριον ἐποιή-
σαντο τὸν κοινὸν ἐχθρόν. τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν εἰς τοὺς ἐσχάτους καταστῆναι κινδύ
νους, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς Λακεδαιμονίων, καὶ πάλιν τὴν ἐκείνων. διὰ τῆς πόλεως
τῆς ἡμετέρας, καὶ τοσοῦτον ἀπολειφθέντες τῆς τοῦ βαρβάρου φρονήσεως, οὔτ᾽ ἐν ἐ
κείνοις τοῖς χρόνοις ἤλγησαν ἀξίως ὧν ἔπαθον, οὐδ᾽ ὡς προσῆκεν αὐτούς. οὔτε νῦν αἱ
μέγισται τῶν Ἑλληνίδων πόλεων. αἰσχύνονται διακολακευόμεναι πρὸς τὸν ἐκείνου πλοῦ
τον. ἀλλ᾽ ἡ μὲν Ἀργείων καὶ Θηβαίων, Αἴγυπτον αὐτῷ συγκατεπολέμησεν. ἵν᾽ ὡς με
γίστην ἔχων δύναμιν ἐπιβουλεύοι τοῖς Ἕλλησιν. ἡμεῖς δὲ καὶ Σπαρτιᾶται συμμαχίας
ἡμῖν ὑπαρχούσης, ἀλλοτριώτερον ἔχομεν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, ἢ πρὸς οὓς ἑκάτεροι
πολεμοῦντες τυγχάνομεν. σημεῖον δὲ οὐ μικρόν. κοινῇ γὰρ, οὐδὲ περὶ ἑνὸς πράγμα
τος βουλευόμεθα. χωρὶς δ᾽ ἑκάτεροι πρέσβεις πέμπομεν ὡς ἐκεῖνον. ἐλπίζοντες ὁπο-
τέροις ἂν οἰκειότερον διατεθείη, κυρίους τούτοις γενήσεσθαι τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι πλεο-

νεξίας. καὶ καλῶς εἰδότες, ὃς τοὺς μὲν θεραπεύοντας αὐτὸν, ὑβρίζειν εἴθισται. πρὸς δὲ
τοὺς ἀντιπραττομένους, καὶ καταφρονοῦντας τῆς ἐκείνου δυνάμεως, ἐκ παντὸς τρό
που διαλύεσθαι πειρᾶται τὰς διαφοράς. ταῦτα δὲ διῆλθον οὐκ ἀγνοῶν ὅτι λέγειν
τινὲς τολμήσουσιν, ὡς ἔξω τῆς ὑποθέσεως τοῖς λόγοις τούτοις ἐχρησάμην. ἐγὼ δὲ οὐδέ
ποτ᾽ ἂν οἶμαι τοῖς προειρημένοις οἰκειοτέρους ἂν λόγους ῥηθῆναι τούτων. οὐδ᾽ ἐξ ὧν
ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειε τοὺς προγόνους ἡμῶν φρονιμωτέρους ὄντας περὶ τὰ
μέγιστα, τῶν τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ τὴν σπαρτιατῶν μετὰ τὸν πόλεμον τὸν
πρὸς ξέρξην διοικησάντων. αὗται μὲν γὰρ ἂν φανεῖεν ἐκείνοις τε τοῖς χρόνοις, πρὸς
μὲν τοὺς βαρβάρους, εἰρήνην ποιησάμεναι. σφᾶς δ᾽ αὐτοὺς καὶ τὰς ἄλλας πόλεις
ἀπολλύουσαι. νῦν τε τῶν ἑλλήνων ἄρχειν ἀξιοῦσαι. πρὸς δὲ τὸν βασιλέα πρέσβεις
πέμπουσαι περὶ φιλίας, καὶ συμμαχίας. οἱ δὲ τότε τὴν πόλιν οἰκοῦντες οὐδὲν τού
των ἔπραττον, ἀλλὰ τοὐναντίον. τῶν μὲν γὰρ ἑλληνίδων πόλεων, οὕτως αὐτοῖς ἀ-
πέχεσθαι σφόδρα δεδογμένον ἦν, ὥσπερ τοῖς εὐσεβέσι τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνακει-
μένων. τὸν δὲ πόλεμον ὑπελάμβανον ἀναγκαιότατον μὲν καὶ δικαιότατον τὸν μετὰ
πάντων ἀνθρώπων, πρὸς τὴν ἀγριότητα τὴν τῶν θηρίων γινόμενον. δεύτερον δὲ
τὸν μετὰ τῶν ἑλλήνων πρὸς τοὺς βαρβάρους, τοὺς καὶ φύσει πολεμίους ὄντας, καὶ
πάντα τὸν χρόνον ἐπιβουλεύοντας ἡμῖν. τοῦτον δ᾽ εἴρηκα τὸν λόγον οὐκ αὐτὸς εὑ-
ρὼν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων συλλογισάμενος. ὁρῶντες γὰρ τὰς μὲν ἄλ-
λας πόλεις ἐν πολλοῖς κακοῖς, καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς οὔσας, τὴν δ᾽ αὐτῶν μό
νην καλῶς οἰκουμένην, οὐχ ἡγήσαντο δεῖν τοὺς ἄμεινον τῶν ἄλλων φρονοῦντας, καὶ πράτ
τοντας ἀμελεῖν. οὐδὲ περιορᾶν τὰς τῆς αὐτῆς συγγενείας μετεχούσας ἀπολλυμέ-
νας. ἀλλὰ σκεπτέον εἶναι, καὶ πρακτέον, ὅπως ἁπάσας ἀπαλλάξουσι τῶν κακῶν
τῶν παρόντων. ταῦτα δὲ διανοηθέντες, τῶν μὲν ἧττόνων οὐσῶν, πρεσβείαις καὶ λό
γοις ἐξαιρεῖν ἐπειρῶντο τὰς διαφοράς. εἰς δὲ τὰς μᾶλλον στασιαζούσας, ἐξέπεμπον
τῶν πολιτῶν τοὺς μεγίστην παρ᾽ αὐτοῖς δόξαν ἔχοντας. οἳ περί τε τῶν παρόντων παρ᾽
αὐταῖς πραγμάτων συνεβούλευον, καὶ συγγινόμενοι τοῖς τε μὴ δυναμένοις ἐν ταῖς
αὐτῶν ζῆν πατρίσι, καὶ τοῖς χεῖρον γεγονόσιν, ὧν οἱ νόμοι προστάττουσιν, οἵπερ ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ λυμαίνονται τὰς πόλεις, ἔπειθον μεθ᾽ αὐτῶν στρατεύεσθαι, καὶ βί-
ον ζητεῖν βελτίω, τοῦ νῦν παρόντος. πολλῶν δὲ γινομένων τῶν ταῦτα βουλομένων,
καὶ πειθομένων, στρατόπεδα συνιστάντες ἐξ αὐτῶν, τούς τε τὰς νήσους κατέχοντας
τῶν βαρβάρων, καὶ τοὺς ἐφ᾽ ἑκατέρας τῆς ἠπείρου τὴν παραλίαν κατοικοῦντας
καταστρεφόμενοι, καὶ πάντας ἐκβάλλοντες, τοὺς μάλιστα βίου δεομένους τῶν ἑλλή-
νων κατῴκιζον, καὶ ταῦτα πράττοντες καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποδεικνύοντες διετέλουν.
ἕως ἤκουσαν σπαρτιάτας τὰς πόλεις τὰς ἐν πελοποννήσῳ κατῳκισμένας, ὥσπερ
εἶπον ὑφ᾽ αὑτοὺς πεποιημένους. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖς ἰδίοις ἠναγκάζοντο προσέχειν
τὸν νοῦν. τί οὖν ἐστι τὸ συμβεβηκὸς ἀγαθὸν, ἐκ τοῦ πολέμου τοῦ περὶ τὰς ἀποικίας
καὶ πραγματείας. τοῦτο γὰρ οἶμαι μάλιστα ποθεῖν ἀκοῦσαι τοὺς πολλούς. τοῖς μὲν
ἕλλησιν, εὐπορωτέρους γενέσθαι τὰ περὶ τὸν βίον, καὶ μᾶλλον ὁμονοεῖν, τοσούτων τὸ
πλῆθος, καὶ τοιούτων ἀνθρώπων ἀπαλλαγεῖσι. τοῖς δὲ βαρβάροις ἐκπίπτειν ἐκ τῆς
αὐτῶν, καὶ φρονεῖν ἔλαττον, ἢ πρότερον. τοῖς δὲ αἰτίοις τούτων γεγενημένοις εὐδοκι-
μεῖν, καὶ διπλασίαν πεποιηκέναι τὴν ἑλλάδα τῆς ἐξ ἀρχῆς συστάσης. μεῖζον μὲν οὖν
εὐεργέτημα, καὶ κοινότερον τοῖς ἕλλησι γεγενημένον παρὰ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέ
ρων, οὐκ ἂν δυναίμην ἐξευρεῖν. οἰκειότερον δὲ τῇ περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμελείᾳ, καὶ δό
ξης οὐκ ἐλάττονος ἄξιον καὶ πᾶσι φανερὸν, ἴσως ἕξομεν εἰπεῖν. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ἢ
τίς οὐκ ἀκήκοε τῶν τραγῳδοδιδασκάλων ἐν διονυσίοις τὰς ἀδράστου γενομένας ἐν θη
βαίοις συμφοράς. ὅτι κατάγειν βουληθεὶς τὸν οἰδίπου μὲν υἱὸν αὑτοῦ δὲ κηδεστὴν, παμ
πληθεῖς μὲν ἀργείων ἀπώλεσεν. ἅπαντας δὲ τοὺς λοχαγοὺς, ἐπεῖδε διαφθαρέντας.
αὐτὸς δ᾽ ἐπονειδίστως σωθεὶς, ἐπειδὴ σπονδῶν οὐχ οἷός τ᾽ ἦν τυχεῖν, οὐδ᾽ ἀνελέσθαι τοὺς
τετελευτηκότας, ἱκέτης γενόμενος τῆς πόλεως, ἐπὶ θησέως αὐτὴν διοικοῦντος, ἐδεῖ

τὸ μὴ περιιδεῖν τοιούτους ἄνδρας ἀτάφους γενομένους. μηδὲ παλαιὸν ἔθος, καὶ πά-
τριον νόμον καταλυόμενον. ᾧ πάντες ἄνθρωποι χρώμενοι διατελοῦσιν. οὐχ ὡς ὑπ'
ἀνθρωπίνης κειμένῳ φύσεως, ἀλλ' ὡς ὑπὸ δαιμονίας προστεταγμένῳ δυνάμεως.
ὧν ἀκούσας οὐδένα χρόνον ἐπισχὼν, ἔπεμψε πρεσβείαν εἰς Θήβας περί τε τῆς ἀναι-
ρέσεως συμβουλεύσοντας αὐτοῖς, ὁσιώτερον βουλεύσασθαι, καὶ τὴν ἀπόκρισιν νο-
μιμωτέραν ποιήσασθαι, τῆς πρότερον γεγενημένης. κἀκεῖνο ὑποδείξοντας, ὡς ἡ
πόλις αὐτοῖς οὐκ ἐπιτρέψει παραβαίνουσι τὸν νόμον τὸν κοινὸν ἁπάντων Ἑλλήνων.
ἀκούσαντες δ' οἱ τότε κύριοι Θηβαίων ὄντες, οὐχ ὁμοίως ἔγνωσαν, οὔτε ταῖς δόξαις
ἃς ἔχουσί τινες περὶ αὐτῶν, οὔθ' οἷς ἐβουλεύσαντο πρότερον, ἀλλὰ μετρίως περὶ αὑ-
τῶν τε διαλεχθέντες, καὶ τῶν ἐπιστρατευσάντων κατηγορήσαντες, ἔδοσαν τῇ πό-
λει τὴν ἀναίρεσιν. Καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι τἀναντία λέγων τυγχάνω
οἷς ἐν τῷ Πανηγυρικῷ λόγῳ φανείην ἂν περὶ τῶν αὐτῶν τούτων γεγραφώς. ἀλλὰ
γὰρ οὐδένα νομίζω τῶν ταῦτα συνιδεῖν ἂν δυνηθέντων, τοσαύτης ἀμαθίας εἶναι
καὶ φθόνου μεστὸν, ὅστις οὐκ ἂν ἐπαινέσειεν ἐμὲ, καὶ σωφρονεῖν ἡγήσαιτο, τότε μὲν
ἐκείνως, νῦν δ' οὕτω διαλεχθέντα περὶ αὐτῶν. περὶ μὲν οὖν τούτων, οἶδ' ὅτι καλῶς
γέγραφα, καὶ συμφερόντως. ὅσον δ' ἡμῶν ἡ πόλις διέφερε τὰ περὶ τὸν πόλε-
μον κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, τοῦτο γὰρ ἀποδεῖξαι βουλόμενος, διῆλθον τὰ γενόμενα
Θήβησιν, ἡγοῦμαι τὴν πρᾶξιν ἐκείνην ἅπασι σαφῶς δηλοῦν, τὴν τὸν μὲν βασιλέα τῶν
Ἀργείων ἀναγκάσασαν ἱκέτην γενέσθαι τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας. τοὺς δὲ κυρί-
ους ὄντας Θηβῶν, οὕτω διαθεῖσαν, ὥστε ἑλέσθαι μᾶλλον αὐτοὺς, ἐμμεῖναι τοῖς λόγοις
τοῖς ὑπὸ τῆς πόλεως ἐκπεμφθεῖσιν, ἢ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τοῦ δαιμονίου κατασα-
θεῖσιν. ὧν οὐδὲν ἂν οἷα τε ἐγένετο διοικῆσαι κατὰ τρόπον ἡ πόλις ἡμῶν, εἰ μὴ καὶ τῇ
δόξῃ, καὶ τῇ δυνάμει, πολὺ διήνεγκε τῶν ἄλλων. ἔχων δὲ πολλὰς καὶ καλὰς πράξεις
καὶ περὶ τῶν προγόνων εἰπεῖν, σκοποῦμαι τίνα τρόπον διαλεχθῶ περὶ αὐτῶν. μέ-
λει γάρ μοι τούτων μᾶλλον, ἢ τῶν ἄλλων. τυγχάνω γὰρ ὢν περὶ τὴν ὑπόθεσιν ἣν ἐ-
ποιησάμην τὸ τελευταῖον. ἐν ᾗ προεῖπον, ὡς ἐπιδείξω τοὺς προγόνους ἡμῶν ἐν τοῖς πο-
λέμοις, καὶ ταῖς μάχαις πλέον διενηνοχότας Σπαρτιατῶν, ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν.
ἔσται δ' ὁ λόγος παράδοξος μὲν τοῖς πολλοῖς. ὁμοίως δ' ἀληθὴς τοῖς ἄλλοις. ἄρτι μὲν
οὖν ἡρούμην, πότερον διεξίω πρότερον τοὺς κινδύνους καὶ, τὰς μάχας τὰς τῶν Σπαρ-
τιατῶν, ἢ τὰς τῶν ἡμετέρων. νῦν δὲ προαιροῦμαι λέγειν τὰς ἐκείνων, ἵν' ἐν ταῖς
καλλίοσι καὶ δικαιοτέραις, καταλύω τὸν λόγον περὶ τούτων. ἐπειδὴ γὰρ Δωριέων οἱ
στρατεύσαντες εἰς Πελοπόννησον, τριχῇ διείλοντο τάς πόλεις, καὶ τὰς χώρας ἀφεί-
λοντο τοὺς δικαίως κεκτημένους, οἱ μὲν Ἄργος λαχόντες καὶ Μεσσήνην, παραπλησίως
διῴκησαν τὰ σφέτερ' αὐτῶν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι. τὸ δὲ τρίτον μέρος αὐτῶν οὓς καλοῦ-
μεν νῦν Λακεδαιμονίους, στασιάσαι μέν φασιν αὐτοὺς οἱ τὰ ἐκείνων ἀκριβοῦντες, ὡς οὐ-
δένας ἄλλους τῶν Ἑλλήνων. περιγενομένους δὲ τοὺς μεῖζον τοῦ πλήθους φρονοῦντας, οὐ-
δὲν περὶ τῶν αὐτῶν βουλεύσασθαι περὶ τῶν συμβεβηκότων τοῖς τοιαῦτα διαπεπρα-
γμένοις. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους, συνοίκους ἔχειν τῇ πόλει τοὺς στασιάσαντας, καὶ κοι-
νωνοὺς ἁπάντων πλὴν τῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν τιμῶν μετέχειν αὐτούς, οὐκ ἂν φρο-
νεῖν ἡγεῖσθαι, εἰ μὴ ἐκεῖ δὴ, Σπαρτιατῶν τοὺς νοῦν ἔχοντας. εἰ νομίζουσιν ἀσφαλῶς
πολιτεύεσθαι μετὰ τούτων οἰκοῦντες, περὶ οὓς τὰ μέγιστα τυγχάνουσιν ἐξημαρτη-
κότες. αὐτοὺς δ' οὐδὲν τούτων ποιεῖν, ἀλλὰ παρὰ σφίσι μὲν αὐτοῖς, ἰσονομίαν κατα-
στῆσαι, καὶ δημοκρατίαν τοιαύτην, οἵαν περ χρὴ τοὺς μέλλοντας ἅπαντα τὸν χρόνον ὁ-
μονοήσειν. τὸν δὲ δῆμον περιοίκους ποιήσασθαι καταδουλωσαμένων αὐτῶν τὰς ψυ-
χὰς οὐδὲν ἧττον, ἢ τὰς τῶν οἰκετῶν. ταῦτα δὲ πράξαντας τῆς χώρας ἧς προσῆκεν ἴ-
σον ἔχειν ἕκαστον, αὐτοὺς μὲν λαβεῖν ὀλίγους ὄντας, οὐ μόνον τὴν ἀρίστην, ἀλλὰ καὶ το-
σαύτην, ὅσην οὐδένες τῶν Ἑλλήνων ἔχουσι. τῷ δὲ πλήθει, τηλικοῦτον ἀπονεῖμαι μέ-
ρος τῆς χειρίστης, ὥστ' ἐπιπόνως ἐργαζομένους, μόλις ἔχειν τὸ καθ' ἡμέραν. μετὰ
δὲ ταῦτα διελόντας τὸ πλῆθος αὐτῶν, ὡς οἷόν τ' ἦν εἰς ἐλάχιστον τόπον κατοι-

κεῖσθαι, μικροὺς καὶ πολλοὺς ὀνόμασι μὲν προσαγορευομένους, ὡς πόλεις οἰκοῦν-
τας· τὴν δὲ δύναμιν ἔχοντας ἐλάττω τῶν δήμων τῶν παρ᾽ ἡμῖν. ἁπάντων δ᾽ ἀ-
ποστερήσαντας αὐτοὺς ὧν προσήκε μετέχειν τοὺς ἐλευθέρους, τοὺς πλείστους ἐπι-
θεῖναι τῶν κινδύνων αὐτοῖς. ἐν γὰρ ταῖς στρατείαις αἷς ἡγεῖτο βασιλεὺς, κατ᾽ ἄν-
δρα ἠνάγκαζον συμπαρατάττεσθαι σφίσιν αὐτοῖς. ἐνίους δὲ καὶ τῆς πρώτης φά-
λαγγος ἡροῦντο προτάττειν. ἐάν τέ που δεήσαν αὐτοὺς ἐκπέμψαι βοήθειαν, ἵνα βοη-
θῶσιν, ἢ τοὺς πόνους, ἢ τοὺς κινδύνους, ἢ τὸ πλῆθος τοῦ χρόνου, τούτους ἀποστέλ-
λειν ἤθελον προκινδυνεύσοντας τῶν ἄλλων. Καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν, πά-
σας διεξιόντα τὰς ὕβρεις, τὰς περὶ τὸ πλῆθος γιγνομένας. ἀλλὰ μὴν τὸ μέγιστον
εἰπόντα τῶν κακῶν, ἀπαλλαγῆναι τῶν ἄλλων. τῶν γὰρ οὕτω μὲν ἐξ ἀρχῆς δεινὰ
πεπονθότων, ἐν δὲ τοῖς παροῦσι καιροῖς χρησίμων ὄντων, ἔξεστι τοῖς ἐφόροις, ἀκρί-
τως ἀποκτεῖναι τοσούτους, ὅσους ἂν βουληθῶσιν. ἃ τοῖς Ἕλλησι τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ τοὺς
πονηροτάτους τῶν οἰκετῶν, ὅσιόν ἐστι μιαιφονεῖν. τούτου δ᾽ ἕνεκα περὶ τῆς οἰκειότη-
τος, καὶ τῶν ἡμαρτημένων εἰς αὐτοὺς, διὰ πλειόνων διῆλθον, ἵν᾽ ἔρωμαι τοὺς ἀ-
ποδεχομένους ἁπάσας τὰς Σπαρτιατῶν πράξεις, εἰ καὶ ταύτας ἀποδέχονται, καὶ
τὰς μάχας εἶναι νομίζουσι καλὰς τὰς πρὸς τούτους γεγενημένας. ἐγὼ μὲν γὰρ
ἡγοῦμαι μεγάλας μὲν αὐτὰς γεγενῆσθαι καὶ δεινὰς, καὶ πολλῶν αἰτίας, τοῖς μὲν ἡτ-
τηθεῖσι κακῶν, τοῖς δὲ κατορθώσασι λημμάτων· ὧνπερ ἕνεκα πολεμοῦντες, ἅπαν-
τα τὸν χρόνον διατελοῦσιν. οὐ μὴν ὁσίας οὐδὲ καλὰς, οὐδὲ πρεπούσας τοῖς ἀρετῆς
ἀντιποιουμένοις. μὴ τῆς ἐπὶ τῶν τεχνῶν ὀνομαζομένης, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἀλλὰ
τῆς τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνδρῶν, ἐν ταῖς ψυχαῖς μετ᾽ εὐσεβείας καὶ δικαιο-
σύνης γιγνομένης. περὶ ἧς ἅπας ὁ λόγος ἐστίν. ἧς ὀλιγωροῦντες τινὲς ἐγκωμιάζου-
σι τοὺς πλείω τῶν ἄλλων ἡμαρτηκότας, καὶ οὐκ αἰσθάνονται τὰς διανοίας ἐπιδει-
κνύντες τὰς σφετέρας αὐτῶν, ὅτι κἀκείνους ἂν ἐπαινέσειαν, τοὺς πλείω μὲν κε-
κτημένους τῶν ἱκανῶν, ἀποκτεῖναι δ᾽ ἂν τολμήσαντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς αὑτῶν,
καὶ τοὺς ἑταίρους, καὶ τοὺς κοινωνοὺς, ὥστε καὶ τἀκείνων λαβεῖν. ὅμοια γὰρ τὰ τοι-
αῦτα τῶν ἔργων ἐστὶ, τοῖς ὑπὸ Σπαρτιατῶν πεπραγμένοις. ἃ τοὺς ἀποδεχομένους
ἀναγκαῖον ἐστὶ περὶ τῶν εἰρημένων ἄρτι, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν. θαυμάζω δ᾽ εἴ τινες
τὰς μάχας, καὶ τὰς νίκας τὰς παρὰ τὸ δίκαιον γινομένας, μὴ νομίζουσιν αἰσχί-
ους εἶναι, καὶ πλειόνων ὀνειδῶν μεστὰς, ἢ τὰς ἥττας τὰς ἄνευ κακίας συμβαινού-
σας. καὶ ταῦτ᾽ εἰδότες, ὅτι μεγάλαι δυνάμεις, πονηραὶ δὲ, πολλάκις γίγνονται κρείτ-
τους ἀνδρῶν σπουδαίων, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος προαιρουμένων. οὓς
πολὺ δικαιότερον ἂν ἐπαινοίημεν, ἢ τοὺς περὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀποθνήσκειν ἑτοίμως
ἐθέλοντας, καὶ τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὁμοίους ὄντας. ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ἔρ-
γα πονηρῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ τοὺς χρηστοὺς ἐνίοτε χεῖρον ἀγωνίζεσθαι τῶν ἀδικεῖν βου-
λομένων, θεῶν ἄν τις ἀμέλειαν εἶναι φήσειεν. ἔχοιμι δ᾽ ἂν τῷ λόγῳ τούτῳ χρῆ-
σθαι, καὶ περὶ τῆς συμφορᾶς τῆς Σπαρτιάταις ἐν Θερμοπύλαις γεγενημένης. ἣν ἅ-
παντες ὅσοιπερ ἀκηκόασιν, ἐπαινοῦσι καὶ θαυμάζουσι μᾶλλον, ἢ τὰς μάχας ἢ τὰς
νίκας τὰς κρατησάσας μὲν τῶν ἐναντίων. πρὸς οὓς δὲ οὐκ ἐχρῆν γεγενημένας, ἃς
εὐλογεῖν τινὲς τολμῶσι· κακῶς εἰδότες ὡς οὐδὲν οὔθ᾽ ὅσιον, οὔτε καλόν ἐστι, τὸ μὴ με-
τὰ δικαιοσύνης, καὶ λεγόμενον καὶ πραττόμενον. ὧν Σπαρτιάταις μὲν, οὐδὲν πώ-
ποτ᾽ ἐμέλησε. βλέπουσι γὰρ εἰς οὐδὲν ἄλλο, πλὴν ὅπως πλεῖστα τῶν ἀλλοτρίων κα-
τασχήσουσιν. οἱ δ᾽ ἡμέτεροι περὶ οὐδὲν οὕτω τῶν ὄντων ἐσπούδαζον, ὡς τὸ παρὰ τοῖς
Ἕλλησιν εὐδοκιμεῖν. ἡγοῦντο γὰρ οὐδεμίαν ἂν γενέσθαι κρίσιν ἀληθεστέραν, οὐδὲ δι-
καιοτέραν τῆς ὑπὸ παντὸς τοῦ γένους γνωσθείσης. δῆλοι δ᾽ ἦσαν οὕτως ἔχοντες,
ἔν τε τοῖς ἄλλοις οἷς διῴκουν τὴν πόλιν, καὶ τοῖς τῶν πραγμάτων. τριῶν γὰρ πο-
λέμων γενομένων, ἄνευ τοῦ Τρωϊκοῦ τοῖς Ἕλλησι πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐν ἅπασι
τούτοις πρωτεύουσαν αὐτὴν παρέσχον. ὧν εἷς μὲν ἦν ὁ πρὸς Ξέρξην, ἐν ᾧ πλέον διή-
νεγκαν Λακεδαιμονίων ἐν ἅπασι τοῖς κινδύνοις, ἢ κεῖνοι τῶν ἄλλων. δεύτερος δὲ

ὃ περὶ τὴν κτίσιν τῶν ἀποικιῶν. εἰς ὃν Δωριέων μὲν οὐδεὶς ἦλθε συμπολεμήσων·
ἡ δὲ πόλις ἡμῶν ἡγεμὼν καταστᾶσα τῶν οὐκ εὐπορούντων, καὶ τῶν ἄλλων βου-
λομένων, τοσοῦτον τὰ πράγματα μετέστησεν, ὥστ' ἐθισμένων τῶν βαρβάρων τὰς
μεγίστας πόλεις τῶν ἑλληνίδων καταλαμβάνειν, ἐποίησε τοὺς ἕλληνας, ἃ πρότερον
ἔπασχον, ταῦτα δύνασθαι ποιεῖν. περὶ μὲν οὖν τοῖν δυοῖν πολέμοιν, ἐν τοῖς ἔμ-
προσθεν ἱκανῶς ἡμῖν εἴρηται. περὶ δὲ τοῦ τρίτου ποιήσομαι τοὺς λόγους. ὃς ἐγένε-
το τῶν μὲν ἑλληνίδων πόλεων ἄρτι κατῳκισμένων. τῆς δὲ ἡμετέρας ἔτι βασιλευο-
μένης. ἐφ' ὧν καὶ πόλεμοι πλεῖστοι, καὶ κίνδυνοι μέγιστοι συνέβησαν. οὓς ἅπαντας
μὲν, οὔτ' ἂν εὑρεῖν οὔτ' ἂν εἰπεῖν δυνηθείην. παραλιπὼν δὲ τὸν πλεῖστον χρόνον, τῶν
ἐν ἐκείνῳ μὲν τῷ χρόνῳ πραχθέντων, ῥηθῆναι δὲ νῦν οὐ κατεπειγόντων, ὡς ἂν δύνω-
μαι συντομώτατα πειράσομαι δηλῶσαι τούς τ' ἐπιστρατεύσαντας τῇ πόλει,
καὶ τὰς μάχας τὰς ἀξίας μνημονευθῆναι, καὶ ῥηθῆναι τοὺς ἡγεμόνας ἡμῶν. ἔτι
δὲ τὰς προφάσεις ἃς ἔλεγον, καὶ τὴν δύναμιν τῶν γενῶν τῶν συνακολουθησάντων
αὐτοῖς. ἱκανὰ γὰρ ἔσται ταῦτ' εἰπεῖν, πρὸς ἃ περὶ τῶν ἐναντίων εἰρήκαμεν. Θρᾷ-
κες μὲν γὰρ μετ' εὐμόλπου τοῦ ποσειδῶνος, ἐνέβαλον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν. ὃς ἠμ-
φισβήτησεν ἐρεχθεῖ τῆς πόλεως. φάσκων ποσειδῶνα πρότερον ἀθηνᾶς καταλα-
βεῖν αὐτήν. σκύθαι δὲ μετ' ἀμαζόνων τῶν ἐξ ἄρεως γενέσθαι λεγομένων. αἳ τὴν στρα-
τείαν ἐπ' ἀντιόπην τὴν ἱππολύτης ἐποίησαν. τὴν τούς τε νόμους παραβᾶσαν τοὺς
παρ' αὐταῖς κειμένους, ἐρασθεῖσάν τε θησέως, καὶ συνακολουθήσασαν ἐκεῖθεν,
καὶ συνοικήσασαν αὐτῷ. πελοποννήσιοι δὲ μετ' εὐρυσθέως, ὃς ἡρακλεῖ μὲν οὐκ ἔδω-
κε δίκην ὧν ἥμαρτεν εἰς αὐτόν. στρατεύσας δὲ ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους, ὡς ἐ-
κληψόμενος τοὺς ἐκείνου παῖδας, παρ' ἡμῖν γὰρ ἦσαν καταπεφευγότες, ἔπαθεν
ἃ προσῆκεν αὐτόν. τοσούτου γὰρ ἐδέησε γράψας κύριος γενέσθαι τῶν ἱκετῶν, ὥς-
τε ἡττηθεὶς μάχῃ, καὶ ζωγρηθεὶς ὑπὸ τῶν ἡμετέρων, αὐτὸς ἱκέτης γενόμενος τού-
των οὓς ἐξαιτήσων ἦλθε, τὸν βίον ἐτελεύτησε. μετὰ δὲ τοῦτον οἱ πεμφθέντες ὑπὸ
δαρείου τὴν ἑλλάδα πορθήσοντες, ἀποβάντες ἐπὶ μαραθῶνι, πλείοσι κακοῖς, καὶ
μείζοσι συμφοραῖς περιπεσόντες, ὧν ἤλπισαν τὴν πόλιν ἡμῶν ποιήσειν, ᾤχοντο φεύ-
γοντες ἐξ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος. τούτους δ' ἅπαντας οὓς διῆλθον οὐ μετ' ἀλλήλων εἰσ-
βαλόντας, οὐδὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. ἀλλ' ὡς οἵ τε καιροὶ, καὶ τὸ συμφέρον
ἑκάστοις, καὶ τὸ συμβουλεύσασθαι συνέπιπτε, μάχῃ νικήσαντες καὶ τῆς ὕβρεως παύ-
σαντες, οὐκ ἐξέστησαν αὑτῶν τηλικαῦτα διαπραξάμενοι τὸ μέγεθος. οὐδ' ἔπαθον
ταυτὸ τοῖς διὰ μὲν τὸ καλῶς, καὶ φρονίμως βουλεύσασθαι, καὶ πλούτους μεγά-
λους, καὶ δόξας καλὰς κτησαμένοις. διὰ δὲ τὰς ὑπερβολὰς τὰς τούτων, ὑπερη-
φάνοις γενομένοις, καὶ τὴν φρόνησιν διαφθαρεῖσι, καὶ κατενεχθεῖσιν εἰς χείρω πρά-
γματα καὶ ταπεινότερα τῶν πρότερον αὐτοῖς ὑπαρχόντων. ἀλλὰ ταῦτα πάντα
διαφυγόντες, ἐνέμειναν τοῖς ἤθεσιν οἷς εἶχον. διὰ τὸ πολιτεύεσθαι καλῶς. μεῖζω φρο-
νοῦντες ἐπὶ τῇ τῆς ψυχῆς ἕξει καὶ ταῖς διανοίαις ταῖς ἑαυτῶν, ἢ ταῖς μάχαις ταῖς
γεγενημέναις, καὶ μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἄλλων θαυμάζεσθαι, διὰ τὴν καρτερίαν ταύ-
την, καὶ σωφροσύνην, ἢ διὰ τὴν ἀνδρίαν τὴν ἐν τοῖς πόνοις, καὶ κινδύνοις αὐτοῖς πα-
ραγενομένην. ἑώρων γὰρ ἅπαντες τὴν μὲν εὐψυχίαν τὴν πολεμικὴν πολλοὺς ἔχον-
τας, καὶ τῶν ταῖς κακίαις ὑπερβαλλόντων. τῆς δὲ χρησίμης ἐπὶ πᾶσι, καὶ πάντας
δυναμένης ὠφελεῖν, οὐ κοινωνοῦντας τοὺς πονηρούς, ἀλλὰ μόνοις ἐγγινομένης τοῖς κα-
λῶς γεγονόσι, καὶ τεθραμμένοις, καὶ πεπαιδευμένοις. ἅπερ προσῆν τοῖς τότε τὴν
πόλιν διοικοῦσι, καὶ τῶν προειρημένων ἀγαθῶν ἁπάντων αἰτίους κατέστησε. Τοὺς
μὲν οὖν ἄλλους ὁρῶ περὶ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων, καὶ μάλιστα μνημονευθησόμενα τοὺς
λόγους καταλύοντας. ἐγὼ δὲ σωφρονεῖν μὲν νομίζω τοὺς ταῦτα γινώσκοντας,
καὶ πράττοντας. οὐ μὴν συμβαίνει μοι ταὐτὸ ποιεῖν ἐκείνοις. ἀλλ' ἔτι πλείω λέγειν ἀναγ-
κάζομαι. τὴν δ' αἰτίαν δήλην ποιῶ, ὕστερον ἐρῶ μικρὰ πάνυ περὶ αὐτῶν διαλε-
χθείς. ἐπηνώρθουν μὲν γὰρ τὸν λόγον, τὸν μέχρι τῶν ἀναγνωσθέντων γεγραμμένον,

μετὰ μειρακίων τριῶν ἢ τεττάρων τῶν εἰθισμένων μοι διατρίβειν. ἐπειδὴ δὲ διεξι-
οῦσιν ἡμῖν ἐδόκει καλῶς ἔχειν, καὶ προσδεῖσθαι τελευτῆς μόνον, ἔδοξέ μοι μεταπέμ-
ψασθαί τινα τῶν ἐμοὶ μὲν πεπλησιακότων, ἐν ὀλιγαρχίᾳ δὲ πεπολιτευμένων, προῃ-
ρημένων δὲ λακεδαιμονίους ἐπαινεῖν, ἵν᾽ εἴ τι παρέλαθεν ἡμᾶς ψευδῶς εἰρημένον,
ἐκεῖνος κατιδὼν δηλώσειεν ἡμῖν, ἐλθὼν δὲ ὁ κληθεὶς, καὶ διαγνοὺς τὸν λόγον, τὰ γὰρ
μεταξὺ τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν, ἐδυσχέρανε μὲν οὐδενὶ τῶν γεγραμμένων. ἐπῄνε-
σε δ᾽ ὡς δυνατὸν μάλιστα, καὶ διελέχθη περὶ ἑκάστου τῶν μερῶν παραπλησίως οἷς ἡ-
μεῖς ἐγινώσκομεν. οὐ μὴν ἀλλὰ φανερὸς ἦν, οὐχ ἡδέως ἔχων ἐπὶ τοῖς περὶ λακεδαι-
μονίων εἰρημένοις. ἐδήλωσε δὲ διὰ ταχέων. ἐτόλμησε γὰρ εἰπεῖν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἄλ-
λο πεποιήκασι τοὺς ἕλληνας ἀγαθὸν, ἀλλ᾽ οὖν ἐκείνου γε δικαίως ἂν αὐτοῖς ἅπαντες
χάριν ἔχοιεν, ὅτι τὰ κάλλιστα, τῶν ἐπιτηδευμάτων εὑρόντες αὐτοί τ᾽ ἐχρῶντο, καὶ
τοῖς ἄλλοις κατέδειξαν. τοῦτο δὲ ῥηθὲν οὕτω βραχὺ, καὶ μικρὸν αἴτιον ἐγένετο, τοῦ
μήτε καταλῦσαί με τὸν λόγον ἐφ᾽ ὃν ἠβουλήθην, ὑπολαβεῖν τε ὡς αἰσχρὸν ποιήσω,
καὶ δεινὸν, εἰ περιόψομαί τινα τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων, πονηροῖς λόγοις
χρώμενον. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς ἠρόμην αὐτὸν, εἰ μηδὲν φροντίζει τῶν παρόντων, μηδ᾽
αἰσχύνεται λόγον εἰρηκὼς ἀσεβῆ, καὶ ψευδῆ, καὶ πολλῶν ἐναντιώσεων μεστόν. γνώσῃ
δὲ ὡς ἔστι τοιοῦτος, ἢν ἐρωτήσῃς τινὰς τῶν εὖ φρονούντων, ὁποῖα τῶν ἐπιτηδευμάτων
κάλλιστ᾽ ἂν νομίζωσιν εἶναι, καὶ μετὰ ταῦτα πόσος χρόνος ἐστὶν, ἐξ οὗ σπαρτιᾶται
τυγχάνουσιν ἐν πελοποννήσῳ κατῳκηκότες. οὐδεὶς γὰρ ὅστις οὐχὶ τῶν ἐπιτηδευμά-
των προκρινεῖ τὴν εὐσέβειαν τὴν περὶ τοὺς θεοὺς, καὶ τὴν δικαιοσύνην τὴν περὶ τοὺς
ἀνθρώπους, καὶ τὴν φρόνησιν τὴν περὶ τὰς ἄλλας πράξεις. σπαρτιάτας δὲ ἐνταῦ-
θα κατοικεῖν, οὐ πλείω φήσουσιν ἐτῶν ἑπτακοσίων. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, εἰ μὲν σὺ
τυγχάνεις ἀληθῆ λέγων τούτους φάσκων εὑρετὰς γεγενῆσθαι τῶν καλλίστων ἐπιτη-
δευμάτων, ἀναγκαῖόν ἐστι τοὺς πολλαῖς γενεαῖς πρότερον γεγονότας πρὶν σπαρτιά-
τας ἐνταῦθα κατοικῆσαι μὴ μετέχειν αὐτῶν, μήτε τοὺς ἐπὶ τροίαν στρατευσαμένους.
μήτε τοὺς περὶ ἡρακλέα, καὶ θησέα γεγονότας. μήτε μίνω τὸν διός. μήτε ῥαδάμαν-
θυν. μήτε αἰακόν. μήτε τῶν ἄλλων μηδένα τῶν νῦν ὑμνουμένων ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς
ταύταις, ἀλλὰ ψευδῆ τὴν δόξαν ταύτην ἅπαντας ἔχειν. εἰ δὲ σὺ μὲν φλυαρῶν τυγ-
χάνεις, προσήκει δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ θεῶν γεγονότας, καὶ κεχρῆσθαι ταύταις μᾶλλον
τῶν ἄλλων, καὶ καταδεῖξαι τοῖς ἐπιγινομένοις, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ μαίνεσθαι δόξεις ἅ-
πασι τοῖς ἀκούουσιν. οὕτως εἰκῆ καὶ παρανόμως οὓς ἂν τύχῃς ἐπαινῶν. οὓς δὲ ἐπιτι-
μᾶν δέον, εὐλογεῖς αὐτοὺς, μηδὲν ἀκηκοὼς τῶν ἐμῶν. ἐλήρεις μὲν γὰρ καὶ πρὶν αὖ,
οὐ μὴν ἐναντία γε λέγων ἐφαίνου σαυτοῦ. νῦν δ᾽ ἐπενεγκόντι μοι τὸν ἐμὸν λόγον, τὸν ἐ-
πιδεικνύντα πολλὰ, καὶ δεινὰ λακεδαιμονίους, περί τε τοὺς συγγενεῖς τοὺς ἑαυτῶν,
καὶ περὶ τοὺς ἄλλους ἕλληνας διαπεπραγμένους, πῶς οἷόν τ᾽ ἦν ἐπὶ σοὶ λέγειν τοὺς
ἐνόχους ὄντας τούτοις, ὡς τῶν καλλίστων ἐπιτηδευμάτων ἡγεμόνες γεγόνασι. πρὸς δὲ
τούτοις, κἀκεῖνο ἐθαύμαζον εἰ λέληθεν αὐτὸν ὅτι τὰ παραλελειμμένα τῶν ἐπιτηδευ-
μάτων, καὶ τῶν τεχνῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὐχ οἱ τυχόντες εὑρίσκουσιν. ἀλλ᾽ οἱ
τάς τε φύσεις διαφέροντες, καὶ μαθεῖν πλεῖστα τῶν πρότερον εὑρημένων δυνηθέντες,
καὶ προσέχειν τὸν νοῦν τῷ ζητεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐθελήσαντες. ὧν λακεδαιμό-
νιοι πλεῖστον ἀπέχουσι τῶν βαρβάρων. οἱ μὲν γὰρ ἂν φανεῖεν πολλῶν εὑρημάτων, καὶ
μαθηταὶ, καὶ διδάσκαλοι γεγονότες. οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἀπολελειμμένοι τῆς κοινῆς
παιδείας, καὶ φιλοσοφίας εἰσὶν, ὥστ᾽ οὐδὲ γράμματα μανθάνουσιν. ἃ τηλικαύτην
ἔχει δύναμιν, ὥστε τοὺς ἐπισταμένους αὐτὰ, καὶ χρωμένους ὀρθῶς αὐτοῖς, μὴ μό-
νον ἐμπείρους γίγνεσθαι τῶν ἐπὶ τῆς ἡλικίας τῆς αὑτῶν πραχθέντων, ἀλλὰ καὶ τῶν
πώποτε γενομένων. ἀλλ᾽ ὅμως σὺ καὶ τοὺς τῶν τοιούτων ἀμαθεῖς ὄντας ἐτόλμησας εἰ-
πεῖν, ὡς εὑρεταὶ τῶν καλλίστων παιδευμάτων γεγόνασι, καὶ ταῦτ᾽ εἰδὼς ὅτι τοὺς
παῖδας τοὺς ἑαυτῶν ἐθίζουσι περὶ τοιαύτας πραγματείας διατρίβειν, ἐξ ὧν
ἐλπίζουσιν αὐτοὺς οὐκ εὐεργέτας γεγενῆσθαι τῶν ἄλλων, ἀλλὰ κακῶς ποιεῖν μάλιστα

διωκεῖσθαι τοὺς Ἕλληνας. ἃς ἁπάσας μὲν διεξιὼν, πολὺν ὄχλον ἐμαυτῷ τ' ἂν παρέχοιμι, καὶ τοῖς ἀκούουσι· μίαν δὲ μόνον εἰπὼν ἣν ἀγαπῶσι, καὶ περὶ ἣν μάλιστα σπουδάζουσιν, οἶμαι δηλώσειν ἅπαντα τὸν τρόπον αὐτῶν. ἐκεῖνοι γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, εὐθὺς ἐξ εὐνῆς προπέμπουσι τοὺς παῖδας, μεθ' ὧν ἂν ἕκαστοι βουληθῶσι, λόγῳ μὲν ἐπὶ θήραν, ἔργῳ δ' ἐπὶ κλοπὴν τῶν ἐν τοῖς ἀγροῖς κατοικούντων. ἐν ᾗ συμβαίνει, τοὺς μὲν ληφθέντας ἀργύριον ἀποτίνειν, καὶ πληγὰς λαμβάνειν. τοὺς δὲ πλεῖστα κακουργήσαντας, καὶ λαθεῖν δυνηθέντας, ἔν τε τοῖς παισὶν εὐδοκιμεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων. ἐπειδὰν δ' εἰς ἄνδρας συντελῶσιν, ἢν ἐμμείνωσι τοῖς ἤθεσιν οἷς παῖδες ὄντες ἐμελέτησαν, ἐγγὺς εἶναι τῶν ἀρχῶν τῶν μεγίστων. καὶ ταύτης εἴ τις ἐπιδείξει παιδείαν μᾶλλον ἀγαπωμένην, ἢ σπουδαιοτέραν παρ' αὐτοῖς εἶναι νομιζομένην, ὁμολογῶ μηδὲν εἰρηκέναι, μηδὲ περὶ ἑνὸς πώποτε πράγματος. καίτοι τί τῶν τοιούτων ἔργων καλὸν ἐστὶν ἢ σεμνὸν, ἀλλ' οὐκ αἰσχύνης ἄξιον. πῶς δ' οὐκ ἀνοήτους χρὴ νομίζειν τοὺς ἐπαινοῦντας τοὺς τοσοῦτον τῶν νόμων τῶν κοινῶν ἐξεστηκότας, καὶ μηδὲν τῶν αὐτῶν, μήτε τοῖς Ἕλλησι, μήτε τοῖς βαρβάροις γιγνώσκοντας. οἱ μὲν γὰρ τοὺς κακουργοῦντας, καὶ κλέπτοντας, πονηροτέρους τῶν οἰκετῶν νομίζουσιν. ἐκεῖνοι δὲ τοὺς τοιούτους τῶν ἔργων πρωτεύοντας, βελτίστους εἶναι τῶν παίδων ὑπολαμβάνουσι, καὶ μάλιστα τιμῶσι. καίτοι τίς ἂν τῶν εὖ φρονούντων, οὐκ ἂν ἀποθανεῖν ἕλοιτο μᾶλλον, ἢ διὰ τοιούτων ἐπιτηδευμάτων γνωσθῆναι τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς ποιούμενος.

Ταῦτα ἀκούσας, θρασέως μὲν οὐδὲ πρὸς ἓν ἀντεῖπε τῶν εἰρημένων, οὐδ' αὖ παντάπασιν ἀπεσιώπησεν. ἀλλ' ἔλεγεν ὅτι σὺ μὲν πεποίηκας τοὺς λόγους ἐμὲ λέγων, ὡς ἂν ἅπαντα ἀποδεχομένου μου τἀκείνων, καὶ καλῶς ἔχειν νομίζοντος. ἐμοὶ δὲ δοκεῖς ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων μὲν αὐτονομίας, καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν, εἰκότως ἐπιτιμᾶν ἐκείνοις, ἐμοῦ δ' οὐ δικαίως κατηγορεῖν. ἐγὼ γὰρ ἐλυπήθην μὲν τὸν λόγον ἀναγνώσκων, τὸν τοῖς περὶ Λακεδαιμονίων εἰρημένοις. οὐ μὴν οὕτως ὥστε μηδὲν τῷ μηδὲν ἀντειπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν δύνασθαι τοῖς γεγραμμένοις, ἐθισμένος τὸν ἄλλον χρόνον αὐτοὺς ἐπαινεῖν. εἰς τοιαύτην δ' ἀπορίαν καταστὰς εἶπον ὅπερ ἦν λοιπὸν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν δι' ἄλλο, διά γ' ἐκεῖνο δικαίως ἂν αὐτοῖς ἅπαντες χάριν ἔχοιμεν, ὅτι τοῖς καλλίστοις τῶν ἐπιτηδευμάτων χρώμενοι τυγχάνουσι. ταῦτα δ' εἶπον. οὐ πρὸς τὴν εὐσέβειαν, οὐδὲ πρὸς τὴν δικαιοσύνην, οὐδὲ πρὸς τὴν φρόνησιν ἀποβλέψας, ἃ σὺ διῆλθες, ἀλλὰ πρὸς τὰ γυμνάσια τἀκεῖ καθεστῶτα, καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς ἀνδρίας, καὶ πρὸς τὴν ὁμόνοιαν, καὶ τὸ σύνολον τῆς περὶ τὸν πόλεμον ἐπιμελείας. ἅπερ ἅπαντες ἂν εἴποιεν, καὶ μάλιστα ἂν αὐτοῖς ἐκείνους χρῆσθαι φήσαιεν. ταῦτα δ' αὐτοῦ μοι διαλεχθέντος, ἀπεδεξάμην μὲν οὐχ ὡς ἀπολυόμενόν τι τῶν κατηγορημένων, ἀλλ' ὡς ἀποκρυπτόμενον τὸ πικρότατον τῶν τότε ῥηθέντων. οὐκ ἀπαιδεύτως, ἀλλὰ νουνεχόντως, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπολελογημένον σωφρονέστερον, ἢ τότε παρρησιασάμενον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνο ἐάσας, περὶ αὐτῶν τούτων ἔφασκον κατηγορίαν ἔχειν πολὺ δεινοτέραν, ἢ περὶ τῆς τῶν παίδων κλοπῆς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐλυμαίνοντο τοὺς αὑτῶν παῖδας, οἷς δ' ὀλίγῳ πρότερον σὺ διῆλθες τοὺς Ἕλληνας ἀπώλεσαν. ῥᾴδιον δ' ὡς οὕτως ἔχει ταῦτα συνιδεῖν. οἶμαι γὰρ ἅπαντας ὁμολογῆσαι κακίστους ἄνδρας εἶναι, καὶ μεγίστης ζημίας ἀξίους, ὅσοι τοῖς πράγμασι τοῖς εὑρημένοις ἐπ' ὠφελείᾳ, τούτοις ἐπὶ βλάβῃ χρώμενοι τυγχάνουσι. μὴ δὲ πρὸς τοὺς βαρβάρους, μὴ δὲ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας, μὴ δὲ πρὸς τοὺς εἰς τὴν αὑτῶν χώραν εἰσβάλλοντας, ἀλλὰ πρὸς τοὺς οἰκειοτάτους, καὶ τῆς αὐτῆς συγγενείας μετέχοντας, ἅπερ ἐποίουν Σπαρτιᾶται. καίτοι πῶς ἐστὶν ὅσιον τούτους φάσκειν καλῶς χρῆσθαι τοῖς περὶ τὸν πόλεμον ἐπιτηδεύμασιν, οἵτινες οὓς προσῆκε σώζειν, τούτους ἀπολλύντες, ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσαν. ἀλλὰ γὰρ οὐ σὺ μόνος ἀγνοεῖς τοὺς καλῶς χρωμένους τοῖς πράγμασιν, ἀλλὰ σχεδὸν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων. ἐπειδὰν γάρ τινας ἴδωσιν ἢ πύθωνται παρά τινων, ἐπιμελῶς διατρίβοντας περὶ τῶν δοκούντων καλῶν ἐπιτηδευμάτων, ἐπαινοῦσι, καὶ πολλοὺς λόγους ποιοῦνται περὶ αὐτῶν, οὐκ εἰδότες τὸ συμβησόμενον. χρὴ δὲ τοὺς ὀρθῶς δοκιμάζειν προῃρημένους, καὶ περὶ τῶν τοιούτων, ἐν

ἀρχῆ μὲν ἡσυχίαν ἄγειν, καὶ μηδὲ μίαν δόξαν ἔχειν περὶ αὐτῶν. ἐπειδὰν δ' εἰς τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἔλθωσιν, ἐν ᾧ καὶ λέγοντας καὶ πράττοντας αὑτοὺς ὄψονται καὶ περὶ τῶν ἰδίων, καὶ περὶ τῶν κοινῶν, τό τε θεωρεῖν ἀκριβῶς ἕκαστον αὐτῶν, καὶ τοὺς μὲν νομίμως, καὶ καλῶς χρωμένους οἷς ἂν ἐμελέτησαν, ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν. τοὺς δὲ πλημμελοῦντας, καὶ κακουργοῦντας, ψέγειν καὶ μισεῖν, καὶ φυλάττεσθαι τὸν τρόπον αὐτῶν. ἐνθυμουμένους, ὡς οὐχ αἱ φύσεις αὐτῶν πραγμάτων, οὔτ' ὠφελοῦσιν, οὔτε βλάπτουσιν ἡμᾶς. ἀλλ' αἱ τῶν ἀνθρώπων χρήσεις, καὶ πράξεις ἁπάντων ἡμῖν αἴτιαι τῶν συμβαινόντων εἰσίν. γνοίη δ' ἄν τις ἐκεῖθεν. τὰ γὰρ αὐτὰ πανταχῆ, καὶ μηδαμῆ διαφέροντα, τοῖς μὲν ὠφέλιμα, τοῖς δὲ βλαβερὰ γίγνεται. καίτοι τοῦτο τὴν μὲν φύσιν ἔχειν ἕκαστον τῶν ὄντων ἐναντίαν αὑτῇ, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν, οὐκ εὔλογόν ἐστι. τὸ δὲ μηδὲν τῶν αὐτῶν συμβαίνειν τοῖς ὀρθῶς καὶ δικαίως πράττουσιν, καὶ τοῖς ἀσελγῶς, καὶ κακῶς τισὶ τῶν ὀρθῶς λογιζομένων, οὐκ ἀπεικότως ταῦτα γίγνεσθαι δόξειεν. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος λόγος, καὶ περὶ τὰς ὁμονοίας ἂν ἁρμόσειε. καὶ γὰρ ἐκείνας τὴν φύσιν οὐκ ἀνομοίας τοῖς εἰρημένοις, ἀλλὰ τὰς μὲν αὐτῶν, εὕροιμεν ἂν πλείστων ἀγαθῶν αἰτίας γιγνομένας. τὰς δὲ τῶν μεγίστων κακῶν, καὶ συμφορῶν, ὧν μίαν εἶναί φημι, καὶ τὴν σπαρτιατῶν. εἰρήσεται γὰρ τἀληθὲς, εἰ καί τισι δόξω λίαν παράδοξα λέγειν. οὗτοι γὰρ ἀφορμὴν τοῦ ταῦτα γιγνώσκειν, εἰδότες περὶ τῶν ἔξω πραγμάτων ἀλλήλοις στασιάζειν τοὺς ἕλληνας, ὥσπερ τέχνην ἔχοντες τὸ ἁρπάζειν, οὕτως ἐπείρων, καὶ τὸ χαλεπώτατον ταῖς ἄλλαις πόλεσι τῶν κακῶν γιγνόμενον, τοῦτ' αὐτοῖς συμφορώτατον ἁπάντων ἐνόμιζον εἶναι. τὰς οὖν οὕτω διακειμένας, ἐξῆν αὐτοῖς ὅπως βούλοιντο διοικεῖν, ὥστ' οὐδεὶς ἂν αὐτοὺς διά γε τὴν ὁμόνοιαν, δικαίως ἂν ἐπαινέσειεν, οὐδὲν μᾶλλον, ἢ τοὺς καταποντιστὰς, καὶ τοὺς περὶ τὰς ἄλλας ἀδικίας ὄντας. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι σφίσιν αὐτοῖς ὁμονοοῦντες, τοὺς ἄλλους ἀπολλύουσιν. εἰ δέ τισι δοκῶ τὴν παραβολὴν ἀπρεπῆ πεποιῆσθαι πρὸς τὴν ἐκείνων δόξαν, ταύτην μὲν ἐῶ. λέγω δὲ τριβαλλοὺς, οὓς πάντες φασὶν ὁμονοεῖν μὲν, ὡς οὐδένας ἄλλους ἀνθρώπους. ἀπολλύναι δ' οὐ μόνον τοὺς ὁμόρους, καὶ τοὺς πλησίον οἰκοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ὅσων ἂν ἐφικέσθαι δυνηθῶσιν. οὓς οὐ χρὴ μιμεῖσθαι τοὺς ἀρετῆς ἀντιποιουμένους, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τὴν σοφίαν, καὶ τῆς δικαιοσύνης, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν τὴν δύναμιν. αὗται μὲν γὰρ οὐ τὰς σφετέρας αὐτῶν φύσεις εὐεργετοῦσιν, ἀλλ' οἷς ἂν παραγενόμεναι παραμείνωσιν, εὐδαίμονας, καὶ μακαρίους ποιοῦσι. λακεδαιμόνιοι δὲ τοὐναντίον. οἷς μὲν ἂν πλησιάσωσιν, ἀπολλύουσι. τὰ δὲ τῶν ἄλλων ἀγαθὰ πάντα, περὶ σφᾶς αὐτοὺς ποιοῦνται. ταῦτ' εἰπὼν, κατέσχον πρὸς ὃν τοὺς λόγους ἐποιούμην. ἄνδρα δεινὸν, καὶ πολλῶν ἔμπειρον, καὶ περὶ τὸ λέγειν γεγυμνασμένον, οὐδενὸς ἧττον τῶν ἐμοὶ πεπλησιακότων. οὐ μὴν τὰ μειράκια τὰ πᾶσι τούτοις παραγεγενημένα, τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔσχον. ἀλλ' ἐμὲ μὲν ἐπῄνεσαν, ὡς διειλεγμένον τε νεαρώτερον ἢ προσεδόκησαν. κἀγωνισμένον τε καλῶς. ἐκείνου δὲ κατεφρόνησαν, οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντες, ἀλλὰ διημαρτηκότες ἀμφοτέρων ἡμῶν. ὁ μὲν γὰρ ἀπῄει φρονιμώτερος γεγενημένος, καὶ συνεσταλμένην ἔχων τὴν διάνοιαν, ὥσπερ χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, καὶ πεπονθὼς τὸ γεγραμμένον ἐν δελφοῖς. ἑαυτόν τ' ἐγνωκὼς, καὶ τὴν τῶν λακεδαιμονίων φύσιν μᾶλλον, ἢ πρότερον. ἐγὼ δ' ὑπελειπόμην ἐπιτυχῶς μὲν ἴσως διειλεγμένος, ἀνοητότερος δὲ δι' αὐτὸ τοῦτο γεγενημένος, καὶ φρονῶν μεῖζον, ἢ προσήκει τοὺς τηλικούτους, καὶ ταραχῆς μειρακιώδους μεστὸς ὤν. δῆλος δ' ἦν οὕτω διακείμενος. ἐπειδὴ γὰρ ἡσυχίας ἐπελαβόμην, οὐ πρότερον ἐπαυσάμην, πρὶν ὑπέβαλον τῷ παιδὶ τὸν λόγον. ὃν ὀλίγῳ μὲν πρότερον μεθ' ἡδονῆς διῆλθον, μικρῷ δ' ὕστερον ἔμελλέ με λυπήσειν. τριῶν γὰρ ἢ τεττάρων ἡμερῶν διαλειπουσῶν, ἀναγιγνώσκων αὐτὰ, καὶ διεξιὼν, τοῖς μὲν οἷς περὶ τῆς πόλεως ἦν εἰρηκὼς, οὐκ ἠχθόμην. καλῶς γὰρ καὶ δικαίως ἦν ἅπαντα περὶ ταύτης γεγραφώς. ἐπειδὴ δὲ τοῖς περὶ λακεδαιμονίων ἐλυπήθην, καὶ βαρέως ἔφερον. οὐ γὰρ μετρίως ἐδόκουν μοι διειλέχθαι περὶ αὐτῶν, οὐδὲ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις. ἀλλ' ὀλιγώρως, καὶ λίαν πικρῶς, καὶ παντάπασιν ἀνοήτως, ὥστε πολλάκις ὁρμήσας ἐξαλείφειν αὐτὸν ἢ κατακαίειν,

μετεγίνωσκον, ἐλεῶν τό τε γῆρας τὸ ἐμαυτοῦ, καὶ τὸν πόνον τὸν περὶ τὸν λόγον γεγενημέ-
νον. ἐν τοιαύτῃ δέ μοι ταραχῇ καθεστῶτι, καὶ μεταμελείας ποιουμένῳ πολλάς, ἔδοξέ
μοι κράτιστον εἶναι παρακαλέσαντι τῶν πεπλησιακότων τοὺς ἐπιδημοῦντας, βου-
λεύσασθαι μετ᾽ αὐτῶν. πότερον, ἀφανιστέος παντάπασιν ἔσται, ἢ διαδοτέος τοῖς βου-
λομένοις μεταλαμβάνειν. ὁποτέρως δ᾽ ἂν ἐκείνοις δόξῃ, ταῦτα ποιεῖν. τούτων δὲ γνω-
σθέντων οὐδεμίαν διατριβὴν ἐποιησάμην. ἀλλ᾽ εὐθὺς παρεκέκληντο μὲν ὡς εἶπον. προ-
ειρηκὼς δ᾽ ἦν αὐτοῖς, ἐφ᾽ ἃ συνεληλυθότες ἦσαν. ἀνεγνώσθη δ᾽ ὁ λόγος. ἐπῃνημένος δ᾽ ἦν,
καὶ τεθορυβημένος, καὶ τετυχηκὼς ἦν, ὥσπερ οἱ κατορθοῦντες ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν.
ἁπάντων δὲ τούτων ἐπιτετελεσμένων, οἱ μὲν ἄλλοι διελέγοντο πρὸς σφᾶς αὐτούς, δῆ-
λον ὅτι περὶ τῶν ἀναγνωσθέντων. ὃν δ᾽ ἐξ ἀρχῆς μετεπεμψάμεθα σύμβουλον τὸν τῶν Λα-
κεδαιμονίων ἐπαινέτην, πρὸς ὃν πλείω διειλέχθην τοῦ δέοντος, σιωπὴν ποιησάμενος, καὶ
προσεμβλέψας, ἀπορεῖν ἔφασκεν ὅ τι χρήσηται τοῖς παροῦσιν. οὔτε γὰρ ἀπιστεῖν βού-
λεσθαι τοῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένοις, οὔτε πιστεύειν δύνασθαι παντάπασιν αὐτοῖς. θαυ-
μάζω γὰρ εἰ οὕτως ἐλυπήθης, καὶ βαρέως ἔχεις, ὥσπερ φῂς ἐπὶ τοῖς Λακεδαιμονί-
ων εἰρημένοις. οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ὁρῶ τοιοῦτον γεγραμμένον. εἶτε συμβούλοις περὶ τοῦ λό-
γου χρήσασθαι ἡμᾶς βουλόμενος συνήγαγες· οὓς οἶσθα ἀκριβῶς ἅπαν ὅ τι ἂν σὺ λέ-
γῃς ἢ πράττῃς ἐπαινοῦντας. εἰθισμένοι δ᾽ εἰσὶν οἱ νοῦν ἔχοντες ἀνακοινοῦσθαι, περὶ ὧν
ἂν σπουδάσωσι, μάλιστα μὲν τοῖς ἄμεινον αὐτῶν φρονοῦσιν. εἰ δὲ μή, τοῖς μέλλουσιν ἀ-
ποφαίνεσθαι τὴν αὑτῶν γνώμην· ὧν τἀναντίας σὺ πεποίηκας. τούτων μὲν οὖν, οὐ σφό-
δρα ἀποδέχομαι τῶν λόγων. δοκεῖς δέ μοι ποιήσασθαι τήν τε παράδοσιν τὴν ἡμετέ-
ραν, καὶ τὸν ἔπαινον τὸν τῆς πόλεως οὐχ ἁπλῶς. οὐδ᾽ ὡς διείλεξαι πρὸς ἡμᾶς· ἀλλ᾽
ἡμῶν μὲν πεῖραν λαβεῖν βουλόμενος εἰ φιλοσοφοῦμεν, καὶ μεμνήμεθα τῶν ἐν ταῖς δια-
τριβαῖς λεγομένων, καὶ συνιδεῖν δυνηθείημεν ἄν, ὃν τρόπον ὁ λόγος τυγχάνει γεγραμ-
μένος· τὴν δὲ πόλιν ἐπαινεῖν προελέσθαι τὴν σεαυτοῦ σωφρονῶν. ἵνα τῷ τε πλήθει τῶν
πολιτῶν χαρίσῃ, καὶ παρὰ τοῖς εὐνοϊκῶς πρὸς ἡμᾶς διακειμένοις, εὐδοκιμήσῃς. ταῦ-
τα δὴ γνούς, ὑπέλαβες ὡς εἰ μὲν περὶ μόνης αὐτῆς ποιήσῃ τοὺς λόγους, καὶ τὰ μυ-
θώδη περὶ αὐτῆς εἴπῃς ἃ πάντες θρυλοῦσιν, ὅμοια φανεῖται τὰ λεγόμενα τοῖς ὑπὸ
τῶν ἄλλων γεγραμμένοις, ἐφ᾽ ᾧ σὺ μάλιστ᾽ ἂν αἰσχυνθείης, καὶ λυπηθείης. ἐὰν δ᾽ ἐάσῃς ἐ-
κεῖνα, λέγῃς τὰς πράξεις τὰς ὁμολογουμένας, καὶ πολλῶν ἀγαθῶν αἰτίας τοῖς Ἕλ-
λησι γεγενημένας, καὶ παραβάλλῃς πρὸς τὰς Λακεδαιμονίων, καὶ τὰς μὲν τῶν προ-
γόνων ἐπαινῇς, τῶν δ᾽ ἐκείνοις πεπραγμένων κατηγορῇς, ὅτε λόγος ἐναργέστερος ἔσται
δόξαι τοῖς ἀκούουσι, καὶ σὺ μενεῖς ἐν τοῖς αὐτοῖς. ὃ μᾶλλον ἄν τινες θαυμάσειαν τῶν ἐν
τοῖς ἄλλοις γεγραμμένων. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν μοι δοκεῖς, οὕτω τάξαι, καὶ βουλεύσασθαι
περὶ αὐτῶν. εἰδὼς δὲ σαυτὸν ἐπῃνεκότα τὴν Σπαρτιατῶν πόλιν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, φο-
βεῖσθαι τοὺς ἀκηκοότας, μὴ δόξῃς ὅμοιος εἶναι τοῖς λέγουσιν, ὅ τι ἂν τύχωσι, καὶ τού-
τους νῦν ψέγειν, οὓς πρότερον ἐπῄνεις μᾶλλον τῶν ἄλλων. ταῦτ᾽ ἐνθυμηθείς, σκοπεῖ-
σθαι ποίους τινὰς ἂν ἑκατέρους φήσας, ἀληθῆ τε λέγειν δόξειας ἂν περὶ ἀμφοτέ-
ρων. ἔχοις τ᾽ ἂν τοὺς μὲν σοὺς προγόνους ἐπαινεῖν, ὥσπερ βούλει. Σπαρτιατῶν δὲ δοκεῖν
μὲν κατηγορεῖν τοῖς ἀηδῶς πρὸς αὐτοὺς διακειμένοις· μηδὲν δὲ ποιεῖν τοιοῦτον, ἀλλὰ λαν-
θάνειν ἐπαινῶν αὐτούς. ζητῶν δὲ τὰ τοιαῦτα, ῥᾳδίως εὑρεῖν λόγους ἀμφιβόλους, καὶ
μηδὲν μᾶλλον μετὰ τῶν ἐπαινούντων ἢ ψεγόντων ὄντας. ἀλλ᾽ ἐπαμφοτερίζειν δυνα-
μένους, καὶ πολλὰς ἀμφισβητήσεις ἔχοντας. οἷς χρῆσθαι, περὶ μὲν συμβολαίων, καὶ
πλεονεξίας ἀγωνιζόμενον, αἰσχρὸν καὶ πονηρίας οὐ μικρὸν σημεῖον. περὶ δὲ φύσεως
ἀνθρώπων διαλεγόμενος, καὶ πραγμάτων καλῶν, καὶ φιλοσόφων, οἷόνπερ ὁ λόγος
διαγνωστής ἐστιν ἐν ᾧ σὺ πεποίηκας, τοὺς μὲν σοὺς προγόνους εἰρηνικούς, καὶ φιλέλ-
ληνας, καὶ τῆς ἰσότητος τῆς ἐν ταῖς πολιτείαις ἡγεμόνας. Σπαρτιάτας δὲ ὑπερο-
πτικούς, καὶ πολεμικούς, καὶ πλεονεκτικούς, οἵουσπερ αὐτοὺς πάντες ὑπειλήφα-
σιν εἶναι. τοιαύτην δ᾽ ἐχόντων ἑκατέρων τὴν φύσιν, τοὺς μέν, ὑπὸ πάντων ἐπαινεῖσθαι,
καὶ δοκεῖν εὔνους εἶναι τῷ πλήθει. τοῖς δέ, τοὺς μὲν πολλοὺς φθονεῖν, καὶ δυσμενῶς ἔχειν.

ἔστι δ' οὓς καὶ ἐπαινεῖν αὐτούς, καὶ θαυμάζειν, καὶ τολμᾶν λέγειν, ὡς ἀγαθὰ μείζω τυγ-
χάνουσιν ἔχοντες, τῶν τοῖς προγόνοις τοῖς σοῖς προσόντων. τήν τε γὰρ ὑπεροψίαν σε-
μνότητος μετέχειν εὐδοκίμου πράγματος, καὶ δοκεῖν ἅπασι μεγαλοπρεπεστέρους εἶναι
τοὺς τοιούτους, ἢ τοὺς τῆς ἰσότητος προεστῶτας. τούς τε πολεμικοὺς πολὺ διαφέρειν
τῶν εἰρηνικῶν. τοὺς μὲν γάρ, οὔτε κτητικοὺς εἶναι τῶν οὐκ ὄντων, οὔτε φύλακας δει-
νοὺς τῶν ὑπαρχόντων. τοὺς δ' ἀμφότερα δύνασθαι, καὶ λαμβάνειν ὧν ἂν ἐπιθυμῶ-
σι, καὶ σώζειν ἅπερ ἂν ἅπαξ κατάσχωσιν, ἃ ποιοῦσιν οἱ τέλειοι δοκοῦντες εἶναι τῶν ἀν-
δρῶν, ἀλλὰ μὴν περὶ τῆς πλεονεξίας, καλλίους ἔχειν οἴονται λόγους τῶν εἰρημένων.
τοὺς μὲν γὰρ ἀποστεροῦντας τὰ συμβόλαια, καὶ παρακρουομένους, καὶ παραλογι-
ζομένους, οὐχ ἡγοῦνται δικαίους, ἀλλὰ πλεονεκτικούς. δεῖ γὰρ τοὺς πονηρὰν ἔχειν τὴν
δόξαν, ἐν ἅπασιν αὐτοὺς ἐλαττοῦσθαι τοῖς πράγμασι. τὰς δὲ σπαρτιατῶν πλεονε-
ξίας, καὶ τὰς τῶν βασιλέων, καὶ τὰς τῶν τυράννων εὐκτὰς μὲν εἶναι, καὶ πάντας
αὐτῶν ἐπιθυμεῖν. οὐ μὴν λοιδορεῖσθαι, καὶ καταρᾶσθαι τοῖς τὰς τηλικαύτας ἔχου-
σι δυναστείας. οὐδένα δὲ τὴν φύσιν εἶναι, ὅστις οὐκ ἂν εὔξαιτο τοῖς θεοῖς, μάλιστα μὲν
αὐτὸς τυγχάνειν τῆς ἐξουσίας ταύτης. εἰ δὲ μή, τοὺς οἰκειοτάτους. ὃ καὶ φανερόν ἐστιν,
ὅτι μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἅπαντες εἶναι νομίζομεν πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων. τὴν μὲν οὖν
περιβολὴν τοῦ λόγου δοκεῖς μοι ποιήσασθαι μετὰ τοιαύτης διανοίας. εἰ μὲν οὖν ἠξιού-
μην ἀφέξεσθαί σε τῶν εἰρημένων, καὶ παραλείψειν ἀνεπιτίμητον τὸν λόγον ἔσχον, οὐδ'
ἂν αὐτὸς ἔτι λέγειν ἐπεχείρουν. νῦν δ' ὅτι μὲν οὐκ ἀπεφηνάμην περὶ ὧν παρεκλήθην
σύμβουλος, οὐδέν οἶμαί σοι μελήσει. οὐδὲ γὰρ ὅτε συνήγαγες ἡμᾶς, ἐδόκεις μοι σπουδά-
ζειν περὶ αὐτῶν. ὅτι δὲ προελόμενος συνθεῖναι λόγον μηδὲν ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ
τοῖς μὲν ῥαθύμως ἀναγινώσκουσιν, ἁπλοῦν εἶναι δόξαντα, καὶ ῥᾴδιον καταμαθεῖν.
τοῖς δ' ἀκριβῶς διεξιοῦσιν αὐτόν, καὶ πειρωμένοις κατιδεῖν ὃ τοὺς ἄλλους λέληθεν,
χαλεπὸν φαινόμενον, καὶ δυσκατάμαθητον, καὶ πολλῆς μὲν ἱστορίας γέμοντα, καὶ
φιλοσοφίας, παντοδαπῆς δὲ μεστὸν ποικιλίας, καὶ ψευδολογίας, οὐ τῆς εἰθισμέ-
νης μετὰ κακίας βλάπτειν τοὺς συμπολιτευομένους, ἀλλὰ τῆς δυναμένης μετὰ παι-
διᾶς ὠφελεῖν ἢ τέρπειν τοὺς ἀκούοντας. ὧν οὐδὲν ἐξετάσαντά με, φήσεις ἐάσαντα τὸν τρό-
πον ἔχειν, ὡς ἐβουλεύσω σὺ περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ τήν τε δύναμιν τῶν λεγομένων διδά-
σκοντα, καὶ τὴν σὴν διάνοιαν ἐξηγούμενον οὐκ αἰσθάνεσθαι τοσούτῳ τὸν λόγον ἐνδοξό-
τερον δι' ἐμὲ λεγόμενον, ὅσῳπερ αὐτὸν φανερώτερον ἐποίουν, καὶ γνωριμώτατον τοῖς
ἀναγινώσκουσιν. ἐπιστήμην γὰρ τοῖς οὐκ εἰδόσιν ἐργαζόμενον, ἔρημον τὸν λόγον ἐμὲ μὴ
ποιεῖν, καὶ τῆς τιμῆς ἀποστερεῖν τῆς γιγνομένης αὐτῶν τοὺς πονοῦντας, καὶ πράγμα-
τα σφίσιν αὐτοῖς παρέχοντας. ἐγὼ δὲ ὁμολογῶ μὲν ἀπολελεῖφθαι τὴν ἐμὴν φρόνη-
σιν τῆς σῆς, ὡς δυνατὸν πλεῖστον. οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ τοῦτ' οἶδα, κἀκεῖνο τυγχάνω γινώ-
σκων, ὅτι τῆς πόλεως τῆς ἡμετέρας βουλευομένης περὶ τῶν μεγίστων, οἱ μὲν ἄριστα
φρονοῦντες, ἐνίοτε διαμαρτάνουσι τοῦ συμφέροντος. τῶν δὲ φαύλων νομιζομένων εἶναι
καὶ καταφρονουμένων, ἔστιν ὅτε κατώρθωσεν ὁ τυχών. καὶ βέλτιστα λέγειν ἔδοξεν.
ὥστ' οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ καὶ περὶ τοῦ νῦν ἐνεστῶτος τοιοῦτό τις συμβέβηκεν. ὅπου σὺ μὲν
οἴει μάλιστα μὲν εὐδοκιμήσειν, ἢν ὡς πλεῖστον χρόνον διαλεχθῇς ἣν ἔχων γνώμην τὰ πε-
ρὶ τὸν λόγον ἐπραγματεύθης. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι βέλτιστά σε πράξειν. ἢν δυνηθῇς τὴν
διάνοιαν, ᾗ χρώμενος αὐτὸς συνέθηκας, ὡς τάχιστ' ἂν φανερὰν ποιῆσαι τοῖς ἄλλοις ἅ-
πασι, καὶ λακεδαιμονίοις. περὶ ὧν πεποίησαι πολλοὺς λόγους. τοὺς μὲν δικαίους, καὶ σεμνούς.
τοὺς δέ, ἀστείους καὶ λίαν φιλαπεχθήμονας. οὓς εἴ τις ἐπιδείξειεν αὐτοῖς, πρὶν ἐμὲ διαλέ-
χθῆναι περὶ αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν ἐμίσησαν, καὶ δυσκόλως πρὸς σὲ διετέθησαν, ὡς κα-
τηγορίαν γεγραφότα περὶ αὐτῶν. νῦν δ' οἶμαι τοὺς μὲν πλείστους σπαρτιατῶν ἐμμένειν
τοῖς ἤθεσιν οἷσπερ, καὶ τὸν ἄλλον χρόνον. τοῖς δὲ λόγοις τοῖς ἐνθάδε γεγραμμένοις, οὐ-
δὲν μᾶλλον προσέξειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς ἔξω τῶν ἡρακλέους στηλῶν λεγομένοις. τοὺς δὲ φρο-
νιμωτάτους αὐτῶν, καὶ τῶν λόγων τινὰς ἔχοντας τῶν σῶν, θαυμάζοντας τούτους, ἢν
λάβωσι τὸν ἀναγνωσόμενον, καὶ χρόνον, ὥστε συνδιατρῖψαι σφίσιν αὐτοῖς, οὐδὲν ἀ-

γνοήσειν τῶν λεγομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπαίνων αἰσθήσεσθαι τῶν μετ' ἀποδείξεως εἰ
ρημένων περὶ τῆς πόλεως αὐτῶν, καὶ τῶν λοιδοριῶν καταφρονήσειν τῶν εἰκῆ μὲν τοῖς
πράγμασι λεγομένων, πικρῶς δὲ τοῖς ὀνόμασι κεχρημένων, καὶ νομιεῖν, τὰς μὲν βλα
σφημίας τὰς ἐνούσας ἐν τῇ βίβλῳ τὸν φθόνον ὑποβάλλειν. τὰς δὲ πράξεις, καὶ τὰς
μάχας ἐφ' αἷς αὐτοί τε μέγα φρονοῦσι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμοῦσι συγγρα-
φέναι, καὶ μνημονεύεσθαι πεποιηκέναι συναγαγόντα ἁπάσας αὐτὰς καθ' αὐτάς, καὶ
θέντα παραλλήλας. αἴτιον δ' εἶναι καὶ τοὺς πολλοὺς ποθεῖν ἀναγνῶναι, καὶ διεξελ
θεῖν αὐτάς, οὐ τὰς ἐκείνων ἐπιθυμοῦντας ἀκοῦσαι πράξεις, ἀλλ' ὅπως σὺ διείλεξαι
περὶ αὐτῶν μαθεῖν βουλομένους. ταῦτ' ἐνθυμουμένους, καὶ διεξιόντας. οὐδὲ τῶν πα
λαιῶν ἔργων ἀμνημονήσειν δι' ὧν ἐγκεκωμίακε τοὺς προγόνους αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πολ
λάκις διαλέξεσθαι πρὸς σφᾶς αὐτούς. πρῶτον μὲν ὅτι δωριεῖς ὄντες ἐπειδὴ κατεῖ
δον τὰς πόλεις τὰς ἑαυτῶν ἀδόξους καὶ μικράς, καὶ πολλῶν ἐνδεεῖς οὔσας, ὑπερι-
δόντες ταύτας, ἐστράτευον ἐπὶ τὰς ἐν πελοποννήσῳ πρωτευούσας ἐπ' ἄργος, καὶ λα
κεδαίμονα καὶ μεσήνην. μάχῃ δὲ νικήσαντες, τοὺς μὲν ἡττηθέντας ἔκ τε τῶν πόλεων,
καὶ τῆς χώρας ἐξέβαλον. αὐτοί τε τὰς κτήσεις ἁπάσας τὰς ἐκείνων κατασχόντες,
ἔτι καὶ νῦν ἔχουσιν. οὗ μεῖζον ἔργον, καὶ θαυμαστότερον οὐδεὶς ἐπιδείξει κατ' ἐκεῖνον
τὸν χρόνον γενόμενον. οὐδὲ πρᾶξιν εὐτυχεστέραν, καὶ θεοφιλεστέραν τῆς τοὺς χρησαμέ
νους τῆς μὲν οἰκείας ἀπορίας ἀπαλλαξάσης, τῆς δ' ἀλλοτρίας εὐδαιμονίας κυ-
ρίους ποιησάσης. καὶ ταῦτα μὲν, μετὰ πάντων τῶν συστρατευσαμένων ἔπραξαν. ἐπεὶ
δὲ πρὸς ἀργείους καὶ μεσηνίους τὴν χώραν διείλοντο, καὶ καθ' αὑτοὺς ἐν σπάρτῃ κα
τῴκισαν, ἐν τούτοις τοῖς καιροῖς τοσοῦτον φρονῆσαι φῆς αὐτούς, ὥστε ὄντας οὐ πλεί
ους τό τε δισχιλίων, οὐχ ἡγήσασθαι σφᾶς αὐτοὺς ἀξίους εἶναι ζῆν, εἰ μὴ δεσπόται πα
σῶν τῶν ἐν πελοποννήσῳ πόλεων γενέσθαι δυνηθεῖεν. ταῦτα δὲ διανοηθέντες, καὶ πο
λεμεῖν ἐπιχειρήσαντες, οὐκ ἄπειροι ἐν πολλοῖς κακοῖς, καὶ κινδύνοις γενόμενοι. πρὶν
ἁπάσας ταύτας ὑφ' αὑτοῖς ἐποιήσαντο, πλὴν τῆς ἀργείων πόλεως. ἔχοντας δ' ἤδη
καὶ χώραν πλείστην καὶ δύναμιν μεγίστην, καὶ δόξαν τοσαύτην ὅσην προσήκει τοὺς τη
λικαῦτα διαπεπραγμένους, οὐχ ἧττον διακεῖσθαι φιλοτίμως, ὅτι λόγος ὑπῆρχεν
αὐτοῖς ἴδιος, καὶ καλὸς μόνοις τῶν ἑλλήνων. ἐξεῖναι γὰρ εἰπεῖν αὐτοῖς, ὅτι σφεῖς
μὲν ὄντες οὕτως ὀλίγοι τὸν ἀριθμόν, οὐδεμιᾷ πώποτε τῶν μυριάνδρων πόλεων ἠκο-
λούθησαν, οὐδ' ἐποίησαν τὸ προσταττόμενον, ἀλλ' αὐτόνομοι διετέλεσαν ὄντες. αὐτοὶ
δ' ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ἁπάντων τῶν ἑλλήνων ἡγεμόνες κατέ-
στησαν, καὶ τῆς τιμῆς ταύτης ἔτυχον οὐκ ἀλόγως. ἀλλὰ διὰ τὸ μάχας ποιησάμενοι πλεί
στας τῶν ἀνθρώπων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, μὴ δὲ μίαν ἡττηθῆναι τούτων, ἡγουμένου βα
σιλέως, ἀλλὰ νενικηκέναι πάσας. οὗ τεκμήριον, οὐδεὶς ἂν δύναιτο μεῖζον εἰπεῖν ἀν-
δρίας καὶ καρτερίας, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμονοίας. πλὴν εἰ τὸ ῥηθήσεσθαι μέλ-
λον. τοσούτων γὰρ τὸ πλῆθος πόλεων τῶν ἑλληνίδων οὐσῶν, τῶν μὲν ἄλλων οὐδὲ μίαν
εἰπεῖν, οὐδ' εὑρεῖν, ἥτις οὐ περιέπεσε ταῖς συμφοραῖς ταῖς εἰθισμέναις γίγνεσθαι ταῖς
πόλεσιν. ἐν δὲ τῇ σπαρτιατῶν, οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν, οὔτε σφαγὰς ἀνόμους γεγενημέ
νας, οὐδ' ἁρπαγὰς χρημάτων, οὐδ' αἰσχύνας γυναικῶν, καὶ παίδων. ἀλλ' οὐδὲ πολι
τείας μεταβολήν, οὐδὲ χρεῶν ἀποκοπάς, οὐδὲ γῆς ἀναδασμόν, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν
ἀνηκέστων κακῶν. περὶ ὧν διεξιόντας, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ καὶ σοῦ τοῦτ' ἀθροίσαντος, καὶ
διαλεχθέντος, οὕτω καλῶς περὶ αὐτῶν μεμνήσεσθαι, καὶ πολλὴν χάριν ἕξειν. οὕτω τὴν
αὐτὴν δὲ γνώμην ἔχω περὶ σοῦ νῦν τε καὶ πρότερον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρελθοῦσι
χρόνοις, ἐθαύμαζόν σου τήν τε φύσιν, καὶ τὴν τοῦ βίου τάξιν, καὶ τὴν φιλοπονίαν,
καὶ μάλιστα τὴν ἀλήθειαν τῆς φιλοσοφίας. νῦν δὲ ζηλῶ σου καὶ μακαρίζω τὴν εὐ-
δαιμονίαν. δοκεῖς γάρ μοι ζῶν μὲν λήψεσθαι δόξαν, οὐ μείζω δὲ ἧς ἄξιος εἶ. χαλεπὸν
γάρ, παραπλήσιον δὲ καὶ μᾶλλον ὁμολογουμένην, τῆς νῦν ὑπαρχούσης. τελευτή-
σαντα δὲ τὸν βίον, μεθέξειν ἀθανασίας, οὐ τῆς τοῖς θεοῖς παρούσης, ἀλλὰ τῆς ἐπὶ
τοῖς ἐπιγιγνομένοις περὶ τῶν διενεγκόντων, ἐπί τινι τῶν καλῶν ἔργων μνήμην ἐμποιού-

σης, καὶ δικαίως τύχῃς τούτων. ἐπῄνεσας γὰρ ἀμφοτέρας καλῶς καὶ προσηκόντως.
τὴν μὲν, κατὰ τὴν δόξαν τῶν πολλῶν, ἧς οὐδεὶς τῶν ὀνομαστῶν ἀνδρῶν καταπεφρόνηκεν.
ἀλλ' ἐπιθυμοῦντες τυχεῖν αὐτῆς, οὐκ ἔστιν ὅντινα κίνδυνον οὐχ ὑπομένουσι. τὴν δὲ, κα-
τὰ τὸν λογισμὸν τῶν πειρωμένων στοχάζεσθαι τῆς ἀληθείας. παρ' οἷς εὐδοκιμεῖν ἄν τι-
νες ἕλοιντο μᾶλλον, ἢ παρὰ τοῖς ἄλλοις διπλασίοις γενομένοις, ἢν νῦν εἰσίν. ἀτεχνῶς
δὲ διακείμενος ἐν τῷ καιρῷ τῷ πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ πολλὰ ἂν εἰπεῖν ἔχων, καὶ περὶ
σοῦ καὶ περὶ τῶν πόλεων, καὶ περὶ τοῦ λόγου, ταῦτα μὲν ἐάσω. περὶ ὧν δὲ παρεκλή-
θην ἅ με σὺ φῂς περὶ τούτων ἀποφανοῦμαι. συμβουλεύσω γάρ σοι, μήτε κάειν τὸν
λόγον, μήτ' ἀφανίζειν. ἀλλ' εἴ τινος ἐνδεής ἐστι, διορθώσαντα καὶ προσγράψαντα πά-
σας τὰς διατριβὰς, τὰς περὶ αὐτὸν γενομένας, διδόναι τοῖς βουλομένοις λαμβάνειν.
εἴπερ βούλει χαρίσασθαι μὲν τοῖς ἐπιεικεστάτοις τῶν Ἑλλήνων, καὶ τοῖς ἀληθῶς φι-
λοσοφοῦσιν, ἀλλὰ μὴ προσποιουμένοις. λυπῆσαι δὲ τοὺς θαυμάζοντάς σε μᾶλλον τῶν
ἄλλων. λοιδορουμένους δὲ τοῖς λόγοις τοῖς σοῖς ἐν τοῖς ὄχλοις τοῖς πανηγυρικοῖς. ἐν οἷς
πλείους εἶναι τοὺς καθεύδοντας τῶν ἀκροωμένων, καὶ προσδοκῶντας ἢν παρακρού-
σωνται τοὺς νέους, ἐνάμιλλους τοὺς αὐτῶν γενήσεσθαι τοῖς ὑπὸ σοῦ γεγραμ-
μένοις. κακῶς εἰδότες, ὅτι πλεῖον ἀπολελειμμένοι τῶν σῶν εἰσίν, ἢ τῆς Ὁμήρου δόξης, οἱ
περὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ ποίησιν γεγονότες. Ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ, καὶ τοὺς πα-
ρόντας ἀξιώσαντος ἀποφήνασθαι περὶ ὧν παρεκλήθησαν οὐκ ἐθορύβησαν, ὃ ποιεῖν
εἰώθασι πᾶσι τοῖς χαριέντως διειλεγμένοις. ἀλλ' ἀνεβόησαν ὡς ὑπερβαλλόντως εἰρη-
κότος, καὶ περιστάντες αὐτὸν ἐπῄνουν, ἐζήλουν, ἐμακάριζον. καὶ προσθεῖναι μὲν οὐδὲν
εἶχον τοῖς εἰρημένοις, οὐδ' ἀφελεῖν. συναπεφαίνοντο δὲ καὶ συνεβούλευον ποιεῖν, ἅπερ
ἐκεῖνος παρῄνεσεν. οὐ μὴν οὐδ' ἐγὼ παρεστὼς ἐσιώπων. ἀλλ' ἐπῄνουν τήν τε φύσιν αὐ-
τοῦ, καὶ τὴν ἐπιμέλειαν. περὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐφθεγξάμην ὧν εἶπεν. οὔθ' ὡς ἔτυχε
ταῖς ὑπονοίαις τῆς ἐμῆς διανοίας, οὔθ' ὡς διήμαρτεν. ἀλλ' εἴων αὐτὸν οὕτως ἔχειν, ὥσ-
περ αὐτὸς αὑτὸν διέθηκε. Περὶ μὲν οὖν ὧν ὑπεθέμην, ἱκανῶς εἰρῆσθαι νομί-
ζω. τὸ γὰρ ἀναμιμνήσκειν καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων, οὐ πρέπει τοῖς λόγοις τοῖς τοιού-
τοις. βούλομαι δὲ διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἰδίᾳ μοι περὶ τὸν λόγον συμβεβηκότων. ἐ-
γὼ γὰρ ἐνεστησάμην μὲν αὐτὸν ἔτη γεγονὼς, ἅπερ ἐν ἀρχῇ προεῖπον. ἤδη δὲ τῶν ἡμισέ-
ων γεγραμμένων, ἐπιγενομένου μοι νοσήματος, ῥηθῆναι μὲν οὐκ εὐπρεποῦς, δυναμένου
δ' ἀναιρεῖν, οὐ μόνον τοὺς πρεσβυτέρους ἐν τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἡμέραις, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἀκμαζόντων πολλοὺς, τούτῳ διετέλουν τριετῆ μαχόμενος, οὕτω φιλοπόνως ἑκάστην
τὴν ἡμέραν διάγων, ὥστε καὶ τοὺς εἰδότας καὶ τοὺς παρὰ τῶν εἰδότων πυνθανομένους,
μᾶλλον θαυμάζειν διὰ τὴν καρτερίαν ταύτην, ἢ δι' ἃ πρότερον ἐπῃνούμην. ἤδη δ' ἀπει-
ρηκότος, καὶ διὰ τὴν νόσον, καὶ διὰ τὸ γῆρας, τῶν ἐπισκοπούντων τινές με καὶ πολ-
λάκις ἀνεγνωκότων τὸ μέρος τοῦ λόγου γεγραμμένον, ἐδέοντό μου καὶ συνεβούλευον
μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν ἡμιτελῆ, μηδὲ ἀδιέργαστον, ἀλλὰ πονῆσαι μικρὸν χρόνον, καὶ
προσέχειν τοῖς λοιποῖς τὸν νοῦν. οὐχ ὁμοίως δὲ διελέγοντο περὶ τούτων τοῖς ἀφοσιου-
μένοις. ἀλλ' ὑπερεπαινοῦντες μὲν τὰ γεγραμμένα, τοιαῦτα δὲ λέγοντες ὧν εἴ τινες ἤ-
κουον μήτε συνήθεις ἡμῖν ὄντες, μήτ' εὔνοιαν μηδὲ μίαν ἔχοντες, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἂν ὑ-
πέλαβον, τοὺς μὲν φενακίζειν, ἐμὲ δὲ διεφθάρθαι, καὶ παντάπασιν εἶναι μωρὸν, εἰ
πείσομαι τοῖς λεγομένοις. οὕτω δ' ἔχων, ὡς ἴσως ἂν εἰπεῖν τινὲς ἐτόλμησαν, ἐπείσθην.
τί γὰρ δεῖ μακρὸν λόγον γενέσθαι περὶ τὴν τῶν λοιπῶν πραγματείαν. γεγονὼς μὲν ἔ-
τη τρία μόνον ἀπολείποντα τῶν ἑκατόν. οὕτω δὲ διακείμενος, ὡς ἕτερος ἔχων οὐχ ὅ-
πως γράφειν ἂν λόγον ἐπεχείρησεν, ἀλλ' οὐδ' ἄλλου δεικνύοντος, καὶ πονήσαντος, ἠθέ-
λησεν ἀκροατὴς γενέσθαι. τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτα διῆλθον. οὐ συγγνώμης τυχεῖν ἀξιῶν
ὑπὲρ τῶν εἰρημένων. οὐδ' οὕτως οἴομαι διειλέχθαι περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ δηλῶσαι βου-
λόμενος τά τε περὶ ἐμὲ γινόμενα, καὶ τῶν ἀκροατῶν ἐπαινέσαι μὲν τούς τε λόγον
ἀποδεχομένους τοῦτον, καὶ τῶν ἄλλων σπουδαιοτέρους, καὶ φιλοσοφωτέρους εἶναι
νομίζοντας, τούς τε διδασκαλικοὺς καὶ τεχνικοὺς, τῶν πρὸς τὰς ἐπιδείξεις, καὶ τοὺς

ἀγῶνας γεγραμμένων· καὶ τοὺς τῆς ἀληθείας στοχαζομένους, τῶν τὰς δόξας τῶν ἀ-
κροωμένων παρακρούεσθαι ζητούντων, καὶ τοὺς ἐπιπλήττοντας τοῖς ἁμαρτανομέ-
νοις καὶ νουθετοῦντας, τῶν πρὸς ἡδονὴν καὶ χάριν λεγομένων· συμβουλεῦσαι δὲ τοῖς
τἀναντία τούτων γιγνώσκουσι, πρῶτον μὲν μὴ πιστεύειν ταῖς αὑτῶν γνώμαις. μὴ δὲ νο
μίζειν ἀληθεῖς εἶναι τὰς κρίσεις τὰς ὑπὸ τῶν ῥαθυμούντων γινομένας. ἔπειτα
μὴ προπετῶς ἀποφαίνεσθαι περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ περιμένειν· ἕως ἂν ὁμονοῆσαι δυ
νηθῶσι τοῖς τῶν ἐπιδεικνυμένων πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχουσι. τῶν γὰρ οὕτω διηκόντων
διανοίας, οὐκ ἔστιν ὅπως ἄν τις τοὺς τοιούτους ἀνοήτους εἶναι νομίσειεν.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

Στέον ὅτι τὸν λόγον τοῦτον ἔγραψε τῷ φιλίππῳ ὁ ἰσοκράτης, μετὰ τὴν
εἰρήνην τὴν γενομένην ὑπὸ τῶν περὶ τὸν αἰσχίνην, καὶ δημοσθένην· διὸ καὶ
ἔχει καιρὸν γράψαι αὐτῷ τῷ φιλίππῳ, ὡς φίλῳ γενομένῳ τῆς ἀθη
ναίων πόλεως. ἐν σχήματι δὲ τοῦ ἐγκωμιάσαι αὐτὸν, παραινεῖν αὐτῷ
διαλλάξαντα τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τὰς μεγάλας πρὸς ἑαυτὰς στα-
σιαζούσας, στρατεῦσαι κατὰ περσῶν. πρέπει γάρ σοι φησὶ τοῦτο ποιῆσαι ἡρακλείδῃ
ὄντι, καὶ τοιούτῳ δυνατῷ. καὶ ὁ μὲν φίλιππος λαβὼν τὸν λόγον, καὶ ἀναγνοὺς οὐκ
ἐπείσθη τοῖς λεγομένοις, ἀλλ' ἀνεβάλετο τέως. ὕστερον δὲ ὁ παῖς ὁ τούτου ἀλέξανδρος
ἀναγνοὺς τὸν λόγον καὶ ἐρεθισθεὶς, ἐστράτευσε κατὰ δαρείου τοῦ ὑστέρου καὶ λεγομένου
ὤχου. τὸ μὲν γὰρ κύριον ὄνομα, ὦχος ἐλέγετο. κολακεύοντες δ' αὐτὸν οἱ πέρσαι, ἐπί-
κλην αὐτὸν ὠνόμαζον δαρεῖον, ὡς πρὸς τοὺς πρώτους προγόνους. ἡ δὲ στάσις τοῦ λόγου,
πραγματική· συμβουλεύει γάρ. ἔγραψε δὲ ὁ ἰσοκράτης τὸν λόγον, γέρων ὢν, μικρὸν
πρὸ τῆς ἑαυτοῦ καὶ φιλίππου τελευτῆς, ὥς φησιν ὁ ἕρμιππος.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΝ.

Μὴ θαυμάσῃς ὦ φίλιππε διότι τοῦ λόγου ποιήσομαι τὴν ἀρχὴν, οὐ τοῦ
πρὸς σὲ ῥηθησομένου, καὶ νῦν δειχθήσεσθαι μέλλοντος, ἀλλὰ τοῦ περὶ
ἀμφιπόλεως γραφέντος. περὶ οὗ, μικρὰ βούλομαι προειπεῖν· ἵ-
να δηλώσω καὶ σοὶ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὡς οὐ δι' ἄνοιαν, οὐδὲ διαψευσθεὶς
ὑπὸ τῆς ἀρρωστίας τῆς νῦν μοι παρούσης ὑπεθέμην γράφειν τὸν
πρὸς σὲ λόγον, ἀλλ' εἰκότως καὶ κατὰ μικρὸν ὑπαχθείς. ὁρῶν γὰρ τὸν πόλεμον τὸν ἐν
στάντα σοί τε καὶ τῇ πόλει περὶ ἀμφιπόλεως πολλῶν κακῶν αἴτιον γιγνόμενον, ἐπε-
χείρησα λέγειν περί τε τῆς πόλεως ταύτης, καὶ τῆς χώρας οὐδὲν τῶν αὐτῶν, οὔτε τοῖς
ὑπὸ τῶν σῶν ἑταίρων λεγομένοις, οὔτε τοῖς ὑπὸ τῶν ῥητόρων τῶν παρ' ἡμῖν, ἀλλ' ὡς
οἷόν τε πλεῖστον ἀφεστῶτα τῆς τούτων διανοίας. οὗτοι μὲν γὰρ παρώξυνον ἐπὶ τὸν πό
λεμον συναγορεύοντες ταῖς ἐπιθυμίαις ὑμῶν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τῶν ἀμφισβητουμέ
νων, οὐδὲν ἀπεφηνάμην. ὃν δ' ὑπελάμβανον τῶν λόγων εἰρηνικώτατον εἶναι· περὶ τοῦτον διέ
τριβον. λέγων ὡς ἀμφότεροι διαμαρτάνετε τῶν πραγμάτων, καὶ σὺ μὲν πολεμεῖς
ὑπὲρ τῶν ἡμῖν συμφερόντων. ἡ δὲ πόλις, ὑπὲρ τῆς σῆς δυναστείας. λυσιτελεῖν γὰρ
σοὶ μὲν ἔχειν τὴν χώραν ταύτην. τῇ δὲ πόλει, μηδ' ἐξ ἑνὸς τρόπου λαβεῖν αὐτήν.
καὶ περὶ τούτων οὕτως ἐδόκουν διεξιέναι τοῖς ἀκούουσιν, ὥστε μηδένα τὸν λόγον αὐ-
τὸν μηδὲ τὴν λέξιν ἐπαινεῖν ὡς ἀκριβῶς, καὶ καθαρῶς ἔχουσαν· ὥσπερ εἰώθασί τινες ποι
εῖν. ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων θαυμάζειν, καὶ νομίζειν οὐδαμῶς ἂν ἄλλως
παύσασθαι τῆς φιλονεικίας ὑμᾶς ταύτης, πλὴν εἰ σὺ μὲν πεισθείης πλείονος ἀξίαν ἔ
σεσθαί σοι τὴν τῆς πόλεως φιλίαν, ἢ τὰς προσόδους τὰς ἐξ ἀμφιπόλεως γιγνομένας.
ἡ δὲ πόλις δυνηθείη καταμαθεῖν, ὡς χρὴ τὰς μὲν τοιαύτας φεύγειν ἀποικίας αἵτινες τε

τράκις ἢ πεντάκις ἀπολωλέκασι τοὺς ἐμπολιτευθέντας. ζητεῖν δὲ ἐκείνους τοὺς τό-
πους τοὺς πόῤῥω μὲν κειμένους τῶν ἄρχειν δυναμένων, ἐγγὺς δὲ τῶν δουλεύειν εἰθισμέ-
νων. εἰς οἷόν περ λακεδαιμόνιοι κυρηναίους ἀπῴκισαν. πρὸς δὲ τούτοις, εἰ σὺ μὲν γνοίης
ὅτι σὺ μὲν λόγῳ παραδοὺς τὴν χώραν ἡμῖν ταύτην, αὐτὸς ἔργῳ κρατήσεις αὐτῆς.
καὶ προσέτι τὴν εὔνοιαν τὴν ἡμετέραν κτήσῃ. τοσούτους γὰρ ὁμήρους παρ᾽ ἡμῶν λή-
ψῃ τῆς φιλίας, ὅσουσπερ ἂν ἀποίκους εἰς τὴν σὴν δυναστείαν ἀποστείλωμεν. τὸ δὲ πλῆ-
θος ἡμῶν εἴ τις διδάξειεν ὡς ἢν λάβωμεν ἀμφίπολιν, ἀναγκασθησόμεθα τὴν αὐτὴν εὔ-
νοιαν ἔχειν τοῖς σοῖς πράγμασι, διὰ τοὺς ἐν ταῦθα κατοικοῦντας ἡμῶν οἵαν περ εἴχο-
μεν μηδόκῳ τῷ παλαιῷ, διὰ τοὺς ἐν χεῤῥονήσῳ γεωργοῦντας. τοιούτων δὲ ὄντων τῇ
πόλει τῶν λεγομένων ἡμῖν, ἤλπισαν ὅσοι περ ἤκουσαν, διαδοθέντος τοῦ λόγου διαλύ-
σεσθαι τὸν πόλεμον ὑμᾶς, καὶ γνωσιμαχήσαντας βουλεύσασθαί τι κοινὸν ἀγαθὸν περὶ
ἡμῶν αὐτῶν. εἰ μὲν οὖν ἀφρόνως ἢ οὐ νουνεχόντως ταῦτα ἐδόξαζον, δικαίως ἂν ἐκεῖ-
νοι τὴν αἰτίαν ἔχοιεν. ὄντος δ᾽ οὖν ἐμοῦ περὶ τὴν πραγματείαν ταύτην, ἔφθητε ποιησά-
μενοι τὴν εἰρήνην, πρὶν ἐξεργασθῆναι τὸν λόγον, σωφρονοῦντες. ὅπως γὰρ οὖν πεπρά-
χθαι κρεῖττον ἦν ὑμῖν ἢ συνέχεσθαι τοῖς κακοῖς τοῖς διὰ τὸν πόλεμον γιγνομένοις. συνη-
σθεὶς δὲ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης ψηφισθεῖσι, καὶ νομίσας οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ σοὶ καὶ
τοῖς ἄλλοις ἕλλησιν ἅπασι συνοίσειν, ἀποστῆσαι μὲν τὴν ἐμαυτοῦ διάνοιαν τῶν ἐχομέ-
νων, οὐχ οἷός τ᾽ ἦν. ἀλλ᾽ οὕτω διεκείμην, ὥστ᾽ εὐθὺς σκοπεῖσθαι πῶς ἂν τὰ πεπραγμέ-
να παραμείνειεν ἡμῖν, καὶ μὴ χρόνον ὀλίγον ἡ πόλις ἡμῶν διαλιποῦσα πάλιν ἑτέρων
πολέμων ἐπιθυμήσειε. διεξιὼν δὲ ἕκαστα τούτων πρὸς ἐμαυτὸν, εὕρισκον οὐδαμῶς
ἂν ἄλλως αὐτὴν ἡσυχίαν ἄγουσαν, πλὴν εἰ δόξειε ταῖς πόλεσι ταῖς μεγίσταις διαλυσα-
μέναις τὰ πρὸς σφᾶς αὐτὰς, εἰς τὴν ἀσίαν τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν. καὶ τὰς πλεονεξί-
ας, ἃς νῦν ἀξιοῦσι παρὰ τῶν ἑλλήνων αὑταῖς γίγνεσθαι, ταύτας εἰ παρὰ τῶν βαρ-
βάρων ποιήσασθαι βουληθεῖεν. ἅπερ ἐν τῷ πανηγυρικῷ λόγῳ τυγχάνω συμβεβου-
λευκώς. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς καὶ νομίσας οὐδέποτ᾽ ἂν εὑρεθῆναι καλλίω ταύτης ὑ-
πόθεσιν οὐδὲ κοινοτέραν, οὐδὲ μᾶλλον ἡμῖν ξυμφέρουσαν, ἐπήρθην πάλιν συγγράψαι
περὶ αὐτῆς. οὐκ ἀγνοῶν οὐδὲν τῶν περὶ ἐμαυτὸν, ἀλλ᾽ εἰδὼς μὲν τὸν λόγον τοῦτον οὐ τῆς ἐ-
μῆς ἡλικίας δεόμενον, ἀλλ᾽ ἀνδρὸς ἀνθοῦσαν τὴν ἀκμὴν ἔχοντος, καὶ τὴν φύσιν πολὺ τῶν
ἄλλων διαφέροντος. ὁρῶν δὲ ὅτι χαλεπόν ἐστι περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν δύο λόγους ἀνε-
κτῶς εἰπεῖν, ἄλλως τε ἂν ὁ πρότερος ἐκδοθεὶς οὕτως ᾖ γεγραμμένος, ὥστε καὶ τοὺς βα-
σκαίνοντας ἡμᾶς μιμεῖσθαι, καὶ θαυμάζειν αὐτὸν μᾶλλον τῶν καθ᾽ ὑπερβολὴν ἐπαι-
νούντων. ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ ἁπάσας ταύτας τὰς δυσχερείας ὑπεριδὼν, οὕτως ἐπὶ γή-
ρως γέγονα φιλότιμος, ὥστε βουληθῆναι ἅμα τοῖς πρὸς σὲ λεγομένοις, καὶ τοῖς μετ᾽
ἐμοῦ διατετρίφασιν ὑποδεῖξαι καὶ ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι τὸ μὲν ταῖς πανηγύρεσιν ἐνο-
χλεῖν, καὶ πρὸς ἅπαντας λέγειν τοὺς συντρέχοντας ἐν αὐταῖς, πρὸς οὐδένα λέγειν
ἐστίν. ἀλλ᾽ ὁμοίως οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἄκυροι τυγχάνουσιν ὄντες τοῖς νόμοις, καὶ ταῖς πο-
λιτείαις ταῖς ὑπὸ τῶν σοφιστῶν γεγραμμέναις. δεῖ δὲ τοὺς βουλομένους μὴ μάτην
φλυαρεῖν, ἀλλὰ προὔργου τι ποιεῖν καὶ τοὺς οἰομένους ἀγαθόν τι κοινὸν εὑρηκέναι, τοὺς
μὲν ἄλλους ἐᾶν πανηγυρίζειν. αὐτοὺς δ᾽ ὧν εἰσηγοῦνται ποιήσασθαί τινα προστάτην, τῶν
καὶ λέγειν, καὶ πράττειν δυναμένων καὶ δόξαν μεγάλην ἐχόντων, εἴπερ μέλλουσι προσέ-
ξειν αὐτοῖς τὸν νοῦν. ἅπερ ἐγὼ γνοὺς διαλεχθῆναι σοι προειλόμην. οὐ πρὸς χάριν ἐκλε-
ξάμενος. καίτοι περὶ πολλοῦ ποιησαίμην ἂν σοὶ κεχαρισμένως εἰπεῖν. ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ τού-
τῳ τὴν διάνοιαν ἔσχον. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἄλλους ἑώρων τοὺς ἐνδόξους τῶν ἀνδρῶν ὑπὸ πό-
λεσι καὶ νόμοις οἰκοῦντας, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς ἐξὸν ἄλλο πράττειν, ἢ τὸ προσταττόμενον.
ἔτι δὲ πολὺ καταδεεστέρους ὄντας τῶν πραγμάτων τῶν ῥηθησομένων. σοὶ δὲ μόνῳ πολ-
λὴν ἐξουσίαν ὑπὸ τῆς τύχης δεδομένην, καὶ πρέσβεις πέμπειν πρὸς οὓς ἂν βουληθεί-
ης. καὶ δέχεσθαι παρ᾽ ὧν ἄν σοι δοκῇ. καὶ λέγειν ὅ τι ἂν ἡγῇ συμφέρειν. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ
δύναμιν καὶ πλοῦτον κεκτημένον ὅσον οὐδεὶς τῶν ἑλλήνων. ἃ μόνα τῶν ὄντων καὶ πεί-
θειν καὶ βιάζεσθαι πέφυκεν. ὧν οἶμαι καὶ τὰ νῦν ῥηθησόμενα προσδεήσεσθαι. μέλλω γὰρ

σοι συμβουλεύειν προστῆναι τῆς τε τῶν Ἑλλήνων ὁμονοίας, καὶ τῆς ἐπὶ τοὺς βαρβά-
ρους στρατείας. ἔστι δὲ τὸ μὲν πείθειν στρατεύειν ἰδίᾳ σοι τιμὴν φέρον. τὸ δὲ ἐπὶ τοὺς βαρ-
βάρους, κοινῇ χρήσιμον. ἡ μὲν οὖν περιβολὴ τοῦ λόγου παντὸς τοιαύτη τίς ἐστιν.
οὐκ ὀκνήσω δὲ πρὸς σὲ κατειπεῖν ἐφ' οἷς ἐλύπησάν με τινὲς τῶν πλησιαζόντων. οἶμαι
γὰρ ἔσεσθαί τι προὔργου. δηλώσαντος γάρ μου πρὸς αὐτοὺς ὅτι μέλλω σοι λόγον πέμ-
πειν οὐκ ἐπίδειξιν ποιησόμενον, οὐδ' ἐγκωμιαζόμενον τοὺς πολέμους τοὺς διὰ σοῦ γε-
γενημένους, ἕτεροι γὰρ τοῦτο ποιήσουσιν, ἀλλὰ πειρασόμενόν σε προτρέπειν ἐπὶ πρά-
ξεις οἰκειοτέρας, καὶ καλλίους καὶ μᾶλλον συμφερούσας, ὧν νῦν τυγχάνεις προῃρημέ-
νος, οὕτως ἐξεπλάγησαν μὴ διὰ τὸ γῆρας ἐξέστηκα τοῦ φρονεῖν, ὥστ' ἐτόλμησαν ἐπι-
πλῆξαί μοι πρότερον οὐκ εἰωθότες τοῦτο ποιεῖν. λέγοντες ὡς ἀτόποις καὶ λίαν ἀνοή-
τοις ἐπιχειρῶ πράγμασιν. ὅστις Φιλίππῳ συμβουλεύσοντα λόγον μέλλω πέμπειν.
ὃς εἰ καὶ πρότερον ἐνόμιζεν αὑτὸν εἶναί τινος πρὸς τὸ φρονεῖν καταδεέστερον, νῦν διὰ
τὸ μέγεθος τῶν συμβεβηκότων, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ οἴεται βέλτιον δύνασθαι βουλεύ-
εσθαι τῶν ἄλλων. ἔπειτα καὶ Μακεδόνων ἔχει περὶ αὑτὸν τοὺς σπουδαιοτάτους. οὓς εἰκὸς,
εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἀπείρως ἔχουσι, τό γε συμφέρον ἐκείνῳ μᾶλλον ἢ σὲ γινώσκειν. ἔτι
δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς ἂν ἴδοις ἐκεῖ κατοικοῦντας, οὐκ ἀδόξους ἄνδρας, οὐδ' ἀ-
νοήτους, ἀλλ' οἷς ἐκεῖνος ἀνακοινούμενος οὐκ ἐλάττω τὴν βασιλείαν πεποίηκεν, ἀλλ' εὐχῆς
ἄξια διαπέπρακται. τί γὰρ ἐλλέλοιπεν; οὐ Θετταλοὺς μὲν τοὺς πρότερον ἐπάρξαν-
τας Μακεδονίας οὕτως οἰκείως πρὸς αὑτὸν διακεῖσθαι πεποίηκεν, ὥσθ' ἑκάστους αὐτῶν
μᾶλλον ἐκείνῳ πιστεύειν, ἢ τοῖς συμπολιτευομένοις, τῶν δὲ πόλεων τῶν περὶ τὸν τόπον ἐ-
κεῖνον, τὰς μὲν ταῖς εὐεργεσίαις πρὸς τὴν αὑτοῦ συμμαχίαν προσῆκται, τὰς δὲ σφό-
δρα λυπούσας ἀναστάτους πεποίηκε. Μάγνητας δὲ καὶ Περραιβαίους καὶ Παίονας κα-
τέστραπται, καὶ πάντας ὑπηκόους αὐτοὺς εἴληφε, τοῦ δὲ Ἰλλυριῶν πλήθους πλὴν τῶν
περὶ τὸν Ἀδρίαν οἰκούντων ἐγκρατὴς καὶ κύριος γέγονεν, ἁπάσης δὲ τῆς Θρᾴκης, οὓς ἠ-
βουλήθη δεσπότας κατέστησε, τὸν δὴ τοιοῦτον καὶ τηλικαῦτα διαπεπραγμένον, οὐκ
οἴει πολλὴν μωρίαν καταγνώσεσθαι τοῦ πέμψαντος τὸ βιβλίον, καὶ πολὺ διεψεῦσθαι
νομιεῖν, τῆς τε τῶν λόγων δυνάμεως καὶ τῆς αὑτοῦ διανοίας. ταῦτα ἀκούσας,
ὡς μὲν τὸ πρῶτον ἐξεπλάγην, καὶ πάλιν ὡς ἀναλαβὼν ἐμαυτὸν ἀντεῖπον πρὸς ἕκα-
στον τῶν ῥηθέντων, παραλείψω. μὴ καὶ δόξω τισὶν ἀγαπᾶν εἰ χαριέντως αὐτοὺς ἠμυνά-
μην. λυπήσας δ' οὖν οὐ μετρίως ὡς ἐμαυτὸν ἔπειθον τοὺς ἐπιπλῆξαί μοι τολμήσαν-
τας, τελευτῶν ὑπεσχόμην μόνοις αὐτοῖς τῶν ἐν τῇ πόλει τὸν λόγον δείξειν. καὶ ποιή-
σειν οὐδὲν ἄλλο περὶ αὐτοῦ πλὴν ὅ τι ἂν ἐκείνοις δόξῃ. τούτων ἀκούσαντες ἀπῆλθον οὐκ
οἶδ' ὅπως τὴν διάνοιαν ἔχοντες. πλὴν οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον ἐπιτελεσθέντος τοῦ
λόγου καὶ δειχθέντος αὐτοῖς, τοσοῦτο μετέπεσον, ὥστ' ᾐσχύνοντο μὲν ἐφ' οἷς ἐθρασύνοντο.
μετέμελε δὲ αὐτοῖς ἁπάντων τῶν εἰρημένων. ὡμολόγουν δὲ μηδενὸς πώποτε τοσούτου
πράγματος διαμαρτεῖν. ἐσπούδαζον δὲ μᾶλλον εἰς τὸ πεμφθῆναί σοι τοῦτον τὸν λόγον. ἔ-
λεγον δὲ ὡς ἐλπίζουσιν οὐ μόνον σὲ καὶ τὴν πόλιν ἕξειν μοι χάριν ὑπὲρ τῶν εἰρημένων,
ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας. τούτου δ' ἕνεκά σοι ταῦτα διῆλθον, ἵν' ἤν τί σοι φαίνη-
ται τῶν ἐν ἀρχῇ λεγομένων, ἢ μὴ πιστὸν, ἢ μὴ δυνατὸν, ἢ μὴ πρέπον σοι πράττειν, μὴ δυ-
σχεράνας ἀποστῇς τῶν λοιπῶν. μηδὲ πάθῃς τὸ αὐτὸ τοῖς ἐπιπλήξασιν ἐμοί. ἀλλ' ἐπιμεί-
νῃς ἡσυχάζουσαν ἔχων τὴν διάνοιαν ἕως ἂν διὰ τέλους ἀκούσῃς ἁπάντων τῶν λεγομέ-
νων. οἶμαι γὰρ εὑρεῖν τι τῶν δεόντων καὶ τῶν σοι συμφερόντων. καίτοι μ' οὐ λέληθεν, ὅσον
διαφέρουσι τῶν λόγων εἰς τὸ πείθειν οἱ λεγόμενοι τῶν ἀναγινωσκομένων. οὐδ' ὅτι πάν-
τες ὑπειλήφασι, τοὺς μὲν περὶ σπουδαίων πραγμάτων καὶ κατεπειγόντων ῥητορεύεσθαι.
τοὺς δὲ, πρὸς ἐπίδειξιν καὶ πρὸς ἐργολαβίαν γεγράφθαι. καὶ ταῦτ' οὐ κακῶς ἐγνώκα-
σιν. ἐπειδ' ἂν γὰρ ὁ λόγος ἀποστερηθῇ τῆς τε δόξης τοῦ λέγοντος, καὶ τῆς φωνῆς, καὶ τῶν
μεταβολῶν τῶν ἐν ταῖς ῥητορείαις γιγνομένων, ἔτι δὲ καὶ τῶν καιρῶν, καὶ τῆς σπουδῆς τῆς
περὶ τὴν πρᾶξιν, καὶ μηδὲν ᾖ τὸ συναγωνιζόμενον καὶ συμπεῖθον, ἀλλὰ τῶν μὲν προειρημέ-
νων ἁπάντων ἔρημος γένηται καὶ γυμνὸς, ἀναγινώσκῃ δέ τις αὐτὸν ἀπιθάνως, καὶ μηδὲν

ἦθος ἐνσημαινόμενος, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἀπαριθμῶν, εἰκότως οἶμαι φαῦλος εἶναι δοκεῖ τοῖς ἀκού-
ουσιν. ἅπερ καὶ τὸν νῦν ἐπιδεικνύμενον μάλιστ᾽ ἂν βλάψειε, καὶ φαυλότερον φαίνεσθαι ποιή-
σειεν. οὐδὲ γὰρ ταῖς περὶ τὴν λέξιν εὐρυθμίαις καὶ ποικιλίαις κεκοσμήκαμεν αὐτόν, αἷς αὐ-
τός τε νεώτερος ὢν ἐχρώμην, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπέδειξα. δι᾽ ὧν τοὺς λόγους ἡδίους θ᾽ ἅμα καὶ πι-
στοτέρους ποιοῖεν. ὧν οὐδὲν ἔτι δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν. ἀλλ᾽ ἀπόχρη μοι τοσοῦτον, ἢν
αὐτὰς τὰς πράξεις ἁπλῶς δυνηθῶ διελθεῖν. ἡγοῦμαι δὲ καὶ σοὶ προσήκειν ἁπάντων τῶν
ἄλλων ἀμελήσαντι, ταύταις μόναις προσέχειν τὸν νοῦν. οὕτω δ᾽ ἂν ἀκριβέστατα καὶ
κάλλιστα θεωρήσειας, εἴ τι τυγχάνοιμεν λέγοντες, εἰ τὰς μὲν δυσχερείας τὰς περὶ τοὺς σοφι-
στὰς καὶ τοὺς ἀναγινωσκομένους τῶν λόγων ἀφέλοις. ἀναλαμβάνων δὲ ἕκαστον αὐτῶν εἰς τὴν διά-
νοιαν ἐξετάζοις. μὴ πάρεργον ποιούμενος μηδὲ μετὰ ῥαθυμίας, ἀλλὰ μετὰ λογισμοῦ καὶ
φιλοσοφίας, ἧς καὶ σὲ μετεσχηκέναι φασίν. μετὰ γὰρ τούτων σκοπούμενος μᾶλλον ἢ μετὰ
τῆς τῶν πολλῶν δόξης, ἄμεινον ἂν βουλεύσαιο περὶ αὐτῶν. ἃ μὲν οὖν ἐβουλόμην σοι προειρῆ-
σθαι, ταῦτά ἐστι. περὶ δ᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἤδη ποιήσομαι τοὺς λόγους. φημὶ γὰρ χρῆναί
σε τῶν μὲν ἰδίων, μηδενὸς ἀμελῆσαι. πειραθῆναι δὲ διαλλάξαι τήν τε πόλιν τῶν ἀργείων,
καὶ τὴν λακεδαιμονίων, καὶ τὴν θηβαίων, καὶ τὴν ἡμετέραν. ἢν γὰρ ταύτας συστῆσαι δυνη-
θῇς, οὐ χαλεπῶς οἶμαι καὶ τὰς ἄλλας ὁμονοεῖν ποιήσεις. ἅπασαι γάρ εἰσιν ὑπὸ ταῖς εἰ-
ρημέναις, καὶ καταφεύγουσιν ὅταν φοβηθῶσιν, ἐφ᾽ ἣν ἂν τούτων τύχωσι, καὶ τὰς βοηθείας
ἐντεῦθεν λαμβάνουσιν. ὥστ᾽ ἂν τέτταρας μόνον πόλεις εὖ φρονεῖν πείσῃς, καὶ τὰς ἄλλας
πολλῶν κακῶν ἀπαλλάξεις. γνοίης δ᾽ ἂν ὡς οὐδεμιᾶς σοι προσήκει τούτων ὀλιγωρεῖν, ἢν
ἀνενέγκῃς αὐτῶν τὰς πράξεις ἐπὶ τοὺς σοὺς προγόνους. εὑρήσεις γὰρ ἐν ἑκάστῃ πολλὴν φιλί-
αν πρὸς ὑμᾶς καὶ μεγάλας εὐεργεσίας ὑπαρχούσας. ἄργος μὲν γάρ ἐστί σοι πατρίς. ἧς δί-
καιον τοσαύτην σε ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ὅσην περ τῶν γονέων τῶν σαυτοῦ. θηβαῖοι δὲ τὸν ἀρχη-
γὸν τοῦ γένους ὑμῶν τιμῶσι, καὶ ταῖς προσόδοις καὶ ταῖς θυσίαις μᾶλλον, ἢ τοὺς θεοὺς τοὺς
ἄλλους. λακεδαιμόνιοι δὲ τοῖς ἀπ᾽ ἐκείνου γεγονόσι καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν ἡγεμονίαν εἰς
ἅπαντα τὸν χρόνον δεδώκασι. τὴν δὲ πόλιν τὴν ἡμετέραν φασὶν οἷς περὶ τῶν παλαιῶν πι-
στεύομεν, ἡρακλεῖ μὲν αἰτίαν γενέσθαι τῆς ἀθανασίας. ὃν δὲ τρόπον σοὶ μὲν αὖθις πυθέσθαι
ῥᾴδιον, ἐμοὶ δὲ νῦν εἰπεῖν οὐ καιρός. τοῖς δὲ παισὶ τοῖς ἐκείνου τῆς σωτηρίας. μόνη γὰρ ὑ-
ποστᾶσα τοὺς μεγίστους κινδύνους, πρὸς τὴν εὐρυσθέως δύναμιν, ἐκεῖνόν τε τῆς ὕβρεως ἔ-
παυσε, καὶ τοὺς παῖδας τῶν φόβων τῶν ἀεὶ παραγιγνομένων αὐτοῖς ἀπήλλαξεν. ὑπὲρ ὧν οὐ
μόνον τοὺς τότε σωθέντας δίκαιον ἦν ἡμῖν χάριν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς νῦν ὄντας. διὰ γὰρ
ἡμᾶς καὶ ζῶσι καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀγαθῶν ἀπολαύουσι. μὴ γὰρ σωθέντων ἐκείνων, οὐδὲ γενέσθαι τὸ
παράπαν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. τοιούτων οὖν ἁπασῶν τῶν πόλεων γεγενημένων, ἔδει μὲν μηδέ πο-
τε σοὶ μηδὲ πρὸς μίαν αὐτῶν γενέσθαι διαφοράν, ἀλλὰ γὰρ πάντες πλείω πεφύκαμεν ἐξα-
μαρτάνειν, ἢ κατορθοῦν. ὥστε τὰ μὲν πρότερον γεγενημένα, κοινὰ θεῖναι δίκαιόν ἐστιν. εἰς
δὲ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον, φυλακτέον, ὅπως μηδὲν συμβήσεται τοιοῦτο, καὶ σκεπτέον τί ἂν
ἀγαθὸν αὐτὰς ἐργασάμενος φανείης ἄξια καὶ σαυτοῦ καὶ τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων πεποι-
ηκώς. ἔχεις δὲ καιρόν. ἀποδιδόντα γάρ σε χάριν ὧν ὀφείλεις, ὑπολήψονται διὰ τὸ πλῆ-
θος τοῦ χρόνου τοῦ μεταξύ, προϋπάρχειν τῶν εὐεργεσιῶν. καλὸν δ᾽ ἐστὶ δοκεῖν μὲν τὰς μεγί-
στας τῶν πόλεων εὖ ποιεῖν. μηδὲν δὲ ἧττον σαυτὸν ἢ ἐκείνας ὠφελεῖν. χωρὶς δὲ τούτων εἰ
πρός τινας αὐτῶν ἀηδές τι σοὶ συμβέβηκεν, ἅπαντα ταῦτα διαλύσεις. αἱ γὰρ ἐν τοῖς πα-
ροῦσι καιροῖς εὐεργεσίαι λήθην ἐμποιήσουσι τῶν πρότερον ἡμῖν εἰς ἀλλήλους πεπλημμελημέ-
νων, ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο φανερόν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι τούτων πλείστην μνείαν ἔχουσιν, ὧν
ἂν ἐν ταῖς συμφοραῖς εὖ πάθωσιν. ὁρᾷς δὲ ὥστε ταλαιπώρηνται διὰ τὸν πόλεμον, καὶ
ὡς παραπλησίως ἔχουσι τοῖς ἰδίᾳ μαχομένοις. καὶ γὰρ ἐκείνους αὐξανομένης μὲν τῆς ὀργῆς,
οὐδεὶς ἂν διαλλάξειεν. ἐπὴν δὲ κακῶς ἀλλήλους διαθῶσιν, οὐδενὸς διαλύοντος αὐτοὶ διέ-
στησαν. ὅπερ οἶμαι καὶ ταύτας ποιήσειν, ἢν μὴ σὺ πρότερον αὐτῶν ἐπιμεληθῇς. τάχ᾽ οὖν
ἄν τις ἐνστῆναι τοῖς εἰρημένοις τολμήσειε λέγων, ὡς ἐπιχειρῶ σε πείθειν ἀδυνάτοις ἐπιθέ-
σθαι πράγμασιν; οὔτε γὰρ ἀργείους φίλους ἄν ποτε γενέσθαι λακεδαιμονίοις, οὔτ᾽ ἂν
λακεδαιμονίους θηβαίοις, οὐθ᾽ ὅλως τοὺς εἰθισμένους ἅπαντα τὸν χρόνον πλεονεκτεῖν,

οὐδέ ποτ᾽ ἂν ἰσομοιρῆσαι πρὸς ἀλλήλους. ἐγὼ δὲ ὅτε μὲν ἡ πόλις ἡμῶν ἐν τοῖς ἕλλησιν
ἐδυνάστευε καὶ πάλιν ἡ λακεδαιμονίων, οὐδὲν ἂν ἡγούμην περανθῆναι τούτων· ῥᾳδίως
γὰρ ἑκατέραν ἐμποδὼν ἂν γενέσθαι τοῖς πραττομένοις. νῦν δ᾽ οὐχ ὁμοίως ἔγνωκα περὶ αὐτῶν.
οἶδα γὰρ ἁπάσας ὡμαλισμένας ὑπὸ τῶν συμφορῶν, ὥσθ᾽ ἡγοῦμαι πολὺ μᾶλλον αὐ-
τὰς αἱρήσεσθαι τὰς ἐκ τῆς ὁμονοίας ὠφελείας, ἢ τὰς ἐκ τῶν τότε πραττομένων πλεο-
νεξίας. ἔπειτα τῶν μὲν ἄλλων ὁμολογῶ μηδένα ἂν δυνηθῆναι διαλλάξαι τὰς πόλεις
ταύτας· σοὶ δ᾽ οὐδὲν τῶν τοιούτων ἐστὶ χαλεπόν. ὁρῶ γάρ σε τῶν τοῖς ἄλλοις δοκούντων
ἀνελπίστων εἶναι καὶ παραδόξων πολλὰ διαπεπραγμένον, ὥστ᾽ οὐδὲν ἄτοπον, εἰ καὶ ταῦ-
τα μόνος ἂν συστῆσαι δυνηθείης. χρὴ δὲ τοὺς μέγα φρονοῦντας καὶ τοὺς διαφέροντας,
μὴ τοιούτοις ἐπιχειρεῖν, ἃ καὶ τῶν τυχόντων ἄν τις καταπράξειεν. ἀλλ᾽ ἐκείνοις οἷς μηδεὶς
ἂν ἄλλος ἐπιχειρήσειεν, πλὴν τῶν ὁμοίαν σοὶ καὶ τὴν φύσιν καὶ τὴν δύναμιν ἐχόντων.
θαυμάζω δὲ τῶν ἡγουμένων ἀδύνατον εἶναι πραχθῆναί τι τούτων. εἰ μήτ᾽ αὐτοὶ τυγχάνου-
σιν εἰδότες μήθ᾽ ἑτέρων ἀκηκόασιν, ὅτι πολλοὶ δὴ καὶ δεινοὶ πόλεμοι γεγόνασιν. οὓς οἱ δια-
λυσάμενοι μεγάλων ἀγαθῶν αἴτιοι ἀλλήλοις κατέστησαν. τίς γὰρ ἂν ὑπερβολὴ γένοιτο
τῆς ἔχθρας τῆς πρὸς ξέρξην τοῖς ἕλλησι γενομένης. οὐ τὴν φιλίαν ἅπαντες ἴσασιν, ἡ-
μᾶς τε καὶ λακεδαιμονίους μᾶλλον ἀγαπήσαντας, ἢ τῶν συγκατασκευασάντων ἑκα-
τέροις ἡμῶν τὴν ἀρχήν. καὶ τί δεῖ λέγειν τὰ παλαιὰ καὶ τὰ πρὸς τοὺς βαρβάρους.
ἀλλ᾽ εἴ τις ἀθρήσειε καὶ σκέψαιτο τὰς τῶν ἄλλων συμφοράς, οὐδὲν ἂν μέρος οὖσαι φανεῖ-
εν τῶν διὰ θηβαίους καὶ λακεδαιμονίους ἡμῖν γεγενημένων. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον λακεδαιμο-
νίων στρατευσάντων ἐπὶ θηβαίους, καὶ βουλομένων λυμήνασθαι τὴν βοιωτίαν, καὶ διοικῆ-
σαι τὰς πόλεις, βοηθήσαντες ἡμεῖς ἐμποδὼν ἐγενόμεθα ταῖς ἐκείνων ἐπιθυμίαις, καὶ πά-
λιν μεταπεσούσης τῆς τύχης καὶ θηβαίων καὶ πελοποννησίων ἁπάντων ἐπιχειρησάντων ἀνά-
στατον ποιῆσαι τὴν σπάρτην, ἡμεῖς καὶ πρὸς ἐκείνους μόνους τῶν ἑλλήνων ποιησάμενοι συμ-
μαχίαν αἴτιοι τῆς σωτηρίας αὐτοῖς κατέστημεν. πολλῆς οὖν ἀνοίας ἂν εἴη μεστός, εἴ τις
ὁρῶν τηλικαύτας μεταβολὰς γιγνομένας, καὶ τὰς πόλεις μήτ᾽ ἔχθρας, μήθ᾽ ὅρκων
μήτ᾽ ἄλλου μηδενὸς φροντιζούσας, πλὴν ὅτι ἂν ὑπολάβωσιν ὠφέλιμον αὐταῖς εἶναι, τοῦ-
το δὲ μόνον στεργούσας καὶ πᾶσαν τὴν σπουδὴν περὶ τούτου ποιουμένας, μὴ καὶ νῦν νομί-
ζοι τὴν αὐτὴν γνώμην ἕξειν αὐτάς. ἄλλως τε καὶ σοῦ μὲν ἐπιστατοῦντος ταῖς διαλλαγαῖς·
τοῦ δὲ συμφέροντος πείθοντος· τῶν δὲ παρόντων κακῶν, ἀναγκαζόντων. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τού-
των συναγωνιζομένων, ἅπαντα γενήσεσθαι κατὰ τρόπον. ἡγοῦμαι δ᾽ οὕτως ἂν σε μάλι-
στα καταμαθεῖν, εἴτε εἰρηνικῶς εἴτε πολεμικῶς αἱ πόλεις αὗται πρὸς ἀλλήλας ἔχουσιν,
εἰ διεξέλθοιμεν μήτε παντάπασιν ἁπλῶς μήτε λίαν ἀκριβῶς, ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν
παρόντων αὐταῖς. Καὶ πρῶτον μὲν σκεψώμεθα τὰ λακεδαιμονίων. οὗτοι μὲν γὰρ ἄρ-
χοντες τῶν ἑλλήνων, οὐ πολὺς χρόνος ἐξ οὗ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν εἰς τοσαύτην με-
ταβολὴν ἦλθον, ἐπειδὴ τὴν μάχην ἡττήθησαν τὴν ἐν λεύκτροις, ὥστε ἀπεστερήθησαν μὲν
τῆς ἐν τοῖς ἕλλησι δυναστείας. τοιούτους δ᾽ ἄνδρας ἀπώλεσαν σφῶν αὐτῶν, οἳ προῃροῦν-
το τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῆν ἡττηθέντες ὧν πρότερον ἐδέσποζον. πρὸς δὲ τούτοις, ἐπεῖδον
πελοποννησίους ἅπαντας οὓς πρότερον μετ᾽ αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἀκολουθοῦντας, τού-
τους μετὰ θηβαίων εἰς τὴν αὐτῶν εἰσβάλλοντας. πρὸς οὓς ἠναγκάσθησαν κινδυνεύειν.
οὐκ ἐν τῇ χώρᾳ περὶ τῶν καρπῶν, ἀλλ᾽ ἐν μέσῃ τῇ πόλει πρὸς αὐτοῖς τοῖς ἀρχείοις περὶ παί-
δων καὶ γυναικῶν τοιοῦτον κίνδυνον, ὃν μὴ κατορθώσαντες μὲν εὐθὺς ἀπώλοντο. νικήσαν-
τες δέ, οὐδὲν μᾶλλον ἀπηλλαγμένοι τῶν κακῶν εἰσίν. ἀλλὰ πολεμοῦνται μὲν ὑπὸ τῶν τὴν
χώραν αὐτῶν περιοικούντων. ἀπιστοῦνται δὲ ὑπὸ πάντων πελοποννησίων. μισοῦνται δὲ ὑ-
πὸ τοῦ πλήθους τῶν ἑλλήνων. ἄγονται δὲ καὶ φέρονται τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας ὑπὸ τῶν οἰκε-
τῶν τῶν σφετέρων αὐτῶν. οὐδένα δὲ χρόνον διαλείπουσιν ἢ στρατεύοντες ἐπί τινας. ἢ μα-
χόμενοι πρός τινας. ἢ βοηθοῦντες τοῖς ἀπολλυμένοις αὐτῶν. τὸ δὲ μέγιστον τῶν κακῶν.
δεδιότες γὰρ διατελοῦσι μὴ θηβαῖοι διαλυσάμενοι τὰ πρὸς φωκέας, πάλιν ἐπανελθόν-
τες μείζοσιν αὐτοὺς συμφοραῖς περιβάλωσι τῶν πρότερον αὐτοῖς γεγενημένων. καί τοι
πῶς οὐ χρὴ νομίζειν τοὺς οὕτω διακειμένους, ἀσμένως ἂν ἰδεῖν ἐπιστατοῦντα τῆς εἰρήνης ἀ-

ξιόχρεων ἄνδρα, καὶ δυνάμενον διαλῦσαι τοὺς ἐνεστῶτας αὐτοῖς πολέμους. ἀργείους τοίνυν ἴδοις ἂν τὰ μὲν, παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις πράττοντας· τὰ δὲ, χεῖρον τούτων ἔχοντας. πολεμοῦσι γὰρ ἐξ ὅσουπερ τὴν πόλιν οἰκοῦσι πρὸς τοὺς ὁμόρους, ὥσπερ καὶ λακεδαιμόνιοι. τοσοῦτον δὲ διαφέρουσιν, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν πρὸς ἥττους αὑτῶν. οὗτοι δὲ πρὸς κρείττους. ὃ πάντες ἂν ὁμολογήσειαν μέγιστον εἶναι τῶν κακῶν. οὕτω δὲ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀτυχοῦσιν, ὥστε ὀλίγου δεῖν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τεμνομένην καὶ πορθουμένην τὴν χώραν περιορῶσιν. ὃ δὲ πάντων δεινότατον, ὅταν γὰρ οἱ πόλεμοι διαλίπωσι κακῶς αὐτοὺς ποιοῦντες, αὐτοὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ πλουσιωτάτους τῶν πολιτῶν ἀπολλύουσι, καὶ ταῦτα δρῶντες οὕτω χαίρουσιν, ὡς οὐδένες ἄλλοι τοὺς πολεμίους ἀποκτείναντες. αἴτιον δ' ἐστὶ τοῦ ταραχωδῶς αὐτοὺς οὕτω ζῆν οὐδὲν ἄλλο, πλὴν ὁ πόλεμος. ὃν ἢν διαλύσῃς, οὐ μόνον αὐτοὺς τούτων ἀπαλλάξεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἄμεινον βουλεύεσθαι ποιήσεις. ἀλλὰ μὴν τὰ περὶ θηβαίους, οὐδέ σε λέληθεν. καλλίστην γὰρ μάχην νικήσαντες, καὶ μεγίστην δόξαν ἐξ αὐτῆς λαβόντες, διὰ τὸ μὴ καλῶς χρήσασθαι ταῖς εὐτυχίαις, οὐδὲν βέλτιον πράττουσι τῶν ἡττηθέντων καὶ δυστυχησάντων. οὐ γὰρ ἔφθασαν τῶν ἐχθρῶν κρατήσαντες, καὶ πάντων ἀμελήσαντες, ἠνώχλουν μὲν ταῖς πόλεσι ταῖς ἐν πελοποννήσῳ, θετταλίαν δὲ ἐτόλμων καταδουλοῦσθαι, μεγαρεῦσι δ' ὁμόροις οὖσιν, ἠπείλουν. τὴν δ' ἡμετέραν πόλιν, μέρος τι τῆς χώρας ἀπεστέρουν. εὔβοιαν δὲ ἐπόρθουν. εἰς βυζάντιον δὲ τριήρεις ἐξέπεμπον, ὡς καὶ γῆς καὶ θαλάσσης ἄρξοντες. τελευτῶντες δὲ πρὸς φωκέας πόλεμον ἐξήνεγκαν, ὡς τάς τε πόλεις ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κρατήσοντες. τόν τε τόπον ἅπαντα τὸν περιέχοντα κατασχήσοντες. τῶν τε χρημάτων τῶν ἐν δελφοῖς περιγενησόμενοι ταῖς ἐκ τῶν ἰδίων δαπάναις. ὧν οὐδὲν ἀποβέβηκεν, ἀλλ' ἀντὶ μὲν τοῦ λαβεῖν τὰς φωκέων πόλεις, τὰς αὑτῶν ἀπολωλέκασιν. εἰς βαλόντες δ' εἰς τὴν τῶν πολεμίων ἐλάττω κακὰ ποιοῦσιν ἐκείνους ἢ πάσχουσι, πρὶν ἀπιέναι εἰς τὴν αὑτῶν. ἐν μὲν γὰρ τῇ φωκίδι, τῶν μισθοφόρων τινὰς ἀποκτείνουσιν οἷς λυσιτελεῖ τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν. ἀναχωροῦντες δὲ τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ μάλιστα τολμῶντας ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν, ἀπολλύουσιν. εἰς τοῦτο δὲ τὰ πράγματα αὐτῶν περιέστηκεν, ὥστε ἐλπίσαντες ἅπαντας τοὺς ἕλληνας ὑφ' αὑτοῖς ἔσεσθαι, νῦν ἐν σοὶ τὰς ἐλπίδας ἔχουσι τῆς αὑτῶν σωτηρίας, ὥστ' οἶμαι καὶ τούτους ταχέως ποιήσειν ὅτι ἂν σὺ κελεύῃς.

Λοιπὸν δ' ἂν ἦν ἡμῖν ἔτι περὶ τῆς πόλεως διαλεχθῆναι τῆς ἡμετέρας, εἰ μὴ προτέρα τῶν ἄλλων εὖ φρονήσασα, τὴν εἰρήνην ἐποιήσατο. νῦν δ' αὐτὴν οἶμαι καὶ συναγωνιεῖσθαι τοῖς ὑπὸ σοῦ πραττομένοις. ἄλλως τε κἂν δυνηθῇς ποιεῖν, ὅτι ταῦτα διοικήσεις, πρὸ τῆς περὶ τὸν βάρβαρον στρατείας, ὡς μὲν οὖν οὐκ ἀδύνατόν ἐστί σοι συστῆσαι τὰς πόλεις ταύτας, ἐκ τῶν εἰρημένων ἡγοῦμαί σοι γεγενῆσθαι φανερόν. ἔτι τοίνυν ὡς καὶ ῥᾳδίως ταῦτα πράξεις, ἐκ πολλῶν παραδειγμάτων οἶμαι γνῶναί σε ποιήσειν. ἢν γὰρ φανῶσιν ἕτεροί τινες τῶν προγεγενημένων, μὴ καλλίοσι μὲν μηδὲ ὁσιωτέροις ὧν ἡμεῖς συμβεβουλεύκαμεν ἐπιχειρήσαντες, μείζω δὲ καὶ σκολιώτερα τούτων ἐπιτελέσαντες, τί λοιπὸν ἔσται τοῖς ἀντιλέγουσιν, ὡς οὐ θᾶττον σὺ ταῦτα πράξεις, ἢ ἐκεῖνοι τὰ χαλεπώτερα. σκέψαι δὲ πρῶτον τὰ περὶ τὸν ἀλκιβιάδην. ἐκεῖνος γὰρ ἐκπεσὼν παρ' ἡμῶν, καὶ τοὺς ἄλλους ὁρῶν τοὺς πρὸ αὑτοῦ ταύτῃ τῇ συμφορᾷ κεχρημένους, ἐπτηχότας διὰ τὸ μέγεθος τῆς πόλεως, οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχεν ἐκείνοις. ἀλλ' οἰηθεὶς πειρατέον εἶναι βίᾳ κατελθεῖν, προείλετο πολεμεῖν πρὸς αὐτήν. καθ' ἕκαστον μὲν οὖν τῶν τότε γενομένων, οὔτε λέγειν ἄν τις ἐπιχειρήσειεν, οὔτ' ἂν διελθεῖν ἀκριβῶς δύναιτο. πρός τε τὸ παρὸν ἴσως ἂν ἐνοχλήσειεν. εἰς τοσαύτην δὲ ταραχὴν κατέστησεν οὐ μόνον τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ λακεδαιμονίους, καὶ τοὺς ἄλλους ἕλληνας, ὥσθ' ἡμᾶς μὲν παθεῖν ἃ πάντες ἴσασι. τοὺς δ' ἄλλους τηλικούτοις κακοῖς περιπεσεῖν, ὥστε μηδέπω νῦν ἐξιτήλους εἶναι τὰς συμφορὰς τὰς διὰ ἐκεῖνον τὸν πόλεμον ἐν ταῖς πόλεσι γεγενημένας. λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε δόξαντας εὐτυχεῖν, εἰς τὰς νῦν ἀτυχίας δι' ἀλκιβιάδην καθεστάναι. πεισθέντες γὰρ ὑπ' αὐτοῦ τῆς κατὰ θάλατταν δυνάμεως ἐπιθυμῆσαι, καὶ τὴν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν ἀπώλεσαν. ὥστ' εἴ τις φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν παρόντων κακῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης ἐλάμβανον, οὐκ ἂν ἐξελεγχθείη ψευδόμενος. ἐκεῖνος μὲν οὖν τηλικούτων αἴτιος γενόμενος, κατῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. μεγάλης μὲν δόξης τυχών,

οὐ μὴν

οὐ μὴν ἐπαινουμένης ὑφ' ἁπάντων. Κόνων δ' οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον ἀντίστροφα τού-
των ἔπραξεν. ἀτυχήσας γὰρ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τῇ περὶ Ἑλλήσποντον οὐ δι' αὑτὸν, ἀλ-
λὰ διὰ τοὺς συνάρχοντας, οἴκαδε μὲν ἀφικέσθαι κατῃσχύνθη. πλεύσας δ' εἰς Κύ-
προν, χρόνον μέν τινα περὶ τὴν τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν διέτριβεν. αἰσθόμενος δὲ Ἀγη-
σίλαον εἰς τὴν Ἀσίαν μετὰ πολλῆς δυνάμεως διαβεβηκότα, καὶ πορθοῦντα τὴν χώ-
ραν, οὕτω μέγα ἐφρόνησεν, ὥστε ἀφορμὴν οὐδὲ μίαν ἄλλην ἔχων πλὴν τὸ σῶμα, καὶ
τὴν διάνοιαν, ἤλπισε Λακεδαιμονίους καταπολεμήσειν ἄρχοντας τῶν ἄλλων Ἑλλή-
νων, καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. καὶ ταῦτα πέμπων ὡς τοὺς βασιλέως στρα-
τηγοὺς ὑπισχνεῖται ποιήσειν, καὶ τί δεῖ πλείω λέγειν. συστάντος γὰρ αὐτῷ ναυτι-
κοῦ περὶ Κνίδον νικήσας τῇ ναυμαχίᾳ Λακεδαιμονίους μὲν ἐξέβαλεν ἐκ τῆς ἀρχῆς.
τοὺς δὲ ἄλλους Ἕλληνας, ἠλευθέρωσεν. οὐ μόνον δὲ τὰ τείχη τὰ τῆς πατρίδος ἀ-
νώρθωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν εἰς τὴν αὐτὴν δόξαν προήγαγεν, ἐξ ἧσπερ ἐξέπεσεν.
καίτοι τίς ἂν προσεδόκησεν ὑπ' ἀνδρὸς οὕτω ταπεινῶς πράξαντος, ἀναστραφήσεσθαι
τὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα. καὶ τὰς μὲν, ἀτιμωθήσεσθαι. τὰς δὲ, ἐπιπολάσειν τῶν
Ἑλληνίδων πόλεων. Διονύσιος τοίνυν, βούλομαι γὰρ ἐκ πολλῶν σε πεισθῆναι,
ῥᾳδίαν εἶναι τὴν πρᾶξιν ἐφ' ἥν σε τυγχάνω παρακαλῶν, πολλοστὸς ὢν Συρακουσίων
καὶ τῷ γένει καὶ τῇ δόξῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἐπιθυμήσας μοναρχίας ἀλόγως καὶ μα-
νικῶς, καὶ τολμήσας ἅπαντα πράττειν τὰ φέροντα πρὸς τὴν δύναμιν ταύτην, κα-
τέσχε μὲν Συρακούσας. ἁπάσας δὲ τὰς ἐν Σικελίᾳ πόλεις ὅσαιπερ ἦσαν Ἑλληνίδες, κα-
τεστρέψατο. τηλικαύτην δὲ δύναμιν περιεβάλετο καὶ πεζικὴν, καὶ ναυτικὴν, ὅσην
οὐδεὶς ἀνὴρ τῶν πρὸ ἐκείνου γεγενημένων. Ἔτι τοίνυν Κῦρος, ἵνα μνησθῶμεν καὶ
τῶν βαρβάρων, ἐκτεθεὶς μὲν ὑπὸ τῆς μητρὸς εἰς τὴν ὁδὸν, ἀναιρεθεὶς δὲ ὑπὸ Περ-
σίδος γυναικὸς, εἰς τοσαύτην ἦλθε μεταβολὴν, ὥσθ' ἁπάσης τῆς Ἀσίας γενέσθαι δε-
σπότης. ὅπου δὲ Ἀλκιβιάδης μὲν, φυγὰς ὢν, Κόνων δὲ δεδυστυχηκὼς, Διονύσιος δὲ οὐκ
ἔνδοξος ὢν, Κῦρος δ' οὕτως οἰκτρᾶς αὐτῷ τῆς ἐξ ἀρχῆς γενέσεως ὑπαρχούσης, εἰς το-
σοῦτον προῆλθον, καὶ τοσαῦτα διεπράξαντο, πῶς οὐ σέ γε χρὴ προσδοκᾶν τὸν ἐκ τοι-
ούτων μὲν γεγονότα, Μακεδονίας δὲ βασιλεύοντα, τοσούτων δὲ κύριον ὄντα, ῥᾳδίως
τὰ προειρημένα συστήσειν. σκέψαι δὲ ὡς ἄξιόν ἐστι τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων μάλιστα ἐπι-
χειρεῖν, ἐν οἷς κατορθώσας μὲν ἐφάμιλλον τὴν σαυτοῦ δόξαν καταστήσεις τοῖς πρωτεύ-
σασι. διαμαρτὼν δὲ τῆς προσδοκίας, ἀλλ' οὖν τήν γε εὔνοιαν κτήσῃ τὴν παρὰ τῶν
Ἑλλήνων, ἣν πολὺ κάλλιον ἐστὶ λαβεῖν, ἢ πολλὰς πόλεις τῶν Ἑλληνίδων κατὰ κράτος ἔ-
χειν. τὰ μὲν γὰρ τοιαῦτα τῶν ἔργων, φθόνον ἔχει καὶ δυσμένειαν καὶ πολλὰς βλασφη-
μίας. οἷς δ' ἡμεῖς συμβεβουλεύκαμεν, οὐδὲν πρόσεστι τούτων. ἀλλ' εἴ τις θεῶν αἵρεσίν σοι
δοίη μετὰ ποίας ἂν ἐπιμελείας καὶ διατριβῆς εὔξαιο τὸν βίον διάγειν, οὐδὲ μίαν ἕ-
λοιο ἂν, εἴπερ ἐμοὶ συμβούλῳ χρῷο, μᾶλλον ἢ ταύτην. οὐ γὰρ μόνον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἔ-
σῃ ζηλωτὸς, ἀλλὰ καὶ σὺ σαυτὸν μακαριεῖς. τίς γὰρ ἂν ὑπερβολὴ γένοιτο τῆς τοιαύ-
της εὐδαιμονίας. ὅταν πρέσβεις μὲν ἥκωσιν ἐκ τῶν μεγίστων πόλεων οἱ μάλιστα εὐδο-
κιμοῦντες, εἰς τὴν σὴν δυναστείαν. μετὰ δὲ τούτων βουλεύῃ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας.
περὶ ἧς οὐδεὶς ἄλλος φανήσεται τοιαύτην πρόνοιαν πεποιημένος. αἰσθάνῃ δὲ τὴν Ἑλ-
λάδα πᾶσαν ὀρθὴν οὖσαν ἐφ' οἷς σὺ τυγχάνεις ἡγούμενος μηδεὶς δ' ὀλιγώρως ἔχῃ τῶν πα-
ρὰ σοὶ βραβευομένων. ἀλλ' οἱ μὲν πυνθάνωνται περὶ αὐτῶν ἐν οἷς εἰσιν. οἱ δ' εὔχωνταί σε μὴ δια-
μαρτεῖν ὧν ἐπεθύμησας. οἱ δὲ δεδίωσι, μὴ πρότερόν τι πάθῃς, πρὶν τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς
πραττομένοις. οἷς γινομένοις, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως μέγα φρονοίης. πῶς δ' οὐχὶ περιχαρὴς ὢν
τὸν βίον διατελοίης, τηλικούτων σαυτὸν εἰδὼς πραγμάτων ἐπιστάτην γεγενημένον. τίς δ' οὐκ ἂν
τῶν καὶ μετρίως λογίζεσθαι δυναμένων, ταύτας ἄν σοι μάλιστα παραινέσειε προαιρεῖσθαι τῶν πρά-
ξεων, τὰς ἀμφότερά σοι φέρειν ἅμα δυναμένας, ὥσπερ καρποὺς, ἡδονάς τε ὑπερβαλλούσας
καὶ τιμὰς ἀνεξαλείπτους. ἀπόχρη δ' ἄν μοι τὰ προειρημένα περὶ τούτων εἰ μὴ παραλελοιπὼς ἦν
τινα λόγον, οὐκ ἀμνημονήσας ἀλλ' ὀκνήσας εἰπεῖν. ὃν ἤδη μοι δοκῶ δηλώσειν. οἶμαι γὰρ σοί τε
συμφέρειν ἀκοῦσαι περὶ αὐτῶν, ἐμοί τε προσήκειν μετὰ παρρησίας, ὥσπερ εἴθισμαι ποιεῖσθαι τοὺς

λόγους. αἰσθάνομαι γάρ σε διαβαλλόμενον ὑπὸ τῶν σοὶ μὲν φθονούντων. τὰς δὲ πόλεις τὰς
αὑτῶν εἰθισμένων εἰς ταραχὰς καθιστάναι, καὶ τὴν εἰρήνην οὖσαν τοῖς ἄλλοις κοινὴν τὸν πό-
λεμον αὑτῶν ἴδιον εἶναι νομιζόντων. οἳ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες περὶ τῆς σῆς δυνά-
μεως λέγουσιν, ὡς οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος ἀλλ' ἐπὶ ταύτην αὐξάνεται, καὶ σὺ χρόνον ἤδη χρό-
νον ἅπασιν ἡμῖν ἐπιβουλεύεις, καὶ λόγῳ μὲν μέλλεις μεσσηνίοις βοηθεῖν, ἐὰν τὰ περὶ φωκέας
ἔργῳ διοικήσῃς. ὑπὸ σαυτῷ δὲ ποιεῖσθαι πελοπόννησον διανοῇ. ὑπάρχουσι δέ σοι θετταλοὶ
μὲν καὶ θηβαῖοι καὶ πάντες οἱ τῆς ἀμφικτυονίας μετέχοντες ἕτοιμοι συνακολουθεῖν.
ἀργεῖοι δὲ καὶ μεσσήνιοι καὶ μεγαλοπολῖται καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ συμπολεμεῖν καὶ ποι-
εῖν ἀναστάτους λακεδαιμονίους. ἢν δὲ ταῦτα πράξῃς, καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων ῥᾳδίως κρα-
τήσεις. ταῦτα φλυαροῦντες καὶ φάσκοντες ἀκριβῶς εἰδέναι καὶ ταχέως ἅπαντα τῷ
λόγῳ καταστρεφόμενοι, πολλοὺς πείθουσι. καὶ μάλιστα μὲν τοὺς τῶν αὐτῶν κακῶν ἐπιθυμοῦν-
τας ὧνπερ οἱ λογοποιοῦντες. ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς οὐδενὶ λόγῳ χρωμένους ὑπὲρ τῶν κοι-
νῶν, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνοήτως διακειμένους, καὶ πολλὴν χάριν ἔχοντας τοῖς ὑπὲρ
αὐτῶν φοβεῖσθαι καὶ δεδιέναι προσποιουμένοις. ἔτι δὲ τοὺς οὐκ ἀποδοκιμάζοντας τὸ δο-
κεῖν σε ἐπιβουλεύειν τοῖς ἕλλησιν, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἀξίαν ἐπιθυμίας εἶναι νομί-
ζοντας. οἳ τοσοῦτον ἀφεστᾶσι τοῦ νοῦν ἔχειν, ὥστ' οὐκ ἴσασιν ὅτι τοῖς αὐτοῖς ἄν τις λογι-
σμοῖς χρώμενος, τοὺς μὲν βλάψειε. τοὺς δ' ὠφελήσειεν. οἷον καὶ νῦν. εἰ μέν τις φαίη τὸν
τῆς ἀσίας βασιλέα τοῖς ἕλλησιν ἐπιβουλεύειν καὶ παρασκευάζεσθαι στρατεύειν ἐφ' ἡ-
μᾶς, οὐδὲν ἂν λέγοι περὶ αὐτοῦ φλαῦρον. ἀλλ' ἀνδρωδέστερον αὐτὸν καὶ πλείονος ἄξιον δο-
κεῖν εἶναι ποιήσειεν. εἰ δὲ τῶν ἀφ' ἡρακλέους τινὶ πεφυκότων ὃς ἁπάσης κατέστη τῆς ἑλλάδος εὐ-
εργέτης, ἐπιφέροι τὴν αἰτίαν ταύτην, εἰς τὴν μεγίστην αἰσχύνην ἂν αὐτὸν καταστήσειεν.
τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγανακτήσειε καὶ μισήσειεν. εἰ φαίνοιτο τούτοις ἐπιβουλεύων, ὑπὲρ ὧν ὁ
πρόγονος αὐτοῦ προείλετο κινδυνεύειν, καὶ τὴν μὲν εὔνοιαν ἣν ἐκεῖνος κατέλιπε τοῖς ἐξ
αὐτοῦ γεγενημένοις μὴ πειρῷτο διαφυλάττειν. ἀμελήσας δὲ τούτων, ἐπονειδίστων ἐπιθυμοίη
καὶ πονηρῶν πραγμάτων. ὧν ἐνθυμούμενόν σε χρή, μὴ περιορᾶν τοιαύτην φήμην σαυτῷ πε-
ριφυομένην. ἣν οἱ μὲν ἐχθροὶ περιθεῖναί σοι ζητοῦσι. τῶν δὲ φίλων οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ἀντει-
πεῖν ὑπὲρ σοῦ τολμήσειεν. καίτοι περὶ τῶν σοὶ συμφερόντων ἐν ταῖς τούτων ἀμφοτέρων γνώ-
μαις μάλιστ' ἂν καθίδοις τὴν ἀλήθειαν. ἴσως δ' ὑπολαμβάνεις μικροψυχίαν εἶναι τὸ τῶν
βλασφημούντων καὶ φλυαρούντων καὶ τῶν πειθομένων τούτοις φροντίζειν. ἄλλως τε ὅ-
που καὶ μηδὲν σαυτῷ συνειδὴς ἐξαμαρτάνων. χρὴ δὲ μὴ καταφρονεῖν τοῦ πλήθους, μηδὲ
παρὰ μικρὸν ἡγεῖσθαι τὸ παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμεῖν, ἀλλὰ τότε νομίζειν καλὴν ἔχειν καὶ με-
γάλην τὴν δόξαν καὶ πρέπουσαν, καὶ σοὶ καὶ τοῖς προγόνοις καὶ τοῖς ὑφ' ὑμῶν πεπραγμέ-
νοις, ὅταν οὕτω διαθῇς τοὺς ἕλληνας, ὥσπερ ὁρᾷς λακεδαιμονίους τε πρὸς τοὺς ἑαυτῶν
βασιλέας ἔχοντας. τούς τε ἑταίρους τοὺς σοὺς πρὸς σὲ διακειμένους. ἔστι δ' οὐ χαλεπὸν
εἰπεῖν τυχεῖν τούτων, ἢν ἐθελήσῃς κοινὸς ἅπασι γενέσθαι. καὶ παύσῃ ταῖς μὲν, τῶν πόλε-
ων οἰκείως ἔχων. πρὸς δὲ τὰς ἀλλοτρίως διακείμενος. ἔτι δ' ἢν τὰ τοιαῦτα προαιρῇ
πράττειν, ἐξ ὧν τοῖς μὲν ἕλλησιν ἔσῃ πιστός. τοῖς δὲ βαρβάροις φοβερός. Καὶ μὴ θαυμά-
σῃς, ἅπερ ἐπέστειλα καὶ πρὸς διονύσιον τὴν τυραννίδα κτησάμενον, εἰ μήτε στρατηγὸς
ὢν μήτε ῥήτωρ μήτε ἄλλως δυνάστης, θρασύτερόν σοι διείλεγμαι τῶν ἄλλων. ἐγὼ γὰρ πρὸς
μὲν τὸ πολιτεύεσθαι, πάντων ἀφυέστατος ἐγενόμην τῶν πολιτῶν, οὔτε γὰρ φωνὴν ἔσχον ἱκανὴν,
οὔτε τόλμαν δυναμένην ὄχλῳ χρῆσθαι καὶ μολύνεσθαι καὶ λοιδορεῖσθαι τοῖς ἐπὶ τοῦ βή-
ματος καλινδουμένοις. τοῦ δὲ φρονεῖν εὖ καὶ πεπαιδεῦσθαι καλῶς, εἰ καί τις ἀγροικότερον
εἶναι φήσει τὸ ῥηθέν, ἀμφισβητῶ, καὶ θείην ἂν ἐμαυτὸν οὐκ ἐν τοῖς ἀπολελειμμένοις, ἀλλ'
ἐν τοῖς προέχουσι τῶν ἄλλων. διόπερ ἐπιχειρῶ συμβουλεύειν τὸν τρόπον, ὃν ἐγὼ πέφυ-
κα καὶ δύναμαι καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς ἄλλοις ἕλλησι καὶ τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἐνδοξοτά-
τοις. περὶ μὲν οὖν τῶν ὑμῶν καὶ περὶ ὧν ἡγοῦμαί σοι πρακτέον εἶναι πρὸς τοὺς
ἕλληνας, σχεδὸν ἀκήκοας. Περὶ δὲ τῆς στρατείας τῆς εἰς τὴν ἀσίαν. ταῖς μὲν πόλε-
σιν ἃς ἔφην σε χρῆναι διαλλάττειν, τότε μοι δοκῶ συμβουλεύειν, ὡς χρὴ πολεμεῖν πρὸς
τοὺς βαρβάρους, ὅταν ἴδωμεν αὐτὰς ὁμονοούσας. πρὸς σὲ δὲ νῦν ποιήσομαι τοὺς λόγους

οὐ τὴν αὐτὴν ἔχων διάνοιαν νῦν καὶ κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡλικίαν, ὅτε ἔγραφον τὴν αὐτὴν ὑπό-
θεσιν ταύτην. τότε μὲν γὰρ παρεκελευόμην τοῖς ἀκουσομένοις καταγελᾶν μου καὶ καταφρο-
νεῖν, ἢν μὴ καὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς δόξης τῆς ἐμαυτοῦ καὶ τοῦ χρόνου τοῦ περὶ τοὺς λόγους δια-
τριφθέντος, ἀξίως φαίνωμαι διεξιών. νῦν δὲ φοβοῦμαι μὴ πάντων τῶν προειρημένων, πο-
λὺ καταδεέστερον τύχω διαλεχθείς. καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ λόγος ὁ πανηγυρικὸς ὁ τοὺς
ἄλλους τοὺς περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβοντας εὐπορωτέρους ποιήσας, ἐμοὶ πολλὴν ἀ-
πορίαν παρέσχηκεν. οὔτε γὰρ ταυτὰ βούλομαι λέγειν τοῖς ἐν ἐκείνῳ γεγραμμένοις, οὔτε
δύναμαι καινὰ ζητεῖν. οὐ μὴν ἀποστατέον γ᾽ ἐστιν. ἀλλὰ λεκτέον περὶ ὧν ὑπεθέμην, ὅτι ἂν
ὑποπέσοι καὶ συμφέροι πρὸς τὸ πεῖσαί σε ταῦτα πράττειν. καὶ γὰρ ἢν ἐλλίπω τι καὶ μὴ
δυνηθῶ τὸν αὐτὸν τρόπον γράψαι τοῖς πρότερον ἐκδεδομένοις, ἀλλ᾽ οὖν ὑπογράφειν
γ᾽ οἶμαι χαριέντως τοῖς ἐξεργάζεσθαι καὶ διαπονεῖν δυναμένοις. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λό-
γου τοῦ σύμπαντος οἶμαι πεποιῆσθαι ταύτην ἥνπερ προσήκει τοὺς εἰς τὴν ἀσίαν πείθοντας
στρατεύειν. δεῖ γὰρ μηδὲν πρότερον πράττειν, πρὶν ἂν λάβῃ τις τοὺς ἕλληνας δυοῖν θάτερον.
ἢ συναγωνιζομένους. ἢ πολλὴν εὔνοιαν ἔχοντας τοῖς πραττομένοις. ὧν ἀγησίλαος ὁ δόξας
εἶναι λακεδαιμονίων φρονιμώτατος ὠλιγώρησεν, οὐ διὰ κακίαν, ἀλλὰ διὰ φιλοτιμίαν.
ἔσχε γὰρ διττὰς ἐπιθυμίας. καλὰς μὲν ἀμφοτέρας, οὐ συμφωνούσας δὲ ἀλλήλαις. οὐδ᾽
ἅμα πράττεσθαι δυναμένας. προῃρεῖτο γὰρ βασιλεῖ τε πολεμεῖν, καὶ τοὺς ἑταίρους εἰς τὰς
πόλεις τὰς αὑτῶν καταγαγεῖν, καὶ κυρίους ποιῆσαι τῶν πραγμάτων. συνέβαινεν οὖν, ἐκ μὲν
τῆς πραγματείας τῆς ὑπὲρ τῶν ἑταίρων ἐν κακοῖς, καὶ κινδύνοις εἶναι τοὺς ἕλληνας.
διὰ δὲ τὴν ταραχὴν τὴν ἐνθάδε γιγνομένην μὴ σχολὴν ἄγειν, μηδὲ δύνασθαι πολεμεῖν τοῖς
βαρβάροις. ὥστ᾽ ἐκ τῶν ἀγνοηθέντων κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ῥᾴδιον καταμαθεῖν, ὅτι δεῖ
τὸν ὀρθῶς βουλευόμενον, μὴ πρότερον ἐκφέρειν τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον, πρὶν ἂν
διαλλάξῃ τοὺς ἕλληνας, καὶ παύσῃ τῆς μανίας τῆς νῦν αὐτοῖς ἐνεστώσης. ἅπερ καὶ σοὶ
συμβεβουλευκότες τυγχάνομεν. περὶ μὲν οὖν τούτων, οὐδεὶς ἂν ἀντειπεῖν τῶν εὖ φρονούν-
των τολμήσειεν. οἶμαι δὲ τῶν μὲν ἄλλων εἴ τισι δόξειε περὶ τῆς στρατείας τῆς εἰς τὴν ἀσίαν
συμβουλεύειν, ἐπὶ ταύτην ἂν ἐπιπεσεῖν τὴν παράκλησιν. λέγοντας ὡς ὅσοιπερ ἐπε-
χείρησαν πρὸς τὸν βασιλέα πολεμεῖν, ἅπασι συνέπεσεν ἐξ ἀδόξων μὲν γενέσθαι λαμ-
προῖς. ἐκ πενήτων δὲ, πλουσίοις. ἐκ ταπεινῶν δὲ, πολλῆς χώρας καὶ πόλεων δεσπόταις.
ἐγὼ δὲ οὐκ ἐκ τῶν τοιούτων μέλλω σε παρακαλεῖν. ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἠτυχηκέναι δοξάντων.
λέγω δὲ ἐκ τῶν μετὰ κύρου καὶ κλεάρχου στρατευσαμένων. ἐκείνους γὰρ ὁμολογοῦσι νικῆ-
σαι μὲν μαχομένους ἅπασαν τὴν βασιλέως δύναμιν τοσοῦτον, ὅσονπερ ἂν εἰ ταῖς γυ-
ναιξὶν αὐτῶν συνέβαλον. ἤδη δ᾽ ἐγκρατεῖς δοκοῦντας εἶναι τῶν πραγμάτων, διὰ τὴν κύ-
ρου προπέτειαν ἀτυχῆσαι. περιχαρῆ γὰρ αὐτὸν ὄντα καὶ διώκοντα πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων
ἐν μέσοις γενόμενον τοῖς πολεμίοις ἀποθανεῖν. ἀλλ᾽ ὅμως τηλικαύτης συμφορᾶς συμ-
πεσούσης αὐτῷ, οὕτω σφόδρα κατεφρόνησεν ὁ βασιλεὺς τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως, ὥσ-
τε προσκαλεσάμενος, κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας εἰς λόγον ἐλθεῖν, καὶ τούτοις
μὲν ὑποσχόμενος μεγάλας δωρεὰς δώσειν, τοῖς δὲ ἄλλοις στρατιώταις ἐντελῆ τὸν μι-
σθὸν ἀποδοὺς ἀποπέμψειν, τοιαύταις ἐλπίσιν ὑπαγόμενος καὶ πίστεις δοὺς τῶν ἐκεῖ
νομιζομένων τὰς μεγίστας, συλλαβὼν αὐτοὺς ἀπέκτεινε. καὶ μᾶλλον εἵλετο περὶ τοὺς θεοὺς
ἐξαμαρτεῖν, ἢ τοῖς στρατιώταις οὕτως ἐρήμοις οὖσι συμβαλεῖν. καίτοι τίς ἂν γένοιτο
παράκλησις ταύτης καλλίων καὶ πιστοτέρα. φαίνονται γὰρ κἀκεῖνοι κρατήσαντες ἂν τῶν βα-
σιλέως πραγμάτων εἰ μὴ διὰ κῦρον. σοὶ δὲ τὴν ἀτυχίαν τὴν τότε γενομένην οὐ χαλεπὸν φυ-
λάξασθαι. τοῦ τε στρατοπέδου τοῦ κρατήσαντος τὴν ἐκείνου δύναμιν, ῥᾴδιον πολὺ κρεῖττον
παρασκευάσασθαι. καίτοι τούτων ἀμφοτέρων ὑπαρξάντων, πῶς οὐ χρὴ θαρρεῖν ποιούμενον
τὴν στρατείαν ταύτην. Καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με βούλεσθαι λαθεῖν ὅτι τούτων ἔνια πέ-
φρακα τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ πρότερον. εἰ γὰρ ἐπὶ τὰς αὐτὰς διανοίας εἱλόμην ἐλ-
θεῖν ποιεῖν γλιχόμενος τὰ δεδηλωμένα, καλῶς ἔχειν εἰπεῖν. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐπίδειξιν ἐποι-
ούμην, ἐπειρώμην ἂν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα διαφυλάττειν. σοὶ δὲ συμβουλεύων μωρὸς ἂν
εἴην, εἰ περὶ τὴν λέξιν πλείω χρόνον διέτριβον, ἢ περὶ τὰς πράξεις. ἔτι δ᾽ εἰ τοὺς ἄλλους ὁρῶν

τοῖς ἐμοῖς χρωμένους, αὐτὸς μόνος ἀπεχοίμην τῶν ὑπ' ἐμοῦ πρότερον εἰρημένων. τοῖς μὲν οὖν
οἰκείοις τυχὸν ἂν χρησαίμην, ἤν που σφόδρα κατεπείγῃ καὶ πρέπον ᾖ. τῶν δ' ἀλλοτρί
ων οὐδὲν ἂν προσδεξαίμην, ὥσπερ οὐδ' ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ. ταῦτα μὲν οὕτως ἔ
χει. δοκεῖ δέ μοι μετὰ ταῦτα περὶ τῆς παρασκευῆς διαλεκτέον εἶναι. τῆς τε σοὶ γενομέ
νης, καὶ τῆς ἐκείνοις ὑπαρξάσης. τὸ μὲν τοίνυν μέγιστον, σὺ μὲν τοὺς Ἕλληνας εὔνους ἕξεις.
ἤνπερ ἐθέλῃς ἐμμένειν τοῖς περὶ τούτων εἰρημένοις. ἐκεῖνοι δὲ διὰ τὰς δεκαδαρχίας τὰς
ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὡς οἷόν τε δυσμενεστάτους. ἡγοῦντο γὰρ Κύρου μὲν καὶ Κλεάρχου
κατορθωσάντων μᾶλλον ἔτι δουλεύσειν. βασιλέως δὲ κρατήσαντος ἀπαλλαγήσεσθαι
τῶν κακῶν τῶν παρόντων. ὅπερ καὶ συνέπεσεν αὐτοῖς, καὶ μὴν καὶ στρατιώτας, σὺ μὲν
ἐξ ἑτοίμου λήψει τοσούτους ὅσους ἂν βουληθῇς. οὕτω γὰρ ἔχει τὰ τῆς Ἑλλάδος, ὥστε
ῥᾷον εἶναι συστῆσαι στρατόπεδον μεῖζον, καὶ κρεῖττον ἐκ τῶν πλανωμένων ἢ τῶν πολι-
τευομένων, ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς χρόνοις οὐκ ἦν ξενικὸν οὐδέν, ὥστε ἀναγκαζόμενοι ξενολο
γεῖν ἐκ τῶν πόλεων, πλέον ἀνήλισκον εἰς τὰς διδομένας τοῖς ἄλλοισι δωρεὰς ἢ τὸν εἰς
τοὺς στρατιώτας μισθόν. καὶ μὴν εἰ βουληθείημεν ἐξετάσαι παραβαλεῖν, σέ τε τὸν νῦν
ἡγησόμενον τῆς στρατείας, καὶ βουλευσόμενον περὶ πάντων, καὶ Κλέαρχον τὸν ἐπιστατή-
σαντα τῶν τότε πραγμάτων, εὑρήσομεν ἐκεῖνον μὲν οὐδὲ μιᾶς πώποτε δυνάμεως
πρότερον, οὔτε ναυτικῆς, οὔτε πεζικῆς καταστάντα κύριον, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀτυχίας τῆς
συμβάσης αὐτῷ περὶ τὴν ἤπειρον ὀνομαστὸν γενόμενον. σὲ δὲ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὸ
μέγεθος διαπεπραγμένον. περὶ ὧν εἰ μὲν πρὸς ἑτέρους τὸν λόγον ἐποιούμην καλῶς εἶχε
διελθεῖν. πρὸς σὲ δὲ διαλεγόμενος εἰ πάσας τὰς πράξεις σοι διεξιοίην, δικαίως ἂν ἀ-
νόητος καὶ περίεργος εἶναι δοκοίην. ἄξιον δὲ μνησθῆναι καὶ τῶν βασιλέων ἐφ' οὓς σοί τε συμβου
λεύομεν στρατεύειν, καὶ πρὸς ὃν Κλέαρχος ἐπολέμησεν. ἵν' ἑκατέρου καὶ τὴν γνώμην, καὶ
τὴν δύναμιν εἰδῇς. ὁ μὲν τοίνυν τούτου πατὴρ τήν τε πόλιν τὴν ἡμετέραν, καὶ πάλιν
τὴν τῶν Λακεδαιμονίων κατεπολέμησεν. οὗτος δὲ οὐδενὸς πώποτε τῶν στρατευμάτων
τῶν τὴν χώραν αὐτοῦ λυμαινομένων ἐπεκράτησεν. ἔπειθ' ὁ μὲν τὴν Ἀσίαν πᾶσαν πα-
ρὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν ταῖς συνθήκαις ἔλαβεν, οὗτος δὲ τοσούτου δεῖ τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν,
ὥστ' οὐδὲ τῶν ἐκδοθεισῶν αὐτῷ κύριός ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν ἀπορήσειε, πότε
ρα χρὴ νομίζειν, τοῦτον αὐτῶν ἀφεστάναι διὰ τὴν ἀνανδρίαν, ἢ κείνας ὑπερεωρακέναι καὶ κα
ταπεφρονηκέναι τῆς βαρβαρικῆς δυναστείας. τὰ τοίνυν περὶ τὴν χώραν ὡς διάκειται,
τίς οὐκ ἂν ἀκούσας παροξυνθείη πολεμεῖν πρὸς αὐτόν. Αἴγυπτος μὲν γὰρ ἀφειστήκει, καὶ
κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. οὐ μήν, ἀλλ' ἐφοβοῦντο, μήποτε βασιλεὺς αὐτὸς ποιησάμενος
στρατείαν κρατήσειε καὶ τῆς διὰ τὸν ποταμὸν δυσχωρίας, καὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς
ἁπάσης. νῦν δ' οὗτος ἀπήλλαξεν αὐτοὺς τοῦ δέους τούτου. συναγαγὼν γὰρ δύναμιν πλεί
στην ὅσην οἷός τ' ἦν καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτούς, ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν οὐ μόνον ἡττηθείς, ἀλλὰ καὶ
καταγελασθεὶς καὶ δόξας οὔτε βασιλεύειν, οὔτε στρατηγεῖν ἄξιος εἶναι. τὰ τοίνυν πε-
ρὶ Κύπρον καὶ Φοινίκην καὶ Κιλικίαν καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅθεν ἐχρῶντο τῷ ναυτικῷ, τότε
μὲν ἦν μετὰ βασιλέως, νῦν δὲ τὰ μὲν ἀφέστηκε, τὰ δ' ἐν πολέμῳ καὶ κακοῖς τοσούτοις ἐστίν,
ὥστ' ἐκείνῳ μὲν μηδὲν εἶναι τῶν ἐθνῶν τούτων χρήσιμον, σοὶ δ' ἢν πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν βου-
ληθῇς, συμφόρως ἕξειν. καὶ μὴν Ἰδριέα γε τὸν εὐπορώτατον τῶν νῦν περὶ τὴν ἤπειρον, προ
σήκει δυσμενέστερον εἶναι τοῖς βασιλέως πράγμασι τῶν πολεμούντων, ἢ πάντων ἂν εἴη
σχετλιώτατος, εἰ μὴ βούλοιτο καταλελύσθαι ταύτην τὴν ἀρχὴν τὴν αἰκισαμένην μὲν
τὸν ἀδελφόν, πολεμήσασαν δὲ πρὸς αὐτόν, ἅπαντα δὲ τὸν χρόνον ἐπιβουλεύουσαν,
καὶ βουλομένην τοῦ τε σώματος αὐτοῦ καὶ τῶν χρημάτων ἁπάντων γενέσθαι κυρίαν. ὑπὲρ
ὧν δεδιώς, νῦν μὲν ἀναγκάζεται θεραπεύειν αὐτόν, καὶ χρήματα πολλὰ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν
ἀποπέμπειν. εἰ δὲ σὺ διαβαίης εἰς τὴν ἤπειρον ἐκεῖνός τ' ἂν ἄσμενος ἴδοι, βοηθὸν ἥκειν αὐτῷ
σε νομίζων. τῶν τε ἄλλων σατραπῶν πολλοὺς ἀποστήσεις, ἢν ὑπόσχῃ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς.
καὶ τοὔνομα τοῦτο διασπείρῃς εἰς τὴν Ἀσίαν. ὅπερ εἰς τοὺς Ἕλληνας εἰσπεσὸν καὶ τὴν ἡμετέραν
ἀρχήν, καὶ τὴν Λακεδαιμονίων κατέλυσεν. ἔτι δ' ἂν πλείω λέγειν ἐπεχείρουν, ὃν τρόπον πολε
μῶν, τάχιστ' ἂν περιγένοιο τῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως. νῦν δὲ φοβοῦμαι μή τινες ἐπιτιμήσωσιν

ἡμῖν, εἰ μηδὲν πώποτε μεταχειρισάμενοι τῶν στρατηγικῶν σοὶ τολμῷμεν παραινεῖν
τῷ πλεῖστα καὶ μέγιστα διαπεπραγμένῳ κατὰ πόλεμον. ὥστε περὶ μὲν τούτων, οὐδὲν
οἶμαι δεῖν πλείω λέγειν. περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἡγοῦμαι ἀρκεῖν πρὸς παράδειγμα τόν
τε πατέρα σοὶ, καὶ τὸν κτησάμενον τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν τοῦ γένους ἀρχηγόν. εἰ τῷ μὲν
ἐθέλειν, οἱ δὲ δύναμιν λάβοιεν, τῶν αὐτῶν ἂν τούτων γενέσθαι συμβούλους, ὧν περ
ἐγώ. χρῶμαι δὲ τεκμηρίοις, ἐξ ὧν διαπεπραγμένοι τυγχάνουσιν. ὅτε γὰρ πατήρ σου
πρὸς τὰς πόλεις ταύτας, αἷς σοὶ παραινῶ προσέχειν τὸν νοῦν, πρὸς ἁπάσας οἰκεί-
ως εἶχεν. ὅ τε κτησάμενος τὴν ἀρχὴν, μεῖζον φρονήσας τῶν αὑτοῦ πολιτῶν, καὶ μοναρ
χίας ἐπιθυμήσας, οὐχ ὁμοίως ἐβουλεύσατο τοῖς πρὸς τὰς τοιαύτας φιλοτιμίας ὡρ
μημένοις. οἱ μὲν γὰρ ἐν ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, στάσεις καὶ σφαγὰς καὶ ταραχὰς ἐμποιοῦντες
ἐκτῶντο τὴν τιμὴν ταύτην. ὁ δὲ τὸν μὲν τόπον τὸν ἑλληνικὸν, ὅλως εἴασε. τὴν δ' ἐν μακε
δονίᾳ βασιλείαν, κατασχεῖν ἐπεθύμησεν. ἠπίστατο γὰρ τοὺς μὲν ἕλληνας, οὐκ εἰθισμένους
ὑπομένειν τὰς μοναρχίας. τοὺς δ' ἄλλους οὐ δυναμένους ἄνευ τῆς τοιαύτης δυναστεί
ας, διοικεῖν τὸν βίον τὸν σφέτερον αὐτῶν. καὶ γάρ τοι συνέβη διὰ τὸ γνῶναι περὶ τού
των αὐτὸν ἰδίως, καὶ τὴν βασιλείαν γεγενῆσθαι πολὺ τῶν ἄλλων ἐξηλλαγμένην. μό-
νος γὰρ τῶν ἑλλήνων, οὐχ ὁμοφύλου γένους ἀξιώσας ἄρχειν, μόνος καὶ διαφυγεῖν ἠδυ
νήθη τοὺς κινδύνους τοὺς περὶ τὰς μοναρχίας γιγνομένους. τοὺς μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἕλλη-
σι τοιοῦτόν τι διαπεπραγμένους εὕροιμεν ἂν οὐ μόνον αὐτοὺς διεφθαρμένους, ἀλλὰ καὶ
τὸ γένος αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανισμένον. ἐκεῖνον δὲ αὐτόν τ' ἐν εὐδαιμονίᾳ τὸν βίον
διάγοντα, τῷ τε γένει καταλιπόντα τὰς αὐτὰς τιμὰς ἅσπερ αὐτὸς εἶχε. περὶ τοί-
νυν ἡρακλέους, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἀνδρίαν ὑμνοῦντες αὐτοῦ καὶ τοὺς ἄθλους ἀπαριθμοῦν
τες διατελοῦσι. περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν τῇ ψυχῇ προσόντων ἀγαθῶν, οὐδεὶς οὔτε τῶν
ποιητῶν, οὔτε τῶν λογοποιῶν οὐδὲ μίαν φανήσεται μνείαν πεποιημένος. ἐγὼ δὲ ὁρῶ μὲν
τόπον ἴδιον καὶ παντάπασιν ἀδιέργαστον, οὐ μικρὸν οὐδὲ κενὸν, ἀλλὰ πολλῶν μὲν ἐ
παίνων καὶ καλῶν πράξεων γέμοντα. ποθοῦντα δὲ τὸν ἀξίως ἂν δυνηθέντα διαλε-
χθῆναι περὶ αὐτῶν. ἐφ' ὃν εἰ μὲν νεώτερος ὢν ἐπέστην, ῥᾳδίως ἂν ἐπέδειξα τὸν πρόγονον
ὑμῶν καὶ τῇ φρονήσει καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ δικαιοσύνῃ, πλέον διενεγκόντα πάν-
των τῶν προγεγενημένων, ἢ τῇ ῥώμῃ τῇ τοῦ σώματος. νῦν δ' ἐπελθὼν ἐπ' αὐτὸν καὶ κα
τιδὼν τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων εἰπεῖν, τήν τε δύναμιν τὴν παροῦσάν μοι κατεμεμψά-
μην, καὶ τὸν λόγον ᾐσθόμην διπλάσιον ἂν γενόμενον τοῦ νῦν ἀναγινωσκομένου. τῶν μὲν οὖν
ἄλλων ἀφέξομαι πάντων διὰ τὰς αἰτίας ταύτας. μίαν δὲ πρᾶξιν ἐξ αὐτῶν ἔλα-
βον. ἥπερ ἦν προσήκουσα μὲν καὶ πρέπουσα τοῖς εἰρημένοις. τὸν δὲ καιρὸν ἔχουσα μά
λιστα σύμμετρον τοῖς νῦν λεγομένοις. ἐκεῖνος γὰρ ὁρῶν τὴν ἑλλάδα, πολέμων καὶ στά-
σεων καὶ τῶν ἄλλων κακῶν μεστὴν οὖσαν, παύσας ταῦτα καὶ διαλλάξας τὰς πόλεις
πρὸς ἀλλήλας, ὑπέδειξε τοῖς ἐπιγιγνομένοις, μεθ' ὧν χρὴ καὶ πρὸς οὓς δεῖ τοὺς πο-
λέμους ἐκφέρειν. μὴ γὰρ ῥαθυμήσας ποιησάμενος δὲ στρατείαν ἐπὶ τροίαν ἥπερ εἶχε
μεγίστην τότε δύναμιν τῶν περὶ τὴν ἀσίαν, τοσοῦτον διήνεγκε τῇ στρατηγίᾳ τῶν πρὸς
τὴν αὐτὴν ταύτην ὕστερον πολεμησάντων, ὅσον οἱ μὲν, μετὰ τῆς τῶν ἑλλήνων δυνάμε-
ως, ἐν ἔτεσι δέκα μόλις αὐτὴν ἐξεπολιόρκησαν. ὁ δ' ἐν ἡμέραις ἐλάττοσιν, ἢ τοσαύ-
ταις, καὶ μετ' ὀλίγων στρατεύσας, ῥᾳδίως αὐτὴν κατὰ κράτος εἷλεν, καὶ μετὰ ταῦ-
τα τοὺς βασιλέας τῶν ἐθνῶν, τῶν ἐφ' ἑκατέρας τῆς ἠπείρου τὴν παραλίαν κατοικοῦ
των, ἅπαντας ἀπέκτεινεν. οὓς οὐδέποτ' ἂν διέφθειρεν, εἰ μὴ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐ
κράτησε. ταῦτα δὲ πράξας, τὰς στήλας τὰς ἡρακλέους καλουμένας ἐποιήσατο. τρό
παιον μὲν τῶν βαρβάρων, μνημεῖον δὲ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ τῶν κινδύνων. ὅρους δὲ
τῆς τῶν ἑλλήνων χώρας. τούτου δ' ἕνεκά σοι περὶ τούτων διῆλθον, ἵνα γνῷς ὅτι σε τυγχά
νω τῷ λόγῳ παρακαλῶν ἐπὶ τοιαύτας πράξεις ἃς ἐπὶ τῶν ἔργων οἱ πρόγονοί σου φαί-
νονται κάλλιστα προκρίναντες. ἅπαντας μὲν οὖν χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας τὸ κράτιστον ὑπο
στησαμένους πειρᾶσθαι γίγνεσθαι τοιούτους. μάλιστα δὲ σοὶ προσήκει. τὸ γὰρ μηδὲν ἀλλοτρίοις χρῆ
σθαι παραδείγμασιν, ἀλλ' οἰκεῖον ὑπάρχειν, πῶς οὐκ εἰκὸς ὑπ' αὐτοῦ σε παροξύνεσθαι, καὶ

φιλονεικεῖν ὅπως τῷ προγόνῳ σαυτὸν ὅμοιον παρασκευάσεις. λέγω δ' οὐχ ὡς δυνη-
σόμενον ἁπάσας σε μιμήσασθαι τὰς ἡρακλέους πράξεις. οὐδὲ γὰρ τῶν θεῶν ἔνιοι δυ-
νηθεῖεν ἄν, ἀλλὰ κατά γε τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ τὴν εὔνοιαν ἣν
εἶχεν εἰς τοὺς ἕλληνας, δύναιο ἂν ὁμοιωθῆναι τοῖς ἐκείνου βουλεύμασιν. ἔστι δέ σοι πει-
θέντι τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις, τυχεῖν δόξης, οἵας ἂν αὐτὸς βουληθείης. ῥᾷον γάρ ἐστιν
ἐκ τῶν παρόντων κτήσασθαί σε τὴν καλλίστην, ἤπερ ἐξ ὧν παρέλαβες, ἐπὶ τὴν ὑ-
πάρχουσαν προελθεῖν. σκέψαι δ' ὅτι σε τυγχάνω παρακαλῶν ἐξ ὧν ποιήσῃ τὰς στρα-
τείας οὐ μετὰ τῶν βαρβάρων ἐφ' οὓς οὐ δίκαιόν ἐστιν, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἑλλήνων ἐπὶ τού-
τοις, πρὸς οὓς προσήκει τοὺς ἀφ' ἡρακλέους γεγονότας πολεμεῖν. Καὶ μὴ θαυ-
μάσῃς εἰ διὰ παντός σε τοῦ λόγου πειρῶμαι προτρέπειν ἐπὶ τὰς εὐεργεσίας τῶν ἑλ-
λήνων καὶ πρᾳότητας καὶ φιλανθρωπίας. ὁρῶ γὰρ τὰς μὲν χαλεπότητας λυπηρὰς
οὔσας, καὶ τοῖς ἔχουσι καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι. τὰς δὲ πρᾳότητας, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ζώ-
ων, καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐδοκιμούσας, ἀλλὰ καὶ τῶν θεῶν, τοὺς
μὲν τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν αἰτίους ὄντας, ὀλυμπίους προσαγορευομένους. τοὺς δ' ἐπὶ ταῖς
συμφοραῖς, καὶ ταῖς τιμωρίαις τεταγμένους, δυσχερεστέρας τὰς ἐπωνυμίας ἔχον-
τας. καὶ τῶν μὲν καὶ τοὺς ἰδιώτας, καὶ τὰς πόλεις καὶ νεώς, καὶ βωμοὺς ἱδρυμένας.
τοὺς δὲ οὔτ' ἐν ταῖς εὐχαῖς οὔτ' ἐν ταῖς θυσίαις τιμωμένους. ἀλλ' ἀποπομπὰς αὐτῶν
ἡμᾶς ποιουμένους. ὧν ἐνθυμούμενον ἐθίζειν σαυτὸν χρὴ καὶ μελετᾶν, ὅπως ἔτι μᾶλ-
λον ἢ νῦν τοιαύτην ἅπαντες περὶ σοῦ τὴν γνώμην ἕξουσι. χρὴ δὲ τοὺς μείζονος δόξης τῶν
ἄλλων ἐπιθυμοῦντας, περιβαλέσθαι μὲν τῇ διανοίᾳ τὰς πράξεις δυνατὰς μέν, εὐ-
χῇ δ' ὁμοίας. ἐξεργάζεσθαι δὲ ζητεῖν αὐτὰς ὅπως ἂν οἱ καιροὶ παραδιδῶσιν. Ἐκ
πολλῶν δ' ἂν κατανοήσειας, ὅτι δεῖ τοῦτον τὸν τρόπον πράττειν. μάλιστα δὲ ἐκ τῶν ἰά-
σονι συμβάντων. ἐκεῖνος γὰρ οὐδὲν τοιοῦτον οἷον σὺ κατεργασάμενος, μεγίστης δόξης ἔτυχεν.
οὐκ ἐξ ὧν ἔπραξεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἔφησεν. ἐποιεῖτο γὰρ τοὺς λόγους ὡς εἰς τὴν ἤπειρον διαβη-
σόμενος, καὶ βασιλεῖ πολεμήσων. ὅπου δ' ἰάσων λόγῳ μόνον χρησάμενος, οὕτως αὑτὸν
ηὔξησεν, ποίαν τινὰ χρὴ προσδοκᾶν περὶ σοῦ γνώμην αὐτοὺς ἕξειν, ἢν ἔργῳ ταῦτα πρά-
ξῃς. καὶ μάλιστα μὲν πειραθῇς, ὅλην τὴν βασιλείαν ἑλεῖν. εἰ δὲ μή, χώραν ὅτι πλείστην
ἀφορίσασθαι καὶ διαλαβεῖν τὴν ἀσίαν. ἥν λέγουσί τινες ἀπὸ κιλικίας μέχρι σινώπης.
πρὸς δὲ τούτοις κτίσαι πόλεις ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ κατοικίσαι τοὺς νῦν πλανωμέ-
νους δι' ἔνδειαν τῶν καθ' ἡμέραν, καὶ λυμαινομένους οἷς ἂν ἐντύχωσιν. οὓς εἰ μὴ παύσομεν
ἀθροιζομένους βίον ἱκανὸν αὐτοῖς εἰς πορίσαντες, λήσουσιν ἡμᾶς τοσοῦτοι γενόμενοι τὸ
πλῆθος, ὥστε μηδὲν ἧττον αὐτοὺς εἶναι φοβεροὺς τοῖς ἕλλησιν, ἢ τοῖς βαρβάροις. ὧν
οὐδὲ μίαν ποιούμεθα πρόνοιαν. ἀλλ' ἀγνοοῦμεν κοινὸν φόβον καὶ κίνδυνον ἅπασιν ἡμῖν
αὐξανόμενον. ἔστιν οὖν ἀνδρὸς μέγα φρονοῦντος, καὶ φιλέλληνος καὶ πορρωτέρω τῶν
ἄλλων τῇ διανοίᾳ καθορῶντος ἀποχρησάμενον τοῖς τοιούτοις πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ
χώραν ἀποτεμόμενον τοσαύτην, ὅσην ὀλίγῳ πρότερον εἰρήκαμεν, ἀπαλλάξαι τε τοὺς
ξενιτευομένους τῶν κακῶν ὧν αὐτοί τ' ἔχουσι καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχουσι. καὶ πόλεις ἐξ
αὐτῶν συστῆσαι, καὶ ταύταις ὀχυρῶσαι τὴν ἑλλάδα, καὶ προβαλέσθαι πρὸ ἁπάντων
ἡμῶν. ταῦτα γὰρ πράξας, οὐ μόνον ἐκείνους εὐδαίμονας ποιήσεις, ἀλλὰ καὶ πάντας
ἡμᾶς εἰς ἀσφάλειαν καταστήσεις. ἢν δ' οὖν τούτου διαμάρτῃς, ἀλλ' ἐκεῖνό γε ῥᾳδίως ποι-
ήσεις. τὰς πόλεις τὰς τὴν ἀσίαν κατοικούσας ἐλευθερώσεις. ὅτι δ' ἂν τούτων πρᾶξαι
δυνηθῇς, ἢ καὶ μόνον ἐπιχειρήσῃς, οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ μᾶλλον τῶν ἄλλων εὐδοκιμήσεις. καὶ
δικαίως. ἤνπερ ἐπὶ ταῦτα αὐτός τε ὁρμήσῃς, καὶ τοὺς ἕλληνας προτρέψῃς. ἐπεὶ νῦν
γε τίς οὐκ ἂν εἰκότως τὰ συμβεβηκότα θαυμάσειε καὶ καταφρονήσειεν ἡμῶν, ὅπου πα-
ρὰ μὲν τοῖς βαρβάροις, οὓς ὑπειλήφαμεν μαλακοὺς εἶναι, καὶ πολέμων ἀπείρους καὶ διεφθαρ-
μένους ὑπὸ τῆς τρυφῆς, ἄνδρες γεγόνασιν, οἳ τῆς ἑλλάδος ἠξίωσαν ἄρχειν. τῶν δ' ἑλλήνων
οὐδεὶς τοσοῦτον πεφρόνηκεν, ὥστ' ἐπιχειρῆσαι, τῆς ἀσίας ἡμᾶς ποιῆσαι κυρίους. ἀλλὰ τοσοῦ-
τον αὐτῶν ἀπολελειμμένοι τυγχάνομεν, ὥστ' ἐκεῖνοι μὲν οὐκ ὤκνησαν οὐδὲ προϋπάρξαι τῆς
ἔχθρας τῆς πρὸς τοὺς ἕλληνας. ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ ὧν κακῶς ἐπάθομεν, ἀμύνασθαι τολμῶμεν

αὐτούς· ἀλλ' ὁμολογούντων ἐκείνων ἐν ἅπασι τοῖς πολέμοις μήτε στρατιώτας ἔχειν, μήτε στρατηγούς, μήτε ἄλλο μηδὲν τῶν εἰς τοὺς κινδύνους χρησίμων· ἀλλὰ ταῦτα πάντα παρ' ἡμῶν μεταπεμπομένων, εἰς τοῦθ' ἥκομεν ἐπιθυμίας τοῦ κακῶς ἡμᾶς αὐτοὺς ποιεῖν, ὥστ' ἐξὸν ὑμῖν τὰ κείνων ἀδεῶς ἔχειν, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς περὶ μικρῶν πολεμοῦμεν. καὶ τοὺς ἀφισταμένους τῆς ἀρχῆς τῆς βασιλέως συγκαταστρεφόμεθα, καὶ λελήθαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐνίοτε μετὰ τῶν πατρικῶν ἐχθρῶν τοὺς τῆς αὐτῆς συγγενείας μετέχοντας ἀπολλύναι ζητοῦντες. διὸ καὶ σοὶ νομίζω συμφέρειν οὕτως ἀνάνδρως διακειμένων τῶν ἄλλων, προστῆναι τοῦ πολέμου πρὸς ἐκεῖνον. προσήκει δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις τοῖς ἀφ' ἡρακλέους πεφυκόσι, καὶ τοῖς ἐν πολιτεία καὶ νόμοις ἐνδεδεμένοις, ἐκείνην τὴν πόλιν στέργειν, ἐν ᾗ τυγχάνουσι κατοικοῦντες. σὲ δ' ὥσπερ ἄφετον γεγενημένον πᾶσαν τὴν ἑλλάδα πατρίδα νομίζειν. ὥσπερ ὁ γεννήσας ὑμᾶς, καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ αὐτῆς ὁμοίως, ὡς περὶ ὧν μάλιστα σπουδάζεις.

Ἴσως δ' ἄν τινες ἐπιτιμῆσαί μοι τολμήσειαν, τῶν οὐδὲν ἄλλο δυναμένων ἢ τοῦτο ποιεῖν· ὅτι σε προειλόμην παρακαλεῖν, ἐπί τε τὴν στρατείαν τὴν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν τῶν ἑλλήνων, παραλιπὼν τὴν ἐμαυτοῦ πόλιν. ἐγὼ δ' εἰ μὲν πρὸς ἄλλους τινὰς πρότερον ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι περὶ τούτων, ἢ πρὸς τὴν πατρίδα τὴν τρὶς τοὺς ἕλληνας ἐλευθερώσασαν, δὶς μὲν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἅπαξ δὲ ἀπὸ τῆς λακεδαιμονίων ἀρχῆς, ὡμολόγουν ἂν πλημμελεῖν. νῦν δ' ἐκείνην φανήσομαι πρώτην ἐπὶ ταῦτα προτρέπων, ὡς ἠδυνάμην μετὰ πλείστης σπουδῆς· αἰσθανόμενος δὲ ἔλαττον αὐτὴν φροντίζουσαν τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων, ἢ τῶν ἐπὶ τοῦ βήματος μαινομένων, ἐκείνην μὲν εἴασα· τῆς δὲ πραγματείας οὐκ ἀπέστην. διὸ δικαίως ἄν με πάντες ἐπαινοῖεν, ὅτι τῇ δυνάμει ταύτῃ χρώμενος ἣν ἔχων τυγχάνω, διατετέλεκα πάντα τὸν χρόνον πολεμῶν μὲν τοῖς βαρβάροις, κατηγορῶν δὲ τῶν μὴ τὴν αὐτήν μοι γνώμην ἐχόντων. προτρέπειν δ' ἐπιχειρῶν, οὓς ἂν ἐλπίζω μάλιστα δυνήσεσθαι, τοὺς μὲν ἕλληνας ἀγαθόν τι ποιῆσαι. τοὺς δὲ βαρβάρους, ἀφελέσθαι τὴν ὑπάρχουσαν εὐδαιμονίαν. διόπερ καὶ νῦν πρὸς σὲ ποιοῦμαι τοὺς λόγους. οὐκ ἀγνοῶν ὅτι τοῖς μὲν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις πολλοὶ φθονήσουσι· τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις ὑπὸ σοῦ πραττομένοις ἅπαντες συνησθήσονται. τῶν μὲν γὰρ εἰρημένων οὐδεὶς κεκοινώνηκε. τῶν δὲ ὠφελειῶν τῶν κατορθωθησομένων οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ οἰήσεται μεθέξειν.

Σκέψαι δ' ὡς αἰσχρὸν περιορᾶν τὴν ἀσίαν ἄμεινον πράττουσαν τῆς εὐρώπης, καὶ τοὺς βαρβάρους εὐπορωτέρους ὄντας τῶν ἑλλήνων. ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἀπὸ κύρου τὴν ἀρχὴν ἔχοντας, ὃν ἡ μήτηρ εἰς τὴν ὁδὸν ἐξέβαλε, βασιλεῖς μεγάλους προσαγορευομένους· τοὺς δ' ἀφ' ἡρακλέους πεφυκότας, ὃν ὁ γεννήσας διὰ τὴν ἀρετὴν εἰς θεοὺς ἀνήγαγε, ταπεινοτέροις ὀνόμασιν ἢ 'κείνοι προσαγορευομένους· ὧν οὐδὲν ἐατέον οὕτως ἔχειν, ἀλλὰ μεταναστέον καὶ ἀναστρεπτέον ἅπαντα ταῦτ' ἐστίν. εὖ δ' ἴσθι μηδὲν ἄν με τούτων ἐπιχειρήσαντα πείθειν σε εἰ δυναστείαν μόνον, καὶ πλοῦτον ἑώρων ἐξ αὐτῶν γενησόμενον. ἡγοῦμαι γὰρ τά γε τοιαῦτα καὶ νῦν σοι πλείω τῶν ἱκανῶν ὑπάρχειν, καὶ πολλὴν ἀπληστίαν ἔχειν ὅστις προαιρεῖται κινδυνεύειν, ὥστ' ἢ ταῦτα λαβεῖν, ἢ στερηθῆναι τῆς ψυχῆς. ἀλλὰ γὰρ οὐ πρὸς τὰς τούτων κτήσεις ἀποβλέψας ποιοῦμαι τοὺς λόγους. ἀλλ' οἰόμενος ἐκ τούτων μεγίστην σοι καὶ καλλίστην γενήσεσθαι δόξαν. ἐνθυμοῦ δ' ὅτι τὸ μὲν σῶμα θνητὸν ἅπαντες ἔχομεν. κατὰ δὲ τὴν εὐδοξίαν καὶ τοὺς ἐπαίνους, καὶ τὴν φήμην τὴν τῷ χρόνῳ συμπαρακολουθοῦσαν, ἀθανασίας μεταλαμβάνομεν· ἧς ἄξιον ὀρεγομένους, καθ' ὅσον οἷοί τ' ἐσμὲν ὁτιοῦν πάσχειν. ἴδοις δ' ἂν καὶ τῶν ἰδιωτῶν τοὺς ἐπιεικεστάτους ὑπὲρ ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἂν τὸ ζῆν ἀντικαταλλαξαμένους. ὑπὲρ δὲ τοῦ τυχεῖν καλῆς δόξης, ἀποθνήσκειν ἐν τοῖς πολέμοις ἐθέλοντας. ὅλως δὲ, τοὺς μὲν τιμῆς ἐπιθυμοῦντας ἀεὶ μείζονος ἧς ἔχουσιν, ὑπὸ πάντων ἐπαινουμένους. τοὺς δὲ πρὸς ἄλλ' ὅτι τῶν ἀνοήτως φιλουμένων τοῖς πολλοῖς ὁλοσχερῶς διακειμένους, ἀκρατεστέρους καὶ φαυλοτέρους εἶναι δοκοῦντας. τὸ δὲ μέγιστον τῶν εἰρημένων, ὅτι συμβαίνει τοῦ μὲν πλούτου καὶ τῶν δυναστειῶν πολλάκις τοὺς ἐχθροὺς κυρίους γίγνεσθαι. τῆς δ' εὐνοίας τῆς παρὰ τῶν πολιτῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν προειρημένων, μηδένας ἄλλους καταλείπεσθαι κληρονόμους, πλὴν τοὺς ἐξ ἡμῶν γεγονότας. ὥστ'

ἠσχυνόμην ἂν εἰ μὴ τούτων ἕνεκα. συνεβούλευόν σοι καὶ τὴν στρατείαν ποιεῖσθαι ταύτην, καὶ
πολεμεῖν καὶ κινδυνεύειν. οὕτω δ' ἄριστα βουλεύσῃ περὶ τούτων. ἂν ὑπολάβῃς μὴ μό-
νον τὸν λόγον σε τοῦτον παρακαλεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προγόνους, καὶ τὴν τῶν πατέρων
ἀνδρίαν καὶ τοὺς ὀνομαστοτάτοις γενομένους, καὶ δόξαντας ἡμιθέους εἶναι διὰ τὴν στρα-
τείαν τὴν ἐπ' ἐκείνους. μάλιστα δὲ πάντων τὸν καιρὸν ἐν ᾧ σὺ καὶ τυγχάνεις τοσαύτην
δύναμιν κεκτημένος, ὅσην οὐδεὶς τῶν τὴν εὐρώπην οἰκησάντων. πρὸς ὃν δὲ πολεμή-
σεις, οὕτως ἐστὶ σφόδρα μεμισημένος, καὶ καταπεφρονημένος ὑφ' ἁπάντων, ὡς οὐδεὶς
πώποτε τῶν βασιλευσάντων. πρὸ πολλοῦ δ' ἂν ἐποιησάμην οἷόν τ' εἶναι ὅπως ἂν συ-
νυφανίσαιμι τοὺς λόγους πάντας τοὺς ὑπ' ἐμοῦ περὶ τούτων εἰρημένους. μᾶλλον γὰρ
ἂν ἀξιόχρεως ἔδοξεν οὕτως ἡ πραγματεία εἶναι τῆς ὑποθέσεως. οὐ μὴν ἀλλά σέ γε
χρὴ σκοπεῖν, ἐξ ἁπάντων τὰ συντείνοντα καὶ προσρέποντα πρὸς τὸν πόλεμον τοῦ-
τον. οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι πολλοὶ τῶν ἑλλήνων τὴν βασιλέως δύναμιν ἄμαχον εἶναι νο-
μίζουσιν. ὧν ἄξιον θαυμάζειν εἰ τὴν ὑπὸ ἀνθρώπου βαρβάρου καὶ κακῶς τεθραμμένου
κατασταθεῖσαν καὶ συναχθεῖσαν ἐπὶ δουλείᾳ, ταύτην ὑπ' ἀνδρὸς ἕλληνος καὶ περὶ
τοὺς πολέμους πολλὴν ἐμπειρίαν ἔχοντος, μὴ νομίζουσιν ἂν ἐπ' ἐλευθερίᾳ διαλυ-
θῆναι, καὶ ταῦτα εἰδότες ὅτι συστῆσαι μὲν ἐστὶν ἅπαντα χαλεπόν. διαλῦσαι δέ, ῥᾴ-
διον. ἐνθυμοῦ δὲ ὅτι μάλιστα τούτους τιμῶσιν ἅπαντες, καὶ θαυμάζουσιν, οἵτινες ἀμ-
φότερα ἂν δύνωνται, καὶ πολιτεύεσθαι καὶ στρατηγεῖν. ὅταν οὖν ὁρᾷς τοὺς ἐν μιᾷ
πόλει τοιαύτην ἔχοντας τὴν φύσιν εὐδοκιμοῦντας, ποίους τινὰς χρὴ προσδοκᾶν τοὺς
ἐπαίνους ἔσεσθαι, τοὺς περὶ σοῦ ῥηθησομένους. ὅταν φαίνῃ ταῖς μὲν εὐεργεσίαις ἐν
ἅπασι τοῖς ἕλλησι πεπολιτευμένος. ταῖς δὲ στρατηγίαις, τοὺς βαρβάρους κατεστραμ-
μένους. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι ταῦτα πέρας ἕξειν. οὐδένα γὰρ ἄλλον ποτὲ δυνήσεσθαι
μείζω πρᾶξαι τούτων, οὔτε γὰρ ἐν τοῖς ἕλλησι γενήσεσθαι τηλικοῦτον ἔργον ὅσον ἐστὶ
τὸ πάντας ἡμᾶς ἐκ τοσούτων πολέμων ἐπὶ τὴν ὁμόνοιαν προαγαγεῖν. οὔτ' ἐν τοῖς
βαρβάροις εἰκός ἐστι συστῆναι τηλικαύτην δύναμιν. ἣν τὴν νῦν ὑπάρχουσαν κατα-
λύσῃς. ὥστε τῶν νῦν μὲν ἐπιγιγνομένων, οὐδ' ἤν τις τῶν ἄλλων διενέγκῃ τὴν φύσιν, οὐ-
δὲν ἕξει ποιῆσαι τοιοῦτο. ἀλλὰ μὴν τῶν προγεγενημένων ἔχομεν ὑπερβαλεῖν τὰς πρά-
ξεις τοῖς ἤδη διὰ σοῦ κατειργασμένοις οὐκ αἰσχρῶς, ἀλλ' ἀληθινῶς. ὅστις γὰρ ἔθνη το-
σαῦτα τυγχάνεις κατεστραμμένος, ὅσας οὐδεὶς πώποτε τῶν ἄλλων ἑλλήνων πόλεις
εἷλε, πῶς οὐκ ἂν πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἀντιπαραβαλών, ῥᾳδίως ἂν ἐπέδειξα μείζω σε
κἀκείνων διαπεπραγμένον, ἀλλὰ γὰρ εἱλόμην ἀποσχέσθαι τῆς τοιαύτης ἰδέας δι' ἀμ-
φότερα. διά τε τοὺς οὐκ εὐκαίρως αὐτῇ χρωμένους, καὶ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι ταπει-
νοτέρους ποιεῖν τῶν νῦν ὄντων, τοὺς ἡμιθέους εἶναι νομιζομένους. ἐνθυμοῦ δ' ἵνα τι,
καὶ τῶν ἀρχαίων εἴπωμεν, ὅτι τὸν ταντάλου πλοῦτον, καὶ τὴν πέλοπος ἀρχήν, καὶ
τὴν εὐρυσθέως δύναμιν, οὐδεὶς ἄν, οὔτε λόγων εὑρετής, οὔτε ποιητὴς ἐπαινέσειεν. ἀλ-
λά γε μετὰ τὴν ἡρακλέους ὑπερβολήν, καὶ τὴν θησέως ἀρετήν, καὶ τοὺς ἐπὶ τροίαν
στρατευσαμένους, καὶ τοὺς ἐκείνοις ὁμοίους γενομένους, ἅπαντες ἂν εὐλογήσειαν, καὶ
τοὺς ὀνομαστοτάτους, καὶ ἀρίστους αὐτῶν ἴσμεν, ἐν μικροῖς πολιχνίοις καὶ νησυδρί-
οις τὰς ἀρχὰς κατασχόντας. ἀλλ' ὅμως ἰσόθεον καὶ πᾶσιν ὀνομαστήν, τὴν αὑτῶν δό-
ξαν κατέλιπον. ἅπαντες γὰρ φιλοῦσιν οὐ τοὺς σφίσιν αὐτοῖς μεγίστην δυναστείαν κε-
κτημένους, ἀλλὰ τοὺς τοῖς ἕλλησι πλείστων ἀγαθῶν αἰτίους γεγενημένους. οὐ μόνον δ'
ἐπὶ τούτων αὐτοὺς ὄψει τὴν γνώμην ταύτην ἔχοντας, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ὁμοίως. ἐπεὶ
καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὐδεὶς ἂν ἐπαινέσειεν, οὔθ' ὅτι τῆς θαλάσσης ἦρξεν, οὔθ' ὅτι τοσοῦ
τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων εἰς πράξασα τοὺς συμμάχους εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνήνεγκεν,
ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὅτι πολλῶν πόλεων ἐξουσίαν ἔλαβε, τὰς μὲν ἀναστάτους ποιῆσαι, τὰς δὲ
αὐξῆσαι, τὰς δέ, ὅπως ἠβουλήθη διοικῆσαι. ταῦτα γὰρ ἅπαντα παρῆν αὐτῇ πράτ-
τειν. ἀλλ' ἐκ τούτων μὲν πολλαὶ κατηγορίαι κατ' αὐτῆς γεγόνασιν. ἐκ δὲ τῆς ἐν μαρα-
θῶνι μάχης καὶ σαλαμῖνι ναυμαχίας καὶ μάλιστα ὅτι τὴν αὑτῶν ἐξέλιπον ὑπὲρ τῆς
τῶν ἑλλήνων σωτηρίας, ἅπαντες αὐτὴν ἐγκωμιάζουσι. τὴν δ' αὐτὴν γνώμην, καὶ

περὶ

περὶ λακεδαιμονίων ἔχουσι, καὶ δι' ἐκείνων ἄγανται μᾶλλον τὴν ἧτταν τὴν ἐν θερμοπύλαις, ἢ τὰς ἄλλας νίκας· καὶ τὸ τρόπαιον τὸ μὲν κατ' ἐκείνων, ὑπὸ τῶν βαρβάρων σταθὲν, ἀγαπῶσι καὶ θεωροῦσι. τὰ δὲ ὑπὸ λακεδαιμονίων κατὰ τῶν ἄλλων οὐκ ἐπαινοῦσιν· ἀλλ' ἀηδῶς ὁρῶσιν· ἡγοῦνται γὰρ τὸ μὲν, ἀρετῆς εἶναι σημεῖον· τὰ δὲ, πλεονεξίας. ταῦτ' οὖν ἐξετάσας πάντα καὶ διελθὼν πρὸς αὑτὸν, ἢν μέν τι τῶν εἰρημένων εἴη μαλακώτερον καὶ καταδεέστερον, ἀποβλέπειν εἰς τὴν ἡλικίαν τὴν ἐμὴν δεῖ, ᾗ δικαίως ἂν ἅπαντες συγγνώμην ἔχοιεν. ἢν δ' ὅμοια τοῖς πρότερον διαδεδομένοις, νομίζειν αὐτὰ χρὴ μὴ τὸ γῆρας τοὐμὸν εὑρεῖν, ἀλλὰ τὸ δαιμόνιον ὑποβαλεῖν, οὐκ ἐμοῦ φροντίζον, ἀλλὰ τῆς ἑλλάδος κηδόμενον, καὶ βουλόμενον ταύτην τε τῶν κακῶν ἀπαλλάξαι τῶν παρόντων, καὶ σοὶ δόξαν πολὺ μείζω περιθεῖναι τῆς νῦν ὑπαρχούσης. οἶμαι δέ σε οὐκ ἀγνοεῖν ὃν τρόπον οἱ θεοὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων διοικοῦσιν. οὐ γὰρ αὐτόχειρες, οὔτε τῶν ἀγαθῶν, οὔτε τῶν κακῶν γίνονται τῶν συμβαινόντων αὐτοῖς. ἀλλ' ἑκάστοις τοιαύτην ἔννοιαν ἐμποιοῦσιν, ὥστε δι' ἀλλήλων ἡμῖν ἑκάτερα παραγίνεσθαι τούτων. οἷον ἴσως καὶ νῦν τοὺς μὲν λόγους, ἡμῖν ἀπένειμαν· ἐπὶ δὲ τὰς πράξεις, σὲ τάττουσι. νομίζοντες τούτων μέν σε κάλλιστ' ἂν ἐπιστατῆσαι. τὸν δὲ λόγον τὸν ἐμὸν, ἥκιστ' ἂν ὀχληρὸν γενέσθαι τοῖς ἀκούουσιν. ἡγοῦμαι δὲ καὶ τὰ πεπραγμένα πρότερον, οὐκ ἄν ποτέ σοι γενέσθαι τηλικαῦτα τὸ μέγεθος, εἰ μή τις θεῶν αὐτὰ συγκατώρθωσεν. οὐχ ἵνα τοῖς βαρβάροις μόνον τοῖς ἐπὶ τῆς εὐρώπης κατοικοῦσι πολεμῶν διατελῇς, ἀλλ' ὅπως ἐν τούτοις γυμνασθεὶς καὶ λαβὼν ἐμπειρίαν, καὶ γνωσθεὶς οἷος εἶ, τούτων ἐπιθυμήσῃς ὧν τυγχάνω συμβεβουλευκώς. αἰσχρὸν οὖν ἐστι καλῶς τῆς τύχης ἡγουμένης, ἀπολειφθῆναι, καὶ μὴ παρασχεῖν αὑτὸν εἰς ὃ βούλεταί σε προαγαγεῖν. νομίζω δὲ χρῆναί σε πάντας μὲν τιμᾶν τοὺς περὶ τῶν σοὶ πεπραγμένων ἀγαθόν τι λέγοντας· κάλλιστα μέντοι νομίζειν ἐγκωμιάζειν ἐκείνους τοὺς μειζόνων ἔργων καὶ τηλικούτων τὴν φύσιν ἀξιοῦντας, καὶ μὴ μόνον τοὺς ἐν τῷ παρόντι κεχαρισμένως διειλεγμένους, ἀλλ' οἵτινες τοὺς ἐπιγιγνομένους οὕτω ποιήσουσι τὰς σὰς πράξεις θαυμάζειν, ὡς οὐδενὸς ἄλλου τῶν προγεγενημένων. πολλὰ δὲ βουλόμενος τοιαῦτα λέγειν οὐ δύναμαι. τὴν δ' αἰτίαν δι' ἣν, πλεονάκις τοῦ δέοντος εἴρηκα. λοιπὸν οὖν ἐστι τὰ προειρημένα συναγαγεῖν, ἵν' ὡς ἐν ἐλαχίστοις κατίδοις τὸ κεφάλαιον τῶν συμβεβουλευμένων. φημὶ γὰρ χρῆναί σε τοὺς μὲν ἕλληνας εὐεργετεῖν. μακεδόνων δὲ βασιλεύειν. τῶν δὲ βαρβάρων, ὡς πλείστων ἄρχειν. ἢν γὰρ ταῦτα πράττῃς, ἅπαντές σοι χάριν ἕξουσιν. οἱ μὲν ἕλληνες, ὑπὲρ ὧν ἂν εὖ πάσχωσι. μακεδόνες δ' ἂν βασιλικῶς, ἀλλὰ μὴ τυραννικῶς αὐτῶν ἐπιστατῇς. τὸ δὲ τῶν ἄλλων γένος ἂν διὰ σὲ βαρβαρικῆς δεσποτείας ἀπαλλαγέντες, ἑλληνικῆς ἐπιμελείας τύχωσι. ταῦθ' ὅπως μὲν γέγραπται τοῖς καιροῖς καὶ ταῖς ἀκριβείαις, παρ' ὑμῶν τῶν ἀκουόντων πυνθάνεσθαι δίκαιόν ἐστιν. ὅτι μέντοι βελτίω τούτων καὶ μᾶλλον ἁρμόττοντα τοῖς ὑπάρχουσιν οὐδεὶς ἄν σοι συμβουλεύσειε, σαφῶς εἰδέναι νομίζω.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ, ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ.

Εμφεὶς ὁ χάρης καταδουλώσασθαι τὴν ἀμφίπολιν, αὐτονομουμένην κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, καὶ καθ' ἑαυτὴν γινομένην, ὡς τῶν λακεδαιμονίων μὲν κακῶς διακειμένων μετὰ τὰ λευκτρικὰ, καὶ τῶν ἀθηναίων δὲ ἀσθενῶν ὄντων, οὗτος νομίζων εὐχερῶς αὐτὴν ὅτε δήποτε λαβεῖν, καὶ μᾶλλον βουλόμενος τὴν ἀρχαίαν δύναμιν περιποιῆσαι τοῖς ἀθηναίοις, ἐπεχείρησε χίοις καὶ ῥοδίοις καὶ τοῖς λοιποῖς συμμάχοις. εἶτα ἐκεῖνοι ἀντέστησαν, καὶ ἡττήθη ὁ χάρης οὕτως, ὥστε λοιπὸν αὐτὸν ἀπορεῖν, τί δεῖ ποιῆσαι. καὶ γὰρ εἰ ἀνεχώρησεν ἐξ αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς ἀμφίπολιν, αὐτοὶ ἂν ἀμυνόμενοι ἤρχοντο εἰς τὴν ἀττικήν. ταῦτα δὲ οἱ ἀθηναῖοι ἀκούσαντες ᾔτησαν σπονδὰς, καὶ εὐθὺς οἱ χῖοι καὶ ῥόδιοι σὺν ἄλλοις συνέθεντο, καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ συμμαχικὸς πόλεμος. νῦν οὖν πρόκειται ἐκκλησία περὶ τοῦ καταθέσθαι τὸν πόλεμον, καὶ ἀνίσταται ὁ ἰσοκράτης συμβουλεύων, ὡς δεῖ

μὴ πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' ἡσυχάζειν. καὶ μερίζει τὸν λόγον εἰς δύο. ἓν μὲν, τὸ καὶ τούτους τοὺς χίους, καὶ τοὺς ἄλλους ἐᾶσαι αὐτονόμους. ἓν δὲ, τὸ ἐᾶσαι τὴν ἡγεμονίαν τὴν κατὰ θάλατταν. κατὰ τοῦτο δὲ τὸ μέρος λέγεται ἀριστείδης παφεῖναι τὸν ἀντιῤῥητικὸν τῆς εἰρήνης. καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις αὕτη. κεφάλαιον δὲ τοῦ λόγου, τὸ συμφέρον. ἡ δὲ στάσις, πραγματική. συμβουλὴ γὰρ περὶ τῆς εἰρήνης. ἐὰν δέ ποτε ἀναγκασθῇς κοινὸν προοίμιον εἰπεῖν τὴν κατασκευὴν αὐτῷ ἰδίαν πρόσαγε, ὡς ἐν τῷ δὲ τῷ περὶ εἰρήνης ἰσοκράτους. ἡ κατασκευὴ ἰδία προσετέθη, ὅπου φησὶ περὶ μεγάλων ἥκομεν. περὶ γὰρ πολέμου καὶ εἰρήνης. κάλλιστον δὲ ἐν τούτοις, καὶ τὸ τῆς μεθόδου, ἂν μεθοδεύοιμεν αὐτὰ ἐπισημαινόμενοι εἰ καὶ πᾶσιν εἰωθὼς ὁ λόγος εἴη.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ, ΠΕΡΙ ΕΙΡΗΝΗΣ.

Πάντες μὲν εἰώθασιν, οἱ παριόντες ἐνθάδε ταῦτα μέγιστα φάσκειν εἶναι, καὶ μάλιστα σπουδῆς ἄξια τῇ πόλει, περὶ ὧν ἂν αὐτοὶ μέλλωσι συμβουλεύειν. οὐ μὴν, ἀλλ' εἰ καὶ περὶ ἄλλων τινῶν πραγμάτων ἥρμοζε τοιαῦτα προειπεῖν, δοκεῖ μοι πρέπειν καὶ περὶ τῶν νυνὶ παρόντων πραγμάτων ἐντεῦθεν ποιήσασθαι τὴν ἀρχήν. ἥκομεν γὰρ ἐκκλησιάσοντες περί τε πολέμου καὶ εἰρήνης, ἃ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἐν τῷ βίῳ τῷ τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ ὧν ἀνάγκη τοὺς ὀρθῶς βουλευομένους ἄμεινον τῶν ἄλλων πράττειν. τὸ μὲν οὖν μέγεθος ὑπὲρ ὧν συνεληλύθαμεν, τηλικοῦτόν ἐστιν. ὁρῶ δ' ὑμᾶς οὐκ ἐξ ἴσου τῶν λεγόντων τὴν ἀκρόασιν ποιουμένους, ἀλλὰ τοῖς μὲν προσέχοντας τὸν νοῦν. τῶν δὲ, οὐδὲ τὴν φωνὴν ἀνεχομένους, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ποιεῖτε. καὶ γὰρ τὸν ἄλλον χρόνον εἰώθατε πάντας τοὺς ἄλλους ἐκβάλλειν, πλὴν τοὺς συναγορεύοντας ταῖς ὑμετέραις ἐπιθυμίαις. ὃ καὶ δικαίως ἄν τις ὑμῖν ἐπιτιμήσειεν. ὅτι συνειδότες πολλοὺς καὶ μεγάλους οἴκους ὑπὸ τῶν κολακευόντων ἀναστάτους γεγενημένους, καὶ μισοῦντες ἐπὶ τῶν ἰδίων τοὺς ταύτην ἔχοντας τὴν γνώμην, ἐπὶ τῶν κοινῶν οὐχ ὁμοίως διάκεισθε πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ κατηγοροῦντες τῶν προσιεμένων, καὶ χαιρόντων τοῖς τοιούτοις, αὐτοὶ φαίνεσθε μᾶλλον τούτοις πιστεύοντες, ἢ τοῖς ἄλλοις πολίταις. καὶ γὰρ αὐτοὶ πεποιήκατε τοὺς ῥήτορας μελετᾶν, καὶ φιλοσοφεῖν, οὐ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει συνοίσειν, ἀλλ' ὅπως ἀρέσκοντας ὑμῖν λόγους ἐροῦσιν. ἐφ' οὓς καὶ νῦν τὸ πλῆθος αὐτῶν συνεῤῥύηκεν. ἅπασι γὰρ ἐστὶ φανερὸν, ὅτι μᾶλλον ἥδεσθε τοῖς παρακαλοῦσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον, ἢ τοῖς περὶ τῆς εἰρήνης συμβουλεύουσιν. οἱ μὲν γὰρ, προσδοκίαν ἐμποιοῦσιν, ὡς καὶ τὰς κτήσεις τὰς ἐν ταῖς πόλεσι κομιούμεθα, καὶ τὴν δύναμιν ἀναληψόμεθα πάλιν, ἣν καὶ πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. οἱ δ' οὐδὲν τοιοῦτο προτείνουσιν, ἀλλ' ὡς ἡσυχίαν ἔχειν δεῖ καὶ μὴ μεγάλων ἐπιθυμεῖν παρὰ τὸ δίκαιον, ἀλλὰ στέργειν τοῖς παροῦσιν. ὃ χαλεπώτατον πάντων τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων ἐστίν. οὕτω γὰρ ἐξηρτήμεθα τῶν ἐλπίδων, καὶ πρὸς τὰς δοκούσας εἶναι πλημμελείας ἀπλήστως ἔχομεν, ὥστ' οὐδ' οἱ κεκτημένοι τοὺς μεγίστους πλούτους, μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλουσιν. ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγόμενοι, καὶ περὶ τῶν ὑπαρχόντων κινδυνεύουσιν. ὅπερ ἄξιόν ἐστι δεδιέναι, μὴ καὶ νῦν ἡμεῖς ἔνοχοι γενώμεθα ταύταις ἀνοίαις. λίαν γάρ τινές μοι δοκοῦσιν ὡρμῆσθαι πρὸς τὸν πόλεμον, ὥσπερ οὐ τῶν τυχόντων συμβεβουλευκότων, ἀλλ' ὡς τῶν θεῶν ἀκηκοότες. ὅτι καὶ κατορθώσομεν ἅπαντα καὶ ῥᾳδίως τῶν ἐχθρῶν ἐπικρατήσομεν. χρὴ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ μὲν ὧν ἴσασι, μὴ βουλεύεσθαι. περίεργον γάρ, ἀλλὰ πράττειν ὡς ἐγνώκασι. περὶ ὧν δ' ἂν βουλεύωνται, μὴ νομίζειν εἰδέναι τὸ συμβησόμενον. ἀλλ' ὡς δόξῃ μὲν χρωμένους, ὅ τι ἂν τύχῃ δὲ γενησόμενον, οὕτω διανοεῖσθαι περὶ αὐτῶν. ὧν ὑμεῖς οὐδέτερον τυγχάνετε ποιοῦντες, ἀλλ' ὡς οἷόν τε ταραχωδέστατα διάκεισθε. συνεληλύθατε μὲν γὰρ, ὡς δέον ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τῶν ῥηθέντων ἐκλέξασθαι τὸ βέλτιστον, ὥσπερ δ' ἤδη σαφῶς εἰδότες ὃ πρακτέον ἐστὶν, οὐκ ἐθέλετε ἀκούειν, πλὴν

τῶν

τῶν πρὸς ἡδονὴν δημηγορούντων. καίτοι προσῆκεν ὑμᾶς, εἴπερ βούλεσθε ζητεῖν τὸ τῇ πόλει συμφέρον, μᾶλλον τοῖς ἐναντιουμένοις ταῖς ὑμετέραις γνώμαις προσέχειν τὸν νοῦν, ἢ τοῖς καταχαριζομένοις. εἰδότας ὅτι τῶν ἐνθάδε παριόντων, οἱ μὲν ἃ βούλεσθε λέγοντες, ῥᾳδίως ἐξαπατᾶν δύνανται. τὸ γὰρ πρὸς χάριν ῥηθέν, ἐπισκοτεῖ τῷ καθορᾶν ὑμᾶς τὸ βέλτιστον. ὑπὸ δὲ τῶν μὴ πρὸς ἡδονὴν συμβουλευόντων, οὐδὲν ἂν πάθοιτε τοιοῦτον. οὐ γὰρ ἔστιν ὅπως ἂν μεταπεῖσαι δυνηθεῖεν ὑμᾶς, μὴ φανερὸν τὸ συμφέρον ποιήσαντες. χωρὶς δὲ τούτων πῶς ἂν ἄνθρωποι καλῶς δυνηθεῖεν, ἢ κρῖναι περὶ τῶν γεγενημένων, ἢ βουλεύσασθαι περὶ τῶν μελλόντων, εἰ μὴ τοὺς μὲν λόγους τοὺς τῶν ἐναντιουμένων παραλλήλους ἐξετάζοιεν. αὐτοὶ δ' αὑτοὺς κοινοὺς ἀμφοτέρων ἀκροατὰς παρέχοιεν. θαυμάζω δὲ τῶν πρεσβυτέρων, εἰ μηκέτι μνημονεύουσι, καὶ τῶν νεωτέρων, εἰ μηδενὸς ἀκηκόασιν, ὅτι διὰ μὲν τοὺς παραινοῦντας ἀντέχεσθαι τῆς εἰρήνης, οὐδὲν πώποτε κακὸν ἐπάθομεν. διὰ δὲ τοὺς ῥᾳδίως τὸν πόλεμον αἱρουμένους, πολλαῖς ἤδη καὶ μεγάλαις συμφοραῖς περιεπέσομεν. ὧν ἡμεῖς οὐδὲ μίαν ποιούμεθα μνείαν, ἀλλ' ἑτοίμως ἔχομεν μηδὲν εἰς τὸ πρόσθεν ἡμῖν αὐτοῖς πράττοντες, τριήρεις πληροῦν. καὶ χρημάτων εἰσφορὰς ποιεῖσθαι. καὶ βοηθεῖν καὶ πολεμεῖν οἷς ἂν τύχωμεν, ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίᾳ τῇ πόλει κινδυνεύοντες. τούτων δ' αἴτιόν ἐστιν, ὅτι προσῆκον ὑμᾶς ὁμοίως ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ὥσπερ ὑπὲρ τῶν ἰδίων σπουδάζειν. ὑμεῖς δὲ οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχετε περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ὅταν μὲν ὑπὲρ τῶν ἰδίων βουλεύησθε, ζητεῖτε συμβούλους, τοὺς ἄμεινον φρονοῦντας ὑμῶν αὐτῶν. ὅταν δὲ ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως ἐκκλησιάζητε, τοῖς μὲν τοιούτοις ἀπιστεῖτε, καὶ φθονεῖτε. τοὺς δὲ πονηροὺς τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα παριόντων, ἐπαινεῖτε, καὶ νομίζετε δημοτικωτέρους εἶναι τοὺς μεθύοντας τῶν νηφόντων. καὶ τοὺς νοῦν οὐκ ἔχοντας τῶν εὖ φρονούντων, καὶ τοὺς τὰ τῆς πόλεως διανεμομένους, τῶν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας ὑμῖν λειτουργούντων. ὥστε ἄξιον θαυμάζειν, εἴ τις ἐλπίζει τὴν πόλιν τοιούτοις συμβούλοις χρωμένην, ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδώσειν. ἐγὼ δ' οἶδα μὲν ὅτι πρόσαντές ἐστιν ἐναντιοῦσθαι ταῖς ὑμετέραις διανοίαις. καὶ ὅτι δημοκρατίας οὔσης, οὐκ ἔστι παρρησία. πλὴν ἐνθάδε μὲν τοῖς ἀφρονεστάτοις, καὶ μηδὲν ὑμῶν φροντίζουσιν. ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ τοῖς κωμῳδοδιδασκάλοις. ὃ καὶ πάντων ἐστὶ δεινότατον. ὅτι τοῖς μὲν ἐκφέρουσιν εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας τὰ τῆς πόλεως ἁμαρτήματα τοσαύτην ἔχετε χάριν, ὅσην οὐδὲ τοῖς εὖ ποιοῦσι. πρὸς δὲ τοὺς ἐπιπλήττοντας καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς, οὕτω διατίθεσθε δυσκόλως, ὥσπερ τοὺς κακόν τι τὴν πόλιν ἐργαζομένους. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, οὐκ ἂν ἀποσταίην ὧν διενοήθην. παρελήλυθα γάρ, οὐ χαριούμενος ὑμῖν. οὐδὲ χειροτονίαν μνηστεύσων, ἀλλ' ἀποφανούμενος ἃ τυγχάνω γιγνώσκων. πρῶτον μέν, περὶ ὧν οἱ πρυτάνεις προτιθέασιν. ἔπειτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων. οὐδὲν γὰρ ὄφελός ἐστι τῶν νῦν περὶ τῆς εἰρήνης γνωσθέντων, ἢν μὴ καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ὀρθῶς βουλευσώμεθα. φημὶ δ' οὖν χρῆναι ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, μὴ μόνον πρὸς Χίους, καὶ Ῥοδίους, καὶ Βυζαντίους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους. καὶ χρῆσθαι ταῖς συνθήκαις, μὴ ταύταις αἷς νῦν τινες γεγράφασιν, ἀλλὰ ταῖς γενομέναις μὲν πρὸς βασιλέα καὶ Λακεδαιμονίους, προσταττούσαις δέ, τοὺς Ἕλληνας αὐτονόμους εἶναι. καὶ τὰς φρουρὰς ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόλεων ἐξιέναι, καὶ τὴν αὑτῶν ἔχειν ἑκάστους. τούτων γὰρ οὔτε δικαιοτέρας εὑρήσομεν, οὔτε μᾶλλον τῇ πόλει συμφερούσας. ἢν μὲν οὖν ἐνταῦθα καταλίπω τὸν λόγον, οἶδ' ὅτι δόξω τὴν πόλιν ἐλαττοῦν. εἰ Θηβαῖοι μὲν ἕξουσι Θεσπιὰς καὶ Πλαταιάς. καὶ τὰς ἄλλας πόλεις, ἃς παρὰ τοὺς ὅρκους κατειλήφασιν. ἡμεῖς δ' ἔξιμεν μηδεμιᾶς ἀνάγκης οὔσης, ἐξ ὧν τυγχάνομεν ἔχοντες. ἢν δὲ διὰ τέλους ἀκούσητέ μου προσέχοντες τὸν νοῦν, οἶμαι πάντας ἂν ὑμᾶς καταγνώσεσθαι πολλὴν ἄνοιαν καὶ μανίαν τῶν τὴν ἀδικίαν πλεονεξίαν εἶναι νομιζόντων. καὶ τῶν τὰς ἀλλοτρίας πόλεις κατεχόντων βίᾳ. καὶ μὴ λογιζομένων τὰς συμφοράς, τὰς ἐκ τῶν τοιούτων ἔργων γιγνομένας. ταῦτα μὲν οὖν διὰ παντὸς τοῦ λόγου πειράσομαι διδάσκειν ὑμᾶς. περὶ δὲ τῆς εἰρήνης πρῶτον διαλεχθῶμεν, καὶ σκεψώμεθα τί ἂν ἐν τῷ παρόντι γενέσθαι βουληθείημεν ἡμῖν. ἢν γὰρ καλῶς ταῦτα ὁρισώμεθα καὶ

πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ἀποβλέποντες ἄμεινον βουλευσόμεθα καὶ περὶ τῶν ἄλ-
λων. ἆρ' οὖν ἂν ἐξαρκέσειεν ἡμῖν, εἰ τήν τε πόλιν ἀσφαλῶς οἰκοῖμεν, καὶ τὰ πρὸς τὸν
βίον εὐπορώτεροι γιγνοίμεθα καὶ τά τε πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὁμονοοῖμεν, καὶ παρὰ τοῖς
ἄλλοις ἕλλησιν εὐδοκιμοῖμεν. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι τούτων ὑπαρξάντων, τελέως τὴν
πόλιν πάλιν εὐδαιμονήσειν. ὁ μὲν τοίνυν πόλεμος ἁπάντων ἡμᾶς τῶν εἰρημένων ἀπε-
στέρηκε, καὶ γὰρ πενεστέρους πεποίηκε, καὶ πολλοὺς κινδύνους ὑπομένειν ἠνάγκα-
σε, καὶ πρὸς τοὺς ἕλληνας διαβέβληκε, καὶ πάντα τρόπον τεταλαιπώρηκεν ἡμᾶς.
ἢν δὲ τὴν εἰρήνην ποιησώμεθα, καὶ τοιούτους ἡμᾶς αὐτοὺς παράσχωμεν, οἵους αἱ κοιναὶ συν-
θῆκαι προστάττουσι, μετὰ πολλῆς μὲν ἀσφαλείας τὴν πόλιν οἰκήσομεν, ἀπαλλαγέν-
τες πολέμων καὶ κινδύνων καὶ ταραχῆς, εἰς ἣν νῦν πρὸς ἀλλήλους καθέσταμεν. καθ'
ἑκάστην δὲ τὴν ἡμέραν, εἰς εὐπορίαν ἐπιδώσομεν. ἀναπεπαυμένοι μὲν τῶν εἰσφορῶν, καὶ
τῶν τειηραρχιῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ τὸν πόλεμον λειτουργιῶν. ἀδεῶς δὲ γεωρ-
γοῦντες, καὶ τὴν θάλατταν πλέοντες, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐργασίαις ἐπιχειροῦντες. αἳ νῦν
διὰ τὸν πόλεμον ἐκλελοίπασιν. ὀψόμεθα δὲ τὴν πόλιν διπλασίας ἢ νῦν τὰς προ-
σόδους λαμβάνουσαν. μεστὴν δὲ γιγνομένην ἐμπόρων καὶ ξένων καὶ μετοίκων. ὧν νῦν ἐρή-
μος καθέστηκε. τὸ δὲ μέγιστον, συμμάχους ἕξομεν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ βεβιασμέ-
νους, ἀλλὰ πεπεισμένους. οὐδ' ἐν μὲν ταῖς ἀσφαλείαις διὰ τὴν δύναμιν ἡμᾶς ὑποδε-
ξομένους. ἐν δὲ τοῖς κινδύνοις ἀποστησομένους, ἀλλ' οὕτω διακειμένους, ὥσπερ χρὴ τοὺς
ἀληθῶς συμμάχους καὶ φίλους ὄντας. πρὸς δὲ τούτοις, ἃ νῦν ἀπολαβεῖν οὐ δυνάμεθα
διὰ πολέμου καὶ πολλῆς δαπάνης, ταῦτα διὰ πρεσβείας ῥᾳδίως κομιούμεθα. μὴ
γὰρ οἴεσθε μήτε κερσοβλέπτην περὶ χερροννήσου, μήτε φίλιππον περὶ ἀμφιπόλε-
ως ἡμῖν πολεμήσειν, ὅταν ἴδωσιν ἡμᾶς μηδενὸς τῶν ἀλλοτρίων ἐφιεμένους. νῦν μὲν γὰρ
εἰκότως φοβοῦνται γείτονα ποιήσασθαι τὴν πόλιν ταῖς αὑτῶν δυναστείαις. ὁρῶσι γὰρ
ἡμᾶς οὐ στέργοντας οἷς ἂν ἔχωμεν, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ πλείονος ὀρεγομένους. ἢν δὲ μεταβαλώ-
μεθα τὸν τρόπον, καὶ δόξαν βελτίω λάβωμεν, οὐ μόνον ἀποστήσονται τῆς ἡμετέρας,
ἀλλὰ καὶ τῆς αὑτῶν προσδώσουσι. λυσιτελήσει γὰρ αὐτοῖς θεραπεύουσι τὴν δύναμιν
τὴν τῆς πόλεως, ἀσφαλῶς ἔχειν τὰς αὑτῶν βασιλείας. καὶ μὲν δὴ καὶ τῆς θρᾴκης ἡ-
μῖν ἐξέσται τοσαύτην ἀποτεμέσθαι χώραν, ὥστε μὴ μόνον αὐτοὺς ἄφθονον ἔχειν, ἀλ-
λὰ καὶ τοῖς δεομένοις τῶν ἑλλήνων καὶ δι' ἀπορίαν πλανωμένοις, ἱκανὸν δύνασθαι βίον
παρασχεῖν. ὅπου γὰρ ἀθηνόδωρος καὶ καλλίστρατος, ὁ μὲν ἰδιώτης ὤν, ὁ δὲ, φυγὰς, οἰ-
κίσαι πόλεις, οἷοί τε γεγόνασιν, ἦ που βουληθέντες ἡμεῖς, πολλοὺς ἂν τόπους τοιούτους
δυνηθείημεν κατασχεῖν. χρὴ δὲ τοὺς πρωτεύειν ἐν τοῖς ἕλλησιν ἀξιοῦντας, τοιούτων ἔρ-
γων ἡγεμόνας γίγνεσθαι πολὺ μᾶλλον, ἢ πολέμου καὶ στρατοπέδου ξενικοῦ. ὧν νῦν ἡ-
μεῖς ἐπιθυμοῦντες τυγχάνομεν. περὶ μὲν οὖν ὧν οἱ πρέσβεις ἐπαγγέλλονται, καὶ ταῦ-
θ' ἱκανὰ, καὶ πολλὰ ἂν ἴσως τις προσθείη τούτοις. ἡγοῦμαι δὲ δεῖν ὑμᾶς οὐ μόνον ψη-
φισαμένους τὴν εἰρήνην, ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπελθεῖν, ἀλλὰ καὶ βουλευσομένους ὅπως
ἄξομεν αὐτὴν, καὶ μὴ ποιήσομεν ὅπερ εἰώθαμεν. ὀλίγον χρόνον διαλιπόντες πάλιν εἰς
τὰς αὐτὰς καταστησόμεθα ταραχάς. μὴ δ' ἀναβολὴν, ἀλλ' ἀπαλλαγὴν εὑρήσομέν τινα
τῶν κακῶν τῶν παρόντων. οὐδὲν δὲ τούτων οἷόν τ' ἐστὶ γενέσθαι πρότερον, πρὶν ἂν πει-
σθῆτε, τὴν μὲν ἡσυχίαν ὠφελιμωτέραν καὶ κερδαλεωτέραν εἶναι τῆς πολυπρα-
γμοσύνης. τὴν δὲ δικαιοσύνην, τῆς ἀδικίας. τὴν δὲ τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν ἀλ-
λοτρίων ἐπιθυμίας. περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε τῶν ῥητόρων εἰπεῖν ὑμῖν ἐτόλμησεν.
ἐγὼ δὲ περὶ αὐτῶν τούτων τοὺς πλείστους τῶν λόγων μέλλω ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς. ὁρῶ
γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τούτοις ἐνοῦσαν, ἀλλ' οὐκ ἐν οἷς ἐτυγχάνομεν πράττοντες. ἀνάγ-
κη δὲ τὸν ἔξω τῶν εἰθισμένων ἐπιχειροῦντα δημηγορεῖν, καὶ τὰς ὑμετέρας γνώμας με-
ταστῆσαι βουλόμενον, πολλῶν πραγμάτων ἅψασθαι, καὶ διὰ μακροτέρων τοὺς λόγους
ποιήσασθαι. καὶ τὰ μὲν, ἀναμνῆσαι. τῶν δὲ, κατηγορῆσαι. τὰ δ' ἐπαινέσαι. περὶ δὲ
τῶν, συμβουλεῦσαι. μόλις γὰρ ἄν τις ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τούτων ἐπὶ τὸ βέλτιον φρο-
νῆσαι δυνηθείη προαγαγεῖν. ἔχει γὰρ οὕτως. ἐμοὶ δοκοῦσιν ἅπαντες μὲν ἐπιθυ-

μεῖν τοῦ

μὲν τοῦ σωφρονοῦντος καὶ τοῦ πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων· οὐκ εἰδέναι δὲ τὰς πράξεις τὰς
ἐπὶ ταῦτα φερούσας, ἀλλὰ ταῖς δόξαις διαφέρειν ἀλλήλων· οἱ μὲν γὰρ ἔχουσιν ἐπι-
εικεῖς καὶ στοχάζεσθαι τοῦ δέοντος δυναμένας· οἱ δ' ὡς οἷόν τε πλεῖστον τοῦ σωφρον-
τος διαμαρτανούσας· ὅπερ καὶ τῇ πόλει συμβέβηκεν. ἡμεῖς γὰρ οἰόμεθα μὲν, ἢν τὴν θά-
λατταν πλέωμεν πολλαῖς τριήρεσι, καὶ βιαζώμεθα τὰς πόλεις, συντάξεις διδόναι καὶ
συνέδρους ἐνθάδε πέμπειν, διαπράξασθαί τι τῶν δεόντων. πλεῖστον δὲ διεψεύσμεθα τῆς
ἀληθείας· ὧν μὲν γὰρ ἠλπίζομεν οὐδὲν ἀποβέβηκεν. ἔχθραι δ' ἡμῖν ἐξ αὐτῶν καὶ πόλε-
μοι καὶ δαπάναι πολλαὶ γεγόνασιν εἰκότως. καὶ γὰρ τὸ πρότερον ἐκ μὲν τῆς τοιαύτης
πολυπραγμοσύνης εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους κατέστημεν. ἐκ δὲ τοῦ δικαίαν τὴν πό-
λιν παρέχειν καὶ βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ μὴ τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, παρ' ἑκόντων
τῶν ἑλλήνων τὴν ἡγεμονίαν ἐλάβομεν. ὧν νῦν ἀλογίστως καὶ λίαν εἰκῆ πολὺν ἤδη χρό-
νον καταφρονοῦμεν· εἰς τοῦτο γάρ τινες ἀνοίας ἐληλύθασιν, ὥσθ' ὑπειλήφασι τὴν μὲν ἀ-
δικίαν ἐπονείδιστον μὲν εἶναι, κερδαλέαν δὲ καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρου-
σαν. τὴν δὲ δικαιοσύνην εὐδόκιμον μὲν, ἀλυσιτελῆ δὲ, καὶ μᾶλλον δυναμένην τοὺς ἄλ-
λους ὠφελεῖν, ἢ τοὺς ἔχοντας αὐτήν. κακῶς εἰδότες, ὡς οὔτε πρὸς χρηματισμὸν, οὔτε
πρὸς ἃ δεῖ πράττειν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν οὐδὲν ἂν συμβάλοιτο τηλικαύτη
δύναμις, ὅσον περ ἀρετὴ καὶ τὰ μέρη ταύτης. τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς οἷς ἔχομεν ἐν τῇ ψυχῇ
τούτοις κτώμεθα καὶ τὰς ὠφελείας, ὧν δεόμενοι τυγχάνομεν. ὥσθ' οἱ τῆς ἑαυτῶν διανοί-
ας ὀλιγωροῦντες, λελήθασι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τοῦ τε φρονεῖν ἄμεινον καὶ τοῦ βέλτιον τῶν
ἄλλων πράττειν ὀλιγωροῦντες. θαυμάζω δ' εἴ τις οἴεται τοὺς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δι-
καιοσύνην ἀσκοῦντας καὶ καρτερεῖν καὶ μένειν ἐπὶ τούτοις ἐθέλοντας, ἔλαττον ἕξειν τῶν
πονηρῶν. ἀλλ' οὐχ ἡγουμένους καὶ παρὰ θεοῖς, καὶ περὶ ἀνθρώποις πλέον οἴσεσθαι τῶν
ἄλλων. ἐγὼ μὲν γὰρ πέπεισμαι τούτους μόνους ὧν δεῖ πλεονεκτεῖν. τοὺς δ' ἄλλους ὧν οὐ
βέλτιόν ἐστιν. ὁρῶ μὲν γὰρ τοὺς μὲν τὴν ἀδικίαν προτιμῶντας καὶ τὸ λαβεῖν τι τῶν ἀλ-
λοτρίων, μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι νομίζοντας, ὅμοια πάσχοντας τοῖς δελεαζομένοις τῶν ζῴ-
ων. καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπολαύοντας ὧν ἂν λάβωσιν· ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐν τοῖς μεγίστοις
κακοῖς ὄντας. τοὺς δὲ μετ' εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης ζῶντας, ἔν τε τοῖς πᾶσι χρόνοις
ἀσφαλῶς διάγοντας· καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τὰς ἐλπίδας ἔχοντας. καὶ
ταῦτ' εἰ μὴ κατὰ πάντων οὕτως εἴθισται συμβαίνειν, ἀλλὰ τό γε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦ-
τον γίνεται τὸν τρόπον. χρὴ δὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐπειδὴ τὸ μέλλον ἀεὶ συνοίσειν οὐ κα-
θορῶμεν, τὸ πολλάκις ὠφελοῦν τοῦτο φαίνεσθαι προαιρουμένους. πάντων δὲ ἀλογώτα-
τον πεπόνθασιν ὅσοι κάλλιον μὲν ἐπιτήδευμα νομίζουσιν εἶναι, καὶ θεοφιλέστερον τὴν δι-
καιοσύνην τῆς ἀδικίας· χεῖρον δ' οἴονται βιώσεσθαι τοὺς ταύτῃ χρωμένους τῶν τὴν πο-
νηρίαν προαιρουμένων. ἐβουλόμην δ' ἂν ὥσπερ πρόχειρόν ἐστιν ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν,
οὕτω καὶ ῥᾴδιον εἶναι πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας ἀσκεῖν αὐτήν. νῦν δὲ δέδοικα μὴ μάτην τὰ
τοιαῦτα λέγω. διεφθάρμεθα γὰρ πολὺν ἤδη χρόνον ὑπὸ ἀνθρώπων, οὐδὲν ἀλλ' ἢ φε-
νακίζειν δυναμένων. οἳ τοσοῦτον τοῦ πλήθους καταπεφρονήκασιν, ὥσθ' ὅταν βουληθῶ-
σι πόλεμον πρός τινας ἐξενεγκεῖν, αὐτοὶ χρήματα λαμβάνοντες, λέγειν τολμῶσιν,
ὡς χρὴ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, καὶ μὴ περιορᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς καταγελωμένους, μηδὲ
τὴν θάλατταν πλέοντας τοὺς μὴ τὰς συντάξεις ἐθέλοντας ἡμῖν ὑποτελεῖν. ἡδέως ἂν
οὖν αὐτῶν πυθοίμην, τίσιν ἡμᾶς τῶν προγεγενημένων ὁμοίους κελεύουσι γενέσθαι. πότε-
ρον τοῖς περὶ τὰ περσικὰ γενομένοις, ἢ τοῖς πρὸ τοῦ πολέμου τοῦ δεκελεικοῦ τὴν πόλιν δι-
οικήσασιν. εἰ μὲν γὰρ τούτοις, οὐδὲν ἀλλ' ἢ συμβουλεύουσιν ἡμῖν πάλιν περὶ ἀνδραποδισμοῦ
κινδυνεύειν. εἰ δὲ τοῖς ἐν μαραθῶνι νικήσασι καὶ τοῖς πρὸ αὐτῶν γεγενημένοις, πῶς οὐχ
ἁπάντων ἀναισχυντότατοι τυγχάνουσιν ὄντες, εἰ τοὺς τότε πεπολιτευμένους ἐπαινοῦντες,
τἀναντία πράττειν ἐκείνοις, πείθουσιν ἡμᾶς. καὶ τοιαῦτ' ἐξαμαρτάνειν περὶ ὧν καὶ ἀπορῶ τί
ποιήσω. πότερα χρήσομαι ταῖς ἀληθείαις, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἢ κατασιωπήσω, δεί-
σας τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν. δοκεῖ γάρ μοι βέλτιον εἶναι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. ὁρῶ δὲ ὑ-
μᾶς χαλεπώτερον διατιθεμένους πρὸς ἐπιτιμῶντας, ἢ πρὸς τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν γε-

γεγενημένους. οὐ μὴν, ἀλλ' αἰσχυνθείην ἂν εἰ φανείην μᾶλλον φροντίζων τῆς ἐμαυτοῦ δόξης, ἢ
τῆς κοινῆς σωτηρίας. ἐμὸν οὖν ἔργον ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως προαιρεῖ
σθαι τῶν λόγων μὴ τοὺς ἡδίστους, ἀλλὰ τοὺς ὠφελιμωτάτους. ὑμᾶς δὲ χρὴ, πρῶτον μὲν τοῦτο
γινώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς
εὕρηνται. ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς νοσούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδέν ἐστιν
ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ' ὅτι
καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλ
γηδόνων ἀπαλλαγῶμεν. τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν πρὶν εἰδέναι σαφῶς εἰ τοιαύτην
ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ' ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας. τούτου δ' ἕνεκα ταῦτα προεῖ-
πον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστειλάμενος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως μέλλω ποι
εῖσθαι τοὺς λόγους πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ὑμῖν,
ἀλλ' ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γιγνομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν.
οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγ
κωμιάζειν ἔχομεν, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν. ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον. οἱ μὲν
γὰρ, ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν. ἡμεῖς δὲ τοὺς ἐκ τῆς ἀσί
ας τὸν βίον ποριζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν
ἐλευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς ἑλληνίδας καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠ-
ξιώθησαν. ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πράττοντες, ἀγανακτοῦ-
μεν, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις τιμὴν ἕξομεν. οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ τοῖς ἔργοις καὶ
ταῖς διανοίαις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, ὅσον οἱ μὲν ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων σωτη
ρίας, τήν τε πατρίδα τὴν αὐτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν, καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες
τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν, ἡμεῖς δ' οὐδ' ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν πλεονεξίας, κινδυνεύ-
ειν ἀξιοῦμεν. ἀλλ' ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦμεν. στρατεύεσθαι δ' οὐκ ἐθέλομεν. καὶ πόλε-
μον μὲν μικροῦ δεῖν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἀναιρούμεθα. πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡμᾶς
αὐτοὺς ἀσκοῦμεν. ἀλλὰ ἀνθρώπους τοὺς μὲν, ἀπόλιδας, τοὺς δ' αὐτομόλους, τοὺς δ' ἐκ τῶν
ἄλλων κακουργιῶν συνερρυηκότας. οἷς ὁπόταν τις πλείονα μισθὸν διδῷ, μετ' ἐκείνου
ἐφ' ἡμᾶς ἀκολουθήσουσι. ἀλλ' ὅμως οὕτως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων
τῶν ἡμετέρων ἢν περί τινας ἐξαμάρτοιεν οὐκ ἂν ἐθελήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν, ὑπὲρ δὲ
τῆς ἐκείνων ἁρπαγῆς καὶ βίας καὶ πλεονεξίας μελλόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ' ἡμᾶς ἥ-
ξειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ καὶ χαίρομεν ὅταν ἀκούσωμεν αὐτοὺς τοιοῦτό τι δια
πεπραγμένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας ἐληλύθαμεν, ὥστ' αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς ἐσμὲν τῶν καθ' ἡ-
μέραν. ξενοτροφεῖν δὲ ἐπικεχειρήκαμεν. καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν λυμαι
νόμεθα. καὶ δασμολογοῦμεν ἵνα τοῖς ἁπάντων κοινοῖς ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. το
σοῦτω δὲ χείρους ἐσμὲν τῶν προγόνων οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων,
ὅσον ἐκεῖνοι μὲν εἰ πολεμεῖν πρός τινας ψηφίσαιντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου
τῆς ἀκροπόλεως, ὅμως ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς αὐτῶν σώμασιν ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν. ὑ-
μεῖς δ' εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασι
λεὺς ὁ μέγας μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν εἰ τριήρεις πληροῖεν,
τοὺς μὲν ξένους καὶ τοὺς δούλους ναύτας εἰσεβίβαζον. τοὺς δὲ πολίτας μεθ' ὅπλων ἐξέπεμ-
πον. νῦν δὲ τοῖς μὲν ξένοις, ὁπλίταις χρώμεθα. τοὺς δὲ πολίτας ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν.
ὥσθ' ὁπόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν ἑλλήνων ἀξιοῦντες, ὑπη-
ρέσιον ἔχοντες ἐκβαίνουσιν. οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες οἵους ὀλίγῳ πρότερον διῆλ-
θον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν. ἀλλὰ γὰρ τὰ κατὰ τὴν πόλιν, αὖ τις ἰδὼν καλῶς διοικού
μενα καὶ περὶ τῶν ἄλλων θαρρήσειεν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐπ' αὐτοῖς τούτοις μάλιστ' ἀγανακτήσειεν, οἵ
τινες αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν. καὶ τὴν πόλιν ταύτην προτέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων.
προσῆκον δὲ ὑμᾶς ἅπασιν εἶναι παράδειγμα τοῦ καλῶς καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖ
ρον καὶ ταραχωδέστερον τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διοικοῦμεν, τῶν ἄρτι τὰς πόλεις οἰκιζόντων, καὶ
σεμνυνόμεθα μὲν καὶ μέγα φρονοῦμεν ἐπὶ τῷ βέλτιον γεγονέναι τῶν ἄλλων. ῥᾶον δὲ μεταδίδο
μεν τοῖς βουλομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ τριβαλλοὶ καὶ λευκανοὶ τῆς αὐτῶν δυσγενείας.

πλείστους

πλείους δὲ τιθέμενοι νόμους, οὕτως ὀλίγον αὐτῶν φροντίζομεν. ἓν γὰρ ἀκούσαντες, γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ὥστε θανάτου τῆς ζημίας ἐπικειμένης, ἤν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦντας, στρατηγοὺς χειροτονοῦμεν, καὶ τὸν πλείστους διαφθεῖραι τῶν πολιτῶν δυνηθέντα, τοῦτον ἐπὶ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων καθίσταμεν. σπουδάζοντες δὲ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον, ἢ περὶ τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς πόλεως, καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰδότες ἐν μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐξανομένην καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν, πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας, ὡς πρὸς ὀλιγαρχικοὺς ὄντας δυσκόλως ἔχομεν. τοὺς δὲ τὸν πόλεμον ἐμποιοῦντας, ὡς τῆς δημοκρατίας κηδομένους, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων καὶ πραγμάτων ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχομεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐ ταὐτὰ γινώσκομεν. ἀλλ᾽ ὧν μὲν πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβῆναι κατηγοροῦμεν, ταῦτα συνελθόντες χειροτονοῦμεν. οὐ πολὺν δὲ χρόνον διαλείποντες, τοῖς ἐνταῦθα ψηφισθεῖσιν ἐπειδὰν ἀπίωμεν πάλιν ἐπιτιμῶμεν. προσποιούμενοι δὲ σοφώτατοι τῶν ἑλλήνων εἶναι, τοιούτοις συμβούλοις χρώμεθα, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσειε. καὶ τοὺς αὐτοὺς τούτους κυρίους τῶν κοινῶν ἁπάντων καθίσταμεν, οἷς οὐδεὶς ἂν τῶν ἰδίων οὐδὲν ἐπιτρέψειε. τὸ δὲ πάντων σχετλιώτατον. οὓς γὰρ ὁμολογήσαιμεν ἂν πονηροτάτους εἶναι τῶν πολιτῶν, τούτους πιστοτάτους φύλακας ἡγούμεθα τῆς πολιτείας εἶναι. καὶ τοὺς μὲν μετοίκους τοιούτους εἶναι νομίζομεν, οἵους περ ἂν τοὺς προστάτας νέμωσιν. αὐτοὶ δ᾽ οὐκ οἰόμεθα τὴν αὐτὴν λήψεσθαι δόξαν τοῖς προεστῶσιν ἡμῶν. τοσοῦτον δὲ διαφέρομεν τῶν προγόνων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν τοὺς αὐτοὺς προστάτας τῆς πόλεως ἐποιοῦντο καὶ στρατηγοὺς ᾑροῦντο. νομίζοντες τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος τὰ βέλτιστα συμβουλεῦσαι δυνάμενον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ἄριστ᾽ ἂν βουλεύσασθαι καὶ καθ᾽ αὑτὸν γενόμενον. ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον τούτων ποιοῦμεν. οἷς μὲν γὰρ περὶ τῶν μεγίστων συμβούλοις χρώμεθα, τούτους μὲν οὐκ ἀξιοῦμεν στρατηγοὺς χειροτονεῖν, ὡς νοῦν οὐκ ἔχοντας. οἷς δ᾽ οὐδεὶς ἂν οὔτε περὶ τῶν ἰδίων, οὔτε περὶ τῶν κοινῶν συμβουλεύσαιτο, τούτους δ᾽ αὐτοκράτορας ἐκπέμπομεν, ὡς ἐκεῖ σοφωτέρους ἐσομένους. καὶ ῥᾷον βουλευσομένους περὶ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων καὶ πολιτικῶν, ἢ περὶ τῶν ἐνθάδε προτιθεμένων. λέγω δὲ ταῦτα οὐ κατὰ πάντων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς λεγομένοις ὄντων. ἐπιλίποι δ᾽ ἄν με τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας, εἰ πάσας τὰς πλημμελείας τὰς ἐν τοῖς πράγμασι γεγενημένας ἐξετάζειν ἐπιχειροίην. τάχ᾽ οὖν ἄν τις τῶν σφόδρα τοῖς λεγομένοις ἐνόχων ὄντων ἀγανακτήσας ἐρωτήσειε, πῶς οὖν εἴπερ οὕτω κακῶς βουλευόμεθα, σωζόμεθα. καὶ δυνάμεθα οὐδεμιᾶς πόλεως ἐλάττω κεκτημένοι τυγχάνομεν. ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα ἂν ἀποκριναίμην, ὅτι τοὺς ἀντιπάλους ἔχομεν οὐδὲν βέλτιον ἡμῶν φρονοῦντας. εἰ γὰρ μετὰ τὴν μάχην ἣν ἐνίκησαν θηβαῖοι λακεδαιμονίους, ἐκεῖνοι μὲν ἐλευθερώσαντες τὴν πελοπόννησον, καὶ τοὺς ἄλλους ἕλληνας αὐτονόμους ποιήσαντες ἡσυχίαν εἶχον, ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἐξημαρτάνομεν, οὔτ᾽ ἂν οὗτος εἶχε ποιήσασθαι ταύτην τὴν ἐρώτησιν, ἡμεῖς τ᾽ ἂν ἔγνωμεν ὅσῳ κρεῖττόν ἐστι τὸ σωφρονεῖν τοῦ πολυπραγμονεῖν. νῦν δ᾽ ἐνταῦθα περιέστηκε τὰ πράγματα, ὥστε θηβαῖοι μὲν ἡμᾶς σώζουσιν, ἡμεῖς δὲ θηβαίους, καὶ συμμάχους ἐκεῖνοι μὲν ἡμῖν ποιοῦσιν, ἡμεῖς δ᾽ ἐκείνοις. ὥστ᾽ εἰ νοῦν εἴχομεν ἀλλήλοις ἂν εἰς τὰς ἐκκλησίας ἀργύριον παρέχοιμεν. ὁπότεροι γὰρ ἂν πλεονάκις συλλεγῶσιν, οὗτοι τοὺς ἐναντίους ἄμεινον πράττειν ποιοῦσι. χρὴ δὲ τοὺς καὶ μικρὰ λογίζεσθαι δυναμένους, οὐκ ἐν τοῖς τῶν ἐχθρῶν ἁμαρτήμασι τὰς ἐλπίδας ἔχειν τῆς σωτηρίας, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς αὐτῶν πράγμασι καὶ ταῖς αὐτῶν διανοίαις. τὸ μὲν γὰρ διὰ τὴν ἐκείνων ἀμαθίαν συμβαῖνον ἡμῖν ἀγαθὸν, τύχοι ἂν παύσασθαι καὶ λαβεῖν μεταβολήν. τὸ δὲ δι᾽ ἡμᾶς αὐτοὺς γιγνόμενον, βεβαίως ἂν ἔχοι, καὶ μᾶλλον παραμένειεν ἡμῖν. πρὸς μὲν οὖν τοὺς εἰκῇ τὰς ὑπολήψεις ποιουμένους, οὐ χαλεπὸν ἀντειπεῖν. εἰ δέ τις μοι παραστὰς τῶν ἐπιεικέστερον διακειμένων, ἀληθῆ μὲν λέγειν με προσομολογήσειε, καὶ προσηκόντως ἐπιτιμᾶν τοῖς γιγνομένοις, δίκαιον δὲ εἶναι φαίη τοὺς ἐπ᾽ εὐνοίᾳ νουθετοῦντας, μὴ μόνον κατηγορεῖν τῶν πεπραγμένων, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύειν, ποίων

ἀπεχόμενοι, καὶ τίνων ὀρεγόμενοι παυσαίμεθ᾽ ἂν ταύτην ἔχοντες τὴν γνώμην, καὶ τοι
αὐτὰ ἐξαμαρτάνοντες, οὗτος ὁ λόγος ἀπορεῖν ἄν με ποιήσειεν ἀποκρίσεως οὐκ ἀλη-
θοῦς, οὐδὲ σωφρονούσης, ἀλλὰ ἀρεσκούσης ὑμῖν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπειδήπερ ἀποκεκαλυμ-
μένως ὥρμημαι λέγειν, οὐκ ἀποκνητέον ἀποφήνασθαι καὶ περὶ τούτων. ἃ μὲν
οὖν ὑπάρχειν δεῖ τοῖς μέλλουσιν εὐδαιμονήσειν, τήν τ᾽ εὐσέβειαν, καὶ τὴν σωφροσύ-
νην, καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, ὀλίγον πρότερον εἰρήκαμεν. ὡς δ᾽ ἂν
τάχιστα πρὸς τὸ τοιοῦτοι γενέσθαι παιδευθείημεν, ἀληθὲς μέν ἐστι τὸ ῥηθησόμενον. ἴ-
σως δ᾽ ἂν ἀκούσασιν ὑμῖν, δεινὸν εἶναι δόξειεν, καὶ παρὰ πολὺ τῆς τῶν ἄλλων ἐξηλ-
λαγμένον διανοίας. ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι καὶ τὴν πόλιν ἡμᾶς ἄμεινον οἰκήσειν, καὶ βελ-
τίους αὐτοὺς ἔσεσθαι, καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς πράξεις ἐπιδώσειν, ἢν παυσώμεθα τῆς
ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλασσαν ἐπιθυμοῦντες. αὕτη γάρ ἐστιν, ἡ καὶ νῦν εἰς ταραχὴν ἡ-
μᾶς καθιστᾶσα, καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐκείνην καταλύσασα. μεθ᾽ ἧς οἱ πρόγονοι ζῶν-
τες, εὐδαιμονέστατοι τῶν ἑλλήνων ἦσαν, καὶ σχεδὸν ἁπάντων τῶν κακῶν αἰτία, ὧν αὐ-
τοί τε ἔχομεν, καὶ τοῖς ἄλλοις παρέχομεν. οἶδα μὲν οὖν ὅτι χαλεπόν ἐστι δυναστείας
ὑπὸ πάντων ἐρωμένης, καὶ περιμαχήτου γεγενημένης κατηγοροῦντα, δοκεῖν ἀνεκ-
τόν τι λέγειν. ὅμως δ᾽ ἐπειδήπερ ὑπεμείνατε καὶ τοὺς ἄλλους λόγους, ἀληθεῖς μὲν ὄν-
τας, φιλαπεχθήμονας δὲ, καὶ τούτων ὑμᾶς ἀνέχεσθαι δέομαι, καὶ μὴ καταγνῶναί
μου τοσαύτην μανίαν, ὡς ἄρα ἐγὼ προειλόμην διαλεχθῆναι πρὸς ὑμᾶς περὶ πραγμά-
των οὕτω παραδόξων, εἰ μή τι λέγειν ἀληθὲς εἶχον περὶ αὐτῶν. νῦν δ᾽ οἶμαι φανερὸν
ποιήσειν ἅπασιν, ὡς οὔτε δικαίας ἀρχῆς ἐπιθυμοῦμεν, οὔτε γενέσθαι δυνατῆς, οὔ-
τε συμφερούσης ἡμῖν. ὅτι μὲν οὖν οὐ δικαίας, παρ᾽ ὑμῶν μαθὼν, ὑμᾶς ἔχω διδά-
σκειν. ὅτε γὰρ λακεδαιμόνιοι ταύτην εἶχον τὴν δύναμιν, ποίους λόγους οὐκ ἀνηλώ-
σαμεν, κατηγοροῦντες μὲν τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, διεξιόντες δὲ, ὡς δίκαιόν ἐστιν αὐτονό-
μους εἶναι τοὺς ἕλληνας. τίνας δὲ τῶν πόλεων τῶν ἑλληνίδων, οὐ παρεκαλέσαμεν
ἐπὶ τὴν συμμαχίαν, τὴν ὑπὲρ τούτων συστᾶσαν. πόσας δὲ πρεσβείας, ὡς βασιλέα
τὸν μέγαν ἀπεστείλαμεν διδασκούσας αὐτὸν, ὡς οὔτε δίκαιόν ἐστιν, οὔτε συμφέρον,
μίαν πόλιν κυρίαν εἶναι τῶν ἑλλήνων. οὐ πρότερον δὲ πολεμοῦντες ἐπαυσάμεθα,
καὶ κινδυνεύοντες καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, πρὶν ἠθέλησαν λακεδαιμό-
νιοι ποιήσασθαι τὰς συνθήκας τὰς περὶ τῆς αὐτονομίας. ὅτι μὲν οὖν οὐ δίκαι-
όν ἐστι τοὺς κρείττους τῶν ἡττόνων ἄρχειν, ἐν ἐκείνοις τε τοῖς χρόνοις ἐτυγχάνομεν ἐγνω-
κότες, καὶ νῦν ἐπὶ τῆς πολιτείας τῆς παρ᾽ ἡμῖν καθεστώσης. ὡς δ᾽ οὐδ᾽ ἂν δυνηθεί-
μεν τὴν ἀρχὴν ταύτην καταστήσασθαι, ταχέως οἶμαι δηλώσειν. ἣν γὰρ μετὰ μυρίων
ταλάντων, οὐχ οἷοί τε ἦμεν διαφυλάξαι, πῶς ἂν ταύτην ἐκ τῆς παρούσης ἀπορίας
κτήσασθαι δυνηθείημεν. ἄλλως τε καὶ χρώμενοι τοῖς ἤθεσιν, οὐχ οἷς ἐλάβομεν, ἀλλ᾽ οἷς
ἀπωλέσαμεν αὐτήν. ὡς τοίνυν οὐδὲ διδομένην δέξασθαι τῇ πόλει συμφέρει, δοκεῖτέ
μοι τάχιστ᾽ ἂν ἐκεῖθεν καταμαθεῖν. μᾶλλον δὲ καὶ περὶ τούτων βούλομαι μικρὰ προ-
ειπεῖν. δέδοικα γὰρ μὴ διὰ τὸ πολλάκις ἐπιτιμᾶν, δόξω τισὶ προαιρεῖσθαι τῆς πόλεως
κατηγορεῖν. ἐγὼ δὲ εἰ μὲν πρὸς ἄλλους τινὰς οὕτως ἐπεχείρουν διεξιέναι περὶ τῶν πρα-
γμάτων, εἰκότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην. νῦν δὲ πρὸς ὑμᾶς ποιοῦμαι τοὺς λό-
γους, οὐ διαβάλλειν πρὸς ἑτέρους ἐπιθυμῶν, ἀλλ᾽ αὐτοὺς ὑμᾶς βουλόμενος παῦσαι
τῶν τοιούτων ἔργων. καὶ τὴν εἰρήνην περὶ ἧς ἅπας ὁ λόγος ἐστὶ βέβαιος, καὶ τὴν πόλιν
καὶ τοὺς ἕλληνας τοὺς ἄλλους ἀγαγεῖν. ἀνάγκη δὲ τοὺς νουθετοῦντας καὶ τοὺς κατη-
γοροῦντας, τοῖς μὲν λόγοις, χρῆσθαι παραπλησίοις. τὰς δὲ δυνάμεις, ἔχειν ἀλλήλαις
ὡς οἷόν τε, ἐναντιωτάτας. ὥστε περὶ τῶν ταυτὰ λεγόντων, οὐ προσήκει τὴν αὐτὴν
ὑμᾶς γνώμην ἔχειν. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπὶ βλάβῃ λοιδοροῦντας, μισεῖν ὡς κακόνους ὄν-
τας τῇ πόλει. τοὺς δὲ ἐπ᾽ ὠφελείᾳ νουθετοῦντας, ἐπαινεῖν καὶ βελτίους τῶν πολι-
τῶν νομίζειν. καὶ τούτων αὐτῶν μάλιστα τὸν ἐναργέστατα δυνάμενον δηλῶσαι, τάς
τε πονηρὰς τῶν πράξεων, καὶ τὰς συμφορὰς τὰς ἀπ᾽ αὐτῶν γιγνομένας. οὕτω γὰρ
ἂν τάχιστα ποιήσειεν ὑμᾶς μισήσαντας ἃ δεῖ, βελτιόνων ἐπιθυμῆσαι πραγμάτων.

ὑπὲρ μὲν οὖν τῆς τῶν λόγων βραχύτητος, καὶ τῶν εἰρημένων καὶ τῶν ῥηθήσεσθαι
μελλόντων, ταῦτ' ἔχω λέγειν πρὸς ὑμᾶς. ὅθεν δ' ἀπέλιπον, πάλιν ποιήσομαι τὴν
ἀρχήν. ἔφασκον γὰρ ἐκεῖθεν κάλλιστ' ἂν ὑμᾶς καταμαθεῖν, ὡς οὐ συμφέρει λα-
βεῖν τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν, εἰ σκέψαισθε τίνα τρόπον ἡ πόλις διῳκεῖτο, πρὶν τὴν
δύναμιν ταύτην κτήσασθαι, καὶ πῶς ἐπειδὴ κατέσχεν αὐτήν. ἢν γὰρ ταῦτα πα-
ράλληλα τῇ διανοίᾳ θεωρήσητε, γνώσεσθε πόσων κακῶν αἰτία τῇ πόλει γέγονεν. ἡ μὲν
τοίνυν πολιτεία, τοσούτῳ βελτίων ἦν καὶ κρείττων ἡ τότε, τῆς ὕστερον κατασάσης,
ὅσῳ περ ἀριστείδης καὶ θεμιστοκλῆς καὶ μιλτιάδης, ἄνδρες ἀμείνους ἦσαν ὑπερβό-
λου καὶ κλεοφῶντος, καὶ τῶν νῦν δημηγορούντων. τὸν δὲ δῆμον εὑρήσετε τὸν τότε πο-
λιτευόμενον, οὐκ ἀργίας οὐδ' ἀπορίας οὐδ' ἐλπίδων κενῶν ὄντα μεστόν, ἀλλὰ νικᾶν
μὲν, δυνάμενον ἐν ταῖς μάχαις πάντας τοὺς εἰς τὴν χώραν εἰσβάλλοντας. ἀριστείων
δ' ἀξιούμενον ἐν τοῖς ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος κινδύνοις. οὕτω δὲ πιστευόμενον, ὥστε τὰς
πλείστας αὐτῶν τῶν πόλεων ἑκούσας ἐγχειρίζειν σφᾶς αὐτάς. τούτων δ' ὑπαρχόν-
των, ἀντὶ μὲν τῆς πολιτείας τῆς παρὰ πᾶσιν εὐδοκιμούσης, ἐπὶ τοιαύτην ἀκολα-
σίαν, ἡ δύναμις ἡμᾶς αὕτη προήγαγεν, ἣν οὐδεὶς ἂν τῶν ἀνθρώπων ἐπαινέσειεν. ἀν-
τὶ δὲ τοῦ νικᾶν τοὺς ἐπιστρατεύοντας, οὕτω τοὺς πολίτας ἐπαίδευσεν, ὥστε μηδὲ
πρὸ τῶν τειχῶν τολμᾶν ἐπεξιέναι τοῖς πολεμίοις. ἀντὶ δὲ τῆς εὐνοίας τῆς παρὰ τῶν
συμμάχων αὐτοῖς ὑπαρχούσης, καὶ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν ἄλλων ἑλλήνων, εἰς το-
σοῦτο μίσους κατέστησεν, ὥστε παρὰ μικρὸν ἐλθεῖν, ἐξανδραποδισθῆναι τὴν πόλιν,
εἰ μὴ λακεδαιμονίων τῶν ἐξ ἀρχῆς πολεμούντων εὐνουστέρων ἐτύχομεν, ἢ τῶν πρό-
τερον ἡμῖν συμμάχων ὄντων. οἷς οὐκ ἂν δικαίως ἐγκαλοῖμεν, ὅτι χαλεπῶς πρὸς ἡ-
μᾶς διετέθησαν. οὐ γὰρ ὑπάρχοντες, ἀλλ' ἀμυνόμενοι, καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ παθόν-
τες, τοιαύτην γνώμην ἔσχον περὶ ἡμᾶς. τίς γὰρ ἂν, ὑπέμεινε τὴν ἀσέλγειαν τῶν πα-
τέρων τῶν ἡμετέρων. οἳ συνάγοντες ἐξ ἁπάσης τῆς ἑλλάδος τοὺς ἀργοτάτους, καὶ
τοὺς ἁπασῶν τῶν πονηριῶν μετέχοντας, πληροῦντες τούτων τὰς τριήρεις, ἀπηχθά-
νοντο τοῖς ἕλλησι. καὶ τοὺς μὲν βελτίστους τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἐξέβαλλον. τοῖς δὲ
πονηροτάτοις τῶν ἑλλήνων τἀκείνων διένεμον. ἀλλὰ γὰρ εἰ τολμήσαιμι περὶ τῶν ἐν
ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γενομένων ἀκριβῶς διελθεῖν, ὑμᾶς μὲν ἴσως ἂν ποιήσαιμι βέλτι-
ον βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἄλλων, αὐτὸς δ' ἂν διαβληθείην. εἰώθατε γὰρ μισεῖν, οὐχ
οὕτω τοὺς αἰτίους τῶν ἁμαρτημάτων, ὡς τοὺς κατηγοροῦντας αὐτῶν. τοιαύτην οὖν ὑ-
μῶν γνώμην ἐχόντων, δέδοικα μὴ πειρώμενος ὑμᾶς εὐεργετεῖν, αὐτὸς ἀπολαύσω τι
φλαῦρον. οὐ μὴν ἀποστήσομαι παντάπασιν ὧν διενοήθην. ἀλλὰ τὰ μὲν πικρότα-
τα, καὶ μάλιστ' ἂν ὑμᾶς λυπήσοντα, παραλείψω. μνησθήσομαι δὲ τούτων μόνον, ἐξ
ὧν γνώσεσθε τὴν ἄνοιαν τῶν τότε πολιτευομένων. οὕτω γὰρ ἀκριβῶς εὕρισκον ἐξ ὧν
ἄνθρωποι μάλιστ' ἂν μισηθεῖεν, ὥστ' ἐψηφίσαντο τὸ περιγιγνόμενον ἐκ τῶν φόρων
ἀργύριον διελόντες κατὰ τάλαντον, εἰς τὴν ὀρχήστραν τοῖς διονυσίοις εἰσφέρειν. ἐ-
πειδὰν πλῆρες ᾖ τὸ θέατρον. καὶ τοῦτ' ἐποίουν καὶ παρεισῆγον τοὺς παῖδας τῶν
ἐν τῷ πολέμῳ τετελευτηκότων. ἀμφοτέροις ἐπιδεικνύντες, τοῖς μὲν συμμάχοις,
τὰς τιμὰς τῆς οὐσίας αὐτῶν ὑπὸ μισθωτῶν εἰσφερομένας. τοῖς δ' ἄλλοις ἕλλη-
σι, τὸ πλῆθος τῶν ὀρφανῶν, καὶ τὰς συμφορὰς τὰς διὰ τὴν πλεονεξίαν ταύτην γι-
γνομένας, καὶ ταῦτα δρῶντες, αὐτοί τε τὴν πόλιν εὐδαιμόνιζον. καὶ πολλοὶ τὸν νοῦν
οὐκ ἐχόντων, ἐμακάριζον αὐτήν. τῶν μὲν συμβήσεσθαι διὰ ταῦτα μελλόντων, οὐδεμί-
αν ποιούμενοι πρόνοιαν. τὸν δὲ πλοῦτον θαυμάζοντες καὶ ζηλοῦντες. ὃς ἀδίκως εἰς τὴν
πόλιν εἰσελθὼν, καὶ τὸν δικαίως ὑπάρξαντα διὰ ταχέων ἔμελλε προσαπολεῖν. εἰς
τοσοῦτον γὰρ κατέστησαν τῶν μὲν οἰκείων ἀμελείας, τῶν δ' ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας, ὥστε
λακεδαιμονίων ἐμβεβληκότων εἰς τὴν χώραν, καὶ τοῦ τείχους ἤδη τοῦ δεκελεικοῦ
συνεστηκότος, εἰς σικελίαν τριήρεις ἐπλήρουν, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο τὴν πατρίδα τε-
μνομένην καὶ πορθουμένην περιορῶντες. ἐπὶ δὲ τοὺς οὐδὲν πώποτε εἰς ἡμᾶς ἐξα-
μαρτάνοντας, στρατιὰς ἐκπέμποντες. ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἀφροσύνης ἦλθον, ὥστε τῶν προ-

ἀστείων τῶν οἰκείων οὐ κρατοῦντες, Ἰταλίας καὶ Σικελίας καὶ Καρχηδόνος ἄρξειν προ-
σεδόκησαν. τοσοῦτον δὲ διήνεγκαν ἀνοίᾳ πάντων ἀνθρώπων, ὥστε τοὺς μὲν ἄλλους αἱ συμ-
φοραὶ συστέλλουσι καὶ ποιοῦσι σωφρονεστέρους, ἐκεῖνοι δ' οὐδὲν ὑπὸ τούτων ἐπαιδεύθη-
σαν. καίτοι πλείοσι καὶ μείζοσι κακοῖς περιέπεσον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης, τῶν ἐν ἅ-
παντι τῷ χρόνῳ τῇ πόλει γεγενημένων. εἰς Αἴγυπτον μέν γε διακόσιαι πλεύσασαι τρι-
ήρεις, αὐτοῖς τοῖς πληρώμασι διεφθάρησαν. περὶ δὲ Κύπρον, πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἐν δὲ τῷ
πόντῳ, μυρίους ὁπλίτας αὑτῶν καὶ τῶν συμμάχων ἀπώλεσαν. ἐν Σικελίᾳ δὲ, τέττα-
ρας μυριάδας καὶ τριήρεις τετταράκοντα καὶ διακοσίας. τὸ δὲ τελευταῖον ἐν Ἑλλησπόν-
τῳ διακοσίας. τὰς δὲ κατὰ δέκα καὶ πέντε καὶ πλείους τούτων ἀπολλυμένας, καὶ τοὺς
κατὰ χιλίους καὶ δισχιλίους ἀποθνήσκοντας, τίς ἂν ἐξαριθμήσειε. πλὴν ἓν ἦν τούτων
τῶν ἐγκυκλίων, ταφὰς ποιεῖσθαι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν, εἰς ἃς πολλοὶ καὶ τῶν ἀστυγειτό-
νων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐφοίτων οὐ συμπενθήσοντες τοὺς τεθνεῶτας. ἀλλ' ἐφησθησόμε-
νοι ταῖς ἡμετέραις συμφοραῖς. τελευτήσαντες δ' ἔλαθον σφᾶς αὐτούς, τοὺς μὲν τά-
φους τοὺς δημοσίους τῶν πολιτῶν ἐμπλήσαντες. τὰς δὲ φατρίας καὶ τὰ γραμματεῖα
τὰ ληξιαρχικά, τῶν οὐδὲν τῇ πόλει προσηκόντων. γνοίη δ' ἄν τις ἐκεῖθεν μάλιστα τὸ πλῆ-
θος τῶν ἀπολλυμένων. τὰ γὰρ γένη τῶν ἀνδρῶν τῶν ὀνομαστοτάτων, καὶ τοὺς οἴκους τοὺς με-
γίστους, οἳ καὶ τὰς τυραννικὰς στάσεις, καὶ τὸν περσικὸν πόλεμον διέφυγον, εὑρήσομεν
ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἧς ἐπιθυμοῦμεν ἀναστάτους γεγενημένους. ὥστ' εἴ τις σκοπεῖσθαι βούλοιτο
περὶ τῶν ἄλλων, ὥσπερ πρὸς παράδειγμα τὸ τούτων ἀναφέρων, φανείημεν ἂν μικροῦ δεῖν ἀν-
τηλλαγμένοι. καίτοι χρὴ πόλιν μὲν εὐδαιμονίζειν, μὴ τὴν ἐξ ἁπάντων ἀνθρώπων εἰκῇ
πολλοὺς πολίτας ἀθροίζουσαν, ἀλλὰ τὴν τὸ γένος τῶν ἐξ ἀρχῆς τὴν πόλιν οἰκησάντων
μᾶλλον τῶν ἄλλων διασώζουσαν. ἄνδρας δὲ ζηλοῦν, μὴ τοὺς τὰς τυραννίδας κατέχον-
τας. μηδὲ τοὺς μείζω δυναστείαν τῆς δικαίας κεκτημένους, ἀλλὰ τοὺς ἀξίους μὲν ὄν-
τας τῆς μεγίστης τιμῆς. στέργοντας δὲ ἐπὶ ταῖς ὑπὸ τοῦ πλήθους διδομέναις δωρεαῖς. ταύ-
της γὰρ ἐξουσίαν οὐδείς, οὔτε ἀνήρ, οὔτε πόλις λαβεῖν ἂν δύναιτο σπουδαιοτέραν οὐδὲ
ἀσφαλεστέραν, οὐδὲ πλείονος ἀξίαν. ἥνπερ οἱ περὶ τὰ περσικὰ γενόμενοι σχόντες, οὐχ ὁ-
μοίως τοῖς λῃσταῖς ἐβίωσαν. τοτὲ μὲν πλείω τῶν ἱκανῶν ἔχοντες, τοτὲ δὲ σιτοδείαις καὶ
πολιορκίαις καὶ τοῖς μεγίστοις κακοῖς καθεστῶτες. ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν τροφὴν τὴν καθ' ἡμέ-
ραν, οὔτ' ἐν ἐνδείαις, οὔτ' ἐν ὑπερβολαῖς ὄντες. ἐπὶ δὲ τῇ τῆς πολιτείας δικαιοσύνῃ καὶ
ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ἑαυτῶν φιλοτιμούμενοι, καὶ τὸν βίον ἥδιον τῶν ἄλλων διάγοντες. ὧν
ἀμελήσαντες οἱ γενόμενοι μετ' ἐκείνους, οὐκ ἄρχειν, ἀλλὰ τυραννεῖν ἐπεχείρησαν. ἃ δοκεῖ
μὲν τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν, πλεῖστον δ' ἀλλήλων κεχώρισται. τῶν μὲν γὰρ ἀρχόντων ἔρ-
γον ἐστί, τοὺς ἀρχομένους ταῖς ἑαυτῶν ἐπιμελείαις ποιεῖν εὐδαιμονεστέρους. τοῖς δὲ τυ-
ράννοις ἔθος καθέστηκε, τοῖς τῶν ἄλλων πόνοις καὶ κακοῖς, αὑτοῖς ἡδονὰς παρασκευάζειν.
ἀνάγκη δὲ τοὺς τοιούτοις ἔργοις ἐπιχειροῦντας, τυραννικαῖς καὶ ταῖς συμφοραῖς περι-
πίπτειν, καὶ τοιαῦτα πάσχειν, οἷάπερ ἂν καὶ τοὺς ἄλλους δράσωσιν. ἃ καὶ τῇ πόλει συνέ-
πεσεν. ἀντὶ μὲν γὰρ τοῦ φρουρεῖν τὰς τῶν ἄλλων ἀκροπόλεις, τῆς αὑτῶν ἐπεῖδον τοὺς πο-
λεμίους κυρίους γενομένους. ἀντὶ δὲ τοῦ παῖδας ὁμήρους λαμβάνειν, ἀποσπῶντες ἀπὸ
πατέρων καὶ μητέρων, πολλοὶ τῶν πολιτῶν ἠναγκάσθησαν τοὺς αὑτῶν ἐν πολιορκίᾳ χεῖ-
ρον παιδεύειν καὶ τρέφειν, ἢ προσῆκεν αὐτοῖς. ἀντὶ δὲ τοῦ γεωργεῖν τὰς χώρας τὰς ἀλλο-
τρίας, πολλῶν ἐτῶν οὐδ' ἰδεῖν αὐτοῖς ἐξεγένετο τὴν αὑτῶν. ὥστ' εἴ τις ἡμᾶς ἐρωτήσειεν, εἰ
δεξαίμεθ' ἂν τοσοῦτον χρόνον ἄρξαντες, τοιαῦτα παθοῦσαν τὴν πόλιν ἐπιδεῖν, τίς ἂν
ὁμολογήσειεν. πλὴν εἰ μή τις παντάπασιν ἀπονενοημένος ἐστί, καὶ μήθ' ἱερῶν μήτε γονέων
μήτε παίδων μήτ' ἄλλου μηδενὸς φροντίζοι, πλὴν τοῦ χρόνου μόνου τοῦ καθ' ἑαυτόν. ὧν οὐκ
ἄξιον τὴν διάνοιαν ζολοῦν. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τῶν πολλὴν πρόνοιαν ἁπάντων τῶν
τοιούτων πεποιημένων, καὶ μηδὲν ἧττον ὑπὲρ τῆς κοινῆς δόξης ἢ τῆς ἰδίας φιλοτιμουμέ-
νων, καὶ προαιρουμένων μέτριον βίον μετὰ δικαιοσύνης μᾶλλον, ἢ πλοῦτον μέγαν μετὰ
ἀδικίας. καὶ γὰρ οἱ πρόγονοι τοιούτους αὑτοὺς παρέχοντες, τήν τε πόλιν εὐδαιμονεστά-
την τοῖς ἐπιγενομένοις παρέδοσαν, καὶ τῆς αὑτῶν ἀρετῆς, ἀθάνατον τὴν μνήμην κατέλι-

πον. ἐξ ὧν ἀμφότερα ῥᾴδιόν ἐστι καταμαθεῖν, καὶ τὴν χώραν ἡμῶν ὅτι δύναιτο τρέφειν ἄνδρας ἀμείνους τῶν ἄλλων, καὶ τὴν καλουμένην μὲν ἀρχήν, οὖσαν δὲ συμφοράν, ὅτι πέφυκε χείρους ἅπαντας ποιεῖν τοὺς χρωμένους αὐτῇ. μέγιστον δὲ τεκμήριον. οὐ γὰρ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τὴν Λακεδαιμονίων πόλιν διέφθειρεν οὕτως, ὥστε τοῖς εἰθισμένοις ἐπαινεῖν τὰς ἐκείνων ἀρετάς, οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν εἰπεῖν τοῦτον τὸν λόγον, ὡς ἡμεῖς μὲν διὰ τὸ δημοκρατεῖσθαι κακῶς ἐχρησάμεθα τοῖς πράγμασιν. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ταύτην τὴν δύναμιν εἰ παρέλαβον, εὐδαίμονας ἂν καὶ τοὺς ἄλλους καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐποίησαν. πολὺ γὰρ θᾶττον ἐν ἐκείνοις ἐπεδείξατο τὴν φύσιν τὴν αὑτῆς. τὴν γὰρ πολιτείαν, ἣν ἐν ἑπτακοσίοις ἔτεσιν, οὐδεὶς εἶδεν οὔθ' ὑπὸ κινδύνων, οὔθ' ὑπὸ συμφορῶν κινηθεῖσαν, ταύτην ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ σαλευθῆναι, καὶ λυθῆναι παρ' ὀλίγον ἐποίησεν. ἀντὶ γὰρ τῶν καθεστώτων παρ' αὐτοῖς ἐπιτηδευμάτων, τοὺς μὲν ἰδιώτας ἐνέπλησεν ἀδικίας. ῥᾳθυμίας. ἀνομίας. φιλαργυρίας. τὸ δὲ κοινὸν τῆς πόλεως, ὑπεροψίας μὲν τῶν συμμάχων. ἐπιθυμίας δὲ, τῶν ἀλλοτρίων. ὀλιγωρίας δὲ, τῶν ὅρκων καὶ τῶν συνθηκῶν. τοσοῦτον γὰρ ὑπερέβαλον τοὺς ἡμετέρους, τοῖς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἁμαρτήμασιν, ὅσον πρὸς τοῖς πρότερον ὑπάρχουσι, σφαγὰς καὶ στάσεις ἐν ταῖς πόλεσιν ἐποιήσαντο. ἐξ ὧν ἀειμνήστους τὰς ἔχθρας πρὸς ἀλλήλους ἕξουσιν. οὕτω δὲ φιλοπολέμως καὶ φιλοκινδύνως διετέθησαν, τὸν ἄλλον χρόνον περὶ τὰ τοιαῦτα πεφυλαγμένως μᾶλλον τῶν ἄλλων ἔχοντες, ὥστε οὐδὲ τῶν συμμάχων οὐδὲ τῶν εὐεργετῶν ἀπέσχοντο τῶν σφετέρων αὐτῶν, ἀλλὰ βασιλέως μὲν αὐτοῖς εἰς τὸν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον πλέον ἢ πεντακόσια τάλαντα παρασχόντος, Χίων δὲ προθυμότατα πάντων τῶν συμμάχων συγκινδυνευσάντων τῷ ναυτικῷ, Θηβαίων δὲ μεγίστην εἰς τὸ πεζὸν συμβαλομένων, οὐκ ἔφθησαν τὴν ἀρχὴν κατασχόντες, καὶ Θηβαίοις μὲν, εὐθὺς ἐπεβούλευσαν. ἐπὶ δὲ τὸν βασιλέα, Κλέαρχον καὶ στρατιὰν ἐξέπεμψαν. Χίων δὲ τοὺς πρώτους μὲν τῶν πολιτῶν ἐφυγάδευσαν. τὰς δὲ τριήρεις ἐκ τῶν νεωρίων ἐξελκύσαντες ἁπάσας, ᾤχοντο λαβόντες. οὐκ ἤρκεσεν δ' αὐτοῖς ταῦτα ἐξαμαρτεῖν, ἀλλὰ περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, ἐπόρθουν μὲν τὴν ἤπειρον. ὕβριζον δὲ, τὰς νήσους. ἀνῄρουν δὲ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Σικελίᾳ πολιτείας, καὶ τυραννίδας κατέστησαν. ἐλυμαίνοντο δὲ τὴν Πελοπόννησον, καὶ μεστὴν πολέμων καὶ στάσεων ἐποίησαν. ἐπὶ ποίαν γὰρ τῶν πόλεων οὐκ ἐστράτευσαν, ἢ περὶ τίνας αὐτῶν οὐκ ἐξήμαρτον. οὐκ Ἠλείων μὲν μέρος τι τῆς χώρας ἀφείλοντο, τὴν δὲ γῆν τῶν Κορινθίων ἔτεμον; Μαντινέας δὲ διῴκισαν; Φλιασίους δὲ ἐξεπολιόρκησαν; εἰς δὲ τὴν Ἀργείων ἐνέβαλον; οὐδὲν δὲ ἐπαύοντο, τοὺς μὲν ἄλλους κακῶς ποιοῦντες. αὑτοῖς δὲ τὴν ἧτταν τὴν ἐν Λεύκτροις παρασκευάζοντες. ἥν φασί τινες αἰτίαν γενέσθαι τῇ Σπάρτῃ τῶν κακῶν, οὐκ ἀληθῆ λέγοντες. οὐ γὰρ διὰ ταύτην ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐμισήθησαν, ἀλλὰ διὰ τὰς ὕβρεις τὰς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, καὶ ταύτην ἡττήθησαν, καὶ περὶ τῶν αὐτῶν ἐκινδύνευσαν. χρὴ δὲ τὰς αἰτίας ἐπιφέρειν, οὐ τοῖς κακοῖς τοῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ γιγνομένοις, ἀλλὰ τοῖς πρώτοις τῶν ἁμαρτημάτων. ἐξ ὧν ἐπὶ τὴν τελευτὴν ταύτην κατηνέχθησαν, ὥστε πολὺ ἄν τις πῶς οὐκ ἂν ἀληθέστερα τυγχάνοι λέγων, εἰ φαίη τότε τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς γεγενῆσθαι τῶν συμφορῶν, ὅτε τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρελάμβανον. ἐκτῶντο δύναμιν οὐδὲν ὁμοίαν τῇ πρότερον ὑπαρχούσῃ. διὰ μὲν γὰρ τὴν κατὰ γῆν ἡγεμονίαν καὶ τὴν εὐταξίαν, καὶ τὴν καρτερίαν τὴν ἐν αὐτῇ μελετωμένην, ῥᾳδίως τῆς κατὰ θάλατταν ἀρχῆς ἐπεκράτησαν. διὰ δὲ τὴν ἀκολασίαν τὴν ὑπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς γεγενημένην, ταχέως κἀκείνης τῆς ἡγεμονίας ἐστερήθησαν. οὐ γὰρ ἔτι τοὺς νόμους ἐφύλαττον, οὓς παρὰ τῶν προγόνων παρέλαβον. οὐδ' ἐν τοῖς ἤθεσιν ἔμενον, οἷς πρότερον εἶχον. ἀλλ' ὑπολαμβάνοντες ἐξεῖναι ποιεῖν αὑτοῖς ὅ τι ἂν βουληθῶσιν, εἰς πολλὴν ταραχὴν κατέστησαν. οὐ γὰρ ᾔδεσαν τὴν ἐξουσίαν ἧς πάντες εὔχονται τυχεῖν, ὡς δύσχρηστός ἐστιν. οὐδ' ὡς παραφρονεῖν ποιεῖ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτήν. οὐδ' ὅτι τὴν φύσιν ὁμοίαν ἔχει ταῖς ἑταίραις, ταῖς ἐρᾶν μὲν ἑαυτῶν ποιούσαις. τοὺς δὲ χρωμένους ἀπολλυούσαις. καίτοι φανερῶς ἐπιδέδεικται ταύτην ἔχουσα τὴν δύναμιν. τοὺς γὰρ ἐν πλείσταις ἐξουσίαις γεγενημένους, ἴδοι τις ἂν ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεπτωκότας, ἀρξάμενος ἀφ' ἡμῶν, καὶ Λακεδαιμονίων. αὗται γὰρ αἱ πόλεις καὶ πολιτευόμεναι πρότερον σωφρονέστατα, καὶ δόξαν ἔχου-

σαι κάλλιστην. ἐπειδὴ ταύτης ἔτυχον, καὶ τὴν ἀρχὴν ἔλαβον, οὐδὲν ἀλλήλων διήνεγ-
καν. ἀλλ' ὥσπερ προσήκει τοὺς ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῆς αὐτῆς νόσου διε-
φθαρμένους, καὶ ταῖς πράξεσι ταῖς αὐταῖς ἐπεχείρησαν, καὶ τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτή-
μασι παραπλησίως ἐχρήσαντο, καὶ τὸ τελευταῖον, ὁμοίως ταῖς συμφοραῖς περιέ-
πεσον. ἡμεῖς τε γὰρ μισηθέντες ὑπὸ τῶν συμμάχων, καὶ περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύ-
σαντες, ὑπὸ λακεδαιμονίων ἐσώθημεν. ἐκεῖνοί τε πάντων αὐτοὺς ἀπολέσαι βου-
ληθέντων, ἐφ' ἡμᾶς καταφυγόντες, δι' ὑμῶν τῆς σωτηρίας ἔτυχον. καίτοι πῶς χρὴ τὴν τοι-
αύτην ἀρχὴν ἐπαινεῖν, τὴν τὰς τελευτὰς οὕτω πονηρὰς ἔχουσαν. πῶς δ' οὐ μισεῖν καὶ
φεύγειν τὴν οὕτω δεινὰ καὶ πολλὰ ποιεῖν ἀμφοτέρας τὰς πόλεις ἐπάρασαν, καὶ πα-
θεῖν ἀναγκάσασαν. οὐκ ἄξιον δὲ θαυμάζειν, εἰ τὸν ἄλλον χρόνον ἐλάνθανεν ἅπαντας το-
σούτων οὖσα κακῶν αἰτία τοῖς ἔχουσιν αὐτήν. οὐδ' εἰ περιμάχητος ἦν ὑφ' ἡμῶν καὶ λα-
κεδαιμονίων. εὑρήσετε γὰρ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων περὶ τὰς αἱρέσεις τῶν πρα-
γμάτων ἁμαρτάνοντας, καὶ πλείους μὲν ἐπιθυμίας ἔχοντας τῶν κακῶν, ἢ τῶν ἀ-
γαθῶν. ἄμεινον δὲ βουλευομένους ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν, ἢ σφῶν αὐτῶν. καὶ ταῦτ' ἴδοι-
τις ἂν ἐπὶ τῶν μεγίστων. τί γὰρ οὐχ οὕτω γέγονεν, οὐχ ἡμεῖς μὲν ταῦτα προῃρήμεθα
πράττειν, ἐξ ὧν λακεδαιμόνιοι τῶν ἑλλήνων δεσπόται κατέστησαν, ἐκεῖνοι δ' οὕτω κα-
κῶς προύστησαν τῶν πραγμάτων, ὥσθ' ἡμᾶς οὐ πολλοῖς ἔτεσιν ὕστερον, πάλιν ἐπιπολά-
σαι καὶ κυρίους γενέσθαι τῆς ἐκείνων σωτηρίας. οὐχ ἡ μὲν τῶν ἀττικιζόντων πολυ-
πραγμοσύνη, λακωνίζειν τὰς πόλεις ἐποίησεν, ἡ δὲ τῶν λακωνιζόντων ὕβρις, ἀττικί-
ζειν τὰς αὐτὰς ταύτας ἠνάγκασεν; οὐ διὰ μὲν τὴν τῶν δημηγορούντων πονηρίαν, αὐ-
τὸς ὁ δῆμος ἐπεθύμησε τῆς ὀλιγαρχίας τῆς ἐπὶ τῶν τετρακοσίων καταστάσης. διὰ
δὲ τὴν ἐπὶ τῶν τριάκοντα μανίαν, πάντες δημοτικώτεροι γεγόναμεν τῶν φυλὴν κα-
ταλαβόντων. ἀλλὰ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐλαττόνων, καὶ τοῦ βίου καθ' ἡμέραν ἐπιδείξειεν ἄν τις
πολλούς, χαίροντας μὲν καὶ τῶν ἐδεσμάτων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς καὶ τὸ σῶ-
μα καὶ τὴν ψυχὴν βλάπτουσιν. ἐπίπονα δὲ καὶ χαλεπὰ νομίζοντας, ἀφ' ὧν ἀμφότε-
ρα ταῦτ' ἂν ὠφελοῖντο, καὶ καρτερικοὺς εἶναι δοκοῦντας, τοὺς ἐν τούτοις ἐμμένοντας.
οἵτινες οὖν ἐν οἷς ἀεὶ ζῶσι, καὶ περὶ ὧν αὐτοῖς μάλλον μέλει, τὰ χείρω φαίνονται προαι-
ρούμενοι, τί θαυμαστὸν εἰ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν ἀγνοοῦσι καὶ μάχονται
πρὸς ἀλλήλους. περὶ ἧς μηδεὶς πώποτε λογισμὸς αὐτοῖς εἰσῆλθεν. ὁρᾶτε γὰρ καὶ τὰς μο-
ναρχίας τὰς ἐν ταῖς πόλεσι καθισταμένας, ὅσους ἔχουσι τοὺς ἐπιθυμητὰς καὶ τοὺς ἑ-
τοίμους ὄντας ὁτιοῦν πάσχειν, ὥστε κατασχεῖν αὐτάς. αἷς τί τῶν δεινῶν, τί τῶν χα-
λεπῶν οὐ πρόσεστιν. οὐκ εὐθὺς ἐπειδὰν λάβωσι τὰς δυναστείας ἐν τοσούτοις κακοῖς
εἰσὶν ἐμπεπλεγμένοι, ὥστ' ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν μὲν ἅπασι τοῖς πολίταις, μι-
σεῖν δὲ τούτους, ὑφ' ὧν οὐδὲν κακὸν πεπόνθασιν. ἀπιστεῖν δὲ καὶ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἑ-
ταίροις τοῖς ἑαυτῶν. παρακατατίθεσθαι δὲ, τὴν τῶν σωμάτων σωτηρίαν μισθοφό-
ροις ἀνθρώποις, οὓς οὐδὲ πώποτε εἶδον. καὶ μηδὲν ἧττον φοβεῖσθαι τοὺς φυλάττοντας,
ἢ τοὺς ἐπιβουλεύοντας; οὕτω δ' ὑπόπτως πρὸς ἅπαντας ἔχειν, ὥστε μηδὲ τοῖς οἰκειο-
τάτοις θαρρεῖν πλησιάζοντας, εἰκότως. συνίσασι γὰρ τοὺς πρὸ αὐτῶν τετυραννηκό-
τας, τοὺς μὲν ὑπὸ γονέων ἀνῃρημένους. τοὺς δὲ ὑπὸ παίδων. τοὺς δ' ὑπ' ἀδελφῶν.
τοὺς δ' ὑπὸ γυναικῶν. ἔτι δὲ τὸ γένος αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων ἠφανισμένον. ἀλλ' ὅμως ὑπὸ
τοσαύτας τὸ πλῆθος συμφορὰς ἑκόντες σφᾶς αὐτοὺς ὑποβάλλουσιν. ὅπου δ' οἱ πρω-
τεύοντες, καὶ δόξας μεγίστας ἔχοντες τοσούτων κακῶν ἐρῶσι, τί δεῖ τοὺς ἄλλους θαυμάζειν,
εἰ τοιούτων ἑτέρων ἐπιθυμοῦσιν. οὐκ ἀγνοῶ δὲ, ὅτι τὸν μὲν περὶ τῶν τυράννων λόγον, ἀποδέχε-
σθε. τὸν δὲ περὶ τῆς ἀρχῆς, δυσκόλως ἀκούετε. πεπόνθατε γὰρ ἅπαν αἴσχιστον. ἃ γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλ-
λων ὁρᾶτε, ταῦτ' ἐφ' ὑμῶν ἀγνοεῖτε αὐτῶν. καίτοι τῶν φρονίμως διακειμένων, οὐκ ἔλατ-
τον τοῦτο σημεῖόν ἐστιν, ἢν τὰς αὐτὰς ταύτας πράξεις ἐπὶ πάντων ὁμοίως φαίνωνται γνωρί-
ζοντες. ὧν ὑμῖν οὐδὲν πώποτ' ἐμέλησεν, ἀλλὰ τὰς μὲν τυραννίδας ἡγεῖσθε χαλεπὰς εἶναι καὶ
βλαβεράς, οὐ μόνον τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔχουσιν αὐτάς. τὴν δ' ἀρχὴν τὴν κατὰ θά-
λατταν, μεγίστων ἀγαθῶν αἰτίαν. τὴν οὐδὲν, οὔτ' ἐν τοῖς πάθεσιν, οὔτ' ἐν ταῖς πράξεσι τῶν μοναρ-

χῶν διαφέρουσαν. καὶ τὰ μὲν τῶν Θηβαίων πράγματα, νομίζετε πονηρῶς ἔχειν, ὅτι τοὺς πε
ριοίκους ἀδικοῦσιν. αὐτοὶ δ' οὐδὲν βέλτιον τοὺς συμμάχους διοικοῦντες, ἢ ἐκεῖνοι τὴν
Βοιωτίαν, ἡγεῖσθε πάντας τὰ δέοντα πράττειν. Ἢν οὖν ἐμοὶ πείθησθε παυσάμε-
νοι τοῦ παντάπασιν εἰκῆ βουλεύεσθαι, προσέξετε τὸν νοῦν ἡμῖν αὐτοῖς καὶ τῇ πόλει.
καὶ φιλοσοφήσετε, καὶ σκέψεσθε τί τὸ ποιῆσαν δεῖ τὰ πόλεε ταύτα λέγω, δὲ τὴν ἡμε
τέραν καὶ τὴν Λακεδαιμονίων, ἐκ ταπεινῶν μὲν πραγμάτων ἑκατέραν ὁρμηθεῖσαν,
ἄρξαι τῶν Ἑλλήνων. ἐπεὶ δὲ ἀνυπέρβλητον τὴν δύναμιν ἔλαβον, περὶ ἀνδραποδισμοῦ
κινδυνεῦσαι. καὶ διὰ τίνας Θετταλοὶ μὲν μεγίστους πλούτους παραλαβόντες, καὶ δύ
ναμιν μεγίστην, καὶ πλείστην ἔχοντες, εἰς ἀπορίαν καθεστήκασι. Μεγαρεῖς δὲ μικρῶν αὐ
τοῖς καὶ φαύλων τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων, καὶ γῆν μὲν οὐκ ἔχοντες, οὐδὲ λιμένας
οὐδὲ ἀργυρεῖα, πέτρας δὲ γεωργοῦντες, μεγίστους τῶν Ἑλλήνων οἴκους κέκτηνται. κἀ
κείνων μὲν τὰς ἀκροπόλεις, ἄλλοι τινὲς ἀεὶ κατέχουσιν. ὄντων αὐτοῖς πλέων, ἢ τρισχι
λίων ἱππέων, καὶ πελταστῶν ἀναριθμήτων. οὗτοι δὲ μικρὰν δύναμιν ἔχοντες, τὴν αὐ
τῶν ὅπως βούλωνται διοικοῦσι. καὶ πρὸς τούτοις οἱ μὲν σφίσιν αὐτοῖς ἀεὶ πολεμοῦ
σιν. οὗτοι δὲ μεταξὺ Πελοποννησίων καὶ Θηβαίων, καὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως οἰκοῦν-
τες, τὴν εἰρήνην ἄγοντες διατελοῦσιν. ἢν γὰρ ταῦτα, καὶ τὰ τοιαῦτα διεξίητε πρὸς ὑ
μᾶς αὐτούς, εὑρήσετε, τὴν μὲν ἀκολασίαν καὶ τὴν ὕβριν τῶν κακῶν αἰτίαν γιγνομένην.
τὴν δὲ σωφροσύνην, τῶν ἀγαθῶν. ἣν ὑμεῖς ἐπὶ μὲν τῶν ἰδίων ἐπαινεῖτε, καὶ νομίζετε
τοὺς ταύτῃ χρωμένους ἀσφαλέστατα ζῆν, καὶ βελτίους εἶναι τῶν πολιτῶν. τὸ δὲ κοι
νὸν ὑμῶν, οὐκ οἴεσθε δεῖν τοιοῦτο παρασκευάζειν. καίτοι προσήκει τὰς ἀρετὰς ἀσκεῖν,
καὶ τὰς κακίας φεύγειν, καὶ πολὺ μᾶλλον ταῖς πόλεσιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις. ἀνὴρ μὲν
γὰρ ἀσεβὴς καὶ πονηρός, τυχὸν ἂν φθάσειε τελευτήσας, πρὶν δοῦναι δίκην τῶν ἡμαρ
τημένων. αἱ δὲ πόλεις διὰ τὴν ἀθανασίαν, ὑπομένουσι καὶ τὰς παρὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ
τὰς παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίας. ὧν ἐνθυμουμένους, χρὴ μὴ προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς ἐν
τῷ παρόντι μὲν χαριζομένοις. τοῦ δὲ μέλλοντος χρόνου, μηδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιουμέ
νοις. μηδὲ τοῖς φιλεῖν μὲν τὸν δῆμον φάσκουσιν. ὅλην δὲ τὴν πόλιν λυμαινομένοις, ὡς
καὶ πρότερον. ἐπειδὴ παρέλαβον οἱ τοιοῦτοι τὴν ἐπὶ τοῦ βήματος δυναστείαν, εἰς το-
σαύτην ἄνοιαν προήγαγον τὴν πόλιν, ὥστε παθεῖν αὐτήν, οἷά περ ὀλίγῳ πρότερον ὑ-
μῖν διηγησάμην. ὃ καὶ πάντων μάλιστ' ἄν τις θαυμάσειεν. ὅτι προχειρίζεσθε δημαγω-
γούς, οὐ τοὺς τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχοντας τοῖς μεγάλην τὴν πόλιν ποιήσασιν. ἀλλὰ τοὺς ὅ
μοια καὶ λέγοντας καὶ πράττοντας τοῖς ἀπολέσασιν αὐτήν. καὶ ταῦτ' εἰδότες, οὐ μό
νον τῷ ποιῆσαι τὴν πόλιν εὐδαίμονα τοὺς χρηστοὺς τῶν πονηρῶν διαφέροντας, ἀλλὰ
καὶ τὴν δημοκρατίαν ἐπὶ μὲν ἐκείνων, πολλοῖς ἔτεσιν, οὔτε κινηθεῖσαν, οὔτε μεταστᾶ-
σαν. ἐπὶ δὲ τούτων, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν, καὶ τὰς φυγὰς τὰς ἐπὶ
τῶν τυράννων, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν τριάκοντα γεγενημένας, οὐ διὰ τοὺς συκοφάντας
κατελθούσας. ἀλλὰ διὰ τοὺς μισοῦντας τοὺς τοιούτους, καὶ μεγίστην ἐπ' ἀρετῇ δόξαν
ἔχοντας. ἀλλ' ὅμως τηλικούτων ἡμῖν ὑπομνημάτων καταλελειμμένων, ἐξ ὧν ἐφ' ἑ-
κατέρων αὐτῶν ἡ πόλις ἔπραττεν, οὕτω χαίρομεν ταῖς τῶν ῥητόρων πονηρίαις, ὥσθ' ὁ
ρῶντες διὰ τὸν πόλεμον καὶ τὰς ταραχὰς ἃς αὐτοὶ πεποιήκασι, τῶν μὲν ἄλλων πο-
λιτῶν πολλοὺς ἐκ τῶν πατρῴων ἐκπεπτωκότας, τούτους δὲ ἐκ πενήτων πλουσίους γε
γενημένους, οὐκ ἀγανακτοῦμεν. οὐδὲ φθονοῦμεν ταῖς εὐπραγίαις αὐτῶν, ἀλλ' ὑπομένο
μεν τὴν πόλιν διαβολὰς ἔχουσαν, ὡς λυμαίνεται καὶ δασμολογεῖ τοὺς Ἕλληνας.
τούτους δὲ τὰς ἐπικαρπίας λαμβάνοντας, καὶ τὸν μὲν δῆμον ὅν φασιν οὗτοι δεῖν τῶν
ἄλλων ἄρχειν, χεῖρον πράττοντα τῶν ταῖς ὀλιγαρχίαις δουλευόντων. οἷς δ' οὐδὲν ὑπῆρ
χεν ἀγαθόν, τούτους διὰ τὴν ἄνοιαν τὴν ἡμετέραν, ἐκ ταπεινῶν εὐδαίμονας γεγενημένους.
καίτοι Περικλῆς ὁ πρὸ τῶν τοιούτων δημαγωγὸς καταστάς, παραλαβὼν τὴν πόλιν,
χεῖρον μὲν φρονοῦσαν ἢ πρὶν κατασχεῖν τὴν ἀρχήν, ἔτι δὲ ἀνεκτῶς πολιτευομένην, οὐκ
ἐπὶ τὸν ἴδιον χρηματισμὸν ὥρμησεν, ἀλλὰ τὸν μὲν οἶκον ἐλάττω τὸν ἑαυτοῦ κατέλιπεν,
ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβεν. εἰς δὲ τὴν ἀκρόπολιν ἀνήνεγκεν ὀκτακισχίλια τάλαν

ται, χωρὶς τῶν ἱερῶν. οὗτοι δὲ τοσοῦτον ἐκείνου διενηνόχασιν, ὥστε λέγειν μὲν τολμῶ-
σιν, ὡς διὰ τὴν τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν, οὐ δύνανται τοῖς αὐτῶν ἰδίοις προσέχειν τὸν
νοῦν. φαίνεται δὲ τὰ μὲν ἀμελούμενα, τοσαύτην εἰληφότα τὴν ἐπίδοσιν, ὅσην οὐδ᾽ ἂν
εὔξασθαι τοῖς θεοῖς πρότερον ἠξίωσαν. τὸ δὲ πλῆθος ἡμῶν, οὕτως ἥδεσθαι φασὶν, οὕτω
διακείμενον, ὥστε μηδένα τῶν πολιτῶν ζῆν ἡδέως μήτε ῥαθύμως, ἀλλ᾽ ὀδυρμῶν με-
στὴν εἶναι τὴν πόλιν. οἱ μὲν γὰρ, τὰς πενίας καὶ τὰς ἐνδείας ἀναγκάζονται διεξιέναι
καὶ θρηνεῖν πρὸς σφᾶς αὐτούς. οἱ δὲ τὸ πλῆθος τῶν προσταγμάτων, καὶ λειτουργιῶν
καὶ τὰ περὶ τὰς εἰσφορὰς, καὶ τὰς ἀντιδόσεις. ἃ τοιαύτας ἐμποιεῖ λύπας, ὥστ᾽ ἀλγι-
ον ζῆν τοὺς τὰς οὐσίας κεκτημένους, ἢ τοὺς συνεχῶς πενομένους. θαυμάζω δ᾽ εἰ μὴ δύ-
νασθε συνιδεῖν. ὅτι γένος οὐδέν ἐστι κακονούστερον τῷ πλήθει, πονηρῶν ῥητόρων καὶ δημα-
γωγῶν. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις κακοῖς, καὶ τῶν τὴν ἡμέραν ἑκάστην ἀναγκαίων οὗτοι μά-
λιστα βούλονται σπανίζειν ὑμᾶς. ὁρῶσι γὰρ τοὺς μὲν ἐκ τῶν ἰδίων δυναμένους τὰ σφέ-
τερ᾽ αὐτῶν διοικεῖν, τῆς πόλεως ὄντας καὶ τῶν τὰ βέλτιστα λεγόντων. τοὺς δ᾽ ἀπὸ
τῶν δικαστηρίων ζῶντας, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἐντεῦθεν λημμάτων, ὑφ᾽ αὑτοῖς
διὰ τὴν ἔνδειαν ἠναγκασμένους εἶναι. καὶ πολλὴν χάριν ἔχοντας ταῖς εἰσαγγελίαις
καὶ ταῖς γραφαῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις συκοφαντίαις ταῖς δι᾽ αὐτῶν γιγνομέναις. ἐν
οὖν ταῖς ἀπορίαις ἐν αἷς αὐτοὶ δυναστεύουσιν, ἐν ταύταις ἥδιστ᾽ ἂν ἴδοιεν ἅπαντας
ὄντας τοὺς πολίτας. τεκμήριον δὲ μέγιστον. οὐ γὰρ τοῦτο σκοποῦσιν ἐξ ὅτου τρόπου τοῖς
δεομένοις τὸν βίον ἐκποριοῦσιν, ἀλλ᾽ ὅπως καὶ τοὺς ἔχειν τι δοκοῦντας, τοῖς ἀπόροις
ἐξισώσουσι. Τίς οὖν ἀπαλλαγὴ γένοιτ᾽ ἂν τῶν παρόντων κακῶν. διείλεγμαι μὲν τὰ
πλεῖστα περὶ αὐτῶν τούτων. οὐκ ἐφεξῆς, ἀλλ᾽ ὡς ἕκαστον τῷ καιρῷ συνέπιπτε. μᾶλ-
λον δ᾽ ἂν ἡμῖν ἐγγένοιτο μνημονεύειν, εἰ συναγαγὼν τὰ μάλιστα κατεπείγοντα, πάλιν
ἐπανελθεῖν αὐτὰ πειραθείην. ἔστι δ᾽ ἐξ ὧν ἐπανορθώσαιμεν τὰ τῆς πόλεως καὶ
βελτίω ποιήσαιμεν, πρῶτον μὲν ἢν συμβούλους ποιώμεθα τοιούτους περὶ τῶν κοινῶν,
οἵους περ ἂν περὶ τῶν ἰδίων ἡμῖν εἶναι βουληθείημεν, καὶ παυσώμεθα δημοτικοὺς
μὲν νομίζοντες εἶναι τοὺς συκοφάντας. ὀλιγαρχικοὺς δὲ, τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς τῶν
ἀνδρῶν. γνόντες ὅτι φύσει μὲν, οὐδεὶς οὐδέτερον τούτων ἐστίν. ἐν ᾗ δ᾽ ἂν ἕκαστοι τιμῶν-
ται, ταύτην βούλονται καθεστάναι τὴν πολιτείαν. δεύτερον, ἢν ἐθελήσωμεν χρῆσθαι
τοῖς συμμάχοις ὁμοίως, ὥσπερ τοῖς φίλοις. καὶ μὴ λόγῳ μὲν αὐτοὺς αὐτονόμους ἀφίωμεν.
ἔργῳ δὲ τοῖς στρατηγοῖς αὐτοὺς, ὅτι ἂν βούλωνται ποιεῖν ἐκδίδωμεν. μηδὲ δεσποτικῶς,
ἀλλὰ συμμαχικῶς αὐτῶν ἐπιστατῶμεν. ἐκεῖνο καταμαθόντες, ὅτι μιᾶς μὲν ἑκάστης τῶν
πόλεων κρείττους ἐσμὲν. ἁπασῶν δὲ, ἥττους. τρίτον δὲ, ἢν μηδὲν περὶ πλείονος ἡγῆσθε με-
τὰ γε τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, τοῦ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμεῖν. τοῖς γὰρ οὕτω
διακειμένοις, ἑκόντες καὶ τὰς ἡγεμονίας, καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐνδιδόασιν. ἢν οὖν ἐμμένη-
τε τοῖς εἰρημένοις, καὶ πρὸς τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς παράσχητε, πολεμικοὺς μὲν ὄντας
ταῖς μελέταις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικοὺς δὲ, τῷ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πράτ-
τειν, οὐ μόνον εὐδαίμονα ποιήσετε ταύτην τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς Ἕλληνας ἅπαντας.
οὐδὲ γὰρ ἄλλη τῶν πόλεων, οὐδὲ μία τολμήσει περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν, ἀλλ᾽ ὀκνή-
σουσι. καὶ πολλὴν ἡσυχίαν ἕξουσιν, ὅταν ἴδωσιν ἐφεδρεύουσαν τὴν ἡμετέραν πόλιν,
καὶ παρεσκευασμένην τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὁπότερον ἂν ποιῶσιν, τό γ᾽
ἡμέτερον καλῶς ἕξει καὶ συμφερόντως. ἤν τε γὰρ δόξῃ ταῖς πόλεσι ταῖς προεχού-
σαις, ἀπέχεσθαι τούτων τῶν ἀδικημάτων, ἡμεῖς τούτων τῶν ἀγαθῶν τὴν αἰτίαν ἕξομεν.
ἤν τε ἐπιχειρῶσιν ἀδικεῖν, ἐφ᾽ ἡμᾶς ἅπαντες οἱ δεδιότες, καὶ κακῶς πάσχοντες καταφεύ-
ξονται. πολλὰς ἱκετηρίας καὶ δεήσεις ποιούμενοι, καὶ διδόντες, οὐ μόνον τὴν ἡγεμονί-
αν, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτούς. ὥστ᾽ οὐκ ἀπορήσομεν μεθ᾽ ὧν κωλύσομεν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας,
ἀλλὰ πολλοὺς ἕξομεν τοὺς ἑτοίμως συναγωνιζομένους ἡμῖν. ποία γὰρ ἢ πόλις. ἢ τίς
ἀνθρώπων οὐκ ἐπιθυμήσει μετασχεῖν τῆς φιλίας, καὶ τῆς συμμαχίας τῆς ἡμετέ-
ρας, ὅταν ὁρῶσι τοὺς αὐτοὺς ἀμφότερα, καὶ δικαιοτάτους ὄντας καὶ μεγίστην δύνα-
μιν κεκτημένους. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους σώζειν καὶ βουλομένους, καὶ δυναμένους. αὐ-

τοὺς δὲ μηδὲ μιᾶς βοηθείας δεομένους; πόσην δὲ χρὴ πρόσοδον καὶ ἐπίδοσιν τὰ τῆς πόλε
ως λήψεσθαι, τῆς τοιαύτης εὐνοίας παρὰ τῶν ἄλλων ὑπαρξάσης; πόσον δὲ πλοῦτον
εἰς ῥυήσεσθαι καὶ εἰς τὴν πόλιν, δι᾽ ἡμῶν ἁπάσης τῆς ἑλλάδος σωζομένης; τίνας δ᾽
οὐκ ἐπαινέσεσθαι τοὺς τοσούτων, καὶ τηλικούτων ἀγαθῶν αἰτίους γεγενημένους; ἀλ-
λὰ γὰρ οὐ δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν ἅπαντα τῷ λόγῳ περιλαβεῖν, ἃ τυγχάνω τῇ
διανοίᾳ καθορῶν. πλὴν ὅτι καλόν ἐστιν, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ἀδικίαις καὶ μανίαις πρώτ
τους εὖ φρονήσαντας, προστῆναι τῆς τῶν ἑλλήνων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας, ἀλλὰ
μὴ λυμεῶνας αὐτῶν κληθῆναι, καὶ περιβλέπους ἐν ἀρετῇ γενομένους, τὴν δόξαν
τῶν προγόνων ἀναλαβεῖν. κεφάλαιον δὲ πάντων, ἐκεῖνο ἔχω λέγειν, εἰς ὃ πάντα τὰ
προειρημένα συντείνει, καὶ πρὸς ὃ χρὴ βλέποντας τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως δο
κιμάζειν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς εἴπερ βουλόμεθα διαλύσασθαι μὲν τὰς διαβολάς, ἃς ἔχομεν
ἐν τῷ παρόντι, παύσασθαι δὲ τῶν πολέμων τῶν μάτην γιγνομένων, κτήσασθαι δὲ
τὴν ἡγεμονίαν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, μισῆσαι μὲν ἁπάσας τὰς τυραννικὰς ἀρχὰς
καὶ τὰς δυναστείας. ἀναλογιζομένους τὰς συμφορὰς τὰς ἀπ᾽ αὐτῶν γενησομένας.
ζηλῶσαι δὲ καὶ μιμήσασθαι τὴν λακεδαιμονίων βασιλείαν. ἐκείνοις γὰρ ἀδικεῖν μὲν,
ἧττον ἔξεστιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις. τοσοῦτο δὲ μακαριστότεροι τυγχάνουσιν ὄντες, τῶν βίᾳ
τὰς τυραννίδας κατεχόντων, ὅσον οἱ μὲν τοὺς τοιούτους ἀποκτείναντες, τὰς μεγίστας
δωρεὰς παρὰ τῶν συμπολιτευομένων λαμβάνουσιν. ὑπὲρ ἐκείνων δὲ οἱ μὴ τολμῶν-
τες ἐν ταῖς μάχαις ἀποθνήσκειν, ἀτιμότεροι γίγνονται τῶν τὰς τάξεις λειπόντων,
καὶ ἀσπίδας ἀποβαλλόντων. ἄξιον οὖν ὀρέγεσθαι τῆς τοιαύτης ἡγεμονίας. ἔνεστι
δ᾽ ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασιν ἡμᾶς τυχεῖν παρὰ τῶν ἑλλήνων τῆς τοιαύτης τιμῆς, ἥν
περ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν πολιτῶν ἔχουσιν. ἢν ὑπολάβωσι τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν. μὴ
δουλείας, ἀλλὰ σωτηρίας αὐτοῖς αἰτίαν γενέσθαι. Πολλῶν δὲ καὶ παντοδα
πῶν λόγων ἐνόντων περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἐμοὶ μὲν ἀμφότερα συμβουλεύει παύ
σασθαι λέγοντι, καὶ τὸ μῆκος τοῦ λόγου, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐμῶν ἐτῶν. τοῖς δὲ νεω-
τέροις καὶ μᾶλλον ἀκμάζουσιν ἢ ἐγὼ, παραινῶ καὶ παρακελεύομαι τοιαῦτα λέγειν
καὶ γράφειν, ἐξ ὧν τὰς μεγίστας τῶν πόλεων, καὶ τὰς εἰθισμένας ταῖς ἄλλαις κακὰ
παρέχειν, προτρέψουσιν ἐπ᾽ ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην, ὡς ἐν ταῖς τῆς ἑλλάδος εὐπρα-
γίαις, συμβαίνει καὶ τὰ τῶν φιλοσόφων πράγματα, πολλῷ βελτίω γίγνεσθαι.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΔΑΜΟΥ.

Ἐπεὶ τὰ λευκτρικὰ κατέτρεχον τὴν λακεδαίμονα θηβαῖοι, καὶ πολ
λάκις αὐτὴν ἐκάκωσαν, ὡς καὶ τὰς λακεδαιμονίων γυναῖκας ἀπαν
τῆσαι λακεδαιμονίοις συνεχῶς φεύγουσι καὶ εἰπεῖν. μὴ καὶ δεύτερον
ὑμᾶς ἔχομεν ἐν τῇ γαστρὶ δέξασθαι, καὶ οὕτω συγγραφέντες ἐν μαντινείᾳ
ἐνίκησαν τῶν ἀθηναίων ἱππέων καλῶς παραταξαμένων. μετὰ τὰ ἐν
μαντινείᾳ οὖν ἔπεμψαν λακεδαιμόνιοι πρὸς θηβαίους αἰτοῦντες αὐτοὺς τὴν εἰρήνην.
οἱ δὲ ὑπέσχοντο αὐτοῖς ἡσυχάσειν. εἰ μεσσήνην ἀνοικίσωσι, καὶ αὐτόνομον ἐάσωσι. τῶν οὖν
ἄλλων συμβουλευόντων λακεδαιμονίοις ἀνοικίσαι, ἀρχίδαμος ὁ νεώτερος συμβου-
λεύει λακεδαιμονίοις, μὴ ἀνοικίσαι. κατάγεται δ᾽ οὕτως ὁ μικρὸς ἀρχίδαμος. ζευ
ξίδαμος, οὗ ἀρχίδαμος. οὗ, ἆγις. οὗ, ἀγησίλαος. οὗ, ἀρχίδαμος. καὶ οἱ μὲν λέγουσιν, ὅ
τι πέμψας ἀρχίδαμος ἐν ἀθήναις, τὸν λόγον παρὰ ἰσοκράτους ἐδέξατο. ἄλλοι δὲ φα
σὶ γυμνασίαν εἶναι τὸν λόγον ἰσοκράτους, τίνας ἂν εἴποι λόγους ἀρχίδαμος συμβου
λεύων λακεδαιμονίοις. καὶ ἡ μὲν ὑπόθεσις, αὕτη. στάσις δὲ τῷ λόγῳ, πραγματική.
κεφάλαιον δὲ, τὸ ξυμφέρον.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ, ΑΡΧΙΔΑΜΟΣ.

ἰ

σως τινὲς ὑμῶν θαυμάζουσιν, ὅτι τὸν ἄλλον χρόνον ἐμμεμενηκὼς τοῖς τῆς πόλεως νομίμοις, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἄλλος τῶν ἡλικιωτῶν, τοσαύτην πεποίημαι μεταβολὴν, ὥστε περὶ ὧν ὀκνοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι λέγειν, περὶ τούτων νεώτερος ὢν, παρελήλυθα συμβουλεύσων. ἐγὼ δὲ εἰ μέν τις ἄλλος τῶν εἰθισμένων ἐν ὑμῖν ἀγορεύειν ἀξίως ἦν τῆς πόλεως εἰρηκὼς, ἡσυχίαν ἂν ἦγον. νῦν δὲ ὁρῶν τοὺς μὲν συναγορεύοντας οἷς οἱ πολέμιοι προστάττουσι, τοὺς δ' οὐκ ἐῤῥωμένως ἐναντιουμένους, τοὺς δὲ, παντάπασιν ἀποσεσιωπηκότας, ἀνέστην ἀποφηνάμενος ἃ γινώσκω περὶ τούτων. αἰσχρὸν νομίσας εἰ τὴν ἰδίαν τάξιν τοῦ βίου διαφυλάττων προήσομαι τὴν πόλιν, ἀναξίως προφεισαμένην ἑαυτῆς. ἡγοῦμαι δὲ εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων πρέπει τοὺς τηλικούτους περί γε τοῦ πολεμεῖν, ἢ μὴ, προσήκειν μάλιστα τούτοις συμβουλεύειν, οἵπερ καὶ τῶν κινδύνων πλεῖστον μέρος μεθέξουσιν. ἄλλως τε δὴ καὶ τοῦ γνῶναί τι τῶν δεόντων ἐν κοινῷ καθεστῶτος ὑμῖν. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἀποδεδειγμένον, ὥστε τοὺς μὲν πρεσβυτέρους περὶ ἁπάντων εἰδέναι τὸ βέλτιστον, τοὺς δὲ νεωτέρους περὶ μηδενὸς ὀρθῶς γινώσκειν, καλῶς ἂν εἶχεν ἀπείργειν ἡμᾶς τοῦ συμβουλεύειν. ἐπειδὴ δὲ οὐ τῷ πλήθει τῶν ἐτῶν πρὸς τὸ φρονεῖν εὖ διαφέρομεν ἀλλήλων, ἀλλὰ τῇ φύσει καὶ ταῖς ἐπιμελείαις, πῶς οὐκ ἐπ' ἀμφοτέρων χρὴ τῶν ἡλικιῶν πεῖραν λαμβάνειν. ἵν' ἐξ ἁπάντων ὑμῖν ἐξῇ τῶν ῥηθέντων ἑλέσθαι τὰ συμφορώτατα. θαυμάζω δὲ ὅσοι τριηρῶν μὲν ἡγεῖσθαι, καὶ στρατοπέδων ἄρχειν ἀξιοῦσιν ἡμᾶς, ὑπὲρ ὧν μὴ καλῶς βουλευσάμενοι, πολλαῖς ἂν συμφοραῖς, καὶ μεγάλαις τὴν πόλιν περιβάλοιμεν. εἰπεῖν δ' ἃ γιγνώσκομεν περὶ ὧν ὑμεῖς μέλλετε κρίνειν, οὐκ οἴονται δεῖν ἡμᾶς. ἐν οἷς κατορθώσαντες μὲν ἅπαντας ἂν ὠφελήσαιμεν. διαμαρτόντες δὲ τῆς ἡμετέρας γνώμης, αὐτοὶ μὲν ἴσως ἂν φαυλότεροι δόξαιμεν εἶναι. τὸ δὲ κοινὸν, οὐδὲν ἂν ζημιώσαιμεν. οὐ μὴν ὡς ἐπιθυμῶν τοῦ λέγειν, οὐδ' ὡς ἄλλως πως παρεσκευασμένος ζῆν, ἢ τὸν παρελθόντα χρόνον, οὕτως εἴρηκα περὶ τούτων. ἀλλὰ βουλόμενος ὑμᾶς προτρέψαι μηδεμίαν ἀποδοκιμάζειν τῶν ἡλικιῶν, ἀλλ' ἐν ἁπάσαις ζητεῖν. εἴ τις δύναται περὶ τῶν παρόντων πραγμάτων εἰπεῖν ἀγαθόν τι, ὡς ἐξ οὗ τὴν πόλιν οἰκοῦμεν. οὐδεὶς οὔτε πόλεμος, οὔτε κίνδυνος περὶ τηλικούτων τὸ μέγεθος ἡμῖν γέγονε. περὶ ὅσων νῦν βουλευσόμενος συνελήλυθα. πρότερον μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ τῶν ἄλλων ἄρχειν, ἠγωνιζόμεθα. νυνὶ δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν αὐτοὶ τὸ προσταττόμενον ὃ σημεῖον ἐλευθερίας ἐστίν. ὑπὲρ ἧς οὐδὲν ὅτι τῶν δεινῶν οὐχ ὑπομενητέον, οὐ μόνον ἡμῖν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μὴ δὲ ἀνάνδρως διακειμένοις, ἀλλὰ καὶ κατὰ μικρὸν ἀρετῆς ἀντιποιουμένοις. ἐγὼ μὲν οὖν εἰ δεῖ μετὰ παῤῥησίας ἴδιον εἰπεῖν, ἑλοίμην ἂν ἀποθανεῖν ἤδη μὴ ποιήσας τὸ προσταττόμενον μᾶλλον, ἢ πολὺ πλείονα χρόνον ζῆν τοῦ τεταγμένου, ψηφισάμενος ἃ Θηβαῖοι κελεύουσιν. αἰσχυνοίμην γὰρ ἂν, εἰ γεγονὼς μὲν ἀφ' Ἡρακλέους, τοῦ δὲ πατρὸς βασιλεύοντος, αὐτὸς δὲ ἐπίδοξος ὢν τυχεῖν τῆς τιμῆς ταύτης, περιίδοιμι καθ' ὅσον ἐστὶν ἐν ἐμοὶ, τὴν χώραν ἣν ἡμῖν οἱ πρόγονοι κατέλιπον, ταύτην τοὺς οἰκέτας τοὺς ἡμετέρους ἔχοντας. ἀξιῶ δὲ καὶ ὑμᾶς τὴν αὐτὴν ἐμοὶ γνώμην ἔχειν. ἐνθυμηθέντας ὅτι μέχρι μὲν ταύτης τῆς ἡμέρας δεδυστυχηκέναι δοκοῦμεν ἐν τῇ μάχῃ τῇ πρὸς Θηβαίους, καὶ τοῖς μὲν σώμασι κρατηθῆναι, διὰ τῶν οὐκ ὀρθῶς ἡγησαμένων. τὰς δὲ ψυχὰς ἔτι καὶ νῦν ἀηττήτους ἔχειν. εἰ δὲ φοβηθέντες τοὺς ἐπιόντας κινδύνους προησόμεθά τι τῶν ἡμετέρων, βεβαιώσομεν τὰς Θηβαίων ἀλαζονείας, καὶ πολὺ σεμνότερον τρόπαιον τοῦ περὶ Λεῦκτρα, καὶ φανερώτερον στήσομεν καθ' ἡμῶν αὐτῶν. τὸ μὲν γὰρ ἀτυχίας, τὸ δὲ τῆς ἡμετέρας διανοίας ἔσται γεγενημένον. μηδεὶς οὖν ὑμᾶς πείσει τοιαύταις αἰσχύναις τὴν πόλιν περιβαλεῖν. καίτοι λίαν προθύμως οἱ σύμμαχοι συμβεβουλεύκασιν ὑμῖν, ὡς χρὴ Μεσσήνην ἀφέντας ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην. οἷς ὑμεῖς δικαίως ἂν ὀργίζοισθε πολὺ μᾶλλον, ἢ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀποστᾶσιν ἡμῶν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἀφέμενοι τῆς ὑμετέρας φιλίας, τὰς αὐτῶν πόλεις ἀπώλεσαν

λεσαν εἰς στάσεις καὶ σφαγὰς καὶ πολιτείας πονηρὰς ἐμβαλόντες. οὗτοι δ᾽ ὑμᾶς κακῶς ποιήσοντες ἥκουσι. τὴν γὰρ δόξαν, ἣν ἡμῖν οἱ πρόγονοι μετὰ πολλῶν κινδύνων ἐν ἑπτακοσίοις ἔτεσι κατέλιπον, αὐτὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πείθουσιν ἡμᾶς ἀποβαλεῖν, ἧς οὔτ᾽ ἀπρεπεστέραν τῇ Λακεδαίμονι, οὔτε δεινοτέραν οὐδέπω τ᾽ ἂν εὑρεῖν ἠδυνήθησαν. εἰς τοῦτο δ᾽ ἥκουσι πλεονεξίας καὶ τοσαύτην κατεγνώκασιν ἡμῶν ἀνανδρίαν, ὥστε πολλάκις ἡμᾶς ἀξιώσαντες ὑπὲρ τῆς αὑτῶν πολεμεῖν, ὑπὲρ Μεσσήνης οὐκ οἴονται δεῖν ἡμᾶς κινδυνεύειν ἀλλ᾽ ἵν᾽ αὐτοὶ τὴν σφετέραν αὐτῶν ἀσφαλῶς καρπῶνται, πειρῶνται διδάσκειν ὑμᾶς ὡς χρὴ τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἡμετέρας παραχωρῆσαι, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπαπειλοῦσιν ὡς εἰ μὴ ταῦτα συγχωρήσομεν ποιησόμενοι τὴν εἰρήνην κατὰ σφᾶς αὐτούς. ἐγὼ δὲ οὐ τοσούτῳ χαλεπώτερον ἡγοῦμαι τὸν κίνδυνον ὑμῖν ἔσεσθαι τὸν ἄνευ τούτων, ὅσῳ καλλίω καὶ λαμπρότερον καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ὀνομαστότερον. τὸ γὰρ μὴ δι᾽ ἑτέρων ἀλλὰ δι᾽ ἡμῶν αὐτῶν πειρᾶσθαι σώζεσθαι καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ὁμολογούμενον τοῖς ἄλλοις τῆς πόλεως ἔργοις ἐστίν.

οὐδεπώποτε δὲ λόγους ἀγαπήσας, ἀλλ᾽ ἀεὶ νομίζων τοὺς περὶ ταῦτα διατρίβοντας ἀργοτέρους εἶναι πρὸς τὰς πράξεις, νῦν οὐδὲν ἂν περὶ πλείονος ποιησαίμην ἢ δυνηθῆναι περὶ τῶν προκειμένων ὡς βούλομαι διελθεῖν. ἐν γὰρ τῷ παρόντι διὰ τούτων ἐλπίζω μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος ἂν γενέσθαι τῇ πόλει. πρῶτον μὲν οὖν οἶμαι δεῖν ὑμᾶς ὑπομνῆσαι δι᾽ ὃν τρόπον ἐκτησάμεθα Μεσσήνην, καὶ διὰ τίνας αἰτίας ἐν Πελοποννήσῳ κατῳκήσατε, Δωριεῖς τὸ παλαιὸν ὄντες. διὰ τοῦτο δὲ προλήψομαι πόρρωθεν, ἵν᾽ ἐπίστησθε, διότι ταύτην ὑμᾶς τὴν χώραν ἀποστερεῖν ἐπιχειροῦσιν, ἣν ὑμεῖς οὐδὲν ἧττον, ἢ τὴν ἄλλην Λακεδαίμονα κέκτησθε δικαίως.

ἐπεὶ γὰρ Ἡρακλῆς μετήλλαξε τὸν βίον θεὸς ἐκ θνητοῦ γεγονώς, κατὰ μὲν ἀρχὰς οἱ παῖδες αὐτοῦ διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν δύναμιν ἐν πολλοῖς πλάνοις ἦσαν. τελευτήσαντος δ᾽ Εὐρυσθέως κατῴκησαν ἐν Δωριεῦσιν. ἤδη δὲ τῆς τρίτης γενεᾶς ἀφίκοντο εἰς Δελφοὺς χρήσασθαι τῷ μαντείῳ περί τινων βουληθέντες. ὁ δὲ θεὸς περὶ ὧν μὲν ἐπηρώτησαν, οὐκ ἀνεῖλεν. ἐκέλευσε δὲ ἤδη τὴν πατρῴαν ἰέναι χώραν. σκοπούμενοι δὲ τὴν μαντείαν εὕρισκον Ἄργος μὲν κατὰ ἀγχιστείαν αὐτῶν γιγνόμενον. Εὐρυσθέως γὰρ ἀποθανόντος, μόνοι Περσειδῶν ἦσαν καταλελειμμένοι. Λακεδαίμονα δὲ κατὰ δωρεὰν δοθεῖσαν. ἐκβληθεὶς γὰρ Τυνδάρεως ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐπειδὴ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθησαν, καταγαγόντος αὐτὸν Ἡρακλέους δίδωσι τὴν χώραν. διά τε τὴν εὐεργεσίαν ταύτην, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν τὴν πρὸς τοὺς παῖδας. Μεσσήνην δὲ δοριάλωτον ληφθεῖσαν. συληθεὶς γὰρ Ἡρακλῆς τὰς βοῦς ἐκ τῆς Ἐρυθείας ἐξήλασεν ὑπὸ Νηλέως καὶ τῶν παίδων, πλὴν Νέστορος, λαβὼν αὐτὴν αἰχμάλωτον, τοὺς μὲν ἀδικήσαντας ἀπέκτεινε. Νέστορι δὲ παρακατατίθεται τὴν πόλιν. νομίσας αὐτὸν εὖ φρονεῖν, ὅτι νεώτατος ὤν, οὐ συνεξήμαρτε τοῖς ἀδελφοῖς. ὑπολαβόντες δὲ οὕτως ἔχειν τὴν μαντείαν, καὶ τοὺς προγόνους τοὺς ὑμετέρους παραλαβόντες, καὶ τὸ στρατόπεδον συστησάμενοι, τὴν μὲν ἰδίαν χώραν εἰς τὸ κοινὸν τοῖς συνακολουθήσασιν ἔδοσαν. τὴν δὲ βασιλείαν, ἐξαίρετον αὐτοῖς παρ᾽ ἐκείνων ἔλαβον. ἤδη δὲ τούτοις πίστιν ἀλλήλοις δόντες, ἐποιοῦντο τὴν στρατείαν. τοὺς μὲν οὖν κινδύνους τοὺς ἐν τῇ πορείᾳ γενομένους, καὶ τὰς ἄλλας πράξεις τὰς οὐδὲν πρὸς τὸ παρὸν φερούσας, τί δεῖ λέγοντα διατρίβειν. πολέμῳ δὲ κρατήσαντες τοὺς ἐν τοῖς τόποις τοῖς εἰρημένοις κατοικοῦντας, τριχῇ διείλοντο τὰς βασιλείας. ὑμεῖς μὲν οὖν μέχρι ταυτησὶ τῆς ἡμέρας ἐμμένετε ταῖς συνθήκαις καὶ τοῖς ὅρκοις οὓς ἐποιήσασθε πρὸς τοὺς προγόνους τοὺς ὑμετέρους. διὸ καὶ τὸν παρελθόντα χρόνον ἄμεινον τῶν ἄλλων ἐφέρεσθε, καὶ τὸν ἐπιόντα προσδοκᾶν χρὴ τοιούτους ὄντας βέλτιον, ἢ νῦν πράξειν. Μεσσήνιοι δ᾽ εἰς τοῦτ᾽ ἀσεβείας ἦλθον, ὥστ᾽ ἐπιβουλεύσαντες ἀπέκτειναν Κρεσφόντην τὸν οἰκιστὴν μὲν τῆς πόλεως, κύριον δὲ τῆς χώρας, ἔκγονον δ᾽ Ἡρακλέους, αὐτὸν δὲ γεγενημένον ἡγεμόνα. διαφυγόντες δὲ οἱ παῖδες αὐτοῦ τοὺς κινδύνους, ἱκέται κατέστησαν ταύτης τῆς πόλεως, ἀξιοῦντες βοηθεῖν τῷ τε θνεῶτι. καὶ τὴν χώραν διδόντες ἡμῖν. ἐπερόμενοι δὲ τὸν θεόν, κἀκείνου προστάξαντος δέχεσθαι ταῦτα καὶ τιμωρεῖν τοῖς ἠδικημένοις, ἐκ

πολιορκήσαντες μεσηνίους, οὕτως ἐκτήσασθε τὴν χώραν. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐξ
ἀρχῆς ὑμῖν ὑπαρξάντων ἀκριβῶς μὲν οὐ διῆλθον. ὁ γὰρ παρὼν καιρὸς οὐκ ἐᾷ μυθο
λογεῖν. ἀλλ' ἀναγκαῖον ἦν συντομώτερον ἢ σαφέστερον διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων οἶμαι πᾶσιν εἶναι φανερὸν, διότι τὴν ὁμολογουμένην ἡμε
τέραν εἶναι χώραν, οὐδὲν διαφερόντως κεκτημένοι τυγχάνομεν, ἢ τὴν ἀμφισβητου
μένην. ταύτην μὲν γὰρ οἰκοῦμεν, δόντων μὲν ἡρακλειδῶν. ἀνελόντος δὲ τοῦ θεοῦ. πολέ
μῳ δὲ κρατήσαντες τοὺς ἔχοντας. ἐκείνην δὲ ἐλάβομεν παρὰ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸν
αὐτὸν τρόπον. καὶ ταῖς μαντείαις χρησάμενοι ταῖς αὐταῖς. εἰ μὲν οὖν οὕτως ἔχομεν,
ὥστε μηδὲ περὶ ἑνός ἀντιλέγειν, μή δ' ἂν αὐτὴν τὴν σπάρτην ἐκλείπειν ἡμῖν προστάτ
τωσι, περίεργόν ἐστι περὶ μεσήνης σπουδάζειν. εἰ δὲ μηδεὶς ἂν ὑμῶν ἀξιώσειε ζῆν ἀπο-
στερούμενος τῆς πατρίδος, προσήκει καὶ περὶ ἐκείνης ὑμᾶς τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν.
τὰ γὰρ αὐτὰ δικαιώματα καὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους περὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν εἰπεῖν
ἔχοιμεν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο ὑμᾶς λέληθεν, ὅτι τὰς κτήσεις, καὶ τὰς ἰδίας
καὶ τὰς κοινὰς ἢν ἐπιγένηται πολὺς χρόνος, κυρίας καὶ πατρῴας ἅπαντες εἶναι
νομίζουσιν. ἡμεῖς τοίνυν μεσήνην εἵλομεν πρὶν ἢ πέρσας λαβεῖν τὴν βασιλείαν καὶ κρα-
τῆσαι τῆς ἠπείρου. καὶ πρὶν οἰκισθῆναι τινὰς τῶν πόλεων τῶν ἑλληνίδων. καὶ τούτων
ὑπαρχόντων ἡμῖν, τῷ μὲν βαρβάρῳ τὴν ἀσίαν, ὥσπερ πατρῴαν οὖσαν ἀποδιδόασιν.
ὃς οὔπω διακόσια ἔτη κατέχει τὴν ἀρχήν. ἡμᾶς δὲ μεσήνης ἀποστεροῦσιν. οἳ πλεῖον ἢ δι-
πλάσιον χρόνον ἢ τοσοῦτον τυγχάνομεν ἔχοντες αὐτήν. καὶ πλάταιαν μὲν καὶ θεσπι
ὰς ἐχθὲς καὶ πρώην πεποιήκασιν ἀναστάτους. ταύτην δὲ διὰ τριακοσίων ἐτῶν κατοικί-
ζουσιν. ἀμφότερα παρὰ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας πράττοντες. καὶ εἰ μὲν τοὺς
ὡς ἀληθῶς μεσηνίους κατῆγον, ἠδίκουν μὲν ἄν. ὅμως δ' εὐλογώτερον ἂν εἰς ὑμᾶς ἐξή-
μαρτον. νῦν δὲ τοὺς εἵλωτας ὁμόρους ἡμῖν παρακατοικίζουσιν. ὥστε μὴ τοῦτ' εἶναι χα
λεπώτατον, εἰ τῆς χώρας στερηθησόμεθα παρὰ τὸ δίκαιον. ἀλλ' εἰ τοὺς δούλους τοὺς
ὑμετέρους ἐποψόμεθα κυρίους αὐτῆς ὄντας. ἔτι τοίνυν ἐκ τῶν ἐχομένων γνώσεσθε
σαφέστερον, ὅτι καὶ νῦν δεινὰ πάσχομεν. καὶ τότε δικαίως μεσήνην εἴχομεν. πολλῶν γὰρ
κινδύνων γεγενημένων ἡμῖν ἤδη ποτὲ ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην ἠναγκάσθημεν. πολὺ χεῖ-
ρον πράττοντες τῶν πολεμίων. ἀλλ' ὅμως ἐν τοιούτοις καιροῖς γενομένων τῶν συνθη
κῶν, ἐν οἷς οὐχ οἷόν τ' ἦν πλεονεκτεῖν, περὶ μὲν ἄλλων τινῶν ἀμφισβήτησις ἐγένετο. πε-
ρὶ δὲ τῆς μεσήνης, οὔθ' ὁ βασιλεὺς, οὔθ' ἡ τῶν θηβαίων πόλις οὐδὲ πώποθ' ἡμῖν ἐνεκάλε
σαν ἀδίκως κεκτημένοις αὐτήν. καίτοι πῶς ἂν περὶ τοῦ δικαίου κρίσιν ἀκριβεστέραν
ταύτης εὕροιμεν τῆς ὑπὸ μὲν τῶν ἐχθρῶν ἐγνωσμένης. ἐν δὲ ταῖς ἡμετέραις δυσπρα
ξίαις γεγενημένης. τὸ τοίνυν μαντεῖον ὃ πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν ἀρχαιότατον εἶναι
καὶ κοινότατον καὶ πιστότατον, οὐ μόνον ἔγνω τότε ἡμετέραν εἶναι μεσήνην, ὅτε διδόν
των ἡμῖν τῶν κρεσφόντου παίδων, προσέταξε δέχεσθαι τὴν πόλιν, καὶ βοηθεῖν τοῖς
ἀδικουμένοις, ἀλλὰ καὶ τοῦ πολέμου μακροῦ γιγνομένου, πεμψάντων ἡμῶν ἀμφοτέ-
ρων εἰς δελφοὺς, ἐκείνων μὲν σωτηρίαν αἰτούντων, ἡμῶν δὲ ἐπερωτώντων ὅτῳ τρό-
πῳ τάχιστα ἂν κρατήσαιμεν τῆς πόλεως, τοῖς μὲν οὐδὲν ἀνεῖλεν, ὡς οὐ δικαίαν ποιου
μένοις τὴν αἴτησιν. ὑμῖν δὲ ἐδήλωσε, καὶ θυσίας οἵας ἔδει ποιήσασθαι. καὶ βοήθειαν
παρ' ὧν μεταπέμπεσθαι. καίτοι πῶς ἂν μαρτυρίαν μείζω καὶ σαφεστέραν παράσχοι
τίς τούτων. φαινόμεθα γὰρ πρῶτον μὲν παρὰ τῶν κυρίων λαβόντες τὴν χώραν. οὐδὲν
γὰρ κωλύει διὰ βραχέων πάλιν περὶ αὐτῶν ἔτι διελθεῖν. ἔπειτα κατὰ πόλεμον αὐ-
τὴν ἔχοντες. ὃν τρόπον αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων περὶ ἐκείνους τοὺς χρόνους ᾠκίσθη
σαν. ἔτι δὲ τοὺς ἠσεβηκότας εἰς τοὺς παῖδας τοῦ ἡρακλέους ἐκβεβληκότες. οἳ δικαί-
ως ἂν ἐξ ἁπάσης τῆς οἰκουμένης ὑπερωρίσθησαν. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῷ πλήθει τοῦ
χρόνου καὶ τῇ τῶν ἐχθρῶν κρίσει. καὶ ταῖς τοῦ θεοῦ μαντείαις προσηκόντως ἔχοντες
αὐτήν. ὧν ἕκαστον ἐστὶν ἱκανὸν διαλῦσαι τοὺς λόγους τῶν κατηγορεῖν τολμώντων. ὡς ἢ
νῦν διὰ πλεονεξίαν ποιούμεθα τὴν εἰρήνην, ἢ τότε τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμοῦντες ἐπο
λεμήσαμεν πρὸς μεσηνίους. περὶ μὲν οὖν τῆς κτήσεως ἔνεστι μὲν εἰπεῖν ἴσως πλείω
τούτων.

τούτων. οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἱκανῶς εἰρῆσθαι νομίζω. Λέγουσι δὲ οἱ συμβου-
λεύοντες ἡμῖν ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην, ὡς χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην
ἔχειν περὶ τῶν πραγμάτων, εὐτυχοῦντάς τε καὶ δυστυχοῦντας. ἀλλὰ πρὸς τὸ πα-
ρὸν εὖ βουλεύεσθαι καὶ ταῖς τύχαις ἐπακολουθεῖν, καὶ μὴ μείζονα φρονεῖν τῆς δυνά-
μεως. μηδὲ τὸ δίκαιον ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ἀλλὰ τὸ συμφέρον ζητεῖν. ἐγὼ δὲ περὶ
μὲν τῶν ἄλλων ὁμολογῶ τούτοις. ὅπως δὲ τοῦ δικαίου χρὴ ποιεῖσθαί τι προυργιαίτερον
τὸ συμφέρον, οὐδεὶς ἄν με λέγων πείσειεν. ὁρῶ γὰρ καὶ τοὺς νόμους ἕνεκα τούτου κει-
μένους, καὶ τοὺς ἄνδρας τοὺς καλούς τε κἀγαθοὺς ἐπὶ τούτῳ φιλοτιμουμένους. καὶ
τὰς πόλεις τὰς εὖ καὶ φιλοτίμως πολιτευομένας, περὶ τοῦτο μάλιστα σπουδα-
ζούσας. καὶ τοὺς πολέμους τοὺς προγεγενημένους οὐ κατὰ τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ κατὰ
τὸ δίκαιον, τέλος ἅπαντας εἰληφότας. ὅλως δὲ τὸν βίον τὸν τῶν ἀνθρώπων διὰ μὲν κα-
κίαν, ἀπολλύμενον. δι' ἀρετὴν δὲ, σωζόμενον. ὥστ' οὐκ ἀθυμεῖν δεῖ τοὺς ὑπὲρ τῶν δι-
καίων κινδυνεύειν μέλλοντας, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον τοὺς ὑβρίζοντας, καὶ τοὺς τὰς εὐ-
τυχίας μὴ μετρίως φέρειν ἐπισταμένους. ἔπειτα κἀκεῖνο χρὴ σκοπεῖν. νυνὶ μὲν γὰρ
περὶ τοῦ δικαίου πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχομεν. περὶ δὲ τοῦ συμφέροντος, ἀντι
λέγομεν. δυοῖν δὲ προκειμένοιν ἀγαθοῖν, καὶ τοῦ μὲν ὄντος προδήλου, τοῦ δ' ἀγνοουμέ
νου, πῶς οὐκ ἂν ποιήσαιτε καταγέλαστον, εἰ τὸ μὲν ὁμολογούμενον ἀποδοκιμάσετε.
τὸ δὲ ἀμφισβητούμενον, ἑλέσθαι δόξειεν ὑμῖν. ἄλλως τε καὶ τῆς αἱρέσεως τοσοῦτον δια
φερούσης. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἡμετέροις λόγοις ἔνεστι, μηδὲν προέσθαι τῶν ἡμετέρων αὐτῶν.
μηδὲ αἰσχύνῃ μηδεμιᾷ τὴν πόλιν περιβαλεῖν. ὑπὲρ δὲ τῶν δεινῶν κινδυνεύοντας, ἐλ
πίζειν ἄμεινον ἀγωνιεῖσθαι τῶν ἐχθρῶν. ἐν δὲ τοῖς τούτων, ἀφεστάναι μὲν ἤδη μεσήνης.
προεξαμαρτάνοντας δὲ τοῦτ' εἰς ἡμᾶς αὐτούς, τυχὸν καὶ τοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ δι
καίου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν προσδοκᾶτε διαμαρτάνειν. καὶ γὰρ οὐδὲ τοῦτο φα-
νερόν ἐστιν, ὡς ἐὰν ποιήσωμεν τὰ κελευόμενα, βεβαίως ἤδη τὴν εἰρήνην ἕξομεν. οἶμαι γὰρ
οὐκ ἀγνοεῖν ὑμᾶς, ὅτι πάντες εἰώθασι πρὸς μὲν τοὺς ἀμυνομένους περὶ τῶν δικαίων
διαλέγεσθαι. τοῖς δὲ λίαν ἑτοίμως ποιοῦσι τὸ προσταττόμενον, ἀεὶ πλέον προσεπιτάτ
τειν, ὧν ἂν ἐξ ἀρχῆς ἐπινοηθῶσιν. ὥστε συμβαίνει βελτίονος εἰρήνης τυγχάνειν τοὺς πο
λεμικῶς διακειμένους, τῶν ῥᾳδίως τὰς ὁμολογίας ποιουμένων. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ πε-
ρὶ ταῦτα πολὺν χρόνον διατρίβειν, πάντων τῶν τοιούτων ἀφέμενος, ἐπὶ τὸν ἁπλού
στατον ἤδη τρέψομαι τῶν λόγων. εἰ μὲν γὰρ μηδένες πώποτε τῶν δυστυχησάντων ἀνέ
λαβον ἑαυτοὺς μηδ' ἐπεκράτησαν τῶν ἐχθρῶν, οὐδ' ἡμᾶς εἰκὸς ἐλπίζειν περιγενήσεσθαι
πολεμοῦντας. εἰ δὲ πολλάκις γέγονεν ὥστε καὶ τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας ὑπὸ
τῶν ἀσθενεστέρων κρατηθῆναι, καὶ τοὺς πολιορκοῦντας ὑπὸ τῶν κατακεκλεισμένων
διαφθαρῆναι, τί θαυμαστὸν εἰ καὶ τὰ νῦν καθεστῶτα λήψεταί τινα μετάστασιν. ἐπὶ
μὲν οὖν τῆς ἡμετέρας πόλεως, οὐδὲν ἔχω τοιοῦτον εἰπεῖν. ἐν γὰρ τοῖς ἐπέκεινα χρόνοις,
οὐδένες πώποτε κρείττονες ἡμῶν εἰς ταύτην τὴν χώραν εἰσέβαλον. τοῖς δὲ τῶν ἄλλων,
πολλοῖς ἄν τις παραδείγμασι χρήσαιτο. καὶ μάλιστα ἐπὶ τῆς πόλεως τῆς ἀθηναίων.
τούτους γὰρ εὑρήσομεν ἐξ ὧν τοῖς ἄλλοις προσέταττον, πρὸς τοὺς ἕλληνας διαβληθέν
τας. ἐξ ὧν δὲ τοὺς ὑβρίζοντας ἠμύνοντο παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμήσαντας. τοὺς
μὲν οὖν παλαιοὺς εἰ διεξέλθοιμι κινδύνους οὓς ἐποιήσαντο πρὸς ἀμαζόνας, ἢ θρᾷ
κας, ἢ πελοποννησίους, τοῦ μὲν εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν αὐτῶν εἰσβάλλοντος, ἴσως ἀρ
χαῖα καὶ πόρρω τῶν νῦν παρόντων λέγειν ἂν δοκοίην. ἐν δὲ τῷ περσικῷ πολε-
μῳ, τίς οὐκ οἶδεν ἐξ οἵων συμφορῶν εἰς ὅσην εὐδαιμονίαν κατέστησαν. μόνοι γὰρ τῶν ἔ-
ξω πελοποννήσου κατοικούντων, ὁρῶντες τὴν τῶν βαρβάρων δύναμιν ἀνυπόστατον οὖ
σαν, οὐκ ἠξίωσαν βουλεύσασθαι περὶ τῶν προσταττομένων αὐτοῖς. ἀλλ' εὐθὺς εἵλοντο
περιϊδεῖν τὴν πόλιν ἀνάστατον γιγνομένην μᾶλλον, ἢ δουλεύουσαν. ἐκλιπόντες δὲ τὴν χώ
ραν, καὶ τὴν πόλιν, καὶ πατρίδα μὲν τὴν ἐλευθερίαν νομίσαντες, κοινωνήσαντες δὲ
τῶν κινδύνων ἡμῖν, τοσαύτης μεταβολῆς ἔτυχον, ὥστ' ὀλίγας ἡμέρας στερηθέντες
τῶν ἑαυτῶν, πολὺν χρόνον δεσπόται τῶν ἄλλων κατέστησαν. οὐ μόνον δ' ἄν τις ἐπὶ ταύ

της τῆς πόλεως ἐπιδείξειε τὸ, τολμᾶν ἀμύνεσθαι τοὺς ἐχθροὺς, ὡς πολλῶν ἀγαθῶν αἴ
τιόν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ διονύσιος ὁ τύραννος κατασταθεὶς εἰς πολιορκίαν ὑπὸ καρχηδονίων,
οὐδεμιᾶς αὐτῷ σωτηρίας ὑπολειπομένης, ἀλλὰ καὶ τῷ πολέμῳ κατεχόμενος, καὶ
τῶν πολιτῶν πρὸς αὐτὸν δυσκόλως διακειμένων, αὐτὸς μὲν ἐμέλλησεν ἐκπλεῖν. τῶν δὲ
χρωμένων τινὸς τολμήσαντος εἰπεῖν, ὡς καλόν ἐστιν ἐντάφιον ἡ τυραννὶς, αἰσχυνθεὶς ἐ-
φ' οἷς διενοήθη, καὶ πάλιν ἐπιχειρήσας πολεμεῖν, πολλὰς μὲν μυριάδας καρχηδονί
ων, διέφθειρεν. ἐγκρατεστέραν δὲ τὴν ἀρχὴν τῶν πολιτῶν κατεστήσατο. πολὺ δὲ μείζω τὴν
δύναμιν τῆς ἑαυτοῦ τῆς πρότερον ὑπαρχούσης ἐκτήσατο. τυραννῶν δὲ, τὸν βίον διε
τέλεσε. καὶ τὸν υἱὸν ἐν ταῖς αὐταῖς τιμαῖς καὶ δυναστείαις ἐν αἷσπερ αὐτὸς ἦν, κατέ
λιπε. παραπλήσια δὲ τούτοις, ἀμύντας ὁ τῶν μακεδόνων βασιλεὺς ἔπραξεν. ἡττηθεὶς
γὰρ ὑπὸ τῶν βαρβάρων τῶν προσοικούντων μάχῃ, καὶ πάσης μακεδονίας ἀποστε
ρηθεὶς, τὸ μὲν πρῶτον ἐκλιπεῖν τὴν χώραν διενοήθη, καὶ τὸ σῶμα διασώζειν. ἀκούσας
δέ τινος ἐπαινοῦντος τὸ πρὸς διονύσιον ῥηθὲν, καὶ μεταγνοὺς ὥσπερ ἐκεῖνος, χωρίον μι
κρὸν καταλαβὼν, καὶ βοήθειαν ἐνθένδε μεταπεμψάμενος, ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἅπασαν
κατέσχε μακεδονίαν. τὸν δὲ ἐπίλοιπον χρόνον βασιλεύων, γήρᾳ τὸν βίον ἐτελεύτησεν. ἀ
πείποιμεν δ' ἂν ἀκούοντές τε καὶ λέγοντες, εἰ πάσας τὰς τοιαύτας πράξεις ἐξετά-
ζοιμεν. ἐπεὶ καὶ τῶν περὶ θήβας πραχθέντων εἰ μνησθείημεν, ἐπὶ μὲν τοῖς γεγενημέ
νοις ἂν λυπηθείημεν. περὶ δὲ τῶν μελλόντων, βελτίους ἂν ἐλπίδας λάβοιμεν. τολμη-
σάντων γὰρ αὐτῶν ὑπομεῖναι τὰς εἰσβολὰς καὶ τὰς ἀπειλὰς τὰς ἡμετέρας, εἰς τοῦθ'
ἡ τύχη τὰ πράγματα περιέστησεν αὐτῶν, ὥστε τὸν ἄλλον χρόνον ὑφ' ἡμᾶς ὄντες, νῦν
ἡμῖν προστάττειν ἀξιοῦσιν. ὅστις οὖν ὁρῶν τοιαύτας μεταβολὰς γεγενημένας, ἐφ' ἡ-
μῶν οἴεται παύσεσθαι, λίαν ἀνόητός ἐστιν. ἀλλὰ δεῖ καρτερεῖν ἐπὶ τοῖς παροῦσι, καὶ
θαῤῥεῖν περὶ τῶν μελλόντων. ἐπισταμένους ὅτι τὰς τοιαύτας συμφορὰς αἱ πόλεις ἐπα
νορθοῦνται, πολιτείᾳ χρηστῇ καὶ ταῖς περὶ τὸν πόλεμον ἐμπειρίαις. περὶ ὧν οὐδεὶς
τολμήσειεν ἀντειπεῖν, ὡς οὐ τὴν μὲν ἐμπειρίαν μᾶλλον τῶν ἄλλων ἔχομεν. πολιτείαν
δὲ οἵαν χρὴ, παρὰ μόνοις ἡμῖν ἐστίν. ὧν ὑπαρχόντων οὐκ ἔστιν ὅπως οὐκ ἄμεινον πράξο-
μεν τῶν μηδετέρου τούτων πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποιημένων. κατηγοροῦσι δέ τινες τοῦ
πολέμου. καὶ διεξέρχονται τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ τεκμηρίοις ἄλλοις τε πολλοῖς χρώμε
νοι, καὶ μάλιστα τοῖς περὶ ἡμᾶς γεγενημένοις. καὶ θαυμάζουσιν εἴ τινες οὕτω χαλεπῷ
καὶ παραβόλῳ πράγματι πιστεύειν ἀξιοῦσιν. ἐγὼ δὲ πολλοὺς μὲν οἶδα διὰ τὸν πόλε-
μον μεγάλην εὐδαιμονίαν κτησαμένους. πολλοὺς δὲ τῆς ὑπαρχούσης, στερηθέντας διὰ
τὴν εἰρήνην. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶν ἀποτόμως, οὔτε κακὸν οὔτ' ἀγαθόν. ἀλλ' ὅπως ἂν
χρήσηταί τις καὶ τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς καιροῖς, οὕτως ἀνάγκη καὶ τὸ τέλος ἐκβαί
νειν ἐξ αὐτῶν. χρὴ δὲ τοὺς μὲν εὖ πράττοντας, εἰρήνης ἐπιθυμεῖν. ἐν γὰρ τῇ καταστάσει
ταύτῃ πλεῖστον ἂν τις χρόνον τὰ παρόντα διαφυλάξειεν. τοὺς δὲ δυστυχοῦντας τῷ
πολέμῳ, προσέχειν τὸν νοῦν. ἐκ γὰρ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς πανουργίας, θᾶττον ἂν μετα
βολῆς τύχοιεν. ὧν ἡμεῖς δεδοίκαμεν μὴ τἀναντία πράττοντες φανῶμεν. ὅτε γὰρ ἐξῆν ὑ
μῖν τρυφᾶν, πλείους τοὺς πολέμους ἐποιούμεθα τοῦ δέοντος. ἐπειδὴ δ' εἰς ἀνάγκην κα
θέσταμεν, ὥστε κινδυνεύειν, ἡσυχίας ἐπιθυμοῦμεν, καὶ περὶ ἀσφαλείας βουλευό
μεθα. καίτοι χρὴ τοὺς βουλομένους ἐλευθέρους εἶναι, τὰς μὲν ἐκ τῶν ἐπιταγμάτων
συνθήκας φεύγειν ὡς ἐγγὺς δουλείας οὔσας. ποιεῖσθαι δὲ τὰς διαλλαγὰς ὅταν ἢ
περιγένωνται τῶν ἐχθρῶν, ἢ τὴν αὐτῶν δύναμιν ἐξισώσωσι τῇ τῶν πολεμίων. ὡς τοι
αύτην ἕκαστοι τὴν εἰρήνην ἕξουσιν, οἵαν περ ἂν τοῦ πολέμου ποιήσωνται τὴν διάλυσιν.
ὧν ἐνθυμουμένους, χρὴ μὴ προπετῶς ἡμᾶς αὐτοὺς ἐμβάλλειν εἰς αἰσχρὰν ὁμολογίαν. μη
δὲ ῥαθυμότερον ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ περὶ τῶν ἄλλων φανῆναι βουλευομένους. ἀνα-
μνήσθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, ὅτι τὸν παρελθόντα χρόνον εἰ πολιορκουμένῃ τινὶ τῶν
πόλεων τῶν συμμαχίδων εἷς μόνος λακεδαιμόνιος βοηθήσειεν, ὑπὸ πάντων ὡμολο
γεῖτο παρὰ τοῦτον γεγενῆσθαι τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς. καὶ τοὺς μὲν πλείστους τῶν τοιούτων
ἀνδρῶν, παρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἂν τις ἀκούσειεν. τοὺς δ' ὀνομαστοτάτους, ἔχω κἀγὼ διελ
θεῖν.

θεῖν. πεδάριτος μὲν γὰρ εἰς χίον πλεύσας, τὴν πόλιν αὐτῶν διέσωσε. βρασίδας δὲ εἰς
ἀμφίπολιν εἰσελθὼν, ὀλίγους περὶ αὐτὸν τῶν πολιορκουμένων συνταξάμενος πολ-
λοὺς ὄντας, τοὺς πολιορκοῦντας ἐνίκησε μαχόμενος. γύλιππος δὲ συρακουσίοις βοη-
θήσας, οὐ μόνον ἐκείνους διέσωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν τὴν κρατοῦσαν αὐτῶν καὶ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἅπασαν αἰχμάλωτον ἔλαβε. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχρὸν
τότε μὲν ἕκαστον ἡμῶν ἱκανὸν εἶναι, τὰς ἀλλοτρίας πόλεις διαφυλάττειν. νυνὶ δὲ πάν-
τας μὴ δὲ πειρᾶσθαι τὴν ἡμετέραν αὐτῶν διασώζειν. καὶ τὴν μὲν ἀσίαν καὶ τὴν εὐρώπην
μεστὴν πεποιηκέναι τροπαίων, ὑπὲρ τῶν ἄλλων πολεμοῦντας. ὑπὲρ δὲ τῆς πατρί-
δος οὕτω φανερῶς ὑβριζομένης, μηδεμίαν μάχην ἀξίαν λόγου φαίνεσθαι μεμαχημέ-
νους. ἀλλ᾽ ἑτέρας μὲν πόλεις ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀρχῆς, τὰς ἐσχάτας ὑπομεῖναι
πολιορκίας. αὐτοὺς δὲ ὑμᾶς, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον ἀναγκασθῆναι ποιεῖν,
μὴ δὲ μικρὰν οἴεσθαι δεῖν ὑπομεῖναι κακοπάθειαν. ἀλλὰ ζεύγη μὲν ἵππων ἀδηφάγα οὐν-
των ἔτι καὶ νῦν ὁρᾶσθαι τρέφοντας. ὥσπερ δὲ τοὺς εἰς τὰς δεινοτάτας ἀνάγκας ἀ-
φιγμένους, καὶ τῶν καθ᾽ ἡμέραν ἐνδεεῖς ὄντας, οὕτω ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην. οἱ δὲ πάν-
των σχετλιώτατοι. εἰ φιλοπονώτατοι δοκοῦντες εἶναι τῶν ἑλλήνων, ῥαθυμότερον
βουλευσόμεθα περὶ τούτων. τίνα γὰρ τῶν περιϊσταμένων ἡμῖν ἐξ ἀνδρῶν τοιούτων ἀπει-
λῶν καὶ ποιεῖσθαι μνείαν ἄξιόν ἐστιν. οἵτινες ἅπαξ ἡττηθέντες καὶ μιᾶς εἰσβολῆς γι-
νομένης, οὕτως ἀνάνδρως ὡμολόγησαν ἅπαντα τὰ προσταττόμενα ποιήσειν. ἢ πῶς
ἂν οἱ τοιοῦτοι δυστυχοῦντες πολὺν χρόνον ἐπαρκέσειαν. τίς δ᾽ οὐκ ἂν ἐπιτιμήσειεν ἡ-
μῖν, εἰ μεσηνίων ὑπὲρ τῆς χώρας ταύτης εἴκοσιν ἔτη πολιορκηθέντων ἡμεῖς οὕτω τα-
χέως κατὰ συνθήκας αὐτῆς ἀποσταίημεν, καὶ μηδὲ τῶν προγόνων μνησθείημεν. ἀλλ᾽ ἣν
ἐκεῖνοι μετὰ πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων ἐκτήσαντο, ταύτην ἡμεῖς ὑπὸ λόγων πει-
σθέντες ἀποβάλοιμεν. ὧν οὐδὲν ἐνίοι φροντίσαντες, ἀλλὰ πάσας τὰς αἰσχύνας ὑπερι-
δόντες, συμβουλεύουσι ταῦτα ἐξ ὧν εἰς ὀνείδη τὴν πόλιν καταστήσουσιν. οὕτω δὲ προθύ-
μως παρακελεύουσιν ἡμᾶς πρὸς τὸ παραδοῦναι τὴν μεσήνην, ὥστε καὶ διεξελθεῖν ἐτόλ-
μησαν, τήν τε τῆς πόλεως ἀσθένειαν, καὶ τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν. καὶ κελεύουσιν
ἀποκρίνασθαι τοὺς ἐναντιουμένους αὐτοῖς. πόθεν βοήθειαν προσδοκῶντες ἕξειν, διακε-
λευόμεθα πολεμεῖν ἡμῖν. ἐγὼ δὲ μεγίστην ἡγοῦμαι συμμαχίαν εἶναι καὶ βεβαιοτά-
την τὸ τὰ δίκαια πράττειν. εἰκὸς γὰρ καὶ τὴν τῶν θεῶν εὔνοιαν ἔσεσθαι μετὰ τούτων εἴ-
περ χρὴ περὶ τῶν μελλόντων τεκμαίρεσθαι τοῖς ἤδη γεγενημένοις. πρὸς δὲ ταύτῃ,
τὸ καλῶς πολιτεύεσθαι καὶ σωφρόνως, καὶ μέχρι θανάτου μάχεσθαι τοῖς πολεμίοις
θέλειν. καὶ μηδὲν οὕτω δεινὸν νομίζειν ὡς τὸ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν πολιτῶν. ὃ μᾶλ-
λον ἡμῖν ἢ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὑπάρχει. μεθ᾽ ὧν ἂν ἐγὼ πολὺ ἥδιον πολεμοίην, ἢ μετὰ
πολλῶν μυριάδων. οἶδα γὰρ καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰς ταύτην τὴν χώραν ἀφικνου-
μένους, οὐ τῷ πλήθει τῶν ἄλλων περιγενομένους, ἀλλὰ ταῖς ἀρεταῖς ταῖς ὑπ᾽ ἐμοῦ
προειρημέναις. ὥστε οὐκ ἄξιον δεῖ ἡμᾶς φοβεῖσθαι τοὺς πολεμίους, ὅτι πολλοὶ τυγ-
χάνουσιν ὄντες. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπ᾽ ἐκείνοις θαρρεῖν. ὅταν ὁρῶμεν ἡμᾶς μὲν αὐτοὺς
οὕτως ἐνηνοχότας τὰς συμφορὰς, ὡς οὐδένες ἄλλοι πώποτε. καὶ τοῖς νομιζομένοις καὶ
τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐμμένοντας, οἷς ἐξ ἀρχῆς κατεστησάμεθα. τοὺς δὲ τὰς εὐτυχίας
φέρειν μὴ δυναμένους, ἀλλὰ διατεταραγμένους. καὶ τοὺς μὲν ἔχοντας συμμαχίας,
πόλεις καταλαμβάνοντας. τοὺς δὲ, τἀναντία τούτοις πράττοντας. ἄλλους δὲ περὶ χώ-
ρας τοῖς ὁμόροις ἀμφισβητοῦντας, ἢ πρὸς ἡμᾶς πολεμοῦντας. ὥστε θαυμάζειν τῶν
μείζω συμμαχίαν ζητούντων, ὧν οἱ πολέμιοι τυγχάνουσιν ἐξαμαρτάνοντες. ταῦθ᾽ ὑ-
μῖν βοηθήσει. εἰ δὲ δεῖ καὶ περὶ τῶν ἔξωθεν βοηθειῶν εἰπεῖν, πολλοὺς ἔσεσθαι τοὺς βου-
λομένους ἡμῖν ἐπαμύνειν. ἐπίσταμαι γὰρ πρῶτον μὲν ἀθηναίους, εἰ καὶ μὴ πάντα μεθ᾽
ὑμῶν εἰσὶν, ἀλλ᾽ οὖν ὑπέρ γε τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πάντα ποιήσοντας. ἔπειτα τῶν
ἄλλων πόλεως τινὰς, ὁμοίως ἂν ὑπὲρ τῶν νῦν ἡμῖν συμφερόντων, ὡς περὶ τῶν ἑαυ-
ταῖς, βουλευσομένας. ἔτι δὲ διονύσιον τὸν τύραννον καὶ τὸν αἰγυπτίων βασιλέα. καὶ
τοὺς ἄλλους τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν δυνάστας, καθ᾽ ὅσον ἂν ἕκαστοι δύνωνται προθύμως

ἂν ἡμῖν ἐπικουρήσοντας. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῶν ἑλλήνων τοὺς ταῖς οὐσίαις προέχον-
τας, καὶ ταῖς δόξαις πρωτεύοντας, καὶ τῶν βελτίστων πραγμάτων ἐπιθυμοῦντας,
εἰ καὶ μήπω συνεστήκασιν, ἀλλὰ ταῖς γε εὐνοίαις μεθ' ἡμῶν ὄντας, ἐν οἷς περὶ τῶν μελ-
λόντων εἰκότως, ἂν μεγάλας τὰς ἐλπίδας ἔχοιμεν. οἶμαι δὲ καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἐν πε-
λοποννήσῳ, καὶ τὸν δῆμον ὃν οἰόμεθα καὶ οὐ πρότερον, ἀλλὰ νῦν γε πολλὴν ποιήσεσθαι
τὴν ἐπιμέλειαν. οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἀποστᾶσι γέγονεν, ὧν προσεδόκησαν. ἀλλ' ἀντὶ μὲν τῆς
ἐλευθερίας, τοὐναντίον αὐτοῖς ἀποβέβηκεν. ἀπολέσαντες γὰρ αὐτῶν τοὺς βελτί-
στους, ἐπὶ τοῖς χειρίστοις τῶν πολιτῶν γεγόνασιν. ἀντὶ δὲ τῆς αὐτονομίας, εἰς πολλὰς
καὶ δεινὰς ἀνομίας ἐμπεπτώκασιν. εἰθισμένοι δὲ τὸν ἄλλον χρόνον μεθ' ἡμῶν ἐφ' ἑτέ-
ρους ἰέναι, νῦν τοὺς ἄλλους ἐπ' αὐτοὺς ὁρῶσι στρατευομένους, καὶ τὰς στάσεις ἃς ἐπυν-
θάνοντο πρότερον παρ' ἑτέροις οὔσας, νῦν παρ' αὐτοῖς ὀλίγου δεῖν, καθ' ἑκάστην ἡμέ-
ραν γιγνομένας. οὕτω δὲ δεδαμασμένοι ταῖς συμφοραῖς εἰσὶν, ὥστε μηδὲ διαγνῶναι
δύνασθαι τοὺς κάκιστα πράττοντας αὐτῶν. οὐδὲ μία γὰρ ἐστὶ τῶν πόλεων ἀκέραιος, ἥ-
τις οὐχ ὁμόρους ἔχει τοὺς κακῶς ποιήσοντας. ὡς τετμῆσθαι μὲν τὰς χώρας. πεπορ-
θῆσθαι δὲ τὰς πόλεις, ἀναστάτους δὲ γεγενῆσθαι τοὺς οἴκους τοὺς ἰδίους. ἀνεστράφθαι
δὲ τὰς πολιτείας καὶ καταλελύσθαι τοὺς νόμους. μεθ' ὧν οἰκοῦντες, εὐδαιμονέστατοι
τῶν ἑλλήνων ἐτύγχανον. οὕτω δ' ἀπίστως πρὸς σφᾶς αὐτοὺς καὶ δυσμενῶς ἔχουσιν,
ὥστε μᾶλλον τοὺς πολίτας ἢ τοὺς πολεμίους δεδίασιν. ἀντὶ δὲ τῆς ἐφ' ἡμῶν εὐπορί-
ας καὶ τῆς παρ' ἡμῶν εὐνοίας, εἰς τοσαύτην ἀμιξίαν ἐληλύθασιν, ὥσθ' οἱ μὲν κεκτη-
μένοι τὰς οὐσίας, ἥδιον ἂν εἰς τὴν θάλατταν τὰ σφέτερ' αὐτῶν βάλοιεν, ἢ τοῖς δεομέ-
νοις ἐπαρκέσειαν. οἱ δὲ καταδεέστερον πράττοντες οὐδ' ἂν εὑρεῖν δέξαιντο μᾶλλον, ἢ τὰ
τῶν ἐχόντων ἀφελέσθαι. καταλύσαντες δὲ τὰς θυσίας, ἐπὶ τῶν βωμῶν σφάττου-
σιν ἀλλήλους. πλείους δὲ φεύγουσι νῦν ἐκ μιᾶς πόλεως, ἢ πρότερον ἐξ ἁπάσης τῆς
πελοποννήσου. καὶ τοσούτων ἀπηριθμημένων κακῶν, πολὺ πλείω τὰ παραλελειμμένα
τῶν εἰρημένων ἐστίν. οὐδὲν γὰρ ὅτι τῶν δεινῶν ἢ χαλεπῶν ὃ οὐκ ἐνταῦθα συνδεδράμη-
κεν. ὧν οἱ μὲν ἤδη μεστοὶ τυγχάνουσιν ὄντες. οἱ δὲ, ταχέως ἐμπλησθήσονται καὶ ζητή-
σουσί τινα τῶν παρόντων πραγμάτων εὑρεῖν ἀπαλλαγήν. μὴ γὰρ οἴεσθε αὐτοὺς μένειν
ἐπὶ τούτοις. οἵτινες γ' εὖ πράττοντες ἀπεῖπον, πῶς ἂν οὗτοι κακοπαθοῦντες πολὺν
χρόνον καρτερήσειαν. ὥστ' οὐ μόνον ἂν μαχόμενοι νικῶμεν, ἀλλὰ καὶ ἡσυχίαν ἔχοντες
περιμείνωμεν, ὄψεσθε μεταβαλλομένους αὐτοὺς καὶ τὴν ἡμετέραν συμμαχίαν σωτη-
ρίαν αὐτοῖς εἶναι νομίζοντας. τὰς μὲν οὖν ἐλπίδας, ἔχω τοιαύτας. τοσοῦτον δὲ ἀ-
πέχω τοῦ ποιεῖν τι τῶν προσταττομένων, ὥστ' εἰ μηδὲν γίγνοιτο τούτων, μηδὲ βοηθείας
μηδαμόθεν τυγχάνοιμεν, ἀλλὰ τῶν ἑλλήνων οἱ μὲν, ἀδικοῖεν ἡμᾶς, οἱ δ' ὑπερορῷεν, οὐ-
δ' ἂν οὕτω μεταγνοίην. ἀλλὰ πάντας ἂν τοὺς ἐκ τοῦ πολέμου κινδύνους ὑπομείναιμι,
πρὶν ποιήσασθαι τὰς ὁμολογίας ταύτας. αἰσχυνθείην γὰρ ἂν ὑπ' ἀμφοτέρων, εἴτε
καταγνοίημεν τῶν προγόνων, ὡς ἀδίκως μεσσηνίων ἀφείλοντο τὴν χώραν. εἴτε ἐκείνων
ὀρθῶς κτησαμένων, ἡμεῖς παρὰ τὸ δίκαιον συγχωρήσαιμέν τι περὶ αὐτῆς. τούτων
μὲν οὖν οὐθέτερον ποιητέον. σκεπτέον δ' ὅπως ἀξίως ἡμῶν αὐτῶν πολεμήσομεν. καὶ
μὴ τοὺς εἰθισμένους ἐγκωμιάζειν ἡμῶν τὴν πόλιν ἐλέγξωμεν ψευδεῖς ὄντας. ἀλλὰ
τοιούτους παρασχήσομεν, ὥστ' ἐκείνους ἐλάττω τι τῶν ὑπαρχόντων δοκεῖν εἰρηκέναι πε-
ρὶ ἡμῶν. οἶμαι μὲν οὖν μηδὲν δεινότερον συμβήσεσθαι τῶν νῦν παρόντων. ἀλλὰ τοὺς
ἐχθροὺς τοιαῦτα βουλεύσεσθαι καὶ πράξειν, ἐξ ὧν ἐπανορθώσουσιν ἡμᾶς. ἂν δ' ἄρα
ψευσθῶμεν τῶν ἐλπίδων καὶ πανταχόθεν ἐξειργώμεθα, καὶ μηδὲ τὴν πόλιν ἔτι δυ-
νώμεθα φυλάττειν, χαλεπὰ μὲν ἐστὶν ἃ μέλλω λέγειν. ὅμως δ' οὐκ ὀκνήσω παρρησιάσα-
σθαι περὶ αὐτῶν. καὶ γὰρ ἐξαγγελθῆναι τοῖς ἕλλησι καλλίω ταῦτ' ἐστὶ καὶ μᾶλλον ἁρ-
μόττοντα τοῖς ἡμετέροις φρονήμασιν, ἢ ὧν ἔνιοί τινες ἡμῖν συμβουλεύουσι. φημὶ
γὰρ χρῆναι τοὺς μὲν γονέας τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν καὶ τοὺς παῖδας καὶ τὰς γυναῖ-
κας, καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἄλλον ἐκ τῆς πόλεως ἐκπέμψαι. τοὺς μὲν, ἐς σικελίαν, τοὺς δ'
εἰς κυρήνην, τοὺς δ' εἰς τὴν ἤπειρον. ἀσμένως δὲ αὐτοὺς ἅπαντες ὑποδέξονται. καὶ χώ-

ρα πολλῇ καὶ ταῖς ἄλλαις περὶ τὸν βίον εὐπορίαις. οἱ μὲν χάριν ἀποδιδόντες ὧν εὖ
πεπόνθασιν ὑφ' ἡμῶν. οἱ δὲ κομίσασθαι προσδοκῶντες, ὧν ἂν προϋπάρξωσιν. ὑπολει-
φθέντας δὲ τοὺς βουλομένους καὶ δυναμένους κινδυνεύειν, τῆς μὲν πόλεως ἀφίστασθαι
καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων. πλὴν ὅσα ἂν δυνώμεθα ἀπενέγκασθαι μεθ' ἡμῶν αὐτῶν.
καταλαβόντας δὲ χωρίον, ὅτι ἂν ὀχυρώτατον ᾖ καὶ πρὸς τὸν πόλεμον συμφορώτα-
τον, ἄγειν καὶ φέρειν τοὺς πολεμίους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ἕως ἂν παύ-
σωνται τῶν ἡμετέρων ἀμφισβητοῦντες. καὶ ταῦτα ἐὰν τολμήσωμεν καὶ μὴ κατοκνή-
σωμεν, ὄψεσθε τοὺς νῦν ἐπιτάττοντας ἱκετεύοντας καὶ δεομένους ἡμῶν μεσσήνην ἀπο-
λαβεῖν, καὶ ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην. ποία γὰρ ἂν τῶν πόλεων τῶν ἐν πελοποννήσῳ, τοι-
οῦτον πόλεμον ὑπομένειν οἵα τ' εἰκὸς ἦ γενέσθαι βουληθέντων ἡμῶν. τίνες δ' οὐκ ἂν ἐκ-
πλαγεῖεν καὶ δείσαιεν στρατόπεδον συνιστάμενον. τοιαῦτα μὲν συμπεπραγμένον.
δικαίως δὲ τοῖς αἰτίοις τούτων ὠργισμένον. ἀπονενοημένως δὲ πρὸς τὸ ζῆν διακείμενον.
καὶ τῷ μὲν σχολὴν πρῶτον ἄγειν καὶ μηκέτι ἐν ἄλλῳ διατρίβειν, ἢ περὶ τὸν πόλεμον,
τοῖς ξενικοῖς στρατεύμασιν ὡμοιωμένον. ταῖς δὲ ἀρεταῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τοι-
οῦτον, οἷον ἐξ ἁπάντων ἀνθρώπων οὐδεὶς ἂν συντάξειεν. ἔτι δὲ μηδεμιᾷ πόλει τεταγ-
μένον, ἀλλὰ θυραυλεῖν καὶ πλανᾶσθαι κατὰ τὴν χώραν δυνάμενον. καὶ ῥᾳδίως
μὲν ὅμορον οἷς ἂν βούληται γιγνόμενον. τοὺς δὲ τόπους ἅπαντας τοὺς πρὸς τὸν πόλε-
μον συμφέροντας, πατρίδας εἶναι νομίζον. ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι τῶν λόγων μόνον
ῥηθέντων εἰς τοὺς ἕλληνας εἰς πολλὴν ταραχὴν καταστήσεσθαι τοὺς ἐχθρούς. ἔτι δὲ μᾶλ-
λον, εἰ καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τούτοις ἀναγκασθῶμεν. τίνα γὰρ οἰηθῶμεν αὐτοὺς γνώμην
ἕξειν, ὅταν αὐτοὶ μὲν κακῶς πάσχωσιν, ἡμᾶς δὲ ποιεῖν μὴ δύνωνται; καὶ τὰς μὲν πό-
λεις αὐτῶν ἴδωσιν εἰς πολιορκίαν καθεστηκυίας, τὴν δ' ἡμετέραν οὕτω παρεσκευασ-
μένην, ὥστε μηκέτι τῇ συμφορᾷ ταύτῃ περιπεσεῖν. ἔτι δὲ τὴν τῶν σωμάτων τροφὴν ἡ-
μῖν μὲν ῥᾳδίαν ἔκ τε τῆς τῶν ὑπαρχόντων κτήσεως, καὶ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου γιγνο-
μένων. αὐτοῖς δὲ χαλεπὴν εἶναι διὰ τὸ μὴ ταὐτὸν εἶναι, στρατόπεδόν τε τοιοῦτο διοι-
κεῖν, καὶ τὸν ὄχλον τὸν ἐν ταῖς πόλεσι διατρέφειν. ὃ δὲ παντὸς ἐκείνοις ἀλγεινότατον.
ὅταν τοὺς μὲν ἡμετέρους οἰκείους ἐν πολλαῖς ἐμπειρίαις καὶ εὐπορίαις πυνθάνωνται
γεγενημένους. τοὺς δ' αὑτῶν ὁρῶσιν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνδεεῖς ὄντας τῶν ἀναγκαίων.
καὶ μὴ δ' ἐπικουρῆσαι δύνωνται τοῖς κακοῖς, ἀλλ' ἐργαζόμενοι μὲν τὴν χώραν, τὰ
σπέρματα προσαπολλύωσιν. ἀργὸν δὲ περιορῶντες μηδένα χρόνον αὐταρκεῖν οἷοί τε
ὦσιν, ἀλλὰ γὰρ ἴσως ἀθροισθέντες καὶ κοινὸν ποιησάμενοι στρατόπεδον παρακολουθή-
σουσιν ἡμῖν, καὶ κωλύσουσιν ἡμᾶς κακῶς ποιεῖν αὐτούς. καὶ τί ἂν εὐξαίμεθα μᾶλλον, ἢ
λαβεῖν πλησιάζοντας καὶ παρατεταγμένους; καὶ περὶ τὰς αὐτὰς δυσχωρίας ἡ-
μῖν ἀντιστρατοπεδεύοντας ἀνθρώπους ἀτάκτους καὶ μιγάδας καὶ πολλοῖς ἄρχου-
σι χρωμένους. οὐδὲ γὰρ ἂν πολλῆς πραγματείας δεηθείημεν, ἀλλὰ ταχέως μὲν αὐτοὺς
ἀναγκάσαιμεν ἐν τοῖς ἡμετέροις, ἀλλὰ μὴ ἐν τοῖς ἑαυτῶν ποιήσασθαι τοὺς κινδύνους.
ἐπιλείποι δ' ἂν τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας εἰ τὰς πλεονεξίας τὰς ἡμετέρας λέ-
γειν ἐπιχειρήσαιμεν. ἐκεῖνο δ' αὖ φανερόν, ὅτι τῶν ἑλλήνων διενηνόχαμεν οὐ τῷ μεγέθει
τῆς πόλεως οὐδὲ τῷ πλήθει τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ὅτι τὴν πολιτείαν ὁμοίαν κατεστησάμε-
θα στρατοπέδῳ καλῶς διοικουμένῳ καὶ πειθαρχεῖν ἐθέλοντι τοῖς ἄρχουσιν. ἢν οὖν εἰ-
λικρινὲς τοῦτο ποιησώμεθα ὃ μιμησαμένοις ἡμῖν συνήνεγκεν, οὐκ ἄδηλον ὅτι τῶν πο-
λεμίων ἐπικρατήσομεν. ἴσμεν δὲ καὶ τοὺς ἐπικρατεῖς ταύτης τῆς πόλεως γενομένους,
ὅτι μικρὸν μὲν στρατόπεδον εἰς τὴν πελοπόννησον εἰσῆλθον ἔχοντες. πολλῶν δὲ καὶ με-
γάλων ἐκράτησαν. καλὸν οὖν μιμήσασθαι τοὺς προγόνους, καὶ πάλιν ἐπειδὴ τὴν ἀρ-
χὴν ἐπανελθόντας, ἐπειδὴ προσεπταίκαμεν, πειραθῆναι τὰς τιμὰς ἀναλαβεῖν, ἃς
πρότερον ἐτυγχάνομεν ἔχοντες. Πάντων δ' ἂν δεινότατον ποιήσαιμεν, εἰ συ-
νειδότες ἀθηναίοις ἐκλιποῦσι τὴν χώραν ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἑλλήνων ἐλευθερίας,
ὑμεῖς μηδὲ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας αὐτῶν σωτηρίας ἀφέσθαι τῆς πόλεως τολμήσαι-
μεν, ἀλλὰ δέον ἡμᾶς παραδείγματα τοιούτων ἔργων καὶ ἄλλοις παρέχειν, μηδὲ μιμεῖ-

σθαι τὰς ἐκείνων πράξεις ἐθελήσαιμεν. ἔτι δὲ πῶς οὐ καταγελαστότερον, εἰ φωκαεῖς μὲν φεύγοντες τὴν βασιλέως τοῦ μεγάλου δεσποτείαν ἐκλιπόντες τὴν ἀσίαν, εἰς μασσάλιον ἀπῴκισαν. ἡμεῖς δὲ εἰς τοσοῦτον μικροψυχίας ἔλθοιμεν, ὥστε τὰ προστάγματα τούτων ὑπομεῖναι, ὧν ἄρχοντες ἅπαντα τὸν χρόνον διετελέσαμεν. χρὴ δὲ μὴ δὲ περὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ταῖς ψυχαῖς διατρίβειν. ἐν ᾗ δεήσει χωρίζειν τοὺς οἰκειοτάτους εὐθὺς ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἀφορᾶν, ἐν οἷς περιγενόμενοι τῶν ἐχθρῶν ἐπανορθώσομεν τὴν πόλιν. κομιούμεθα δὲ τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν οἰκείους. ἐπιδειξόμεθα δὲ πᾶσιν, ὅτι νῦν μὲν ἀδίκως δεδυστυχήκαμεν. τὸν δὲ παρεληλυθότα χρόνον, δικαίως τῶν ἄλλων πλέον ἔχειν ἠξιοῦμεν. ἔχει δὲ οὕτως. ἐγὼ γὰρ τούτους εἴρηκα τοὺς λόγους, οὐχ ὡς δέον ἡμᾶς ἤδη ταῦτα πράττειν, οὐ δὲ ὡς οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐνούσης ἐν τοῖς πράγμασι σωτηρίας, ἀλλὰ βουλόμενος ὑμῶν προπαρασκευάσαι τὰς γνώμας, ὡς καὶ ταύτας καὶ πολὺ τούτων δεινοτέρας συμφορὰς ὑπομενετέον ἡμῖν, πρὶν περὶ μεσήνης ποιήσασθαι συνθήκας, οἵας κελεύουσιν ἡμᾶς. οὐχ οὕτω δ' ἂν προθύμως ἐπὶ τὸν πόλεμον ὑμᾶς παρεκάλουν, εἰ μὴ τὴν εἰρήνην ἑώρων ἐξ ὧν μὲν ἐγὼ λέγω καλὴν καὶ βεβαίαν γενησομένην. ἐξ ὧν δ' ἔνιοι συμβουλεύουσιν, αἰσχρὰν ἐσομένην. ἀλλ' οὐδὲ χρόνον οὐδένα παραμενοῦσαν. ἐὰν γὰρ παρακατοικήσωμεν ταύτην αὐξηθεῖσαν, τίς οὐκ οἶδεν ὅτι τὸν πάντα χρόνον ἐν ταραχαῖς καὶ κινδύνοις διατελέσομεν ὄντες. ὥστε οἱ περὶ ἀσφαλείας διαλεγόμενοι, λελήθασιν αὑτοὺς τὴν μὲν εἰρήνην ὀλίγας ἡμέρας ἡμῖν ποιοῦντες. τὸν δὲ πόλεμον, εἰς πάντα τὸν χρόνον κατασκευάζοντες. ἡδέως δ' ἂν αὐτῶν πυθοίμην, ὑπὲρ τίνων οἴονται χρῆναι μαχομένους ἡμᾶς ἀποθνήσκειν. οὐχ ὅταν οἱ πολέμιοι προστάττωσι παρὰ τὸ δίκαιον, καὶ τῆς χώρας ἀποτέμνωνται, καὶ τοὺς οἰκέτας ἐλευθερῶσι, καὶ τοὺς μὲν εἰς ταύτην κατάγωσιν ἣν ἡμῖν οἱ πατέρες κατέλιπον. ἡμᾶς δὲ μὴ μόνον τῶν ὄντων ἀποστερῶσιν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς ὀνείδη καθιστῶσιν. ἐγὼ μὲν γὰρ ὑπὲρ τούτων οὐ μόνον πόλεμον, ἀλλὰ καὶ φυγὰς, καὶ θανάτους οἶμαι προσήκειν ἡμῖν ὑπομένειν. πολὺ γὰρ κρεῖττον ἐν ταῖς δόξαις αἷς ἔχομεν τελευτῆσαι τὸν βίον μᾶλλον, ἢ ζῆν ἐν πάσαις ἀτιμίαις. ποιήσαντας ἃ προστάττουσιν ἡμῖν. εἰ δὲ δεῖ μηδὲν ὑποστειλάμενον εἰπεῖν τὸ φαινόμενον, αἱρετώτερον ἡμῖν ἀναστάτους γενέσθαι μᾶλλον, ἢ καταγελάστους ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. τοὺς γὰρ ἐν ἀξιώμασι καὶ φρονήμασι τοιούτοις βεβιωκότας, δυοῖν δεῖ θάτερον. ἢ πρωτεύειν ἐν τοῖς ἕλλησιν, ἢ παντάπασιν ἀναιρεῖσθαι μηδὲν ταπεινὸν διαπραξαμένους. ἃ χρὴ λογιζομένους μὴ φιλοψυχεῖν, μηδ' ἐπακολουθεῖν ταῖς τῶν συμμάχων γνώμαις, ὧν ἡγεῖσθαι πρότερον ἠξιοῦμεν. ἀλλ' αὐτοὺς σκεψαμένους, ἑλέσθαι μὴ ὃ τούτοις ῥᾷστον, ἀλλ' ὃ πρέπον ἔσται τῇ λακεδαίμονι καὶ τοῖς πεπραγμένοις ἡμῖν. περὶ γὰρ τῶν αὐτῶν οὐχ ὁμοίως ἅπασι βουλευτέον. ἀλλ' ὡς ἂν ἐξ ἀρχῆς ἕκαστοι ποιήσωνται τὴν ὑπόθεσιν. ἐπιδαυρίοις μὲν οὖν καὶ φλιασίοις καὶ κορινθίοις, οὐδεὶς ἂν ἐπιπλήξειεν, εἰ μηδενὸς ἄλλου φροντίζοιεν, ἢ τοῦ διαγενέσθαι καὶ περιποιῆσαι σφᾶς αὐτούς. λακεδαιμονίους δ' οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν. ἀλλ' ἂν μὴ ᾖ πρὸς τὸ καλῶς σώζεσθαι, θάνατον ἡμῖν αἱρετέον ἐστί. τοῖς γὰρ περὶ ἀρετῆς ἀμφισβητοῦσιν ὑπὲρ οὐδενὸς οὕτω σπουδαστέον, ὡς ὑπὲρ τοῦ μηδὲν αἰσχρὸν πράττοντας φανῆναι. εἰσὶ δὲ τῶν πόλεων κακίαι καταφανεῖς οὐχ ἧττον ἐν τοῖς τοιούτοις βουλεύμασιν, ἢ τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ κινδύνοις. τῶν μὲν γὰρ ἐκεῖ γιγνομένων τὸ πλεῖστον μέρος, τῇ τύχῃ μέτεστι. τῶν δὲ ἐνθάδε γνωσθέντων, αὐτῆς τῆς διανοίας σημεῖόν ἐστιν. ὥσθ' ὁμοίως ἡμῖν φιλονεικητέον ἐστὶν ὑπὲρ τῶν ἐνθάδε ψηφιζομένων, ὡς ὑπὲρ τῶν ἐν τοῖς πολέμοις ἀγώνων. θαυμάζω δὲ τῶν ὑπὲρ τῆς ἰδίας χώρας ἀποθνήσκειν ἐθελόντων. ὑπὲρ δὲ τῆς κοινῆς μὴ τὴν αὐτὴν γνώμην ἐχόντων. ὑπὲρ ἧς ὁτιοῦν πάσχειν ἄξιον. καὶ μὴ καταισχύνειν τὴν πόλιν. μὴ δὲ περιιδεῖν αὐτὴν ἐκλείπουσαν τὴν τάξιν, εἰς ἣν οἱ πατέρες κατέστησαν αὐτήν. πολλῶν δὲ πραγμάτων καὶ δεινῶν ἡμῖν ἐφεστώτων ἃ δεῖ διαφυγεῖν, ἐκεῖνο μάλιστα φυλακτέον, ὅπως μηδὲν ἀνάνδρως φανησόμεθα διαπραττόμενοι. μὴ δὲ συγχωροῦντες τοῖς πολεμίοις παρὰ τὸ δίκαιον. αἰσχρὸν γὰρ τοὺς ἄρξαι τῶν ἑλλήνων ἀξιωθέντας, ὀφθῆναι τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας.

νου ποιοῦντας. καὶ τοσοῦτον ἀπολειφθῆναι τῶν προγόνων, ὥστε τοὺς μὲν, ὑπὲρ τοῦ τοῖς
ἄλλοις ἐπιτάττειν ἐθέλειν ἀποθνήσκειν. ἡμᾶς δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ ποιεῖν τὸ προσταττόμενον
μὴ τολμᾶν κινδυνεύειν. ἄξιον δὲ καὶ τὴν ὀλυμπίαν καὶ τὰς ἄλλας αἰσχυνθῆναι πα-
νηγύρεις. ἐν αἷς ἕκαστος ἡμῶν ζηλωτότερος ἦν καὶ θαυμαστότερος, τῶν ἀθλητῶν τῶν ἐν
τοῖς ἀγῶσι τὰς νίκας ἀναιρουμένων. εἰς ἃς τίνας ἂν τολμήσειν ἡμῶν οἴεσθε ἐλθεῖν. ἀν-
τὶ μὲν τοῦ τιμᾶσθαι, καταφρονηθησομένους. ἀντὶ δὲ τοῦ περιόπτους ὑπὸ πάντων
διὰ ἀρετὴν εἶναι, περιβλέπτους ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἐπὶ κακίᾳ γενησομένους. ἔτι δὲ
πρὸς τούτοις ὀψομένους μὲν τοὺς οἰκέτας ἐκ τῆς χώρας ἣν οἱ πατέρες ἡμῖν κατέ-
λιπον, ἀπαρχὰς καὶ θυσίας μείζους ἡμῶν ποιουμένους. ἀκουσομένους δ᾽ αὐτῶν τοι-
αύταις βλασφημίαις χρωμένων, οἵαισπερ εἰκὸς τοὺς χαλεπώτερον μὲν τῶν ἄλλων
δεδουλευκότας, ἐξ ἴσου δὲ νῦν τὰς συνθήκας τοῖς δεσπόταις πεποιημένους. ἐφ᾽ αἷς
ἕκαστον ἡμῶν οὕτως ἀναγκάσειαν, ὡς οὐδεὶς ἂν τῶν ζώντων διὰ λόγων δηλῶσαι. ὑ-
πὲρ ὧν χρὴ βουλεύεσθαι, καὶ μὴ τότ᾽ ἀγανακτεῖν, ὅτ᾽ οὐδὲν ἡμῖν ἔσται πλέον. ἀλλὰ νῦν
σκοπεῖν, ὅπως μηδὲν συμβήσεται τοιοῦτο. ὡς ἔστιν ἐν τῶν αἰσχρῶν, πρότερον μὲν μηδὲ
τὰς τῶν ἐλευθέρων ἰσηγορίας ἀνέχεσθαι. νῦν δὲ καὶ τὴν τῶν δούλων παρρησίαν ὑ-
πομένοντας φαίνεσθαι, δόξομεν γὰρ τὸν παρελθόντα χρόνον ἀλαζονεύεσθαι. καὶ
τὴν μὲν φύσιν, ὅμοιοι τοῖς ἄλλοις εἶναι. ταῖς δὲ αὐθαδείαις καὶ σεμνότησιν οὐκ ἀ-
ληθιναῖς, ἀλλὰ πεπλασμέναις κεχρῆσθαι. μηδὲν οὖν ἐνδῶμεν τοῖς εἰθισμένοις ἡ-
μᾶς κακολογεῖν, ἀλλὰ τοὺς μὲν λόγους ἐξελέγξαι πειραθῶμεν, ὅμοιοι γενόμενοι
τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις. ἀναμνήσθητε δὲ τῶν προγόνων τῶν πρὸς τοὺς ἀρκάδας
ἠγωνισμένων, οὓς φασὶν ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος παραταξαμένους τρόπαιον στῆσαι πολ-
λῶν μυριάδων. καὶ τῶν τριακοσίων τῶν ἐν θυρέαις ἅπαντας ἀργείους μάχῃ νικη-
σάντων. καὶ τῶν χιλίων τῶν εἰς θερμοπύλας ἀπαντησάντων, οἳ πρὸς ἑβδομή-
κοντα μυριάδας τῶν βαρβάρων συμβαλόντες, οὐκ ἔφυγον, οὐδ᾽ ἡττήθησαν. ἀλ-
λ᾽ ἐν ταῦτα τὸν βίον ἐτελεύτησαν, οὗ ἐτάχθησαν. τοιούτους σφᾶς αὐτοὺς παρα-
σχόντες, ὥστε τοὺς μετὰ τέχνης ἐγκωμιάζοντας, μὴ δύνασθαι τοὺς ἐπαίνους ἐξι-
σῶσαι ταῖς ἐκείνων ἀρεταῖς. ἁπάντων οὖν τούτων μνησθέντες, ἐρρωμένως ἀντιλα-
βώμεθα τοῦ πολεμεῖν. καὶ μὴ περιμένωμεν ὡς ἄλλων τινῶν τὰς παρούσας ἀτυχί-
ας ἰασομένων, ἀλλ᾽ ἐπειδήπερ ἐφ᾽ ἡμῶν γεγόνασιν, ἡμεῖς αὐτὰς διαλῦσαι πειρα-
θῶμεν. χρὴ γὰρ τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀγαθοὺς ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς φαίνεσθαι δια-
φέροντας. αἱ μὲν γὰρ εὐτυχίαι, καὶ τοῖς φαύλοις τῶν ἀνθρώπων, τὰς κακίας
συγκρύπτουσιν. αἱ δὲ δυσπραξίαι ταχέως καταφανεῖς ποιοῦσιν, οἷοίπερ ἕκαστοι τυγ-
χάνουσιν ὄντες. ἐν αἷς ἡμῖν ἐπιδεικτέον ἐστὶν, ὅτι τῶν ἄλλων ἄμεινον τεθράμμεθα, καὶ
πεπαιδεύμεθα πρὸς ἀρετήν. ἔστι δ᾽ οὐδὲν ἀνέλπιστον ἐκ τῶν νυνὶ παρόντων συμβῆ-
ναί τι τῶν μὴ παρόντων ἡμῖν. οἶμαι γὰρ ἡμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν, ὅτι πολλαὶ πράξεις ἤ-
δη τοιαῦται γεγόνασιν, ἃς ἐν ἀρχῇ μὲν ἅπαντες ὑπέλαβον εἶναι συμφορὰς καὶ
τοῖς παθοῦσι συνηχθέσθησαν. ὕστερον δὲ τὰς αὐτὰς ταύτας ἔγνωσαν μεγίστων ἀγα-
θῶν αἰτίας γεγενημένας. καὶ τί δεῖ τὰ πόρρω λέγειν. ἀλλὰ νῦν τὰς πόλεις τὰς πρω-
τευούσας, λέγω δὴ τὴν ἀθηναίων καὶ θηβαίων, εὕροιμεν ἂν οὐκ ἐκ τῆς εἰρήνης μεγά-
λην ἐπίδοσιν λαμβανούσας, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν τῷ πολέμῳ δυστυχήσασαι, πάλιν ἀνέλαβον
αὑτάς. ἐκ δὲ τούτων τὴν μὲν, ἡγεμόνα καταστᾶσαν. τὴν δὲ, ἐν τῷ παρόντι τηλικαύτην
γεγενημένην, ὅσην οὐδεὶς ἔσεσθαι πώποτε προσεδόκησεν. αἱ γὰρ ἐπιφάνειαι καὶ λαμ-
πρότητες οὐκ ἐκ τῆς ἡσυχίας, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἀγώνων γίνεσθαι φιλοῦσιν. ὧν ἡμᾶς ὀρέγε-
σθαι προσήκει, μήτε τῶν σωμάτων, μήτε τῆς ψυχῆς μήτε τῶν ἄλλων ὧν ἔχομεν μη-
δενὸς φειδομένους. ἐὰν γὰρ κατορθώσωμεν καὶ τὴν πόλιν εἰς ταυτὸ καταστῆσαι δυνη-
θῶμεν ἐξ ὧνπερ ἐκπέπτωκε, καὶ τῶν προγεγενημένων μᾶλλον ἐγκωμιασθησόμεθα,
καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις οὐδὲ μίαν ὑπερβολὴν ἀνδραγαθίας ὑπολείψομεν. ἀλλὰ καὶ
τοὺς βουλομένους ἡμᾶς εὐλογεῖν ἀπορεῖν ποιήσομεν. τί τῶν πεπραγμένων ἡμῖν ἀξίως
ἐροῦσι. δεῖ δὲ μὴ τοῦτο λανθάνειν ὑμᾶς, ὅτι πάντες τῷ συλλόγῳ τούτῳ καὶ τοῖς γνωσθησο-

μένοις ὑφ' ἡμῶν προσέξουσι τὸν νοῦν. ὥσπερ οὖν ἐν κοινῷ θεάτρῳ τῶν ἑλλήνων, διδοὺς
ἔλεγχον ἕκαστος ὑμῶν τῆς αὑτοῦ φύσεως, οὕτω διακείσθω τὴν γνώμην. ἔστι δὲ ἁπλοῦν
τὸ καλῶς βουλεύσασθαι περὶ τούτων. ἐὰν μὲν γὰρ ἐθέλωμεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῶν δι-
καίων, οὐ μόνον εὐδοκιμήσομεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ἀσφαλῶς ἡμῖν ἐξέσται
ζῆν. εἰ δὲ φοβηθησόμεθα τοὺς κινδύνους, εἰς πολλὰς ταραχὰς καταστήσομεν ἡμᾶς αὐ-
τούς. παρακαλέσαντες οὖν ἀλλήλους, ἀποδῶμεν τὰ τροφεῖα τῇ πατρίδι. καὶ μὴ
περιίδωμεν ὑβρισθεῖσαν τὴν λακεδαίμονα καὶ καταφρονηθεῖσαν. μηδὲ ψευσθῆναι
ποιήσωμεν τῶν ἐλπίδων τοὺς εὔνους ἡμῖν ὄντας. μηδὲ περὶ πλείονος ποιούμενοι τὸ
ζῆν, προδόται φανῶμεν τοῦ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εὐδοκιμεῖν. ἐνθυμηθέντες ὅτι κάλ-
λιόν ἐστιν ἀντὶ θνητοῦ σώματος ἀθάνατον δόξαν ἀντικαταλλάξασθαι, καὶ ψυχῆς ἧς οὐκ
εὐπορήσομεν ὀλίγων ἐτῶν πρίασθαι τοιαύτην εὔκλειαν, ἣ πάντα τὸν αἰῶνα τοῖς ἐξ
ἡμῶν γιγνομένοις παραμενεῖ. πολὺ γὰρ μᾶλλον κρεῖττον μεγάλου καιροῦ τιμὴν ἀν-
ταλλάξασθαι, ἢ μικροῦ χρόνου μεγάλαις αἰσχύναις ἡμᾶς αὐτοὺς περιβαλεῖν. ἡγοῦ-
μαι δ' ἂν ὑμᾶς οὕτω μάλιστα παροξυνθῆναι πρὸς τὸν πόλεμον, εἰ ταῖς διανοίαις ὥσ-
περ παρεστῶτας ἴδοιτε τοὺς γονέας καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους. τοὺς μὲν πα-
ρακελευομένους μὴ καταισχῦναι τὸ τῆς σπάρτης ὄνομα. μηδὲ τοὺς νόμους ἐν οἷς ἐπαι-
δεύθημεν, μηδὲ τὰς μάχας τὰς ἐφ' ἑαυτῶν γενομένας. τοὺς δὲ ἀπαιτοῦντας τὴν χώ-
ραν, ἣν οἱ πρόγονοι κατέλιπον, καὶ δυναστείαν τῶν ἐν τοῖς ἕλλησι καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἥν
περ αὐτοὶ παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον. πρὸς οὓς οὐκ ἂν ἔχοιμεν εἰπεῖν, ὡς οὐκ
ἀμφότεροι δίκαια τυγχάνουσι λέγοντες. οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ μακρολογεῖν. πλὴν τοσοῦ-
τον, ὡς πολλῶν τῇ πόλει πολέμων καὶ κινδύνων γεγενημένων, οὐδὲ πώποθ' οἱ πολέ-
μιοι τρόπαιον ἡμῶν ἔστησαν. ἡγουμένου βασιλέως ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἡμετέρας. ἔστι
δὲ νοῦν ἐχόντων ἀνδρῶν, οἷσπερ ἐν ταῖς μάχαις ἡγεμόσι χρώμενοι κατορθοῦσι, τούτοις
καὶ περὶ τῶν μελλόντων κινδύνων συμβουλεύουσι μᾶλλον, ἢ τοῖς ἄλλοις πείθεσθαι.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΔΑΜΟΥ ΛΟΓΟΥ ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΟΣΕΩΣ.

Ι μὲν ὅμοιος ἦν ὁ λόγος ὁ μέλλων ἀναγνωσθήσεσθαι τοῖς πρὸς
τοὺς ἀγῶνας ἢ πρὸς τὰς ἐπιδείξεις γεγραμμένοις, οὐδὲν ἂν ἔδει
προδιαλεχθῆναι περὶ αὐτοῦ. νῦν δὲ διὰ τὴν καινότητα καὶ τὴν δια-
φορὰν, ἀναγκαῖόν ἐστι προειπεῖν τὰς αἰτίας, δι' ἃς οὕτως ἀνόμοιον
αὐτὸν ὄντα τοῖς ἄλλοις γράφειν προειλόμην. μὴ γὰρ τούτων δηλω-
θεισῶν, πολλοῖς ἂν ἴσως ἄτοπος εἶναι δόξειεν. ἐγὼ γὰρ εἰδὼς ἐνί-
ους τῶν σοφιστῶν βλασφημοῦντας περὶ τῆς ἐμῆς διατριβῆς, καὶ λέγοντας, ὡς ἔστι
περὶ δικογραφίαν, καὶ παραπλήσιον ποιοῦντας, ὥσπερ ἂν εἴ τις φειδίαν τὸν τὸ τῆς
ἀθηνᾶς ἕδος ἐργασάμενον τολμῴη καλεῖν κοροπλάθον, ἢ ζεῦξιν καὶ παρράσιον,
τὴν αὐτὴν ἔχειν τέχνην φαίη, τοῖς τὰ πινάκια γράφουσιν, ὅμως οὐδὲ πώποτε τὴν μι-
κρολογίαν ταύτην ἠμυνάμην αὐτῶν. ἡγούμενος τὰς μὲν ἐκείνων φλυαρίας, οὐδὲ μί-
αν ἔχειν δύναμιν. αὐτὸς δὲ πᾶσι οἶμαι πεποιηκέναι φανερὸν, ὅτι προῄρημαι καὶ λέ-
γειν καὶ γράφειν, οὐ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων. ἀλλ' ὑπὲρ τηλικούτων τὸ μέγεθος,
καὶ τοιούτων πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς ἂν ἄλλος ἐπιχειρήσειε. πλὴν τῶν ἐμοὶ πε-
πλησιακότων, ἢ τῶν τούτους μιμεῖσθαι βουλομένων. μέχρι μὲν οὖν πόρρω τῆς ἡλικίας, ᾠό-
μην καὶ διὰ τὴν προαίρεσιν ταύτην καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀπραγμοσύνην, ἐπιεικῶς ἔχειν πρὸς
ἅπαντας τοὺς ἰδιώτας. ἤδη δὲ ὑπογύου μοι τῆς τοῦ βίου τελευτῆς οὔσης, ἀντιδόσεως
γενομένης περὶ τριηραρχίας, καὶ περὶ ταύτης ἀγῶνος συγγινῶν, καὶ τούτων

τινὰς ἔγνων οὐχ οὕτω πρός με διακειμένους ὥσπερ ἤλπιζον. ἀλλὰ τοὺς μὲν πολὺ διε-
ψευσμένους τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ ῥέποντας ἤδη πρὸς τὸ πείθεσθαι τοῖς ἀνεπι-
τήδειόν τι λέγουσι. τοὺς δὲ σαφῶς μὲν εἰδότας, περὶ ἃ τυγχάνω διατρίβων, φθονοῦν-
τας δὲ, καὶ ταυτὸ πεπονθότας τοῖς σοφισταῖς, καὶ χαίροντας ἤδη τοῖς ψευδέσι περὶ
ἐμοῦ δόξαν ἔχουσιν, ἐδήλωσαν δ᾽ οὕτω διακείμενοι. τοῦ γὰρ ἀντιδίκου περὶ μὲν ὧν ἡ-
κλῆσις ἦν, οὐδὲν ἀντιλέγοντος δίκαιον, διαβάλλοντος δὲ τῶν λόγων τῶν ἐμῶν τὴν δύ-
ναμιν, καὶ καταλαζονευομένου περί τε τοῦ πλούτου καὶ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν,
ἔγνωσαν ἐμὴν εἶναι τὴν λειτουργίαν. τὴν μὲν οὖν δαπάνην οὕτως ἠνέγκαμεν, ὥσ-
περ προσήκει τοὺς μήτε λίαν ἀπὸ τῶν τοιούτων ἐκταραττομένους, μήτε παντάπα-
σιν ἀσώτως, μηδ᾽ ὀλιγώρως πρὸς χρήματα διακειμένους. ᾐσθημένος δ᾽ ὥσπερ εἶπον
πλείους ὄντας ὧν ᾤμην τοὺς οὐκ ὀρθῶς περὶ ἐμοῦ γινώσκοντας, ἐνεθυμούμην μὲν, πῶς
ἂν δηλώσαιμι καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἐπιγιγνομένοις, καὶ τὸν τρόπον ὃν ἔχω, καὶ τὸν
βίον ὃν ζῶ. καὶ τὴν παιδείαν περὶ ἣν διατρίβω. καὶ μήτε περιίδοιμι περὶ τῶν τοι-
ούτων ἄκριτον ἐμαυτὸν ὄντα, μηδ᾽ ἤδη τοῖς βλασφημεῖν εἰθισμένοις, ὥσπερ νῦν γι-
νόμενον. σκοπούμενος οὖν, εὕρισκον οὐδαμῶς ἂν ἄλλως τοῦτο διαπραξόμενος, πλὴν
εἰ γραφείη λόγος ὥσπερ εἰκὼν τῆς ἐμῆς διανοίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐμοὶ βεβιωμέ-
νων. διὰ τούτου γὰρ ἤλπιζον καὶ τὰ περὶ ἐμὲ γνωσθήσεσθαι, πολὺ κάλλιον τῶν χαλ-
κῶν ἀναθημάτων. εἰ μὲν οὖν ἐμαυτὸν ἐπαινεῖν ἐγχειροίην, ἑώρων οὔτε περιβαλεῖν ἅ-
παντα περὶ ὧν διελθεῖν προῃρούμην οἷός τε γενησόμενος, οὔτ᾽ ἐπιχαρίτως οὐδ᾽ ἀνεπι-
φθόνως εἰπεῖν δυνησόμενος περὶ αὐτῶν. εἰ δὲ ὑποθείμην ἀγῶνα μέν τινα, καὶ κίνδυνον
περὶ ἐμὲ γινόμενον, συκοφάντην δὲ ὄντα τὸν γεγραμμένον, καὶ τὸν τὰ πράγματά
μοι παρέχοντα, καὶ ἐκεῖνον μὲν ταῖς διαβολαῖς χρώμενον, ταῖς ἤδη τῆς ἀντιδόσεως
ῥηθείσαις, ἐμαυτὸν δ᾽ ἐν ἀπολογίας σχήματι ποιούμενον τοὺς λόγους, οὕτως ἂν ἐγγενέ-
σθαι μοι μάλιστα διαλεχθῆναι περὶ ἁπάντων ὧν τυγχάνω βουλόμενος. ταῦτα δὲ δια-
νοηθεὶς, ἔγραφον τὸν λόγον τοῦτον, οὐκ ἀκμάζων, ἀλλ᾽ ἔτη γεγονὼς δύο καὶ ὀγδοήκον-
τα. διόπερ χρὴ συγγνώμην ἔχειν, ἢν μαλακώτερος ὢν φαίνηται τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ πρότερον
ἐκδεδομένων. καὶ γὰρ οὐδὲ ῥᾴδιος ἦν, οὐδ᾽ ἁπλοῦς, ἀλλὰ πολλὴν ἔχων πραγματείαν.
ἔστι γὰρ τῶν γεγραμμένων ἔνια μὲν, ἐν δικαστηρίῳ πρέποντα ῥηθῆναι. τὰ δὲ, πρὸς μὲν
τοὺς τοιούτους ἀγῶνας, οὐχ ἁρμόττοντα. περὶ δὲ φιλοσοφίας, πεπαρρησιασμένα, καὶ
δεδηλωκότα τὴν δύναμιν αὐτῆς. ἔστι δέ τι καὶ τοιοῦτο, ὃ τῶν νεωτέρων τοῖς ἤδη τὰ μα-
θήματα καὶ τὴν παιδείαν ὁρμῶσιν, ἀκούσασιν ἂν συνενέγκοι. πολλὰ δὲ καὶ τῶν ὑπ᾽ ἐ-
μοῦ πάλαι γεγραμμένων ἐγκαταμεμιγμένα τοῖς νῦν λεγομένοις, οὐκ ἀλόγως οὐδὲ
ἀκαίρως, ἀλλὰ προσηκόντως τοῖς ὑποκειμένοις. τοσοῦτον οὖν μῆκος λόγου συνιδεῖν,
καὶ τοσαύτας ἰδέας καὶ τοσοῦτον ἀλλήλων ἀφεστώσας συναρμόσαι, καὶ τὰς ἐπι-
φερομένας οἰκειῶσαι ταῖς προειρημέναις, καὶ πάσας ποιῆσαι σφίσιν αὐταῖς ὁμο-
λογουμένας, οὐ πάνυ μικρὸν ἦν ἔργον. ὅμως δὲ οὐκ ἀπέστην. καίπερ τηλικοῦτος ὢν,
πρὶν αὐτὸν ἀπετέλεσα μετὰ πολλῆς μὲν ἀληθείας εἰρημένον. τὰ δ᾽ ἄλλα τοιοῦτον οἷος
ἂν εἶναι δόξῃ τοῖς ἀκροωμένοις. χρὴ δὲ καὶ τοὺς διεξιόντας αὐτὸν, πρῶτον μὲν ὡς ὄν-
τος μικτοῦ τοῦ λόγου, καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς ὑποθέσεις ταύτας γεγραμμένου, ποι-
εῖσθαι τὴν ἀκρόασιν. ἔπειτα προσέχειν τὸν νοῦν ἔτι μᾶλλον τοῖς λέγεσθαι μέλλουσιν,
ἢ τοῖς ἤδη προειρημένοις. πρὸς δὲ τούτοις, μὴ ζητεῖν εὐθὺς ἐπελθόντας ὅλον αὐτὸν διελ-
θεῖν. ἀλλὰ τοσοῦτον μέρος, ὅσον μὴ λυπήσῃ τοὺς παρόντας. ἢν γὰρ ἐμμένητε τούτοις,
μᾶλλον δυνήσεσθε κατιδεῖν, εἴ τι τυγχάνομεν λέγοντες ἄξιον ἡμῶν αὐτῶν. ἃ μὲν οὖν
ἀναγκαῖον ἦν προειπεῖν, ταῦτά ἐστιν. ἤδη δὲ ἀναγινώσκετε τὴν ἀπολογίαν τὴν προσ-
ποιουμένην μὲν περὶ κρίσεως γεγράφθαι. βουλομένην δὲ, περὶ ἐμοῦ δηλῶσαι τὴν ἀλήθειαν.
καὶ τοὺς μὲν ἀγνοοῦντας εἰδέναι ποιῆσαι. τοὺς δὲ φθονοῦντας, ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς νόσου
ταύτης λυπεῖσθαι. μείζω γὰρ δίκην, οὐκ ἂν δυναίμην λαβεῖν παρ᾽ αὐτῶν. πάντων δ᾽ ἡγοῦμαι
πονηροτάτους εἶναι καὶ μεγίστης ζημίας ἀξίους, οἵτινες οἷς αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες ἔνοχοι, ταῦ-
τα τῶν ἄλλων τολμῶσι κατηγορεῖν. ὅπερ Λυσίμαχος πεποίηκεν. οὗτος γὰρ αὐτὸς συγγεγραμμένα

λέγων, περὶ τῶν ἐμῶν συγγραμμάτων πλείω πεποίηται λόγον, ἢ περὶ τῶν ἄλλων
ἁπάντων· ὅμοιον ἐργαζόμενος, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἱεροσυλίας ἕτερον διώκων, αὐτὸς
τὰ τῶν θεῶν ἐν ταῖν χεροῖν ἔχων φανείη. πρὸ πολλοῦ δ' ἂν ἐποιησάμην, οὕτως αὐτὸν
νομίζειν εἶναι με δεινὸν, ὥσπερ ἐν ὑμῖν εἴρηκεν. οὐ γὰρ ἄν ποτέ μοι πράγματα πα-
ρέχειν ἐπεχείρησε. νῦν δὲ λέγει μὲν, ὡς ἐγὼ τοὺς ἥττους λόγους, κρείττους δύναμαι ποι
εῖν. τοσοῦτον δέ μου καταπεφρόνηκεν, ὥστε αὐτὸς ψευδόμενος, ἐμοῦ τἀληθῆ λέγοντος,
ἐλπίζει ῥᾳδίως ἐπικρατήσειν. οὕτω δέ μοι δυσκόλως ἅπαντα συμβέβηκεν, ὥσθ' οἱ
μὲν ἄλλοι τοῖς λόγοις διαλύονται τὰς διαβολὰς, ἐμοῦ δὲ λυσίμαχος αὐτοὺς τοὺς λό-
γους μάλιστα διαβέβληκεν. ἵν' ἢν μὲν ἱκανῶς δόξω λέγειν, ἔνοχος ὢν φαίνωμαι τοῖς ὑ
πὸ τούτου περὶ τῆς δεινότητος τῆς ἐμῆς προειρημένοις. ἢν δὲ ἐνδεέστερον τύχω διαλε-
χθεὶς, ὧν οὗτος ὑμᾶς προσδοκᾶν πεποίηκε, τὰς πράξεις ἡγήσησθέ μου χείρους εἶναι.
δέομαι οὖν ὑμῶν, μήτε πιστεύειν πώποτε, μήτ' ἀπιστεῖν τοῖς εἰρημένοις, πρὶν ἂν διὰ
τέλους ἀκούσητε, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν. ἐνθυμουμένους, ὅτι οὐδὲν ἂν ἔδει δίδοσθαι τοῖς
φεύγουσιν ἀπολογίαν, εἴπερ οἷόν τ' ἦν ἐκ τῶν τοῦ διώκοντος λόγων ψηφίσασθαι τὰ δί
καια. νῦν δ' εἰ μὲν ἐν τυγχάνει κατηγορικῶς ἢ κακῶς, οὐδεὶς ἂν τῶν παρόντων ἀγνο
ήσειεν. εἰ δ' ἀληθέσι κέχρηται τοῖς λόγοις, οὐκ ἔτι γὰρ τοῖς κρίνουσι γνῶναι ῥᾴδιον,
ἐξ ὧν ὁ πρότερος εἴρηκεν. ἀλλ' ἀγαπητὸν, ἢν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν λόγων ἐκλαβεῖν δυ
νηθῶσι τὸ δίκαιον.   οὐ θαυμάζω δὲ τῶν πλείω χρόνον διατριβόντων ἐπὶ ταῖς
τῶν ἐξαπατώντων κατηγορίαις, ἢ ταῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογίαις. οὐδὲ τῶν λεγόν-
των, ὡς ἔστι μέγιστον κακὸν διαβολή. τί γὰρ ἂν γένοιτο ταύτης κακουργότερον, ἢ ποιεῖ
τοὺς μὲν ψευδομένους εὐδοκιμεῖν. τοὺς δὲ, μηδὲν ἠδικηκότας, δοκεῖν ἀδικεῖν. τοὺς δὲ δι-
κάζοντας, ἐπιορκεῖν. ὅλως δὲ τὴν μὲν ἀλήθειαν ἀφανίζει. ψευδῆ δὲ δόξαν παραστήσασα
τοῖς ἀκούουσιν, ὃν ἂν τύχῃ τῶν πολιτῶν ἀδίκως ἀπόλλυσιν. ἃ φυλακτέον ἐστὶν ὅπως
μηδὲν ὑμῖν συμβήσεται τοιοῦτο. μηδὲ ἃ τοῖς ἄλλοις ἂν ἐπιτιμήσητε, τούτοις αὐτοὶ φα
νεῖσθε περιπίπτοντες. οἶμαι δ' ὑμᾶς οὐκ ἀγνοεῖν, ὅτι τῇ πόλει πολλάκις οὕτως ἤδη
μετεμέλησε τῶν κρίσεων τῶν μετ' ὀργῆς καὶ μὴ μετ' ἐλέγχου γενομένων, ὥστε οὐ πο-
λὺν χρόνον διαλιποῦσα, παρὰ μὲν τῶν ἐξαπατησάντων δίκην λαβεῖν ἐπεθύμησε.
τοὺς δὲ διαβληθέντας, ἡδέως ἂν εἶδεν ἄμεινον, ἢ πρότερον πράττοντας. ὧν χρὴ μεμνημέ
νους, μὴ προπετῶς πιστεύειν τοῖς τῶν κατηγόρων λόγοις. μηδὲ μετὰ θορύβου καὶ χαλεπό
τητος ἀκροᾶσθαι τῶν ἀπολογουμένων. καὶ γὰρ αἰσχρὸν, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων πραγμά
των ἐλεημονεστάτους ὁμολογεῖσθαι καὶ πρᾳοτάτους ἁπάντων εἶναι τῶν ἑλλήνων, ἐπὶ
δὲ τοῖς ἀγῶσι τοῖς ἐνθάδε γιγνομένοις, τἀναντία τῇ δόξῃ ταύτῃ φαίνεσθαι πράττοντας.
καὶ παρ' ἑτέροις μὲν ἐπειδὰν περὶ ψυχῆς ἀνθρώπου δικάζωσι, μέρος τῶν ψήφων ὑ-
ποβάλλεσθαι τοῖς φεύγουσι. παρ' ὑμῖν δὲ, μηδὲ τῶν ἴσων τυγχάνειν τοὺς κινδυνεύον
τας τοῖς συκοφαντοῦσιν. ἀλλ' ὀμνύαι μὲν καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν, ἦ μὴν ὁμοίως ἀκροᾶ
σθαι τῶν κατηγορούντων καὶ τῶν ἀπολογουμένων. τοσοῦτον δὲ τὸ μεταξὺ ποιεῖν, ὥστε
τῶν μὲν αἰτιωμένων, ὅτι ἂν λέγωσιν ἀποδέχεσθαι. τῶν δὲ τούτους ἐξελέγχειν πειρω-
μένων, ἐνίοτε μηδὲ τὴν φωνὴν ἀκούοντας ἀνέχεσθαι. καὶ νομίζειν μὲν ἀοικήτους εἶναι
ταύτας τῶν πόλεων, ἐν αἷς ἄκριτοί τινες ἀπόλλυνται τῶν πολιτῶν. ἀγνοεῖν δ' ὅτι
ταὐτὸ ποιοῦσιν, οἱ μὴ κοινὴν τὴν εὔνοιαν τοῖς ἀγωνιζομένοις παρέχοντες. ὃ δὲ πάντων δει
νότατον, ὅταν τις αὐτὸς μὲν κινδυνεύων ἀξιοῖ κατηγορεῖν τῶν διαβαλλόντων. ἑτέρῳ
δὲ δικάζων, μὴ τὴν αὐτὴν ἔχῃ γνώμην περὶ αὐτῶν. καίτοι χρὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας, τοιού
τους εἶναι κριτὰς τοῖς ἄλλοις, οἵωνπερ ἂν αὐτοὶ τυχεῖν ἀξιώσαιεν. λογιζομένους, ὅ
τι διὰ τοὺς συκοφαντεῖν τολμῶντας, ἄδηλον ὅστις εἰς κίνδυνον καταστὰς, ἀναγκα
σθήσεται λέγειν ὥσπερ ἐγὼ νῦν, πρὸς τοὺς μέλλοντας περὶ αὐτοῦ τὴν ψῆφον δι-
οίσειν. οὐ γὰρ δὴ τῷ γε κοσμίως ζῆν, ἄξιον πιστεύειν, ὡς ἀδεῶς ἔξεσται τὴν πόλιν
οἰκεῖν. οἱ γὰρ προῃρημένοι τῶν μὲν ἰδίων ἀμελεῖν, τοῖς δ' ἀλλοτρίοις ἐπιβουλε-
ειν, οὐ τῶν μὲν σωφρόνως πολιτευομένων ἀπέχονται. τοὺς δὲ κακόν τι δρῶντας
εἰς ὑμᾶς ἄγουσιν. ἀλλ' ἐν τοῖς μηδὲν ἀδικοῦσιν ἐπιδειξάμενοι τὰς αὐτῶν δυνάμεις,

παρὰ τῶν φανερῶς ἐξημαρτηκότων, πλεῖον λαμβάνουσιν ἀργύριον. ὑπὲρ ὧν Λυσίμαχος διανοηθείς, εἰς τοιοῦτον τὸν κίνδυνόν με κατέστησεν. ἡγούμενος τὸν ἀγῶνα τὸν πρὸς ἐμέ, παρέξειν αὐτῷ χρηματισμόν. καὶ προσδοκῶν, ἐάν μου περιγένηται τοῖς λόγοις, ὅν φησι διδάσκαλον εἶναι τῶν ἄλλων, ἀνυπόστατον τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἅπασιν εἶναι δόξειν. ἐλπίζει δὲ τοῦτο ῥᾳδίως ποιήσειν. ὁρᾷ γὰρ ὑμᾶς μὲν λίαν ταχέως ἀποδεχομένους τὰς αἰτίας καὶ τὰς διαβολάς. ἐμὲ δ' ὑπὲρ αὐτῶν οὐ δυνησόμενον ἀξίως τῆς δόξης ἀπολογήσασθαι. καὶ διὰ τὸ γῆρας, καὶ διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν τοιούτων ἀγώνων. οὕτω γὰρ βεβίωκα τὸν παρελθόντα χρόνον, ὥστε μηδένα μοι πώποτε μήτ' ἐν ὀλιγαρχίᾳ, μήτ' ἐν δημοκρατίᾳ, μήτε ὕβριν μήτε ἀδικίαν ἐγκαλέσαι. μηδ' εἶναι μήτε δικαστήν, μήτε διαιτητήν, ὅστις περὶ τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων φανήσεται κριτὴς γεγενημένος. ἠπιστάμην γάρ, αὐτὸς μὲν εἰς τοὺς ἄλλους μηδὲν ἐξαμαρτάνειν. ἀδικούμενος δέ, μὴ μετὰ δικαστηρίου ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας, ἀλλ' ἐν τοῖς φίλοις τοῖς ἐκείνων διαλύεσθαι περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων. ὧν οὐδέν μοι πλεῖον γέγονεν. ἀλλ' ἀνεγκλήτως μέχρι ταυτησὶ τῆς ἡλικίας βεβιωκώς, εἰς τὸν αὐτὸν καθέστηκα κίνδυνον, εἰς ὅνπερ ἂν εἰ πάντας ἐτύγχανον ἠδικηκώς. οὐ μὴν παντάπασί γ' ἀθυμῶ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ τιμήματος. ἀλλ' ἐὰν ὑπὲρ ἐθελήσητε μετ' εὐνοίας ἀκροάσασθαι, πολλὰς ἐλπίδας ἔχω, τοὺς μὲν διεψευσμένους περὶ τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ ῥέποντας ἤδη τῷ πείθεσθαι τοῖς ἀνεπιτήδειόν τι λέγουσι περὶ ἡμῶν, ταχέως μεταπεισθήσεσθαι. τοὺς δὲ τοιοῦτον εἶναί με νομίζοντας οἷόσπερ εἰμί, βεβαιότερον ἤδη ταύτην ἕξειν τὴν διάνοιαν. ἵνα δὲ μὴ λίαν ἐνοχλῶ πολλὰ πρὸ τοῦ πράγματος λέγων, ἀφέμενος τούτων περὶ ὧν οἴσετε τὴν ψῆφον, ἤδη πειράσομαι διδάσκειν ὑμᾶς. καί μοι τὴν γραφὴν ἀνάγνωθι.

ΓΡΑΦΗ.

Κ μὲν τοίνυν τῆς γραφῆς, πειρᾶταί με διαβάλλειν ὁ κατήγορος, ὡς διαφθείρω τοὺς νεωτέρους, λέγειν διδάσκων καὶ παρὰ τὸ δίκαιον ἐν τοῖς ἀγῶσι πλεονεκτεῖν. ἐκ δὲ τῶν ἄλλων λόγων ποιεῖ με τηλικοῦτον, ὅσος οὐδεὶς πώποτε γέγονεν. οὔτε τῶν περὶ τὰ δικαστήρια καλινδουμένων, οὔτε τῶν περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατετριφότων. οὐ γὰρ ἰδιώτας μόνον φησί μοι γεγενῆσθαι μαθητάς, ἀλλὰ καὶ ῥήτορας καὶ στρατηγούς, καὶ βασιλέας, καὶ τυράννους. καὶ χρήματα παρ' αὐτῶν παμπληθῆ, τὰ μὲν εἰληφέναι. τὰ δὲ ἔτι καὶ νῦν λαμβάνειν. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον πεποίηται τὴν κατηγορίαν, ἡγούμενος, ἐκ μὲν ὧν καταλαζονεύεται περὶ ἐμοῦ καὶ τοῦ πλούτου καὶ τοῦ πλήθους τῶν μαθητῶν, φθόνον ἅπασι τοῖς ἀκούουσιν ἐμποιήσειν. ἐκ δὲ τῆς περὶ τὰ δικαστήρια πραγματείας, εἰς ὀργὴν καὶ μῖσος ὑμᾶς καταστήσειν. ἅπερ ὅταν πάθωσιν οἱ κρίνοντες, χαλεπώτεροι τοῖς ἀγωνιζομένοις εἰσίν. ὡς οὖν τὰ μὲν μείζω τοῦ προσήκοντος εἴρηκε, τὰ δὲ ὅλως ψεύδεται, ῥᾳδίως οἶμαι φανερὸν ὑμῖν ποιήσειν. ἀξιῶ δ' ὑμᾶς, τοῖς μὲν λόγοις οὓς πρότερον ἀκηκόατε περὶ ἐμοῦ, τῶν βλασφημεῖν καὶ διαβάλλειν βουλομένων, μὴ προσέχειν τὸν νοῦν, μηδὲ πιστεύειν τοῖς μήτε μετ' ἐλέγχου, μήτε μετὰ κρίσεως εἰρημένοις. μήτε ταῖς δόξαις χρῆσθαι ταῖς ἀδίκως ὑπ' ἐκείνων ὑμῖν ἐγγεγενημέναις. ἀλλ' ὁποῖός τις ἂν ἐκ τῆς κατηγορίας τῆς νῦν, καὶ τῆς ἀπολογίας φαίνωμαι, τοιοῦτον εἶναί με νομίζειν. οὕτω γὰρ γινώσκοντες, αὐτοί τε δόξετε καλῶς κρίνειν καὶ νομίμως, ἐγώ τε τεύξομαι πάντων τῶν δικαίων. ὅτι μὲν οὖν οὐδείς, οὔθ' ὑπὸ τῆς δεινότητος τῆς ἐμῆς, οὔθ' ὑπὸ τῶν συγγραμμάτων βέβλαπται τῶν πολιτῶν, τὸν ἐνεστῶτα κίνδυνον ἡγοῦμαί μοι μέγιστον εἶναι τεκμήριον. εἰ γάρ τις ἦν ἠδικημένος, εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν εἶχεν, οὐκ ἂν ἠμέλησε τοῦ παρόντος καιροῦ. ἀλλ' ἦλθεν ἄν, ἤτοι κατηγορήσων, ἢ καταψευδομαρτυρήσων. ὅπου γὰρ ὁ ἀκηκοὼς μηδὲν πώποτε φλαῦρον, εἰς ἀγῶνά με τηλικοῦτον κατέστησεν, ἦπου σφόδρ' ἂν οἱ κακῶς πεπονθότες, ἐπειρῶντ' ἂν δίκην παρ' ἐμοῦ λαμβάνειν. οὐ γὰρ δήπου τοῦτ' ἐστίν, οὔτ' εἰκὸς οὔτε δυνατόν, ἐμὲ μὲν περὶ πολλοὺς ἡμαρτηκέναι. τοὺς δὲ ταῖς συμφοραῖς δι' ἐμὲ περιπεπτωκότας ἡσυχίαν ἔ-

χειν. καὶ μὴ τολμᾶν ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ πρᾳοτέρους ἐν τοῖς ἐμοῖς εἶναι κινδύνοις τῶν μη
δὲν ἠδικημένων. ἐξὸν αὐτοῖς δηλώσασιν ἃ πεπόνθασι, τὴν μεγίστην παρ' ἐμοῦ λαβεῖν τι
μωρίαν. ἀλλὰ γὰρ οὔτε πρότερον οὔτε νῦν, οὐδείς μοι φανήσεται τοιοῦτον οὐδὲν ἐγ-
καλέσας. ὥστ' εἰ συγχωρήσαιμι τῷ κατηγόρῳ, καὶ προσομολογήσαιμι πάντων ἀν-
θρώπων εἶναι δεινότατος, καὶ συγγραφεὺς τῶν λόγων τῶν λυπούντων ὑμᾶς τοιοῦ-
τος, οἷος οὐδεὶς ἄλλος γέγονε, πολὺ ἂν μᾶλλον δικαιότερον ἐπιεικὴς εἶναι δοκοίην, ἢ ζη
μιωθείην. τὸ μὲν γὰρ γενέσθαι προέχοντα τῶν ἄλλων περὶ τοὺς λόγους ἢ περὶ τὰς
πράξεις, εἰκότως ἄν τις τὴν τύχην αἰτιάσαιτο. τὸ δὲ καλῶς καὶ μετρίως κεχρῆσθαι
τῇ φύσει, δικαίως ἂν πάντες τὸν τρόπον τὸν ἐμὸν ἐπαινέσειαν. οὐ μὴν οὐδ' εἰ ταῦτ' ἔ
χω περὶ ἐμαυτοῦ λέγειν, οὐδ' οὕτω φανήσομαι περὶ τοὺς λόγους τοιοῦτος γε
γενημένος. γνώσεσθε δὲ ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν ἐμῶν, ἐξ ὧνπερ οἷόν τ' ἐστὶν εἰδέναι
τὴν ἀλήθειαν πολὺ μᾶλλον, ἢ παρὰ τῶν ἐν διαβαλλόντων. οἶμαι γὰρ οὐδένα τοῦτ' ἀ-
γνοεῖν, ὅτι πάντες ἄνθρωποι περὶ τὸν τρόπον τοῦτον εἰώθασι διατρίβειν, ὅθεν ἂν προέ
λωνται τὸν βίον ποιεῖσθαι. τοὺς μὲν τοίνυν ἀπὸ τῶν συμβολαίων τῶν ὑμετέρων ζῶν
τας, καὶ τῆς περὶ ταῦτα πραγματείας, ἴδοι τις ἂν μονονοὺκ ἐν τοῖς δικαστηρίοις οἰ
κοῦντας. ἐμὲ δὲ, οὐδεὶς πώποθ' ἑώρακεν, οὔτ' ἐν τοῖς συνεδρίοις, οὔτε περὶ τὰς κρί-
σεις, οὔτ' ἐπὶ τοῖς δικαστηρίοις, οὔτε πρὸς τοῖς διαιτηταῖς. ἀλλ' οὕτως ἀπέχομαι τού
των ἁπάντων, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν πολιτῶν. ἔπειτ' ἐκείνους μὲν ἂν εὕροιτε παρ' ὑμῖν
μόνοις χρηματίζεσθαι δυναμένους. εἰ δ' ἄλλοσέ που ἐπιπλεύσειαν, ἐνδεεῖς ὄντας τῶν
καθ' ἡμέραν. ἐμοὶ δὲ τὰς εὐπορίας περὶ ὧν οὗτος εἴρηκε, μειζόνως ἔξωθεν ἁπάσας γε
γενημένας. ἔτι δὲ τούτοις μὲν πλησιάζοντας, ἢ τοὺς ἐν κακοῖς αὐτοῖς ὄντας, ἢ τοὺς ἑτέ-
ροις πράγματα παρέχειν βουλομένους. ἐμοὶ δὲ τοὺς πλείστην σχολὴν ἄγοντας τῶν Ἑλ-
λήνων. ἠκούσατε δὲ καὶ τοῦ κατηγόρου λέγοντος, ὅτι παρὰ Νικοκλέους τοῦ τῶν Σαλαμι
νίων βασιλέως, πολλὰς ἔλαβον καὶ μεγάλας δωρεάς. καίτοι τίνι πιστὸν ὑμῶν ἐ-
στιν, ὡς Νικοκλῆς ἔδωκέ μοι ταύτας, ἵνα δίκας μανθάνῃ λέγειν. ὃς καὶ τοῖς ἄλλοις πε-
ρὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, ὥσπερ δεσπότης ἐδίκαζεν. ὥστ' ἐξ ὧν αὐτὸς εἴρηκεν, οὔ-
τω ῥᾴδιον καταμαθεῖν, ὅτι πόρρω τῶν πραγμάτων εἰμί, τῶν περὶ τὰ συμβόλαια γι
γνομένων. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνό γε πᾶσι φανερὸν, ὅτι παμπληθεῖς εἰσιν οἱ παρασκευά-
ζοντες τοὺς λόγους, τοῖς ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀγωνιζομένοις. τούτων μὲν τοίνυν τοσού-
των ὄντων οὐδεὶς πώποτε φανήσεται μαθητῶν ἠξιωμένος. ἐγὼ δὲ πλείους εἰληφὼς
ὥς φησιν ὁ κατήγορος, ἢ σύμπαντες οἱ περὶ τὴν φιλοσοφίαν διατρίβοντες. καίτοι πῶς
εἰκὸς τοὺς οὕτω τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἀλλήλων ἀφεστῶτας καὶ διαφέροντας, περὶ τὰς
αὐτὰς πράξεις ἡγεῖσθαι διατρίβειν. ἔχων δὲ πολλὰς εἰπεῖν διαφορὰς περὶ τοῦ βίου
τοῦ ἐμοῦ, καὶ τῶν περὶ τὰ δικαστήρια διατριβόντων, ἐκείνως ὑμᾶς ἡγοῦμαι τάχιστ' ἂν
ἀφεῖσθαι τῆς δόξης ταύτης, εἴ τις ὑμῖν ἐπιδείξειε μὴ τούτων τῶν πραγμάτων μαθη
τάς μου γεγενημένους, ὧν ὁ κατήγορος εἴρηκε. μηδὲ περὶ τοὺς λόγους ὄντα με δεινὸν τοὺς
περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων. οἶμαι γὰρ ὑμᾶς ἐξελεγχομένης τῆς αἰτίας ἧς εἶχον
πρότερον, ζητεῖν ἑτέραν μεταλαβεῖν διάνοιαν. καὶ ποθεῖν ἀκοῦσαι περὶ ποίους ἄλ-
λους λόγους γεγενημένος, τηλικαύτην δόξαν ἔλαβον. εἰ μὲν οὖν μοι συνοίσει κατει-
πόντι τὴν ἀλήθειαν, οὐκ οἶδα. χαλεπὸν γὰρ στοχάσασθαι τῆς ὑμετέρας διανοίας. οὐ
μὴν, ἀλλὰ παρρησιάσασθαί γε πρὸς ὑμᾶς οἶμαι δεῖν. καὶ γὰρ ἂν αἰσχυνθείην τοὺς πλησιά-
σαντας, εἰ πολλάκις εἰρηκὼς, ὅτι δεξαίμην ἂν ἅπαντας εἰδέναι τοὺς πολίτας, καὶ τὸν
βίον ὃν ζῶ, καὶ τοὺς λόγους οὓς λέγω, νῦν μὴ δηλοίην αὐτοῖς, ἀλλ' ἀποκρυπτόμενος φα
νείην. ὡς οὖν ἀκουσόμενοι τὴν ἀλήθειαν, οὕτω προσέχετε τὸν νοῦν. Πρῶτον μὲν οὖν ἐ
κεῖνο δεῖ μαθεῖν ὑμᾶς, ὅτι τρόποι τῶν λόγων εἰσὶν οὐκ ἐλάττους, ἢ τῶν μετὰ μέτρου ποιη-
μάτων. οἱ μὲν γὰρ τὰ γένη τῶν ἡμιθέων ἀναζητοῦντες, τὸν βίον τὸν αὐτῶν κατέτριψαν. οἱ
δὲ, περὶ τοὺς ποιητὰς ἐφιλοσόφησαν. ἕτεροι δὲ, τὰς πράξεις τὰς ἐν τοῖς πολέμοις συ
ναγαγεῖν ἐβουλήθησαν. ἄλλοι δέ τινες περὶ τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποκρίσεις γεγόνασιν,
οὓς ἀντιλογικοὺς καλοῦσιν. εἴη δ' ἂν, οὐ μικρὸν ἔργον, εἰ πάσας τὰς ἰδέας τῶν λόγων

ἐξαριθμεῖν ἐπιχειροίην. ἧς δ᾽ οὖν ἐμοὶ προσήκει, ταύτης μνησθεὶς, ἐάσω τὰς ἄλλας.
εἰσὶ γάρ τινες, οἳ τῶν μὲν προειρημένων, οὐκ ἀπείρως ἔχουσι· γράφειν δὲ προῄρηνται
λόγους, οὐ περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ἀλλ᾽ ἑλληνικοὺς καὶ πολιτικοὺς καὶ πανηγυ
ρικούς, οὓς ἅπαντες ἂν φήσειαν, ὁμοιοτέρους εἶναι τοῖς μετὰ μουσικῆς καὶ ῥυθμῶν
πεποιημένοις, ἢ τοῖς ἐν δικαστηρίῳ λεγομένοις. καὶ γὰρ τῇ λέξει, ποιητικωτέρᾳ, καὶ ποι
κιλωτέρᾳ τὰς πράξεις δηλοῦσι, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν ὀγκωδεστέροις καὶ καινοτέροις
χρῆσθαι ζητοῦσιν· ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἰδέαις ἐπιφανεστέραις καὶ πλείοσιν ὅλον τὸν
λόγον διοικοῦσιν. ὧν ἅπαντες μὲν ἀκούοντες χαίρουσιν οὐδὲν ἧττον, ἢ τῶν ἐν τοῖς μέτροις
πεποιημένων. πολλοὶ δὲ, καὶ μαθηταὶ γενέσθαι βούλονται. νομίζοντες τοὺς ἐν τούτοις πρωτε
ύοντας πολὺ σοφωτέρους καὶ βελτίους, καὶ μᾶλλον ὠφελεῖν δυναμένους εἶναι τῶν τὰς δίκας
εὖ λεγόντων. συνίσασι γὰρ τοὺς μὲν, διὰ φιλοπραγμοσύνην ἐμπείρους τῶν ἀγώνων γεγενημένους.
τοὺς δὲ, ἐκ φιλοσοφίας ἐκείνων τῶν λόγων ὧν ἀρτίως προεῖπον, τὴν δύναμιν εἰληφό
τας. καὶ τοὺς μὲν δικανικοὺς δοκοῦντας εἶναι, ταύτην τὴν ἡμέραν μόνον ἀνεκτοὺς ὄντας, ἐν
ᾗ ἂν ἀγωνιζόμενοι τυγχάνωσι. τοὺς δ᾽ ἐν ἁπάσαις ταῖς ὁμιλίαις καὶ παρὰ πάντα τὸν
χρόνον ἐντίμους ὄντας καὶ δόξης ἐπιεικοῦς τυγχάνοντας. ἔτι δὲ τοὺς μὲν ἢν ὀφθῶσι
δὶς ἢ τρὶς ἐπὶ τῶν δικαστηρίων, μισουμένους καὶ διαβαλλομένους. τοὺς δ᾽ ὅσῳ περ ἂν
πλείοσι καὶ πλεονάκις συγγίγνωνται, τοσούτῳ μᾶλλον θαυμαζομένους. πρὸς δὲ τού-
τοις, τοὺς μὲν περὶ τὰς δίκας δεινούς, πόῤῥω τῶν λόγων ἐκείνων ὄντας. τοὺς δ᾽ εἰ βου-
ληθεῖεν, ταχέως ἂν λέγειν, καὶ τούτους δυνηθέντας. ταῦτα λογιζόμενοι, καὶ πολὺ
κρείττω νομίζοντες εἶναι τὴν αἵρεσιν, βούλονται μετασχεῖν τῆς παιδείας ταύτης.
ἧς οὐδ᾽ ἂν ἐγὼ φανείην ἀπολελειμμένος. ἀλλὰ πολλῷ χαριεστέραν δόξαν εἰληφώς. περὶ
μὲν οὖν τῆς ἐμῆς εἴτε βούλεσθε καλεῖν δυνάμεως, εἴτε φιλοσοφίας, εἴτε διατριβῆς,
ἀκηκόατε πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. βούλομαι δὲ περὶ ἐμαυτοῦ καὶ νόμον θεῖναι χα
λεπώτερον, ἢ περὶ τῶν ἄλλων. καὶ λόγον εἰπεῖν θρασύτερον, ἢ κατὰ τὴν ἐμὴν ἡλικί-
αν. ἀξιῶ γὰρ οὐ μόνον εἰ βλαβεροῖς χρῶμαι τοῖς λόγοις, μηδεμιᾶς συγγνώμης τυγχά-
νειν παρ᾽ ὑμῶν. ἀλλ᾽ εἰ μὴ τοιούτοις οἵοις οὐδεὶς ἄλλος, τὴν μεγίστην ὑποσχεῖν τιμωρίαν.
ἀλλ᾽ οὐχ οὕτω γ᾽ ἂν τολμηρὰν ἐποιησάμην τὴν ὑπόσχεσιν, εἰ μὴ καὶ δείξειν ἔμελλον ὑμῖν,
καὶ ῥᾳδίαν ποιήσειν τὴν διάγνωσιν αὐτῶν. ἔχει γὰρ οὕτως. ἐγὼ καλλίστην ἡγοῦ-
μαι καὶ δικαιοτάτην εἶναι τὴν τοιαύτην ἀπολογίαν, ἥτις εἰδέναι ποιεῖ τοὺς δικάζον
τας, ὡς δυνατὸν μάλιστα περὶ ὧν τὴν ψῆφον οἴσουσι, καὶ μὴ πλανᾶσθαι τῇ διανοίᾳ.
μηδ᾽ ἀμφιγνοεῖν τοὺς ἀληθῆ λέγοντας. εἰ μὲν τοίνυν ἠγωνιζόμην, ὡς περὶ πράξεις τι
νὰς ἡμαρτηκώς, οὐκ ἂν οἷός τ᾽ ἦν ὑμῖν ἰδεῖν αὐτὰς παρασχεῖν. ἀλλ᾽ ἀναγκαίως ἂν εἶχεν
εἰκάζοντας ὑμᾶς ἐκ τῶν εἰρημένων διαγινώσκειν, ὅπως ἔτυχε περὶ τῶν πεπραγμένων.
ἐπειδὴ δὲ περὶ τοὺς λόγους ἔχω τὴν αἰτίαν, οἶμαι μᾶλλον ὑμῖν ἐμφανεῖν τὴν ἀλήθει-
αν. αὐτοὺς γὰρ ὑμῖν δείξω, τοὺς εἰρημένους ὑπ᾽ ἐμοῦ γὰρ γεγραμμένους. ὥστ᾽ οὐ δόξαν-
τες, ἀλλ᾽ ὁποῖοί τινές εἰσι σαφῶς εἰδότες, τὴν ψῆφον οἴσετε περὶ αὐτῶν. ἅπαντας μὲν
οὖν διὰ τέλους εἰπεῖν, οὐκ ἂν δυναίμην. ὁ γὰρ χρόνος ὁ δεδομένος ἡμῖν, ὀλίγος ἐστίν. ὥσ
περ δὲ τῶν καρπῶν ἐξενεγκεῖν, ἑκάστου δεῖγμα πειράσομαι. μικρὸν γὰρ μέρος ἀ-
κούσαντες, ῥᾳδίως τοὐμὸν ἦθος γνωριεῖτε, καὶ τῶν λόγων ἁπάντων τὴν δύναμιν μα
θήσεσθε. δέομαι δὲ τῶν πολλάκις ἀνεγνωκότων τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, μὴ ζητεῖν
ἐν τῷ παρόντι παρ᾽ ἐμοῦ καινοὺς λόγους. μηδ᾽ ὀχληρὸν νομίζειν, ὅτι λέγω τοὺς πά
λαι παρ᾽ ὑμῖν διατεθρυλλημένους. εἰ μὲν γὰρ ἐπίδειξιν ποιούμενος ἔλεγον αὐτοὺς, εἰ-
κότως ἂν εἶχον τὴν αἰτίαν ταύτην. νῦν δὲ κρινόμενος καὶ κινδυνεύων, ἀναγκάζομαι
χρῆσθαι τοῦτον τὸν τρόπον αὐτοῖς. καὶ γὰρ πάντων ἂν εἴην καταγελαστότατος. εἰ τοῦ
κατηγόρου διαβάλλοντος, ὅτι τοιούτους γράφω λόγους, οἳ καὶ τὴν πόλιν βλάπτου-
σι, καὶ τοὺς νεωτέρους διαφθείρουσι, δι᾽ ἑτέρων ποιοίμην τὴν ἀπολογίαν. ἐξὸν
αὐτοὺς δείξαντι τοὺς λόγους, διαλῦσαι τὴν διαβολὴν τὴν λεγομένην περὶ ἡ-
μῶν. ὑμᾶς μὲν οὖν ἀξιῶ μοι διὰ ταῦτα συγγνώμην ἔχειν. καὶ συναγωνιστὰς γί-
γνεσθαι. τοὺς δὲ λόγους ἤδη περαίνειν ἐπιχειρήσω μικρόν τι προειπὼν, ἵνα

ῥᾷον ἐπακολουθῇ τοῖς λεγομένοις. ὁ μὲν γὰρ λόγος ὁ μέλλων πρῶτος ὑμῖν ἐπιδειχθήσεσθαι, κατ᾽ ἐκείνους ἐγράφη τοὺς χρόνους, ὅτε λακεδαιμόνιοι μὲν ἦρχον τῶν ἑλλήνων. ἡμεῖς δὲ, ταπεινῶς ἐπράττομεν. ἔστι δὲ τοὺς μὲν ἕλληνας παρακαλῶν ἐπὶ τὴν βαρβάρων στρατείαν, λακεδαιμονίοις δὲ περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητῶν. τοιαύτην δὲ τὴν ὑπόθεσιν ποιησάμενος, ἀποφαίνω τὴν πόλιν ἁπάντων τῶν ὑπαρχόντων τοῖς ἕλλησιν ἀγαθῶν αἰτίαν γεγενημένην. ἀφορισάμενος δὲ τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν τοιούτων εὐεργεσιῶν, καὶ βουλόμενος τὴν ἡγεμονίαν ἔτι σαφέστερον ἀποφαίνειν ὡς ἔστι τῆς πόλεως, ἐνθένδε ποθὲν ἐπιχειρῶ διδάσκειν περὶ τούτων. ὡς τῇ πόλει τιμᾶσθαι προσήκει πολὺ μᾶλλον ἐκ τῶν περὶ τὸν πόλεμον κινδύνων, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. ᾤμην μὲν οὖν αὐτὸς δυνήσεσθαι διελθεῖν περὶ αὐτῶν. νῦν δέ μοι τὸ γῆρας ἐμποδίζει καὶ ποιεῖ προαγορεύειν. ἵν᾽ οὖν μὴ παντάπασιν ἐκλυθῶ, πολλῶν ἔτι μοι λεκτέων ὄντων, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς παραγραφῆς, ἀνάγνωθι τὰ περὶ τῆς ἡγεμονίας αὐτῆς.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΥ.

ἡ

γοῦμαι δὲ τοῖς προγόνοις ἡμῶν οὐχ ἧττον ἐκ τῶν κινδύνων τῶν περὶ τὸν πόλεμον τιμᾶσθαι προσήκειν, ἢ τῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν. οὐ γὰρ μικροὺς οὐδ᾽ ὀλίγους, οὐδ᾽ ἀφανεῖς ἀγῶνας ὑπέμειναν. ἀλλὰ πολλοὺς καὶ δεινοὺς καὶ μεγάλους. τοὺς μὲν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν χώρας, τοὺς δ᾽ ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ἐλευθερίας. ἅπαντα γὰρ τὸν χρόνον διετέλεσαν κοινὴν τὴν πόλιν παρέχοντες. καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ἀεὶ τῶν ἑλλήνων ἐπαμύνοντες. διὸ δὴ καὶ κατηγοροῦσι τινὲς ἡμῶν, ὡς οὐκ ὀρθῶς βουλευομένων, ὅτι τοὺς ἀσθενεστέρους εἰθίσμεθα θεραπεύειν. ὥσπερ οὐ μετὰ τῶν ἐπαινεῖν βουλομένων ἡμᾶς, τοὺς λόγους ὄντας τοὺς τοιούτους. οὐ γὰρ ἀγνοοῦντες ὅσον διαφέρουσιν αἱ μείζους τῶν συμμαχιῶν πρὸς τὴν ἀσφάλειαν, οὕτως ἐβουλευόμεθα περὶ αὐτῶν. ἀλλὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀκριβέστερον εἰδότες τὰ συμβαίνοντ᾽ ἐκ τῶν τοιούτων, ὅμως ᾑρούμεθα τοῖς ἀσθενεστέροις καὶ παρὰ τὸ συμφέρον βοηθεῖν μᾶλλον, ἢ τοῖς κρείττοσι τοῦ λυσιτελοῦντος ἕνεκα συναδικεῖν. γνοίη δ᾽ ἄν τις καὶ τὸν τρόπον καὶ τὴν γνώμην τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἱκετειῶν, ἃς ἤδη τινὲς ἡμῶν ἐποιήσαντο. τὰς μὲν οὖν, ἢ νεωστὶ γεγενημένας, ἢ περὶ μικρῶν ἐλθούσας, παραλείψω. πολὺ δὲ πρὸ τῶν τρωϊκῶν. (ἐκεῖθεν γὰρ δίκαιον τὰς πίστεις λαμβάνειν, τοὺς περὶ τῶν πατρίων ἀμφισβητοῦντας,) ἦλθον οἵ θ᾽ ἡρακλέους παῖδες, καὶ μικρὸν πρὸ τούτων, ἄδραστος ὁ ταλαοῦ, βασιλεὺς ὢν ἄργους, οὗτος μὲν ἐκ τῆς στρατείας τῆς ἐπὶ θήβας δεδυστυχηκώς, καὶ τοὺς ὑπὸ τῇ καδμείᾳ τελευτήσαντας, αὐτὸς μὲν οὐ δυνάμενος ἀνελέσθαι. τὴν δ᾽ ἡμετέραν πόλιν ἀξιῶν βοηθεῖν ταῖς κοιναῖς ἀτυχίαις, καὶ μὴ περιορᾶν τοὺς ἐν τοῖς πολέμοις ἀποθνήσκοντας, ἀτάφους γιγνομένους. μηδὲ παλαιὸν ἔθος καὶ πάτριον νόμον καταλυόμενον. οἱ δ᾽ ἡρακλέους παῖδες, φεύγοντες τὴν εὐρυσθέως ἔχθραν, καὶ τὰς μὲν ἄλλας πόλεις ὑπερορῶντες, ὡς οὐκ ἂν δυναμένας βοηθῆσαι ταῖς αὐτῶν συμφοραῖς, τὴν δ᾽ ἡμετέραν ἱκανὴν νομίζοντες εἶναι μόνην ἀποδοῦναι χάριν, ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτῶν πάντας ἀνθρώπους εὐεργέτησεν. ἐκ δὴ τούτων ῥᾴδιον κατιδεῖν, ὅτι καὶ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἡ πόλις ἡμῶν ἡγεμονικῶς εἶχε. τίς γὰρ ἂν ἱκετεύειν τολμήσειεν, ἢ τοὺς ἥττους αὐτῶν, ἢ τοὺς ὑφ᾽ ἑτέροις ὄντας, παραλιπὼν τοὺς μείζω δύναμιν ἔχοντας. ἄλλως τε καὶ περὶ πραγμάτων οὐκ ἰδίων ἀλλὰ κοινῶν, καὶ περὶ ὧν οὐδένας ἄλλους εἰκὸς ἦν ἐπιμεληθῆναι, πλὴν τοὺς προεστάναι τῶν ἑλλήνων ἀξιοῦντας. ἔπειτ᾽ οὐ διαψευσθέντες φαίνονται τῶν ἐλπίδων, δι᾽ ἃς κατέφυγον ἐπὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν. ἀνελόμενοι γὰρ πόλεμον, ὑπὲρ μὲν τῶν τελευτησάντων πρὸς θηβαίους, ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους πρὸς τὴν εὐρυσθέως δύναμιν, τοὺς μὲν ἐπιστρατεύσαντες, ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι θάψαι τοὺς νεκροὺς τοῖς προσήκουσι. πελοποννησίων δὲ, τοὺς μετ᾽ εὐρυσθέως εἰς τὴν χώραν ἡμῶν εἰσβαλόντας ἐπεξελθόντες, ἐνίκησαν μαχόμενοι. κἀκεῖνον τῆς ὕβρεως ἔπαυσαν. θαυμαζόμενοι δὲ διὰ τὰς ἄλλας πράξεις, ἐκ τούτων

ἔτι μᾶλλον ηὐδοκίμησαν. οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐποίησαν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἑκατέρων
τὰς τύχας μετήλλαξαν, ὥσθ' ὁ μὲν ἱκετεύειν ἡμᾶς ἀξιώσας, βίᾳ τῶν ἐχθρῶν ἅπανθ' ὅσ'
ἐδεῖτο διαπραξάμενος, ἀπῆλθεν. εὐρυσθεὺς δὲ βιάσασθαι προσδοκήσας, αἰχμά-
λωτος γενόμενος, ἱκέτης ἠναγκάσθη καταστῆναι. καὶ τῷ μὲν ὑπερενεγκόντι τὴν ἀν-
θρωπίνην φύσιν, ὃς ἐκ διὸς μὲν ἦν γεγονώς, ἔτι δὲ θνητὸς ὤν, θεοῦ ῥώμην ἔσχε, τούτῳ μὲν
ἐπιτάττων καὶ λυμαινόμενος, ἅπαντα τὸν χρόνον διετέλεσεν. ἐπειδὴ δ' εἰς ἡμᾶς ἐξή-
μαρτεν, εἰς τοσαύτην κατέστη μεταβολήν, ὥστ' ἐπὶ τοῖς παισὶ τοῖς ἐκείνου γενόμενος,
ἐπονειδίστως τὸν βίον ἐτελεύτησε. πολλῶν δ' ὑπαρχουσῶν ἡμῖν εὐεργεσιῶν εἰς τὴν πό-
λιν τὴν λακεδαιμονίων, περὶ ταύτης μοι μόνης συμβέβηκεν εἰπεῖν. ἀφορμὴν γὰρ λα-
βόντες τὴν δι' ἡμῶν αὐτοῖς γενομένην σωτηρίαν, οἱ πρόγονοι μὲν τῶν νῦν ἐν λακεδαί-
μονι βασιλευόντων, ἔγγονοι δ' ἡρακλέους, κατῆλθον μὲν εἰς πελοπόννησον, κατέσχον δ'
ἄργος, καὶ λακεδαίμονα καὶ μεσσήνην, οἰκισταὶ δὲ σπάρτης ἐγένοντο. καὶ τῶν παρόν-
των ἀγαθῶν ἁπάντων αὐτοῖς ἀρχηγοὶ κατέστησαν. ὧν ἐχρῆν ἐκείνους μεμνημένους, μη-
δέποτ' εἰς τὴν χώραν ταύτην εἰσβαλεῖν, ἐξ ἧς ὁρμηθέντες, τοσαύτην εὐδαιμονίαν ἐκ-
τήσαντο, μὴ δ' εἰς κινδύνους καθιστάναι, τὴν πόλιν, τὴν ὑπὲρ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέ-
ους προκινδυνεύσασαν. μὴ δὲ τοῖς μὲν ἀπ' ἐκείνου γεγονόσι διδόναι τὴν βασιλείαν. τὴν
δὲ τῷ γένει τῆς σωτηρίας αἰτίαν οὖσαν, δουλεύειν αὐτοῖς ἀξιοῦν. εἰ δὲ δεῖ τὰς χάρι-
τας καὶ τὰς ἐπιεικείας ἀνελόντας, ἐπὶ τὴν ὑπόθεσιν πάλιν ἐπανελθεῖν, καὶ τὸν ἀ-
κριβέστατον λόγον εἰπεῖν, οὐδήπου πάτριόν ἐστιν ἡγεῖσθαι τοὺς ἐπήλυδας τῶν αὐτο-
χθόνων. οὐδὲ τοὺς εὖ παθόντας, τῶν εὖ ποιησάντων. οὐδὲ τοὺς ἱκέτας γενομένους, τῶν
ὑποδεξαμένων. ἔτι δὲ συντομώτερον ἔχω δηλῶσαι περὶ αὐτῶν. τῶν μὲν γὰρ ἑλλη-
νίδων πόλεων, χωρὶς τῆς ἡμετέρας, ἄργος, καὶ θῆβαι, καὶ λακεδαίμων, καὶ τότ' ἦ-
σαν μέγισται, καὶ νῦν ἔτι διατελοῦσι. φαίνονται δ' ἡμῶν οἱ πρόγονοι τοσοῦτον ἁπάν-
των διενεγκόντες, ὥσθ' ὑπὲρ μὲν ἀργείων δυστυχησάντων θηβαίοις, ὅτε μέγιστον ἐ-
φρόνησαν, ἐπιτάττοντες. ὑπὲρ δὲ τῶν παίδων τῶν ἡρακλέους, ἀργείους καὶ τοὺς ἄλ-
λους τῶν πελοποννησίων μάχῃ νικήσαντες. ἐκ δὲ τῶν πρὸς εὐρυσθέα κινδύνων, τοὺς οἰκι-
στάς, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν λακεδαιμονίων διασώσαντες. ὥστε περὶ μὲν τῆς ἐν τοῖς
ἕλλησι δυναστείας, οὐκ οἶδ' ὅπως ἄν τις σαφέστερον ἐπιδεῖξαι δυνηθείη. δοκεῖ δέ μοι καὶ
περὶ τῶν πρὸς τοὺς βαρβάρους τῇ πόλει πεπραγμένων προσήκειν εἰπεῖν. ἄλλως τ' ἐ-
πειδὴ καὶ τὸν λόγον κατεστησάμην περὶ τῆς ἡγεμονίας τῆς ἐπ' ἐκείνους, ἅπαντας
μὲν οὖν ἐξαριθμῶν τοὺς κινδύνους, λίαν ἂν μακρολογοίην. ἐπὶ δὲ τῶν μεγίστων τὸν
αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ὀλίγῳ πρότερον διῆλθον, πειράσομαι καὶ περὶ τούτων δι-
ελθεῖν. ἔστι γὰρ ἀρχικώτατα μὲν τῶν ἐθνῶν, καὶ μεγίστας δυναστείας ἔχοντα, σκύ-
θαι, καὶ θρᾷκες, καὶ πέρσαι. τυγχάνουσι δ' οὗτοι μὲν ἅπαντες, ἡμῖν ἐπιβουλεύσαν-
τες. ἡ δὲ πόλις πρὸς ἅπαντας τούτους διακινδυνεύσασα. καίτοι, τί λοιπὸν ἔσται τοῖς
ἀντιλέγουσιν, ἢν ἐπιδειχθῶσι τῶν μὲν ἑλλήνων οἱ μὴ δυνάμενοι τυγχάνειν τῶν δικαί-
ων, ἡμᾶς ἱκετεύειν ἀξιοῦντες. τῶν δὲ βαρβάρων οἱ βουλόμενοι καταδουλοῦσθαι τοὺς
ἕλληνας, ἐφ' ἡμᾶς πρώτους ἰόντες. ἐπιφανέστατος μὲν οὖν τῶν πολέμων, ὁ περσικὸς
γέγονεν. οὐ μὴν ἐλάττω τεκμήρια τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων ἐστί, τοῖς περὶ τῶν πατρίων
ἀμφισβητοῦσιν. ἔτι γὰρ ταπεινῆς οὔσης τῆς ἑλλάδος, ἦλθον εἰς τὴν χώραν ἡμῶν, θρᾷ-
κες μετ' εὐμόλπου τοῦ ποσειδῶνος, σκύθαι δὲ, μετ' ἀμαζόνων τῶν ἄρεως θυγατέρων.
οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ὃν ἑκάτεροι τῆς εὐρώπης ἐπῆρχον. μισοῦντες μὲν,
ἅπαν τὸ τῶν ἑλλήνων γένος, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἡμᾶς ἐγκλήματα ποιησάμενοι. νομίζοντες
ἐκ τούτου τοῦ τρόπου πρὸς μίαν μὲν πόλιν κινδυνεύσειν, ἁπασῶν δ' ἅμα κρατήσειν.
οὐ μὴν κατώρθωσαν, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς προγόνους τοὺς ἡμετέρους συμβαλόντες,
ὁμοίως διεφθάρησαν, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ἐπολέμησαν. δῆλον δὲ
τὸ μέγεθος τῶν κακῶν τῶν γενομένων ἐκείνοις. οὐ γὰρ ἄν ποθ' οἱ λόγοι περὶ αὐτῶν το-
σοῦτον χρόνον διέμειναν, εἰ μὴ καὶ τὰ πραχθέντα πολὺ τῶν ἄλλων διήνεγκε. λέγεται
δ' οὖν περὶ ἀμαζόνων, ὡς τῶν μὲν ἐλθουσῶν, οὐδὲ μία πάλιν ἀπῆλθεν. αἱ δ' ὑπολει-

φθεῖσαι διὰ τὴν ἐνθάδε συμφορὰν, ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐξεβλήθησαν. περὶ δὲ θρακῶν, ὅτι τὸν ἄλλον χρόνον ὅμοροι προσοικοῦντες ἡμῖν, τοσοῦτον διέλιπον, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ τῆς χώρας, ἔθνη πολλὰ καὶ παντοδαπὰ, καὶ πόλεις μεγάλας κατοικισθῆναι. καλὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα, καὶ πρέποντα τοῖς περὶ τῆς ἡγεμονίας ἀμφισβητοῦσιν. ἀδελφὰ δὲ τῶν εἰρημένων, καὶ τοιαῦθ᾽ οἷάπερ εἰκὸς τοὺς ἐκ τοιούτων γενομένους, οἱ πρὸς δαρεῖον καὶ ξέρξην πολεμήσαντες ἔπραξαν. μεγίστου γὰρ πολέμου συστάντος, καὶ πλείστων κινδύνων εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον συμπεσόντων, καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἀνυποστάτων ὄντων διὰ τὸ πλῆθος, τῶν δὲ συμμάχων ἀνυπέρβλητον ἔχειν ἡγουμένων τὴν ἀρετὴν, ἀμφοτέρων κρατήσαντες ὡς ἑκατέρων προσῆκε, καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς κινδύνους διενεγκόντες, εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἠξιώθησαν. οὐ πολλῷ δ᾽ ὕστερον τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης παρέλαβον. δόντων μὲν τῶν ἄλλων ἑλλήνων. οὐκ ἀμφισβητούντων δὲ τῶν νῦν ἡμᾶς ἀφαιρεῖσθαι ζητούντων. καὶ μηδεὶς οἰέσθω με ἀγνοεῖν, ὅτι καὶ λακεδαιμόνιοι περὶ τοὺς καιροὺς τούτους, πολλῶν ἀγαθῶν αἴτιοι τοῖς ἕλλησι κατέστησαν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐπαινεῖν ἔχω τὴν πόλιν, ὅτι τοιούτων ἀνταγωνιστῶν τυχοῦσα, τοσοῦτον αὐτῶν διήνεγκε. βούλομαι δὲ μικρῷ μακρότερα περὶ τοῖν πολέοιν ταῖν ταῖν εἰπεῖν, καὶ μὴ ταχὺ λίαν παραδραμεῖν. ἵν᾽ ἀμφοτέρων ὑμῖν ὑπομνήματα γένηται, τῆς τε τῶν προγόνων ἀρετῆς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς βαρβάρους ἔχθρας. καίτοι με οὐ λέληθεν, ὅτι χαλεπόν ἐστιν ὕστερον ἐπελθόντα λέγειν περὶ πραγμάτων πάλαι προκατειλημμένων. καὶ περὶ ὧν οἱ μάλιστα δυνηθέντες τῶν πολιτῶν εἰπεῖν, ἐπὶ τοῖς δημοσίᾳ θαπτομένοις πολλάκις εἰρήκασιν. ἀνάγκη γὰρ ἐστὶ, τὰ μὲν μέγιστα αὐτῶν, καταχεχρῆσθαι. μικρὰ δὲ παραλελεῖφθαι. ὅμως δὲ ἐκ τῶν ὑπολοίπων, ἐπειδὴ συμφέρει τοῖς πράγμασιν, οὐκ ὀκνητέον μνησθῆναι περὶ αὐτῶν. πλείστων μὲν οὖν ἀγαθῶν αἰτίους, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ὑμᾶς ἀξίους ἡγοῦμαι γεγενῆσθαι, τοὺς τοῖς αὐτῶν σώμασιν ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος προκινδυνεύσαντας. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν πρὸ τοῦ πολέμου τούτου γενομένων, καὶ δυναστευσάντων ἐν ἑκατέρᾳ τοῖν πολέοιν, δίκαιον ἀμνημονεῖν. ἐκεῖνοι γὰρ ἦσαν οἱ προπαιδεύσαντες τοὺς ἐπιγιγνομένους, καὶ τὰ πλήθη προτρέψαντες ἐπ᾽ ἀρετήν. καὶ χαλεποὺς ἀνταγωνιστὰς τοῖς βαρβάροις ποιήσαντες. οὐ γὰρ ὠλιγώρουν τῶν κοινῶν. οὐδ᾽ ἀπέλαυον μὲν ὡς ἰδίων, ἠμέλουν δὲ ὡς ἀλλοτρίων. ἀλλ᾽ ἐκήδοντο μὲν ὡς οἰκείων. ἀπείχοντο δὲ ὥσπερ χρὴ τῶν μηδὲν προσηκόντων. οὐδὲ πρὸς ἀργύριον τὴν εὐδαιμονίαν ἔκρινον. ἀλλ᾽ οὗτος ἐδόκει πλοῦτον ἀσφαλέστατον κεκτῆσθαι καὶ κάλλιστον, ὅστις τοιαῦτα πράττοι, ἐξ ὧν αὐτός τε μέλλοι μάλιστ᾽ εὐδοκιμήσειν, καὶ τοῖς παισὶ μεγίστην δόξαν καταλείψειν. οὐ γὰρ τὰς θρασύτητας ἀλλήλων ἐζήλουν, οὐδὲ τὰς τόλμας τὰς αὐτῶν ἤσκουν. ἀλλὰ δεινότερον μὲν ἐνόμιζον εἶναι κακῶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀκούειν, ἢ καλῶς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀποθνήσκειν. μᾶλλον δ᾽ ᾐσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοινοῖς ἁμαρτήμασιν, ἢ νῦν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις τοῖς σφετέροις αὐτῶν. τούτων δ᾽ ἦν αἴτιον, ὅτι τοὺς νόμους ἐσκόπουν, ὅπως ἀκριβῶς καὶ καλῶς ἕξουσιν, οὐχ οὕτω τοὺς περὶ τῶν ἰδίων συμβολαίων, ὡς τοὺς περὶ τῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων. ἠπίσταντο γὰρ ὅτι τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν δεήσει γραμμάτων πολλῶν, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ὀλίγων συνθημάτων, ῥᾳδίως καὶ περὶ τῶν ἰδίων καὶ περὶ τῶν κοινῶν ὁμονοήσουσιν. οὕτω δὲ πολιτικῶς εἶχον, ὥστε καὶ τὰς στάσεις ἐποιοῦντο πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ὁπότεροι τοὺς ἑτέρους ἀπολέσαντες, τῶν λοιπῶν ἄρξουσιν. ἀλλ᾽ ὁπότεροι φθήσονται τὴν πόλιν ἀγαθόν τι ποιήσαντες. καὶ τὰς ἑταιρείας συνῆγον, οὐχ ὑπὲρ τῶν ἰδίᾳ συμφερόντων, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῇ τοῦ πλήθους ὠφελείᾳ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ τῶν ἄλλων θεραπεύοντες, ἀλλ᾽ οὐχ ὑβρίζοντες τοὺς ἕλληνας. καὶ στρατηγεῖν οἰόμενοι δεῖν, ἀλλὰ μὴ τυραννεῖν αὐτῶν. καὶ μᾶλλον ἐπιθυμοῦντες ἡγεμόνες, ἢ δεσπόται προσαγορεύεσθαι. καὶ σωτῆρες, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνες ἀποκαλεῖσθαι. τῷ ποιεῖν εὖ προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἀλλ᾽ οὐ βίᾳ καταστρεφόμενοι. πιστοτέροις μὲν τοῖς λόγοις, ἢ νῦν τοῖς ἔργοις χρώμενοι. ταῖς δὲ συνθήκαις ὥσπερ ἀνάγκαις ἐμμένειν ἀξιοῦντες. οὐχ οὕτως ἐπὶ ταῖς δυναστείαις μεγαφρονοῦντες, ὡς ἐπὶ

τῷ σω

πώσω φρόνως ζῆν φιλοτιμούμενοι. τὴν αὐτὴν ἀξιοῦντες γνώμην ἔχειν πρὸς τοὺς ἥτ-
τους, ἥνπερ πρὸς τοὺς κρείττους, πρὸς σφᾶς αὐτούς. ἴδια μὲν ἄστη τὰς ἑαυτῶν πόλεις ἡ-
γούμενοι. κοινὴν δὲ πατρίδα τὴν ἑλλάδα νομίζοντες εἶναι. τοιαύταις δὲ διανοίαις
χρώμενοι, καὶ τοὺς νεωτέρους ἐν τοῖς τοιούτοις ἤθεσι παιδεύοντες, οὕτως ἄνδρας ἀ-
γαθοὺς ἀπέδειξαν τοὺς πολεμήσαντας πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἀσίας, ὥστε μηδένα πώπο-
τε δυνηθῆναι περὶ αὐτῶν, μήτε τῶν ποιητῶν, μήτε τῶν σοφιστῶν, ἀξίως τῶν πεπρα-
γμένων εἰπεῖν. καὶ πολλὴν αὐτοῖς ἔχω συγγνώμην. ὁμοίως γάρ ἐστι χαλεπὸν ἐπαινεῖν
τοὺς ὑπερβεβληκότας τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς, ὥσπερ τοὺς μηδὲν ἀγαθὸν πεποιηκό-
τας. τοῖς μὲν γὰρ, οὐχ ὕπεισι πράξεις. πρὸς δὲ τοὺς, οὐκ εἰσὶν ἁρμόττοντες λόγοι.
πῶς γὰρ ἂν γένοιντο σύμμετροι τοιούτοις ἀνδράσιν, οἳ τοσοῦτον μὲν τῶν ἐπὶ τροίαν στρα-
τευσαμένων διήνεγκαν, ὅσον οἱ μὲν, περὶ μίαν πόλιν ἔτη δέκα διέτριψαν. οἱ δὲ τὴν
ἐξ ἁπάσης τῆς ἀσίας δύναμιν, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατεπολέμησαν. οὐ μόνον δὲ τὰς ἑ-
αυτῶν πατρίδας διέσωσαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑλλάδα πᾶσαν ἠλευθέρωσαν. ποίων δ'
ἂν ἔργων, ἢ πόνων, ἢ κινδύνων ἀπέστησαν, ὥστε ζῶντες εὐδοκιμεῖν, οἵτινες ὑπὲρ τῆς δό-
ξης ἧς ἔμελλον τελευτήσαντες ἕξειν, οὕτως ἑτοίμως ἤθελον ἀποθνήσκειν. οἶμαι δὲ
καὶ τὸν πόλεμον θεόν τινα συναγαγεῖν, ἀγασθέντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν. ἵνα μὴ τοιοῦ-
τοι γινόμενοι τὴν φύσιν, διαλάθοιεν. μηδ' ἀκλεῶς τὸν βίον τελέσειαν. ἀλλὰ τῶν αὐτῶν
τοῖς ἐκ τῶν θεῶν γεγονόσι καὶ καλουμένοις ἡμιθέοις ἀξιωθεῖεν. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τὰ μὲν σώ-
ματα, ταῖς τῆς φύσεως ἀνάγκαις ἀπέδοσαν. τῆς δ' ἀρετῆς, ἀθάνατον τὴν μνήμην πε-
ποίηνται. ἀεὶ μὲν οὖν οἵ θ' ἡμέτεροι πρόγονοι καὶ λακεδαιμόνιοι, πρὸς ἀλλήλους φι-
λοτίμως εἶχον. οὐ μὴν, ἀλλὰ περὶ καλλίστων ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις ἐφιλονείκησαν.
οὐκ ἐχθροὺς, ἀλλ' ἀνταγωνιστὰς σφᾶς αὐτοὺς εἶναι νομίζοντες. οὐδ' ἐπὶ δουλείᾳ τῇ
τῶν ἑλλήνων, τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες, ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κοινῆς σωτηρίας ὁμο-
νοοῦντες. ὁπότεροι δὲ ταύτης αἴτιοι γενήσονται, περὶ τούτου ποιούμενοι τὴν ἅμιλ-
λαν. ἐπεδείξαντο δὲ τὰς αὑτῶν εὐψυχίας, πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ὑπὸ δαρείου πεμφθεῖ-
σιν. ἀποβάντων γὰρ αὐτῶν εἰς τὴν ἀττικὴν, οἱ μὲν οὐ περιέμειναν τοὺς συμμάχους, ἀλ-
λὰ τὸν κοινὸν πόλεμον ἴδιον ποιησάμενοι, πρὸς τοὺς ἁπάσης τῆς ἑλλάδος καταφρο-
νήσαντας, ἀπήντων τὴν οἰκείαν δύναμιν ἔχοντες. ὀλίγοι πρὸς πολλὰς μυριάδας,
ὥσπερ ἐν ἀλλοτρίαις ψυχαῖς μέλλοντες κινδυνεύειν. οἱ δ' οὐκ ἔφθησαν πυθόμενοι
τὸν περὶ τὴν ἀττικὴν πόλεμον, καὶ πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ἧκον ὑμῖν ἀμυ-
νοῦντες. τοσαύτην ποιησάμενοι σπουδὴν, ὅσην περ ἂν τῆς αὑτῶν χώρας πορθουμέ-
νης. σημεῖον δὲ τοῦ τάχους καὶ τῆς ἁμίλλης αὐτῶν. τοὺς μὲν γὰρ ἡμετέρους προγόνους,
φασὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πυθέσθαι τε τὴν ἀπόβασιν τῶν βαρβάρων. καὶ βοηθήσαν-
τας ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς χώρας, μάχῃ νικήσαντας, τρόπαιον στῆσαι τῶν πολεμίων.
τοὺς δ' ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ τοσαύταις νυξὶ διακόσια καὶ χίλια στάδια διελθεῖν, στρα-
τοπέδῳ πορευομένους. οὕτω σφόδρα ἠπείχθησαν, οἱ μὲν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. οἱ
δὲ φθῆναι συμβαλόντες, πρὶν ἐλθεῖν τοὺς βοηθήσοντας. μετὰ δὲ ταῦτα γενομένης τῆς
ὕστερον στρατείας ἣν αὐτὸς ξέρξης ἤγαγεν, ἐκλιπὼν μὲν τὰ βασίλεια, στρατηγὸς δὲ κα-
ταστῆναι τολμήσας, ἅπαντας δὲ τοὺς ἐκ τῆς ἀσίας συναγείρας. περὶ οὗ τίς οὐχ ὑ-
περβολὰς βουληθεὶς εἰπεῖν, ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων εἴρηκεν. ὃς εἰς τοσοῦτον ἦλθεν ὑ-
περηφανείας, ὥστε μικρὸν μὲν ἡγησάμενος ἔργον εἶναι τὴν ἑλλάδα χειρώσασθαι,
βουληθεὶς δὲ τοιοῦτον μνημεῖον καταλιπεῖν, ὃ μὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἔργον ἐστὶν, οὐ
πρότερον ἐπαύσατο πρὶν ἐξευρεῖν, καὶ συνηνάγκασεν ὃ πάντες θρυλλοῦσιν, ὥστε τῷ
στρατοπέδῳ πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς θαλάσσης. τὸν μὲν ἑλ-
λήσποντον ζεύξας, τὸν δ' ἄθω διορύξας. πρὸς δὴ τὸν οὕτω φρονήσαντα, καὶ τηλι-
καῦτα διαπραξάμενον, καὶ τοσούτων δεσπότην γενόμενον, ἀπήντων διελόμενοι τὸν
κίνδυνον. λακεδαιμόνιοι μὲν εἰς θερμοπύλας πρὸς τὸ πεζὸν χιλίους αὐτῶν ἐπιλέ-
ξαντες, καὶ τῶν συμμάχων ὀλίγους παραλαβόντες, ὡς ἐν τοῖς στενοῖς κωλύσοντες αὐ-
τοὺς περαιτέρω προελθεῖν. οἱ δ' ἡμέτεροι πατέρες, ἐπ' ἀρτεμίσιον ἑξήκοντα τριή-

ρεις πληρώσαντες, πρὸς ἅπαν τὸ τῶν πολεμίων ναυτικὸν ἀπήντων. ταῦτα δὲ ποι-
εῖν ἐτόλμων, οὐχ οὕτω τῶν πολεμίων καταφρονοῦντες, ὡς πρὸς ἀλλήλους φιλοτι-
μούμενοι. λακεδαιμόνιοι μὲν ζηλοῦντες τὴν πόλιν τῆς ἐν μαραθῶνι μάχης, καὶ ζητοῦν-
τες αὐτοὺς ἐξισῶσαι, καὶ δεδιότες, μὴ δὶς ἐφεξῆς ἡ πόλις ἡμῶν αἰτία γένηται τοῖς
ἕλλησι τῆς σωτηρίας. οἱ δ' ἡμέτεροι πατέρες, μάλιστα μὲν βουλόμενοι διαφυλάξαι
τὴν παροῦσαν δόξαν καὶ πᾶσι ποιῆσαι φανερὸν, ὅτι καὶ πρότερον ἡ πόλις ἡμῶν δι'
ἀρετὴν, ἀλλ' οὐ διὰ τύχην ἐνίκησεν. ἔπειτα δὲ καὶ προαγαγέσθαι βουλόμενοι τοὺς ἕλ-
ληνας ἐπὶ τὸ διαναυμαχεῖν, ἐπιδείξαντες αὐτοῖς ὁμοίως ἐν τοῖς ναυτικοῖς κινδύνοις,
ὥσπερ ἐν τοῖς πεζοῖς τὴν ἀρετὴν, τοῦ πλήθους περιγιγνομένην. ἴσας δὲ τὰς τόλμας
παρασχόντες, οὐχ ὁμοίαις ἐχρήσαντο ταῖς τύχαις. ἀλλ' οἱ μὲν διεφθάρησαν. καὶ ταῖς
ψυχαῖς νικῶντες, τοῖς σώμασιν ἀπεῖπον. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε θέμις εἰπεῖν, ὡς ἡττήθη-
σαν. οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν φυγεῖν ἠξίωσεν. οἱ δ' ἡμέτεροι, τὰς μὲν πρόπλους ἐνίκησαν.
ἐπειδὴ δὲ ἤκουσαν τοὺς πολεμίους τῆς παρόδου κρατήσαντας, οἴκαδε καταπλεύ-
σαντες, καὶ κατασκευάσαντες τὰ περὶ τὴν πόλιν, οὕτως ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν λοι-
πῶν. ὥστε πολλῶν αὐτοῖς καὶ καλῶν προειργασμένων, ἐν τοῖς τελευταίοις τῶν κιν-
δύνων ἔτι πλέον διήνεγκαν. ἀθύμως γὰρ ἁπάντων τῶν συμμάχων διακειμένων, καὶ
πελοποννησίων μὲν διατειχιζόντων τὸν ἰσθμὸν, καὶ ζητούντων ἰδίαν αὐτοῖς σωτη-
ρίαν, τῶν δ' ἄλλων πόλεων ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γεγενημένων, καὶ συστρατευσαμέ-
νων ἐκείνοις, πλὴν εἴ τινες αὐτῶν διὰ σμικρότητα παρημελήθησαν, προσπλεουσῶν
δὲ τριήρων διακοσίων καὶ χιλίων, καὶ τῆς πεζῆς στρατιᾶς ἀναριθμήτου μελλούσης εἰς
τὴν ἀττικὴν ἐμβαλεῖν, οὐδεμιᾶς σωτηρίας αὐτοῖς ὑποφαινομένης, ἀλλ' ἔρημοι συμ-
μάχων γεγενημένοι, καὶ τῶν ἐλπίδων ἁπασῶν διημαρτηκότες, ἐξὸν αὐτοῖς μὴ μόνον
τοὺς παρόντας κινδύνους διαφυγεῖν, ἀλλὰ καὶ τιμὰς ἐξαιρέτους λαβεῖν, ἃς αὐτοῖς ἐ-
δίδου βασιλεὺς, ἡγούμενος εἰ τὸ τῆς πόλεως προσλάβοι ναυτικὸν, παραχρῆμα καὶ
πελοποννήσου κρατήσειν, οὐχ ὑπέμειναν τὰς παρ' ἐκείνου δωρεάς. οὐδ' ὀργιζόμενοι
τοῖς ἕλλησιν ὅτι προυδόθησαν, ἀσμένως ἐπὶ τὰς διαλλαγὰς τὰς πρὸς τοὺς βαρβά-
ρους ὥρμησαν. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πολεμεῖν παρεσκευάζοντο. τοῖς
δ' ἄλλοις τὴν δουλείαν αἱρουμένοις, συγγνώμην εἶχον. ἡγοῦντο γὰρ, ταῖς μὲν ταπειναῖς
τῶν πόλεων, προσήκειν ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖν τὴν σωτηρίαν. ταῖς δὲ προεστάναι
τῆς ἑλλάδος ἀξιούσαις, οὐχ οἷόν τ' εἶναι διαφεύγειν τοὺς κινδύνους. ἀλλ' ὥσπερ τῶν
ἀνδρῶν τοῖς καλοῖς κἀγαθοῖς αἱρετώτερόν ἐστι καλῶς ἀποθανεῖν ἢ ζῆν αἰσχρῶς, οὕτω καὶ
τῶν πόλεων ταῖς ὑπερεχούσαις λυσιτελεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανισθῆναι μᾶλλον, ἢ δού-
λας ὀφθῆναι γενομένας. δῆλον δ' ὅτι ταῦτα διενοήθησαν. ἐπειδὴ γὰρ οὐχ οἷοί τ' ἦ-
σαν πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα παρατάξασθαι τὰς δυνάμεις, παραλαβόντες ἅπαντα
τὸν ὄχλον τὸν ἐκ τῆς πόλεως, εἰς τὴν ἐχομένην νῆσον ἐξέπλευσαν. ἵν' ἐν μέρει πρὸς ἑκα-
τέραν τὴν δύναμιν, ἀλλὰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρας ἅμα τὰς δυνάμεις παρακινδυνεύσω-
σι. καίτοι πῶς ἂν ἐκείνων ἄνδρες ἀμείνους, ἢ μᾶλλον φιλέλληνες ὄντες ἐπιδειχθεῖεν,
οἵτινες ἔτλησαν ἐπιδεῖν, ὥστε μὴ τοῖς ἕλλησιν αἴτιοι γενέσθαι τῆς δουλείας, ἐρήμην
μὲν τὴν πόλιν γιγνομένην. τὴν δὲ χώραν πορθουμένην. ἱερὰ δὲ συλώμενα. καὶ νεὼς ἐμ-
πιπραμένους. ἅπαντα δὲ τὸν πόλεμον, περὶ τὴν πατρίδα τὴν αὐτῶν γιγνόμενον.
καὶ οὐδὲ ταῦτα ἀπέχρησεν αὐτοῖς, ἀλλὰ πρὸς διακοσίας καὶ χιλίας τριήρεις, μό-
νοι διαναυμαχεῖν ἐτόλμησαν. οὐ μὴν εἰάθησάν γε. καταισχυνθέντες γὰρ πελοποννή-
σιοι τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ νομίσαντες προδιαφθαρέντων μὲν τῶν ἡμετέρων, οὐδ'
αὐτοὶ σωθήσεσθαι, κατορθωσάντων δὲ, εἰς ἀτιμίαν τὰς αὐτῶν πόλεις καταστήσειν,
ἠναγκάσθησαν μετασχεῖν τῶν κινδύνων. καὶ τοὺς μὲν θορύβους τοὺς ἐν τῷ πράγματι
γενομένους, καὶ τὰς κραυγὰς, καὶ τὰς παρακελεύσεις ἃ κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν ναυ-
μαχούντων, οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ λέγοντα διατρίβειν. ἃ δ' ἐστὶν ἴδια, καὶ τῆς ἡγεμονίας ἄ-
ξια, καὶ τοῖς προηγουμένοις ὁμολογούμενα, ταῦτα δ' ἐμὸν ἔργον ἐστὶν εἰπεῖν. τοσοῦτον
γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν διέφερεν ὅτ' ἦν ἀκέραιος, ὥστ' ἀνάστατος γενομένη, πλείους μὲν συνε-
βάλετο

βάλετε τριήρεις εἰς τὸν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἢ σύμπαντες οἱ ναυμαχήσαντες. οὐδεὶς δὲ πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχει δυσμενῶς, ὅστις οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, διὰ μὲν τὴν ναυμαχίαν ἡμᾶς τῶν πολεμίων κρατῆσαι, ταύτης δὲ τὴν πόλιν αἰτίαν γεγενῆσθαι. καίτοι μελλούσης στρατιᾶς ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἔσεσθαι, τίνας χρὴ μᾶλλον τὴν ἡγεμονίαν ἔχειν. οὐ τοὺς ἐν τῷ προτέρῳ πολέμῳ μάλιστ' εὐδοκιμήσαντας; καὶ πολλάκις μὲν ἰδίᾳ προκινδυνεύσαντας, ἐν δὲ τοῖς καλοῖς τῶν ἀγώνων ἀριστείων ἀξιωθέντας; οὐ τοὺς τὴν αὑτῶν ἐκλιπόντας ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, καὶ τότε παλαιὸν, οἰκιστὰς τῶν πλείστων πόλεων γεγενημένους, καὶ πάλιν αὐτὰς ἐκ τῶν μεγίστων συμφορῶν διασώσαντας; πῶς δ' οὐκ ἂν δεινὰ πάθοιμεν, εἰ τῶν κακῶν πλεῖστον μέρος μετασχόντες, ἐν ταῖς τιμαῖς ἔλαττον ἔχειν ἀξιωθείημεν, καὶ τότε προταχθέντες ὑπὲρ ἁπάντων, νῦν ἑτέροις ἀκολουθεῖν ἀναγκασθείημεν. Περὶ μὲν οὖν τῆς ἡγεμονίας, ὡς δικαίως ἂν εἴη τῆς πόλεως, ῥᾴδιον ἐκ τῶν εἰρημένων καταμαθεῖν. Ἐνθυμήθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, εἰ δοκῶ τοῖς λόγοις διαφθείρειν τοὺς νεωτέρους, ἀλλὰ μὴ προτρέπειν ἐπ' ἀρετὴν καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς πόλεως κινδύνους. ἢ δικαίως ἂν δοῦναι δίκην ὑπὲρ τῶν εἰρημένων, ἀλλ' οὐκ ἂν χάριν κομίσασθαι παρ' ὑμῶν τὴν μεγίστην. ἐς οὕτως ἐγκεκωμίακα, καὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς προγόνους, καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χρόνοις γεγενημένους, ὥστε τούς τε πρότερον γράψαντας περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἅπαντας ἠφανικέναι τοὺς λόγους. αἰσχυνομένους ὑπὸ τῶν εἰρημένων αὐτοῖς. τούς τε νῦν δοκοῦντας εἶναι δεινοὺς, μηκέτι λέγειν περὶ τούτων. ἀλλὰ καὶ καταμέμφεσθαι τὴν δύναμιν τὴν σφετέραν αὐτῶν. ἀλλ' ὅμως τούτων οὕτως ἐχόντων, φανήσονταί τινες τῶν εὑρεῖν μὲν οὐδὲν οὐδ' εἰπεῖν ἄξιον λόγου δυναμένων, ἐπιτιμᾶν δὲ καὶ βασκαίνειν, τὰ τῶν ἄλλων μεμελετηκότων, οἳ χαριέντως μὲν εἰρῆσθαι ταῦτα φήσουσι. τοῦτο γὰρ οὐ φθονήσουσιν εἰπεῖν. πολὺ μέντοι χρησιμωτέρους εἶναι τῶν λόγων καὶ κρείττους τοὺς ἐπιπλήττοντας τοῖς νῦν ἁμαρτανομένοις, ἢ τοὺς τὰ πεπραγμένα πρότερον ἐπαινοῦντας. καὶ τοὺς τὰ ὧν δεῖ πράττειν συμβουλεύοντας, ἢ τοὺς τὰ παλαιὰ τῶν ἔργων διεξιόντας. ἵν' οὖν μὴ δὲ ταῦτ' ἔχωσιν εἰπεῖν, ἀφέμενος τοῦ βοηθεῖν τοῖς εἰρημένοις, πειράσομαι μέρος ἕτερον λόγου τοσοῦτον, ὅσον περ ἄρτι, διελθεῖν, ἐν ᾧ φανήσομαι περὶ τούτων ἁπάντων, πολλὴν ἐπιμέλειαν πεποιημένος. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐν ἀρχῇ λεγόμενα, περὶ τῆς εἰρήνης τῆς πρὸς Χίους, καὶ Ῥοδίους, καὶ Βυζαντίους. ἐπιδείξας δ' ὡς συμφέρει διαλύσασθαι τῇ πόλει τὸν πόλεμον, κατηγορῶ τῆς δυναστείας τῆς ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ θάλατταν. ἀποφαίνων αὐτὴν οὐδὲν διαφέρουσαν, οὔτε ταῖς πράξεσιν, οὔτε τοῖς πάθεσι τῶν μοναρχιῶν. ἀναμιμνήσκω δὲ καὶ τὰ συμβάντα δι' αὐτὴν τῇ πόλει, καὶ Λακεδαιμονίοις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι. διαλεχθεὶς δὲ περὶ τούτων, καὶ τὰς τῆς Ἑλλάδος συμφορὰς ὀλοφυρόμενος καὶ τῇ πόλει παραινέσας, ὡς χρὴ μὴ περιορᾶν αὐτὴν οὕτω πράττουσαν, ἐπὶ τελευτῆς, ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην παρακαλῶ. καὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιπλήττω. καὶ περὶ τῶν μελλόντων συμβουλεύω. λαβὼν οὖν ἀρχὴν ταύτην ὅθεν διαλέγομαι περὶ αὐτῶν, ἀνάγνωθι καὶ τοῦτο τὸ μέρος αὐτοῖς.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ.

η

γοῦμαι δὲ δεῖν ὑμᾶς, μὴ μόνον ψηφισαμένους τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀπελθεῖν, ἀλλὰ καὶ βουλευσαμένους ὅπως ἄξομεν αὐτήν. καὶ μὴ ποιήσομεν ὅπερ εἰώθαμεν. ὥστ' ὀλίγον χρόνον διαλιπόντες, πάλιν εἰς τὰς αὐτὰς καταστησόμεθα ταραχάς. μὴ δ' ἀναβολὴν, ἀλλ' ἀπαλλαγὴν εὑρήσομεν τινὰ τῶν παρόντων κακῶν. οὐδὲν δὲ τούτων οἷόν τ' ἐστὶ γενέσθαι πρότερον, πρὶν ἂν πεισθῆτε, τὴν μὲν ἡσυχίαν ὠφελιμωτέραν καὶ κερδαλεωτέραν εἶναι τῆς πολυπραγμοσύνης. τὴν δὲ δικαιοσύνην, τῆς ἀδικίας. τὴν δὲ τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμίας. περὶ ὧν οὐδεὶς πώποτε τῶν ῥητόρων εἰπεῖν ἐν ὑμῖν ἐτόλμησεν. ἐγὼ δὲ περὶ αὐτῶν τούτων τοὺς πλείστους τῶν λόγων μέλλω ποιεῖσθαι πρὸς ὑμᾶς. ὁρῶ γὰρ τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τοῖς

τοιούτοις οὖσαν, ἀλλ' οὐκ ἐν οἷς νῦν τυγχάνομεν πράττοντες. ἀνάγκη δὲ τὸν ἔξω τῶν εἰ-
θισμένων ἐπιχειροῦντα δημηγορεῖν, καὶ τὰς ὑμετέρας γνώμας μεταστῆσαι βουλόμε-
νον, πολλῶν πραγμάτων ἅψασθαι, καὶ διὰ μακροτέρων τοὺς λόγους ποιήσασθαι. καὶ τὰ
μὲν, ἀναμνῆσαι. τὰ δὲ, κατηγορῆσαι. τὰ δ' ἐπαινέσαι. περὶ δὲ τῶν συμβουλεῦσαι, μό-
λις γὰρ ἄν τις ὑμᾶς ἐξ ἁπάντων τούτων ἐπὶ τὸ βέλτιον φρονῆσαι δυνηθείη προαγα-
γεῖν. ἔχει γὰρ οὕτως. ἐμοὶ δοκοῦσιν ἅπαντες μὲν ἐπιθυμεῖν τοῦ συμφέροντος καὶ τοῦ
πλέον ἔχειν τῶν ἄλλων. οὐκ εἰδέναι δὲ τὰς πράξεις τὰς ἐπὶ ταῦτα φερούσας. ἀλλὰ
ταῖς δόξαις διαφέρειν ἀλλήλων. οἱ μὲν γὰρ ἔχειν ἐπιεικεῖς, καὶ στοχάζεσθαι τοῦ δέοντος δύ-
νασθαι. οἱ δ' ὡς οἷόν τε πλεῖστον τοῦ συμφέροντος διαμαρτανούσας, ὅπερ καὶ τῇ πό-
λει συμβέβηκεν. ἡμεῖς γὰρ οἰόμεθα μὲν ἢν τὴν θάλατταν πλέωμεν, πολλαῖς τριήρεσι,
καὶ βιαζώμεθα τὰς πόλεις συντάξεις διδόναι, καὶ συνέδρους ἐνθάδε πέμπειν, διαπρά-
ξασθαί τι τῶν δεόντων. πλεῖστον δὲ διεψεύσμεθα τῆς ἀληθείας. ὧν μὲν γὰρ ἠλπίζομεν,
οὐδὲν ἀποβέβηκεν. ἔχθραι δ' ἡμῖν ἐξ αὐτῶν τούτων, καὶ πόλεμοι καὶ δαπάναι μεγά-
λαι γεγόνασιν εἰκότως. καὶ γὰρ τὸ πρότερον, ἐκ μὲν τῆς τοιαύτης πολυπραγμοσύνης,
εἰς τοὺς ἐσχάτους κινδύνους κατέστημεν. ἐκ δὲ τοῦ δικαίαν τὴν πόλιν παρέχειν, καὶ βοη-
θεῖν τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ μηδενὸς τῶν ἀλλοτρείων ἐπιθυμεῖν, παρ' ἑκόντων τῶν ἑλλή-
νων τὴν ἡγεμονίαν ἐλάβομεν. ὧν νῦν ἀλογίστως καὶ λίαν εἰκῇ, πολὺν ἤδη χρόνον κατα-
φρονοῦμεν. εἰς τοῦτο γάρ τινες ἀνοίας ἐληλύθασιν, ὥστε ὑπειλήφασι τὴν μὲν ἀδικίαν ἐ-
πονείδιστον μὲν εἶναι. κερδαλέαν δὲ καὶ πρὸς τὸν βίον τὸν καθ' ἡμέραν συμφέρουσαν.
τὴν δὲ δικαιοσύνην, εὐδόκιμον μὲν, ἀλυσιτελῆ δέ. καὶ μᾶλλον δυναμένην τοὺς ἄλλους ὠ-
φελεῖν, ἢ τοὺς ἔχοντας αὐτήν. κακῶς εἰδότες, ὡς οὔτε πρὸς χρηματισμὸν, οὔτε πρὸς
δόξαν, οὔτε πρὸς ἃ δεῖ πράττειν, οὔθ' ὅλως πρὸς εὐδαιμονίαν οὐδὲν ἂν συμβάλοι τη-
λικαύτην δύναμιν, ὅσην ἀρετὴ καὶ τὰ μέρη ταύτης. τοῖς γὰρ ἀγαθοῖς οἷς ἔχομεν ἐν τῇ
ψυχῇ, τούτοις κτώμεθα καὶ τὰς ἄλλας ὠφελείας, ὧν δεόμενοι τυγχάνομεν. ὥσθ' οἱ τῆς
αὐτῶν διανοίας ἀμελοῦντες, λελήθασι σφᾶς αὐτοὺς ἅμα τοῦ τε φρονεῖν ἄμεινον, καὶ
τοῦ πράττειν βέλτιον ὀλιγωροῦντες. θαυμάζω δ' εἴ τις οἴεται τοὺς τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν
δικαιοσύνην ἀσκοῦντας, καὶ καρτερεῖν καὶ μένειν ἐν τούτοις ἐθέλοντας, ἔλαττον
ἕξειν τῶν πονηρῶν. ἀλλ' οὐχ ἡγουμένους, καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρὰ ἀνθρώποις, πλέον οἴ-
σεσθαι τῶν ἄλλων. ἐγὼ μὲν γὰρ οἴομαι τούτους μόνους ὧν δεῖ πλεονεκτεῖν. τοὺς δ' ἄλ-
λους οὐδὲ γινώσκειν οὐδὲν ὧν βέλτιόν ἐστιν. ὁρῶ γὰρ τοὺς μὲν τὴν ἀδικίαν προτιμῶντας,
καὶ τὸ λαβεῖν τι τῶν ἀλλοτρείων μέγιστον ἀγαθὸν νομίζοντας, ὅμοια πάσχοντας τοῖς δε-
λεαζομένοις τῶν ζώων. καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπολαύοντας ὧν ἂν λάβωσιν. ὀλίγῳ δ' ὕστε-
ρον ἐν τοῖς μεγίστοις κακοῖς ὄντας. τοὺς δὲ μετ' εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης ζῶντας, ἔν τε
τοῖς παροῦσι χρόνοις ἀσφαλῶς διάγοντας. καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος ἡδίους τὰς
ἐλπίδας ἔχοντας. καὶ ταῦτ' εἰ μὴ κατὰ πάντων οὕτως εἴθισται συμβαίνειν, ἀλλὰ τό
γ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τοῦτον γίγνεται τὸν τρόπον. χρὴ δὲ τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐπειδὴ τὸ
μέλλον ἀεὶ συνοίσειν οὐ καθορῶμεν, τὸ πολλάκις ὠφελοῦν τοῦτο φαίνεσθαι προαιρουμέ-
νους. πάντων δ' ἀλογώτατον πεπόνθασιν, ὅσοι κάλλιον μὲν ἐπιτήδευμα νομίζουσιν εἶ-
ναι καὶ θεοφιλέστερον τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας. χεῖρον δ' οἴονται βιώσεσθαι τοὺς ταύ-
τῃ χρωμένους, τῶν τὴν πονηρίαν προῃρημένων. ἐβουλόμην δ' ἂν ὥσπερ πρόχειρόν ἐστιν
ἐπαινέσαι τὴν ἀρετὴν, οὕτω ῥᾴδιον εἶναι πεῖσαι τοὺς ἀκούοντας ἀσκεῖν αὐτήν. νῦν γὰρ δέ-
δοικα, μὴ μάτην τὰ τοιαῦτα λέγωμεν. διεφθάρμεθα γὰρ πολὺν ἤδη χρόνον ὑπὸ ἀνθρώ-
πων, οὐδὲν ἀλλ' ἢ φενακίζειν ὑμᾶς δυναμένων. οἳ τοσοῦτον τοῦ πλήθους καταπεφρονή-
κασιν, ὥσθ' ὁπόταν βουληθῶσι πόλεμον πρός τινας ἐξενεγκεῖν, αὐτοὶ χρήματα λαμ-
βάνοντες, λέγειν τολμῶσιν ὡς χρὴ τοὺς προγόνους μιμεῖσθαι, καὶ μὴ περιορᾶν ἡμᾶς
αὐτοὺς καταγελωμένους. μηδὲ τὴν θάλατταν πλέοντας, τοὺς μὴ τὰς συντάξεις ἐθέ-
λοντας ὑμῖν ὑποτελεῖν. ἡδέως ἂν οὖν αὐτῶν πυθοίμην, τίσιν ἡμᾶς τῶν προγεγενημένων ὁ-
μοίους κελεύουσι γίγνεσθαι. πότερον, τοῖς περὶ τὰ περσικὰ γενομένοις, ἢ τοῖς πρὸ τοῦ πολέ-
μου τοῦ δεκελικοῦ τὴν πόλιν διοικήσασιν; εἰ μὲν γὰρ τούτοις, οὐδὲν, ἀλλ' ἢ συμβουλεύουσι πά-

λιν ἡμῖν

λιν ἡμῖν περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύειν. εἰ δὲ τοῖς ἐν μαραθῶνι νικήσασι, καὶ τοῖς
πρὸ τούτων γενομένοις, πῶς οὐ πάντων ἀναισχυντότατοι τυγχάνουσιν ὄντες. εἰ τοὺς
τότε πολιτευομένους ἐπαινοῦντες, τἀναντία πράττειν ἐκείνοις πείθουσιν ἡμᾶς. καὶ ταῦ
αὐτὰ ἐξαμαρτάνειν, περὶ ὧν ἀπορῶ τί ποιήσω. πότερα χρήσωμαι ταῖς ἀληθείαις,
ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἢ κατασιωπήσω, δείσας τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν. δοκεῖ
μὲν γάρ μοι βέλτιον εἶναι διαλεχθῆναι περὶ αὐτῶν. ὁρῶ δ᾽ ὑμᾶς χαλεπώτερον δια
τιθεμένους πρὸς τοὺς ἐπιτιμῶντας, ἢ πρὸς τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν γεγενημένους.
οὐ μὴν, ἀλλ᾽ αἰσχυνθείην ἂν, εἰ φανείην μᾶλλον φροντίζων τῆς ἐμαυτοῦ δόξης, ἢ τῆς κοι-
νῆς σωτηρίας. ἐμὸν οὖν ἔργον ἐστὶ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν κηδομένων τῆς πόλεως, προαι
ρεῖσθαι τῶν λόγων, μὴ τοὺς ἡδίστους, ἀλλὰ τοὺς ὠφελιμωτάτους. ὑμᾶς δὲ χρὴ πρῶ-
τον μὲν ἐκεῖνο γινώσκειν, ὅτι τῶν μὲν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων, πολλαὶ θεραπεῖαι, καὶ
παντοδαπαὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται. ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς ἀγνοούσαις, καὶ γεμούσαις
πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδέν ἐστιν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοῖς ἐξαμαρ-
τανομένοις ἐπιπλήττειν. ἔπειθ᾽ ὅτι καταγέλαστόν ἐστι, τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς
τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν. τοὺς δὲ λόγους ἀποδο-
κιμάζειν, πρὶν εἰδέναι σαφῶς εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ᾽ ὠφελῆσαι τοὺς ἀ-
κούοντας. τούτου δ᾽ ἕνεκα ταῦτα προεῖπον, ὅτι περὶ τῶν λοιπῶν οὐδὲν ὑποστειλάμε-
νος, ἀλλὰ παντάπασιν ἀνειμένως, μέλλω ποιεῖσθαι τοὺς λόγους πρὸς ὑμᾶς. τίς γὰρ
ἂν ἄλλοθεν ἐπελθὼν, καὶ μήπω συνδιεφθαρμένος ἡμῖν, ἀλλ᾽ ἐξαίφνης ἐπιστὰς τοῖς γι-
γνομένοις, οὐκ ἂν μαίνεσθαι καὶ παραφρονεῖν ἡμᾶς νομίσειεν. οἳ φιλοτιμούμεθα μὲν
ἐπὶ τοῖς τῶν προγόνων ἔργοις, καὶ τὴν πόλιν ἐκ τῶν τότε πραχθέντων ἐγκωμιάζειν ἔ-
χομεν, οὐδὲν δὲ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις πράττομεν, ἀλλ᾽ ἅπαν τοὐναντίον. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ
τῶν ἑλλήνων τοῖς βαρβάροις πολεμοῦντες διετέλεσαν. ἡμεῖς δὲ, τοὺς ἐκ τῆς ἀσίας τὸν
βίον ποριζομένους, ἐκεῖθεν ἀναστήσαντες, ἐπὶ τοὺς ἕλληνας ἠγάγομεν. κἀκεῖνοι μὲν ἐ-
λευθεροῦντες τὰς πόλεις τὰς ἑλληνίδας, καὶ βοηθοῦντες αὐταῖς, τῆς ἡγεμονίας ἠ-
ξιώθησαν. ἡμεῖς δὲ καταδουλούμενοι, καὶ τἀναντία τοῖς τότε πραττομένοις ποιοῦντες,
ἀγανακτοῦμεν εἰ μὴ τὴν αὐτὴν τιμὴν ἐκείνοις ἕξομεν. οἳ τοσοῦτον ἀπολελείμμεθα καὶ
τοῖς ἔργοις καὶ ταῖς διανοίαις τῶν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον γεγενημένων, ὅσον οἱ μὲν ὑ-
πὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας, τήν τε πατρίδα τὴν αὐτῶν ἐκλιπεῖν ἐτόλμησαν.
καὶ μαχόμενοι καὶ ναυμαχοῦντες, τοὺς βαρβάρους ἐνίκησαν. ἡμεῖς δ᾽ οὐδ᾽ ὑπὲρ τῆς
ἡμετέρας αὐτῶν πλεονεξίας κινδυνεύειν ἀξιοῦμεν. ἀλλ᾽ ἄρχειν μὲν ἁπάντων ζητοῦ-
μεν. στρατεύεσθαι δ᾽ οὐκ ἐθέλομεν. καὶ πόλεμον μὲν, μικροῦ δεῖν πρὸς ἅπαντας ἀν-
θρώπους ἀναιρούμεθα. πρὸς δὲ τοῦτον οὐχ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀσκοῦμεν. ἀλλ᾽ ἀνθρώπους αἱρού
μεθα μὲν ἀπόλιδας, τοὺς δ᾽ αὐτομόλους. τοὺς δ᾽ ἐκ τῶν ἄλλων κακῶν συνεῤῥυηκότας.
οἷς ὁπόταν τις διδῷ πλείονα μισθὸν, μετ᾽ ἐκείνου ἐφ᾽ ἡμᾶς ἀκολουθοῦσιν. ἀλλ᾽ ὅμως οὕ
τως αὐτοὺς ἀγαπῶμεν, ὥσθ᾽ ὑπὲρ μὲν τῶν παίδων τῶν ἡμετέρων εἴπερ τινὲς ἐξαμαρτά
νοιεν, οὐκ ἂν ἐθελήσαιμεν δίκας ὑποσχεῖν. ὑπὲρ δὲ τῶν ἐκείνων ἁρπαγῆς καὶ βίας καὶ
παρανομίας, μελλόντων τῶν ἐγκλημάτων ἐφ᾽ ἡμᾶς ἥξειν, οὐχ ὅπως ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ
καὶ χαίρομεν ὅταν ἀκούσωμεν αὐτοὺς τοιοῦτό τι διαπεπραγμένους. εἰς τοῦτο δὲ μωρίας
ἐληλύθαμεν, ὥστ᾽ αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς τῶν καθ᾽ ἡμέραν ἐσμέν. ξενοτροφεῖν δὲ ἐπικεχειρήκα
μεν. καὶ τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν, λυμαινόμεθα καὶ δασμολογοῦμεν. ἵνα
τοῖς ἁπάντων ἀνθρώπων κοινοῖς ἐχθροῖς τὸν μισθὸν ἐκπορίζωμεν. τοσούτῳ δὲ χείρους ἐς
μὲν τῶν προγόνων, οὐ μόνον τῶν εὐδοκιμησάντων, ἀλλὰ καὶ τῶν μισηθέντων, ὅσον ἐκεῖνοι μὲν εἰ
πολεμεῖν πρός τινας ἐψηφίσαντο, μεστῆς οὔσης ἀργυρίου καὶ χρυσίου τῆς ἀκροπόλε-
ως, ὅμως δ᾽ ὑπὲρ τῶν δοξάντων τοῖς αὐτῶν σώμασιν, ᾤοντο δεῖν κινδυνεύειν. ἡμεῖς δ᾽ εἰς το
σαύτην ἀπορίαν ἐληλυθότες, καὶ τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὥσπερ βασιλεὺς ὁ μέ-
γας, μισθωτοῖς χρώμεθα τοῖς στρατοπέδοις. καὶ τότε μὲν, εἰ τριήρεις πληροῖεν, τοὺς μὲν
ξένους καὶ τοὺς δούλους, ναύτας ἐνεβίβαζον. τοὺς δὲ πολίτας μεθ᾽ ὅπλων ἐξέπεμπον.
νῦν δὲ τοῖς μὲν ξένοις, ὁπλίταις χρώμεθα. τοὺς δὲ πολίτας, ἐλαύνειν ἀναγκάζομεν. ὥσθ᾽ ὁ

πόταν ἀποβαίνωσιν εἰς τὴν τῶν πολεμίων, οἱ μὲν ἄρχειν τῶν ἑλλήνων ἀξιοῦντες,
ὑπηρέσιον ἔχοντες, ἐκβαίνουσιν. οἱ δὲ τοιοῦτοι τὰς φύσεις ὄντες, οἵους ὀλίγῳ πρό-
τερον διῆλθον, μεθ' ὅπλων κινδυνεύουσιν. ἀλλὰ γὰρ τὰ κατὰ τὴν πόλιν αὐτὴς ἴ-
δοι τὶς καλῶς διοικούμενα, περὶ τῶν ἄλλων θαῤῥήσειεν; ἀλλ' οὐκ ἐπ' αὐτοῖς τούτοις μά-
λιστ' ἀγανακτήσειεν; οἵτινες αὐτόχθονες μὲν εἶναι φαμὲν, καὶ τὴν πόλιν ταύτην
προτέραν οἰκισθῆναι τῶν ἄλλων. προσῆκον δ' ἡμᾶς ἅπασιν εἶναι παράδειγμα, τοῦ
καλῶς καὶ τεταγμένως πολιτεύεσθαι, χεῖρον καὶ ταραχωδέστερον τὴν ἡμετέραν
αὐτῶν διοικοῦμεν τῶν ἄρτι τὰς πόλεις οἰκιζόντων. καὶ σεμνυνόμεθα μὲν καὶ μέ-
γα φρονοῦμεν, ἐπὶ τῷ βέλτιον γεγονέναι τῶν ἄλλων. ῥᾷδιον δὲ μεταδίδομεν τοῖς
βουλομένοις ταύτης τῆς εὐγενείας, ἢ τριβαλλοὶ καὶ λευκανοὶ τῆς δυσγενείας.
πλείστους δὲ τιθέμενοι νόμους, οὕτως ὀλίγον αὐτῶν φροντίζομεν. ἐν γὰρ ἀκού-
σαντες, γνώσεσθε καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὥστε θανάτου τῆς ζημίας ἐπικειμένης,
ἄν τις ἁλῷ δεκάζων, τοὺς τοῦτο φανερώτατα ποιοῦντας, στρατηγοὺς χειροτονοῦ-
μεν. καὶ τὸν πλείστους διαφθεῖραι τῶν πολιτῶν δυνηθέντα, τοῦτον ἐπὶ τὰ μέγι-
στα τῶν πραγμάτων καθίσταμεν. σπουδάζοντες δὲ τὰ περὶ τὴν πολιτείαν οὐχ ἧττον,
ἢ περὶ τὴν σωτηρίαν ὅλης τῆς πόλεως, ἀμελοῦμεν. καὶ τὴν δημοκρατίαν εἰδότες ἐν
μὲν ταῖς ἡσυχίαις καὶ ταῖς ἀσφαλείαις αὐξανομένην καὶ διαμένουσαν, ἐν δὲ τοῖς πο-
λέμοις δὶς ἤδη καταλυθεῖσαν, πρὸς μὲν τοὺς τῆς εἰρήνης ἐπιθυμοῦντας ὡς πρὸς ὀ-
λιγαρχικοὺς ὄντας, δυσκόλως ἔχομεν. τοὺς δὲ τὸν πόλεμον ποιοῦντας, ὡς τῆς δημο-
κρατίας κηδομένους, εὔνους εἶναι νομίζομεν. ἐμπειρότατοι δὲ λόγων καὶ πραγμά-
των ὄντες, οὕτως ἀλογίστως ἔχομεν, ὥστε περὶ τῶν αὐτῶν τῆς αὐτῆς ἡμέρας οὐ τὰ
αὐτὰ γινώσκομεν. ἀλλ' ὧν μὲν πρὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀναβαίνειν κατηγοροῦμεν, ταῦ-
τα συνελθόντες χειροτονοῦμεν. οὐ πολὺν δὲ χρόνον διαλιπόντες, τοῖς ἐνθάδε ψηφι-
σθεῖσιν, ἐπειδὰν ἀπίωμεν, πάλιν ἐπιτιμῶμεν. προσποιούμενοι δὲ σοφώτατοι τῶν ἑλ-
λήνων εἶναι, τοιούτοις χρώμεθα συμβούλοις, ὧν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐκ ἂν καταφρονήσειεν.
τοσοῦτον δὲ διαφέρομεν τῶν προγόνων, ὥστ' ἐκεῖνοι μὲν τοὺς αὐτοὺς προστάτας τῆς πό-
λεως ἐποιοῦντο, καὶ στρατηγοὺς ᾑροῦντο, νομίζοντες τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος τὰ βέλτιστα
συμβουλεῦσαι δυνάμενον, τὸν αὐτὸν τοῦτον ἄριστ' ἂν βουλεύσασθαι καὶ καθ' αὑτὸν γε-
νόμενον. ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον τούτων ποιοῦμεν. οἷς γὰρ περὶ τῶν μεγίστων συμβούλοις
χρώμεθα, τούτους μὲν οὐκ ἀξιοῦμεν στρατηγοὺς χειροτονεῖν, ὡς νοῦν οὐκ ἔχοντας. οἷς δ'
οὐδεὶς ἂν οὔτε περὶ τῶν ἰδίων, οὔτε περὶ τῶν κοινῶν συμβουλεύσαιτο, τούτους αὐτο-
κράτορας ἐκπέμπομεν, ὡς ἐκεῖ σοφωτέρους γενησομένους, καὶ ῥᾷδιον βουλευσομένους,
περὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ πολιτικῶν πραγμάτων, ἢ περὶ τῶν ἐνθάδε προτιθεμένων.
λέγω δὲ τὸν λόγον τοῦτον, οὐ κατὰ πάντων. ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐνόχων τοῖς λεγομένοις ὄν-
των. ἐπιλίποι δ' ἄν με τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἡμέρας, εἰ πάσας τὰς πλημμελείας τὰς
ἐν τοῖς πράγμασι γεγενημένας, ἐξετάζειν ἐπιχειροίην. τίς οὖν ἀπαλλαγὴ γενήσεται
τῆς ταραχῆς ταύτης; καὶ πῶς ἂν ἐπανορθωσαίμεν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, καὶ
βελτίω ποιήσαιμεν; πρῶτον μὲν, ἢν παυσώμεθα δημοτικοὺς μὲν εἶναι νομίζοντες τοὺς
συκοφάντας. ὀλιγαρχικοὺς δὲ τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς τῶν ἀνδρῶν. γνόντες ὅτι φύσει
μὲν οὐδεὶς οὐδέτερον τούτων ἐστίν. ἐν ᾗ δ' ἂν ἕκαστοι τιμῶνται, ταύτην βούλονται κα-
θεστάναι τὴν πολιτείαν. ἢν οὖν ἀσκῆτε καὶ προσδέχησθε τοὺς χρηστοὺς ἀντὶ τῶν πονη-
ρῶν ὥσπερ τὸ παλαιόν, βέλτιον ἕξετε χρῆσθαι καὶ τοῖς δημαγωγοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις
τοῖς πολιτευομένοις. δεύτερον δ' ἢν ἐπιχειρῆτε τὰς συμμαχίας κτᾶσθαι, μὴ πολέ-
μοις, μηδὲ πολιορκίαις, ἀλλ' εὐεργεσίαις. προσήκει γὰρ τὰς μὲν φιλίας ἐκ τούτων
γίγνεσθαι. τὰς δὲ ἔχθρας, ἐξ ὧν νῦν τυγχάνομεν πράττοντες. τρίτον, ἢν μηδὲν περὶ
πλείονος ποιήσησθε, μετά γε τὴν περὶ τοὺς θεοὺς εὐσέβειαν, τοῦ παρὰ τοῖς ἕλλησιν εὐ-
δοκιμεῖν. τοῖς γὰρ οὕτω διακειμένοις, ἑκόντες καὶ τὰς δυναστείας καὶ τὰς ἡγεμονίας
παραδιδόασιν. ἢν οὖν ἐμμένητε τοῖς εἰρημένοις, καὶ τοιούτους ὑμᾶς αὐτοὺς παράσχη-
τε, πολεμικοὺς μὲν ὄντας ταῖς μελέταις καὶ ταῖς παρασκευαῖς, εἰρηνικοὺς δὲ, τῷ

μηδὲν

μηδὲν παρὰ τὸ δίκαιον πράττειν, οὐ μόνον εὐδαίμονα ποιήσετε ταύτην τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας ἅπαντας. οὐδὲ γὰρ ἄλλη τῶν πόλεων οὐδεμία τολμήσει περὶ αὐτοὺς ἐξαμαρτάνειν. ἀλλ' ὁμονοήσουσι καὶ πολλὴν ἡσυχίαν ἕξουσιν, ὅταν ἴδωσι τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν ἐφεδρεύουσαν, καὶ παρεσκευασμένην τοῖς ἀδικουμένοις βοηθεῖν. οὐ μὴν, ἀλλ' ὁπότερον γ' ἂν ποιῶσι, τό γ' ἡμέτερον καλῶς ἕξει καὶ συμφερόντως. ἤν τε γὰρ δόξῃ τῶν πόλεων ταῖς προεχούσαις ἀπέχεσθαι τῶν ἀδικημάτων, ἡμεῖς τούτων τῶν ἀγαθῶν τὴν αἰτίαν ἕξομεν. ἐάν τε ἐπιχειρῶσιν ἀδικεῖν, ἐφ' ἡμᾶς πάντες οἱ δεδιότες καὶ κακῶς πάσχοντες καταφεύξονται, πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ποιούμενοι, καὶ διδόντες οὐ μόνον τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτούς. ὥστ' οὐκ ἀπορήσομεν μεθ' ὧν κωλύσομεν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας. ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἕξομεν, τοὺς ἑτοίμως καὶ προθύμως συναγωνιζομένους ἡμῖν. ποία γὰρ πόλις, ἢ τίς ἀνθρώπων οὐκ ἐθελήσει μετασχεῖν τῆς φιλίας καὶ τῆς συμμαχίας τῆς ἡμετέρας. ὅταν ὁρῶσι τοὺς αὐτοὺς ἀμφότερα, καὶ δικαιοτάτους ὄντας, καὶ μεγίστην δύναμιν κεκτημένους. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους σώζειν βουλομένους καὶ δυναμένους, αὐτοὺς δὲ μηδεμιᾶς βοηθείας δεομένους, πόσην δὲ χρὴ προσδοκᾶν τὰ τῆς πόλεως ἐπίδοσιν λήψεσθαι τοιαύτης εὐνοίας ἡμῖν παρὰ τῶν ἄλλων ὑπαρξάσης. πόσον δὲ πλοῦτον εἰς τὴν πόλιν εἰσρυήσεσθαι δι' ἡμῶν ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος σωζομένης. τίνας δ' οὐκ ἐπαινέσεσθαι, τοὺς τηλικούτων καὶ τοσούτων ἀγαθῶν αἰτίους γεγενημένους. ἀλλὰ γὰρ οὐ δύναμαι διὰ τὴν ἡλικίαν ἅπαντα τῷ λόγῳ περιλαβεῖν, ἃ τυγχάνω τῇ διανοίᾳ καθορῶν. πλὴν ὅτι καλόν ἐστιν ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ἀδικίαις καὶ μανίαις, πρώτους εὖ φρονήσαντας, προστῆναι τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας, ἀλλὰ μὴ λυμεῶνας αὐτῶν κληθῆναι, καὶ περιβλέπτους ἐπ' ἀρετῇ γενομένους, τὴν δόξαν τὴν τῶν προγόνων ἀναλαβεῖν. κεφάλαιον δὲ τούτων, ἐκεῖνο ἔχω λέγειν. ὃ εἰς πάντα τὰ προειρημένα συντείνει. καὶ πρὸς ὃ χρὴ βλέποντας, τὰς πράξεις τὰς τῆς πόλεως δοκιμάζειν. δεῖ γὰρ ἡμᾶς, εἴπερ βουλόμεθα διαλύσασθαι μὲν τὰς διαβολὰς ἃς ἔχομεν ἐν τῷ παρόντι, παύσασθαι δὲ τῶν πολέμων τῶν μάτην γιγνομένων, κτήσασθαι δὲ τῇ πόλει τὴν ἡγεμονίαν εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον, μισῆσαι μὲν πάσας τὰς τυραννικὰς ἀρχὰς καὶ δυναστείας. ἀναλογισαμένους τὰς συμφορὰς τὰς ἐξ αὐτῶν γιγνομένας. ζηλῶσαι δὲ καὶ μιμήσασθαι τὰς ἐν Λακεδαίμονι βασιλείας. ἐκείνοις γὰρ ἀδικεῖν ἧττον ἔξεστιν, ἢ τοῖς ἰδιώταις. τοσούτῳ δὲ μακαριστότεροι τυγχάνουσιν ὄντες τῶν βίᾳ τὰς τυραννίδας κατασχόντων, ὅσον οἱ μὲν τοὺς τοιούτους ἀποκτείναντες, τὰς μεγίστας δωρεὰς παρὰ τῶν πολιτευομένων λαμβάνουσιν. ὑπὲρ ἐκείνων δὲ οἱ μὴ τολμῶντες ἐν ταῖς μάχαις ἀποθνήσκειν, ἀτιμότεροι γίγνονται τῶν τὰς τάξεις λιπόντων, καὶ τὰς ἀσπίδας ἀποβαλόντων. ἄξιον οὖν ὀρέγεσθαι τῆς τοιαύτης ἡγεμονίας, ἔνεστι δ' ἐν τοῖς πράγμασιν ἡμῶν τυχεῖν παρὰ τῶν Ἑλλήνων τῆς τιμῆς ταύτης, ἥνπερ ἐκεῖνοι παρὰ τῶν πολιτῶν ἔχουσιν, ἢν ὑπολάβωσι τὴν δύναμιν τὴν ἡμετέραν, μὴ δουλείας, ἀλλὰ σωτηρίας αἰτίαν αὐτοῖς ἔσεσθαι. πολλῶν δὲ καὶ καλῶν λόγων ἐνόντων περὶ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην εἰπεῖν, ἐμοὶ μὲν ἀμφότερα συμβουλεύει παύσασθαι λέγοντι, καὶ τὸ μῆκος τοῦ λόγου, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐμῶν ἐτῶν. τοῖς δὲ νεωτέροις καὶ μᾶλλον ἀκμάζουσιν ἢ ἐγὼ, παραινῶ καὶ παρακελεύομαι τὰ τοιαῦτα καὶ λέγειν καὶ γράφειν. ἐξ ὧν τὰς μεγίστας τῶν πόλεων, καὶ τὰς εἰθισμένας ταῖς ἄλλαις κακὰ παρέχειν, προτρέψουσιν ἐπ' ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην. ὡς ἐν ταῖς τῆς Ἑλλάδος εὐπραγίαις συμβαίνει καὶ τὰ τῶν φιλοσόφων πράγματα πολὺ βελτίω γίνεσθαι.

Δυοῖν μὲν τούτοιν λόγοιν ἀκηκόατε. βούλομαι δὲ καὶ τοῦ τρίτου μικρὰ διελθεῖν. ἵν' ἡμῖν μᾶλλον ἔτι γένηται καταφανὲς, ὅτι πάντες οἱ λόγοι, πρὸς ἀρετὴν καὶ δικαιοσύνην συντείνουσιν. ἔστι δὲ ὁ μέλλων ῥηθήσεσθαι, Νικοκλεῖ τῷ Κυπρίῳ, τῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον βασιλεύοντι συμβουλεύων, ὡς δεῖ τῶν πολιτῶν ἄρχειν. οὐχ ὁμοίως δὲ γέγραπται τοῖς ἀνεγνωσμένοις. οὗτοι μὲν γὰρ τὸ λεγόμενον, ὁμολογούμενον ἀεὶ τοῖς προειρημένοις καὶ συγκεκλιμένον ἔχουσιν. ἐν δὲ τούτῳ, τοὐναντίον. διαλύσας γὰρ ἀπὸ τοῦ

προτέρου καὶ χωρίσας, ὥσπερ τὰ καλούμενα κεφάλαια ποιήσας, πειρῶμαι διὰ βρα-
χέων ἕκαστον ὧν συμβουλεύω φράζειν. τούτου δ' ἕνεκα ταύτην ἐποιησάμην τὴν ὑπόθεσιν, ἡ-
γούμενος ἐκ τοῦ παραινεῖν τήν τε διάνοιαν τὴν ἐκείνου μάλιστ' ἂν ὠφελήσειν, καὶ τὸν τρόπον
τὸν ἐμαυτοῦ τάχιστα δηλώσειν. διὰ τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην πρόφασιν, καὶ νῦν αὐτὸν ὑμῖν
δεῖξαι προειλόμην· οὐχ ὡς ἄριστα τῶν λοιπῶν λόγων γεγραμμένον, ἀλλ' ὡς ἐκ τούτου μά-
λιστα φανερὸς γενησόμενος, ὃν τρόπον εἴθισμαι τοῖς ἰδιώταις καὶ τοῖς δυνάσταις πλη-
σιάζειν. φανήσομαι γὰρ πρὸς αὐτὸν ἐλευθέρως, καὶ τῆς πόλεως ἀξίως διειλεγμένος. καὶ
οὐ τὸν ἐκείνου πλοῦτον, οὔτε τὴν δύναμιν θεραπεύων. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχομένοις ἐπαμύνων.
καὶ παρασκευάζων καθ' ὅσον ἠδυνάμην τὴν πολιτείαν αὐτοῖς ὡς οἷόν τε πρᾳοτάτην.
ὅπου δὲ βασιλεῖ διαλεγόμενος ὑπὲρ τοῦ δήμου τοὺς λόγους ἐποιούμην, ἦπου τοῖς ἐν δη-
μοκρατίᾳ πολιτευομένοις, σφόδρ' ἂν παρακελευσαίμην τὸ πλῆθος θεραπεύειν. ἐν μὲν
οὖν τῷ προοιμίῳ καὶ τοῖς πρώτοις λεγομένοις, ἐπιτιμῶ ταῖς μοναρχίαις· ὅτι δέον πλέ-
ον αὐτοὺς τὴν φρόνησιν ἀσκεῖν μᾶλλον τῶν ἄλλων· οἱ δὲ, χεῖρον πεπαίδευνται τῶν ἰδιωτῶν.
διαλεχθεὶς δὲ περὶ τούτων, παραινῶ τῷ Νικοκλεῖ, μὴ ῥᾳθυμεῖν. μηδ' ὥσπερ ἱερωσύνην εἰ-
ληφότα τὴν βασιλείαν, ἀμελῶς οὕτω τὴν γνώμην ἔχειν. ἀλλὰ τῶν ἡδονῶν ἀμελήσαντα,
προσέχειν τὸν νοῦν τοῖς πράγμασιν. ἐπιχειρῶ δὲ καὶ τοῦτο πείθειν αὐτὸν, ὡς χρὴ δεινὸν
νομίζειν, ὅταν ὁρᾷ τοὺς χείρους τῶν κρειττόνων ἄρχοντας, καὶ τοὺς ἀνοητοτέρους τοῖς φρο-
νιμωτέροις προστάττοντας. λέγων, ὡς ὅσῳ περ ἂν ἐρρωμενέστερον τὴν τῶν ἄλλων ἄγνοι-
αν ἀτιμάσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον τὴν αὐτοῦ διάνοιαν ἀσκήσει. πολλῶν δ' ἐφεστώτων μοι λό-
γων, ἀπορῶ πῶς αὐτοὺς διαθῶμαι. δοκεῖ γάρ μοι καθ' αὑτὸ μὲν ἕκαστον ὧν διανοοῦμαι ῥη-
θὲν, ἐπιεικὲς ἂν φανῆναι. πάντα δὲ νυνὶ λεγόμενα, πολλὴν ἂν ὄχλον ἐμοί τε καὶ τοῖς ἀ-
κούουσι παρασχεῖν. ὅπερ καὶ περὶ τῶν ἤδη προειρημένων δέδοικα, μὴ τοιοῦτό τι πάθος αὐ-
τοῖς διὰ τὸ πλῆθος τυγχάνῃ συμβεβηκός. οὕτω γὰρ ἀπλήστως ἅπαντες ἔχομεν περὶ τοὺς
λόγους, ὥστ' ἐπαινοῦμεν μὲν τὴν εὐκαιρίαν. καὶ φαμὲν οὐδὲν εἶναι τοιοῦτον. ἐπειδὰν δ' οἰηθῶ-
μεν ὡς ἔχομέν τι λέγειν, ἀμελήσαντες τοῦ μετριάζειν, κατὰ μικρὸν ἀεὶ προστιθέντες,
εἰς τὰς ἐσχάτας ἀκαιρίας ἐμβάλλομεν ἡμᾶς αὐτούς. ὅπου γε καὶ λέγων ἐγὼ ταῦτα, καὶ
γινώσκων, ὅμως ἔτι βούλομαι βραχέα διαλεχθῆναι πρὸς ὑμᾶς. ἀγανακτῶ γὰρ ὁρῶν
τὴν συκοφαντίαν ἄμεινον τῆς φιλοσοφίας φερομένην. καὶ τὴν μὲν κατηγοροῦσαν, τὴν
δὲ κρινομένην. ὅ, τίς ἂν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν γενέσθαι προσεδόκησεν. ἄλλως τε καὶ παρ'
ὑμῖν τοῖς ἐπὶ σοφίᾳ μεῖζον τῶν ἄλλων φρονοῦσιν. οὐκοῦν ἐπί γε τῶν προγόνων οὕτως εἶ-
χεν. ἀλλὰ τοὺς μὲν καλουμένους σοφιστὰς, ἐθαύμαζον. καὶ τοὺς συνόντας αὐτοῖς ἐζήλουν.
τοὺς δὲ συκοφάντας πλείστων κακῶν αἰτίους ἐνόμιζον εἶναι. μέγιστον δὲ τεκμήριον. Σόλωνα
μὲν γὰρ τὸν πρῶτον τῶν πολιτῶν λαβόντα τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην, προστάτην ἠξίωσαν τῆς
πόλεως εἶναι. περὶ δὲ τῶν συκοφαντῶν, χαλεπωτέρους ἢ περὶ τῶν ἄλλων κακουργιῶν τοὺς νόμους
ἔθεσαν. τοῖς μὲν γὰρ μεγίστοις τῶν ἀδικημάτων, ἐν ἑνὶ τῶν δικαστηρίων τὰς κρίσεις ἐποίησαν
τό· κατὰ δὲ τούτων γραφὰς μὲν πρὸς τοὺς θεσμοθέτας, εἰσαγγελίας δὲ εἰς τὴν βου-
λὴν, προβολὰς δὲ ἐν τῷ δήμῳ. νομίζοντες τοὺς ταύτῃ τῇ τέχνῃ χρωμένους, ἁπάσας
ὑπερβάλλειν τὰς πονηρίας. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους, πειρᾶσθαί γε λανθάνειν κακουργοῦν-
τας. τούτους δ' ἐν ἅπασιν ἐπιδείκνυσθαι τὴν αὐτῶν ὠμότητα καὶ μισανθρωπίαν, καὶ
φιλαπεχθημοσύνην. κἀκεῖνοι μὲν οὕτως ἐγίνωσκον περὶ αὐτῶν. ὑμεῖς δὲ τοσοῦτον ἀπέχε-
τε τοῦ κολάζειν αὐτοὺς, ὥστε τούτοις χρῆσθε κατηγόροις καὶ νομοθέταις περὶ τῶν ἄλλων.
καίτοι προσῆκεν αὐτοὺς νῦν μισεῖσθαι μᾶλλον, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. τότε μὲν γὰρ,
ἐν τοῖς ἐγκωμίοις μόνον καὶ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν ἔβλαπτον τοὺς συμπολιτευομέ-
νους. νυνὶ δὲ αὐξηθείσης τῆς πόλεως, καὶ λαβούσης τὴν ἀρχὴν, ἣν οἱ πατέρες ἡμῶν εἶ-
χον, μᾶλλον θαρρήσαντες τοῦ συμφέροντος, τοῖς μὲν καλοῖς κἀγαθοῖς τῶν ἀνδρῶν καὶ μεγά-
λην τὴν πόλιν ποιήσασι, διὰ τὰς δυναστείας ἐφθόνησαν. πονηρῶν δὲ ἀνθρώπων καὶ με-
στῶν θρασύτητος ἐπεθύμησαν. οἰηθέντες ταῖς μὲν τόλμαις καὶ ταῖς φιλαπεχθημοσύναις,
ἱκανοὺς αὐτοὺς ἔσεσθαι διαφυλάττειν τὴν δημοκρατίαν. διὰ δὲ τὴν φαυλότητα τῶν ἐξ
ἀρχῆς αὐτοῖς ὑπαρξάντων, οὐ μέγα φρονήσειν. οὐδ' ἐπιθυμήσειν ἑτέρας πολιτείας.

ἐκ ταύτης δὴ τῆς μεταβολῆς, τί τῶν δεινῶν οὐ συνέπεσε τῇ πολιτείᾳ τῶν μεγίστων κακῶν. ὧν οἱ ταύτην ἔχοντες τὴν φύσιν, καὶ λέγοντες καὶ πράττοντες διετέλεσαν· οἱ τοὺς μὲν ἐνδοξοτάτους τῶν πολιτῶν, καὶ μάλιστα δυναμένους ποιῆσαί τι τὴν πόλιν ἀγαθόν, ὀλιγαρχίαν ὀνειδίζοντες καὶ λακωνισμόν, οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἠνάγκασαν ὁμοίους γενέσθαι ταῖς αἰτίαις ταῖς λεγομέναις περὶ αὐτῶν· τοὺς δὲ συμμάχους λυμαινόμενοι καὶ συκοφαντοῦντες, καὶ τοὺς βελτίστους ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐκβάλλοντες, οὕτω διέθεσαν, ὥσθ' ἡμῶν μὲν ἀποστῆναι. τῆς δὲ λακεδαιμονίων ἐρασθῆναι φιλίας καὶ συμμαχίας. ἐξ ὧν εἰς πόλεμον καταστάντες, πολλοὺς ἐπείδομεν τῶν πολιτῶν, τοὺς μὲν τελευτήσαντας· τοὺς δ' ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενομένους. τοὺς δ' εἰς ἔνδειαν τῶν ἀναγκαίων καταστάντας. ἔτι δὲ τὴν δημοκρατίαν δὶς καταλυθεῖσαν. καὶ τὰ τείχη τῆς πατρίδος κατασκαφέντα. τὸ δὲ μέγιστον, ὅλην τὴν πόλιν περὶ ἀνδραποδισμοῦ κινδυνεύσασαν. καὶ τὴν ἀκρόπολιν τοὺς πολεμίους οἰκήσαντας. ἀλλὰ γὰρ αἰσθάνομαι καὶ πόρρω τῆς ὀργῆς ἔξω φερόμενος, τὸ μὲν ὕδωρ ἡμᾶς ἐπιλεῖπον. αὐτὸς δ' ἐμπεπτωκὼς εἰς λόγους ἡμερησίους καὶ κατηγορίας. ὑπερβὰς οὖν τὸ πλῆθος τῶν συμφορῶν τῶν διὰ τούτους γεγενημένων, καὶ διωσάμενος τὸν ὄχλον τῶν ἐνόντων εἰπεῖν περὶ τῆς τούτων συκοφαντίας μικρὸν ἔτι πάνυ μνησθείς, καταλύσω τὸν λόγον. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ὁρῶ τοὺς κινδυνεύοντας, ἐπειδὰν περὶ τὴν τελευτὴν ὦσι τῆς ἀπολογίας, ἱκετεύοντας καὶ δεομένους. καὶ τοὺς παῖδας, καὶ τοὺς φίλους ἀναβιβαζομένους. ἐγὼ δὲ οὔτε πρέπειν οὐδὲν ἡγοῦμαι τῶν τοιούτων τοῖς τηλικούτοις. πρός τε τῷ ταῦτα γινώσκειν, αἰσχυνθείην ἂν εἰ διὰ ἄλλο τι σωζοίμην, ἢ διὰ τοὺς λόγους τοὺς προειρημένους ὑπ' ἐμοῦ καὶ γεγραμμένους. οἶδα γὰρ ἐμαυτὸν οὕτως ὁσίως καὶ δικαίως κεχρημένον αὐτοῖς, καὶ περὶ τὴν πόλιν, καὶ περὶ τοὺς προγόνους, καὶ μάλιστα περὶ τοὺς θεούς, ὥστε εἴ τι μέλει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων αὐτοῖς, οὐδὲ τῶν νῦν περὶ ἐμὲ γιγνομένων, οὐδὲν αὐτοὺς οἴομαι λανθάνειν. διόπερ οὐκ ὀῤῥωδῶ τὸ μέλλον μοι συμβήσεσθαι παρ' ὑμῶν. ἀλλὰ θαῤῥῶ καὶ πολλὰς ἐλπίδας ἔχω, τό τε μοι τοῦ βίου τὴν τελευτὴν ἥξειν, ὅταν μέλλῃ συνοίσειν ὑμῖν. σημείῳ χρώμενος, ὅτι καὶ τὸν παρελθόντα χρόνον οὕτω τυγχάνω βεβιωκὼς μέχρι ταυτησὶ τῆς ἡμέρας, ὥσπερ προσήκει, τοὺς εὐσεβεῖς καὶ θεοφιλεῖς τῶν ἀνθρώπων. ὡς οὖν ἐμοῦ ταύτην ἔχοντος τὴν γνώμην, καὶ νομίζοντος ὅτι ἂν ὑμῖν δόξῃ τοῦθ' ἕξειν μοι καλῶς καὶ συμφερόντως, ὅπως ἕκαστος ὑμῶν χαίρει καὶ βούλεται, τῷ τρόπῳ τούτῳ φερέτω τὴν ψῆφον.

ΤΕΛΟΣ, ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΝΤΙΔΟΣΕΩΣ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΖΕΥΓΟΥΣ ΛΟΓΟΣ· ΟΔΕ ΛΕΓΩΝ, ΥΙΟΣ ΑΛΚΙΒΙΑΔΟΥ.

π

ερὶ μὲν οὖν τοῦ ζεύγους τῶν ἵππων, ὡς οὐκ ἀφελόμενος ὁ πατὴρ τισίαν εἶχεν, ἀλλὰ πριάμενος παρὰ τῆς πόλεως τῶν ἀργείων, τῶν τε πρέσβεων τῶν ἐκεῖθεν ἡκόντων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰδότων, ἀκηκόατε μαρτυρούντων· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἅπαντες εἰσὶν εἰθισμένοι με συκοφαντεῖν. τὰς μὲν γὰρ δίκας, ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐγκλημάτων λαγχάνουσι· τὰς δὲ κατηγορίας, ὑπὲρ τῶν τῆς πόλεως πραγμάτων ποιοῦνται· καὶ πλείω χρόνον διατρίβουσι τὸν πατέρα μου διαβάλλοντες, ἢ περὶ ὧν ἀντώμοσαν διδάσκοντες. καὶ τοσοῦτον καταφρονοῦσι τῶν νόμων, ὥστε περὶ ὧν ὑμᾶς ὑπ' ἐκείνου φασὶν ἠδικῆσθαι, τούτων αὐτοὶ δίκην παρ' ἐμοῦ λαβεῖν ἀξιοῦσιν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν οὐδὲν προσήκειν τὰς κοινὰς αἰτίας τοῖς ἰδίοις ἀγῶσιν. ἐπειδὴ δὲ τισίας πολλάκις ὀνειδίζει μοι τὴν φυγὴν τοῦ πατρός, καὶ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἢ τῶν ἑαυτοῦ σπουδάζει πραγμάτων, ἀνάγκη πρὸς ταῦτα τὴν ἀπολογίαν ποιεῖσθαι. καὶ γὰρ ἂν αἰσχυνοίμην, εἴ τῳ δόξαιμι τῶν πολιτῶν ἧττον φροντίζειν τῆς ἐκείνου δόξης, ἢ τῶν ἐμαυτοῦ κινδύνων. πρὸς μὲν οὖν τοὺς πρεσβυτέρους, βραχὺς ἂν ἐξήρκει λόγος. ἅπαντες γὰρ ἴσασιν, ὅτι διὰ τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας ἥ τε δημοκρατία κατελύθη, κἀκεῖνος ἐκ τῆς πόλεως ἐ-

ξέπεσε. τῶν δὲ νεωτέρων ἕνεκα, οἳ τῶν μὲν πραγμάτων ὕστερον γεγόνασι, τῶν δὲ διαβαλ-
λόντων πολλάκις ἀκηκόασι, πόῤῥωθεν ἄρξομαι διδάσκειν. οἱ γὰρ πρότερον ἐπι-
βουλεύσαντες τῷ δήμῳ, καὶ καταστήσαντες τοὺς τετρακοσίους, ἐπειδὴ παρακαλού-
μενος ὁ πατὴρ οὐκ ἠθέλε γενέσθαι μετ' αὐτῶν, ὁρῶντες αὐτὸν καὶ πρὸς τὰς πράξεις
ἐῤῥωμένως ἔχοντα, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος πιστῶς διακείμενον, οὐχ ἡγοῦντο οὐδὲν οἷοί τ'
εἶναι κινεῖν τῶν καθεστώτων, πρὶν ἐκποδὼν ἐκεῖνος αὐτοῖς γένοιτο. εἰδότες δὲ τὴν πό-
λιν τῶν μὲν περὶ τοὺς θεοὺς μάλιστ' ἂν ὀργισθεῖσαν, εἴτις εἰς τὰ μυστήρια φαίνοιτο ἐξα-
μαρτάνων, τῶν δ' ἄλλων, εἴτις τολμώη τὸν δῆμον καταλύειν, ἀμφοτέρας ταύτας
συνθέντες τὰς αἰτίας, εἰσήγγελλον εἰς τὴν βουλὴν, λέγοντες ὡς ὁ πατὴρ συνάγει
μὲν τὴν ἑταιρείαν ἐπὶ νεωτέροις πράγμασιν. οὗτοι δ' ἐν τῇ πολυτίωνος οἰκίᾳ συνδει-
πνοῦντες, τὰ μυστήρια ποιήσαιεν. ὀρθῆς δὲ τῆς πόλεως γενομένης διὰ τὸ μέγεθος τῶν
αἰτιῶν, καὶ διὰ ταχέων συλλεγείσης ἐκκλησίας, οὕτω σαφῶς αὐτοὺς ἀπέδειξε ψευ-
δομένους, ὥστε παρὰ μὲν τῶν κατηγόρων ἡδέως ἂν ὁ δῆμος δίκην ἔλαβε. τὸν δ' εἰς σικε-
λίαν στρατηγὸν ἐχειροτόνησε. μετὰ δὲ ταῦθ' ὁ μὲν ἐξέπλευσεν, ὡς ἀπηλλαγμένος ἤδη
τῆς διαβολῆς. οἱ δὲ συστήσαντες τὴν βουλὴν, καὶ τοὺς ῥήτορας ὑφ' αὑτοῖς ποιησάμε-
νοι, πάλιν ἤγειρον τὸ πρᾶγμα. καὶ μηνυτὰς εἰσέπεμπον. καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν. οὐ
γὰρ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἂν τόν τε πατέρα ἐκ τοῦ στρατοπέδου μετεπέμψαν-
το, καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἀπέκτειναν, τοὺς δ' ἐκ τῆς πόλεως ἐξέβαλον. πυ-
θόμενος δὲ τήν τε τῶν ἐχθρῶν δύναμιν, καὶ τὰς τῶν ἐπιτηδείων συμφορὰς, καὶ νο-
μίζων δεινὰ πάσχειν, ὅτι παρόντα μὲν αὐτὸν οὐκ ἔκρινον, ἀπόντος δὲ κατεγίνωσκον,
οὐδ' οὕτως ἀπελθεῖν ἠξίωσεν εἰς τοὺς πολεμίους. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τοσαύτην πρόνοιαν
εἶχεν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν φεύγων μηδὲν ἐξαμαρτάνειν εἰς τὴν πόλιν, ὥστ' εἰς ἄργος ἐλθὼν,
ἡσυχίαν ἦγεν. οἱ δ' εἰς τοσοῦτον ὕβρεως ἦλθον, ὥστ' ἔπεισαν ὑμᾶς ἐλαύνειν αὐτὸν ἐξ ἁ-
πάσης τῆς ἑλλάδος. καὶ στήλην ἀναγράφειν. καὶ πρέσβεις πέμποντας, ἐξαιτεῖν παρ'
ἀργείων. ἀπορῶν δ' ὅτι χρήσαιτο τοῖς παροῦσι κακοῖς, καὶ πανταχόθεν εἰργόμενος,
καὶ σωτηρίας οὐδὲ μιᾶς ἄλλης αὐτῷ φαινομένης, τελευταῖον ἐπὶ λακεδαιμονίους
ἠναγκάσθη καταφυγεῖν. καὶ τὰ μὲν γεγενημένα, ταῦτ' ἐστίν. οὕτω δ' ἀνόμως ἐκπεσόν-
τος, ὡς δεινὰ δεδρακότος, αὐτοῦ κατηγοροῦσι. καὶ διαβάλλειν ἐπιχειροῦσιν, ὡς δεκέ-
λειαν ἐπετείχισε, καὶ τὰς νήσους ἀπέστησε, καὶ τῶν πολεμίων κατέστη διδάσκαλος. καὶ
ἐνίοτε μὲν αὐτοῦ προσποιοῦνται καταφρονεῖν. λέγοντες, ὡς οὐδὲν διέφερε τῶν ἄλλων.
νῦν δὲ πάντων αὐτὸν τῶν γενομένων αἰτιῶνται. καὶ φασὶ παρ' ἐκείνου μαθεῖν λακεδαι-
μονίους ὡς χρὴ πολεμεῖν. οἳ καὶ τοὺς ἄλλους τέχνην διδάσκειν ἔχουσιν. ἐγὼ δ' εἴ μοι χρό-
νος ἱκανὸς γένοιτο, ῥαδίως ἂν αὐτὸν ἐπιδείξαιμι. τὰ μὲν, δικαίως πράξαντα. τῶν
δ' ἀδίκως αἰτίαν ἔχοντα. πάντων δ' ἂν εἴη δεινότατον, εἰ τοῦ πατρὸς μετὰ τὴν φυγὴν
δωρεὰν λαβόντος, ἐγὼ διὰ τὴν ἐκείνου φυγὴν ζημιωθείην. ἡγοῦμαι δ' αὐτὸν παρ' ὑ-
μῶν δικαίως ἂν πλείστης συγγνώμης τυγχάνειν. ὑπὸ γὰρ τῶν τριάκοντ' ἐκπεσόν-
τες, ταῖς αὐταῖς ἐκείνῳ συμφοραῖς ἐχρῆσθε. ἐξ ὧν ἐνθυμεῖσθαι χρὴ, πῶς ἕκαστος ὑ-
μῶν διέκειτο. καὶ τίνα γνώμην εἶχε. καὶ ποῖον κίνδυνον οὐκ ἂν ὑπέμεινεν. ὥστε παύσα-
σθαι μὲν μετοικῶν. κατελθεῖν δ' εἰς τὴν πατρίδα. τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐκβαλόν-
τας. ἐπὶ τίνα δ' ἢ πόλιν, ἢ φίλον, ἢ ξένον οὐκ ἤλθετε, δεησόμενοι συγκαταγαγεῖν ὑ-
μᾶς. τίνος δ' ἀπείχεσθε. οὐ καταλαβόντες τὸν πειραιᾶ, καὶ τὸν σῖτον τὸν ἐν τῇ χώρᾳ
διεφθείρετε; καὶ τὴν γῆν ἐτέμνετε; καὶ τὰ προάστεια ἐνεπρήσατε; καὶ τελευτῶντες
τοῖς τείχεσι προσεβάλετε; καὶ ταῦθ' οὕτω σφόδρα ἐνομίζετε χρῆναι ποιεῖν, ὥστε τοῖς
ἡσυχίαν ἄγουσι τῶν συμφυγάδων, μᾶλλον ὠργίζεσθε, ἢ τοῖς αἰτίοις τῶν συμφορῶν γε-
γενημένοις. ὥστ' οὐκ εἰκὸς ἐπιτιμᾶν, τοῖς τῶν αὐτῶν πραγμάτων ὑμῖν ἐπιθυμοῦσιν.
οὐδὲ κακοὺς ἄνδρας νομίζειν, ὅσοι φυγόντες κατελθεῖν ἐζήτησαν. ἀλλὰ πολὺ μᾶλ-
λον ὅσοι μένοντες, φυγῆς ἄξια ἐποίησαν. οὐ δ' ἐντεῦθεν ἀρξαμένους κρίνειν, ὁποῖός
τις ἦν ὁ πατὴρ πολίτης, ὅτ' οὐδὲν αὐτῷ τῆς πόλεως προσῆκεν. ἀλλ' ἀπ' ἐκείνου
τοῦ χρόνου σκοπεῖν, οἷος ἦν πρὶν φυγεῖν περὶ τὸ πλῆθος. καὶ ὅτι διακοσίους ἔχων

ὁ πολίτας, τὰς μεγίστας πόλεις τῶν ἐν πελοποννήσῳ, λακεδαιμονίων μὲν ἀπέστησεν. ὑμῶν δὲ συμμάχους ἐποίησε. καὶ εἰς οἵους κινδύνους αὐτοὺς κατέστησε. καὶ ὡς εἰς σικελίαν ἐστρατήγησε. τούτων μὲν γὰρ, ἐκείνῳ προσήκει χάριν ὑμᾶς ἔχειν. τῶν δ' ἐν τῇ συμφορᾷ γενομένων τοὺς ἐκβαλόντας αὐτὸν, δικαίως ἂν αἰτίους νομίζοιτε. ἀναμνήσθητε δὲ πρὸς ὑμᾶς αὐτοὺς, ἐπειδὴ κατῆλθεν ὡς πολλὰ ἀγαθὰ τὴν πόλιν ἐποίησεν. ἔτι δὲ πρότερον ὡς ἐχόντων τῶν πραγμάτων αὐτὸν κατεδέξασθε. καταλελυμένου μὲν τοῦ δήμου, στασιαζόντων δὲ τῶν πολιτῶν, διαφερομένων δὲ τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὰς ἀρχὰς τὰς ἐνθάδε καθεστηκυίας. εἰς τοσαύτην δὲ μανίαν ἀμφοτέρων ἀφιγμένων, ὥστε μηδετέροις μηδὲ μίαν ἐλπίδα εἶναι σωτηρίας. οἱ μὲν γὰρ τοὺς ἔχοντας τὴν πόλιν, ἐχθροὺς ἐνόμιζον μᾶλλον, ἢ λακεδαιμονίους. οἱ δὲ τοὺς ἐκ δεκελείας μετεπέμποντο. ἡγούμενοι κρεῖττον εἶναι τοῖς πολεμίοις τὴν πατρίδα παραδοῦναι μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὲρ τῆς πόλεως στρατευομένοις, τῆς πολιτείας μεταδοῦναι. τοιαύτην μὲν οὖν τῶν πολιτῶν γνώμην ἐχόντων, κρατούντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάττης, ἔτι δὲ χρημάτων μὲν ὑμῖν οὐκ ὄντων, ἐκείνοις δὲ βασιλέως χορηγοῦντος, πρὸς δὲ τούτοις ἐνενήκοντα νεῶν ἐκ φοινίκης εἰς ἄσπενδον ἡκουσῶν, καὶ παρεσκευασμένων λακεδαιμονίοις βοηθεῖν, ἐν τοσαύταις συμφοραῖς καὶ τοσούτοις κινδύνοις τῆς πόλεως οὔσης, μεταπεμψαμένων αὐτὸν τῶν στρατιωτῶν, οὐκ ἐσεμνύνατο τοῖς παροῦσιν. οὐδ' ἐμέμψατο περὶ τῶν γεγενημένων, οὐδ' ἐβουλεύσατο περὶ τῶν μελλόντων. ἀλλ' εὐθὺς εἵλετο μετὰ τῆς πόλεως ὁτιοῦν πάσχειν μᾶλλον, ἢ μετὰ λακεδαιμονίων εὐτυχεῖν. καὶ πᾶσι φανερὸν ἐποίησεν, ὅτι τοῖς ἐκβαλοῦσιν ἀλλ' οὐχ ὑμῖν ἐπολέμει, καὶ ὅτι κατελθεῖν ἀλλ' οὐ καταπολεμῆσαι τὴν πόλιν ἐπεθύμει. γενόμενος δὲ μεθ' ὑμῶν, ἔπεισε μὲν τισαφέρνην μὴ παρέχειν χρήματα λακεδαιμονίοις. ἔπαυσε δὲ τοὺς συμμάχους, ὑμῶν ἀφισταμένους. διέδωκε δὲ παρ' αὐτοῦ μισθὸν τοῖς στρατιώταις. ἀπέδωκε δὲ τῷ δήμῳ τὴν πολιτείαν. διήλλαξε δὲ τοὺς πολίτας. ἀπέστρεψε δὲ τὰς ναῦς τὰς ἐκ φοινίκης. καὶ μετὰ ταῦτα καθ' ἕκαστον μὲν, ὅσας τριήρεις ἔλαβεν, ἢ μάχας ἐνίκησεν, ἢ πόλεις κατὰ κράτος εἷλεν, ἢ λόγῳ πείσας φίλας ὑμῖν ἐποίησε, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέγειν. πλείστων δὲ κινδύνων τῇ πόλει κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον γενομένων, οὐδέποτε τοῦ πατρὸς ἡγουμένου, τρόπαιον καθ' ὑμῶν ἔστησαν οἱ πολέμιοι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐστρατηγημένων, οἶδα μὲν ὅτι πολλὰ παραλείπω. διὰ τοῦτο δ' οὐκ ἀκριβῶς εἴρηκα περὶ αὐτῶν, ὅτι σχεδὸν ἅπαντες μνημονεύετε τὰ πραχθέντα.

Λοιδοροῦσι δὲ λίαν ἀσελγῶς καὶ θρασέως, καὶ τὸν ἄλλον βίον τοῦ πατρός. καὶ οὐκ αἰσχύνονται τοιαύτῃ παρρησίᾳ χρώμενοι περὶ τοῦ τεθνεῶτος, ἣν ἔδεισαν ἂν ποιούμενοι περὶ ζῶντος. ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐληλύθασιν, ὥστ' οἴονται καὶ παρ' ὑμῖν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις εὐδοκιμήσειν, ἢν ὡς ἂν δύνωνται πλεῖστα περὶ αὐτοῦ βλασφημήσωσιν. ὥσπερ οὐ πάντας εἰδότας, ὅτι καὶ τοῖς φαυλοτάτοις τῶν ἀνθρώπων ἔξεστιν οὐ μόνον περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν θεῶν ὑβριστικοὺς εἰπεῖν λόγους. ἴσως μὲν οὖν ἐστιν ἀνόητον, ἁπάντων τῶν εἰρημένων φροντίζειν. ὅμως δ' οὐχ ἥκιστα ἐπιθυμῶ περὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν τοῦ πατρὸς διελθεῖν πρὸς ὑμᾶς, μικρὸν προλαβὼν καὶ τῶν προγόνων ἐπιμνησθείς, ἵν' ἐπίστησθε, ὅτι πόρρωθεν ἡμῖν ὑπάρχει μέγιστα καὶ κάλλιστα τῶν πολιτῶν.

ὁ γὰρ πατὴρ ἦν, πρὸς μὲν ἀνδρῶν, εὐπατριδῶν, ὧν τὴν εὐγένειαν, ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπωνυμίας ῥᾴδιον γνῶναι. πρὸς γυναικῶν δ' ἀλκμαιωνιδῶν. οἳ τοῦ μὲν πλούτου, μέγιστον σημεῖον κατέλιπον. ἵππων γὰρ ζεύγει πρῶτος ἀλκμαίων τῶν πολιτῶν ὀλυμπίασιν ἐνίκησε. τὴν δ' εὔνοιαν ἣν εἶχον εἰς τὸ πλῆθος, ἐν τοῖς τυραννικοῖς ἐπεδείξαντο. συγγενεῖς γὰρ ὄντες πεισιστράτου, καὶ πρὶν εἰς τὴν ἀρχὴν καταστῆναι, μάλιστ' αὐτῷ χρώμενοι τῶν πολιτῶν, οὐκ ἠξίωσαν μετασχεῖν τῆς ἐκείνου τυραννίδος. ἀλλ' ἡγήσαντο κρεῖττον εἶναι φυγεῖν τὴν πατρίδα μᾶλλον, ἢ τοὺς πολίτας ἰδεῖν δουλεύοντας. τετταράκοντα δ' ἔτη τῆς στάσεως γενομένης, ὑπὸ μὲν τῶν τυράννων τοσούτων ὄντων ἐμισήθησαν, ὥσθ' ὁπότε τἀκείνων κρατήσειαν, οὐ μόνον τὰς οἰκίας αὐτῶν κατέσκαπτον, ἀλλὰ καὶ τοὺς τάφους ἀνώρυττον. ὑπὸ δὲ τῶν φυγάδων οὕτω

σφόδρα ἐπιστεύθησαν, ὥσθ᾽ ἅπαντα τὸν χρόνον ἡγούμενοι τοῦ δήμου διετέ-
λεσαν. καὶ τὸ τελευταῖον ἀλκιβιάδης καὶ κλεισθένης, ὁ μὲν πρὸς πατρὸς, ὁ δὲ
πρὸς μητρὸς ὢν πρόπαππος τοῦ πατρὸς τοὐμοῦ στρατηγήσαντες, τῆς φυγῆς κα-
τήγαγον τὸν δῆμον. καὶ τοὺς τυράννους ἐξέβαλον. καὶ κατέστησαν ἐκείνην τὴν δη-
μοκρατίαν, ἐξ ἧς οἱ πολῖται πρὸς μὲν ἀνδρίαν οὕτως ἐπαιδεύθησαν, ὥστε τοὺς
βαρβάρους τοὺς ἐπὶ πᾶσαν ἐλθόντας τὴν ἑλλάδα, μόνοι νικᾶν μαχόμενοι. περὶ δὲ
δικαιοσύνης τοσαύτην δόξαν ἔλαβον, ὥσθ᾽ ἑκόντας αὐτοῖς τοὺς ἕλληνας ἐγχειρίσαι
τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης. τὴν δὲ πόλιν τηλικαύτην ἐποίησαν καὶ τῇ δυνάμει καὶ
ταῖς ἄλλαις κατασκευαῖς, ὥστε τοὺς φάσκοντας αὐτὴν ἄστυ τῆς ἑλλάδος εἶναι,
καὶ τοιαύταις ὑπερβολαῖς εἰθισμένους χρῆσθαι, δοκεῖν ἀληθῆ λέγειν. τὴν μὲν οὖν
φιλίαν τὴν πρὸς τὸν δῆμον, οὕτω παλαιὰν καὶ γνησίαν, καὶ διὰ τὰς μεγίστας εὐερ-
γεσίας γεγενημένην, παρὰ τῶν προγόνων παρέλαβεν. οὗτος δὲ κατελείφθη μὲν ὀρ-
φανός. ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ μαχόμενος ἐν χαιρωνείᾳ τοῖς πολεμίοις, ἀπέθανεν. ἐπετρο-
πεύθη δὲ ὑπὸ περικλέους, ὃν πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν ὡς σωφρονέστατον, καὶ δι-
καιότατον, καὶ σοφώτατον γεγενῆσθαι τῶν πολιτῶν. ἡγοῦμαι γὰρ καὶ τοῦτ᾽ εἶναι
τῶν καλῶν ἐκ τοιούτων γενόμενον ὑπὸ τοιούτοις ἤθεσιν, ἐπιτροπευθῆναι, καὶ τραφῆναι,
καὶ παιδευθῆναι. δοκιμασθεὶς δ᾽ οὐκ ἐνδεέστερος ἐγένετο τῶν προειρημένων. οὐδ᾽ ἠξίω-
σεν αὐτὸς μὲν ῥαθύμως ζῆν, σεμνύνεσθαι δ᾽ ἐπὶ ταῖς τῶν προγόνων ἀρεταῖς. ἀλ-
λ᾽ εὐθὺς οὕτω μέγα ἐφρόνησεν, ὥστ᾽ ᾠήθη δεῖν δι᾽ αὑτὸν καὶ οὐ διὰ τἀκείνων ἔργα μνη-
μονεύεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν ὅτε φορμίων ἐξήγαγεν ἐπὶ θρᾷκας χιλίους ἀθηναίων
ὁπλίτας, ἐπιλεξάμενος τοὺς ἀρίστους, καὶ μετὰ τούτων στρατευσάμενος, τοιοῦτος ἦν
ἐν τοῖς κινδύνοις, ὥστε στεφανωθῆναι. καὶ πανοπλίαν λαβεῖν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ.
καίτοι τί χρὴ νομίζειν ποιεῖν, τὸν τῶν μεγίστων ἐπαίνων ἄξιον. οὐ μετὰ μὲν τῶν βελτί-
στων ἐκ τῆς πόλεως στρατευόμενον ἀριστείων ἀξιοῦσθαι, πρὸς δὲ τοὺς κρατίστους τῶν ἑλ-
λήνων ἀντιστρατηγοῦντα ἐν πᾶσι τοῖς κινδύνοις αὐτὸν φαίνεσθαι περιγιγνόμενον.
ἐκεῖνος τοίνυν τῶν μὲν, νέος ὢν ἔτυχε. τὰ δ᾽ ἐπειδὴ πρεσβύτερος ἦν, ἔπραξε. μετὰ
δὲ ταῦτα τὴν μητέρα τὴν ἡμετέραν ἔγημεν. ἡγοῦμαι γὰρ καὶ ταύτην ἀριστεῖον αὐ-
τὸν λαβεῖν. ὁ γὰρ πατὴρ αὐτῆς ἱππόνικος, πλούτῳ μὲν ἦν πρῶτος τῶν ἑλλήνων. γέ-
νει δ᾽ οὐδενὸς ὕστερος τῶν πολιτῶν. τιμώμενος δὲ καὶ θαυμαζόμενος μάλιστα τῶν ἐφ᾽
αὑτοῦ, μετὰ προικὸς δὲ πλείστης, καὶ δόξης μεγίστης ἐκδιδοὺς τὴν θυγατέρα, καὶ τοῦ
γάμου τυχεῖν εὐχομένων μὲν ἁπάντων, ἀξιούντων δὲ τῶν πρώτων, τὸν πατέρα τὸν ἐ-
μὸν ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενος, κηδεστὴν ἐπεθύμησε ποιήσασθαι. περὶ δὲ τοὺς αὐτοὺς
χρόνους ὁρῶν τὴν ὀλυμπιάσι πανήγυριν ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἀγαπωμένην καὶ θαυ-
μαζομένην, καὶ τοὺς ἕλληνας ἐπιδείξεις ἐν αὐτῇ ποιουμένους, πλούτου καὶ ῥώμης καὶ
παιδεύσεως, καὶ τούς τε ἀθλητὰς ζηλουμένους. καὶ τὰς πόλεις ὀνομαστὰς γιγνομέ-
νας τῶν νικώντων, καὶ πρὸς τούτοις ἡγούμενος τὰς μὲν ἐνθάδε λειτουργίας ὑπὲρ τῶν
ἰδίων πρὸς τοὺς πολίτας εἶναι. τὰς δ᾽ εἰς ἐκείνην τὴν πανήγυριν, ὑπὲρ τῆς πόλεως
εἰς ἅπασαν τὴν ἑλλάδα γίγνεσθαι. ταῦτα δὲ διανοηθεὶς, οὐδενὸς ἀφυέστερος οὐδ᾽ ἀρρω-
στότερος τῷ σώματι γενόμενος, τοὺς μὲν γυμνικοὺς ἀγῶνας ὑπερεῖδεν. εἰδὼς ἐνίους τῶν
ἀθλητῶν, καὶ κακῶς γεγονότας, καὶ μικρὰς πόλεις οἰκοῦντας. καὶ ταπεινῶς πεπαι-
δευμένους. ἱπποτροφεῖν δ᾽ ἐπιχειρήσας ὃ τῶν εὐδαιμονεστάτων ἔργον ἐστὶ, φαῦλος δ᾽
οὐδεὶς ἂν ποιήσειεν, οὐ μόνον τοὺς ἀνταγωνιστὰς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πώποτε νικήσαντας
ὑπερεβάλετο. ζεύγη γὰρ καθῆκε τοσαῦτα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ὅσοις οὐδ᾽ αἱ μέγισται
τῶν ἄλλων πόλεων ἠγωνίσαντο. τοιαῦτα δὲ τὴν ἀρετὴν, ὥστε καὶ πρῶτος καὶ δεύτε-
ρος καὶ τρίτος γενέσθαι. χωρὶς δὲ τούτων ἐν ταῖς θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς πε-
ρὶ τὴν ἑορτὴν δαπάναις οὕτως ἀφειδῶς διέκειτο καὶ μεγαλοπρεπῶς, ὥστε φαίνεσθαι
τὰ κοινὰ τῶν ἄλλων ἐλάττω τῶν ἰδίων τῶν ἐκείνου. κατέλυσε δὲ τὴν θεωρίαν, τὰς μὲν τῶν πρὸ
τοῦ εὐτυχίας, μικρὰς πρὸς τὰς αὑτοῦ δόξας ποιήσας. τοὺς δ᾽ ἐφ᾽ αὑτοῦ νικήσαντας, παύ-
σας ζηλουμένους. τοῖς δὲ μέλλουσιν ἱπποτροφεῖν, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν καταλιπών. περὶ δὲ τῶν

ἐνθάδε χορηγιῶν, καὶ γυμνασιαρχιῶν, καὶ τριηραρχιῶν, αἰσχύνομαι λέγειν. τοσού-
τῳ γὰρ τῶν ἄλλων διήνεγκεν, ὥσθ' οἱ μὲν ἐνδεεστέρως ἐκείνου λειτουργήσαντες, ἐκ τού-
των σφᾶς αὐτοὺς ἐγκωμιάζουσιν. περὶ ἐκείνων δ' εἴ τις καὶ τῶν τηλικούτων χάριν
ἀπαιτοίη, περὶ τούτων ἂν δόξειε τοὺς λόγους ποιεῖσθαι. πρὸς δὲ τὴν πολιτείαν, οὐ
δὲ γὰρ τοῦτο παραλειπτέον, ὥσπερ οὐδ' ἐκεῖνος αὐτῆς ἠμέλησεν. ἀλλὰ τοσούτῳ τῶν
μάλιστ' εὐδοκιμησάντων ἄμεινον περὶ τὸν δῆμον ἐγεγόνει, ὅσον τοὺς μὲν ἄλλους εὑρήσε-
θ' ὑπὲρ αὑτῶν στασιάσαντας. ἐκεῖνον δ' ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύοντα. οὐ γὰρ ἀπελαυ-
νόμενος ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας, ἀλλὰ παρακαλούμενος ἦν δημοτικός. καὶ πολλάκις
γιγνόμενον αὐτῷ, μὴ μόνον μετ' ὀλίγων τῶν ἄλλων ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ τούτων αὐτῶν
πλέον ἔχειν, οὐκ ἠθέλησεν. ἀλλ' εἵλετο ὑπὸ τῆς πόλεως ἀδικηθῆναι μᾶλλον, ἢ τὴν
πολιτείαν προδοῦναι. καὶ ταῦθ' ἕως μὲν συνεχῶς ἐδημοκρατεῖσθε, οὐδεὶς ἂν ὑμᾶς λέ-
γων ἔπεισε. Νῦν δ' αἱ στάσεις αἱ γενόμεναι, σαφῶς ὑμῖν ἐπέδειξαν, καὶ τοὺς δη-
μοτικούς, καὶ τοὺς ὀλιγαρχικούς, καὶ τοὺς οὐδετέρων ἐπιθυμοῦντας, καὶ τοὺς ἀμ-
φοτέρων μετέχειν ἀξιοῦντας. ἐν αἷς δὶς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῶν ὑμετέρων ἐξέπεσε. καὶ
τὸ μὲν πρότερον, ἐπειδὴ τάχιστ' ἐκεῖνον ἐκποδὼν ἐποιήσαντο, τὸν δῆμον κατέλυσαν.
τὸ δ' ὕστερον, οὐκ ἔφθησαν ὑμᾶς καταδουλωσάμενοι, καὶ πρώτου τῶν πολιτῶν αὐ-
τοῦ φυγὴν κατέγνωσαν. οὕτω σφόδρα ἥ τε πόλις τῶν τοῦ πατρὸς καλῶν ἀπέλαυσε.
κἀκεῖνος τῶν τῆς πόλεως συμφορῶν ἐκοινώνησε. καίτοι πολλοὶ τῶν πολιτῶν πρὸς αὐ-
τὸν δυσκόλως εἶχον, ὡς τυραννεῖν ἐπιχειροῦντα. οὐκ ἐκ τῶν ἔργων σκοποῦντες. ἀλλ' ἡ-
γούμενοι τὸ μὲν πρᾶγμα ὑπὸ πάντων ζηλοῦσθαι, δύνασθαι δ' ἐκεῖνον ἂν μάλιστα δια-
πράξασθαι. διὸ καὶ δικαίως ἂν αὐτῷ πλείω χάριν ἔχοιτε, ὅτι τὴν μὲν αἰτίαν ταύ-
την, μόνος τῶν πολιτῶν ἦν ἄξιος ἔχειν. τῆς δὲ πολιτείας, ἴσον ᾤετο δεῖν αὐτῷ καὶ τοῖς
ἄλλοις μετεῖναι. ἔχω δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων εἰπεῖν ὑπὲρ τοῦ πατρός, ἀπορῶ τίνος
ἐν τῷ παρόντι πρέπει μνησθῆναι, καὶ ποῖα αὐτῶν χρὴ παραλιπεῖν. ἀεὶ γάρ μοι δο-
κεῖ μεῖζον εἶναι τὸ μήπω πεφρασμένον, τῶν ἤδη πρὸς ὑμᾶς εἰρημένων. ἐπεὶ καὶ τοῦθ' ἡ-
γοῦμαι πᾶσιν εἶναι φανερόν. ὅτι τοῦτον ἀναγκαῖόν ἐστιν εὐνούστατον εἶναι ταῖς τῆς
πόλεως εὐτυχίαις, ᾧ τὸ πλεῖστον μέρος καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν μέτεστιν. ἐκεί-
νου τοίνυν εὖ μὲν πραττούσης τῆς πόλεως, τίς εὐδαιμονέστερος, ἢ θαυμαστότερος ἦν τῶν
πολιτῶν. δυστυχησάσης δέ, τίς ἐλπίδων μειζόνων, ἢ χρημάτων πλειόνων, ἢ δόξης καλ-
λίονος ἐστερήθη. οὐ τὸ τελευταῖον ἐπειδὴ κατέστησαν οἱ τριάκοντα, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν
πόλιν ἔφυγον, ἐκεῖνος δ' ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος ἐξέπεσεν, οὐ Λακεδαιμόνιοι καὶ Λύ-
σανδρος ὁμοίως ἔργον ἐποιήσαντο ἐκεῖνον κτεῖναι, καὶ τὴν ὑμετέραν καταλῦσαι δύ-
ναμιν, οὐδὲ μίαν ἡγούμενοι πίστιν ἕξειν παρὰ τῆς πόλεως, εἰ τὰ τείχη καταβάλοιεν, εἰ
μὴ καὶ τὸν ἀναστῆσαι δυνάμενον ἀπολέσαιεν; ὥστ' οὐ μόνον ἐξ ὧν ὑμᾶς εὖ πεποίηκεν, ἀλ-
λὰ καὶ ἐξ ὧν δι' ὑμᾶς κακῶς πέπονθε, ῥᾴδιον γνῶναι τὴν εὔνοιαν τὴν ἐκείνου. φαίνεται
γὰρ τῷ δήμῳ βοηθῶν. τῆς αὐτῆς πολιτείας ὑμῖν ἐπιθυμῶν. ὑπὸ τῶν αὐτῶν κα-
κῶς πάσχων. ἅμα τῇ πόλει δυστυχῶν. τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους ὑμῖν νομίζων.
ἐκ παντὸς τρόπου κινδυνεύων. τὰ μὲν ὑφ' ἡμῶν, τὰ δὲ μεθ' ὑμῶν. τὰ δὲ δι' ὑμᾶς. τὰ
δ' ὑπὲρ ὑμῶν. ἀνόμοιος πολίτης Χαρικλεῖ τῷ τούτου κηδεστῇ γενόμενος. ὃς τοῖς μὲν
πολεμίοις, δουλεύειν ἐπεθύμει. τῶν δὲ πολιτῶν, ἄρχειν ἠξίου. καὶ φεύγων μέν, ἡσυχί-
αν ἦγε. κατελθὼν δέ, κακῶς ἐποίει τὴν πόλιν. καίτοι, πῶς ἂν γένοιτο ἢ φίλος πονη-
ρότερος, ἢ ἐχθρὸς ἐλάττονος ἄξιος. εἶτα σὺ κηδεστὴς μὲν ὢν ἐκείνου, βεβουλευκὼς δ' ἐ-
πὶ τῶν τριάκοντα, τολμᾷς ἑτέροις μνησικακεῖν, καὶ οὐκ αἰσχύνῃ τὰς συνθήκας πα-
ραβαίνων, δι' ἃς αὐτὸς οἰκεῖς τὴν πόλιν; οὐδ' ἐνθυμῇ διότι ὁπόταν δόξῃ τῶν παρελη-
λυθότων τιμωρίαν ποιεῖσθαι, σοὶ καὶ πρότερον καὶ μᾶλλον ἢ ἐμοὶ κινδυνεύειν ὑ-
πάρχει; οὐ γὰρ δήπου παρ' ἐμοῦ, ὧν ὁ πατὴρ ἔπραξε, δίκην λήψεται. σοὶ δὲ καὶ ὧν
αὐτὸς ἡμάρτηκας, συγγνώμην ἕξουσιν. ἀλλὰ μήν, οὐδ' ὁμοίας ἐκείνῳ φανήσει
τὰς προφάσεις ἔχων. οὐ γὰρ ἐκπεσὼν ἐκ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ συμπολιτευό-
μενος. οὐδ' ἀναγκασθείς, ἀλλ' ἑκών. οὐδ' ἀμυνόμενος, ἀλλ' ὑπάρχων ἠδίκεις αὐ-

τούς. ὥστ' οὐ δ' ἀπολογίας σοι προσήκει τυχεῖν περὶ αὐτῶν. ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῶν τότε πεπολιτευμένων, ἴσως ποτ' ἐν τοῖς τούτου κινδύνοις ἐγγενήσεται διὰ μακροτέρων εἰπεῖν. Υμᾶς δ' ἀξιῶ, μὴ προέσθαι με τοῖς ἐχθροῖς, μὴ δ' ἀνηκέστοις συμφοραῖς περιβαλεῖν. ἱκανῶν γὰρ καὶ νῦν πεπείραμαι κακῶν, ὅς, εὐθὺς μὲν γενόμενος, ὀρφανὸς κατελείφθην. τοῦ μὲν πατρὸς φυγόντος, τῆς δὲ μητρὸς τελευτησάσης. οὔπω δὲ τέτταρα ἔτη γεγονὼς διὰ τὴν τοῦ πατρὸς φυγὴν, περὶ τοῦ σώματος εἰς κίνδυνον κατέστην. ἔτι δὲ παῖς ὢν, ὑπὸ τῶν τριάκοντα ἐκ τῆς πόλεως ἐξέπεσον. κατελθόντων δὲ τῶν ἐκ πειραιῶς, καὶ τῶν ἄλλων κομιζομένων τὰς οὐσίας, ἐγὼ μόνος τὴν γῆν ἣν ἀπέδωκεν ἡμῖν ὁ δῆμος ἀντὶ τῶν δημευθέντων χρημάτων, διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν δύναμιν, ἀπεστερήθην. τοσαῦτα δὲ δεδυστυχηκὼς, καὶ δὶς τὴν οὐσίαν ἀπολωλεκὼς, νῦν πέντε ταλάντων φεύγω δίκην. καὶ τὸ μὲν ἔγκλημα ἐστὶ περὶ χρημάτων. ἀγωνίζομαι δ' εἰ χρή μετεῖναί μοι τῆς πόλεως. τῶν γὰρ αὐτῶν τιμημάτων ἀπογεγραμμένων, οὐ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπασιν ὁ κίνδυνος ἐστίν, ἀλλὰ τοῖς μὲν, χρήματα κεκτημένοις περὶ ζημίας, τοῖς δ' ἀπόρως ὥσπερ ἐγὼ διακειμένοις, περὶ ἀτιμίας. ἣν ἐγὼ φυγῆς μείζω συμφορὰν νομίζω. πολὺ γὰρ ἀθλιώτερον παρὰ τοῖς αὑτοῦ πολίταις ἠτιμωμένον οἰκεῖν, ἢ παρ' ἑτέροις μετοικεῖν. δέομαι οὖν ὑμῶν, βοηθῆσαί μοι. καὶ μὴ περιιδεῖν με ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑβρισθέντα. μὴ δὲ τῆς πατρίδος ἀποστερηθέντα. μὴ δ' ἐπὶ τοιαύταις τύχαις περίβλεπτον γενόμενον. δικαίως δ' ἂν ὑφ' ὑμῶν ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων ἐλεηθείην, εἰ καὶ τῷ λόγῳ τυγχάνω μὴ βουλόμενος ὑμᾶς ἐπὶ τοῦτ' ἄγειν. εἴπερ χρὴ τούτους ἐλεεῖσθαι τοὺς ἀδίκως μὲν κινδυνεύοντας, περὶ δὲ τῶν μεγίστων ἀγωνιζομένους, ἀναξίως δ' αὑτῶν καὶ τῶν προγόνων πράττοντας. πλείστων δὲ χρημάτων ἀπεστερημένους, καὶ μεγίστην μεταβολὴν τοῦ βίου κεχρημένους. πολλὰ δ' ἔχων ἐμαυτὸν ὀδύρεσθαι, μάλιστ' ἐπὶ τούτοις ἀγανακτῶ. πρῶτον μὲν εἰ τούτῳ δώσω δίκην, παρ' οὗ λαβεῖν μοι προσήκει. δεύτερον δὲ εἰ διὰ τὴν τοῦ πατρὸς νίκην τὴν ὀλυμπιάσιν, ἀτιμωθήσομαι. δι' ἣν, τοὺς ἄλλους ὁρῶ δωρεὰν λαμβάνοντας. πρὸς δὲ τούτοις, εἰ τισίας μὲν μηδὲν ἀγαθὸν ποιήσας τῇ πόλει, καὶ ἐν δημοκρατίᾳ καὶ ἐν ὀλιγαρχίᾳ μέγα δυνήσεται. ἐγὼ δ' εἰ μὴ δ' ἑτέρους ἀδικήσας, ὑπ' ἀμφοτέρων κακῶς πείσομαι. καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων, τἀναντία τοῖς τριάκοντα ἔπραττε. περὶ δὲ ἐμοῦ, τὴν αὐτὴν γνώμην ἐκείνοις ἕξετε. καὶ τότε μὲν, μεθ' ὑμῶν, νῦν δ' ὑφ' ὑμῶν τῆς πόλεως στερήσομαι.

ΤΕΛΟΣ, ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΖΕΥΓΟΥΣ.

ΑΙΓΙΝΗΤΙΚΟΣ.

ε

νόμιζον μὲν ὦ ἄνδρες αἰγινῆται οὕτω καλῶς βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ἑαυτοῦ θρασύλοχον, ὥστε μηδένα ἄν ποτ' ἐλθεῖν ἐναντία πράξοντα ταῖς διαθήκαις, ἃς ἐκεῖνος κατέλιπεν. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἀντιδίκοις τοιαύτη γνώμη καθέστηκεν, ὥστε καὶ πρὸς οὕτως ἐχούσας αὐτὰς ἀμφισβητεῖν, ἀναγκαίως ἔχει παρ' ὑμῶν, τῶν δικαίων τυγχάνειν πειρᾶσθαι. τοὐναντίον δὲ πέπονθα τοῖς πλείστοις τῶν ἀνθρώπων. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους, ὁρῶ χαλεπῶς φέροντας, ὅταν ἀδίκως περί τινος κινδυνεύωσιν. ἐγὼ δ' ὀλίγου δέω χάριν ἔχειν τούτοις, ὅτι με εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα κατέστησαν. ἀκρίτου μὲν γὰρ ὄντος τοῦ πράγματος, οὐκ ἂν ἠπίστασθ' ὁποῖός τις γεγενημένος περὶ τὸν τετελευτηκότα, κληρονόμος εἰμὶ τῶν ἐκείνου. πυθόμενοι δὲ τὰ πραχθέντα πάντα, εἴσεσθ' ὅτι δικαίως ἂν καὶ μείζονος ἢ τοσαύτης δωρεᾶς ἠξιώθην. χρὴ μέντοι καὶ τὴν ἀμφισβητοῦσαν τῶν χρημάτων μὴ παρ' ὑμῶν πειρᾶσθαι λαμβάνειν τὴν οὐσίαν ἣν θρασύλοχος κατέλιπεν, ἀλλὰ περὶ ἐκεῖνον χρηστὴν οὖσαν, οὕτως ἀξιοῦν αὐτὴν ἐπιδικάζεσθαι. νῦν δ' αὐτῇ τοσούτου δεῖ μεταμέλειν ὧν εἰς ζῶντα ἐξήμαρτεν, ὥστε καὶ τεθνεῶτος αὐτοῦ, πειρᾶται τήν τε διαθήκην ἄκυρον, καὶ τὸν οἶκον ἔρημον ποιῆσαι. θαυμά-

ζω δὲ καὶ τῶν πραττόντων περὶ αὐτῆς, εἰ δεῖ τούτων οἴονται καλὸν εἶναι τὸν κίνδυ-
νον, ὅτι μὴ κατορθώσαντες, οὐδὲν μέλλουσιν ἀποτίσειν. ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι μεγάλην
εἶναι καὶ ταύτην ζημίαν, ἐὰν ἐξελεγχθέντες ὡς ἀδίκως ἀμφισβητοῦσι, δόξωσι χεί-
ρους εἶναι. τὴν μὲν οὖν τούτων κακίαν, ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων γνώσεσθε, ἐπειδὰν δὲ
τέλους ἀκούσητε τῶν πεπραγμένων. ὅθεν δὲ οἶμαι τάχιστ' ἂν ὑμᾶς μαθεῖν περὶ ὧν ἀμ-
φισβητοῦμεν, ἐντεῦθεν ἄρξομαι διηγεῖσθαι. Θρασύλοχος γὰρ ὁ πατὴρ τοῦ
καταλιπόντος τὴν διαθήκην ἐμοὶ, παρὰ μὲν τῶν προγόνων, οὐδὲ μίαν οὐσίαν κατέ-
λιπε. ξένος δὲ, πολεμαινέτῳ μάντει γενόμενος, οὕτως οἰκείως διετέθη πρὸς αὐτὸν,
ὥστ' ἀποθνήσκων ἐκεῖνος, τάς τε βίβλους τὰς περὶ τῆς μαντικῆς, αὐτῷ κατέλιπε.
καὶ τῆς οὐσίας μέρος τι τῆς νῦν οὔσης ἔδωκε. λαβὼν δὲ θρασύλοχος ταύτας τὰς ἀ-
φορμὰς, ἐχρῆτο ταύτῃ τῇ τέχνῃ. πλανὸς δὲ γενόμενος, καὶ διαιτηθεὶς ἐν πολλαῖς πό-
λεσιν, ἄλλαις τε γυναιξὶ συνεγένετο. ὧν ἔνιαι, καὶ παιδάρια ἀπέδειξαν. ἃ ἐκεῖνος οὐ-
δὲ πώποτε γνήσια ἐνόμισε, καὶ δὴ καὶ τὴν ταύτης μητέρα, ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις ἔ-
λαβεν. ἐπειδὴ δ' οὐσίαν τε πολλὴν ἐκτήσατο, καὶ τὴν πατρίδα ἐπόθησεν, ἐκείνης
μὲν καὶ τῶν λοιπῶν ἀπηλλάγη. καταπλεύσας δ' εἰς σίφνον, ἔγημεν ἀδελφὴν τοῦ πα-
τρὸς τοῦ μοῦ, πλούτῳ μὲν αὐτὸς πρῶτος ὢν τῶν πολιτῶν. γένει δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀ-
ξιώμασιν, εἰδὼς τὴν ἡμετέραν οἰκίαν προέχουσαν. οὕτω δὲ σφόδρα ἠγάπησε τὴν τοῦ
πατρὸς φιλίαν, ὥστ' ἀποθανούσης ἐκείνης ἄπαιδος, αὖθις ἠγάγετο τὴν ἀνεψιὰν τοῦ
πατρὸς. οὐ βουλόμενος διαλύσασθαι τὴν πρὸς ἡμᾶς οἰκειότητα. οὐ πολὺν δὲ χρόνον
συνοικήσας, ταῖς αὐταῖς τύχαις ἐχρήσατο, καὶ περὶ ταύτην αἷς καὶ περὶ τὴν προ-
τέραν. μετὰ δὲ ταύτην ἔγημεν ἐκ σερίφου παρ' ἀνθρώπων πολὺ πλείονος ἀξίων, ἢ
κατὰ τὴν αὐτῶν πόλιν. ἐξ ἧς ἐγένετο σώπολις, καὶ θρασύλοχος, καὶ ἡ νῦν ἐμοὶ συνοι-
κοῦσα. θρασύλοχος μὲν οὖν, τούτους μόνους γνησίους παῖδας ποιησάμενος, καὶ κλη-
ρονόμους τῶν αὑτοῦ καταστήσας, τὸν βίον ἐτελεύτησεν. ἐγὼ δὲ καὶ θρασύλοχος, τοσαύ-
την φιλίαν παρὰ τῶν πατέρων παραλαβόντες, ὅσην ὀλίγῳ πρότερον διηγησάμην,
ἔτι μείζω τῆς ὑπαρχούσης αὐτὴν ἐποιήσαμεν. ἕως μὲν γὰρ παῖδες ἦμεν, περὶ πλείο-
νος ἐποιούμεθα ὑμᾶς αὐτοὺς, ἢ τοὺς ἀδελφούς. καὶ οὔτε θυσίαν, οὔτε θεωρίαν, οὔτ' ἄλ-
λην ἑορτὴν οὐδὲ μίαν, χωρὶς ἀλλήλων ἠγάγομεν. ἐπειδὴ δ' ἄνδρες ἐγενόμεθα, οὐδὲν πώ-
ποτ' ἐναντίον ἡμῖν αὐτοῖς ἐπράξαμεν. ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων ἐκοινωνοῦμεν, καὶ πρὸς τὰ
τῆς πόλεως ὁμοίως διεκείμεθα. καὶ τί δεῖ λέγειν τὰς οἴκοι χρήσεις. ἀλλ' οὐδὲ φυγόντες,
ἀπ' ἀλλήλων ἠξιώσαμεν γενέσθαι. τὸ δὲ τελευταῖον φθόῃ ἰσχόμενον αὐτὸν, καὶ πολὺν
χρόνον ἀσθενήσαντα, καὶ τοῦ μὲν ἀδελφοῦ σωπόλιδος αὐτοῦ πρότερον τετελευτηκό-
τος, τῆς δὲ μητρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς οὔπω παρουσῶν, ἔτι δὲ τοσαύτης ἐρημίας γενό-
μενον, οὕτως ἐπιπόνως καὶ καλῶς αὐτὸν ἐθεράπευσα, ὥστ' ἐκεῖνον μὴ νομίζειν ἂν ἀξί-
αν δύνασθαι χάριν ἀποδοῦναι τῶν πεπραγμένων. ὅμως δ' οὐδὲν ἐνέλιπεν. ἀλλ' ἐπει-
δὴ πονήρως διέκειτο, καὶ οὐδὲ μίαν ἐλπίδα εἶχε τοῦ βίου, παρακαλέσας μάρτυρας,
υἱόν μ' ἐποιήσατο. καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν οὐσίαν ἔδωκε. καί μοι λάβε τὰς
διαθήκας. ΔΙΑΘΗΚΑΙ. Ανάγνωθι δή μοι, καὶ τὸν νόμον τῶν αἰγινη-
τῶν. κατὰ γὰρ τοῦτον ἔδει ποιεῖσθαι τὰς διαθήκας. ἐνθάδε γὰρ μετῳκοῦμεν.

ΝΟΜΟΣ. κατὰ τοῦτον τὸν νόμον ὦ ἄνδρες αἰγινῆται, υἱόν μ' ἐποιήσατο θρασύλο-
χος, πολίτην μὲν αὐτοῦ καὶ φίλον ὄντα. γεγονότα δ' οὐδενὸς χεῖρω σιφνίων. πεπαι-
δευμένον δ' ὁμοίως αὐτῷ καὶ τεθραμμένον. ὥστ' οὐκ οἶδ' ὅπως μᾶλλον ἂν κατὰ τὸν νό-
μον ἔπραξεν. ὃς κελεύει τοὺς ὁμοίους, παῖδας εἰσποιεῖσθαι. λάβε δὲ καὶ τὸν κίων νό-
μον, καθ' ὃν πάλιν ἐπολιτευόμεθα. ΝΟΜΟΣ. εἰ μὲν τοίνυν ὦ ἄνδρες αἰγι-
νῆται τούτοις μὲν τοῖς νόμοις ἠναντιοῦντο, τὸν δὲ παρ' αὐτοῖς κείμενον σύνδικον εἶχον,
ἧττον ἄξιον ἦν θαυμάζειν αὐτῶν. νῦν δὲ κἀκεῖνος ὁμοίως τοῖς ἀνεγνωσμένοις κεῖται.
καὶ λάβε μοι τὸ βιβλίον. ΝΟΜΟΣ. τί οὖν ὑπόλοιπον αὐτοῖς, ὅπου τὰς
διαθήκας μὲν αὐτοὶ προσομολογοῦσι θρασύλοχον καταλιπεῖν. τῶν δὲ νόμων ταύ-
τῃ μὲν οὐδεὶς, ἐμοὶ δὲ πάντες βοηθοῦσι. πρῶτον μὲν ὁ παρ' ὑμῖν τοῖς μέλλουσιν ἀνα-

γνώσεσθαι περὶ τοῦ πράγματος. ἔπειθ' ὁ σιφνίων, ὅθεν ἦν ὁ τὴν διαθήκην καταλιπών.
ἔτι δ' ὁ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀμφισβητοῦσι κείμενος. καὶ τίνος ἂν ὑμῖν ἀποχρῶσθαι δοκοῦ-
σιν, οἵτινες ζητοῦσι πείθειν ὑμᾶς, ὡς χρὴ τὰς διαθήκας ἀκύρους ποιῆσαι. τῶν μὲν νό-
μων οὕτως ἐχόντων, ὑμῶν δὲ κατὰ τούτους ὀμωμοκότων ψηφιεῖσθαι. περὶ μὲν οὖν
αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαί μοι νομίζω. ἵνα δὲ μηδεὶς οἴηται, μήτ' ἐ-
μὲ διὰ μικρὰς προφάσεις ἔχειν τὸν κλῆρον, μήτε ταύτην ἐπιεικῆ γεγενημένην πρὸς
θρασύλοχον ἀποστερεῖσθαι τῶν χρημάτων, βούλομαι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. αἰσχυν-
θείην γὰρ ἂν ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος εἰ μὴ πάντες πεισθήσεσθε μὴ μόνον ὡς κατὰ
τοὺς νόμους, ἀλλ' ὡς καὶ δικαίως ταῦτ' ἔπραξε. ῥᾳδίας δ' ἡγοῦμαι τὰς ἀποδείξεις
εἶναι. τοσοῦτον γὰρ διηνέγκαμεν, ὥστ' αὐτὴ μὲν ἡ κατὰ γένος ἀμφισβητοῦσα, πάν-
τα τὸν χρόνον διετέλεσε, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον, καὶ πρὸς σώπολιν, καὶ πρὸς τὴν μη-
τέρα αὐτῶν διαφερομένη καὶ δυσμενῶς ἔχουσα. ἐγὼ δ' οὐ μόνον περὶ θρασύλοχον καὶ
τὸν ἀδελφὸν, ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἧς ἀμφισβητοῦμεν, φανήσομαι πλεί-
στου τῶν φίλων ἄξιος γεγενημένος. καὶ περὶ μὲν τῶν παλαιῶν, πολὺ ἂν ἔργον εἴη λέ-
γειν. ὅτε δὲ πᾶσιν οὓς παρὼν κατέλαβεν, ἔτυχεν αὐτοῖς ὑπεκκείμενα τὰ πλεῖστα τῆς
οὐσίας παρὰ τοῖς ξένοις τοῖς ἐμοῖς. ᾠόμεθα γὰρ ταύτην, μάλιστα τῶν νήσων ἀσφαλῶς
ἔχειν. ἀπορούντων δ' ἐκείνων, καὶ νομιζόντων αὐτὰ ἀπολωλεκέναι, πλεύσας ἐγὼ τῆς
νυκτὸς, ἐξεκόμισα αὐτοῖς τὰ χρήματα, κινδυνεύσας περὶ τοῦ σώματος. ἐφρουρεῖτο μὲν
γὰρ ἡ χώρα. συγκατειληφότες δ' ἦσαν τινὲς τῶν ἡμετέρων φυγάδων τὴν πόλιν. οἳ μι-
ᾶς ἡμέρας ἀπέκτειναν αὐτόχειρες γενόμενοι, τόντε πατέρα τὸν ἐμὸν, καὶ τὸν θεῖον,
καὶ τὸν κηδεστὴν. καὶ πρὸς τούτοις, ἀνεψιοὺς τρεῖς. ἀλλ' ὅμως, οὐδέν με τούτων ἀπέτρε-
ψεν. ἀλλ' ᾠχόμην πλέων. ἡγούμενος ὁμοίως με δεῖν ὑπὲρ ἐκείνων κινδυνεύειν, ὥσπερ
ὑπὲρ ἐμαυτοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα φυγῆς ἡμῖν γενομένης ἐκ τῆς πόλεως μετὰ τοσούτου
θορύβου καὶ δέους, ὥστ' ἐνίους καὶ τῶν σφετέρων ἀμελεῖν αὐτῶν, οὐδ' ἐν τούτοις τοῖς
κακοῖς ἠγάπησα, εἰ τοὺς οἰκείους τοὺς ἐμαυτοῦ διασῶσαι δυνηθείην. ἀλλ' εἰδὼς σώπο-
λιν μὲν ἀποδημοῦντα, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον ἀρρώστως διακείμενον, συνεξεκόμισα αὐτῷ,
καὶ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν, καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν. καίτοι, τίνα δικαιότερον
αὐτὴν ἔχειν προσήκει. ἢ τὸν τότε μὲν συνδιασώσαντα, νυνὶ δὲ παρὰ τῶν κυρίων εἰλη-
φότα. τὰ μὲν τοίνυν εἰρημένα, ταῦτ' ἐστιν. ἐν οἷς ἐκινδύνευσα μέν. φλαῦρον δ' οὐδὲν ἀ-
πέλαυσα. ἔχω δὲ καὶ τοιαῦτ' εἰπεῖν, ἐξ ὧν ἐκείνῳ χαριζόμενος, αὐτὸς ταῖς μεγίσταις
συμφοραῖς περιέπεσον, ἐπειδὴ γὰρ ἦλθον εἰς μῆλον, αἰσθόμενος, ὅτι μέλλοιμεν αὐ-
τοῦ καταμένειν, ἐδεῖτο ἡμῶν συμπλεῖν εἰς τροιζῆνα, καὶ μηδαμῶς αὐτὸν ἀπολιπεῖν.
λέγων τὴν ἀρρωστίαν τοῦ σώματος, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὅτι χωρὶς ἐμοῦ γενό-
μενος, οὐδὲν ἕξει χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς πράγμασι. φοβουμένης δὲ τῆς μητρὸς, ὅτι τὸ χω-
ρίον ἐπυνθάνετο νοσῶδες εἶναι, καὶ τῶν ξένων συμβουλευόντων αὐτοῦ μένειν, ὅμως ἔ-
δοξεν ἡμῖν ἐκείνῳ χαριστέον εἶναι. καὶ μετὰ ταῦτ' οὐκ ἔφθημεν εἰς τροιζῆνα ἐλθόν-
τες, καὶ τοιαύταις νόσοις ἐλήφθημεν, ἐξ ὧν αὐτὸς μὲν παρὰ μικρὸν ἦλθον ἀποθα-
νεῖν. ἀδελφὴν δὲ κόρην τέτταρα καὶ δέκ' ἔτη γεγονυῖαν, ἐντὸς τριάκονθ' ἡμερῶν κατέ-
θαψα. τὴν δὲ μητέρα, οὐ πένθ' ἡμέραις ὕστερον. καίτοι τίνα οἴεσθέ με γνώμην ἔχειν, το-
σαύτης μοι μεταβολῆς τοῦ βίου γεγενημένης. ὃς τὸν μὲν ἄλλον χρόνον, ἀπαθὴς ἦν
κακῶν. νεωστὶ δ' ἐπειρώμην φυγῆς, καὶ τοῦ παρ' ἑτέροις μετοικεῖν. στέρεσθαι δὲ τῶν ἐμ-
αυτοῦ. πρὸς δὲ τούτοις, ὁρῶν τὴν μητέρα τὴν ἐμαυτοῦ καὶ τὴν ἀδελφὴν, ἐκ μὲν τῆς πα-
τρίδος ἐκπεπτωκυίας, ἐνθάδε ξένης καὶ παρ' ἀλλοτρίοις τὸν βίον τελευτώσας. ὥσ-
τ' οὐδεὶς ἄν μοι δικαίως φθονήσειεν, εἴ τι τῶν θρασυλόχου πραγμάτων ἀγαθὸν ἀπολέ-
λαυκα. καὶ γὰρ ἵνα χαρισαίμην ἐκείνῳ, μετοικισάμενος ἐν τροιζῆνι, τοσαύταις ἐχρη-
σάμην συμφοραῖς, ὧν οὐδέποτ' ἂν ἐπιλαθέσθαι δυνηθείην. καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτό γ' ἕ-
ξουσιν εἰπεῖν, ὡς εὖ μὲν πράττοντος θρασυλόχου, ταῦτα πάνθ' ὑπέμεινα. δυστυχήσαν-
τα δ' αὐτὸν, ἀπέλιπον. ἐν αὐτοῖς γὰρ τούτοις ἔτι σαφέστερον καὶ μᾶλλον ἐπεδειξάμην
τὴν εὔνοιαν ἣν εἶχον εἰς ἐκεῖνον. ἐπειδὴ γὰρ εἰς αἴγιναν κατοικησάμενος, ἠσθένησε ταύ-

την τὴν νόσον ἐξ ἧς ἀπέθανεν, οὕτως αὐτὸν ἐθεράπευσα, ὡς οὐκ οἶδ᾽ εἴ τις ἄλλος πώποτε
θάτερος θάτερον. τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ χρόνου, πονήρως μὲν ἔχοντα. περιϊέναι δ᾽ οὐ δυνά-
μενον. ἓξ δὲ μῆνας συνεχῶς ἐν τῇ κλίνῃ κείμενον. καὶ τούτων τῶν ταλαιπωριῶν, οὐ-
δεὶς τῶν συγγενῶν μετασχεῖν ἠξίωσεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπισκεψόμενος ἀφίκετο. πλὴν τῆς μη-
τρὸς καὶ τῆς ἀδελφῆς, αἳ πλέον θάτερον ἐποίησαν. ἀσθενοῦσαι γὰρ, ἦλθον ἐκ τροιζῆ-
νος. ὥσθ᾽ αὗται θεραπείας ἐδέοντο. ἀλλ᾽ ὅμως ἐγὼ τοιούτων τῶν ἄλλων περὶ αὐτὸν γε-
γενημένων, οὐκ ἀπέστην, οὐδ᾽ ἀπεῖπον. ἀλλ᾽ ἐνόσηλευον αὐτὸν μετὰ παιδὸς ἑνός. οὐδὲ γὰρ
τῶν οἰκετῶν οὐδεὶς ὑπέμεινε. καὶ γὰρ φύσει χαλεπὸς ὢν, ἔτι δυσκολώτερον διὰ τὴν
νόσον διέκειτο. ὥστ᾽ οὐκ ἐκείνων ἄξιον θαυμάζειν, εἰ μὴ παρέμενον. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον
ὅπως ἐγὼ τοιαύτην νόσον θεραπεύων, ἐδυνάμην αὐταρκεῖν, ὡς ἔμπυος μὲν ἐμεῖν ἦν πο-
λὺν χρόνον, ἐκ δὲ τῆς κλίνης οὐκ ἐδύνατο κινεῖσθαι. τοιαῦτα δ᾽ ἔπασχεν, ὥστε μηδε-
μίαν ἡμέραν ἡμᾶς ἀδακρυτὶ διάγειν, ἀλλὰ θρηνοῦντες διετελοῦμεν. καὶ τοὺς πόνους
τοὺς ἀλλήλων, καὶ τὴν φυγὴν, καὶ τὴν ἐρημίαν τὴν ἡμετέραν αὐτῶν. καὶ ταῦτ᾽ οὐδέ-
να χρόνον διέλιπεν. οὐδὲ γὰρ ἀπελθεῖν οἷόν τ᾽ ἦν μοι, τοῦ μὴ δοκεῖν ἀμελεῖν. ὃ μοι πολὺ δει-
νότερον ἦν τῶν κακῶν τῶν παρόντων. ἐβουλόμην δ᾽ ἂν ὑμῖν οἷόν τ᾽ εἶναι ποιῆσαι φα-
νερὸν, οἷος περὶ αὐτὸν ἐγενόμην. οἶμαι γὰρ οὐδ᾽ ἂν τὴν φωνὴν ὑμᾶς ἀνασχέσθαι τῶν
ἀντιδίκων. νῦν δὲ τὰ χαλεπώτατα τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ καὶ δυσχερέστατα, καὶ πό-
νους ἀηδεστάτους ἔχοντα, καὶ πλείστης ἐπιμελείας δεηθέντα, οὐκ εὐδιήγητά ἐστιν. ἀλ-
λ᾽ ὑμεῖς αὐτοὶ σκοπεῖσθε, μετὰ πόσων ἀγρυπνιῶν καὶ ταλαιπωριῶν, τοιοῦτον νόσημα
τοσοῦτον χρόνον θεραπεύσειεν ἄν τις. ἐγὼ μὲν γὰρ οὕτω κακῶς διετέθην, ὥστε ὅσοι πο-
τ᾽ εἰσῆλθον τῶν φίλων, δεδιέναι ἔφασαν, μὴ κἀγὼ προσαπόλωμαι. καὶ συνεβούλε-
υόν μοι φυλάττεσθαι. λέγοντες ὡς πλεῖστοι τῶν θεραπευσάντων ταύτην τὴν νόσον, αὐ-
τοὶ προσδιεφθάρησαν. πρὸς οὓς ἐγὼ τοιαῦτ᾽ ἀπεκρινάμην, ὅτι πολὺ ἂν θᾶττον ἑλοί-
μην ἀποθανεῖν, ἢ ἐκεῖνον περιϊδεῖν δι᾽ ἔνδειαν τοῦ θεραπεύσοντος πρὸ μοίρας τελευτή-
σαντα. καὶ τοιούτῳ μοι γεγενημένῳ, τετόλμηκεν ἀμφισβητεῖν τῶν χρημάτων, ἡ μηδ᾽ ἐ-
πισκέψασθαι πώποτ᾽ αὐτὸν ἀξιώσασα. τοσοῦτον μὲν χρόνον ἀσθενήσαντα. πυνθανο-
μένη δὲ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ὡς διέκειτο. ῥᾳδίας δ᾽ οὔσης αὐτῇ τῆς πορείας. εἶτα νῦν
ἀδελφίζειν αὐτὸν ἐπιχειρήσουσιν. ὡς οὐχ ὅσῳ ἂν οἰκειότερον προσείπωσι τὸν τεθνεῶ-
τα, τοσούτῳ δόξουσιν εἰς αὐτὸν μείζω καὶ δεινότερα ἐξαμαρτάνειν. ἥτις ἐπειδὴ ἐτε-
λεύτα τὸν βίον, ὁρῶσα τοὺς πολίτας τοὺς ἡμετέρους ὅσοι περ ἦσαν ἐν τροιζῆνι, δια-
πλέοντας εἰς αἴγιναν ἵν᾽ αὐτὸν συγκαταθάψαιεν, οὐδ᾽ εἰς τοῦτον τὸν καιρὸν ἀπήντησεν.
ἀλλ᾽ οὕτως ὠμῶς καὶ σχετλίως εἶχεν, ὥστ᾽ ἐνθάδε μὲν τὸ κῆδος οὐκ ἠξίωσε γενέσθαι. τῶν
δὲ καταλειφθέντων, οὐδὲ δέχ᾽ ἡμέρας διαλιποῦσα, ἦλθεν ἀμφισβητήσουσα. ὥσπερ
τῶν χρημάτων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκείνου συγγενὴς οὖσα. καὶ εἰ μὲν ὁμολογήσει τοσαύτην ἔχθραν
ὑπάρχειν αὐτῇ πρὸς ἐκεῖνον, ὥστ᾽ εἰκότως ταῦτα ποιεῖν, οὐκ ἂν κακῶς εἴη βεβουλευ-
μένος, εἰ τοῖς φίλοις ἠβουλήθη μᾶλλον, ἢ ταύτῃ τὴν οὐσίαν καταλιπεῖν. εἰ δὲ μηδεμι-
ᾶς διαφορᾶς οὔσης, οὕτως ἀμελὴς καὶ κακὴ περὶ αὐτὸν ἐγένετο, πολὺ ἂν δήπου δι-
καιότερον στερηθείη τῶν αὐτῆς, ἢ τῶν ἐκείνου κληρονόμος γένοιτο. ἐνθυμεῖσθε δ᾽ ὅτι ἡ
μὲν ταύτης μήτηρ, οὔτ᾽ ἐν τῇ νόσῳ θεραπείας ἔτυχεν, οὔτ᾽ ἀποθανὼν, τῶν νομιζομέ-
νων ἠξιώθη. διὰ μὲ δ᾽ ἀμφότερ᾽ αὐτῷ ταῦτα γεγένηται. καὶ τοι δίκαιον ὑμᾶς ἐστι τὴν
ψῆφον φέρειν, οὐκ εἴ τινες γένει μὲν προσήκειν φασὶν, ἐν δὲ τοῖς ἔργοις ὅμοιοι τοῖς ἐχθροῖς
γεγόνασιν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅσοι μὴ δ᾽ ὄνομα συγγενείας ἔχοντες, οἰκειοτέρους σφᾶς
αὐτοὺς ἐν ταῖς συμφοραῖς τῶν ἀναγκαίων παρέσχον. λέγουσι δὲ, ὡς τὰς μὲν διαθή-
κας οὐκ ἀπιστοῦσι θρασύλοχον καταλιπεῖν. οὐ μέν τοι καλῶς οὐδ᾽ ὀρθῶς αὐτὰς ἔχειν.
καί τοι ὦ ἄνδρες αἰγινῆται, πῶς ἄν τις ἄμεινον ἢ μᾶλλον συμφερόντως περὶ τῶν αὐ-
τοῦ πραγμάτων ἐβουλεύσατο, ὃς οὔτ᾽ ἔρημον τὸν οἶκον κατέλιπε. τοῖς τε φίλοις χάριν
ἀπέδωκεν. ἔτι δὲ τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν οὐ μόνον τῶν αὐτοῦ κυρίας, ἀλλὰ καὶ
τῶν ἐμῶν κατέστησε. τὴν μὲν, ἐμοὶ συνοικήσας. τῆς δὲ, υἱόν με εἰσποιήσας. ἆρα γὰρ ἐκεῖ-
νος ἄμεινον ἂν ἔπραξεν, εἰ μήτε τῆς μητρὸς τὸν ἐπιμελησόμενον κατέστησε, μήτ᾽ ἐμοῦ μη-

δεμίαν μνείαν ἐποιήσατο. τὴν τ' ἀδελφὴν ἐπὶ τῇ τύχῃ κατέλιπε. καὶ τὸν οἶκον τὸν αὑτοῦ ἀνώνυμον γιγνόμενον περιεῖδεν; ἀλλὰ νὴ Δί' ἴσως, ἀνάξιος ἦν υἱὸς εἰσποιηθῆναι θρασυλόχῳ, καὶ λαβεῖν αὐτοῦ τὴν ἀδελφήν. ἀλλὰ πάντες ἂν μαρτυρήσειαν σίφνιοι, τοὺς προγόνους τοὺς ἐμοὺς, καὶ γένει, καὶ πλούτῳ, καὶ δόξῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πρώτους εἶναι τῶν πολιτῶν. τίνες γὰρ ἢ μειζόνων ἀρχῶν ἠξιώθησαν, ἢ πλείω χρήματα εἰσήνεγκαν. ἢ κάλλιον ἐχορήγησαν, ἢ μεγαλοπρεπέστερον τὰς ἄλλας λειτουργίας ἐλειτούργησαν. ἐκ ποίας δ' οἰκίας τῶν ἐν σίφνῳ, πλεῖστοι βασιλεῖς γεγόνασιν. ὥστε καὶ θρασύλοχός τε εἰ καὶ μηδεπώποτ' αὐτῷ διελέχθην, εἰκότως ἂν ἐβουλήθη μοι διὰ ταῦτα δοῦναι τὴν ἀδελφήν. ἔπειτ' εἰ καὶ τούτων μηδὲν ὑπῆρχεν, ἀλλὰ καὶ φαυλότατος ἦν τῶν πολιτῶν, δικαίως ἂν παρ' αὐτοῦ διὰ τὰς εὐεργεσίας τὰς εἰς ἐκεῖνον, τῶν μεγίστων ἠξιώθην. οἶμαι τοίνυν αὐτὸν, καὶ σωπόλιδι τῷ ἀδελφῷ, μάλιστα κεχαρίσθαι ταῦτα διαθέμενον. καὶ γὰρ ἐκεῖνος ταύτην μὲν ἐμίσει. καὶ κακόνουν τοῖς αὐτοῦ πράγμασιν ἐνόμιζεν. ἐμὲ δὲ περὶ πλείστου τῶν αὐτοῦ φίλων ἐποιεῖτο. ἐδήλωσε δ' ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ ὅτ' ἔδοξε τοῖς συμφυγάσιν ἐπιχειρεῖν τῇ πόλει μετὰ τῶν ἐπικούρων. αἱρεθεὶς γὰρ ἄρχων αὐτοκράτωρ, ἐμὲ καὶ γραμματέα προείλετο, καὶ τῶν χρημάτων ταμίαν κατέστησε. καὶ ὅτε ἐμέλλομεν κινδυνεύειν, αὐτὸς αὐτῷ με παρετάξατο. καὶ σκέψασθ' ὡς σφόδρ' αὐτῷ συνήνεγκε. δυστυχησάντων γὰρ ἡμῶν ἐν τῇ προσβολῇ τῇ πρὸς σίφνον, καὶ τῆς ἀναχωρήσεως οὐχ οἵας ἐβουλόμεθα γιγνομένης, τετρωμένον αὐτὸν καὶ βαδίζειν οὐ δυνάμενον, ἀλλὰ λειποψυχοῦντα, ἀπεκόμισα ἐπὶ τὸ πλοῖον μετὰ τοῦ θεράποντος τοῦ ἐμοῦ φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων. ὥστ' ἐκεῖνον πολλάκις καὶ πρὸς πολλοὺς εἰπεῖν, ὅτι μόνος ἀνθρώπων αἴτιος εἴη αὐτῷ τῆς σωτηρίας. καίτοι τίς ἂν ταύτης μείζων εὐεργεσία γένοιτο. ἐπειδὴ τοίνυν εἰς λυκίαν ἐκπλεύσας ἀπέθανεν, αὕτη μὲν οὐ πολλαῖς ἡμέραις ὕστερον μετὰ τὴν ἀγγελίαν ἔθυε καὶ ἑώρταζε. καὶ οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν ᾐσχύνετο τὸν ἔτι ζῶντα, οὕτως ὀλίγον φροντίζουσα τοῦ τεθνεῶτος. ἐγὼ δ' ἐπένθουν αὐτὸν, ὥσπερ τοὺς οἰκείους νόμος ἐστί. καὶ ταῦτα πάντ' ἐποίουν, διὰ τὸν τρόπον τὸν ἐμαυτοῦ. καὶ τὴν φιλίαν τὴν πρὸς ἐκείνους, ἀλλ' οὐ ταύτης τῆς δίκης ἕνεκα. οὐ γὰρ ᾤμην αὐτοὺς οὕτω δυστυχήσειν, ὥστ' ἄπαιδας ἀμφοτέρους τελευτήσαντας εἰς ἔλεγχον καταστήσειν, ὁποῖός τις ἡμῶν ἕκαστος περὶ αὐτούς. πρὸς μὲν οὖν θρασύλοχόν τε καὶ σωπόλιν ὡς αὐτή τε κἀγὼ διεκείμεθα, σχεδὸν ἀκηκόατε. τρέψονται δ' ἴσως ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὅσπερ αὐτοῖς λοιπός ἐστιν, ὡς θρασύλοχος ὁ πατὴρ ταύτης, ἡγοῖτ' ἂν δεινὰ πάσχειν, εἴ τίς ἐστιν αἴσθησις τοῖς τεθνεῶσι περὶ τῶν ἐνθάδε γιγνομένων, ὁρῶν τὴν μὲν θυγατέρα ἀποστερουμένην τῶν χρημάτων, ἐμὲ δὲ κληρονόμον ὧν αὐτὸς ἐκτήσατο γιγνόμενον. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι μὲν οὐ περὶ τῶν πάλαι τεθνεώτων, ἀλλὰ περὶ τῶν ἔγγιστα τὸν κλῆρον καταλιπόντων προσήκειν ἡμῖν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι. θρασύλοχος μὲν γὰρ, οὕσπερ αὐτὸς ἐβούλετο, τούτους κυρίους τῶν αὐτοῦ κατέλιπε. δίκαιον δὲ καὶ θρασυλόχῳ τὰ αὐτὰ ταῦτ' ἀποδοθῆναι παρ' ὑμῶν. καὶ γενέσθαι διαδόχους αὐτῷ τῆς κληρονομίας, μὴ ταύτην, ἀλλ' οἷς ἐκεῖνος διέθετο. οὐ μέντ' ἄν μοι δοκῶ φυγεῖν, οὐδὲ τὴν θρασυλόχου γνώμην. οἶμαι γὰρ αὐτὸν πάντων ἂν γενέσθαι ταύτῃ χαλεπώτατον δικαστὴν, εἴπερ αἴσθοιτο οἷα περὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ γεγένηται. καὶ πολλοῦ ἂν δεήσειεν ἀχθεσθῆναι κατὰ τοὺς νόμους ὑμῶν ψηφισαμένων. ἀλλὰ πολὺ ἂν μᾶλλον, εἰ τὰς τῶν παίδων διαθήκας ἀκύρους ἴδοι γεγενημένας. καὶ γὰρ εἰ μὲν εἰς τὸν οἶκον τὸν ἐμὸν δεδωκὼς ἦν θρασύλοχος τὴν οὐσίαν, τοῦτ' ἂν ἐπιτιμᾶν εἶχεν αὐτῷ. νῦν δ' εἰς τὸν αὐτῶν εἰσεποιήσατο. ὥστ' οὐκ ἐλάττω τυγχάνουσιν εἰληφότες ὧν δεδώκασι. χωρὶς δὲ τούτων, οὐδένα μᾶλλον εἰκός ἐστιν, ἢ θρασύλοχον εὔνουν εἶναι, τοῖς κατὰ δόσιν ἀμφισβητοῦσι. καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ τὴν τέχνην ἔμαθε παρὰ πολεμαινέτου τοῦ μάντεως, καὶ χρήματα ἔλαβεν, οὐ κατὰ γένος, ἀλλὰ δι' ἀρετήν. ὥστ' οὐκ ἂν δήπου φθονήσειεν, εἴ τις περὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ χρηστὸς γενόμενος, τῆς αὐτῆς δωρεᾶς τύχοι, ἧσπερ ἐκεῖνος ἠξιώθη. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ, καὶ τῶν ἐν ἀρχῇ ῥηθέντων. ἐπέδειξα γὰρ ὑμῖν αὐτὸν, οὕτω περὶ πολλοῦ τὴν ἡμετέραν οἰκειότητα ποιησάμενον, ὥστε γῆμαι καὶ

τὴν

τὴν ἀδελφὴν τὴν τοῦ πατρὸς, καὶ τὴν ἀνεψιάν. καίτοι, πῶς ἂν βέλτιον τὴν αὑτοῦ θυγατέρα ἐξέδωκεν, ἢ τούτοις, παρ' ὧνπερ αὐτὸς λαμβάνειν ἠξίωσεν. ἐκ ποίας δ' ἂν οἰκίας ἴδιον υἱὸν εἶδεν αὑτῷ κατὰ τοὺς νόμους εἰσποιηθέντα μᾶλλον, ἢ ταύτης, ἐξ ἧσπερ φύσει παῖδας ἐζήτησεν αὑτῷ γενέσθαι. ὥστ' ἐὰν μὲν ἐμοὶ ψηφίσησθε τὸν κλῆρον, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ὑμῖν καλῶς ἕξει, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας, οἷς προσήκει τι τούτων τῶν πραγμάτων. ἢν δ' ὑπὸ ταύτης πεισθέντες ἐξαπατηθῆτε, οὐ μόνον ἐμὲ ἀδικήσετε, ἀλλὰ καὶ Θρασύλοχον τὸν τὴν διαθήκην καταλιπόντα, καὶ Σώπολιν, καὶ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐκείνου, ἣ νῦν ἐμοὶ συνοικεῖ. καὶ τὴν μητέρα αὐτῶν, ἣ πασῶν ἂν εἴη δυστυχεστάτη γυναικῶν, εἰ μὴ μόνον ἐξαρκέσειεν αὐτῇ στέρεσθαι τῶν παίδων, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' αὐτῇ προσγένοιτο, ὥστ' ἐπιδεῖν ἄκυρον μὲν τὴν ἐκείνων γνώμην οὖσαν, ἔρημον δὲ τὸν οἶκον γενόμενον. καὶ τὴν μὲν ἐπιχαίρουσαν τοῖς αὐτῆς κακοῖς, ἐπιδικαζομένην τῶν χρημάτων. ἐμὲ δὲ μὴ δυνάμενον, μηδενὸς τῶν δικαίων τυχεῖν. ὃς τοιαῦτ' ἔπραξα περὶ τοὺς ἐκεῖνον σώσαντας, ὥστ' εἴ τις σκοποίη μὴ πρὸς ταύτην, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πώποτε κατὰ δόσιν ἀμφισβητήσαντας, εὑρεθείην ἂν οὐδενὸς χείρων αὐτῶν περὶ τοὺς φίλους γεγενημένος. καίτοι χρὴ τοὺς τοιούτους τιμᾶν, καὶ περὶ πλείονος ποιεῖσθαι πολὺ μᾶλλον, ἢ τοὺς ὑφ' ἑτέρων δεδομένας δωρεὰς ἀφαιρεῖσθαι. ἄξιον δ' ἐστὶ καὶ τῷ νόμῳ βοηθεῖν, καθ' ὃν ἔξεστιν ἡμῖν καὶ παῖδας εἰσποιήσασθαι, καὶ βουλεύσασθαι περὶ τῶν ἡμετέρων αὐτῶν. ἐνθυμηθέντας, ὅτι τοῖς ἐρήμοις τῶν ἀνθρώπων, ἀντὶ παίδων οὗτός ἐστιν ὁ νόμος. διὰ γὰρ τοῦτον καὶ οἱ συγγενεῖς, καὶ οἱ μηδὲν προσήκοντες, μᾶλλον ἀλλήλων ἐπιμελοῦνται. ἵνα δὲ παύσωμαι λέγων, καὶ μηκέτι πλείονα χρόνον διατρίβω, σκέψασθ' ὡς μεγάλα καὶ δίκαια ἥκω πρὸς ὑμᾶς ἔχων. πρῶτον μὲν φιλίαν πρὸς τοὺς καταλιπόντας τὸν κλῆρον, παλαιὰν καὶ πατρικὴν, καὶ πάντα τὸν χρόνον διατελέσασαν. ἔπειτα εὐεργεσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, καὶ περὶ δυστυχοῦντας ἐκείνους γεγενημένας. πρὸς δὲ τούτοις, διαθήκας παρ' αὐτῶν τῶν ἀντιδίκων ὁμολογουμένας. ἔτι δὲ νόμον ταύταις βοηθοῦντας, ὃς δοκεῖ τοῖς Ἕλλησι καλῶς κεῖσθαι. τεκμήριον δὲ μέγιστον. περὶ μὲν ἄλλων διαφέρονται. περὶ δὲ τούτου, πάντες ταὐτὰ γιγνώσκουσι. δέομαι οὖν ὑμῶν, καὶ τούτων μεμνημένους, καὶ τῶν ἄλλων τῶν εἰρημένων, τὰ δίκαια ψηφίσασθαι. καὶ τοιούτους μοι γενέσθαι δικαστὰς, οἵωνπερ ἂν αὐτοὶ τυχεῖν ἀξιώσητε.

ΤΕΛΟΣ, ΤΟΥ ΑΙΓΙΝΗΤΙΚΟΥ.

ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΟΣ.

Ὁ μὲν ἀγών μοι μέγας ἐστὶν ὦ ἄνδρες δικασταί. οὐ γὰρ μόνον περὶ πολλῶν χρημάτων κινδυνεύω, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀδίκως τῶν ἀλλοτρίων ἐπιθυμεῖν, ὃ ἐγὼ περὶ πλείστου ποιοῦμαι. οὐσία μὲν γάρ μοι ἱκανὴ καταλειφθήσεται, καὶ τούτων στερηθέντι. εἰ δὲ δόξω μηδὲν προσηκόντως τοσαῦτα χρήματα ἐγκαλεῖσθαι, διαβληθείην ἂν τὸν ἅπαντα χρόνον. ἔστι δ' ὦ ἄνδρες δικασταὶ πάντων χαλεπώτατον, τοιούτων ἀντιδίκων τυχεῖν. τὰ μὲν γὰρ συμβόλαια πρὸς τοὺς ἐπὶ ταῖς τραπέζαις ἄνευ μαρτύρων γίγνεται. τοῖς ἀδικουμένοις δὲ πρὸς τοὺς τοιούτους ἀνάγκη κινδυνεύειν, οἳ καὶ φίλους πολλοὺς κέκτηνται, καὶ χρήματα πολλὰ διαχειρίζουσι. καὶ πιστοὶ διὰ τὴν τέχνην δοκοῦσιν εἶναι. ὅμως δὲ καὶ τούτων ὑπαρχόντων, ἡγοῦμαι φανερὸν πᾶσι ποιήσειν, ὅτι ἀποστεροῦμαι τοσούτων χρημάτων ὑπὸ Πασίωνος. ἐξ ἀρχῆς οὖν ὑμῖν ὡς ἂν δύνωμαι διηγήσομαι τὰ πεπραγμένα. ἐμοὶ γὰρ ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πατὴρ μέν ἐστι Σωπαῖος, ὃν οἱ πλέοντες εἰς τὸν Πόντον ἅπαντες ἴσασιν, οὕτως οἰκείως πρὸς Σάτυρον διακείμενον, ὥστε πολλῆς μὲν χώρας ἄρ-

χειν. ἁπάσης δὲ τῆς δυνάμεως ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἐκείνου. πυνθανόμενος δὲ καὶ περὶ τῆσ-
δε τῆς πόλεως, καὶ περὶ τῆς ὅλης ἑλλάδος, ἐπεθύμησα ἀποδημῆσαι. γεμίσας δ' ὁ πα-
τήρ μου δύο ναῦς σίτου, καὶ χρήματα δοὺς, ἐξέπεμψεν ἅμα κατ' ἐμπορείαν καὶ κατὰ θεω-
ρίαν. συστησάντων δέ μοι πυθοδώρου τοῦ φοίνικος πασίωνα, ἐχρώμην τῇ τούτου τραπέ-
ζῃ. χρόνῳ δ' ὕστερον διαβολῆς πρὸς σάτυρον γενομένης, ὡς ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἐπιβουλεύει
τῇ ἀρχῇ, κἀγὼ τοῖς φυγάσι συγγινοίμην, τὸν μὲν πατέρα μου συλλαμβάνει. ἐπιστέλλει
δὲ τοῖς ἐνθάδ' ἐπιδημοῦσιν ἐκ τοῦ πόντου, τά τε χρήματα παρ' ἐμοῦ παραλαβεῖν, καὶ αὐ-
τὸν εἰσπλεῖν κελεύειν. ἂν δὲ τούτων μηδὲν ποιῶ, παρ' ὑμῶν ἐξαιτεῖν. ἐν τοσούτοις δὲ
κακοῖς ὢν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, λέγω πρὸς πασίωνα τὰς ἐμαυτοῦ συμφοράς. οὕτω γὰρ
πρὸς αὐτὸν οἰκείως διεκείμην, ὥστε μὴ μόνον περὶ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλ-
λων τούτῳ μάλιστα πιστεύειν. βουλομένοις οὖν ἡμῖν, ἐδόκει βέλτιον εἶναι προσομο-
λογεῖν πάντα ποιεῖν ὅσα σάτυρος προστάττει. καὶ τὰ μὲν φανερὰ τῶν χρημάτων
παραδοῦναι. περὶ δὲ τῶν παρὰ τούτῳ κειμένων, μὴ μόνον ἔξαρνον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ὀ-
φείλοντά με φαίνεσθαι καὶ τούτῳ καὶ ἑτέροις ἐπὶ τόκῳ. καὶ πάντα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἐ-
κεῖνοι μάλιστ' ἔμελλον πεισθήσεσθαι, μὴ εἶναί μοι χρήματα. τότε μὲν οὖν ὦ ἄνδρες δι-
κασταὶ, ἐνόμιζόν μοι πασίωνα δι' εὔνοιαν ἅπαντα ταῦτα συμβουλεύειν. ἐπειδὴ δὲ
πρὸς τοὺς παρὰ σατύρου διεπραξάμην, ἔγνων αὐτὸν ἐπιβουλεύοντα τοῖς ἐμοῖς. βου-
λομένου γάρ μου κομίσασθαι τἀμαυτοῦ, καὶ πλεῖν εἰς βυζάντιον, ἡγησάμενος οὗτος
αὐτῷ κάλλιστον καιρὸν παραπεπτωκέναι, καὶ τὰ μὲν χρήματα πολλὰ εἶναι τὰ παρ'
αὐτῷ κείμενα, καὶ ἄξια ἀναισχυντίας, ἐμὲ δὲ πολλῶν ἀκουόντων ἔξαρνον πληροφο-
ρηθεὶς γεγενῆσθαι μηδὲν κεκτῆσθαι, πᾶσι δ' εἶναι φανερὸν ἀπαιτούμενον, καὶ ἑτέροις
ὁμολογοῦντα ὀφείλειν, καὶ πρὸς τούτοις ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἐνόμιζεν εἶναι. εἰ μὲν
αὐτοῦ μένειν ἐπιχειροίην, ἐκδοθήσεσθαί με ὑπὸ τῆς πόλεως σατύρῳ. εἰ δ' ἄλλοσέ ποι
τραποίμην, οὐδὲν αὐτῷ μελήσειν τῶν ἐμῶν λόγων. εἰ δ' εἰς πλευσοίμην, ἀποθανεῖσθαι
μετὰ τοῦ πατρὸς, ταῦτα λογιζόμενος, διενοεῖτο ἀποστερεῖν τὰ χρήματα. καὶ πρὸς μὲν
ἐμὲ, προσεποιεῖτο ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἂν ἔχειν ἀποδοῦναι. ἐπειδὴ δὲ βουλόμενος εἰδέ-
ναι σαφῶς τὸ πρᾶγμα προσέπεμψα φιλόμηλον αὐτῷ καὶ μενέξενον, ἔξαρνος γίνεται
πρὸς αὐτοὺς, μηδὲν ἔχειν τῶν ἐμῶν. πανταχόθεν δέ μοι τοσούτων κακῶν προσπεπτω-
κότων, τίν' οἴεσθέ με γνώμην ἔχειν. ᾧ ὑπῆρχε σιωπῶντι μὲν, ὑπὸ τούτου ἀποστερεῖσθαι τὰ
χρήματα. λέγοντι δὲ, μηδὲν μᾶλλον κομίσασθαι. πρὸς σάτυρον δ' εἰς τὴν μεγίστην δια-
βολὴν καταστῆσαι, καὶ ἐμαυτὸν καὶ τὸν πατέρα. κράτιστον οὖν ἡγησάμην ἡσυχίαν ἄ-
γειν. μετὰ δὲ ταῦτ' ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἀφικνοῦνταί μοι ἀπαγγέλλοντες, ὅτι ὁ πατὴρ
ἀφεῖται. καὶ σατύρῳ οὕτως ἁπάντων μεταμέλει τῶν πεπραγμένων, ὥστε πίστεις αὐ-
τῷ τὰς μεγίστας δεδωκὼς εἴη. καὶ τὴν ἀρχὴν ἔτι μείζω πεποιηκὼς, ἧς εἶχε πρότερον, καὶ
τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν εἰληφὼς τῷ αὐτοῦ υἱῷ. πυθόμενος δὲ ταῦτα πασίων καὶ εἰδὼς, ὅ-
τι φανερῶς πράξω περὶ τῶν ἐμαυτοῦ, ἀφανίζει κίττον τὸν παῖδα, ὃς συνῄδει περὶ τῶν χρη-
μάτων. ἐπειδὴ δ' ἐγὼ προσελθὼν ἐζήτουν αὐτὸν, ἡγούμενος ἔλεγχον σαφέστατον τοῦτον
ἂν γενέσθαι περὶ ὧν ἐνεκάλουν, λέγει λόγον πάντων δεινότατον. ὡς ἐγὼ καὶ μενέξενος δια-
φθείραντες, καὶ πείσαντες αὐτὸν ἀπὸ τῇ τραπέζῃ καθήμενον, ἓξ τάλαντα ἀργυρίου
παρ' αὐτοῦ λάβοιμεν. ἵνα δὲ μηδεὶς ἔλεγχος μηδὲ βάσανος γένοιτο περὶ αὐτῶν, ἔφασκεν
ἡμᾶς ἀφανίσαντας τὸν παῖδα, ἀντεγκαλεῖν αὐτὸν, καὶ ἐξαιτεῖν τοῦτον, ὃν αὐτοὶ ἠφανί-
σαμεν. καὶ ταῦτα λέγων, καὶ ἀγανακτῶν, καὶ δακρύων, εἷλκέ με πρὸς τὸν πολέμαρχον,
ἐγγυητὰς αἰτῶν. καὶ οὐ πρότερον ἀφῆκεν, ἕως αὐτῷ κατέστησα ἓξ ταλάντων ἐγγυητάς.
καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τῶν μὲν μαρτύρων ἀκηκόατε ὦ ἄν-
δρες δικασταί. ἐγὼ δὲ τὰ μὲν ἀπολωλεκὼς ἤδη, περὶ δὲ τῶν αἰσχίστας αἰτίας ἔχων, αὐτὸς
μὲν εἰς πελοπόννησον ᾠχόμην ζητήσων. μενέξενος δ' εὑρίσκει τὸν παῖδα ἐνθάδε. καὶ ἐπι-
λαβόμενος, ἠξίου αὐτὸν βασανίζεσθαι. καὶ περὶ τῆς παρακαταθήκης, καὶ περὶ ὧν ἡμᾶς αὐτὸς
ᾐτιάσατο. πασίων δ' εἰς τοῦτο τόλμης ἀφίκετο, ὥστ' ἀφῃρεῖτ' αὐτὸν, ὡς ἐλεύθερον ὄν-
τα. καὶ οὐκ ᾐσχύνετο, οὐδ' ἐδεδοίκει ὅτι ὑφ' ἡμῶν ἔφασκεν ἠνδραποδίσθαι, καὶ παρ' οὗ το-

σαῦτα

σαῦτα χρήματα ἡμᾶς ἔχειν, τοῦτον ἐξαιρούμενος εἰς ἐλευθερίαν. καὶ κωλύων βασα-
νίζεσθαι. ὃ δὲ πάντων δεινότατον. διεγγυῶντος γὰρ μενεξένου πρὸς τὸν πολέμαρχον
τὸν παῖδα, πασίων ὡς ἐλευθέρου ὄντος αὐτοῦ, ἑπτὰ ταλάντων διεγγυήσατο. καί μοι
τούτων ἀνάβητε μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τούτων τοίνυν οὕτω διαπεπρα
γμένων ὦ ἄνδρες δικασταί, ἡγούμενος περὶ μὲν τῶν παρεληλυθότων, φανερῶς ἡμαρ
τηκέναι, οἰόμενος δ' ἐκ τῶν λοιπῶν ἐπανορθώσασθαι, προσῆλθεν ὑμῖν φάσκων ἕτοι
μος εἶναι παραδοῦναι βασανίζειν τὸν παῖδα. ἑλόμενοι δὲ βασανιστάς, ἀπηντήσαμεν
εἰς τὸ ἡφαιστίον. καὶ ἐγὼ μὲν ἠξίουν αὐτοὺς μαστιγοῦν τὸν ἐκδοθέντα. καὶ στρεβλοῦν ἕ-
ως ἂν τἀληθῆ δόξειεν αὐτοῖς λέγειν. οὗτος δ' οὐ δημοκοίνους ἔφασκεν ἐλέσθαι αὐτούς.
ἀλλ' ἐκέλευε λόγῳ πυνθάνεσθαι παρὰ τοῦ παιδός, εἴ τι βούλοιντο. διαφερομένων δ' ἡ-
μῶν, οἱ βασανισταί, αὐτοὶ μέν, οὐκ ἂν ἔφασαν βασανίσαι. ἔγνωσαν δὲ πασίωνα, ἐμοὶ
παραδοῦναι τὸν παῖδα. οὕτω δ' οὗτος σφόδρα ἔφυγε τὴν βάσανον, ὥστε περὶ μὲν
τῆς παραδόσεως, οὐκ ἤθελεν αὐτοῖς πείθεσθαι. τὸ δ' ἀργύριον ἕτοιμος ἦν ἅπαν ἀ-
ποτίσειν, εἰ καταγνοῖεν αὐτοῦ. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

ἐπειδὴ τοίνυν ἐκ τῶν συνόδων ὦ ἄνδρες δικασταὶ πάντες αὐτοῦ κατεγίνωσκον ἀδι
κεῖν, καὶ δεινὰ ποιεῖν, ὅστις τὸν παῖδα ὃν ἔφασκον ἐγὼ συνειδέναι περὶ τῶν χρημάτων,
πρῶτον μὲν αὐτὸς ἀφανίσας, ὑφ' ἡμῶν αὐτὸν ᾐτιᾶτο ἠφανίσθαι. ἔπειτα ληφθέν-
τα, ὡς ἐλεύθερον διεκώλυσε βασανίζεσθαι. μετὰ δὲ ταῦθ' ὡς δοῦλον ἐκδούς, καὶ βα-
σανιστὰς ἑλόμενος, λόγῳ μὲν ἐκέλευε βασανίζειν, ἔργῳ δὲ οὐκ εἴα. διὰ ταῦθ' ἡγούμε-
νος οὐδὲ μίαν αὐτῷ σωτηρίαν εἶναι, ἐάνπερ εἰς ὑμᾶς εἰσέλθῃ, προσπέμπων ἐδεῖτό
μου εἰς ἱερὸν ἐλθόντα αὐτῷ συγγενέσθαι. καὶ ἐπειδὴ ἤλθομεν εἰς ἀκρόπολιν, ἐγκα-
λυψάμενος ἔκλαιε. καὶ ἔλεγεν, ὡς ἠναγκάσθη μὲν δι' ἀπορίαν ἔξαρνος γενέσθαι. ὀλί
γου δὲ χρόνου πειράσοιτο τὰ χρήματ' ἀποδοῦναι. ἐδεῖτο δέ μου, συγγνώμην ἔχειν αὐτῷ,
καὶ συγκρύψαι τὴν συμφοράν, ἵνα μὴ παρακαταθήκας δεχόμενος, φανερὸς γένηται
τοιαῦτ' ἐξημαρτηκώς. ἡγούμενος δ' αὐτῷ μεταμέλειν τῶν πεπραγμένων, συνεχώρουν.
καὶ ἐκέλευον αὐτὸν ἐξευρεῖν ὅντινα ἂν βούληται τρόπον, ὅπως τούτῳ τε καλῶς ἕ-
ξει. κἀγὼ τὰ ἐμαυτοῦ κομιοῦμαι. τρίτῃ δ' ἡμέρᾳ συνελθόντες, πίστιν τ' ἔδομεν ἡμῖν
αὐτοῖς, ἦ μὴν σιωπήσεσθαι τὰ πραχθέντα. ἣν αὐτὸς ἔλυσεν. ὡς ὑμεῖς αὐτοί, προϊόν
τος δὲ τοῦ λόγου γνώσεσθε. καὶ ὡμολόγησεν εἰς τὸν πόντον εἰσπλεύσεσθαι, κἀκεῖ ἀπο
δώσειν μοι τὸ χρυσίον. ἵν' ὡς πορρωτάτω ἀπὸ τῆσδε τῆς πόλεως, διαλύσειε τὰ συμβό
λαια. καὶ τῶν μὲν ἐνθάδε, μηδεὶς εἰδείη τὸν τρόπον τῆς ἀπαλλαγῆς. ἐκπλεύσαντι δὲ
αὐτῷ, ἐξείη λέγειν ὅτι βούλοιτο. εἰ δὲ μὴ ταῦτα ποιήσειε, δίαιταν ἐπὶ ῥητοῖς ἐπιτρέ
ψειν σατύρῳ. ἐφ' ᾧ τε καταγινώσκειν ἡμιόλια αὐτοῦ τὰ χρήματα. ταῦτα δὲ συγγρά-
ψαντες, καὶ συναγαγόντες εἰς ἀκρόπολιν παρὰ σατύρωνα φεραῖον ἄνδρα, εἰθισμέ-
νον εἰς πλεῖν εἰς τὸν πόντον, δίδομεν αὐτῷ, φυλάττειν τὰς συνθήκας. συντάξαν-
τες αὐτῷ, ἐὰν μὲν διαλλαγῶμεν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, κατακαῦσαι τὸ γραμματεῖον. εἰ δὲ
μή, σατύρῳ ἀποδοῦναι. τὰ μὲν οὖν ἡμέτερα ὦ ἄνδρες δικασταί, οὕτω διεπέπρακτο.
μενέξενος δὲ ὀργιζόμενος ὑπὲρ τῆς αἰτίας ἧς κἀκεῖνον πασίων ᾐτιάσατο, λαχὼν δί
κην, ἐξῃτεῖτο τὸν κίττον. ἀξιῶν τὴν αὐτὴν πασίωνι ψευδομένῳ γίγνεσθαι ζημίαν, ἥν-
περ ἂν αὐτὸς ἔτυχεν, εἴ τι τούτων ἐφαίνετο ποιήσας. καὶ οὕτως ὦ ἄνδρες δικασταὶ ἐδεῖ
τό μου ἀπαλλάττειν μενέξενον. λέγων, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἔσται, εἰ τὰ μὲν χρήματα
ἐκ τῶν συγγεγραμμένων εἰς τὸν πόντον εἰσπλεύσας ἀποδώσει. αὐτὸς δ' ὁμοίως ἐνθάδε
καταγέλαστος ἔσοιτο. ὁ γὰρ παῖς ἐὰν βασανίζηται περὶ πάντων, τἀληθῆ κατερεῖ.
ἐγὼ δ' ἠξίουν πρὸς μενέξενον πράττειν, ὅτι βούλοιτο. πρὸς δ' ἐμὲ ποιεῖν αὐτὸν τὰ συγ
κείμενα. ἐν ἐκείνῳ μὲν οὖν τῷ χρόνῳ, ταπεινὸς ἦν. οὐκ ἔχων ὅ τι χρήσαιτο τοῖς αὑτοῦ κα
κοῖς. καὶ γὰρ οὐ μόνον περὶ τῆς βασάνου καὶ τῆς δίκης τῆς εἰλεγμένης ἐδεδοίκει,
ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ γραμματείου, ὅπως μὴ ὑπὸ τοῦ μενεξένου συλληφθείη. ἀπορῶν
δὲ καὶ οὐδὲ μίαν ἄλλην εὑρίσκων ἀπαλλαγήν, πείσας τοῦ μενεξένου τοὺς παῖδας,
διαφθείρει τὸ γραμματεῖον, ὃ ἔδει σάτυρον λαβεῖν, εἰ μὴ μ' ἀπαλλάξειεν οὗτος. καὶ

οὐκ ἔφθη διαπραξάμενος ταῦτα, καὶ θρασύτατος ἀνθρώπων ἐγεγένητο. καὶ οὔτ᾽ εἰς
τὸν πόντον ἔφη μὴ συμπλεύσεσθαι, οὔτ᾽ εἶναι αὐτῷ πρὸς ἐμὲ συμβόλαιον οὐδέν. ἀνοί-
γειν τ᾽ ἐκέλευε τὸ γραμματεῖον ἐναντίον μαρτύρων. τί ἂν οὖν ὑμῖν τὰ πολλὰ λέγοι-
μι ὦ ἄνδρες δικασταί. εὑρέθη γὰρ ἐν τῷ γραμματείῳ γεγραμμένον, ἀφειμένος ἁπάν-
των τῶν συμβολαίων ὑπ᾽ ἐμοῦ. τὰ μὲν οὖν γεγενημένα ὡς ἀκριβέστατα, οἷός τ᾽ ἦν ἅ-
παν θ᾽ ὑμῖν εἴρηκα. ἡγοῦμαι δὲ πασίωνα ὦ ἄνδρες δικασταὶ ἐκ τοῦ διεφθαρμένου γραμ-
ματείου τὴν ἀπολογίαν ποιήσεσθαι. καὶ τούτοις ἰσχυριεῖσθαι μάλιστα. ὑμεῖς οὖν μοι
τὸν νοῦν προσέχετε. οἶμαι γὰρ ἐξ αὐτῶν τούτων φανερὰν ὑμῖν ποιήσειν τὴν τούτου
πονηρίαν. πρῶτον δ᾽ ἐκ τούτου σκοπεῖτε. ὅτε γὰρ ἐδίδομεν τὴν συνθήκην τῷ ξένῳ,
καθ᾽ ἣν οὗτος μὲν ἀφεῖσθαι φησὶ τῶν ἐγκλημάτων. ἐγὼ δὲ δεῖν με κομίσασθαι παρὰ τού-
του τὸ χρυσίον, ἐκελεύομεν τὸν ξένον, ἐὰν μὲν διαλλατῶμεν πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, κατα-
καῦσαι τὸ γραμματεῖον. εἰ δὲ μή, σατύρῳ ἀποδοῦναι. καὶ ταῦτα ῥηθῆναι ὑπ᾽ ἀμφο-
τέρων ἡμῶν ὡμολόγηται. καίτοι τί μαθόντες ὦ ἄνδρες δικασταί, προσετάττομεν
ἀποδοῦναι σατύρῳ ἐὰν μὴ διαλλατῶμεν. εἴπερ ἀπηλλαγμένος ἤδη ἦν πασίων τῶν ἐγ-
κλημάτων. καὶ τέλος εἶχε τὸ πρᾶγμα. ἀλλὰ δῆλον ὅτι ταύτας τὰς συνθήκας ἐ-
ποιησάμεθα, ὡς ὑπολοίπων ἡμῖν ἔτι τῶν πραγμάτων ὄντων. περὶ ὧν ἔδει τοῦτον
πρὸς ἐμὲ κατὰ τὸ γραμματεῖον διαλύεσθαι. ἔπειτ᾽ ἐγὼ μὲν ὦ ἄνδρες δικασταὶ ἔχω
τὴν αἰτίαν εἰπεῖν δι᾽ ἣν οὗτος ὡμολόγησεν ἀποδώσειν τὸ χρυσίον. ἐπειδὴ γὰρ ἡμεῖς τε
τῶν πρὸς σάτυρον διαβολῶν ἀπηλλάγημεν, καὶ τὸν κίττον οὐχ οἷός τ᾽ ἦν ἀφανίσαι τὸν
συνειδότα περὶ τῆς καταθήκης, ἡγησάμενος εἰ μὲν ἐκδοίη τὸν παῖδα βασανίσαι,
φανερὸς γενήσεσθαι πανουργῶν. εἰ δὲ μὴ ποιήσειε ταῦτα, ὀφλήσειν τὴν δίκην, ἐβου-
λήθη πρὸς αὐτὸν ἐμὲ τὴν ἀπαλλαγὴν ποιήσασθαι. τοῦτον δ᾽ ἐκελεύσαθ᾽ ὑμῖν ἀποδεῖ-
ξαι τί κερδαίνων, ἢ τίνα κίνδυνον φοβηθεὶς, ἀφῆκα τοῦτον τῶν ἐγκλημάτων. ἐὰν δὲ μη-
δὲν ἔχῃ τούτων ὑμῖν ἀποφαίνειν, πῶς οὐ δικαίως ἂν ἐμοὶ μᾶλλον ἢ τούτῳ περὶ τοῦ
γραμματείου πιστεύοιτε. καὶ μὲν δὴ ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τόδε ῥᾴδιον πᾶσι γνῶναι.
ὅτι ἐμοὶ μὲν ὧν ἐνεκάλουν, εἰ τοὺς ἐλέγχους ἐφοβούμην, ἐξῆν καὶ μηδεμίαν συνθή-
κην ποιησαμένῳ, χαίρειν ἐᾶν τὸ πρᾶγμα. τούτῳ δὲ διά τε τὴν βάσανον καὶ τοὺς ἀγῶ-
νας τοὺς ἐν ὑμῖν, οὐχ οἷόν τε ἦν ὁπότε βούλοιτο ἀπηλλάχθαι τῶν κινδύνων, εἰ μὴ πεί-
σειεν ἐμὲ τὸν ἐγκαλοῦντα. ὥστ᾽ οὐκ ἐμὲ περὶ τῆς ἀφέσεως, ἀλλὰ τοῦτον περὶ τῆς ἀπο-
δόσεως ἔδει τὴν συνθήκην ποιεῖσθαι. ἔπειτα καὶ τοῦθ᾽ ὑπερφυές, εἰ πρὶν μὲν συγ-
γράψαι τὸ γραμματεῖον, οὕτω σφόδρ᾽ ἠπίστησα τοῖς πράγμασιν, ὥστε μὴ μόνον ἀφεῖ-
ναι πασίωνα τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλὰ καὶ συνθήκας ποιήσασθαι περὶ αὐτῶν. ἐπει-
δὴ δὲ τοιούτους ἐλέγχους κατ᾽ ἐμαυτοῦ συνεγραψάμην, τηνικαῦτα ἐπεθύμησα εἰς ὑμᾶς
εἰσελθεῖν. καίτοι τίς ἂν οὕτω περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων βουλεύσαιτο. ὃ δὲ πάν-
των μέγιστον τεκμήριον. ὡς οὐκ ἀφειμένος ἦν πασίων ἐν ταῖς συνθήκαις, ἀλλ᾽ ὡμολο-
γηκὼς ἀποδώσειν τὸ χρυσίον. ὅτε γὰρ μενέξενος ἔλαχεν αὐτῷ τὴν δίκην, οὔπω διε-
φθαρμένου τοῦ γραμματείου, προσπέμπων ἀγύρριον ὄνθ᾽ ἡμῖν ἀμφοτέροις ἐπιτήδει-
ον, ἠξίου μενέξενον ἀπαλλάττειν. ἢ τὰς συνθήκας τὰς γεγενημένας πρὸς αὐτὸν
ἀναιρεῖν. καίτοι ὦ ἄνδρες δικασταὶ οἴεσθ᾽ ἂν αὐτὸν ἐπιθυμεῖν ἀναιρεθῆναι ταύ-
τας τὰς συνθήκας, ἐξ ὧν ψευδομένους ὑμᾶς ἔμελλεν ἐξελέγχειν. οὔκουν ἐπει-
δὴ μετεγράφησαν, τούτους ἔλεγε τοὺς λόγους. ἀλλὰ περὶ ἁπάντων εἰς ἐκεί-
νας κατέφυγε. καὶ ἀνοίγειν ἐκέλευε τὸ γραμματεῖον. ὡς οὖν τὸ πρῶτον ἀναι-
ρεῖν ἐζήτει τὰς συνθήκας, αὐτὸν ἀγύρριον μάρτυρα παρέξομαι. καί μοι ἀνά-
βηθι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ.

ὅτι μὲν τοίνυν τὰς συνθήκας ἐ-
ποιησάμεθα, οὐχ ὡς πασίων ἐπεχείρησε λέγειν, ἀλλ᾽ ὡς ἐγὼ πρὸς ὑμᾶς εἴρηκα, ἱ-
κανῶς ἐπιδεδεῖχθαι νομίζω. οὐκ ἄξιον δὲ θαυμάζειν ὦ ἄνδρες δικασταί, εἰ τὸ γραμ-
ματεῖον διέφθειρεν οὐ μόνον διὰ τοῦτο, ὅτι πολλὰ τοιαῦτα ἤδη γέγονεν, ἀλλ᾽ ὅτι
καὶ τῶν χρωμένων τινὲς πασίωνι, πολὺ δεινότερα τούτων πεποιήκασι. πυθόδω-
ρον γὰρ τὸν σκηνίτην καλούμενον, ὃς ὑπὲρ πασίωνος ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ

πράττει, τίς οὐκ οἶδεν ὑμῶν πέρυσιν ἀνοίξαντα τὰς ὑδρίας καὶ τοὺς κριτὰς ἐξελόντα τοὺς ὑπὸ τῆς βουλῆς εἰσβληθέντας. καίτοι ὅστις μικρῶν ἕνεκα καὶ περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύων, ταύτας ὑπανοίγειν ἐτόλμησεν, αἳ σεσημασμέναι μὲν ἦσαν ὑπὸ τῶν πρυτάνεων. σεσημασμέναι δ' ὑπὸ τῶν χορηγῶν. ἐφυλάττοντο δὲ ὑπὸ τῶν ταμιῶν, ἔκειντο δ' ἐν ἀκροπόλει, τί δεῖ θαυμάζειν εἰ γραμματεῖον παρ' ἀνθρώπῳ ξένῳ, τοσαῦτα μέλλοντες χρήματα κερδαίνειν, ἢ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πείσαντες, ἢ ἄλλῳ τρόπῳ ᾧ ἐδύναντο, μηχανησάμενοι μετέγραψαν. περὶ μὲν οὖν τούτων, οὐκ οἶδ' ὅτι πλείω δεῖ λέγειν. ἤδη δέ τινας πασίων ἐπεχείρησε πείθειν, ὡς τὸ παράπαν οὐδὲν ἦν μοι ἐνθάδε χρήματα. λέγων, ὡς παρὰ στρατοκλέους ἐδανεισάμην τριακοσίους στατῆρας. ἄξιον οὖν καὶ περὶ τούτων ἀκοῦσαι, ἵν' ἐπίστησθε οἵοις τεκμηρίοις ἐπαρθεὶς, ἀποστερεῖ με τὰ χρήματα. ἐγὼ γὰρ ὦ ἄνδρες δικασταὶ, μέλλοντος στρατοκλέους εἰς πλεῖν εἰς τὸν πόντον, βουλόμενος ἐκεῖθεν ὡς πλεῖστα ἐκκομίσασθαι τῶν χρημάτων, ἐδεήθην στρατοκλέους, τὸ μὲν αὑτοῦ χρυσίον, ἐμοὶ καταλιπεῖν. ἐν δὲ τῷ πόντῳ, παρὰ τοῦ πατρὸς τοὐμοῦ κομίσασθαι. νομίζων μεγάλα κερδαίνειν, εἰ κατὰ πλοῦν μὴ κινδυνεύοι τὰ χρήματα. ἄλλως τε καὶ λακεδαιμονίων ὑπαρχόντων κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον κυρίων τῆς θαλάττης. τούτῳ μὲν οὖν, οὐδὲν ἡγοῦμαι τοῦτ' εἶναι σημεῖον, ὡς οὐκ ἦν ἐνθάδε μοι τὰ χρήματα. ἐμοὶ δὲ μέγιστα ἔσεσθαι σημεῖα, τὰ πρὸς στρατοκλέα πραχθέντα, ὡς ἦν μοι παρὰ τούτῳ χρυσίον. ἐρωτῶντος γὰρ στρατοκλέους, ὅστις αὐτῷ ἀποδώσει τὰ χρήματα ἐὰν ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς μὴ ποιήσῃ τὰ ἐπεσταλμένα, ἢ αὐτὸς ἐκπλεύσας ἐμὲ ἐνθάδε μὴ καταλάβῃ, πασίωνα αὐτῷ συνέστησα. καὶ ὡμολόγησεν οὗτος αὐτῷ καὶ τὸ ἀρχαῖον, καὶ τοὺς τόκους τοὺς γιγνομένους ἀποδώσειν. καίτοι εἰ μηδὲν ἔκειτο παρ' αὐτῷ τῶν ἐμῶν, οἴεσθ' ἂν αὐτὸν οὕτω ῥᾳδίως τοσούτων χρημάτων ἐγγυητὴν γενέσθαι; καί μοι ἀνάβητε μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. ἴσως τοίνυν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, καὶ τούτων ὑμῖν μάρτυρας παρέξεται. ὡς ἔξαρνος ἐγενόμην πρὸς τοὺς περὶ σατύρου πράττοντας μηδὲν κεκτῆσθαι, πλὴν ὧν ἐκείνοις παρεδίδουν. καὶ ὡς αὐτὸς ἐπελαμβάνετο τῶν χρημάτων τῶν ἐμῶν, ὁμολογοῦντος ἐμοῦ ὀφείλειν τριακοσίας δραχμάς. καὶ ὅτι ἱππολαΐδαν ξένον ὄντα ἐμαυτῷ καὶ ἐπιτήδειον, περιεώρων παρὰ τούτου δανειζόμενον. ἐγὼ δ' ὦ ἄνδρες δικασταὶ καταστὰς εἰς συμφορὰς οἵας ὑμῖν διηγησάμην, καὶ τῶν μὲν οἴκοι πάντων ἀπεστερημένος. τὰ δ' ἐνθάδε ἀναγκαζόμενος παραδιδόναι τοῖς ἥκουσιν, ὑπολοίπου δ' οὐδενὸς ὄντος μοι, πλὴν εἰ δυνατὸν ἦν λαθεῖν, περιποιησάμενος τὸ χρυσίον τὸ παρὰ τούτῳ κείμενον, ὁμολογῶ καὶ ταύτας προσομολογῆσαι ταῖς τριακοσίαις δραχμαῖς. καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοιαῦτα πράττειν καὶ λέγειν, ἐξ ὧν ἐκείνους μάλιστα πείθειν ᾤόμην μηδὲν εἶναι μοι. καὶ ταῦτα ὡς οὐ διὰ πενίαν ἐγίγνετό μοι, ἀλλ' ἵνα πιστευθείην ὑπ' ἐκείνου, ῥᾳδίως γνώσεσθε ἄν. πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι τοὺς εἰδότας πολλά μοι χρήματα ἐκ τοῦ πόντου κομισθέντα. ἔπειτα δὲ τοὺς ὁρῶντάς με τῇ τούτου τραπέζῃ χρώμενον. ἔτι δὲ παρ' ὧν ἐχρυσώνησα ὑπ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πλείους, ἢ χιλίους στατῆρας. πρὸς δὲ τούτοις, εἰσφορᾶς ὑμῖν προσταχθείσης καὶ ἑτέρων ἐπιγραφῶν γενομένων, ἐγὼ πλεῖστον εἰσήνεγκα τῶν ξένων, αὐτός τε καὶ οἱ ἐμοί. καὶ ἐμαυτῷ μὲν ἐπεγραψάμην εἰσφορὰν μεγίστην. ὑπὲρ δὲ πασίωνος, ἐδεόμην τῶν συνεπιγραφέων. λέγων, ὅτι τοῖς ἐμοῖς τυγχάνει χρήμασι χρώμενος, καί μοι ἀνάβητε μάρτυρες. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. αὐτὸν τοίνυν πασίωνα, ἔργῳ παρέξομαι ταῦτα συμμαρτυροῦντα. ὁλκάδα γὰρ ἐφ' ᾗ πολλὰ χρήματα ἦν ἐγὼ δεδωκὼς, ἔφηνέ τις ὡς οὖσαν ἀνδρὸς δηλίου. ἀμφισβητοῦντος δ' ἐμοῦ, καὶ καθέλκειν ἀξιοῦντος, οὕτω τὴν βουλὴν διέθεσαν οἱ βουλόμενοι συκοφαντεῖν, ὥστε παρὰ μικρὸν ἐδέησα ἀποθανεῖν ἄκριτος. τελευτῶντες δ' ἐπείσθησαν ἐγγυητὰς παρ' ἐμοῦ δέξασθαι. καὶ φίλιππος μὲν ξένος ὢν πατρικὸς κληθεὶς καὶ ὑπακούσας, δείσας τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου, ἀπιὼν ᾤχετο. πασίων δὲ ἀρχέστρατόν μοι τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἑπτὰ ταλάντων ἐγγυητὴν παρέσχε. καίτοι εἰ μικρὸν ἀπεστερεῖτο καὶ μηδὲν ᾔδει με ἐνθάδε κεκτημένον, οὐκ ἂν δήπου τοσούτων μοι χρημάτων ἐγγυητὴς

κατέστη. ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὰς μὲν τριακοσίας δραχμὰς, ἐνεκάλεσεν ἐμοὶ χαριζόμε-
νος. τῶν δ' ἑπτὰ ταλάντων, ἐγγυητής μου ἐγένετο. ἡγούμενος ἱκανὴν πίστιν ἔχειν παρ'
ἐμοῦ τὸ χρυσίον τὸ παρ' ἑαυτῷ κείμενον. ὡς μὲν τοίνυν ἦν ἐμοὶ πολλὰ χρήματα ἐνθάδε.
καὶ ταῦτ' ἐπὶ τῇ τούτου τραπέζῃ ἔκειτό μοι, καὶ ἐκ τῶν ἔργων τῶν πασίωνος ὑμῖν δε-
δήλωκα, καὶ παρὰ τῶν εἰδότων ἀκηκόατε. δοκεῖτε δέ μοι ὦ ἄνδρες δικασταὶ, ἄριστ' ἂν
γνῶναι περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, ἀναμνησθέντες ἐκείνων τῶν χρόνων. καὶ τὰ πράγμα-
τα πῶς εἶχεν ἡμῖν. ὅτ' ἐγὼ μενέξενον καὶ φιλόμηλον προσέπεμψα ἀπαιτήσοντα τὴν
παρακαταθήκην, καὶ πασίων ἐτόλμησε τὸ πρῶτον ἔξαρνος γενέσθαι. εὑρήσετε γὰρ
τὸν μὲν πατέρα μου συνειλημμένον, καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν ἀφῃρημένον. ἐμοὶ δ' οὐχ
οἷόν τε ὂν διὰ τὰς παρούσας τύχας, οὔτ' αὐτοῦ μένειν, οὔτ' εἰς τὸν πόντον εἰσπλεῖν. καί-
τοι πότερον εἰκὸς ἐμὲ ἐν τοσούτοις ὄντα κακοῖς ἀδίκως ἐγκαλεῖν, ἢ πασίωνα καὶ διὰ
τὸ μέγεθος τῶν ἡμετέρων συμφορῶν, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων, ἐπαρθῆναι
καὶ τὴν ἀποστέρησιν ποιήσασθαι. τίς δὲ πώποτε εἰς τοσοῦτον συκοφαντίας ἀφίκετο,
ὥστε αὐτὸς περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύων, τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν. μετὰ ποί-
ας δ' ἂν ἐλπίδος, ἢ τί διανοηθεὶς, ἀδίκως ἦλθον ἐπὶ τοῦτον. πότερον ὡς δείσας τὴν
δύναμιν τὴν ἐμὴν ἔμελλον εὐθύς μοι δώσειν ἀργύριον; ἀλλ' οὐχ οὕτως ἡμῶν ἑκάτε-
ρος ἔπραττεν. ἀλλ' εἰς ἀγῶνα καταστὰς ᾤμην καὶ παρὰ τὸ δίκαιον πλέον ἕξειν πασίω-
νος παρ' ὑμῖν, ὃς οὐδ' ἐνθάδε μένειν παρεσκευαζόμην, δεδιὼς; μή μ' ἐξαιτοίη σάτυρος
παρ' ὑμῶν. ἀλλ' ἵνα μηδὲν διαπραττόμενος, ἐχθρὸς τούτῳ κατασταίην; ᾧ μάλιστα ἐτύγ-
χανον πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει χρώμενος. καὶ τίς ἂν ὑμῶν ἀξιώσειε καταγνῶναί μου
τοσαύτην μανίαν καὶ ἀμαθίαν. ἐνθυμηθῆναι δ' ἄξιόν ἐστιν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, τὴν ἀτο-
πίαν καὶ ἀπιστίαν ὧν ἑκάστοτε πασίων ἐπιχειρεῖ λέγειν. ὅτε μὲν γὰρ οὕτως ἔπραττον,
ὥστ' οὐδ' ἂν εἰ προσωμολόγει με ἀποστερεῖν τὰ χρήματα, οἷός τ' ἂν ἦν παρ' αὐτοῦ δί-
κην λαβεῖν, τότε μὲν αἰτιᾶταί με ἀδίκως ἐγκαλεῖν ἐπιχειρῆσαι. ἐπειδὴ δ' ἐγώ τε τῆς
πρὸς σάτυρον διαβολῆς ἀπηλλάγην, καὶ τοῦτον ᾤοντο ἅπαντες ὀφλήσειν τὴν δί-
κην, τηνικαῦτά με φησὶν ἀφεῖναι πάντων τῶν ἐγκλημάτων αὐτόν. καίτοι πῶς ἂν τού-
των ἀλογώτερα γένοιτο. ἀλλὰ γὰρ οὐ περὶ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων
ἐναντία αὐτὸς αὑτῷ, καὶ λέγων καὶ πράττων φανερός ἐστιν. ὃς τὸν μὲν παῖδα ὃν αὐ-
τὸς ἠφάνισεν, ὑφ' ἡμῶν ἔφασκεν ἀνδραποδισθῆναι. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον ἀπεγράψατο μὲν
ἐν τοῖς τιμήμασιν ὡς δοῦλον μετὰ τῶν οἰκετῶν τῶν ἄλλων. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἠξίουν μενέξε-
νος βασανίζειν, ἀφείλετο ὡς ἐλεύθερον ὄντα. πρὸς δὲ τούτοις ἀποστερῶν αὐτὸς τὴν πα-
ρακαταθήκην, ἐτόλμησεν ἐγκαλεῖν, ὡς ἔχοιμεν ἓξ τάλαντα ἀπὸ τῆς τούτου τραπέ-
ζης. καίτοι ὅστις περὶ πραγμάτων οὕτω φανερῶς ἐπιχειρεῖ ψεύδεσθαι, πῶς χρὴ πι-
στεύειν αὐτῷ, περὶ ὧν μόνος πρὸς μόνον ἔπραξε. τὸ τελευταῖον τοίνυν ὦ ἄνδρες δικα-
σταὶ, ὁμολογήσας ὡς σάτυρον εἰσπλεύσειν, καὶ ποιήσειν ἅττ' ἂν ἐκεῖνος γνῷ, καὶ ταῦ-
τ' ἐξηπάτησε. καὶ αὐτὸς μὲν οὐκ ἤθελεν εἰσπλεῦσαι, πολλάκις μου προσκαλεσα-
μένου. ἐξέπεμψε δὲ τὸν κίττον. ὃς ἐκεῖσε μὲν ἐλθὼν, ἔλεγεν ὅτι ἐλεύθερός ἐστι. καὶ τὸ γέ-
νος εἴη μιλήσιος. πέμψειε δ' αὐτὸν πασίων, διδάξοντα περὶ τῶν χρημάτων. ἀκούσας
δὲ ὁ σάτυρος ἀμφοτέρων ἡμῶν, δικάζειν μὲν οὐκ ἠξίου περὶ τῶν ἐνθάδε γινομένων συμ-
βολαίων. ἄλλως τε καὶ μὴ παρόντος τούτου. μηδὲ μέλλοντος ποιήσειν ἃ ἐκεῖνος δικά-
σειεν. οὕτω δέ με σφόδρα, ἐνόμιζεν ἀδικεῖσθαι, ὥστε συγκαλέσας τοὺς ναυκλήρους.
ἐδεῖτο βοηθεῖν ἐμοί. καὶ μὴ περιορᾶν ἀδικούμενον. καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐγράψας ἐπι-
στολὴν, ἔδωκε φέρειν ξενοτίμῳ τῷ καρκίνου. καί μοι ἀνάγνωθι. ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

Οὕτω τοίνυν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, πολλῶν μοι τῶν δικαίων ὑπαρχόντων, ἐκεῖνο ἡγοῦ-
μαι μέγιστον εἶναι τεκμήριον. ὡς ἀποστερεῖ με πασίων τὰ χρήματα, ὅτι τὸν παῖ-
δα οὐκ ἠθέλησεν ἐκδοῦναι τὸν συνειδότα περὶ τῆς παρακαταθήκης. καίτοι πε-
ρὶ τῶν πρὸς τοὺς ἐπὶ τραπέζαις συμβολαίων, τίς ἂν ἔλεγχος ἰσχυρότερος γένοι-
το. οὐ γὰρ δὴ μάρτυράς γε αὐτῶν ποιούμεθα. ὁρῶ δὲ καὶ ὑμᾶς καὶ περὶ τῶν ἰδίων, καὶ
περὶ τῶν δημοσίων, οὐδὲν πιστότερον, οὐδ' ἀληθέστερον βασάνου νομίζοντας. καὶ μαρτυ-

ρας μὲν γεγενημένους οἷόν τ' εἶναι, καὶ τῶν μὴ γεγενημένων παρασκευάσασθαι. τὰς
δὲ βασάνους φανερῶς ἐπιδεικνύουσι, ὁπότεροι τἀληθῆ λέγουσιν. ἃ οὗτος εἰδὼς, ἠβου-
λήθη εἰκάζειν ὑμᾶς περὶ τοῦ πράγματος μᾶλλον, ἢ φανερῶς εἰδέναι. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο-
γ' ἂν εἰπεῖν ἔχοι, ὡς ἔλαττον ἔμελλεν ἕξειν ἐν τῇ βασάνῳ, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εἰκὸς αὐτὸν
ἐκδοῦναι. πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι κατειπὼν μὲν, ἔμελλε τὸν ἐπίλοιπον χρόνον ὑπὸ
τούτου κάκιστ' ἀνθρώπων ἀπολεῖσθαι. διακαρτερήσας δὲ, καὶ ἐλεύθερος ἔσεσθαι. καὶ
μεθέξειν ὧν οὗτος ἀπεστέρησεν. ἀλλ' ὅμως τοσούτῳ μέλλων πλέον ἕξειν, συνειδὼς αὑ-
τῷ τὰ πεπραγμένα ὑπέμεινε, καὶ δίκας φεύγειν. καὶ τὰς ἄλλας αἰτίας ἔχειν, ὥστε
μηδὲ μίαν βάσανον περὶ τοῦ πράγματος τούτου γενέσθαι. ἐγὼ οὖν ὑμῶν δέομαι, μεμνημένους
τούτων, καταψηφίσασθαι πασίωνος. καὶ μὴ τοσαύτην μου πονηρίαν καταγνῶναι. ὃς οἰκῶν
ἐν τῷ πόντῳ, καὶ τοσαύτην οὐσίαν κεκτημένος, ὥστε καὶ ἑτέρους εὖ ποιεῖν δύνασθαι. πασίω-
να ἦλθον συκοφαντήσων, καὶ ψευδεῖς αὐτῷ παρακαταθήκας ἐγκαλῶν. ἄξιον δὲ σατύρου
καὶ τοῦ πατρὸς ἐνθυμηθῆναι. οἳ πάντα τὸν χρόνον περὶ πλείστου τῶν ἑλλήνων ὑμᾶς ποιοῦν-
ται. καὶ πολλάκις ἤδη διὰ σπάνιν σίτου τὰς τῶν ἄλλων ἐμπόρων ναῦς κενὰς ἐκπέμ-
ποντες, ὑμῖν ἐξάγειν ἔδοσαν. καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις συμβολαίοις ὧν ἐκεῖνοι κύριοι γίνον-
ται, οὐ μόνον ἴσον, ἀλλὰ καὶ πλέον ἔχοντες ἀπέρχεσθε. ὥστε οὐκ ἂν εἰκότως περὶ ὀλί-
γου ποιήσεσθε τὰς ἐκείνων ἐπιστολάς. δέομαι οὖν ὑμῶν, καὶ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ, καὶ ὑπὲρ
ἐκείνων, τὰ δίκαια ψηφίσασθαι. καὶ μὴ τοὺς πασίωνος λόγους ψευδεῖς ὄντας, πιστο-
τέρους ἡγεῖσθαι τῶν ἐμῶν.

ΤΕΛΟΣ, ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΙΚΟΣ, ΠΡΟΣ ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΝ.

Ι μὲν καὶ ἄλλοι τινὲς ἦσαν ἠγωνισμένοι τοιαύτην παραγραφὴν, ἀ-
πὸ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἠρξάμην ἂν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι. νῦν δὲ
ἀνάγκη περὶ τοῦ νόμου πρῶτον εἰπεῖν, καθ' ὃν εἰσεληλύθαμεν. ἵν' ἐ-
πιστάμενοι περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν, τὴν ψῆφον φέρητε. καὶ μηδεὶς
ὑμῶν θαυμάσῃ διότι φεύγων τὴν δίκην, πρότερος λέγω τοῦ διώ-
κοντος. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ πειραιέως κατελθόντες, ἐνίους ἑωρᾶτε τῶν πολιτῶν συκοφαν-
τεῖν ὡρμημένους. καὶ τὰς συνθήκας λύειν ἐπιχειροῦντας, βουλόμενοι τούτους τε παῦ-
σαι, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιδεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀναγκασθέντες ἐποιήσασθε αὐτὰς, ἀλλ' ἡγού-
μενοι τῇ πόλει συμφέρειν, εἰπόντος ἀρχίνου, νόμον ἔθεσθε ἄν τις δικάζηται παρὰ τοὺς
ὅρκους, ἐξεῖναι τῷ φεύγοντι παραγράψασθαι. τοὺς δὲ ἄρχοντας περὶ τούτου πρῶτον εἰ-
σάγειν. λέγειν δὲ πρότερον τὸν παραγραψάμενον. ὁπότερος δ' ἂν ἡττηθῇ, τὴν ἐπω-
βελίαν ὀφείλειν. ἵν' οἱ τολμῶντες μνησικακεῖν, μὴ μόνον ἐπιορκοῦντες ἐξελέγχοιντο,
μηδὲ τὴν παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίαν ὑπομένοιεν, ἀλλὰ καὶ παραχρῆμα ζημιοῖντο. δεινὸν
οὖν ἡγησάμην, εἰ τῶν νόμων οὕτως ἐχόντων, ἐγὼ περιοψόμαι τοῦτον συκοφάντην, ἐν
τριάκοντα δραχμαῖς κινδυνεύοντα. ἐμαυτὸν δὲ περὶ τῆς οὐσίας ἁπάσης ἀγωνιζόμενον.
ἀποδείξω δὲ καλλίμαχον οὐ μόνον παρὰ τὰς συνθήκας δικαζόμενον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐγ-
κλημάτων ψευδόμενον. καὶ προσέτι δίαιταν ἡμῖν γεγενημένην περὶ αὐτῶν. βούλομαι
δὲ ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν διηγήσασθαι τὰ πραχθέντα. ἐὰν γὰρ τοῦτο μάθητε ὡς οὐδὲν ὑπ' ἐ-
μοῦ κακὸν πέπονθεν, ἡγοῦμαι ταῖς τε συνθήκαις ὑμᾶς ἥδιον βοηθήσειν. καὶ τούτῳ
μᾶλλον ὀργιεῖσθαι. ἦρχον μὲν γὰρ οἱ δέκα, οἱ μετὰ τοὺς τριάκοντα κατασταθέντες. ὄν-
τος δέ μοι πατροκλέους ἐπιτηδείου τοῦ τότε βασιλεύοντος, ἔτυχον μετ' αὐτοῦ βαδίζων.
ἐκεῖνος δὲ ἐχθρὸς ὢν καλλιμάχῳ τῷ νῦν ἐμὲ διώκοντι τὴν δίκην, ἀπήντησεν ἀργύριον
φέροντι. λαβόμενος δὲ αὐτοῦ ἀφελέσθαι αὐτὸ ἂν φίλον τοῦτο ἔφασκεν αὐτῷ καταλιπεῖν. ὥσ-
τε δεῖ δημόσιον γίγνεσθαι αὐτό. ἐκεῖνον εἶναι τῶν ἐν πειραιεῖ. ἀμφισβητοῦντες δὲ περὶ τούτου,
καὶ λοιδορίας αὐτοῖς γενομένης, ἄλλοι τε πολλοὶ συνέδραμον. καὶ κατὰ τύχην ῥίνων εἰς τὸ

δέκα γενόμενος, προσῆλθεν. εὐθὺς οὖν πρὸς αὐτὸν τὴν φάσιν τῶν χρημάτων ὁ πατροκλῆς ἐποιεῖτο. ὁ δὲ ὡς τοὺς συνάρχοντας ἦγεν ἀμφοτέρους, ἐκεῖνοι δὲ εἰς τὴν βουλὴν περὶ αὐτῶν ἀπέδοσαν. κρίσεως δὲ γενομένης, ἔδοξε τὰ χρήματα δημόσια εἶναι. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπειδὴ κατῆλθον οἱ φεύγοντες ἐκ πειραιέως, ἐνεκάλει τῷ πατροκλεῖ. καὶ δίκας ἐλάγχανεν, ὡς αἰτίῳ τῆς συμφορᾶς γεγενημένῳ. διαλλαγεὶς δὲ πρὸς ἐκεῖνον, καὶ πραξάμενος αὐτὸν δέκα μνᾶς ἀργυρίου, λυσίμαχον ἐσυκοφάντει. λαβὼν δὲ καὶ παρὰ τούτου διακοσίας δραχμάς, ἐμοὶ πράγματα παρεῖχε. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐνεκάλει, φάσκων με συμπράττειν ἐκείνοις. τελευτῶν δὲ, εἰς τοῦτο ἀναιδείας ἦλθεν, ὥστε ἁπάντων με τῶν γεγενημένων ᾐτιᾶτο. ἅπερ ἴσως καὶ νῦν τολμήσει κατηγορεῖν. ἐγὼ δ' ὑμῖν παρέξομαι μάρτυρας. πρῶτον μὲν τοὺς ἐξ ἀρχῆς παραγενομένους, ὡς οὔτ' ἐπελαβόμην, οὔτ' ἐψηφισάμην τῶν χρημάτων. ἔπειτα καὶ τοὺς συνάρχοντας, ὡς οὐκ ἐγὼ τὴν φάσιν, ἀλλὰ πατροκλῆς ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς. ἔτι δὲ τοὺς βουλευτὰς, ὡς ἐκεῖνος ἦν ὁ κατηγορῶν. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας. ΜΑΡΤΥΡΕΣ.

Οὕτω τοίνυν πολλῶν παραγενομένων τοῖς πραχθεῖσιν, ὥσπερ οὐδενὸς συνειδότος, αὐτὸς μὲν οὕτως ἐφιστάμενος εἰς τοὺς ὄχλους, καὶ καθίζων ἐπὶ τοῖς ἐργαστηρίοις, λόγους ἐποιεῖτο, ὡς δεινὰ πεπονθὼς ὑπ' ἐμοῦ καὶ τῶν χρημάτων ἀπεστερημένος. τῶν δὲ χρωμένων τινὲς τούτῳ, προσιόντες μοι συνεβούλευον ἀπαλλάττεσθαι τῆς πρὸς τοῦτον διαφορᾶς, καὶ μὴ βούλεσθαι κακῶς ἀκούειν, μηδὲ κινδυνεύειν περὶ πολλῶν χρημάτων, μηδ' εἰ σφόδρα πιστεύω τῷ πράγματι. λέγοντες, ὡς πολλὰ παρὰ γνώμην ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀποβαίνει. καὶ ὅτι τύχῃ μᾶλλον, ἢ τῷ δικαίῳ κρίνεται τὰ παρ' ὑμῖν. ὥστε λυσιτελεῖν μοι μικρὰ ἀναλώσαντι, μεγάλων ἐγκλημάτων ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον. ἢ μηδὲν ἀποτίσαντι, κινδυνεύειν περὶ τηλικούτων. τί ἂν ὑμῖν καθ' ἕκαστον διηγοίμην. ἃ πολλὰ παρέλιπον τῶν εἰθισμένων περὶ τῶν τοιούτων λέγεσθαι. τελευτῶν δ' οὖν ἐπείσθην, ἅπαντα γὰρ εἰρήσεται τἀληθῆ πρὸς ὑμᾶς, δοῦναι τούτῳ διακοσίας δραχμάς. ἵνα δὲ μὴ πάλιν ἐξείη συκοφαντεῖν αὐτῷ, δίαιταν ἐπὶ ῥητοῖς ἐπετρέψαμεν νικομάχῳ βατῆθεν. ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τὸ μὲν τοίνυν πρῶτον, ἐνέμεινε τοῖς ὡμολογημένοις. ὕστερον δ' ἐπιβουλεύσας μετὰ ξενοτίμου τοῦ τοὺς νόμους διαφθείραντος, καὶ τὰ δικαστήρια δεκάζοντος, καὶ τὰς ἀρχὰς λυμαινομένου, καὶ πάντων κακῶν αἰτίου, λαγχάνει μοι δίκην μυρίων δραχμῶν. προβαλλομένου δ' ἐμοῦ μάρτυρας, ὡς οὐκ εἰσαγώγιμος ἦν ἡ δίκη, διαίτης γεγενημένης, ἐκείνην μὲν οὐκ ἐπεξῆλθεν, εἰδὼς ὅτι εἰ μὴ μεταλάβοι τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων, ἐπωβελίαν ὀφλήσει. πείσας δὲ τὴν ἀρχὴν, πάλιν τὴν αὐτὴν δίκην ἐγράψατο, ὡς ἐν τοῖς πρυτανείοις μόνον κινδυνεύσων. ἀπορῶν δ' ὅτι χρησαίμην τοῖς κακοῖς, ἡγησάμην εἶναι κράτιστον ἐξ ἴσου καταστήσαντα ἀμφοτέροις τὸν κίνδυνον, εἰσελθεῖν εἰς ὑμᾶς. καὶ τὰ μὲν γενόμενα, ταῦτ' ἐστί. πυνθάνομαι δὲ καλλίμαχον οὐ μόνον περὶ τῶν ἐγκλημάτων διανοεῖσθαι ψευδῆ λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὴν δίαιταν μέλλειν ἔξαρνον εἶναι. καὶ παρεσκευάσθαι λέγειν τοιούτους λόγους, ὡς οὐκ ἄν ποτε ἐπέτρεψε νικομάχῳ διαιτᾶν, ὃν ἠπίστατο πάλαι χρώμενον ἡμῖν. καὶ ὡς οὐκ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἀντὶ μυρίων δραχμῶν, διακοσίας ἐθελῆσαι λαβεῖν. ὑμεῖς δὲ ἐνθυμεῖσθε, πρῶτον μὲν, ὅτι τὴν δίαιταν οὐκ ἀμφισβητοῦντες, ἀλλ' ἐπὶ ῥητοῖς ἐπετρέψαμεν. ὥστε οὐδὲν ἄλλο που ἐποίησεν, εἰ νικόμαχον εἵλετο διαιτητήν. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἰ περὶ τῶν πραγμάτων ὡμολογηκὼς, περὶ τοῦ διαιτητοῦ διεφέρετο. ἔπειτα ὀφειλομένων μὲν αὐτῷ μυρίων δραχμῶν, οὐκ εἰκὸς ἦν αὐτὸν ἐπὶ δυοῖν μναῖν ποιήσασθαι τὴν διαλλαγήν. ἀδίκως δὲ αἰτιώμενον, καὶ συκοφαντοῦντα, οὐδὲν θαυμαστὸν, τοσοῦτον ἐθελῆσαι λαβεῖν. ἔτι δὲ εἰ μεγάλα ἐγκαλῶν ὀλίγα ἐπράξατο, οὐ τοῦτο τεκμήριόν ἐστιν, ὡς ἡ δίαιτα οὐ γέγονεν. ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἡμῖν, ὡς καὶ τὴν ἀρχὴν οὐ δικαίως ἐνεκάλεσε. θαυμάζω δ' εἰ αὐτὸν μὲν ἱκανὸν γνῶναι νομίζει, ὅτι οὐκ εἰκὸς ἀντὶ μυρίων δραχμῶν διακοσίας ἐθελῆσαι λαβεῖν, ἐμὲ δ' οὐκ ἂν οἴεται τοῦτ' ἐξευρεῖν, εἴπερ ἐβουλόμην ψευδῆ λέγειν, ὅτι πλέον ἔλειφάσκειν τούτων δεδωκέναι. ἀξιῶ δὲ ὅσονπερ ἂν τοῦτο σημεῖον ἦν ὡς ἡ δίαιτα οὐ γέγονεν, οὐχ ἑλόντι

τὰ διαμαρτυρηθέντα, τοσοῦτον ἐμοὶ γενέσθαι τεκμήριον, ὡς ἀληθῆ λέγω περὶ
αὐτῆς, ἐπειδὴ, τῷ μάρτυρι φανερός ἐστιν οὐδ' ἐπεξελθεῖν ἀξιώσας. ἡγοῦμαι δὲ
εἰ μήτε ἡ δίαιτα ἐγεγόνει, μήτε τῶν πεπραγμένων ἦσαν οἱ μάρτυρες, δεῖ δ' ἐκ τῶν εἰκό
των σκοπεῖν, οὐδ' οὕτω χαλεπῶς ἂν ὑμᾶς γνῶναι τὰ δίκαια. εἰ μὲν γὰρ καὶ τοὺς ἄλ-
λους ἀδικεῖν ἐτόλμων, εἰκότως ἂν ἐμοῦ κατεγινώσκετε καὶ περὶ τοῦτον ἐξαμαρτάνειν.
νῦν δὲ οὐδένα φανήσομαι τῶν πολιτῶν, οὔτε χρήμασι ζημιώσας, οὔτε περὶ τοῦ σώμα
τος εἰς κίνδυνον καταστήσας. οὔτ' ἐκ μὲν τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας ἐξαλείψας,
εἰς δὲ τὸν μετὰ λυσάνδρου κατάλογον ἐγγράψας. καίτοι πολλοὺς ἐπῆρεν ἡ τῶν τριά
κοντα πονηρία, τοιαῦτα ποιεῖν. οὐ γὰρ ὅτι τοὺς ἀδικοῦντας ἐκόλαζον, ἀλλ' ἐνίοις καὶ
προσέταττον ἐξαμαρτάνειν. ἐγὼ μὲν τοίνυν οὐδ' ἐπὶ τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, οὐδὲν εὑρε-
θήσομαι τοιοῦτον ἐργασάμενος. οὗτος δὲ ἀδικηθῆναι φησὶν, ὅτε ἐξεβέβληντο μὲν οἱ
τριάκοντα. ὁ δὲ πειραιεὺς ἦν κατειλημμένος, ἐκρατεῖτο δ' ὁ δῆμος. περὶ διαλλαγῶν
δ' ἦσαν οἱ λόγοι. καίτοι δοκεῖ ἂν ὑμῖν ὅστις ἐπὶ τῶν τριάκοντα κόσμιον ἑαυτὸν πα
ρέσχεν, εἰς τοῦτον ἀποθέσθαι τὸν χρόνον ἀδικεῖν, ἐν ᾧ καὶ τοῖς πρότερον ἡμαρτηκόσι
μετέμελεν. ὃ δὲ πάντων δεινότατον. εἰ τῶν ὑπαρχόντων ἐχθρῶν μὴ δ' ἀμύνεσθαι μηδέ
να ἠξίωσα. τοῦτον δὲ κακῶς ποιεῖν ἐπεχείρουν, πρὸς ὃν οὐδεπώποτέ μοι συμβόλαιον ἐ-
γένετο. ὡς μὲν οὖν οὐκ αἴτιος εἰμὶ καλλιμάχῳ τῆς τῶν χρημάτων δημεύσεως, ἱκανῶς
ἀποδεδεῖχθαι μοι νομίζω. ὡς δὲ οὐκ ἐξῆν αὐτῷ δικάζεσθαι περὶ τῶν τότε γεγενημέ-
νων, οὐδ' εἰ πάντα ταῦτ' ἦν πεποιηκὼς ἅ φησιν οὗτος, ἐκ τῶν συνθηκῶν γνώσεσθε. καί
μοι λαβὲ τὸ βιβλίον. ΣΥΝΘΗΚΑΙ. Ἆρα μικρῷ τῷ δικαίῳ πιστεύων τὴν
παραγραφὴν ἐποιησάμην, ἀλλ' οὐ τῶν μὲν συνθηκῶν διαρρήδην ἀφιεισῶν τοὺς ἐνδεί
ξαντας, ἢ φήναντας, ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων πράξαντας. ἐμαυτὸν δὲ ἔχων ἀπο-
φαίνειν, ὡς οὔτε ταῦτα πεποίηκα, οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἐξήμαρτον, ἀνάγνωθι δή μοι καὶ
τοὺς ὅρκους. ΟΡΚΟΙ. Οὐκοῦν δεινὸν ὦ ἄνδρες δικασταὶ, οὕτω μὲν τῶν
συνθηκῶν ἐχουσῶν, τοιούτων δὲ τῶν ὅρκων γενομένων, τοσοῦτον φρονεῖν καλλίμαχον ἐπὶ
τοῖς λόγοις τοῖς ἑαυτοῦ, ὥστε ἡγεῖσθαι πείσειν ὑμᾶς ἐναντία τούτοις ψηφίσασθαι.
καὶ εἰ μὲν ἑώρα μεταμέλον τῇ πόλει τῶν πεπραγμένων, οὐκ ἄξιον ἦν θαυμάζειν αὐτοῦ.
νῦν δὲ οὐ μόνον ἐν τῇ θέσει τῶν νόμων ἐπεδείξασθε περὶ πολλοῦ ποιούμενοι τὰς συν
θήκας, ἀλλὰ καὶ φίλωνα τὸν ἐκ κοίλης ἐνδειχθέντα παραπρεσβεύεσθαι, καὶ περὶ
μὲν τοῦ πράγματος, οὐδὲν ἔχοντα ἀπολογήσασθαι, τὰς δὲ συνθήκας παρεχόμενον,
ἔδοξεν ὑμῖν ἀφεῖναι. καὶ μηδὲ κρίσιν περὶ αὐτοῦ ποιήσασθαι. καὶ ἡ μὲν πόλις, οὐδὲ πα
ρὰ τῶν ὁμολογούντων ἐξαμαρτάνειν, ἀξιοῖ δίκην λαβεῖν. οὗτος δὲ καὶ τοὺς οὐδὲν ἠδι
κηκότας, τολμᾷ συκοφαντεῖν. καὶ μὴν οὐδὲ τόδε αὐτὸν λέληθεν, ὅτι θρασύβουλος
καὶ ἄνυτος, μέγιστον μὲν δυνάμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει, πολλῶν δὲ ἀπεστερημένοι χρημάτων,
εἰδότες δὲ τοὺς ἀπογράψαντας, ὅμως οὐ τολμῶσιν αὐτοῖς δίκας λαγχάνειν, οὐδὲ
μνησικακεῖν. ἀλλ' εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἑτέρων δύνανται διαπράττεσθαι,
ἀλλ' οὖν περί γε τῶν ἐν ταῖς συνθήκαις, ἴσον ἔχειν τοῖς ἄλλοις ἀξιοῦσι. καὶ οὐχ οὗτοι
μόνοι ταῦτα ἠξιώκασιν, ἀλλ' οὐδ' ὑμῶν οὐδεὶς, τοιαύτην δίκην εἰσελθεῖν τετόλμη-
κε. καίτοι δεινὸν εἰ ἐπὶ μὲν τοῖς ἡμετέροις αὐτῶν πράγμασιν, ἐμμενεῖτε τοῖς ὅρκοις.
ἐπὶ δὲ τῇ τούτου συκοφαντίᾳ παραβαίνειν ἐπιχειρήσετε. καὶ τὰς μὲν ἰδίας ὁμολο
γίας, δημοσίᾳ κυρίας ἀναγκάζετε εἶναι. τὰς δὲ τῆς πόλεως συνθήκας, ἰδίᾳ τὸν
βουλόμενον λύειν ἐάσετε. ὃ δὲ πάντων ἄν τις μάλιστα θαυμάσειεν, εἰ ὅτε μὲν ἄδηλον ἦν
εἰ συνοίσουσιν αἱ διαλλαγαὶ τῇ πόλει, τοιούτους ὅρκους ἐποιήσασθε περὶ αὐτῶν, ὥστ' εἰ
καὶ μὴ συνέφερεν, ἀναγκαῖον εἶναι τοῖς ὡμολογημένοις ἐμμένειν. ἐπειδὴ δὲ οὕτω κα
λῶς ὑμῖν συμβέβηκεν, ὥστε καὶ μηδεμιᾶς πίστεως γεγενημένης ἄξιον εἶναι τὴν πα-
ροῦσαν πολιτείαν διαφυλάττειν, τηνικαῦτα τοὺς ὅρκους παραβήσεσθε. καὶ τοῖς μὲν εἰρηκό-
σιν ὡς χρὴ τὰς συνθήκας ἐξαλείφειν ὀργίζεσθε. τουτονὶ δὲ ὃς γεγραμμένας αὐτὰς τολμᾷ πα
ραβαίνειν, ἀζήμιον ἀφήσετε; ἀλλ' οὔτ' ἂν δίκαια, οὔτ' ἄξια ὑμῶν αὐτῶν, οὔτ' ἂν πρέποντα τοῖς
πρότερον ἐγνωσμένοις ποιήσητε. ἐνθυμεῖσθε δὲ, ὅτι περὶ τῶν μεγίστων ἥκετε δικάσοντες. περὶ

γὰρ συνθηκῶν τὴν ψῆφον οἴσετε. ἃς οὐδὲ πώποτε οὔθ᾽ ὑμῖν πρὸς ἑτέρους, οὔτ᾽ ἄλλοις
πρὸς ὑμᾶς ἐλυσιτέλησε παραβῆναι. τοσαύτην δ᾽ ἔχουσι δύναμιν, ὥστε τὰ πλεῖστα
τοῦ βίου, καὶ τοῖς ἕλλησι καὶ τοῖς βαρβάροις διὰ συνθηκῶν εἶναι. ταύταις γὰρ πι-
στεύοντες, ὡς ἀλλήλους ἀφικνούμεθα. καὶ πορίζομεθα, ὧν ἕκαστοι τυγχάνομεν δεόμενοι.
μετὰ τούτων καὶ τὰ συμβόλαια τὰ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ποιούμεθα. καὶ τὰς ἰδίας ἔ-
χθρας, καὶ τοὺς κοινοὺς πολέμους διαλυόμεθα. τούτῳ μόνῳ κοινῷ πάντες ἄνθρωποι,
διατελοῦμεν χρώμενοι. ὥστε ἅπασι μὲν προσήκει βοηθεῖν αὐταῖς. μάλιστα δ᾽ ὑμῖν. ὑ-
πόγειον γάρ ἐστιν. ἐξ οὗ καταπολεμηθέντες ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς γενόμενοι, πολλῶν ἐπι
θυμησάντων διαφθεῖραι τὴν πόλιν, εἰς ὅρκους καὶ συνθήκας κατεφύγομεν. ἃς εἰ οἱ
λακεδαιμόνιοι τολμῷεν παραβαίνειν, σφόδρα ἕκαστος ὑμῶν ἀγανακτήσειε. καί τοι
πῶς οἷόν τ᾽ ἐστὶν ἑτέρων κατηγορεῖν, οἷς αὐτός τις ἔνοχός ἐστι. τῷ δ᾽ ἂν δόξαιμεν ἀδικεῖ-
σθαι παρὰ τὰς συνθήκας κακῶς πάσχοντες, εἰ μὴ δ᾽ αὐτοὶ φαινοίμεθ᾽ αὐτὰς περὶ
πολλοῦ ποιούμενοι. τίνας δὲ πίστεις πρὸς τοὺς ἄλλους εὑρήσομεν, εἰ τὰς πρὸς ἡμᾶς αὐ
τοὺς γεγενημένας οὕτως εἰκῆ λύσομεν. ἄξιον δὲ καὶ τῶνδε μνησθῆναι. διότι πολλῶν καὶ
καλῶν τοῖς προγόνοις ἐν τῷ πολέμῳ πεπραγμένων, οὐχ ἥκιστα ἡ πόλις ἐκ τούτων τῶν
διαλλαγῶν εὐδοκίμησε. πρὸς μὲν γὰρ τὸν πόλεμον. πολλαὶ πόλεις ἂν εὑρεθεῖεν καλῶς
ἠγωνισμέναι. περὶ δὲ στάσεως, οὐκ ἔστιν ἥν τις ἂν ἐπιδείξειεν ἄμεινον τῆς ἡμετέρας βε
βουλευμένην, ἔτι δὲ τῶν μὲν τοιούτων ἔργων ὅσα μετὰ κινδύνων πέπρακται, τὸ πλεῖ-
στον ἄν τις μέρος, τῇ τύχῃ μεταδοίη. τῆς δ᾽ εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς μετριότητος, οὐδεὶς ἄν, ἀλ
λ᾽ ἢ τὴν ὑμετέραν γνώμην αἰτιάσαιτο. ὥστ᾽ οὐκ ἄξιον προδότας ταύτης τῆς δόξης γε
γενῆσθαι. καὶ μηδεὶς ἡγείσθω με ὑπερβάλλειν, μηδὲ μείζω λέγειν, ὅτι δίκην ἰδίαν φεύ
γων τούτους εἴρηκα τοὺς λόγους. οὐ γὰρ μόνον περὶ τῶν ἐπιγεγραμμένων χρημάτων ἐ-
στὶν οὗτος ὁ ἀγών, ἀλλ᾽ ἐμοὶ μὲν περὶ τούτων. ὑμῖν δὲ περὶ τῶν ὀλίγῳ πρότερον εἰρημέ-
νων. ὑπὲρ ὧν οὐδεὶς οὔτ᾽ ἂν εἰπεῖν ἀξίως δύναιτο, οὔτ᾽ ἂν τίμημα ἱκανὸν ἐπιγράψαι-
το. τοσοῦτον αὕτη διαφέρει τῶν ἄλλων δικῶν, ὥστε τῶν μὲν τοῖς ἀγωνιζομένοις μόνον
προσήκει. ταύτη δέ, τὸ κοινὸν τῆς πόλεως συγκινδυνεύει. περὶ ταύτης δύο ὅρκους ὀ-
μόσαντες, δικάζετε. τὸν μὲν ὅνπερ ἐπὶ ταῖς ἄλλαις εἴθισθε. τὸν δέ, ὃν ἐπὶ ταῖς συν
θήκαις ἐποιήσασθε. ταύτην ἀδίκως γνόντες, οὐ τοὺς τῆς πόλεως μόνον νόμους, ἀλ-
λὰ καὶ τοὺς ἁπάντων κοινοὺς παραβήσεσθε. ὥστε οὐκ ἄξιον οὔτε κατὰ χάριν, οὔτε κα
τ᾽ ἐπιείκειαν, οὔτε κατ᾽ ἄλλο οὐδέν, ἢ κατὰ τοὺς ὅρκους, περὶ αὐτῶν ψηφίσασθαι.

ὡς μὲν οὖν χρὴ καὶ συμφέρει καὶ δίκαιον ὑμᾶς ἐστιν οὕτω περὶ τῶν συνθηκῶν γινώ
σκειν, οὐδ᾽ αὐτὸν ἡγοῦμαι καλλίμαχον ἀντερεῖν. οἶμαι δ᾽ αὐτὸν ὀδύρεσθαι τὴν πα-
ροῦσαν πενίαν, καὶ τὴν γεγενημένην αὐτῷ συμφοράν. καὶ λέγειν, ὡς δεινὰ καὶ σχέτλια
πείσεται, εἰ τῶν χρημάτων ὧν ἐπὶ τῆς ὀλιγαρχίας ἀφῃρέθη, τούτων ἐν δημοκρα-
τίᾳ τὴν ἐπωβελίαν ὀφλήσει. καὶ εἰ τότε μὲν διὰ τὴν οὐσίαν, τὴν αὐτοῦ φυγεῖν ἠναγ-
κάσθη, νυνὶ δὲ ἐν ᾧ χρόνῳ προσῆκεν αὐτὸν δίκην λαβεῖν, ἄτιμος γενήσεται. κατηγο-
ρήσει δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ μεταστάσει γενομένων. ὡς ἐκ τούτων μάλισθ᾽ ὑμᾶς εἰς ὀργὴν κα-
ταστήσων. ἴσως γάρ τινος ἀκήκοεν, ὡς ὑμεῖς ὅταν μὴ τοὺς ἀδικοῦντας λάβητε, τοὺς ἐν
τυγχάνοντας κολάζετε. ἐγὼ δὲ οὔθ᾽ ὑμᾶς ταύτην ἔχειν τὴν γνώμην ἡγοῦμαι. πρός τε
τοὺς ὑπειρημένους λόγους, ῥᾴδιον ἀντειπεῖν νομίζω. πρὸς μὲν οὖν τοὺς ὀδυρμούς, ὅτι
προσήκει βοηθεῖν ὑμᾶς, οὐχ οἵτινες ἂν δυστυχέστατους σφᾶς αὐτοὺς ἀποδείξωσιν, ἀλλ᾽
οἵτινες ἂν περὶ ὧν ἀντωμόσαντο, δικαιότερα λέγοντες φαίνωνται. περὶ δὲ τῆς ἐπω-
βελίας, εἰ μὲν ἐγὼ τούτων τῶν πραγμάτων αἴτιος ἦν, εἰκότως ἂν αὐτῷ μέλλοντι ζη
μιώσεσθαι συνήχθεσθε. νῦν δὲ οὗτός ἐστιν ὁ συκοφαντῶν. ὥστ᾽ οὐδὲν ἂν δικαίως αὐτοῦ λέ
γοντος ἀποδέχοισθε. ἔπειτα κἀκεῖνο χρὴ σκοπεῖν, ὅτι πάντες οἱ κατελθόντες ἐκ πει
ραιέως, ἔχοιεν ἂν τοὺς αὐτοὺς λόγους εἰπεῖν, ὥσπερ οὗτος. ὧν οὐδεὶς ἄλλος τετόλμηκε
τοιαύτην δίκην εἰσελθεῖν. καί τοι χρὴ μισεῖν ὑμᾶς τοὺς τοιούτους, καὶ κακοὺς πολίτας
νομίζειν. οἵτινες ταῖς μὲν συμφοραῖς ὁμοίαις τῷ πλήθει κέχρηνται, τὰς δὲ τιμω-
ρίας διαφόρους τῶν ἄλλων ἀξιοῦσι ποιεῖσθαι. πρὸς δὲ τούτοις, ἔτι καὶ νῦν ἐξε-

στιν αὐτῷ πρὶν ἀποπειραθῆναι τῆς ὑμετέρας γνώμης, ἀφεὶς τὴν δίκην, ἀπηλλά-
χθαι πάντων τῶν πραγμάτων. καίτοι πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστιν ἐν τούτῳ τῶν κινδύνων
ζητεῖν αὐτὸν ἐλέους παρ᾽ ὑμῶν τυγχάνειν, οὗ κύριός ἐστιν αὐτὸς, καὶ εἰς ὃν αὐτὸς καθί-
στησι. καὶ ὃν ἔτι καὶ νῦν ἔξεστιν αὐτῷ μὴ κινδυνεύειν. ἐὰν δ᾽ ἄρα μέμνηται τῶν ἐπὶ τῆς
ὀλιγαρχίας γεγενημένων, ἀξιοῦτε αὐτὸν, μὴ ἐκείνων κατηγορεῖν περὶ ὧν οὐδεὶς ἀπο
λογήσεται. ἀλλ᾽ ὡς ἐγὼ τὰ χρήματα εἴληφα διδασκειν. περὶ οὗ περ ὑμᾶς δεῖ ψηφί-
ζεσθαι. μὴ δ᾽ ὡς αὐτὸς δεινὰ πέπονθεν ἀποφαίνειν. ἀλλ᾽ ὡς οὐκ ἐγὼ πεποίηκα, ἐξελέγ-
χειν. παρ᾽ οὗ περ ἀξιοῖ τὰ ἀπολωλότα κομίζεσθαι. ἐπεὶ κακῶς γε αὐτὸν πράττον-
τα ἐπιδεῖξαι, καὶ πρὸς ἄλλον ὁντινοῦν ἀγωνιζόμενος τῶν πολιτῶν δύναται. καίτοι
χρὴ μέγα παρ᾽ ὑμῖν δύνασθαι τῶν κατηγοριῶν, οὐχ αἷς ἔξεστι χρῆσθαι καὶ πρὸς τοὺς
μηδὲν ἡμαρτηκότας, ἀλλ᾽ ἃς οὐχ οἷόν τ᾽ εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ἢ κατὰ τῶν ἠδικηκότων. πρὸς
μὲν οὖν τούτους τοὺς λόγους, καὶ ταῦτ᾽ ἴσως ἀρκέσει. καὶ τάχα ἀντειπεῖν ἐξέσται.
ἐνθυμεῖσθε δὲ εἰκότως δόξω δὶς περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν, ὅτι πολλοὶ προσέχουσι ταύ-
τῃ τῇ δίκῃ τὸν νοῦν, οὐ τῶν ἡμετέρων πραγμάτων φροντίζοντες. ἀλλ᾽ ἡγούμενοι περὶ
τῶν συνθηκῶν εἶναι τὴν κρίσιν. οὓς ἢ μὲν τὰ δίκαια γνόντες, ἀδεῶς οἰκεῖν ἐν τῇ πόλει
ποιήσετε. εἰ δὲ μὴ, πῶς οἴεσθε διακείσεσθαι τοὺς ἐν ἄστει μείναντας, ἢν ὁμοίως ἅπασιν ὀρ
γιζόμενοι φανήσεσθε τοῖς μετασχοῦσι τῆς πολιτείας. τίνα δὲ γνώμην ἕξειν, τοὺς καὶ μι-
κρὸν ἁμάρτημα σφίσιν αὐτοῖς συνειδότας, ὅταν εἰδῶσι μηδὲ τοὺς κοσμίως πεπολι-
τευμένους τῶν δικαίων τυγχάνοντας. πόσην δὲ χρὴ προσδοκᾶν ἔσεσθαι ταραχὴν, ὅ-
ταν οἱ μὲν ἐπαρθῶσι συκοφαντεῖν· ὡς ὑμῶν αὐτοῖς ἤδη ταῦτ᾽ ἐγνωκότων. οἱ δὲ δε-
δίωσι τὴν παροῦσαν πολιτείαν, ὡς οὐδεμιᾶς αὐτοῖς ἔτι καταφυγῆς ὑπαρχούσης.
ἆρ᾽ οὐκ ἄξιον φοβεῖσθαι, μὴ συγχυθέντων τῶν ὅρκων πάλιν εἰς ταῦτα καταστῶμεν,
ἐξ ὧν περ ἠναγκάσθημεν τὰς συνθήκας ποιήσασθαι; καὶ μὴν, οὐδὲ γ᾽ ὑμᾶς παρ᾽ ἑ-
τέρων μαθεῖν, ὅσον ἐστὶν ὁμόνοια ἀγαθὸν, ἢ στάσις κακόν. οὕτω γὰρ ἀμφοτέρων σφόδρα
πεπείρασθε, ὥστε καὶ τοὺς ἄλλους ὑμεῖς ἄριστ᾽ ἂν διδάξητε περὶ αὐτῶν. ἵνα δὲ μὴ δοκῶ
διὰ τοῦτο πολὺν χρόνον περὶ τὰς συνθήκας διατρίβειν, ὅτι ῥᾴδιόν ἐστι περὶ τῶν αὐ-
τῶν πολλὰ καὶ δίκαια εἰπεῖν, τοσοῦτον ὑμῖν ἔτι διακελεύομαι μνημονεύειν ὅταν φέ-
ρητε τὴν ψῆφον, ὅτι πρὶν μὲν ποιήσασθαι ταύτας, ἐπολεμοῦμεν. οἱ μὲν τὸν κύκλον ἔ-
χοντες. οἱ δὲ, τὸν πειραιᾶ κατειληφότες. μᾶλλον ἀλλήλους μισοῦντες, ἢ τοὺς παρὰ
τῶν προγόνων πολεμίους ἡμῖν καταλειφθέντας. ἐπειδὴ δὲ τὰς πίστεις ἀλλήλοις ἔδο
μεν εἰς ταυτὸν συνελθόντες, οὕτω καλῶς καὶ κοινῶς πολιτευόμεθα, ὥσπερ οὐδεμιᾶς
ἡμῖν συμφορᾶς γεγενημένης. καὶ τότε μὲν ἀμαθεστάτους καὶ δυστυχεστάτους πάντες
ἡμᾶς ἐνόμιζον. νῦν δὲ εὐδαιμονεστάτοι καὶ σωφρονέστατοι τῶν ἑλλήνων δοκοῦμεν εἶναι.
ὥστ᾽ ἄξιον οὐ μόνον τηλικαύταις ζημίαις κολάζειν τοὺς παραβαίνειν τολμῶντας
τὰς συνθήκας, ἀλλὰ ταῖς ἐσχάταις, ὡς τῶν μεγίστων κακῶν αἰτίους ὄντας. ἄλλως τε
καὶ τοὺς, ὥσπερ καλλίμαχος βεβιωκότας. ὃς δέκα μὲν ἔτη συνεχῶς ὑμῖν λακεδαι
μονίων πολεμησάντων, οὐδὲ μίαν παρέσχεν αὐτὸν ἡμέραν τάξαι τοῖς στρατηγοῖς. ἀλ
λ᾽ ἐκεῖνον μὲν τὸν χρόνον διετέλεσεν ἀποδιδράσκων, καὶ τὴν οὐσίαν ἀποκρυπτόμενος.
ἐπειδὴ δὲ οἱ τριάκοντα κατέστησαν, τηνικαῦτα κατέπλευσεν εἰς τὴν πόλιν καὶ φη-
σὶν εἶναι δημοτικός. τοσούτῳ δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων ἐπιθυμεῖ μετασχεῖν ἐκείνων τῆς πο
λιτείας, ὥστ᾽ οὐδ᾽ εἰ κακῶς ἔπαθεν ἠξίωσεν ἀπελθεῖν. ἀλλ᾽ ᾑρεῖτο μετὰ τῶν ἡμαρτη-
κότων εἰς αὐτὸν πολιορκεῖσθαι μᾶλλον, ἢ μεθ᾽ ὑμῶν τῶν συνηδικημένων πολιτεύε-
σθαι. καὶ μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης παρέμεινε μετέχων τῆς πολιτείας, ἐν ᾗ προσ-
βαλεῖν ἐμέλλετε πρὸς τὸ τεῖχος. τότε δὲ ἐξῆλθεν, οὐ τὸν παρόντα μισήσας, ἀλλὰ δεί-
σας τὸν ἐπιόντα κίνδυνον, ὡς ὕστερον ἐδήλωσεν. ἐπειδὴ γὰρ λακεδαιμονίων ἐλ-
θόντων, ὁ δῆμος ἐν τῷ πειραιεῖ κατεκλείσθη, πάλιν ἐκεῖθεν διαδρὰς, ἐν βοιωτοῖς
διῃτᾶτο. ὥστ᾽ αὐτῷ προσήκει μετὰ τῶν αὐτομόλων ἀναγεγράφθαι πολὺ μᾶλ-
λον, ἢ τῶν φευγόντων ὀνομάζεσθαι. καὶ τοιοῦτος γεγενημένος, καὶ περὶ τοὺς
ἐκ πειραιέως, καὶ περὶ τοὺς ἐν ἄστει μείναντας, καὶ περὶ πᾶσαν τὴν πόλιν,

οὐκ ἀγαπᾷ παρὰ τῶν ἴσων τυγχάνειν τοῖς ἄλλοις. ἀλλὰ ζητεῖ πλέον ἔχειν ὑμῶν. ὥσπερ ἢ
μόνος ἀδικηθεὶς, ἢ βέλτιστος ὢν τῶν πολιτῶν, ἢ μεγίσταις συμφοραῖς δι᾽ ὑμᾶς κεχρημέ-
νος, ἢ πλείστων ἀγαθῶν αἴτιος τῇ πόλει γεγενημένος. ἐβουλόμην δ᾽ ἂν ὑμᾶς ὁμοίως ἐ-
μοὶ γιγνώσκειν αὐτόν. ἵν᾽ αὐτῷ μὴ τῶν ἀπολωλότων συνήχθεσθε, ἀλλὰ τῶν ὑπολοίπων
ἐφθονεῖτε. νῦν δὲ περὶ μὲν τῶν ἄλλων, ὅσοις ἐπιβεβούλευκε, καὶ δίκας οἵας δεδίῳ-
χε, καὶ γραφὰς εἰσελήλυθε, καὶ μεθ᾽ ὧν συνέστηκε, καὶ καθ᾽ ὧν τὰ ψευδῆ μεμαρτύ-
ρηκεν, οὐδ᾽ ἂν δὶς τοσοῦτο ὕδωρ ἱκανὸν διηγήσασθαι γένοιτο. ἓν δὲ μόνον ἀκούσαντες
τῶν τούτῳ πεπραγμένων, ῥᾳδίως καὶ τὴν ἄλλην αὐτοῦ πονηρίαν γνώσεσθε. κρατῖνος
γὰρ ἠμφισβήτησε χωρίου τῷ τούτου κηδεστῇ. μάχης δ᾽ αὐτοῖς γινομένης, ὑποκρυψάμε-
νοι θεράπαιναν, ᾐτιῶντο κρατῖνον συντρῖψαι κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς. ἐκ δὲ τοῦ τραύ-
ματος φάσκοντες ἀποθανεῖν τὴν ἄνθρωπον, λαγχάνουσιν αὐτῷ φόνου δίκην ἐπὶ παλ-
λαδίῳ. πυθόμενος δ᾽ ὁ κρατῖνος τὰς τούτων ἐπιβουλὰς, τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἡσυχίαν
ἦγεν. ἵνα μὴ μεταθεῖντο τὸ πρᾶγμα, μηδὲ ἑτέρους λόγους ἐξευρίσκοιεν. ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτο-
φώρῳ ληφθεῖεν κακουργοῦντες. ἐπειδὴ δὲ ὁ κηδεστὴς μὲν ἦν ὁ τούτου κατηγορηκὼς, οὗ-
τος δὲ ὁ μεμαρτυρηκὼς ἦ μὴν τεθνάναι τὴν ἄνθρωπον. ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν ἵνα ἦν κε-
κρυμμένη, βίᾳ λαβόντες αὐτὴν, καὶ ἀγαγόντες ἐπὶ τὸ δικαστήριον, ζῶσαν ἅπασι τοῖς
παροῦσιν ἐπέδειξαν. ὥστε ἑπτακοσίων μὲν δικαζόντων, τεττάρων δὲ καὶ δέκα μαρτυ-
ρησάντων, οὐδὲ οὗτος μίαν ψῆφον μετέλαβε. καί μοι κάλει τούτων μάρτυρας.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ. Τίς ἂν οὖν ἀξίως δύναιτο κατηγορῆσαι τῶν τούτῳ πεπραγμέ-
νων. ἢ τίς ἂν εὑρεῖν ἔχοι παράδειγμα μεῖζον ἀδικίας καὶ συκοφαντίας, καὶ πονηρί-
ας. ἔνια μὲν γὰρ τῶν ἀδικημάτων, οὐκ ἂν ὅλον τὸν τρόπον δηλώσειε τῶν ἀδικησάντων.
ἐκ δὲ τῶν τοιούτων ἔργων, ἅπαντα τὸν βίον τῶν ἐξαμαρτανόντων, ῥᾴδιον κατιδεῖν ἐ-
στιν. ὅστις γὰρ τοὺς ζῶντας τεθνάναι μαρτυρεῖ, τίνος ἂν ὑμῖν ἀποσχέσθαι δοκεῖ. ἢ ὅσ-
τις ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις πράγμασιν οὕτω πονηρός ἐστι, τί οὐκ ἂν ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ τολ-
μήσειε. πῶς δὲ χρὴ τούτῳ πιστεύειν ὑπὲρ αὐτοῦ λέγοντι, ὃς ὑπὲρ ἑτέρων ἐπιορκῶν ἐ-
ξελέγχεται. τίς δὲ πώποτε φανερώτερον ἀπεδείχθη τὰ ψευδῆ μαρτυρῶν. τοὺς μὲν
γὰρ ἄλλους, ἐκ τῶν λεγομένων κρίνετε. τὴν δὲ τούτου μαρτυρίαν, ὅτι ψευδὴς ἦν, εἴδον
οἱ δικάζοντες. καὶ τοιαῦθ᾽ ἡμαρτηκὼς, ἐπιχειρήσει λέγειν, ὡς ἡμεῖς ψευδόμεθα. ὅμοιον
ἐργαζόμενος, ὥσπερ ἂν εἴ τῳ φρυνώνδας πανουργίαν ὀνειδίσειεν. ἢ φιλουργὸς, ὁ τὸ
γοργόνιον ὑφελόμενος, τοὺς ἄλλους ἱεροσύλους ἔφασκεν εἶναι. τίνα δὲ προσήκει τῶν
μὴ γενομένων παρασχέσθαι μάρτυρα μᾶλλον, ἢ τοῦτον, ὃς αὐτὸς ἑτέροις τὰ ψευδῆ τολ-
μᾷ μαρτυρεῖν. ἀλλὰ γὰρ καλλιμάχου μὲν, ἔξεστι πολλάκις κατηγορεῖν. οὕτω γὰρ πα-
ρεσκεύασται πολιτεύεσθαι. περὶ δὲ ἐμαυτοῦ, τὰς μὲν ἄλλας πάσας, παραλείψω
λειτουργίας. ἧς δὲ οὐ μόνον ἄν μοι δικαίως ἔχοιτε χάριν, ἀλλὰ καὶ τεκμηρίῳ χρήσαι-
σθε περὶ τοῦ παντὸς πράγματος, ταύτης δὲ μνησθήσομαι πρὸς ὑμᾶς. ὅτε γὰρ ἡ πό-
λις ἀπώλεσε τὰς ναῦς ἐν ἑλλησπόντῳ, καὶ τῆς δυνάμεως ἐστερήθη, τῶν μὲν πλείστων
τριηράρχων τοσοῦτον διήνεγκα, ὅτι μετ᾽ ὀλίγων ἔσωσα τὴν ναῦν. αὐτῶν δὲ τούτων ὅ-
τι καταπλεύσας εἰς τὸν πειραιᾶ μόνος, οὐ κατέλυσα τὴν τριηραρχίαν. ἀλλὰ τῶν ἄλ-
λων ἀσμένως ἀπαλλαττομένων τῶν λειτουργιῶν, καὶ πρὸς τὰ παρόντα ἀθύμως δια-
κειμένων, καὶ τῶν μὲν ἀνηλωμένων αὐτοῖς μεταμέλον, τὰ δὲ λοιπὰ ἀποκρυπτομέ-
νων, καὶ νομιζόντων τὰ μὲν κοινὰ διεφθάρθαι, τὰ δ᾽ ἴδια σκοπουμένων, οὐ τὴν αὐτὴν
ἐκείνοις γνώμην ἔσχον. ἀλλὰ πείσας τὸν ἀδελφὸν συντριηραρχεῖν, παρ᾽ ἡμῶν αὐτῶν
μισθὸν διδόντες τοῖς ναύταις, κακῶς ἐποιοῦμεν τοὺς πολεμίους. τοῦ δὲ τελευταῖον προ-
ειπόντος λυσάνδρου εἴ τις εἰσάγει σῖτον ὡς ὑμᾶς, θάνατον τὴν ζημίαν, οὕτω φιλοτί-
μως εἴχομεν πρὸς τὴν πόλιν, ὥστε τῶν ἄλλων οὐδὲ τῶν σφετέρων αὐτῶν εἰσάγειν
τολμώντων, ἡμεῖς τὸν ὡς ἐκείνους εἰσπλέοντα λαμβάνοντες, εἰς τὸν πειραιᾶ κατήγο-
μεν. ἀνθ᾽ ὧν ὑμεῖς ἐψηφίσασθε, ἡμᾶς στεφανῶσαι. καὶ πρόσθεν τῶν ἐπωνύμων ἀνειπεῖν,
ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αἰτίους ὄντας. καίτοι χρὴ τούτους δημοτικοὺς νομίζειν, οὐχ ὅ-
σοι κρατοῦντος τοῦ δήμου, μετασχεῖν τῶν πραγμάτων ἐπεθύμησαν. ἀλλ᾽ οἳ δυστυχησά-

σης τῆς πόλεως, προκινδυνεύειν ὑμῶν ἠθέλησαν· καὶ χάριν ἔχειν, οὐκ εἴ τις αὐτῶν
κακῶς πέπονθεν, ἀλλ' εἴ τις ὑμᾶς εὖ πεποίηκε· καὶ πένητας γενομένους ἐλεεῖν, οὐ τοὺς
ἀπολωλεκότας τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τοὺς εἰς ὑμᾶς ἀνηλωκότας· ὧν εἷς ἐγὼ φανήσομαι
γεγενημένος. ὃς πάντων ἂν εἴην δυστυχέστατος, εἰ πολλὰ τῶν ἐμαυτοῦ δεδαπανημένος
εἰς τὴν πόλιν, εἶτα δόξαιμι τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν· καὶ περὶ μηδενὸς ποιεῖ-
σθαι τὰς παρ' ὑμῖν διαβολάς. ὃς οὐ μόνον τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἐμ-
αυτοῦ περὶ ἐλάττονος, φαίνομαι ποιούμενος, τοῦ παρ' ὑμῖν εὐδοκιμεῖν. τῷ δ' οὐκ ἂν
ὑμῶν μεταμελήσειεν, εἰ καὶ μὴ παραχρῆμα, ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον, εἰ τὸν μὲν συκοφάν-
την ἴδοιτε πλούσιον γεγενημένον, ἐμὲ δ' ἐξ ὧν ὑπέλιπον λειτουργῶν, καὶ τούτων ἐκ-
πεπτωκότα. καὶ τὸν μὲν μηδεπώποτε ὑπὲρ ὑμῶν κινδυνεύσαντα, μεῖζον καὶ τῶν νόμων,
καὶ τῶν συνθηκῶν δυνάμενον· ἐμὲ δὲ τὸν οὕτω πρόθυμον περὶ τὴν πόλιν γεγενημένον, μηδὲ
τῶν δικαίων ἀξιούμενον τυγχάνειν. τί δ' οὐκ ἂν ὑμῖν ἐπιτιμήσειεν, εἰ πεισθέντες ὑπὸ
τῶν Καλλιμάχου λόγων, τοσαύτην πονηρίαν ἡμῶν καταγνοίητε. οὓς ἐκ τῶν ἔργων κρί-
ναντες, δι' ἀνδραγαθίαν ἐστεφανώσατε. ὅτε μὴν δ' οὕτω ῥᾴδιον ἦν, ὥσπερ νῦν τυχεῖν
ταύτης τῆς τιμῆς. τοὐναντίον δ' ἡμῖν συμβέβηκεν, ἢ τοῖς ἄλλοις. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τοὺς
εἰληφότας τὰς δωρεὰς, ὑπομιμνήσκουσιν. ἡμεῖς δ' ὑμᾶς τοὺς δεδωκότας ἀξιοῦμεν μνη-
μονεύειν. ἵν' ὑμῖν τεκμήριον τῶν εἰρημένων ἁπάντων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῶν ἡμε-
τέρων γένηται. δῆλον δ' ὅτι ταύτης τῆς τιμῆς ἀξίους ἡμᾶς αὐτοὺς παρείχομεν, οὐχ
ἵνα ὀλιγαρχίας γενομένης, τἀλλότρια διαρπάζοιμεν. ἀλλ' ἵνα σωθείσης τῆς πόλε-
ως, οἵ τε ἄλλοι τὰ σφέτερα αὐτῶν ἔχοιεν· ἡμῖν τε παρὰ τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν, χά-
ρις ὀφείλοιτο. ἣν ἡμεῖς νῦν ἀπαιτοῦμεν, οὐ πλέον ἔχειν τοῦ δικαίου ζητοῦντες, ἀλλ' ἀ-
ποφαίνοντες μὲν ὡς οὐδὲν ἀδικοῦμεν τοῖς ὅρκοις καὶ ταῖς συνθήκαις ἐμμένοντες. καὶ
γὰρ ἂν εἴη δεινὸν, εἰ τοὺς μὲν ἠδικηκότας, τιμωρίας ἀφεῖναι κύριαι γένοιντο· ἐφ' ἡ-
μῖν δὲ τοῖς εὖ πεποιηκόσιν, ἄκυροι κατασταθεῖεν. ἄξιον δὲ τὴν παροῦσαν τύχην διαφυ-
λάττειν. ἐνθυμουμένους, ὅτι ἑτέρας μὲν πόλεις ἐποίησαν αἱ συνθῆκαι στασιάσαι.
τὴν δὲ ἡμετέραν, μᾶλλον ὁμονοεῖν. ὧν χρὴ μεμνημένους, ἅμα τά τε δίκαια καὶ τὰ συμ-
φέροντα ψηφίζεσθαι.

ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΛΟΧΙΤΟΥ.

ω

Σ μὲν τοίνυν ἔτυπτέ με Λοχίτης, ἄρχων χειρῶν ἀδίκων, ἅπαν-
τες ὑμῖν οἱ παρόντες μεμαρτυρήκασι. τὸ δ' ἁμάρτημα τοῦτο, οὐχ
ὅμοιον δεῖ νομίζειν τοῖς ἄλλοις. οὐδὲ τὰς τιμωρίας ἴσας ποιεῖ-
σθαι περί τε τοῦ σώματος, καὶ τῶν χρημάτων. ἐπισταμένους, ὅτι τοῦ-
το πᾶσιν ἀνθρώποις, οἰκειότατόν ἐστι. καὶ τούς τε νόμους ἐθέμεθα.
καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχόμεθα. καὶ τῆς δημοκρατίας ἐπι-
θυμοῦμεν. καὶ τἆλλα πάντα τὰ περὶ τὸν βίον, ἕνεκεν τούτου πράττομεν. ὥστ' εἰκός
ἐστιν ὑμᾶς τοὺς περὶ τοῦτο ἐξαμαρτάνοντας, ὃ περὶ πλείστου ποιεῖσθε, τῇ μεγίστῃ ζη-
μίᾳ κολάζειν. εὑρήσετε δὲ καὶ τοὺς θέντας ἡμῖν τοὺς νόμους ὑπὲρ τῶν σωμάτων μά-
λιστα σπουδάσαντας. πρῶτον μὲν γὰρ περὶ μόνου τούτου τῶν ἀδικημάτων, καὶ δίκας
καὶ γραφὰς ἄνευ παρακαταβολῆς ἐποίησαν. ἵν' ὅπως ἂν ἡμῶν ἕκαστος τυγχάνῃ καὶ
δυνάμενος καὶ βουλόμενος, οὕτως ἔχῃ τιμωρεῖσθαι τοὺς ἀδικοῦντας. ἔπειτα τῶν
μὲν ἄλλων ἐγκλημάτων, αὐτῷ μόνῳ τῷ παθόντι κακῶς ὁ δράσας ὑπόδικός ἐστι. πε-
ρὶ δὲ τῆς ὕβρεως, ὡς κοινοῦ τοῦ πράγματος ὄντος, ἔξεστι τῷ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν
γραψαμένῳ πρὸς τοὺς θεσμοθέτας εἰσελθεῖν εἰς ὑμᾶς. οὕτω δὲ ἡγήσαντο δεινὸν εἶναι
τὸ τύπτειν ἀλλήλους, ὥστε περὶ τῆς κατηγορίας νόμον ἔθεσαν, ὃς κελεύει τοὺς λέ-
γοντάς τι τῶν ἀπορρήτων, πεντακοσίας δραχμὰς ὀφείλειν. καίτοι πηλίκας τινὰς
χρὴ ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας ὑπὲρ τῶν ἔργῳ κακῶς πεπονθότων. ὅταν ὑπὲρ τῶν
λόγῳ μόνον ἀκηκοότων, οὕτως ὀργιζόμενοι φαίνησθε. θαυμαστὸν δ' εἰ τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς ὀ-

λιγαρχίᾳ ὑβρίσαντας, ἀξίους θανάτου νομίζετε. τοὺς δ' ἐν δημοκρατίᾳ, τὰ αὐτὰ ἐκείνοις ἐπιτηδεύοντας, ἀζημίους ἀφήσετε. καίτοι γε δικαίως ἂν μείζονος, οὗτοι τιμωρίας τυγχάνοιεν. φανερώτερον γὰρ ἐπιδείκνυνται τὴν ἑαυτῶν πονηρίαν. ὅστις γὰρ νῦν τολμᾷ παρανομεῖν εἰς τοὺς πολίτας ὅτε οὐκ ἔξεστι, τί ποτ' ἂν ἐποίησεν, ὅθ' οἱ κρατοῦντες τῆς πόλεως χάριν εἶχον, τοῖς τὰ τοιαῦτα ἐξαμαρτάνουσιν. ἴσως οὖν Λοχίτης ἐπιχειρήσει μικρὸν ποιεῖν τὸ πρᾶγμα διασύρων τὴν κατηγορίαν καὶ λέγων, ὡς οὐδὲν ἐκ τῶν πληγῶν κακὸν ἔπαθον. ἀλλὰ μείζους ποιοῦμαι τοὺς λόγους, ἢ κατ' ἀξίαν τῶν γεγενημένων. ἐγὼ δ' εἰ μὲν μηδεμία προσῆν ὕβρις τοῖς πεπραγμένοις, οὐκ ἄν ποτ' εἰσῆλθον εἰς ὑμᾶς. νῦν δ' οὐχ ὑπὲρ τῆς βλάβης τῆς ἐκ τῶν πληγῶν γενομένης, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς αἰκίας, καὶ τῆς ἀτιμίας ἥκω παρ' αὐτοῦ δίκην ληψόμενος. ὑπὲρ ὧν προσήκει τοῖς ἐλευθέροις μάλιστα ὀργίζεσθαι. καὶ μεγίστης τυγχάνειν τιμωρίας. ὁρῶ δ' ὑμᾶς ὅταν τινὰ καταγνῶτε ἱεροσυλίαν ἢ κλοπήν, οὐ πρὸς τὸ μέγεθος ὧν ἂν λάβωσι τὴν τιμωρίαν ποιουμένους, ἀλλ' ὁμοίως ἁπάντων θάνατον κατακρίνοντας. καὶ νομίζοντας δίκαιον εἶναι τοὺς τοῖς αὐτοῖς ἔργοις ἐπιχειροῦντας, ταῖς αὐταῖς ζημίαις κολάζειν. χρὴ τοίνυν καὶ περὶ ὑβριζόντων, τὴν αὐτὴν γνώμην ἔχειν. καὶ μὴ τοῦτο σκοπεῖν, εἰ μὴ σφόδρα συνέκοψαν, ἀλλ' εἰ τὸν νόμον παρέβησαν. μὴ δ' ὑπὲρ τοῦ τυχόντος μόνον, ἀλλ' ὑπὲρ παντὸς τοῦ τρόπου δίκην παρ' αὐτῶν λαμβάνειν. ἐνθυμουμένους, ὅτι πολλάκις ἤδη μικραὶ προφάσεις μεγάλων κακῶν αἴτιαι γεγόνασι. καὶ διότι πολλοὶ καὶ τῶν πολιτῶν διὰ τοὺς τύπτειν τολμῶντας, εἰς τοῦτ' ὀργῆς προήχθησαν, ὥστ' εἰς τραύματα καὶ σφαγὰς καὶ θανάτους, καὶ τὰς μεγίστας συμφορὰς ἐλθεῖν. ὧν οὐδὲν διὰ τὸν φεύγοντα τὴν δίκην, ἀγέννητόν ἐστιν. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ τούτου μέρος, ἅπαντα τὰ προειρημένα πέπρακται. διὰ δὲ τὴν τύχην καὶ τὸν τρόπον τὸν ἐμόν, οὐδὲν τῶν ἀνηκέστων συμβέβηκεν. ἡγοῦμαι δ' ὑμᾶς οὕτως ἂν ἀξίως ὀργισθῆναι περὶ τοῦ πράγματος, εἰ διεξέλθοιτε πρὸς ὑμᾶς αὐτούς, ὅσῳ μεῖζόν ἐστι τοῦτο τῶν ἄλλων ἀδικημάτων. εὑρήσετε γὰρ τὰς μὲν ἄλλας ἀδικίας, μέρος τι τοῦ βίου βλαπτούσας. τὴν δ' ὕβριν, ὅλοις τοῖς πράγμασι λυμαινομένην. καὶ πολλοὺς μὲν οἴκους διὰ ταύτην διαφθαρέντας. πολλὰς δὲ πόλεις ἀναστάτους γενομένας. καὶ τί δεῖ τὰς τῶν ἄλλων συμφορὰς λέγοντα διατρίβειν. αὐτοὶ γὰρ ἡμεῖς δὶς ἤδη τὴν δημοκρατίαν ἐπείδομεν καταλυθεῖσαν. καὶ δὶς τῆς ἐλευθερίας ἀπεστερήθημεν, οὐχ ὑπὸ τῶν ταῖς ἄλλαις πονηρίαις ἐνόχων ὄντων. ἀλλὰ διὰ τοὺς καταφρονοῦντας καὶ βουλομένους τοῖς μὲν πολεμίοις δουλεύειν. τοὺς δὲ πολίτας ὑβρίζειν. ὧν εἷς ἐστιν οὗτος. καὶ γὰρ εἰ τῶν τότε κατασταθέντων νεώτερός ἐστιν, ἀλλὰ τόν γε τρόπον ἔχει τὸν ἐξ ἐκείνης τῆς πολιτείας. αὗται γάρ εἰσιν αἱ φύσεις αἱ παραδοῦσαι μὲν τὴν δύναμιν τοῖς πολεμίοις, κατασκάψασαι δὲ τὰ τείχη τῆς πατρίδος. πεντακοσίους δὲ καὶ χιλίους ἀκρίτως ἀποκτείνασαι τῶν πολιτῶν. ὧν εἰκὸς ὑμᾶς μεμνημένους, τιμωρήσασθαι μὴ μόνον τοὺς τότε λυμηναμένους ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ τοὺς νῦν βουλομένους οὕτω διαθεῖναι τὴν πόλιν. καὶ τοσούτῳ μᾶλλον τοὺς ἐπιδόξους γενήσεσθαι πονηροὺς τῶν πρότερον ἡμαρτηκότων, ὅσῳ περ κρεῖττόν ἐστι τῶν μελλόντων κακῶν ἀποτροπὴν εὑρεῖν, ἢ τῶν ἤδη γεγενημένων δίκην λαβεῖν. καὶ μὴ περιμένειν ἕως ἂν ἀθροισθέντες καὶ καιρὸν λαβόντες, εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἐξαμάρτωσιν. ἀλλ' ἐφ' οἷς ἂν προφάσεως ὑμῖν παραδῶσιν, ἐπὶ ταύτης αὐτοὺς τιμωρήσασθαι. νομίζοντες εὕρημα ἔχειν ὅτ' ἄν τινα λάβητε ἐν μικροῖς πράγμασιν ἐπιδεδειγμένον ἅπασαν τὴν αὐτοῦ πονηρίαν. κράτιστον μὲν γὰρ ἂν ἦν, εἴ τι προσῆν ἄλλο σημεῖον τοῖς πονηροῖς τῶν ἀνθρώπων. καὶ πρὶν ἀδικηθῆναί τινα τῶν πολιτῶν, πρότερον κολάζειν αὐτούς. ἐπειδὴ δ' οὐχ οἷόν τε αἰσθέσθαι πρὶν κακῶς τινὰ παθεῖν ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' οὖν ἐπειδὰν γνωσθῶσι, προσήκει πᾶσι μισεῖν τοὺς τοιούτους, καὶ κοινοὺς ἐχθροὺς νομίζειν. ἐνθυμεῖσθε, ὅτι τῶν μὲν περὶ τῆς οὐσίας κινδύνων, οὐ μέτεστι τοῖς πένησι. τῆς δ' εἰς τὰ σώματα αἰκίας, ὁμοίως πάντες κοινωνοῦμεν. ὥσθ' ὅταν μὲν ἀποστεροῦντας τιμωρῆτε, τοὺς πλουσίους μόνον ὠφελεῖτε. ὅταν δὲ τοὺς ὑβρίζοντας κολάζητε, ὑμῖν αὐτοῖς βοηθεῖτε. ὧν ἕνεκα δεῖ περὶ πλείονος ποι-

εῖσθαι

εῖσθαι ταύτας τῶν δικῶν. καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων συμβολαίων τοσούτου τιμᾶν, ὅσον προσήκει τῷ διώκοντι κομίσασθαι. περὶ δὲ τῆς ὕβρεως ὅσον ἀποτίσας ὁ φεύγων παύσασθαι μέλλει τῆς παρούσης ἀσελγείας. ἢν οὖν περὶ αἱρήσησθε τὰς οὐσίας ἀφαιρεῖν τῶν νεανιευομένων εἰς τοὺς πολίτας, καὶ μηδεμίαν ἱκανὴν ἡγῆσθε εἶναι ζημίαν, εἴ τινες ἂν εἰς τὰ σώματα ἐξαμαρτάνοντες τοῖς χρήμασι τὰς δίκας ὑπέχωσιν, ἅπανθ' ὅσα δεῖ τοὺς καλῶς δικάζοντας διαπράξεσθε. καὶ γὰρ καὶ περὶ τοῦ παρόντος πράγματος, ὀρθῶς γνώσεσθε. καὶ τοὺς ἄλλους πολίτας κοσμιωτέρους ποιήσετε. καὶ τὸν βίον τὸν ἡμέτερον αὐτῶν, ἀσφαλέστερον καταστήσετε. ἔστι δὲ δικαστῶν νοῦν ἐχόντων περὶ τῶν ἀλλοτρίων τὰ δίκαια ψηφιζομένους, ἅμα καὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν τίθεσθαι. καὶ μηδεὶς ὑμῶν εἰς τοῦτο ἀποβλέψας, ὅτι πένης εἰμὶ, καὶ τοῦ πλήθους εἷς, ἀξιούτω τοῦ τιμήματος ἀφαιρεῖν. οὐ γὰρ δίκαιόν ἐστιν ἐλάττους ποιεῖσθαι τὰς τιμωρίας ὑπὲρ τῶν ἀδόξων, ἢ τῶν ὠνομασμένων. οὐδὲ χείρους ἡγεῖσθαι τοὺς πενομένους τῶν πολλὰ κεκτημένων. ὑμᾶς γὰρ ἂν αὐτοὺς ἀτιμάζοιτε, εἰ τοιαῦτα γινώσκοιτε περὶ τῶν πολιτῶν. ἔτι δὲ καὶ πάντων ἂν εἴη δεινότατον. εἰ δημοκρατίας οὔσης, μὴ τῶν αὐτῶν ἅπαντες τυγχάνοιμεν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἀρχῶν μετέχειν ἀξιοῖμεν. τῶν δ' ἐν τοῖς νόμοις δικαίων, ἀποστεροῖμεν ἡμᾶς αὐτούς. καὶ μαχόμενοι μὲν ὁμοίως ἐθέλοιμεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τῆς πολιτείας, ἐν δὲ τῇ ψήφῳ πλέον νέμοιμεν τοῖς τὰς οὐσίας ἔχουσιν. οὐκ ἐάν γέ μοι πεισθῆτε, οὕτω διακείσεσθε πρὸς ὑμᾶς αὐτούς. οὐδὲ διδάξετε τοὺς νεωτέρους, καταφρονεῖν τοῦ πλήθους τῶν πολιτῶν. οὐδὲ ἀλλοτρίους ἡγήσεσθε εἶναι τοὺς τοιούτους τῶν ἀγώνων. ἀλλ' ὥσπερ ὑπὲρ αὐτοῦ δικάζων ἕκαστος ὑμῶν, οἴσει τὴν ψῆφον. ἅπαντας γὰρ ὁμοίως ἀδικοῦσιν οἱ τολμῶντες τὸν νόμον παραβαίνειν τὸν ὑπὲρ τῶν σωμάτων τῶν ὑμετέρων κείμενον. ὥστ' ἂν σωφρονῆτε, παρακαλέσαντες ἀλλήλους ἐνσημανεῖσθε λοχίτῃ, τὴν ὀργὴν τὴν ὑμετέραν αὐτῶν. εἰδότες ὅτι πάντες οἱ τοιοῦτοι, τῶν νόμων τῶν κειμένων καταφρονοῦσι. τὰ δ' ἐν ταυθα γιγνωσκόμενα νόμους εἶναι νομίζουσιν. ἐγὼ μὲν οὖν ὡς οἷόστ' ἦν εἴρηκα περὶ τοῦ πράγματος. εἰ δέ τις ἔχει μοι περὶ τῶν παρόντων συνειπεῖν, ἀναβὰς εἰς ὑμᾶς λεγέτω.

ΓΡΟΣ ΕΥΘΥΝΟΥΝ, ΑΜΑΡΤΥΡΟΣ.

ο Υ προφάσεως ἀπορῶ δ' ἦν τινα λέγω ὑπὲρ νικίου τουτί. καὶ γὰρ φίλος ὤν μοι τυγχάνει. καὶ δεόμενος καὶ ἀδικούμενος, καὶ ἀδύνατος εἰπεῖν. ὥστε διὰ ταῦτα πάντα, ὑπὲρ αὐτοῦ λέγειν ἀναγκάζομαι. ὅθεν οὖν τὸ συμβόλαιον αὐτῷ πρὸς εὐθύνουν γεγένηται, διηγήσομαι ὑμῖν, ὡς ἂν δύνωμαι διὰ βραχυτάτων. νικίας γὰρ οὑτοσὶν, ἐπειδὴ οἱ τριάκοντα κατέστησαν, καὶ αὐτὸν οἱ ἐχθροὶ, ἐκ μὲν τῶν μετεχόντων τῆς πολιτείας ἐξήλειφον. εἰς δὲ τὸν μετὰ λυσάνδρου κατάλογον ἀνέγραφον, δεδιὼς τὰ παρόντα πράγματα, τὴν μὲν οὐσίαν ὑπέθηκε. τοὺς δ' οἰκέτας, ἔξω τῆς γῆς ἐξέπεμψε. τὰ δ' ἔπιπλα, ὡς ἐμὲ ἐκόμισε. τρία δὲ τάλαντα ἀργυρίου εὐθύνῳ φυλάττειν ἔδωκεν. αὐτὸς δ' εἰς ἀγρὸν ἐλθὼν διητᾶτο. οὐ πολλῷ δὲ χρόνῳ ὕστερον βουλόμενος ἐκπλεῖν, ἀπῄτησε τἀργύριον. εὐθύνους δὲ τὰ μὲν δύο τάλαντα ἀποδίδωσι. τοῦ δὲ τρίτου, ἔξαρνος γίνεται. ἄλλο μὲν οὖν οὐδὲν εἶχε νικίας ἐν τῷ τότε χρόνῳ ποιῆσαι. προσιὼν δὲ πρὸς τοὺς ἐπιτηδείους, ἐνεκάλει καὶ ἐμέμφετο. καὶ ἔλεγεν ἃ πεπονθὼς εἴη. καί τοι οὕτω τοῦτόν τε περὶ πολλοῦ ἐποιεῖτο, καὶ τὰ καθεστῶτα ἐφοβεῖτο, ὥστε πολὺ ἂν θᾶττον ὀλίγων στερηθεὶς ἐσιώπησεν, ἢ μηδὲν ἀπολέσας ἐνεκάλεσε. τὰ μὲν οὖν γεγενημένα, ταῦτ' ἐστίν. ἀπόρως δ' ἡμῖν ἔχει τὸ πρᾶγμα. νικίᾳ γὰρ οὔτε παρακατατιθεμένῳ τὰ χρήματα, οὔτε κομιζομένῳ, οὐδεὶς οὔτ' ἐλεύθερος, οὔτε δοῦλος παρεγένετο. ὥστε μήτ' ἐκ βασάνων, μήτ' ἐκ μαρτύρων οἷόν τ' εἶναι γνῶναι περὶ αὐτῶν. ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τεκμηρίων, καὶ ἡμᾶς διδάσκειν, καὶ ὑμᾶς δικάζειν ὁπότεροι ἀληθῆ λέγουσιν. οἶμαι οὖν ἅπαντας εἰδέναι, ὅτι μάλιστα συκοφαντεῖν ἐπιχειροῦσιν, οἱ

λέγειν μὲν δεινοὶ, ἔχοντες δὲ μηδὲν, τοὺς ἀδυνάτους μὲν εἰπεῖν, ἱκανοὺς δὲ χρήματα τε-
λεῖν. νικίας τοίνυν εὐθύνου πλείω μὲν ἔχει, ἧττον δὲ δύναται λέγειν. ὥστε οὐκ ἔστι διότι
ἂν ἐπήρθη ἀδίκως ἐπ' εὐθύνουν ἐλθεῖν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐξ αὐτοῦ ἄν τις τοῦ πράγματος
γνοίη, ὅτι πολὺ μᾶλλον εἰκὸς ἦν εὐθύνουν λαβόντα ἐξαρνεῖσθαι, ἢ νικίαν μὴ δόντα αἰ-
τιᾶσθαι. δῆλον γὰρ, ὅτι πάντες κέρδους ἕνεκ' ἀδικοῦσιν. οἱ μὲν οὖν ἀποστεροῦντες ὧν-
περ ἕνεκ' ἀδικοῦσιν ἔχουσιν. οἱ δ' ἐγκαλοῦντες οὐδ' εἰ λήψεσθαι μέλλουσιν, ἴσασι. πρὸς
δὲ τούτοις ἀκαταστάτως ἐχόντων τῶν ἐν τῇ πόλει, καὶ δικῶν οὐκ οὐσῶν, τῷ μὲν οὐδὲν ἦν
πλέον ἐγκαλοῦντι. τῷ δὲ οὐδὲν ἦν δέος, ἀποστεροῦντι. ὥστε τὸ μὲν οὐδὲν ἦν θαυμαστὸν,
ὅτε καὶ οἱ μετὰ μαρτύρων δανεισάμενοι ἐξηρνοῦντο, τότε ἃ μόνος παρὰ μόνου ἔλαβεν
ἀποστερῆσαι. τὸν δ' οὐκ εἰκὸς ὅτε οὐδ' οἷς δικαίως ὠφείλετο, οἷόν τ' ἦν πράττεσθαι, τότε
ἀδίκως ἐγκαλοῦντα, οἴεσθαί τι λήψεσθαι. ὅτι δ' εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸν ἐκώλυεν, ἀλλὰ
καὶ ἐξῆν, καὶ ἐβούλετο συκοφαντεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐπ' εὐθύνουν ἦλθε, ῥᾴδιον γνῶναι. οἱ
γὰρ τοιαῦτα πράττειν ἐπιθυμοῦντες, οὐκ ἀπὸ τῶν φίλων ἄρχονται. ἀλλὰ μετὰ τού-
των ἐπὶ τοὺς ἄλλους ἔρχονται καὶ τούτοις ἐγκαλοῦσιν, οὓς ἂν μήτ' αἰσχύνωνται, μή-
τε δεδίασι. καὶ οὓς ἂν ὁρῶσι, πλουσίους μὲν, ἐρήμους δὲ καὶ ἀδυνάτους πράττειν. εὐθύ-
νῳ τοίνυν τἀναντία τούτων ὑπάρχει. ἀνεψιὸς γὰρ ὢν νικίου τυγχάνει. λέγειν δὲ καὶ
πράττειν μᾶλλον δύναται τούτου. ἔτι δὲ χρήματα μὲν ὀλίγα, φίλους δὲ πολλοὺς κέ-
κτηται. ὥστ' οὐκ ἔστιν ἐφ' ὅντινα ἂν ἧττον, ἢ ἐπὶ τοῦτον ἦλθεν. ἐπεὶ ἔμοιγε δοκεῖ, εἰδότι
τὴν τούτων οἰκειότητα, οὐδ' ἂν εὐθύνους νικίαν ἀδικῆσαι. εἰ ἐξῆν ἄλλόν τινα τοσαῦτα
χρήματα ἀποστερῆσαι. νῦν δ' ἀρχαιότερον αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα. ἐγκαλεῖν μὲν γὰρ ἔ-
ξεστιν, ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενον. ἀποστερεῖν δ' οὐχ οἷόν τ' ἄλλον, ἢ τὸν παρακαταθέμε-
νον. ὥστε νικίας μὲν συκοφαντεῖν ἐπιθυμῶν οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦτον ἦλθεν. εὐθύνους δ' ἀ-
ποστερεῖν ἐπιχειρῶν, οὐκ ἂν ἄλλον εἶχεν. ὃ δὲ μέγιστον τεκμήριον καὶ πρὸς ἅπαντα ἱκα-
νόν. ὅτε γὰρ τὸ ἔγκλημα ἐγένετο, ὀλιγαρχία καθειστήκει. ἐν ᾗ οὕτως ἑκάτερος αὐτῶν
διέκειτο, ὥστε νικίας μὲν εἰ καὶ τὸν ἄλλον χρόνον εἴθιστο συκοφαντεῖν, τότ' ἂν ἐπαύσα-
το. εὐθύνους δὲ καὶ εἰ μὴ δὲ πώποτε διενοήθη ἀδικεῖν, τότ' ἂν ἐπήρθη. ὁ μὲν γὰρ διὰ τὰ ἁ-
μαρτήματα ἐτιμᾶτο. ὁ δὲ διὰ τὰ χρήματα ἐπεβουλεύετο. πάντες γὰρ ἐπίστασθε, ὅτι
ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, δεινότερον ἦν πλουτεῖν ἢ ἀδικεῖν. οἱ μὲν γὰρ, τὰ ἀλλότρια ἐλάμβανον.
οἱ δὲ, τὰ σφέτερ' αὐτῶν ἀπώλλυον. ἐφ' οἷς γὰρ ἦν ἡ πόλις, οὐ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐτιμω-
ροῦντο, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας ἀφῃροῦντο. καὶ ἡγοῦντο τοὺς μὲν ἀδικοῦντας πιστούς. τοὺς
δὲ πλουτοῦντας ἐχθρούς. ὥστε μὴ περὶ τοῦτ' εἶναι νικίᾳ, ὅπως συκοφαντῶν τἀλλό-
τρια λήψοιτο. ἀλλ' ὅπως μηδὲν ἀδικῶν κακόν τι πείσοιτο. τῷ μὲν γὰρ ὥσπερ εὐθύνους
δυναμένῳ, ἐξῆν ἅτ' ἔλαβεν ἀποστερεῖν, καὶ οἷς μὴ συνέβαλεν ἐγκαλεῖν. οἱ δ' ὥσπερ νι-
κίας διακείμενοι, ἠναγκάζοντο, τοῖς τ' ὀφείλουσι τὰ χρέα ἀφιέναι. καὶ τοῖς συκοφαν-
τοῦσι τὰ αὑτῶν διδόναι. καὶ ταῦθ' ὅτι ἀληθῆ λέγω, αὐτὸς ἂν ὑμῖν εὐθύνους μαρτυρή-
σειεν. ἐπίσταται γὰρ, ὅτι τιμόδημος, τουτονὶ τριάκοντα μνᾶς ἐπράξατο. οὐ χρέος ἐγ-
καλῶν, ἀλλ' ἀπάξειν ἀπειλῶν. καίτοι πῶς εἰκὸς, νικίαν εἰς τοῦτ' ἀνοίας ἐλθεῖν, ὥστ'
αὐτὸν περὶ τοῦ σώματος κινδυνεύοντα, ἑτέρους συκοφαντεῖν. καὶ μὴ δυνάμενον τὰ
αὑτοῦ σώζειν, τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπιβουλεύειν. καὶ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσιν ἐχθροῖς, ἑτέ-
ρους διαφόρους ποιεῖσθαι. καὶ τούτοις ἀδίκως ἐγκαλεῖν, παρ' ὧν οὐδ' ὁμολογούντων
ἀποστερεῖν, οἷός τ' ἂν ἦν δίκην λαβεῖν. καὶ τότε πλέον ἔχειν ζητεῖν, ὅτε οὐδ' ἴσον ἐξῆν
αὐτῷ. καὶ ὅτε ἃ οὐκ ἔλαβεν ἀποτίνειν ἠναγκάζετο, τότε καὶ ἃ μὴ συνέβαλεν, ἤλπι-
ζε πράξασθαι. περὶ μὲν οὖν τούτων, ἱκανὰ τὰ εἰρημένα. ἴσως δ' εὐθύνους ἐρεῖ ἃ καὶ
πρότερον ἤδη, ὅτι οὐκ ἄν ποτ' ἀδικεῖν ἐπιχειρῶν, τὰ μὲν δύο μέρη τῆς παρακαταθή-
κης ἀπέδωκε. τὸ δὲ τρίτον μέρος ἀπεστέρησεν. ἀλλ' εἴτε ἀδικεῖν ἐπεθύμει, εἴτε δίκαιος ἐ-
βούλετο εἶναι, περὶ ἁπάντων ἂν τὴν αὐτὴν γνώμην ἔσχεν. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι πάντας
ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι πάντες ἄνθρωποι ὅταν περ ἀδικεῖν ἐπιχειρῶσιν, ἅμα καὶ τὴν ἀπολο-
γίαν σκοποῦνται. ὥστ' οὐκ ἄξιον θαυμάζειν εἰ τούτων ἕνεκα τῶν λόγων, οὕτως εὐθύ-
νους ἠδίκησεν. ἔτι δ' ἔχοι μ' ἂν ἐπιδεῖξαι καὶ ἑτέρους, οἳ χρήματα λαβόντες τὰ μὲν

πόλεις ἀπέδοσαν· ὀλίγα δ' ἀπεστέρησαν· καὶ ἐν μικροῖς μὲν συμβολαίοις ἀδικήσαντας,
ἐν μεγάλοις δὲ δικαίους γενομένους. ὥστ' οὐ μόνος οὐδὲ πρῶτος εὐθύνους τοιαῦτα πεποί-
ηκεν. ἐνθυμεῖσθαι δὲ χρὴ, εἰ ἀποδέξεσθε τῶν τὰ τοιαῦτα λεγόντων, ὅτι νόμον θήσε-
τε, ὡς χρὴ ἀδικεῖν· ὥστε τοῦ λοιποῦ χρόνου τὰ μὲν ἀποδώσουσι. τὰ δ' ὑπολείψονται.
λυσιτελήσει γὰρ αὐτοῖς εἰ μέλλουσιν οἷς ἂν ἀποδῶσι τεκμηρίοις χρώμενοι, ὧν ἂν ἀπο
στερῶσι μὴ δώσειν δίκην. σκέψασθε δὲ καὶ ὡς περὶ νικίου ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὅμοια τῇ εὐ-
θύνου ἀπολογίᾳ. ὅτε γὰρ ἀπελάμβανε τὰ δύο τάλαντα, οὐδεὶς αὐτῷ παρεγένετο.
ὥστ' εἴπερ καὶ ἐβούλετο καὶ ἐδόκει αὐτῷ συκοφαντεῖν, δῆλον ὅτι οὐδ' ἂν ταῦτα ὡ-
μολόγηκε κομίσασθαι. ἀλλὰ περὶ ἁπάντων ἂν τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐποιεῖτο. καὶ πε
ρὶ πλειόνων τῶν χρημάτων εὐθύνους ἂν ἐκινδύνευε. καὶ ἅμα οὐκ ἂν εἶχεν οἷσπερ νυνὶ τε
κμηρίοις χρῆσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ νικίαν μὲν οὐδ' ἂν εἷς δύναιτο ἀποδεῖξαι, δι' ἥν τινα
ποτὲ αἰτίαν ἐνεκάλεσεν. εὐθύνουν δὲ ῥᾴδιον γνῶναι ὧν ἕνεκεν τοῦτον τὸν τρόπον ἠδί-
κησεν. ὅτε γὰρ νικίας ἦν ἐν ταῖς συμφοραῖς, πάντες οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ ἐπιτήδειοι ἀ-
κηκοότες ἦσαν, ὅτι τὸ ἀργύριον ὃ ἦν αὐτῷ, τούτῳ κατέθετο. ἐγίνωσκεν οὖν εὐθύ-
νους, ὅτι μὲν ἔκειτο τὰ χρήματα παρ' αὐτῷ, πολλοὺς ᾐσθημένους. ὁπόσα δὲ, οὐδένα
πεπυσμένον. ὥσθ' ἡγεῖτο ἐκ μὲν τοῦ ἀριθμοῦ ἀφαιρῶν οὐ γνωσθήσεσθαι. πάντα δ'
ἀποστερῶν, καταφανὴς γενήσεσθαι. ἐβούλετο οὖν ἱκανὰ λαβὼν ἀπολογίαν περιλεί-
πεσθαι μᾶλλον, ἢ μηδὲν ἀποδοὺς μὴ δ' ἀρνηθῆναι δύνασθαι.

ΤΕΛΟΣ.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn

Omnes quaterniones, preter nn qui duernio.

VENETIIS APVD ALDVM, ET ANDREAM

SOCERVM MENSE APRIL. M.D.XIII.

ΑΛΚΙΔΑΜΑΝΤΟΣ, ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΟΥΣ ΓΡΑΠΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΓΡΑΦΟΝΤΩΝ, Η ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΣΤΩΝ.

ε πειδή τινες τῶν καλουμένων σοφιστῶν, ἱστορίας μὲν καὶ παιδείας ἠμε-
λήκασι· καὶ τοῦ δύνασθαι λέγειν, ὁμοίως τοῖς ἰδιώταις ἀπείρως ἔχουσι.
γράφειν δὲ μεμελετηκότες λόγους· καὶ διὰ βιβλίων δεικνύντες μὲν τὴν
αὑτῶν σοφίαν, σεμνύνονται· καὶ μέγα φρονοῦσι, καὶ πολλοστὸν μέρος τῆς
ῥητορικῆς κεκτημένοι δυνάμεως, ὅλης τῆς τέχνης ἀμφισβητοῦσι, διὰ ταύτην τὴν αἰ-
τίαν ἐπιχειρήσω κατηγορίαν ποιήσασθαι τῶν γραπτῶν λόγων. οὐχ ὡς ἀλλοτρίαν ἐ-
μαυτοῦ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἡγούμενος, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑτέροις μεῖζον φρονῶν καὶ τὸ γρά-
φειν ἐν παρέργῳ τοῦ μελετᾶν οἰόμενος χρῆναι. καὶ τοὺς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο τὸν βίον κατα-
ναλίσκοντας, ἀπολελεῖφθαι πολὺ καὶ ῥητορικῆς καὶ φιλοσοφίας ὑπειληφώς. καὶ
πολὺ δικαιότερον ἂν ποιητάς, ἢ σοφιστὰς προσαγορεύεσθαι νομίζων. πρῶτον μὲν οὖν
ἐντεῦθεν ἄν τις καταφρονήσειε τοῦ γράφειν ἐξ ὧν ἐστὶν εὐεπίθετον καὶ ῥᾴδιον καὶ τῇ
τυχούσῃ φύσει πρόχειρον εἰπεῖν μὲν γὰρ ἐκ τοῦ παραχρῆμα περὶ τοῦ παρατυχόντος ἐ-
πιεικῶς καὶ ταχείᾳ χρήσασθαι τῶν ἐνθυμημάτων καὶ τῶν ὀνομάτων εὐπορίᾳ καὶ τῷ
καιρῷ τῶν πραγμάτων. καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν ἀνθρώπων εὐστόχως ἀκολουθῆσαι
καὶ τὸν προσήκοντα λόγον εἰπεῖν, οὔτε φύσεως ἁπάσης, οὔτε παιδείας τῆς τυχού-
σης ἐστίν. ἐν πολλῷ δὲ χρόνῳ γράψαι ἄν, καὶ κατὰ σχολὴν ἐπανορθῶσαι, καὶ παρα-
θέμενον τὰ τῶν προγεγονότων σοφιστῶν συγγράμματα, πολλαχόθεν εἰς τὰ αὐτῶν
ἐνθυμήματα συνεγεῖραι, καὶ μιμήσασθαι τὰς τῶν εὖ λεγομένων ἐπιτυχίας, καὶ τὰ
μὲν ἐκ τῆς τῶν ἰδιωτῶν συμβουλίας ἐπανορθώσασθαι. τὰ δέ, αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ πολ-
λάκις ἐπισκεψάμενον, ἀνακαθᾶραι, καὶ μεταγράψαι, καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις ῥᾴ-
διον πέφυκεν. ἔστι δ' ἅπαντα τὰ μὲν ἀγαθὰ καὶ καλά, σπάνια καὶ χαλεπά, καὶ διὰ
πόνων εἰωθότα γίγνεσθαι. τὰ δὲ ταπεινὰ καὶ φαῦλα, ῥᾳδίαν ἔχει κτῆσιν. ὥστ' ἐπει-
δὴ τὸ γράφειν τοῦ λέγειν ἑτοιμότερον ἡμῖν ἐστιν, εἰκότως ἂν αὐτοῦ καὶ τὴν κτῆσιν ἐ-
λάττονος ἀξίαν νομίζοιμεν. ἔπειτα τοῖς μὲν λέγειν δεινοῖς, οὐδεὶς ἂν φρονῶν ἀπιστή-
σειεν. ὡς μικρὸν τὴν τῆς ψυχῆς ἕξιν μεταρρυθμίσαντες, ἐπιεικῶς λογογραφήσουσι.
τοῖς δὲ γράφειν ἠσκημένοις, οὐδεὶς ἂν πιστεύσειεν, ὡς ἐπειδὴ τῆς αὐτῆς δυνάμεως καὶ λέ-
γειν οἷοί τε ἔσονται. τοὺς μὲν γὰρ τὰ χαλεπὰ τῶν ἔργων ἐπιτελοῦντας, εἰκὸς ὅταν ἐπὶ
τὰ ῥᾴω τὴν γνώμην μεταστήσωσιν, εὐπόρως μεταχειρίσασθαι τὴν τῶν πραγμάτων ἀ-
περγασίαν. τοῖς δὲ τὰ ῥᾴδια γεγυμνασμένοις. ἀντίτυπος καὶ προσάντης ἡ τῶν χα-
λεπωτέρων ἐπιμέλεια καθίσταται. γνοίη δ' ἄν τις ἐκ τῶνδε τῶν παραδειγμάτων. ὁ
μὲν γὰρ ἆραι μέγα φορτίον δυνάμενος, ἐπειδὴ τὰ κουφότερα μετέλθῃ, ῥᾳδίως μετα-
χειριεῖται ἄν. ὁ δὲ πρὸς τὰ κοῦφα τῇ δυνάμει διϊκνούμενος, οὐδὲν ἂν τῶν βαρυτέρων
οἷός τε ἦ φέρειν. καὶ πάλιν ὁ μὲν ποδώκης δρομεύς, ῥᾳδίως παρέπεσθαι τοῖς βρα-
δυτέροις δύναιτ' ἄν. ὁ δὲ βραδύς, οὐκ ἂν οἷός τε ἦ τοῖς θᾶσσον ὁμοδρομεῖν. ἔτι δὲ πρὸς
τούτοις ὁ μὲν τὰ πόρρω δυνάμενος ἐπισκόπως ἀκοντίζειν, ἢ τοξεύειν, καὶ τῶν ἐγγὺς τεύ-
ξεται ῥᾳδίως. ὁ δὲ τὰ πλησίον βάλλειν ἐπιστάμενος, οὔπω δῆλον εἰ καὶ τῶν πόρρω δυ-
νήσεται τυγχάνειν. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ περὶ τοὺς λόγους. ὁ μὲν ἐκ τοῦ παραυτί-
κα καλῶς αὐτοῖς χρώμενος, οὐκ ἄδηλον ὅτι μετὰ χρόνου καὶ σχολῆς, ἐν τῷ γράφειν
διαφέρων ἔσται λογοποιός. ὁ δ' ἐπειδὴ τοῦ γράφειν τὰς διατριβὰς ποιούμενος, οὐκ ἀφα-
νὲς ὅτι μεταβὰς ἐπειδὴ τοὺς αὐτοσχεδιαστικοὺς λόγους, ἀπορίας καὶ πλάνου καὶ ταρα-
χῆς ἕξει πλήρη τὴν γνώμην. ἡγοῦμαι δὲ καὶ τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων τὸ μὲν λέγειν ἀεί
τε καὶ διαπαντὸς χρήσιμον εἶναι. τοῦ δὲ γράφειν, ὀλιγάκις εὔκαιρον τὴν δύναμιν αὐ-
τοῦ καθίστασθαι. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι λέγειν μὲν ἐκ τοῦ παραυτίκα καὶ δημηγοροῦσι
καὶ δικαζομένοις, καὶ τὰς ἰδίας ὁμιλίας ποιοῦσιν, ἀναγκαῖόν ἐστι. καὶ πολλάκις

ἀπροσδοκήτως καιροὶ πραγμάτων παραπίπτουσιν, ἐν οἷς οἱ μὲν σιωπῶντες εὐκατα-
φρόνητοι δόξουσιν εἶναι· τοὺς δὲ λέγοντας ὡς ἰσόθεον τὴν γνώμην ἔχοντας, ὑπὸ τῶν ἄλλων
τιμωμένους ὁρῶμεν. ὅταν γὰρ νουθετῆσαι δέῃ τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἢ παραμυθήσα
σθαι τοὺς δυστυχοῦντας, ἢ πραῦναι τοὺς ἀπολυμένους, ἢ τὰς ἐξαίφνης ἐπενεχθεί-
σας αἰτίας ἀπολύσασθαι, τηνικαῦθ' ἡ τοῦ λέγειν δύναμις, τῇ χρείᾳ τῶν ἀνθρώπων
ἐπικουρεῖν οἵα τέ ἐστιν. ἡ δὲ γραφὴ, σχολῆς δεῖται· καὶ μακροτέρους ποιεῖται τοὺς χρό
νους τῶν καιρῶν. ἡ μὲν γὰρ ταχεῖαν τὴν ἐπικουρείαν, ἐπὶ τῶν ἀγώνων ἀπαιτοῦσιν. ἡ δὲ,
κατὰ σχολὴν καὶ βραδέως ἐπιτελεῖ τοὺς λόγους. ὥστε τίς ἂν φρονῶν, ταύτην τὴν δύ
ναμιν ζηλώσειεν, ἣ τῶν καιρῶν τοσοῦτον ὑπολείπεται. Πῶς οὐ καταγέλαστον
εἰ τοῦ κήρυκος παρακαλοῦντος, τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν πολιτῶν. ἢ τοῦ ὕδατος ἐν
τοῖς δικαστηρίοις ἤδη ῥέοντος, ἐπὶ τὸ γραμματεῖον ὁ ῥήτωρ πορεύοιτο συνθήσων καὶ μα-
θησόμενος λόγον. ὡς ἀληθῶς γὰρ, εἰ μὲν ἦμεν τύραννοι τῶν πόλεων, ἐφ' ἡμῖν ἂν ἦν καὶ
δικαστήρια συλλέγειν καὶ περὶ τῶν κοινῶν βουλεύεσθαι πραγμάτων. ὥστε ὁπότε γρά
ψαιμεν τοὺς λόγους, τηνικαῦτα τοὺς ἄλλους πολίτας ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν παρακα-
λεῖν. ἐπεὶ δ' ἕτεροι τούτων κύριοί εἰσι, ἆρ' οὐκ εὔηθες ἡμᾶς ἄλλην τινὰ ποιεῖσθαι μελέ
την λόγων ἐναντίως ἔχουσαν ἀκριβῶς. εἰ γὰρ οἱ τοῖς ὀνόμασιν ἐξειργασμένοι, καὶ μᾶλ
λον ποιήμασιν ἢ λόγοις ἐοικότες, καὶ τὸ μὲν αὐτόματον καὶ πλέον ἀληθείας ὅμοιον ἀ
ποβεβληκότες, μετὰ παρασκευῆς πεπλάσθαι καὶ συγκεῖσθαι δοκοῦντες, ἀπιστίας
καὶ φθόνου τὰς τῶν ἀκουόντων γνώμας ἐμπιμπλῶσι. τεκμήριον δὲ μέγιστον, οἱ γὰρ
εἰς τὰ δικαστήρια τοὺς λόγους γράφοντες, φεύγουσι τὰς ἀκριβείας· καὶ μιμοῦνται
τὰς τῶν αὐτοσχεδιαζόντων ἑρμηνείας, καὶ τότε μάλιστα γράφειν δοκοῦσιν, ὅταν ἥκι
στα γεγραμμένοις ὁμοίους ποείσωνται λόγους. ὁπότε δὲ καὶ τοῖς λογογράφοις τοῦτο
πέρας τῆς ἐπιεικείας ἐστὶν, ὅταν τοὺς αὐτοσχεδιάζοντας μιμήσωνται, πῶς οὐ χρὴ καὶ
τῆς παιδείας ἐκείνην μάλιστα τιμᾶν, ἀφ' οὗ πρὸς τοῦτο τὸ γένος τῶν λόγων εὐπόρως
ἕξομεν. οἶμαι δὲ καὶ διὰ τοῦτ' ἄξιον εἶναι τοὺς γραπτοὺς λόγους ἀποδοκιμάζειν, ὅτι
τὸν βίον τῶν μεταχειριζομένων ἀνώμαλον καθιστᾶσι. περὶ πάντων μὲν γὰρ τῶν πρα
γμάτων γεγραμμένους ἐπίστασθαι λόγους, ἕν τι τῶν ἀδυνάτων πέφυκεν. ἀνάγκη δὲ
ἐστὶν ὅταν τις τὰ μὲν αὐτοσχεδιάζῃ, τὰ δὲ τυποῖ, τῶν λόγων ἀνόμοιον ὄντα ψόγον τῷ λέ-
γοντι παρασκευάζειν. καὶ τὰ μὲν, ὑποκρίσει καὶ ῥαψῳδίᾳ παραπλήσια δοκεῖ εἶναι,
τὰ δὲ ταπεινὰ καὶ φαῦλα φαίνεσθαι, παρὰ τὴν ἐκείνων ἀκρίβειαν. δεινὸν δ' ἐστὶ τὸν
ἀντιποιούμενον φιλοσοφίας τῆς τοῦ λέγειν. καὶ παιδεύσειν ἑτέρους ὑπισχνούμενον,
ἂν μὲν ἔχῃ γραμματεῖον ἢ βιβλίον, δεικνύναι δύνασθαι τὴν αὐτοῦ σοφίαν. ἂν δὲ τού-
των ἄμοιρος γένηται, μηδὲν τῶν ἀπαιδεύτων βελτίω καθεστάναι. καὶ χρόνου μὲν δοθέν
τος, δύνασθαι λόγον ἐξενεγκεῖν. εὐθέως δὲ περὶ τοῦ προτεθέντος, ἀφωνότερον εἶναι
τῶν ἰδιωτῶν. καὶ λόγων μὲν τέχνας ἐπαγγέλλεσθαι. τοῦ δὲ λέγειν μηδὲ μικρὰν δύ-
ναμιν ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ φαίνεσθαι. καὶ γὰρ ἡ μελέτη τοῦ γράφειν, ἀπορίαν τοῦ λέ-
γειν πλείστην παραδίδωσιν, ὅταν γάρ τις ἐθισθῇ κατὰ μικρὸν ἐξεργάζεσθαι τοὺς
λόγους, καὶ μετὰ ἀκριβείας καὶ ῥυθμοῦ τὰ ῥήματα συντιθέναι. καὶ βραδείᾳ τῇ τῆς
διανοίας κινήσει χρώμενος ἐπιτελεῖν τὴν ἑρμηνείαν, ἀναγκαῖόν ἐστι, τοῦτον ὅταν εἰς
τοὺς αὐτοσχεδιαστοὺς ἔλθῃ λόγους, ἐναντία πράσσοντα ταῖς συνηθείαις ἀπορίας
καὶ θορύβου πλήρη τὴν γνώμην ἔχειν. καὶ πρὸς ἅπαντα μὲν δυσχεραίνειν μηδὲν δὲ
διαφέρειν τῶν ἰσχνοφώνων. οὐδέποτε δ' εὐλύτῳ τῇ τῆς ψυχῆς ἀγχινοίᾳ χρώμενον ὑγι
ῶς καὶ φιλανθρώπως μεταχειρίζεσθαι τοὺς λόγους. ἀλλ' ὥσπερ οἱ διὰ μακρῶν χρό
νων ἐκ δεσμῶν λυθέντες, οὐ δύνανται τοῖς ἄλλοις ὁμοίαν ποιήσασθαι τὴν ὁδοιπορίαν,
ἀλλ' εἰς ἐκεῖνα τὰ σχήματα καὶ τοὺς ῥυθμοὺς ἀποφέρονται, μεθ' ὧν καὶ δεδεμένοις αὐ-
τοῖς ἀναγκαῖον ἦν πορεύεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ γραφὴ βραδείας τὰς διαβά-
σεις τῇ γνώμῃ παρασκευάζουσα. καὶ τοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἐναντίοις ἔθεσι ποιουμένη τὴν
ἄσκησιν, ἄπορον καὶ δεσμώτην τὴν ψυχὴν καθίστησι. καὶ τῆς ἐν τοῖς αὐτοσχεδιαστοῖς
εὐροίας ἁπάσης ἐπίπροσθεν γίνεται. νομίζω δὲ καὶ τὴν μάθησιν τῶν γραπτῶν λόγων,

χαλεπὴν

χαλεπὴν καὶ τὴν μνήμην ἐπίπονον· καὶ τὴν λήθην αἰσχρὰν ἐν τοῖς ἀγῶσι γίνεσθαι. πάν-
τες γὰρ ἂν ὁμολογήσειαν, τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων καὶ τὰ πολλὰ τῶν ὀλίγων χαλε-
πώτερον εἶναι μαθεῖν, καὶ μνημονεῦσαι. περὶ μὲν οὖν τοὺς αὐτοσχεδιασμοὺς, ἐπὶ τῶν
ἐνθυμημάτων δεῖ μόνον τὴν γνώμην ἔχειν· τοῖς δὲ ὀνόμασιν, ἐκ τοῦ παραυτίκα δηλοῦν.
ἐν δὲ τοῖς γραπτοῖς λόγοις καὶ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ἐνθυμημάτων, καὶ συλλαβῶν,
ἀναγκαῖόν ἐστι ποιεῖσθαι τὴν μνήμην, καὶ τὴν μάθησιν ἀκριβῆ. ἐνθυμήματα μὲν οὖν
ὀλίγα καὶ μεγάλα τοῖς λόγοις ἔνεστιν. ὀνόματα δὲ καὶ ῥήματα, πολλὰ καὶ ταπεινὰ, καὶ
μικρὸν ἀλλήλων διαφέροντα. καὶ τῶν μὲν ἐνθυμημάτων ἅπαξ ἕκαστον δηλοῦται. τοῖς
δ' ὀνόμασι πολλάκις τοῖς αὐτοῖς, ἀναγκαζόμεθα χρῆσθαι. διὸ τῶν μὲν, εὔπορος ἡ μνή-
μη· τοῖς δὲ, δυσανάληπτος καὶ δυσφύλακτος ἡ μάθησις καθέστηκεν. ἔτι τοίνυν
αἱ λῆθαι, περὶ μὲν τοὺς αὐτοσχεδιασμοὺς ἄδηλον τὴν αἰσχύνην ἔχουσιν. εὐλύτου γὰρ
τῆς ἑρμηνείας οὔσης, καὶ τῶν ὀνομάτων οὐκ ἀκριβῶς συνεξεσμένων, ἂν ἄρα καὶ δια-
φύγῃ τι τῶν ἐνθυμημάτων, οὐ χαλεπὸν ὑπερβῆναι τῷ ῥήτορι. καὶ τῶν ἐφεξῆς ἐνθυ-
μημάτων ἁψάμενον, μηδεμιᾷ τὸν λόγον αἰσχύνῃ περιβαλεῖν. ἀλλὰ καὶ τῶν διαφυγόν-
των ἂν ὕστερον ἀναμνησθῇ, ῥᾴδιον ποιήσασθαι τὴν δήλωσιν. τοῖς δὲ γεγραμμένα λέ-
γουσιν ἂν καταμικρὸν ὑπὸ τῆς ἀγωνίας ἐκλίπωσί τι καὶ παραλλάξωσιν, ἀπορί-
αν ἀνάγκη καὶ πλάνον καὶ ζήτησιν ἐγγενέσθαι. καὶ μακροὺς μὲν χρόνους ἐπισχεῖν. πολ-
λάκις δὲ τῇ σιωπῇ διαλαμβάνειν τὸν λόγον, ἀσχήμονα δὲ καὶ καταγέλαστον, καὶ δυσε-
πικούρητον καθεστάναι τὴν ἀπορίαν. ἡγοῦμαι δὲ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν ἀκροατῶν,
ἄμεινον χρῆσθαι τοὺς αὐτοσχεδιάζοντας, τῶν τὰ γεγραμμένα λεγόντων. οἱ μὲν γὰρ
πολλοὶ πρὸ τῶν ἀγώνων τὰ συγγράμματα διαπονήσαντες, ἐνίοτε τῶν καιρῶν ἁμαρ-
τάνουσιν. ἢ γὰρ μακρότερα τῆς ἐπιθυμίας λέγοντες, ἀπεχθάνονται τοῖς ἀκούου-
σιν, ἢ βουλομένων ἔτι τῶν ἀνθρώπων ἀκροᾶσθαι προαπολείπουσι τοὺς λόγους. χαλε-
πὸν γάρ. ἴσως δ' ἀδύνατόν ἐστιν ἀνθρωπίνην πρόνοιαν ἐφικέσθαι τοῦ μέλλοντος. ὥστε
προϊδεῖν ἀκριβῶς, τίνα τρόπον αἱ γνῶμαι τῶν ἀκουόντων πρὸς τὰ μήκη τῶν λεγομέ-
νων ἕξουσιν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοσχεδιασμοῖς, ἐπὶ τῷ λέγοντι γίνεται ταμιεύεσθαι τοὺς
λόγους πρὸς τὰς δυνάμεις τῶν λόγων ἀποβλέποντι. καὶ τὰ μήκη συντέμνειν, καὶ
τὰ συντόμως ἐσκεμμένα διὰ μακροτέρων δηλοῦν. χωρὶς τοίνυν τούτων, οὐδὲ τοῖς
παρ' αὐτῶν τῶν ἀγώνων ἐνθυμήμασι διδομένοις, ὁμοίως ὁρῶμεν ἑκατέρους χρῆσθαι
δυναμένους. τοῖς μὲν γὰρ ἄγραφα λέγουσιν ἄν τι παρὰ τῶν ἀντιδίκων ἐνθύμημα λά-
βωσιν, ἢ διὰ τὴν συντονίαν τῆς διανοίας αὐτῶν παρὰ σφῶν αὐτῶν διανοηθῶσιν, εὔ-
πορόν ἐστιν ἐν τάξει θεῖναι. τοῖς γὰρ ὀνόμασιν ἐκ τοῦ παραυτίκα περὶ ἁπάντων δηλοῦν-
τες, οὐδ' ὅταν πλείω τῶν ἐσκεμμένων λέγωσιν, οὐδαμοῦ τὸν λόγον ἀνώμαλον καὶ τα-
ραχώδη καθιστᾶσι. τοῖς δὲ μετὰ τῶν γραπτῶν λόγων ἀγωνιζομένοις, ἂν ἄρα τι χωρὶς
τῆς παρασκευῆς ἐνθύμημα δοθῇ, χαλεπὸν ἐναρμόσαι. καὶ κεχρῆσθαι κατὰ τρόπον.
αἱ γὰρ ἀκρίβειαι τῆς τῶν ὀνομάτων ἐξεργασίας, οὐ παραδέχονται τοὺς αὐτοματι-
σμούς. ἀλλ' ἀναγκαῖον, ἢ μηδὲν χρῆσθαι τοῖς ἀπὸ τῆς τύχης ἐνθυμήμασι δοθεῖσιν, ἢ χρώ-
μενον διαλύειν. καὶ συνερείπειν τὴν τῶν ὀνομάτων οἰκονομίαν. καὶ τὰ μὲν ἀκρι-
βῶς, τὰ δὲ εἰκῆ λέγοντα, ταραχώδη καὶ ἄφωνον καθιστάναι τὴν ἑρμηνείαν, καίτοι
τίς ἂν εὖ φρονῶν ἀποδέξαιτο τὴν τοιαύτην μελέτην. ἥτις καὶ τῶν αὐτομάτων ἀ-
γαθῶν ἐπίπροσθεν τῇ χρήσει καθέστηκεν. καὶ χεῖρω τῆς τύχης ἐνίοτε τοῖς ἀγωνιζο-
μένοις τὴν ἐπικουρίαν παραδίδωσι. καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἄγειν
τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον εἰθισμένων, αὕτη καὶ τοῖς αὐτομάτοις εὐπορήμασιν ἐμπο-
δών ἐστιν. ἡγοῦμαι δ' οὐδὲ λόγους δίκαιον εἶναι καλεῖσθαι τοὺς γεγραμμένους.
ἀλλ' ὥσπερ εἴδωλα καὶ σχήματα καὶ μιμήματα λόγων, καὶ τὴν αὐτὴν κατ' αὐτῶν
εἰκότως ἂν δόξαν ἔχοιμεν. ἥνπερ καὶ κατὰ τὴν τῶν χαλκῶν ἀνδριάντων, καὶ λιθί-
νων ἀγαλμάτων καὶ γεγραμμένων ζῴων. ὥσπερ γὰρ ταῦτα μιμήματα τῶν ἀληθι-
νῶν σωμάτων ἐστί. καὶ τέρψιν μὲν ἐπὶ τῆς θεωρίας ἔχει. χρῆσιν δ' οὐδεμίαν τῷ
τῶν ἀνθρώπων βίῳ παραδίδωσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ γεγραμμένος λόγος ἑνὶ σχήματι

καὶ τάξει γεγραμμένος ἐκ βιβλίου θεωρούμενος ἔχει τινὰς ἐκπλήξεις· ὑπὸ δὲ τῶν και-
ρῶν ἀκίνητος ὢν, οὐδεμίαν ὠφέλειαν τοῖς κεκτημένοις παραδίδωσιν· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἀν-
δριάντων καλῶν ἀληθινὰ σώματα, πολὺ χείρους τοὺς εὐποιίας ἔχοντα πολλαπλασί-
ους ὑπὸ τῶν ἔργων τὰς ὠφελείας παραδίδωσιν, οὕτω καὶ λόγος, ὁ μὲν ὑπ᾽ αὐτῆς
τῆς διανοίας ἐν τῷ παραυτίκα λεγόμενος, ἔμψυχός ἐστι καὶ ζῇ καὶ τοῖς πράγμα-
σιν ἕπεται, καὶ τοῖς ἀληθέσιν ἀφομοίωται σώμασιν· ὁ δὲ γεγραμμένος, εἰκόνι λόγου τὴν
φύσιν ὁμοίαν ἔχων, ἁπάσης ἐνεργείας ἄμοιρος καθέστηκεν. ἴσως οὖν εἴποι τίς, ὡς
ἄλογόν ἐστι κατηγορεῖν μὲν τῆς γραφικῆς δυνάμεως, ἑαυτὸν δὲ διὰ ταύτης φαίνεσθαι
τὰς ἀποδείξεις ποιούμενον. καὶ προσδιαβάλλειν τὴν πραγματείαν ταύτην, δι᾽ ἧς εὐ-
δοκιμεῖν παρασκευάζεται παρὰ τοῖς Ἕλλησιν. ἔτι δὲ περὶ φιλοσοφίαν διατρίβον-
τα τοὺς αὐτοσχεδιαστικοὺς λόγους ἐπαινεῖν. καὶ προὐργιαίτερον ἡγεῖσθαι τὴν τύχην
τῆς προνοίας. καὶ φρονιμωτέρους τοὺς εἰκῇ λέγοντας τῶν, μετὰ παρασκευῆς γρα-
φόντων. ἐγὼ δὲ πρῶτον μὲν οὐ παντελῶς ἀποδοκιμάζων τὴν γραφικὴν δύνα-
μιν, ἀλλὰ χείρω τῆς αὐτοσχεδιαστικῆς ἡγούμενος εἶναι καὶ τοῦ δύνασθαι λέγειν, πλεί-
στην ἐπιμέλειαν οἰόμενος χρῆναι ποιεῖσθαι, τούτους εἴρηκα τοὺς λόγους. ἔπειτα προσ-
χρῶμαι τῷ γράφειν, οὐκ ἐπὶ τούτῳ μέγιστον φρονῶν. ἀλλ᾽ ἵν᾽ ἐπιδείξω τοῖς ἐπὶ ταύ-
τῃ τῇ δυνάμει σεμνυνομένοις. ὅτι μικρὰ πονήσαντες ἡμεῖς, ἀποκρύψαι καὶ καταλῦ-
σαι τοὺς λόγους αὐτῶν οἷοί τ᾽ ἐσόμεθα. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῶν ἐπιδείξεων ἕνεκα τῶν
εἰς τοὺς ὄχλους ἐκφερομένων ἅπτομαι τοῦ γράφειν. τοῖς μὲν γὰρ πολλάκις ἡμῖν
ἐντυγχάνουσιν ἐξ ἐκείνου τοῦ τρόπου παρακελεύομαι πεῖραν ἡμῶν λαμβάνειν. ὅταν
ὑπὲρ ἅπαντος τοῦ προτεθέντος, εὐκαίρως καὶ μουσικῶς εἰπεῖν οἷοί τ᾽ ὦμεν. τοῖς δὲ διὰ
χρόνου μὲν ἐπὶ τὰς ἀκροάσεις ἀφιγμένοις, μὴ δὲ πώποτε δὲ πρότερον ἡμῖν ἐντετυ-
χηκόσιν, ἐπιχειροῦμέν τι δεικνύναι τῶν γεγραμμένων. εἰθισμένοι γὰρ ἀκροᾶσθαι τῶν
ἄλλων, τοὺς λόγους ἴσως ἂν ἡμῶν αὐτοσχεδιαζόντων ἀκούοντες, ἐλάττονα τῆς ἀξίας
δόξαν καθ᾽ ἡμῶν λάβοιεν. χωρὶς δὲ τούτων, καὶ σημεῖα τῆς ἐπιδόσεως ἣν εἰκὸς ἐν τῇ
διανοίᾳ γίνεσθαι, παρὰ τῶν γραπτῶν λόγων ἐναργέστατα κατιδεῖν ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ βέλ-
τιον αὐτοσχεδιάζομεν νῦν ἢ πρότερον, οὐ ῥᾴδιον ἐπικρίνειν ἐστί. χαλεπαὶ γὰρ αἱ μνῆ-
μαι τῶν προειρημένων λόγων καθεστήκασιν. εἰς δὲ τὰ γεγραμμένα κατιδόντας, ὥσ-
περ ἐν κατόπτρῳ θεωρῆσαι τὰς τῆς ψυχῆς ἐπιδόσεις, ῥᾴδιόν ἐστιν. ἔτι δὲ καὶ μνημεῖα
καταλιπεῖν ἡμῶν αὐτῶν σπουδάζοντες, καὶ τῇ φιλοτιμίᾳ χαριζόμενοι, λόγους
γράφειν ἐπιχειροῦμεν. ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ὡς εἰκῇ λέγειν παρακελευόμεθα τὴν αὐτοσχεδια-
στικὴν δύναμιν τῆς γραφῆς προτιμῶντες, ἄξιόν ἐστι πιστεύειν. τοῖς μὲν γὰρ ἐνθυμή-
μασι καὶ τῇ τάξει μετὰ προνοίας ἡγούμεθα δεῖν χρῆσθαι τοὺς ῥήτορας. περὶ δὲ τὴν
τῶν ὀνομάτων δήλωσιν, αὐτοσχεδιάζειν. οὐ γὰρ τοσαύτην ὠφέλειαν αἱ τῶν γραπτῶν
λόγων ἀκρίβειαι παραδιδόασιν ὅσην εὐκαιρίαν, αἱ τῶν ἐκ τοῦ παραχρῆμα λεγομένων
δηλώσεις ἔχουσιν. ὅστις οὖν ἐπιθυμεῖ ῥήτωρ γενέσθαι δεινὸς, ἀλλὰ μὴ ποιητὴς λόγων
ἱκανὸς, καὶ βούλεται μᾶλλον τοῖς καιροῖς χρῆσθαι καλῶς, ἢ τοῖς ὀνόμασι λέγειν ἀ-
κριβῶς, καὶ τὴν εὔνοιαν τῶν ἀκροωμένων ἐπίκουρον ἔχειν σπουδάζειν μᾶλλον, ἢ τὸν
φθόνον ἀνταγωνιστὴν, ἔτι δὲ καὶ τὴν γνώμην εὔφορον καὶ τὴν μνήμην εὔλυτον, καὶ τὴν
λήθην ἄδηλον καθεστάναι βούλεται, καὶ τῇ χρείᾳ τοῦ βίου σύμμετρον τὴν δύναμιν
τῶν λόγων κεκτῆσθαι πρόθυμός ἐστιν, οὗτος εἰκότως ἂν, τοῦ μὲν αὐτοσχεδιάζειν ἀεί τε
καὶ διαπαντὸς ἐνεργὸν τὴν μελέτην ποιεῖτο. τοῦ δὲ γράφειν ἐν παιδιᾷ καὶ παρέρ-
γῳ ἐπιμελούμενος εὖ φρονεῖν κριθείη παρὰ τοῖς εὖ φρονοῦσιν.

ΓΟΡΓΙΟΥ ΛΕΟΝΤΙΝΟΥ, ΕΛΕ-
ΝΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.

Κόσμος πόλει μὲν εὐανδρία, σώματι δὲ, κάλλος. ψυχῇ δὲ,

σοφία. πράγματι δὲ, ἀρετή. λέγω δὲ, ἀλέθεια. τὰ δ' ἐναντία τούτων, ἀκοσμία. ἄνδρα δὲ καὶ γυναῖκα καὶ λόγον, καὶ ἔργον, καὶ πόλιν, καὶ πρᾶγμα χρὴ τὸ μὲν ἄξιον, ἐπαίνων τιμᾶν. τῷ δὲ ἀναξίῳ, μῶμον ἐπιτιθέναι. ἴση γὰρ ἁμαρτία καὶ ἀμαθία, μέμφεσθαί τε τὰ ἐπαινετὰ, καὶ ἐπαινεῖν τὰ μωμητά. τοῦ δ' αὐτοῦ ἀνδρὸς λέξαι τε τὸ δέον ὀρθῶς, καὶ ἐλέγξαι τοὺς μεμφομένους ἑλένην γυναῖκα περὶ ἧς ὁμόψηφος καὶ ὁμόφωνος, ἥ τε τῶν ποιητῶν ἀκουσάντων πίστις, ἥ τε τοῦ ὀνόματος φήμη, τῶν συμφορῶν μνήμη γέγονεν. ἐγὼ δὲ βούλομαι λογισμόν τινα τῷ λόγῳ δοὺς, τὴν μὲν κακῶς ἀκούσασαν, παῦσαι τῆς αἰτίας. τοὺς δὲ μεμφομένους, ψευδομένους ἐπιδεῖξαι. καὶ δεῖξαι τἀληθὲς καὶ παῦσαι τῆς ἀμαθίας. ὅτι μὲν οὖν φύσει καὶ γένει τὰ πρῶτα τῶν πρώτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἡ γυνὴ περὶ ἧς ὁ λόγος, οὐκ ἄδηλον οὐδ' ὀλίγοις. δῆλον γὰρ ὡς μητρὸς μὲν, λήδας. πατρὸς δὲ τοῦ μὲν γενομένου θεοῦ. τοῦ δὲ, λεγομένου θνητοῦ τυνδάρεω, καὶ διός. ὧν, ὁ μὲν διὰ τὸ εἶναι ἔδοξεν. ὁ δὲ, διὰ τὸ φῦναι ἠλέγχθη. καὶ ἦν ὁ μὲν ἀνδρῶν κράτιστος, ὁ δὲ, πάντων τύραννος. ἐκ τοιούτων δὲ γενομένη, ἔσχε τὸ ἰσόθεον κάλλος. ὃ λαβοῦσα καὶ οὐ λαθοῦσα ἔσχε. πλείστας δὲ πλείστοις ἐπιθυμίας ἔρωτος ἐνειργάσατο. ἑνὶ δὲ σώματι πολλὰ σώματα συνήγαγεν ἀνδρῶν, ἐπὶ μεγάλοις μεγάλα φρονούντων. ὧν οἱ μὲν πλούτου μεγέθη, οἱ δὲ εὐγενείας παλαιᾶς εὐδοξίαν, οἱ δὲ, ἀλκῆς οἰκείας εὐεξίαν, οἱ δὲ, σοφίας ἐπικτήτου δύναμιν ἔσχον. καὶ ἧκον ἅπαντες ὑπ' ἔρωτος φιλονείκου, φιλοτιμίας τε ἀνικήτου. ὅστις μὲν οὖν καὶ διότι, καὶ ὅπως ἀπέπλησε τὸν ἔρωτα ὁ τὴν ἑλένην λαβὼν, οὐ λέξω. τὸ γὰρ τοῖς εἰδόσιν ἃ ἴσασι λέγειν, πίστιν μὲν ἔχει, τέρψιν δὲ οὐ φέρει. τὸν χρόνον δὲ τῷ λόγῳ τὸν τότε νῦν ὑπερβὰς, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ μέλλοντος λόγου προβήσομαι, καὶ προθήσομαι τὰς αἰτίας δι' ἃς εἰκὸς ἦν γενέσθαι τὸν τῆς ἑλένης εἰς τροίαν στόλον. ἢ γὰρ τύχης βουλήματι καὶ θεῶν κελεύσματι, καὶ ἀνάγκης ψηφίσματι ἔπραξεν ἃ ἔπραξεν, ἢ βίᾳ ἁρπασθεῖσα, ἢ λόγοις πεισθεῖσα, ἢ ἔρωτι ἁλοῦσα. εἰ μὲν οὖν διὰ τὸ πρῶτον, ἄξιος αἰτιᾶσθαι ὁ αἰτιώμενος. θεοῦ γὰρ προθυμίαν, ἀνθρωπίνῃ προμηθίᾳ ἀδύνατον κωλύειν. πέφυκε γὰρ οὐ τὸ κρεῖσσον ὑπὸ τοῦ ἥσσονος κωλύεσθαι. ἀλλὰ τὸ ἧσσον ὑπὸ τοῦ κρείττονος, ἄρχεσθαί τε καὶ ἄγεσθαι. τὸ μὲν γὰρ κρεῖσσον, ἡγεῖσθαι, τὸ δὲ ἧττον, ἕπεσθαι. θεὸς δ' ἀνθρώπου κρείσσων, καὶ βίᾳ καὶ σοφίᾳ, καὶ τοῖς ἄλλοις. ἢ οὖν τῇ τύχῃ καὶ τῷ θεῷ τὴν αἰτίαν ἀναθετέον, ἢ τὴν ἑλένην τῆς δυσκλείας ἀπολυτέον. εἰ δὲ βίᾳ ἡρπάσθη, καὶ ἀνόμως ἐβιάσθη, καὶ ἀδίκως ὑβρίσθη, δῆλον ὅτι ὁ ἁρπάσας ἢ ὑβρίσας, ἠδίκησεν. εἰ δὲ ἁρπασθεῖσα ἢ ὑβρισθεῖσα ἐδυστύχησεν, ἄξιος ὁ μὲν ἐπιχειρήσας βάρβαρος βάρβαρον ἐπιχείρημα καὶ νόμῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ νόμῳ μὲν, ἀτιμίας, λόγῳ δ' αἰτίας, ἔργῳ δὲ, ζημίας τυχεῖν. εἰ δὲ βιασθεῖσα καὶ τῆς πατρίδος στερηθεῖσα, καὶ τῶν φίλων ὀρφανισθεῖσα, πῶς οὐκ ἂν εἰκότως ἐλεηθείη μᾶλλον, ἢ κακολογηθείη. ὁ μὲν γὰρ, ἔδρασε δεινὰ, ἡ δὲ, πέπονθε. δίκαιον οὖν τὴν μὲν, οἰκτεῖραι, τὸν δὲ, μισῆσαι. εἰ δὲ λόγος ἦν ὁ πείσας καὶ τὴν ψυχὴν ἀπατήσας, οὐδὲ πρὸς τοῦτο χαλεπὸν ἀπολογήσασθαι, καὶ τὴν αἰτίαν ἀπολύσασθαι ὧδε. λόγος, δυνάστης μέγας ἐστίν. ὃς μικροτάτῳ σώματι καὶ ἀφανετάτῳ, θειότατα ἔργα ἀποτελεῖ. δύναται γὰρ καὶ φόβον παῦσαι, καὶ λύπην ἀφελεῖν. καὶ χαρὰν ἐνεργάσασθαι, καὶ ἔλεον ἐπαυξῆσαι. ταῦτα δὲ ὡς οὕτως ἔχει, δείξω. δεῖ δὲ καὶ δόξῃ δεῖξαι τοῖς ἀκούουσι.

Τὴν ποίησιν ἅπασαν καὶ νομίζω καὶ ὀνομάζω λόγον ἔχοντα μέτρον, ἧς τοὺς ἀκούοντας εἰσῆλθε καὶ φρίκη περίφοβος, καὶ ἔλεος πολύδακρος, καὶ φιλοπενθής. ἐπ' ἀλλοτρίων τε πραγμάτων καὶ σωμάτων εὐτυχίας καὶ δυσπραγίας, ἴδιόν τι πάθημα διὰ τῶν λόγων ἔπαθεν ἡ ψυχή. φέρε δὴ πρὸς ἄλλον ἀπ' ἄλλου μεταστῶ λόγον. αἱ γὰρ ἔνθεοι διὰ λόγων ἡδοναὶ, ἐπαγωγοὶ μὲν ἡδονῆς, ἀπαγωγοὶ δὲ λύπης γίνονται. συγγινομένη γὰρ τῇ δόξῃ τῆς ψυχῆς ἡ δύναμις τῆς ἐπῳδῆς, ἔθελξε καὶ ἔπεισε καὶ μετέστησε γοητείᾳ. γοητείας δὲ καὶ μαγείας δισσαὶ τέχναι εὕρηνται, αἵ εἰσι ψυχῆς ἁμαρτήματα, καὶ δόξης ἀπατήματα. ὅσοι δὲ ὅσους περὶ ὅσων καὶ ἔπεισαν καὶ πείθουσι ψευδῆ λόγον πλάσαντες εἰ μὲν γὰρ πάντες περὶ πάντων εἶχον τῶν παρῳχημένων μνήμην τῶν τε παρόντων, τῶν τε μελλόντων πρόνοι-

αν, οὐκ ἂν ὁμοίως ὅμοιος ὢν ὁ λόγος ἢ τανῦν γε, οὔτε μνησθῆναι τὸ παροιχόμενον, οὔτε
σκέψασθαι τὸ παρὸν, οὔτε μαντεύσασθαι τὸ μέλλον, εὐπόρως ἔχειν, ὥστε περὶ τῶν
πλείστων οἱ πλεῖστοι τὴν δόξαν σύμβουλον τῇ ψυχῇ παρέχονται. ἡ δὲ δόξα σφα-
λερὰ καὶ ἀβέβαιος οὖσα, σφαλεραῖς καὶ ἀβεβαίοις ἀτυχίαις περιβάλλει τοὺς
αὐτῇ χρωμένους. Τίς οὖν αἰτία κωλύει καὶ τὴν Ἑλένην ὁμοίως νέαν οὖσαν·
ὡς περὶ βιατήριον βίᾳ ἁρπασθῆναι, τῇ γὰρ πειθοῖ ὁ νοῦς παρασύρη· καίτοι εἰ ἀ-
νάγκη, ὄνειδος ἕξει μὲν οὔ. τὴν δὲ δύναμιν τὴν αὐτὴν ἔχει. λόγος γὰρ τὴν ψυχὴν ὁ πεί-
σας ἦν. ἔπεισεν, ἠνάγκασε καὶ πείθεσθαι τοῖς λεγομένοις, καὶ συναινέσαι τοῖς ποιου-
μένοις. ὁ μὲν οὖν πείσας ὡς ἀναγκάσας, ἀδικεῖ. ἡ δὲ πεισθεῖσα ὡς ἀναγκασθεῖσα λό-
γῳ, μάτην ἀκούει κακῶς. ὅτι δ' ἡ πειθὼ προσιοῦσα τῷ λόγῳ, καὶ τὴν ψυχὴν ἐτυπώ-
σατο ὅπως ἐβούλετο, χρὴ μαθεῖν πρῶτον μὲν τοὺς τῶν μετεωρολόγων λόγους. οἵτι-
νες δόξαν ἀντὶ δόξης, τὴν μὲν ἀφελόμενοι. τὴν δὲ ἐργασάμενοι τὰ ἄδηλα καὶ ἄπει-
σα φαίνεσθαι τοῖς τῆς δόξης ὄμμασιν ἐποίησαν. δεύτερον δὲ τοὺς ἀγοραίους διὰ λόγων
ἀγῶνας. ἐν οἷς εἷς λόγος πολὺν ὄχλον ἔτερψε καὶ ἔπεισε τέχνῃ γραφεὶς, οὐκ ἀλη-
θείᾳ λεχθείς. τρίτον φιλοσόφων λόγων ἁμίλλας ἐν αἷς δείκνυται καὶ γνώμης τά-
χος ὡς εὐμετάβολον ποιοῦν τὴν τῆς δόξης πίστιν. τὸν αὐτὸν δὲ λόγον ἔχει ἥτε τοῦ λό-
γου δύναμις πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς τάξιν, ἥτε τῶν φαρμάκων τάξις πρὸς τὴν τῶν σω-
μάτων φύσιν. ὥσπερ γὰρ τῶν φαρμάκων ἄλλα ἄλλους χυμοὺς ἐκ τοῦ σώματος ἐξάγει. καὶ
τὰ μὲν νόσου, τὰ δὲ βίου παύει, οὕτω καὶ τῶν λόγων οἱ μὲν, ἐλύπησαν, οἱ δὲ, ἔτερ-
ψαν. οἱ δὲ, ἐφόβησαν. οἱ δὲ, εἰς θάρσος κατέστησαν τοὺς ἀκούοντας. οἱ δὲ, πειθοῖ τινι κα-
κῇ τὴν ψυχὴν ἐφαρμάκευσαν, καὶ ἐξεγοήτευσαν. Καὶ ὅτι μὲν εἰ λόγῳ ἐπείσθη
οὐκ ἠδίκησεν ἀλλ' ἠτύχησεν, εἴρηται. τὴν δὲ τετάρτην αἰτίαν, τῷ τετάρτῳ λόγῳ διέ-
ξειμι. εἰ γὰρ ἔρως ἦν ὁ ταῦτα πράξας, οὐ χαλεπῶς διαφεύξεται τὴν τῆς λεγομέ-
νης γεγονέναι ἁμαρτίας αἰτίαν. καὶ γὰρ ὁρῶμεν οὐχ ἣν ἡμεῖς θέλομεν, ἀλλ' ἣν ἕκα-
στος ἔτυχε. διὰ δὲ τῆς ὄψεως ἡ ψυχὴ καινοῖς τρόποις τυποῦται, αὐτίκα γὰρ ὅταν πο-
λέμια σώματα καὶ πολέμιον ὁπλίσῃς κόσμον. χαλκοῦ καὶ σιδήρου, τοῦ μὲν ἀλε-
ξιτήριον. τοῦ δὲ προβλήματα, εἰ θεάσεται ἡ ὄψις ἐταράχθη, καὶ ἐτάραξε τὴν ψυχήν.
ὥστε πολλάκις κινδύνου μέλλοντος οὐδέπω ὄντος, φεύγουσιν ἐκπλαγέντες.
Ἰσχυρῶς γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ νόμου διὰ τὸν φόβον εἰσῳκίσθη τὸν ἀπὸ
τῆς ὄψεως ἥτις ἐλθοῦσα ἐποίησεν ἀσμενίσαι, καὶ τοῦ καλοῦ τοῦ διὰ τὸν νόμον κει-
νομένου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τοῦ διὰ τὴν δίκην γιγνομένου. ἤδη δέ τινες ἰδόντες φοβερὰ
καὶ τοῦ παρόντος ἐν τῷ παρόντι φρονήματος ἐξέστησαν. οὕτως ἀπέσβεσε καὶ ἐξήλα-
σεν ὁ φόβος τὸ νόημα. πολλοὶ δὲ ματαίαις νόσοις καὶ δεινοῖς πόνοις καὶ δυσιάτοις μανί-
αις περιέπεσον. οὕτως εἰκόνας τῶν ὁρωμένων πραγμάτων ἡ ὄψις ἐνέγραψεν ἐν τῷ
φρονήματι. καὶ τὰ μὲν δειματοῦντα πολλὰ μὲν παραλείπεται. ὅμοια δ' ἐστὶ τὰ πα-
ραλειπόμενα, οἷάπερ τὰ λεγόμενα. ἀλλὰ μὴν οἱ γραφεῖς ὅταν ἐκ πολλῶν χρωμάτων
καὶ σωμάτων ἓν σῶμα καὶ σχῆμα τελείως ἀπεργάσωνται, τέρπουσι τὴν ὄψιν. ἡ δὲ τῶν
ἀνδριάντων ποίησις καὶ ἡ τῶν ἀγαλμάτων ἐργασία, ὅσον ἡδεῖαν παρέσχετο τοῖς ὄμ-
μασιν ὄψιν. οὕτω τὰ μὲν λυπεῖν, τὰ δὲ ποθεῖν πέφυκεν ὄψιν. πολλὰ δὲ πολλοῖς πολλῶν ἔ-
ρωτα καὶ πόθον ἐνεργάζεται τῶν πραγμάτων. εἰ οὖν τῷ τοῦ Ἀλεξάνδρου σώματι,
τὸ τῆς Ἑλένης ὄμμα ἡσθὲν προθυμίαν καὶ ἅμιλλαν ἔρωτος τῇ ψυχῇ παρέδωκε, τί θαυ-
μαστὸν, ὃς εἰ μὲν θεὸς θεῶν θείαν δύναμιν κρατεῖ, πῶς ἂν ὁ ἥσσων εἴη, τοῦτον ἀπώσασθαι
καὶ ἀμύνασθαι δυνατός. εἰ δ' ἐστὶν ἀνθρώπινον νόσημα, καὶ ψυχῆς ἀγνόημα, οὐχ ὡς ἀ-
μάρτημα μεμπτέον, ἀλλ' ὡς ἀτύχημα νομιστέον. ἦλθε γὰρ ἦλθε ψυχῆς ἀγρεύμασιν, οὐ
γνώμης βουλεύμασι. καὶ ἔρωτος ἀνάγκαις, οὐ τέχνης παρασκευαῖς. Πῶς οὖν
χρὴ δίκαιον ἡγήσασθαι τὸν τῆς Ἑλένης μῶμον. ἥτις εἴτ' ἐρασθεῖσα, εἴτε λόγῳ πει-
σθεῖσα, εἴτε βίᾳ ἁρπασθεῖσα, εἴτε ὑπὸ θείας ἀνάγκης ἀναγκασθεῖσα ἔπραξε,
πάντως διαφεύγει τὴν αἰτίαν. Ἀφεῖλον τῷ λόγῳ, δύσκλειαν γυναικός.
ἐνέμεινα τῷ νόμῳ, ὃν ἐθέμην ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου. Ἐπειράθην καταλῦσαι μώ-

μου

μου ἀδικίαν, καὶ δόξης ἀμαθείαν. ἐβουλήθην γράψαι τὸν λόγον ἑλένης μὲν ἐγκώμιον, ἐμὸν δὲ παίγνιον.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΝ.

Τρεῖς φοραὶ ῥητόρων γεγόνασιν. ὧν ἡ μὲν πρώτη, ἀγράφως ἔλεγεν, ἧς ἐστι θεμιστοκλῆς, καὶ περικλῆς, καὶ οἱ κατ᾽ ἐκείνους ῥήτορες. ἡ δὲ δευτέρα, ἐγγράφως. ἧς ἐστι δημοσθένης, καὶ αἰσχίνης, καὶ ἰσοκράτης, καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς, ἡ πραττομένη τῶν ῥητόρων δεκάς. καὶ αὗται μὲν αἱ δύο φοραὶ, ἐν ἀθήναις γεγόνασιν. ἡ δὲ τύχη, καὶ τῇ ἀσίᾳ τούτων δωρεῖται φορὰν, τρίτην οὖσαν ἐπίσημον. ἧς ἐστι πολέμων. ἡρώδης. ἀριστείδης, καὶ οἱ κατὰ τούτους τοὺς χρόνους γεγόνασι ῥήτορες. ἤνεγκεν μὲν ἡ τρίτη φορὰ, λέγω δὴ ἡ τῆς ἀσίας προελθοῦσα, σοφὸν καὶ θαυμάσιον ἄνδρα τὸν ἀριστείδην. καὶ γὰρ τῶν πάνυ ἐλλογίμων ἐγένετο, καὶ πολὺ μᾶλλον. καὶ σώφρων λίαν, καὶ χρημάτων κρείττων, ὡς καὶ αὐτὸς εἶπεν ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν τεττάρων. τούτου λέγουσι πατέρα εὐδαίμονα. μητέρα δὲ ὡς ἄσημον οὖσαν, οὐ προστιθέασιν. ἐγένετο δὲ, ἀπὸ ἀδριανοῦ πόλεως τῆς ἰωνίας. ἀδριανοὶ γὰρ οἱ πολῖται αὐτῆς λέγονται. τινὲς δὲ σμυρναῖον αὐτὸν λέγουσι, πλανηθέντες ἀπὸ τοῦ ἐκεῖσε φοιτᾶν τῷ πολέμωνι διδασκόμενον. ἔπειτα ὅτι καὶ μεγίστην εἰς αὐτὴν εὐεργεσίαν κατεβάλετο. σεισμοῦ γὰρ κατενεγκόντος αὐτὴν, ἔγραψε λόγον περὶ τῆς πτώσεως αὐτῆς, πρὸς τὸν βασιλέα ἀντωνῖνον. ὃν ἀντωνῖνος ἀναγνοὺς, εὐθέως ἐδάκρυσε. καὶ πέμψας, ἀνῴκισεν αὐτήν. καὶ σύνοδον ποιήσας ἐν τῇ ἐφέσῳ ἀσιανῶν ἀνδρῶν, ἀνενέωσεν αὐτήν. ἐπαιδεύθη καὶ ἐν ἀθήναις τὰ φιλόσοφα. οὗτος δὲ ὁ ἀριστείδης νέος ὢν, λέγεται πικροτάτην νενοσηκέναι νόσον. ἐπιληπτικὸν γὰρ αὐτὸν λέγουσι γεγονέναι. καὶ τὰ τῶν λόγων αὐτοῦ διὰ τοῦτο ἠργηκέναι ἐπί τινα χρόνον. εἶτα ἀπελθὼν ἐν περγάμῳ ὡς δὴ τοῦ ἀσκληπιοῦ πολὺ ἐκεῖσε φοιτῶντος, καὶ παραμείνας χρόνον, ἔτυχεν ἰάσεως. καὶ ὑπὲρ τούτου ἀμείψασθαι τὴν εὐεργεσίαν βουλόμενος, ἔγραψεν ἓξ λόγους, τοὺς ἱεροὺς λεγομένους. ἐν οἷς μόνους τοὺς ὀνείρους διηγεῖται οὓς ἰδὼν, ἰάθη. ἐκελεύσθη δὲ παρὰ τοῦ ἀσκληπιοῦ, καθημέραν τριάκοντα λέγειν στίχους. καὶ περαιτέρω μὲν ἐξεῖναι τούτων λέγειν, ἧττον δὲ, οὔ. ὅθεν καὶ πολλοὶ αὐτοῦ λόγοι φέρονται ἐκ ταύτης τῆς προφάσεως. ἐγένετο δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀντωνίνῳ τῷ βασιλεῖ καὶ μάρκῳ. ἐλθόντος δὲ ἐν σμύρνῃ τοῦ ἀντωνίνου, καὶ πάντων αὐτὸν τῶν παιδευτῶν τιμησάντων, ὁ ἀριστείδης μόνος οὐκ ἀπήντησεν αὐτῷ. εἶτα τοῦ ἀντωνίνου ἐρωτῶντος ποῦ ἀριστείδης, ἀπεκρίνατό τις, ὅτι οὐ πάρεστιν. εἰ γὰρ παρῆν, οὐκ ἐλάνθανε. καὶ πέμψαντος τοῦ ἀντωνίνου πρὸς αὐτὸν, ἦλθε λέγων, ὅτι οὐκ ἀπήντησα ἐπειδὴ οὐ δέομαι ὧν οἱ πολλοὶ δέονται, ἀντὶ τοῦ χρημάτων. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀκούσας τούτων, πλείω τῶν ἄλλων τούτῳ ἔδωκε χρήματα. ὁ δὲ ἐδέξατο μὲν, ὅμως δεδιὼς μὴ διὰ τὸ μὴ λαβεῖν ἐγείρῃ κατ᾽ αὐτοῦ τὴν βασιλέως ὀργήν. τοῦ δὲ μάρκου φοιτήσαντος ταῖς ἀθήναις, ὁ μὲν ἀδριανὸς σοφιστὴς εἰπὼν παραχρῆμα, πάντας ἐξέπληξε. πᾶν γὰρ ὃ ὡρίζετο, αὐτὸς σχεδιάζων ἔλεγε. πρὸς τοῦτο δὲ εἶπεν ὁ ἀριστείδης τῷ μάρκῳ παρὼν καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἀθήναις, ὅτι ἡμεῖς τῶν ἐμούντων οὐκ ἐσμέν. ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων, καὶ τῶν ἀρεσκόντων. ἀλλ᾽ ὅμως εἰπὼν καὶ αὐτὸς πλέον ἐξέπληξε, καὶ ἐτιμήθη σφόδρα. βουλόμενος δὲ ποτὲ εἰπεῖν τὸν παναθηναϊκὸν, ἐκωλύετο παρὰ ἡρώδου τοῦ σοφιστοῦ τοῦ ἀθηναίου, ὡς δυνάστου. τοῦτο μὲν, ὅτι αὐτὸς ἦν τότε ὁ τὸν θρόνον ἐπέχων τὸν σοφιστικὸν καὶ ἀπὸ ὑπάτων κατήγετο. τοῦτο δὲ, ὅτι καὶ μάρκος αὐτῷ φίλος ἦν. ποτὲ εὑρὼν θησαυρὸν, ἐδίδου τῷ βασιλεῖ αὐτόν. ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπε, κέχρησο αὐτῷ. αὖθις δὲ προσάγων αὐτὸν τῷ βασιλεῖ, ἔφη εἶναι ὑπὲρ ἰδιώτην τὸν θησαυρόν. ὁ δὲ βασιλεὺς πάλιν εἶπε πρὸς αὐτὸν, καὶ κατάχρησο. μὴ δυνάμενος

ἔσω διὰ τὸν φθόνον τοῦ ἡρώδου, μηχανῇ αὐτὸν μετῆλθεν. ἀναθέμενος γὰρ αὐτῷ ἄλλον
παναθηναϊκὸν εὐτελῆ καὶ ψυχρὸν ὃς καὶ φέρεται, ἠξιώθη λαβεῖν τὴν ἄδειαν τοῦ
λέγειν, παρ' αὐτοῦ. νομίσαντος ἡρώδου, ὅτι αὐτὸν μέλλει λέγειν καὶ ἀσχημονεῖν. εἰσελθὼν δὲ
εἶπε τοῦτον καὶ ἀναγινωσκόμενον, καὶ θαυμαζόμενον, καὶ πάνυ ηὐδοκίμησε. λέγεται
δὲ παναθηναϊκὸς, διότι ἐν τοῖς παναθηναίοις ἐλέχθη. ἀνάγεται δὲ, ὑπὸ τὸ πανηγυ-
ρικὸν εἶδος. τὰ κεφάλαια δὲ ἐν τῷ λόγῳ εἰσόμεθα. διεῖλε δὲ τὸν λόγον εἰς τέσσαρα, διό-
τι ᾔδει αὐτοὺς ὡς ἐν πανηγύρει, μὴ μέλλοντος τοῦ παντὸς ἀκούειν λόγου, πολλοῦ ὄντος.
περιλαμβάνει δὲ ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πάσας τὰς ἱστορίας. ἐν μὲν τῷ
πρώτῳ λέγει τὰ πρότερα ὧν ἱστόρησεν ἡρόδοτος. ἐν τῷ δευτέρῳ δὲ, τὰ ἡροδότου. ἐν τῷ
τρίτῳ, τὰ θουκυδίδου. ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ, ἅπερ εἶπεν ὁ ξενοφῶν, καὶ ὁ θεόπομπος. εἰσὶ δὲ τὰ
πρῶτα ὧν ἱστόρησεν ἡρόδοτος, τὰ περὶ τοῦ κελεοῦ καὶ τοῦ ἐριχθονίου, καὶ τὰ περὶ πολέμου,
καὶ τῶν ἀμαζόνων. καὶ τινα παλαιὰ πάνυ. ἔτι δὲ εἶπεν ἡρόδοτος, τὰ περσικά. τὰ δὲ θου-
κυδίδου, τὰ πελοποννησιακά. τὰ δὲ ξενοφῶντος, αἱ ἑλληνικαί. τὰ δὲ θεοπόμπου, αἱ φι-
λιππικαί. ἐπειδὴ δὲ λέγουσι τινὲς αὐτὸν ἀνταλλάξαι χαλινὸν τὴν τέχνην κατὰ
χρησμὸν, ἰστέον ὅτι οὐδαμοῦ μέμνηται. ἀλλ' ἁπλῶς καὶ μάτην λέγουσιν, οἱ γὰρ λέγον-
τες. ἄλλως τε φαίνεται σβεσθὲν τὸ ἐν δελφοῖς μαντεῖον κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, τὸ πα-
ρέχον αὐτοῖς τὸν χρησμὸν, εἴγε γὰρ ἐγένετο, ὃ δὲ λέγουσιν ἐσβέσθη, τῶν φωκέων τότε,
ἐμπρησάντων αὐτό. γενόμενος δὲ τότε νέρων ὁ βασιλεὺς πάσης ἀσελγείας μεστὸς, μείζονα
καὶ λαμπρότερον αὐτὸν κατεσκεύασεν. ὕστερον δὲ αὐτὸς καθεῖλεν αὐτὸν, διὰ τόδε. λέγε-
ται ὅτι εἰσελθόντος εἰς δελφοὺς εὐτελοῦς τινὸς καὶ λαβόντος χρησμὸν, νέρων οὐκ ἔλα-
» βε, ζητῶν ὁ αὐτὸς πυθέσθαι περί τινος. εἶτα ἤρετο αὐτὸν ὅτου. ἡ δὲ πυθία ἀπεκρίθη. ἔα
» δέ μοι χθιζὸς λίβανος κλυτοῦ ὀρμινίοιο. τοῦτο δὲ ἐσήμανεν, ὅτι πλεῖον μοι ἀρέσκει ὁ ὀρμι-
νίου θύων εὐτελέστιον εὐσεβὴς, ἢ νέρων πολλὰ θύσας. ἦν μὲν πάνυ ἀσελγὴς οὗτος ὁ νέ-
ρων, ὥστε καὶ τῇ μητρὶ συγκαθευδῆσαι, καὶ φονεῦσαι αὐτὴν, ἐπὶ τοπολὺ τῆς ἀσελγείας
ταύτης οὐκ ἀνεχομένην. ἀμέλει καὶ τοιοῦτόν τι πάλιν εἰς αὐτόν. ἔπαυσε δὲ αὐτὸ τὸ
μαντεῖον, διὰ τοῦ τρόπου. πολλὰ ποιοῦντος αὐτοῦ, καὶ μὴ δυναμένου αὐτὸ σβέ-
σαι, παρόντος τινος τῶν ἐμπείρων συνεβούλευσε αὐτῷ ὡς λέγεται, τυφῶνος κεφαλὴν
ῥῖψαι ἔσω ἐν τῷ ναῷ, καὶ οὕτως ἔπαυσεν αὐτό. λέγεται δὲ ὡς ὅτι ἀριστείδης, οὐκ εὐτυ-
χῶς προσῄει τοῖς μαθηταῖς, οὐδὲ εἶχε πολλοὺς μαθητάς. ἀμέλει τινὲς περὶ αὐτοῦ εἶ-
πον τὸ ἔπος φερόμενον τοῦτο λεχθέν. χαίρετε ἀριστείδου τοῦ ῥήτορος ἕπτ' ἀμαθηταί. τέσ-
σαρες οἱ τοῖχοι, καὶ τρία κυψέλλια. σκάμνα τρία, καὶ θρόνος εἷς. οὐκ ἔστι δὲ, ἀλλὰ πε-
ρὶ ἄλλου τινὸς νεωτέρου ἀριστείδου, μὴ ἔχοντος μαθητὰς, ἀλλὰ μόνην τὴν διατριβὴν
καὶ τὰ σκαμνία, παρά τινος εἰσελθόντος, καὶ εὑρόντος αὐτὸν μόνον. οὐ πάνυ δὲ γηραι-
ὸς τέθνηκε. περὶ δὲ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐν λόγοις φύσεως ἀριστείδου, γὰρ μὲν πα-
ρήκαμεν ἐν τοῖς ἄνω εἰπεῖν, ἤδη μὲν λογγῖνος καὶ πάντες οἱ κριτικοὶ, πολλὰ προειρήκα-
σιν, ὡς γόνιμος. ὡς ἐνθυμηματικὸς τυγχάνει καὶ βίαιος, καὶ καθόλου τὸν δημοσθένην
μιμούμενος. ὅμως δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ὀλίγα πρὸς τὸ παρὸν προστεθήσεται. φιλότι-
μος ἐστὶν ὁ ἀνὴρ, καὶ χαίρων καιναῖς ὑποθέσεσι καὶ πρὸς τοὺς πρώτους τῶν παλαιῶν,
ταῖς ῥητορείαις μαχόμενος. ἰσοκράτην. δημοσθένην. θουκυδίδην. ἡρόδοτον, καὶ πρὸς
τὸν κορυφαῖον τῶν φιλοσόφων, πλάτωνα. οὕτως ἐν ταῖς ὕλαις, ἐφαμίλλους πλέκει
τοὺς λόγους. καὶ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων πυκνότητι, δημοσθενίζει. καὶ δεύτερα τὰ πρῶ-
τα τίθησι πολλάκις, καὶ τοῖς πρώτοις, ὡς δευτέροις μάχεται. καὶ σχημάτων ἐναγωνί-
ων ὑπηρέτης γεγένηται. τὴν δὲ … ὡς κύριος. ἀσφαλὴς ἀρχ
οὐδὲν ἐκ τῆς ἀσίας εὗρατο καινὸν, ἢ κοῦφον, ἢ εὔηθες. οὐδὲ ταῖς τροπικαῖς τῶν λέξεων
ὡς ἔτυχε χρώμενος. οὐδὲ φαινόμενος τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ὡς ἔδει πολλῆς. ἀλλ' ἀεὶ βα-
θὺς ὢν πανταχόθεν, καὶ τῆς λέξεως πλείονα δίδους τὸ νοεῖν. ὃ γὰρ ὡς ἴδιον δημοσθέ-
νει προσὸν κατενοήσαμεν, τοῦτο ἐπὶ ἀκριβείας τῶν νεωτέρων σοφιστικῶν ἀνδρῶν, αὐ-
τὸς μόνος μεμίμηται. νικῶν γὰρ, οὐκ ἀναπαύει τὸν νοῦν, ἀλλὰ τῷ γονίμῳ τῆς φύσεως
χρῆται.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΚΟΥ.

ὁ Παναθηναϊκὸς ἀριστείδου, συμβαίνουσαν οὐκ ἔχει τῇ προσηγορίᾳ τὴν τέχνην. ὅσα μὲν γὰρ ἡ κατὰ τὴν γραφὴν ὑπόθεσις ἀπαιτεῖ, λέγω δὴ τὴν ἑορτὴν καὶ τὴν τῶν ἀθηναίων πανήγυριν, παρῆκε διόλου. μήτε τῆς ἑορτῆς ἐπαινετής, μήτε τῶν δρωμένων γενόμενος. ἀφειδῶς δὲ ἑαυτὸν εἰς τὸ τῶν ἀθηναίων ἐγκώμιον ἀφεὶς, οὐχ ὅπερ ἡ τῆς πανηγύρεως ἀπῄτει διαίρεσις, ἀλλ' ὅπερ ἡ τῶν ἐγκωμίων πεπλήρωκε χρεία. τῆς τε χώρας ἐκφράζων τὴν θέσιν, καὶ τοῖς τῆς γῆς ὡραϊζόμενος κάλλεσι. καὶ πανταχοῦ μὲν αὔξησιν ἐκτιθεὶς, πομπεύων δὲ κατὰ μέρος ἐν πᾶσι καὶ ταῦτα λέγων, καὶ πρὸς ἄσκησιν τοῖς νέοις ἐκτείνων τὸ σύγγραμμα, τὸ τῆς ἑορτῆς παρῆκεν ἐγκώμιον, τὸν σοφιστὴν ἰσοκράτην μιμούμενος. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖνος ἑαυτοῦ παναθηναϊκὸν ἐπέγραψε τὸν λόγον, οὕτως ἀριστείδης τὴν ἀρχὴν παρ' ἐκείνου λαβὼν καὶ τὴν μεταχείρισιν, καὶ αὐτὴν ὡς εἰπεῖν τὴν ὕλην, καθαρώτερον ἐξείργασται τὴν ὑπόθεσιν, καί τοι δοκοῦσιν ἀμφότεροι, οὐ πρὸς τὸ τῆς ἑορτῆς σημαινόμενον ἀφορῶντες, ἀλλὰ πρὸς τὸ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀθηναίων ἐγκώμιον, τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐπιγράψαι τὸν λόγον. καὶ δηλοῦν ἐθέλειν σαφῶς διὰ τῆς προσηγορίας, τοῦ λόγου τὴν δύναμιν. ἃ δέ τινες περὶ τῶν ἀντιθέσεων ἐγκαλοῦσι τῷ σοφιστῇ, φέρε μετὰ ταῦτα γυμνάσωμεν. ἁπάντων φησὶν εἰδότων, ἰσοκράτης φησὶν, ὅτι δεῖ τοῖς μὲν εὖ λέγειν τινὰς βουλομένοις πλείω τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἀγαθῶν, τὰ προσόντα ἀποφαίνειν. τοὺς δὲ κατηγοροῦντας τἀναντία τούτων ποιεῖν, ἀριστείδης τοῖς προσοῦσιν ἐγκωμίοις τῇ πόλει, κατηγορίας συνέπλεξε. τὰς περὶ μηλίων καὶ σκιώνης ἀντιθέσεις συντάξας τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ δὴ ἐγκλήματα καὶ διαβολὰς οὐκ ἔπαινον ὡς ἐγκωμιαζομένοις προσέφερε. πρὸς οὓς τὴν δὲ προχείρως εὕρομεν τὴν λύσιν, ὅτι δεῖ πανταχόθεν τὸν τινὰ ἐγκωμιάσαι βουλόμενον καὶ τὰ νομιζόμενα τιθέναι κατηγορήματα. καὶ ταῦτα λύειν, ἐάν γε πρόχειρον ἔχῃ τὰς λύσεις. καὶ οὗτος μὲν ὁ λόγος, κοινότερος. ἐκεῖνος δὲ ἂν εἴη πρὸς τὸ ζητούμενον χαριέστερος, ἐὰν λέγωμεν ὡς τῶν ἐγκωμίων, τὰ μέν ἐστιν ἄγαν ἔνδοξα καὶ ὁμολογούμενα ἀγαθὰ, τὰ δὲ, ἀμφίδοξα. ἔνδοξα μὲν, τὰ τῶν θεῶν ἐγκώμια, καὶ τὰ τῶν βασιλέων τυχὸν. οὐδὲ γὰρ τολμῶμεν ἄτοπον περὶ τούτων εἰπεῖν. ἀμφίδοξα δὲ, τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. οἷς πῇ μὲν ἔνδοξα, πῇ δὲ ἄδοξα τυγχάνει τὰ πράγματα. ἐὰν μὲν οὖν ἔνδοξα θέλωμεν ποιῆσαι τὰ κατὰ φύσιν ἀμφίδοξα, τότε δεῖ τὰ μὴ ὁμολογούμενα ἀγαθὰ, συναύξειν τῷ λόγῳ. τὰ δὲ μέσα δεικνύναι διὰ τῆς μεταχειρίσεως ἔνδοξα. τὰ δὲ διαβολῆς καὶ κατηγορίας ἐχόμενα, εἰς ἔπαινον μετατιθέναι ταῖς λύσεσιν ἵνα σκοπὸς πανταχόθεν ἡμῖν ἀνύηται, τὸ διόλου κατασκευάσαι τὴν ὑπόθεσιν ἔνδοξον. δημοσθενικὸν δὲ τὸ τοιοῦτον θεώρημα, τὸ τὰς καθ' ἡμῶν ἀντιθέσεις, εἰς τοὐναντίον μετατιθέναι τῇ τέχνῃ. ὁ γὰρ ἀριστείδης ποιῆσαι βουλόμενος καὶ τὸ τῶν ἀθηναίων ἔνδοξον κατασκευάσαι σπουδάζων ἐγκώμιον, ὅσα μὲν ἦν ὁμολογούμενα τῶν ἀγαθῶν, οἷον τὰς παρὰ τῶν θεῶν τιμάς τε καὶ δωρεάς. καὶ τὰς εὐεργεσίας αὐτῶν, καὶ τὰς εὐχὰς τῶν ἱκετευόντων αὐτοὺς, ἄγαν ἐπηύξησεν. ὅσα δὲ μετὰ πολέμων λέγω καὶ τῶν τοιούτων, πρὸς τὸ κρεῖττον μετεχειρίσατο. ἃ δὲ διαβολὴν ἐποίει τοῖς ἀθηναίοις ἀπὸ μηλιέως καὶ σκιωνέως, δι' ἀντιθέσεων ἐν μέσῳ δεξάμενος, οὕτω διέλυσεν. ἵνα πανταχόθεν τὸ τῶν ἀθηναίων ἔνδοξον φαίνηται πρόσωπον. ὅτι γοῦν καὶ τῇ θέσει τῆς ἀντιθέσεως παρ' ἰσοκράτους τὸν λόγον ἐδέξατο, δῆλον τοῖς τὸ βουσίριδος ἐγκώμιον ἀνεγνωκόσι σὺν τέχνῃ. καὶ γὰρ ἐκεῖνος πανταχόθεν ἔνδοξον θέλων κατασκευάσαι τὸ πρόσωπον, τὴν στοχαστικὴν ἀντίθεσιν ἔθηκεν, οὕτως λέγων. ἀλλ' ἄδηλον εἰ βούσιρις τὴν τοιαύτην πολιτείαν τοῖς αἰγυπτίοις κατέστησεν, ἣν ἔλυσε πάλιν, στοχαστικῶς εἰπών. οὐδένα ἄλλον εἰκὸς ἦν ταῦτα νομοθετῆσαι, ἢ τὸν ἐκ ποσειδῶνος μὲν γεγονότα, καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ταῦτα μὲν, ἐπὶ τοσοῦτον. ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ὁ λόγος φιλότιμος, καὶ τὸ τῶν πανηγυρικῶν εἶδος διόλου τετήρηκε σεμνοτάτην φράσιν διδοὺς, καὶ ὡς αὐξητικὸς ἐν πᾶσι τυγχάνει τοῖς πράγμασι, τὴν δὴ

μοσθένους βίαν μιμούμενος. οὐ γὰρ ἀρκεῖ τὰ τῶν ἐγκωμίων τῇ φύσει. ἀλλά τι κἀ-
κ τῆς τέχνης προστίθησιν, εἰ μέγεθος ἔτι μεῖζον ἐπαύξων τὰ κατορθώμενα. μετὰ τού-
των δεικνύναι τὸ σαφὲς τῆς λέξεως ἐπεξιόντες παρατηρήσομεν.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΡΗΤΟΡΟΣ, ΠΑΝΑΘΗΝΑΪΚΟΣ.

ομος ἐστὶ τοῖς Ἕλλησι παλαιός, οἶμαι δὲ καὶ τῶν βαρβάρων τοῖς πλεί-
στοις, τροφεῦσι χάριν ἐκτίνειν ἅπασαν, ὅση δυνατή. οὕς τινας δ' ἂν
τροφέας προτέρους ὑμῶν ἄγοι τις ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δοκῶν γε δή
πως εἰς Ἕλληνας τελεῖν, οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν, ὥς γέ μοι φαίνεται. μάλι-
στα μὲν γὰρ καὶ τῆς νενομισμένης ταυτησὶ τροφῆς καὶ κοινῆς, ὑμᾶς
εὐθὺς ἂν εὕροι τις ἐπωνύμους καὶ ποριστάς, σκοπῶν ἐξ ἀρχῆς. ὥστε ἔξεστιν εἰπεῖν, ἰ-
δίᾳ μὲν ἄλλους ἄλλων εἶναι τροφέας, οὓς ἂν ἡ τύχη καὶ ὁ συμπίπτων χρόνος ἑκάστοις
παρασκευάσῃ, κοινοὺς δὲ ἁπάντων τροφέας, ὑμᾶς εἶναι καὶ μόνους. καὶ πρό γε αὐ-
τῶν ἔτι τῶν τροφέων, ὥσπερ οὓς πατέρας πατέρων καλοῦσιν οἱ ποιηταί. δι' ἃ καὶ μό-
να τὴν εὔνοιαν ἤρκει παρὰ πάντων ὑμῖν εἶναι κατὰ φύσιν. οὐ μὴν ἀλλ' οἵ γε βλέπων
τὸ δίκαιον ἐποιούμην, καὶ περὶ ἧς εἶχον ἐν νῷ τροφῆς εἰπεῖν, τῆς ὡς ἀληθῶς καθαρᾶς,
καὶ διαφερόντως ἀνθρώπου, τῆς ἐν μαθήμασι καὶ λόγοις, τίς οὕτως ἔξω τούτων ἐστίν, ὥστ' ἀ-
γνοεῖν, παρ' ὑμῶν οὖσαν ἅπασι τὴν ἀρχήν. ὥστε εἰκὸς καὶ τὸν περὶ τούτων λόγον,
δεῦρο κομίζειν, καὶ τιμᾶν τοῖς γιγνομένοις τὴν πόλιν. ὡς τὰς μὲν ἄλλας χάριτας, δι-
καίας μέν, οὐ μὴν τῶν πραγμάτων ἄντικρυς εἶναι συμβέβηκε. μόνην δὲ ταύτην, συγ-
σίαν τῆς εὐεργεσίας ἔξεστι προσειπεῖν. ἡ γὰρ ὑπὲρ λόγων λόγῳ γιγνομένη χάρις, οὐ μό-
νον τὸ δίκαιον ἔχει μεθ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου πρῶτον ἐπωνυμίαν βεβαι-
οῖ. μόνη γάρ ἐστιν ἀκριβῶς εὔλογος, μηδεὶς δὲ ὑμῶν ὦ νῦν τε παρόντες τοῖς λόγοις. καὶ
χρόνῳ συνεσόμενοι, μηδεμίαν προπέτειαν, μὴ δὲ εὐήθειαν καταγνῷ τοῦ παντὸς ἐγχει-
ρήματος, εἰ μήτε προσποιησάμενοι σχῆμα φαυλότερον τοῦ λόγου, μήτε ἃ πολλὰ καὶ ἐργώ-
δη τῷ λόγῳ πρόσεστι δείσαντες, ὑπέστημεν ἐκ τοῦ φανεροῦ τοσοῦτον ἀγῶνα. μάλιστα μὲν
γὰρ εἰ καὶ τοῦτο ἄξιον αἰτίας, οὐ δὲ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς ἡμῖν γε παρεῖται, τὸ μὴ οὐ το-
λμῆσαι. ἔπειτ' οὐδέ με τοῦτο λέληθεν, ὡς ἐργώδης ὁ λόγος, καὶ χαλεπὸς διενεγ-
κεῖν, καὶ τὰς ἐκτροπὰς ὁπόσας ἔχει. ἃς καὶ συνιδεῖν ἁπάσας καὶ διελέσθαι καθ' ἑ-
κάστην, καὶ πληρῶσαι διατέλους, ἀδύνατον, μὴ οὐ σὺν μεγάλῃ καὶ λαμπρᾷ τῇ τύχῃ.
πρὸς δὲ τούτοις, ἐφ' ὅσοις ἔθνεσι τοῖς περὶ αὐτῶν εἰρηκόσι καὶ προκατειληφόσι τὰς ἀ-
κμὰς ἐπερχόμεθα. μεῖζον ἔχοντες ἔργον, ὅτι φυλαξόμεθα, ἢ ὅτῳ χρησόμεθα εὑρεῖν. ἄλ-
λων γὰρ ἄλλα κεκοσμηκότων καὶ διεξεληλυθότων, τὰ πᾶσι παρειμένα, πᾶσι καὶ πε-
πλήρωται. καὶ συμβαίνει διπλοῦν τὸν ἀγῶνα γίνεσθαι τῷ μετὰ πάντας ἐγχειροῦντι,
χωρὶς πρὸς ἕκαστον, καὶ κοινῇ πρὸς ἅπαντας. οὐ μὴν ἀλλ' αὐτό γε τοῦτό ἐστι, καὶ τὸ μό-
νον πεποιηκός μοι τὸν λόγον, ὅτι οὕτω πολλοῖς καὶ μεγάλοις τῆς πόλεως ὑπερεχούσης,
καὶ τόπον οὐδένα τοῖς βουλομένοις εὐφημεῖν ἀργὸν παρεικυίας, οὐδείς πω μέχρι τῆς
δε τῆς ἡμέρας, εἰς ἅπαντα καθῆκεν ἑαυτόν, οὐδὲ ἐθάρρησεν. ἀλλ' οἱ μὲν τοὺς αἰῶ-
χρόνους ἐν τοῖς ποιήμασιν ᾄδουσι, καὶ τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς κοινὰ τῇ πόλει. καὶ ταῦτα,
ἀπὸ τοῦ παρήκοντος. οἱ δὲ, τοὺς ἐκ τῶν καιρῶν πολέμους πρὸς Ἕλληνας καὶ βαρβά-
ρους αὐτῆς ἀφηγοῦνται, μεμερισμένως. ἕτεροι δὲ, τὴν πολιτείαν καταλέγουσιν. οἱ
δὲ, ἐν τοῖς ἐπιταφίοις λόγοις τῶν ἀποθανόντων ἐνίους προσειρήκασιν. εἰσὶ δὲ οἳ κἀν-
τούτοις, οὐχ ὡς νομίζεται διὰ τῶν πράξεων ἦλθον, ἀλλ' ἑτέραν ἐτράποντο. δείσαντες
ἐμοὶ δοκεῖν, ἐλάττους γενέσθαι τῶν πραγμάτων, οὐκ ἔξω μέν που συγγνώμης λαβόντες
φόβον. ἀλλ' οὖν οὕτω γε πολλοῦ τινος ἐδέησαν, περὶ πάντων γε τῶν ὑπαρχόντων
τῇ πόλει διεξελθεῖν. καὶ μὴν οἱ μὲν τὴν σοφίαν αὐτῆς ἐγκωμιάζουσιν, οἱ δέ, τὰς ἀ-
ποικίας, καταλέγουσιν. ἕτεροι δὲ αὖ τὴν κοινότητα, καὶ φιλανθρωπίαν ὑμνοῦσι. καὶ ταῦ

τα, οἱ μὲν, τοῖς συγγράμμασί που τοῖς ἄλλοις ἐγκαταμιγνύντες. οἱ δ' ἀπὸ στόματος οὑ-
τωσὶ, κατὰ τὸ συμβαῖνον τῆς μνήμης. ὡς δὲ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἅπαντες ἢ τῷ βουλήματι τῷ
σφετέρῳ μεμετρήκασιν, ἢ τῇ δυνάμει τὰ πρὸς τὴν πόλιν· οὐ τῷ τῆς πόλεως μέτρῳ, οὐδὲ
τῷ τῶν πραγμάτων. ἀλλ' ὥσπερ πελάγους ἀπείρου καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐχ ὁρι-
ζοντος ἕκαστος ὅσον καθορᾷ τοῦτο θαυμάζει, καὶ συμβέβηκεν, ὥσπερ αἴνιγμα τῇ πό-
λει. ἡ γὰρ τοσούτων εὐφημιῶν καὶ δόξης περίεστι ταύτῃ, καὶ ὡς ἐλάχιστον τούτων ὧν
μέτεστιν εἴποι τις, οὐ τοῦ παντὸς ἁμαρτήσεται. οὐ δὴ δίκαιον τὴν μόνην τοῦ τολμήμα-
τος αἰτίαν, καὶ δι' ἣν εἰκότως ἐδεήσε τοῦ νυνὶ λόγου, ταύτην ἐκείνης ἀξιῶσαι τῆς αἰτί-
ας, ἢ τὸ τῆς μέμψεως δεῖν ὄνομα. ἔπειτα, εἰ μὲν μὴ πολλῶν καὶ καλῶν καὶ μεγάλων ὄν
των, οὐ μόνον οὔτε ἀπαριθμῆσαι ῥᾳδίων, οὔτε μετρῆσαι δυνατῶν τῶν εἰς τοσοῦτον
τὴν πόλιν ἡκόντων, ἕν τι καὶ τοῦτο τῶν λοιπῶν ἦν ἀγαθὸν, οὐ καὶ ἴσως ἥρμοττε παρα
κινδυνεύειν, ἀλλ' ἐᾶν ὅπως ποτ' ἔχει τὰ τῆς δόξης αὐτῇ. νυνὶ δ' ὥσπερ ἁπάντων ἡ-
γεμὼν τοῖς ἕλλησιν οἶμαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις γεγένηται, οὕτως ὅτι καὶ
τῶν λόγων πρώτη, γνώριμον ἐστὶν ὥστε οὐκ ἀλλοτρίᾳ τῇ πείρᾳ χρώμεθα. οὐδ' ἑτέρω
σε φέρουσαν ὁδὸν προελόμεθα, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπὶ τὴν πόλιν καὶ τοὺς ἀθηναίους, οὔ
τε ἐλάττω τὰ τῆς πόλεως ποιοῦμεν, ἀλλ' ἔν τι καὶ τῶν τῆς πόλεως ἐκτίνομεν εἰς ὅσον
ἐγχωρεῖ. εἰρημένον δὲ ὑπὸ πολλῶν πολλάκις, ὡς ἄρα οὐ ῥᾴδιον εὑρεῖν ὅθεν ἄρξεταί
τις, ἐμὸν οὐκ ἄλλου τοῦτον τὸν λόγον εἶναι νομίζω τῇ χρείᾳ. οὐ γὰρ μόνον τῷ πρεσβυ
τάτην εἶναι τῶν ἐν μνήμῃ τὴν πόλιν, συμβαίνει καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνήκειν εἰς τὸ πλέον τοῦ
φανεροῦ καὶ προχείρου λαβεῖν, ἀλλ' ὅτι καὶ πολλὰς ὥσπερ ἐν κύκλῳ ἀρχὰς τὰς ὁ λόγος
προδείκνυσιν. ἃς οὔτε ὁμοῦ ποιήσασθαι δήπου δυνατὸν, οὔθ' ἥτις ἀρχὴ ταῖς ἄλλαις ἐπι-
νικήσει, ῥᾴδιον κρῖναι. ἄλλαι γὰρ ἄλλων ἕνεκα, ἁρμόττειν ὥς γ' ἐκ τοῦ προφαινομένου,
πρῶτα λεχθῆναι, δόξαν παρέστησιν. ἣν δὲ ἁπασῶν ἐπικαιροτάτην ἀρχὴν ὑπολαμβά
νω, καὶ πρὸς ἣν ἥκιστα ἂν ἁμαρτεῖν, ἅπαντα καθισάμενος τὸν λόγον, ταύτην καὶ δὴ
ποιήσομαι. εἰ δὲ ὀρθῶς ἢ μὴ, πάρεστι κοινωνεῖν τῆς γνώμης. οἶμαι δὲ ἂν, ὡς ὑπὲρ οἰ-
κείας καὶ μετέχων τῶν ἀγαθῶν, ἔστιν οὗ, φαίνωμαι τῷ λόγῳ χρώμενος, οὐδ' ὑμῖν ἂν
φέρειν αἰσχύνην. ἡ γὰρ τῆς χώρας ἡμῖν φύσις, τῇ φύσει τῶν ἀνδρῶν συμβαίνουσα φα
νήσεται. καὶ οὔτε ἡ γῆ πρέπουσα ἑτέρων εἶναι οὐκοῦν οὐδὲ ἐγένετο, οὔτε οἱ ἄνδρες, ἄλ
λης ἀντὶ ταύτης ἄξιοι. οὐκοῦν οὐδὲ ἠλλάξαντο. ἀλλ' ἔμειναν ἐφ' ἧς εἶχον. ἄμφω δὲ ταῦτα,
ὄψει καὶ μνήμῃ κρίνεται. οἵ, τε γὰρ ἀεὶ οἰκήσαντες τὴν χώραν, ἐναργῆ καὶ θαυμαστὰ τῆς
αὐτῶν ἐπιεικείας σημεῖα ἐξενηνόχασιν, ἐν παντὶ τῷ παρελθόντι. τὰ μὲν, ἵν' οὕτω σί
τις ἂν εἴποι, φιλανθρωπίαν ἐπιδεικνύμενοι. τῇ τῶν τρόπων πραότητι καὶ ταῖς ὁμιλί
αις, οὐδέσιν ἄλλοις ὁμοίως ἡμέροις εἶναι δοκεῖν λιπόντες. τὰ δ' ἐν ταῖς χρείαις καὶ τοῖς κιν
δύνοις, ἐν προβόλου μοίρᾳ τοῖς ἕλλησι γενόμενοι, καὶ τὸ τῆς χώρας αὖ σχῆμα, τοιοῦτον
ἐκ γῆς καὶ θαλάττης θεωροῦντι. πρόκειται γὰρ ἀντ' ἄλλου φυλακτηρίου τῆς ἑλλάδος
τὴν γιγνομένην τάξιν ἔχουσα, πρώτη πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, προμήκης εἰς τὸ πέλα-
γος καὶ μάλα ἐναργὴς συμβαλεῖν, ὅτι τῆς ἑλλάδος ἐστὶν ἔρυμα, ὑπὸ τῶν κρειττόνων
πεποιημένον, καὶ μόνη ταύτῃ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡγεῖσθαι τοῦ γένους. εἶτα καὶ τῆς φιλαν
θρωπίας, ὥσπερ σύμβολον ἐκφέρει. προβαίνει γὰρ μέχρι πλείστου, τὴν θάλατταν
ἡμεροῦσα, καὶ ταῖς νήσοις ἐγκαταμίγνυται θεαμάτων ἥδιστον. ἤπειρος ἐν νήσοις,
καὶ τούτων ἐνίων νοτιωτέρα. πρώτη μὲν τοῖς ἐκ τοῦ πελάγους ὥσπερ χεῖρα
προτείνουσα, εἰς ὑποδοχήν. παντοδαποὺς δὲ ὅρμους καὶ λιμένας παρεχομένη
κύκλῳ περὶ πᾶσαν ἑαυτήν. ἔτι δὲ ἀκτὰς ἄλλας κατὰ ἄλλα μέρη τῆς περιθα-
λάττης καὶ ἑαυτῆς. καὶ πορθμοὺς πρὸς τὰς ἐπικειμένας νήσους, οὐ πλέον διαλείπον
τας, ἢ ὅσον αἱ νῆσοι πρὸς ἀλλήλας. ὥστε καὶ παραπλεῖν, καὶ περιπλεῖν, καὶ πεζεύειν,
καὶ ἔτι πελαγίους εἶναι, διὰ τῆς ἀττικῆς, ὥσπερ ἐν πομπῇ, κατ' ἐξουσίαν τὸ πρὸς ἡδο-
νὴν αἱρουμένους. αἱ δὲ, ἐπίκεινται πανταχόθεν πεποικιλμέναι, κυκλάδες καὶ σπορά
δες περὶ τὴν ἀττικήν. ὥσπερ τῆς θαλάσσης ἐξεπίτηδες ἀνείσης, ἀντὶ προαστείου τῇ πό
λει, χοροῦ σχῆμα σώζουσαι. καὶ τὰ ἐκείνων κάλλη καὶ κόσμους, τῆς πόλεως κάλλη καὶ

κόσμους εἶναι συμβέβηκε. ἵδρυνται γὰρ ὥσπερ τοῖς βασιλείοις τὰ προπύλαια· καὶ
σελήνην ἀστέρες ἐγκλείουσι ποικιλτὴς ἂν εἴποι τις. μεῖζον φέρουσαι κέρδος, ἢ ὅσον παρέ-
χουσι. λέγω δὴ τὸ προσοικεῖν. διὰ δὴ καὶ μόνη τῇ πόλει ὡς κυρίως αὐτῆς φαίη τὴν ἀρ-
χὴν αὐτῶν συμβῆναι, καὶ γνησίαν εἶναι τῶν ἑλληνικῶν. τοὺς δ' ἄλλους, νόθους εἰς τὴν
θάλατταν ἐμβῆναι, ὥσπερ ὑποβολιμαίους, οὐ πατρικαῖς ταῖς νήσοις εἶναι θεμένης.
ἀλλ' ἁρπάσαντας τύχης ἀλογία, ὅπερ αὐτοὺς καὶ ταχέως πάλιν ἐξήλασε. ἔχει δὲ
τὸ σχῆμα καὶ ταύτην τὴν θέσιν τῆς χώρας ἐχούσης, τὸν μὲν ἀεὶ κατάπλουν τῶν ἐμπό-
ρων, καὶ καθ' ἱστορίαν ἢ χρείαν εἰσαφικνουμένων, μεθ' ὅσης τῆς ῥᾳστώνης καὶ ψυχαγωγί-
ας γίνεται καὶ τρυφῆς, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν, πλὴν, εἰς ὅσον αὐτούς τις ἐπιμαρτύραιτο.
οὕτω γὰρ παντάπασιν ἡ ψυχὴ προκαθαίρεται, καὶ μετέωρος καὶ κούφη γίνεται, καὶ
σφόδρα τῶν ἀθηνῶν τῆς θέας ἐν παρασκευῇ, ὥσπερ ἐν ἱεροῖς προτελουμένη. ἐπίδη-
λον δὲ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς πλέον τοῦ συνήθους τὸ φῶς ἐγγιγνόμενον ἀφαιρούσης ἤ-
δη τὴν πολλὴν ἀχλὺν ὡς ἀληθῶς καὶ καθ' ὅμηρον εἰπεῖν τῆς ἀθηνᾶς, ἔτι τῇ χώρᾳ προ-
σαγόντων. ὥστε ἔοικεν ὀνείρατος εὐφροσύνη τὰ θεάματα. καὶ χορείαν ἐξελίττειν, οὐ πλοῦν
ἀνύειν δόξαις ἄν, δι' ἃ τὴν ναῦν ἀεὶ κύκλῳ περιΐσταται καὶ ἄλλη παντοδαπή, ἄγον-
τα μετ' εὐθυμίας εἰς τὴν ἀττικήν. τοῖς δ' ὁρωμένοις συμβαίνει καὶ τὰ λεγόμενα, οἷς
οὐκ ἔστιν ἀπιστεῖν. πάντα γὰρ ἑξῆς ὁμοίως ἔχει. λητώ τε γὰρ εἰ καὶ μικρὸν ὕστερον ἁρμό-
σει περὶ τῶν θείων διηγεῖσθαι, λυσαμένη τὴν ζώνην ἐν ζωστῆρι τῆς ἀττικῆς, καὶ λιποῦ-
σα τὴν ἐπωνυμίαν τῷ τόπῳ, βαδίζουσα ἀεὶ εἰς τὸ πρὸς ἕω τῆς προνοίας ἀθηνᾶς ἡγου-
μένης, ἀπ' ἄκρας τῆς ἀττικῆς ἐπιβᾶσα τῶν νήσων, εἰς δῆλον καταίρει, καὶ τίκτει δὴ
τοὺς θεούς. τήν τε ἄρτεμιν, καὶ τὸν πατρῷον ἀπόλλω τῇ πόλει. ἥ τ' ἀπὸ τῆς ἀσίας
εἰς τοὺς ἕλληνας πρώτη διαβᾶσα δύναμις, διὰ τῶν νήσων προσέσχεν εἰς μαραθῶ-
να, καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως ἀχθεῖσα τοῦτό που, πρὸς τὸ δοῦναι δίκην ὧν ἐπεβούλευ-
σε τοῖς ἕλλησιν. οὕτω δὲ ἐν ἀρχῇ τῆς ἑλλάδος οὖσα ἡ χώρα, ἐν μέσῳ τῆς πάσης οὐχ ἧτ-
τόν ἐστιν. ὅποι γὰρ ἂν ἀπ' αὐτῆς κινηθείης, τὰ γνωριμώτατα τῶν ἑλλήνων ἐκδέχεται
γένη. καὶ ὥσπερ πόλιν ἡ οἰκεία χώρα προσοικεῖ, οὕτω καὶ τὴν ἀττικὴν ἅπασα ἡ ἑλλὰς
προσοικεῖ. διὸ δὴ καὶ μόνη τὸ τῶν ἑλλήνων πρόσχημα, καθαρῶς ἀνῄρηται. καὶ τοῖς βαρ-
βάροις ἐστὶν ἐπιπλεῖστον ἀλλόφυλος. ὅσον καὶ γε τῇ φύσει τοῦτό που κεχώρισται, το-
σοῦτον καὶ τοῖς ἤθεσι τῶν ἀνδρῶν ἀφέστηκεν. οὔτε γὰρ ποταμοῦ μέσου κοινωνεῖ τινος,
οὔτ' ἔστιν αὐτῇ μεθόριον μέσον οὐδὲν, τὸ αὐτὸ διαιροῦν καὶ μιγνύον τὴν γῆν. ἀλλ' ὥσπερ
πρὸς ἀσπίδος ἐπίσημον, πάντα πρὸς μέσον ἔχει τὸ χωρίον ἐκ παντὸς ἄκρου τείνει
καὶ τὰ ἑλληνικά. καὶ πανταχόθεν κύκλοι περιέχουσι τὴν χώραν ἑλληνικοί. οἱ μὲν,
ἐκ θαλάττης, οἱ δ' ἀπὸ τῆς ἠπείρου περικείμενοι, ὥσπερ εἰκὸς τῇ κοινῇ τοῦ γένους ἑστίᾳ.
τοσοῦτον δὲ πέφευγε τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ βάρβαρον, ὥστε καὶ εἰς τῆς ἀντιπέραν ἠ-
πείρου, προὐβάλλετο ἑτέραν ἑλλάδα ἄποικον ἑαυτῆς, ἣ νῦν ἤδη πλεῖστον βαρβάρων
ἀφέστηκεν, ὥσπερ φύσει ταχθεῖσα ἡ πόλις, ἀντίπαλος τούτῳ τῷ γένει, καὶ πολεμία.
ἐξ ὧν ἄδολον μὲν καὶ καθαρὸν καὶ ἀδιάφθορον τὸ ἦθος ἀεὶ τοῖς ἐξ αὐτῆς διαγέγονε
παρεχομένη. εἰλικρινῆ δὲ καὶ καθαρὰν καὶ ἄλυπον καὶ παράδειγμα πάσης τῆς ἑλ-
ληνικῆς ὁμιλίας φωνὴν εἰσηνέγκατο. ἡ δ' αὐτὴ θέσις τῆς τε χώρας ἐν τῇ ἑλλάδι,
καὶ τῆς πόλεως ἐν τῇ χώρᾳ. μέση γὰρ ἐν μέσῃ κεῖται. τοσοῦτον πρὸς θάλατταν ἐπικλί-
νουσα, ὅσον τοὺς λιμένας ἧς εἶσι φαίνεσθαι. τρίτη δὲ ἀκόλουθος τούτων ἀνέχει, περι-
φανὴς ἄνω διὰ μέσης τῆς πόλεως. ἡ πάλαι μὲν πόλις, νῦν δὲ ἀκρόπολις, κορυφῇ πα-
ραπλησίως. οὐχ ὡς ὕστατον εἶναι τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς περὶ αὐτὴν πᾶν τὸ λοιπὸν σῶ-
μα τῆς πόλεως ἄκρου καὶ μέσου ταυτοῦ συμπεπτωκότος, τὸ διὰ πάντων ἔχει κάλλος,
καὶ ὁ τελευταῖος ὅρος τῆς περὶ γῆν εὐκαιρίας. ὥσπερ τι ἐπ' ἀσπίδος κύκλων εἰς ἀλ-
λήλους ἐμβεβηκότων, πέμπτος εἰς ὀμφαλὸν πληροῖ διὰ πάντων ὁ κάλλιστος. εἴπερ ἡ
μὲν ἑλλὰς, ἐν μέσῳ τῆς πάσης γῆς. ἡ δὲ ἀττικὴ, τῆς ἑλλάδος, τῆς δὲ χώρας, ἡ πόλις. τῆς
δ' αὖ πόλεως, ἡ ὁμώνυμος. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἡμᾶς ὁ λόγος παρήνεγκε, τῆς ἀεὶ παρα-
πιπτούσης ἀκολουθίας ἐχόμενος. ἐπιστρεπτέον δὲ πάλιν πρὸς τὴν χώραν, καὶ τὰ

πρεσβεῖα φυλακτέον αὐτῇ. ἧς τὴν μὲν πρὸς γῆς τε καὶ θαλάττης φύσιν, εἴπομεν δὴ
ὅσων εἰκὸς ἦν. μῆκος τε φεύγοντες, καὶ τὸ παρελθεῖν, ἃ μὴ χεῖρον εἰπεῖν. ἀλλὰ μὴν
τόν γε ὑπὲρ κεφαλῆς ἀέρα, καὶ τὴν τῶν ὡρῶν κρᾶσιν, οὕτω σύμμετρον εἴληχεν, ὥστε
εἰ τῷ λόγῳ μετρίως εἰπεῖν ἦν, εὐκτὸν ἂν ἦν. ἴσον γὰρ ἁπάντων ἀπέχει τῶν δυσχερῶν.
καὶ μετέχουσα τῶν ἀγαθῶν τῆς δυνάμεως ἑκάστης, ἃ λυπηρὰ πρόσεστιν ἑκάστῃ, πέφευ-
γε. τεκμαίρεσθαι δὲ ἔξεστιν, οὐ μόνον τοῖς ὡραίοις νικῶσι καὶ παρὰ τὴν ἐπωνυμίαν, καὶ
τοσοῦτον τοῦ παντὸς ἔτους κατέχουσι χρόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀποστάσει. καθάπερ ἐν στάθμῃ
ὥσπερ ὅταν τι βουληθῶμεν ἰδεῖν ἀκριβῶς. ὅσον γὰρ ἄν τις ἀποστῇ τῆς πόλεως δεῦ
ρο ἢ ἐκεῖσε κινηθεὶς, ἢ τῇ θέρμῃ πλείονι τῆς χρείας, ἢ τῷ ψύχει προστυγχάνει. ὥστε
ἐν τούτῳ μόνῳ νικᾶται, ἐν ᾧ τὸ νικᾶν λυπεῖ, καὶ οὗ τὸ νικᾶσθαι λυσιτελέστερον. τοσαύ
τη δὲ ἐστὶν ἡ περιουσία τῆς εὐτυχίας, ὥστε καὶ τῶν ἄλλων γενῶν αἱ ταύτης ἄποικοι πό
λεις αἱ τὴν νῦν ἰωνίαν ἔχουσαι, ἄριστα κεκρᾶσθαι δοκοῦσιν, ὥσπερ ἄλλο τι τῶν οἴκο-
θεν μετειληφυῖαι. ὥστε οὐ τὰ μὲν ὂν πρὸς ἄρκτον εἴποι τις ἂν εἶναι τῆς χώρας, τὰ δὲ
ὂν, πρὸς μεσημβρίαν ὀνομάζων. τὰ δ' αὖ τὰ λοιπὰ δύο ὡσαύτως. ἀλλ' αὐτὴν τῆς προσθή
κης ἔξεστιν ὁρίσασθαι. τὰ μὲν ἔνθεν αὐτῆς, ἄρκτου εἶναι, τὰ δὲ ἔνθεν, μεσημβρίαν ἤδη.
ἀνατολάς τε καὶ δύσεις, ὅσον τὸ ἄνω καὶ κάτω. αὐτὴν δ' εἶναι πάντων ὥσπερ εἰ μεθό-
ριον. κοινόν τινα χῶρον οὗ πάντα τὰ τμήματα συγκεράννυται, ὑπὸ αὐτὴν ὡς εἰπεῖν
τὴν ἀκρόπολιν τοῦ οὐρανοῦ. καὶ τὴν τοῦ διὸς ἀρχήν. ὡς ἀληθῶς γινομένην λῆξιν τῆς ἀθη-
νᾶς, καὶ τῶν ταύτης ἐρώντων καὶ θρεμμάτων τόπον οἰκεῖον. οὐ γάρ ἐστιν ὅστις τῶν περὶ
γῆν ἄστρων τοσοῦτον ἀφέστηκε γῆς τῇ φύσει, οὐδ' αἰθέρι μᾶλλον εἴκασται. γῆς μὲν δὴ καὶ
θαλάττης καὶ ἄστρων, εἰς τοῦτο ἔθεσαν τὴν ἀττικὴν, οἷς ταῦτα ἔπρεπε δημιουργοῖς. ἃ δὲ
τούτοις τοιούτοις οὖσιν ἕπεται, πολλὴ ῥᾳστώνη δεικνύναι. πεδίων τε κάλλη καὶ χάρι
τας. τῶν μὲν, πρὸ τῆς πόλεως εὐθύς. ἀπὸ τοῦ τείχους, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τῆς ἀκροπόλε-
ως κεχυμένων, καὶ ἐγκαταμιγνυμένων τῇ πόλει. τῶν δὲ, ἐφ' ἑκάστῃ τῇ θαλάττῃ τοῖς αἰ
γιαλοῖς ἐφορμούντων. τῶν δ' ἐν τῇ μεσογείᾳ τοῖς ὄρεσι τοῖς περιέχουσιν, ὥσπερ ἄλλοις
ὁρίοις διειλημμένων, ἐν κόλπων θαλαττίων τινῶν σχήματι. καὶ μὴν τήν γε τῶν ὀρῶν φαι
δρότητα καὶ χάριν, τίς οὐκ ἂν ἀγασθείη, οἷς γε τοσοῦτον κόσμου περίεστιν, ὥστε καὶ τὰς
πόλεις, αὐτὰ δὴ κοσμεῖ. ὃ γὰρ εἰκὸς ἔχειν τὴν χώραν ἔργον θεῶν οὖσαν περ ἔρμα τῆς χά
ριτος τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς, τοῦτο δείκνυσιν ἐν τοῖς πρώτοις. καὶ προξενεῖ διὰ τῆς φύσε
ως τὴν χάριν. ἔστι δὲ ἐπιτηδειοτάτη πρὸς κάλλη νεῶν καὶ ἀγαλμάτων. ὥστε δὶς ἡγε
μὼν ἂν εἴη. καὶ γὰρ ἐνθένδε ταῦτα πάντα ἤρξατο τῷ νόμῳ, καὶ τὴν χορηγίαν οἴκοθεν
ἡ πόλις ἔσχηκεν εἰς αὐτά. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἔχω τί χρήσωμαι. ἐπέρχεται γάρ μοι καὶ
κατὰ μέρη τὴν ἐπιτηδειότητα ἀποφαίνειν τῆς χώρας. οἷον εὐθὺς τὸ μήτε ὑπτίαν εἶναι
διὰ πάσης. μήτε ὄρειον παντελῶς, ἀλλ' ἐσχηματίσθαι πρὸς τὴν ἑκατέρας χρείαν ἐν μέ
ρει, καὶ πεποικίλθαι. ὥστε πῶς οὐκ ἂν εἴποι τις ὀρθῶς εἶναι τελέας καὶ πάσης τῆς
οἰκουμένης οἷον μίμημα σωζούσης. ἔτι δὲ ἡ τῆς θαλάττης τε καὶ γῆς διὰ τῶν λιμένων συ
ζυγία καὶ συμφωνία. τῶν δ' αὖ πεδίων καὶ τῶν ὀρῶν ἡ σὺν ὥρα μίξις καὶ χάρις, οὐ
τῶν ὅπου τις ἂν εἴποι συμβεβηκότων οἶμαι. ἔξεστι δὲ ὁρᾶν καὶ τὰς φλέβας τὰς ἀρ-
γυρίτιδας, ὥσπερ νοτίδας διὰ πάσης τῆς ὀρείου διηκούσας, ὅπως ἄρα μηδὲν ἀρ-
γὸν εἴη τῆς ἀττικῆς. μηδὲ εἴη ταῖς προσόδοις δυσχωρία μηδαμῇ. ἀλλὰ τὴν ἑτέρων εὐγε
ων, ἡ τῇδε ἄπορος νικῴη. ἔπρεπε δὲ ἄρα καὶ τοῦτο ἐλευθερίας ἐφόδιον καὶ μεγαλο
ψυχίας παρεσκευάσθαι τῇ πόλει. ἔτι τοίνυν ἀενάων ποταμῶν ῥεύματα ἄλυπα καὶ
πηγὰς ἀφθόνους, καὶ καρπῶν ἁπάντων φοραί. ὧν ὁ πάντων ἡμερώτατος, ἐνταῦθα τε
πανταχοῦ κάλλιστος περιφανῶς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐστὶν, ὥσπερ ἀπὸ τῶν σφραγμάτων,
τὴν εὐωχίαν σεμνυνόντων. ὃν δὲ εἰκότατον καὶ μέγιστον τῆς χώρας καρπόν τε καὶ κόσμον,
καὶ ὃς ἅπασαν ἔχει τὴν ἐπιτηδειότητα συλλαβὼν αὐτῆς, ἤδη δίειμι. ἀρχὴν δέ μοι
τοῦ λόγου κατελήλυθεν εἰς ἀρχήν τινα ἑτέραν. ἄλλας μὲν γὰρ χώρας ἐλέφαντες καὶ
λέοντες κοσμοῦσι. τὰς δὲ, ἵπποι καὶ κύνες. τὰς δὲ, ἃ τούτων παῖδας ἀκούοντας, ἐκπλήτ
τει. τὴν δὲ ὑμετέραν χώραν, κοσμεῖ τῶν ἐπὶ γῆς τὸ κάλλιστον. οὐ κατὰ τοὺς ἐν ἰνδοῖς μύρ-

μηκας ὑπὸ τῶν ὅρους ἄξιον εἰπεῖν. πρώτη γὰρ ἤνεγκεν ἄνθρωπον, καὶ πρώτη πατρίς
ἐστὶν ἀνθρώπου. καὶ ὅπερ πᾶσι τοῖς ἐπιγείοις ἐστὶν ἡ πᾶσα γῆ, τοῦτο ἤδη νενίκηκεν εἶναι τῷ
τῶν ἀνθρώπων γένει, μήτηρ καὶ τροφὸς κοινή, καὶ τῆς φύσεως ἀφορμή. χῶρός τις ἀνθρώ-
πων ἴδιος ἐκ πάσης γῆς ἐξῃρημένος, ὥσπερ οἱ τῶν τεμενῶν ὅροι. διὸ δὴ καὶ πάντας κρα
τίστους καὶ τῆς γιγνομένης ἀρετῆς ἐπὶ πλεῖστον ἥκοντας ἤνεγκεν. ἅτε οἰκείας αὐτῇ τῆς
φορᾶς οὔσης, οὐκ ἐπεισάκτου. οὐ γὰρ πλάνην καταλύσαντες. οὐδὲ ὥσπερ ἄλλοι σκό-
τους πατρίδας ζητοῦντες διὰ πάσης γῆς καὶ θαλάττης. οὐδὲ δυοῖν δυστυχίαιν ἡγησαμέ-
νων, κατέσχον τὴν χώραν, βιασάμενοι τὴν ἐπωνυμίαν. εἴξαντες μὲν τοῖς κρείττοσιν, ἐκ-
βαλόντες δὲ τοὺς ἥττους. ἀλλ' ὥσπερ τὸ ἐκ τῶν πηγῶν ὕδωρ ἐκ τῶν κόλπων τῆς γῆς, ἀ-
νῆλθε τὸ γένος, αὐτὸ ἐξ αὑτοῦ λαβὸν τὴν ἀρχήν. καὶ ξένοι καὶ πολῖται μόνῃ τῇ γῇ ταύ-
τῃ πρέπουσι διῃρῆσθαι. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι καθάπερ θέαν καταλαβόντες, οὕτω ταῦτα
κρίνουσιν. οὐ τῷ μᾶλλον ἑαυτοῖς προσήκειν τῶν χωρίων, τοὺς ἄλλους ἀφορίζοντες, ἀλ
λὰ τῷ φθῆναι καταχόντες, καὶ ξένους ὀνομάζουσι τοὺς δευτέρους ἐλθόντας. ἀγνοοῦντες
ὅτι πάντες ὁμοίως εἰσὶ ξένοι, μᾶλλον ἢ αὐτοὶ πρῶτοι ξένοι. καὶ τοσοῦτον τῶν δημοποιή
των οὓς αὐτοὶ ποιοῦνται διαφέρουσιν, ὅσον οὐ κριθέντες ἄξιοι τῆς πολιτείας, ἀλλ' εἰς
βιασάμενοι προὔβαλον τὴν πατρίδα, ὥσπερ ὅπλων ἀπορίᾳ τῷ φανέντι χρησά
μενοι. μόνοις δὲ ὑμῖν ὑπάρχει καθαρὰν εὐγένειάν τε καὶ πολιτείαν αὐχῆσαι. καὶ δυ
οῖν ὄντοιν ὀνομάτοιν, ἑκάτερον κύριόν ἐστι τῇ χώρᾳ, διὰ τὸ ἕτερον εἰκότως. οἵ τε γὰρ ξέ-
νοι, διὰ τοὺς ἄλλους πολίτας γνησίους ὄντας, ἀνέχονται τῷ προσρήματι. οἵ τε πολῖται
βεβαιοῦσι τὴν ἐπωνυμίαν, τῷ καθαροὶ ξένων εἶναι τὸ ἐξ ἀρχῆς. οὐκοῦν ἐξ οὔλης γε μόνοις
ὑμῖν εἰ οἷόν τε ἐστὶν εἰπεῖν, οὐδ' ἂν εἷς λάχοι τῆς γῆς, οὐ μᾶλλον γε ἢ τῆς μητρός τινί. καὶ
τοίνυν μόνοις τοῖς τῇδε γενομένοις δημοποιήτοις, οὐκ ἔπεστι γέλως. ὄντες γὰρ ἅπαν
τες φύσει πολῖται τῆς χώρας, νόμῳ τοῖς ἄλλοις τὴν τιμὴν ἀπενείματε. τῶν δ' ἄλ-
λων οἱ πλεῖστοι κινδυνεύουσι νόθοι νόθους εἰσποιεῖσθαι, χρόνῳ τὴν ἀρχαίαν φύσιν διαφθεί
ραντες, ὥσπερ ἐν συνοικίᾳ τῇ πάσῃ γῇ ζῶντες, ἐκ περιόδων καλοῦντες οἰκείαν, οἵ τε
λευταῖοι τῶν ἄλλων οἰκησάμενοι. καί μοι δοκεῖ τις ἂν εἰπεῖν παραιτησάμενος τὸν φθό
νον, ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι τὰς πόλεις οἰκοῦσιν, ὥσπερ στρατόπεδα, ὡς κατέλαβον ἐμμείναν
τες. μόνοις δὲ τοῖς ταύτης ἐγγόνοις τῆς χώρας, ἡ πόλις ἐστὶ κυρία. καὶ μόνη πόλεων, ἢ
κομιδῆ γε ἐν ὀλίγαις, ἑστίαν ἀκίνητον πρυτανείου δικαίως νέμει. Πολλῶν δὲ ἐπιρρε-
όντων καὶ πάντων αὐτὸ ἕκαστον εἰπεῖν ἐπειγόντων, αἱροῦμαι τὸ τῇ φύσει δεύτερον,
καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ βεβαιοῦν, ἑξῆς ἀποδοῦναι. ἐπειδὴ γὰρ ἀνῆκεν ἡ χώρα τοὺς ἄνδρας,
ἐκόσμει καὶ κατεσκεύαζε τὸν βίον αὐτοῖς, ἃ μητρὸς ἦν ἔργα ποιοῦσα. καὶ οὐ περιεῖδεν
ὥσπερ ἀλλοτρίας τῆς τροφοῦ δεηθέντας, ἀλλ' ἐκ τῶν αὐτῶν κόλπων ἐδωρεῖτο τὰ δεύ
τερα. καὶ γίνεται δὴ πανήγυρις ὡς ἀληθῶς ἱερὰ καὶ ὑπὲρ γῆς ἁπάσης τῆς οἰκου-
μένης, ἐν ταυθοῖ. καὶ ὥσπερ ἐν θεωρίᾳ πάντα εἰς ἅμιλλαν κατέστη. ἔρρωτο μὲν ἡ γῆ
πρὸς ἁπάσας γονάς. θεοὶ δὲ συμφέροντες παρεῖχον. οἱ μὲν, φυτά. οἱ δὲ, σπέρματα.
οἱ δὲ, βοσκήματα, ὧν ἔμελλεν ἡ φορὰ τὸ τοῦ ἀνθρώπου σῶμα κοσμήσειν οὐχ ἧττον, ἢ τὸ
οἰκεῖον, καὶ παρέξειν τὴν σκέπην κοινήν. τοῖς μὲν, τὴν ἐπέτειον καὶ πρώτην ἀεὶ, τοῖς δὲ,
εἰς ὅσον ἐξικνεῖτο. Τέχνας δὲ ἄλλοι τούτοις ἔφαινον. τὰς μὲν, πυρὶ συγκεραννῶντες.
τὰς δὲ, καὶ πυρὸς χωρίς. καίτοι ταῦτα οὐ μόνον τοῦ πλήθους ἕνεκα τῶν ἐν ταῦτα καὶ
φυσάντων καὶ φανέντων, φιλοτιμίαν ἔχει τῇ πόλει καὶ χάριν, ἀλλὰ καὶ τεκμήρια παμ
μεγέθη τοῦ πρώτου λόγου, καὶ παντὸς ἐστὶν ἐναργέστερα. ὅτι πρῶτον ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς
δὲ τῆς γῆς ἔστη, καὶ ταῦτα συμβαίνει πλήθει τε ὑπερφέρειν, καὶ σημεῖα τῆς ἀληθείας,
ἀλλήλοις ἑξῆς εἶναι. πρώτους τε γὰρ φύντας, ἔδει καὶ πρώτους δεηθῆναι. δεηθέντας
δέ που, καὶ τυχεῖν. καὶ μὴν τοῦτό γε ἀμήχανον μὴ θεοφιλεῖς ὄντας. θεοφιλεῖς δ' αὖ τι θέ
ναι τοὺς πρώτους ἀξιωθέντας φῦναι, πῶς οὐκ εὔλογον. πάλιν γὰρ εἰς ταυτὸν ἐπανέρχε
ται. καὶ μὴν τούς γε θεοὺς ἀμφοτέρων χάριν, εἰκὸς τῇ γῇ τὴν φορὰν πληρῶσαι. τοῦτο μὲν τῆς
χρείας, ὅτι πρώτους ὥσπερ ἔφην τοὺς ἐνταῦθα κατελάμβανε, τοῦτο δὲ τῆς τιμῆς, ἢ τοῖς ἀεί
στοις ὠφελεῖτο. λαβόντες δὲ οὕτω τὰς παρὰ τῶν θεῶν δωρεὰς, οὕτως εὖ τοὺς δόντας ἐμιμή

σαντο, ὥστε αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἀντὶ τῶν θεῶν κατέστησαν. καὶ πεῖραν ταύ-
την πρώτην ἔδοσαν τοῦ κατ' ἀξίαν τυχεῖν, τὸ χρήσασθαι τοῖς ὑπάρχουσιν ὡς προσῆ-
κεν. οὐ γὰρ ἠξίωσαν αὐτὸ δὴ τὸ τῇ γῇ κρύψαντες ἐξαρκεῖν. ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπέχον τοῦ φθονη-
θῆναι μὴ ἄρα τοὺς ἄλλους ἐξ ἴσου σφίσι ποιήσωσιν, ὥστ' οὐκ εἶναι κάλλιον ᾠήθησαν, ὅ-
σω τῶν ἄλλων προέχουσιν ἐνδείξασθαι, ἢ εἰ πάντας εὖ ποιοῦντες φθήσονται. δοκεῖ δέ
μοι καὶ ἡρακλῆς ὕστερον, παράδειγμα τοῦ βίου τήνδε τὴν πόλιν ποιησάμενος τὴν διάνοι-
αν ἐκείνην, ὑπὲρ ἁπάντων ἀνθρώπων λαβεῖν, ἣ μετὰ τῶν θεῶν αὐτὸν καταστήσασα ἔ-
χει, καὶ τὸ σημεῖον ἐναργὲς, ἡ πρὸς θησέα φιλία. οὐ μόνον τῶν ἐκείνοις πρὸς τοὺς ἄλλους,
ἀλλὰ καὶ τῶν οἱστισινοῦν πρὸς ἀλλήλους, καθ' ἑταιρείαν γενομένων, παμπληθὲς ὑπε-
ρέχουσα. ἀνθ' ὧν αὖ καὶ πρώτη πόλεων ἥδε ἐτίμησεν ἐκεῖνον ταῖς τῶν θεῶν τιμαῖς, καὶ
τοὺς παῖδας διετήρησε μόνη. ἀλλ' ὁ λόγος γὰρ ὥσπερ ῥεῦμα φερόμενος ὑπήνεγκε βίᾳ.
ἀναχωρεῖν οὖν ὅθεν ἐξέβην καιρός. πέμπουσι δὴ θείᾳ πομπῇ γῆν ἐπὶ πᾶσαν ἀφορ-
μὰς τοῦ βίου, καθάπερ θεωρικοῦ τινος διάδοσιν ἐπιστήσαντες τῶν δήμητρος ὡς λέγεται
τροφίμων ἕνα. καὶ τὸ ἅρμα πτερωτὸν εἶναι, φήμη κατέσχεν. ὅτι θᾶττον ἐλπίδος ᾔει παν-
ταχοῦ. καὶ προσάντες οὐδὲν οὐδ' ἄβατον ἦν αὐτῷ. ἀλλ' ὥσπερ διὰ ψιλοῦ τοῦ ἀέρος, οὕ-
τως ἐκομίζετο. δοκοῦσι δέ μοι κἀκεῖνον τὸν λόγον ἔργῳ πρῶτοι βεβαιῶσαι, καὶ καταδεῖ-
ξαι τὰς χάριτας εἶναι τὴν φύσιν. εὖ γὰρ ποιοῦντες, ἔφθανον τὴν ἐπιθυμίαν, τῶν εὖ
παθεῖν δεομένων. μνημεῖον δὲ καὶ σύμβολον τῆς θείας ἐκείνης πομπῆς, καὶ τῆς εἰς ἅπαν-
τας εὐεργεσίας, αἱ παρὰ τῶν ἑλλήνων ἀπαρχαὶ, δεῦρ' ἀφικνούμεναι, καθ' ἕκαστον ἔ-
τος τῶν σπερμάτων ἐκ τῶν προτέρων χρόνων. ἔτι δὲ αἱ τοῦ θεοῦ μαντεῖαι, δι' ὧν μητρόπο-
λιν τῶν καρπῶν ὀνομάζει τὴν πόλιν, ἄμφω μαρτυρῶν, καὶ πρώτην ἔχειν, καὶ τοῖς ἄλλοις
παρ' αὐτῆς γενέσθαι. τίθησι δὲ καὶ ἀγῶνας πρώτη πόλεων ἁπασῶν. καὶ τὸ ἆθλον ἐκ τῶν εὐ-
εργεσιῶν, καλῶς τὰ δοθέντα πιστουμένη. καίτοι πῶς οὐκ ἀληθῶς ἐκεῖνοι θεῶν μὲν παῖ-
δες, θεῶν δὲ τρόφιμοι, πρόγονοι δὲ τοῦ κοινοῦ βίου πᾶσιν ἀνθρώποις. οἱ μετὰ τοιαύτην
τιμὴν παρὰ τῶν θεῶν αὐτοῖς ὑπάρξασαν, ἀλλὰ καλλίω τοῖς ἐξ αὐτῶν εἰς φιλοτιμίαν κα-
τέλιπον, τοιοῦτοι μὲν πρὸς τοὺς δόντας θεοὺς γενόμενοι, οὕτω δ' αὖ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμι-
λήσαντες ἀνθρώποις, καὶ τοῦτο μὲν ἐνταυθοῖ λῆξαν, τέλεος ἡμῖν διήνυσται. τὰ δ' ἐντεῦ-
θεν, ὥσπερ ὁδοῦ διττὰ φέρει, καὶ πλείω τμήματα, τοῖς μὲν εἰρημένοις ἕκαστον ἐφεξῆς.
ἐν μέρει δὲ εἰπεῖν εἰσῴζοντα ἐν ἀλλήλοις τὴν διαδοχὴν, οὔπω δῆλον. κράτιστον δ' ἴσως
περὶ τῶν θείων πρῶτον διεξελθεῖν, εἶθ' οὕτω καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἐκείνων ἀρετῆς διαλέγε-
σθαι. ἔτι δὲ ὧν καθ' αὑτούς τε καὶ ἐν κοινωνίαις εἰργάσαντο, οἱ καθ' ἑκάστους ἀεὶ τοὺς χρό-
νους. μικρὸν δὲ ἀναλήψομαι. οὐ γὰρ μόνον οἷς εἶπον ἐτίμησαν οἱ θεοὶ τὴν γῆν ὑμῶν, ἀλλὰ
καὶ πολλοῖς ἄλλοις μεγάλοις. μέγιστον δὲ, ὃ καὶ μόνον εἰπεῖν ἴσως ἐξήρκει. περὶ γὰρ μόνης
ταύτης τῶν ὑφ' ἡλίῳ πόλεων ἤρισαν. καὶ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν, ὥσπερ ἐπὶ
μοναρχίᾳ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν, οἱ πρῶτοι τῶν θεῶν. ταύτης δὴ τῆς τιμῆς οὐχ ἥττω τὴν δευ-
τέραν ἐπεδείξαντο, ἐπιτρέψαντες δικασταῖς καὶ κριταῖς αὐτοῖς τοῖς τότε τὴν χώραν ἔ-
χουσι. νομίσαντες χάριεν καὶ κοῦφον εἶναι ἀμφότερα, ἐν τοῖς παιδικοῖς κριθῆναι. φα-
νέντων δὲ τῶν συμβόλων ἑκατέρωθεν, τοῦ τε ῥοθίου καὶ τοῦ θαλλοῦ, νικᾷ μὲν ἀθηνᾶ καὶ
καταδείκνυσι τὸν θαλλὸν, νίκης εἶναι σύμβολον. ποσειδῶν δὲ ὑπεχώρησε μὲν, οὐ μὴν κα-
τέλυσε τὸν ἔρωτα. τῆς δὲ παρ' ἀμφοτέρων σπουδῆς τε καὶ τιμῆς, οὐκ ἐλάττω σημεῖα
τὰ δεύτερα. ἡ μὲν γὰρ σοφίᾳ νικᾶν ἔδωκε τῇ πόλει. ὁ δὲ, ταῖς ναυμαχίαις, οὐ μόνον
τοὺς ἀνταγωνιστὰς νικᾶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν αὐτῶν μετασχόντας. οἶμαι δὲ καὶ οἷς ὅ-
λως ἀγῶνες καὶ νῖκαι ναυτικαὶ γεγόνασιν. ἀλλ' ὁ μὲν περὶ τούτων ἐκδέχεται λόγος
αὐτίκα. λαβοῦσα δὲ τὰς ψήφους ἡ θεὸς, τὴν ἐπωνυμίαν τῇ πόλει δίδωσιν ὡς ἑαυ-
τῆς οὔσῃ. καὶ κατεσκευάσατο ὡς κτῆμα ἑαυτῆς, διαρκῆ, πρὸς εἰρήνην τε καὶ πόλε-
μον. πρῶτον μὲν λόγους τε καὶ νόμων τάξεις καταδείξασα, καὶ πολιτείαν δυναστεί-
ας ἀπηλλαγμένην. ἀφ' ὧν μαθήματα εὑρέθη, καὶ βίων παραδείγματα εἰσῆλθεν. αὖθις
δὲ ὅπλων τε χρῆσιν διδάξασα, καὶ κοσμήσασα πρώτους, ὧν νῦν ἡμεῖς ἐκείνην σχήματι.
ἔτι δ' ἵππων ἁμιλλητηρίων καὶ πολεμιστηρίων ἔφηνεν ὀχήματα. καὶ ζεύγνυσιν ἐν τῇ

δὲ τῇ γῇ πρῶτος ἀνθρώπων, ὁ τῆσδε τοῦ θεοῦ πάρεδρος, ἅρμα τέλειον ζεύξας τῇ θεῷ. καὶ
φαίνει πᾶσι τὴν τελείαν ἱππικήν. αὐθὶ δὲ τούτοις χορεῖαι καὶ τελεταί, καὶ πανηγύ-
ρεις ἐπεκράτησαν, ἄλλαι δ' ἄλλων θεῶν ἐπιδημίας. ταῖς γὰρ τιμαῖς τῶν θεῶν ἠκολού-
θει τὰ δῶρα. διδόντων καὶ λαμβανόντων ἐκ τῶν αὐτῶν, τὰ ἐπιβάλλοντα ἑκατέροις.
οὐ μόνον δὲ ὑπὲρ τῆς πόλεως θεοὶ πρὸς ἀλλήλους ἤρισαν, ἀλλὰ καὶ ὧν ἤρισαν πρὸς
ἀλλήλους, ἐν τῇδε τῇ πόλει τὰς κρίσεις ἐποιήσαντο. πανταχόθεν πάντας ἀνθρώπους
ἐπιστρέφοντες πρὸς τὴν πόλιν. καὶ πάντων ἀρχὰς καὶ δείγματα βουλόμενοι κατα-
θέσθαι παρ' αὐτῇ, καθάπερ οἱ τοὺς παῖδας προδιδάσκοντες. ἵν' ὥσπερ πανταχοῦ
τῶν ἄκρων προδιδαξάντων καλῶς ἔχοι τοῖς ζηλοῦσιν, οὕτω κἀκεῖνοι τέλειοι τὴν γινο-
μένην ἀρετὴν ἀποβαῖεν, οἷς χρὴν ἑπόμενοι. καὶ μὴ μόνων τῶν πυρῶν καὶ κριθῶν εἴη τὰ
σπέρματα αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης διαίτης τε καὶ πολι-
τείας, ἐκ θεῶν αὐτοῖς εἴη τὰ σπέρματα. καὶ λαγχάνει Ποσειδῶν Ἄρει τὴν ὑπὲρ τοῦ παι-
δὸς. καὶ νικᾷ ἐν ἅπασι τοῖς θεοῖς. καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ὁ τόπος λαμβάνει τὴν αὐτήν. τοῦ
τε συμβάντος σύμβολον, καὶ δικαιοσύνης. ὥσπερ ἄλλο τι μαρτύριον, καὶ πίστιν εἰς ἀν-
θρώπους. οὐ γάρ ἐστιν ὑπὲρ τὸν ἄρειον πάγον οὐδὲν εὑρεῖν, εἴ τις ὑπερβολὴν ζητοίη. ἀλ-
λ' ὥσπερ τὰ ὕδατα, ὅσα μαντικὰ, καὶ πνεύματα αὐτόθεν ἴσχει, οὕτω καὶ οὗτος ὁ χῶ-
ρος ὥσπερ ἀνιέναι δοκεῖ τὴν τοῦ δικαίου γνῶσιν ἐναργῆ, καὶ τῆς παρὰ τοῖς θεοῖς ὡς
δυνατὸν ἐγγυτάτω. καὶ τοσούτῳ τετίμηται παρὰ πάντων τῷ συγκεχωρηκότι, ὥσ-
θ' οἱ μὲν ἡττώμενοι, στέργουσιν ὁμοίως τοῖς κεκρατηκόσιν. ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι καὶ συνέδρια
τά τε ἄλλα καὶ τὸ μέγιστον ὁ δῆμος, πάντες ἰδιῶται, πρὸς τὰς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ δί-
κας εἰσὶν ἥκοντες. καὶ μεταβολὴ τοῦ χωρίου τούτου μόνου, ἤδη σχεδὸν οὐχ ἥψατο, οἷα δὴ
τὰ ἀνθρώπινα, ἀλλ' ὥσπερ ἀγωνιστήριον τοῖς θεοῖς, ἀνεῖται καὶ οἷς ἐξ ἐκείνου καθήκει. καὶ
πάντες παράδειγμα δικαιοσύνης νομίζοντες, οὕτω τιμῶσιν αἰδοῖ τῶν θεῶν. ἑτέ-
ρα δὲ γίνεται κρίσις ὕστερον μικτὴ τοῖς ἀγωνισταῖς. θεία δὲ καὶ αὕτη τοῖς δικασταῖς. ἣν
ἀγωνίζεται τῶν Πελοπιδῶν ἀνὴρ δυστυχῶν. πρὸς τὰς νῦν προσοίκους τῷ τόπῳ θε-
ὰς σεμνὰς καταφυγών. καὶ δοὺς ὥσπερ ἔφεσιν εἰς τὴν πόλιν, ὡς ἐν ταύτῃ εἴπερ που
τὴν δικαίαν φιλανθρωπίαν οὖσαν, καὶ τυχὼν τῆς θεοῦ, τῶν μανιῶν ἀπαλλάττεται.
Περὶ μὲν δὴ γένους καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἐκ θεῶν τιμῆς, καὶ τῶν δωρεῶν ἃς αὐτοί τε εὗ-
ρον καὶ τοῖς ἄλλοις ἔνειμαν, εἴρηται. τῶν μὲν πραγμάτων ἴσως, ἧττον. οὐχ ἧττον δὲ,
ἢ τοῖς πρὸ ἡμῶν, νῦν δὲ παντοδαπῶν ἐπιόντων, ἀκόλουθον ἴσως ἐστὶ λέγειν, ὧν μόρος
ἐν γέγραπται τοῖς εἰρημένοις, ὅσῃ τῇ περιουσίᾳ τῆς φιλανθρωπίας εἰς ἅπαντας ἐχρή-
σαντο, καὶ ὅπως εἰς τὸ κοινὸν ἐπολιτεύσαντο. ἄνειμι δὲ καὶ ταῦθα μικρόν. ὥσ-
περ γὰρ τοῖς θεοῖς οὐκ ἀπέχρησε δι' ἑνός τινος τρόπου τὴν εὔνοιαν ἀναδεῖξαι τῇ πό-
λει, οὕτως οὐδ' ἐκεῖνοι τοῦ σίτου τὴν κοινωνίαν τοῖς ἀνθρώποις ἔκριναν ἐξαρκεῖν. ἀλ-
λ' ὁδῷ προήεσαν αὔξοντες τὴν φιλοτιμίαν, ὥσπερ οἱ τὰ σπέρματα. μεγίστη δὲ καὶ
κοινοτάτη τῶν εὐεργεσιῶν, ἡ τῶν πανταχόθεν δυστυχούντων ὑποδοχὴ καὶ παραμυ-
θία. οὐ γάρ ἐστι γένος ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὃ τῆσδε τῆς πόλεως ἀπείρατόν ἐστιν. οὐδ' ἄοικον τῶν
καιρῶν. ἀλλὰ πόλεις καὶ ἔθνη μετεληλύθει εἰς αὐτὴν καὶ καταπέφευγε, καὶ κατ' ἄν-
δρα σχεδὸν οἱ γνωριμώτατοι. ὧν ἁπάντων μὲν, ἀμήχανον καὶ μνημονεῦσαι πρῶτον,
καὶ τῆς μνήμης τοὺς λόγους συμμέτρους ἀποδοῦναι, μὴ ὅτι τῶν ἰδίᾳ λέγω μεταστάν-
των, κατὰ συμφορὰς, ἀλλ' οὐδὲ τῶν κοινῇ. ἃ δ' ἐστὶ τῶν παλαιῶν ἐντιμότατα, καὶ ὥσ-
περ ἀρχὴ τοῖς πολλοῖς διηγεῖσθαι. Ἡρακλέους ἀπελθόντος ἐξ ἀνθρώπων, ἡ μὲν πόλις,
καὶ νεὼς καὶ βωμοὺς ἱδρύεται πρώτη, καθάπερ καὶ πρόσθεν τοῖς μυστηρίοις ἐτίμησε
πρῶτον ξένων. καὶ διατελεῖ δὴ θεὸς ὢν, καὶ δοκῶν ἐξ ἐκείνου. οὐ γὰρ μόνον τοὺς πρεσβυ-
τάτους ἄρα τῶν θεῶν ἦρξε τιμᾶν, καὶ ταῦτα διαφερόντως καὶ ὑπὲρ πάντας τοὺς
ἀκολουθήσαντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπήλυδας αὕτη μετὰ τῶν ἄλλων ἀνέκρινεν, ὥσπερ
συμπολιτευομένη τοῖς θεοῖς. ἅμα τε δὲ ἐκεῖνοι τε ἐδέχοντο, καὶ ταύτην οὐκ ἐλελήθει.
ἀλλ' ἐξηγεῖτο τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ ἀνεκήρυττεν. ὥστε ἀπέφηνε τούς τε Θηβαίους, ὀλί-
γου τῇ φύσει προσήκοντας αὐτῷ. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, οἷς τι μέτεστιν ὡς οἰκείοις

ἐκείνου

ἐκείνου μνήμης. μόνη γὰρ οἶδε τίνων ἦν ἄξιος. αὐτῷ μὲν οὖν ταύτην ἀποδέδωκε τὴν
χάριν, δι᾽ ἣν καὶ ὅσων παρὰ τῶν ἄλλων ἔτυχεν Ἡρακλῆς, ἁπάσας τῆς πόλεως δικαί-
ως ἄν τις λέγοι. ταύτην γὰρ ἅπαντες μιμησάμενοι, τὰ δίκαια συνωμολόγησαν. εὐ-
ρυσθέως δὲ ἐλάσαντος μὲν ἐκ Πελοποννήσου τοὺς παῖδας αὐτοῦ, προσθέντος δὲ ἑτέραν
ἀγνωμοσύνην ἔτι μείζω καὶ δεινοτέραν, τὸ μὴ δὲ τῶν ἄλλων πόλεων μηδεμίαν δέχεσθαι
προκηρῦξαι καὶ τὰ ἔσχατα ἀπειλήσαντος, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἐσχετλίαζον. βοηθεῖν
δὲ οὐκ εἶχον. ἡ πόλις δὲ ὑπεδέξατο μόνη τῶν ἁπάντων, μισήσασα μᾶλλον τὰς ἀπει-
λάς, ἢ φοβηθεῖσα. καὶ τὴν προστασίαν ἣν ἁπάντων ἀνθρώπων Ἡρακλῆς εἶχε, ταύτην
αὐτὴ τοῖς ἐκείνου παισίν, ὥσπερ τινὰ οὐρανοῦ φορὰν διεσώσατο. εἰκότως. καὶ γὰρ ἐκεί-
νῳ τῶν πλείστων διὰ Θησέως συνεπείληπτο. καὶ πάλαι κοινωνὸν ἦγεν, ἀφ᾽ οὗ ταυτὰ
ἑώρα γινώσκοντα ἑαυτῇ. καὶ ἃ μὲν κατειργάσατο μετ᾽ αὐτῶν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, ἑτέρα
τῶν λόγων καθήκει δηλῶσαι μερίς. τὴν δ᾽ οὖν ἐπισκοπὴν οὕτω λαμπρὰν αὐτῶν ἐποιή-
σατο, ὥστ᾽ αὐτοῖς τὴν συμφορὰν λυσιτελῆσαι. οὐ γὰρ τὴν ὀρφανίαν μόνην ἄδηλον κα-
τέστησεν, ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῖς γενομένη, ἀλλὰ καὶ ὡς πατρόθεν εὐεργέτας τῶν ἀνθρώ-
πων, οὕτως ἐτίμησε. τέτταρας μὲν δοῦσα νέμεσθαι πόλεις τῶν τότε οἰκουμένων ἐν τῇ
χώρᾳ. πρώτους δὲ θρέψασα δημοσίᾳ, πατρὸς εὐεργέτου παῖδας ὥσπερ οὓς ὕστερον
τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τελευτησάντων τρέφειν ἐνόμισε. καὶ μέντοι, καὶ τὰ τροφεῖα πρέ-
ποντα ἐκομίσατο ἑαυτῇ. τῶν γὰρ ὑπηργμένων ἀξίους εὗρεν. ἡ δ᾽ ἐκείνων ὁδὸς τὸ δεῦ-
ρο. κοινὴ διὰ πάντων ὕστερον τῶν ἐκπιπτόντων ἐγένετο. μᾶλλον ἢ ἐπὶ πολλοῖς τοῖς πρό-
τερον κἀκεῖνοι κατέφυγον. ἅπασι γὰρ ἡ πόλις ἑαυτὴν παρεῖχε τοῖς ἐν χρείᾳ, κοινὴν εὐθὺς
ἐξ ἀρχῆς. καὶ πάντες ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν ἔδοξαν οἱ Ἕλληνες. ἀληθῆ νομίσαντες. ἰδίᾳ
μὲν ἕκαστοι τὴν ἀρχαίαν, κοινὴν δ᾽ ἅπαντες ταύτην προσονομάζοντες πατρίδα. καὶ
τὴν μὲν προτέραν, δευτέραν. τὴν δὲ ὑστέραν, προτέραν ἄγοντες τῇ δυνάμει. τοσούτῳ
γὰρ βεβαιοτέραν ταύτην αὐτοῖς εἶναι καὶ λυσιτελεστέραν, ὅσῳ μᾶλλον ἀνάλωτον,
καὶ ὡς ἀληθῶς ἱερὰν καὶ μετὰ τῆς πείρας ἔγνωσαν, ὀρθῶς βουλευόμενοι. τοῦτο μὲν οἱ
περὶ Θήβας ἀτυχήσαντες, καὶ πάσης τῆς Βοιωτίας συνεκπεσόντες. τοῦτο δὲ Θετταλ-
λῶν οἱ ταύτην στρατευόμενοι. καὶ Ταναγραίων οἱ μεταστάντες, Δωριέων Πελοποννήσου
κρατησάντων, ὑπὸ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀναστάντες, οὗτοι δ᾽ ἦσαν Ἴωνες πάντες. τὰ δ᾽ αὐτὰ
πρὸς τοὺς ἀπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν αἰγιαλῶν ἐποίησε, τοῦ θ᾽ ἑσπερίου καὶ τοῦ ἑῴου. καὶ γὰρ
καὶ τούτους κἀκείνους ἐν ταῖς ἀνάγκαις ὑπεδέξατο. ἔστι δὲ ἃ καὶ παντάπασιν ἐκκεχω-
ρηκότα νῦν γένη τῶν Ἑλλήνων καταφεύγοντα εἰς αὐτὴν ἀνέλαβεν, ὥσπερ Δρύοπας
καὶ Πελασγούς. ὧν ἔτι καὶ νῦν σημεῖα τῆς σωτηρίας λείπεται. αἱ γὰρ ἀπ᾽ αὐτῶν ἐπω-
νυμίαι, σύμβολον τῆς οἰκήσεως αὐτῶν ἅμα καὶ σωτηρίας αὐτῶν εἰσίν. οὕτω δ᾽ ἐκ πα-
λαιοῦ πᾶσιν ἔχουσα τὴν δόξαν, διετήρησεν ὥσπερ νόμον εἰς τέλος τὴν γνώμην. καὶ διεξῆλ-
θε διὰ πάντων τῶν Ἑλληνικῶν καιρῶν, ἅπασι τὰς πύλας ὑπανοίγουσα, τοῖς ἐκ τῶν
πολέμων ἢ καὶ κατὰ στάσιν, ἢ καὶ κατ᾽ ἄλλην τινὰ φεύγουσι τύχην, πόρρωθεν προκηρύτ-
τουσα θαρρεῖν, ὡς οὐδεὶς ἔσται τῶν Ἑλλήνων ἄπολις, ἕως ἂν ἡ τῶν Ἀθηναίων ἡ πόλις. ἀλ-
λ᾽ ἢ πατρίδα μεταλλάξουσιν οἷς συμβαίνει. μιᾶς μέν γε τῶν τριῶν ἐν Πελοποννήσῳ
μοιρῶν διαφθαρείσης τῆς Μεσσηνίων, μόνη διετήρησε τοὺς λοιποὺς αὐτῶν, δεξαμένη τε
καὶ σκεψαμένη τόπους, ἐν οἷς ἔμελλον ἱδρύσεσθαι. καὶ νῦν εἰσι Μεσσήνιοι διὰ τὴν πόλιν.
αὖθις δὲ τοῦ περὶ Βοιωτίαν πάθους συστάντος, καὶ τῆς παραχρούσης ποθ᾽ αὐτὴν ἐνδυ-
τυχῆσαι τοῖς Ἕλλησι πόλεως ἀπροσδοκήτως καὶ παρ᾽ ἀξίαν ἀναιρεθείσης, οὐδ᾽ ἐνταῦθα εἰς
τὴν χρείαν ἀπεμνημόνευσαν, οὐδ᾽ ἐπεκούφισαν. ἀλλὰ τὸ μὲν τῶν ἄλλων μέρος, ἐξήκει
τὸ Πλαταιέων γένος. ἡ δὲ πόλις μετὰ καλοῦ τοῦ σχήματος, τὴν δυστυχίαν ἐπηνώρθωσεν
αὐτοῖς, Ἀθηναίους ἀντὶ Πλαταιέων ἀποφήνασα. καὶ φυλάξασα τῷ τόπῳ τὸ μνημεῖ-
ον, ὥσπερ εἰκὸς τὴν κοινῇ τότε πάντων προστᾶσαν. τοὺς δὲ πταίσαντας τῶν ἐκεῖ φανε-
ρῶν ἀνορθῶσαι. πάλιν τοίνυν Θηβαίων κακῶς ὑπὸ τῆς φρουρᾶς τῆς Λακωνικῆς δια-
κειμένων, ἐδέξατο τὸν δῆμον καὶ διέτριβον οἱ φεύγοντες ὡς Ἀθηναῖοι τὸν χρόνον τοῦτον,

ὡς ἔμελλον διὰ τῆς πόλεως αὖθις κομιεῖσθαι τὴν ἑαυτῶν. αὖθις οὖν πλαταιέας
ἐλεύθερον ἐξοικισθέντας, καὶ θεσπιέας ἅμα ἐκείνοις, δέχεται πανοικεσίᾳ. καὶ πάλιν
θηβαίους ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις ἀτυχήμασι καὶ πρὸ τούτων τοὺς ἐπὶ θρᾴκης κακῶς πρά-
ξαντας δύο καὶ τριάκοντα πόλεων. ὅσον τε λοιπὸν, τοὺς ἐκ κορίνθου καὶ θάσου, καὶ
βυζαντίου. καὶ πανταχόθεν, τίς ἂν ἐξαριθμήσειεν. οἶμαι μὲν, οὐδὲ τοὺς ἐκ τῶν νήσων
μόνον εἶναι ῥᾴδιον. μόνη γὰρ ὡς εἰπεῖν διαγέγονε πρὸς τὴν ἁπάντων τύχην ἁμιλλω-
μένη, καὶ πειρωμένη πᾶσι περιτρέπειν τὰς συμφορὰς ἐπὶ θάτερα, καὶ τὴν παροιμίαν
ἐνήλλαξεν. οὐ γὰρ ἐκποδὼν εἶναι κατέδειξε, φίλου κακῶς πράξαντος. ἀλλὰ πολλοὺς
καὶ τῶν πρόσθεν διαφόρων ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασι φίλους πεποίηται. οὐδ' εὖ μὲν πράτ-
τουσι κέχρηται. κακῶς δ' ἀπαλλάξαντας ἠτίμακε, τῇ τύχῃ μετροῦσα καὶ φιλανθρω-
πίαν. ἀλλὰ τοὺς τοῦ δυστυχεῖν καιροὺς, τοῦ πράττειν εὖ πεποίηκε. τοῖς πολλοῖς τὰ παρ'
αὐτῆς ἀγαθὰ προσθεῖσα. καὶ ποιησαμένη κοινωνοὺς, ὧν ὅτε κάλλιστα ἔπραττον, οὐδ'
ἐλπὶς ἦν αὐτοῖς. καὶ γάρ τοι πάντες ἐν ἅπασι τοῖς τῆς χρείας καιροῖς, μίαν ταύ-
την ὁδὸν εἶδον, τὴν δεῦρο φέρουσαν. καὶ πρεσβυτάτη τῶν ἑλληνίδων οὖσα, τῷ δέχε-
σθαι τοὺς πανταχόθεν μᾶλλον ἢ τῷ προειληφέναι τῷ χρόνῳ τοῦ γένους, ὥσπερ εἰ πα-
τρὶς ἐστὶ καὶ ἑστία κοινή. καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τὴν πρὸς ἅπαντας, οὐ μόνον οἷς αὐ-
τὴ παρ' αὐτῆς ἀπέστειλεν ἐδήλωσεν, ἀλλὰ καὶ τῷ τοὔδαφος παρέχειν, τοῖς ἔξωθεν
καταφεύγουσιν εἰς αὐτὴν, καὶ προσίεσθαι πάντας ὡς μέρος αὐτῆς. ἓν μὲν οὖν τὸ
τοιοῦτο καὶ τοσοῦτον εἶδος εὐεργεσίας, τοῖς προειρημένοις ἀκόλουθον. ἕτερον δ' ὃ
καὶ τοῖς πράγμασίν ἐστιν ἐφεξῆς, καὶ μεγέθους χάριν οὐ λείπεται, προσλαβοῦσα τὸν
τὸν κοινὸν τῶν ἑλλήνων ἐξηγητὴν, ἑαυτῇ δὲ πατρῷον τὸν ἀπόλλω τὸν πύθιον, ἐξήγαγε
πανταχῆ γῆς τὸ ἑλληνικόν. τὴν αὐτὴν, φυλακὴν ἅμα καὶ προσθήκην τῷ γένει ποιου-
μένη. καὶ πρῶτον μὲν, τὴν ἐπικειμένην ἐκάθηρε θάλατταν. ἔοικε δὲ, οὐ τὸ πρῶτον λέγειν
τῶν ἔργων, καὶ τῆς ἑλλάδος ὥσπερ λήμην ἀφεῖλε, τοὺς ἐπὶ τῶν προθύρων ὀχληροὺς
ἀνασπάσασα. λέγω, τὸ λῃστρικὸν ἅπαν καὶ βαρβαρικόν. καὶ καταναγκάσασα ὡς πορ-
ρωτάτω τῆς ἑλληνικῆς παραλίας καὶ εἰσπλῶν, ἀποχωρῆσαι. ἐξ ὧν ὁ τῶν νήσων κύ-
κλος ᾠκίσθη βεβαίως. καὶ διὰ τῶν ἡμερωτάτων, τὸν αἰγαῖον ὑπῆρξε πλεῖν, συνδύο
καὶ συντρεῖς πόλεις, ὥσπερ ἐν ἠπείρῳ νήσου μιᾶς ἀμείβοντας ἔστιν οὗ. οὕτω δὴ κατε-
σκεύασε τὴν θάλατταν. πρὸς δὲ τούτοις τὰς ἐπικειμένας τῇ πελοποννήσῳ νήσους ᾤκι-
σε, τοὺς ἑσπερίους τόπους οἰκειουμένη, καὶ πανταχόθεν τοὺς βαρβάρους, ὥσπερ
προβόλοις ἀνείργουσα. ὡς δ' αὐτῇ διχόθεν κατεσκεύαστο ἡ τῆς ἑλλάδος φρουρὰ καὶ
συνεκέκλειστο ὥσπερ λιμέσι κλειστοῖς, οὕτως ἤδη καὶ μέχρι τῆς ὑπερορίας ᾔει διὰ
τῆς θαλάττης. καὶ διεβίβαζεν εἰς τὴν ἀσίαν τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἀποικίας, συ-
νάπτουσα τὴν γῆν ὡς μίαν οὖσαν τῇ φύσει, καὶ τὰ πέραν τῆς ἑλλάδος οὐ κεχωρι-
σμένα, ἕως κατεσκεύασε τὸ ἐπὶ τῆς ἀσίας ἀντίπρωρον, εἰ οἷόν τ' εἰπεῖν, ἑλλάδι τῇ
παλαιᾷ. μεγάλη μὲν αὔξουσα μοίρα τὰ ὑπάρχοντα τοῖς ἕλλησι, μέγα δ' εἰς ἀσφά-
λειαν προϊδοῦσα τὴν κοινὴν, ὡς ἔδειξεν ὁ μέλλων χρόνος. κάλλιστον δὲ κόσμον ἀμφο-
τέρῳ τῷ γένει περιθεῖσα, οὐ μόνον τῷ πλήθει καὶ ἅμα καλλίῳ τῆς χώρας, ἀλλὰ καὶ
τῷ δεῖξαι τὴν ὁμόνοιαν, ὅσων καὶ οἵων ἀγαθῶν αἰτία γίνεται. ταύτης δὲ τοιαύ-
της ὥσπερ κρηπῖδος ἢ ῥίζης ὑποκειμένης, ἐξεφοίτησαν καὶ διὰ πάσης ἤδη γῆς αἱ
τῶν ἑλλήνων ἀποικίαι. τοῖς γὰρ πεμφθεῖσι καὶ κρατήσασιν, ἔρως ἐμπίπτει, μιμήσα-
σθαι τὴν μητρόπολιν. καὶ διαλαβόντες ᾤκιζον τὴν γῆν, ἐκτείνοντες ὥσπερ ἄλ-
λοτι μέτρον τὸ τῆς ἑλλάδος, ἕως ἐξεπλήρωσαν ἅπαν τὸ δεχόμενον. καὶ νῦν ἐπ'
ἀμφοτέροις τοῖς πέρασι τῆς γῆς, ὑμετέρων παίδων, παῖδες οἰκοῦσιν. οἱ μὲν ἄχρι
γαδείρων ἀπὸ μασσαλίας παρήκοντες. οἱ δ' ἐπὶ τῷ ταναΐδι καὶ τῇ λίμνῃ με-
μερισμένοι. ὥστ' ἐμοὶ μὲν γέλως ἐπέρχεται, ἀκούοντι τῶν νῦν πόλεων τοῖς
σφετέροις κόσμοις φιλοτιμουμένων. καὶ φρονοῦσιν ὡς ἐπὶ λαμπροῖς, ὅταν
εὑρίσκω θεωρῶν ὑπὸ τῆς ὑμετέρας πόλεως, γῆν καὶ θάλατταν κεκοσμημένην

αὐτοῦ τῶν ἄλλων πολλῶν, καὶ πολλῷ μειζόνων. ἔτι δὴ βούλομαι διὰ βραχέων ἐπα-
νελθὼν ἐξετάσαι, καὶ δεῖξαι τὴν συνέχειαν τῆς πολιτείας ᾗ κέχρηται πρὸς τὸ ἑλλη-
νικὸν ἡ πόλις. καὶ ὅτι οὐκ ἔστι πρόσρημα βέλτιον ἐπενεγκεῖν, οὗ νῦν ἐφθεγξάμην. ὅτε μὲν
γὰρ τοῖς ἡρακλέους παισὶν ἔδει βοηθείας, παρέσχε μόνη καὶ μετέδωκεν ἁπάντων, ὑπερ-
βαλοῦσα τὴν χρείαν τῇ μεγαλοψυχίᾳ. ἐπεὶ δὲ ἔδει τὴν πελοπόννησον δωριέων γενέσθαι,
συγκατήγαγε πάλιν αὐτοὺς μετὰ τοῦ θεοῦ. γενομένης δὲ τῆς ἡρακλειδῶν καθόδου, καὶ
νεωτέρων συμβαινόντων ἐν τῇ πελοποννήσῳ, πάλιν τὸ κινηθὲν ἐδέξατο. ἐν ᾧ τὰ μὲν τῶν
προτέρων ἱκετῶν, ἀσφαλῶς εἶχεν. ἕτεροι δὲ αὖ τὸ ἐκείνων σχῆμα μετειλήφεσαν. δεξα-
μένη δὲ ἤδη πάντας ἀνθρώπους καὶ μεταδοῦσα χώρας καὶ νόμων καὶ πολιτείας, ἐπε-
νόησεν ὑπὲρ τῆς ἑλλάδος χρῆσθαι τῷ πλεονεκτήματι. καὶ τὰς παρ' αὐτῇ πόλεις πολ-
λὰς συμπεφυκυίας, ἀφορμὴν τῶν ἔξω πόλεων πολλῶν καὶ μεγάλων ποιήσασθαι.
καίτοι πῶς ἂν φιλανθρωπότερον ἡ πόλις, ἢ πῶς λαμπρότερον, περὶ τῶν ἑαυτοὺς
δεομένων ἐβουλεύσατο. ἣ πρώτων μὲν τῆς ἑαυτῆς χώρας καὶ πολιτείας μετέδωκεν,
ἔπειθ' ἑτέραν ὅπως κτήσωνται συμπαρεσκεύασεν, ὁμοίως τῇ τε οἰκείᾳ καὶ τῇ ἀλλοδα-
πῇ, δέχεσθαι τοὺς δεομένους ἀξιοῦσα, καὶ τὰ πρέποντα ἑκατέροις τοῖς καιροῖς ἐτήρη-
σεν. ὅτε μὲν γὰρ ἀσθενεῖς ἦσαν, τὸν φόβον περιεῖλεν αὐτῶν, καὶ τὰς ἀπορίας ἐπηνώρ-
θωσεν. ὡς δὲ ἄμεινον ἢ κατὰ συμφορὰν ἐπεπράγεσαν, οὕτως ἤδη διεκόσμει καὶ προσέ-
πεμπεν, ἡγεμόνας τε ἑκάστοις ἐφιστᾶσα, ὥσπερ αὐτὴ συμπάντων ἡγεμὼν καὶ φύλαξ
ἐγεγόνει κοινὴ, καὶ λεὼν, οἴκοθεν παραζευγνῦσα. ταῦτα δ' οὐ μόνον ταῖς πράξεσιν
εὕροι τις ἂν συνεχῆ, ἀλλὰ καὶ τῷ βουλήματι. ὥσπερ γὰρ τοὺς προτέρους δεξαμένη κα-
τήγαγε, τοὺς ἡρακλείδας εἶπον, οὕτω καὶ τοὺς μετ' ἐκείνους δεξαμένη πρῶτον. εἶτ' ἐπε-
ξήγαγε, διπλῆν αὖθ' ἁπλῆς τὴν εὐεργεσίαν ἐν τῷ ἀμφοτέρων τιθεμένη. καὶ προϊοῦσα ἀπὸ
τοῦ πρώτου, πρὸς τὸ τελευταῖον ἀεί. οὕτως ὅπερ εἶπον πολιτείᾳ προσέοικεν, ἡ τῆς πό-
λεως ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων πρόνοια, καὶ διὰ πολλῆς καὶ συνεχοῦς τῆς ἀκολουθίας σώ-
ζεται. καὶ μὴν τὸ μὲν τοὺς φεύγοντας δέχεσθαι, εἰ καὶ μηδὲ τοῦτ' ἐκφεύγει κοινῆς εἶναι
δεῖγμα φιλανθρωπίας, ἀλλ' οὖν εἴποι γ' ἄν τις, ὡς ἐκείνους ἦν εὖ ποιούσης μόνους, ὅσοι
ταύτης τῆς τύχης ἐπειράθησαν. αἱ δὲ τῶν ἀποικιῶν κατασκευαὶ, κοινὸν τῶν ἑλλήνων
κέρδος εἰσὶν, οὐ μόνων τῶν ἀπελθόντων. καὶ γὰρ πόλεις καὶ χώρας καὶ δυνάμεις πολ-
λὰς καὶ μεγάλας, εἰς τὸ κοινὸν προσέβαλον. ἐξ ὧν οὐκ ὀλίγῳ μείζους ἐγένοντο. οὕτως
ἐγὼ φημὶ τῆς πόλεως οὐχ ἧττον τὸ ἐκπέμψαι παρ' αὐτῆς, ἢ τὸ εἰσφέρεσθαι τοὺς δεη-
θέντας, πρὸς τὴν παρὰ τῶν ἑλλήνων εἶναι χάριν. καὶ γάρ τοι συμβέβηκε μόνοις τοῖς
ἐνταυτῇ καὶ διὰ τῶν ἐναντίων εὐδοκιμεῖν. οἱ γὰρ αὐτοὶ πρεσβύτατοι τῶν ἄλλων ἑλ-
λήνων εἰσὶ, καὶ εἰς νέους ἕλληνας τελοῦσι πολλαχῇ, καθάπερ τὸν διόνυσον γράφουσιν.
ἐπελθόντες δὲ οὐδαμόθεν ἀλλ' αὐτόθεν φύντες, τοὺς πανταχόθεν πόλεως δεηθέντας
ἐδέξαντο. καὶ μὴν δεξάμενοι τοὺς ἁπανταχόθεν, πανταχῇ καὶ πεπόμφασι. σώζοντες
κἀν τούτοις τὸ προσῆκον ἑξῆς. καὶ γὰρ τῶν πρεσβυτάτων πλείστους εἶναι τοὺς ἀπογό-
νους εἰκὸς, καὶ μᾶλλον, ἢ τινῶν ἄλλων. καὶ τὸ δέχεσθαι τοὺς δεομένους, τῶν κρειττόνων
ἐστί. καὶ μὴν τῷ γε τὸν σῖτον ἐν ἀρχῇ διανείμασι, πῶς οὐκ εἰς ταυτὸν ἥκει, τὸ καὶ τὰ τῶν ἀποι-
κιῶν σμήνη διαπέμψαι, καὶ κατοικίσαι τὴν γῆν. ἄλλως τε καὶ ἐξουσίας ἤδη πᾶσιν οὔ-
σης ἐργάζεσθαι καὶ τὰ τοῦ βίου τίθεσθαι ῥᾷον. ἀφορμῶν εἵνεκα. Ἐκδέχεται
δ' ἡ πάλαι τοῦ λόγου προσδοκωμένη μοῖρα ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ὑπὸ πολλῶν αἱ μετὰ τῶν
κινδύνων πράξεις, ἃς ἐγὼ δέδοικα μὴ τῷ λέγοντι κίνδυνον ἔχωσιν εἰπεῖν μᾶλλον ἢ τῇ
πόλει, τῶν ἔργων ὅτε ἐπραγματεύετο. Οὐ μὴν ἀλλ' ἀναγκαῖον ἅψασθαι καὶ τού-
των ἤδη, δυοῖν ἕνεκα. ἑνὸς μὲν ὅτι τῶν ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἀγαθῶν καὶ οἷς κατεσκεύασε τὸν βί-
ον ἡμῖν ἀποχρώντως μνημονεύσαντας, εἰκὸς ἦν δή που καὶ τὰς αὖθι τῶν ἑτέρων και-
ρῶν πράξεις μὴ παρελθεῖν. ἄλλως τε καὶ πλείους μὲν ἢ τὰς τῶν ἄλλων συμπάντων,
μείζους δὲ ἁπασῶν οὔσας, ὧν παρειλήφαμεν. ἕτερον δ' ὅτι συμπίπτει τῇ πάσῃ
φιλανθρωπίᾳ τῆς πόλεως ἣν ἄρτι διεξιόντες ἐπαυσάμεθα, ὁ τῶν ἔργων

τῶν ἐν τοῖς πολέμοις ἐξετασμός. ὥσθ' ἡμῖν πάλιν ἀρχὴν ἐκ τελευτῆς ἐπανήκει.
σχεδὸν μὲν οὖν οὐδὲ τὰς ἀποικίας εὕροι τις ἂν ἔξω τὸ μέρος τῶν λόγων, διαπεφευγυί-
ας. οὐ γὰρ ἄνευ ἀγώνων μεγάλων. οὐδὲ τοῦ πανταχοῦ κρατεῖν, οὐδ' αὗται δήπου συνέ-
βησαν. ἐπάνειμι δ' ὅθεν ἐπαυσάμην. οὐ τοίνυν μόνον ταῖς ἄλλαις δωρεαῖς, οὐδὲ τῇ τῶν
καταφευγόντων δήπου θεραπείᾳ καὶ προστασίᾳ, οὐδ' οἷς ὡς εἴπομεν ηὔξησε τὸ ἑλ-
ληνικόν, τῆς εἰς πάντας ἀρετῆς καὶ μεγαλοψυχίας, ἐναργῆ δείγματα ἐξήνεγκεν ἡ πό-
λις ἡμῖν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐστὶν ἀγὼν ὅτου δεήσαν, ὤκνησεν. ἀλλ' ἀμείνων περὶ τοὺς δεηθέντας ἢ
ἐκεῖνοι συνεβάλοντο, ἐγένετο. ἀφ' ὧν δ' ἠρξάμεθα ἀρτίως τὴν ὅλην φιλανθρωπίαν ἐξε-
τάζειν, ταῦθ' ἡμῖν καὶ νῦν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγώνων ἀρχέτω, τοὺς σὺν εὐρυσθεῖ πελοποννησίους
μεθ' ὅσου τοῦ κρείττονος ἠμύνατο ὑπὲρ τῶν ἡρακλειδῶν, καὶ τὸ πρᾶγμα ὡς μετέθηκεν.
ὃν γὰρ οὐ πόλις. οὐκ ἀνήρ. οὐ γένος, οὐδὲν τῶν ἐν τοῖς ἕλλησιν ὑφίσταται, καὶ ᾧ τοσοῦτον πε-
ριῆν, ὥστ' ἀπειλεῖν ἀπειλὰς κοινάς, τοῖς τε ἡρακλέους παισὶ καὶ ταῖς πόλεσι, τοῖς μὲν
εἰ φανήσονται, ταῖς δέ, εἰ δέξονται, τοῦτον εἰς τοῦτ' ἤγαγεν, ὥστ' αὐτὸν οἴκοι ταφῆς μὴ
τυχεῖν. καὶ τῆς ἐξουσίας ἧς παρ' ἀξίαν ἀπέλαυσεν εὐρυσθεύς, τὴν τελευτὴν ἡ πόλις
εὗρε κατ' ἀξίαν. καὶ τοῦτ' ἄρ' ἐκεῖνος ἐν καιρῷ μόνον ὕβρισε. τοῖς γὰρ ὑπάρχουσι θαρρή-
σας, ἔδωκε δίκην. καὶ τοῦτο μὲν ἐν τῇ ἀττικῇ τὸ ἔργον ἐκείθη. καὶ διὰ τῆς τῶν ἱκετευ-
σάντων σωτηρίας, ἅπασαν τὴν πελοπόννησον ἠλευθέρωσε. τοσούτῳ χεῖρον ἐκείνων δια-
κειμένην, ὅσῳ τοῖς μὲν μὴ καταφεύγειν ἀπερρήθη, τοῖς δέ, μὴ δέχεσθαι, οἱ μέν, διὰ τῆς
πόλεως ἄδειαν εὗρον. οἱ δ' οὐκ εἶχον ὅπως μὴ ποιήσουσι τὸ κελευόμενον. ἕτερον δὲ πρὸ
τούτων ἐν μέσῃ τῇ βοιωτίᾳ τῆς πόλεως ἔργον γίγνεται. καὶ μάλα μέντοι τῆς πόλεως,
ὃ τῷ μὲν ἀκοῦσαι καὶ τῇ χρείᾳ τῶν ἱκετῶν, ὑπὲρ ἀργείων οἱ τότε ἔπραξαν. τῇ δ' ἀληθείᾳ
καὶ τῷ σχήματι τῆς εὐεργεσίας, ὑπὲρ τῆς φύσεως ἁπάσης τῆς ἀνθρωπείας κατεπράχθη.
ὡς γὰρ ἤκουσαν τοὺς ὑπὸ καδμείᾳ δυστυχήσαντας ἀτάφους ἐρρῖφθαι, οὐ φοβηθέντες
τὴν ὕβριν τῶν ταῦτα τετολμηκότων. οὐδ' οἷα βουλευομένοις περὶ ὧν ἂν κρατήσωσιν ἐπή-
ασιν, ἀλλὰ τὴν μὲν τοῦ νικήσειν ἐλπίδα, τῷ συνειδότι τοῦ κρείττονος ὄντες. τὴν δ' ὀρ-
γὴν ὥσπερ ἂν αὐτοὶ πεπονθότες, οὕτω λαβόντες ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ νόμου πρέπουσαν,
τοῖς μὲν τὴν τιμήν. τοῖς δέ, τὴν τιμωρίαν ἀπέδοσαν. καὶ μὴν αὐτὸ τοῦτο πρῶτον τὸ πάν-
τας τοὺς ἐν χρείᾳ βοηθείας καταφεύγειν ἐπὶ τὴν πόλιν ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀλη-
θῶς καὶ μηδεμίαν τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾶν, μέγα καὶ φανερὸν σύμβολόν ἐστι, καὶ στήλης
ἄμεινον, τοῦ προέχειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, οὐχ ὅσον λανθάνειν. καὶ μαρτύριόν γε δυοῖν τοῖν
καλλίστοιν, ἀνδρείας καὶ φιλανθρωπίας. εἰ δὲ βούλει λέγω δικαιοσύνης ἀντὶ φιλαν-
θρωπίας. ὥσπερ γὰρ κήρυκες ἅπαντες οὗτοι ἐπὶ αὐτῆς γεγόνασιν, καὶ τὴν ἀνάρρησιν ἀπὸ
αὐτῶν τῶν ἔργων πεποίηνται. μήτε μέλειν τισὶ τοῦ δικαίου μᾶλλον τῶν ἀθηναίων, μήτε ἀ-
μείνους εἶναι κωλύειν ὅσα ἂν ἔξω τοῦ καλοῦ γίγνηται. ἀλλ' εἶναι τὰς μὲν ἄλλας πό-
λεις τῶν ἀθηναίων δεομένας αὐτὰς ἐφ' ἑαυτῶν ἀριθμὸν πληρούσας τῇ ἑλλάδι. τὴν δ' ὡς
ἀληθῶς ὥσπερ πόλιν ἐγχωρίοις ἀνέχουσαν ὁμοίαν τῇ κατασκευῇ καὶ τοῖς λογισμοῖς.
τῶν μὲν τὰ δίκαια τιμώντων, ὀχυρωτέραν. τῶν δὲ τὰς δυνάμεις ἐχόντων, ἐπιεικεστέραν.
μᾶλλον δὲ τῶν μὲν τὰ δίκαια τιμώντων, ἀκριβεστέραν εἰς αὐτὸν τὸν τοῦ δικαίου λόγον.
τῶν δὲ ἐπὶ τοῦ βιάζεσθαι, δυνατωτέραν εἰς τέλος. ὥστ' ἄμφω τὼ γένη, δι' ἀμφοῖν νικᾶν-
ται. τὰ μὲν οὖν κοινὰ δείγματα ὅπερ εἶπον, ἀνδρείας τε καὶ φιλανθρωπίας ὑπαρχέτω, τῶν
ἀρχαίων ἐξειλεγμένα. ἀλλὰ μὴν ἅ γε ὑπὲρ τῆς οἰκείας ἐπεδείξαντο πρὸς τοὺς ἑκά-
στοτε ἐπιόντας, ἀνήκοος μὲν οὐδεὶς οἶμαι. λεκτέον δὲ καὶ τούτων μικρὰ προχειρισαμέ-
νους. ἀμαζόσι μὲν γὰρ αἳ παρῆλθον τοῖς ἔργοις τὴν φύσιν, ἰσομαχίαν συνάψαντες,
πανωλεθρίᾳ διέφθειραν, οὐδενὸς ἀνταίροντος τῶν μέχρι τῆς ἀττικῆς. ἀλλ' ἐξισώκεσαν ἤ-
δη τὰς ἠπείρους, ὥσπερ ἀπὸ σημείου τοῦ θερμώδοντος ὁρμώμεναι. τὴν μὲν ἀσίαν μέχρι
λυκίας, καὶ καρίας, καὶ παμφυλίας, παρατείνουσαι ὥσπερ ἐν στρατοπέδῳ. τὴν δ' εὐ-
ρώπην, ἄχρι τοῦ στρατοπέδου τοῦ πρὸς τὴν πόλιν. ἐντεῦθεν ἤδη πάντα ὥσπερ κάλω ῥαγέν-
τος, ἐχώρησεν ὀπίσω, καὶ διελέλυτο ἀμαζόσιν, ἥ, τε ἀρχὴ καὶ ὁ δρόμος. καὶ ἡ πόλις καὶ ταῦ-

θαι ἐβοήθησε τῇ κοινῇ φύσει. καὶ νῦν εἰς ἄπιστον περιέστηκεν, εἴ ποτε ἐγένοντο. οἶμαι δ' οὐ
δὲ Θρᾷκας αὐτοῖς μέμψασθαι τῆς συμφορᾶς. οἳ δεῦρ' ἔτι πρόσθεν ἐλθόντες σὺν Εὐμόλ
πῳ καὶ Ἑλλήνων τοῖς τὰ κείνων ἑλομένοις, ἔγνωσαν παραπλήσια βουλευσάμενοι, ὥς
περ ἂν εἰ τὴν θάλατταν ἐνεχείρουν περαιοῦσθαι πεζῇ. Ἄξιον τοίνυν κἀκεῖνο
προσθεῖναι, ὃ τοῖς πολλοῖς τῶν εἰωθότων λέγειν ἐπὶ τῷ τάφῳ τῷ δημοσίῳ παρεῖται.
ὅτι οὐ μόνον ἡ κοινὴ τῆς πόλεως προθυμία τε καὶ ῥώμη, τοσαύτη περὶ πάντα ἀεὶ
γεγένηται, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ πεφήνασιν ἐνταῦθα βουλόμενοί τινες χρήσασθαι συμφο-
ραῖς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. καὶ μάλα εὐλόγως. ᾧ γὰρ ἑώρων τρόπῳ τὴν πατρίδα τοῖς Ἕλλη
σιν ὁμιλοῦσαν, τοῦτον ᾤοντο δεῖν αὐτοὶ προσφέρεσθαι τῇ πατρίδι, ἡνίκ' ἂν ὁ και-
ρὸς καλοίη, ὥστε καὶ ἐκ τῶν κοινῶν καὶ ἐκ τῶν ἰδίων διπλῆν εἶναι τῇ πόλει τὴν ὅ-
λην φιλοτιμίαν. ὃ δέ γε ἔτι τούτου μεῖζόν ἐστιν, ὅτι καὶ τῶν ξένων τινὲς, οὕτω πρὸς αὐ
τὴν διετέθησαν. λέγεται γὰρ Ἐρεχθεὺς μὲν ἐν τῷ πρὸς Εὔμολπον τούτῳ πολέμῳ,
τὴν θυγατέρα ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐπιδοῦναι, τοῦ θεοῦ χρήσαντος. προσαγαγεῖν δ' αὐ-
τὴν κοσμήσασα ἡ μήτηρ, ὥσπερ εἰς θεωρίαν πέμπουσα. Λεὼς δὲ ὅμοια τούτῳ βουλευ
σάμενος ἐκστῆναι τῶν θυγατέρων καὶ οὗτος ἐν τῷ λοιμῷ, Κόδρος δὲ, ἐν τῷ πρὸς Δωριέας
πολέμῳ καὶ Πελοποννησίους, αὐτὸς ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς χώρας ἀποθανεῖν. ὥστε καὶ
οἷς ὑπάρχει τοιαῦτα τῶν σφετέρων διηγήσασθαι, καὶ τούτοις μηδὲν εἶναι πλέον εἰ-
πεῖν τῶν παρ' ἡμῖν. ἀλλὰ καὶ τῶν τοιούτων ἔργων ἄρχειν τὴν πόλιν διὰ τοσούτων καὶ
ἔτι πλειόνων τῶν παραδειγμάτων. καὶ μηδεμίαν λείπεσθαι μήτε κοινὴν ὑπερβολὴν
μήτ' ἰδίαν. οὐ τοίνυν τῶν μὲν ἄλλων· οὐ δὲ καθ' ἓν ἡττᾶσθαι τῇ πόλει συμβέβηκεν. οὐδὲ
τῶν πολεμίων ὅσων εἶπον κεκρατηκυῖαι. τῶν δὲ παρ' αὐτῇ ταῦτα γνόντων ὑπὲρ αὐ
τῆς, ἀπολειφθῆναι περὶ τὴν χάριν. ἀλλὰ καὶ τούτους ταῖς εὐεργεσίαις νενικηκυῖα
φανήσεται. Κόδρῳ μὲν δοῦσα τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς παῖδας, καὶ κοσμήσασα καὶ παρ' αὐτῇ
καὶ τῇ ὑπερορίᾳ τὸ γένος. τῶν δὲ κορῶν, ἱερὰ ἱδρυσαμένη. καὶ θείας μοίρας ἀντὶ θνητῆς,
ἀξιώσασα ταῖς τιμαῖς. Ἐρεχθέα δὲ τοῖς ἐν ἀκροπόλει θεοῖς πάρεδρον ἀποδείξασα.
καὶ ταῦτα μὲν εἰς τοσοῦτον ἀνήχθη τοῦ λόγου, δείγματα τῆς τε πρὸς τοὺς ἔξωθεν φι
λανθρωπίας τῶν προγόνων, καὶ τῆς ὑπὲρ αὐτῶν εὐψυχίας ἐν τοῖς ἐπείγουσι, καὶ
αὐτῶν ἐπιφανῶν τε καὶ πολλῶν, ὡς ἀλλήλοις ὡμίλουν. χρὴ δὲ καὶ τῶν λοιπῶν ἴσως
καθόσον ἐγχωρεῖ μνησθῆναι, ἐπισκοποῦντας τά θ' ὑπὲρ τῶν ἄλλων καταπραχθέντα,
καὶ ὅσα ὑπὲρ τῆς οἰκείας ὑπέστησαν. ὅπως ἂν συμπίπτοι τῷ λόγῳ τοῦ μὴ πολὺ τὰς
πράξεις τῷ χρόνῳ παρενεγκεῖν ἔξεστι δ' ἀκούοντας, ἐπ' αὐτῶν ἔργων διαιρεῖν τά τε
κοινὰ καὶ τὰ ἴδια. εἰ μὲν οὖν περὶ ἄλλης τινὸς ἦν πόλεως ὁ λόγος, οὐκ ἂν ἦν παρελ-
θεῖν, ἃς νῦν δέησοι πράξεις. ἀλλὰ μόνας ἂν ταύτας ἀπέχρησεν εἰπεῖν. εἰσὶ δ', οἵας ἄν τις
ἐζήτησε, καὶ πολλοὶ πολλῶν ἂν χρημάτων ἐδέξαντο, πρίαιντο, αὐτοῖς εἶναι. νῦν δ' ἐξ ἴσου
καθέστηκε τό τε εὑρεῖν ἃ χρὴ παραλιπεῖν, καὶ τὸ πρὸς ἀξίαν εἰπεῖν τὰ νικήσαντα,
καὶ οὐδενὸς μὲν οὐδ' ἐν ἁπλῇ διηγήσει πάντα πω διεξελθόντος, πλεῖστα δ' ὑπὲρ μιᾶς πό
λεως ταύτης ἁπάντων εἰρηκότων. μᾶλλον δ' ὑπὲρ μόνης πλείω σχεδὸν ἢ τῶν ἄλλων ἁπασῶν,
οὐκ ἐνδέχεται διεξιέναι καθ' ἕκαστον ἀκριβῶς, ἀλλ' ἀνάγκη τὰ πλεῖστα παραλιπεῖν, ἵνα τοῖς
μεγίστοις χρησώμεθα. ἐπεὶ τίς οὐκ ἂν ἄσμενος, καὶ ταῦτα εἰς μέσον ἤνεγκεν, ἃ ἑτέροις γ' ἂν
ἤρκει καὶ μόνα. Τριῶν δ' ἐθνῶν τῶν μεγίστων ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἐπιθεμένων τῇ πόλει, τὸ μὲν
αὐτῆς φυγὰς αὐτὸ τιμήσαν, ἀπῆλθε· τὸ Δωρικόν. Βοιωτοὶ δὲ χερσὶν ἡττῶντο. καὶ τῆς αὐτῆς
ἡμέρας, Εὐβοεῖς ἐν Εὐβοίᾳ. τοσοῦτον περιῆν τῇ πόλει. ἀλλ' ἵνα μὴ πολλὰ τοιαῦτα λέγων
πόρρω τοῦ καιροῦ γένωμαι, παρεὶς ἅπαν τὸ μέσον, καὶ προσχρησάμενος καὶ πρὸς αὐτό γε
τοῦτο, τῇ τῆς πόλεως μεγαλοψυχίᾳ, καὶ δὴ πρὸς αὐτὰ τὰ κύρια τοῦ λόγου τρέψομαι.

Ὅτε δ' τοῖς Ἕλλησι καὶ βαρβάροις τὰ πράγματα ἐκεῖνα, καὶ μικρὸν πρὸς πολὺ τῆς
γῆς μέρος ἠγωνίζετο, ὁ δ' ἀγὼν ἦν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἅμα καὶ ἀρετῆς, τότ' ἐνίκησεν ἡ πόλις ἀμ
φοτέρων κάλλιον εὐχῆς. ὡς τὸ μὲν, προσθήκην μικρὰν αὐτῆς ἀποφανθῆναι. τὸ δὲ, πλέον
χεῖρον, ἢ ὅσῳ πλεῖον ἐδόκει. ἔξεστι μὲν οὖν καὶ θεῶν τινα αἰτιάσασθαι τοῦ παντὸς ἔργου βουλόμενον

ὥσπερ κρίσιν τινὰ ποιήσασθαι τῶν ὑφ' αὑτὸν ἀνθρώπων. καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον διαθεῖ-
ναι, καθάπερ τοὺς εἰωθότας ἡμεῖς. οὐ μὴν ἀλλ' οὐκ ἐλάχιστον μέρος ἡ τῆς πόλεως ἀρετὴ
συνεβάλλετο. καὶ μάλ' εἰκότως. καὶ μετ' ἀξίου τοῦ λόγου τῆς μελλούσης τύχης. ὥσπερ
γὰρ ἤδη τούτῳ κινοῦσα τοὺς βαρβάρους, ἵν' αὐτήν τε καὶ πᾶν τὸ ἑλληνικὸν ἐκφή-
νειε καὶ δείξειε, τίς οὖσα τίνων προέστηκεν. οὕτως ἐφειλκύσατο αὐτούς. οὐκ ἄδικον τὴν
ἀρχὴν παρασχομένη. οὐδ' ὥσπερ οἱ ὕστερον διαβάντες εἰς τὴν ἀσίαν, ἔρωτι τοῦ πλείο-
νος. ἀλλ' ἤδη τότε ἀμυνομένη καὶ δίκην ἀξιοῦσα λαβεῖν τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ τῶν ἰώνων
δεδουλωμένων ἑλλήνων, οὓς μόνη μὲν ἐδέξατο φθειρομένους κατὰ πᾶσαν τὴν ἑλλάδα.
μόνη δὲ εἰς τὸ δέον κατέστησε. καὶ πρῶτοι δὴ τῶν εἰς ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἑλλήνων ἀναβάν-
τες εἰς σάρδεις, στρατιᾷ κοινῇ πορθήσαντες ᾤχοντο. τέως δὲ ἐν βαβυλῶνος τάξει, καὶ
τῶν ἐν ἰνδοῖς ἕλληνες σάρδεις ἐθαύμαζον. λαβὼν δὲ ταύτην πρόφασιν δαρεῖος, ἡσυ-
χίαν ἄγειν οὐκ ἐδύνατο. ἀλλ' ἐξήταζε τὴν ἀρχὴν καὶ τὰς δυνάμεις συνεκρότει, καὶ
πᾶν μικρὸν ἦν αὐτῷ. καὶ τὸ μὲν πρόσχημα τοῦτο ἦν ἀμύνασθαι ἀθηναίους καὶ ἐρε-
τριέας. παρενθήκη γὰρ τοὺς ἐρετριέας ἐποιήσατο. ἵνα δὴ πιστὸν ᾖ. δύο δ' ὡς ἀλη-
θῶς ἦν τὰ κινοῦντα. ἓν μὲν, φόβος ἤδη καὶ ὑποψία τῆς πόλεως, μὴ ἄρα οὐδὲν ἀπο-
χρῆν ἀξιώσῃ, ἕτερον δ' ἐπιθυμία καὶ πόθος, αὐξῆσαι τὴν ἀρχὴν ἐνδόξῳ προσθήκῃ
τῇ τοῦ ἑλληνικοῦ, καὶ τῆς γῆς μὴ διῃρημένως ἄρχειν, ἀλλὰ καὶ πάσης. τοῦτο δ' οὐ παν-
τάπασιν ἀνέλπιστον ἦν αὐτῷ, διὰ πλῆθος τῶν ἤδη δεδουλωμένων ἐθνῶν. ἃ καὶ ὄνομα
τι γνωρίσαι, φιλοτιμίαν εἶχε, καὶ ψιλῇ πορείᾳ διελθεῖν, ἐλπίδος κρεῖττον ἦν. πάν-
τα γὰρ τότε πέρσαις εἵπετο, ὥσπερ ἄλλως ζῆν οὐ δυνάμενα. ἔχων δ' ὡς εἶπον μέσην
τινὰ τοῦ τε φόβου καὶ τῆς ἐπιθυμίας, ἦλθεν. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀπέγνω μὴ διαβαίνειν.
τὰ δ' ἔθνη πέμπειν ἐπενόει. καὶ πρῶτον μὲν ἡ τῶν κηρύκων περίοδος, ἡ γιγνομένη κατὰ
τὴν ἑλλάδα ὑπ' ἐκείνου τε καὶ τοῦ μετ' ἐκεῖνον βασιλέως περὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος,
ἀπὸ ταύτης τῆς πόλεως ἤρχετο. καὶ πάντα πρὸς ταύτην διελέγοντο. ἔν τε ταῖς ἐπι-
στολαῖς ταῖς ἑλληνικαῖς, καὶ ὅσαι πυκναὶ τοῖς ὑπάρχοις ἦσαν, οὐδὲν ἦν, ὅτι μὴ ἀθῆ-
ναι. ὡς ταὐτὸν ὂν εἰπεῖν τὴν ἀθηναίων πόλιν, καὶ τὴν ἑλλάδα. καὶ οὐκ εἰπεῖν μόνον,
ἀλλὰ καὶ ἔργῳ συμβαῖνον, πάσας ἔχειν τὰς πόλεις, εἴ τις κατάσχοι ταύτην. καὶ μὴν
ὅσα γε αὖ τούτοις ἔδει χρήσασθαι καὶ προβουλεῦσαι περὶ τῶν ὅλων, ἅπαντα ἡ πό-
λις ἐξήταζεν, ἀπ' ἀρχῆς προτάξασα τῶν ἑλλήνων ἑαυτήν. καὶ διχόθεν ἤδη ἀπὸ περ-
σῶν καὶ ἀθηναίων συνεκροτεῖτο ὁ πόλεμος. τοῦ μὲν ἀπειλοῦντος καὶ πειρωμένου, τοῦ
δ' ἀνθεστηκότος καὶ νικῶντος εὐθὺς ταῖς ἀποκρίσεσι. καὶ παρ' ἀμφοτέρων τούτων ἐμαρ-
τυρεῖτο, ὅτι ἀθηναίων καὶ περσῶν ἐστιν ὁ πόλεμος περὶ τῆς ἑλλάδος. τῶν μὲν λαβεῖν
πειρωμένων, τῶν δὲ, κωλῦσαι. ἐν ἐκείνοις μέντοι τοῖς καιροῖς, ἔργα λόγων ἡττήθη. λέ-
γω δὲ τὰ τῶν ἄλλων ἔργα, λόγων τῶν παρ' ὑμῖν. καὶ ψήφισμα ζοπαίου, κρεῖττον εἰς
μνήμην ἐνίκησεν ἅμα λόγῳ καὶ ἔργῳ νικῆσαν. εὐθὺς γὰρ ἐν χεροῖν κύριον ἦν. οὐ τῇ χει-
ροτονίᾳ μόνον ὡς νόμος, ἀλλὰ καὶ τῷ διαφθεῖραι τοὺς ἀγγέλους. τῷ δ' ἑρμηνεύσαντι
τὰ γράμματα, διαχειροτονίαν μὲν ἀπέδοσαν ἵν' ἐπειδήπερ ἕλλην ἦν, ἔχοι πλέονα
τὴν τῆς κρίσεως εἰκόνα. ἀπέκτειναν δὲ καὶ τοῦτον, ὡς οὐδ' ἄχρι φωνῆς διακονῆσαι προ-
σῆκον τοῖς βαρβάροις. καὶ τὸ ἰσχυρὸν περιῆλθεν αὐτοῦ, τὸν γὰρ τῆς πόλεως ἄποικον,
οὐκ ἠξίουν κατὰ τῆς πόλεως καὶ τῶν ἑλλήνων, ἑρμηνέα τοῦ φύσει πολεμίου γίνεσθαι.
καὶ οὕτω δὴ ῥιπτοῦσιν εἰς τὸ βάραθρον, ὥστ' ἄλλους ἀναγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ τὰς ἀποκρί-
σεις. καὶ παρὰ τῶν πεμφθέντων, μὴ ἐκγενέσθαι μαθεῖν. ὁ δὲ δή. καὶ δὴ λαμπρῶς ἐκι-
νεῖτο. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς ὑπάρχοις ἐκέλευσεν, ἑτοιμάζειν αὐτόθεν τὰς πέδας ὑπερ-
βάλλων, ἢ καθ' ὅσους ᾤετο τοὺς ἀθηναίους εἶναι. ἵνα δὴ μηδεὶς ἄθικτος αὐτὸν διαφύγοι.
καὶ τῆς ὀργῆς ἀπολαύων ἕως ἐξῆν. τοῦτο δὲ τοῖς πλήθεσιν ἄλλην ἄλλοις ἐπέταττεν. ἐκ
δὲ τούτου, κήρυκες μὲν οὐκέτι ἐφοίτων εἰς τὴν ἑλλάδα. αὐτάγγελον δὲ ἤδη κατέπεμπε
τὸν στόλον, προστήσας ἄρχοντας περσῶν τοὺς ἀρίστους, καὶ δίδωσι πλῆθος στρατιᾶς. οὐ τὸ
διαλλάττον παρ' ἑκάστους τῶν ἀφηγουμένων τοσοῦτόν ἐστιν, ὥστ' ᾖ τὸ μέγιστον ὅρον στόλου.

βουλόμενος

βουλόμενος μηδεμίαν πρόφασιν λιπεῖν, μήτ᾽ ἐκείνοις, μήτ᾽ αὐτὸς αὑτῷ, τὸ μὴ οὐ πρᾶξαι περὶ
ὧν ἐνετέλλετο. ταῦτα δ᾽ ἦν, τὴν μὲν πόλιν καταποντίσαι. τὸ δὲ φῦλον κομίζειν ἅπαν
ὡς αὑτὸν, ᾧ δὴ προειρήκειν τῷ σχήματι. θυμοῦ μὲν δὴ καὶ παρασκευῆς, οὕτως εἶχε τὰ τοῦ βασι
λέως. οἱ δ᾽ ἐφέροντο, ὑπερηχοῦντες μὲν τὸν αἰγαῖον, ἀποστεροῦντες δὲ τὴν ὄψιν τοὺς ἐν
τυγχάνοντας. φυγῆς δ᾽ ἐμπιπλάντες τὴν θάλατταν. ὥστ᾽ οὐδεὶς ἦν ὅστις νῆσόν ποτ᾽
ἂν οἰκεῖν ἠβούλετο. ἔτι δ᾽ αὐτοῖς οὖσιν ἐν πλῷ, καὶ μικρὸν πρὸ τῆς καταγωγῆς, ἔδο
ξεν ἀπάρξασθαι τοῖς τοῦ βασιλέως ἐπιτάγμασι. καὶ ὥσπερ τι προοίμιον ᾆσαι τοῦ
πολέμου, καὶ δόξαν οὕτως, ἐρετρίας ἐπιβάντες, ᾤχοντο φέροντες. σαγήνην τινὰ μι
μησάμενοι ναυτικήν. καὶ τὸ μὲν ἐρετριέων γένος, οὕτως ἀνήρπαστο. ὥσπερεὶ παρ᾽ ἄλ
λου τινὸς τῶν κρειττόνων ἁρπασθέν. οἱ δ᾽ αὖθις τὸ δεύτερον ᾔεσαν ὡς ἀνασπάσοντες
αὐτοὺς ἤδη τοὺς ἀθηναίους, καὶ τὴν ἑλλάδα ἀναρπασόμενοι. κακῶς εἰδότες οἵαν θή-
ραν μετέρχονται. καὶ ὅτι οὐκ ἐνέχονται τῷ λόγῳ, ὡς ἄρα οὐ τὰ φεύγοντα διώκου-
σιν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ διώκειν συνήθη. οὕτω δὲ τούτων κεχωρηκότων καὶ φερομένων
αὐτῶν πρὸς τὴν ἤπειρον, ὥσπερ ἄλλου τινὸς ἐκ τοῦ πελάγους κακοῦ, οἱ μὲν ἄλλοι πάν
τες ἕλληνες, καὶ πάλαι προϊδόντες τὴν διάβασιν καὶ τότε ὁρῶντες ἤδη, ἐκάθηντο
ἐκπεπληγμένοι, τὸ μέλλον ἀποσκοποῦντες. ὀνειροπολοῦντες ἕκαστοι τὰς ἐρετριέων
συμφοράς. καὶ τοσοῦτον τῶν δεινῶν ἀπέχειν νομίζοντες, ὅσον τὸν στρατὸν αὐτῶν. ἡ δὲ πό
λις, πομπὴν ἀγούσῃ προσεῴκει μᾶλλον, ἢ πρὸς ἀγῶνα κοσμουμένῃ. ἱερά τε γὰρ πάντα
ἀνέῳγε, καὶ τὰ τῶν ἱερέων γένη συνῆγε. καὶ διεπρεσβεύετο πρὸς τοὺς θεοὺς, τὸν ἀρ
χαῖον τρόπον. συμμάχους τε καλοῦσα καὶ ἡγεμόνας ποιουμένη. ὡς δ᾽ αὐτῇ τὸ θεῖον
ἤσκητο, οὐδὲν ἦν ἀργὸν ἔτι. ἀλλ᾽ οἱ μὲν φύλακες τῶν ἱερῶν οἱ γέροντες, καὶ τῆς πόλεως
ὑπελείποντο. ἡ δὲ νεότης ἐχώρει. καὶ πρῶτον μὲν, τοὺς ἐν τοῖς στεφανίταις δρόμους ἀ
πέκρυψαν, ὅσῳ περὶ καλλιόνων τῶν ἄθλων ἠγωνίζοντο, τοσούτῳ θαυμαστοτέραν τὴν
προθυμίαν παρασχόμενοι. ἔπειτα κρείττους ἦσαν τὰ τελευταῖα, ἢ τὰ ἀπὸ τῶν πυλῶν.
καίτοι μεσοῦντας μὲν οὖν ἔτι τῆς πορείας, προσέβαλλεν ὥσπερ πνεῦμα ἀπὸ θαλάτ
της βοὴ συμμιγὴς ἵππων καὶ ἀνδρῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐφολκίων τῷ στρατοπέδῳ. τῶν
μὲν, χρείας ἕνεκα, τῶν δὲ, καὶ ψυχαγωγίας βαρβαρικῆς κεκοσμημένων. ὑπερβαλόν
τες δ᾽ οὐκ εἶχον ὅτι ἴδωσι, πλὴν τῶν πολεμίων καὶ τῶν ἀτόπων ἐκείνων φασμάτων.
χαλκὸς δὲ καὶ σίδηρος, πόῤῥωθεν εἶργε μὴ προσιέναι. τοσαύτη δ᾽ ἦν ὑπερηφανία τῆς
παρασκευῆς καὶ τῶν ποιουμένων, ὥστ᾽ ἐξαρκεῖν ἐδόκει τοῖς βαρβάροις ὀφθῆναι μό-
νον. ᾤοντο γὰρ ὥσπερ ἐν ἄθλοις ἅπαντας εὐθὺς ἀπογνώσεσθαι, καὶ δώσειν ἑαυτοὺς ἀ
κονιτί. αὕτη πρώτη δημοτελὴς κρίσις ἐν τῷ μέσῳ κατὰ ἀνθρώπους ἐγένετο. ἀρετῆς
πρὸς πλοῦτον καὶ φρονήματος ἑλληνικοῦ πρὸς βαρβάρων πλῆθος, καὶ παρασκευ
ήν. οὐ λόγων εὐφημίᾳ κριθεῖσα, ἀλλ᾽ ἔργων ἀποδείξει, καὶ τῷ καλοῦντι τοῦ καιροῦ. οὐ
γὰρ εἰς φόβον τὴν θέαν ἔτρεψαν, ἀλλ᾽ εἰς προθυμίαν κατεχρήσαντο. οὐδ᾽ ἐξεπλάγη-
σαν τῶν ὁρωμένων τὴν ἀήθειαν, ἀλλ᾽ ἥσθησαν ὁρῶντες ὅσων κρείττους γενήσονται. καὶ νο
μίσαντες ὥσπερ ἀφορμὴν εἰληφέναι παρὰ τῆς τύχης, ὑπερβαλέσθαι πάντας ἀνθρώ
πους ἀνδραγαθίᾳ. καὶ τοῦτ᾽ εἶναι πλέον τῆς τοσαύτης στρατιᾶς ἔχειν, ὥσπερ χρήμα-
σιν ἀφθόνως χρήσασθαι. καὶ διανοηθέντες ἔτι νῦν ἑστιάσονται λαμπρῶς ἀπὸ τῶν βαρ
βάρων, καὶ τῆς ἀρετῆς ἀξίως τῆς ἑαυτῶν. καὶ γὰρ ἵπποι, καὶ βέλη, καὶ νῆες, καὶ ψέλ
λια, καὶ στρεπτοί, καὶ κάνδυες, καὶ πάντα χρήματα, δῶρα τῆς τύχης ἐστί. προκείμενα
τοῖς κρείττοσι, καὶ πάντα ταῦτα, ἡ νίκη παραδίδωσι, ταῦτα καὶ στρατηγοὶ πρὸς ἑαυ
τοὺς εἰπόντες καὶ πρὸς ἀλλήλους ἕκαστοι διαλεχθέντες, ἐκ θεῶν ἀρξάμενοι καὶ τοῦ φί
λου παιῶνος, ἐχώρουν δρόμῳ, καθάπερ ἐκ ψιλοῦ τοῦ πεδίου θέοντες. καὶ τοῖς βαρ
βάροις οὐκ ἔδωκαν ἰδεῖν, ὅ, τι ἐστὶ τὰ γινόμενα. ἀλλ᾽ ἅμα τάξεις ἐῤῥώγεσαν, καὶ ἄνδρες
ἐκτείνοντο. καὶ ἵπποι συνελαμβάνοντο, καὶ νῆες εἵλκοντο. καὶ χρήματα ἤγετο, καὶ χο
ρεία πανὸς ἦν τὰ ποιούμενα. ἤδη δέ τις καὶ τελευτήσας, εἱστήκει περιτοξευθεὶς ὑπὸ τῶν
βαρβάρων φοβῶν τοὺς λοιποὺς, ὥσπερ ἀθάνατος ὤν. ἀπολλύμενοι δ᾽ οἱ τὰ μεγάλα τολμή

σαντες καὶ τρόπαια φέροντες ἐν ταῖς ναυσὶ, πλείους αὐτοῖς ἐφάνησαν ἢ πρότερον·
οὔτε γὰρ τὸ ἕλος, οὔτε ἡ θάλαττα, ἀρκούντως αὐτοὺς ἐδέχετο· οὐδ' ἦν εὐρυχωρία
τοῖς κακοῖς, οὐδὲ διέξοδος· ἀλλὰ τότε ὡς ἀληθῶς ὄχλος ὄντες ᾐσθάνοντο· καὶ μέγιστον
ἐναντίωμα ἑαυτοῖς· καὶ τοῖς πλείοσιν, ἥττους ἐγένοντο, ἢ ὅσοις ἄν τις ἐξ ἀρχῆς ἐθάῤῥη-
σεν ἀντιστῆναι· ὥστε οἱ τοῦ αἵματος ῥύακες, ἤρκουν ἐν νοτίῳ ταῖς ναυσὶν εἶναι· τοσαύ-
τη δὲ ἡ λαμπρότης τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐγένετο, καὶ τοσοῦτο τῆς νίκης τὸ ἀξίωμα, ὥσ-
τε καὶ τὸ χωρίον ὥσπερ τι σύμβολον ἀρετῆς κατέστησαν· οὔκουν ἔστι γε οὐδεὶς ὅστις
ἀκούσας τὸ τοῦ μαραθῶνος ὄνομα, οὐκ ἀνίσταται τῇ ψυχῇ, οὐδ' ὥσπερ ἄλλο τι τὴν ἐ-
πωνυμίαν ἀσπάζεται, καὶ σέβεται σὺν χαρᾷ. καὶ συνέβη δὲ τῇ πόλει πρώτῃ μὲν
κινδυνεῦσαι τῶν κατὰ τὴν ἤπειρον ἑλλήνων, μόνῃ δὲ ἀρκέσαι νικῆσαι· τῶν δὲ ἰδί-
ων κινδύνων, κοινὰ τὰ ἆθλα ἅπασι καταστῆσαι· καὶ τροφὸν οὖσαν τῆς ἑλλάδος,
τοὐναντίον τοῦ νενομισμένου ποιῆσαι. τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους, τὰ τροφεῖα κομίζεσθαι
παρὰ τῶν ἐκτραφέντων ὁ νόμος λέγει. ἡ δὲ πόλις πρὸς ταῖς τροφαῖς καὶ οἷς ἔδωκεν ἐξ
ἀρχῆς, καὶ τὴν ἐλευθερίαν μετὰ τῆς σωτηρίας, ἐν τοῖς ἑαυτῆς κινδύνοις ἀπέδω-
κε τῇ ἑλλάδι· ὥσπερ τοῦτο ὀφείλουσα τοῖς ἕλλησι, ποιεῖν διαπαντὸς αὐτοὺς εὖ· καὶ
τοῦτο ὡμολογηκυῖα τοῖς πρὸ τοῦ, πᾶσιν· ὥστ' εἰκότως εἰπεῖν εἶναι, τὴν μὲν πόλιν τὸν
ἐλευθέριον δία τιμᾶν ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσι προσήκειν· τοῖς δὲ ἄλλοις, τὴν πόλιν· καὶ νο-
μίζειν τὸν ἀθηναίων δῆμον, ὥσπερ ἐλευθέριον τοῖς ἕλλησιν εἶναι. δοκεῖ δέ μοι συγκλη-
ρωθῆναι τῇ τύχῃ τῆς πόλεως ἡ μάχη. καὶ μηδένων ἄλλων εἶναι κατὰ γένος, ἢ τῶν ἀθη-
ναίων. ἐκείνη γὰρ εἰ καὶ νεανικώτερον εἰπεῖν, ὥσπερ μητρόπολις καὶ ἀφορμὴ τῶν ὕστε-
ρον πάντων ἐγένετο τοῖς ἕλλησιν· οὐ μόνον τῶν ἐν τοῖς πολέμοις ἀγώνων, ἀντὶ κρηπῖδος
ἢ παραδείγματος προτελεσθεῖσα, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐπιτηδευμάτων καὶ βίου καὶ
προαιρέσεως, καὶ τὸ σύμπαν εἰπεῖν, τοῦ τῶν ἑλλήνων σπέρματος. ἣν εἰ μὴ τότε ἡ πόλις
οὕτω διήνεγκεν, ἅπαντ' ἂν ἔῤῥει, καὶ σώματα, καὶ πράξεις, καὶ λόγοι, καὶ τὰ κοινὰ τῆς
φύσεως· οἱ μὲν οὖν πολλοὶ θαυμάζουσιν, ὅσας μυριάδας τῶν βαρβάρων ἐνίκων· ἐ-
μοὶ δὲ δοκοῦσιν ἅπαντας ἀνθρώπους οὐ μόνον πρὸς οὓς ἠγωνίσαντο ἐκεῖνοι νενικηκέναι,
εἰ δεῖ παραιτησάμενον τὸν φθόνον εἰπεῖν, οὐ μόνον τῷ πᾶσι τούτων ἀγαθῶν αἴτιοι κα-
ταστῆναι, ἀλλὰ καὶ τῷ μηδένας ἐγγὺς εἶναι τοῖς ὑπάρχουσιν, ὥστ' εἰ τὸ μὴ ἔχειν ἐξ ἴσου γε-
νέσθαι τῶν ἡττόνων ἐστὶν, ἅπαντας νενικήκασιν. οἶμαι μὲν οὖν εἰ καὶ μόνα ταῦτα ἐκλέ-
ξας ἐπεπαύμην, ἔχειν ἂν πέρας ἀρκοῦν τὸν λόγον, καὶ μηδὲν ἂν προσδεῖν τῇ πόλει
φιλοτιμίας, μηδ' ἀρετῆς εἰς τὸ ὁμόφυλον. τὴν γὰρ πρώτην μὲν ἀνεῖσαν ἀνθρώπους·
πρώτην δὲ βίου χρῆσιν εὑροῦσαν· θρέψασάν δ' οὐ μόνον τοὺς ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ πάν-
τας· δεξαμένην δὲ τοὺς ἐκπίπτοντας. πρώτην τε καὶ πλείστους, ἑκάστους τε καὶ σύμ-
παντας, πλείστους δὲ αὖθις ἀποστείλασαν πανταχῇ, πάλιν δ' ἐν τοῖς ὑπὲρ σωτη-
ρίας ἀγῶσιν ἀμφοτέρων προστᾶσαν, τῶν τ' ἐν τῇ ὑπερορίᾳ, καὶ τῶν αὐτῆς τῆς ἀρχαί-
ας ἑλλάδος, πῶς οὐ διαπαντὸς ἂν εἴποι τις ἀφεῖσθαι· καὶ καθάπερ τοὺς δρομέας τὸ
γιγνόμενον πεπληρωκέναι, ὥστε μηδεμίαν πρὸ ταύτης εἰς χωρεῖν ἐν τοῖς ἕλλησι κηρύτ-
τεσθαι. πρὶν γὰρ ἄρχεσθαι τῶν ὁμοίων ἑτέρους, τοσοῦτον ἡ πόλις προεληλύθει· οὐ μὴν
ἐῶσί γε ἀπελθεῖν αἱ πράξεις, ἀλλὰ καλοῦσι καὶ προσάγουσιν, εἰς τὸ πρόσω τοῦ λόγου
καὶ τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ ταῦτα ἀκριβέστερον ἐξήτασται. τοσαύτην γὰρ ὑπερβολὴν
τοῖς ἐφεξῆς ἐποιήσατο ἡ πόλις, ὥσθ' ὑπερῆρεν αὐτὴν τοσοῦτον, ὅσον περ πρὸ τοῦ, τοὺς
ἄλλους· καὶ πρὶν τὰ πρῶτα ἀξίως τινὰ θαυμάσαι, ἐπέθηκε τὰ δεύτερα, ὥσπερ αὐ-
τὴ πρὸς αὐτὴν ἁμιλλωμένη. Γενομένου γὰρ τοῦ μαραθῶνι τολμήματος, καὶ τῶν
βαρβάρων ἐλαθέντων ἐκ τῆς ἑλλάδος, ὥσπερ κονιορτοῦ, δαρεῖος μὲν οὐκ εἶχεν ὅτι
χρήσαιτο. ἀλλ' ὥσπερ ἐκ θεοῦ πληγεὶς, ὑποπεπτώκει τῇ πόλει, καὶ τοὺς αἰτίους τῆς
διαβάσεως κατεμέμφετο, ὡς κακῶς προξενήσαντας αὐτῷ τοὺς ἀθηναίους, καὶ τελευ-
τᾷ δὴ, πρὶν τι δεύτερον κακὸν αὐτὸν ἐξεργάσασθαι. ὁ δὲ πάντας βασιλέας παρε-
νεγκὼν ταῖς ἐπινοίαις, καὶ μηδὲν καταλιπὼν ἄτοπον νομίσαι ξέρξης ὁ δαρείου κα-

ταγνοὺς μὲν τοῦ πατρὸς, ὡς ἐνδεῶς ἐπιχειρήσαντος. ὑπεριδὼν δὲ τῆς πόλεως καὶ τῶν
ἑλλήνων ὡς οὐδαμοῦ φανησομένων, ἀγῶνα διπλοῦν ἀγωνίζεται. τὸν μὲν, ὑπερβαλέ-
σθαι, τὴν δὲ, τιμωρήσασθαι, μετὰ πολλοῦ τοῦ κρείττονος. καὶ τοσοῦτον ὕβρεως τῇ ὑπερ
βολῇ, ὥστ᾽ ἔγνω τὸν πρότερον στόλον, ὥσπερεὶ παιδιὰν ἀφεῖναι. δοκεῖ δέ μοι καὶ πρὸς
τὰς διοσημίας τότε ξέρξης, οὐ μόνον πρὸς τὸν πατέρα ἁμιλλήσασθαι. καὶ πρὸς ἅ
πασαν ὄψιν τε καὶ ἀκοὴν ἀνθρώποις ἀνέλπιστον, ὥσπερ ἐνδείξασθαι βουλόμενος,
ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ γῆ. ποίαν γὰρ κυμάτων ἐπιῤῥοήν. ἢ τίνας σκηπτούς. ἢ τίνας σεισμούς.
ἢ ποίαν νεφῶν ἢ χαλάζης ἐμβολήν, ἢ ποίους ἀήθεις ἀστέρας, οὐκ ἐλαφροτέρους ἐκεῖ-
νός γε ἀπέδειξεν, ἢ ποίους φόβους ἐπιγείους ἢ θαλαττίους, οὐχὶ συνέστειλε τοῖς παρ᾽ αὐ
τοῦ. οὐ τὰς ἀπειλάς, πρῶτον οὐκ ἦν ἐστῶσι τοῖς ὠσίν. ἀλλ᾽ ἀπῆγον εἰς ἔσχατα γῆς. καὶ
προὔλεγον ἃ μηδενὸς ἦν εὑρεῖν, πλὴν ἐκείνου. αἰτεῖν μὲν γὰρ ἔφασκεν οὐδὲν τῶν ἀλλο-
τρίων, ἀλλ᾽ ἀπαρχὰς γῆς καὶ ὕδατος. πάντων δ᾽ εἶναι τούτων κύριος. τῆς δ᾽ ἀγνω-
μοσύνης τῆς μαραθῶνι, λύσιν μίαν εἶναι καὶ παραίτησιν, εἰ ταῦτα συγχωρήσαι-
εν, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων γένοιντο. καὶ τὸν κοινὸν δεσπότην γνοῖεν. εἰ δὲ μή, δι-
δάξειν αὐτοὺς καλῶς μετὰ τῶν προπατόρων θεῶν, οὔπω γ᾽ θεοῖς τε καὶ ξέρξῃ δοκεῖν
ὑπὲρ τῶν ξέρξου πραγμάτων, ἥξειν γὰρ ἄγων ἅπαντα. ναῦς μὲν ὅσας ἡ ἑλληνικὴ
θάλασσα οὐχ ὑποδέξεται. ἵππω δὲ καὶ πεζοῖς ἀποκρύψειν τὴν ἀττικήν. καὶ τὴν πό-
λιν ἱππόκροτον καταστήσειν, ἱερὰ δὲ συμφλέξειν, καὶ θήκας ἀναῤῥήξειν, καὶ μετα-
σκευάσειν ἅπαντα. ἔτι δὲ ἀτλαντικοῦ πελάγους κληρουχίας ἀτίμους ἠπείλει καὶ γῆς
ποίησιν ἔξω τῆς οἰκουμένης, ἣν ἀναγκάσειν ἠκρωτηριασμένους προσχῶσαι εἰς τὸ πέλα-
γος. ὕδωρ μὲν ἀντλοῦντας. πέτρας δὲ ὀρύττοντας. τοσαῦτ᾽ ἔχοντας τοῦ σώματος, ὅ-
σα τοῖς ἔργοις ἀρκέσει. καὶ οὐκ ἠπείλει μὲν οὕτως, ἀήθη καὶ ὑπερόρια καὶ φόνου
μείζω. ἐτελεύτησε δ᾽ ἐνταῦθα, ἀλλ᾽ ἀπέκρυψε τοῖς ἔργοις τὰς ἀπειλάς. αὐτοῦ γε τοῦ τι
δυνηθῆναι, λέγω δὴ χρήσασθαι τῇ πόλει. τίνα γὰρ μεσόγειαν. ἢ ποίαν ἀτλαντικὴν
ῥαχίαν, οὐκ ἔσεισεν. ἢ ποῖον κόλπον ὧν ἴσασιν ἄνθρωποι. λέγω τῶν εἰσεχόντων ἀπὸ τῆς
ἔξω θαλάττης, παρῆκεν ἀσύμβολον. οὐ τὸν εἰς φᾶσιν; οὐ τὸν ἄνω τὸν περσικόν; οὐκ ἐρυ
θρὰν θάλατταν; οὐχ ὑρκανίαν; οὐ πάντας συνήγαγεν ἀλλ᾽ ἠρεύνησαν πάντας τῆς γῆς
τοὺς μυχοὺς ἀκριβέστερον, ἢ ὅστις τὴν ἐρετρικήν; οὐκ ἐσχατιὰς γῆς καὶ θαλάττης τὸν
στόλον ὡρίσατο, ὥσπερ σαγηνεύων τὴν ἀρχὴν τὴν αὑτὸς αὐτοῦ; ποῖον δὲ τότε φάσμα
οὐκ ἐκινήθη. ἢ τί τῶν ὄντων οὐχ ὑπερώφθη, ἢ τί τῶν οὐκ ὄντων οὐκ ἐγένετο. οὐκ οἱ πορ-
θμοὶ τοσοῦτον αὐτῷ τῶν ποταμῶν διαφέρειν ἐδόκουν, ὅσον οὐ παρέχειν ποιεῖν ὅ τι αὐ-
τῶν; οἱ δὲ ἀέναοι ποταμοὶ τῶν χειμάῤῥων οὐδὲν ἀλλοιότερον διετέθησαν, μᾶλλον δὲ τοῖς
χειμάῤῥοις ἐκ τοὐναντίου παρελέσθησαν; ὥσπερ γὰρ τὰ ἐκείνων ῥεύματα ἐκ διὸς αὔξε-
ται, οὕτως ὑπὸ ξέρξῃ πάντα ἐπέλιπεν. ἐδέχετο δ᾽ αὐτὸν, οὔτε γῆ οὔτε θάλαττα ἱκα-
νῶς. καὶ ταῦτα εἶκε πρὸς τὴν ἐκείνου χρείαν, καὶ μετέβαλλεν εἰς ἄλληλα. γῆ τε γὰρ ἡ
μὲν, ἐγίγνετο, ἡ δ᾽ ἀπώλλυτο. καὶ θάλαττα ὑπεχώρει καὶ πάλιν συνῄει τῷ βασιλεῖ. καὶ
νῦν ἐστὶ τῆς νέας θαλάττης, ὅσος τῆς ἐκείνου διαβάσεως χρόνος. καὶ ὁ ἄθως, ἀντὶ στήλης
τῷ ἔργῳ λέλειπται. ὡς δ᾽ εἰπεῖν, πάντα κενουμένοις ἐῴκει καὶ μεθισταμένοις ὡς ἐκεί-
νῳ δοκοίη. κάμηλοι δὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κατέλαμπον, ὅσον μήκιστόν ἐστιν ἀνύσαι. τοῦ
τον ἐπέχουσαι. εἰ δ᾽ ἐπιθυμήσειε σκιᾶς. δένδρον ἦν αὐτῷ χρυσοῦν ἡ σκιά. ὥστε νύκτωρ
μὲν ἤστραπτεν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ. μεθημέραν δὲ, νύκτα ἐπῆγεν ὅσα χοῦ τοξεύσαι κε-
λεύσειε. πολλοῖς δ᾽ ἦν ἀφανὴς ὧν ἦγεν οὐ γῆς εἶπα νοῦ. οὐδὲν δ᾽ ἦν ἔθνος τῶν κατὰ τὴν πο-
ρείαν μεῖζον ἢ κρύπτεσθαι. φιλονεικήσας δὲ μαθεῖν ὁ πάντα ἄτοπος βασιλεὺς ὁπόσους
ἄγει, ἐσχάτην γὰρ καὶ τοῦτο ἐκείνῳ γενέσθαι δυνατὸν, ἀναγκάσθη μετρῆσαι τρόπον δή
τινα μᾶλλον, ἢ ἀριθμῆσαι τὴν στρατιάν. καὶ κατασκευασάμενος τεῖχος μυρίανδρον,
πρὸς μέτρον ἠρίθμει. καὶ ὁ μὲν οὕτω πάντα κινῶν ᾔει. τοσαῦτα προσλαβαίνων, ὁπόσοις
ἐντύχοι. καὶ κατεπτήχει καὶ ἔθνη. καὶ πόλεις, καὶ πάντα γένη, καὶ εὐρωπαῖα, καὶ
τὰ ἔνθεν τῆς ἀσίας πάντα. καὶ πρὸς τὴν κίνησιν εἶκεν ὥσπερ τὰ κοῦφα ζάλῃ πολλῷ τῷ

φόβῳ. ἡ πόλις δ' ἑτέρα ἀντεπεδείκνυτο. οὐδ' ἣν ξέρξην μᾶλλον θαυμάσαι τῆς ὑπε-
ρηφανίας, ἢ τὴν πόλιν τοῦ μηδὲν τῶν ἐκείνου θαυμάσαι. ἢ θορύβου τοσούτου διὰ γῆς ἁ-
πάσης καταρραγέντος, καὶ τῶν ἠπείρων ἀμφοτέρων κεινουμένων ἐπὶ τῆς ἑλλάδος, ἀν-
τέχειν ὥσπερ ἔρυμα καὶ πρόβολος. ἀπ' ἀρχῆς ἀρξαμένη, καὶ αὐτὴ τὰ αὐτῆς ἐπι-
δεικνῦσαι. πρῶτον μὲν τοῖς περὶ τὰς ἐπιστολὰς ἀκροβολισμοῖς καὶ πείραις, τοσοῦ-
τον ὑπερέσχε φρονήματι, καὶ τοσοῦτον ἀπέσχε τοῦ φοβηθῆναι πρὸς τὰς τῶν ἀτόπων
φέρων ἐπαιτωγὰς, ὥστε οὐκ ἐδεήθη ψηφίσματος πρὸς ταῦτα ἔτι. ἀλλ' ὥσπερ ἑνὸς
κοινοῦ νενικηκότος τοῦ κατὰ δαρεῖον, μηδένα ἀκούειν βαρβάρων, πρὶν ἐκκλησίαν ἀπο-
δοῦναι, ἀφανίζει τοὺς ἀγγέλους αὐτῇ σκευῇ, καὶ ποικίλμασι. καὶ τοῖς εὖ φρονοῦσι τῶν
ἑλλήνων, ἡγεμὼν τῆς ἀρκείσεως ἐγένετο. ἔπειτα πάντων ἀγγελλόντων τὰ δεινὰ δὴ
ταῦτα, ὅτι πάντα χρήματα μίγνυται, καὶ τῶν ἑλλήνων κερδαινοῦσιν οἱ τελευταῖοι.
πάντες δὲ ὥσπερ ὑπὸ κύματος τοῦ πολέμου καλυφθήσονται. καὶ τοσαύτης καταχεού-
σης ἐκ πλήξεως τοῦ βαρβάρου, ὥστ' εἰκάζει θεῶν τινος εἶναι παρείαν μετὰ τῶν λοι-
πῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τὴν ἑλλάδα ἐλαύνοντος, οὐδὲν μᾶλλον ὑφεῖτο, οὐδὲ μετέγνω περὶ
ὧν ἐβουλεύσατο. οὐδὲ ἐμέμψατο αὐτῇ τῆς ἀρκείσεως. ἀλλὰ τούς τε ἕλληνας συνε-
κάλει πρὸς τὸν ἀγῶνα τὸν κοινὸν αἰσχυνομένη μοι δοκεῖν. μόνη φανῆναι τῷ βαρβάρῳ, κα-
θάπερ πρότερον μαραθῶνι. οὐ γὰρ αὐτή γε ἐν ἄλλοις εἶχε τὰς ἐλπίδας τῆς σωτη-
ρίας, ἀλλὰ πάντες εἶχον ἐν αὐτῇ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν. οἵ γε ὁμοίως σωτηρίας τε δεό-
μενοι καὶ ἐλευθερίας. καὶ τὸ παράδειγμα ὑπῆρχεν ἀμφοῖν ἐγγύθεν, ἡ προτέρα κρί-
σις. ἐσκόπει τε ὅτι βουλευσαμένη πρῶτον, αὐτὴ κατέπληξε τὸν βάρβαρον. καὶ παρῆλ-
θέ γε αὐτὸν τοῖς θαύμασι. μετοικίζεται γὰρ ἐξαναστᾶσα. καὶ τὸ μέγιστον, γῆς μὲν οὐδα-
μοῦ. πᾶσα γὰρ εἴχετο. ἡ δὲ, εἰς τὴν θάλατταν ἀπεχώρει. καὶ τῆς περὶ τὸν ἄθων διωρυ-
χῆς καὶ τοῦ πορθμοῦ τῆς γεφύρας, οὔτε εἰς ἀκοὴν ἀηδέστερον, οὔτε γνώμῃ φαυλότερον
τοῦτο τὸ τόλμημα ἀντεπεδείξατο, ἐπὶ τῆς θαλάττης φανεῖσα. καὶ ξέρξῃ καταλιποῦ-
σα τὸ ἴχνος μόνον προσιδεῖν. ὥστε ἐλθὼν οὐχ εὗρε τὴν πόλιν. οὐδὲ εἶχε λαβεῖν, ἔχων
ὡς ᾤετο. οὕτως εἰς ἄπορον καὶ ὑπερφυὲς αἴνιγμα συνηλάθη. ἀλλ' ὥσπερ τῶν ποιητῶν
φασί τινες τὸν ἀλέξανδρον τῆς ἑλένης τὸ εἴδωλον λαβεῖν, αὐτὴν δὲ οὐ δυνηθῆναι, οὕ-
τω καὶ ξέρξης τῆς πόλεως τοὔδαφος εἶχεν, αὐτὴν δὲ οὐχ εὗρε. πλήν γε δὴ καλῶς εὗ-
ρεν ἐπ' ἀρτεμισίῳ καὶ σαλαμῖνι, καὶ τὴν θέαν οὐκ ἤνεγκεν, ὥσπερ τινὲς ἐν μύθῳ γορ-
γόνος. ἀλλ' ἐκπλαγεὶς ἔδεισεν. οὐ μόνον περὶ τῶν λοιπῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ σώματος
πάντα τὸν ἔμπροσθεν χρόνον ἀήθης ὢν τούτου, καὶ τῷ φοβεῖν συνεξηκώς. ὅπερ δὲ καὶ
πρὶν ἅπτεσθαι τῶν λόγων τούτων προειρήκειν, ὅτι ἄμφω τὼ γένη τῆς πόλεως ἡττᾶτο
λαμπρῶς, τό, τε ἑλληνικὸν καὶ τὸ βαρβαρικόν. τὸ μὲν, ἀπάτων ἀποτυχὸν, τὸ δὲ, οὐκ ἐγ-
γὺς γενόμενον. καὶ πάλιν ὃ μικρῷ γε πρόσθεν ἔφην, ὅτι μᾶλλον αἰσχυνομένη συνῆγε
τοὺς ἕλληνας, ἢ δεομένη, νῦν τοῦτο ἄξιον εἰπεῖν, καὶ πάρεστι διὰ τῶν πραγμάτων κα-
ταμαθεῖν. φανεῖται γὰρ πανταχῇ σκοπουμένοις τοσοῦτον ὑπερβαλομένη, ὥστε μὴ
πρώτη τῶν ἑλληνίδων, μηδὲ μάλιστα αἰτία τῆς ἐλευθερίας μᾶλλον ἢ μόνη δικαίως
ἂν ἀκοῦσαι, πάντα κατειργασμένη. πρῶτον μὲν γὰρ ἐκεῖνο πάντες ἂν συμφαῖεν, ὅ-
τι τοῖς τοσοῦτον λειπομένοις καὶ ναυσὶ καὶ ὅπλοις καὶ σώμασι καὶ χρήμασι καὶ πάσῃ τῇ
τοῦ πολέμου παρασκευῇ, ἓν μόνον ἀντίρροπον κατελίπετο καὶ ὡς ἀληθῶς ἑλληνικὸν,
τὸ βούλεσθαι καλῶς ἢ χρῆναι ἀτίμως συμπατηθῆναι, καθάπερ τὰ μικρὸν τῆς γῆς
ὑπανέχοντα. μή τί γε ὅτι οὐκ εἰς ἀντίπαλον μέρος ἐξήρκεσαν, ἀλλ' ἐν προσθήκῃ τῷ βασι-
λεῖ γενομένων, οὐκ ἂν ἦν τὸ ἐπίδηλον. τούτου δ' οὕτω κειμένου, καὶ πάντων ἂν ταύτῃ
κατ' αὐτὸ ψηφιζομένων, ἢ θεμένων, καὶ σοφῶν καὶ πολλῶν, οὐκ ἔστιν ἀντειπεῖν, ὡς οὐχ
ἥδε ἐστὶν ἡ παρασχομένη τὸν βουλευσάμενον καὶ περὶ αὐτῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἅ, σώ-
ζειν ἔμελλον. ὃ δὲ τούτου τ' ἐξήρτηται καὶ καθ' αὑτὸ διαρκῆ τὴν ἐπίδειξιν ἔχει, πάλιν
σκεψώμεθα. οὐδεὶς γὰρ οὕτω σκαιός ἐστιν οὐδὲ τἀναντία τοῖς φανεροῖς φρονῶν, ὅς τις
οὐ συμφήσει, ὡς εἰς τὰς ναῦς ἧκε τότε τοῖς ἕλλησι τὰ πράγματα. οὐδ' ὡς τοῦτο ἄριστον

τὴν τῆς γνώμης. οἱ μὲν γὰρ εἰς πύλας ἐξελθόντες, καὶ τάξαντες ἑαυτοὺς ἐπὶ τὰς
παρόδους. οἱ μὲν, ὥσπερ νεφέλην προσιοῦσαν οὐκ ἤνεγκαν, ἀλλ' αἰσχρῶς τὴν ἐπίνοιαν
διέφθειραν. δραπετεύειν ἀναγκασθέντες καὶ σώζειν ἑαυτοὺς χωρὶς, ἕκαστοι μελλόντων
ἔτι τῶν δεινῶν. οὕτως ἀνομοίως τὴν μαραθῶνι μάχην ἐμιμήσαντο. οἱ δὲ, ὑπολειφθέν-
τες, οὐκ ἠδυνήθησαν ταυτὸν τοῖς μαραθῶνι διαπράξασθαι. ἀλλ' εὐθύς τ' ἔμειναν, ὡς
πεισόμενοι μᾶλλον ἢ δράσοντες, καὶ καταχωσθέντες ἀπώλοντο. ἐν τούτῳ κοσμήσαν-
τες τὴν ἑλλάδα, τῷ καλῶς ἀποθανεῖν. καὶ τοσοῦτον ἐπιδειξάμενοι μόνον. οἱ δ' ὥσπερ
χειμάῤῥους ἐχώρουν διὰ πάντων, ἤδη δεχομένων. καίτοι τοῦτο, δυοῖν ἐστι σημεῖον, τοῦ μή-
τε ἐν τῇ γῇ φανῆναί τινας τῶν ἑλλήνων ὁμοίους τῇ πόλει, καὶ οἷς ἐκεῖνοι πρότερον κα-
τέπραξαν. μᾶλλον δὲ, τοῦ μὴ σύμπαντας ὁμοίους. καὶ τοῦ, τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ μόνα τότε
τοῖς ἕλλησι λειφθῆναι. οὕτω δ' αὖ τούτου σαφοῦς ὄντος, καὶ δῆλην γενέσθαι τὴν γνώ-
μην οὐδενὶ λείποντος, τοσοῦτον διήνεγκεν ἡ πόλις ἐν τούτοις, ὥστε καὶ αἰσχυνθῆναί τι-
να, ὑπὲρ τῆς λοιπῆς ἑλλάδος, πρῶτον μέν γε τῷ πλήθει τῶν τριήρων οὕτω λαμπρῶς
ὑπερῆρεν, ὥστε εἴ τις χωρὶς ἀφέλοι τὸ τῆς πόλεως ἀξίωμα καὶ τὴν δύναμιν, πρός γε
τὸν συλλεχθέντα τοῦ ναυτικοῦ ἀριθμὸν, ἐξεῖναι τὰς μὲν τῆς πόλεως ναῦς, νομίσαι τὰς
ἁπάντων εἶναι. τὰς δὲ κοινὰς ἁπάντων, μιᾶς τινος τῶν ἐν τοῖς ἕλλησι πόλεων. ὥστ'
εἴ τις θεῶν ἤρετο τοὺς ἕλληνας τότ' εἰ μὴ δέοι πάσας ἀγωνίσασθαι μηδὲ ἐξείη, πότερον
τὰς ἁπάντων τῶν ἄλλων παρούσας δέξαιντο ἂν μᾶλλον, ἢ τὰς ἀθήνηθεν μόνας, οὐχ
αἵρεσιν εἶναι πάντες ἂν εἶπον. ἀλλ' ἀθηναίους ὑπὲρ σφῶν ἀγωνίζεσθαι λείπεσθαι.
κἂν εἰ πάλιν αὐτοὺς ὁ θεὸς αὐτοὺς ἐπανήρετο, οὐκ ἂν ὁμολογεῖτ' ἀθηναίοις γε θαῤ-
ῥεῖν ὑπὲρ αὐτῶν μᾶλλον, ἢ ὑμῖν αὐτοῖς, ἄρνησις οὐκ ἦν δήπουθεν. οὐ γὰρ μέρος εἰς τὸ
κοινὸν εἰσήνεγκαν. ἀλλ' ἡ παρὰ πάντως συντελῇ, μέρος τῶν ἰδίων τῆς πόλεως ἐγένε-
το. ἀλλὰ μὴν τήν γε εὐψυχίαν καὶ τόλμαν τοσαύτην συνεισήνεγκαν, ὥστε μικρὸν εἶ-
ναι, ταῖς ναυσὶ τοσοῦτον ὑπερέχειν. μόνοι μὲν γὰρ ἁπάντων ἀνθρώπων ὑπέμειναν τὴν
ἑαυτῶν ἐκλιπεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ τὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀνάστατον γενομένην ἐπιδεῖν.
μόνοι δὲ οὐχ ὑπὸ πολεμίων τοῦτο παθόντες, ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἐξῳκίσθησαν ὑπὲρ
νίκης, οὐ κατὰ συμφορὰν ὑφ' ἑτέραν, ἀλλ' ἃ τοῖς ἄλλοις πέρας εἶναι δοκεῖ τῶν ἐν τοῖς
πολέμοις ἀτυχημάτων, ταῦτ' εἰς ἀρετὴν ἔτρεψαν καὶ παρεῖλον τὸν ξέρξην τὰς ἐλπί-
δας, τὸ καθ' αὐτοὺς ἐνδειξάμενοι τοῦθ' ὅτι κἂν μυριάκις κατάσχῃ τὴν χώραν. κἂν τὰς
ἑστίας διερευνήσηται. κἂν ἐκ βάθρων ἅπαντα ἀνασπάσῃ, οὐδὲν μᾶλλον τὸ τῶν ἀθη-
ναίων ἀξίωμα καθαιρήσει. οὐδὲ ἀφαιρήσεται σφᾶς, τό γε ἀθηναίους εἶναι. ἀλλ' ἀπέ-
ραντα ποιεῖ, καὶ τοῖς ἐν ᾅδου καταδίκοις προσόμοια. καίτοι τίς προθυμία λαμπρο-
τέρα. τίς εὐψυχία φανερωτέρα. τίνων ἑλλήνων, ἢ καθάπαξ εἰπεῖν ἀνθρώπων ἐξετά-
ζοντι φανήσεται. οἳ τῆς γῆς ἐξέστησαν, ὑπὲρ τοῦ μήτ' ἐν γῇ, μήτ' ἐν θαλάττῃ δουλεῦσαι.
τὸ μὲν τηρεῖν τὰ ὑπάρχοντα, δουλείας ἀρχὴν νομίσαντες εἶναι. τὴν δὲ τῶν ὄντων στέ-
ρησιν, ἀφορμὴν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ποιησάμενοι. καὶ τοὺς ἔχοντας τὰ ἑαυτῶν ἔ-
σωζον, ἀφ' ὧν αὐτοὶ προοῖντο τὴν αὐτῶν. ἡμῖν δὴ πρὸ τῶν κινδύνων τε καὶ πρὸς τοὺς
κινδύνους προθυμία, τοσαύτη. καὶ οὕτως ἄλογος ὡς εἰπεῖν ἢ τό γε ἀληθὲς εἰπεῖν, εὔλο-
γος. ἡ δὲ παρ' αὐτὸν τὸν ἀγῶνα καὶ κίνδυνον, οὕτω περιφανὴς, ὥστε μόνοις ἔξεστιν εἰπεῖν
ἐπὶ σφῶν αὐτῶν νικῆσαι. πρῶτοι γὰρ ἐποίησαν τὴν τροπήν. βούλομαι δὲ ἐπαναχω-
ρήσας, ἔτι μικρὰ πρὸ τῆς ναυμαχίας προειπεῖν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες, τὸ τῶν νε-
ῶν πλῆθος καὶ τὴν προθυμίαν τῆς πόλεως, καὶ τὰς πράξεις ἐγκωμιάζουσιν. ἐγὼ δὲ
εἰ καὶ παράδοξον εἰπεῖν, ἕν τι φημὶ πάντας αὐτοὺς παραλιπεῖν, οὐδενὸς ἧττον ἄξιον
τούτων ἰδεῖν καὶ θαυμάσαι, ὃ νῦν αὐτὸς εἰς μέσον θήσω, τἀληθὲς οὐκ αἰσχυνθείς. ὡς
ὅς τις αἰσχύνῃ τοῦτο παρέρχεται ἢ δι' εὔνοιαν τὴν πρὸς τὴν πόλιν, παραπλήσιον ποι-
εῖ, ὥσπερ ἂν εἰ τὴν ναυμαχίαν παρέρχοιτο, δι' εὔνοιαν τὴν πρὸς τὴν πόλιν. ἀμφοτέρας
γὰρ τὰς νίκας, ἀνείλοντο σαφέστατα ἀνθρώπων, οἱ τότε πάλαι τε δὴ τὰς ἀθήνας οἰ-
κοῦντες, καὶ ἔτι κάλλιον κομισάμενοι. τοὺς μὲν γὰρ ἐχθροὺς, τοῖς ὅπλοις. τῇ δ' ἐποι-

κεία τοὺς φίλους ἐνίκησαν. τὸ γὰρ τοσαύτην μὲν προθυμίαν παρεχομένους ὑπὲρ τῆς
ἁπάντων σωτηρίας, τοσαύτην δὲ εἰς φορὰν εἰσενηνοχότας τῇ κοινῇ χρείᾳ. πάντα δὲ
αὐτοὺς ὄντας. καὶ τῶν μὲν πραγμάτων εἰς τὴν θάλατταν καὶ τὰς ναῦς· τῶν δ' ἐν ταῖς
ναυσὶν εἰς τὴν πόλιν ἀνακειμένων, τῶν δ' ἄλλων ὥσπερ χειμῶνος ὥρᾳ καταπεφευγό-
των πρὸς τὴν ἐκείνων δύναμιν, καὶ αὐτῆς τῆς ἐκείνων ἀρετῆς τε καὶ τύχης ὁρμώντων·
καὶ μὴ δ' ἂν αὐτῶν ὅπερ εἶπον ἐξαρνῶν γινομένων, ὡς οὐχ οὕτω ταῦτ' ἔχει, τοσοῦτον
πρᾳότητος καὶ μεγαλοψυχίας προσθεῖναι, ὥστε ἑτέροις ἡγεῖσθαι συγχωρῆσαι,
τὴν αὐτοῦ σχήματος ἡγεμονίαν, καὶ μὴ φιλονικῆσαι, μηδὲ ἃ καὶ οἱ νωθρότατοι τὴν φύ-
σιν εἶπον, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἕτεροι μηδὲν μήτε φθέγξασθαι, μήτε μελλῆσαι, μήθ' ὅλως
φωνὴν ἔχουσιν ἐοικότας ὀφθῆναι τούτων ἕνεκα, πῶς οὐ πᾶσαν ἤδη σοφίαν παρ' ἐκεί-
νοις οὖσαν ὡς ἀληθῶς ἀποφαίνει καὶ πάντων ἄνδρας ἀρίστους ἐκείνους, καὶ κατὰ ἔ-
θνη καὶ καθ' ἕνα ὁπωσοῦν ἐξετάζοντι. εἰ γὰρ τότε ἐκεῖνοι δυσχεράναντες τὴν τοιαύτην
ἀγνωμοσύνην, ἐκποδὼν ἔστησαν· ἢ πρὸς φιλονικίαν ἐχώρησαν, τίς μηχανὴ σωτηρίας, ἢ
ποῖον ἔναρ χρηστὸν κατελείπετο τοῖς ἄλλοις, ἢ τίς τῶν, εἴτε πλεόνων, εἴτε ἐλαττόνων νεῶν
ὑπῆρξεν ἂν εἰς τὸ δέον τοῖς Ἕλλησιν ἔτι. φέρε γὰρ πρὸς θεῶν ἵνα μικρὸν προσδιατεί-
ψωμεν τῷ λόγῳ. καὶ τὸ ἦθος αὐτῶν, καὶ πᾶν ὃ λέγω, σαφέστερον κατίδῃ τις. εἰ τὴν ἡ-
γεμονίαν αὐτοὶ τότε τοὺς Ἕλληνας ᾔτησαν, λέγοντες, ὡς ἂν μὲν κρατηθῶσι τῇ ναυ-
μαχίᾳ, οὐκ ἔσονται κύριοι σφίσιν αἱρεῖσθαι τοὺς ἡγεμόνας, οὐ δὲ ὑπὲρ τῶν ἐν αὐτοῖς
ἡγησομένων ὁ βάρβαρος αὐτοῖς εἶναι ποιήσει τὸν λόγον. ἀλλ' ἀκολουθεῖν αἰσχρῶς ἐκεί-
νῳ δεήσει, καὶ δούλους καὶ ἀναρπάστους γενέσθαι. ἴσως δὲ οὐδὲ ἀκολουθεῖν, ἀλλ' ἀφα-
νισθέντας τρόπον ὅν τινα ἐκείνῳ δόξειεν, ἀπελθεῖν ἐξ ἀνθρώπων ἱεροῖς αὐτοῖς καὶ ὅπλοις
καὶ νόμοις λέγοντες δ' ὅτι ταῦθ' ἡμεῖς προορώμενοι, τὴν πόλιν εἰς τὰς τριήρεις πᾶσαν
μετεσκευάσαμεν· καὶ εἴτε δεῖ τὰ μέγιστα τετολμηκέναι, ἐκλέλειπται τὰ κοινὰ τῆς ἀν-
θρωπείας φύσεως ἡμῖν ὑπὲρ ὑμῶν. εἴτε παρασκευῆς ἔχειν ὡς ἀβίωτον ὂν ἡττηθεῖσιν,
ἡμεῖς μάλιστα διανενοήμεθα. καὶ μόνοις ἡμῖν, ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ νικᾶν. ὥστ' εἴτε τι νίκης δεῖ-
σθε, τοσοῦτον ἡμῖν προκέκοπται. εἴτε καὶ τὴν συντέλειαν δεῖ σκοπεῖν, δύο τοῦ παντὸς
μέρη μόνοι πληροῦμεν· οὐχὶ δ' εἰς ἴσον τοῦ παρ' ἡμῶν. εἰ ταῦτ' ἔλεγον, καὶ κεφάλαια
προσετίθεσαν, ὅτι εἰ μὲν δέχεσθε αὐτοὶ τούτοις. εἰ δὲ μὴ, σκοπεῖτε μὴ ὑμᾶς μειζόνων, ἢ ἡ-
μᾶς αὐτοὺς ἀποστερήσητε. εἰ δὲ δὴ καὶ προσέθηκαν, ἐῶ γὰρ τὸν ἡγούμενον, ὃς τοσοῦτον
ἁπάντων ὑπερεῖχεν, ὡς θ' εἷς ἀντὶ πάντων ἦν, ὃς μόνος καὶ τόπους. καὶ καιρούς. καὶ
τὰ τῶν βαρβάρων ἀπόῤῥητα, καὶ τὰ μέλλοντα ὥσπερ μάντις ἐξηγεῖτο. ἀλλ' εἰ προ-
σέθηκαν ἐκεῖνο μόνον τῇ προκλήσει ὅτι εἰ δ' ἄρ' ἄλλως ἐγνώκατε ὑμεῖς, ἡμῖν δ' ἕτερος
δώσει τὴν ὑμετέραν ἡγεμονίαν ἄσμενος, καὶ προσθήσει χρήματα μηδικὰ καὶ δωρεάς,
πρὸς ταῦθ' αἱρεῖσθε ὁπότερα βούλεσθε, ἆρ' ἢ τῷ δικαίῳ λόγους οὐχὶ συμβαίνοντας, ἢ
ταῖς παρούσαις ἀνάγκαις οἵους ἐγχωρεῖ παραιδεῖν εἶπον ἄν, εἰ τούτοις ἐχρῶντο; μή τί
ὅτι λειπομένης μετὰ τῆς θαλάττης μόνης, τοσαύτας δὲ ναῦς αὐτοὺς ἰδίᾳ παρεχομένους,
τῶν δ' ἐλπίδων ὄντας τὸ κεφάλαιον ἐφεστηκότας δὲ τῇ ῥοπῇ τῆς σωτηρίας. μόνους
δὲ ἀγωνιστὰς ὄντας τοῦ πράγματος ἀξιόχρεως, πάντων δὲ προβεβληκότας αὐτούς,
οὐχ ἡγεμόνων τάξιν μόνον, ἀλλὰ καὶ πατέρων, ἔχοντας δ' ὡς εἰπεῖν παρ' αὐτῶν ὧν ἐ-
ποίουν τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλ' εἰ κοινὰ μὲν πάντα ἦν, μηδεὶς δὲ ὑπερεῖχε μηδενός, πάν-
τες δ' ἐξ ἴσου συνετέλουν, οἱ δὲ ναύαρχοι παραπλησίως εἶχον τὰς φύσεις ἀλλήλοις,
ἔρανος δ' ἦν, ἔδει δ' ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σκεψαμένους τοὺς ἡγησομένους καταστῆσαι.
πῶς οὐκ ἐκεῖνοι διὰ πάντων ἐξέλαμπον ὥσπερ ἀστέρες, ἢ πῶς οὐχ ὑπὲρ σύμπαντας ἦ-
σαν ταῖς ψήφοις. οὐ μόνον κατὰ τὴν ἐπιστήμην, καίτοι καὶ τοῦτο ἔσχατον εἶναι δοκεῖ τῶν
δικαίων ἐν τοῖς τοιούτοις. οὐ γὰρ δή που κατὰ μίαν μὲν ἂν τῶν τριήρων αὐτοῖς οὕτως
ἦρχον οἱ κυβερνῆται τέχνῃ προκριθέντες. πασῶν δὲ λαβεῖν τὴν ἡγεμονίαν, οὐ τοῖς
ταῦτα κρατίστοις ὠφείλετο, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μικρὸν ἐκείνοις τὸ δίκαιον ἀλλ' ἐκεῖνό γε
δὴ καὶ πρόδηλον καὶ μόνον ἀρκοῦν. τῶν συνειλεγμένων δέον τινὰς ἡγεῖσθαι τοῦ πρὸς

τὸν βάρβαρον πολέμου; οὐκοῦν τοὺς πρὸς τὸν πρότερον στόλον τῶν αὐτῶν τούτων βαρ
βάρων, μόνους κινδυνεύσαντας, ὑπὲρ πάντων τούτους ἡγεῖσθαι δεῖ. οἷς γὰρ τὰ πα
ρόντα κοινὰ πρὸς τοὺς μετέχοντας ἦν, οὐχὶ τοῖς ἰδίοις ἐνίκων ἅπαντας. καὶ τοσού-
τῳ γε ἐλάττω τὴν χάριν ἐκομίζοντ᾽ ἄν, ὅσῳ πάντας μὲν ἠλευθέρωσαν, τῶν παρόντων
δὲ ἔμελλον ἡγήσεσθαι. καὶ μὴν εἰ μὲν οὐδεὶς ἀντεῖπεν αὐτοῖς πρὸς ταῦτα, ἀλλὰ πάν-
τες ἀμφοῖν χεροῖν ἀπέστησαν, πῶς οὐκ ἄξιον τῆς μεγαλοψυχίας ἀγασθῆναι, οἳ παν-
ταχῇ παρεῖδον τὰ καθ᾽ ἑαυτούς, καὶ τοσοῦτον μὲν τὸν πρόσθεν ἀράμενοι, πάλιν δὲ ἐν
τῷ τότε ὑπὲρ τὴν φύσιν φιλοτιμούμενοι, πλέον οὐδὲν ἐζήτησαν. εἰ δὲ μὴ προσίξειν ἔ-
μελλον αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες, οἱ δέ, πρὸς ὀργὴν ἐγκατέλιπον, τί ἦν ἐν μέσῳ τῆς οὐδ᾽ ἐν τοῖς
βαρβάροις ἀπεστερημένης Ἑλλάδος τὸ θαυμάζεσθαι, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὄνομα νῦν λείπεσθαι.
ἀλλὰ μὴν τειῶν γε ἔτι κατηνάγκασο. ἢ πάντων ἐξ αὐτῶν ἔχειν τὴν ἡγεμονίαν, οὗ μεῖ-
ζον οὐδὲν ἂν εἴποι τις δεῖγμα τῆς ἐκείνων ἀρετῆς, καὶ τὸ προοῖκα τοὺς Ἕλληνας ἐλευ
θεροῦν, ἢ μηδενὸς ταῦτα συγχωροῦντος, ἅπαντας οἴχεσθαι καταλειφθέντας, ἢ
δίχα τὰς ψήφους ἐλθεῖν, ἐν ᾧ στασιάζειν καὶ πολεμεῖν πρὸς ἀλλήλους ἦν, οὐκ ἔχοντας
ὅπως χρὴ τοῖς βαρβάροις. ὃ τῇ μὲν τοῦ πράγματος φύσει συμβάν, τῇ δὲ ἐκείνων προ
νοίᾳ, κωλυθὲν φαίνεται. καὶ μὴν εἰ μὲν ἐκίνει ταῦτα αὐτοὺς ἄνω διεξῆλθον. εἶτα
κατεῖχον σιγῇ τοὺς λογισμούς, ἐσχάτην βάσανον καρτερίας παρεῖχον. εἰ δ᾽ οὐδὲν ᾤον
το ἐλαττοῦσθαι, τίνας εἰς ταυτὸν ἄξιον ἐκείνοις θεῖναι, ὃ μόνοις ᾔδεσαν τοῖς βαρβά-
ροις ὀργίζεσθαι. ἀλλ᾽ οἶμαι πρὸς ἓν ταῦτα ἅπαντα συνετάξαντο, ὅπως καὶ τοὺς πα-
ρόντας καὶ τοὺς ἀπόντας, τοὺς μὲν ἄκοντας τοὺς δ᾽ ἑκόντας ἐξαιρήσωνται. καὶ ταῦτα
δίκαιον ἑώρων μόνον. ἐπεὶ πάντα γε εἰ καθαρῶς ἐξήταζον, οὐδεὶς ἂν Ἑλλήνων τότ᾽ ἦν
ἐν Σαλαμῖνι. προσθήσω γὰρ εὐφημίας ἕνεκα τὴν Σαλαμῖνα. νῦν δὲ ταῦτα σφίσιν ἔκει-
ναν ἐξαρκεῖν τὸ καταστῆναι τοῖς Ἕλλησι τὰ πράγματα. καὶ διὰ ταῦτα οὐ μόνον τῆς ἡγε-
μονίας, ἀλλὰ καὶ τῆς πόλεως αὐτῆς ἀπέστησαν ἁπάσης ἰδίας ἀσφαλείας καὶ πλε
ονεξίας, τὰ κοινῇ συμφέροντα προκείναντες, καὶ νομίζοντες ταύτην ὡς ἀληθῶς καὶ
μεγάλην ἡγεμονίαν κατεργάσασθαι, ἐὰν ἡγήσωνται τοῖς Ἕλλησι πρὸς τὴν ἐλευθερί
αν καὶ τὸ σωθῆναι. Λακεδαιμονίους δὲ ὥσπερ οἱ τοὺς παῖδας προδιδάσκοντες, ἐβου
λήθησαν προθυμοτέρους ποιῆσαι. καὶ διὰ ταῦτα ἦγον πρὸς τὸ πρόσθεν παρακλήσε-
ως εἵνεκα, καὶ τοῦ τὰ πραττόμενα ὑπὸ σφῶν μιμεῖσθαι. ταῦτα δὲ ἐποίουν καὶ τοῖς
ψηφίσμασιν. οὐ μὴν ὥσπερ ῥήματι καὶ τῷ κέρᾳ τῆς παρατάξεως, οὕτω καὶ ταῖς πρά
ξεσι τὴν ἡγεμονίαν ἑτέροις παρῆσαν. πόθεν, ἀλλ᾽ οἱ μέν, ὄνομα ἡγεμόνων, οἱ δ᾽ ἔργα πα
ρείχοντο. καὶ τοσούτῳ κάλλιον αὐτοῖς τὸ σχῆμα καθίσατο, ὅσῳ τῶν ἡγεμόνων αὐτοὶ
εἶχον τὴν ἡγεμονίαν. ὅτι γὰρ μὴ δόξειεν Ἀθηναίων ἐν ἡ πάντ᾽ ἦν ἄκυρα. ὥσθ᾽ ὁ μὲν Λακε-
δαιμονίων ναύμαχος, τῶν ἀφ᾽ ἑκάστων ἀρχόντων ἦρχεν. ὁ δὲ τῶν Ἀθηναίων, ἄρχοντος
ἀρχόντων. ὅπερ οὖν καὶ οἱ Ἕλληνες συνειδόντες, τὰ ἀριστεῖα τῶν ναυμαχιῶν ἀπέδο-
σαν τῇ πόλει. καὶ μαρτυρίαν παρόντων ὡς ἀληθῶς καὶ ἑωρακότων παρέχουσι, τί-
νες ἦσαν οἱ πρὸς τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἡγησάμενοι. καὶ συνέβη τῇ πόλει, διχόθεν τὰ
πρωτεῖα ἀνελέσθαι. τὰς μὲν γὰρ πόλεις ὑπερεῖχον Ἀθῆναι, τοὺς δὲ ἄνδρας, ἀνὴρ Ἀθη-
ναίων εἷς. οὕτως ὃ μὲν ἦν τρόπου πρᾳότητος, ἐν τῷ συγχωρῆσαι παρέσχοντο. ὁ δὲ ἀληθι-
νῆς ἡγεμονίας ἦν, παρὰ πάντων ἐκείνοις ἀνετέθη. καὶ μὴν πρὸς τὰ λοιπὰ τοῦ πολέ
μου, τὴν πόλιν ἤδη καθαρῶς προεστήσαντο οἱ Ἕλληνες. πάντες γὰρ οἱ σύλλογοι καὶ αἱ
σύνοδοι πρὸς Ἀθηναίους καὶ παρ᾽ Ἀθηναίων, ἐκ τούτων ἐγίγνοντο. καὶ κατέστη κοινὸν βουλευ
τήριον ἡ πόλις τοῦ πρὸς τὸν βάρβαρον πολέμου. ἀλλὰ γὰρ ἡ περὶ τὰς ἀποδείξεις σπου-
δὴ καὶ λόγος λόγῳ παραδιδοὺς ἡμᾶς, παρήνεγκε περαιτέρω. εἶμι δὲ ἐπ᾽ αὐτὰς πά-
λιν τὰς πράξεις. ἐπειδὴ πολλὰ ὧν ἐβουλόμην ἐν τῷ μέσῳ διέλαβον. μηδεὶς δὲ ἡμᾶς ἡγεί
σθω πέρα τοῦ δέοντος διατρίβειν, μηδ᾽ ἐπ᾽ ἐξειργασμένοις ἀναλαμβάνειν, ἀλλὰ σκοπεί
σθω τὴν χρείαν ὅση καὶ τὴν ἑκάστην τοῦ λόγου πρόφασιν, καὶ ποῖ φέρει. κἂν οὕτω σκοπῇ,
πολλὰ μὲν εὑρήσει δόξει τὰ λεγόμενα, ἕκαστον δ᾽ εἰσάπαξ εἰρῆσθαι, καὶ τῇ μὲν ἀνάγκῃ

ἐφάμιλλα πάντα, ὥστε μηδὲν εἶναι παραλιπεῖν ἀτιμάσαντα. τῇ τάξει δ' ἑτέρως
οὐκ ἐγχωροῦντα συμβῆναι. τὸ δὲ ἀεὶ παρενεγκὸν τῆς συνεχείας ὂν καὶ τῆς ἀκολου-
θίας ἔσται, ἀναλαμβάνων τῷ νῷ ταῦτα παρ' αὐτῷ, καὶ σκοπῶν εἴπως ἑτέ-
ρως μᾶλλον ἥρμοττεν. ἔτι δὲ εἰ μὲν περὶ μηδενὸς ἀξίων πραγμάτων, ἢ περὶ ὧν ἐκγει-
τόνων εἰσὶ τὰ παραδείγματα, τὴν ἐξέτασιν ταύτην καὶ σπουδὴν ἐποιούμεθα, εἰκότως
ἄν τις ἡμᾶς ἔφη μικρολογεῖσθαι. νῦν δὲ ὑπὲρ ὧν πάντες μὲν ποιηταὶ λέγοντες ἐλάτ-
τους γεγόνασι. πᾶσα δ' ἡ περὶ τοὺς λόγους δύναμις ἥττηται. πάντες δ' ὥσπερ ὑπ' ἐκ-
πλήξεως θαυμάζουσι μᾶλλον, ἢ οἱ δι' ἀκριβείας ἕκαστα ἑωρακότες, περὶ τούτων ἀγω-
νιζόμεθα, οὐδὲν ἐλάττω κατὰ τοὺς λόγους ἀγῶνα μικροῦ δεῖν, ἢ κατὰ τὰς πράξεις ἐ-
κεῖνοι τότε. οὐδὲν οὖν ἀργὸν οὐδ' ἀνεξέταστον εἰκὸς παραλιπεῖν. ὡς ὁμοίως ἥ τ' ἐν τοῖς
μικροῖς σπουδὴ φορτικὴ μεμπτὴ, καὶ τὸ τοῖς τηλικούτοις, μὴ τὴν ἀξίαν διὰ πάντων φυλά-
ξαι. καὶ γὰρ τοῦτο, ἕτερον τρόπον ἄν τις εἶναι φαίη μικρολογουμένου. ἀλλ' ἐπάνειμι
δή. συμβάντος γὰρ τοῦ περὶ τὰς πύλας πάθους, καὶ τῆς Ἑλλάδος λαμπρῶς καὶ
σφαλερῶς ἀνοιχθείσης, οἱ μὲν ὥσπερ πύλας τείχους ῥήξαντες, εἰσεχέοντο, δυοῖν με-
ρίδοιν οὐδετέρας στερόμενοι. οἱ μὲν γὰρ ἑκόντες οἱ δ' ἀνάγκῃ προσεχώρουν, περιρρέον-
τος τοῦ πολέμου, καὶ πάντων ἐφεξῆς ὥσπερ πῦρ ἐπιὸν ὑποφευγόντων. οἱ δὲ τῆς Ἀθη-
νᾶς ἐν πολλοῖς ἤδη πολλάκις δείξαντες, ὡς ὀρθῶς εἰσὶν ἐπώνυμοι, καὶ μάλα ἵλεῳ τῇ
τῆς θεοῦ χρῶνται διανοίᾳ, καὶ συνειδότες ἔξωθεν οὖσαν τῇ πόλει τὴν φυλακὴν, ψή-
φισμα ποιοῦνται, τὴν μὲν πόλιν ἐπιτρέψαι τῇ πολιούχῳ θεῷ. παῖδας δὲ καὶ γυναῖ-
κας, εἰς Τροιζῆνα παρακαταθέσθαι. αὐτοὶ δὲ γυμνωθέντες τῶν περιττῶν, προβα-
λέσθαι τὴν θάλατταν, καὶ πάντων ὅσα τις εἴποι μέγιστα κατ' ἀνθρώπους ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ
παρασχόμενοι σύμβολα, εὐσεβείας. καρτερίας. φρονήσεως. φιλανθρωπίας. μεγαλο-
ψυχίας. εὐσεβείας μὲν, διὰ τὴν πίστιν ἣν ἐν τοῖς θεοῖς εἶχον. καρτερίας δὲ παίδων
καὶ γυναικῶν καὶ τῆς τῶν οἰκειοτάτων συνηθείας ἀπεζευγμένοι, φέροντι τῷ θυμῷ.
φιλανθρωπίας δὲ, ὅτι ταῦτα ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων σωτηρίας ὑπέμεινον. καὶ μὴν
καὶ μεγαλοψυχίας γε τίς ἀνθρώπων ἐκείνοις ὅμοιος, οἳ τῶν ὄντων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερί-
ας ἀπέστησαν. ἀλλὰ μὴν τό, τε γνῶναι τὸ μόνον μέλλον διασώζειν ἅπαντα τὰ πράγμα-
τα, τὴν σοφίαν λέγω δι' ἣν καὶ τῆς ὑπὸ πάντων ἐν τοῖς λόγοις τιμωμένης τοῖς ἄρ-
χουσιν εὐπειθείας, τοὺς πώποτ' ἐνίκησαν τῷ δόγματι. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπεσκευασμέ-
νοι, πρὸς τῇ Σαλαμῖνι κατεῖχον τοὺς Ἕλληνας. ὁ δὲ, ἀμφότερα τῇ χειρὶ παρὼν ἄγων,
τοὺς μέχρι τῆς Ἀττικῆς Ἕλληνας ὁμοῦ καὶ βαρβάρους. καὶ πέμπει δὴ πάλιν πρὸς τὴν
Σαλαμῖνα, κελεύων ἃ πρὸ τοῦ, γῆν καὶ ὕδωρ λαβεῖν. νομίζων εἰ παρόντων καὶ ὁρωμέ-
νων τῶν δεινῶν γίγνοιντο οἱ λόγοι, μᾶλλόν τι καμφθήσεσθαι καὶ παραδώσειν τὰ ὦ-
τα αὐτῷ. ἐνταῦθα δὴ καὶ πλεῖστον ἐλπίδος ἐσφάλη. οὕτω γὰρ πόρρω δέους ἦ τοῦ με-
ταθέσθαι περὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐγνωσμένων ἐγένοντο. ὥστ' ἐπειδή τις ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὡς
χρὴ συγχωρεῖν, αὐτοὶ μὲν αὐτὸν, αἱ δὲ γυναῖκες τὴν γυναῖκα ἐπελθοῦσαι διέφθειραν
ἐκ χειρός. καὶ παράκλησις αὕτη πρώτη πρὸς τὴν ναυμαχίαν τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο κοι-
νὴ, τῶν τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. ὃ μὴν κατήχησαν ταύτην τοῖς ἔργοις ἐφεξῆς. ἀλλὰ
πρῶτον μὲν ἀνάξια τῶν Ἑλλήνων βουλευομένων τῆς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τόλμης, καὶ τῆς
Ἀθηναίων παρουσίας. καὶ νικῶντος ἤδη τοῦ δρασμοῦ, διεκώλυσαν αὐτοὶ καὶ κατηνάγκα-
σαν, ὥσπερ παῖδας ἄκοντας ὑποστῆναι. τῇ θεραπείᾳ πάντα πραγματευσάμενοι.
τὸ μὲν πρῶτον, ἐνδεχομένους μόλις φωνὴν, πείθοντες. ἔπειτα ὡς ἀπέραντον ἦν, ἀπρος-
δοκήτως περιελθόντες τὰς ἀνάγκας, καὶ συσκευάσαντες τὴν ναυμαχίαν, ὥστε πρὸς βίαν
θαρρῆσαι. ἔπειτα γιγνομένης τῆς συνόδου, καὶ τῶν βαρβάρων περικαλυψάντων ταῖς
ναυσὶν ἅπαντα τὸν ἔξω τόπον, τότε ἤδη καὶ γῆς καὶ θαλάττης παρὰ τοσοῦτον ἐξειργόμενοι,
παρ' ὅσον αἱ τριήρεις ἐπεῖχον, καὶ ὡς ἀληθῶς ὥσπερ θαλάττῃ καὶ κύμασι πανταχῇ ταῦτα ὁ-
ρῶντες ὅποι βλέψειαν πολεμίους, οὐδὲν παρεῖσαν ἑτέροις, ἀλλὰ πρῶτοι μὲν αὐτοὶ κα-
τῆρξαν τῆς ναυμαχίας, ὥσπερ ἐν Εὐβοίᾳ πάντ' ἀποκινδυνεύοντες. μόνοι δὲ τὸ πᾶν ἐξειργάσαντο

ὅσα μὲν στρατηγοῦ προνοίᾳ κακῶσαι τὸν βασιλέα ἔδει, πρότερον παρασκευάσαντες
ὥστε ἐν τοῖς πολεμίοις φιλίων καὶ τῶν συνδιωκομένων εὐπορῆσαι. λέγω δὲ τὴν περὶ τοὺς ἴ-
ωνας πρᾶξιν. ἃ δὲ χειρῶν νόμῳ καὶ μετὰ κοινῆς τῆς εὐψυχίας ἔδει πραχθῆναι, κάλλι-
στα δὴ τῷ ὑφ' ἡλίῳ μάρτυρι καὶ τολμήσαντες, καὶ τελεσάμενοι. τάξαντες μὲν ἑαυτοὺς
ἐναντία ἐκείνοις οἵπερ ἦσαν κεφάλαιον τοῦ ναυτικοῦ τῶν πολεμίων. δεξάμενοι δὲ πρῶ-
τοι, καὶ διαφθείραντες ἄλλας ἀλλαχοῦ τῶν νεῶν ἐν παντοδαποῖς τῶν ἔργων εἴδεσι, παρα-
σχόντες δὲ τοῖς λοιποῖς, διώκειν ἀντὶ τοῦ ναυμαχεῖν. ὥστ' ἐμοὶ μὲν παραπλησίως οἱ ἕλ-
ληνες δοκοῦσι νικῆσαι τὴν ναυμαχίαν ἐκείνην, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ μαραθῶνι παρόντες, με-
τέσχον τῆς νίκης. ἐκεῖ τε γὰρ ἤρκεσεν ἡ πόλις αὐτή. καὶ ἐν σαλαμῖνι τῶν γιγνομένων ἀπέ-
λαυσαν οἱ λοιποί. καὶ τότε μὲν ἡμέρᾳ μιᾷ τῆς μάχης ὑστέρησαν λακεδαιμόνιοι. ἐκείνῃ δὲ
τῇ ἡμέρᾳ, αὐτῆς ὑστέρησαν τῆς τροπῆς, οἱ συντελεῖς. καὶ τοσοῦτον διηνέγκεν, ὥστ' εἰ-
κότως ἄν τινα φῆσαι, μὴ μόνον τῆς ἐλευθερίας μηδὲ τῶν ἄθλων τῶν ἐκ τῆς ναυμαχίας,
χάριν ἂν τῇ πόλει τοὺς ἕλληνας ἔχειν δικαίως, ἀλλὰ καὶ τῆς νίκης αὐτῆς. καὶ εἰ ταύ-
την ὥσπερ ἄλλο τι κέρδος προσλαβόντες φαίνονται, καὶ τῆς φιλοτιμίας κοινῇ μετα-
σχόντες. ἐνταῦθα δὴ πᾶσα μὲν ἀκτὴ, ναυαγίων ἐπεπλήσθη. πάντες δὲ οἱ πορθμοὶ συνε-
κέχυντο. ἔφερε δὲ ὁ πόρος πρὸς τὴν ἤπειρον ἔξω τῷ βασιλεῖ δεινὰ θεάματα, καὶ μάλα
ἀπᾴδοντα τῆς ἐκείνου περινοίας, καὶ τύφης. ἄξιον δὲ καὶ τῆς ἐπιθήκης τῶν κακῶν τῶν γενομέ-
νων τοῖς βαρβάροις μνησθῆναι. τὸ γὰρ δὴ πάρεργον τῶν ἔργων, οὐκ ἀτιμότερον προσε-
ξείργασται. τί οὖν ἦν τοῦτο. [illegible] οἱ βάρβαροι κατέλαβον τὸ κατ' ἀρχάς. τὴν ἤ-
πειρον. τὴν θάλατταν. τὴν πρὸ τῆς σαλαμῖνος νῆσον, ὅπως ἀκριβέστερον ἢ δικτύῳ συγ-
κλείοιντο οἱ ἕλληνες. δοκεῖ γὰρ εἶναι μεγάλη συμφορὰ, καὶ παρὰ τὸν νόμον τὸν μηδικὸν,
εἴ τις τῶν ἀνταίρειν τῷ βασιλεῖ τολμησάντων διαφεύξεται. κατὰ γοῦν τοὺς ἐκπίπτον-
τας ἐκ τῆς ναυμαχίας, ἐτάχθη τὰ κύρια τῆς στρατιᾶς, ἄνδρες περσῶν οἱ πρῶτοι, καὶ
κατέσχον τὴν νῆσον, ἐφεστηκότες ὡς ἐφ' ἑτοίμοις. ὡς δὲ τῶν πρώτων ἀπέτυχον, καὶ μετὰ
τῶν ἑλλήνων ἦν ἡ τύχη, καὶ περιέστραπτο ἡ πεῖρα, ἀνὴρ ἀθηναίων εἷς ἐθελοντὴς τὸν
κίνδυνον ὑφίσταται. καὶ λαβὼν τοὺς ὄντας αὐτῶν ἐν σαλαμῖνι τοὺς πρεσβύτας ἀποβι-
βάσας εἰς τὴν νῆσον, κτείνει πᾶν ὅσον τὸ περσικόν. ξέρξης δὲ καθῆστο μὲν ἐνθα τῆς ἠ-
πείρου κεκοσμημένος, ὥσπερ ἄλλον τινὰ ἀγῶνα ποιῶν. ἤ τις τῶν ἐξ οὐρανοῦ κριτὴς τῶν
γιγνομένων. οἰόμενος τοῖς ἑαυτοῦ, τὸν παρ' αὐτοῦ φόβον ἀρκέσειν. καὶ τοσοῦτον ἦν ἄρα
τὸ ἔργον αὐτῷ, ὅσον τοὺς μὲν, ὀργισθῆναι, τοὺς δὲ, τιμῆσαι τῶν στρατιωτῶν. ὡς δ' ἑώρα τὴν
θάλατταν αἵματι καὶ ῥοθίῳ ζέουσαν, καὶ πάντα νεκρῶν καὶ ναυαγίων μεστὰ, καὶ κυριω-
τέρους ἑτέρους φοβεῖν, καὶ τοὺς ἐκείνου καὶ αὐτὸν, ἐκπλαγεὶς, καὶ νομίσας θαυματο-
ποιὸν εἶναι τὴν πόλιν, παλινῳδίαν ᾖδε. καὶ μεταστρέψας ᾔει τὴν αὐτὴν, ἣν μετὰ τῶν αὐτῶν
[illegible]. ἐν ἤδη τοῦτ' ἀγώνισμα ποιούμενος, τὴν [illegible] καταλαβεῖν. οὕτω δὴ πάντων ἡ πό-
λις πᾶν ἔσωσε τὸ ἑλληνικόν. καὶ τοῖς πᾶσιν ἐδείχθη μόνη φυλακτήριον ὅσα τοῖς ἕλλη-
σιν. οἶμαι δὲ καὶ τῷ λοιπῷ μέρει τῆς οἰκουμένης. τίσι δὲ λέγω τοῖς πᾶσιν, οἷς ἐνίκα πρότε-
ρον μόνη μαραθῶνι. οἷς ὕστερον τοσοῦτον παρῆλθε τοὺς συστάντας. οἷς αὐτὴ κεφάλαιον
τοῦ πολέμου τοῖς στόλοις ἀμφοτέροις ἦν. τοῖς ἐν πύλαις ἀτυχοῦσιν ἄνευ τῆς πόλεως. τοῖς
ἐπ' ἀρτεμισίῳ νικῶσι διὰ τῆς πόλεως. ταῖς τοῦ θεοῦ μαντείαις. ὧν αἱ μὲν, τὰς ἀθήνας εἶναι
τὴν δωρεὰν, αἱ δὲ, ἀπολέσθαι τοὺς ἕλληνας ἔφραζον, εἰ συσταῖεν ἀθηναῖοι μετὰ τῶν
βαρβάρων. ὥστε καὶ ἐξ ὧν οὐκ ἔπαθον οἱ ἕλληνες, καὶ ἐξ ὧν ἔμελλον πείσεσθαι, καὶ
οἷς ἐποίησεν ἡ πόλις. καὶ οἷς οὐκ ἐποίησε, μόνη φέρεται τὴν τοῦ παντὸς κρίσιν. ἔτι πρὸς
τούτοις τῇ τοῦ στρατηγοῦ συντελείᾳ τῷ πλήθει τῶν τριήρων, τῷ κατάρξαι τῶν ναυ-
μαχιῶν. τῷ τοὺς τόπους εὑρεῖν τῷ τοὺς ἕλληνας κατασχεῖν. τῷ πρώτην νικῆσαι καὶ
τὴν μεγίστην τοῦ ναυτικοῦ μοῖραν. τῷ πλεῖστον διαφθεῖραι. τοῖς ἀπ' ἐλευσῖνος φάσμασι.
τοῖς ἐν ψυτταλίᾳ περιττοῖς. τῇ παρὰ τῶν ἐχθρῶν. οἱ μὲν γὰρ τὰ ἀριστεῖα ἔδοσαν τῇ
πόλει, καὶ ταῦτα ἡγεῖσθαι, ἐφ' ὧν ἦν. ὁ δὲ ἐκείνων βασιλεὺς, φεύγων ᾤχετο. ὥστε καὶ
παρὰ θεῶν. καὶ παρ' ἀνθρώπων. καὶ φίλων. καὶ πολεμίων, τῇ πόλει δεδόσθαι τὰς

ψήφους. καὶ ταύτῃ αὖ διχόθεν ταῦτα συμβαίνει. τὰ μὲν, ἐξ ὧν κοινῇ προὔκειτο καὶ
κατέπραξε, τὰ δ' ἐξ ὧν διὰ τοῦ στρατηγοῦ. καὶ τὰ μὲν αὐτοῦ βασιλέως, οὕτως εἶχε.
μαρδόνιος δὲ ὑπελίπετο θανατῶν, συνειδὼς ἑαυτῷ μέρος τι τῆς στρατιᾶς αἴτιος γε-
γονώς. τῆς δ' αὐτῆς μονῆς καὶ τύχης, ἔγνω τι καὶ τολμήσας, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ βα-
σιλέως τὰ κράτιστα τοῦ πεζοῦ, προσεκάθητο. οὐ μὴν οὐδὲ πρὸς ταῦτα ἑτέρων ἐδέησε
τοῖς ἕλλησιν, ἀλλ' ὥσπερ ἄλλο τι λοιπὸν καὶ τοῦτο προσεξειργάσατο ἡ πόλις, καὶ διε-
ξῆλθε μέχρι τῆς τελευτῆς, ὥσπερ οἱ στεφάνους συνείροντες. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τῇ με-
τουσίᾳ τῆς μάχης σεμνύνονται, ὅσοι δὴ καὶ παρεγένοντο. καὶ ταῦτα οὐδένες αὐτῶν
ἐγγὺς τῆς πόλεως οὔτε πλήθει στρατοπέδου, οὔτε προθυμίᾳ γενόμενοι. ἡ δὲ ὑμετέρα
πόλις, πολλῷ πρότερον τῆς μάχης ἐνίκησεν. αὖθις καὶ μαρδόνιον καὶ βασιλέα, ὡς
ἀληθῶς ἰδίαν νίκην ἑαυτῆς, καὶ μόνοις τοῖς ἀθηναίοις προσήκουσαν. ὡς γὰρ πρὸς
αὐτὴν ἑώρα πᾶν τὸ ἑλληνικὸν, καὶ παρ' ἀμφοτέρων ἔγνωστο καλῶς οὗ τῶν πραγμά-
των εἴη τὰ κύρια, καὶ παρὰ τῶν ἑλλήνων λέγω καὶ παρὰ τῶν βαρβάρων, ἐνθύμιον
βασιλεῖ καὶ μαρδονίῳ γίγνεται. ὃ καὶ φρόνιμον καὶ εὔηθες, ἔξεστι προσειπεῖν. ἦν
μέν γε τὸ πάντων κράτιστον περιφανῶς, εἰ προὐχώρησε. τοῦτο δὲ ἦν, παντὸς μᾶλλον
ἀδύνατον. τί δὴ τοῦτο ἦν. ἐσκέψαντο μεταστῆσαι πρὸς ἑαυτοὺς τὴν πόλιν, καὶ ψιλῶ-
σαι τὸ ἑλληνικὸν αὐτῆς. οὐ μόνον τὰ παρελθόντα συνειδότες, ἀλλὰ καὶ τὰ παρόν-
τα ὁρῶντες, ὡς δι' ἐκείνων ἤγετο. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῶν ἐκ δελφῶν λογίων ὡς λέ-
γεται διαρρήδην μαρτυρούντων, εἰ γένοιντο ἀθηναῖοι μετὰ τούτων, οἰχήσεσθαι τοῖς ἕλ-
λησι τὰ πράγματα. ἐδόκει δὴ τῷ βασιλεῖ καὶ τὸν φόβον ὠνουμένῳ, καὶ τὸ κέρδος ἐν-
θυμουμένῳ, πειρᾶσθαι τῆς πόλεως. καὶ πέμπει δὴ κήρυκας, τἀναντία τοῖς πρό-
σθεν λέγοντας. ἀντὶ γὰρ ὧν ᾔτει πρότερον γῆς καὶ ὕδατος, ταῦτα ἐδίδου τότε, οὐκ
ἀπὸ ἴσου μέτρου, ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτοῖς ἀπεδίδου πᾶσαν.
τοῦτο δὲ τὴν λοιπὴν ἑλλάδα δωρεὰν προσετίθει. χωρὶς δὲ τούτων, ἐπῆν χρήματα. ὑπὲρ
πάνθ' ὅσα ἐν ἕλλησι. καὶ φίλους καὶ συμμάχους εἶναι βεβαίως. ἐξ ὧν ὅτι καὶ μόνους ἐδε-
δίει, καὶ μόνοις ἐθάρρει μᾶλλον, ἢ πᾶσιν οἷς εἶχεν εἰ πείσειεν, ἐμαρτύρει. καὶ τὸ μὲν κε-
φάλαιον τῆς πρεσβείας, τοιοῦτον ἦν. ἐκηρύκευε δὲ ἀλέξανδρος βασιλεὺς μακεδονί-
ας. οἱ δὲ τοσοῦτον ἀπέσχον τοῦ θαυμάσαι τὰς ἐπαγγελίας, ἢ καὶ σύμπαντα ἃ κέκτη-
ται, διδόντα, ἄξια σφῶν εἶναι νομίσαι, ὥστε ἔσωσε τὸν πρεσβευτὴν τὸ σχῆμα τῆς προ-
ξενίας. οὐ μὴν οὐδὲ οὕτως ἀδεᾶ καθάπαξ ἀπέστειλαν. ἀλλ' εἰ μὴ πρὸ ἡλίου δύνοντος ἐκ
τῶν ὅρων εἴη. καὶ τοῦ λοιποῦ προειπόντες, ἄλλο τι τοῖς ἀθηναίοις μᾶλλον προξενεῖν, ὡς
οὐκ ἄνευ θανάτου τοιαῦτα πρεσβεύσοντα. καὶ ἅμα ἀγωγοὶ διὰ τῆς χώρας αὐτὸν ἦ-
γον, ὅπως μήτε τις ἅψηται, μήτε τῳ διαλέξηται. ταύτην ἐγὼ τὴν ἀπόκρισιν, τῆς ἐν σα-
λαμῖνι ναυμαχίας καὶ τῶν τροπαίων, οὐχ ἧττον ἀξίαν ἡγοῦμαι θαυμάσαι, οὐδὲ ἐλάτ-
τω φιλοτιμίαν παρέχειν, οὔτε τοῖς δοῦσιν, οὔτε τῷ πείσαντι. εἰς μὲν γὰρ ἐκεῖνα, ὅ-
πλοις καὶ τριήρεσι καὶ ὀργάνοις ἔδει προσχρήσασθαι. ἐνταῦθα δὲ, τοῖς σφετέροις αὐ-
τῶν καθαρῶς ἐχρήσαντο γνώμῃ καὶ λόγῳ. τίνες οὖν ἀρετῆς ἀγωνισταὶ καλλίους, ἢ τί-
νες τῶν πώποτε διαρκέστερον τὴν ἐπίδειξιν αὐτῆς ἐποιήσαντο. οἳ καὶ χρυσῷ καὶ ἀργύ-
ρῳ καὶ σιδήρῳ καὶ τοῖς πᾶσιν ἀήττητοι διεγένοντο. καὶ πάντα ἀπέφηναν ὁμοίως ἄχρη-
στα τῷ βασιλεῖ. ὥσπερ ἂν εἰ ἐκρύπτετο ὑπὸ γῆς ἔτι. πενίαν μὲν ἀντὶ πλούτου τιμή-
σαντες. κινδύνους δ' ἀντ' ἀσφαλείας ἑλόμενοι. δικαιοσύνην δ' ἀντὶ τῆς βασιλέως το-
σαύτης φιλανθρωπίας. καὶ οὐ πρὸς μὲν τὰς βαρβαρικὰς ὑποσχέσεις, οὕτως ἐχθρῶς
καὶ παρατεταγμένως εἶχον, πρὸς δὲ τὰς ἑλληνικὰς εἰ προσείη σχῆμα χρείας, ὑποπε-
πτωκότως, ἢ ὡς ἐνῆν πλεῖον ἀκοῦσαι λόγου. ἀλλὰ ἐλθόντων λακεδαιμονίων περιδε-
φόβων καὶ δεομένων ἐναντία τῇ τοῦ βασιλέως πρεσβείᾳ, καὶ τοὺς παῖδας, καὶ πρε-
σβύτας, καὶ γυναῖκας αὐτοῖς θρέψειν ὑπισχνουμένων ἕως ἂν ὁ πόλεμος ᾖ, συνέγνω-
σαν μᾶλλον, ἢ ἀπεδέξαντο. τῷ μὲν φόβῳ χρηστοὺς νομίζοντες. οἷς δὲ ἐπηγγέλλοντο,
ἀπείρους ἔτι τῶν ἀθηναίων, καὶ τὴν μεγαλοψυχίαν οὐχ ἧττον ἔδειξαν τῷ τὴν ὀργὴν

καταχεῖν

καταχεῖν, ἢ τὴν τῆς ἐπαγγελίας δώσεσθαι. εὖ γὰρ ποιεῖν, οὐκ εὖ πάσχειν πεφυκό-
τας ᾔδεσαν. καὶ μισθὸν ὀφείλειν αὐτούς, τοῖς εὖ ποιοῦσι τὸ ἑλληνικόν, ἀλλ' οὐχ αὐτοὺς
δεῖν παρ' ἑτέρων μισθὸν τῆς ἀρετῆς λαμβάνειν. οὐδ' ἐπὶ κέρδει φιλεῖν τοὺς δόντας
αὐτούς, οὐδέν γε μᾶλλον ἢ τοὺς παῖδας καὶ γονέας ἐπὶ κέρδει φιλεῖν. ἀλλὰ καὶ
μετὰ τῶν ἀναλωμάτων σώζειν. ὥσπερ εἰκός, τοὺς ὡς ὑπὲρ οἰκείων ταῖς γνώμαις δια-
κειμένους, καὶ τοῦτο μέν, τοσοῦτο καὶ τηλικοῦτον ἔργον εἰς ἀρετῆς λόγον, ἐν τοῖς τοῦ
πολέμου καιροῖς ἐξέλαμψε, μέσον τῆς ἐν σαλαμῖνι ναυμαχίας, καὶ τῆς ἐν πλαται-
ᾶσι μάχης. ἔδειξαν δ' αὖ καὶ τούτων χωρὶς ὧν καὶ πρόσθεν διεξῄειν. καὶ βασιλεὺς καὶ
οἱ ἕλληνες, ἐξ ἁπάντων τοῖς ἀθηναίοις τιθέμενοι. ὁ μὲν διὰ μαρδονίου καλῶν ἐπὶ τού-
τοις, οἱ δέ, μὴ ποιεῖν ταῦτα διὰ λακεδαιμονίων, δεόμενοι. τὸ γὰρ ἀνθέλκειν καὶ καλεῖν
καὶ αὐτοὺς ἀμφοτέρους, ψῆφος ἦν φανερὰ καὶ πίστις ἐναργὴς παρ' ἀμφοῖν. ὅτι καὶ
σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἐναντίων συνίσασι κρείττους ὄντας, οὐ μικρῷ τινι. οὔπω δ' ἐλ-
πίσαντες ἐξ ἀρχῆς, ἔτι μᾶλλον θαυμάσαντες ἀπῆλθον. τῶν μὲν γὰρ οὐκ ἠνέσχοντο.
τοὺς δέ, ἀντὶ πολλοῦ τοῦ κρείττονος προσεδέξαντο. ὥστε καὶ τὸ εἰκὸς προσγενέσθαι, τὸ
καὶ αὐτοὺς ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν τὴν ἀξίαν προσθέσθαι ψῆφον, καὶ σφεῖς εἶναι τοὺς μάρ-
τυρας ἑξῆς. τοὺς πολεμίους. τοὺς συμμάχους. αὐτοὺς ἑαυτοῖς. ἔργῳ διὰ πάντων ὁ-
μοίους γεγενημένους. συναγαγόντες δὲ τοὺς ἕλληνας ἤδη μᾶλλον αὐτοῖς ἀκολουθεῖν
δυναμένους, πλαταιᾶσι γίγνονται. καὶ τὸ μὲν ἀξίωμα τῶν στρατοπέδων, ἢ τὴν πα-
ράταξιν τῶν βαρβάρων ὡς ἐτάχθη διὰ τῆς βοιωτίας, ἢ τὰ πρὸ τῆς μάχης διηγεῖ-
σθαι, διατριβὴ ὅτι, τῆς σπουδῆς μὴ ἐφικνουμένη. μαρτυρία δ' αὖθις γίνεται τῇ πό-
λει θαυμαστὴ παρ' ἀμφοτέρων ἐπὶ τῆς μάχης. λακεδαιμόνιοι μὲν γὰρ ἀθηναίοις ἐξέ-
στησαν τῆς ἐπὶ πέρσας τάξεως, ὥσπερ ἀνάγκῃ τινὶ καὶ φύσει συγκεκληρωμένον, πέρ-
σας ἀθηναίων ἡττᾶσθαι. αὖθις δὲ ἀντιπαρῆγε μαρδόνιος τοὺς λακεδαιμονίους ἀνθαιρού-
μενος. ἡγούμενος λυσιτελεῖν αὐτῷ λακεδαιμονίους καλῶς ἀποθνήσκοντας, ἢ μᾶλλον
ἀθηναίους, καλῶς νικῶντας. ταῦτα γὰρ ἐκ τῶν πρὸς αὐτοὺς παραδειγμάτων ἤνει-
σκεν. ὥσπερ οὖν οἱ πύκται περὶ τῆς στάσεως πρῶτον ἠγωνίσαντο. οἱ δέ, ἐδέχοντο μὲν
πέρσας, ἐδέχοντο δὲ πάντας ἀνθρώπους. ὑπῆρχον δὲ εἰς ἅπαντα νικῶντες. τοὺς μὲν
βαρβάρους, ἀρετῇ τοὺς δὲ ἕλληνας, ἀρετῇ τε καὶ πλήθει. καὶ τήν τε μάχην κρίνου-
σι διὰ πάντων ἐξελθόντες, καὶ τοὺς ἡγουμένους τῆς ἵππου διαφθείραντες. καὶ δεήσαν
τειχομαχίας, ὅσον αἰσχυνθείη τις ἂν εἰπεῖν, οἱ ἄλλοι πρὸς αὐτοὺς ἦσαν. ἕως τῶν βαρ-
βάρων. οἱ μέν, οὐχ ὁμοίως καὶ πρόσθεν κατεῖχον τὴν βοιωτίαν κείμενοι. οἱ δ' ὥσπερ ἐκ
ναυαγίας ἄοπλοι καὶ ἀσύντακτοι. νύκτα ἡμέρας, τιμιωτέραν ἄγοντες. ἐκ πολλῶν
ὀλίγοι καὶ πολλοὶ κατ' ὀλίγους ἐξεχώρησαν. πολλάκις τῆς ὑπερηφάνου στρατιᾶς, καὶ
τῶν ἀθηναίων μεμνημένοι. Τούτων δ' οὕτω καταστάντων, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἕλλη-
νες, ἀσμένως ἀναπεπνεύκεσαν. οὐχ ὅσον ἂν καὶ προσεδόκησαν, διαπεφευγότες χειμῶ-
να, καὶ τὴν πόλιν ἐστεφάνουν ἐθαύμαζον. πᾶν ὅ, τι ἐποίουν αὐτήν, μικρὸν ἡγοῦντο. οὔ-
τω πολλοῦ τινος αὐτοῖς ἔδει ποιῆσαι, ὅτι γε δοκεῖν ἔχειν ἄξιον αὐτῆς. ἡ δέ, ἐνταῦθα
δὴ καὶ μάλιστα τὴν περιουσίαν τῆς ἀρετῆς ἐπεδείξατο. τοσοῦτον γὰρ ἐπεξῆλθον ἐν τοῖς
πράγμασιν, ὥστ' ἔτι μᾶλλον ἔξω δεῖξαι τοῖς βαρβάροις τίνες ἦσαν, οἳ καὶ τὰ ἐν τῇ ἑλ-
λάδι ταῦτα δράσαντες αὐτούς. καὶ τίνας φεύγειν κρίναντες ἀγαπητόν, ἀπῆλθον.
ὁρῶ μὲν οὖν καὶ τὸν λόγον ἐκτεινόμενον, καὶ ἐπὶ τοιούτοις τοῖς προειρημένοις, οὐ ῥᾴδιον
ὂν πρὸς ἡδονὴν οὔτε αὐτὸν ἔτι εἰπεῖν, οὔτε τυχεῖν ἀκουόντων, ὥσπερ μετ' ἀγωνιστὴν εὐ-
δοκιμηκότα, εἰσιόντα ἕτερον. οὐ μὴν ψυχαγωγίας χάριν μᾶλλον ὑπέστην τοὺς λόγους,
ἢ τοῦ δεῖξαι μετὰ ἀληθείας, τὴν τῆς πόλεως ἀξίαν. ὥστε ἀδικήσω καθυφεὶς μᾶλλον,
ἢ ἐνοχλήσω λέγων. ἔπειτα ἐνθυμητέον καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ συμβόλου τῶν λόγων. ὅτι εἰ
τὴν τῶν παναθηναίων αὐτῶν ἑορτὴν ἡμῖν ἡμέρας μιᾶς ἀνάγκη μετρεῖν. ἀλλ' εἴ γε καὶ
τοῦτο δεῖ προσθεῖναι, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἡμερῶν κόσμου χάριν καὶ σεμνότητος ἀνεῖται.
ὥστε οὐδὲ τὸ τῶν λόγων πλῆθος ἄκαιρον, ἐν τοιούτῳ τῶν λόγων καιρῷ. συνίσμεν δὲ δὴ

που καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν γυμνικόν, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸν τῆς μουσικῆς, οὐκ εἰσάπαξ ὁριζόμενον,
ἀλλ' ἐφ' ἑκάστῃ τελευτῶντα ὡς εἰπεῖν τῇ ἡμέρᾳ, καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς καθιστάμενον. καὶ
οὐ δὲ τοῖς εἴδεσι τῶν θεαμάτων, ἐκπληρούμενον αὐθημερόν. ὥσθ' ὅσα καὶ τὸν νεὼ καιρὸν
ἐκφεύγει, τὸν ὅλον γε δή που τῆς πανηγύρεως, οὐ παρελήλυθεν. ἢ κομιδῇ γ' ἂν εἴη τῶν
ἀτόπων, εἰ οἱ μὲν νομοθέται τούτου χάριν ἐξέτειναν τὰς συνόδους, καὶ νὴ Δία γε αὐ-
τὸ τοὔνομα τῆς ἱερομηνίας παρέβησαν πλείω τὸν χρόνον προσθέντες, ὅπως ἐπὶ πλεῖ-
στον ἀλλήλοις ὁμιλοῖμεν. ἡμεῖς δ' ἀντὶ τοῦ χρήσασθαι, τούτῳ μεμφόμεθα. ὥσπερ οὖν τοῖς
τῶν ἄθλων γυμνασίοις, οὐκ ἀχθόμεθα ἐντυγχάνοντες ἐφ' ἡμέρᾳ, ἀλλ' ἐν κέρδους μέρει τῆς
ἀεὶ παρούσης θέας ἀπολαύομεν, οὕτω καὶ περὶ τὸν λόγον ἔχειν εἰκός, καὶ ταῦτά γε τὸν
τῇ πανηγύρει συγκεκληρωμένον. πάντως, οὐκ ἑώλοις ἀεὶ τοῖς ὑπολειφθεῖσιν ἐντεύξε-
σθε. οὐδ' ἀτιμοτέροις ἐκείνων συνεῖναι. Ἀλλ' ἵνα μὴ πλείω τῶν ἀναγκαίων παραιτού-
μενος αὐτὸ τοῦτο μηκύνω, πρὸς τοὺς ἐφεξῆς τῶν λόγων καὶ συνεχεῖς καὶ δὴ τρέψομαι.

Ἐπειδὴ γὰρ ἡ Ἑλλὰς αὐτῆς ἐγένετο. καὶ πάντα ἐξεκεχωρήκει. νῆες. ἵπποι. τὸ πεζόν.
ὕπαρχοι. βασιλεύς, πρῶτον μὲν πανηγύρεις καὶ πρόσοδοι τοῖς θεοῖς ἦσαν, οἵας οὔτε
πρότερον οὔθ' ὕστερον οὐδεὶς μέμνηται, γεγονυίας ἐν ἐλευθέρᾳ τῇ Ἑλλάδι. οὐ γὰρ νόμος
ἦν ὁ συνάγων. οὐδὲ χρόνου τακτὴ περίοδος. ἀλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων ἦν. καὶ κατὰ ἄνδρα
καὶ πόλεις, εὐθυμεῖσθαι καὶ στεφανηφορεῖν, καὶ τοὺς θεοὺς μαρτύρεσθαι, τῆς παρούσης εὐδαι-
μονίας. καὶ τοῦτο μὲν βωμὸς ἐλευθερίου Διός. αὐτό τε τῷ θεῷ χαριστήριον, καὶ τοῖς κα-
τορθώσασι μνημεῖον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τόπου τῶν ἔργων ἐστάθη, κοινὴν ἔχον παράκλησιν τοῖς Ἕλ-
λησιν, εἴς τε ὁμόνοιαν καὶ τὸ τῶν βαρβάρων καταφρονεῖν. τοῦτο δὲ τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἱε-
ρὸν τὸ ἐν Δελφοῖς ἐξεκοσμήθη, σὺν καλοῖς καὶ πρέπουσι τοῖς ἐπιγράμμασιν. αἵ, τε πόλεις
οὐ τὸν ἐξ ἀρετῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ τῆς κατασκευῆς κόσμον προσέλαβον. καὶ ὁ τῶν
βαρβάρων πλοῦτος, εἰς τοὺς κρείττους ἐμερίσθη. καὶ μέντοι καὶ τούτοις αὖ πάλιν ἡ πό-
λις τοσοῦτον, ὅσον περ ἐν αὐταῖς ταῖς πράξεσι διενεγκοῦσα φανήσεται. καὶ τοῦτο μὲν
γὰρ τὴν ἀκρόπολιν κατεκόσμησε τοῖς τῶν ἔργων ὑπομνήμασι. καὶ πρὸς τῷ τῆς φύσεως κάλλει, τὸ
παρὰ τοῦ πλούτου καὶ τῆς τέχνης ἐφάμιλλον προσέθηκεν, ὥστ' εἶναι πᾶσαν ἀντ' ἀναθή-
ματος. μᾶλλον δέ, ἀντ' ἀγάλματος. τοῦτο δὲ τὰς ἄλλας τιμὰς τοῖς θεοῖς ἀνῆψε, κρεῖτ-
τον ἁπάσης ἑλληνικῆς δυνάμεως. τὰ μέν, οἴκοι. τὰ δ' ἐν τῇ ὑπερορίᾳ. αὐτή τε περιῆλ-
θε τοὺς ἀρχαίους ὅρους, πανταχῆ κατ' ἀξίαν τῶν ἔργων, καὶ τὴν τοῦ κύκλου προσθήκην περι-
ουμένη. ὡς δ' εἰπεῖν συνελόντι, μόνη μὲν δι' ἀρετὴν, ἀοίκητος ἐγένετο. μόνη δ' ἐξ ἀρετῆς
ᾠκίσθη τε αὖθις, καὶ τῶν πρόσθεν ἀοικήτων ἐπέλαβεν ἅμα τοῖς ἔργοις καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῷ κό-
σμῳ, καλλίων τε καὶ μείζων γενομένη. Ἀλλὰ γὰρ ἐνταῦθα μὲν ὥσπερ ἄκων ἐνέπε-
σον, καὶ καθ' ὁδὸν τοῦ λόγου μᾶλλον, ἢ προειδόμενος. οὐ γὰρ εἰς ταῦτα ὁρῶν, ἠπειγόμην,
ἀλλ' ἐκεῖνο ἐπιδεῖξαι βουλόμενος, ὅτι εἰ κάλλιστον ἀγῶνες. καὶ τὸ αὐτὸ λυσιτελέστατόν τε,
καὶ νικῶν ἡδονῇ, θεῶν πρόσοδοι καὶ ὁμιλίαι, καὶ ταῦτ' εἰς τοσοῦτον τότ' ἐπανθῆσαν τοῖς Ἕλ-
λησι μιᾷ δὴ πόλει ταύτῃ, μάλιστ' ἄν τις προσθείη δικαίως. πρῶτον μὲν κατ' αὐτὴν ὡς ἀ-
ληθῶς τὴν τῶν θεῶν τιμήν. τούς τε γὰρ θεοὺς, ὡς αἰτίους δή που τῶν ἀγαθῶν, ἅπαντες ἀμειβό-
μεθα. ἥ, τε πόλις τό γ' εἰς αὐτοὺς ἐλθὸν, τότ' ἐπὶ πλεῖστον αἰτία τῶν ἀποβάντων φαίνεται. ἔπει-
τα τὸ καὶ τοῖς ἀναθήμασιν αὐτοῖς καὶ τοῖς χαριστηρίοις τοσοῦτον ὑπερέχειν. τὰ γὰρ σύμβο-
λα τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, ταῦτα τοῦ κάλλους καὶ μεγέθους ἐστὶ τεκμήρια. οὐ μὴν ἐξαρκεῖν
ταῦτ' ἐνόμισε χάριν τοῖς θεοῖς ἔχειν, τῶν γεγενημένων. καὶ μηδὲν πλέον ζητεῖν. οὐδ' ἐπὶ τοῖς
τροπαίοις καθῆσθαι, ὥσπερ ἀπιστοῦσαν ἑαυτῇ. ἀλλ' ὥσπερ ἐπίβασιν τῶν μελλόντων τὰ ὑπάρ-
χοντα κρίνασα, αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν ἡμιλλήσατο, καλῶς καὶ τῷ καιρῷ προσήκοντα βου-
λευσαμένη. ἐν γὰρ τοῖς δευτέροις χρόνοις, τὰ δεύτερα πράττειν ἠξίου. ταῦτα δ' ἦν, ἀντε-
πεξελθεῖν τοῖς προτέροις ἐπιστρατεύσασι, καὶ τοὺς φόβους καὶ τοὺς κινδύνους, εἰς τὴν ἐκεί-
νων μεταστῆσαι. ὃ καὶ μάλιστ' ἄξιον τῶν ἐν τοῖς ἔργοις ἐκείνοις ἀγασθῆναι τὸ σχῆμα τοῦ πολέμου
καὶ τὴν σύστασιν. δυοῖν γὰρ ὄντοιν ἑτέροιν πολέμοιν, τοῦ μὲν, ἐὰν ἄρχῃ τις ἐξ ἀρχῆς. τοῦ δὲ, ἐὰν
ἀμύνηται, τῷ μὲν, οὐχ ἕπεται τὸ δίκαιον, τοῦ δ' ἀφαιρεῖ τὴν φιλοτιμίαν, ἡ τῆς ἀνάγκης προ-
σθήκη.

ἀθήκη. διὰ τὴν φύσει γνώμην ἀνάγκης κεχωρίσθαι. ἀλλ' ἀμείνων μὲν, ὁποίων οἶμαι τὰ δί-
καια ἀναγκαίως, τοὺς παραβαίνοντος ἑκόντος. οὐ μὴν αὐτοῦ γε τὸ πᾶν ὡς εἰπεῖν γίγνεται.
καὶ δὴ καὶ τότε τοῦ προτέρου πολέμου, τὸ μὲν αἰσχρὸν, εἰς τοὺς βαρβάρους ἦλθε. τὸ δ' ὀφειλό-
μενον, παρὰ τῶν ἑλλήνων ἀπήντησεν. ὥστε νενικήκεσαν μὲν, τὸ δ' ἐκ περιουσίας, οὐ προ-
σῆν. ὃ δὴ ἴδιον ἄν τις φαίη τοῦ πολέμου σχῆμα, τὸ τοῖς προτέροις ἐπιβουλεύσασιν, ἀντε-
πελθεῖν αὐτούς. ἐλευθερίᾳ μὲν τῶν ἀρχόντων, δικαιοσύνῃ δὲ, τῇ τῶν ἀμυνομένων χρωμέ-
νους. τοῦτ' οὖν ἡ πόλις ἐσκέψατο, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἑλλήνων, ἐπιδεῖξαι τοῖς
βαρβάροις, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐκείνοις οὐδὲν, ὅταν ἥκωσι ποιεῖν ἀγαθοὺς τοὺς ἕλληνας. οὐδ' ἀνάγ-
κης τύχῃ ταῦτα πέπρακται σφίσιν, ἀλλὰ τῷ προτέρους ἄρχειν, μὴ καλῶς ἔχειν ἡγεῖ-
σθαι. νῦν δ' ὅτε ἡ ἀρχὴ περιέστηκεν εἰς δικαίου τάξιν, οὗ καὶ καλῶς εἴσεσθε, τίνας κεκινή-
κατε. οὕτως ἐγώ φημι καὶ πρὸς δικαιοσύνης καὶ πρὸς ἀνδρείας ἐπίδειξιν ἀληθινῆς, τὰ
δεύτερα, ἵνα μηδὲν ἐπαχθὲς εἴπω, τῶν προτέρων οὐχ ἧττον ἐναργῶς πεπρᾶχθαι τῇ πόλει.
πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τῶν ἑλλήνων ἀσφάλειαν τε καὶ σωτηρίαν ὑπελάμβανεν οὐκ εἰ καθείρξας
αὐτοὺς ἐντὸς τῆς ἑστίας τηροίη. οὐδ' εἰ μηδὲν μήτ' αὐτὴ δι' αὐτῶν, μήτ' αὐτοὶ πράττοιεν ὑπὲρ σφῶν
αὐτῶν. ἀλλ' εἰ τοὺς βαρβάρους ὡς ἐπὶ πλεῖστον ὤσαιντο ἀπὸ τῆς ἑλλάδος, οὕτως ᾤετο, ἀ-
είστην καὶ καθαρὰν ἡσυχίαν ἅπασιν ἔσεσθαι. ὀρθῶς λογιζομένη, καὶ τὰ πράγματα ὡς πέ-
φυκεν ὁρῶσα. μόνοι γὰρ σχεδὸν οὗτοι καθαρῶς ἡσυχάζουσιν, οἵτινες ἂν δείξωσι, μὴ πάν-
τως ἡσυχίαν ἄγειν δεόμενοι. ὁ μὲν λογισμὸς οὗτος, ὁ τῆς πόλεως. ἅπαντα ἔχων ὅσα ἂν
τις εἴποι κάλλιστα ἐν ἀνθρώπου φύσει. διανοηθέντες δὲ οὕτω, τί χρὴ πρῶτον, ἢ τί τελευταῖον
εἰπεῖν, ἐνίκων μὲν τὴν ἐν μυκάλῃ μάχην, οὐκ ἐν ὀλίγῳ τῷ μέσῳ. διηρευνήσαντο δὲ τῆς εὐρώ-
πης τὰς ἀκτὰς, εἴ που τις ἔτι κρύπτοιτο τῶν ἐπελθόντων. καὶ τοὺς μὲν, ἀπὸ στρυμόνος ἤλα-
σαν, τοὺς δ' ἀπὸ σηστοῦ. τοὺς δ' ἀπὸ βυζαντίου. πάντα δὲ ὥσπερ ἄγος καθαίροντες ἐπῆλ-
θον. οὐκ ἐλάττω δὲ τῶν κατ' ἐμπορίαν πλεόντων ἐπ' ἀγκυρῶν, ὡρμίσαντο. τὴν δὲ ξιπτολέ-
μου διὰ τοῦ ἀέρος λεχθεῖσαν πορείαν, ἐν ᾗ παρῆκεν ἐκεῖνος, ἐμιμήσαντο. ὁ μὲν γὰρ εὖ ποι-
ῶν εἰς τὸ κοινὸν ἅπαντας. οἱ δὲ, παρ' ὧν δίκην ἔδει λαβεῖν, κολάζοντες ἐπῄεσαν. ἡγού-
μενοι καὶ τοῦτο τῷ κοινῷ γένει τῶν ἀνθρώπων λυσιτελεῖν. τοὺς ὑβριστὰς καὶ μεῖζον τῆς φύσεως φρο-
νοῦντας, ταῖς πρεπούσαις ὑπάγειν ζημίαις. γνόντες δὲ οὕτως, ἅμα μὲν περιέπλεον
τὴν ἀσίαν, ἅμα δὲ ἀνέπλεον, διὰ τῶν δεχομένων ποταμῶν. ἅμα δ' ἠκούοντο, ἅμα δ' ἑωρῶν-
το. θαυμαστὴν δὲ ἐπεδείξαντο καὶ ὡς ἀληθῶς ἐνόπλιόν τινα καὶ πολέμου χορείαν. οὕτω δὲ πυ-
κνὸν καὶ σύντονον ἐξήλλαττον ἐν τοῖς πράγμασιν, ὥστε καὶ λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν πρώ-
τοις τῶν ἔργων παρεγένοντο. ἔπειτ' ἀπῆραν, ὥσπερ πτηνοῖς ἀκολουθεῖν οὐ δυνάμενοι. τὸ
δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων οἱ καὶ τὰ πρῶτα συνεκπλεύσαντες, ἰλιγγιάσαντες,
ἀπῆραν. οἱ δὲ, τοὺς ἀπὸ τῆς ἀσίας ἔχοντες, οὓς βασιλεὺς πρότερον ἐπ' ἐκείνους καὶ τὴν ἑλ-
λάδα ἧκεν ἄγων, τούτοις ἐχρῶντο ἀποχρῶσι. καὶ ἦν αὐτοῖς ἀφορμὴ κατὰ τοῦ βασιλέως,
τὰ τοῦ βασιλέως πράγματα. καὶ γὰρ ὅρμοι. καὶ τείχη. καὶ χαρακώματα, καὶ πάντ' ἐκείνους ἐδέ-
χετο. καὶ ὅπλα καὶ νῆες, ἐκείνων ἐγίγνοντο. παρεῖσαν δ' οὐδὲν ἀπείρατον τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς.
ὁμοῦ μὲν φοίνιξι καὶ κίλιξι καὶ κυπρίοις ναυμαχοῦντες ἐν μέσῳ τῷ αἰγυπτίων πελά-
γει. καὶ ναυτικὰ ἀθρόα λαμβάνοντες. ὁμοῦ δὲ πρὸς πᾶσαν τὴν περσῶν ἀρχὴν διακινδυ-
νεύοντες ἐν τῇ γῇ. ἀντ' ἀριθμοῦ σωμάτων, ἐθνῶν ἀριθμοὺς, διαφθείροντές τε καὶ λαμβάνον-
τες. ἤδη δὲ καὶ δύο τρόπαια, εἰς μίαν ἡμέραν ἦλθε. καὶ ναυμαχία, πεζομαχίᾳ παρισώθη.
τοσοῦτον δὲ τῷ βασιλεῖ περιεγένετο, ὥστε ἐνδοξοτέραν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς τόπους
ταῖς νίκαις ἐποίησαν. ὁ δ' οὖν εὐρυμέδων, οὐχ ἥκιστα δὴ διὰ τούτους ᾄδεται. ἔδειξαν
δ' ὅτι οὐ λινοδέσμω χεδία, τοὺς πορθμοὺς ζευγνύντα δεῖ διαβαίνειν. οὐδὲ τοῖς ὑψηλο-
τάτοις τῶν ὀρῶν προσπαλαίειν ὥσπερ τι κάλλιον. ἀλλ' ἀνδρείᾳ καὶ γνώμῃ προσέχον-
τας, κρατεῖν πανταχοῦ. καλλίστοις ἁπάντων ἐφοδίοις οἶμαι, καὶ καθαρῶς οἴκοθεν. μόνα
γὰρ, τῶν ἐχόντων διατελοῦς ἐστί. τὰ δ' ἄλλα, κοινὰ πρόκειται πᾶσιν ὡς εἰπεῖν τύχης δῶρα.
εἰ δὲ βούλει, ἀρετῆς. ὑπάρχει μὲν γὰρ καὶ τοῖς χείροσιν ἐξ ἀρχῆς. σώζεται δὲ ἐπιεικῶς τοῖς
κρείττοσιν. οὕτω δὲ πᾶσαν τὴν ἀρχὴν ἐξήλεγξαν καὶ διέσεισαν, καὶ πρὸς τοσοῦτον ἀφί-
κοντο, οἱ μὲν εἰς τὸ περσικὸν τελοῦντες, τοῦ καταφρονηθῆναι, ἡ πόλις δὲ, τοῦ πάντας

αὐτῇ θαῤῥεῖν, ὥστ᾽ ἐκινδύνευσαν μὲν οἱ πρὸς Φάρῳ Λίβυες. συναπέστησαν δὲ Αἰγύπτιοι.
βασιλεὺς δὲ καίτοι τὰ ἄλλα κατὰ νοῦν πρὸς αὐτοὺς πρᾶξαι δοκῶν, ἀπόλλυσιν Αἰγυπτίου
μοῖραν οὐκ ὀλίγην, τὸ ἕλος. πρότερον δ᾽ ᾑρήκει πᾶσαν δὶς ἤδη. ἦν δὲ τὸ τῶν Ἀθήνηθεν ξιφή-
ρων, διόντι τῶν ἐξ ὁμοίου βελῶν. μόνοι γὰρ αὐτῶν τῶν εἰς κοινὸν πολιτευσαμένων, τὴν μὲν οἰκεί-
αν, ὥσπερ ἀλλοτρίαν ἐνόμισαν. τὴν δὲ ἀλλοτρίαν. οὐχ αὐτῶν ἀλλοτρίαν, ἀλλὰ τῶν σὺν κα-
κίᾳ νεμομένων. φυλάκων δ᾽ ἐβίωσαν βίον, οὐ δὲ τούτων ἱδρυμένων. οὐδέ γε ἑνὸς τόπου τι-
νὸς περὶ πόλεων. ἀλλὰ τοῦ διὰ πάσης γῆς Ἑλληνικοῦ, περιπόλους ἐκείνους χρὴ καλεῖν.
πολεμίους δὲ, οὐ τοὺς ἀσθενεστάτους εἵλοντο, ἀλλὰ τοὺς πλεῖστα ἀνέχεσθαι, δυνατωτά-
τους. δυοῖν ἐναγόντοιν. ἑνὸς μὲν, τοῦ μηδὲν τῶν ἐξ αὐτῶν ὅσον εἰς γνώμην καὶ παρασκευὴν ἧκε τῶν
βαρβάρων ἐλλελεῖφθαι τοῖς Ἕλλησι, τὸ μὴ οὐ πεπονθότας εἶναι. ἀνθ᾽ ὧν δεῖν ἀμύνεσθαι,
καὶ μηδαμῶς μικρῶς. ἑτέρου δὲ, τοῦ πρὸς τὸν λοιπὸν χρόνον ἀσφαλοῦς τῇ Ἑλλάδι. ἕως ἔ-
γνω βασιλεὺς παραπλήσιον ποιῶν, ἀνταίρων τῇ πόλει, ὥσπερ ἂν εἰ πρὸς φλόγα πολ-
λὴν ἐπιοῦσαν, ὕλην ἐπηρμένος ἠγωνίζετο. οὐδὲν γὰρ ἦν ὅ,τι οὐκ ἔπασχεν. ἀλλ᾽ ἀνήλισκε
τὸ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὴν χώραν ἐπιτείχισμα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἔχων ᾔσθετο. καὶ προ-
ῆλθεν ὅλως, τὸ δεύτερον κάλλιον τοῦ πρώτου νομίσας. μᾶλλον δὲ ἀναγκαιότερον. ἐπεθύμησε
μὲν γὰρ τὸ ἐξ ἀρχῆς τὴν Ἑλλάδα προσλαβεῖν καὶ τῆς Εὐρώπης τὸ λοιπὸν, καὶ ᾔσθετο, οὐ δυνα-
τῶν ὄντων. Δεύτερον ἦν αὐτῷ, τὴν ὑπάρχουσαν ἀρχὴν διασώσασθαι. οὐδὲ τοῦθ᾽ ἡ πόλις
ἠνέσχετο, τὴν σωτηρίαν, καὶ δὴ πλείονος ἀξίαν ἐποιήσατο. καὶ ὑποχωρεῖ τῇ πόλει τοσοῦ-
τον ἐκ γῆς καὶ θαλάττης, οὐχ ὅσον φασὶ πρύμναν κρούσασθαι, οὐδ᾽ ὡς ἐπὶ πόδα ἀναχωρῆ-
σαι. ἀλλ᾽ ἀφῆκε πάντα μὲν τὸν κάτω τόπον, μυριάδας σταδίων τῆς Ἀσίας, οὐκ ἔλαττον
ἢ μεγάλης ἀρχῆς εἶναι τὸ σύμπαν. ὥστε μὴ μόνον τὰς νήσους καὶ τοὺς ἐν ταύταις παντο-
δαποὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους εἶναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς τὴν ἐκείνου χώραν κατοικοῦντας, πλέ-
ον τῆς ἐκείνου δυναστείας καὶ ἀρχῆς ἀπέχειν, ἢ πρότερον τοὺς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. εἶχε
μέν γε πρὸ τοῦ, τὸ μέχρι Πηνειοῦ τόπον. καίτοι τὸ θαυμαστὸν ἀφεῖλον, ὡς δή τι θαυμαστὸν
λέγων. εἶχέ γε πάντα τὸν μέχρι τῆς Ἀττικῆς, ἕως ἐνέτυχε τοῖς ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐν τῇ θα-
λάττῃ. τοσοῦτον παρελήλυθε τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς τε καὶ τῆς Ἑλλάδος, τοὺς Δελφούς.
ἐκ δὲ τῶν τῆς πόλεως ἀγώνων καὶ ἀποστόλων εἰς τοῦτο κατῆλθεν, ὥσθ᾽ ὡμολόγησε δυοῖν μὲν
ὅροιν εἴσω, μηκέτι πλευσεῖσθαι. πρὸς μεσημβρίαν μὲν, Χελιδονέας. πρὸς δὲ ἄρκτον, Κυ-
ανέας θέμενος. θαλάττης δ᾽ ἀφέξειν ἴσον πανταχῇ σταδίους πεντακοσίους. ὥστ᾽ εἶναι
τὸν κύκλον τοῦτον, ἀντ᾽ ἄλλου τινὸς στεφάνου τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ τὴν φρουρὰν,
ἐξ αὐτῆς τῆς χώρας τοῦ βασιλέως. Τοιοῦτον μὲν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς βαρβάρους
ἡ πόλις, τόν τε ὑπὲρ τῆς οἰκείας, καὶ τὸν ἐν τῇ ἐκείνων. τοιαύτην δ᾽ αὖ καὶ τὴν εἰρήνην ἐποιήσα-
το. ἐξ ἀμφοτέρων δείξασα, ὅτι οὐ πλοῦτον διώκουσα, οὐδ᾽ ἡδονῇ κέρδους ἐπεξῆλθεν.
ἀλλ᾽ ἓν τοῦτο θηρωμένη, βεβαίαν τοῖς Ἕλλησιν ἐλευθερίαν, ἀπὸ τῶν βαρβάρων. καίτοι τί
κάλλιον ἂν εἴποι τις εἰρήνης ἢ πολέμου κεφάλαιον, ἢ πρὸς Ἕλληνας, ἢ πρὸς βαρβάρους,
ὧν κατέκλεισε τότε τὰς πράξεις ἡ πόλις. Καὶ ταῦτα μέντοι τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα
διῆλθε, σὺν πολλοῖς ὅμως ἐναντιώμασι τῶν Ἑλλήνων. καὶ πάντων ὥσπερ ἀνθελκόντων. ἀφε-
στηκότων μὲν τῇ γνώμῃ Λακεδαιμονίων. Βοιωτῶν δ᾽ ἐναντία πολεμούντων. Αἰγινητῶν δ᾽ ἐν-
αντία ναυμαχούντων, οὓς εἶναι τὰ ναυτικὰ πρώτους, ἐνεκώλυσεν, ἡ πόλις πολὺ νικῶσα.
πρὸς δὲ τούτοις, Κορινθίων διὰ Μεγαρέας παρωξυμμένων, καὶ πολεμούντων καὶ κατὰ γῆν
καὶ κατὰ θάλατταν, Ἐπιδαυρίων τε καὶ Σικυωνίων σὺν Κορινθίοις ἐξεταζομένων. Ναξίων
δὲ καὶ Θασίων καὶ Καρυστίων κακῶς περὶ τῆς συμμαχίας βουλευομένων. καλούντων δὲ Φωκέων
καλούντων δ᾽ αὖθις Λακεδαιμονίων. θαυμαστοῦ δὲ κύκλου πραγμάτων ὄντος κατὰ τὴν Ἑλ-
λάδα, ὥστ᾽ εἰ καὶ μόνοις τούτοις ἐξήρκεσαν, καὶ μόνας τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις εἴχομεν αὐ-
τῆς εἰπεῖν ἐν τῷ τότε συμβάσας, μηδ᾽ εἰ καί τε μηδαμοῦ προσῆσαν λαμπρότητες, ἐξαρκεῖν
ἂν τοῖς χρόνοις εἰς ἀφήγησιν. ἣ καὶ διαφερόντως ἄξιον συνησθῆναι τῇ πόλει, οὐ μόνον τῆς
ῥώμης χάριν, ἀλλὰ καὶ τῆς μεγαλοψυχίας. τὸ γὰρ ἐν πολέμῳ καὶ φιλονεικίᾳ τῶν Ἑλλήνων
πρὸς αὐτὴν καθεστηκότων, τῆς ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων προνοίας μηδὲν μᾶλλον ἀφεῖσθαι, ἀλλ᾽
ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων βασιλεῖ πολεμεῖν διὰ γῆς ἁπάσης καὶ θαλάττης, πόσῃ
τινὶ

κεινὶ χρὴ τῇ μεγαλοψυχίᾳ προσθεῖναι. χωρὶς τοῦ πρὸς τοσαῦτα μερισθῆναι. καὶ πάντων ὡς μόνων ἑκάστων ἐφικέσθαι. τῆς μὲν γνώμης, τὴν ἀνδρείαν, τῆς δὲ παρασκευῆς, τὴν ὑπερβολὴν παρέχειν θαυμάσαι. τά τε γὰρ πρὸς τοὺς βαρβάρους, ὡς πᾶσαν ἄγουσα ἀπὸ πάντων σχολὴν, οὕτω διῳκήσατο. καὶ τοῖς ἐνοχλοῦσι τῶν ἑλλήνων οὐδὲν μᾶλλον ὑπῆρχε χρήσασθαι τῷ καιρῷ, ἀλλὰ καὶ τούτοις οὕτως ἀπήντησεν, ὥστε τὴν πέντε καὶ τὴν πλείω ταῦτ᾽ ἔχειν ἀπαριθμεῖν, ὥσπερ ἄλλ᾽ ἄττα συλλήβδην ἀριθμούμενα. ἐνίκων μέν γε ναυμαχίᾳ πελοποννησίους, τὴν ἐν κεκρυφαλείᾳ. ἐνίκων δ᾽ αἰγινήτας, πρὸς αἰγίνῃ. καὶ πελοποννησίους αὖθις. μεγαρεῦσι δ᾽ ἔστησαν τείχη μέχρι θαλάττης, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἅμα καὶ χώραν διεφύλαξαν. ἐνίκων δὲ κορινθίους πρὸ μεγαρέων. καὶ πρὶν δώδεκα ἐξήκειν ἡμέρας, ἐνίκων αὖθις ἑτέραν, οὐ καλῶς τὸ τρόπαιον ὑφαρπάζοντας. καὶ οὔπω ταῦτα μεγάλα, ἀλλ᾽ εἰρήσεται γὰρ καὶ ἐπείτωμαι. ἡ γὰρ προσθήκη δείξει τὸ πᾶν. ἀπῆσαν μὲν γὰρ αἱ δυνάμεις τῇ πόλει. αἱ μὲν, κατὰ τὴν αἰγυπτίων χρείαν, νῆες ὑπὲρ πλείους, ἢ τότ᾽ ἦσαν τοῖς ἕλλησι σύμπασαι σχεδόν. ἡ δ᾽ αἰγίνῃ προσεκάθητο, ὅπερ καὶ τοὺς ἐναντίους μᾶλλον ἐπῆρεν, ὁρμῆσαι πρὸς τὰ μέγαρα. ὡς οὖν τὸ γὰρ τῆς σχολὴν ἀθηναίων, εἰς τὸ ἔργον ἑαυτοῖς. εἰ δ᾽ ἄρα καὶ τὰ δεύτερα νικῴη, ἀλλ᾽ ἑτέραν λύσειν πολιορκίαν, τὴν αἰγίνης. οὐ γὰρ ἄλλοθέν γε λοιπὸν ἥξειν αὐτούς. οἱ δὲ, τοσοῦτον κατεγέλασαν τοῦ σοφίσματος, ὥστ᾽ οὐδὲν μᾶλλον οἱ πρὸς αἰγίνῃ τότ᾽ ἐκινήθησαν τῶν ἐν αἰγύπτῳ, καὶ μηδὲν πεπυσμένων. ἀλλὰ τὸ λοιπὸν τῆς ἡλικίας πρεσβύτατοι καὶ νεώτατοι βοηθοῦσιν, εἰς τὰ μέγαρα. καὶ δυοῖν μάχαιν ἑξῆς κρείττους τῶν κορινθίων καὶ πελοποννησίων ἀκμῆς ἐφάνησαν. ὥστ᾽ ἐκείνους ἀκριβῶς ἤδη συγχωρῆσαι, καὶ μηδὲν ἔχειν εἰπεῖν ἔτι, μὴ δ᾽ ὡς οὐ δικαίως τά γε νῦν ταῦτα προσανιμήκεσαν. καί μοι δοκεῖ θεῶν τινος εὐνοίᾳ καὶ σπουδῇ πρὸς τὴν πόλιν συσκευασθῆναι τοῦτο τὸ δεύτερον, ὥσπερ ἐν δράματι. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἅπαξ ἐπλήγησαν ἀπῆλθον, τάχ᾽ ἄν τις ἦν αὐτοῖς ὕστερον ἀντιλαβή. τὸ δ᾽ ὀνειδίζεσθαι μὲν ὑπὸ τῶν οἰκείων. ὀνειδιζομένους δὲ αὖθις ἐξελθεῖν. ἀνθιστάντας δὲ τρόπαιον, μείζω τῶν πρότερον προσπαθεῖν αὐτοῦ, ἐποίησεν ἐπισφραγίζεσθαι τὴν νίκην. ὡς μὴ δοκεῖν τύχῃ μᾶλλον, ἢ τῷ τῶν κρείττονος λόγῳ τὸ ἔργον κριθῆναι, καὶ νῦν καὶ πρότερον. οὐκοῦν τούτου γε ἐπειράθησαν. καί τοι τοὺς ἀγωνιστὰς αὐτοὶ προσαναγκάζοντες ἐν ἰσθμῷ ἀρκοῦν ταῦτα καὶ μόνα τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἔχομεν λέγειν, πολλῶν μέν τ᾽ ἂν καὶ μεγάλων ἀποστεροίημεν αὐτούς. οἳ περιέπλευσαν μὲν τὴν πελοπόννησον, οὐχ ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν περίπλοις ναυτικοῖς, ἀλλ᾽ ὥστε κρατεῖν μὲν τῶν ἐπικαίρων τῆς χώρας, νικᾶν δὲ τοὺς ἀντιστάντας ἐν φαύλῳ. στρατηγὸς ἤδη στρατηγῷ. διέβησαν δὲ εἰς τὴν ἀντιπέραν ἤπειρον, παντὸς τοῦ προστυχόντος εἴκοντος. αὖθις δ᾽ ἤδη φωκέας λακεδαιμονίων παρελθόντων, ἐκέκλειστο μὲν ὁ κρισαῖος κόλπος. ἀπήντων δ᾽ ἐπὶ τοῦ ὄρους. χωρὶς δ᾽ ὑπὲρ μεγάρων ἦσαν ἐν γερανείᾳ. ὥστε μὴ ἔχειν λακεδαιμονίους, ὅ, τι χρήσονται, ἀλλ᾽ ἀπορεῖν ἑστῶτας ἐν βοιωτοῖς, ὅποι σωθήσονται. οὕτω περιέπτυξεν αὐτοὺς ἡ πόλις. τέλος δὲ συμβάλλουσιν, ἐν τανάγρᾳ τῆς βοιωτίας. καὶ γενομένων ἀμφοτέρων ἀνδρῶν τοῦ τολμήματος ἀξίων, ἔδοξαν καθ᾽ ἓν τοῦτο λακεδαιμόνιοι, πλέον ἐσχηκέναι, πῶς ἂν εἴποιμι εὐπρεπῶς. ὀκνῶ γὰρ εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἀπώλοντο. καὶ γὰρ ἦν ὅρος οὗτος ἀθηναίοις μὲν, κλεῖσαι τὴν πάροδον. λακεδαιμονίοις δὲ, σωθῆναι οἴκαδε. καὶ κινδυνεύει μόνον περὶ τὸ ἔργον τὴν φυγὴν σύμβολον τῆς νίκης ἐσχηκέναι. ἐπεὶ τούς γε παρὰ τὴν μάχην κρείττους καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, αὐτῶν πολλῶν τῶν καὶ πρότερον κρινάντων, τὰ ἐφεξῆς εὐθὺς ἔδειξε. τρεῖς γάρ εἰσιν οἱ μαρτυρήσαντες παραχρῆμα ἀθηναίων εἶναι τὴν νίκην. ἀθηναῖοι. λακεδαιμόνιοι, βοιωτοί. λακεδαιμόνιοι μὲν γὰρ ἠγάπησαν ἀναχωρήσαντες. ἀθηναῖοι δὲ, προῆλθον κατὰ πόδας τῆς μάχης. βοιωτοὶ δὲ, οὐκ ἀντέσχον, ἀλλ᾽ ἡττηθέντες ἐν οἰνοφύτοις ὑπέκυψαν. καὶ μετ᾽ αὐτῶν φωκεῖς καὶ λοκροὶ νίκημα. καὶ παρὰ μὲν τούτων, ταύτην ἔλαβε δίκην ἡ πόλις. ἀνθ᾽ ὧν τῷ βαρβάρῳ συνέστησαν, ἐν τοῖς κοινοῖς τῆς ἑλλάδος κινδύνοις. ἕτερον δ᾽ ἔργον αὐτῆς ἄξιον εἰπεῖν, καὶ σφόδρα μέν τοι καὶ περὶ βοῶν καὶ δηλοῦν ἔτι πόρρωθεν ὅπως εἴη. γενομένου γὰρ τοῦ περὶ τὴν λακωνικὴν σεισμοῦ, καὶ λακεδαιμονίους τῶν περιοίκων περιστάντων. καὶ πάντων ὡς ἀληθῶς ὥσπερ ἐν σεισμῷ ταραχθέντων τῶν ἐν πελοποννήσῳ πραγμάτων, οὐκ ἐ-

φθῆσαι λακεδαιμόνιοι καλέσαντες, καὶ παρῆν ὁ δῆμος ἐν τοῖς ὅπλοις. τῇ μὲν ἀνδρείᾳ
θαῤῥῶν, ὑπὲρ δὲ ἐκείνων, ὡς ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας, περιδεής. ὃ καὶ τοὺς παρόντας
ἔλυσε φόβους τῇ λακεδαιμονίᾳ. καὶ δίκην λαβεῖν εἰσαῦθις παρεσκεύασεν αὐτῇ. οὕ
τως ἄρα οὐδαμοῦ τὰς πράξεις, οὐδὲ τὰ τολμήματα τῆς πόλεως ἀσπάσασθαι μᾶλλον
ἐστὶν, ἢ τὸ τῶν ἔργων ἦθος. ἀκριβέστερον τροπαίου σημαῖνον τοὺς εἰργασμένους. τὸν δ᾽ ὑπὲρ με
λησίων ἔκπλουν καὶ τὰς ἐν σάμῳ ναυμαχίας, καὶ τὴν εὐβοέων σωφρονισθεῖσαν ἀπόστα
σιν, καὶ πολλὰ ἕτερα, ἔξεστι δὲ καὶ παραλιπεῖν. τέλος δὲ κρατήσασα πάντας, εἰρήνην
ποιεῖται, ἧς ἄξιον μνησθῆναι. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ πρὸς τοὺς βαρβάρους καὶ
πρὸς τοὺς ἕλληνας ἐσπείσατο. ἀλλ᾽ ἐνήλλαξεν. ἐκείνων μὲν γὰρ ἀφεῖλε πᾶσαν τὴν κάτω χώ
ραν καὶ τὴν ἐντὸς ὧν εἶπον θάλατταν. τοῖς δὲ ἕλλησιν, ὧν ἐπὶ τοῦ πολέμου κατέστη κυρία, ταῦ
τ᾽ ἀπέδωκε. μέγαρα. τροιζῆνα. πηγάς. πᾶν τὸ ἀχαϊκόν. ὧν καὶ δῆλον, ὧν κρατοῦσα τὴν εἰρή
νην συνέθετο. οὐ γὰρ ἦν ὅ, τι ἀνταπέλαβεν. ἀλλὰ δυοῖν ἐν τοῦ αὐτοῦ σύμβολον ἐξήνεγκε. καὶ
τοῦ περιεῖναι τῷ πολέμῳ, καὶ τῆς ἐμφύτου χρηστότητος ἡγουμένη, πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους
δεῖν πολεμεῖν, ἄχρι παντὸς τοῦ δυνατοῦ. πρὸς δὲ τοὺς ἕλληνας, ἁπλῶς μέχρι τοῦ κρείττο
νος. οὕτω μὲν γὰρ τὸν πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀγῶνα, οὕτω δ᾽ αὖ καὶ τὸν πρὸς τοὺς ἕλληνας διενεγκοῦ
σα, τοιαύτην μὲν τὴν πρὸς ἐκείνους, τοιαύτην δὲ καὶ τὴν πρὸς τούτους εἰρήνην ἐποιήσατο.
ἀμφοτέρων ὁμοῦ καὶ χωρὶς, κρείττων γενομένη. ἀλλὰ μὴν μόνη γε ἁπασῶν πόλεων, ἰδίοις
κινδύνοις, κοινὴν ἅπαντι τῷ γένει τὴν ὠφέλειαν ἐπορίσατο. μόνη δ᾽ ἐκ τῶν κοινῶν εὐεργε
σιῶν, τὴν ἡγεμονίαν ἐκτήσατο, καὶ μετέθηκε τὸν θεσμόν. οὐ γὰρ ἐξ ὧν κατεδουλώσατο τὰς πό
λεις ἔσχε τὴν ἀρχὴν, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἐποίησεν ἐλευθέρας. ὥστε συμβῆναι τοὺς αὐτοὺς χρόνους,
τοῖς μὲν ἕλλησι τοῦ τῆς ἐλευθερίας, τῇ δὲ πόλει, τὸ τῆς ἀρχῆς κέρδος ἐνεγκεῖν. μόνοι γὰρ ἑκόντων
ἦρξαν. καὶ μόνος οὗτος δήμων ὥσπερ εἷς ἀρχῶν αἱρετὸς, ἐξ ἁπάντων ἐνίκησε. τοὺς μὲν βαρβά
ρους, τοῖς ὅπλοις βιασάμενος. τοὺς δ᾽ ὁμοφύλους οὐ πείσας, ἀλλ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν ἄρχειν πεισ
θεὶς σύμβολον δικαιοσύνης ἔχων τὴν ἀρχὴν, οὐκ ἀδικίας. εἰ δὲ δεῖ διελόντα εἰπεῖν, μόνη
πόλεων τῶν μὲν βαρβάρων ἀκόντων τῶν δ᾽ ἑλλήνων δεηθέντων ἔσχε τὴν ἀρχήν. οὕτω δὲ τούτων προ
κεχωρηκότων, μέχρι μέν τινος, ἦν ἡσυχία, καὶ τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας ἀσφαλῶς ἀπήλα
υον. τὸ δὲ τῆς κοινῆς τύχης ἀνθρώπων ἣ πάντα κινεῖ, μετέσχον ἄρα καὶ οἱ ἕλληνες, καὶ ἡ πόλις.
οἱ μὲν γὰρ οὐχ ὧν εὖ ἔπαθον, χάριν ἔσχον διατελοῦς, ἀλλ᾽ ἐφθόνησαν τῶν ἔργων ταῖς ὑπερβο-
λαῖς. ἡ δ᾽ ὑπὲρ ὧν ἅπαντα ὑπέστη, τούτοις συνέῤῥαξε. δυοῖν δείξασα, ὡς ἄκουσα. τῷ τε
κατ᾽ ἀρχὰς ἔτι κινουμένους καταχεῖν καὶ δεῖσθαι λόγῳ κρίνεσθαι περὶ τῶν διαφόρων, καὶ τῷ πο
λεμεῖν ἀναγκασθεῖσα ὅτε ἐνίκησε, μηδὲν πλέον ζητῆσαι, ἀλλ᾽ ἀφεῖναι τοὺς ἐρίσαντας αὐ
τῇ περὶ τῆς ἡγεμονίας, καὶ μηδὲν ἀηδέστερον ἐξαγαγεῖν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου, ἢ κρατήσασαν, τὸ ἐξ
ἀρχῆς ἐμβαλεῖν. τούτοις δὲ ἤδη, τί τις ἂν χρήσαιτο. αἰσχύνομαι μὲν γὰρ καὶ τὰς ἐν ναυπά
κτῳ ναυμαχίας παραλείπων, ἃς οὔτε παραμικρὸν ἐνίκων, οὔτε ὀλίγῳ πλείονας. ἀλλ᾽
ὡς ἐφ᾽ ἕρμαιον πλεύσαντας. καὶ νίκας ἑτέρας ἐπὶ θρᾴκης. καὶ ὡς κέρκυραν ἐξείλοντο. καὶ
τὰ κατ᾽ ἀμβρακίαν ἔργα, μέγιστα τῶν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον. καὶ ταῦτ᾽ ἀρετῇ πραχθέν
τα, οὐ χρείᾳ. καὶ τὰ κατ᾽ αὐτὴν δὴ τὴν πύλον, ναυμαχίας τε ἀπὸ γῆς, καὶ μάχας πεζὰς ὕ-
στερον, ἐν τῇ νήσῳ γενομένας, καὶ πρὶν ταῦτ᾽ ἐξήκειν, ἑτέρους λακεδαιμονίους ἐκ κυθήρων
ἀγομένους. καὶ τρόπαια κορινθίων. καὶ πολλὰ ἕτερα ἐφάμιλλα, καὶ εἰπεῖν καὶ θαυμάσαι. ὁ
δὲ καιρὸς οὐ φέρει. ἀλλὰ μείζονος εὐτυχίας ἢ μοι δοκεῖ, κατασχεῖν αὐτόν. ἔτι δ᾽ ὥσπερ εἴπο
μεν, οὐ συγγραφῆς ἔργον ψιλῆς προειλόμεθα, ἀφηγεῖσθαι τὰ πεπραγμένα τῇ πόλει, καὶ
γὰρ ἂν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν πενταετηρίδα ἐκτείνοιτο ὁ λόγος, ἀλλὰ τῶν μὲν κατὰ τοὺς πολέ-
μους πράξεων, τὰς γνωριμωτάτας εἰπεῖν. τῶν δ᾽ ὑπαρχόντων ἀγαθῶν τῇ πόλει, καθόσον δυ
νατὸν μηδὲν παραλιπεῖν. ταῦτα δὲ ἐστίν. οὐκ ἂν διὰ πάντων ἕκαστα λέγωμεν, ἀλλ᾽ ἂν μη
δὲν εἶδος εὐφημίας παραλίπωμεν. ὡς δὲ ἐδόκει τῷ δαίμονι μήπω ταῦτα ἀποχρῆν τῇ
ἑλλάδι, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ κατὰ γῆν καὶ θάλατταν κλυσθῆναι τὰς πόλεις. καὶ τοὺς μὲν, ἐκ τῆς ὑπερο
ρίας ἐπελθεῖν πολεμίους, τοὺς δ᾽ εἰς τὴν ὑπερορίαν ἐκπλεῦσαι κατὰ συμφορὰς, τίς ἑλλή
νων ἢ τίς βαρβάρων ἐστὶν, ὅστις τοῦ ἐξ ἴσου τοῖς ἀπὸ τῆσδε τῆς πόλεως, ἑτέρους ἂν ἔχοι λέγειν. οἷς
ἐπῆλθε μὲν πλεῖν ὑπὲρ τῆς λεοντίνων ἐλευθερίας. ἐδόκει δὲ κινδυνεύειν, ὑπὲρ τῆς αἰγεσταίων. διενο

νοοῦντο.

οὕτω δὲ διαβαίνειν, ἐπὶ καρχηδονίους, ἀνθ' ὧν ἐκεῖνοι πρότερον ἐπὶ τοὺς ἕλληνας,
τοὺς ἐν σικελίᾳ. τριήρεις δὲ ἐπλήρουν καὶ ὁλκάδας, ὥσπερ ἀπὸ πάσης τῆς ἑλλάδος
ἐκπέμποντες. καὶ τὰς μὲν πεζομαχίας καὶ ἱππομαχίας, ἧττον ἴσως ἄξιον ἐκπλα-
γῆναι, διὰ τὴν ἀεὶ τοῦ νικᾶν συνήθειαν, καὶ τὸ δεδόσθαι τῇ πόλει, καθάπερ γέρας, τὴν
τῶν κρειττόνων μοῖραν ἐν τοῖς πλείστοις. τὸ δὲ μὴ δι' ὡς αὐτ' ἔπεσε τὰ πράγματα, μη-
δὲν μᾶλλον ἀποστῆναι, ἀλλ' ἀπόντων μὲν ὁπλιτῶν, ἀπόντων δὲ ἱππέων, οἷς οὔτε πλῆ-
θος οὔτ' ἀρετὴν ἴσους εὑρεῖν ἦν. ἔτι δὲ νεῶν τοσούτων καὶ βελῶν, καὶ σκευῶν, καὶ τεχνῶν,
καὶ συμμάχων. καὶ πάσης ὡς ἔπος εἰπεῖν τῆς κατασκευῆς μεθεστηκυίας, ὥσπερ ἀρ-
τι τῆς πάσης σικελίας οἰκιζομένης. κεκενωμένης μὲν τῆς ἀκροπόλεως, ταλάντων
ὀλίγου δεῖ μυρίων. λακεδαιμονίων δὲ καὶ βοιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων οὐκέτ' ἐκ πελοπον-
νήσου τὰς εἰσβολὰς ποιουμένων, ἀλλ' ἐκ μέσης τῆς ἀττικῆς, ἐκ δεκελείας. μεθεστηκό-
των δὲ καὶ τῶν οἰκετῶν, οὐκ ἔλαττον ἢ πλήρωμα ἔθνους εἶναι δοκεῖν. ἀδείας δ' ὑπαρ-
χούσης αὐτομολεῖν τοῖς βουλομένοις. τοσοῦτον δὲ ὄντος πολέμου περὶ τὴν πόλιν, το-
σαύτην περιουσίαν καρτερίας ἅμα καὶ ῥώμης καὶ φιλοτιμίας ἐπιδείξασθαι, ὥσ-
θ' ἕτερον στόλον πέμπειν ἀντίρροπον τῷ προτέρῳ. καὶ στρατηγοὺς ἐφαμίλλους, καὶ
λακεδαιμονίους ἀξιοῦν ἐκεῖ πολιορκεῖν μετὰ τῆς συμμαχίας. ποῖα ταῦτ' ἔνεστι ψυ-
χῇ παραβαλεῖν ἀνθρωπίνῃ. καὶ τίνος οὐκ εὐτυχίας μᾶλλον θαυμάσαι, γενομένου δὲ τοῦ
μεγάλου πάθους, οὐ γὰρ δὴ σιωπήσομαι, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἔτι μείζω μοι δοκεῖ δεικνύ-
ναι τὴν πόλιν, οὕτω τοῖς ὑπολοίποις προσηνέχθη πράγμασιν, ὥσπερ ἂν, εἰ πᾶσαν εἰ-
λήφει τὴν σικελίαν. οὐ γὰρ ἐστερημένῃ δυνάμεως ἐῴκει, ἀλλ' ἄρτι προσκεκτημένῃ.
καὶ τὴν μὲν τῶν τρόπων εὐκολίαν καὶ σωφροσύνην, καὶ τάξιν διαίτης, ἣν ὑπὲρ τοῦ
μηδὲν αἰσχρὸν συγχωρῆσαι προείλοντο, οὐδ' ἂν εἷς ἀξίως εἴποι. περιστάντων δὲ αὐτοῖς
τῶν ἑλλήνων ἁπάντων, καὶ τῶν μὲν ὑπαρχόντων πολεμίων τό τε πρότερον λαβόντων
ἐλπίδας, καὶ παροξυνθέντων ὑπὸ τῆς τύχης. ἐπελθόντων δὲ τῶν ἐκ σικελίας,
μεταστάσης δὲ τῆς συμμαχίας ὀλίγου δεῖν ἁπάσης. καὶ νήσου. καὶ ἠπείρου, καὶ πάν-
των ὡς εἰπεῖν πολεμίων καταστάντων, καὶ πανταχόθεν κεκυκλωμένων, ἔτι δ' ἀγνω-
μοσύνης ἀπροσδοκήτου συμβάσης, ὥστε καὶ βασιλέα κληθῆναι κατὰ τῆς πόλεως,
ὑπὸ τῶν ἀπ' ἐκείνου σωθέντων ταῖς ἀπὸ τῆς πόλεως πράξεσι, προσγενομένου δὲ κἀ-
κείνου μάλα ἀσμένως. καὶ συμπολεμοῦντος καὶ σώμασι καὶ ναυσὶ καὶ χρυσῷ. καὶ τίνα γῆς
ἢ καὶ θαλάττης τόπον οὐ παρέχοντος ἀφορμὴν τῷ πολέμῳ, ἣν μὲν οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν
ἤλπισεν ἔξωθεν οὑτωσὶ σκοπῶν, ἀναρπασθήσεσθαι νῦν ἤδη τὴν πόλιν, οὕτω κοινῷ πο-
λέμῳ βαρβάρων τε καὶ ἑλλήνων συνεχομένην. οἱ δ' οὔπω μετέστησαν τὰ πράγμα-
τα, ὥσπερ ἁπάντων τούτων ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' οὐ κατ' αὐτῶν γινομένων, ἢ στρατηγούν-
των σφίσι πολεμίων. τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ὅτι καὶ τῆς πολιτείας κινηθείσης, καὶ
τινων ἀλλοτριωθέντων σφίσι, τῶν οἴκοι, τόπον οὐδένα ἔχοντες οὐ χρὴ στῆναι πλὴν σά-
μου, καθάπερ ἐν τῷ μηδικῷ κινδύνῳ τῆς σαλαμῖνος. ἀλλ' ἕτερον δή τινα καὶ οὗτοι
τρόπον εἰς ταυτὸν ἐλθόντες τοῖς τότε, καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπόντες μέρει τῷ πλείστῳ,
κατεστήσαντο μὲν τὰ οἴκοι. ἐκράτησαν δὲ τοὺς ἔξω. διέλαβον δὲ τόπαιοις τὸν ἑλλήσπον-
τον, ἄλλους ἄλλοσε καταδιώκοντες. ὥσπερ μελέτας μᾶλλον ἐν σφίσιν αὐτοῖς, ἢ ναυ-
μαχίας πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀεὶ ποιούμενοι. εἴρηταί τε καὶ ἐνεθυμήθην ὡς ἑτέ-
ρῳ προείρηται. τέλος δ' ἐπὶ κυζίκῳ συμπεσόντες, ὁμοῦ λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἀ-
πὸ τῆς ἀσίας βαρβάροις, καὶ φαρναβάζῳ, λαμβάνουσι τὰς ναῦς, παρὰ τοσοῦτον ἁπά-
σας, παρ' ὅσας διέφθειραν. καὶ φαρναβάζου κακῶς τὸ συμβαίνειν ἰωμένου καὶ τὴν ἵππον ἐπι-
στάγοντος, ἐκποδὼν ἱππομαχήσαντες, οἱ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν, πάντα ὁμοῦ χειροῦντες. ναυτικόν.
ἱππικόν. τοξότας. τοὺς ἀπὸ σικελίας. τοὺς ἐκ πελοποννήσου. τὴν βασιλέως χορηγίαν.
τὰς λακεδαιμονίων ἐλπίδας, καὶ κενὸν ἤδη τοῖς ἐναντίοις πόλεμος ἦν. καὶ πάντα φροῦ-
δα, ὥσπερ ἐκ ναυαγίας τινὸς ἀληθῶς. ὥστε εἰ μὴ τοσοῦτον ὑπερβληθεῖσα ὑπὸ τῆς στάσεως πό-
λις, οὐδ' ὄνομα εἰρήνης ἐπ' ἐκείνων τῶν χρόνων ἐνεστήσεν. οἱ δ' ἀπὸ τοσούτων καὶ τηλικούτων πλεονε-
κτημάτων ὁρμώμενοι, πεισθέντες κατέφυγον εὐθὺς ἐπὶ τὴν εἰρήνην. ἀεὶ μὲν οὖν ἔγωγ' ἐμεμψάμην

τοῖς ἐπιτιμῶσι τῇ τῶν λακεδαιμονίων πόλει. καὶ τοῦθ᾽ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ἀξιοῦσι
ποιεῖν ἐκείνοις μὲν γὰρ ἀπεχθάνονται. ὑμᾶς δὲ οὐ κοσμοῦσιν ὡς οἴονται. ἀλλ᾽ εἴ γέ τι δεῖ
καὶ παράδοξον εἰπεῖν, τοὐναντίον μοι δοκοῦσι δρᾶν, ἢ βούλονται. μᾶλλον γὰρ ἐκείνους
αἴρουσιν, ἢ τὴν πόλιν ἐγκωμιάζουσι. καὶ πλείω χάριν ἂν παρ᾽ ἐκείνων αὐτοῖς οἶμαι
τῆς βλασφημίας, ἢ τῶν εὐφημιῶν εἶναι παρ᾽ ὑμῶν. οἱ μὲν γὰρ οὐχ ὅτι δεύτεροι
τῆς πόλεως ἀκούουσι τοῦτο ζημιοῦνται, ἀλλ᾽ ὅτι πρὸς τὴν πόλιν κρίνονται, τοῦτο κερ-
δαίνουσιν. ὑμᾶς δ᾽ οὐχ ὅτι κρείττους ἀποφαίνουσι σεμνύνουσιν, ἀλλ᾽ αὐτῷ τῷ παρεξε-
τάζειν ἐοίκασιν οὐ γιγνώσκειν, ὥστ᾽ οὐδὲν ἀπεικὸς ὑμᾶς, ἀηδέστερον, ἢ λακεδαιμονίους
ἔχειν, ὁπόταν ταῦτα ἀγωνίζωνται. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπειδήπερ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τοῦ
λόγου γεγένημαι, ἐν ᾧ τὰ πρὸς ἄλληλά ἐστι ταῖς πόλεσιν, ἀνάγκη καὶ τοῦτο ἴσως ὑπο-
μεῖναι. ἵνα μὴ μόνον ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὅσῳ κρείττων ἡ πόλις ἀποφαίνωμεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὅ-
λοις. φανήσονται μὲν γὰρ λακεδαιμόνιοι τριακοσίων ἀνδρῶν στερηθέντες, οὐκ ἐνεγ-
κόντες. ἀλλ᾽ εὐθὺς ἐγκλίναντες. ὃ μείζω φιλοτιμίαν ἔχει τῇ πόλει, τοῦ νικῆσαι
τῇ μάχῃ. ἐν ἐκείνῃ μὲν γάρ, τῶν ἀντιστάντων κρείττων ἐγένετο. ἐν οἷς δ᾽ ἀπηγόρευ-
σαν οἱ λοιποί, σχεδὸν πάντων. ὥσπερ ἐν ἄθλοις, ὅταν πᾶσί τις εἴκῃ. αὕτη δὲ τοσαύτῃ
χρησαμένη συμφορᾷ μετὰ ταῦτ᾽ ἐν σικελίᾳ, οὐ μόνον οὐ καταπτήξασα, οὐδ᾽ εὐθὺς τὴν
εἰρήνην ἀσμένως καταφυγοῦσα, ἀλλ᾽ οὕτω διαθεῖσα τοὺς πολεμίους, ὥστ᾽ ἀσμένους
ἂν ἐκείνους ἰδεῖν, εἴ τις εἰρήνην ἄγειν δυνηθείη πεῖσαι τὴν πόλιν. καὶ μὴν οἱ μὲν ὡς ἤ-
κουσαν τὴν κόνωνος ἐν μιτυλήνῃ πολιορκίαν, οὐκ ἐξεπλάγησαν. ἀλλὰ πλεύσαντες ἐ-
π᾽ ἀργινούσαις, ὅσαις οὐδ᾽ ἂν εἷς εἰκάσειε ναυσίν, ἐλάττοσι δὲ ὅμως τῶν ἀντιπάλων,
ἀντετάξαντο παντὶ τῷ ναυτικῷ τῶν πολεμίων. ὥσπερ ἄλλου μέν τινος ἀεὶ παρέ-
χοντος σφίσι τὰς τριήρεις, ἐν δὲ τῷ καιρῷ, καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι τὰς πείρας
ποιούμενοι. καὶ οὔτε πλήθους τῶν ἀντιτεταγμένων ἐφρόντισαν, οὔτε τῆς καλλικρα-
τίδου δόξης. οὔτε νήσων ἐχομένων, οὔτε ἠλλοτριωμένης ὡς εἰπεῖν ἤδη τῆς τύχης. οὐχ ὅ-
μως ἡττήθησαν. οὐχ ὅσον τοῦ πολέμου τὸ λοιπὸν ἐνεθυμήθησαν. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐξαρ-
κοῦν εἰς τὴν θάλατταν ἰδεῖν, τρέπονται μὲν λακεδαιμονίους. κρατοῦσι δὲ σύμπαντας πελο-
ποννησίους. τριήρεις δὲ τὰς μέν, αἱροῦσι. τὰς δέ, καταδύουσιν ὁμοῦ τῷ σκηπτῷ καὶ τοῖς πολεμί-
οις μαχόμενοι τοῦτον ἐποίησαν τῆς πολιορκίας τὸ διάφορον. τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ὅτι ἄν-
δρα ἔφυον τότε, ὃς μόνος ἤρκεσε τὴν λακεδαιμονίων ὕστερον δυναστείαν καταλῦσαι. οἱ
δ᾽ ὥσπερ ἅπαντες καταναυμαχηθέντες, εἰρήνης αὖθις ἐδέοντο. οὕτως οὐ μόνον τοὺς ἐν
τοῖς ἀγῶσι παρόντας εἴθιστο τότε νικᾶν ἡ πόλις, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐξέπληττε, καὶ διὰ
πάντων ἐνίκα. ἀλλὰ μὴν φανήσεται νίκας τε μεγίστας τῶν πώποτε ἀνῃρημένη, καὶ συμφορὰς
οὕτως ἐνεγκοῦσα, ὡς μᾶλλον ἄν τινα τῆς πόλεως ἀγασθῆναι τὴν ἐν τοῖς δεινοῖς εὐψυχίαν,
ἢ τὰ ἔργα τῶν κεκρατηκότων. ὥστ᾽ ἔμοιγ᾽ ἐπέρχεται καὶ τοῦτ᾽ εἰπεῖν, ὅτι νικῶσα ταῖς
εὐπραξίαις, οὐχ ἧττον ἐν οἷς ἠτύχησε, διενήνοχεν. εἴπερ μηδεὶς ὁμοίως ἐνήνοχε συμφο-
ράς. Τοῦ μὲν οὖν οἷς κατώρθωσε νικᾶν αἰεὶ τῶν πρὸς αὐτοὺς πεπραγμένων τοὺς
ἀντιπολιτευσαμένους, ἄλυτα ὑπάρχει διττὰ σημεῖα. ἅ τε γὰρ καθ᾽ αὑτὴν ἔπραξε,
τῶν ἰδίᾳ τισὶ πραχθέντων ὑπερέχει, οὐχ ὅσον ἀγνοῆσαι, ἅτ᾽ ἐνταυτῷ γινομένων ὁμοῦ
πάντες ἐλάττους ἀντιθεῖναι. καὶ μὴν ἔν γε τοῖς δυσκόλοις, κρείττων γέγονε τῶν νενικη-
κότων. οἱ μὲν γὰρ εἴκοντες, ἡ δ᾽ ἀντέχουσα δέδεικται τῇ τύχῃ. οὐκοῦν ἀμφοτέρας
τὰς νίκας, οὐ παρὰ μικρὸν φέρεται. καὶ νικᾷ τὰς πόλεις ὁμοίως, οἷς τε κατώρθωσε,
καὶ ἐν οἷς ἀπέτυχε. καὶ μὴν αὕτη μὲν ἐθνῶν ἅμα καὶ πόλεων, κεκράτηκεν. αὐτῆς δ᾽ οὐ-
δεὶς ὅστις οὐ μετὰ πολλῶν συμμάχων. ἔτι δ᾽ αὕτη μέν, πρὸς ἅπαντας ὁμοῦ πολε-
μεῖν ἠνάγκασται, τοὺς ἐπιόντας, ἢ κινοῦντας. τῶν δ᾽ ἐναντίων οἱ πλεῖστοι, πρὸς μέρος
αὐτῆς ἀντήρκασιν. ἀθρόας δὲ τῆς δυνάμεως, ἢ τίς ἢ οὐδεὶς ἐπειράθη. ὥσθ᾽ ἡ τῶν ἀθη-
ναίων πόλις, νενίκηκε πολλὰ δὴ πολλάκις. αὕτη δ᾽ ἴσα καὶ ἀήττητός ἐστι. τὸ δὲ πάντων
μέγιστον, ὅτι αὐτῆς μὲν οὐδεὶς ἐκράτησεν. οὐδεὶς γὰρ αὐτῆς τὴν γνώμην παρεστήσα-
το. ἀλλὰ στρατιᾶς γέγονε πάντα τὰ τοιαῦτα ἀτυχήματα. αὕτη δὲ τὰς γνώμας
τῶν ἐναντίων ἅμα τοῖς ἔργοις δεδούλωται. ἔστερξε μὲν φεύγειν ἀπὸ τῶν πραγμάτων

ποιήσασα ἐν εὐχῆς μέρει. λακεδαιμονίους δὲ ἀνακλίνασα οὐχ ἧττον τοὺς ἀκούοντας, ἢ
τοὺς ἐν ταῖς μάχαις παρόντας καὶ πταίσαντας αὐτῶν. γνοίη δ' ἄν τις ὡς οὐκ ἴσον οὐ-
δ' ὅμοιον τὸ τῶν πόλεων τούτων, οὔτε τῷ μεγέθει τῶν ἔργων, οὔτε τοῖς τολμήμασιν, οὔθ' ὅ-
λως οὐδενὶ τῶν ὑπαρξάντων. λακεδαιμόνιοι μὲν ἐν λεύκτροις ἀτυχήσαντες, οὐκ ἀνήνεγ-
καν. ἀλλ' ὥσπερ ἀνδρὸς τελευτῇ κἀκείνοις συνέβη. εἰρήνην μὲν γὰρ ἀπηξίωσαν ποι-
ήσασθαι πρὸς θηβαίους, μόνῃ τῇ τῶν ἀθηναίων πόλει νομίζοντες εἴκειν, εὐπρεπῆ συμ-
φορὰν εἶναι. ἀναμιχθέντες δὲ τοῖς ἄλλοις πελοποννησίοις, οὐ μᾶλλον σώζειν ἑτέρους εἶ-
χον, ἢ τῶν ἄλλων ἐδέοντο σώζειν σφᾶς. καί τοι τὸ μέγιστόν γε αὐτοῖς ἡ πόλις ἤρκεσε, τὸ
μὴ ὥσπερ καταιγίδος, ἢ στροβίλου τινὸς ἐμβολῇ, καθάπαξ ἀναρπασθῆναι. ἡ δὲ πό-
λις κλαπεῖσα τῇ ναυμαχίᾳ τῇ καθ' ἑλλήσποντον, καὶ στερηθεῖσα καὶ τῶν νεῶν, καὶ τῶν
τειχῶν, καὶ μετὰ τοῦτο ἐν αὐτῇ, στάσει χρησαμένη, καὶ λακεδαιμονίων οὐδὲν μέτριον
ποιούντων ἐκείνους μὲν, δι' ἑνὸς ἀνδρὸς ἀφείλετο τῆς θαλάττης τὴν ἀρχήν. αὕτη δ' ἐπέ-
στη τοῖς ἑλληνικοῖς, ὥσπερ ἄρτι παρειοῦσα ἀπὸ τῶν μηδικῶν. οὐ τοίνυν μόνον τὰ τῶν
πολέμων ἐλαττώματα κάλλιον ἤνεγκεν, ἢ τὰς εὐπραξίας ἕτεροι, ἀλλὰ καὶ τὰς οἰ-
κοι δυσκολίας οὕτω διέθετο, ὥσθ' ὅρον εἶναι σωφροσύνης πᾶσιν ἀνθρώποις. καὶ μη-
δένα μὴ δ' ὕστερον ἐξευρεῖν ἔχειν βέλτιον τῶν ὑπ' ἐκείνων γενομένων μηδέν. ἔδειξε δὲ, τῇ
τε ἐπὶ τῶν τετρακοσίων μεταστάσει τῆς πολιτείας, ἣν ἀψοφητὶ κατέλυσε, καὶ τῷ
πρὸς τοὺς τριάκοντα πολέμῳ, μηδέν τι πρὸς πλείους, μετ' ἐκείνους γενομένῳ. ἀλλὰ
μὴν ἅμα σωφροσύνης τε καὶ τόλμης, οὐδένες ἀνθρώπων σαφέστερα δείγματα ἐξήνεγ-
καν. οἵγε ὀλίγῳ μὲν πλείους ὄντες ἢ πεντήκοντα, οἱ πρῶτοι, ταῦτα βουλεύσαντες ὁ-
μοῦ πρός τε τὴν λακεδαιμονίων ἀρχὴν, γῆς καὶ θαλάττης οὖσαν καὶ πρὸς τοὺς ἐν αὐ-
τῇ τῇ πόλει κίνδυνεύειν ὑπέστησαν. οἰόμενοι δεῖν, ἢ ζῆν ἐν ἐλευθερίᾳ, ἢ μὴ προσορᾶν τὸν
ἥλιον, κακίας μάρτυρα ἑαυτοῖς γενόμενον. ἐπειδ' ἠγωνίσαντο μὲν πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ
ἄστεος. αὖτε τάξαντο δὲ λακεδαιμονίοις, ἔσχον δὲ τὸν πειραιᾶ, παράδειγμα δ' ἀνθρώ-
ποις πᾶσιν ἐν τοῖς δεινοῖς ἐλπίδων ἐγένοντο. ὁ δῆμος ἤδη συνειλεγμένοι, ἅμα τε εἰς χεῖρας
παρῆσαν, καὶ σχεδὸν εἰς λόγους ὥσπερ ὑπὲρ ἀλλήλων, οὐχ ὑπὲρ ἑαυτῶν πολεμή-
σοντες ἑκάτεροι. ὥστε μὴ εἶναι διελέσθαι, πότερον τῶν ἐναντίων ἦν καταρᾶσθαι τὴν
στάσιν, ἢ τῶν εὔνων, συνεύξασθαι τῇ πόλει, τοῦτον γε λυθεῖσαν τὸν τρόπον. ἐνόση-
σε μὲν γὰρ τῇ τῶν πάντων ἀνθρώπων φύσει, ἰάθη δὲ, τῇ ἑαυτῆς. ὥστε καὶ τοῦτο ζῆ-
λον αὐτῇ μᾶλλον ἐνήνοχεν, ἢ συμφοράν. βούλομαι δὲ τοσοῦτον ἔτι ὑπὲρ τῶν
ἀνδρῶν ἐκείνων εἰπεῖν. ὅτι τῇ μὲν τόλμῃ παρῆλθον οὐ μόνον λακεδαιμονίους, ἀλλὰ
καὶ τοὺς μαραθῶνι σχεδὸν τῶν προγόνων. οἱ μὲν γὰρ εἰ καὶ πολὺ τῶν ἐναντίων ἥττους,
ἀλλ' οὖν ἐν πλήθει συντάγματος ὄντες, ἐθάρρησαν. οἱ δ' ὀλίγῳ πλείους ὄντες οἱ σύμ-
παντες, ἢ πρὸς ὅσους τοὺς τυράννους ἠγωνίζοντο, φυλὴν κατέλαβον. καὶ οἱ μὲν, εὐθη-
νούσης τῆς πόλεως, οἱ δ' ἑτέρως πεπραγυίας, λακεδαιμονίους τῶν ἑλλήνων ἄρχοντας
καὶ τοὺς ἐκ τοῦ ἄστεος αὐτῶν, ἐκράτησαν. κρατήσαντες δὲ εὐψυχίᾳ τοὺς ἐχθρούς, ἐπι-
εικείᾳ τοὺς οἰκείους ἐνίκησαν. χρησάμενοι δ' ἀμφοτέροις. καὶ τῇ παρὰ τοὺς ἀγῶνας ἀν-
δρείᾳ, καὶ τῷ μετὰ τὰς πράξεις ἃ δεῖ βουλεύσασθαι, οὕτως ἀνεκτήσαντο τὴν πόλιν.
ὥστ' εἴ τις βούλοιτο μὴ πάντα διηγεῖσθαι, ἐνεῖναι κλέψαι τὴν συμβᾶσαν ἐπὶ τοῦ πο-
λέμου συμφοράν. οὕτως ἀκολούθους ταῖς ἄνω πράξεσι, τὰς ἐφεξῆς καὶ προείλοντο,
καὶ κατώρθωσαν. καί τοι γε ὅτε πάντων ἀπεστέρητο, τοσοῦτον ἡττῶντο λακεδαιμόνιοι,
ὅσῃ τινὶ τῇ περιουσίᾳ χρὴ νομίζειν ταύτην ὑπεραίρειν. ὃ δ' οὐδενὸς ἧττον τῶν ὑπ' ἐκεί-
νων πραχθέντων, ἄξιον εἰπεῖν τε καὶ τιμῆσαι. λακεδαιμονίων γὰρ ἃ τοῖς τριάκοντα
ἐδάνεισαν ἐπὶ τὸν δῆμον ἀπαιτούντων, ἐπειδὴ συνέβησαν, συνεξέτισεν ὁ δῆμος, ἵν'
ἔργῳ τὰς συνθήκας βεβαιώσηται, καὶ μὴν λακεδαιμόνιοι μὲν ὅπως ὡμίλουν ἀλ-
λήλοις, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν, ἔκρυπτον γάρ. ἡ δὲ πόλις πρὸς τῷ τὰ σφέτερα αὑτῆς
οὕτω θέσθαι μετὰ πολλῶν μαρτύρων, καὶ τοῖς ἄλλοις παράδειγμα κατέστη. τὸ γοῦν
ἀργείων πλῆθος νοσοῦν ὕστερον, ἰάσατο καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ. πέμψασα γὰρ ὡς αὐ-
τοὺς καὶ ὑπομνήσασα τῶν ἑαυτῆς, διήλλαξε. φαίνονται τοίνυν ὁμοίως, τά τε οἰκεῖα

καὶ τὰ κοινὰ τῶν ἑλλήνων πολιτευσάμενοι μόνοι τῶν ἄλλων. τούς τε γὰρ ἕλληνας,
οὐ μόνον ἐκ τῶν πολεμίων ᾤοντο δεῖν ῥύεσθαι, ἀλλὰ καὶ νοσοῦντας ἐν αὐτοῖς ἀπαλ-
λάττειν. αὐτοί τε καὶ πρὸς τοὺς ἔξω πολέμους, καὶ πρὸς τὰς οἴκοι δυσκολίας πα-
ρασκευασάμενοι. κρεῖττον ἐλπίδος ἑώρων. οὐ δὴ τοὺς ἄλλοθεν ἥκοντας καὶ πολλῷ νεω-
τέρους, πρὸς αὐτόχθονας καὶ πρεσβυτέρους. οὐδὲ τὸ τῆς πόλεως ἑτέροις καταλει-
ξάσης. οὐδὲ τὸ μηδενὸς ἄλλου, πλὴν τῶν εἰς τὸν πόλεμον προνοουμένους, τῆς πόλεως,
πλέον τοῖς ἄλλοις, ἢ ταύτῃ νικώσης, οὐ ταῦτα μόνα δείκνυσι τὸ οὐκ ἴσον, ἀλλὰ καὶ τὸ
ἐν αὐτοῖς τοῖς τοῦ πολέμου πράγμασι καὶ καιροῖς, τοσοῦτον φαίνεσθαι κρατοῦσαν
τὴν πόλιν, οὗ τε καὶ ὡς ἑτέρως χωροῦσι, τά τε εἰρημένα δηλοῖ. καὶ δι' ὧν προσθήσο-
μεν ἔξεστι θεωρεῖν. πάσχω δ' ἔγωγε πρὸς τὰς τῆς πόλεως πράξεις. ὅπερ οἱ πρὸς τοὺς
ἐν ὥρᾳ. ἀεὶ γάρ μοι τὸ προφαινόμενον τῶν ἔργων, κάλλιστον φαίνεται. καὶ τίθεμαι τού-
τῳ κατὰ τὸν λόγον. ταῦτα μὲν οὖν θεῶν τις ἂν κρίνειε, καλῶς. ἔστω δ' ὥσπερ ὑπεσχό-
μην δίειμι τῶν λοιπῶν τὰ γνωριμώτατα, ἐξ ὧν ἅμα τήν τε γνώμην καὶ τὴν δύνα-
μιν τῆς πόλεως ἔξεστι λογίζεσθαι. ἕνα μὲν τὸν ἴσως καὶ πρῶτον ἄτοπον, καὶ θαυμαστὸν
πόλεμον, ἤρατο ὑπὲρ θηβαίων. ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἀπειρηκότων ὑμῶν, λακεδαιμόνι-
οι παιδιὰν τὰ λοιπὰ κρίναντες, ἦρχον τῆς δυναστείας ἀπὸ τῶν ἑαυτῶν συμμάχων,
καὶ φουρὰν ἐπὶ θηβαίους ἔφαινον, ἀμφότερα ἐξέπληξε τοὺς ἕλληνας, οὔτε γὰρ
ἡ πόλις ἐχθροῖς πικροτέροις, οὐδ' αὖ λακεδαιμόνιοι συμμάχοις προθυμοτέροις ἅ-
μα καὶ δυνατωτέροις, ἐπ' αὐτὴν ἐκείνην ἐκέχρηντο, οὐ μόνον ἀρχομένου τοῦ πολέμου
καὶ μεσοῦντος, ἀλλὰ καὶ τὰ τελευταῖα πεπαυμένου. ἀλλ' ὅμως ὁ δῆμος, οὐκ ἐφή-
σθη τοῖς γιγνομένοις, οὐδ' αὖ τὴν ἀχρείαν κατεμέμψατο, τῷ μήτε ναῦς μήτε τεῖχος ἔ-
χειν πώποτε. ἀλλ' ὥσπερ οὐ λακεδαιμόνιοι κινοῦντα, ἐνταῦθα σφᾶς δέον εἶναι. τοὺς
ἀπαντῶντας, παραβάλλοντες μέσην τοῖς τοῦ πολέμου κινδύνοις τὴν πόλιν, παρ' αὐ-
τὰ τὰ τῶν συμφορῶν ὑπομνήματα, ἐξελθόντες εἰς ἁλίαρτον ἐναντία λυσάνδρῳ καὶ
παυσανίᾳ τὴν βοιωτίαν ἐξείλοντο. καὶ τότε δὴ λύσανδρος ἀκριβῶς ᾔσθετο, ὅτι οὐχ
ὡς ᾤετο ἐνενικήκει τὴν τῶν ἀθηναίων πόλιν, ἀλλ' ὥσπερ ὠνειροπόλησε τοῖς παισὶ πα-
ραπλησίως. ἡ μὲν γὰρ εὐθὺς ἀνειλήφει τὰς συμφοράς. ὁ δ' οὐ τὰ τῶν ἑλλήνων διῴκει,
ἀλλ' ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἔκειτο. οὐ πολλῷ δ' ὕστερον καὶ κορινθίους, ἑλληνικὴ καὶ τῇ πό-
λει πρέπουσα μετῆλθε δίκη. καὶ καταφεύγουσι καὶ οὗτοι πρὸς τὴν πόλιν. ἣν ὁτιοῦν
δρῶσαν κακὸν αὐτούς, οὐκ ἄν ποτε τὴν ἱκανὴν δίκην ἔχειν νομίσαι πᾶς τις ἂν εἰκά-
σειεν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων. οἱ δ' ἅπερ ὑπὲρ θηβαίων, ταῦτα καὶ ὑπὲρ τούτων γνόντες,
βοηθοῦσιν εἰς κόρινθον, ὡς ἄν τις ὑπὲρ τῆς οἰκείας. καὶ γενομένου τοῦ πολέμου πολ-
λοῦ καὶ συνεχοῦς ἐν κορίνθῳ, μάχας τε πολλὰς προκινδυνεύσαντες. καὶ τειχίσαν-
τες αὐτούς, καὶ τὴν πόλιν διὰ πάντων φυλάξαντες, κάλλιστον ἐκεῖνο ἐπέθηκαν. ἔχον-
τες γὰρ τὸν ἀκροκόρινθον, καὶ παρὸν αὐτοῖς κατασχεῖν τὴν πόλιν ἡνίκ' ἐβούλοντο, οὐκ
ἐδέξαντο, οὐδὲ ἐβουλεύσαντο. ἔργῳ δείξαντες, ὅτι τὸν τῶν προστατῶν πολεμοῦσιν,
οὐκ αὐτοῖς ἰδίᾳ τι πράσσοντες. καὶ τέλος εἰς τοῦτ' ἀπορίας κατέστησαν λακεδαιμονίους.
ὥστ' ἐπὶ τὸν περσῶν βασιλέα πάλιν καταφεύγουσι, καὶ δι' ἐκείνου ποιοῦνται τὴν θρυλ-
λουμένην εἰρήνην, τοὺς τὴν ἀσίαν οἰκοῦντας ἕλληνας προέμενοι. ὑπὲρ ὧν οὐδὲν ἔγω-
γε κατηγορῶ. ἀλλ' εἴ τις ἔροιτο αὐτούς, πότερον ἑκόντες ταῦτα συνεχώρησαν ἢ βια-
σθέντες, εἰ μὲν ἑκόντες φήσουσιν, ἀνάγκη προδεδωκέναι φάσκειν, ὅ τίς ἂν πιστεύσειεν.
εἰ δ' ἄκοντες καὶ δι' ἀνάγκην, ὁμολογοῦσιν ἡττῆσθαι δήπου πρὸς τὴν πόλιν τοῖς ὅλοις.
οὐ γὰρ ἂν εἴγ' εἶχον ὅτι χρήσονται τοῖς πράγμασιν, εἶτ' ἐξεπίτηδες τοιαύτην αἰσχύνην
ὑπέστησαν. ὥστε ἐν τῷ μόνῳ λειπομένῳ τῶν λόγων αὐτοῖς μαρτυροῦσι, προέχειν τῷ
πολέμῳ τό τε τὴν πόλιν. καὶ ταῦτ' οὐχὶ μικρόν. ἐπεὶ δὲ τῆς εἰρήνης ἐμνήσθην
πάλιν ἐνταῦθα, ἐπανελθεῖν βούλομαι βραχύ τι. δυοῖν γὰρ ὄντοιν ἐξ ὧν κρίνονται
πόλεις, πολέμου καὶ εἰρήνης, καὶ τούτων ἀμφοτέρων τοῖς ἕλλησι πρὸς τοὺς βαρβά-
ρους γιγνομένων, ἐπὶ μὲν τοῦ πολέμου τοσοῦτον διήνεγκεν ἡ πόλις, ὥσθ' ἃ μόνη κατειρ-
γάσατο, μέγιστα τῶν ἔργων εἶναι. ἢ τοῖς ὕστερον, εἴ τις τι θείη, τοσοῦτον τῶν μεταχρόνων

ὑπερῆρεν, ὅσονπερ ἂν εἰ καθ' αὑτὴν ἠγωνίζετο. χωρὶς δὲ τούτων, τοῖς τρισὶ καιροῖς μαρ-
τυρεῖται. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα τοῦ πολέμου, μόνη κατέπραξεν. ἐν δὲ τοῖς δευτέροις καὶ
πρὸς τὸν βασιλέα προκινδυνεύσασα, τὰ ἀριστεῖα ἠνέγκατο. τὰ δ' αὖ τελευταῖα, αὐ-
τῆς ἐστὶν ἴδια. αἱ περὶ κύπρον καὶ παμφυλίαν ναυμαχίαι, καὶ πεζομαχίαι καὶ ὁ πο-
λὺς δρόμος. ὥστε καὶ μόνη τοὺς βαρβάρους, καὶ πρώτη ἐνενίκηκε. καὶ σὺν ἄλλοις γι-
νομένη, οὐκ ἔλαττον τοὺς συμπαρόντας, ἢ τοὺς ἀντιπάλους ἐνίκα. καὶ παρέμεινε μό-
νη. ἀλλὰ μὴν τῆς τε εἰρήνης ὅσον τὸ διάφορον. ἡ μέν γε τῆς πόλεως, ἐπιτάττει τῷ βα-
» σιλεῖ. κἀκεῖνόν φησι δεῖν τὸ κελευόμενον ποιεῖν. οὐ γὰρ ἐᾷ πλεῖν εἴσω χελιδονίων καὶ
» κυανέων. εἰ δὲ ἐνθένδε τῇ ἵππῳ μέγα φρονεῖς, οὐδὲν μᾶλλον ἐλᾷς ἄχρι θαλάττης. ἀλλ' αὐ-
» τῆς φησι τῆς ἵππου δρόμον ἡμέρας τῆς θαλάττης ἀποσχήσεις. καὶ ἀκούσῃ περὶ τῶν
» ἑλλήνων ὁμοίως τῶν τε ἐν τῇ ἑλλάδι καὶ τῶν ἐν τῇ σεαυτοῦ. ταῦτα μὲν ἡ τῆς πόλεως
» εἰρήνη λέγει. ἡ δ' ἑτέρα, τοὺς τὴν ἀσίαν οἰκοῦντας ἕλληνας. ἀκούειν βασιλέως.
κἀκεῖνον ποιεῖν, ὅτι ἂν βούληται περὶ αὐτῶν. καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ δίκαια ὁρίζειν
προστέθεικεν. ἆρ' ἴσον τὸ κεφάλαιον; ἢ μικρὸν τὸ διάφορον; ἀλλ' οὐ πᾶν τοὐναντίον.

Πάλιν δὴ τὰ πρὸς τοὺς ἕλληνας, καὶ τὰς τῶν ἐν αὐτοῖς πολέμων καταλύσεις. ἡ μὲν
τοίνυν πόλις, οὓς εἷλε λακεδαιμονίους, οὐδὲν κακὸν ποιήσασα, ἀπέπεμψε μετ' εἰρή-
νης, ὥσπερ ἀρκοῦν ἀρετῇ νενικηκέναι. οἱ δ' ἐν ἑλλησπόντῳ λακεδαιμονίων, οὔπω γὰρ
εὐπρεπὲς δὲ εἰπεῖν, οὓς ἔλαβον τῇ ναυμαχίᾳ κλαπέντας ἀθηναίων ἀπέσφαξαν παρα-
χρῆμα καὶ πλέον οὐδὲν προστίθημι. καὶ ταῦτα ὑπάρχοντος τοῦ παραδείγματος
αὐτοῖς οἴκοθεν, οἵα περὶ τοὺς δυστυχήσαντας ἡ πόλις ἐστίν. ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὕτως ἐμι-
μήσαντο. τοσοῦτον ἀπέχοντο τῶν πρώτων γ' ἂν αὐτοὶ δικαιωθῆναι καταδεῖξαι. ἔτι δ' οἱ
μὲν, οὐδὲν ἀποχρῶν ἡγήσαντο, ἀλλ' ἄχρι τῆς τῶν τειχῶν ἦλθον καθαιρέσεως. ἡ πόλις δ'
ἅπαντας πελοποννησίους κατὰ τοὺς ἄνω χρόνους νενικηκυῖα, ὡς ἐκομίσατο τὴν εὔβοι-
αν, οὐ προῆλθε περαιτέρω, ἀλλὰ καὶ ἃ τῷ πολέμῳ προειλήφει, καὶ ταῦτ' ἀπέδωκεν
ἑκοῦσα. μέγαρα. νίσαιαν. τροιζῆνα. ἀχαΐαν. πηγάς. δοκεῖ δ' ἔμοιγε καὶ τὸ τῶν αἰχμα-
λώτων, καὶ πᾶν ὅλως τὸ τοιοῦτο, δι' ἁπλῆς ἀρετῆς εἶναι τῇ πόλει σημεῖον. οὐχ ὥς ἄν τις
φήσαι μόνον οὑτωσὶ φιλανθρωπίας. ὅσοις μὲν γὰρ οἶμαι παρ' ἐλπίδας ἢ δύναμιν
τὰ τοιαῦτα κερδοῦνται. τῆς παρούσης ἔχονται τύχης. ὥσπερ οἱ θηρᾶν ἀδύνατοι, τὸ
ληφθὲν ἀπροσδοκήτως οὐ μεθιᾶσιν. οὐδ' ἂν ἀποδόσθαι τις ἀξιώσῃ, τῆς ἀξίας τιμήσαιν-
τ' ἂν, ἀλλὰ τὴν αὐτῶν ἀδυναμίαν προστιθέντες, πλεονάζουσιν. ἡ δ' οἶμαι συνειδυῖα
ἑαυτῇ κρείττων οὖσα τοῖς ὅλοις, οὐδὲ πώποτε ἐμικρολογήσατο, ἐξ ἴσου τοῖς παροῦ-
σι τὰ ἀπόντα ἐλπίζουσα. διὸ πάντα ῥᾷον τοῖς πολεμίοις ἀπέδωκεν, ἢ κεῖνοι τὰ σφέ-
τερ' αὐτῶν ἀπῄτησαν. καὶ μὴν ὅστις μὲν εἷς λακεδαιμονίων τῆς πόλεως ἐκράτη-
σεν, οὐδ' ἂν εἷς εἰπεῖν ἔχοι. ὅπου γε μὴ δ' ἀπὸ κοινοῦ μόνοι. ἀθηναίων δ' ἀνὴρ εἷς, τῆς θα-
λάττης λακεδαιμονίους ἀφείλετο τὴν ἀρχήν. μόνος ἀνθρώπων, ἅμα τῷ βασιλεῖ στρα-
τηγήσας, καὶ τῇ πόλει, μᾶλλον δὲ τοῖς ἕλλησιν. οὐδ' ὅπου γὰρ τὸν πιστεύσαντα ἀδι-
κήσας, ἐτείχισε τὴν πόλιν, καὶ τοὺς ἕλληνας ἠλευθέρωσε, λακεδαιμονίους κατὰ
νῆσον καὶ πόλιν νικῶν. αὐτὴν τοίνυν τὴν τῆς θαλάττης ἀρχὴν, ἡ μὲν πόλις, ἐξ ὧν τοὺς
βαρβάρους τοὺς φύσει πολεμίους ἐνίκησεν ἐκτήσατο. οἱ δ' ἐξ ὧν ἡ πόλις ἠτύχησε.
κτησάμενοι τοίνυν τὴν ἀρχὴν, οἱ μὲν. οὕτως ἕκαστα διεῖλον, ὥστε τὸν διοικήσαντα παρ'
αὐτοῖς τοῖς ἕλλησι, δίκαιον κληθῆναι μόνον ἑλλήνων ἀπὸ τούτου. καὶ μηδὲν δεῖν περιτ-
τότερον σύμβολον εἰπεῖν τῆς ἐπωνυμίας, ἣν δι' ἐκείνου τό τε ἡ πόλις ἐκτήσατο. οἱ
δ' οὕτω τοὺς παραδόντας ἑαυτοὺς διέθηκαν, ὥστε κάλλισ' ἀνθρώπων ἀπελογήσαν-
το, ὑπὲρ τῶν κατὰ καιρούς τινας αἰτιῶν γινομένων παρ' ἐνίων τῇ πόλει. αἴτιον
δ' οὐκ ὠμότης. οὐδ' ἄν τις ἂν φαίη τῶν ῥᾳδίως εἰωθότων ἐπιτιμᾶν. ἀλλὰ τὸ μὴ ἐξι-
κνεῖσθαι τὰς φύσεις, ἄχρι τοῦ ἴσου. καὶ μὴν, οἱ μὲν, πλέον ἢ ἑβδομήκοντα ἔτη κα-
τέσχον. οἱ δ' οὐδ' εἰς τρεῖς ὀλυμπιάδας διεφύλαξαν τὴν ἀρχήν. οὐκοῦν ὡς ἀληθῶς
ἄλλως γ' ἂν εἴη, εἰ μὴ τὸ πρῶτον ὀλυμπίων προσαγόντων παρέλαβον. ταῦτ' ἔ-
στιν ἃ ἐγὼ τοῖς παρεξετάζειν βουλομένοις ἄχθομαι. ἴσως μὲν οὖν κἀγώ τισι ποιεῖν

ἄτοπον δοκῶ· μεμφόμενος μὲν, αὐτὸς δ' εἰς τοὺς ὁμοίους λόγους προεληλυθώς. καὶ
διὰ τοῦτό γε ταῦτ' εἰρηκὼς αὐτοὺς, διά φημι, δεῖν μὴ λέγειν. οὐ μὴν, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τού
των καὶ μάλιστ' ἄν τις κατίδοι, ὡς οὔτε ἡ χάρις θαυμαστὴ, ἣν οἴονται τῇ πόλει κατατί
θεσθαι, οὔτ' ἐξεπίτηδες τά γε τοιαῦτα ἀγωνιστέον· ὡς ἔτι τις ἀξιοίη, καὶ ἡμῖν ἄρρητα
ταῦτ' εἶναι. σχεδὸν τούτου χάριν εἴρηται. χωρὶς δὲ τούτων, αὐτοῦ βλασφημίας οἱ λό
γοι γεγόνασι, καὶ τῆς παραπιπτούσης χρείας ἕνεκα. οὐ γὰρ ἦν ἄλλως ὃ προειλόμην
ἀποδεῖξαι. ὥστ' ἐξ ὧν ἔφευγον, ἐκ τούτων προήχθην εἰπεῖν. δοκοῦσι γάρ μοι λακε-
δαιμόνιοι, τὸ τοῦ παρ' ὁμήρῳ τεύκρου πρὸς τὸν αἴαντα, πεπονθέναι πρὸς τὴν πόλιν.
καὶ γὰρ ἐκεῖνος τῶν ἄλλων προκινδυνεύων, ὡς τὸν αἴαντα ἀναχωρεῖ, καὶ δι' ἐκείνου φαί
νεται, ὡς δ' αὔτως καὶ κρύπτεται, καὶ λακεδαιμόνιοι τῶν ἑλλήνων προέχοντες, καὶ
προκινδυνεύσαντες τῶν ἐν ταῖς χρείαις, παῖδες τῇ πόλει παραβάλλειν εἰσί. τεκμήρι
ον δὲ, τῶν γὰρ ὑπαρχόντων καὶ πεπραγμένων αὐτοῖς, μέγιστα ταῦτ' ἐστὶν ὧν κεκοινωνή
κασι τῇ πόλει. καὶ τούτων ἃ μὲν διείλοντο, ἀπέτυχον. ἃ δὲ σὺν τοῖς ἀπὸ τῆς πόλεως ἔ
πραξαν, ἐνδοξότατ' ἀνθρώπων κατώρθωσαν. οὕτω διὰ τῆς πόλεως, καὶ φαίνονται,
καὶ κρύπτονται πάλιν. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε, οὕτω παραγνώμην, εἰς τούτους ἐξήχθην
τοὺς λόγους. ὥστ' ἐβουλόμην ἂν καὶ τὰ τρόπαια ἃ μέλλω λέγειν, ἀπ' ἄλλων ὑπάρ-
χειν ἀνακείμενα τῇ πόλει, καὶ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι προστιθέναι τοῖς ἄλλοις, ὅτι ἀπὸ λα
κεδαιμονίων. νῦν δ' αὐτὰ τὰ πράγματα, ταύτην ἄγει. ὥστ' οὐ τοῦ παρεξετά-
σαι χάριν εἰρήσεται, ἀλλὰ τοῦ μὴ παντάπασι τὰς πράξεις παρελθεῖν. καὶ γὰρ
εἰσὶν ἃς παρεξέλιπον. δεῖ δὲ ὡς ἔοικεν, οὐ τοῦ τυχόντος δρόμου. ἐνίκησαν μὲν τοίνυν
ἐν λεχαίῳ, καὶ διέφθειραν μικροῦ πᾶν τὸ στρατόπεδον. εἷλον δὲ τὰ ἐν κορίνθῳ φρού
ρια. καὶ τοὺς ἐγκαθεστῶτας τοῖς λακεδαιμονίων ἐξήλασαν καὶ τὰ τείχη κατέσκαψαν.
ἦλθον δ' εἰς ἀρκαδίαν. καὶ μέχρι τῆς λακωνικῆς. κατέκλεισαν δὲ τοὺς ἐν φλιοῦντι, καὶ
τῶν ἐπεξελθόντων τρόπαιον ἔστησαν. καὶ μαντινέων πάλιν καὶ σικυωνίων αὖθις ἐν
τῷ πεδίῳ, καὶ τῶν συμμάχων. παρέπλευσαν δ' ἄχρι βυζαντίου, καὶ πάντα τὸν πε
ρὶ θρᾴκην τόπον δι' ἑαυτῶν ἐποιήσαντο. ἐνίκησαν δὲ τοὺς ἐπιλοίπους τῶν ἁρμοστῶν.
καὶ τὰς φρουρὰς ἐν μηθύμνῃ καὶ πρὸς ἀβύδῳ. τοσοῦτον αὐτοῖς περιῆν, ὥστε καὶ τοὺς
θρᾳκῶν βασιλέας διήλλαξαν. γενομένου δὲ τοῦ περὶ τὴν καδμείαν ἀπροσδοκήτου κακοῦ,
μόνοι τῶν ἑλλήνων, καὶ τὸ τῆς αἰσχρᾶς εἰρήνης δίκαιον, καὶ τὰ τῶν ἑλλήνων καλὰ καὶ ὡς
ἀληθῶς δίκαια ἐτήρησαν, λακεδαιμονίοις ἐπεξελθόντες. ὧν ἀμφοτέρων τί χρὴ
μεῖζον εἰπεῖν ὑπὲρ τῆς πόλεως. τήν τε γὰρ εἰρήνην, ἔσχατοι τῶν ἑλλήνων συνεχώρησαν,
καὶ οὐ πρότερον πρὶν ἔγνωσαν, ὅτι οὐ μόνον λακεδαιμονίοις ἅμα καὶ βασιλεῖ. καὶ
σεύθῃ. καὶ διονυσίῳ, καὶ πελοποννησίοις ἀνάγκη πολεμεῖν. ἐπεὶ πρός τοῦτό γε ὑπῆρ-
χον παρεσκευασμένοι. ἀλλὰ καὶ τοῖς συμμάχοις τοῖς σφετέροις αὐτῶν.
οὕτω προὐδόθησαν. καὶ οὐδ' οὕτως ἁπάσαις ταῖς ψήφοις ὑπέμειναν, ἀλλὰ
τῶν γε πεισάντων, κατέγνωσαν. ἡγούμενοι παρὰ τὴν ἑαυτῶν εἶναι φύσιν, καὶ οὐδὲ
μικρὸν πρὸ τῶν τροπαίων ὁντινοῦν τῶν ἑλλήνων βασιλέως ἀκροᾶσθαι συγχωρῆσαι.
ἐπειδὴ δὲ καὶ παρὰ ταύτην τὴν εἰρήνην παρῆλθον εἰς θήβας, ὧν ἕνεκα φεύγω
λέγειν τοὔνομα ἐνθάδε τοιούτοις, οὐ μόνον πρῶτοι τῶν ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ μόνοι τῶν πρα-
γμάτων ἀνθήψαντο, ὥσπερ ἑρμαίου λαβόμενοι. καὶ οὐχ ἓν εἶδος εὐεργεσί-
ας ἐπεδείξαντο, ἀλλ' οὐδὲν εἶδος εὐεργεσίας ἀπέλιπον. δεξάμενοι μὲν τὴν φυγὴν, καὶ
τὴν πρᾶξιν αὐτοῖς συνθέντες. καὶ προδείξαντες ὥσπερ δρᾶμα παρ' αὐτοῖς. ἀτέ-
λειαν δὲ καὶ πολιτείαν, καὶ πάντων μετουσίαν δόντες, ὥσπερ τοῖς ἐκ κορίνθου καὶ θά
σου, καὶ βυζαντίου μεταστᾶσιν. ἔπειθ' ὡς καὶ τοῖς διὰ τῶν ὅπλων ἐδέησε βοηθείας,
ἐξελθόντες μικροῦ δεῖν ἅπαντες. ὥσπερ πομπῆς, ἀλλ' οὐ κινδύνων μεθέξειν μέλ-
λοντες. τὴν προτέραν αὐτῶν ἔξοδον μεμνημένοι, τῇ δὲ γνώμῃ καὶ ὑπερβαλλόμενοι.
τότε μὲν γὰρ οὐκ οὔσης αὐτοῖς συμμαχίας, πρὸς θηβαίους ἐξῆλθον, ἐν δὲ τοῖς χρόνοις
τούτοις, καὶ τῶν στηλῶν τῶν περὶ τῆς συμμαχίας ὑπὸ θηβαίων καθῃρημένων, ἀλλ' ὅμως οὐχ
ὑπελογίσαντο τὴν ἄνοιαν αὐτῶν τῇ χρείᾳ, οὐδὲ μᾶλλον τοῖς δικαίως κινδυνεύουσιν

ὠργίσθησαν, ἢ τοῖς ἀδίκως ἐπελθοῦσιν. οὕτω δὲ λαμπροῖς τοῖς λογισμοῖς χρησάμενοι.
πρέπουσαν τὴν τελευτὴν ἐπέθηκαν. οὐ γὰρ παρὰ μικρὸν ἐνίκησαν. οὐδ᾽ ὡς φοβῆσαι
μᾶλλον μόνη λακεδαιμονίους. ἀλλ᾽ ἐκβαλόντες τὴν φρουρὰν καὶ τοὺς ἁρμοστὰς ὑπο-
σπόνδους, ἀνήγαγον εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς τάξιν τὴν πόλιν. καὶ τότε μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευ-
θερίας τὸν ἀγῶνα τῆς θηβαίων. τὸν δ᾽ ἐφεξῆς, ὑπὲρ αὐτῆς ἤραντο τῆς σωτηρίας. αὐ-
τῶν παροξυνθέντων γὰρ λακεδαιμονίων πρὸς τὸ συμβὰν, καὶ μετὰ πάσης συμμαχί-
ας ἐπελθόντων, ἀντετάξαντο πρὸ τῆς πόλεως τῆς θηβαίων. στρατηγούς τε φοβερω-
τέρους ἐκείνοις ἀντεπιστήσαντες ἢ ἐκεῖνοι τοὺς σὺν ἀγησιλάῳ παρείχοντο, καὶ διὰ πάν-
των, σωτῆρες τῇ πόλει γενόμενοι.   Γ Ὁρίζεται δέ με παντοδαπά. ὥσπερ ἐν
συγγραφῇ τῶν αὐτῶν χρόνων. ἃ μὴ ὅτι πάντα διεξελθεῖν εὔπορον, ἀλλ᾽ οὐδενὸς στρατη-
γοῦ πάντα ἑξῆς. ὧν τι παρείς, τίνος μνησθῶ. Γ Πότερον τῆς ἐν νάξῳ ναυμαχίας ἔργου
τοσούτου, ἢ τῶν περὶ κόρκυραν ἀγωνισμάτων. ἢ τῶν ἐπὶ θρᾴκης ὑπὲρ τῆς ἐκεῖ πρα-
χθέντων ἑλλάδος. ἢ τῶν ἀκαρνανίᾳ, ἢ τῶν πανταχοῦ. ἢ πάντα τὰ ἄλλα ἀφεὶς, ὃ μέγι-
στον ἔχω καὶ θαυμαστότατον, καὶ μόνον ὡς ἀληθῶς τῶν ἀθηναίων ἄξιον πρᾶξαι, τοῦτο
εἴπω, τὸ, ἐπειδὴ θηβαῖοι λακεδαιμονίους ἐν λεύκτροις κρατήσαντες, ἐξελεῖν ἐπενόουν,
καὶ κατελέλειπτο τὰ πράγματα ἐν τούτῳ λακεδαιμονίοις, ὥστε δεῖν, ἢ θεῶν, ἤ τινα
χεῖρα ὑπερέχειν, ἢ τὴν πόλιν κληρονομῆσαι τῶν ἐκείνοις ἐντων κινδύνων ἐθελοντάς.
καίτοι ἀφίκετο μὲν κατ᾽ ἀρχὰς εὐθὺς κῆρυξ παρὰ τῶν θηβαίων, ὡς ἐπ᾽ εὐαγγελίοις ἐστεφα-
νωμένος. ἧκε δ᾽ ἡ πελοπόννησος ἅπασα διδοῦσα ἑαυτὴν, κελεύουσα ἐπ᾽ ἀναιρέσει τῆς
σπάρτης ἡγεῖσθαι. εἰ δὲ μὴ, θηβαίοις ἠπείλουν προσθήσεσθαι. οἱ δ᾽ ἐπὶ μὲν τοῖς παρὰ τοῦ κήρυ-
κος οὕτως ἐδάκρυσαν, ὥσπερ οἰκείαν τινὰ συμφορὰν ἀκούσαντες, καὶ ἀπέπεμψαν ὥσ-
περ ἐκ τῶν βαρβάρων ἥκοντα πλεῖστον δὴ δόξης ψευσθέντα. τὴν δὲ λακεδαιμονίων ἐρημί-
αν, ἀντὶ τῆς πελοποννησίων ἑκουσίου συμμαχίας, καὶ τῆς φιλίας τῶν κεκρατηκότων, εἵλοντο. οὐχ
ὧν ἐπεπόνθεσαν αὐτοὶ μνημονεύσαντες, ἀλλ᾽ ἃ πείσονται λακεδαιμόνιοι περιοφθέντες, αὐ-
τῶν εἶναι λῦσαι νομίσαντες. ὃ δὲ καὶ δὴ μάλιστα ἄξιον τῆς ἐκείνων φύσεως ἀγασθῆναι, καὶ κρεῖτ-
τον ἢ κατ᾽ ἄνθρωπον ἡγήσασθαι, ἐξὸν γὰρ αὐτοῖς ἀκολουθοῦντας ἔχειν λακεδαιμονίους καὶ
κατὰ θάλατταν, ἢ περιελεῖν ἐπὶ κεφαλὴν ὠθέντας, συμμάχων, περιοίκων, οἰκετῶν, ἀ-
πάντων ἐπανεστηκότων, ἐπὶ τοῖς ἴσοις ἐδέξαντο, καὶ φερομένης ὥσπερ φλογὸς τῆς θηβαίων
δυνάμεως ἐπὶ τὴν πόλιν τῶν λακεδαιμονίων, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς πελοποννήσου, μόνοι καὶ ἑλ-
λήνων, καὶ βαρβάρων προστάντες, ἐκώλυσαν. ἐξ ὧν οὕτως ὑπὸ πάντων ἑωρῶντο, ὥστε κα-
ταστῆναι τὴν πόλιν συνέδριον τῆς συμμαχίας ἁπάσης.   Θαυμάζω τοίνυν τῶν τὰ μη-
λίων καὶ σκιωναίων τολμώντων προφέρειν τῇ πόλει, ποῦ γῆς ἢ θαλάττης ὄντες ταῦτα
κατηγοροῦσι. πότερον ταῦτα μόνα ἀκούσαντες τῶν πεπραγμένων τῇ κατὰ ἦθος πόλει, ἢ
ταῖς ἑαυτῶν κρίσιν οὐκ ἂν συμβουληθέντες, καὶ ταῦτα, καὶ τἄλλα ὑπάρχειν, ὅσα τῇ
πόλει. εἰ μὲν γὰρ οὐ συμβουλεύεσθαι φήσουσιν, αὐτεπιδειξάντων, οἷς ἀγάλλονται. εἰ
δ᾽ οὐκ ἂν φύγοιεν τὴν αἵρεσιν εἴ τις αὐτοῖς διδοίη θεῶν, παυσάσθων μείζοσιν ἢ καθ᾽ ἑ-
αυτοὺς λόγοις ἐγχειροῦντες. ἔτι τοίνυν, πότερον τῆς πόλεως, ἢ τῶν συμβάντων κατη-
γοροῦσιν. εἰ μὲν γὰρ τῆς πόλεως, οὐδὲν ὡς ἔοικε τῶν μεγίστων ἐπίστανται. ἀλλ᾽ ἐκπέφευ-
γεν αὐτοὺς δι᾽ ὧν ἡ πόλις γνωρίζεται. εἰ δὲ τὰ συμβάντα μέμφονται, οὐχ ὅμοια τοῖς ἄλ-
λοις ὡς ἔοικεν οἷς προείλετο ἡ πόλις νομίζοντες, οὕτως μέμφονται. ὥστ᾽ ἐξ ὧν τὸ πρᾶ-
γμα κακίζουσι, τὴν πόλιν ἐγκωμιάζουσι. τότε γὰρ κακία καὶ πόλεως καὶ ἰδιώτου δεί-
κνυται, ὅταν ἢ μόνα τῷ προσῇ τὰ ὑπαίτια, ἢ πλείω τὰ φαῦλα τῶν ἐπιεικῶν ἐλέγ-
χῃ τις ἢ μείζω. προσκείσθω γοῦν. ὅταν δ᾽ ἐξετάζων διὰ πάντων, ἑνὸς καὶ δυεῖν λαμβάνῃ,
λέληθας ἐπαινῶν οἷς ἀφιής. ἄλλως τε εἰ μὴ δὲ ἰδιώτου ποιῇ τὴν κρίσιν, ἀλλὰ πόλεως
καὶ ταύτης πρεσβυτάτης τῶν ἑλληνίδων, καὶ ᾗ πλεῖστα ὑπάρχει τὰ δέοντα συμβάν-
τα, εἰ γὰρ δεῖ καὶ περὶ τούτων ἀποκρίνασθαι, οὐχ ὁρῶ πῶς οἱ μετὰ ταῦτα δυνηθέντες προσενέχθη-
σαν τοῖς αὐτοῖς τούτοις πράγμασι. οὔτε γὰρ λυπεῖν ἔγωγε οὐδένα τῶν ἑλλήνων προῄρη-
μαι. ἀλλ᾽ ἀνεῖται τῷ γένει τῶν ἑλλήνων ὁ λόγος φιλοτιμία κοινή, οὔτ᾽, ἂν ἑτέρους ἐ-

πλείξω δήπου μείζω καὶ δεινότερα εἰργασμένους, ἀπολογία τοῦτ' ἐστὶν ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἀλλ' ὁμολογία μᾶλλον εἰς συγγνώμην καταφεύγουσα. οὐδὲν οὖν δέομαι τοιαύτης ἀπολογίας. ἀλλά μοι δοκοῦσιν ὅλως ἠγνοηκέναι τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, καὶ ὥσπερ ἔξω οἰκεῖν τῆς οἰκουμένης, οἱ τοὺς τοιούτους παραφέροντες λόγους. πῶς γὰρ ἂν καὶ λογίζεσθαι φαίη τις αὐτοὺς περὶ τῶν ὄντων μετρίως, ἢ πῶς ὑπὲρ ἀρχῆς χρῆναι διαλέγεσθαι, εἰ τὴν πρώτην ἠγνοήκασι τὴν φύσιν αὐτῆς. ἅπασα γὰρ δήπουθεν ἀρχὴ τῶν κρειττόνων ἐστὶ, καὶ παρ' αὐτὸν τὸν τῆς ἰσότητος νόμον. εἰ δὲ μὴ πῶς ἴσον. ἤ, ποῦ δίκαιον. ἢ φόρους ἐκλέγειν ἀπὸ τῆς ἀλλοτρίας, ἢ νόμους τιθέναι τοῖς οὐδὲν δεομένοις, ἢ κρίνειν τὰ κείνων, ἢ προστάττειν, ἢ πολεμεῖν, ἢ κτᾶσθαι τὰ μὴ προσήκοντα. ὅλως γὰρ οὐδὲν τούτων ἀπὸ τοῦ ἴσου γίγνεται. ὥστ' εἴ τις ἀκριβολογεῖται, περὶ τῶν δικαίων, καὶ σοφιστὴς εἶναι μᾶλλον βούλεται, ἢ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει συγχωρεῖν, οὐκ ἂν φθάνοι διαγράφων πάσας ἀρχάς τε καὶ δυνάμεις ἁπλῶς. ὡς ἅπαντά γε ταῦτά ἐστιν ἐν τῷ θεσμῷ τοῦ κρείττονος. εἶθ' ὑπὸ σοφίας ἄνεισι μέχρι τῶν θεῶν ἐλέγχων καὶ λέγων. ὡς οὐδ' οὗτοι τοῖς ἀνθρώποις ἐξ ἴσου προσομιλοῦσιν, ἀλλ' ἤρηνται κρείττους εἶναι. ἀλλ' οἶμαι, ταῦτ' ἐστὶ γωνίας ἀξίων ἀνθρώπων, καὶ τὸν ἥλιον οὐχ ἑωρακότων, ὃς ἀφαιρεῖται τοὺς ἄλλους ἀστέρας τὸ φαίνεσθαι. εἰ δὲ ἀναγκαῖον, τὸ, πάσῃ δυναστείᾳ, καὶ πάσῃ περιουσίᾳ τὰ τοιαῦτα προσεῖναι, καὶ οὗτός ἐστιν ἀρχῆς θεσμὸς, μὴ ἀπὸ τοῦ ἴσου πρὸς τοὺς ὑπηκόους κρίνεσθαι, τότε νικῶν ἀπίτω τίς, ὅταν δείξῃ τῶν ἄλλων εἴ τε ἑλληνικῶν δυνάμεων, εἴ τε καὶ βαρβαρικῶν βασιλειῶν ἡντινοῦν ἐλάττονι τῷ τῆς πλεονεξίας γιγνομένῳ χρησαμένην, ἢ τὸν τῶν ἀθηναίων ἐστὶ δῆμον εὑρεῖν, φανήσεται γὰρ, ἃ μὲν διαφερόντως ἐβουλεύσατο, ἑνὸς ἀνδρὸς ἤθει κεχρημένος τοῦ βελτίστου. ἃ δ' ἐγκαλοῦσί τινες, οὐ τῇ κοινῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐξαμαρτών, ἀλλὰ τῇ τῆς ἀρχῆς ἀκολουθήσας ἀνάγκῃ. καὶ δυνάμει μὲν ἄρχων καταστὰς τὸ ἐξ ἀρχῆς. φιλανθρωπίᾳ δὲ τὸ τῆς ἀρχῆς δεδωκὼς, ἑκὼν μεθεὶς. καὶ σχεδὸν αὐτῷ τῶν ἐγκλημάτων αἴτιος γεγονώς. πλείστῳ γὰρ τῷ κοινῷ καὶ μετρίῳ πρὸς ἅπαντας χρησάμενος, καὶ τρόπον τινὰ τῆς πολιτείας μᾶλλον κοινωνοὺς ποιησάμενος, ἢ δυναστείας νόμῳ κατέχων, ταῦτ' ἐν τοῖς χρηστοῖς ἔπαθε τῶν δεσποτῶν. οὐ γὰρ διὰ τὴν ἄλλην ἐπιείκειαν, χάριτος παρ' ἐνίων ἔτυχεν, ἀλλ' ἔτι προσηνάγκασεν, ἐπιφανῶς ἔδοξε βιάζεσθαι. καίτοι εἰ μὲν ἔχοντας τὸ τῶν ὑπηκόων σχῆμα, ταῦτ' εἰργασμένος φαίνεται, δῶμεν τοῖς ἐθέλουσι βλασφημεῖν. εἰ δὲ τοὺς μὲν, ἀποστάντας, καὶ παρ' ἀξίαν ὑβρίσαντας εἰς αὐτὸν τοὺς δ' ἐκ τοῦ φανεροῦ πολεμίους ὄντας, ποτέροις ἄξιον ἐγκαλεῖν. οἶμαί γε τοῖς τὴν ἀνάγκην παρέχουσιν. ἐπεὶ κἀκεῖνοί μοι δοκοῦσιν ὥσπερ ἐνέχυρον αὐτὸ τοῦτ' ἔχοντες ἐπαρθῆναι. καὶ τούτῳ μάλιστα πιστεύσαντες ἁμαρτεῖν. οὐ γὰρ διατελοῦς κρατήσειν τῆς πόλεως, ἀλλὰ γὰρ μὴ δ' ἂν ληφθῶσι, μηδὲν δεινὸν πείσεσθαι, ὡς ἀθηναίους γε πεφυκότας σώζειν. δῆλον δὲ, ἃ γὰρ περὶ μιτυληναίων μετέγνωσαν, τίς ἔχει νικῆσαι πόλις, οἷς ἐξ ἀρχῆς ἐβουλεύσαντο. ἐκεῖνοι γὰρ ἃ μὲν τῇ προτεραίᾳ διέγνωσαν, τῆς κρίσεως ἦν, καὶ ὧν ἠδίκηντο, ἃ δὲ τῇ ὑστεραίᾳ μετέγνωσαν, τῆς πόλεως ἦν μόνης, καὶ ἡ τριήρης, τὴν τριήρη κατέλαβε. θαυμάζω δὲ εἰ τῶν μὲν ἰδιωτῶν τὴν ἔργῳ πάντες ἀπολογίαν τιμῶσι, τῆς πόλεως δ' οὐχ ὁρῶσιν οἱ σεμνοὶ τὰ ἔργα, δι' οἵων καὶ ὅσων ἀπολελόγηται περὶ τούτων. καὶ ἡλίου μὲν καὶ σελήνης, οὐχ ὅσα βλάπτουσι κατηγοροῦμεν, ἀλλ' ὅσων ἀγαθῶν αἴτιοι γίνονται. θαυμάζομεν. τὴν πόλιν δ' ἐξ ὧν ἐνίοις προσέκρουσεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ὧν ἅπασιν ὡμίλησεν, οὐδ' ἐκ τῆς ὅλης φύσεως κρινοῦμεν; οὐκ οἴομαί γε. ὥσπερ ἂν εἴ τις τῶν θεῶν κατηγοροίη τοὺς σκηπτοὺς καὶ τὰς βροντάς. κἂν ἔτι σεισθῇ. τὰς ὅλας καὶ κοινὰς εὐεργεσίας αὐτῶν ἀμελήσας σκοπεῖν. ἡ τοίνυν πόλις, σκιωναίους μὲν ἀνέστησε. τοὺς δ' ἕλληνας πάντας, καὶ κοινῇ καὶ καθ' ἑκάστους ἔσωσε. καὶ ταῦτα μυριάκις.

Ηδέως δ' ἂν πυθοίμην τῶν ῥᾳδίως ἀξιούντων αὐτοὺς τὰ τοιαῦτα κατηγορεῖν, τίνας τοιούτους αὖ τὴν ἀναστάτους ποιῆσαι φασὶν οἵους ἀναστάτους ἐκώλυσε γενέσθαι θηβαίους. ἢ τίνων τέλη καθελεῖν οἷα κορινθίοις ἀνέστησεν, ἢ τίνας τοιούτους

ἀνελεῖν, οἵους διετήρησε λακεδαιμονίους, καὶ τὰς μετ' ἐκείνων πόλεις. ἄλλοις τε πολλοῖς παλαιοῖς καὶ καλοῖς ἔργοις, καὶ τὰ τελευταῖα περὶ μαντίνειαν, ἀρίστη τῶν ἑλλήνων, οἶμαι δὲ καὶ τῶν μνημονευομένων ἱππομαχία. Ὃ δ' ὥσπερ εἰ κεφάλαιον τῶν χρόνων ἐκείνων ἐστὶ. καὶ ὃ πάσας τῇ πόλει καὶ τὰς ἄνω, καὶ τὰς τότε πράξεις ἐπισφραγίσαιτο, διονυσίου τοῦ σικελίας μὲν τυράννου, πολλῶν δὲ καὶ τῶν ἐν ἰταλίᾳ πόλεων ἐπάρχοντος, εἰς νοῦν ἐκβαλλομένου ἐπιθέσθαι τῇ ἑλλάδι, τῷ μήκει τῶν πολέμων κεκακωμένῃ, καὶ τοῦτο μὲν τοὺς προσοίκους τοῖς ἕλλησι βαρβάρους, τεθεραπευκότος ἐκ πολλοῦ, τοῦτο δὲ τὸν περσῶν βασιλέα καλοῦντος, καὶ τοῦ πράγματος ἤδη ζέοντος, ἔσχον τὴν πεῖραν ἀθηναίων στρατηγοὶ δύο. ὁ μὲν, τὰς ἀπὸ σικελίας ναῦς προσπλεούσας, ἁπάσας λαβὼν αὐτοῖς ἀνδράσιν. ὁ δὲ, καταναυμαχήσας λακεδαιμονίους περὶ λευκάδι, καὶ τὴν θάλατταν δι' αὐτοῦ ποιησάμενος. μόνη γὰρ πόλεων, οὐ τύραννον ἐπηγάγετο. οὐ πλοῦτον ἐθαύμασεν. οὐκ ἀσφάλειαν. οὐχ ἡδονὰς ἀντὶ τῶν δικαίων ἠλλάξατο. ἀλλ' ὥσπερ ἅπασι πεφυκυῖα ζῆν, οὕτως ἑαυτὴν ἦγαγε. καὶ γάρ τοι πάντες ὅσοι τῆς ἑλλήνων ἀρχῆς ἐπεθύμησαν, τῇ πόλει πολεμοῦντες διεγένοντο. καὶ φίλιππος, τοὺς μὲν, ὑπερεῖδε τῶν ἄλλων ἑλλήνων. τοὺς δὲ, ἐλπίσι καὶ δωρεαῖς αὐτῷ συμπράττειν ἔπεισε. πρὸς δὲ τὴν πόλιν, πολεμῶν ἐξ ἀρχῆς διετέλεσεν ὥσπερ ὅρον ἀναγκαῖόν τινα ἐκπληρῶν. ἡ δὲ, ἕως μὲν ἐξήρκει, τοὺς μὲν, ἐξῄρει. τοῖς δ' ἐν πατρίδος μοίρᾳ κατέστη. πάντων δὲ ὥσπερ μήτηρ ὑπὲρ παίδων, προὐκινδύνευε. μόνη δὲ τὸ σύμβολον τῆς ἑλλάδος διετήρησε καὶ συνεσκίασε τὰς κατεχούσας τότε συμφοράς. ἐπεὶ δ' ἔκλιναν τὰ πράγματα, οὐδὲν ἦν ἐμποδὼν φιλίππῳ. ἀλλ' ἐξελέγχει σαφῶς ὅτι καὶ αἱ νῖκαι τῆς πόλεως, τῶν ἑλλήνων εἰσὶ νῖκαι. καὶ τὰ τῆς πόλεως ἐναντιώματα, τῶν ἑλλήνων ἁπάντων ἐστίν. οὐ γὰρ πρότερον τῆς ἡγεμονίας ἀπέστησαν φιλίππῳ, πρὶν ἡ πόλις τὴν εἰρήνην παρεδέξατο. ἔχων δὲ πολλὰ καὶ τῶν ὕστερον εἰπεῖν. καὶ μάχας ἀτόπους. καὶ τολμήματα θαυμαστὰ. καὶ καρτερίας ὑπερφυεῖς, οὐκέθ' ὁρῶ τὸν καιρὸν ἀρκοῦντα. τοσοῦτον δέ τι προσθεὶς τοῖς περὶ τούτων λόγοις, ἀπαλλάττομαι. τέτταρας ὡς διελέσθαι γένη πολέμους ἡ πόλις πεποίηκε. τοὺς μὲν, αὐτῆς ἰδίους. τοὺς δ' ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τῆς ἑλλάδος. τοὺς δ' ὑπὲρ τῶν ἐν μέρει δεηθέντων. κἀν τούτοις αὐτοῖς τοῖς δεηθεῖσιν. ἐνίοις ὑφ' ὧν ἠδίκητο, καὶ οἷς ἐγκαλεῖν εἶχεν ἐκ τῶν πρόσθεν. φημὶ τοίνυν ἐγὼ τουτὶ τὸ σχῆμα τοῦ πολέμου, πάσας ὁμοῦ τὰς ἑλληνικὰς πράξεις ἐλέγχειν ὑστέρας οὔσας. πλείους γάρ εἰσιν οὓς ἡ πόλις ἀγνωμονήσαντας εἰς αὐτὴν ἔσωσεν, ἢ ὅσοις μᾶλλον χάριν εὖ ποιήσασιν, ἀπεμνημόνευσεν. λέγω δὲ θηβαίους ἀπὸ λακεδαιμονίων. κορινθίους, ἀπὸ λακεδαιμονίων. λακεδαιμονίους, ἀπὸ θηβαίων. εὐβοέας, ἀπὸ θηβαίων. ὅτε δὴ τῆς ἀρετῆς δείγματα ἐξήνεγκε. τοῖς μὲν τὰς πόλεις φυλάξασα καὶ τὴν χώραν ὑφ' ὧν ἀπεστέρητο τὴν αὐτῆς. τοὺς δ' ὡς ἐκράτησεν, ὑποσπόνδους ἀφεῖσα. αὖθις εὐβοέας ἀπὸ φιλίππου, βυζαντίους. περινθίους. χερρονησίτας. χαλκιδέας τὸ καθ' ἑαυτήν. ἑτέρους μυρίους. ἀνθ' ὧν εἰ χρὴ ὥσπερ ἰδιώτου, πόλεως εἰκόνα ποιήσασθαι, τῆς ἀθηναίων προσήκει μόνης, καὶ τιμᾶν ὥσπερ ἄγαλμα κοινὸν τῆς ἑλλάδος. ὥσπερ γὰρ τῇ πόλει τὸ πρυτανεῖον, τοῦτο ἡ πόλις κοινῇ πᾶσι γέγονε τοῖς ἕλλησιν, ἐν ταῖς χρείαις τῶν τροπαίων καὶ τῶν ἐπιγραμμάτων, καλλίους ἀεὶ παρεχομένη τὰς ὑποθέσεις. ὃ τοίνυν ἔξω μὲν κινδύνων πέπρακται, οὐδενὸς δ' ἧττον ἐμφανίζει τί ποτ' ἦν τὸ τῶν ἀθηναίων πρᾶγμα. ἐν μὲν τοῖς ἄνω λόγοις, ἡμᾶς διέφυγε, νῦν δ' ἴσως οὐ χεῖρον ἀποδοῦναι. γενομένων γὰρ αὐτοῖς συνθηκῶν πρὸς λακεδαιμονίους ἐὰν κρατήσωσι τῶν βαρβάρων ἀνελεῖν τοὺς μηδίσαντας, ἐπειδὴ παρῆλθον οἱ κίνδυνοι, τῆς ἔχθρας ἐπελάθοντο. καὶ λακεδαιμονίους ὡρμημένους ποιεῖν τὰ δεδογμένα, διεκώλυσαν, ὁρῶντες τῶν πόλεων τὸ πλῆθος. αἷς ἔμελλεν ἡ ἑλλὰς ἐλάττων γενήσεσθαι. οὕτως οὐ μόνον τῷ κοινῷ γένει τῶν ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἁμαρτοῦσι, καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς ἕλληνας, ἐλυσιτέλησεν ἀξίᾳ ποθ' ἡ πόλις. καὶ ὅσα ἐνίκησεν ἀκριβῶς ὑπὲρ ἁπάντων ἐνίκησε. καὶ περὶ μὲν τούτων, ἱκανά. Ὧν δ' οὐδεὶς τὸ μέχρι τοῦδε ὅσα γ' ἡμεῖς συνίσμεν ἐν ταῖς κοιναῖς εὐφημίαις ἐμνήσθη. ταῦτ' οὐ πρὶν εἰ-

πεῖν παύσομαι. καὶ γὰρ ὥσπερ οὐ θεμιτόν μοι φαίνεται λόγοις τὰς πράξεις κοσμοῦν
τα, τοῦ κατ᾽ αὐτοὺς τοὺς λόγους μέτρους παρελθεῖν τὴν μνείαν. μόνοι γὰρ ἁπάντων ἀν
θρώπων, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ἀναίμακτον τρόπαιον ἐστήσατε, οὐκ ἀπὸ βοιωτῶν. οὐδ᾽
ἀπὸ λακεδαιμονίων. οὐδὲ κορινθίων. ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν ὁμοφύλων. λέγω δὲ οὐχ ὡς ἄν τις ἑλ
ληνας εἴποι πρὸς βαρβάρους ἀντιδιαιρούμενος. ἀλλ᾽ ἀπὸ τοῦ κοινοῦ γένους τῶν ἀνθρώ
πων. καὶ νίκην ἀνείλεσθε ἔντιμον καὶ μεγάλην κατὰ παντὸς τοῦ χρόνου. οὐ κατὰ τὴν ἐν
τανάγρᾳ μάχην τὴν ἀμφισβητήσιμον οὐδὲ μὰ δία κατὰ τὴν ἐν μαραθῶνι τὴν τοσοῦτον νι
κῶσαν. ἀλλ᾽ ὡς ἀληθῶς τὴν πρέπουσαν ἀνθρώπῳ, καὶ διηνεκῆ, καὶ ἣν διὸς παῖδα προ
σειπεῖν εὐσεβές. ἅπασαι γὰρ αἱ πόλεις, καὶ πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων γένη. πρὸς ὑ
μᾶς καὶ τὴν ὑμετέραν δίαιταν, καὶ φωνὴν ἀπέκλινε. καὶ οὐ φρουραῖς ἐγκαθεστηκυίαις ἡ
δύναμις τῆς πόλεως συνέχεται, ἀλλὰ πάντων ἐξεπίτηδες τὰ ὑμέτερα ᾑρημένων.
καὶ εἰς προσώπων ἑαυτοὺς ὡς δυνατὸν τῇ πόλει. συνεχομένων καὶ παισὶ καὶ ἑαυτοῖς
τοῦ παρ᾽ ὑμῖν καλοῦ μεταλαβεῖν. καὶ οὔτε ἡρακλέους στῆλαι κωλύουσιν. οὔτε λιβύης κο
λωνοῖς ταῦτα ὁρίζεται. οὐδ᾽ αὖ βοσπόρῳ ὁποτέρῳ βούλει. οὐδὲ στενοῖς συρίας καὶ κι
λικίας. ἀλλὰ πᾶσαν τὴν γῆν τύχῃ τινὶ θείᾳ, ζῆλος ἐπέρχεται τῆς ὑμετέρας σοφί
ας καὶ συνηθείας. καὶ ταύτην μίαν φωνὴν κοινὴν ἅπαντες τοῦ γένους ἐνόμισαν, καὶ δι᾽
ὑμῶν, ὁμόφωνος μὲν πᾶσα γέγονεν ἡ οἰκουμένη. ἴδοις δ᾽ ἂν καὶ τοὺς ἡνιόχους καὶ τοὺς
νομέας, καὶ τοὺς ἀπὸ θαλάττης ζῶντας, κατὰ πάντα ὅσα ἔθνη καὶ κατὰ πόλεις καὶ
κατὰ χώρας τῆς παρ᾽ ὑμῶν φωνῆς ἐχομένους. καὶ πειρωμένους τῆς γῆς ἀνθάπτεσθαι
καθάπερ τοὺς νεῖν ἀδυνάτους. ταύτην ἐγώ φημι τὴν μαρτυρίαν ὦ λακεδαιμόνιοι καὶ
καὶ πάντες ἕλληνες, καὶ παρ᾽ ὑμῶν αὐτῶν, καὶ τῶν παρ᾽ ὑμῶν πρῶτον διαφερόντως,
εἴσεστιν νῦν ἐφ᾽ ἑκάστῃ ἡμέρᾳ τελεῖσθαι τῇ πόλει τῆς νίκης. οἳ τὰς μὲν πατρίους φωνὰς
ἐκλελοίπασι. καὶ καταισχυνθεῖεν ἂν καὶ ἐν σφίσιν αὐτοῖς διαλεχθῆναι τὰ ἀρχαῖα
παρόντων μαρτύρων πάντες δὲ ἤδη τήνδε ἐληλύθασιν ὥσπερ ὅρον τινὰ παιδείας
νομίζοντες. ταύτην ἐγώ, τὴν μεγάλην, ἀρχὴν καλῶ τῶν ἀθηναίων. οὐ τριήρεις
διακοσίας ἢ πλείους. οὐδ᾽ ἰωνίαν. οὐδ᾽ ἑλλήσποντον. οὐδὲ τὰ ἐπὶ θρᾴκης ἃ μυρίους με
ταβέβληκεν ἄρχοντας. τοσοῦτον γοῦν τὸ διάφορον τῶνδε τῶν λόγων πρὸς ἅπαντας
τοὺς ἄλλους ἐξ ἀρχῆς τε ἦν καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξεφάνη τῷ χρόνῳ, ὥστ᾽ οὐ μόνον ἐκλελοι
πότων σχεδὸν ἤδη τῶν ἄλλων, οἷδε, τοσοῦτον ἀνθοῦσιν, ἀλλὰ καὶ φήσειεν ἄν τις ἁπάσας
τὰς τῶν ἄλλων φωνάς, καὶ μὴ ὅτι βαρβάρων, ἀλλ᾽ αὐτῶν τῶν ἑλλήνων, τοῖς τῶν ψελ-
λιζομένων παίδων ῥήμασι προσεοικέναι, ὡς τῇ παρ᾽ ὑμῶν παραβάλλειν. μέχρι μὲν γὰρ
δυοῖν καὶ τριῶν ῥημάτων, κἂν ἀκούοι τις, κἂν τέρποιτο ὥσπερ ἐν παιδιᾷ· τὸ δὲ λοι-
πὸν κόρος ἤδη. καὶ πάντα ἐλέγχεται. μόνη δὲ ἥδε, πάσαις μὲν πανηγύρεσι, πᾶσι δὲ
συλλόγοις καὶ βουλευτηρίοις σύμμετρος. ἔτι δὲ ἅπασι καὶ καιροῖς καὶ τόποις ἀρκεῖ,
καὶ δι᾽ ἴσου πρέπει. δύο γὰρ τὰ πρῶτα σχεδὸν ὡς εἰπεῖν κέκτηται μόνη. σεμνότητα λέ
γω καὶ χάριν. ἀλλὰ μὴν τοῦ γε διὰ πάντων αἰῶνος, καὶ τόνου, καὶ δρόμου, καὶ κράτους,
τίς ἂν οἷός τ᾽ εἴη πλησίον ἐλθεῖν, ἑτέραν κομίζων γλῶτταν, καὶ οὐχ ὡς ἀληθῶς παῖς ἀν
δρὸς ἡττηθεὶς ἄπεισιν, ἵν᾽ εὐπρεπῶς εἴπω. καὶ γάρ τοι πᾶσα μὲν ποίησις ἡ παρ᾽ ὑμῶν,
ἀρίστη καὶ τελεωτάτη. καὶ ὅση σεμνότητος, καὶ ὅση χαρίτων προέστηκεν, εἰ δὲ δεῖ καὶ
τῆς ὁμήρου μνησθῆναι, μετέχει καὶ ταύτης τῆς φιλοτιμίας ἡ πόλις. οὐ μόνη διὰ τῆς ἀ
ποίκου πόλεως, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἡ φωνὴ σαφῶς ἐνθένδε. ἅπαντες δὲ οἱ λόγοι, διὰ πάντων
τῶν εἰδῶν οἱ παρ᾽ ὑμῖν ἄριστοι. καὶ οὓς οἱ παρ᾽ ὑμῶν ἐποίησαν. καὶ σχεδὸν οἱ διὰ πάντων
ἐν ἕλλησι νικήσαντες, τῇ τῶν ἀθηναίων δυνάμει νενικήκασιν. εἰ δὲ δή τι καὶ τὸ καθ᾽ ἡμᾶς
τοῦτο νῦν ἐστι θεῶν ἵλεων ὄντων, καὶ τοῦτ᾽ εἰς ὑμᾶς ἀναφέρει. οὔκουν ξενίαν γ᾽
ἐστὶ τῶν λόγων καταγνῶναι ὥσπερ γὰρ προειδυῖα ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις περὶ τῆς πόλεως
ὅσον τοῖς ἔργοις προέξει τῶν ἄλλων, κατασκευάσαι τὸ αὐτῇ πρὸς ἀξίαν τοὺς λόγους
ἵνα αὐτή τε κοσμοῖτο ὑπὸ τῶν ἑαυτῆς ἀγαθῶν. κἂν τισι τῶν ἄλλων δέῃ, καὶ τοῦτ᾽
ἔχοι μετὰ τῶν ἄλλων χαρίζεσθαι. πρότερον μὲν οὖν τοὺς καταφεύγοντας ἐφ᾽

ὑμᾶς

ὑμᾶς τῶν Ἑλλήνων, διεσώζετε. νυνὶ δ' ἀτεχνῶς πάντας ἀνθρώπους, καὶ πάντα γένη
τῇ καλλίστῃ τῶν εὐεργεσιῶν ἀνέχετε, ἡγεμόνες παιδείας καὶ σοφίας ἁπάσης γινό
μενοι, καὶ πάντας ἁπανταχοῦ καθαίροντες. τῇ μὲν γὰρ τῶν Ἐλευσινίων τελετῇ, τοῖς εἰσα
φικνουμένοις ἐξηγηταὶ τῶν ἱερῶν καὶ μυσταγωγοὶ κέκλησθε. διὰ παντὸς δὲ τοῦ χρόνου
πᾶσιν ἀνθρώποις, τῶν εἰς τὸ μέσον ἐκφορῶν ἱερῶν, ἐξηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι καθεστήκα-
τε. ἀνθρώπων ἅπαντας ταῖς πρεπούσαις ἐπῳδαῖς ἐφέλκεσθε. οὐκ ἴυγγι ὑποκινοῦν
τες, ἀλλὰ τῷ καλλίστῳ τῶν φαρμάκων, τῷ λόγῳ. ὅπερ οἱ θεοὶ πάντων ἀντάξιον ἀνθρώ
πῳ μόνῳ τῶν ἄλλων ἐδωρήσαντο. ὥστε τὰς μὲν ἄλλων πόλεις ἃς ἕκαστοι τιμῶσι, μετὰ
τὴν ἑαυτῶν φαῖεν ἂν οἶμαι πατρίδα. τὴν δὲ τῆς Ἀθηναίων, ἀνέστραπται. καὶ πάντες, οὐ τὴν
ὑμετέραν εἴποιεν ἂν τιμᾶν μετὰ τὴν ἑαυτῶν, ἀλλὰ τὴν ἑαυτῶν, μετὰ τὴν ὑμετέραν. ὡς ταύ
την οὖσαν τὴν ὡς ἀληθῶς οἰκείαν καὶ προτέραν. καὶ οὐδ' ἂν οὐδεὶς νεμεσήσῃ. ὥσπερ γὰρ
τοὺς θεούς, καὶ πρὸ τῶν γονέων τιμᾶν νενόμισται, ὡς κοινοὺς ὄντας ἁπάντων γονέας τε καὶ
εὐεργέτας, οὕτω τὴν κοινὴν πατρίδα τοῦ γένους, πρὸ τῆς ἰδίας εὐσεβὲς τιμᾶν.

Ἄξιον τοίνυν καὶ τὸ τῆς αἰδοῦς εἰπεῖν ὅσον περὶ πάντων ἐστί τε καὶ γέγονε τῇδε τῇ πόλει, καὶ
κατὰ πάντας ἀεὶ τοὺς χρόνους. οὐ γὰρ μόνον εὐθηνούσης τῆς Ἑλλάδος ἠξιοῦτο τῶν πρω
τείων, ἀλλὰ καὶ ταῖς μεταβολαῖς, οὐδεμία ἐστὶν ἥτις ἐξ ἴσου ταύτῃ γεγένηται. Φί-
λιππός τε γὰρ εὐτυχήσας τῇ περὶ Χαιρώνειαν μάχῃ, τὴν μὲν Θηβαίων πόλιν, εὐθὺς φρου
ρᾷ κατέλαβε. τὴν δὲ τῶν Ἀθηναίων, εὐθὺς οὐδ' ἰδεῖν ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἔστη κατὰ χώραν
αἰδοῖ τοῦ κρείττονος. καὶ σιωπῶ τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς ἀεὶ πρὸς αὐτὴν εἶχε θεραπευτικῶς.
ἥ τε νῦν ἀρχὴ γῆς τε καὶ θαλάττης. (εἴη δὲ ἀθάνατος,) οὐκ ἀναίνεται τὰς Ἀθήνας, μὴ οὐκ
ἐν διδασκάλων καὶ σοφέων μέρει, κοσμεῖν. ἀλλὰ τοσαύτη τῶν τιμῶν ἐστὶν ἡ περιουσία, ὥσ
τε τοσοῦτον ἑτέρως ἡ πόλις πράττει τανῦν, ὅσον οὐ πραγματεύεται. τὰ δὲ τῆς ἄλλης
εὐδαιμονίας, μικροῦ δεῖν παραπλήσια ἐστὶν αὐτῇ, τοῖς ἐπ' ἐκείνων τῶν χρόνων, ὅτε
εἶχε τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀρχήν. καὶ προσόδων ἕνεκα καὶ προεδρίας καὶ τοῦ περὶ πάντων συγ
κεχωρηκότος. ὃ δὲ πάντων θεοφιλέστατον, ὅτε μὲν γὰρ ἤνθει τὰ τῶν Ἑλλήνων, διετέλει
καὶ Ἕλληνας καὶ βαρβάρους νικῶσα. ὧν δὲ μόνων ἔδοξεν ἔλαττον ἔχειν ἐν τοῖς ὕστερον,
τούτων τοσούτῳ κάλλιον ἀπήλλαξε καὶ εὐτυχέστερον εἰς τέλος, ὥστε τῶν μέν, αἱ πόλεις ἀ-
πολώλασιν. ὅσαι δὲ λοιπαί, ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ἄγονται νόμῳ. καὶ φόροις καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναγ-
καίοις ὑποκείμεναι ὑποτελεῖς. ἡ δ' οὐ τοσοῦτον ἠλαττώθη τότε οὐδ' εἰς τοσοῦτο τοῦ χρό-
νου, ἐξ ὅσου καὶ ὅσῳ μέχρι τοῦδε, οὐ μόνον πρὸ ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τετίμηται.
δῆλον δέ. Πέλλῃ μὲν γὰρ οὐδεὶς ἂν φιλοτιμοῖτο πατρίδι. οὐδὲ Αἰγαῖς. Ἀθηναῖος δὲ οὐδείς
ἐστιν Ἑλλήνων, ὅτις οὐκ ἂν εὔξαιτο μᾶλλον, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πόλεως πολίτης γεγο
νέναι. οὐ μόνον δὲ τὰ τῶν ἰδιωτῶν οὕτω πρεσβεύουσι τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ πόλεις, αἱ μὲν
ὡς ἀληθῶς ἐνθένδε καὶ παρ' ὑμῶν οἰκισθεῖσαι, ἥδιον ἂν ὡς ἀφ' ὑμῶν εἰσιν εἴποιεν, ἢ τὴν
ἴσην ὑμῶν κτήσαιντο δύναμιν. αἱ δέ, κύκλῳ περιέρχονται ζητοῦσαι τρόπον τινὰ εἰς ὑ
μᾶς ἀνενεγκεῖν. ἀλλὰ μὴν πέντε μέν εἰσι μνήμη βασιλειῶν μὴ γένοιτο δὲ πλειόνων. τού
των δὲ ἐπὶ μὲν τῆς Ἀσσυρίων τῆς πρεσβυτάτης, αἱ πρῶται τῆς πόλεως εἰσὶ πράξεις, καὶ ὅσα
τῶν θείων, εἰς τοῦτον ἐμπίπτει τὸν χρόνον. ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας, ἦρχεν ἡ πόλις. τὴν δὲ τρίτην,
διατέλους ἐνίκησεν. ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ, μόνη μὲν ἀντέσχεν. ἄριστα δὲ ἀπήλλαξε τῶν ἄλ-
λων. ἐπὶ δὲ τῆς πάντα ἀρίστης καὶ μεγίστης τῆς νῦν καθεστηκυίας, τὰ πρεσβεῖα παν
τὸς ἔχει τοῦ Ἑλληνικοῦ. καὶ πέπραγεν οὕτως, ὥστε μὴ ῥᾳδίως ἄν τινα αὐτῇ τἀρχαῖα
ἀντὶ τῶν παρόντων συνεύξασθαι. γνοίη δ' ἄν τις ὅσον τῇ πόλει περίεστιν ἐκ τοῦ παν-
τὸς αἰῶνος, εἰ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ, πάντα μὲν οὐκ ἴσως δυνατὸν, μᾶλλον δὲ σαφῶς
ἀδύνατον, ἀλλ' ὅσα γε ἐγχωρεῖ μερίσας, ἄλλο ἄλλῃ χώρᾳ καὶ πόλει προσθείς, εἶτα ἀ-
γῶνα τῷ λόγῳ ποιήσειε, καθάπερ ποιητῶν ἢ χορῶν. οὐ γάρ μοι δοκεῖ, τὴν νικῶσαν εὑ-
ρεῖν ἂν ῥᾳδίως. ἀλλ' εἰ φιλοτιμοῖτο ἡ μέν, ὡς πρώτη τεκοῦσα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος.
ἡ δ' ὡς πρώτη δείξασα τοὺς καρπούς. ἡ δέ, ὡς πλείστοις μεταδοῦσα. ἡ δέ τις, ὡς νόμους
καταδείξασα. ἡ δέ, πανηγύρεις. ἡ δ' ὡς ἐν καλλίστοις κεῖται γῆς ἅμα καὶ θαλάττης. ἡ
δέ, τοῖς τῆς σοφίας ἀγαθοῖς ἀγάλλοιτο. ἡ δέ, τὰς ἐν τοῖς πολέμοις πράξεις καταλέ-

γοι. ἄλλη δὲ, ὅσους ὑπεδέξατο τῶν ἑλλήνων. ἡ δὲ, τὰς ἀποικίας ἃς ἀπέστειλεν. ἢ δ' ὅτι καὶ λοιπόν τις αὐτῇ τῶν ὑπαρχόντων τῇ πόλει. φήμ' ἔγωγε, μάλιστ' ἂν οὕτω γενέσθαι καταφανὲς ὁπόσοις τισὶ τοῖς κρείττοσιν ἡ πόλις ἡμῖν τὰς ἄλλας παρελήλυθεν. ἃ γὰρ ἐξαρκεῖ νειμαμένη τῇ ἑλλάδι, ταῦτα μόνη συλλήβδην ἔχει. καὶ τοίνυν ὥσπερ τοῖς ἅπασι τοσοῦτον περίεστιν, οὕτω καὶ καθ' ἕκαστον αὖ πολλοῖς τοῖς εἰς ταυτὸν φέρουσιν ἀγάλλεται. οἷον τῶν μὲν θείων, εὐθέως. δύο μὲν τὰ πρῶτα καὶ μέγιστα, ἥ, τε ἐκ τῶν θεῶν τιμὴ, καὶ ἡ περὶ τοὺς θεοὺς σπουδή. τούτων δ' αὖ τῆς μὲν παρὰ τῶν θεῶν τιμῆς, πότερον τὰς ἐπιδημίας εἴποι τις αἷς τὸ κοινὸν ἐτίμησαν, ἢ τὰς τροφὰς, αἷς ἔθρεψαν τοὺς ἐν τέλει, καθάπερ παῖδας ἑαυτῶν, ἢ τὰς δίκας ἃς ἐποιήσαντο. καὶ τῶν γε δικῶν αὖ, πότερ' ἃς πρὸς ἀλλήλας περὶ τῆς πόλεως ἐποιήσαντο, ἢ τὰς ἐν τῇ πόλει πρὸς ἀλλήλους ὑπὲρ τῶν διαφορῶν. ἢ τὰς ἀναμὶξ ἥρωσι καὶ θεοῖς δίκας, τὰς ἐνταυθοῖ γινομένας. καὶ μὴν τῶν γε δωρεῶν ὡσαύτως οὐ ῥᾴδιον τὴν μεγίστην εὑρεῖν. ἁμιλλάσθω δὲ καὶ περὶ τούτου ἄλλη πρὸς ἄλλην πόλις. ἡ μὲν, τοὺς δήμητρος καρποὺς κομίζουσα, ἡ δὲ, τοὺς τοῦ διονύσου. καὶ τούτους, οὐ μόνον τοὺς ἀπὸ τῆς ἀμπέλου, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἡμέρων. ἡ δὲ τρίτη λεγέτω, τὴν τῆς ἀθηνᾶς δωρεὰν, καὶ ταύτην διπλῆν. ἆρ' οὐ πολλαῖς πόλεσι μεριζόμενα ἐξαρκεῖ τὰ ἐκ τῶν θεῶν, ἑκάστῃ φιλοτιμεῖσθαι ὡς ἐχούσῃ τὸ κάλλιον. αὖθις τοίνυν τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς, τοῦτο μὲν, οἱ νεώς. τοῦτο δὲ, αἱ δι' ἔτους θυσίαι καὶ πρόσοδοι. ὧν τὰ μὲν παρ' ἡμῖν πρώτοις γεγένηται. τὰ δ' εἰς ὑπερβολὴν ἔτι καὶ νῦν γίγνεται. τὰς δ' ἀρρήτους τελετὰς, ὧν τοῖς μετασχοῦσι καὶ μετὰ τὴν τοῦ βίου τελευτὴν βελτίω τὰ πράγματα γίγνεσθαι δοκεῖ, τίς οὐκ ἂν ἐξαρκεῖν φαίη πᾶσιν ἀντιθεῖναι. ἀλλὰ μὴν ἥγε πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὁμιλία, τίν' ἐκπέφευγε τρόπον εὐεργεσίας. πρῶτον μέν γε, ἡ τῶν καρπῶν μετάδοσις. ἔπειτα, ἡ τῶν τελετῶν ἑτέρα. τρίτον, ἡ κατὰ τοὺς πολέμους προστασία. τέταρτον, ἡ διὰ τῆς σοφίας ἀεὶ πᾶσι γιγνομένη, καὶ εἰς τοὺς ἰδίους οἴκους, καὶ εἰς τὰ κοινὰ τῶν πόλεων, ἐπικουρία. τῆς τοίνυν σοφίας αὐτῆς, πότερον τοὺς νόμους εἴπωμεν, οἷς ἔτι νῦν οἱ πολλοὶ χρῶνται τοῖς ὑμετέροις, ἢ τοὺς λόγους. καὶ τῶν λόγων, πότερον τοὺς περὶ τὴν ῥητορείαν, ἢ τοὺς διαλεκτικούς. ἢ τὴν ποίησιν, ἢ τὴν ἄλλην συγγραφήν. εἰ δὲ βούλει, τί τῆς ποιήσεως εἶδος. ὅτι γὰρ πρῶτον ἢ τελευταῖον εἴποις τῆς πρώτης, ἔστι τῇ πόλει. σκόπει δὴ καὶ τὰ τῶν πολέμων. τοῦτο μὲν, τοὺς ἰδίους ἀγῶνας, τοῦτο δὲ, τοὺς ὑπὲρ τῶν ἄλλων. αὖθις αὖ τὰ ἐν τῇ οἰκείᾳ κατορθώματα, καὶ πάλιν αὖ τὰ ἐν τῇ ὑπερορίᾳ, ὁμοίως ἑλλάδι καὶ βαρβάρῳ, καὶ πότερον τὴν ἀνδρείαν, ἢ τὴν φιλανθρωπίαν ἐρεῖς, τὴν ἐν αὐτοῖς τοῖς πολέμοις ἐνοῦσαν. ὥσπερ γὰρ ἐν μιᾷ πηγῇ πάνθ' ὅσα ἂν μερίσῃς, πάλιν εἰς ἄλληλα συῤῥεῖ καὶ μίγνυται. εἰς μὲν τὰς εὐεργεσίας, οἵ τε πόλεμοι τῇ χρείᾳ τῶν δεηθέντων, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς σοφίας ἀγαθά. εἰς δ' αὖ τοὺς πολέμους, τά τε οἰκεῖα, καὶ τὰ ὑπὲρ τῶν δεηθέντων. πάλιν τοίνυν τῶν ὑπὲρ αὐτῶν ἢ ὑπὲρ τῶν ἄλλων πολέμων, πότερον τὰς ναυμαχίας χρὴ λέγειν, ἢ τὰς πεζομαχίας, ἢ τὰς τειχομαχίας, ἢ τὰς ἱππομαχίας. πάντα γὰρ ταῦτα, κρατίστη ἡ πόλις. εἰ δ' αὖ βούλει, τί τῶν ἐν τῇ θαλάττῃ, μὴ μέγιστον αὐτῆς. ἢ τί τῶν κατ' ἤπειρον. τρεῖς δ' οὖν ὅροι ταύτῃ κεῖνται, οἷς μὴ ἑαυτὴν, ἀλλὰ τούς γε ἄλλους, ἀναμφισβητήτως ὑπερβέβληκε. πεζομαχία μὲν, ἡ μαραθῶνι. ναυμαχία δ', ἡ ἐν σαλαμῖνι. ἱππομαχία δὲ, ἀπορῶ μὲν ἥν τινα κρίνω. ἔστω δὲ, ἡ ἐν μαντινείᾳ. τειχομαχίας μὲν γὰρ οὐδ' ἠμφισβήτησεν οὐδεὶς πώποτε. καὶ τοίνυν πότερον τῷ πλήθει τῶν τροπαίων, ἢ τῷ μεγέθει τῶν ἔργων θησόμεθα. ἢ πῶς τὴν ἀξίαν ἀποδώσομεν. οὕτω καὶ διὰ πάντων καὶ δι' ἑκάστου πολλαχῶς νικᾷ. καὶ γὰρ ἀγῶνας πλείστους καὶ καλλίστους, καὶ ὑπὲρ μεγίστων ἐποιήσατο. καὶ τρόπαια πλεῖστα καὶ κάλλιστα ἐκ τῶν ἀθηνῶν. καὶ λόγοι πλεῖστοι καὶ κάλλιστοι καὶ διὰ πάντων ὑπερέχοντες, οἱ τῆσδε τῆς πόλεως. προσθήσω δὲ καὶ παρὰ τῆσδε. καὶ στρατηγοὶ σοφώτατοι, καὶ ὀξύτατοι, καὶ ἀσφαλέστατοι, καὶ δικαιότατοι. καὶ πλείους, ἢ σύμπαντες οἱ τῶν ἑλλήνων. ἵνα δ' εἴπω κεφάλαιον, τρισὶ τούτοις ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος πληροῦται. τῇ τῶν ἀναγκαίων εὐπορίᾳ. τοῖς τῆς παιδείας

καλοῖς.

καλοῖς. τῇ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον κατασκευῇ. δυοῖν γὰρ ὄντοιν καιρῶν εἰρήνης καὶ πολέμου, τὸ μὲν, ἀμφοῖν κοινόν ἐστι. τὸ δὲ, τῷ τῆς εἰρήνης ἀνεῖται καιρῷ. τὸ δὲ, ἀμύνεσθαι δυνατοὺς εἶναι ποιεῖ περὶ τῶν ὑπαρχόντων. τούτων τοίνυν ἔστω μὲν ὅ, τι τις βούλεται μέγιστον. τριῶν δ' εἶναι πόλεων δεδόσθω πάντα, ἑκάστῃ ἕκαστον. φημὶ τοίνυν ἐγὼ καθ' ἣν αὖθις αὐτῶν κρίνοι, τῆς πόλεως εἶναι τὸ νικᾶν. πάντα γὰρ αὕτη δείξασα, καὶ πάντων ἐπὶ πλεῖστον προελθοῦσα φανήσεται. οὕτω πᾶσι τοῖς κειταῖς νικᾷ. καὶ πρός γε ἔτι ταῖς χώραις ἁπάσαις. ὥστ' οὐκ ἂν αὖθις ὀκνήσειεν εἰπεῖν, ὅτι χρὴ καὶ πρώτην, καὶ δευτέραν, καὶ τρίτην αὐτὴν ἐν τοῖς ἕλλησι κηρύττειν, ὥσπερ ἐν ἅρμασιν. εἰδὴ καὶ ἅρμα γε ἀπὸ τῶν ἀθηνῶν τὸ ἀρχαῖον, οὐκ ἀπὸ τῆς σικελίας ἐστίν.

ἀλλὰ ταῦτα μὲν, τοιαῦτα. τὰ δ' αὖ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ἄλλης κατασκευῆς, τίς οὐκ ἂν ἄξια τῆς ὅλης τύχης εἴποι, καὶ τοῦ μεγάλου τῶν ἀθηναίων ὀνόματος. τοῦτο μὲν, αὐτὸν τὸν κύκλον τοῦ ἄστεος, μέγιστον μὲν τῶν ἑλληνικῶν, κάλλιστον δὲ, τῶν πανταχοῦ. καὶ σιωπῶ τείχη, καθήκοντά ποτε εἰς θάλατταν, ἡμβρήσας ὅλου μῆκος τὰ σύμπαντα. καὶ πρὸς τῇ θαλάττῃ, κύκλους ἑτέρους ἀντιστρόφους τῶν περὶ τὴν πόλιν. ἀλλὰ τοὺς δήμους πάρεστι δή που θεωρεῖν. ὧν ἔνιοι λαμπρότεροι τῶν ἀλλαχοῦ πόλεων εἰσὶ κατεσκευασμένοι. καὶ πάντα δὴ τὸν κόσμον καὶ τὸν παρὰ τῆς φύσεως, καὶ τὸν παρὰ τῆς τέχνης ἐφάμιλλον, καὶ τῇ πόλει, καὶ τῇ χώρᾳ τῶν μὲν, αὐτοφυῶν, ἀήρ τε οὗτος ἐξαίρετος τοῦ πολλοῦ, καὶ λιμένες τοσοῦτοι. ὧν εἷς ἕκαστος, ἀντάξιος πολλῶν. ἔτι δ' αὐτῆς τῆς ἀκροπόλεως ἡ θέσις. καὶ τὸ ὥσπερ αὔρας εὔχαρι προσβάλλον πανταχοῦ. ὃ δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τούτοις ἄξιον ἐπισημήνασθαι. ταῖς μὲν γὰρ ἄλλαις πόλεσιν, ὅπως ἂν ἔχωσι τοῦ οὐρανοῦ τῆς γε αὐτῶν χώρας ἐπιεικῶς ἡττᾶσθαι συμβέβηκε. τοῦ δὲ τῆς πάσης ἀττικῆς ἀέρος οὕτως ἔχοντος, ἄριστος καὶ καθαρώτατός ἐστιν, ὁ τῆς πόλεως ὑπερέχων. γνοίης δ' ἂν αὐτῇ εὐθὺ τῇ πόρρωθεν, ὥσπερ αὐγῇ τῷ ὑπὲρ κεφαλῆς ἀέρι. καὶ τὰ μὲν παρὰ τῆς φύσεως τοιαῦτα, πολλὰ τῶν ὄντων ἀφελόντι. τῶν δ' αὖ τῆς τέχνης, τί χρὴ μέγιστον θεῖναι, ἢ τί πρῶτον εἰπεῖν. νεώ τε γὰρ ἐνταῦθα, οἱ αὐτοὶ μέγιστοι καὶ κάλλιστοι τῶν πανταχοῦ. καὶ ἀγάλματα ἄνευ τῶν οὐρανίων, τῆς πρώτης τέχνης τὰ πρῶτα καὶ παλαιὰ καὶ καινά. καὶ πρὸς τούτοις βιβλίων ταμιεῖα, οἷα οὐχ ἑτέρωθι γῆς φανερᾶς, καὶ μάλα τῶν ἀθηνῶν κόσμος οἰκεῖος, καὶ οἷα δὴ τῆς παρούσης ἐξουσίας καὶ διαίτης. λουτρά τε σεμνότητι καὶ τρυφῇ νικῶντα. καὶ δρόμοι καὶ γυμνάσια. ὥστ' εἴ τις τῆς πόλεως περιέλοι τοὺς ἐριχθονίους. τοὺς κέκροπας. τὰ μυθώδη. τὰ τῶν καρπῶν. τὰ τρόπαια. τὰ ἐν τῇ γῇ, καὶ τῇ θαλάττῃ. τοὺς λόγους. τοὺς ἄνδρας. πάντα διὰ τὸν αἰῶνα ἐξελήλυθε. σκοποίη δ' αὐτὴν, ὥσπερ τὰς νῦν φρονούσας ἐπ' αὐταῖς ἐξαρκεῖν, αὐτὴν τοῖς ὁρωμένοις νικᾶν.   καὶ μὴν τὰ μὲν ἔσχηκε, τὰ δὲ, ἔχει. καὶ οὔτε οἷς ὑπερεῖχεν ἀφῄρηται τὴν μνήμην, οὔτ' αὖ τῆς παρούσης εὐδαιμονίας ἀπολέλειπται, εἴτῳ καὶ τούτων φίλον μεμνῆσθαι. ἀλλὰ μόνη μὲν πόλεων, τὰ παλαιὰ τοῖς παλαιοῖς νικᾷ. τὰ δὲ καινὰ, τοῖς καινοῖς. εἰ δὲ βούλει, τὰ παλαιὰ τοῖς καινοῖς. τὰ δὲ καινὰ, τοῖς παλαιοῖς. τοῖς ἑαυτῆς λέγω, τὰ τῶν ἄλλων. κατίδοι δ' ἂν αὖθις κἀκεῖθεν τὰς ὑπερβολὰς αὐτῆς. ὅσοι γὰρ καὶ μικροῦ τινος μέρους, τῇ πόλει κεκοινωνήκασιν, ὡς ἄριστοι τῶν ἄλλων ἀγάλλονται. ἡ δ' οὐδεμιᾶς φιλοτιμίας ὑστερεῖ τῶν οἱστισινοῦν ὑπαρχόντων. τῶν δὲ ἑαυτῆς, οὐδένα κοινωνὸν ἔχει διατέλους. οἷον, ἀργεῖοι, παλαιότατοι τῶν ἑλλήνων ἀξιοῦσιν εἶναι. οὐκοῦν καὶ ἡ τῶν ἀθηναίων πόλις. καὶ ὅλως οὐχ ὅμοια τὰ τῶν ἀργείων παλαιὰ, τοῖς τῶν ἀθηναίων.

οὐ δ' ἂν εἷς φήσαι δικαστὴς κοινός. ἀρκάδες αὐτόχθονες μετά γε ἀθηναίους. καὶ τοῖς δευτέροις αὖ νικῶνται, τῇ τῶν καρπῶν εὑρέσει καὶ δόσει. δῆλον δὲ, ἐκ τῶν ἐνταῦθα φερόντων ἑλλήνων τὰς ἀπαρχὰς, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖσε.   ἄριστοι λακεδαιμόνιοι τὰ πρὸς πόλεμον, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἀθηναίων πόλις. καὶ τά γε δεύτερα, ἐκείνοις εἰς φιλοτιμίαν καθέστηκεν.   ἔχει ταῖς θήβαις χάριν καὶ τιμὴν, ἡ τῶν θεῶν γένεσις. τούτων τοίνυν ὁ μὲν ἐν τῇ ἀττικῇ τὴν δωρεὰν ἔφηνεν. τὸν δὲ, πρῶτοι τῶν ἑλλήνων ἀθηναῖοι θεὸν ἤγαγον. χωρὶς τῶν διὰ θυσιῶν πρὸς αὐτὸν κοινωνιῶν.   ἀλλὰ καὶ

τῆς τελευταίας θηβαίων ῥώμης, ἅπαντες μέμνηνται; ταύτης ἡ πόλις αἰτία. καὶ
ὅτε ἔδει τἀναντία πράττειν, οὐκ ἔδεισεν. ἐπαινεῖν ἄν τις ἔχοι κορινθίους δι-
καιοσύνης ἕνεκα; ἡ τοίνυν πόλις οὐ βεβούληται μόνον τὰ δίκαια, ἀλλὰ καὶ βρα-
βεύουσα τοῖς ἄλλοις διαγέγονεν. ἐνδοξότατοι πάντων, οἱ κατὰ τὴν ἑλλάδα ἀ-
γῶνες. καὶ μὴν τούτων πρεσβύτατος, ὁ τῶν παναθηναίων. εἰ δὲ βούλει, ὁ τῶν ἐλευ-
σινίων. ἔπειτα καὶ πάντας αὐτοὺς ἡ τῆς πόλεως δωρεὰ συγκροτεῖ. λέγω γὰρ οὖν
τῆς πόλεως, τὴν παρὰ τῆς ἀθηνᾶς. σαμοθρᾷκες ἀγάλλονται τοῖς ἱεροῖς. καὶ
ταῦτα πάντων ὀνομαστότατά ἐστι, πλὴν τῶν ἐλευσινίων. ἀλλὰ καὶ δῆλος ἀνεῖ-
ται τοῖς θεοῖς. ἡ δέ ἐστι τῆς πόλεως. τὸ δὲ δὴ καὶ τὴν εἰς δελφοὺς ὁδὸν ἔργον εἶναι τῆς
πόλεως. καὶ τὴν θεωρίαν τὴν πυθιάδα ἀθηναίων μόνων πάτριον, τί ἂν εἴποις, ἢ τῶν
θεῶν ἅπαντα ταῦτ᾽ εἶναι, βουλομένων πανταχῇ τὰς ἀθήνας πρεσβεύειν. καὶ
πᾶσιν ὥσπερ χεῖρα τοῖς καλοῖς ἐπιβάλλειν τὴν πόλιν. ἔτι τοίνυν εἰσὶν αἳ τῶν κα-
τὰ τὴν ἀσίαν πόλεων, μεγέθει ναῶν φιλοτιμοῦνται. αἱ δὲ, κατασκευῇ λουτρῶν τῆς
χρείας κρείττονι. καὶ ταῦτ᾽ ἐστὶ τῇ πόλει πρὸς ὑπερβολὴν, καθάπερ πρώτη συνῳκι-
σμένῃ. καὶ τὸ κάλλιστον, ἃ γὰρ τοῖς ἄλλοις ἐν ἀγάλμασι δεῖξαι σπουδὴν ἔχει, τού-
των ὑμεῖς τοὺς νεὼς καὶ τὰ θέατρα κέκτησθε, ἀγάλματα θαυμάζετε; καὶ τούτων
πρῶτον εἶναι κρατεῖ τὸ παρ᾽ ἡμῖν ἐν τῇ πόλει, χωρὶς τοῦ καὶ τὰ ἄλλα πανταχοῦ
κάλλιστα, προσήκειν τρόπον δή τινα τῇ πόλει. ἁπάντων γὰρ ὡς ἔοικε τῶν ἀρίστων,
αὕτη πατρίς. καὶ σοφίας καὶ πάσης τέχνης ἡγεμὼν, ὥστ᾽ οὐ μόνον τοῖς ἀγάλμασιν,
ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγαλματοποιοῖς αὐτοῖς περίεστιν. ἀλλὰ μὴν ἑπτά γε ἀνδρῶν, ἵνα μὴ δὲ
τοῦτο παρῶμεν, ἐνδόξων ἐπὶ σοφίᾳ γενομένων, εἷς ἀπὸ τῆς πόλεως γέγονε. καὶ δυοῖν
ἀρίστοιν νομοθέταιν, ἅτερος αὐτὸς οὗτος. δύο τοίνυν ἀνδράσι τῶν πρόσθεν ἐκ θεῶν
ψῆφον δεδόσθαι παρειλήφαμεν. λυκούργῳ τε τῷ λακεδαιμονίῳ, καὶ σωκράτει,
τῷ παρ᾽ ὑμῶν. ὥστε καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς καινοῖς καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς ἄκροις φιλοτιμί-
ας, μετέχειν τὴν πόλιν. καὶ μηδὲν εἶναι τῶν ὀνομαστῶν, ὅτῳ μὴ τὸ τῶν ἀθηνῶν ὄνομα ἐ-
πιφημίζεται. εἰ τοίνυν τίς ἔροιτο τί ποῖον τῶν ἐν τοῖς ἕλλησι δικαστηρίων ἐν-
τιμότατον καὶ ἁγιώτατον, τὸ ἐν ἀρείῳ πάγῳ πάντες ἂν φήσαιεν. ἔθεσι δὲ, τίνες κοι-
νοτάτοις καὶ δημοτικωτάτοις ἐχρήσαντο, ἡ τῶν ἀθηναίων πόλις. ὁμοίως ἀθηναίοις
τε καὶ πᾶσιν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, εἰ τἀληθῆ λέγειν ἐθέλοιεν. καὶ τὸ μὲν διὰ πάν-
των ἀποδεικνύναι, συχνοῦ καὶ λόγου καὶ χρόνου. μόνοι δ᾽ ἁπάντων ἀνθρώπων, τρία
ταῦτ᾽ ἐνομίσατε. τῶν μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως τελευτησάντων, αὐτῶν μὲν ἐπαίνους
ἐπὶ ταῖς ταφαῖς καθ᾽ ἕκαστον ἔτος λέγειν. τοὺς δὲ παῖδας, δημοσίᾳ τρέφειν, ἄχρις
ἥβης. καὶ τηνικαῦτα ἀποπέμπειν, ἐπὶ τοὺς πατρῴους οἴκους, μετὰ τῶν πανοπλιῶν.
τοὺς δ᾽ ἀδυνάτους τῶν πολιτῶν, δημοσίᾳ τρέφειν. ὥστε καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν
ἀδυναμίαν τιμῶντες, ἐδείξατε ὡς ἑκατέρου προσήκει. ψηφίσματα τοίνυν πόθεν
ἢ λαμπρότερα, ἢ φιλανθρωπότερα. ὧν ἃ μὲν ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐστὶ, παραλείπω. ἓν
δ᾽ ὥσπερεὶ δείγματος χάριν, ἔστω μοι κατὰ παντὸς τοῦ περὶ ταῦτα λόγου. τὸ κατὰ
ἀρθμίου τοῦ ζελείτου νικῆσαν. ὃν ἐπεὶ τῷ βασιλεῖ διακονῶν χρυσίον ἤγαγεν εἰς πε-
λοπόννησον, πολέμιον τοῦ δήμου τοῦ ἀθηναίων ἐψηφίσαντο. αὐτόν. καὶ γένος. καὶ
ἀτίμους. καί τοι μόνου τούτου, πάνθ᾽ ὁμοῦ τὰ τῶν ἄλλων ἀπολείπεται. πρεσβεί-
ας τοίνυν, πλείστας μὲν ἐδέξατο. πλείστας δὲ ἐξέπεμψε. καὶ τοῦτο, εἰ μὲν ὅλως ὁ-
μολογεῖται. εἰ δὲ μὴ, τῇ προσθήκῃ μεῖζον γίνεται. πλείστας γὰρ ὑπὲρ τῶν δεομέ-
νων ἀπέστειλεν. ὅσα μὲν οὖν, ἢ κοινῇ τοὺς ἕλληνας μὴ πολεμεῖν ἑκάστοτε ἀλλήλων
πείθουσα, ἢ τοὺς ἐν χρείᾳ παραμυθουμένη διεπρεσβεύσατο, ἀναγκαῖον παραλι-
πεῖν διὰ πλῆθος. δυοῖν δὲ καὶ ταῦθα μνησθήσομαι. ἀργείους μὲν γὰρ στασιάζοντας
ἐν αὑτοῖς, ἔπαυσε. κρῆτας δὲ πολεμοῦντας πρὸς ἀλλήλους, διήλλαξεν. εὐσεβεί-
ας τοίνυν ἅμα καὶ φρονήματος καὶ πρᾳότητος, τίς ἂν εἰπεῖν ἔχοι δεῖγμα κάλλιον.
κορινθίων γὰρ ψηφισαμένων ποτὲ μὴ δέχεσθαι τῇ πανηγύρει τὴν ἐνθένδε θεωρίαν.
ἀλλὰ καὶ διὰ πρεσβείας ἀπειπόντων τῇ πόλει μὴ πέμπειν, κοσμήσαντες ὁμοῦ τούς

τε θεωροὺς καὶ τοὺς ὁπλίτας, ἀπέστειλαν. ὡς δ' ἦσαν ἐλευσῖνι, κορίνθιοι μὲν ἧκον
σπενδόμενοι. οἱ δὲ τὴν θεωρίαν πέμψαντες, τοὺς ὁπλίτας ἐπανήγαγον. ἀλλὰ μὴν
τῶν γε μυστηρίων, τὰ μὲν, ὡς ἀρχαῖα τετίμηται. τὰ δ' ὡς ἀναγκαῖα. τὰ δ' ὡς πλεί-
στοις γνώριμα. πάσαις τοίνυν ταῖς ψήφοις, προφέρει τὰ ἐλευσίνια. καὶ περὶ μὲν τῶν
ἄλλων, οὐχ ἡμῶν ὁ λόγος. μόνοι δὲ τῶν ἑλλήνων καθ' ἕκαστον ἔτος ποιεῖτε πανήγυριν,
οὐδεμιᾶς πενταετηρίδος φαυλοτέραν. καὶ δέχεσθε τῷ ἐλευσινίῳ πλείους, ἢ ἕτεροι
τῇ πάσῃ πόλει. καὶ πάντες ἐρίζουσιν ἀεὶ τὴν παροῦσαν ἑορτὴν νικᾶν πολυανθρωπίᾳ.
ἀλλὰ μὴν ἡρακλέα γε καὶ διοσκόρους, ἅπαντες δήπου θεοὺς εἶναι νομίζουσι. τούτοις
δέ γε ἕως ὡμίλουν ἀνθρώποις, πρώτοις ξένων ἡ πόλις δείκνυσι τὰ ἱερά. ὥστε οἷς νῦν
ἱερὰ δρῶμεν, τούτους ἱεροποιήσασα αὕτη φαίνεται. καὶ μὴν ἀγῶνάς γε τοῦ πρώτου
τέλους μία δὴ πόλις αὕτη πλείστους ἁπάντων ἔτι νῦν ἄγει. ὡς δὲ εἰπεῖν, ἅπαντα ἢ
παρ' ὑμῖν ἐστι μόνοις, ἢ καὶ παρ' ὑμῶν. καὶ τριῶν ἕν γέ τι συμβέβηκε. τὰ μὲν γὰρ παρ'
ὑμῶν ἤρξαντο. τὰ δ' ὡς κάλλιστα, παρ' ὑμῖν ἐστι. τὰ δὲ ὡς πλεῖστα. εἰσὶ τοίνυν οἳ μη-
δὲν ἔχοντες φανερὸν δεῖξαι, μηδὲ εἰπεῖν ἔργον ἑαυτῶν μηδὲ ἐφ' ὅτῳ δικαίως ἂν φρο-
νοῖεν, ἐπὶ τοὺς ἡρωϊκοὺς καταφεύγουσι χρόνους, καὶ φιλοτιμίας ἀμφισβητοῦσιν. οὐ
δ' οὕτω λέγοντες οὐδὲν κοινὸν ἑαυτῶν, ἀλλ' ἑνὸς ἀνδρὸς δόξης ἐξαρτώμενοι. οἷον, φθιῶ-
ται, καὶ πύλιοι, καὶ ἰθακήσιοι, ὥσπερ τινὲς γεωπεῖναι, δι' ἑνὸς τῶν πλουσίων ἑαυτοὺς
ποιούμενοι. ἡ πόλις δὲ πρὸς τῷ μηδὲν δεῖσθαι τοιαύτης καταφυγῆς, οὐδὲ τούτου στέρε-
ται τοῦ ἡδύσματος. ἀλλ' ὁ κοινὸς τῶν ἑλλήνων ποιητὴς ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν νεῶν τε καὶ
πόλεων, τὸν ἀθηναίων στρατηγὸν, εἰς ἄκρον φησὶν ἐλθεῖν, κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀ-
νέρας ἀσπιδιώτας. καὶ τό γε πλείονος ἄξιον καὶ καθαρὸν τῆς εὐφημίας. τοὺς
μὲν γὰρ ἄλλους οὓς ἐπαινεῖ κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν, ἢ καὶ ἄλλως πως ὡς ἀρίστους,
» ἂν οὕτω τύχῃ, τῶν ἀχαιῶν, ἢ τῶν δείνων, οὕτως ἐπαινεῖ. φησὶ γοῦν αὐτῶν. ἠδ' ἵπ-
» πων, οἳ ἅμ' ἀτρείδῃσιν ἕποντο. καὶ ἑτέρωθι λέγει. τῶν τότε ἐπὶ τοῦ ἰλίου λέγων. ὡς ἄ-
ρα ἦν κράτιστος τὴν τοξικήν. καὶ νέστωρ αὐτῷ λέγει πρός τινας τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ λαμ-
» πρῶν. ἤδη γάρ ποτ' ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἠέ περ ὑμῖν ἀνδράσιν ὡμίλησα. καὶ ἑξῆς ἀπα-
ριθμεῖ πολλούς τινας, ὡς ἂν κἀκείνους παραπλησίοις, ἀλλήλοις ὄντας, καὶ οὐδένα ὑ-
περέχοντα ἐπιφανῶς αὐτῶν. τοῦ δὲ μενεσθέως μνησθεὶς ὁ ποιητὴς, οὐδεμιᾷ τοιαύτῃ
προσθήκῃ κέχρηται. ἀλλὰ ταῦτα πάντα περικόψας, εἰσάπαξ φησί. τῷ δ' οὔπω
τις ὅμοιος ἐπὶ χθονὶ γένετ' ἀνήρ. ἐν δέ γε τοῖς ἄνω μικρὸν τούτων, διηγεῖται περὶ
τοῦ ἐρεχθέως, ὡς θρέψειε μὲν αὐτὸν ἡ θεὸς, τέκοι δ' ἡ γῆ. οὐκοῦν ἴσως οὐδὲν ἀπεικὸς, τοὺς
μὲν ἄλλους οὓς ἐφ' ἑκάστων κρατίστους ὥρισαν μετὰ προσθήκης, ἢ τῶν χρόνων, ἢ τῶν γε-
νῶν, αὐτοὺς ἀναγορεύειν, ὃν δὲ τῶν ἀπ' αὐτῆς τῆς γῆς φώτων ὡς ἄριστον ἐπαινεῖ, τοῦ-
τον ὡς διὰ πάντων τῶν ἐν γῇ φώτων, ἄριστον ἐπαινέσαι. δύο τοίνυν ἀρίστους τὰ πρὸς
τὸν πόλεμον τιθεὶς τῶν ἀχαιῶν. σαλαμῖνι δήπου λέγει τὸν ἕτερον τῶν ἐπωνύμων.

ἔντι δήπου καὶ τοῦτο λέγεται σεμνὸν, κατὰ τὴν λακεδαιμονίων πολιτεί-
αν, ὅτι αὐτοῖς ὁ θεὸς συνέταξε τὸ κατ' ἀρχὰς τοὺς νόμους. ὁ δέ γε αὐτὸς οὗτος θεὸς,
τάς τε φυλὰς φαίνεται διελὼν τῇ πόλει, καὶ τὰ γένη. καὶ τὰς ἑκάστοις προσηκού-
σας θυσίας, θύειν ἀναθεὶς, ὥσπερ οὖν καὶ βασιλέας καὶ ἄρχοντας καὶ τὴν ἄλλην
πολιτείαν ἅπασαν σχεδὸν διορίσας αὐτοῖς. ὥστε οὐχ ἧττον ἂν εἴη τῆς πόλεως ὁ θεὸς
νομοθέτης, ἢ ἐκείνων. βούλομαι δὲ καὶ περὶ τῆς πολιτείας αὐτῆς μνησθῆναι
διὰ βραχέων, ὡς ἂν οἷός τε ὦ. καὶ γὰρ ἅπαντες μὲν αὐτὴν ἐγκωμιάζουσιν, οὐ μὴν διε-
ρευνήσατό γε ἅπαν τὸ ἐνὸν σχεδὸν οὐδείς. ἐγὼ δὲ ἁπλοῦν τι καὶ οὐχ ἁπλοῦν λέγω.
τριῶν γὰρ οὐσῶν ὡς ἀνωτάτω διελέσθαι τῶν πολιτειῶν, ἥτις ἂν τίθεται, τίθεται
τῇ πόλει. βασιλείαις μὲν τοίνυν ἐξ ἀρχῆς φανεῖται χρωμένη, γενεὰς οὐκ ὀλίγας τινάς.
οὐ μόνων τῶν ἐρεχθειδῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὕστερον ἀξίων ὀφθέντων. ἡ δημοκρατία δ' αὖ,
καὶ παισὶ γνώριμος. καὶ καθαρωτάτη δὴ καὶ μεγίστη τῶν πασῶν, ἡ παρ' ὑμῖν γε-
γενημένη. καὶ μὴν εἰς τὴν ἐξ ἀρείου πάγου βουλὴν βλέψαντα, πάντα ἂν ἡγοῦμαι
φῆσαι μὴ εἶναι κάλλιω λαβεῖν ἀριστοκρατίας εἰκόνα. μηδ' ἥτις σώζει μᾶλλον τὸ νο-

μα. οὕτω πάντα τὰ τῶν πολιτειῶν παραδείγματα, ἐνθένδε ὥρμηνται. καθάπερ γὰρ
νομοθετοῦσα τοῖς ἀνθρώποις ἡ πόλις, πρὸς τοὺς αὐτῶν τρόπους ἑκάστοις ἐκλέγεσθαι
τὸ πρόσφορον, οὕτω πάντα ἐξεῦρέ τε καὶ προὔθηκεν εἰς κοινόν. βοηθοῦσα τῇ φύσει
πανταχῆ. ὅπερ καὶ κατὰ τοὺς καρποὺς καὶ πολλὰ ἕτερα, ἐπιδείκνυμεν αὐτὴν βε-
βουλευμένην. ὃ δέ γε ἔτι μεῖζον καὶ τελεώτερον, οἵ τε γὰρ βασιλεῖς αὐτοὶ φα
νοῦνται διαφερόντως τῶν ἄλλων, τὴν κοινότητα ἀγαπήσαντες. καὶ μάλιστα δήπου
πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐξ ἴσου ταῖς γνώμαις καταστάντες. ὅ, τε δῆμος εἴ τινα εὕροι που
τῶν πολλῶν ὑπερέχοντα, ἐθελοντὴς ἑαυτοῦ προϊστάμενος καὶ χρώμενος τούτῳ ἄρχον-
τι διηνεκεῖ. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τοῖς ὀλίγοις φυλάττων, εἰ τῶν ἄλλων ἀμείνους ὄντας
αἴσθοιτο, ἐφαμίλλους δὲ ἐν σφίσιν αὐτοῖς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ βουλὴ, τὸν δῆμον ὅπως
μείζω καταστήσῃ, σκοποῦσ' ἀεί. τὸ δὲ αὐτῆς, οὐδέποτε ἰδίᾳ λογισαμένη. ἀλλὰ ταύ
την καὶ καλὴν καὶ γινομένην πλεονεξίαν ἑαυτῆς κρίνουσα τῷ τῶν πολλῶν ἐπὶ
σωτηρίᾳ, μετ' εὐδοξίας προΐστασθαι. ὥστ' εἰκότως οὐ μόνον κατὰ τὴν πολιτείαν
ἑκάστου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν κρᾶσιν, τῶν πολιτειῶν. παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους εὐδο-
κιμεῖν εἶναι τῇ πόλει. ὥσπερ γὰρ ὁ πᾶς οὑτοσὶ κόσμος οἶμαι συνέστηκεν ἐκ τεττάρων
ὡς ὁ παλαιὸς λόγος, αὐτὸ δ' ἕκαστον αὖ τούτων μετέχει τῇ φύσει καὶ τῶν λοιπῶν,
τῷ δ' ὑπερβάλλοντι, τὴν ἐπωνυμίαν χωρὶς ἕκαστον εἶδος εἴληφεν, οὕτω καὶ τὰς πο
λιτείας, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα κεχωρισμέναι τυγχάνουσι, μετέχειν ἁμωσγέπως ἀλ-
λήλων εἰκός ἐστιν, εἴπερ βασιλείαν ὀρθὴν καὶ δικαίαν ὄψεσθαι μέλλομεν, ἢ τῶν ὀλί-
γων ὡσαύτως δὲ πολλῶν ἀρχήν. γνοίη δ' ἄν τις, εἰ τὰς μὲν βασιλείας τοὺς ἐν τῇ
πόλει. πρὸς τὰς ἑτέρωθί που βασιλείας, ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρόνων ἢ τῆς ἑλλάδος,
ἢ τῆς βαρβάρου γεγονυίας ὁρῴη, τὴν δ' αὖ δημοκρατίαν τὴν ἀθήνησι, πρὸς τὰς ἑτέ
ρων δημοκρατίας, καὶ μὴν τό γε τῆς βουλῆς συνέδριον, πρὸς τὰ ἑτέρωθί που κύ-
ρια καὶ ἡγούμενα. εἰ γὰρ δεῖ τῶν ἄλλων ἀποστάντα, ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας μό-
νης εἰπεῖν, φανήσονται τοῖς μὲν βουλήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, τῶν ἄλλων προπετέστε
ροι καὶ ὑβριστότεροι πάντες, οἱ τοῦ σχήματος τούτου μετασχόντες. τῷ δ' ἀξιώματι καὶ τῇ
λαμπρότητι, μηδὲ ἐγγὺς ἀπὸ τῆς πόλεως γεγενημένοι. ἣ μὴν ἐκεῖνό γε ἡ πόλις πρώ
τη κατέδειξε, μὴ τίθεσθαι πλούτῳ μηδὲ θαυμάζειν. οὔτε γὰρ τοὺς ὑπερέχοντας
ταῖς οὐσίαις οὐδεπώποτε ἐπῆρεν, ἀλλ' ὅσον μὴ ἀδικεῖσθαι διὰ τοῦτο, τοσοῦτον αὐτοῖς
ἠξίου παρ' αὐτῆς ὀφείλεσθαι. οὔτε τοῖς ἀρετῇ μὲν ὑπερφέρουσι, χρήμασι δ' ἡττημέ-
νοις, οὐδαμοῦ πώποτε ἔλαττον ἔνειμεν. αἰσχρὸν οἶμαι νομίζουσα, τῶν μὲν οἰκετῶν οὐ
τοὺς εὐπορωτάτους, ἀλλὰ τοὺς πιστοτάτους βελτίους νομίζειν, τῶν δ' ἐλευθέρων φα
σκόντων εἶναι, τὴν ἀξίαν ὁρίζεσθαι χρήμασιν, ἀλλὰ μὴ ὁποῖός τις ἂν αὐτὸς ἕκαστος ᾖ, τοι
οῦτον καὶ νομίζεσθαι. καὶ γάρ τοι μόνη πόλεων οὐ μετέθηκε τὸν θεσμόν. οὐδ' ἐποίη-
σε τὰ τῇ φύσει τρίτα, τῷ νόμῳ πρῶτα. οὐδὲ ὥσπερ τῶν φασκόντων φιλοσοφεῖν ἔ-
στιν ἰδεῖν ἐνίους. λέγοντας μὲν οὕτω περὶ τούτων, ἔργῳ δὲ ὑποπίπτοντας, καὶ συγ-
χωροῦντας ἀεὶ τούτοις, οὓς ἂν αἴσθωνται δυνατωτέρους. ἀλλὰ καὶ εἰς ἀρχὰς ἄγουσα
καὶ πιστεύουσα, καὶ πασῶν ἀξιοῦσα τῶν τιμῶν ἑωρᾶτο. οὐ τοὺς ἀπὸ τῶν μεγίστων τιμη
μάτων, ἀλλὰ τοὺς ἐπιεικεστάτους τὰς φύσεις. ὡς ὅστις εἰς ἀρετῆς λόγον νικῴη, τοῦτον
τοῖς πᾶσι νικῶντα. ἔδειξε δ' οὐχ ἥκιστα, ἡνίκα ἴσχυσε τὰ μέγιστα. ὄντων γὰρ κατὰ τοὺς
αὐτοὺς χρόνους ἐπιφανῶν ἀνδρῶν κατ' αὐτὴν, τῶν μὲν πλουσίων ὑπὲρ τὰ πρῶτα
τῶν ἑλληνικῶν οἴκων, τῶν δ' ὡς οἷόν τε πενεστάτων, ἐπὶ τὴν προστασίαν τῶν ἑλληνικῶν,
ἕνα τῶν ἀπὸ τούτων εἵλετο. καὶ γάρ τοι ὁ μὲν, οἷς ἔταξεν εὐδοκίμησεν. ἡ πόλις δ' οἷς ἔ-
κρινε. πολλῶν δ' ὄντων ἅ τις ἂν περὶ τῆς πόλεως εἰπεῖν ἔχοι, τὰ μὲν πολλὰ καὶ προ
κατείληπται καὶ ὁ καιρὸς ἀφαιρεῖται, καὶ οὐ πᾶσα ἀνάγκη λέγειν. ἓν δέ τι προσθεὶς,
καταλύσω καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον. τὸ γὰρ εἶναι, τό τε βέλτιστον καὶ τὸ κατ'
ἐξουσίαν συμπεπτωκὸς, ἐνταυθοῖ, καὶ τὴν μὲν δίαιταν, κοινοτάτην ἅπασι, τὰς δὲ
τιμὰς τοῖς ἐπιεικεστάτοις ἀνεῖσθαι, πῶς οὐκ ἐλευθερίας πόλεως καὶ πολιτείας ὡς ἀ
ληθῶς. ἐν ᾗ ζῆν μὲν ἔξεστιν ὡς ἄν τις βούληται. τιμᾶσθαι δὲ καὶ ἰσχύειν, οὐ τοῖς βου-

λομένοις

λομένοις ἐστὶν, ἀλλὰ τοῖς ἐξηλασμένοις. καὶ γάρ τοι κἂν τοῖς τῶν πολέμων ἀγῶσι, κἂν ταῖς χρείαις, τὸ εἰκὸς διεσώσαντο. οὐ τὰς ἐξημισείας, οὐδ' ἂν ἐλάττους ἔτι μοίρας ἐσπούδαζον ὑπὲρ τῶν πραγμάτων. ἀλλὰ πάντες ἐξ ἴσου ταῖς προθυμίαις κατὰ δύναμιν ἡμιλλῶντο, ὡς ὑπὲρ κοινῆς τῆς πατρίδος, καὶ κοινῶν τῶν ἄθλων ἀγωνιζόμενοι. καὶ οὐχ ἑτέροις μὲν τοῦ κινδυνεύειν, ἑτέροις δὲ τοῦ διασώζειν ἂν κρατήσωσι προκειμένου. ἐξ ὧν ὁμόνοια μὲν καὶ πίστις ἀλλήλων ἤνθει κατὰ τὴν πόλιν. εἰ δέ που καὶ διασταῖεν, οὐ χαλεπῶς ἀλλήλους ἐγνώριζον. ἀνδρείας δέ που δεῆσαν, λῆρος ἅπαντα τἆλλα πρὸς ἐκείνους ἦν. ἐμοὶ μὲν οὐδὲ πένταθλοι δοκοῦσιν οἱ πάντα νικῶντες, τοσοῦτον τοῖς πᾶσι κρατεῖν. ἐν ποίοις δ' ἄν τις καιροῖς, οὐχὶ βελτίων εἴη τῆς πόλεως μεμνημένος. πότερα ἐν ταῖς στρατείαις, καὶ πόθεν ἂν λάβοι καλλίω παραδείγματα. ἢ ποίοις ἂν λόγοις χρησάμενος, βελτίων ἂν παρακελεύσαιτο.

ἀλλ' ἐν ταῖς πανηγύρεσιν; ἀλλ' αὐτὴ τούτων ἡγεμών. ἀλλ' ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τῇ τῶν κατὰ τὴν πόλιν διοικήσει; καὶ τίς δήμων αὐτοῦ ὀξύτερος καὶ πραότερος. ἢ τίνες δημαγωγοὶ μᾶλλον ἄξιοι θαυμάσαι. ἀλλ' ἐν τῇ τῶν λόγων ἀσκήσει καὶ τῆς λοιπῆς σοφίας; ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἐνταῦθα πάντες συνέρχονται. καὶ τὰ γένη τῶν φιλοσόφων οὐ τέθνηκε, τῇ τῆς πόλεως ἀγαθῇ τύχῃ. χωρὶς δὲ καὶ τοὺς ὅπου δὴ γῆς, ἀναγκαίως ἔχειν. ἅμα τῶν τε λόγων καὶ τῶν ἀθηναίων μεμνῆσθαι. καὶ μηδέποτε ἐκβαλεῖν ἂν ἐκ τῆς ψυχῆς τὸ εἴδωλον, ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ τοῖς λόγοις ἐμβλέποντας. καὶ γάρ τοι πᾶσι μὲν ἀνθρώποις, οὕτως αἰδέσιμον τοὔνομα καὶ τοὔδαφος τῆς πόλεως, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἓν καὶ τὸ αὐτό. καὶ οὔτε ἰδιῶται, οὔτε βασιλεῖς μικρὰ ἄττα ἐτίμησαν. ἀλλ' οὕτως, ὥστ' αὐτοὺς ἀγάλλεσθαι ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν τιμῶν, αἷς ἐπεδείκνυντο. φανερὰ δὲ καὶ ἡ παρ' αὐτῶν τῶν θεῶν εὔνοια καὶ ψῆφος. καὶ διὰ τοῦ κοινοῦ μάντεως καὶ ἐξηγητοῦ τοῦ πατρῴου τῇ πόλει, θύειν τε ὑπὲρ τῶν ἑλλήνων τὴν προηροσίαν κελευόντων. καὶ μητρόπολιν τῶν καρπῶν αὐτὴν ἐπονομαζόντων. ἔτι δὲ στεφανηφορεῖν ἀξιούντων, ὡς διὰ βίου νικῶσαν. αἰετόν τε ἐν νεφέλαις αὐτὴν ὁ θεὸς καλεῖ, πρὸς τἆλλα πολίσματα. μόνῃ δ' ὡς ἔοικε ταύτῃ πόλεων, δύο τἀναντία συμβέβηκε. πλεῖστά τε γὰρ καὶ κάλλιστα ἀνθρώποις εἴρηται περὶ ταύτης, καὶ οὐκ ἔστιν ἥτις ἐλαττόνων τετύχηκε. πρὸ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων, τι θαυμάσαι. ἄξιον δ' αὐτῆς οὐδὲν ἤκουσε. πρότερον μὲν οὖν ἠγάπων ἀκούων τὸ τῆς σοφίας πρυτανεῖον, καὶ τὴν τῆς ἑλλάδος ἑστίαν, καὶ τὸ ἔρεισμα, καὶ ὅσα τοιαῦτα εἰς τὴν πόλιν ᾔδετο. νῦν δέ μοι δοκεῖ πάντα ταῦτα, ἔσω πίπτειν. ἀλλ' εἴ τινα χρὴ πόλιν θεῶν ὕπαρχον ἢ συγγενῆ προσειπεῖν, ἢ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπείας εἰκόνα καὶ ὅρον, ἥδ' ἄν μοι δοκῇ δικαίως κληθῆναι. ἀνθ' ὧν ὦ ἄνδρες ἕλληνες, οὔτε φθόνον εἰκὸς ἔχειν τῇ πόλει, οὔθ' ὑποχωροῦντας αἰσχύνεσθαι, ἀλλὰ συναύξειν ἐκ τῶν ἐνόντων καὶ φιλοτιμεῖσθαι. τῶν γὰρ ἀθηναίων νικώντων, παρ' ὑμῖν ἐστι τὸ νικᾶν. πάντας μὲν γὰρ ἁπάντων ἂν εἶναι ἀρίστους, ἀδύνατον. ὥσπερ δὲ ὅταν στρατηγὸς προέχοι, μετέχει τῆς δόξης ἡ πόλις, οὕτω τῆς ἡγουμένης πόλεως τὰ εἰκότα τιμωμένης, ἅπασι μέτεστι τῆς φιλοτιμίας. οἶμαι δὲ οὐδ' αὐτοῖς ἀθηναίοις φέρειν αἰσχύνην, ἄν τις αὐτοῖς πρεσβεύῃ τὴν ἀκρόπολιν. χρὴ τοίνυν καὶ ὑμᾶς, ὥσπερ ἀκρόπολίν τινα, ἢ κορυφὴν νομίσαντας τῆς ἑλλάδος καὶ τῶν ὁμοφύλων τὴν πόλιν, καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ κοσμεῖν, καὶ μετέχειν τῆς δόξης, ἀλλ' οὐκ ἀποστερεῖσθαι νομίζοντας. εἴργασται καὶ ἡμῖν ὁ λόγος, ἀντὶ τοῦ πέπλου, κόσμος παναθηναίων τῇ θεωρίᾳ. Δοῦναι δὲ χάριν, τῆς αὐτῆς θεοῦ, ἧσπερ καὶ ὁ λόγος καὶ ἡ πόλις.

τέλος τοῦ ἀριστείδου παναθηναϊκοῦ.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ, ΡΩΜΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.

ἔ

θος τοῖς πλέουσι καὶ ὁδοιποροῦσιν εὐχὰς ποιεῖσθαι, καθ' ὧν ἂν ἕκαστος ἐπινοῇ. ποιητὴς μὲν οὖν ἤδη τις εἶπε σκώψας, εὔξασθαι κατὰ χρυσοκέρω λιβανωτοῦ. ἡμεῖς δὲ ὦ ἄνδρες παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐν ταῦτα καὶ τὸν πλοῦν, εὐχὴν ταύτην ἐποιησάμεθα, οὐκ ἄμουσον, οὐδ' ἐκμελῆ, οὐδ' ἄπο τῆς τέχνης, εἰ σωθείημεν, προσειπεῖν ἐν τῷ μέσῳ τὴν πόλιν. κατὰ ἰσομέτρου μὲν οὖν εὔξασθαι τῇ πόλει λόγου, οὐκ ἐνῆν. ἀλλ' ὡς ἀληθῶς εὐχῆς ἂν προσεδεῖτο ἑτέρας. ἴσως μὲν οὖν καὶ μείζονος, δυνηθῆναι τοιοῦτον ἆραι λόγον, ὅστις παρισώσεται τοσῷδε ὄγκῳ πόλεως. προσειπεῖν γε μὴν ὑπεσχόμεθα, ὅπως ἂν δυνώμεθα. ἐπειδή γε καὶ ἄλλοι τὰ ἰσομέτρητα σφίσιν αὐτοῖς, ἰσομέτρητα ποιοῦσιν ἂν καὶ τοῖς θεοῖς. ἀλλ' ὦ ἄνδρες οἱ τῆς μεγάλης ἔνοικοι πόλεως, εἴ τι μέτεστιν ὑμῖν προνοίας, μὴ ἐμὲ ψεύσασθε τὴν εὐχήν, συνάρασθε τῷ τολμήματι. ἵνα τῶν ἐγκωμίων πρῶτον ἀρξάμενοι, καὶ γὰρ ἔχωμεν λέγειν, ὅτι εὐθὺς μὲν τοιούτοις ἀνδράσιν ἐντυχεῖν ἦν, ὑφ' ὧν τις καὶ ἄμουσος ἢ τὸ πρὶν κατ' εὐειπίδην, ἐμμελής τε καὶ δεξιὸς εὐθὺς γίνεται, καὶ δύναται λέγειν καὶ περὶ τῶν μειζόνων, ἢ κατ' αὐτόν. τὴν δὲ πόλιν, ᾄδουσι μὲν πάντες καὶ ᾄσονται. τοσούτῳ δὲ ἐλάττω ποιοῦσιν ἢ σιωπῶντες, ὅσῳ παρὰ μὲν τὴν σιωπήν, οὔτε μείζονα οὔτ' ἐλάττονά ἐστι ποιῆσαι τῆς οὔσης, ἀλλ' ἀκέραιος τῇ γνώσει μένει. οἱ δὲ λόγοι, τοὐναντίον ἢ βούλονται ποιοῦσιν. ἐπαινοῦντες γάρ, οὐ δεικνύουσιν ἀκριβῶς ὃ θαυμάζουσιν.

ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἴ τις ζωγράφος σῶμα καλὸν καὶ περίβλεπτον ἐπιχειρῶν δεῖξαι διὰ τέχνης, εἶτα ἀπολείποιτο, πᾶς τις ἂν φαίη δή που λυσιτελεῖν μὴ γράφειν, ἀλλ' ἢ αὐτὸ ἰδεῖν ἐᾶν, ἢ μὴ δεικνύειν αὐτοῖς, ἐπὶ τὸ χεῖρον μιμούμενον. ὡς δὲ καὶ περὶ ταύτης μοι δοκεῖ τῆς πόλεως ἔχειν. ἀφαιροῦσιν ὀλίγοι τὰ πολλὰ τῶν θαυμάτων. καὶ ποιεῖν δοκοῦσί μοι παραπλήσιον, ὥσπερ ἂν εἴ τις στρατιᾶς πλῆθος ἐξαγγεῖλαι βουλόμενος, οἷον τῆς ξέρξου, καὶ πάνυ δὴ θαυμάζων, εἶτα λέγοι μυρίους ἢ δισμυρίους στρατιώτας ἰδεῖν, ἵππον δέ, τόσην καὶ τόσην, οὐδὲ πολλοστὸν μέρος τοῦ παντὸς λέγων, ἐν οἷς θαυμάζει. ἡ γὰρ δὴ πρῶτον λόγου δύναμιν ἐξελέγξασα οὐκ ἐπὶ πᾶν ἀφικνουμένην, ἥδε ἐστί. περὶ ἧς μὴ ὅτι εἰπεῖν κατ' ἀξίαν ἐστίν, ἀλλ' οὐδ' ἰδεῖν ἀξίως αὐτήν. ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἄργου τινὸς πανόπτου, μᾶλλον δὲ τοῦ κατέχοντος αὐτὴν πανόπτου θεοῦ δεῖ. τίς γὰρ ἂν τοσάσδε ὀρῶν κορυφὰς κατειλημμένας, ἢ πεδίων νομοὺς ἐκπεπολισμένους, ἢ γῆν τοσήνδε εἰς μιᾶς πόλεως ὄνομα συνηγμένην, εἶτα ἀκριβῶς καταθεάσαιτο, ἀπὸ ποίας τοιαύτης σκοπιᾶς. ὅπερ γὰρ ἐπὶ τῆς χιόνος ὅμηρος ἔφη, λυθεῖσαν αὐτήν, ὑψηλῶν ὀρέων κορυφὰς καὶ πρώονας ἄκρους καλύπτειν, καὶ πεδία λωτοῦντα καὶ ἀνδρῶν πίονα ἔργα, καί τ' ἐφ' ἁλὸς πολιῆς φησι κέχυται λιμέσι τε καὶ ἀκταῖς, τοῦτο ἄρα καὶ ἥδ' ἡ πόλις καλύπτει μὲν ἄκρους πρώονας, καλύπτει δὲ τὴν ἐν μέσῳ γῆν, καταβαίνει δὲ καὶ μέχρι θαλάττης. οὗ τὸ κοινὸν ἀνθρώπων ἐμπόριον καὶ ἡ κοινὴ τῶν ἐν γῇ φυομένων διοίκησις. ὅπου δέ τις αὐτῆς γίγνοιτο, οὐδέν ἐστι τὸ κωλύον, ὁμοίως εἶναι ἐν μέσῳ. καὶ μὴν δὴ οὐδ' ἐπιπολῆς γε κέχυται. ἀλλ' ἀτεχνῶς πολὺ ὑπὲρ τὸ παράδειγμα ἐπὶ πλεῖστον ἄνω ἥκει τοῦ ἀέρος, ὡς εἶναι μὴ χιόνος καταλήψει τὸ ὕψος προσεικάσαι, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοῖς τοῖς πρώοσιν. καὶ ὥσπερ τις ἀνὴρ πολὺ νικῶν τοὺς ἄλλους μεγέθει τε καὶ ῥώμῃ, οὐκ ἀγαπᾷ μὴ καὶ ἄλλους ὑπὲρ αὑτῶν ἀράμενος φέρειν, ὡς δέ, καὶ ἥδε ἐπὶ τοσαύτης γῆς ᾠκισμένη, οὐκ ἀγαπᾷ, ἀλλ' ἑτέρας πόλεις ἰσομέτρους ὑπὲρ αὐτὴν ἀραμένη φέρει ἄλλας ἐπ' ἄλλαις. ὡς ἄρα ἐπώνυμον αὐτῇ τοὔνομα. καὶ οὐδέν, ἀλλ' ἢ ῥώμη τὰ τῇδε. ὥστ' εἴ τις αὐτὴν ἐθελήσειε καθαρῶς ἀναπτύξαι, καὶ τὰς νῦν μετεώρους πόλεις ἐπὶ γῆς ἐρείσας θεῖναι ἄλλην παρ' ἄλλην,

λῃ, ὅσον νῦν Ἰταλίας διαλειπόν ἐστιν, ἀναπληρωθῆναι γὰρ πᾶν ὥς μοι δοκεῖ, καὶ γενέσθαι πόλις συνεχὴς μία ἐπὶ τὸν Ἰόνιον τείνουσα, τοσαύτη δὲ οὖσα, ὅσην ἐγὼ μὲν οὐδὲ νῦν ἴσως ἀρκούντως ἐνδειξαίμην. ὀφθαλμοὶ δὲ ἄμεινον μαρτυροῦσιν, οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰπεῖν, ὡς ἐνταῦθα ἕστηκεν. οὐδ᾽ ὅ, τις εἶπε περὶ τῆς Ἀθηναίων καὶ λακεδαιμονίων πόλεως, πόλεως λέγων· τῶν μὲν τὸ μέγεθος διπλάσιον, ἢ κατὰ τὴν δύναμιν· τῶν δὲ, πολὺ τῆς δυνάμεως ἔλαττον ἂν φανῆναι τὸ μέγεθος, ἄπειη δὲ τὸ βλάσφημον τοῦ παραδείγματος, γὰρ ἄν τις φαίη καὶ περὶ τῆσδε τῆς πάντα μεγάλης, ὡς ἄρα οὐκ ἀκόλουθον τὴν δύναμιν τῷ τοσούτῳ μεγέθει κατεσκευάσατο. ἀλλ᾽ ἔστιν εἰς μὲν τὴν ὅλην ἀρχὴν βλέψαντα, μηκέτι τὴν πόλιν θαυμάζειν, πολλοστὸν μέρος τῆς ἁπάσης ἄρχειν νομίσαντα γῆς. εἰς δ᾽ αὐτὴν τὴν πόλιν, καὶ τοὺς τῆς πόλεως ὅρους ἰδόντα, μηκέτι θαυμάζειν, εἰ ὑπὸ τοσαύτης ἄρχεται πᾶσα ἡ οἰκουμένη. ὅπερ γάρ τις ἔφη τῶν λογοποιῶν περὶ τῆς ἀσίας, λέγων ὅσην ὁ ἥλιος πορεύεται, ταύτης πάσης ἄρχειν ἄνδρα ἕνα, οὐκ ἀληθῆ λέγων, εἰδὴ πᾶσαν λιβύην καὶ εὐρώπην ἐξαίρετον ἐποιεῖτο τῶν ἡλίου δυσμῶν τε καὶ ἀνατολῶν, τοῦτο γὰρ νῦν ἐξενίκησεν ἀληθὲς εἶναι, τήν τε ὅσην τε ἡλίου φορείαν εἶναι κτῆσιν ὑμετέραν, καὶ τὸν ἥλιον διὰ τῆς ὑμετέρας πορεύεσθαι. οὐ γὰρ σκόπελοι θαλάσσιοι, οὐδὲ χελιδονέαι καὶ κυανέαι τὴν ὑμετέραν ἀρχὴν νομίζουσιν. οὐδ᾽ ἱππου δρόμος ἡμερήσιος ἐπὶ θάλατταν, οὐδ᾽ ἐπὶ τακτοῖς ὅροις βασιλεύετε. οὐδ᾽ ἕτερος προσαγορεύει μέχρις οὗ δεῖ κρατεῖν. ἀλλ᾽ ἡ μὲν θάλαττα, ὥσπερ ζώνη τις ἐν μέσῳ τῆς οἰκουμένης, ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ὑμετέρας ἡγεμονίας, τέτακται. περὶ δὲ αὐτὴν αἱ ἤπειροι μεγάλαι μεγάλως ἐκκέκλινται. πρὸς ὑμᾶς ἀεί τι ἐνθένδε πληροῦσαι. ἄγεται δὲ ἐκ πάσης γῆς καὶ θαλάττης, ὅσα ὧραι φύουσι, καὶ χῶραι ἕκαστοι φέρουσι, καὶ ποταμοὶ καὶ λίμναι, καὶ τέχναι ἑλλήνων καὶ βαρβάρων. ὥστε εἴ τις ταῦτα πάντα ἐπιδεῖν βούλοιτο, δεῖ αὐτὸν ἢ πᾶσαν ἐπελθόντα τὴν οἰκουμένην οὕτω θεάσασθαι, ἢ ἐν τῇδε τῇ πόλει γενόμενον. ὅσα γὰρ παρ᾽ ἑκάστοις φύεται καὶ κατασκευάζεται, οὐκ ἔστιν οὐκ ἔστιν ὡς οὐκ ἐνταῦθα ἀεὶ καὶ περιττεύει. τοσαῦται δὲ ἀφικνοῦνται δεῦρο κομίζουσαι παρὰ πάντων ὁλκάδες, ἀνὰ πᾶσαν μὲν ὥραν, πᾶσαν δὲ φθινοπώρου περιτροπὴν, ὥστ᾽ ἐοικέναι τὴν πόλιν κοινῷ τινι τῆς γῆς ἐργαστηρίῳ. φόρτους μὲν ἀπ᾽ ἰνδῶν, εἰ βούλει δὲ καὶ τῶν εὐδαιμόνων ἀράβων, τοσούτους ὁρᾶν ἔξεστιν, ὥστε εἰκάζειν γυμνὰ τὸ λοιπὸν τοῖς ἐκεῖ λελεῖφθαι τὰ δένδρα. καὶ δεῦρο δεῖν ἐκείνους ἐλθεῖν, ἐάν του δέωνται, τῶν σφετέρων μεταιτήσοντας. ἐσθῆτας δὲ αὖ βαβυλωνίους, καὶ τοὺς ἐκ τῆς ἐπέκεινα βαρβάρου κόσμους, πολὺ πλείους τε καὶ ῥᾷον εἰσαφικνουμένους, ἢ ἐκ νάξου, ἢ κύθνου, ἀθήναζε δεῖ κατάραι τῶν ἐκεῖ τι φέροντας. γεωργίαι δὲ ὑμῶν, αἴγυπτος. σικελία. λιβύης ὅσον ἥμερον. καταπλοῖ δὲ καὶ ἀπόπλοι, οὔποτε λείπουσιν. ὥστε εἶναι θαυμάσαι μὴ, ὅτι περὶ τοῦ λιμένος, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς θαλάττης, ὅτι περ ἐξαρκεῖ ὁλκάσιν. ἀτεχνῶς δὲ ὅπερ ἡσίοδος ἔφη περὶ τῶν τοῦ ὠκεανοῦ περάτων, εἶναι τόπον οὗ συντετρῆσθαι, πάντα εἰς μίαν ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν, εἰς αὐτὴν συντέτρηται. καὶ πάντα ἐνταῦθα συμπίπτει. ἐμπορεῖαι. ναυτιλίαι. γεωργίαι. μετάλλων κάθαρσις. τέχναι ὁπόσαι εἰσί τε καὶ γεγένηνται, πάντα ὅσα γεννᾶται καὶ φύεται. ὅ τι δ᾽ ἂν μὴ ἐνταῦθα ἴδοι τις, οὐκ ἔστι τῶν γενομένων, ἢ γιγνομένων, ὥστε μὴ εἶναι ῥᾴδιον διακρῖναι· πότερον ἡ πόλις ὑπερέχει πλείονι τὰς πόλεις τὰς οὔσας, ἢ ἡ ἀρχὴ, τὰς ἀρχὰς τὰς πώποτε γενομένας.

Ὀρρωδῶ δῆτα, εἰ τοσούτων καὶ τηλικούτων εἰρημένων, εἶτα μὴ ἔχοντος τοῦ λόγου, φανοῦμαι μεμνημένος ἢ βαρβαρικῆς τινος ἀρχῆς, ἢ ἑλληνικῆς δυνάμεως. καὶ δοκῶ τοὐναντίον ποιήσειν τοῖς αἰολεῦσι ποιηταῖς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐπειδάν τι βούλωνται τῶν καθ᾽ αὑτοὺς φαυλίσαι, μεγάλῳ αὐτὸ παρέβαλον, καὶ παρ᾽ ἀρχαίῳ περιφανεῖ, ἡγούμενοι μάλιστα ἂν οὕτως ἐξελέγξειν. ἐγὼ δὲ τὰ ὑμέτερα οὐκ ἔχων ἐπιδεικνύειν ἄλλως ὅσῳ ὑπερέχει, παραβαλῶ μικροῖς ἀρχαίοις. πάντα γοῦν ὑμεῖς, καὶ τὰ μέγιστα, μικρότατα ἀπεφήνατε ταῖς ὑπερβολαῖς. ἐπεὶ ἐγὼ μὲν, τὰ μέγιστα ἐκλέξας ὁρῶ. ὑμεῖς δ᾽ ἴσως γελάσεσθε ἐπ᾽ αὐτοῖς. τὸ γὰρ μὴ δὴ τὴν περσῶν ἀρχὴν σκεψώμεθα.

ἣ πάνυ ποτὲ ἐν τοῖς ἕλλησιν ἐσεβόντο, καὶ μέγαν παρέχει τὸ ἐπώνυμον καλεῖσθαι
τὸν ἔχοντα αὐτὴν βασιλέα. τὰς γὰρ πρὸ αὐτῆς φαυλοτέρας οὔσας, ἐάσω. καὶ πάν-
τα ἴδωμεν ἑξῆς, τό τε μέγεθος καὶ τὰ γιγνόμενα ἐπ' αὐτῆς. δεῖ γὰρ οὕτω καὶ τοῦτο
συνεξετάζειν, ὅπως αὐτοί τε ἀπέλαβον ὧν ἐκέκτηντο, καὶ τοὺς ἀρχομένους παρε-
σκεύαζον. πρῶτον μὲν τοίνυν ὅπερ νῦν ἡμῖν τὸ ἀτλαντικὸν πέλαγος δύναται, τοῦτ'
ἦν ἁπλῶς τότε τῷ βασιλεῖ, θάλαττα. ἐνταῦθα ὡρίζετο αὐτῷ ἡ ἀρχή. ὥστε ἴωνας
καὶ αἰολέας, ἐν πέρασι γῆς εἶναι τῆς ἐκείνου. εἰς δέ γε τὴν ἑλλάδα διαβῆναί ποτε ἐπι-
χειρήσας, ὁ τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνίσχοντος μέχρι δυομένου βασιλεὺς, τοσοῦτον ἐθαυμάσθη,
ὅσον μεγάλως ἠτύχησε. καὶ τοῦτο ἐπίδειγμα ἐποιήσατο τῆς αὐτοῦ λαμπρότητος, ὅ-
τε πολλῶν καὶ μεγάλων ἔχων στερηθῆναι. ὁ δὴ τῆς μὲν ἑλλάδος τοσοῦτον ἀποσχὼν τοῦ
κρατῆσαι. ἰωνίαν δὲ ἔχων ἐν ἐσχάταις. ἥπου οὐκ εἰς δίσκου φορὰν λέλειπται τῆς ὑ-
μετέρας ἀρχῆς. ἢ ὅσον τόξευμα ἐξικνεῖται. ἀλλὰ ἐν μέσῃ παντὶ τῆς οἰκουμένης.
καὶ πρός γ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ. οὐ τοίνυν οὐδὲ μέχρι τούτων, τῶν ὅρων ἐκεῖνός γε κυρί-
ως ἀεὶ βασιλεὺς, ἀλλ' ὅπως ἢ ἀθηναῖοι δυνάμεως. ἢ λακεδαιμόνιοι ἔχοιεν τύχης. νῦν
μὲν, ἕως ἰώνων καὶ αἰολέων καὶ θαλάττης βασιλεὺς. πάλιν δὲ οὐκέτι ἰώνων. οὐδὲ ἕως
θαλάττης, ἀλλ' ἄχρι λυδῶν, οὐχ ὁρῶν θάλατταν ἐκ τῶν πρὸς ἑσπέραν κυανέων, ἀτε-
χνῶς. ὥσπερ ἐν παίδων παιδιᾷ βασιλεὺς ὤν. αἰωμένων πάλιν κατιὼν, τῶν συγχω-
ρησόντων βασιλεύειν δεόμενος. ἐδήλωσε δὲ ἡ σὺν ἀγησιλάῳ δύναμις. καὶ πρὸ ἐκείνου,
ἡ τῶν σὺν κλεάρχῳ μυρίων, ἡ μὲν ἕως φρυγίας, ὡς δι' οἰκείας διελθοῦσα. ἡ δὲ ὑπὲρ
τὸν εὐφράτην, ὡς δι' ἐρημίας ἀφικομένη. ἄγε μὴν ἀπέλαυον τῆς ἀρχῆς κατὰ τὴν οἰβά-
ρου σοφίαν. ὃς πρῶτος εἰπεῖν λέγεται κύρῳ δυσχεραίνοντι τὴν πολλὴν πλάνην, δεῖν
αὐτὸν καὶ ἀνάγκην εἶναι, πανταχῇ περιφοιτᾶν τῆς ἀρχῆς. ἑκόντα τε καὶ ἄκοντα
εἰ μέλλοι βασιλεύειν, ὁρῶντα εἰς τὴν βύρσαν. ὡς ἐφ' ἃ μὲν αὐτῆς βαίνοι, ταπεινὰ ἐγίγνε-
το καὶ τῆς γῆς ἔψαυε. ἀφ' ὧν δὲ ἀπαλλάττοιτο, αὖθις ἀνίσατο. καὶ πάλιν πατοῦντος
ἐταπεινοῦτο. μετανάσται τινὲς βασιλεῖς καὶ σκυθῶν τῶν νομάδων τοσοῦτον διέφερον,
ὅσον οὐκ ἐφ' ἁμαξῶν περιῄεσαν. ἀλλ' ἐφ' ἁρμαμαξῶν νομάδες τινὲς βασιλεῖς καὶ πλά-
νητες διὰ τὴν ἀπιστίαν καὶ τὸν φόβον τῆς ἐν ταὐτῷ καθέδρας. πιέζοντες ὡς ἀληθῶς,
ὥσπερ τινὰ βύρσαν τὴν ἑαυτῶν χώραν. καὶ τούτῳ κρατοῦντες νῦν μὲν, βαβυλῶνα.
πάλιν δὲ, σοῦσα. εἶτα, ἐκβάτανα. οὐχ ὅπως ἂν ἀεὶ κατέχειν εἰδότες. οὐδὲ ἐπιμελοῦν-
τες ὥσπερ νομεῖς. καὶ γὰρ τοιαῦτα ἦν ὡς ἀληθῶς, ὥσπερ ἀπιστούντων μὴ αὐτῶν εἶναι
τὴν ἀρχήν. οὐ γὰρ ὡς οἰκείων ἐφρόντιζον. οὐδὲ ηὖξον εἰς κάλλος καὶ μέγεθος οὔτε τὰς
πόλεις οὔτε τὰς ἀρχάς. ἀλλ' ὥσπερ οἱ εἰς μὴ προσήκοντα ἐμπεσόντες, αἰσχρῶς καὶ κα-
κῶς ἀνήλισκον. τοῦτο ζητοῦντες ὅπως ἀσθενεστάτων ἄρξωσι. καὶ ὥσπερ ὑπὲρ μιαι-
φονιῶν ἁμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους, ὁ δεύτερος ἀεὶ τὸν πρότερον, κατὰ τοὺς πεν-
τάθλους ὑπερβαλεῖν ἐπειρᾶτο. καὶ ἦν ἀγώνισμα, ὡς πλείστους ἀποσφάξαι. καὶ ὡς πλεί-
στους ἀναστάτους ποιῆσαι οἴκους. καὶ δήμους. καὶ ὅρκους ὡς πλείστους ψεύσασθαι. ταῦ-
τά τε δὴ τῆς περιβλέπτου δυνάμεως ἀπέλαυον. καὶ ἃ τούτοις αὖ παρέπεσθαι φύ-
σεως νόμος διέταξε, μίση καὶ ἐπιβουλὰς ἐκ τῶν οὕτω διατιθεμένων. καὶ ἀποστάσεις
καὶ μάχας ἐν ἀλλήλοις, καὶ συνεχεῖς ἐρίδας, καὶ ἀπαύστους φιλονεικείας. αὐτοὶ μὲν
δὴ ταῦτα ἀπέλαυον, ὥσπερ ἐκ κατάρας μᾶλλον ἄρχοντες, ἢ κατ' εὐχήν. οἱ δὲ ἀρχό-
μενοι πάντα ἃ τοὺς ὑπὸ τοιούτων ἀρχομένους ἀνάγκη. σχεδὸν δέ τι καὶ προείρηται.
φοβερὸν μὲν γὰρ ἦν γονεῦσι παίδων εὐμορφία. φοβερὸν δὲ γυναικὸς ἀνδρί. ἔδει δὲ ἀ-
πολωλέναι, οὐ τὸν πλεῖστον ἀδικήσαντα, ἀλλὰ τὸν πλεῖστα κεκτημένον. πόλεων δὲ ἀ-
ναιρέσεις. καὶ κατασκαφαὶ, τότε πλείους ἢ νῦν ὀλίγου δέω λέγειν, εἰσὶν οἰκισμοί. ῥᾷ-
ον δὲ ἦν πολεμοῦντα ἢ ὑπακούοντα, σωθῆναι. ἐν μὲν γὰρ ταῖς μάχαις, ῥᾳδίως ἡτ-
τῶντο. ἐν δὲ ταῖς ἐξουσίαις, οὐ μετρίως ὕβριζον. καὶ τοὺς μὲν θεραπεύοντας, ὡς
δούλους ὑπερεώρων. τοὺς δὲ ἐλευθέρους, ὡς ἐχθροὺς ἐκόλαζον. ἐξ ὧν μισοῦντές
τε καὶ μισούμενοι διῆγον. καὶ γὰρ οὕτω πολλάκις τοὺς ὑπηκόους μᾶλλον τῶν πο-
λεμίων ἐδεδοίκεσαν, τὰ πλείω διαλλακτῇ τῷ πολέμῳ χρώμενοι. αἴτιον δ' ἦν, οὐ-

τε ἐκεῖνοι ἄρχειν ἠπίσταντο, οὔτε οἱ ἀρχόμενοι τὸ ἀκόλουθον ἀπεπλήρουν. οὐ γὰρ
ἔνεστιν ἄρχεσθαι καλῶς, ὅταν κακῶς οἱ ἄρχοντες ἄρχωσιν. οὔπω γὰρ ἦν, τε ἀρχὴ
καὶ τὸ δεσπόζειν διῄρητο· ἀλλ' ἦν ἴσον βασιλεὺς καὶ δεσπότης. οὐκοῦν εἰκότως οὐδ' ἐ-
πὶ μεγάλα προῆλθον. οὐ γὰρ πρόεισιν οἴκου περαιτέρω τοὔνομα. ὅταν δ' εἰς
πόλεις τε καὶ ἔθνη ἀφίκηται, ῥᾳδίως παύεται. ἀλέξανδρος δ' αὖ ὁ τὴν μεγάλην ἀρ-
χὴν μέχρι τῆς ὑμετέρας κτησάμενος καὶ καταδραμὼν τὴν γῆν, ὡς ἀληθῶς δὴ τῷ
κτησαμένῳ βασιλείαν μᾶλλον ἔοικεν, ἢ βασιλεύσαντι. ὥσπερ ἂν εἴ τις ἰδιώτης συγ-
κτήσαιτο μὲν γῆν πολλὴν καὶ ἀγαθήν. πρὶν δὲ λαβεῖν ἀπ' αὐτῆς τοὺς καρποὺς τε-
λευτήσειεν, ὡς δὲ κἀκείνῳ μοι δοκεῖ συμβῆναι. προῆλθε μὲν γὰρ ἐπὶ πλεῖστον τῆς
γῆς. καὶ τοὺς ἀντιστάντας ἅπαντας κατεστρέψατο. καὶ τῶν χαλεπῶν ἁπάντων ἀκρι-
βῶς ἀπήλαυσε. καταστήσασθαι δ' οὐκ ἠδυνήθη τὴν ἀρχὴν, οὐδ' ἐπιθεῖναι πέρας τοῖς
πεπονημένοις. ἀλλ' ἀπέθανεν ἐν μέσῃ τῇ τῶν πραγμάτων πορείᾳ· ὥστ' ἐκεῖνον μὲν, μά-
χας ἄν τις φαίη πλείστας κατορθῶσαι, βασιλεῦσαι δὲ ἐλάχιστα. καὶ γενέσθαι μὲν, ἀ-
γωνιστὴν μέγαν περὶ βασιλείας, ἀπολαῦσαι δ' οὐδὲν ἄξιον τῆς διανοίας καὶ τῆς τέχνης.
ἀλλὰ παθεῖν παραπλήσιον. ὥσπερ ἂν εἴ τις τὸν ὀλυμπικὸν ἀγῶνα ἀγωνιζόμενος καὶ
κρατήσας τοὺς ἀντιπάλους, εἶτα ἐπαποθάνοι τῇ νίκῃ πρὶν εὖ καὶ καλῶς τῇ κεφα-
λῇ τὸν στέφανον ἁρμόσαι. ποίους γὰρ νόμους ἑκάστοις διέθηκεν. ἢ ποίας συντάξεις δι-
ηνεκεῖς χρημάτων ἢ στρατιωτῶν, ἢ νεῶν ἐποιήσατο. ἢ ποίᾳ συνηθείᾳ διοικήσει τὰ πρά-
γματα ἤγαγεν αὐτομάτως προϊούσῃ χρόνων τακταῖς περιόδοις. ποῖα πολιτεύμα-
τα ἐπολιτεύσατο ἐν τοῖς ἀρχομένοις. ὃ δὲ καὶ μόνον ἄξιον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως ἔργον
καὶ μνημεῖον κατέλιπε, πρὸς αἰγύπτῳ τὴν ἐπώνυμον πόλιν, ταύτην εὖ ποιῶν ὑμῖν ᾤ-
κισεν ὅπως ἔχητε, καὶ τῆς μεγίστης μετὰ τὴν ὑμετέραν κρατοίητε. ὥστε πέρσας
μὲν κατέλιπεν ἄρξαντας, αὐτὸς δ' ἐγγύτατα, οὐκ ἦρξεν. ἐπεί γε μὴν ἐκεῖνος ἐτελεύ-
τησεν, εὐθὺς μὲν ἐσχίσθησαν εἰς μυρία οἱ μακεδόνες, ἔργῳ δείξαντες ὑπὲρ αὐτοὺς εἶναι
τὴν ἀρχήν. κατέχειν δὲ οὐδὲ τὴν αὑτῶν ἔτι ἐδύναντο. ἀλλ' εἰς τοῦτο τύχης ἀφίκοντο,
ὥστε ἠναγκάσθησαν τὴν σφετέραν αὐτῶν ἐκλιπεῖν, ἵνα τῆς ἀλλοτρίας ἄρχωσιν ὥσ-
περ ἐξῳκισμένοι μᾶλλον, ἢ κρατεῖν δυνάμενοι. καὶ ἦν ὥσπερ αἴνιγμα μακεδόνες οὐκ
ἐν μακεδονίᾳ· ἀλλ' οὗ δύναιντο βασιλεύοντες ἕκαστοι, ὥσπερ φρουροὶ μᾶλλον τῶν πό-
λεων καὶ τῶν χωρίων ὄντες, ἢ ἄρχοντες. ἀνάστατοί τινες βασιλεῖς, οὐχ ὑπὸ τοῦ μεγά-
λου βασιλέως, ἀλλ' ὑφ' ἑαυτῶν αὐτοὶ γενόμενοι. εἰ δὲ οἷόν τ' εἰπεῖν. ἐοικότες ἐρήμοις σα-
τράπαις βασιλέως. καίτοι τὴν τοιαύτην κατάστασιν, πότερον λῃστείᾳ μᾶλλον ἢ βασι-
λείᾳ προσεοικέναι φήσομεν. νῦν δὲ ὅροι μὲν δήπουθεν οὐ μεμπτοὶ τῆς ἀρχῆς ἐκτέταν-
ται, οὐδ' ὥστε εἶναι μέτρῳ λαβεῖν τὸ ἐντὸς αὐτῶν. ἀλλ' οὗ μὴν, τόδε ὡρίζετο τοῦ πέρσου
ἡ ἀρχή, ἐντεῦθεν ἀρξαμένῳ βαδίζειν πρὸς ἑσπέραν πολὺ πλείων ἐστὶν, ἢ λοιπὴ τῆς ἐκεί-
νου πάσης. ἐκφεύγει δὲ ὑμᾶς οὐδέν. οὐ πόλις. οὐκ ἔθνος. οὐ λιμήν. οὐ χωρίον. πλὴν εἴ τι-
νων ἄρα ἀχρηστίαν κατέγνωτε. ἐρυθρά τε θάλασσα. καὶ νείλου καταρράκται. καὶ λί-
μνη μαιῶτις, ἃ τοῖς πρότερον ἐν πέρασι γῆς ἠκούετο, ἴσα καὶ αὐτῆς ἑρκία τῇδε τῇ πό-
λει. ὅν γε μὴν ἠπίσταντο τινὲς τῶν λογοποιῶν μὴ εἶναι τὸ παράπαν ὠκεανὸν, μηδὲ πε-
ριρρεῖν τὴν γῆν. ποιητὰς δ' εὑρόντας τοὔνομα, ψυχαγωγίας ἕνεκα εἰς ποίησιν θεῖναι, τοῦ-
τον οὕτω καλῶς ἀνεύρετε, ὥστε οὐδὲ ἡ ἐνταῦθα νῆσος ὑμᾶς διέφυγε. τοσαύτη δὲ οὖσα
καὶ τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ἡ ἀρχὴ πολὺ μείζων ἐστὶ τῇ ἀκριβείᾳ, ἢ τῷ κύκλῳ τῆς χώ-
ρας. οὐ γὰρ μυσοὶ τὴν βασιλείαν ἔχουσιν. οὐδὲ σάκαι. οὐδὲ πισίδαι. οὐδ' ἄλλοι μέσοι,
οἱ μὲν βίᾳ εἰσῳκισμένοι. οἱ δὲ ἀποστάντες, ληφθῆναι δ' οὐ δυνάμενοι. οὐδ' ἀκούεται μὲν ἡ
βασιλέως γῆ. ἔστι δὲ πάντων τοῦ ἔχειν αὐτὴν δυναμένων. οὐδὲ σατράπαι μάχονται πρὸς
ἀλλήλους, ὥσπερ οὐκ ὄντος αὐτοῖς βασιλέως. οὐδὲ πόλεις, αἱ μὲν πρὸς τούτους, αἱ δὲ
πρὸς ἐκείνους διΐστανται. καὶ εἰς μὲν τὰς, ἐκπέμπονται φρουροί. ἐκ δὲ τῶν, ἐκπίπτουσιν.
ἀλλ' ὥσπερ αὐλῆς περίβολος ἐκκεκαθαρμένος, οὕτως ἅπασα ἡ οἰκουμένη χοροῦ ἀκριβέστε-
ρον ἓν φθέγγεται, συνευχομένη μένειν τὸν ἅπαντα αἰῶνα τήνδε τὴν ἀρχήν. οὕτω καλῶς ὑπὸ τοῦ-
δε τοῦ κορυφαίου ἡγεμόνος συγκροτεῖται. ὑφ' οὗ πάντες δὲ πανταχοῦ ἴσον ἄρχονται. καὶ

οἱ μὲν ἐν τοῖς ὄρεσι κατῳκισμένοι ταπεινότεροι τῶν ἐν τοῖς κοιλοτάτοις πεδίοις πρός
γε τὸ μὴ ἀντιτάττεσθαι. οἱ δὲ τῶν πεδίων τῶν εὐδαιμόνων κληροῦχοί τε καὶ οἰκήτο-
ρες, ὑμέτεροι γεωργοί. ἤπειρος δὲ καὶ νῆσος, οὐδὲν ἐπιδιακέκειται. ἀλλ᾽ ὥσπερ μία
χώρα συνεχὴς καὶ ἓν φῦλον, ἅπαντα ὑπακούει σιωπῇ. πάντα δὲ ἐξ ἐπιτάγμα
τος, καὶ νεύματος τελεῖται ῥᾷον, ἤ τις ἂν χορδὴν ψήλοι. κἄν τι γενέσθαι δέῃ, ἀπόχρη
δόξαι καὶ πέπρακται. οἱ δὲ ἄρχοντες οἱ πεμπόμενοι ἐπὶ τὰς πόλεις τε καὶ ἔθνη,
τῶν μὲν ὑφ᾽ ἑαυτοῖς, ἕκαστοι ἄρχοντές εἰσι· τὰ δὲ πρὸς αὐτούς τε καὶ πρὸς ἀλλήλους,
ὁμοίως ἅπαντες ἀρχόμενοι, καὶ δὴ καὶ τοῦτο φαίη τις ἂν αὐτοὺς, τῶν ἀρχομένων δια
φέρειν, ὅτι πρῶτοι δεικνύουσιν ὅπως ἄρχεσθαι προσήκει. τοσοῦτος ἅπασιν ἐνέστακται
φόβος τοῦ μεγάλου ἄρχοντος καὶ τὰ πάντα πρυτανεύοντος, ὥστε μᾶλλον μὲν ἐκεῖνον
εἰδέναι νομίζουσιν ἃ πράττουσιν, ἢ σφᾶς αὐτούς. μᾶλλον δὲ δεδίασι καὶ αἰδοῦνται, ἢ
τὸν δεσπότην ἄν τις τὸν αὐτοῦ παρόντα, καὶ ἐφεστηκότα, καὶ κελεύοντα. οὐδεὶς δὲ ἐφ᾽
ἑαυτῷ τηλικοῦτον φρονεῖ, ὅστις τοὔνομα ἀκούσας μόνον, οἷός τ᾽ ἐστὶν ἀτρεμεῖν. ἀλλ᾽ ἀνα-
στὰς, ὑμνεῖ καὶ σέβει, καὶ συνεύχεται διπλῆν εὐχήν. τὴν μὲν, ὑπὲρ αὐτοῦ τοῖς θεοῖς·
τὴν δὲ αὐτῷ ἐκείνῳ περὶ τῶν ἑαυτοῦ. εἰ δέ τι καὶ μικρὸν ἐνδοίεν περὶ δίκας τε
καὶ ἀξιώσεις. ἢ κοινὰς. ἢ ἰδίας τῶν ἀρχομένων, οἵτινες ἄρα ἄξιοι εἶεν· ὡς ἐκεῖνον ἐκ
πέμπουσιν εὐθύς. ἐρωτῶντες τί δεῖ ποιεῖν. καὶ μένουσιν ἕως ἂν ἀποσημήνῃ, οὐχ ἧττον ἢ δι
δασκάλων χορός. ὥστε οὐδὲν δεῖ φθείρεσθαι περιϊόντα τὴν ἀρχὴν ἅπασαν. οὐ
δὲ ἄλλοτε ἐν ἄλλοις γιγνόμενον τὸ καθ᾽ ἕκαστον βεβαιοῦσθαι, ὁπότε σφίσι τὴν γῆν πα
τοίη. ἀλλ᾽ εὐμάρεια πολλὴ καθημένῳ πᾶσαν ἄγειν τὴν οἰκουμένην δι᾽ ἐπιστολῶν· αἱ δὲ
μικροῦ φθάνουσι γραφεῖσαι. καὶ πάρεισιν ὥσπερ ὑπὸ πτηνῶν φερόμεναι. ὃ δὲ πάν
των ἄξιον ἀγασθαί τε καὶ θαυμάζειν, καὶ χάριν ἐκτείνειν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, τοῦτο
νῦν εἴρηται. τοσαύτην μὲν γὰρ ἔχοντες τὴν ἀρχήν. οὕτω δ᾽ ἐγκρατῶς καὶ κατὰ πολ
λὴν ἐξουσίαν ἄρχοντες, ἐκεῖνο καὶ πολὺ μάλιστα νενικήκατε, ὃ παντελῶς ὑμῶν ἐστὶν
ἴδιον. μόνοι γὰρ τῶν πώποτε ἐλευθέρων ἄρχετε. καὶ οὐ καρία δίδοται τισαφέρνει.
οὐδὲ φρυγία, φαρναβάζῳ. οὐδὲ αἴγυπτος, ἑτέρῳ. οὐδ᾽ ὥσπερ οἶκος τοῦ δεῖνος ἀκούει
τὸ ἔθνος, ὅτῳ παρεδόθη δουλεύειν, οὐδὲ αὐτῷ ὄντι ἐλευθέρῳ. ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ ταῖς
κατὰ μίαν πόλεσιν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ὥσπερ ἐν μιᾷ πόλει πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ πολιτευ
όμενοι, τοὺς ἄρχοντας καθίστατε ἐπ᾽ αὐτοῖς, οἷον ἐξ ἀρχαιρεσιῶν ἐπὶ προστασίᾳ, καὶ
προνοίᾳ τῶν ἀρχομένων. οὐκ ἐπὶ τῷ δεσπότας εἶναι. ὥστε ὑποχωρεῖ μὲν ἄρχων
ἄρχοντι, ὅταν αὐτοῦ ὁ χρόνος ἐξήκῃ. καὶ οὐδ᾽ ἂν ἀπαντήσειε ῥᾳδίως. τοσοῦτον ἀπέ-
χει τοῦ διενεχθῆναι ἄγαν, ὡς ὑπ᾽ αὐτῷ τῆς χώρας οὔσης. ἔκκλητοι δὲ ὥσπερ ἔφεσις
ἐκ δημοτῶν εἰς δικαστήρια, σὺν οὐκ ἐλάττονι τῶν δεξαμένων φόβῳ, περὶ τῆς κρίσεως,
ἢ τῶν ποιουμένων γίγνονται. ὥστε φαίη τις ἂν τοσαῦτα ἄρχεσθαι τοὺς νῦν ὑπὸ τῶν
πεμπομένων, ὅσα ἂν αὐτοῖς ἀρέσκῃ. πῶς οὖν ταῦτα οὐκ ἐν τοῖς ἐπέκεινα πάσης δη-
μοκρατίας. οὐκοῦν ἐκεῖ ἔξεστι μετὰ τὴν ἐν τῇ πόλει ψῆφον ἐνεχθεῖσαν ἐλθεῖν ἄλλοσε.
οὐδ᾽ ἐπ᾽ ἄλλους δικαστάς. ἀλλὰ στέργειν ἀνάγκη τοῖς ἐγνωσμένοις, εἰ μή τις ἐστὶ μικρὰ
πόλις. ὥστε προσδεῖσθαι δικαστῶν ὑπερορίων παρὰ τὴν ἀξίαν. ἢ καὶ διώκοντα μὴ
κρατήσαντα μὴ δὲ τῷ νενικῆσθαι. ἀλλὰ μὲν εἰ δικαστὴς ἕτερος μέγας, ὃν οὔποτε οὐδὲν
ἐκφεύγει τῶν δικαίων. κἀνταῦθα δὴ πολλὴ καὶ εὐσχήμων ἡ ἰσότης μικροῦ πρὸς μέ-
γαν. καὶ ἀδόξου, πρὸς ἔνδοξον. καὶ πένητος δὴ, πρὸς πλούσιον. καὶ γενναίον, ἀγεννοῦς.
» καὶ τὸ τοῦ ἡσιόδου συμβαίνει. ῥεῖα μὲν γὰρ βριάει. ῥεῖα δὲ βριάοντα χαλέπτει. οὗτος ὁ
δικαστής τε καὶ ἡγεμὼν, ὅπως ἂν τὸ δίκαιον ἄγῃ, ὥσπερ πνεῦμα ἐν νηΐ. οὐ δήπου πλου
σίῳ μὲν μᾶλλον. πένητι δὲ ἧττον χαριζόμενόν τε καὶ παραπέμποντα. ἀλλ᾽ ὅτῳ γένοι-
το, ἀεὶ τούτων ὁμοίως ὠφελοῦν. δίειμι δὴ καὶ τὰ ἑλληνικά. ἐπειδήπερ ἐν ταῦθα ἐγε-
νόμην τοῦ λόγου, αἰσχυνόμενος μὲν καὶ δεδιὼς μὴ δόξω μικρολογεῖσθαι. οὐ μὴν, ἀλλ᾽ ὅπερ,
καὶ ἀρτίως εἶπον, ὡς οὐκ ἴσα ἴσοις παραβάλλων, δίειμι. ἀλλ᾽ οὐκ ὄντων ἑτέρων παραδει
γμάτων, ἀναγκάζομαι τοῖς οὖσι χρῆσθαι. εἶτα καὶ γελοῖον τὸ τὸ μὲν αὐτὸ θαυμάζειν καὶ δεικνύειν,
ὅτι οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ἴσα τοῖς ὑμετέροις ἕτερα οὐδ᾽ ἐγγύς. ἀλλὰ πάντα ὑπὸ τούτων ἀποκεύ-

πτεται, περιμένειν δὲ τηνικαῦτα παρεξετάσαι, ὁπηνίκα ἴσον ἔχοιμεν μνημονεῦ-
σαι, οὐκ οἶμαι γε δεῖν. ὅτι γε οὐδὲ θαυμαστὰ ὁμοίως ἂν ἦν. εἴ τινα εἴχομεν εἰπεῖν ὅ-
μοια. καὶ μὴν οὐδ᾽ ἐκεῖνό γε ἀγνοῶ, ὅτι ταῦτ᾽ ἔτι φαυλότερα ὧν ἀρτίως ἐζήτησα,
παραβολῇ τῆς ἀρχῆς καὶ ὄγκῳ πραγμάτων φανεῖται, τὰ ἑλληνικὰ τῶν περσικῶν.
ἀλλὰ τῷ τοὺς μὲν βαρβάρους ταῖς περιουσίαις καὶ ταῖς δυνάμεσιν ὑπερβαλέσθαι.
τοὺς δὲ ἕλληνας, σοφίᾳ καὶ σωφροσύνῃ παρελθεῖν, μέγα μοι δοκεῖ καὶ παντελὲς εἰς
ἀρετῆς εἶναι λόγον. καὶ παντὸς ἀγώνισμα λαμπρότερον. τοῦτ᾽ οὖν ἐρῶν ἔρχομαι,
ὅπως ἐκεῖνοι καὶ τηλίκοις οὖσι τοῖς ἑαυτῶν ἐχρήσαντο πράγμασι. κἂν φανῶσι πο-
λὺ μικρότερα διασώσασθαι μὴ δυνηθέντες, δῆλον τὸ συνθησόμενον εἰς τὴν ψῆφον.
ἔπραξαν μὲν γὰρ πᾶν ὑπὲρ ἀρχῆς καὶ ἡγεμονίας, ἀθηναῖοι καὶ λακεδαιμόνιοι.
καὶ ἦν αὐτῶν ἡ δύναμις, πλεῖν τὴν θάλατταν. καὶ τῶν κυκλάδων ἄρχειν. καὶ τὰ
ἐπὶ θρᾴκης ἔχειν. καὶ πύλας. καὶ ἑλλήσποντον. καὶ κορυφάσιον. καὶ ταῦτ᾽ αὖ ἡ δύνα-
μις. καὶ ἔπαθον δὴ παραπλήσιον, ὥσπερ ἂν εἴ τις σώματος ἐπιθυμῶν γενέσθαι
κύριος, ὄνυχάς τινας καὶ ἄκρα λάβοι ἀντὶ ὅλου τοῦ σώματος, καὶ ταῦτα ἔχειν οἴοιτο
ἅπερ ἐβούλετο. ὡς δὲ κἀκεῖνοι ἡγεμονίας ἐπιθυμήσαντες, νησίδια καὶ ἄκρας ἐπὶ
θαλάττῃ. καὶ λιμένας καὶ τοιαῦτα ἐξεκαρπώσαντο. καὶ κατετρύφησαν περὶ τὴν
θάλατταν ὀνειροπολήσαντες ἡγεμονίαν μᾶλλον, ἢ κτήσασθαι δυνηθέντες. γινόμενοι δὲ
ὅμως ἐπὶ καιρῶν, ὥσπερ ἐν κλήρου περιόδῳ, ἐπιστάται τῶν ἑλλήνων ἑκάτεροι,
οὐδ᾽ εἰς μίαν ὡς εἰπεῖν γενεὰν διεσώσαντο τὴν τάξιν. οὐκοῦν ἀμέμπτως γε. ἀλλὰ τοῦ-
το δὴ τὸ λεγόμενον. τὴν καδμείαν νίκην ἐνίκων ἀλλήλους περὶ τῆς ἡγεμονίας. ὥσ-
περ οὐκ ἀξιοῦντες τοὺς ἑτέρους μόνους μισεῖσθαι ἀεὶ ἑτέροι, ἀλλ᾽ αὐτοὶ τοῦ μέρους με-
ταλαμβάνειν. ἑνὸς μὲν λακεδαιμονίων, εἷς ἡγεμὼν οὕτως διέθηκε τοὺς ἕλληνας,
ὥστ᾽ ἀπαλλαγέντας ἀπ᾽ αὐτῶν ἑκόντας, μόνους ἑαυτοῖς ἑτέρους ἄρχοντας ζητῆ-
σαι. δόντες δὲ αὑτοὺς ἀθηναίοις, ὡς χρόνος οὐ πολὺς διῆλθε, μετέγνωσαν. οὔτε τῶν φό-
ρων φέροντες τὴν ἀμετρίαν. οὔτε τοὺς ἐπὶ τῇ τούτων προφάσει παρακλέπτον-
τας αὐτούς, ἀνάστατοί τε γενόμενοι. καὶ καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτὸν, ἀθήνησι περὶ τῶν παρ᾽
ἑαυτοῖς λόγον ὑφέξοντες. κληρουχούντων σφίσιν ἐπὶ τὴν γῆν πεμπομένων, καὶ παρὰ
τοὺς φόρους ἀργυρολογούντων, εἴπου χρεία κατάσχοι ἑτέρα. προσέτι τάς τε ἀκροπόλεις
ἐλευθέρας ἔχειν οὐ δυνάμενοι, καὶ ἐπὶ τοῖς δημαγωγοῖς ὄντες τοῖς ἐκείνων, οὐ καὶ χεῖ-
ρον φρονοῦσιν ὁμοίως. στρατεύσασθαί τε ἀναγκαζόμενοι στρατείας οὐκ ἀναγκαίας ἐν ἱ-
ερομηνίαις καὶ ἑορταῖς πολλάκις. ὡς δ᾽ εἰπεῖν ἁπλῶς, οὐδὲν τηλικοῦτο τῆς προστα-
σίας ἀπολαύοντες. ἀνθ᾽ ὅτου ταῦτα ἄξιον ἦν ὑπομεῖναι. δυσχεραίνοντες δ᾽ ἐκ τούτων,
τοὺς ἀθηναίους οἱ πολλοί. καὶ πρὸς τοὺς λακεδαιμονίους πάλιν μεταστάντες, τὸν αὐ-
τὸν τρόπον ὅνπερ πρότερον ἀπ᾽ ἐκείνων πρὸς τοὺς ἀθηναίους, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπ᾽ ἐ-
κείνων πάλιν ἐξηπατήθησαν. προειπόντες γὰρ ὑπὲρ τῆς τῶν ἑλλήνων ἐλευθερίας πο-
λεμήσειν ἀθηναίοις, καὶ τούτῳ προσαγόμενοι τοὺς πολλούς, ἐπειδὴ καθεῖλον ἐκεῖνοι
τὰ τείχη τῶν ἀθηναίων καὶ κύριοι τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ ταῦτα ποιεῖν ἐγένοντο,
τοσοῦτον ὑπερέβαλον, ὥστε τυραννίδας ἐν πάσαις ταῖς ἑλληνίσι πόλεσιν κατέστη-
σαν, ἃς προσεῖπον εὐφήμως δεκαρχίας. καὶ μίαν καθελόντες τὴν ἀθηναίων δυνα-
στείαν, πολλὰς τὰς παρ᾽ αὐτῶν ἀντεισῆγον. αἳ οὐκ ἀθήνησιν, οὐδ᾽ ἐν σπάρτῃ διὰ τέ-
λους κακῶς ἐποίουν τοὺς ἀρχομένους. ἀλλ᾽ ἐν αὐτοῖς τοῖς σφετέροις ἑκάστοις χωρίοις
συνεχῶς ἱδρυμέναι, καὶ οἷον συμπεπλεγμέναι. ὥστ᾽ εἰ ἀρχόμενοι τοῦ πολέμου προεῖ-
πον τοῖς ἕλλησιν ὅτι ὑπὲρ τούτου πολεμήσουσιν ἀθηναίοις, ὅπως μείζω καὶ πλείω σφᾶς ἐ-
κείνων κακὰ ἐργάσαντο καὶ δείξαιεν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὄντα τὰ ἀπ᾽ ἐκείνων, μὴ ἂν αὐ-
τοὺς ἄμεινον βεβαιῶσαι τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τὸ οὖν ἡττῶντο μὲν εὐθέως ἑνὸς φυγάδος. κα-
τελίποντο δὲ ὑπὸ θηβαίων. ἐμισοῦντο δὲ ὑπὸ κορινθίων. ἐπίμπλατο δὲ ἡ θάλαττα τῶν
ἁρμοστῶν ἐκπιπτόντων, ἅτε ἀναρμόστων. καὶ οὐ κατὰ τοὔνομα ἐγκατασταθέντων τε καὶ ἐ-
χόντων τὰς πόλεις. ἐπειδή τε τοῖς ἐκείνων ἀδικήμασι καὶ τῷ μίσει τῷ διὰ ταῦτα εἰς αὐ-
τοὺς παρὰ τῶν ἑλλήνων. αὐξηθέντες θηβαῖοι, ἐκράτησαν αὐτῶν τὴν ἐν λεύκτροις μάχην

ὁμοῦ τέ γε λακεδαιμόνιοι ἐκ παίδων ἦσαν καὶ θηβαίους οὐδεὶς αὖ φέρειν ἠδύνατο μί-
αν μάχην εὐτυχήσαντας. ἀλλὰ τί ἐφάνη λυσιτελοῦν. ἔτι τὴν καδμείαν ἀνέχε-
σθαι μᾶλλον, ἢ κεκρατηκέναι λακεδαιμονίων, οὕτως ἐμισήθησαν. καὶ ταῦτα οὐ-
δήπω κατηγορίας ἕνεκα κοινῆς τῶν ἑλλήνων συνεσκευασάμην, ὥσπερ ὁ θαυμαστὸς
ἐκεῖνος ὁ τὸν τρικάρανον ποιήσας, μήποτε ἀνάγκη τοσαύτη γένοιτο. ἀλλ' ἐκεῖνο ἐπι-
δεικνύναι βούλομαι, ὅτι οὔπω προὐμνῶν ἦν τὸ ἄρχειν εἰδέναι. εἰ γὰρ ἦν, ἐν τοῖς
ἕλλησιν ἦν ἄν. οἳ πλεῖστον δήπου τῶν γε ἄλλων σοφίᾳ διήνεγκαν. ἀλλὰ καὶ τοῦθ' ὑ-
μέτερον ἐστὶν εὕρημα. καὶ ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις ἐπεισελθόν, ἐπεὶ τό γε λεχθὲν ἐπ' ἀθη-
ναίων, κινδυνεύει καὶ περὶ πάντων εἴ τις εἴποι τῶν ἑλλήνων, ἀληθὲς εἶναι. ἐπεὶ τοῖς
μὲν ἄρχουσιν ἀντιστῆναι καὶ κρατῆσαι πέρσας καὶ λυδούς, καὶ πλοῦτον, καὶ θρόνους
ὑπ' ἐνεγκεῖν, ἀγαθοὶ παντὸς μᾶλλον ἦσαν. ἄρχειν δὲ αὐτοὶ ἔτι ἀπαίδευτοι ἦσαν.

Πειρώμενοι τε ἐσφάλλοντο. καὶ πρῶτον μὲν φρουροὺς εἰσέπεμπον εἰς τὰς πόλεις. οἱ
τῶν μὲν ἐπιχωρίων ἑκάστων καὶ εἰς οὓς ἐπέμποντο, οὐκ ἐλάττους ἀεὶ δήπουθεν ἦσαν.
ὑπόνοιαν δὲ ἐποίουν, καὶ τοῖς μήπω φρουρουμένοις, ὡς πάντα πρὸς ἰσχὺν καὶ βίαν
ἄγοντες. ἀμφότερα οὖν συνέβαινε μήτε τὰς πόλεις ἀσφαλῶς ἔχειν, καὶ προσέτι μι-
σεῖσθαι. καὶ τὰ κακὰ τῆς ἀρχῆς ἀντὶ τῶν τῆς ἀρχῆς ἀγαθῶν καρποῦσθαι. τὴν μὲν
πλεονεξίαν, οὐ βέβαιον. τὴν δὲ τῆς πλεονεξίας δόξαν, ἰσχυρὰν ἔχοντας. ἔπει-
τα τί πρὸς τούτοις συνέβαινε. διασπωμένους ἀεὶ καὶ διαιρουμένους, ἀσθενεστέρους
τῶν οἴκοι γίνεσθαι. καὶ μὴ ἱκανοὺς τὴν ἑαυτῶν σώζειν, διὰ τὸ ζητεῖν τὴν ἑτέρων ἔ-
χειν. οὔτ' οὖν ὧν ἄρχειν ἐφίεντο, ὑπερβαλέσθαι τότε ἐδύναντο πλήθει τούτων οὓς
ἔμπεμπον. οὔθ' ἑαυτοῖς τὸ μένειν ἴσοις κατέλιπον. ἀλλ' ἦσαν ἐλάττους μὲν, ἔξω. ἐλάττους
δὲ, οἴκοι. καὶ τὸ προϊέναι τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς εἰς ἄπορον καθίστατο, οὐκ ἔχουσι τὰ τελευ-
ταῖα, δι' ὅτων αὐτοὶ καθέξουσιν. ὥστε τοὔμπαλιν ἔπασχον ὧν ἐδέοντο. καὶ ἦν τὸ
μὲν προχωρεῖν αὐτοῖς ἃ ἐβούλοντο, ἀμήχανον καὶ κατάρατος ἐγγύς. τὸ δὲ μὴ προχω-
ρεῖν, κουφότερόν τε καὶ ἥττους ἔχον τοὺς φόβους. οὐδὲν γὰρ ἄλλο, ἢ διοικιζομένοις ἐῴ-
κεσαν ἀντὶ ἀρχόντων. καὶ πονοῦσιν ὑπὲρ τοῦ πονεῖν. ἅμα γὰρ τῷ τέλει, τὸ κεφάλαι-
ον εὐθὺς ἐλάνθανε λυόμενον. καὶ πάλιν εἰς ταὐτὸ κατὰ τοὺς ποιητὰς κατῄει. ἔτι
δ' οὔτ' ἰσχύειν αὐτοῖς συνέφερε τοὺς ἀρχομένους, διὰ τὰς ἐπιβουλάς, οὔτ' ἀσθενεῖς
εἶναι διὰ τοὺς παρὰ τῶν ἔξωθεν αὖ πολέμους, καὶ ὅπως ἡ τι πλέον συμμαχίας.
ἀλλ' ἐπεπόνθεσαν πρὸς αὐτοὺς παραπλήσιον, ὅπερ οἱ ἐν ταῖς παιδιαῖς. τί μὲν εἰς
τοὔμπροσθεν ἄγοντες, τί δ' εἰς τοὔπισθεν ἀνθέλκοντες, οὐκ ἔχοντες ὅ, τι χρήσονται.
ἀλλ' οὓς εἶναί τε καὶ μὴ εἶναι αὐτοὺς βουλόμενοι, αὐτοὶ μεταχειριζόμενοί τε καὶ ἄγον-
τες. ἐν οἷς προδιδοῦσιν εἰπεῖν οὐκ ἔχοντες. τὸ δὲ πάντων γελοιότατόν τε καὶ ἀτοπώ-
τατον, ἐπεὶ γὰρ τοὺς ἀφισταμένους αὐτῶν, τοὺς λοιποὺς, ἐφ' ᾧ τὸ αὐτὸ ποιεῖν ἔχον-
τας, ἠνάγκαζον εἶναι. παραπλήσιον ποιοῦντες, ὥσπερ ἂν εἰ αὐτοὺς τοὺς ἀφεστηκό-
τας ἐφ' ἑαυτοὺς ἔπειθον εἶναι καὶ οὐκ ἐλογίζοντο. τοὺς τῆς ἐκείνων ὄντας μερίδος
τούτους ἐπ' αὐτοὺς ἄγοντες, οἷς οὐκ ἐλυσιτέλει δήπου καθ' αὑτῶν καταδεικνῦναι, τὸ
τοῖς ἄλλοις σπουδῇ βοηθεῖν. ὥστε καὶ ταῦθα τοὐναντίον, ἢ ἐβούλοντο τί καὶ συνέφε-
ρε, διεπράττοντο. βουλόμενοι γὰρ τοὺς ἀφισταμένους προσάγεσθαι, καὶ τοὺς παρα-
μένοντας αὖ ἐποίουν ἀφίστασθαι. ἐδείκνυσαν γὰρ αὐτοῖς, ὅτι μένοντας μὲν, ἐπ' ἀλ-
λήλους ὑπάρξουσιν αὐτοῖς. κοινῇ δ' ἅπαντες ἀποστάντας, ἐλεύθεροι βεβαίως ἔσον-
ται. οὐ γὰρ καταλείψουσι τελευτῶντες, δι' ὧν ληφθήσονται. ὥστε τοσούτῳ πε-
ρὶ αὐτοὺς ἦσαν φαυλότεροι τῶν ἀπίστων συμμάχων, ὅσῳ οἱ μὲν καθ' ἑαυτοὺς ἕκαστοι
ἀπεχώρουν. οἱ δὲ, κοινὴν ἀπόστασιν ἐξ ὧν ἔπραττον εἰσηγοῦντο. οὕτω τό τε ἀρχῆς οὔπω τάξις
ἦν. οὐδὲ εἰδότες αὐτὴν ἐδίωκον. ἀλλὰ καὶ περὶ μικρά, καὶ οἷον ἐσχατιὰς καὶ κλήρους ἔχον-
τες, οὐκ ἠδυνήθησαν. οὐδ' αὐτὰ ταῦτα διασώσασθαι διὰ τὴν τοῦ ἄρχειν ἀπειρίαν τε καὶ
ἀδυναμίαν. οὔτε φιλανθρώπως ἄγοντες τὰς πόλεις, οὔτ' ἐγκρατῶς ἔχειν δυνάμενοι.
βαρεῖς ἅμα καὶ ἀσθενεῖς ὄντες. τελευταῖον δ' αὖ γυμνωθέντες, κατὰ τὸν αἰσώπου κο-
λοιόν, μόνοι πρὸς ἅπαντας ἐμάχοντο. τὸ μὲν τοίνυν πρόσθεν ἅπαντας ὡς εἰπεῖν ἀν-

θρώπους διαφυγὸν, ὑμῖν ἐτηρήθη μόνοις· εὑρεῖν τε καὶ τελειώσασθαι, καὶ θαυμαστὸν
οὐδέν. ὥσπερ γὰρ τῶν ἄλλων πραγμάτων, ἐπὶ ταῖς ὕλαις ἀπαντῶσιν αἱ τέχναι,
οὕτως ὅτε ἀρχὴ μεγίστη καὶ δύναμις διαφέρουσα συνέστη, τότ᾽ ἐπ᾽ αὐτῇ καὶ ἡ τέχνη
συνετέθη τε καὶ συνεισῆλθε. καὶ ἄμφω δὴ δι᾽ ἀλλήλων ἐκρατύνθη. διὰ μὲν τὸ τῆς ἀρ-
χῆς μέγεθος, καὶ ἡ ἐμπειρία ἀναγκαίως περιεγένετο. διὰ δ᾽ αὖ τὸ ἄρχειν εἰδέναι, δι-
καίως ἀλλὰ καὶ εἰκότως ηὔξησεν ἡ ἀρχή. τοῦτο δὴ καὶ πολὺ μάλιστα ἄξιον πάντων ἰ-
δεῖν καὶ θαυμάσαι τὴν περὶ τὴν πόλιν αἰτίαν, καὶ τὴν τῆς διανοίας μεγαλοπρέπει-
αν. ὡς οὐδὲν ἔοικος αὐτῇ τῶν πάντων. διελόντες γὰρ δύο μέρη πάντας τοὺς ἐπὶ τῆς
ἀρχῆς. τοῦτο δ᾽ εἰπὼν, ἅπασαν εἴρηκα τὴν οἰκουμένην. τὸ μὲν χαριέστερόν τε καὶ
γενναιότερον καὶ δυνατώτερον πανταχοῦ πολιτικὸν ἢ καὶ ὁμόφυλον πᾶν, ἀπεδώ-
κατε. τὸ δὲ λοιπὸν ὑπήκοόν τε καὶ ἀρχόμενον, καὶ οὔτε θάλαττα διείργει τὸ μὴ εἶναι πο-
λίτην, οὔτε πλῆθος τῆς ἐν μέσῳ χώρας. οὐδ᾽ Ἀσία καὶ Εὐρώπη διῄρηνται ἐνταῦθα.
πρόκειται δ᾽ ἐν μέσῳ πᾶσι πάντα. ξένος δ᾽ οὐδεὶς ὅστις ἀρχῆς ἢ πίστεως ἄξιος, ἀλ-
λὰ καθέστηκε κοινὴ τῆς γῆς δημοκρατία ὑφ᾽ ἑνὶ τῷ ἀρίστῳ ἄρχοντι καὶ κοσμητῇ.
καὶ πάντες ὥσπερ εἰς κοινὴν ἀγορὰν συνίασι τευξόμενοι τῆς ἀξίας ἕκαστοι. ὅπερ δὲ
πόλις τοῖς αὑτῆς ὁρίοις καὶ χώραις ἐστὶ, τοῦθ᾽ ἥδε ἡ πόλις τῆς ἁπάσης οἰκουμένης,
ὥσπερ αὖ τῆς χώρας ἄστυ κοινὸν ἀποδεδειγμένη. φαίης ἂν περιοίκους ἅπαντας
ἢ κατὰ δῆμον οἰκοῦντας ἄλλον χῶρον, εἰς μίαν ταύτην ἀκρόπολιν συνέρχεσθαι. ἡ
δὲ, οὐδὲ πώποτε ἀπεῖπεν. ἀλλ᾽ ὥσπερ τὸ τῆς γῆς ἔδαφος φέρει πάντας, οὕτω καὶ
ἥδε δέχεται μὲν τοὺς ἐξ ἁπάσης γῆς, ὥσπερ τοὺς ποταμοὺς θάλαττα. κοινὸν δ᾽ αὐτῇ
καὶ τοῦτο πρὸς τὴν θάλατταν ἐστίν. οὔτε γὰρ ἐκείνη μείζων ὑπὸ τῆς ἐμβολῆς τῶν πο-
ταμῶν γίνεται, ὡς συνειμαρμένον τοῦτο σὺν αὐτοῖς, εἰσροῦν αὐτὴν ἔχειν τὸ μέγε-
θος, καὶ τῇδε ὑπὸ μεγέθους οὐδὲν ἐπίδηλον. ὥσπερ δὲ οἱ τοῖς κόλποις δεχόμενοι πάν-
τα, οὕτω κρύψασα ἔχει ἐξιόντων καὶ εἰσιόντων. ἴση οὖσα τε καὶ φαινομένη. καὶ τοῦτο
μὲν δὴ τοῦ λόγου ὑπενεγκόντος, οὕτω παρεφθέγχθη. ὅπερ δὲ ἐλέγομεν, μεγάλοι με-
γάλως ἐμετρήσατε τὴν πόλιν. καὶ οὐκ ἀποσεμνυνάμενοι τοῦτο θαυμαστὴν ἐποιήσατε, τῷ
μηδενὶ τῶν ἄλλων αὐτῆς μεταδιδόναι. ἀλλὰ τὸ πλήρωμα αὐτῆς ἄξιον ἐζητήσατε.
καὶ τὸ Ῥωμαίων εἶναι, ἐποιήσατε οὐ πόλεως, ἀλλὰ γένους ὄνομα κοινοῦ τινος. καὶ
τούτου οὐχ ἑνὸς τῶν πάντων, ἀλλ᾽ ἀντιῤῥόπου πᾶσι τοῖς λοιποῖς. οὐ γὰρ εἰς Ἕλληνας
καὶ βαρβάρους διαιρεῖται νῦν τὰ γένη. οὐδὲ γελοίαν τὴν διαίρεσιν ἀπεφήνατε, αὐ-
τοῖς πολυανθρωποτέραν τὴν πόλιν παρεχόμενοι, ἢ κατὰ πᾶν ὡς εἰπεῖν τὸ Ἑλληνικὸν
φῦλον. ἀλλ᾽ εἰς Ῥωμαίους τε καὶ οὐ Ῥωμαίους ἀντιδιείλετε. ἐπὶ τοσοῦτον ἐξηγάγετε
τὸ τῆς πόλεως ὄνομα. τούτων δὲ οὕτω διῃρημένων, πολλοὶ μὲν ἐν ἑκάστῃ πόλει πολῖ-
ται ὑμέτεροι οὐχ ἧττον, ἢ τῶν ὁμοφύλων. οὐδὲ ἰδόντες πω τινὲς αὐτῶν τὴν πόλιν.
φρουρῶν δὲ οὐδὲν δεῖ, τὰς ἀκροπόλεις ἐχόντων. ἀλλ᾽ οἱ ἑκασταχόθεν μέγιστοι καὶ δυνα-
τώτατοι, τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ὑμῖν φυλάττουσι. καὶ διπλῇ τὰς πόλεις ἔχετε. ἐν-
θένδε τε καὶ παρ᾽ αὐτῶν ἑκάστας. φθόνος δὲ οὐδεὶς ἐπιβαίνει τῆς ἀρχῆς. αὐτοὶ γὰρ ὑ-
πήρξατε τοῦ μὴ φθονεῖν. ἅπαντα εἰς τὸ μέσον καταθέντες, καὶ παρασχόντες τοῖς δυ-
ναμένοις μὴ ἄρχεσθαι μᾶλλον, ἢ ἄρχειν ἐν τῷ μέρει. οὐ τοίνυν οὐδὲ μῖσος ἐκ τῶν ἀπολειπο-
μένων ὕπεισι. διὰ δὲ τὸ κοινὴν εἶναι τὴν πολιτείαν, καὶ οἷον πόλεως μιᾶς, εἰκότως οὐχ ὡς ἀλλο-
τρίων, ἀλλ᾽ ὡς οἰκείων ἄρχοντες ἄρχουσιν. ἔτι δὲ καὶ μέτεστιν αὐτῇ πᾶσιν ἄδεια τοῖς πλήθε-
σιν ἐκ τῶν παρ᾽ αὐτοῖς δυνατῶν, ἢ παρ᾽ ὑμῶν ἐπ᾽ αὐτοὺς, ἐάν τι τολμῶσι παρακινεῖν. εὐ-
θὺς ἥξουσα ὀργή τε καὶ τιμωρία. οὕτω καὶ πένησι καὶ πλουσίοις, εἰκότως τὰ παρόν-
τα καὶ ἀρέσκει. καὶ συμφέρει. καὶ ἄλλως οὐ λέλειπται ζῆν. καὶ γέγονε μία ἁρμονία
πολιτείας, ἅπαντα συγκεκλῃκυῖα. καὶ τὸ πρόσθεν δοκοῦν οὐ δυνατὸν εἶναι συμ-
βῆναι, συνῆλθεν ἐφ᾽ ὑμῶν, κράτος ἀρχῆς, ἅμα καὶ φιλανθρωπίας. καὶ μεγάλου γε,
καὶ οὐ κενὸν ἄρχειν ἐγκρατής. οὕτω δὴ καθαραὶ μὲν φρουρῶν πόλεις. μόρα δὲ καὶ ἴ-
λαι ἀποχρῶσιν ἐθνῶν εἶναι ὅλων φυλακή. καὶ οὐδ᾽ αὗται κατὰ τὰς πόλεις ἑκά-
στῳ τῶν γενῶν πολλαὶ ἱδρυμέναι, ἀλλ᾽ ἐν ἀριθμῷ τῶν ἄλλων ἐνεσπαρμέναι ταῖς χώ-

ραις· ὥστε πολλοὺς τῶν ἐθνῶν ἀγνοεῖν ὅπου ποτ' ἐστὶν αὐτοῖς ἡ φρουρά, εἰ δέ που πολ-
λῆς δι' ὑπερβολὴν μεγέθους ὑπερῆρκε τὸ δύνασθαι σωφρονεῖν καθ' αὑτήν, οὐδὲ τού-
τοις ἐφθονήσατε τῶν ἐπιστησομένων τε καὶ διαφυλαξόντων. καὶ γάρ τοι ἴδιον μὲν ὑ-
μῖν ἅπαντες ἀποπέμπουσι τοὺς φόρους, ἢ παρ' ἄλλων ἄν τινες αὐτῶν λαμβάνοιεν. ἐ-
κόντως ἄρχειν μὲν γὰρ οἷς δύναμις, οὐ σωτήριον. ἄρχεσθαι δ' ὑπὸ τῶν κρειττόνων, ὁ
δεύτερος φασὶ πλοῦς. ὑπὲρ δὲ ὑμῶν νῦν, καὶ πρῶτος ἀπεφάνθη. ἅπαντες οὖν ἀ-
προὶξ ἔχονται καὶ οὐ πρότερον ἀξιώσαιεν ἀποστῆναι, ἢ οἱ πλέοντες ἂν τοῦ κυβερνή-
του. ἀλλ' ὥσπερ αἱ νυκτερίδες ἐν τοῖς ἄντροις ἀλλήλων τε καὶ λίθων ἔχονται προσπεφυ-
κυῖαι, οὕτω ὑμῶν ἅπαντες ἐξήρτηνται, σὺν πολλῷ φόβῳ καὶ προνοίᾳ. μή τις ἀποπέ-
σῃ τούτου τοῦ ὁρμαθοῦ. καὶ πρότερον ἂν δείσαιεν μὴ ὑφ' ὑμῶν καταλειφθῶσιν, ἢ ὑ-
μᾶς ἂν αὐτοὶ καταλείποιεν. ἀντὶ δὲ ἀμφισβητήσεως ἀρχῆς τε καὶ πρωτείων, ὑφ' ὧν
ἅπαντες οἱ πρότερον συνερρήγνυντο πόλεμοι, οἱ μὲν ὥσπερ ὕδωρ ἀψοφητὶ ῥέον, ἥ-
διστα ἡσυχάζουσιν. ἄσμενοι πόνων παυσάμενοι καὶ κακῶν. μετεγνωκότες ὡς ἄρα ἄλ-
λως ἐσκιαμάχουν. οἱ δ' οὐδ' ἣν ποτ' ἦρξαν ἴσασιν, οὐδ' ἀναμιμνήσκονται. ἀλλ' ἀτεχνῶς
κατὰ τὸν Παμφύλου μῦθον, εἰ δὲ μὴ Πλάτωνος, οἷ' ἐπὶ τῇ πυρᾷ ἤδη κείμεναι αἱ πό-
λεις ὑπὸ τῆς πρὸς ἀλλήλας ἔριδος καὶ ταραχῆς, ἀθρόαι ἐδέξαντο τὴν ἡγεμονί-
αν, καὶ ἐξαίφνης ἀνεβίωσαν. ὅπως δὲ εἰς τοῦτο ἀφίκοντο, οὐκ ἔχουσιν εἰπεῖν. οὐδ' ἴσα-
σιν οὐδὲν, πλὴν τῶν παρόντων θαυμάζειν, ἀλλὰ πεπόνθασιν, ὥσπερ οἱ ἀφυπνισθέντες. καὶ
ἀντὶ τῶν ὀνειράτων ὧν ἀρτίως ἑώρων, ἐξαίφνης ταῦτα παρειδόντες, καὶ ἐν αὐτοῖς γι-
νόμενοι. πόλεμοι δὲ, οὐδ' εἰ πώποτε ἐγένοντο, ἔτι πιστεύονται. ἀλλ' ἐν ἄλλων μύθων τά-
ξει τοῖς πολλοῖς ἀκούονται. εἰ δέ που καὶ συμπλακεῖεν ἐπ' ἐσχατιαῖς, οἷα εἰκὸς ἐν ἀρχῇ
μεγάλῃ καὶ ἀμετρήτῳ παρανοίᾳ Γετῶν, ἢ δυστυχίᾳ Λιβύων. ἢ κακοδαιμονίᾳ τῶν πα-
ρὰ τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν, ἀγαθοῖς παροῦσι χρήσασθαι μὴ δυναμένων, ἀτεχνῶς ὥσ-
περ μῦθοι ταχέως αὐτοί τε παρῆλθον, καὶ οἱ περὶ αὐτῶν λόγοι. τοσαύτη ἄρ' ὑμῖν
εἰρήνη, καίπερ πάτριον πολεμεῖν. οὐ γὰρ οἱ χθὲς σκυτοτόμοι καὶ τέκτονες, σήμερον ὁ-
πλῖται καὶ ἱππεῖς. οὐδ' ὥσπερ ἐπὶ σκηνῆς στρατιώτης μετεσκεύασται, ὃς ἀρτίως
ἦν γεωργός. οὐδ' ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ πενιχρᾷ, οἱ αὐτοὶ ὀψοποιοὶ, οἰκουροῦσι. στρωννύουσιν.
οὐχ οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀνεμίξατε. οὐδὲ τοὺς ἐπ' ἄλλων ὄντας στρατιώτας ὑπὸ τῆς
χρείας γενήσεσθαι ἀνεμείνατε. οὐδὲ ἐπετρέψατε τοῖς πολεμίοις συγκαλεῖν ὑμᾶς.

ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τὴν ὅλην ἀρχήν τε καὶ τὴν περὶ ταύτην πολιτείαν, εἴρηται ὃν
τινὰ ἔγνωτε τρόπον, καὶ ὅπως κατεστήσασθε. περὶ δὲ τοῦ μαχίμου καὶ τῶν κατὰ στρα-
τείας, νῦν καιρὸς εἰπεῖν, ὅπως αὖ καὶ τοῦτ' ἐπενοήσατε. καὶ ἥντινα τάξιν αὐτῶν ἀ-
πέδοτε. θαυμαστὴ ἄρ' ἦν καὶ ἡ περὶ τοῦτο σοφία. καὶ παράδειγμα εἰς τὸ παντελὲς
οὐκ ἔχει. μέχρι μὲν γὰρ τοῦ τὸ μάχιμον ἀποκρῖναι, καὶ Αἰγύπτιοι προῆλθον. καὶ ἐδό-
κουν τοῦτο σοφώτατον εὑρεῖν. ὅτι αὐτοῖς ἰδίᾳ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἵδρυντο οἱ προπολε-
μοῦντες τῆς χώρας, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ παρὰ τοὺς ἄλλους ἐδόκουν εἶναι, ἤφα-
σαν Αἰγύπτιοι σοφοί. τοῦτο δὲ ὑμεῖς κατὰ ταυτὸ γνόντες, οὐ ταὐτὸν ἐποιήσατε, ἀλλὰ
τοσοῦτο σοφώτερον καὶ κάλλιον αὐτοὶ διείλεσθε, ὥστε ἐν ἐκείνῳ μὲν τῷ συντάγμα-
τι, οὐκ ἦν ἴσον ἔχειν τῆς πολιτείας ἀλλήλοις. ἀλλ' ἦσαν ἐν τῷ χείρονι οἱ στρατευό-
μενοι τῶν ἡσυχαζόντων μόνοι ποιοῦντες δι' αἰῶνος. οὔκουν ἴσως οὐδὲ ἡδέως εἶχον αὐ-
τοῖς. παρ' ὑμῖν δὲ ἁπάντων ἐχόντων τὸ ἴσον, τὸ μάχιμον δυνατὸν χωρὶς ἱδρύσθαι. οὐ-
πω καὶ Ἑλλήνων τόλμα. καὶ Αἰγυπτίων. καὶ ὅπως εἴποις ἂν τῆς ὑμετέρας ἥττη.
καὶ τοσοῦτον ὑμῶν λειπόμενοι πάντες τοῖς ὅπλοις, ἔτι τῇ γνώμῃ πλέον εἰσὶν ὀπίσω.
τὸ μὲν γὰρ τοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως στρατεύεσθαι καὶ ταλαιπωρεῖν, οὐκ ἄξια τῆς ἀρχῆς
καὶ τῆς παρούσης εὐδαιμονίας ἀπολαύειν εἶναι ἐνομίσατε. ξένοις δὲ οὐκ ἐπιστεύσα-
τε. ἔδει δὲ στρατιωτῶν πρὸ τῆς ἀνάγκης. πῶς οὖν ἐπενοήσατε. εὕρετε οἰκεῖον στράτευ-
μα τῶν πολιτῶν οὐκ ἐνοχλουμένων. τοῦτο δὲ ὑμῖν ἐπόρισεν ἡ περὶ πάσης τῆς ἀρχῆς
βουλὴ καὶ τὸ μηδένα ἐκκρίνειν ξένον, εἰς μηδὲν ὧν ἂν δύνηταί τι καὶ δέῃ ποιεῖν. τίς οὖν
ἡ συλλογὴ, καὶ τίς ὁ τρόπος, ἐλθόντες ἐπὶ πᾶσαν τὴν ὑπήκοον, ἐντεῦθεν ἐσκέψασθε

τοὺς λειτουργήσοντας τήνδε τὴν λειτουργίαν. καὶ ὡς εὕρετε, ὁμοῦ τῆς τε πατρίδος ἀ-
πηλλάξατε καὶ τὴν ὑμετέραν αὐτῶν πόλιν ἀντέδοτε αὐτοῖς, ὥστε καὶ αἰσχυνθῆ-
ναι. καὶ τὸ λοιπὸν αὐτοὺς ἐκείνους γ' ἂν εἰπεῖν, ὅθεν ἦσαν τὸ ἀρχαῖον. ποιησάμενοι
δὲ πολίτας, οὕτω καὶ στρατιώτας ἐποιήσατε. ὥστε τούς τε ἀπὸ τῆς πόλεως μὴ στρα-
τεύεσθαι. καὶ τοὺς στρατευομένους, μηδ' ὁτιοῦν ἧττον εἶναι πολίτας. πολιτείας
τῆς μὲν ἀρχαίας ἀπόλιδας γεγενημένους ἅμα τῇ στρατείᾳ. τῆς δ' ὑμετέρας, πο-
λίτας τε καὶ φρουρούς, ἀπὸ τῆς αὐτοῦ ἡμέρας. καὶ πάντες τε οὕτως ἕπονται καὶ
πόλις οὐδεμία δυσμεναίνει. ἀλλὰ τοσούτους γε ἀφ' ἑκάστων ἠτήσατε, ὅσοι μήτε τοῖς δι-
δοῦσιν ἔμελλον ἄχθος ποιήσειν, μήτε αὐτάρκεις ἔσεσθαι πλήρωμα ἑνὸς οἰκείου στρα-
τεύματος παρασχέσθαι. ὥστε εὔνοιαν μὲν ἅπασαν ἔχειν τὰς πόλεις τοῖς ἐκπεμφθεῖ-
σιν, ὡς κοινοῖς ἑαυτῶν, ἰδίᾳ δὲ ἑκάστην μηδ' ἡντινοῦν εἶναι δύναμιν ἀπὸ τῶν αὐτῆς. μὴ
δὲ βλέπειν ἄλλοσε τοὺς ἐξελθόντας, ἢ πρὸς ὑμᾶς δεῖ τὸ πρὸς τοῦτο μόνον καλῶς
συντετάχθαι. καὶ μὴν τούς τε ἐπιτηδειοτάτους ἑκασταχόθεν ἐπιλέξαντες, κέρ-
δος οὐ μικρὸν τοῦτο εὕρασθε. οὐ γὰρ ᾤεσθε δεῖν ἐνθάδε μὲν τὰς πανηγύρεις καὶ τοὺς στεφα-
νίτας ἀγῶνας τοὺς ἄριστα πεφυκότας καὶ τοῖς σώμασι προὔχοντας, ἐγκριθέντας ἀ-
σκεῖσθαι. τοὺς δὲ τῶν μεγίστων, καὶ ἀληθινῶν ἔργων ἀγωνιστάς. καὶ νικηφόρους ἐσομένους,
ὁπόσας ἂν τύχοι νίκας, ὑπὲρ ἀρχῆς τοιαύτης, τούτους δὲ ἐνθένδε καιροῦ συνελθεῖν. καὶ
μὴ πόρρωθεν τοὺς μεγίστους τε καὶ μάλιστα ἐπιτηδειοτάτους ἐξ ἁπάντων ἐπιλεχθέν-
τας ἀσκεῖσθαι, ὅπως εὐθὺς ἑστῶτες ὑπάρχοιεν. τούτους δὴ ἄρα καθάραντες καὶ φι-
λοκρινήσαντες τὸ κοινὸν τῶν ἀρχόντων. οὐ χωρὶς ὧν εἶπον, οὐδ' ὥστε φθονεῖν ἐξεῖναι
μᾶλλον τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐνθένδε τῆς πόλεως μένουσιν. ἅτε οὐκ οὖσιν ὁμοτίμοις τὸ ἀρχαῖ-
ον. ἀλλ' ἐν τιμῆς αὐτοὺς μέρει λήψεσθαι τὴν μετουσίαν τῆς πολιτείας, οὕτω εὑρόντες
τε καὶ διαθέντες αὐτούς, ἠγάγετε ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς ἀρχῆς. καὶ ἐνταῦθα διαστήσαντες,
ἄλλοις ἄλλα φυλάττειν ἀπενείματε. τοιγαροῦν καὶ ὑπὲρ τῶν τειχῶν ἐβουλεύσασθέ τε
καὶ ἐπενοήσατε. νῦν γὰρ ἄξιον εἰπεῖν. οὔτε γὰρ κατὰ τὴν λακεδαιμονίων αὐθάδει-
αν ἀτείχιστον ἂν προσείποι τις τήνδε τὴν πόλιν. οὔτ' αὖ τειχήρη κατὰ τὴν βαβυλῶνος
λαμπρότητα. ἢ εἴ τις ἄλλη σεμνότερον ἐτειχίσθη, πρότερον ἢ ὕστερον. ἀλλὰ καὶ τοῦ-
τον τὸν τειχισμόν, παιδιὰν καὶ γυναικὸς ὡς ἀληθῶς ἔργον ἀπεφήνατε. αὐτῇ μὲν γὰρ
τῇ πόλει περιβαλεῖν τὰ τείχη. οἷον ἀποκρύπτοντες αὐτὴν ἢ φεύγοντες τοὺς ὑπηκόους, ἀ-
γεννές τε εἶναι καὶ οὐ πρὸς τῆς ἄλλης διανοίας ἐνομίσατε, οἷ' εἴ τις δεσπότης δεικνύ-
οι τοὺς ἑαυτοῦ δούλους φοβούμενος. τειχῶν γε μήν, οὐκ ἠμελήσατε. ταῦτα δὲ τῇ ἀρ-
χῇ περιεβάλετε. οὐ τῇ πόλει. καὶ ἐστήσατε. ὡς πορρωτάτω, λαμπρά τε καὶ ὑμῶν ἄ-
ξια. ὁρατὰ τοῖς εἴσω τοῦ κύκλου. ἡ δὲ πορεία ἐπ' αὐτὰ εἴ τις βούλοιτο ἰδεῖν, μηνῶν τε
καὶ ἐνιαυτῶν, ἀρξαμένῳ βαδίζειν ἀπὸ τῆς πόλεως. ὑπὲρ γὰρ τὸν ἐξωτάτω κύ-
κλον τῆς οἰκουμένης ἀτεχνῶς, οἷον ἐν τειχισμῷ πόλεως, δεύτερον ἀγαγόντες ἕτερον
εὐκαμπέστερόν τε καὶ εὐφυλακτότερον, ἐνταῦθα τείχη τε προὐβάλεσθε. καὶ πόλεις εὐ-
φορίας ἐδείμασθε ἄλλας ἐν ἄλλοις μέρεσι πληρώσαντες οἰκητόρων, τέχνας τε καὶ
ὑπουργοὺς δόντες αὐτοῖς. καὶ τἄλλα κοσμήσαντες. ὥσπερ ἡ τάφρος κύκλῳ περιείρ-
γει στρατόπεδον. ὥστε οὐδὲ δέκα παρασάγγαι λογιζομένου τοῦ περιβόλου τούτου τὸ
περίμετρον. οὐδ' εἴκοσιν· οὐδ' ὀλίγῳ πλείους, οὐδ' εἴποις ἂν εὐθὺς ὁπόσον. ἀλλ' ὅσον
αἰθιοπίας τὸ ἐποικούμενον καὶ φᾶσις ἐνθένδε. καὶ εὐφράτης ἄνω. καὶ πρὸς ἑσπέραν
ἡ μεγάλη καὶ τελευταία νῆσος, ἐντὸς ἀποκλείουσι, τοῦτο πᾶν ἔξεστι κύκλον καὶ περί-
βολον τῶν τειχῶν εἰπεῖν. τὰ δὲ οὐκ ἀσφάλτῳ, οὐδὲ πλίνθῳ ὀπτῇ δέδμηται. οὐδὲ κό-
νει στιλπνὰ ἕστηκεν. ἀλλ' ἔστι μὲν καὶ ταῦτα νομιζόμενα ἐφ' ἑκάστων τῶν τόπων. καὶ μά-
λα πολλά. τὰ καὶ τοῖς λίθοις ὥσπερ ὅμηρος ἔφη τὸν κατ' οἰκίαν τοῖχον, ἅμα καὶ ἀκρι-
βῶς ἡρμοσμένα, ἄπειρά τε μεγέθη καὶ λάμποντα χαλκοῦ στιλπνότερον. ὁ δὲ δὴ πο-
λὺ μείζων καὶ σεμνότερος κύκλος, πάντῃ παντάπασιν ἄρρηκτος καὶ ἄλυτος πολὺ
πάντας ὑπερλάμπων, καὶ οὐδεὶς τῶν πώποτε οὕτω παγείς. τούτων τῶν τειχῶν
προκαθίζουσιν ἄνδρες, φυγὴν οὐνομάσαντες, ἡρμοσμένοι πρὸς ἀλλήλους ἐκείνῃ τῇ ἀρ-

μονία, ἣ τοὺς μυρμιδόνας ὅμηρος φησὶ, πρὸς ὃν εἶπον τοῖχον τότε εἰκάζων, πᾶσι τοῖς
ὀργάνοις τοῦ πολέμου. συνεχῆ μὲν οὕτως ἀλλήλοις τὰ κράνη· ὡς μὴ εἶναι μέσον οἰστὸν
διεξελθεῖν. ἀσπίδες δὲ ὑπὲρ κεφαλῆς ἐξαρθεῖσαι, μετεώρους ἂν δέχοιντο δρόμους,
τοσοῦτο στεῤῥοτέρους τῶν κατ᾽ ἄστυ ποικτῶν, ὥστε καὶ ἱππεῦσιν ἔξεστιν ἐπιθεῖν. καὶ τοῦ-
το δὴ τὸ εὐριπίδου, κατάχαλκον ὁρᾶν πεδίον τότε φήσεις ἀληθῶς. θώρακες δὲ οὕτως
ἀλλήλων ἔχονται, ὥστε εἰ καὶ γυμνὸν τάξαις τὸν μέσον, ἀρκεῖν αὐτῷ τὰ ἑκατέρω-
θεν ἀπαντῆσαι μέχρι τοῦ μέσου. οἱ δὲ ἄκοντες οἷον ἐκ διὸς περιπίπτοντες, ἀλλήλους
ἐγκαταλαμβάνουσι. τοιαίδε αἱ ἁρμονίαι συγκέκλεινται. ὅτε τῶν διεξόδων κύκλος
τειχῶν τε καὶ ὁ τῆς πάσης ἔφορος γῆς. πάλαι μὲν οὖν δαρεῖος μετ᾽ ἀρταφέρνου καὶ
δάτιδος, νήσου μιᾶς μίαν πόλιν ἐδυνήθη σαγηνεύσας ἑλεῖν. ὑμεῖς δ᾽ ἅπασαν εἰ οἷ-
όν τε εἰπεῖν σαγηνεύσαντες τὴν οἰκουμένην, οὕτως σώζετε τοῖς κοινοῖς αὐτοῖς πολί-
ταις τε καὶ ξένοις, οὕσπερ ἐφ᾽ ὧν ἐξ ἁπάντων προκρίναντες ἐξηγάγετε ἐλπίδας
τε παραστήσαντες τοῖς γινομένοις ἀγαθοῖς ἀνδράσι, μὴ μεταμελήσειν. οὐ γὰρ ἐξ εὐπα-
τριδῶν ἔσεσθαι, τὸν ἀεὶ πρῶτον ἀεὶ δυνάμενον· καὶ δεύτερον, τὸν δεύτερον. καὶ τὴν
ἄλλην τάξιν ὡσαύτως, ἧς ἂν ἕκαστος ἄξιος ᾖ ταύτην σχήσειν, ἅτε οὐ λόγων ἐνταῦθα
κρινόντων τοὺς ἀγαθούς· παραδείγματά τε ἐμφανῆ πάντων τούτων ποιήσαντες. ὥσ-
τε ἅπαντας μὲν ἀργίαν, συμφορὰν ἡγεῖσθαι· τὰς δὲ πράξεις, ἀφορμὰς ὧν εὔχονται
νομίζειν. καὶ κατὰ μὲν τῶν πολεμίων, ὁμοφρονεῖν, πρὸς δὲ ἀλλήλους, ὑπὲρ τοῦ πρό-
σθεν ἀγωνίζεσθαι διὰ βίου. μόνους δὲ ἀνθρώπων εὔχεσθαι εὑρεῖν πολεμίους. ὥστε ὅ-
ταν μέν τις εἰς τὴν ἄσκησίν τε καὶ σύνταξιν ἴδῃ τοῦ στρατιωτικοῦ, τοῦτο δὴ νομιεῖ τὸ ὁ-
μηρικόν, εἰ καὶ δέκα τόσοι εἶεν οἱ ἀντίπαλοι, ταχέως ἂν αὐτοὺς περιστραφέντας, ἂν
ὅρα παρὰ ἐναληφθῆναι. ὅταν δὲ εἰς τὴν πλήρωσίν τε καὶ συλλογὴν αὐτοῦ βλέψῃ, τὸ
τοῦ αἰγυπτίου φήσει τε καὶ οἰήσεται. ὃς τῷ καμβύσῃ διαρπάζοντι τὰ ἐν τῇ χώρα
καὶ τὰ ἱερὰ πορθοῦντι, στὰς ἐπὶ τῶν τειχῶν τῶν θηβαϊκῶν, ἀνέτεινε τήν τε βῶλον
καὶ κύλικα ὕδατος ἀπὸ τοῦ νείλου, σύμβολον ποιούμενος, ὅτι ἕως ἂν αἴγυπτον αὐτὴν
καὶ τὸν ποταμὸν νεῖλον μετενεγκεῖν μὴ δύνηται μηδὲ ἀγαγεῖν ἀνάρπαστον, οὔπω τὸν
αἰγυπτίων πλοῦτον εἴληφεν, ἀλλὰ ταχέως αὖθις ἄλλα τοσαῦτα γενήσεται, τού-
των μενόντων. καὶ οὔποτε ἐπιλείψει πλοῦτος αἴγυπτον. τοῦτο δὲ καὶ περὶ τοῦ ὑμετέ-
ρου στρατιωτικοῦ νομίσαι τε καὶ εἰπεῖν ἔξεστιν· ὅτι ἕως ἂν τὴν χώραν αὐτὴν μὴ δύνων-
ταί τινες ἐξ ἕδρας ἀναστῆσαι. μηδὲ κενώσαντες οἴχεσθαι. ἀλλ᾽ ἀνάγκη ἦ μένειν αὐ-
τὴν ἐφ᾽ ἑαυτῆς τὴν οἰκουμένην, ἀμήχανον ἐπιλιπεῖν ὑμᾶς πλήθη στρατιωτικά. ἀλ-
λὰ τοσαῦτα, ὁπόσα βούλεσθε, ὑπάρχειν ἀπὸ πάσης τῆς οὔσης ἀφικνούμενα. καὶ μὴν
εἴς γε τακτικῶν λόγον, παῖδας ἅπαντας ἀνθρώπους ἀπεφήνατε. οὐ γὰρ πρὸς τοὺς
πολεμίους ἀσκεῖν μόνον προὔθεσθε αὐτὰ τοῖς στρατιώταις τε καὶ ἡγεμόσιν· ἀλλὰ
πρὸς αὐτοὺς πρῶτον. ὥστε καθ᾽ ἡμέραν ἑκάστην ἐν τάξει ζῆν. καὶ μήποτε λιπεῖν μη-
δένα τὴν προστεταγμένην αὐτῷ. ἀλλ᾽ οἷα ἐν χορῷ τινὶ αἰωνίῳ ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ χώ-
ραν εἰδέναι τε καὶ σώζειν. καὶ τῷ μὲν ἐν τιμωτέρῳ, τὸν ἥττω μὴ διὰ τοῦτο φθονεῖν.
ὧν δ᾽ αὐτὸς μείζων ἐστὶν, ἀκριβῶς κρατεῖν. ἄχθομαι δ᾽ ἔγωγε ἑτέρους φθάσαντας εἰ-
πεῖν ἐπὶ λακεδαιμονίων, ὅτι ἄρα πλὴν ὀλίγων, τὸ στρατόπεδον αὐτοῖς ἄρχοντες
ἀρχόντων εἰσίν. ὑμῖν γὰρ ἥρμοττε τετηρῆσθαι, καὶ ἐφ᾽ ὑμῶν πρῶτον εἰρῆσθαι. ὁ δὲ
πρότερον τοῦ δέοντος προεξήνεγκεν αὐτό. ἀλλ᾽ οὖν τό γε λακεδαιμονίων στρατόπε-
δον, κινδυνεύει τοσοῦτον εἶναι, ὅσους οὐδὲν ἀπεικὸς καὶ πάντας ἄρχοντας εἶναι. τό
δ᾽ ἐν τοσούτοις ἀριθμοῖς καταλόγων τε καὶ γενῶν, ὧν οὐδὲ τὰ ὀνόματα ἐξευρεῖν ῥᾴδιον,
ἀρξαμένους ἀπὸ ἑνὸς τοῦ διὰ πάντων διεξιόντος τε καὶ πάντα ἐφορῶντος. ἔθνη, πό-
λεις, στρατόπεδα, ἡγεμόνας αὐτοὺς τελευτᾶν εἰς ἕνα τεττάρων καὶ δυοῖν ἄρχοντα
ἀνδρῶν, τό δ᾽ ἐν μέσῳ πᾶν ἐξελίπομεν. καὶ ὥσπερ νήματος περιστροφὴν, ἐκ τῶν
πλειόνων εἰς τοὺς ἐλάττους ἀεὶ κατιέναι. καὶ οὕτω διήκειν ἄλλους ἐπ᾽ ἄλλοις, ἀεὶ
ταττομένους μέχρι τῆς τελευτῆς, πῶς οὐχ ὑπὲρ πᾶσαν τάξιν ἀνθρωπίνην ἐστίν. ἐ-
» πέρχεται δέ μοι τὸ ὁμηρικὸν εἰπεῖν μικρὸν ἐπὶ τῆς τελευτῆς ὑπαλλάξαντι. ζηνός

που

που τοιῇδέ γ' ὀλυμπίου ἔνδοθεν ἀρχῇ. ὅταν γὰρ ἀρχὴ μὲν ἐς τοσούτων. οἱ δὲ ἐπ'
αὐτῷ διάκονοί τε καὶ πρέσβεις, αὐτοῦ μὲν πολὺ χείρους· ὧν δὲ ἐπιμέλονται, πολὺ
βελτίους· πάντα δ' ἄνευ θορύβου καὶ ταραχῆς σιωπῇ περαίνωσι, φθόνος δ' ἐκ πο-
δὼν ᾖ, δίκης δὲ καὶ αἰδοῦς πάντα πανταχοῦ μεστά· καρπὸς δὲ ἀρετῆς μηδένα ἐκφύ-
γῃ, πῶς οὐχὶ νικᾷ τόδε τὸ ἔπος. Δοκεῖ δέ μοι γε οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει πολιτείαν
παραπλησίως τισὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καταστήσασθαι. πρότερον μὲν γὰρ ἐδό-
κουν τρεῖς εἶναι κατὰ ἀνθρώπους πολιτεῖαι. δύο μὲν ἐν δυοῖν ὀνόμασιν. ἑκατέρα
παρὰ τοὺς τῶν ἐχόντων τρόπους θεωρουμένη· τυραννὶς, καὶ ὀλιγαρχία· βασιλεία, καὶ
ἀριστοκρατία· τρίτον δὲ ὄνομα, δημοκρατία, εὖ τε καὶ χεῖρον ἀγομένη· διειλήφεσαν οὖν
αἱ πόλεις, ὡς ἑκάστοις αἵρεσις ἢ τύχη νικήσειε. τὸ δ' ὑμέτερον, οὐδὲν ὁμοίως ἔχει. ἀλλ' οἷο-
νεὶ κρᾶσις ἁπασῶν τῶν πολιτειῶν· ἄνευ γε τῆς ἐφ' ἑκάστῃ χείρονος. οὕτω καὶ τοιοῦτον εἶ-
δος πολιτείας νενίκηκεν. ὥστε ὅταν μὲν εἰς τὴν τοῦ δήμου τις ἰσχὺν βλέψῃ καὶ ὡς ἁ-
πάντων ὧν ἂν βουληθῇ τε καὶ αἰτήσῃ, ῥαδίως τυγχάνῃ, δημοκρατίαν νομιεῖ. καὶ οὐ-
δὲν ἐνδεῖν, πλὴν ὧν ἐξαμαρτάνει δῆμος. ὅταν δὲ εἰς τὴν γερουσίαν ἴδῃ τὴν βουλευο-
μένην τε καὶ τὰς ἀρχὰς ἔχουσαν, ἀριστοκρατίαν οὐκ εἶναι ταύτης ἀκριβεστέραν νο-
μιεῖ. εἰς δὲ τῶν πάντων τούτων ἔφορόν τε καὶ πρύτανιν βλέψας, παρ' οὗ τῷ τε δή-
μῳ τὸ τυγχάνειν ὧν βούλεται καὶ τοῖς ὀλίγοις τὸ ἄρχειν καὶ δύνασθαι, τοῦτον ἐκεῖ-
νον ὁρᾷ, τὸν τὴν τελεοτάτην ἔχοντα μοναρχίαν, τυράννου τε κακῶν ἄμοιρον, καὶ βα-
σιλέως σεμνότητος μείζονα. καὶ ταῦτ' οὐδὲν ἀπεικὸς οὕτω διελέσθαι καὶ κατιδεῖν
μόνους ὑμᾶς. καὶ περὶ τὸν ἔξω καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει. μόνοι γὰρ ἐστὲ ὑμεῖς
ἄρχοντες ὡς εἰπεῖν κατὰ φύσιν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι οἱ πρὸ ὑμῶν δυναστεύσαντες, δε-
σπόται καὶ δοῦλοι ἀλλήλων ἐν τῷ μέρει γιγνόμενοι. καὶ νόθοι τῆς ἀρχῆς ὄντες, οὕτω
διεξῆλθον, ὥσπερ ἐν σφαίρᾳ, τὴν τάξιν μεταλαμβάνοντες, καὶ ἐδούλευσαν μακεδόνες
πέρσαις. πέρσαι μήδοις. μῆδοι, σύροις. ὑμᾶς δὲ ἐκ τοσούτου πάντες ἴσασιν, ἐξότουπερ ἴσα-
σιν ἄρχοντας. ἅτ' οὖν ἐξ ἀρχῆς ὄντες ἐλεύθεροι καὶ οἷον εὐθὺ τὸ ἄρχειν εὐθὺς γινόμε-
νοι, πάντα τὰ πρὸς τοῦτο φέροντα καλῶς, ἐξηρτήσασθε καὶ πολιτείαν γε εὕρετε
ἣν οὔπω πρόσθεν οὐδείς. καὶ θεσμούς. καὶ τάξεις ἀφύκτους ἅπασιν ἐπεστήσατε. ὃ δὲ,
ἐκ πολλοῦ μὲν ὑπεισί με, καὶ πολλάκις ὤχληκε πρὸς αὐτοῖς τοῖς χείλεσι γιγνόμενον,
παρενήνεκται δὲ ὑπὸ τοῦ λόγου δεῦρο ἀεὶ, τοῦτο νῦν εἰπὼν, οὐκ ἂν ἴσως, ἄπο καιροῦ
πέσοιμι. ὅσον γὰρ μεγέθει τῆς ἀρχῆς ἅπασι, τοσοῦτον ἐγκρατείᾳ καὶ πολιτείας ἐπι-
νοίᾳ πάντας ὑπερεβάλεσθε, ὡς ἔστιν ἐν τοῖς εἰρημένοις. νῦν δέ μοι δοκεῖ κἀκεῖνό τις εἰ-
πὼν, οὐκ ἂν ἁμαρτεῖν. ὅτι οἱ μὲν ἄνω πάντες καὶ οἱ ἐπὶ πλεῖστον γῆς ἄρξαντες,
ὥσπερ σωμάτων γυμνῶν αὐτῶν τῶν ἐθνῶν ἦρξαν. πότε γὰρ πόλεις τοσαῦται κατ'
ἤπειρον καὶ κατὰ θάλατταν, ἢ πότε οὕτω διὰ πάντων ἐκοσμήθησαν, ἢ τίς πω οὕτω
τῶν τότε διεξήλασεν, ἐπαριθμῶν ταῖς ἡμετέραις τὰς πόλεις. ἔστι δὲ ὅτε τῆς αὐ-
τῆς διὰ δυοῖν καὶ τριῶν ἐξελαύνων, ὥσπερ στενωπῶν. ὥστ' οὐ μόνον τῷ κεφαλαίῳ τῆς
ἀρχῆς ἡττῶνται τοσοῦτον οἱ πρότεροι, ἀλλὰ καὶ ὧν τῶν αὐτῶν ἦρξαν ὑμῖν, οὐκ ἴσων
ἑκάστων, οὐδὲ ὁμοίων ἦρξαν. ἀλλ' ἔνεστι τῷ τότε ἔθνει πόλιν ἀντιστῆσαι τὴν ἐν αὐτῷ νῦν,
καὶ δὴ καὶ φαίη τις ἂν ἐκείνους μὲν οἷον ἐρημίας καὶ φρουρίων βασιλέας γεγονέναι. ὑ-
μᾶς δὲ, πόλεων ἄρχοντας μόνους. νῦν ἅπασαι μὲν αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις ἐφ' ὑμῶν ἀ-
νέχουσι καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ἀναθήματα. καὶ τέχναι. καὶ κόσμοι πάντες, ὑμῖν ἔχουσι φι-
λοτιμίαν· ὥσπερ ἐν προαστείῳ κόσμος. ἐκπεπλήρωνται δὲ ἀκταί τε παράλιοι καὶ
μεσόγειοι πόλεσι, ταῖς μὲν, οἰκισθείσαις· ταῖς δὲ αὐξηθείσαις, ἐφ' ὑμῶν τε καὶ ὑφ' ὑ-
μῶν. ἰωνία δὲ ἡ περιμάχητος ἐλευθερωθεῖσα φρουρῶν καὶ σατραπῶν, πρόκειται πά-
σαις κάλλους ἡγεμών. ὅσον πρόσθεν ἐδόκει τῶν ἄλλων ὑπεραίρειν γενῶν χάριτι καὶ
κόσμῳ, τοσοῦτον νῦν ἐπιδέδωκεν, αὐτὴ παρ' αὐτήν. ἡ δὲ σεμνὴ καὶ μεγάλη κατ' αἴγυ-
πτον ἀλεξάνδρου πόλις, ἐγκαλλώπισμα τῆς ὑμετέρας γέγονεν ἡγεμονίας. ὥσπερ
γυναικὸς πλουσίας ὅρμος, ἢ ψέλλιον ἐν πολλοῖς τοῖς ἄλλοις κτήμασιν. διατελεῖτε δὲ
τῶν μὲν ἑλλήνων, ὥσπερ τινῶν τροφέων ἐπιμελόμενοι, χεῖρά τε ὑπερέχοντες, καὶ οἷον

κειμένους ἀνιστάντες. τοὺς μὲν ἀρίστους καὶ πάλαι ἡγεμόνας ἐλευθέρους καὶ αὐτονό-
μους ἀφεικότες αὐτῶν. τῶν δ᾽ ἄλλων μετρίως καὶ κατὰ πολλὴν φειδὼ τε, καὶ πρό-
νοιαν ἐξηγούμενοι. τοὺς δὲ βαρβάρους, πρὸς τὴν ἑκάστοις αὐτῶν οὖσαν φύσιν παιδεύον-
τες, πραότερόν τε καὶ σφοδρότερον, ὥσπερ εἰκὸς ἵππων ἐπιστατῶν μὴ εἶναι χείρους,
ἀνθρώπων ὄντας ἄρχοντας. ἀλλ᾽ ἐξητακέναι τὰς φύσεις, καὶ πρὸς ταύτας ἄγειν.
καὶ γὰρ ὥσπερ πανηγυρίζουσα πᾶσα ἡ οἰκουμένη, τὸ μὲν παλαιὸν φόρημα, τὸν σί-
δηρον κατέθετο. εἰς δὲ κόσμον καὶ πάσας εὐφροσύνας, τρέπεται σὺν ἐξουσίᾳ. καὶ
αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι φιλονεικίαι, τὰς πράξεις ἐπιλελοίπασι. μία δὲ αὕτη κατέχει
πάσας ἔρις. ὅπως ὅτι καλλίστη, καὶ ἡδίστη αὐτὴ ἑκάστη φανεῖται. πάντα δὲ μεστὰ γυμ-
νασίων. κρηνῶν. προπυλαίων. νεῶν. δημιουργιῶν. διδασκάλων. ἐπιστημόνως τε ἔξεστιν εἰ-
πεῖν, ὅτι ὥσπερ νενοσηκυῖαν ἐξ ἀρχῆς ἀνακεκόσμηται τὴν οἰκουμένην. δωρεαὶ δ᾽ οὔποτε λεί-
πουσιν εἰς ταύτας παρ᾽ ὑμῶν ἰοῦσαι. οὐδ᾽ ἔστιν εὑρεῖν τοὺς μειζόνων τε τυχηκότας,
διὰ τὴν ὁμοίαν εἰς ἅπαντας ὑμῶν φιλανθρωπίαν. πόλεις τε οἷον δήπου λάμπουσιν
αἴγλῃ καὶ χάριτι. καὶ ἡ γῆ πᾶσα, οἷα παράδεισος ἐγκεκόσμηται. καπνοί δ᾽ ἐκ πεδί-
ων καὶ φρυκτοὶ φίλιοι, καὶ πολέμιοι. οἷα πνεύματος ἐκριπίσαντος, φροῦδοι γῆς ἐπέ-
κεινα καὶ θαλάσσης. ἀντεισῆκται δὲ θεάσεων πᾶσα χάρις καὶ ἀγώνων ἀριθμός. ὥστε ὅ-
λου πῦρ ἱερὸν καὶ ἄσβεστον οὐ διαλείπει τὸ πανηγυρίζειν. ἀλλὰ περιέρχεται ἄλλοτε εἰς
ἄλλους. ἀεὶ δ᾽ ἔστι που. πάντες δὲ ἀξίως τούτου πεπράγασιν. ὥστε μόνους ἄξιον εἶναι
κατοικτεῖραι τοὺς ἔξω τῆς ὑμετέρας οἵτινές που εἰσὶν ἄρα ἡγεμονίας, οἵων ἀγαθῶν
στέρονται. καὶ μὴν τό γε ὑπὸ πάντων λεγόμενον, ὅτι γῆ πάντων μήτηρ, καὶ πατρὶς
κοινὴ πάντων, ἄριστα ὑμεῖς ἀπεδείξατε. νῦν γοῦν ἔξεστι καὶ ἕλληνι, καὶ βαρβάρῳ, καὶ
τὰ αὑτοῦ κομίζοντι, καὶ χωρὶς τῶν αὑτοῦ, βαδίζειν ὅποι βούλεται ῥᾳδίως, ἀτε-
χνῶς ὡς ἐκ πατρίδος εἰς πατρίδα ἰόντι. καὶ οὔτε πύλαι κιλίκιοι φόβον παρέχου-
σιν. οὔτε στεναὶ καὶ ψαμμώδεις δι᾽ ἀράβων ἐπ᾽ αἴγυπτον πάροδοι. οὐκ ὄρη δύσβατα.
οὐ ποταμῶν ἄπειρα μεγέθη. οὐ γένη βαρβάρων ἄμικτα, ἀλλ᾽ εἰς ἀσφάλειαν ἐξαρ-
κεῖ ῥωμαῖον εἶναι. μᾶλλον δὲ ἕνα τῶν ὑφ᾽ ὑμῖν. καὶ τὸ ὁμήρῳ λεχθὲν, γαῖα δέ τοι ξυ-
νὴ πάντων, ὑμεῖς ἔργῳ ἐποιήσατε, καταμετρήσαντες μὲν πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. ζεύ-
ξαντες δὲ παντοδαπαῖς γεφύραις ποταμοὺς, καὶ ὄρη κόψαντες, ἱππήλατον γῆν εἶναι.
σταθμοῖς τε τὰ ἐρῆμα ἀναπλήσαντες, καὶ διαίτῃ καὶ τάξει πάντα ἡμερώσαντες. ὥσ-
τ᾽ ἔγωγε τὸν νομιζόμενον πρὸ τριπτολέμου βίον, τοιοῦτον εἶναι τὸν πρὸ ὑμῶν ἐπινοῶ
σκληρόν τινα καὶ ἄγροικον καὶ ὀρείου διαίτης ὀλίγον ἀποκεχωρηκότα. ἀλλ᾽ ἄρξαι μὲν
τοῦ ὑμετέρου τε καὶ τοῦ νῦν τὴν ἀθηναίων πόλιν βεβαιωθῆναι δὲ καὶ τοῦτο ὑφ᾽ ὑμῶν,
δευτέρων φασὶν ἀμεινόνων. οὐδέ γε δεῖ νῦν περιήγησιν γῆς γράφειν. οὐδ᾽ ὡς ἕκαστοι
χρῶνται νόμοις ἀπαριθμεῖν. ἀλλ᾽ ὑμεῖς ἅπασι περιηγηταὶ κοινοὶ γεγόνατε, ἀναπετά-
σαντες ἁπάσης τῆς οἰκουμένης τὰς πύλας. καὶ παρασχόντες ἐξουσίαν, αὐτόπτας
πάντων, τοὺς θέλοντας γίνεσθαι. νόμους τε κοινοὺς ἅπασι τάξαντες καὶ τὰ πρόσθεν
λόγου μὲν διηγήσει τερπνὰ, λογισμῷ δὲ εἴ λαμβάνοιτις ἀφόρητα, παύσαντες. γά-
μους τε κοινοὺς ποιήσαντες καὶ συντάξαντες, ὥσπερ ἕνα οἶκον ἅπασαν τὴν οἰκουμέ-
νην. ἀτεχνῶς δὲ, ὥσπερ οἱ ποιηταὶ λέγουσι, πρὸ τῆς διὸς ἀρχῆς, ἅπαντα στάσεως καὶ
θορύβου καὶ ἀταξίας εἶναι μεστά. ἐλθόντος δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν διὸς, πάντα δὴ κατα-
στῆναι. καὶ τοὺς τιτᾶνας εἰς τοὺς κατωτάτους μυχοὺς τῆς γῆς ἀπελθεῖν, συνωσθέν-
τας ὑπ᾽ αὐτοῦ τε καὶ τῶν σὺν αὐτῷ θεῶν. οὕτως ἄν τις καὶ περὶ τῶν πρὸ ὑμῶν
τε, καὶ ὑφ᾽ ὑμῶν πραγμάτων λογιζόμενος ὑπολάβοι, ὡς πρὸ μὲν τῆς ὑμετέρας ἀρ-
χῆς, ἄνω καὶ κάτω συνετετάρακτο καὶ εἰκῆ ἐφέρετο. ἐπιστάντων δὲ ὑμῶν, ταραχαὶ
καὶ στάσεις ἔληξαν. τάξις δὲ πάντων καὶ φῶς λαμπρὸν εἰσῆλθε βίου καὶ πολιτεί-
ας. νόμοι τε ἐξεφάνησαν. καὶ θεῶν βωμοὶ πίστιν ἔλαβον. πρότερον γὰρ ὥσπερ τοὺς γο-
νέας ἐκτέμνοντες καὶ τὴν γῆν ἔτεινον. παῖδάς τε οὐ κατέκτεινον, ἀλλ᾽ ἀπώλλυσαν τοὺς
ἀλλήλων τε καὶ τοὺς ἑαυτῶν ἐν ταῖς στάσεσι, καὶ πρὸς ἱεροῖς. νῦν δὲ κοινὴ καὶ σαφὴς
πᾶσι πάντων ἄδεια δέδοται. αὐτῇ τε τῇ γῇ καὶ τοῖς ἐν αὐτῇ κατοικοῦσι. καὶ τοῦ μὲν

κακῶς

κακῶς πάσχειν, ἅπαντα ἀφεῖσθαι. τοῦ δὲ καλῶς ἄγεσθαι, πολλὰς τὰς ἀφορμὰς εἰλη-
φέναι μοι δοκοῦσι. καὶ οἱ θεοὶ καθορῶντες συγκατορθοῦσιν ὑμῖν εὐμενῶς τὴν ἀρχήν, καὶ
διδόναι βέβαιον τὴν κτῆσιν αὐτῆς. Ζεὺς μὲν, ὅτι αὐτῷ τῆς οἰκουμένης καλοῦ φασὶ
ἔργου καλῶς ἐπιμέλεσθε. ἥρα δὲ, γάμων νόμῳ γιγνομένων τιμωμένη. ἀθηνᾶ δὲ
καὶ ἥφαιστος, τεχνῶν τιμωμένων. διόνυσος δὲ καὶ δημήτηρ, ὅτι αὐτῆς οἱ καρποὶ οὐχ
ὑβρίζονται. ποσειδῶν δὲ, ναυμαχιῶν μὲν καθαρευούσης τῆς θαλάττης αὐτῷ. τὰς δὲ ὁλ-
κάδας ἀντὶ τῶν τριηρέων κατειληφυίας. ὅ γε μὴν ἀπόλλωνος, καὶ ἀρτέμιδος, καὶ
μουσῶν χορὸς, οὔποτε λείπει τοὺς ὑπηρέτας ἐν τοῖς θεάτροις καθορῶν. ἑρμῆς δὲ ἀγώ-
νων οὐκ ἄμοιρος, οὐδὲ πρεσβειῶν. ἀφροδίτῃ δὲ, σπορῶν καὶ χαρίτων πότε μᾶλλον
καιρὸς ὑπῆρξεν. ἢ πότε πλείονα μοῖραν ἔσχον αἱ πόλεις. αἱ δ' ἀσκληπιοῦ χάριτες καὶ
τῶν κατ' αἴγυπτον θεῶν, νῦν πλεῖστον εἰς ἀνθρώπους ἐπιδεδώκασιν. οὐ μὴν, οὐδὲ ἄρης γε
ὑμῖν ἠτίμασται. οὐδὲ δέος μὴ συνταράξῃ τὰ πάντα, ὥσπερ ἐν λαπιθῶν δείπνῳ πα-
ροφθείς. ἀλλ' ἤδη ταῖς ὄχθαις ἔξω τῶν ποταμῶν χορεύει τὴν ἄπαυστον χορείαν, αἵμα-
τος καθαρὰ σώζων τὰ ὅπλα. ὅ γε μὴν πάντ' ἐφορῶν ἥλιος, οὐδὲν οἶδεν ἐφ' ὑμῶν βί-
αιον, οὐδ' ἄδικον, οὐδ' οἷα πολλὰ ἐν τοῖς πρόσθεν χρόνοις. ὥστ' εἰκότως ἥδιστα ἐφορᾷ
τὴν ὑμετέραν ἀρχήν. δοκεῖ δέ μοι καὶ ἡσίοδος, εἰ ὁμοίως ὁμήρῳ τέλειος ἦν τὰ ποιητικὰ
καὶ μαντικὸς, ὥσπερ ἐκεῖνος οὐκ ἠγνόησε τὴν ἡμετέραν ἀρχὴν ἐσομένην, ἀλλὰ προεῖ-
δε καὶ ἀνεφθέγξατο ἐν τοῖς ἔπεσιν, οὕτω καὶ αὐτὸς οὐκ ἂν ὥσπερ νῦν ἀπὸ χρυσοῦ
γένους ἀρξάμενος γενεαλογεῖν, ἡνίκα ταύτην ἀρχὴν ἐνεστήσατο περί γε τοῦ τελευταί-
ου καὶ σιδηροῦ γένους διαλεγόμενος, τότε ἂν αὐτοῦ φάναι γενέσθαι τὸν ὄλεθρον, εὖ-
τ' ἂν γινόμενοι πολιοκρόταφοι τελέθωσιν, ἀλλ' ἡνίκ' ἂν ἡ ὑμετέρα προστασία τε καὶ
ἀρχὴ καταστῇ. τότ' ἂν φάναι φθαρῆναι τὸ σιδηροῦν φῦλον ἐν τῇ γῇ. καὶ δίκῃ δὲ καὶ αἰ-
δοῖ, τότ' ἂν ἀποδοῦναι κάθοδον εἰς ἀνθρώπους, καὶ οἰκτεῖραι τοὺς πρὸ ὑμῶν γενομένους.

ἀεὶ μὲν οὖν τά γε δὴ παρ' ὑμῖν, τίμια, εἰσαχθέντα ὡς ἀληθῶς ὑφ' ὑμῶν καὶ ἑξῆς
ἀεὶ μᾶλλον βεβαιούμενα. ὅ γε μὴν νῦν ἄρχων, μέγας οἷα ἀγωνιστὴς καθαρὸς, τοσοῦτον ὑ-
περαίρει τοὺς πρὸ αὐτοῦ καὶ τὸν πατέρα, ὅσον οὐδ' εἰπεῖν ῥᾴδιον, ἑτέρους αὐτὸς, ὑ-
περαίρει. καὶ δὴ φαίη τις ἂν δικαιοσύνην καὶ νόμιμον εἶναι τοῦτο ὡς ἀληθῶς, ὅτι κεί-
νει οὗτος. τί δὲ καὶ τοῦτο πρὸ τῶν ἄλλων εἴη σαφῶς, ὅτι τοὺς τῆς ἀρχῆς κοινωνοὺς οὓς οἰ-
κείους ἔχει παῖδας, ὁμοίως ἑαυτῷ, πλείους ἢ τῶν πρὸ αὐτοῦ τίς. ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἀ-
γώνισμα παντὸς μεῖζον, παρισῶσαι τῷ τῆς ἀρχῆς μεγέθει τὸν λόγον. καὶ σχεδὸν, τοῦ ἴ-
σου χρόνου δεόμενον, ὅσοσπερ ὁ τῆς ἀρχῆς. εἴη δ' ἂν οὗτος πᾶς αἰών. κράτιστον οὖν ὥσ-
περ οἱ τῶν διθυράμβων τε καὶ παιάνων ποιηταὶ, εὐχήν τινα προσθέντα, οὕτω κατα-
κλεῖσαι τὸν λόγον, καὶ δὴ καὶ κεκλείσθω. θεοὶ πάντες καὶ θεῶν παῖδες καὶ διδοῖεν ἀρχὴν τήν-
δε καὶ πόλιν τήνδε, θάλλειν δι' αἰῶνος καὶ μὴ παύσασθαι, πρὶν ἂν μύδροι τε ὑπὲρ θα-
λάσσης πέσωσιν. καὶ δένδρα ἦρι θάλλοντα παύσηται, ἄρχοντά τε τὸν μέγαν καὶ παῖδας
τούτου. ὥστε εἶναι καὶ πρυτανεύειν πᾶσι τὰ ἀγαθά. ἐκτετέλεσταί μοι τὸ τόλμημα. εἴτε
δὲ χεῖρον εἴτε βέλτιστον, ἔξεστιν ἤδη φέρειν τὴν ψῆφον.

ΤΕ´ΛΟΣ.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn
AA BB CC DD EE. Quaterniones.
præter nn & EE Duerniones.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, ET ANDREAE
SOCERI. IIII NONARVM MAII. M. DXIII.

ALDVS M. R.